

Халықаралық аудит стандарттары
және ақпараттың сенімділігін растау
жөніндегі комитет®

**САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ,
ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ, СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ӨЗГЕДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ
ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ
ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫНЫҢ
ЖИНАҒЫ**

2021 жылғы басылым

Том I

IAPN.

ISA.

ISQC.

ISQM.

IAASB қолдайтын құрылымдар мен процестерді Халықаралық бухгалтерлер федерациясы® немесе IFAC® қолдайды.

IAASB және IFAC осы жарияланымдағы материалдар негізінде белгілі бір іс-әрекеттерді жасау немесе белгілі бір іс-әрекеттерді жасаудан бас тарту нәтижесінде қандай-да бір тұлғаға келтірілген залалдар үшін, мейлі ол немқұрайлылық немесе басқа себептер салдарынан болған залалдар болсын жауап бермейді

Халықаралық аудит стандарттары, Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша халықаралық стандарттар, Шолып тексерудің халықаралық стандарттары, Сапаны басқарудың халықаралық стандарттары, Ілеспе қызметтер бойынша халықаралық стандарттар, Сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандарттар, Халықаралық аудит бойынша практикалық жазбалар, құжаттардың алдын ала нұсқалары, кеңес беру құжаттары және IAASB басқа жарияланымдарын IFAC шығарады және IFAC оларға авторлық құқықтарға ие.

Copyright © 2022 жылғы желтоқсан IFAC. Барлық құқықтар қорғалған. Бұл басылымды жеке және коммерциялық емес мақсатта (яғни кәсіби анықтама немесе зерттеу үшін) жүктеуге немесе аудару, көбейту, сақтау немесе ұсыну үшін, сондай-ақ осы құжатты пайдаланудың басқа да түрлері үшін www.iaasb.org сайттан сатып алуға болады.

«Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың дұрыстығын растау кеңесі», «Халықаралық аудит стандарттары», «Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарттары», «Шолып тексерудің халықаралық стандарттары», «Сапаны менеджментінің халықаралық стандарттары», «Ілеспе қызметтің халықаралық стандарттары», «Сапа менеджментінің халықаралық стандарттары», «Аудит практикасына халықаралық түсініктер», «IAASB», «ISA», «ISAE», «ISRE», «ISRS», «ISQC», «ISQM», «IAPN» мен IAASB логотипі және IFAC логотипі АҚШ-тағы және басқа елдердегі IFAC сауда белгілері және қызмет көрсету белгілері болып табылады.

Авторлық құқық, сауда белгілері және рұқсаттар туралы ақпаратты permissions@ifac.org веб-сайтынан немесе мына жерден алуға болады.

International Auditing
and Assurance
Standards Board®

(Халықаралық аудит стандарттары
және ақпараттың сенімділігін
растау жөніндегі кеңес)

529 Бесінші авеню, Нью-Йорк, NY 10017
Т +1 (212) 286-9344 Ф +1 (212) 286-9570

www.iaasb.org

ISBN: 978-1-60815-542-2

Халықаралық бухгалтерлер Федерациясы 2022 жылғы желтоқсан айында ағылшын тілінде жариялаған Аудит және қамтамасыз ету стандарттары жөніндегі халықаралық кеңестің (IAASB) «Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер туралы анықтамалық», 2021 жылғы басылымын Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі 2023 жылғы желтоқсан айында қазақ тіліне аударды және IFAC рұқсатымен көшірді. 2021 жылғы басылымы «IAASB халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер туралы анықтамалықты» басшылығының аударма процесін IFAC қарастырды және аударма «Саясат мәлімдемесі — Халықаралық бухгалтерлер федерациясының» басылымдарын аудару саясатына сәйкес орындалды. IAASB Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер туралы анықтамалық, 2021 жылғы басылым бойынша барлық мәлімдемелерінің бекітілген мәтіні, IFAC ағылшын тілінде жарияланған. IFAC аударманың дәлдігі мен толықтығы үшін немесе соның салдарынан болуы мүмкін әрекеттер үшін жауап бермейді.

Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер туралы анықтамалықтың ағылшын тіліндегі мәтіні, 2021 жылғы басылым © 2022 IFAC. Барлық құқықтар қорғалған.

Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер туралы анықтамалықтың қазақ тіліндегі мәтіні, 2021 жылғы басылым © 2023 IFAC. Барлық құқықтар қорғалған.

Түпнұсқа атауы: Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2021 Edition; ISBN: 978-1-60815-507-1

Осы құжатты көшіруге, сақтауға, беруге немесе құжатты пайдаланудың басқа да ұқсас түрлеріне мына жерден рұқсат алуға болады Permissions@ifac.org

Тауар белгілері және тіркелген тауар белгілері және қызмет көрсету белгілері

Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың сенімділігін растау жөніндегі кеңес®

IAASB®

**International Auditing
and Assurance
Standards Board®**

(Халықаралық аудит
стандарттары және ақпараттың
сенімділігін растау жөніндегі
кеңес)

Халықаралық аудит стандарты®

Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі халықаралық стандарттар™

Шолу тексерулерінің халықаралық стандарттары™

Ілеспе қызметтер бойынша халықаралық стандарттар™

Сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандарттар™

Сапаны басқарудың халықаралық стандарттары™

Халықаралық аудит бойынша практикалық нұсқаулар™

ISA®

ISAE™

ISRE™

ISRS™

ISQC™

ISQM™

IAPN™

БҰЛ ПАРАҚ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫРЫЛДЫ

**САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ, СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ӨЗГЕДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ ЖӨНІНДЕГІ
ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ**

**I-БӨЛІМ
МАЗМҰНЫ**

	Бет
2020 жылғы нұсқаулықты шығару бойынша елеулі өзгерістер және соңғы өзгерістер	1-3
Халықаралық бухгалтерлер федерациясының рөлі	4
Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған стандарттар және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жинағының құрылымы	5
Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу және басқа да растаулар мен ілеспе қызметтерге алғы сөз	6-9
Терминдердің глоссарийі	10-28
САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ	
ISQC 1, Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапаны бақылау	29-49
ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТЫНЫҢ АУДИТІ	
200-299 Жалпы қағидағтар мен міндеттер	
ISA 200, Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу	50-67
ISA 210, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу	68-81
ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау	82-92
ISA 230, Аудиторлық құжаттама	93-101
ISA 240, Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері	102-130
ISA 250 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау	131-141
ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	142-157
ISA 265, Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу	158-164
300-499 Тәуекелдерді бағалау және бағаланған тәуекелдерге жауап беру	
ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау	165-172
ISA 315 (Қайта қаралған 2019), Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	173-246
ISA 320, Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық	247-252
ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар	253-267
ISA 402, Сервистік ұйымды пайдаланатын құрылымға қатысты тексеру	268-280
ISA 450, Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау	281-288
500-599 Аудиторлық дәлелдемелер	
ISA 500, Аудиторлық дәлелдер	289-301
ISA 501 "Аудиторлық дәлелдер" - жекелеген позициялар бойынша нақты ойлар	302-308

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ, СЕҢІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗЕТЕТІН ӨЗГЕДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ
І-БӨЛІМ

ISA 505, Сыртқы растау	309-315
ISA 510, Бастапқы аудиторлық тапсырмалар – бастапқы қалдықтар	316-324
ISA 520, Аналитикалық процедуралар	325-329
ISA 530, Аудиторлық іріктеу	330-339
ISA 540 (Қайта қаралған), Әділ құнды бағалау және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғандағы бағалау мәндерінің аудиті	340-381
ISA 550, Байланысты тараптар	382-397
ISA 560, Есепті күннен кейінгі оқиғалар	398-404
ISA 570 (Қайта қаралған), Қызметтің үздіксіздігі	405-421
ISA 580, Жазбаша өтініштер	422-431
600-699 Басқалар орындаған жұмыстарды қолдану	
ISA 600, Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)	432-463
ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған), Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану	464-476
ISA 620, Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану	477-488
700-799 Аудиторлық қорытындылар және есептілік	
ISA 700 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік	489-522
ISA 701, Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету	523-536
ISA 705 (Қайта қаралған), Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер	537-558
ISA 706 (Қайта қаралған), Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары	559-570
ISA 710, Салыстырмалы ақпарат – салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік	571-584
ISA 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері	585-618
800-899 Арнайы саласы	
ISA 800 (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті	619-633
ISA 805 (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – жеке қаржылық есептердің және қаржылық есептің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті	634-652
ISA 810 (Қайта қаралған), Қысқартылған қаржылық есептілік туралы есепті жасау жөніндегі міндеттемелер	653-668
Халықаралық аудит бойынша практикалық ескертпелер	
IAPN 100, Қаржы құралдарының аудиті кезіндегі ерекші ойлар	669-705
Әлі күшіне енбеген жаңа және қайта қаралған стандарттар	
ISQM 1, Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын, сондай-ақ кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапа менеджменті	706-757
ISQM 2, Тапсырмалардың орындалу сапасын тексеру	758-770

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ, СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗЕТЕТІН ӨЗГЕДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ
ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТТАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ
I-БӨЛІМ

ISA 220 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік аудитінің сапасын басқару	771-796
Халықаралық аудит стандартына (ISA) тиісті түзетулер және сапаны басқару жөніндегі жобалардан туындайтын ілеспе материалдар	797-817
600 ISA (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)	818-865
Ұсынылған 600 ISA-дан (Қайта қаралған) туындайтын тиісті және кейінгі түзетулер	866-892

БҰЛ ПАРАҚ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫРЫЛДЫ

2020 ЖЫЛҒЫ НҰСҚАУЛЫҚТЫ ШЫҒАРУ БОЙЫНША ЕЛЕУЛІ ӨЗГЕРІСТЕР ЖӘНЕ СОҒҒЫ ӨЗІРЛЕМЕЛЕР

Пайдаланылған әдебиеттер

Осы Нұсқаулық Бухгалтерлік есептің халықаралық стандарттарына (IAS) және Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (IFRS) сілтемелерді қамтиды. Егер өзгеше көрсетілмесе, IAS және IFRS сілтемелер өтінішті дайындау күні қолданыста болған IAS және IFRS жатады. Тиісінше, оқырмандарға Қайта қаралған IAS немесе IFRS кейін шығарылған жағдайда ең соңғы IAS немесе IFRS сілтеме жасау керек екендігі ескертілуі керек.

Осы анықтамалықтағы «елге» сілтемелерді «ел немесе юрисдикция» ретінде оқу керек.

Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған мәлімдемелер және сенім білдіру

Бұл нұсқаулықта халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңестің және сапаны бақылау, сапаны басқару, аудит, рецензиялау, басқа да растау және ілеспе қызметтер жөніндегі ақпараттың дұрыстығын растау стандарттарының толық жиынтығы, сондай-ақ Аудит практикасына (IAPN) беделді емес халықаралық ескертпелер бар. Сондай-ақ, IAASB мәлімдемелеріне кіріспе, терминдердің глоссарийі және басқа да рұқсат етілмеген материалдар бар. 2021 жылғы IAASB анықтамалығының осы басылымы 2020 жылғы IAASB анықтамалығының басылымын алмастырады.

Толықтырулар мен өзгерістер

IAASB нұсқаулығының I-бөлімі

ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)

ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) 2021 IAASB нұсқаулығына енгізілген. Осы стандарт 2020 жылғы IAASB нұсқаулығының 1065-1193 беттерінде ұсынылған. Қажет болған жерде қайта қаралған стандартқа қатысты түзетулер енгізілді.

2020 жылғы басылымның IAASB нұсқаулығының 1194-1283 беттерінде ұсынылған басқа халықаралық стандарттарға түзетулер 2021 жылғы басылымның IAASB нұсқаулығына да енгізілді. ISA 315-ке сәйкес қосымша өзгерістер (2019 жылы қайта қаралған) төменде «2021 жылғы IAASB басшылығына енгізілген редакциялық және басқа өзгерістер» бөлімінде сипатталған.

Басқа өзгерістерге стандартты қайта қарау нәтижесінде басқа ISA-ға енгізілген өзгерістерге сәйкес келетін сілтемелерді жаңарту кіреді.

IAASB нұсқаулығының II-бөлімі

IAASB 2021 нұсқаулығының II-бөліміне де, III-бөліміне де ешқандай толықтырулар енгізілмейді.

Қаражатты алу

2020 жылғы IAASB анықтамалығына енгізілген келесі стандарттар алынып тасталды және қазіргі уақытта күшіне енген Қайта қаралған стандартпен ауыстырылды:

IAASB нұсқаулығының I-бөлімі

- ISA 315 (Қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*,

IAASB нұсқаулығының II-бөлімі және III-бөлімі

IAASB 2021 нұсқаулығының II және III бөлімінде ешқандай өзгеріс жоқ.

Стандарттар әлі күшіне енген жоқ

Әлі күшіне енген келесі стандарттар IAASB анықтамалығының 2021 жылғы басылымының I-бөлімінің соңына енгізілді:

- ISQM 1, *Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын, сондай-ақ кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапа менеджменті* (706-757 беттер)
- ISQM 2, *Тапсырмалардың орындалу сапасын тексеру* (758-770 бет)
- ISA 220 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын басқару* (771-796 беттер)
- Сапаны басқару жобаларынан туындайтын басқа ISA келісу және одан кейінгі түзетулер (797-817 бет)

2020 ЖЫЛҒЫ НҰСҚАУЛЫҚТЫ ШЫҒАРУ БОЙЫНША ЕЛЕУЛІ ӨЗГЕРІСТЕР ЖӘНЕ СОҒҒЫ ӨЗІРЛЕМЕЛЕР

- ISA 600 (Қайта қаралған), *Арнайы ойлар-шоғырландырылған аудит (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)* (818-865 бет)
- ISA 600-ден туындайтын басқа халықаралық стандарттарға тиісті және ағымдағы түзетулер (Қайта қаралған) (866-892 бет)

Әлі күшіне енбеген келесі стандарттар IAASB анықтамалығының 2021 жылғы II-басылымының соңына енгізілді:

- Сапа менеджментінің жаңа және қайта қаралған стандарттарын енгізу нәтижесінде басқа IAASB нұсқаулығына тиісті және ағымдағы түзетулер (289 - 342 бет)

Әлі күшіне енбеген келесі стандарттар 2021 жылғы басылымның IAASB нұсқаулығының III-бөлігінің соңғы бөлігіне енгізілді:

- Сапа менеджментінің жаңа және қайта қаралған стандарттарын енгізу нәтижесінде басқа IAASB нұсқаулығына тиісті және ағымдағы түзетулер (61-62 бет)

IAASB 2021 анықтамалығына енгізілген редакциялық және басқа да өзгерістер

Кішігірім редакциялық мақалаларға қосымша, бұрын жарияланған нұсқаулыққа немесе мәлімдемелерге енгізілген өзгерістер төменде келтірілген.

I-бөлім

- Терминдердің глоссарийі ISA 315-тің жаңа және қайта қаралған анықтамалармен толықтырылған (2019 жылы қайта қаралған)
- Терминдер глоссарийі жаңартылды:
 - Сәйкессіздік анықтамасы (ISA 250 қатысты) ISA 250 (Қайта қаралған) сәйкес қайта қаралды.
 - Өту тексерісінің сипаттамасы қосылды (ISA 315-те сипатталғандай (2019 жылы қайта қаралған).
 - *Бақылау қызметінің, бақылау ортасының, ұйымның тәуекелдерін бағалау процесінің, қаржылық есептілікке жататын ақпараттық жүйенің және бақылау құралдарының мониторингінің* сипаттамасы алынып тасталды. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) 3-қосымшада ISA мақсаттары үшін ішкі бақылау жүйесінің компоненттеріне, оның ішінде бұрын қолданылған терминдерге арналған жаңартылған терминологияға қосымша түсініктеме берілді.
 - *Экологиялық тәуекелдің* сипаттамасы алынып тасталды, өйткені бұл термин ISA-да тікелей сипатталмаған (оның орнына сілтеме берілген ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), (1-қосымша).
 - ISA 540 (Қайта қаралған) сәйкес өзгерісті көрсететін сыртқы ақпарат көзінің анықтамасы қосылды.
 - Ішкі аудитордың анықтамасы ISAE 3402 *«Қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдарын растау туралы есептер»* анықтамасын ескере отырып өзгертілді.
- ISA 210, A5-7 тармақ – алынып тасталған «А» тармақтарының нөмірленуі жаңартылды
- ISA 210, 21-тармақ – Аспаға арналған тармақтан «22» тармағының нөмірі алынып тасталсын
- ISA 220 (Қайта қаралған) – 7 сілтемедегі тармақ 4-9 тармаққа түзетілді
- ISA 265, 1-тармақ – бірінші сөйлемдегі ескерту жойылды, ол енді өзекті емес
- ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 6-қосымша - 25с тармағынан 26с тармағына тақырып сілтемесі түзетілді
- ISA 240, 17-тармақ – сілтемелер берілген тармақтардың нөмірлері ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) келісуші түзетулерде көрсетілгендей 23-25 емес, 18-25-ке өзгертілді.
- ISA 550, A7 тармағы – ескерту жойылды
- ISA 700 (Қайта қаралған), A47 тармағы – ISA 315 (Қайта қаралған) ескерту жойылды
- ISQM 1, 53-тармақ – нақтылау үшін «жағдай бойынша» деген сөзден «күнгі жағдай бойынша» сөзіне ауыстырылды
- Сапаны басқару жобаларынан туындайтын ISA-ға тиісті түзетулер – ISA 200, A16 тармағы 14-тармаққа тиісті түзетулерге сәйкес келу үшін *«байланысты»* емес, *«қатысты»* болып жаңартылды.
- Сапа менеджменті жобаларынан туындайтын ISA-ға тиісті түзетулер – ISA 300, A 11A тармағы қосылды және 11-тармақтың 9-тармаққа ауысуын көрсету үшін A16 тармағы толығымен алынып тасталды.
- Сапа менеджменті жобаларынан туындайтын ISA-ға тиісті түзетулер – ISA 300, тармақ басындағы дұрыс емес сызықша алынып тасталды
- Сапа менеджменті жобаларынан туындайтын ISA-ға тиісті түзетулер – ISA 300, A7 тармағының басында қате сызып тастау жойылды
- Келесі тармақтарда айтылған сілтемелер ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) жаңа нөмірлеуді ескере отырып жаңартылды. Олар бұрын тиісті түзетулерге енгізілмеген.

- ISA 210, A16 тармағы
- ISA 230, A7, A8 тармақтар және Қосымша
- ISA 240, A32 тармағы
- ISA 250 (Қайта қаралған), 13 тармақ
- ISA 260 (Қайта қаралған), A52 тармағы
- ISA 265, 2 және A8 тармағы
- ISA 300, A4 тармағы
- ISA 320, 6 және A2 тармағы
- ISA 402, 9 тармағы
- ISA 505, A9, A17 және A19 тармақтары
- ISA 520, 1 және A18 тармақтары
- ISA 540 (Қайта қаралған) A104 және A149 тармақтар
- ISA 550, 11, 12, 18 және A17 тармақтар
- ISA 570 (Қайта қаралған), 10 және A7 тармақтар
- ISA 600, A28 тармағы
- ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған), A4, A26 және A36 тармағы
- ISA 701, A22 тармағы
- ISA 800 (Қайта қаралған) 10 тармақ

II-Бөлім

- ISAE 3410 – A140 - A145 тармақтың атауларындағы сілтемелер түзетілді.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БУХГАЛТЕРЛЕР ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ РӨЛІ

Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC) күшті және тұрақты ұйымдардың, нарықтар мен экономикалардың қалыптасуына ықпал ететін қоғамдық мүдделерге қызмет етеді. Ол ашықтық, жауапкершілік және есептілік, Қаржылық есептіліктің салыстырмалылығы қағидаттарын қорғайды, бухгалтерлік кәсіптің дамуына жәрдемдеседі және әлемдік қаржы инфрақұрылымы үшін бухгалтерлердің маңыздылығы мен құндылығы туралы ақпараттың жолсерігі болып табылады. IFAC 1977 жылы құрылған және қазіргі уақытта 130-дан астам елдер мен юрисдикциялардан 175-тен астам мүшелер мен қауымдасқан мүшелерден тұрады. IFAC-қоғамдық тәжірибеде, білім беруде, мемлекеттік қызмет жүйесінде, өнеркәсіпте және саудада жұмыс істейтін 3 миллионға жуық бухгалтерлердің мүдделерін білдіретін ұйым.

Қоғамдық мүдделерге қызмет ету бөлігінде IFAC ең алдымен Бухгалтерлік білім берудің халықаралық стандарттары жөніндегі комитетке (IAESB) қолдау көрсету арқылы жоғары сапалы халықаралық білім беру стандарттарын әзірлеуге, қабылдауға және енгізуге үлес қосады. IFAC стандарттарды әзірлеумен айналысатын осы тәуелсіз органға кадрлық ресурстарды ұсынады, оның объектілерін пайдалануды, қоғаммен байланысты қамтамасыз етеді, оның қызметін қаржыландыруды жүзеге асырады, сондай-ақ комитет мүшелерін іріктеу және тағайындау процедураларын жүргізуге көмектеседі.

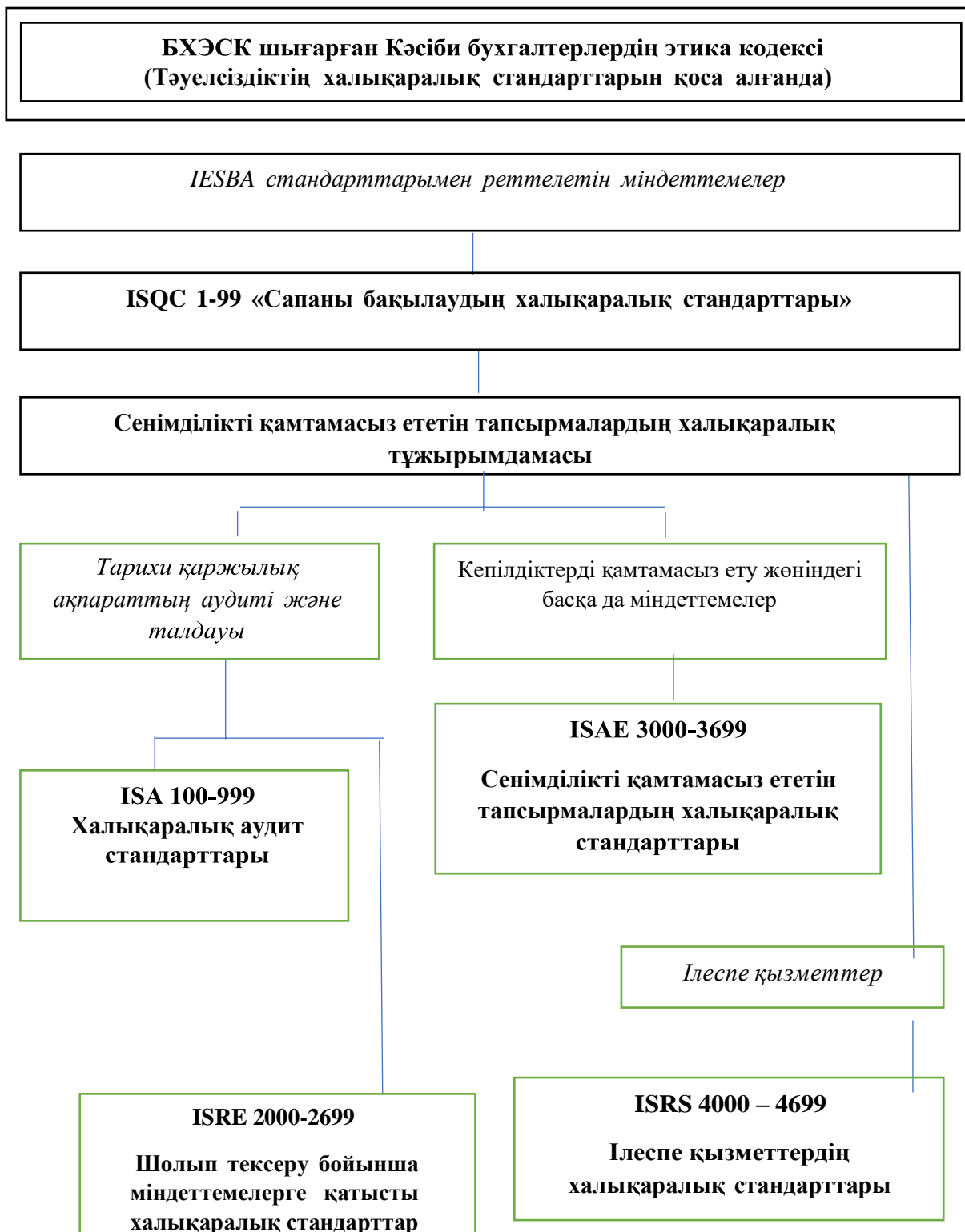
IAESB жұмыс бағдарламаларын дербес қалыптастырады және өз ережелеріне сәйкес және IFAC араласуынсыз өз жарияланымдарын бекітеді. IFAC осы бағдарламалар мен жарияланымдарға әсер ете алмайды. IFAC нұсқаулықтарды, стандарттарды және басқа материалдарды жариялаумен айналысады және құқық иесі болып табылады.

IAESB тәуелсіздігі бірқатар шаралармен қамтамасыз етілген, олардың ішінде:

- қоғамдық мүдделер үшін жүзеге асырылатын стандарттарды әзірлеу процесін ресми тәуелсіз қадағалау PIOB (толығырақ ақпарат www.iprob.org веб-сайтында берілген) регламентті ұстануды қатаң бақылауды және жұртшылықпен консультацияны қамтиды;
- PIOB тарапынан мүшелерді алдыға жылжытудағы ашық конкурс пен ұсыну/іріктеу барысында ресми тәуелсіз қадағалау;
- нормаларды белгілеу регламенті тұрғысынан да, жұртшылықтың жұмыс бағдарламасының, отырыстардың материалдарына және әрбір түпкілікті қабылданған стандартқа қатысты шешім қабылдауға негіз болған жарияланған құжаттарға қол жеткізуі тұрғысынан да толық ашықтық;
- стандарттарды әзірлеу процесіне кеңесші – консультативтік топтың және бақылаушылардың тартылуы, сондай-ақ
- IAESB мүшелеріне және кандидатураларды ұсынатын ұйымдарға/жұмыс беруші ұйымдарға қоғамдық мүдделерді қорғау жөніндегі миссияны орындауда Тәуелсіздік пен адалдық қағидаттарын ұстануға міндетті талап.

Қосымша ақпаратпен IFAC www.ifac.org веб-сайтында танысуға болады.

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ КЕҢЕС ШЫҒАРҒАН
СТАНДАРТТАР ЖӘНЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН
ТАПСЫРМАЛАР ЖИНАҒЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ**

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САПА БАҚЫЛАУЫНА, АУДИТКЕ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУГЕ, БАСҚА
ДА РАСТАМАЛАРҒА ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРГЕ АЛҒЫ СӨЗ

(2011 жылғы 15 желтоқсаннан бастап күшіне енді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1-2
IAASB құжаттары	3-4
IAASB ресми құжаттары	3-4
Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі комитет шығарған және ақпараттың дұрыстығын растайтын халықаралық стандарттардың қолданылу саласы	5-19
Халықаралық аудит стандарттары	11
Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттары	12
Басқа халықаралық стандарттар	13-16
Кәсіби шешім	17
Халықаралық стандарттардың қолданылуы	18-19
Бейресми материалдар	20-24
Халықаралық аудит стандарттарын қолдану жөніндегі ережелер	21-22
Басқа халықаралық стандарттарды практикалық қолдану жөніндегі ережелер	23
Қызметкерлерге арналған жарияланымдар	24
Тіл	25

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САПА БАҚЫЛАУЫНА, АУДИТКЕ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУГЕ, БАСҚА ДА РАСТАМАЛАРҒА ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРГЕ АЛҒЫ СӨЗ

Кіріспе

1. Осы алғы сөздің мақсаты *халықаралық сапан бақылауына, аудитке, шолып тексеруге, басқа да растамаларға және ілеспе қызметтерге IAASB туралы ережеде көзделгендей, халықаралық аудит және ақпараттың дұрыстығын растау стандарттары жөніндегі комитет (IAASB) шығаратын құжаттардың қолданылу аясы мен қолданылу аясын түсінуді жеңілдету.*
2. IAASB комитеті бүкіл әлемде қолдану үшін халықаралық стандарттар кешенін әзірлеуді мақсат етіп отыр. IAASB мүшелері бүкіл әлем бойынша қоғам мен кәсіби бухгалтерлердің мүддесі үшін әрекет етеді. Нәтижесінде олардың белгілі бір мәселелер бойынша ұстанымы олардың елінде немесе фирмасында болған тәжірибеге немесе оларды IAASB мүшелігіне ұсынған тұлғалардың ұстанымына сәйкес келмеуі мүмкін.

IAASB құжаттары

IAASB ресми құжаттары

- 3 IAASB құжаттары аудит, шолып тексеру, ақпараттың шынайылығын өзге де растау және халықаралық стандарттарға сәйкес жүргізілетін ілеспе қызметтер бойынша тапсырмаларды реттейді. Олар өткен кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитін реттейтін жергілікті заңнамалық және нормативтік актілердің немесе осы елдің ұлттық стандарттарына сәйкес сақталуы қажет белгілі бір елдегі басқа ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі тапсырмалардың күшін жоймайды. Егер жергілікті заңдар мен ережелер белгілі бір мәселе бойынша IAASB стандарттарынан өзгеше болса немесе оларға қайшы келсе, жергілікті актілерге сәйкес орындалған тапсырма IAASB стандарттарына автоматты түрде сәйкес келмейді. Кәсіби бухгалтер IAASB стандарттарына сәйкестік туралы мәлімдеме жасауға құқылы, егер ол орындаған тапсырма осындай тапсырмаға қатысты барлық стандарттарға толық сәйкес келсе.
- 4 IAASB ресми құжаттары - IAASB белгілеген тәртіппен шығарылатын халықаралық стандарттар.

Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі комитет шығарған және ақпараттың дұрыстығын растайтын халықаралық стандарттардың қолданылу саласы

- 5 Аудиттің халықаралық стандарттарын (ISA) өткен кезеңдердегі қаржылық ақпарат аудитіне қолданған жөн.
- 6 Шолып тексерудің халықаралық стандарттары (ISRE) өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты шолып тексеруге қолданылуы керек.
- 7 Ақпараттың шынайылығын растау жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарын (ISAE) өткен кезеңдердегі қаржылық ақпараттың аудиті мен шолып тексеруінен басқа, ақпараттың шынайылығын растау жөніндегі барлық тапсырмаларға қолданған жөн.
- 8 Ілеспе қызметтің халықаралық стандарттарын (ISRS) ақпаратты дайындау жөніндегі тапсырмаларға, ақпаратқа алдын ала келісілген процедураларды қолдану жөніндегі тапсырмаларға және IAASB талаптарына сәйкес басқада ілеспе қызметтерге қолданған жөн.
- 9 ISA, ISRE, ISAE және ISRS стандарттары «IAASB аудиторлық жұмыс стандарттары» деп аталады.
- 10 Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттарын (ISQC) IAASB аудиторлық тапсырмалар стандарттарының ықпалына түсетін барлық қызметтерге қолданған жөн.

Халықаралық аудит стандарттары

- 11 ISA тәуелсіз аудитор жүргізетін қаржылық есептілік¹ аудитінің мақсаты үшін құрылған. Өткен кезеңдер үшін аудитке басқа қаржылық ақпаратты қолданған кезде, Егер қажет болса, оларды тиісті түрде бейімдеу керек. ISA қолданылу аясы 200 ISA-де баяндалған².

Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттары

- 12 Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттары IAASB аудиторлық тапсырмаларының стандарттарына жататын фирмалар көрсететін барлық қызметтерге қолдану үшін құрылған. ISQC қолданылу аясы ISQC алғы сөзінде баяндалған.

Басқа халықаралық стандарттар

- 13 6-8 тармақтарда көрсетілген кейбір халықаралық стандарттарда: мақсаттар, талаптар, өтінім және басқа түсіндірме материалдар, кіріспе материалдар мен анықтамалар бар. Бұл терминдер ISA келтірілген анықтамаға және ISA 200 қаржылық есептілік аудиті туралы ережелерге сәйкес түсіндірілуі керек.

¹ Егер өзгеше көрсетілмесе, «қаржылық есептілік» өткен кезеңдер үшін қаржылық ақпаратты қамтитын қаржылық есептілікті білдіреді.

² ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың жалпы мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САПА БАҚЫЛАУЫНА, АУДИТКЕ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУГЕ, БАСҚА ДАРАСТАМАЛАРҒА ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРГЕ АЛҒЫ СӨЗ

- 14 6-8-тармақтарда аталған басқа да халықаралық стандарттар негізгі қағидаттар мен елеулі процедураларды (қалың қаріппен және «керек» деген сөзбен бөлектелген), сондай-ақ қосымшаларды қоса алғанда, түсіндірме және басқа да материалдар түріндегі тиісті нұсқауларды қамтиды. Негізгі принциптер мен негізгі процедуралар оларды қолдану жөніндегі ұсыныстарды қамтитын түсіндірме және өзге де материалдар контекстінде түсінілуі және қолданылуы тиіс. Сондықтан негізгі принциптер мен процедураларды түсіну және қолдану үшін стандарттың барлық мәтінін зерттеу қажет.
- 15 Стандартта қарастырылған негізгі принциптер мен міндетті процедуралар әрқашан тапсырма шарттарына сәйкес болған кезде қолданылуы керек. Алайда, ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер осы процедураның мақсатына жету үшін тиісті міндетті процедурадан ауытқу қажеттілігі туралы қорытынды жасай алады. Мұндай жағдай туындаған кезде кәсіби бухгалтер орындалған балама процедуралардың тиісті мақсатқа қалай жететінін және егер олар анық болмаса, қабылдау себептерін құжаттауы керек. Кәсіби бухгалтердің тиісті міндетті процедурадан ауытқу қажеттілігі мұндай міндетті процедура тиімсіз болатын тапсырманы орындаудың ерекше жағдайларында ғана туындайды деп болжанады.
- 16 Стандартты қолдану жөніндегі материалдар құрамына кіретін өтінімдер оның ажырамас бөлігін құрайды. Қосымшаның мақсаты мен болжамды пайдаланылуы тиісті стандарттың мәтінінде немесе қосымшаның өзінің алғы сөзінде түсіндіріледі.

Кәсіби шешім

- 17 Халықаралық стандарттардың мәні кәсіби бухгалтерден оларды қолдану кезінде кәсіби пайымдауды қолдануды талап етеді.

Халықаралық стандарттардың қолданылуы

- 18 Қолданылу аясы, күшіне ену күні және нақты халықаралық стандарттардың қолданылуына қатысты қандай да бір нақты шектеулер тиісті Стандартта көрсетілген. Егер Халықаралық стандартта өзгеше көрсетілмесе, кәсіби бухгалтерге мұндай Халықаралық стандартты онда көрсетілген күшіне ену күні басталғанға дейін қолдануға рұқсат етіледі.
- 19 Халықаралық стандарттар мемлекеттік секторда орындалатын тапсырмаларға да қатысты. Қажет болған кезде мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты қосымша пайымдаулар мыналарды қамтиды:
- (a) ISA және ISQC жағдайында халықаралық стандарттың мәтініне; немесе
 - (b) басқа халықаралық стандарттардың қорытынды бөлігінде келтірілген «мемлекеттік сектор ұйымдары үшін стандартты қолдану» бөліміне.

Бейресми материалдар

- 20 Бейресми материалдар IAASB шығарған Практикалық қолдану ережелерін және қызметкерлерге арналған басылымдарды қамтиды. Бейресми материалдар IAASB халықаралық стандарттарына кірмейді.

Халықаралық аудит стандарттарын қолдану жөніндегі ережелер

- 21 Халықаралық стандарттарды қолдану жөніндегі ережелер (IAPN) ISA шегінен шығатын қандай да бір қосымша талаптарды белгілемейді және аудитордың аудитке қатысы бар барлық ISA ұстану міндетін өзгертпейді. IAPN аудиторларға практикалық көмек көрсетеді. Оларды ұлттық стандарттарға жауап беретін тұлғалар таратуы керек немесе тиісті ұлттық құжаттарды әзірлеу кезінде қолданылуы мүмкін. Сондай-ақ, оларда фирмалар өздерінің оқу бағдарламалары мен ішкі нұсқаулықтарын әзірлеуде қолдана алатын материалдар бар.
- 22 Қамтылған сұрақтардың мәніне байланысты IAPN аудиторларға:
- Ұйым қызметінің мән-жайлары туралы түсінік алу және елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау туралы пайымдау;
 - Осы жағдайларда орынды болуы мүмкін процедураларды қоса алғанда, бағаланған тәуекелдерге қалай жауап беру туралы пайымдау;
 - Есептілікке байланысты мәселелерді талдау, оның ішінде қаржылық есептілік бойынша пікір қалыптастыру және меншік иесінің өкілдерімен өзара іс-қимылды жолға қою кезінде көмектесе алады.

Басқа халықаралық стандарттарды практикалық қолдану жөніндегі ережелер

- 23 IAASB, сондай-ақ Шолып тексеруің халықаралық стандарттарын (IREPN) іс жүзінде қолдану жөніндегі ережелерді, Ақпараттың шынайылығын растау жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарын іс жүзінде қолдану жөніндегі ережелерді (IAEPN) және тиісінше ISRE, ISAE және ISRS қатысты мақсатқа қызмет ететін Ілеспе қызметтің халықаралық стандарттарын (IRSPN) іс жүзінде қолдану жөніндегі ережелерді шығаруы мүмкін.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САПА БАҚЫЛАУЫНА, АУДИТКЕ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУГЕ, БАСҚА ДА РАСТАМАЛАРҒА ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРГЕ АЛҒЫ СӨЗ

Қызметкерлерге арналған жарияланымдар

- 24 Қызметкерлерге арналған жарияланымдар қолданыстағы талаптар мен практикалық материалдарға сілтеме жасау арқылы мамандардың маңызды жаңа немесе туындайтын мәселелер туралы хабардар болуын арттыруға немесе олардың назарын IAASB тиісті құжаттарына аударуға бағытталған.

Тіл

- 25 IAASB комитеті ағылшын тілінде жариялаған мәтін IAASB жобасының, Халықаралық стандарттың, Стандартты немесе басқа құжатты іс жүзінде қолдану туралы ереженің ресми мәтіні.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ¹

(қаңтар 2021)

Қол жеткізу құқықтарын бақылау құралдары – Онлайн терминал құрылғыларына, бағдарламалық қамтылымға және деректерге қол жеткізуді шектеу мақсатында әзірленген процедуралар. Қол жеткізуді басқару «Пайдаланушының түпнұсқалығы» мен «Пайдаланушыны авторизациялаудан» тұрады. «Пайдаланушының түпнұсқалығын» әдетте пайдаланушыны бірегей тіркелгі деректері, құпия сөздер, кіру карталары немесе биометриялық деректер арқылы анықтауға тырысады. «Пайдаланушының авторизациясы» әр пайдаланушының қандай компьютерлік ресурстарға қол жеткізе алатынын анықтайтын қол жеткізу ережелерінен тұрады. Атап айтқанда, мұндай процедуралар келесі әрекеттерді болдырмауға немесе анықтауға арналған:

- Онлайн терминалдарға, бағдарламаларға және деректерге рұқсатсыз қол жеткізу;
- Рұқсат етілмеген транзакцияларды енгізу;
- Деректер файлдарына рұқсат етілмеген өзгерістер енгізу;
- Қызметкерлердің амортизацияланбаған компьютерлік бағдарламаларды қолдануы;
- Рұқсат етілмеген компьютерлік бағдарламаларды пайдалану.

* *Бағалау мәні* – Мөлшері қаржылық есептілікті дайындауда қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес бағалаудың белгісіздігіне ұшырайтын ақша сомасы.

* *Бухгалтерлік есеп деректері* – Түпнұсқа бухгалтерлік жазбалардың жазбалары және растайтын құжаттар, мысалы, чектер мен электронды ақша аударымдарының жазбалары; шот-фактуралар; келісімшарттар; бас және көмекші кітаптар; журнал жазбалары және ресми журнал жазбаларында көрсетілмеген қаржылық есептіліктің басқа түзетулері; сондай-ақ жазбалар, мысалы, жұмыс кестелері және шығындарды бөлуді растайтын электрондық кестелер, есептеулер, салыстырулар және ақпаратты ашу.

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма – Аудитор субъектімен және тиісті үшінші тараптармен келісілген аудиторлық сипаттағы процедураларды орындау және осы процедуралардың нәтижелері туралы есеп жасау үшін аудитор тартылатын тапсырма. Есепті алушылар аудиторлық қорытынды негізінде өз қорытындыларын жасайды. Есеп процедуралары жүргізуге келісім берген тараптарға ғана беріледі, өйткені процедураларды жүргізудің себептерін білмейтін басқа тұлғалар олардың нәтижелерін дұрыс түсінбеуі мүмкін.

* *Аналитикалық процедуралар* – Қаржылық және қаржылық емес мәліметтер арасындағы ықтимал қатынастарды талдау арқылы қаржылық ақпаратты бағалау. Аналитикалық процедуралар сонымен қатар басқа қол жетімді ақпаратқа қайшы келетін немесе күтілетін көрсеткіштерден айтарлықтай алшақтайтын анықталған ауытқуларды немесе қатынастарды зерттеуді қамтиды.

Жылдық есеп – Меншік иелеріне (немесе осыған ұқсас мүдделі тараптарға) ұйымның қызметі, оның қаржылық нәтижелері және қаржылық жағдайы туралы қаржылық есептілікте көрсетілген ақпарат беру мақсаты болып табылатын заңнамаға, нормативтік актілерге немесе әдет-ғұрыптарға сәйкес басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар әдетте жыл сайын дайындайтын құжат немесе құжаттар жиынтығы. Жылдық есеп қаржылық есептілікті және ол бойынша аудиторлық қорытындыны қамтиды немесе сүйемелдейді және әдетте ұйым қызметінің нәтижелері, оның перспективалары, тәуекелдері мен белгісіздіктері туралы ақпаратты, ұйымның басшы органының мәлімдемесін және басқару мәселелері бойынша есептерді қамтиды.

* *Аномалия* – Бас жиынтықта бұрмаланулардың немесе ауытқулардың болуын ресми түрде растамайтын бұрмалау немесе ауытқу.

Қолданылатын критерийлер (ISAE 3410 мәтінде²) – Ұйым ПГ шығарындыларының санын анықтау және ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін пайдаланатын критерийлер.

Қолданылатын критерийлер (ISAE 3420 мәтінде³) – Қаржылық ақпараттың сырт көрінісін құрастыру кезінде жауапты тарап пайдаланатын критерийлер. Критерийлерді стандарттарды әзірлеу және бекіту жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым, заңдар немесе нормативтік актілер белгілеуі мүмкін. Егер белгіленген критерийлер болмаса, оларды жауапты тарап әзірлейді.

* *Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы* – Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар қабылдаған, ұйымның сипаты мен қаржылық есептіліктің мақсатын ескере отырып қолайлы немесе заңнамамен немесе нормативтік актілермен талап етілетін қаржылық есептілік жүйесі. ISRS 4410 (Қайта қаралған)⁴ контекстінде біз қаржылық есептілік туралы емес, қаржылық ақпарат туралы айтып отырмыз.

* ISA-да анықталған терминді білдіреді

† ISQC 1 анықталған терминді білдіреді

¹ Бухгалтерлік есеп терминдерінің Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңестің ұсынымдарында анықтамасы болмаған және дұрыстығын қамтамасыз етпеген жағдайларда Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес жариялаған терминдер Глоссарийіне жүгінген жөн

² ISAE 3410, Парниктік газдар шығарындылары туралы есеп беру сенімділігін қамтамасыз ететін тапсырмалар

³ ISAE 3420, Проспектіге енгізілген Pro Forma қаржылық ақпаратты құрастыру туралы есеп беру үшін кепілдік келісімдері

⁴ ISRS 4410 (Қайта қаралған), Құрастыру келісімдері

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

«Сенімді ұсыну тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сілтеме жасау үшін қолданылады:

- (a) Қаржылық есептілікті дұрыс ұсынууды қамтамасыз ету басшылықтан осы тұжырымдамада көзделгеннен көбірек көлемде ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін екендігін айқын нысанда мойындайды немесе тұспалдайды.
- (b) Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін басшылықтан тұжырымдама талаптарынан ауытқу талап етілуі мүмкін екенін айқын нысанда мойындайды. Мұндай ауытқулар тек сирек жағдайларда ғана қажет болуы мүмкін деп күтілуде.

«Сәйкестік тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін, бірақ (a) немесе (b) - тармақтарда баяндалған бекітулерді қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын белгілеу үшін пайдаланылады.

Ақпараттық технологиялар саласындағы қолданбалы бақылау – Әдетте бизнес-процестер деңгейінде жұмыс істейтін қолмен немесе автоматтандырылған процедуралар. Қолданбалы бақылау құралдары профилактикалық немесе детективтік сипатта болуы мүмкін және бухгалтерлік жазбалардың тұтастығын қамтамасыз етуге арналған. Тиісінше, қолданбалы бақылау операцияларды және басқа қаржылық деректерді бастау, тіркеу, өңдеу және есеп беруде көрсету үшін қолданылатын процедураларға жатады.

* *Қолданылатын критерийлер (ISA 810 (Қайта қаралған) мәтінінде)⁵* – Жинақталған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық қолданатын критерийлер.

* *Туісті сипат (аудиторлық дәлелдемелер)* – Аудиторлық дәлелдемелерді сапалы бағалау, яғни аудиторлық пікір негізделген қорытындыларды растау үшін олардың орындылығы мен сенімділігі.

* *Нарық талаптарына жасалған мәміле* – Бір-бірімен байланысты емес және бір-біріне тәуелсіз өз мүдделері үшін әрекет ететін дайын сатып алушылар мен дайын сатушы арасындағы шарттарда жасалатын мәміле.

* *Алғышарттар* – Қаржылық есептіліктегі ақпаратты тануға, бағалауға, ұсынуға және ашуға қатысты, қаржылық есептіліктің қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалғаны туралы басшылықтың өтінішінің ажырамас бөлігі болып табылатын анық немесе өзге де бекітулер. Мәлімдемелерді аудитор елеулі бұрмалануларды анықтау, бағалау және тәуекелдерге жауап беру кезінде орын алуы мүмкін ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін пайдаланады.

Бағалау – Олардың маңызды екендігі туралы қорытынды жасау үшін анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдерін талдау. «Бағалау» термині дәстүрлі түрде тек тәуекелдерге қатысты қолданылады (Бағалау (сұрақтар) бөлімін қара)

Қауымдастыру – (Аудитордың қаржылық ақпаратпен қауымдастығын қара).

* *† Сенімділік* – (Ақылды сенімділікті қара).

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма – Тапсырма, оның барысында маман есеп беруші тарап болып табылмайтын пайдаланушылар тарапынан зат туралы ақпаратқа деген сенім деңгейін арттыруға бағытталған қорытынды алу үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер (яғни, критерийлер бойынша базалық объектіні өлшеу немесе бағалау нәтижесі) алуға ұмтылады. Сенімділікті растауға арналған әрбір тапсырма екі параметр бойынша жіктеледі:

- (i) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма:
 - a. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма – Практик маман маманның қорытындысы үшін негіз ретінде тапсырма жағдайында тапсырма қауіпін қолайлы деңгейге дейін төмендететін растау тапсырмасы. Маманның қорытындысы критерийлерге сәйкес базалық объектіні өлшеу немесе бағалау нәтижелері туралы маманның пікірін беретін нысанда көрсетіледі.
 - b. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма – Кепілдік беру тапсырмасы, онда практик маман тапсырма тәуекелін тапсырма жағдайында қолайлы деңгейге дейін төмендетеді, бірақ егер бұл тәуекел ақылға қонымды кепілдіктер беру тапсырмасынан жоғары болса, орындалған процедуралар мен алынған дәлелдер негізінде тәжірибешінің назарына жеткенін хабарлайтын нысанда қорытындыны білдіру үшін негіз ретінде тақырып туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланған деп санайтын сұрақ (сұрақтар). Сенімділігі шектеулі тапсырма шеңберінде орындалатын процедуралардың сипаты, уақыты мен көлемі ақылға қонымды сенімділікпен тапсырма шеңберінде талап етілетіндермен салыстырғанда шектеулі, бірақ маманның кәсіби пікірі бойынша маңызды болып табылатын сенімділік деңгейін алу үшін жоспарланады. Мағыналы болу үшін маман алған сенімділік деңгейі болжамды пайдаланушылардың тақырып туралы ақпаратқа деген сенімін елеусіз емес, айқын дәрежеде арттыруы керек.
- (ii) Растау бойынша тапсырмалар мен тікелей бағалау бойынша тапсырмалар арасындағы айырмашылық
 - a. Растау жөніндегі тапсырма – Практик маман болып табылмайтын тарап бағалау объектісін критерийлерге сәйкес өлшейтін немесе бағалайтын растау тапсырмасы. Практик маманнан басқа тарап есепте немесе

⁵ ISA 810, *Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру бойынша тапсырмалар*

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

қорытындыда тақырып туралы алынған ақпаратты жиі ұсынады. Алайда, кейбір жағдайларда тақырып туралы ақпаратты маман сертификаттау есебінде ұсына алады. Растау тапсырмаларда практик маманның қорытындысы объект туралы ақпаратта елеулі бұрмаланулардың болмауына қатысты болады. Практик маманның қорытындысы келесі терминдермен көрсетілуі мүмкін:

- i. Тапсырманың бағаланатын пәні және қолданылатын критерийлер;
 - ii. Тапсырманың мәні және қолданылатын критерийлер туралы ақпарат; немесе
 - iii. Тиісті тарап (тараптар) жасаған мәлімдемелер.
- b. Тікелей бағалау бойынша тапсырмалар – Маман бағалау объектісін қолданыстағы критерийлерге сәйкес өлшейтін немесе бағалайтын сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаға және маман бағалау объектісі туралы алынған ақпаратты құрамда немесе сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі есепке қосымша ретінде ұсынады. Тікелей тапсырмада маманның қорытындысы критерийлер бойынша базалық объектіні өлшеудің немесе бағалаудың немесе критерийлер бойынша объектіні бағалаудың есептік нәтижесі болып табылады.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға тән тәуекел – Тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың тапсырманы бастамас бұрын айтарлықтай бұрмаланулар болу қаупі.

Сенімділікті қамтамасыз ететін дағдылар – Жоспарлау, дәлелдемелер жинау, дәлелдемелерді бағалау, коммуникация және есеп беру дағдылары мен әдістері, оларды сертификаттау жөніндегі маман көрсетеді және белгілі бір тапсырманың негізгі тақырыбындағы тәжірибеден, оны өлшеу немесе бағалаудан ерекшеленеді.

* *Аудиторлық құжаттама* – Орындалған аудиторлық процедураларда, алынған орынды аудиторлық дәлелдемелер және аудитор жасаған қорытындылар туралы жазбалар. (кейде «жұмыс құжаттары» немесе «жұмыс құжаттары» сияқты терминдер де қолданылады).

* *Аудиторлық дәлелдемелер* – Аудиторлық пікір негізделетін тұжырымдарды қалыптастыру кезінде аудитор пайдаланатын ақпарат. Аудиторлық дәлелдемелер қаржылық есептілік негізделетін бухгалтерлік есеп деректеріндегі ақпаратты да, өзге де ақпаратты да қамтиды. (*Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігін және Аудиторлық дәлелдемелердің тиісті сипатын қара*)

* *Аудиторлық файл* – Нақты тапсырмаға қатысты аудиторлық құжаттаманы білдіретін деректерді қамтитын, деректерді ұстануға арналған бір немесе одан көп папка не өзге қағаз немесе электрондық ақпарат тасығыштар.

* † *Аудиторлық фирма* – (*Фирманы қара*)

* *Аудиторлық пікір* – (*Өзгертілген пікір мен Өзгертілмеген пікірді қара*).

* *Аудиторлық тәуекел* – Қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған жағдайда аудитордың тиісті емес аудиторлық пікір білдіру тәуекелі. Аудиторлық тәуекел елеулі бұрмалану тәуекеліне және анықталмау тәуекеліне тікелей байланысты.

* *Аудиторлық іріктеме* – Іріктеменің барлық элементтері іріктемеге енгізілуі мүмкін болатындай және аудиторда бүкіл бас жиынтық туралы қорытындыларды қалыптастыру үшін жеткілікті негіздер пайда болатындай бас жиынтықтың аудит үшін маңызы бар элементтерінің кемінде 100%-ына аудиторлық процедураларды қолдану.

* *Аудит жүргізілген қаржылық есептілік (ISA 810 (Қайта қаралған) мәнінде)* – Аудиттің ISA сәйкес аудитор жүргізген және оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік⁶ жасалатын қаржылық есептілік.

* *Аудитор* – «Аудитор» термині жағдайға байланысты жеке тұлғаға немесе аудиторларға, әдетте тапсырма бойынша серіктеске немесе тапсырма бойынша топтың басқа мүшелеріне немесе фирмаға қатысты қолданылады. Егер ISA талап немесе міндеттемені аудиторлық серіктес орындауы керек деп нақты айтса, «аудитор» терминінің орнына «аудиторлық серіктес» термині қолданылады. «Өзара әрекеттесу серіктесі» және «фирма» терминдері қолданылатын мемлекеттік сектордағы олардың баламаларына қатысты ретінде қарастырылуы керек.

Қаржылық ақпаратпен байланысты аудиторлық фирма – Егер аудитор осы ақпаратқа өзінің есебін қоса ұсынған немесе аталған қаржылық ақпаратпен байланысты кәсіби мәтінде өзінің есімін (атауын) қолдануға келісім берген жағдайда ғана ол қаржылық есептілікпен қауымдасады.

* *Аудитор сарапшысы* – Бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада тәжірибесі бар жеке тұлға немесе ұйым, оның осы саладағы жұмысын аудитор оған жеткілікті аудиторлық дәлелдер алуға көмектесу үшін пайдаланады. Аудитордың сарапшысы ішкі сарапшы аудитор (уақытша, аудиторлық фирманың немесе желілік фирманың серіктес⁷ немесе қызметкері) және аудитордың сыртқы сарапшысы бола алады.

* *Аудитордың нақты бағалауы немесе аудиторлық ауқым* – Басшылықтың нүктелік бағалауын талдау барысында пайдалану үшін аудиторлық дәлелдемелер негізінде есептелген шама немесе шамалар ауқымы.

⁶ «Қаржылық есептілік» терминінің анықтамасы ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың жалпы мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 13(f) тармағында келтірілген.

⁷ «Әріптес» және «фирма» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* *Аудиторлық қызметтің ауқымы* – (Аудитордың нақты бағалауы қара).

Негізгі жыл – Белгілі бір жыл немесе бірнеше жылдағы орташа мән, оған қатысты уақыт динамикасында ұйымның шығарындыларын салыстыру жүргізіледі.

* *Бизнес-тәуекел* – Ұйымның өз мақсаттарына жету және өз стратегияларын жүзеге асыру қабілетіне теріс әсер етуі мүмкін елеулі жағдайлардан, оқиғалардан, жағдайлардан, әрекеттерден немесе әрекетсіздіктен немесе жеткіліксіз мақсаттар мен стратегияларды қоядан туындайтын тәуекел.

Квоталарды шектеу және сауда жүйесі – Шығарындыларға жалпы шектеулер белгілеуді және қатысушылар арасында шығарындыларға рұқсаттар бөлуді көздейтін және оларға шығарындылар рұқсаттары мен көміртегі кредиттерін сатуға мүмкіндік беретін жүйе.

Алып тастау әдісі – Қызмет көрсетуші ұйымның өз жүйесінің сипаттамасы қызмет көрсетуші ұйым ұсынатын қызметтердің сипатын қамтиды, бірақ тиісті бақылау мақсаттары мен осы қызмет көрсетуші ұйымның тиісті бақылау құралдары қызмет көрсетуші ұйымның өз жүйесінің сипаттамасынан және қызмет көрсету жөніндегі аудитордың тапсырмасының көлемінен алынып тасталады. Қызмет көрсететін ұйым жүйесінің сипаттамасы және қызмет көрсету аудитору тапсырмасының көлемі қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдарының тиімділігін бақылау үшін қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдарын қамтиды, бұл қызмет көрсету ұйымының қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдарын растау туралы есебін қарауын қамтуы мүмкін.

* *Салыстырмалы қаржылық есептілік* – Ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігімен салыстыру үшін алдыңғы кезеңдегі сомалар мен басқа да ашулар ұсынылған салыстырмалы ақпарат, бірақ егер ол аудиттелген болса, онда оған сілтеме аудиторлық қорытындыда қамтылады. Осы салыстырмалы қаржылық есептілікке енгізілген ақпарат деңгейі ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктегі ақпарат деңгейімен салыстырылады.

* *Салыстырмалы ақпарат* – Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес бір немесе бірнеше кезеңдер үшін қаржылық есептілікте ұсынылған сандық көрсеткіштер және ақпаратты ашу. 3410 ISAE мәтінінде салыстырмалы ақпарат бір немесе бірнеше өткен кезеңдер үшін ПГ шығарындылары туралы есепте ұсынылған сандық көрсеткіштер және ақпаратты ашу ретінде айқындалады.

Қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырма – Практик маман қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұйымның қаржылық ақпаратын, сондай-ақ осы SRS талаптарына сәйкес есептерді дайындауға және ұсынуға басшылыққа көмек көрсету үшін бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы білімді қолданатын тапсырма. 4410 (Қайта қаралған) ISRS «Құрастыру», «құрастырма» және «құрастырылған» терминдері осы мәтінде қолданылады.

* *Пайдаланушы-ұйымның қосымша бақылау құралдары* – Қызмет көрсетуші ұйым оның қызметтерін әзірлеу кезінде пайдаланушы-ұйымдар енгізетін және бақылау құралдарының мақсатына қол жеткізу қажет болған жағдайда оның жүйесінде айқындалған бақылау құралдары.

* *Сәйкестік тұжырымдамасы* – (Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және Жалпы мақсаттағы жүйені қара).

* *Компонент* – Топ немесе компонент басшылығы шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізуге жататын қаржылық ақпаратты дайындайтын кәсіпорын немесе қызмет түрі.

* *Компонент аудитору* – Топтың өтініші бойынша шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір немесе басқа компонентіне қатысты қаржылық ақпаратпен жұмыс жасайтын аудитор.

* *Компонент басшылығы* – Компоненттің қаржылық ақпаратын дайындауға жауапты басшылық.

* *Компоненттің мәні* - топпен өзара әрекеттесу арқылы анықталған компоненттің маңыздылығы.

Аудиттің компьютерлік әдістері – Компьютерді аудит құралы ретінде қолдана отырып аудиторлық процедураларды қолдану (АКӘ деп те аталады).

Бақылау - Басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар қойған бақылау мақсаттарына жету үшін ұйым белгілейтін саясат немесе процедуралар. Бұл тұрғыда:

- (i) Саясат - бұл бақылауға қол жеткізу үшін ұйымда не істеу керек немесе жасалмауы керек деген мәлімдемелер. Мұндай мәлімдемелер құжатталуы, хабарламаларда нақты көрсетілуі немесе іс-әрекеттер мен шешімдерде айтылуы мүмкін.
- (ii) Процедуралар – бұл саясатты жүзеге асыру үшін қабылданатын әрекеттер.

Бақылау ортасы – Көшбасшылық және басқару функцияларын, сондай-ақ ұйымның ішкі бақылауына және оның ұйым үшін маңыздылығына қатысты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың көзқарасын, хабардарлығын және әрекеттерін қамтиды. Бақылау ортасы ішкі бақылау компоненттерінің бірі болып табылады.

Бақылаудың мақсаты – Бақылау жүйесінің белгілі бір аспектінің мақсаты немесе міндеті. Бақылау мақсаты бақылау құралдары азайтуы тиіс тәуекелдермен байланысты.

* *Бақылау құралдарының тәуекелі* – (Елеулі бұрмалану тәуекелін қара).

Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары – Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның қорытындысына енгізілген бақылау мақсатына қол жеткізуді бақылау құралдары.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдары – Ішкі бақылау мақсатына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдары.

Корпоративтік басқару – (Басқаруды қара).

* *Салыстырмалы көрсеткіштер* – Өткен кезеңдегі сандық көрсеткіштер мен басқа да ашылатын ақпарат ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі ретінде енгізілген және тек сандық көрсеткіштерді қарауға және ағымдағы кезеңдегі басқа ақпаратты ашуға байланысты («ағымдағы кезең көрсеткіштері» деп аталатын) қарауға арналған жағдайдағы салыстырмалы ақпарат. Ұсынылған сандық көрсеткіштер мен ашылатын ақпараттың егжей-тегжейлі дәрежесі, ең алдымен, олардың ағымдағы кезеңнің көрсеткіштерін қарау үшін қаншалықты маңызды екендігімен анықталады.

Критерийлер – Тапсырманың бағаланатын тақырыбын бағалау немесе өлшеу үшін қолданылатын көрсеткіштер. «Қолданылатын критерийлер» бұл белгілі бір тапсырмада қолданылатын критерийлер.

* *Қаржылық есептілікті шығаруға бекіту күні* – Қаржылық есептіліктің құрамына кіретін барлық есептер, оның ішінде тиісті ескертпелер дайындалған және қажетті өкілеттіктері бар тұлғалар осы қаржылық есептілік үшін өздеріне жауапкершілік алғандығын растаған күн.

† *Қорытынды күні (сапаны бақылауға қатысты)* – Қорытындымен танысу үшін практик маман таңдаған күн.

* *Аудиторлық қорытындының күні* – Аудитор өзінің қаржылық есептілік туралы қорытындысын ISA 700 (Қайта қаралған)⁸ сәйкес мерзімі көрсетілетін күні.

* *Қаржылық есептілікті әзірлеу күні* – Қаржылық есептілікте көрсетілген соңғы кезеңнің аяқталған күні.

* *Қаржылық есептілікті шығару күні* – Үшінші тұлғалар аудиторлық қорытындымен және аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен танысуға мүмкіндік алатын күн.

* *Ішкі бақылау жүйесінің жетіспеушілігі* – Мына жағдайларда орын алатын кемшілік, егер:

- (a) Бақылау құралы қаржылық есептіліктегі бұрмалаушылықтарды болдырмауға немесе уақтылы анықтауға және жоюға қабілетсіз етіп жасалған, енгізілген және жұмыс істейді немесе
- (b) Қаржылық есептіліктегі бұрмалауларды болдырмау немесе уақтылы анықтау және жою үшін бақылаудың қажетті құралы жоқ.

* *Анықталмау тәуекелі* – Аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету мақсатында аудитордың процедураларды орындауы нәтижесінде жеке-жеке немесе басқа да бұрмаланулармен жиынтықта елеулі болуы мүмкін қолданыстағы бұрмалаудың анықталмауында болатын тәуекел.

* *Тікелей қатысу* – Сыртқы аудитордың жұмысын басқаруды, қадағалауды және тексеруді жүзеге асырған жағдайда ішкі аудиторларды аудиторлық процедураларды орындауға тарту.

* *Элемент* – (Қаржылық есеп элементін қара).

* *Қаржылық есептің элементі (ISA 805 (Қайта қаралған) мәтінде⁹)* – Қаржылық есептің элементі, баптар тобы немесе бабы.

Шығарындылар – атмосфераға шығарылған немесе атмосфераға шығарылуы мүмкін ПГ, егер олар ұсталмаса және раковинаға жіберілмесе, тиісті уақыт аралығында. Шығарындыларды келесідей жіктеуге болады:

- Тікелей шығарындылар (1-ші санаттағы шығарындылар деп те аталады), бұл ұйымға тиесілі немесе бақыланатын көздерден шығарындылар.
- Жанама шығарындылар – бұл ұйым қызметінің салдары болып табылатын, бірақ басқа ұйымға тиесілі немесе бақыланатын көздерден келетін шығарындылар. Жанама шығарындыларды келесі санаттарға бөлуге болады
 - 2-санаттағы шығарындылар – кәсіпорынға берілетін және тұтынылатын энергиямен байланысты шығарындылар.
 - 3-санаттағы шығарындылар – барлық басқа жанама шығарындылар.

Шығарындылар бойынша шегерім – Есепте көрсетілген шығарындылардың жалпы көлемінен шегерілетін, бірақ алып тастау болып табылмайтын ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген кез келген элемент; әдетте сатып алынған өтемақы шараларын қамтиды, бірақ сонымен қатар ұйым қатысатын нормативтік немесе басқа схема ретінде танылған несиелер мен квоталар сияқты әртүрлі басқа құралдарды немесе механизмдерді қамтуы мүмкін.

Шығарындылар факторы – Қызметтің өлшем бірлігін (мысалы, тұтынылған отынның литрін, нақты шақырымды, мал шаруашылығындағы жануарлардың санын немесе өндірілген өнімнің тоннасын) осы қызметке байланысты ПГ мөлшерін бағалауға арналған математикалық коэффициент немесе норматив.

Шығарындылар квоталарының сауда жүйесі – Газдар шығарындыларын азайту үшін экономикалық ынталандыру жасау арқылы парниктік газдарды бақылаудың нарықтық тәсілі.

⁸ ISA 700 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау

⁹ ISA 805 (Қайта қаралған), Жеке қаржылық есептілік есептерінің және жеке элементтердің, қаржылық есептілік баптарының немесе баптарының топтарының аудитінің ерекшеліктері

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* *«Маңызды жағдайлар» бөлімі* – Қаржылық есептілікте тиісті түрде ұсынылған немесе ашылған және аудитордың пайымдауына сәйкес қаржылық есептілікті пайдаланушылар түсінуі үшін негіз болып табылатын маңызды мәселеге қатысты аудиторлық қорытындының бөлімі.

Тапсырманың мән-жайлары – Белгілі бір тапсырманы анықтайтын кең контекст, соның ішінде: тапсырма шарттары; ол жеткілікті сенімді тапсырма ма, әлде шектеулі сенімді тапсырма ма; объектінің сипаттамалары; өлшеу немесе бағалау критерийлері; болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері; жауапты тараптың, өлшеуді немесе бағалауды орындайтын тұлғаның және тапсырма серіктесінің және олардың қоршаған ортасының сәйкес сипаттамалары; және тапсырмаға айтарлықтай әсер етуі мүмкін оқиғалар, операциялар, жағдайлар мен тәжірибелер сияқты басқа сұрақтар.

† *Тапсырма бойынша құжаттама* – орындалған жұмыс туралы жазбалар, алынған нәтижелер және тәжірибеші маман жасаған қорытындылар (кейде «жұмыс құжаттары» немесе «жұмыс материалдары» сияқты басқа терминдер қолданылады).

Тапсырма шарттары туралы келісім-хат – Хат түрінде ұсынылған тапсырманы орындау үшін жазбаша түрде бекітілген шарттар.

* † *Тапсырманың басшысы*¹⁰ – тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ аудиторлық ұйымның атынан шығарылатын қорытындыға жауап беретін және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеу органы тиісті өкілеттіктер берген аудиторлық ұйымның серіктесі немесе өзге қызметкері

* † *Өзара әрекеттесу сапасын бақылауды тексеру* – Есепті жасау кезінде аудит тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен қорытындылар туралы есепті жасау күніне немесе күніне дейін объективті бағалауға арналған процесс. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру процесі листингке енгізілген ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитіне, сондай-ақ егер бар болса, фирма тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу қажеттілігін анықтаған басқа тапсырмаларға қолданылады.

* † *Өзара әрекеттесу сапасын бақылайтын тұлға* – Серіктес, фирмадағы басқа тұлға, жеткілікті біліктілігі бар сыртқы тұлға немесе бағалау тобының мүшесі болып табылмайтын, бағалау тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен есепті құрастыру кезінде бағалау тобы жасаған қорытындыларды объективті бағалау үшін жеткілікті тәжірибесі мен өкілеттігі бар тұлғалар тобы.

Тарту тәуекелі – Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта елеулі бұрмаланулар болған жағдайда қате қорытынды шығару қаупі.

* † *Аудиторлық топ* – Тапсырмамен жұмыс істейтін барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырма процедураларын орындау үшін фирма немесе желілік фирма тартқан кез келген тұлға. Бұл тұжырымдамаға фирма немесе желілік фирма тартқан аудитордың сыртқы сарапшысы кірмейді. «Аудиторлық топ» термині, егер сыртқы аудитор ISA 610 талаптарын орындаса (2013 жылы қайта қаралған)¹¹, аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсететін клиенттің ішкі аудит қызметінің қызметкерлерін де қамтымайды.

* † *Жұмыс тобы (ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінінде)*¹² – тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырманы орындауға тікелей ықпал ететін сыртқы сарапшылар мен ішкі аудиторларды қоспағанда, осы тапсырма шеңберінде рәсімдерді орындайтын кез келген тұлғалар.

Тапсырмаға тапсырыс беруші – сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін практик маманды тартатын тарап (тараптар).

Ұйым (ISAE 3410 мәтінінде) – Заңды тұлға, шаруашылық жүргізуші субъект немесе заңды немесе шаруашылық жүргізуші субъектінің сәйкестендірілетін бөлігі (мысалы, жеке зауыт немесе объектінің басқа түрі, мысалы, ҚТҚ полигоны) немесе ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілген шығарындылар жататын заңды немесе өзге де субъектілердің немесе олардың бөліктерінің (мысалы, бірлескен кәсіпорын) комбинациясы.

Қате – Қаржылық есептіліктің байқаусызда бұрмалануы, оның ішінде ашылатын соманы немесе ақпаратты жіберіп алу.

* *Бағалаудың белгісіздігі* – Есептеу дәлдігінің жеткіліксіздігі бағалау мәніне және онымен байланысты ашылатын ақпаратқа әсері.

Талдау – Кез келген мәселе бойынша нақты қорытынды алу үшін қажет болған жағдайда қосымша процедураларды орындауды қоса алғанда, тиісті мәселелерді анықтау және талдау. Жалпы ереже бойынша «талдау» сөзі дәлелдерді, процедуралардың нәтижелерін және басшылықтың тәуекелге жауап беру тиімділігін қоса алғанда, бірқатар мәселелерге қатысты ғана қолданылады. (сондай-ақ Бағалау бөлімін қара)

Дәлелдемелер – Практик маман тұжырымды қалыптастыру үшін пайдаланған ақпарат. Дәлелдемелер, егер бар болса, тиісті ақпараттық жүйелердегі ақпаратты да, басқа ақпаратты да қамтиды. ISAE мақсаты үшін:

- Дәлелдеменің жеткіліктілігі – дәлелдемелерді сандық бағалау;
- Тиісті сипат – бұл дәлелдемелерді сапалы бағалау.

¹⁰ «Тапсырманың басшысы», «серіктес» және «фирма» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.

¹¹ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану» тікелей көмекті пайдалануға шектеулер қояды. Ол сондай-ақ сыртқы аудиторға заңмен немесе нормативтік актілермен ішкі аудиторлардан тікелей көмек алуға тыйым салынуы мүмкін екенін мойындайды. Сондықтан тікелей көмекті пайдалану рұқсат етілген жағдайлармен шектеледі.

¹² ISAE 3000(Қайта қаралған),Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын аудиттен және шолудан ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* *Алишактық* – Растау қажет болатын немесе ұйымның бухгалтерлік есептілік деректерінде қамтылған ақпараттар мен растаушы тарап ұсынған ақпарат арасындағы айырмашылықты қамтитын жауап

* *Тәжірибелі аудитор* – Аудит жүргізудің практикалық тәжірибесі және:

- (a) Аудиторлық процедуралар;
- (b) ISA және қолданылатын заңнама талаптары мен нормативтік талаптар;
- (c) Аудит жүргізілетін ұйым қызмет жүргізетін бизнес-орта; және
- (d) Ұйымның саласына қатысты аудит және қаржылық есептілік мәселелер туралы тиісті түсінігі бар тұлға (фирмаға қатысты ішкі немесе сыртқы).

* *Сарапшы* – (Аудитордың сарапшысы мен Басшылық сарапшысын қара).

* *Біліктілік* – Белгілі бір саладағы дағдылар, білім және жұмыс тәжірибесі.

* *Сыртқы растау* – Аудитордың тікелей үшінші тұлғадан (растайтын тараптан) жазбаша нысанда қағаз, электрондық немесе өзге тасымалдаушыда алған аудиторлық дәлелдемесі.

Сыртқы ақпарат көзі – Қаржылық есептілікті дайындау кезінде ұйым пайдаланған немесе аудитор аудиторлық дәлел ретінде алған ақпаратты ұсынатын сыртқы тұлға немесе ұйым, мұндай ақпарат пайдаланушылардың кең ауқымына жарамды болған кезде. Егер ақпаратты басшылықтың сарапшысы, қызмет көрсететін ұйым¹³ немесе аудитордың сарапшысы 14 ретінде әрекет ететін жеке тұлға немесе ұйым ұсынған болса, онда бұл жеке тұлға немесе ұйым осы нақты ақпаратқа қатысты сыртқы ақпарат көзі болып саналмайды.

* *Сенімді ұсыну тұжырымдамасы* – (Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын және Жалпы мақсаттағы тұжырымдаманы қара).

* *Қаржылық есептілік* – Қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұйымның белгілі бір уақыт кезеңіндегі экономикалық ресурстарын немесе міндеттемелерін немесе олардың белгілі бір уақыт кезеңіндегі өзгерістерін көрсетуге арналған ақпаратты ашуды қоса алғанда, өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты құрылымдық түрде ұсыну. «Қаржылық есептілік» термині әдетте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарымен анықталған қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдіреді, бірақ қаржылық есептіліктің бір жиынтығына да қатысты болуы мүмкін. Ақпаратты ашу қаржылық есептіліктің алдыңғы жағында, ескертпелерде ұсынылуы немесе оған қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес сілтеме жасау арқылы енгізілуі тиіс түсіндірмелі немесе сипаттамалық ақпаратты қамтиды.

* † *Аудиторлық ұйым* – Жеке практик кәсіби бухгалтер, серіктестік немесе корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа субъектісі. «Фирма» сөзін мемлекеттік сектордағы оның баламаларына сілтеме ретінде қарастырған жөн.

Болжам – Басшылықтың күтулеріне сәйкес болуы тиіс болашақ оқиғаларға және басшылық ақпаратты дайындау күніне қабылдауды жоспарлап отырған іс-әрекеттерге қатысты жорамалдар негізінде дайындалған болжамды қаржылық ақпарат (неғұрлым дәл бағалауға негізделген жорамалдар).

* *Алаяқтық әрекеттер* – Басшылықтың ішінен бір немесе бірнеше тұлғаның, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың, қызметкерлердің немесе үшінші тұлғалардың заңсыз немесе заңсыз артықшылықтар алу үшін алдау арқылы жасаған қасақана әрекеттері.

* *Алаяқтық іс-әрекеттердің қауіп факторлары* – Алаяқтық іс-әрекеттерді жасауға немесе оларды жасау мүмкіндігіне бағытталған уәждің немесе қысымның туындауына әкелетін оқиғалар немесе жағдайлар.

Бухгалтерлік есептілікті ықпалсыз жасау – Қасақана бұрмалаулар, оның ішінде сомаларды өткізіп жіберу немесе қаржылық есептілікті пайдаланушыларды жаңылыстыру үшін қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу.

Қосымша процедуралар – Бақылау құралдарының тестілерін (егер олар бар болса), егжей-тегжейлі тестілерді және талдамалық процедураларды қоса алғанда, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде орындалатын процедуралар.

Ақпараттық технологияларды (АТ) жалпы бақылау – Ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының үздіксіз тиімді жұмыс істеуін және ақпараттың тұтастығын (яғни ақпараттың толықтығын, дәлдігін және дұрыстығын) қоса алғанда, АТ ортасының үздіксіз тиісті жұмыс істеуін қолдайтын ұйымның АТ-процестерін бақылау. Сондай-ақ, АТ ортаның анықтамасын қара.

* *Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік* – Жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.

* *Жалпы мақсаттағы тұжырымдама* – Пайдаланушылардың кең ауқымының қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалған қаржылық есеп беру жүйесі. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы дұрыс ұсыну тұжырымдамасы немесе сәйкестік тұжырымдамасы түрінде ұсынылуы мүмкін.

¹³ ISA 402, Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері, 8-тармақ

¹⁴ ISA 620, Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану, 6-тармақ

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

«Сенімді ұсыну тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті қамтамасыз ететін қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын, сондай-ақ:

- (i) Қаржылық есептілікті дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету басшылықтан осы тұжырымдамада көзделгеннен көбірек көлемде ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін екендігін айқын нысанда мойындайды немесе түспалдайды.
- (ii) Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін басшылықтан тұжырымдама талаптарынан ауытқу талап етілуі мүмкін екенін айқын нысанда мойындайды. Мұндай ауытқулар тек сирек жағдайларда ғана қажет болуы мүмкін деп күтілуде.

«Сәйкестік тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін, бірақ жоғарыдағы (i) немесе (ii) тармақтарда баяндалған бекітулерді қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын белгілеу үшін пайдаланылады¹⁵.

ПГ туралы есеп – Ұйымның белгілі бір кезеңдегі ПГ шығарындыларының құрамдас бөліктері мен сандық көрсеткіштерін қамтитын есеп (кейде шығарындылар кадастры деп аталады), сондай-ақ қолданылатын жерде салыстырмалы ақпарат пен түсіндірме жазбалар, соның ішінде негізгі сандық көрсеткіштер мен есеп беру саясатының қысқаша мазмұны. Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебінде шығарындыларды сіңіру немесе шегерімдердің санатталған тізімі де болуы мүмкін. Егер тапсырма ПГ шығарындылары туралы барлық есепті қамтымаса, онда «ПГ туралы есеп» термині тапсырмамен қамтылған бөлік ретінде қарастырылуы керек. ПГ шығарындылары туралы есеп тапсырманың «тақырыбы туралы ақпарат» болып табылады¹⁶.

Парниктік газдар (ПГ) – Көмірқышқыл газы (CO₂) және метан, азот оксиді, күкірт гексафториді, гидрофторкөміртектер, перфторкөміртектер және хлорфторкөміртектер сияқты ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілетін кез келген басқа да газдар. Көмірқышқыл газынан (CO₂) басқа газдар көбінесе көмірқышқыл газының баламасы ретінде белгіленеді.

* *Корпоративтік басқару* – Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын қадағалауға жауапты тұлғаның (тұлғалардың) немесе ұйымның (ұйымдардың) рөлі, сондай-ақ ұйым қызметінің стратегиялық бағытына байланысты міндеттер және ұйымның есептілігіне байланысты міндеттемелер сипатталады.

* *Топ* – Қаржылық ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілетін барлық компоненттер. Топ әрқашан бірнеше компоненттен тұрады.

* *Топтың аудиті* – Топтың қаржылық есептілігінің аудиті.

* *Топ аудиторының пікірі* – Топтың қаржылық есептілігіне қатысты аудитордың пікірі.

* *Топтың аудит басшысы* – Топтық аудиторлық тапсырмаға және оны орындауға жауапты серіктес немесе фирмадағы басқа тұлға, сондай-ақ фирма атынан дайындалған топтық аудит туралы есеп. Егер топтық аудитті бірлескен аудиторлар жүргізсе, онда аудиторлық тапсырма бойынша бірлескен серіктестер және олардың аудиторлар тобы топтық тапсырма бойынша серіктес және аудиторлар тобы деп аталады.

* *Топ аудиторының командасы* – Топпен өзара іс-қимыл жөніндегі серіктесті қоса алғанда, серіктестер және топтың жалпы аудит стратегиясын айқындайтын, құрамдас аудиторлармен өзара іс-қимылды жүзеге асыратын, шоғырландыру процесі бойынша жұмысты орындайтын және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін негіз ретінде аудиторлық дәлелдемелер негізінде жасалған қорытындыларды бағалайтын қызметкерлер.

* *Топтың қаржылық есептілігі* – Бірнеше компоненттің қаржылық ақпаратын қамтитын қаржылық есептілік. «Шоғырландырылған қаржылық есептілік» термині сонымен қатар бас ұйымдар болып табылмайтын, бірақ жалпы бақылаудағы компоненттердің қаржылық ақпаратын қамтитын біріктірілген қаржылық есептілікті білдіреді.

* *Топ басшылығы* – Топтың қаржылық есептілігін дайындауға жауапты басшылық.

* *Жалпы топтық бақылау* - Топтың қаржылық есептілігіне жоғары басшылық әзірлеген, енгізген және қолдайтын бақылау құралдары.

* *Өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты* – Қаржылық тұрғыдан көрсетілген, белгілі бір ұйымға қатысты және негізінен осы ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, бұрын болған экономикалық оқиғалар туралы немесе өткен уақыттың белгілі бір кезеңдеріндегі экономикалық жағдайлар немесе жағдайлар туралы ақпарат.

Қосу әдісі – Қызмет көрсетуші ұйымның өз жүйесінің сипаттамасы қызмет көрсетуші ұйым ұсынатын қызметтердің сипатын қамтиды, ал тиісті бақылау мақсаттары мен қызмет көрсетуші ұйымның тиісті бақылау құралдары қызмет көрсетуші ұйымның өз жүйесінің сипаттамасына және қызмет көрсету жөніндегі аудитордың тапсырмасының көлеміне енгізілген.

*Тәуелсіздік*¹⁷ – бұл мыналарды қамтиды:

¹⁵ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың жалпы мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 13(а) тармағы

¹⁶ ISAE 3000 (*Қайта қаралған*), 12 (x) тармағы.

¹⁷ IESBA кеңес шығарған кәсіби бухгалтерлердің Этика кодексіндегі анықтама бойынша (IESBA Кодексі).

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

- (a) Ойлау тәуелсіздігі – кәсіби пікірге күмән келтіретін қандай да бір әсер білдірілмей, ойын білдіруге мүмкіндік беретін, сондай-ақ адал әрекет етуге, объективті болуға және кәсіби скептицизмді қолдануға мүмкіндік беретін ойлау тәсілі;
- (b) Мінез-құлықтың тәуелсіздігі – ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың немесе аудит немесе сенімділік тобының мүшесінің тұтастығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі бұзылды деген қорытындыға келуі мүмкін фактілер мен жағдайларға жол бермеу.

Ақпаратты өңдеуді бақылау – ақпараттың тұтастығы (яғни операциялардың және басқа ақпараттың толықтығы, дәлдігі мен сенімділігі) тәуекелдерін жоюға тікелей бағытталған ұйымның ақпараттық жүйесіндегі АТ-қосымшаларында немесе қолмен ақпараттық процестерде ақпаратты өңдеуге қатысты бақылау.

* *Ажырамас тәуекел* – (Елеулі бұрмалану тәуекелін қара)

Ажырамас тәуекел факторлары – алаяқтық немесе қателік, операциялар класы туралы мәлімдеме, шоттағы қалдық немесе бақылау құралдарын қарастырылғанға дейін ақпаратты ашу салдарынан бұрмалау мүмкіндігіне әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың сипаттамалары. Мұндай факторлар сапалық немесе сандық болуы мүмкін және оларға күрделілік, субъективтілік, өзгерістер, белгісіздік немесе бұрмалануға бейімділік, басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына²⁰ байланысты, олар тән тәуекелге әсер ететіндей әсер етеді.

* *Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырма* – бұл, мыналарды қарастыратын тапсырма:

- (a) Өткен кезеңдегі қаржылық есептілік тексерілмеген; немесе
- (b) Алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікті бұрынғы аудитор тексерді.

Сұрау салу – Ұйым ішінде немесе одан тыс жерлерде хабардар тұлғаларға қаржылық, сондай-ақ қаржылық емес сипаттағы ақпарат беру туралы өтініш жасау.

Сұрау салу (ISRE 2400 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Ұйым ішінде немесе одан тыс жерлерде ақпарат беру туралы өтінішпен хабардар тұлғаларға жүгіну.

Инспекциялау (аудиторлық процедура сияқты) – Ішкі және сыртқы жазбаларды немесе құжаттарды қағаз, электрондық нысанда немесе басқа тасымалдағыштарда зерттеу немесе активті физикалық тексеру.

* † *Инспекциялау (сапаны бақылауға қатысты)* – Орындалған тапсырмаларға қатысты - тапсырмаларды орындау топтары ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларын сақтағанын растауды қамтамасыз етуге арналған процедуралар.

Болжамды пайдаланушылар – Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп дайындайтын тұлға, тұлғалар немесе тұлғалар санаты. Жауапты тарап болжамды пайдаланушылардың бірі болуы мүмкін, бірақ міндетті түрде жалғыз емес.

Аралық қаржылық ақпарат немесе есептілік – Қаржы кезеңіне қатысты аралық күндерге шығарылған (әдетте тоқсан немесе жартыжылдық үшін шығарылатын) қаржылық ақпарат (жоғарыда айқындалған қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдірмеуі мүмкін).

* *Ішкі аудит қызметі* – Ұйымды басқару, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процестерінің тиімділігін бағалауға және арттыруға бағытталған сертификаттау және кеңес беру қызметтерін ұсынатын ұйымның қызметі.

Ішкі аудиторлар – Қызметін ішкі аудит қызметі шеңберінде жүзеге асыратын тұлғалар. Ішкі аудиторлар ішкі аудит қызметінің немесе осыған ұқсас қызметтің қызметкерлері болуы мүмкін.

* *Ішкі бақылау жүйесі* – Қаржылық есептіліктің дұрыстығына, қызметтің тиімділігі мен нәтижелілігіне, сондай-ақ қолданыстағы заңнама мен нормативтік актілердің сақталуына байланысты ұйымның мақсаттарына қол жеткізуде ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін басқаруға жауапты тұлғалар, басшылық және басқа да персонал әзірлеген, енгізген және қолдайтын процесс. «Бақылау құралдары» термині ішкі бақылау жүйесінің бір немесе бірнеше компоненттерінің барлық аспектілерін білдіреді.

* *Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары* – Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары.

Зерттеу – Оларды шешу үшін басқа талқылаулар барысында туындайтын мәселелерді зерттеу.

АТ ортасы – АТ қосымшалары және қолдау көрсететін АТ инфрақұрылымы, сондай-ақ ұйым бизнес операцияларын қолдау және бизнес стратегияларын жүзеге асыру үшін пайдаланатын осы процестерге қатысатын АТ процестері мен персонал.

Аудиттің негізгі мәселелері – Бұл аудитордың кәсіби пайымдауына сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелер. Аудиттің негізгі мәселелері корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген сұрақтар қатарынан таңдалады.

¹⁸ ISA 240, A24–A27 тармақтар

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

Шектеулі сенімділік (ISRE 2400 (Қайта қаралған) мәтінде) – Осы ISRE-ға сәйкес қорытындыны білдіру үшін негіз ретінде ақылға қонымды сенімділікпен берілген тапсырмаға қарағанда жоғары болса да, тапсырма мән-жайларында қолайлы деңгейге дейін тапсырма тәуекелін төмендету кезінде алынған сенімділік деңгейі. Дәлелдемелерді жинау процедураларының сипаты, уақыты мен көлемінің үйлесімі, ең болмағанда, маманға сенімділіктің маңызды деңгейін алу үшін жеткілікті. Маңызды болу үшін маман алған сенімділік деңгейі болжамды пайдаланушылардың қаржылық есептілікке деген сенімін арттыруы керек.

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма – (Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қара)

*† *Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым*, – акциялары үлестік немесе борыштық құралдары қандай да бір танылған қор биржасында баға белгіленетін немесе баға белгілеу тізімдеріне енгізілген не танылған Биржаның немесе өзге де осыған ұқсас ұйымның регламенттеріне сәйкес сатуға ұсынылатын ұйым.

* *Басшылық* – Ұйымның бизнесін жүргізуге жауапты тұлға немесе тұлғалар. Кейбір юрисдикцияларда басшылық басқаруға жауапты тұлғалардың кейбірін немесе барлығын қамтуы мүмкін, мысалы, Атқарушы директорлар кеңесінің мүшелері немесе басқарушы меншік иесі.

* *Басшылықтың біржақтылығы* – Ақпарат дайындау процесінде басшылықтың бейтараптығының болмауы (басшылықтың бейтараптығының жеткіліксіздігі).

* *Басшылық сарапшысы* – Бухгалтерлік есептен немесе аудиттен ерекшеленетін белгілі бір салада білімі мен тәжірибесі бар, осы саладағы жұмыс нәтижелерін ұйым қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланатын тұлға немесе ұйым.

* *Басшылықтың нүктелік бағасы* – Қаржылық есептілікте бағалау мәні ретінде тану немесе ашу үшін басшылық таңдаған шама.

Сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға – Критерийлер бойынша негізгі объектіні өлшейтін немесе бағалайтын тарап немесе тараптар. Есептегіш негізгі пән бойынша сараптамалық білімге ие.

Активтерді иемдену – Ұйым активтерінің салыстырмалы түрде аз және аз мөлшерін, көбінесе қызметкерлерді ұрлауға тарту. Алайда, оған жоғарғы басшылық қатысуы мүмкін, ол әдетте активтерді ұрлауды анықтау қиын болатындай етіп жасыруға немесе жасыруға қабілетті.

Бұрмалау – Қаржылық есептілік бабы бойынша ақпарат сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы мен баптың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келуі үшін қажетті сома, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы арасындағы айырмашылық. Бұрмалау қателік немесе алаяқтықтың нәтижесі болуы мүмкін.

Аудитор қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылатындығы немесе шынайы көрініс беретіндігі туралы пікір білдіргенде, бұрмалануларға аудитордың қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылуы немесе шынайы және объективті көрініс беруі үшін қажет деп санайтын сомаларды, жіктеулерді, ұсыныстарды немесе ақпаратты ашуды түзету кіреді.

ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінде бұрмалау дегеніміз – бұл тақырып туралы ақпарат пен критерийлерге сәйкес тақырыпты тиісті бағалау немесе талдау арасындағы алшақтық. Бұрмаланулар қасақана немесе байқаусызда, сапалық немесе сандық болуы мүмкін, сонымен қатар олқылықтарды қамтуы мүмкін.

ISRS 4410 (Қайта қаралған) мәтінде «бұрмалау» деп қаржылық ақпараттағы ақпарат сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы мен осы баптың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келуі үшін қажетті ақпарат сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы арасындағы айырма түсініледі. Бұрмалау қателік немесе алаяқтықтың нәтижесі болуы мүмкін.

Бұрмалауды сенімді ұсыну принципіне сәйкес қаржылық ақпаратты дайындау кезінде, сонымен қатар, маманның пікірінше, қаржылық ақпаратты барлық маңызды аспектілерде дұрыс ұсыну немесе шынайы және сенімді ұсыну үшін қажет болатын сомаларды, жіктеулерді, ұсынуды немесе ақпаратты ашуды түзетуді қамтиды.

Фактілерді бұрмалау (басқа ақпаратқа қатысты) (ISA 3000 (Қайта қаралған) мәтінде) – Бұрмаланған немесе дұрыс ұсынылмаған, тақырып бойынша ақпаратта немесе қуалаңдыру туралы есепте қамтылған мәселелерге қатысы жоқ өзге де ақпарат. Фактілерді айтарлықтай бұрмалау тақырып туралы ақпаратты қамтитын құжатқа деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін.

Басқа да ақпаратты бұрмалау – Басқа ақпаратты бұрмалау, егер өзге ақпарат дұрыс жазылмаған немесе өзге түрде жаңылыстыратын болса (оның ішінде басқа ақпаратта ашылған қандай да бір мәселені дұрыс түсіну үшін қажетті ақпаратты өткізіп алу немесе анық емес баяндау себебі бойынша) бар болады.

* *Өзгертілген пікір* – Ескертпесі бар пікір, теріс пікір немесе пікір білдіруден бас тарту.

*† *Мониторинг (сапаны бақылаудың мәтінде)* – Фирманың сапаны бақылау жүйесін үнемі талдауды және бағалауды, соның ішінде фирманың сапаны бақылау жүйесі тиімді жұмыс істейтініне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз етуге арналған орындалған тапсырмалардың үлгісін мерзімді тексеруді қамтитын процесс;

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* *Теріс растау туралы сұрау салу* – Егер сұрау салуда баяндалған ақпаратпен келіспеген жағдайда ғана растаушы тарап оған жауапты тікелей аудиторға жіберетін сұрау салу.

* † *Желі* – бұл үлкен құрылым, ол:

(a) Ынтымақтастыққа бағытталған;

(b) Пайда алуға немесе шығындарды бөлуге бағытталған немесе ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға, сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен процедураларына, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы сауда маркасын пайдалануға немесе кәсіби ресурстардың едәуір бөлігіне ие.

* † *Желіге кіретін ұйым* – Желіге тиесілі аудиторлық ұйым.

* *Сақтамау (ISA 250 мәтінде¹⁹)* – Ұйымның немесе басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардың, басшылықтың немесе ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін, қолданыстағы заңдарды немесе нормативтік актілерді бұзатын басқа тұлғалардың әрекетсіздігімен немесе қасақана немесе байқаусызда жасаған әрекеттері. Ұйымның қызметіне байланысты емес жеке теріс қылықтар сақталмауға жатпайды.

* *Жауаптың болмауы* – Оң растау туралы сұрау салуға растаушы тараптан жауаптың немесе толық жауаптың болмауы не растаушы тарапқа жеткізілмеген ретінде растау туралы сұрау салуды қайтару.

* *Іріктеумен байланысты емес тәуекел* – Аудитордың іріктеу тәуекелімен байланысты емес кез келген себеп бойынша қате қорытынды жасау қаупі.

Байқау – Ол басқа тұлғалар орындайтын процесті немесе процедураны бақылаудан тұрады, мысалы, аудитор ұйым қызметкерлерінің тауарлық-материалдық құндылықтарды есептеуін немесе бақылау әрекеттерінің орындалуын бақылайды.

* *Кезең басындағы қалдықтар* – Кезең басындағы шоттардағы қалдықтар. Кезеңнің басындағы қалдықтар алдыңғы кезеңнің соңындағы қалдықтар негізінде қалыптасады және алдыңғы кезеңдердегі операциялар мен оқиғалардың, сондай-ақ алдыңғы кезеңде қолданылған есеп саясатының әсерін көрсетеді. Кезең басындағы қалдықтар, мысалы, шартты және нақты міндеттемелер сияқты, кезең басына тиісті және ашылуға жататын ақпаратты қамтиды.

Ұйымның шекарасы – Ұйым жасайтын ПГ шығарындылары туралы есепке қандай қызмет енгізілуге жататынын белгілейтін шекара.

* *Өзге де ақпарат* – Ұйымның жылдық есебіне енгізілетін қаржылық немесе қаржылық емес ақпарат (қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа).

* *Өзге де ақпарат (ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінде)* – Заңнамаға, нормативтік актілерге немесе әдет-ғұрыптарға сәйкес пән бойынша ақпаратты және тиісті куәландыру туралы есепті (пән бойынша ақпаратты және тиісті куәландыру туралы есепті қоспағанда) қамтитын құжатқа енгізілуі тиіс ақпарат.

* *«Өзге де мәліметтер» бөлімі* – Аудиторлық қорытындыға енгізілген және бухгалтердің пікірінше, аудитті, бухгалтердің міндеттерін немесе оның қорытындысын түсінуге қатысы бар қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған сұрақтан басқа сұраққа сілтемені қамтитын бөлім.

* *Бағалау мәнінің нақты нәтижесі* – бағалау есептеу кезінде қаралған базалық мәмілелердің, оқиғалардың немесе шарттардың нәтижелері бойынша есептелген нақты ақша шамасы.

Аудиттің жалпы стратегиясы – Аудиттің көлемі мен мерзімдерін анықтау, сондай-ақ аудитті ұйымдастыру және аудиттің егжей-тегжейлі жоспарын әзірлеуді басқару.

* † *Серіктес* – Аудиторлық ұйымға кәсіби қызмет көрсету бойынша міндеттемелерді жүктеуге өкілеттігі бар кез келген жеке тұлға.

* *Аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық* – Түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулар жиынтығы тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығының тиісті төмен деңгейіне дейін төмендету мақсатында аудитор тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен белгілеген сома немесе сомалар. Тиісті жағдайларда қызмет нәтижелерінің маңыздылығы деп аудитордың пікірінше, операциялардың белгілі бір кластары, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейінен немесе деңгейінен аз сома немесе сомалар түсініледі. ISAE 3410 мәтінде қызмет нәтижелерінің маңыздылығы түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулар жиынтығы ПГ туралы ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейінен төмен деңгейде маман-практик белгілеген сома немесе сомалар ретінде анықталады. Тиісті жағдайларда көрсеткіштердің маңыздылығы деп шығарындылардың немесе ақпаратты ашудың белгілі бір түрлері үшін маңыздылық деңгейінен төмен деңгейде немесе деңгейде маман-практик белгілеген сома немесе сомалар да түсініледі.

Тексеру жүргізу – Операцияларды таңдау және олардың ақпараттық жүйедегі тиісті процесс арқылы өтуін қадағалау.

* † *Қызметкерлер* – Серіктестер мен қызметкерлер.

¹⁹ ISA 250, *Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау*

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* *Жан-жақты* – Қаржылық есептілікке бұрмаланудың әсерін немесе қаржылық есептілікке бұрмаланудың ықтимал әсерін сипаттау үшін бұрмалау контекстінде қолданылатын Термин жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу мүмкін болмауына байланысты анықталмай қалады. Қаржылық есептілікке кең таралған әсер – бұл аудитор айтарлықтай әсер етеді деп санайды:

- (a) Жекелеген элементтермен, шоттармен немесе қаржылық есептілік баптарымен шектелмейді;
- (b) Егер әсер жекелеген элементтермен шектелсе, қаржылық есептіліктің елеулі бөлігін қозғайды немесе қозғауы мүмкін
- (c) Оның пайдаланушылары ақпаратты ашу тұрғысынан қаржылық есептілікті түсіну үшін өте маңызды.

* *Бас жиынтық* – Іріктеме жасалатын және аудитор қорытынды жасауға ниеттенетін деректердің толық жиынтығы.

* *Оң растау туралы сұрау салу* – Растаушы тараптың сұрау салуда қамтылған ақпаратпен растаушы Тараптың келісетінін немесе келіспейтінін көрсете отырып, аудиторға тікелей жауап беруін немесе сұрау салынатын ақпаратты ұсынуын сұрау.

Практик маман – Практик кәсіби бухгалтер.

Практик маман (ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Тапсырманы орындайтын тұлға немесе тұлғалар (әдетте өзара әрекеттесу серіктесі немесе өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелері немесе қажет болған жағдайда фирма). Егер ISAE белгілі бір талап немесе белгілі бір міндетті тапсырма жетекшісі орындауы керек деп нақты түрде көзделсе, «практик маман» термині емес, «тапсырма жетекшісі» термині қолданылады.

Практик маман (ISRE 2400 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Практик кәсіби бухгалтер. Бұл термин жағдайға байланысты өзара әрекеттесу серіктесін, өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелерін немесе фирманы қамтиды. 2400 (Қайта қаралған) ISRE өзара әрекеттесу серіктесі талап немесе жауапкершілікті орындауы керек екенін нақты көрсеткен жағдайларда, «тәжірибеші» терминінің орнына «өзара әрекеттесу серіктесі» термині қолданылады. «Өзара әрекеттесу серіктесі» және «фирма» терминдері қолданылатын мемлекеттік сектордағы баламалар ретінде қарастырылуы керек.

Практик маман (ISRS 4410 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Компиляция тапсырмасын орындайтын қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтер. Бұл термин жағдайға байланысты өзара әрекеттесу серіктесін немесе өзара әрекеттесу тобының немесе фирманың басқа мүшелерін қамтиды. ISRS 4410 (Қайта қаралған) өзара әрекеттесу серіктесі талап немесе міндеттемені орындауы керек екенін нақты көрсеткен жағдайларда, «тәжірибеші маман» терминінің орнына «өзара әрекеттесу серіктесі» термині қолданылады. «Өзара әрекеттесу серіктесі» және «фирма» терминдері қолданылатын мемлекеттік секторда қолданылатын баламалар ретінде қарастырылуы керек.

Практик маманның сарапшысы – Сертификаттаудан басқа салада тәжірибесі бар жеке тұлға немесе ұйым, оның осы саладағы жұмысын тәжірибеші маман оған жеткілікті дәлелдер алуға көмектесу үшін пайдаланады. Практик маманның сарапшысы ішкі сарапшы (серіктес немесе қызметкер, оның ішінде уақытша қызметкерлер, тәжірибеші фирма немесе желілік фирма) және практик маманның сыртқы сарапшысы болуы мүмкін.

* *Аудитті жүргізудің міндетті шарттары* – Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолайлы қаржылық есептілік жүйесін пайдалануы және басшылықтың және қажет болған жағдайда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың келісімі, олардың негізінде аудит жүргізілетін алғышарттар²⁰.

* *Алдыңғы аудитор* – Алдыңғы кезеңдегі ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізген және оны қазіргі аудитор алмастырған басқа аудиторлық ұйымның аудиторы.

* *Басшылықтың міндеттеріне қатысты алғышарттар және қажет болған жағдайда, олардың негізінде аудит жүргізілетін басқаруға жауапты тұлғалар* – Басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар ISA сәйкес аудит жүргізу үшін негіз болатын келесі міндеттер жүктелгенін мойындады және түсінеді. Басқаша айтқанда, олар:

- (a) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындағаны үшін, оның дұрыс ұсынылуын қоса алғанда;
- (b) Басшылықтың және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалардың пікірінше, алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ішкі бақылау жүйесі үшін; және
- (c) Аудиторға:
 - (i) Жазбалар, құжаттар және басқа мәселелер сияқты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты басшылыққа және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғаларға белгілі барлық ақпаратқа қол жеткізуді; және
 - (ii) Аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда аудиторлық мақсаттар үшін басқаруға жауапты тұлғалардан сұрай алатын қосымша ақпаратты; және
 - (iii) Аудитор аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын ұйым ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қол жеткізуді ұсыну үшін жауапты болады.

²⁰ ISA 200, 13-тармақ

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙІ

Ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі жағдайында жоғарыдағы (а) тармақ «қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін» немесе «қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес *дұрыс және әділ ұсыныс беретін қаржылық есептілікті дайындау үшін*» ретінде қайта тұжырымдалуы мүмкін.

Басшылықтың міндеттеріне қатысты және қажет болған жағдайда аудит жүргізілетін басқаруға жауапты тұлғаларды «алғышарт» деп те атауға болады.

Сырт көріністі құруға арналған түзетулер – Түзетілмеген қаржылық ақпаратқа қатысты сырт көріністі жасауға арналған түзетулер мыналарды қамтиды:

- (а) Маңызды оқиғаның немесе операцияның («оқиға» немесе «операция») әсерін көрсету үшін түзетілмеген қаржылық ақпаратты оқиға немесе операция ұсыну үшін таңдалған ертерек күні болғандай қайта есептеу; және
- (б) Есепті кәсіпорынның («кәсіпорын») қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне және оның осы жүйе шеңберіндегі есеп саясатына сәйкес шартты қаржылық ақпаратты ұсыну үшін қажетті түзетілмеген қаржылық ақпаратты түзету.

Проформа – түзетулерге сатып алынған немесе сатып алынуы тиіс ұйымның («сатып алынатын») немесе проформаны дайындау кезінде осындай ақпарат («сатып алынатын немесе сатылатын қаржылық ақпарат») пайдаланылатын дәрежеде сатылған немесе сатылуы тиіс ұйымның («сатылатын») тиісті қаржылық ақпараты жатады.

Қаржылық ақпараттың сырт көрінісі – Оқиғаның немесе операцияның түзетілмеген қаржылық ақпаратқа әсерін суреттейтін түзетулермен бірге ұсынылған қаржылық ақпарат, бұл оқиға немесе операция иллюстрациялық мақсаттар үшін таңдалған ертерек күні болған сияқты. Осы ISAE шартты қаржылық ақпарат (а) түзетілмеген қаржылық ақпараттан; (б) шартты түзетулерден; және (с) шартты қаржылық ақпараттың қорытынды бағанынан тұратын бағандар түрінде ұсынылады деп болжанады.

*Кәсіби бухгалтер*²¹ – IFAC-қа кіретін ұйымның мүшесі болатын жеке тұлға.

*Практик кәсіби бухгалтер*²² – *Кәсіби бухгалтер, функционалды жіктелуіне қарамастан (мысалы, аудит, салық салу немесе консалтинг), кәсіби қызмет көрсететін фирмада. Бұл термин сонымен қатар мемлекеттік практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлерден тұратын фирмаға қатысты қолданылады.*

* *Кәсіби пайымдау* – Нақты аудиторлық тапсырма жағдайларында тиісті іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде аудит, бухгалтерлік есеп стандарттары және этикалық стандарттар мәтінінде тиісті білімді, тәжірибе мен дағдыларды қолдану.

Кәсіби пайымдау (ISRS 3000 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Жұмыс жағдайында іс-қимылдың тиісті тәртібі туралы негізделген шешімдер қабылдау үшін кәсіби және этикалық стандарттар контекстінде тиісті дайындықты, білім мен тәжірибені қолдану.

Кәсіби пайымдау (ISRE 2400 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Шолу тапсырмасының тиісті жағдайларына сәйкес келетін процедуралар туралы негізделген шешімдер қабылдау үшін кепілдіктерді, бухгалтерлік есепті және этикалық стандарттарды қамтамасыз ету контекстінде тиісті дайындықты, білім мен тәжірибені қолдану.

* *Кәсіби скептицизм* – Аудитор ақпаратқа күмән келтіретін қателік немесе алаяқтық салдарынан болуы мүмкін бұрмалануларды көрсететін жағдайларды білуді және дәлелдемелерді сыни бағалауды қамтитын көзқарас.

Кәсіби скептицизм (ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінінде) – Практик маман ақпаратқа күмән келтіреді, ықтимал бұрмалауды, сондай-ақ дәлелдемелерді сыни бағалауды көздейтін жағдайларға қатысты қырағылық танытуын болжайтын орнықты жағдай.

* *Кәсіби стандарттар* – Халықаралық аудит стандарттары және тиісті этикалық талаптар.

† *Кәсіби стандарттар (ISQC 1 мәтінінде²³)* – IAASB сапаны бақылау, аудиттің, шолу тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа кепілдіктер және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмаларың халықаралық стандарттарында, сондай-ақ IAASB тиісті этикалық талаптарға алғысөзінде анықталғандай IAASB анықтамасы;

Перспективалық бағалау – Болжамдық қаржылық ақпарат негізінде дайындалған:

- (а) Басшылықтың міндетті түрде орын алмайтын болашақ оқиғалары мен іс-әрекеттеріне қатысты гипотетикалық жорамалдар, мысалы, кейбір ұйымдар бизнесті жүргізудің бастапқы кезеңінде болған немесе өз қызметінің сипатында елеулі өзгерістер мүмкіндігін қарастырған жағдайларда, немесе
- (б) Ең дәл бағалау мен гипотетикалық болжамдардың үйлесімі.

²¹ IESBA Кодексіне қамтылған анықтамаға сәйкес.

²² IESBA Кодексіне қамтылған анықтама бойынша.

²³ ISQC 1, *Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын, сондай-ақ кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапа менеджменті*

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

Болжамды қаржылық ақпарат – болашақта болуы мүмкін оқиғаларға және ұйымның ықтимал іс-қимылдарына қатысты жорамалдарға негізделген қаржылық ақпарат. Болжамды қаржылық ақпарат болжам немесе перспективалық бағалау нысанында болуы немесе олардың үйлесімін білдіруі мүмкін. (*Болжам мен Перспективалық бағалауды* қара)

Бағалы қағаздар проспекті – Ұйымның бағалы қағаздарына қатысты заңды немесе нормативтік талаптарға сәйкес шығарылатын, олар бойынша үшінші тұлға инвестициялық шешім қабылдауы тиіс құжат.

Мемлекеттік сектор – Мемлекеттік органдар, аймақтық билік органдары (мысалы, штат, провинция, аумақ билігі), жергілікті билік органдары (мысалы, қала, кент билігі) және тиісті мемлекеттік органдар (мысалы, агенттіктер, кеңестер, комиссиялар және кәсіпорындар).

Жарияланған қаржылық ақпарат – Ұйымның немесе сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның жалпыға қолжетімді қаржылық ақпараты.

Сатып алынған өтемдік квота – Ұйым гипотетикалық базалық шамаға қатысты басқа ұйым шығарындыларының төмендеуін (шығарындылардың азаюын) немесе басқа ұйым абсорбциясының ұлғаюын (абсорбцияның ұлғаюын) төлейтін шығарындылар бойынша шегерім.

Сандық бағалау – Белгілі бір көздермен (немесе жұтқыштармен) шығарындыларды жүзеге асыру (немесе абсорбциялау) шеңберінде ұйымға тікелей немесе жанама түрде жататын ПГ мөлшерін айқындау процесі.

* † *Ақылға қонымды сенімділік (аудиторлық тапсырмалар мен сапаны бақылау жүйесі мәтінінде)* – Жоғары сенімділік дәрежесі, бірақ абсолютті сенімділік емес.

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма – (*Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы* қара)

Қайта есептеу – Құжаттардағы немесе жалпыланған деректердегі математикалық есептеулердің дәлдігін тексеру.

* *Байланысты тарап* – Бұл тарап:

(a) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында айқындалғандай, байланысты тарап; не
(b) Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында байланысты тараптардың көзқарасы тұрғысынан ең төменгі талаптар белгіленсе немесе мұндай талаптар мүлдем белгіленбесе:

- (i) Бір немесе бірнеше делдалдар арқылы тікелей немесе жанама түрде есеп беретін ұйымға бақылауды жүзеге асыратын немесе айтарлықтай ықпал ететін тұлға немесе өзге ұйым;
- (ii) Оған қатысы есеп беретін ұйым бақылауды жүзеге асыратын немесе бір немесе бірнеше делдалдар арқылы тікелей немесе жанама түрде елеулі ықпал ететін басқа ұйым;
- (iii) Есеп беретін ұйыммен ортақ бақылауда болатын басқа ұйым, себебі олар бар:

a. Жалпы бақылаушы меншік иелері;

b. Жақын туыстар болып табылатын меншік иелері;

c. Жалпы негізгі басқарушы персонал.

Алайда, мемлекеттің жалпы бақылауындағы кәсіпорындар (яғни ұлттық, аймақтық немесе жергілікті өзін-өзі басқару органдары), егер олар бір-бірімен айтарлықтай операцияларға қатыспаса немесе ресурстарды бір-бірімен айтарлықтай бөліспесе, байланысты тараптар болып саналмайды.

Ілеспе қызметтер – Келісілген процедуралар және қаржылық ақпаратты жинақтау.

Тиісті мәлімдемелер – Операциялар класы, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеме, егер оның елеулі бұрмалану қаупі бар болса, өзекті болып табылады. Бекітудің өзектілігі туралы шешім тиісті і бақылау құралдары (яғни, ажырамас тәуекел) қаралғанға дейін қабылданады.

* † *Тиісті этикалық талаптар (ISQC 1 мәтінінде)* – Әдетте, шектеулі сипатқа ие ұлттық талаптармен Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексінің қағидасын (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) қамтитын аудитті жүргізу немесе қаржылық есептілікті тексеру немесе ілеспе қызметтерді қамтамасыз ету немесе көрсету бойынша басқа да міндеттемелер кезінде өзара әрекеттесу жөніндегі топ пен өзара әрекеттесу сапасын бақылау жөніндегі маман бағынатын этикалық талаптар.

Тиісті этикалық талаптар (ISA мәтінінде) – Әдетте, шектеулі сипатқа ие ұлттық талаптармен бірге қаржылық есептіліктің аудитіне қатысты Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексінің қағидасын (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) қамтитын аудиторлық тапсырманы орындау кезінде өзара әрекеттесу жөніндегі топ пен өзара әрекеттесу сапасын бақылау жөніндегі маман бағынатын этикалық талаптар.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

Тиісті этикалық талаптар (ISRE 2400 (Қайта қаралған) мәтінде) – Әдетте, шектеулі сипатқа ие ұлттық талаптармен бірге қаржылық есептілікті тексеруге қатысты Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексінің қағидасын (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) қамтитын тексеру жөніндегі тапсырманы орындау кезінде жұмыс тобы бағынатын этикалық талаптар.

Тиісті этикалық талаптар (ISRS 4410 (Қайта қаралған) мәтінде) – Әдетте, шектеулі сипатқа ие ұлттық талаптармен бірге жинақтау бойынша тапсырмаға қатысты Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексінің қағидасын (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) қамтитын жинақтау бойынша тапсырманы орындау кезінде өзара әрекеттесу жөніндегі команда бағынатын этикалық талаптар.

* *Сіңіру* – Тиісті кезең ішінде ұйым атмосферадан сіңірген немесе егер олар ұсталмаса және сіңіргішке жіберілмесе, атмосфераға шығарылатын ПП

Қайта қолдану – Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесі шеңберінде бастапқыда қолданылған процедураларды немесе бақылау құралдарын тәуелсіз қолдануы.

* *Қызмет көрсететін ұйымдағы бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымына қатысты есеп (ISA 402²⁴ мұндай есеп 1-типті есеп деп аталады)* – Құрамына мыналар кіретін есеп:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымның, жүйенің, бақылау мақсаттарының және белгілі бір күнге әзірленген және енгізілген тиісті бақылау құралдарының басшылығы дайындаған сипаттама; және
- (b) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған және сервистік аудитордың сервистік ұйымның өз жүйесін сипаттауы, бақылау мақсаттары мен тиісті бақылау құралдары туралы пікірін, сондай-ақ бақылаудың көрсетілген мақсаттарына қол жеткізу үшін бақылау құралдары құрылымының барабарлығы туралы есебін қамтитын қызмет көрсететін ұйым аудитордың есебі.

* *Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына қатысты есеп (ISAE 3402²⁵ бұл есеп 1-типті есеп деп аталады)* – Құрамына мыналар кіретін есеп:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы;
- (b) Барлық маңызды аспектілерде және тиісті критерийлер негізінде қызмет көрсететін ұйымның жазбаша растауы:
 - (i) Сипаттама көрсетілген күні әзірленген және енгізілген қызмет көрсететін ұйымның жүйесін шынайы көрсетеді;
 - (ii) Қызмет көрсететін ұйым жүйесінің сипаттамасында көрсетілген бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдары көрсетілген күнге әзірленді; және
- (c) Жоғарыдағы (b) (i) - (ii) тармақтарда көрсетілген мәселелерге қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тұжырымы бар қызмет көрсететін ұйым аудиторының қорытындысы.

* *Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты есеп (ISA 402 бұл есеп 2-типті есеп деп аталады)* – құрамына мыналар кіретін есеп:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымның, жүйенің, бақылау мақсаттары мен тиісті бақылау құралдарының басшылығы дайындаған сипаттама, оларды белгілі бір күнге немесе белгілі бір кезеңге әзірлеу және енгізу, сондай-ақ кейбір жағдайларда олардың белгілі бір кезеңдегі операциялық тиімділігі; және
- (b) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының ақылға қонымды сенімділікті білдіру мақсатында дайындалған есебі, оған мыналар кіреді:
 - (i) Бақылау жүйесінің, бақылау мақсаттары мен тиісті бақылау құралдарының сипаттамасы, бақылау құралдарының қойылған мақсаттарға және бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қол жеткізу үшін бақылау құралдары конструкциясының жарамдылығы жөніндегі аудитордың пікірі; және
 - (ii) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы жүргізген бақылау құралдарын тестілеуді және оның нәтижелерін сипаттау.

* *Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты есеп (ISAE 3402 бұл есеп 2-типті есеп деп аталады)* – құрамына мыналар кіретін есеп:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы;
- (b) Барлық маңызды аспектілерде және тиісті критерийлер негізінде қызмет көрсететін ұйымның жазбаша растауы:
 - (i) Сипаттама көрсетілген кезең ішінде қызмет көрсететін ұйымның жүйесін, оның қалай әзірленгенін және енгізілгенін шынайы көрсетеді;

²⁴ ISA 402, *Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері*

²⁵ ISA 3402, *Сервистік ұйымдарды бақылауды қамтамасыз ету туралы есептер*

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

- (ii) Сервистік ұйым жүйесінің сипаттамасында көрсетілген бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдары көрсетілген уақыт кезеңі үшін барабар әзірленді; және
- (iii) Сервистік ұйым жүйесінің сипаттамасында көрсетілген бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиімді әрекет етті; және

(с) Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қорытындысы:

- (i) Жоғарыдағы (b)(i) - (ii) тармақтарда көрсетілген мәселелерге қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тұжырымды қамтиды.
- (ii) Бақылау құралдарының тестілері мен олардың нәтижелерінің сипаттамасын қамтиды.

Жауапты тарап – Тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауапты болатын тұлға (тұлғалар).

Шолып тексеру (сапаны бақылауға байланысты) – Басқа тұлғалар орындаған жұмыстың сапасын және олар жасаған қорытындыларды бағалау.

Шолып тексеру тапсырмасы – Шолу тапсырмасының мақсаты-аудиторға аудит жүргізу кезінде қажетті барлық дәлелдемелерді алуды қамтамасыз етпейтін процедуралар негізінде аудитордың қаржылық есептілік қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалмағанына сендіретін нәрсе анықталғанын анықтауға мүмкіндік беру.

Шолып тексеру процедуралары – Аудиторлық тапсырманың мақсатына жету үшін қажет деп саналатын процедуралар, ең алдымен, ұйым қызметкерлерінің сауалнамасы және қаржылық мәліметтерге қолданылатын аналитикалық және аналитикалық процедуралар.

* *Тәуекелдерді бағалау процедуралары* – Қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде алаяқтық немесе қателік салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау мақсатында әзірленген және жүргізілген аудиторлық процедуралар.

* *Елеулі бұрмалау тәуекелі* – Аудит жүргізу басталғанға дейін қаржылық есептілікте елеулі бұрмалауға жол берілгендігінен тұратын тәуекел. Тәуекел екі құрамдас бөлікті қамтиды, олар қаржылық есептілікті жасаудың алғышарттары деңгейінде былайша сипатталады:

- (a) Ажырамас тәуекел – Операциялар класы, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеменің бұрмалануларға сезімталдығы, олар жеке-жеке де, басқа бұрмаланулармен бірге де, олармен байланысты кез келген бақылау қаралғанға дейін маңызды болуы мүмкін.
- (b) Бақылау құралдарының тәуекелі – Операциялар санатында, шоттағы қалдықта немесе ақпаратты ашуда орын алуы мүмкін және жеке-жеке де, басқа бұрмалаулармен бірге де маңызды болуы мүмкін бұрмалаудың ұйымның бақылау құралдарымен алдын алмау немесе уақтылы анықталып, түзетілу қаупі.

Елеулі бұрмалау тәуекелі (ISAE 3000 (Қайта қаралған) мәтінде) – Тапсырма басталғанға дейін қаржылық есептілікте елеулі бұрмалауға жол берілгендігінен тұратын тәуекел.

АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдер – ақпаратты өндеуді бақылау құралдарының тиімсіз жобалауға немесе жұмыс істеуге бейімділігі немесе ұйымның АТ-процестеріндегі бақылау құралдарының тиімсіз жобалануына немесе жұмыс істеуіне байланысты ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпараттың тұтастығы (яғни операциялардың және басқа ақпараттың толықтығы, дәлдігі және дұрыстығы) тәуекелдері (АТ ортасын қараңыз).

* *Іріктеме* – (Аудиторлық іріктемені қара)

* *Іріктеме тәуекелі* – Іріктеме бойынша жасалған аудитордың қорытындысы, егер сол аудиторлық процедура бүкіл бас жиынтыққа қолданылатын болса, жасалатын шығарудан өзгеше болуы мүмкін тәуекелі. Іріктеу қаупі қате тұжырымдардың екі түріне әкелуі мүмкін:

- (a) Бақылау құралдарын тексерген жағдайда, бақылау құралдары олардан гөрі тиімдірек немесе егжей-тегжейлерді тексерген жағдайда, ол болған кезде айтарлықтай бұрмалану болмайды. Бұрмалаудың бұл түрі аудитордың негізгі алаңдаушылығын тудырады, өйткені ол аудиттің тиімділігін төмендетеді және сәйкес келмейтін пікірге әкелуі мүмкін.
- (b) Бақылау құралдарын тексерген жағдайда, бақылау құралдары өздеріне қарағанда тиімдірек емес немесе егжей-тегжейлерді тексерген жағдайда, ол жоқ болса да, айтарлықтай бұрмалану бар. Бұрмалаудың бұл түрі аудиттің тиімділігіне әсер етеді, өйткені бұл әдетте бастапқы тұжырымдардың дұрыс еместігін анықтау үшін қосымша жұмысқа әкеледі.

* *Іріктеу элементі* – Бас жиынтықты құрайтын жеке элементтер.

Шолып тексеруінің көлемі – Осы жағдайларда шолып тексерудің мақсатына қол жеткізу үшін орындалуы қажет деп саналатын шолып тексерудің процедуралары.

* *Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы* – Қызмет көрсететін ұйымның сұрауы бойынша қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп беретін аудитор.

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы (ISAE 3402 мәтінде) – Қызмет көрсету ұйымының сұранысы бойынша қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдарын тексеру туралы есеп дайындайтын тәжірибеші маман.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

* Қызмет көрсететін ұйым – Қаржылық есептілікті жасауға байланысты осы ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің құрамына кіретін пайдаланушы ұйымдарға қызмет көрсететін бөгде ұйым (немесе бөгде ұйымның сегменті).

Қызмет көрсететін ұйым (ISAE 3402 мәтінде) – Қаржылық есептілікті дайындаумен байланысты пайдаланушы ұйымдардың ішкі бақылау құралдарына барлық ықтималдығы бойынша жататын пайдаланушы ұйымдарға қызмет көрсететін бөгде ұйым (немесе бөгде ұйымның сегменті).

Қызмет көрсететін ұйымның растауы – (b) қызмет көрсететін ұйымда бақылау құралдарының сипаттамасы, құрылымы және жұмыс істеу тиімділігі туралы есепті айқындауда (2 типті есеп жағдайында) немесе (b) қызмет көрсететін ұйымда бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы туралы есепті айқындауда (1 типті есеп жағдайында) көрсетілген мәселелер бойынша жазбаша бекіту.

* Қызмет көрсететін ұйымның жүйелері – Қызмет көрсететін ұйым аудитордың есебімен қамтылған қызметтер үшін сервистік ұйым әзірлеген, енгізген және қолдайтын саясаттар мен процедуралар.

Қызмет көрсететін ұйымның жүйелері (немесе жүйелері) (ISAE 3402 мәтінде) – Қызмет көрсетуші ұйым пайдаланушы ұйымдарға аудитордың куәландыру есебімен қамтылған қызметтерді ұсыну үшін әзірлеген және енгізген саясаттар мен процедуралар. Қызмет көрсетуші ұйымның өз жүйесінің сипаттамасы мыналарды: қамтылатын қызметтерді; сипаттама жататын кезеңді немесе 1-типті есепті; бақылау мақсаттарын; және тиісті бақылау құралдарын сәйкестендіруді қамтуы тиіс.

Маңыздылығы – Мәселенің мәтіндегі салыстырмалы маңыздылығы. Мәселенің маңыздылығын маман оны қарастыратын контексте бағалайды. Бұл, мысалы, маманның есепті болжамды пайдаланушыларының шешімдерін өзгерту немесе әсер ету ықтималдығын қамтуы мүмкін; немесе басқа мысал ретінде, егер мәтін бұл мәселені басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлау керек пе, бұл мәселе олардың міндеттеріне байланысты олар үшін маңызды болып санала ма деген шешім болса. Маңыздылықты сандық және сапалық факторлар тұрғысынан қарастыруға болады, мысалы, болжамды пайдаланушылардың немесе алушылардың салыстырмалы мөлшері, сипаты мен әсері және айқын мүдделері.

Операциялардың маңызды санаты, шот сальдосы немесе ақпаратты ашу – бір немесе бірнеше тиісті мәлімдемелер бар операциялар санаты, шот сальдосы немесе ақпаратты ашу.

* *Елеулі компонент* – Топ (i) топ үшін жеке маңызды немесе (ii) топ үшін қаржылық мәнге ие болуы мүмкін немесе (ii) өзінің сипатына немесе мән-жайларына байланысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекеліне ұшырайтын ретінде айқындалған компонент.

* *Ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшілігі* – Аудитордың кәсіби пікірі бойынша басқаруға жауапты тұлғалардың назарын аудару үшін жеткілікті маңызды ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер немесе кемшіліктер жиынтығы.

Елеулі учаске – ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген жиынтық шығарындыға қатысты оның шығарындыларының мөлшеріне немесе оның ерекше сипатына немесе елеулі бұрмаланудың белгілі бір тәуекелдері туындайтын жағдайларға байланысты өзі елеулі болып табылатын учаске.

* *Елеулі тәуекел* – Елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелі

(i) ол үшін ажырамас тәуекел факторларының бұрмалану ықтималдығы мен ол туындаған жағдайда ықтимал бұрмалану шамасының үйлесуіне әсер ету дәрежесіне байланысты ажырамас тәуекелді бағалау ажырамас тәуекел спектрінің жоғарғы шекарасына жақын; немесе

(ii) бұл басқа ISA талаптарына сәйкес маңызды тәуекел ретінде қарастырылуы керек.

Сіңіргіш – Атмосферадан ПГ сіңіретін физикалық құрылғы немесе нәтижесінде мұндай сіңіру процесі.

Шағын ұйым – Бұл әдетте келесі сапалық сипаттамаларға ие ұйым:

(a) Ұйымды иелену мен басқарудың шоғырлануы шағын тұлғалардың қолында (әдетте, бір тұлға – бұл меншік иесі тиісті сапалық сипаттамаларға ие болған жағдайда ұйымға иелік ететін жеке немесе заңды тұлға);

(b) Келесі бір немесе бірнеше белгілердің болуы:

- (i) Қарапайым немесе күрделі емес операциялар;
- (ii) Жеңілдетілген бухгалтерлік есеп;
- (iii) Осы қызмет түрлері аясында ұсынылатын қызмет түрлері мен өнімдердің аз саны;
- (iv) Бақылау құралдарының аз саны;
- (v) Басқару деңгейлерінің аз саны, бұл ретте басшылар бақылау құралдарының кең ауқымы үшін жауап береді;
- (vi) Қызметкерлердің саны аз, олардың көпшілігі көптеген міндеттерді атқарады.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙ

Осы сапалық сипаттамалардың жоғарыда аталған тізімі толық емес, олар тек шағын ұйымдарға ғана қатысты бола алмайды, ал барлық осы сипаттамалар әрдайым шағын ұйымдарға тән емес.

Дереккөз – ПГ атмосфераға шығаратын физикалық объект немесе мұндай шығарындылар пайда болатын процесс.

* *Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік* – Арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.

* *Арнайы мақсаттағы тұжырымдама* – Нақты қаржылық ақпаратты пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалған қаржылық есеп беру жүйесі. Қаржылық есептілік жүйесі ақпаратты сенімді ұсыну жүйесі немесе сәйкестік жүйесі болуы мүмкін²⁶.

* *Қызметкерлер* – Фирма жалдаған, серіктестердің құрамына кірмейтін, сарапшыларды қоса алғанда, кәсіпқойлар.

* *Статистикалық іріктеу* – Келесі сипаттамалары бар үлгіні қалыптастыру әдісі:

(a) Іріктеу элементтерін кездейсоқ таңдау;

(b) Іріктеме тәуекелін сандық анықтауды қоса алғанда, іріктеме нәтижелерін бағалау үшін ықтималдық теориясын пайдалану.

(a) және (b) сипаттамалары жоқ іріктеу тәсілі статистикалық емес іріктеу болып саналады.

* *Стратификация* – Бас жиынтықты ішкі жиындарға бөлу процесі, олардың әрқайсысы ұқсас сипаттамалары бар іріктеме элементтерінің тобын білдіреді (көбінесе мұндай сипаттама ақшалай құн болып табылады).

Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат – Критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың тақырыбын сандық немесе сапалық бағалаудың нәтижесі, яғни бағаланатын тапсырманың тақырыбына критерийлерді қолдану нәтижесінде пайда болатын ақпарат.

* *Есепті күннен кейінгі оқиғалар* – Есепті күн мен аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде орын алған оқиғалар, сондай-ақ аудиторлық қорытынды күнінен кейін аудиторға белгілі болған фактілер.

* *Қызмет көрсетуші ұйымның қосалқы мердігері* – Қаржылық есептілікті дайындаумен байланысты осы ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің бір бөлігін құрайтын пайдаланушы ұйымдарға көрсетілетін кейбір қызметтерді орындау үшін басқа қызмет көрсетуші ұйым тартатын қызмет көрсетуші ұйым.

Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері (ISAE 3402 мәтінінде) – Осы пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілігінің ақпараттық жүйелерінің бөлігі болып табылатын пайдаланушы ұйымдарға көрсетілетін кейбір қызметтерді орындау үшін басқа сервистік ұйым пайдаланатын қызмет көрсететін ұйым.

* *Мәні бойынша тексеру процедурасы* – Алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалауларды анықтауға арналған аудиторлық процедура. Мәні бойынша тексеру процедуралары мыналарды қамтиды:

(a) Операциялар түрлерінің, шоттар бойынша қалдықтардың және ақпаратты ашудың егжей-тегжейлі тестілері;

(b) Мәні бойынша тексерудің талдамалық процедуралары.

* *Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі* – Аудиторлық дәлелдемелерді сандық бағалау. Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің саны аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауға, сондай-ақ аудиторлық дәлелдемелердің сапасына байланысты болады.

Жарамды критерийлер – (Критерийлерді қара).

* *Тиісті біліктіліктің бөгде тұлғасы* – Серіктестік функцияларын орындау үшін құзыреті мен дағдылары бар фирмадан тыс жеке тұлға, мысалы, басқа фирманың серіктесі немесе кәсіби бухгалтерлік ұйымның қызметкері (тиісті тәжірибесі бар), оның мүшелеріне өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратқа аудит жүргізуге және шолу жасауға рұқсат етілген немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтер көрсету бойынша басқа тапсырмалар немесе тиісті қызметтерді ұсынатын ұйым сапаны бақылау қызметтері.

* *Жиынтық қаржылық есептілік (ISA 810 (Қайта қаралған) мәтінінде)* – Қаржылық есептілік негізінде алынған, бірақ қаржылық есептілікке қарағанда егжей-тегжейлі емес және сонымен бірге ұйымның қаржылық есептілігіне, экономикалық ресурстарына немесе белгілі бір уақыт кезеңіндегі міндеттемелеріне немесе олардың белгілі бір кезеңдегі өзгерістеріне сәйкес құрылымдық ұсынуды қамтамасыз ететін тарихи қаржылық ақпарат²⁷. Әр түрлі юрисдикцияларда өткен кезеңдер туралы осындай қаржылық ақпаратты сипаттау үшін әртүрлі терминологияны қолдануға болады.

Қосымша ақпарат – Қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланылатын қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес міндетті емес қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған ақпарат әдетте қосымша кестелер немесе қосымша ескертпелер түрінде ұсынылады.

Ішкі бақылау жүйесі – қаржылық есептіліктің дұрыстығына, операциялардың тиімділігі мен нәтижелілігіне, сондай-ақ қолданылатын заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына қатысты ұйымның мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін басқаруға, басшылыққа және басқа да персоналға жауапты тұлғалар әзірлеген, енгізген және қолдайтын жүйе. ISA-тың мақсаттары үшін ішкі бақылау жүйесі өзара байланысты бес құрамдастан тұрады:

²⁶ ISA 200, 13 (a) - тармағы.

²⁷ ISA 200, 13 (f) - тармағы.

ТЕРМИНДЕРДІҢ ГЛОССАРИЙЫ

- (a) Бақылау ортасы;
- (b) Ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі;
- (c) Ішкі бақылау жүйесінің мониторингін ұйымдастыру процесі;
- (d) Ақпараттық жүйе және байланыс; және
- (e) Бақылау қызметі.

Тест – Бас жиынтықтың кейбір немесе барлық баптарына қатысты процедура.

* *Бақылау құралдарын тестілеу (ISAE 3402 мәтінде)* – Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген бақылау мақсатына қол жеткізу кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалауға арналған процедура.

* *Бақылау құралдарын тестілеу* – Алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалауларды болдырмау немесе анықтау және жою мақсатында бақылау құралдарын қолданудың операциялық тиімділігін бағалауға арналған аудиторлық процедура.

* *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар* – Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын және ұйымның есеп беруіне байланысты міндеттемелерді қадағалауға жауапты тұлға (тұлғалар) немесе ұйым (ұйымдар) (мысалы, корпоративтік қамқоршы). Осы қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылауды қамтиды. Кейбір юрисдикциялардағы кейбір ұйымдар үшін басқаруға жауапты тұлғалар басшылықты қамтуы мүмкін, мысалы, жеке немесе мемлекеттік сектор ұйымының басқарушылар кеңесінің атқарушы мүшелері немесе меншік иесі – менеджер²⁸.

* *Рұқсат етілген ауытқу нормасы* – Аудитор белгілеген ауытқу деңгейі ішкі бақылаудың белгіленген рәсімдерінен ауытқу болып табылады, онда аудитор белгілеген ауытқу деңгейі жиынтықтағы ауытқудың нақты деңгейінен аспайтынына тиісті сенімділік деңгейін алуға тырысады.

* *Жол берілетін ауытқу нормасы* – Аудитор белгілеген ішкі бақылаудың белгіленген процедуралардан ауытқу деңгейі, оған қатысты аудитор белгілеген ауытқу деңгейі жиынтықта ауытқудың нақты деңгейінен аспайтынына тиісті сенімділік деңгейін алуға ұмтылады.

Шығарындылар түрі – Шығарындылардың жіктелуі, мысалы, шығарындылар көзі, газ түрі, аймақ немесе учаске бойынша.

Түзетілмеген қаржылық ақпарат – Жауапты тарап сырт көріністі жасау үшін түзетулер қолданатын ұйымның қаржылық ақпараты.

Белгісіздік – Нәтижесі ұйымның тікелей бақылауында болмайтын, бірақ қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін болашақ әрекеттерге немесе оқиғаларға байланысты болатын жағдай.

* *Түзетілмеген бұрмаланулар* – Аудит барысында аудитор анықтаған бұрмаланулар түзетілмеген.

Тапсырманың бааланатын мәні – Критерийлерді қолдана отырып, сандық немесе сапалық бағалауға жататын объект.

* *Өзгертілмеген пікір* – Аудитор білдірген пікір, онда аудитор қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес дайындалды деген қорытынды жасайды³¹.

* *Пайдаланушы ұйымның аудиторы* – Аудиторлық тапсырманы орындайтын және пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі туралы қорытынды жасайтын аудитор.

* *Пайдаланушы ұйымның аудиторы (ISAE 3402 мәтінде)* – Аудиторлық тапсырманы орындайтын және пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі туралы қорытынды жасайтын аудитор²⁹.

* *Пайдаланушы ұйым* – Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын және қаржылық есептілігіне қатысты аудит жүргізілетін ұйым.

* *Пайдаланушы ұйым (ISAE 3402 мәтінде)* – Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым³⁰.

Соңғы тестілеу – *Тексеру жүргізуді* қара.

* *Жазбаша өтініш* – Аудиторға белгілі бір мәселелерді растау немесе басқа аудиторлық дәлелдемелерді қолдау үшін берілген басшылықтың жазбаша ұсынысы. Осы контексттегі жазбаша ұсыныстарға қаржылық есептілік, ондағы мәлімдемелер немесе олардың кітаптары мен жазбаларын растау кірмейді.

²⁸ Корпоративтік басқарудың әртүрлі құрылымдары туралы ақпаратты қара: ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, А1-А8 тармақтары.

²⁹ 25-26-тармақтарда дұрыс ұсыну тұжырымдамасы мен сәйкестік тұжырымдамасы тиісінше пайдаланылған жағдайларда пікір білдіру үшін пайдаланылатын тұжырымдар қаралады.

³⁰ Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері болған кезде қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің қызметтерін пайдаланатын қызмет көрсететін ұйымның аудиторы да пайдаланушы ұйымның аудиторы болып табылады.

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 1

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISQC қолданылу аясы	1-3
ISQC қолданылу саласы	4-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Тиісті талаптарды қолдану және ұстану	13-15
Сапаны бақылау жүйесінің элементтері	16-17
Фирма үшін басшылықтың жауапкершілігі	18-19
Тиісті этикалық талаптар	20-25
Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау	26-28
Кадрлық ресурстар	29-31
Тапсырманы орындау	32-47
Мониторинг	48-56
Сапаны бақылау жүйесінің құжаттамасы	57-59
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Тиісті талаптарды қолдану және ұстану	A1
Сапаны бақылау жүйесінің элементтері	A2-A3
Фирма үшін басшылықтың жауапкершілігі	A4-A6
Тиісті этикалық талаптар	A7-A17
Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау	A18-A23
Кадрлық ресурстар	A24-A31
Тапсырманы орындау	A32-A63
Мониторинг	A64-A72
Сапаны бақылау жүйесінің құжаттамасы	A73-A75

Сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (ISQC 1) Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын, сондай-ақ кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапа менеджменті ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қаралуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Кіріспе

Осы ISQC қолданылу аясы

1. Сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (ISQC) қаржылық есептілікке аудит және шолу жүргізу кезінде сапаны бақылау жүйесіне қатысты фирманың міндеттерін, сондай-ақ кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну жөніндегі басқа да тапсырмаларды қарайды. Осы ISQC тиісті этикалық талаптармен бірге қарау керек.
2. Халықаралық аудит және ақпараттың дұрыстығын растау стандарттары жөніндегі кеңестің (IAASB) басқа құжаттарында тапсырмалардың нақты түрлері бойынша сапаны бақылау процедураларына қатысты фирма қызметкерлерінің жауапкершілігі бойынша қосымша стандарттар мен ұсынымдар бар. 220 ISA¹, мысалы, қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны бақылау процедураларын сипаттайды.
3. Сапаны бақылау жүйесі 11-тармақта белгіленген мақсатқа қол жеткізуге бағытталған саясатты және олардың сақталуын енгізу және мониторингтеу үшін қажетті тиісті процедураларды қамтиды.

Осы ISQC қолданылу саласы

4. Осы ISQC аудитке және қаржылық есептілікті тексеруге, сондай-ақ кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну жөніндегі басқа да тапсырмаларға қатысты кәсіби бухгалтерлердің барлық фирмаларына қолданылады. Осы ISQC-ты орындау үшін жеке фирма әзірлеген саясат пен процедуралардың сипаты мен көлемі фирманың көлемі мен операциялық сипаттамалары және оның желінің бөлігі болып табылатындығы сияқты әртүрлі факторларға байланысты болады.
5. Осы ISQC фирманың ISQC ұстану мақсатын және фирманың осы мақсатқа жетуі үшін жасалған талаптарды қамтиды. Ол сондай-ақ 8-тармақта егжей-тегжейлі айтылған қосымшалар мен басқа түсіндірме материалдар түріндегі ілеспе нұсқауларды, сондай-ақ ISQC мен анықтамаларды дұрыс түсіну үшін қажетті контекстті қамтамасыз ететін кіріспе материалды қамтиды.
6. Мақсат осы ISQC талаптары белгіленетін мәтінді қамтамасыз етеді және фирмаға:
 - Неге қол жеткізу керектігін түсінуге; және
 - Мақсатқа қол жеткізу үшін қосымша шаралар қабылдау керектігін шешуге көмектесуге арналған.
7. Осы ISQC талаптары «тиіс» сөзінің көмегімен беріледі.
8. Қажет болған жағдайда өтініште және басқа да түсіндірме материалдарда талаптарға қосымша түсініктемелер және оларды орындау бойынша нұсқаулар берілетін болады. Атап айтқанда, олар:
 - осы немесе басқа талап нені білдіретінін немесе ол нені қамтуы керек екенін толығырақ түсіндіре алады; және
 - нақты жағдайларда орынды болуы мүмкін саясат пен процедуралардың мысалдарын келтіре алады.

Бұл қолдану бойынша ұсыныстар өздігінен талап етілмегеніне қарамастан, олар стандарттың тиісті талаптарын дұрыс қолдану үшін маңызды. Қолдану жөніндегі осы ұсынымдар мен өзге де түсіндірме материалдар осы ISQC қаралатын мәселелер бойынша бастапқы ақпаратты да қамтуы мүмкін. Қажет болған жағдайда мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарына немесе шағын фирмаларға тән қосымша ойлар қосымшаға және басқа да түсіндірме материалдарға енгізіледі. Бұл қосымша ойлар ISQC тиісті талаптарын дұрыс қолдануға көмектеседі. Алайда, олар фирманың осы ISQC талаптарын қолдану және орындау жауапкершілігін шектемейді немесе төмендетпейді.

9. Осы ISQC «Анықтамалар» тақырыбы ISQC-ның мақсаттары үшін белгілі бір терминдерге берілген мәндердің сипаттамасын қамтиды. Олар ISQC қолдану мен түсіндірудің дәйектілігіне жәрдемдесу үшін келтірілген және заңдарда, нормативтік актілерде немесе өзге мақсат үшін басқа құжаттарда белгіленуі мүмкін анықтамаларды ауыстыруды болжамайды. Терминдер глоссарийі IAASB «Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолу тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағында» жариялаған халықаралық стандарттарға кіретін осы ISQC-да анықталған терминдерді қамтиды. Ол түсініктер мен аудармаларды жалпы және дәйектілігін жеңілдету үшін осы ISQC-да қолданылатын басқа да терминдердің енгізілген.

Күшіне ену күні

10. Сапаны бақылау жүйелері ISQC талаптарына сәйкес 2009 жылғы 15 желтоқсанға дейін құрылуы тиіс.

Мақсаты

11. Фирманың мақсаты – сапаны бақылау жүйесін енгізу және қолдау, бұл ұйымға ақылға қонымды сенімділік алуға мүмкіндік береді:

¹ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- (a) Фирма және оның қызметкерлері кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтайды;
- (b) Фирма немесе тапсырма басшылары шығарған қорытындылар нақты жағдайларда тиісті сипатта болады.

Анықтамалар

12. Осы ISQC мынадай терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:

- (a) Жасалған күні – қорытындыны танысу үшін практик маман таңдаған күн;
- (b) Тапсырма бойынша құжаттама – орындалған жұмыс, алынған нәтижелер және практик маман жасаған қорытындылар туралы жазбалар (кейде «жұмыс құжаттары» не «жұмыс материалдары» сияқты басқа терминдер қолданылады)
- (c) Тапсырманың жетекшісі² – Тапсырмаға, оны орындауға және фирма атынан шығарылған есепке жауап беретін және жағдайға байланысты кәсіби, заңды немесе реттеуші органның тиісті өкілеттіктеріне ие фирмадағы серіктес немесе басқа тұлға.
- (d) Тапсырманы орындау сапасын тексеру – Есепті жасау күнінде немесе оған дейін объективті бағалауға арналған процесс, есепті жасау кезінде қызмет көрсету тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен қорытындылар. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру процедурасы акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитіне және егер бар болса, фирма тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу талап етілетінін анықтаған басқа тапсырмаларға қолданылады.
- (e) Тапсырманың орындалу сапасын тексеру – Серіктес, фирмадағы басқа тұлға, жеткілікті біліктілігі бар сыртқы тұлға немесе бағалау тобының мүшесі болып табылмайтын, бағалау тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен есепті құрастыру кезінде бағалау тобы жасаған қорытындыларды объективті бағалау үшін жеткілікті тәжірибесі мен өкілеттігі бар осындай тұлғалар тобы.
- (f) Аудиторлық топ – Тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырма процедураларын орындау үшін фирма немесе желілік фирма тартқан тұлғалар. Бұл тұжырымдамаға фирма немесе желілік фирма тартқан аудитордың сыртқы сарапшысы кірмейді. «Аудиторлық топ» термині сыртқы аудитор ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)³ талаптарын сақтаған жағдайда, аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсететін клиенттің ішкі аудит қызметінің тұлғаларын да қамтымайды.
- (g) Фирма – жеке тәжірибелі маман, серіктестік немесе корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа ұйымы;
- (h) Инспекциялау – аудиторлық топтардың аяқталған тапсырмаларға қатысты фирмада белгіленген саясатты және сапаны бақылау процедураларын ұстануының дәлелдерін қамтамасыз етуге арналған процедуралар.
- (i) Ұйымдардың тізбесі – акциялары, үлестік немесе борыштық құралдары қандай да бір танылған қор биржасында бағаланатын немесе баға белгілеу тізімдеріне енгізілген не танылған биржаның немесе өзге де ұқсас ұйымның регламенттеріне сәйкес сатуға ұсынылатын ұйым.
- (j) Мониторинг – Фирманың сапаны бақылау жүйесін үнемі талдауды және бағалауды, соның ішінде фирманың сапаны бақылау жүйесі тиімді жұмыс істейтініне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз етуге арналған орындалған тапсырмалардың үлгісін мерзімді тексеруді қамтитын процесс.
- (k) Ұйымға кіретін желі – Желіге кіретін фирма немесе ұйым.
- (l) Желі – бұл:
 - (i) Ынтымақтастыққа бағытталған;
 - (ii) Пайда табуға немесе шығындарды бөлуге бағытталған немесе ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға, сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен процедураларына, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы сауда маркасын пайдалануға немесе кәсіби ресурстардың едәуір бөлігіне ие үлкен құрылым.
- (m) Серіктес – Фирманың кәсіби қызмет көрсету тапсырмасын орындау бойынша міндеттемелермен байланыстыруға өкілеттігі бар кез келген тұлға.
- (n) Персонал – серіктестер мен қызметкерлер;

² «тапсырма жетекшісі», «әріптес» және «фирма» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.

³ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану», тікелей қатысуға шектеулер қояды. Сондай-ақ, сыртқы аудиторға ішкі аудиторлардың тікелей қатысуын заң немесе нормативтік акт бойынша пайдалануға тыйым салынуы мүмкін екендігі анықталды. Осылайша, тікелей қатысуды пайдалануға рұқсат етіледі, бірақ шектеулер бар.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

- (o) Кәсіби стандарттар – IAASB-ның сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер мен ілеспе қызметтер бойынша халықаралық ұсыныстарға, сондай-ақ тиісті этикалық талаптарға сәйкес келетін IAASB алғысөзінде анықталғандай аудит жүргізу жөніндегі IAASB стандарттары.
- (p) Ақылға қонымды сенімділік – осы ISQC мәтінінде: жоғары сенімділік, бірақ абсолютті сенімділік емес;
- (q) Тиісті этикалық талаптар – аудиторлық топқа және тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаларға қойылатын этикалық талаптар, оларға әдетте *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі)*, сондай-ақ ұлттық заңнаманың неғұрлым қатаң талаптары жатқызылады.
- (r) Қызметкерлер – Серіктес емес мамандар, соның ішінде фирма жалдаған кез-келген сарапшылар.
- (s) Тиісті біліктіліктің бөгде тұлғасы – Серіктестік функцияларын орындау үшін құзыреті мен дағдылары бар фирмадан тыс жеке тұлға, мысалы, басқа фирманың серіктесі немесе кәсіби бухгалтерлік ұйымның қызметкері (тиісті тәжірибесі бар), оның мүшелеріне өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратқа аудит жүргізуге және шолу жасауға рұқсат етілген немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтер көрсету бойынша басқа тапсырмалар немесе тиісті қызметтерді ұсынатын ұйым сапаны бақылау қызметтері.

Талаптар

Тиісті талаптарды қолдану және ұстану

- 13. Фирманың сапасын бақылау жүйесін құруға және қолдауға жауапты ұйым персоналы оның мақсатын түсіну және оның талаптарын дұрыс қолдану үшін осы ISQC-тың толық мәтінін, оның қосымшасын және басқа түсіндірме материалдарын түсінуі керек.
- 14. Фирма, егер бұл талап фирманың жағдайында қаржылық есептіліктің аудиті мен тексерілуіне және кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсынудың басқа да тапсырмаларына байланысты ұсынылатын қызметтерге қолданылмаса осы ISQC-ның әрбір талабын орындауы керек (Сілтеме: A1 тармағы).
- 15. Талаптар фирма осы ISQC көрсетілген мақсатқа жету мүмкіндігін қамтамасыз етуге арналған. Сондықтан осы талаптарды дұрыс қолдану мақсатқа жету үшін жеткілікті негіздерді қамтамасыз етуі тиіс деп болжанады. Алайда, жағдайлар әр түрлі болуы мүмкін және олардың барлығын қарастыру мүмкін болмағандықтан, фирма осы ISQC қойылған мақсатқа жету үшін қарастырған мәселелерден басқа саясат пен процедураларды әзірлеуді талап ететін нақты мәселелер немесе жағдайлар бар-жоғын қарастыруы керек.

Сапаны бақылау жүйесінің элементтері

- 16. Фирма келесі элементтердің әрқайсысына қатысты саясат пен процедураларды қамтитын сапаны бақылау жүйесін құруы және қолдауы тиіс:
 - (a) Аудиторлық ұйымның өзінде басшылықтың сапа үшін жауапкершілігі;
 - (b) Тиісті этикалық талаптар;
 - (c) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау;
 - (d) Кадрлық ресурстар;
 - (e) Тапсырманы орындау;
 - (f) Мониторинг.
- 17. Фирма өзінің саясаты мен процедураларын құжаттап, оларды фирма қызметкерлерінің назарына жеткізуі керек. (Сілтеме: A2 - A3 тармақтар).

Фирма ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі

- 18. Ұйым тапсырмаларды орындау кезінде сапаның маңыздылығын мойындайтын ішкі мәдениетті қалыптастыруға бағытталған саясат пен процедураларды әзірлеуі керек. Мұндай саясат пен процедуралар фирманың бас атқарушы директорынан (немесе баламалы тұлғадан) немесе тиісті жағдайларда фирманың серіктестер кеңесі (немесе баламалы тұлға) фирманың сапаны бақылау жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілікті өз мойнына алуды талап етуі керек (Сілтеме: A4 - A5 тармақтары).
- 19. Фирма - фирманың бас директоры немесе серіктестер кеңесі фирманың сапаны бақылау жүйесі үшін жедел жауапкершілікті тапсырған тұлғаның немесе тұлғалардың жеткілікті және тиісті тәжірибесі мен дағдыларына, сондай-ақ осы жауапкершілікті орындау үшін қажетті өкілеттіктерге ие болуын қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі тиіс (Сілтеме: A6-тармағы).

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Тиісті әдептілік талаптар

20. Фирма - фирма мен оның қызметкерлері тиісті этикалық талаптарды орындайтынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек (Сілтеме: А7 - А10 тармақтары).

Тәуелсіздік

21. Фирма - фирманың, оның қызметкерлерінің және егер қажет болса, тәуелсіздік талаптары қолданылатын басқа тұлғалардың (соның ішінде желілік фирманың қызметкерлерінің) тиісті этикалық талаптар талап етсе, тәуелсіздігін сақтайтынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек. Мұндай саясат пен процедуралар ұйымға мыналарға мүмкіндік беруі тиіс (Сілтеме: А10 тармағы)
- (a) Өзінің тәуелсіздік талаптарын оның қызметкерлеріне және ол қолданылатын жерде, олар қолданылатын өзге де тұлғаларға жеткізу;
 - (b) Тәуелсіздікке төнетін қатерлерді анықтау, анықталған қауіптердің қолайлы деңгейде екенін бағалау және егер жоқ болса, оларды қауіп тудыратын мән-жайларды жою, қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шараларын қолдану немесе егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, тапсырманы орындаудан бас тарту арқылы жою.
22. Осы саясат пен процедуралар мыналарды талап етуі тиіс (Сілтеме: А10 тармағы)
- (a) Тапсырма жетекшісі фирма, егер ондай бар болса тәуелсіздік талаптарына жалпы әсерін бағалай алатын қызмет көлемін қоса алғанда клиенттермен жұмыс істеу туралы тиісті ақпаратты фирмаға ұсынуы;
 - (b) Қызметкерлер тиісті шаралар қабылдануы үшін фирмаға оның тәуелсіздігіне қауіп төндіретін кез келген жағдайлар немесе байланыстар туралы дереу хабарлауы және
 - (c) Маңызды ақпаратты жинақтау және оны тиісті қызметкерлердің назарына жеткізуі тиіс:
 - (i) Фирма мен оның қызметкерлері тәуелсіздік талаптарын сақтайтындығын тез анықтай алды;
 - (ii) Фирма өзінің тәуелсіздікке қатысы бар құжаттарын өзекті жағдайда ұстай алды;
 - (iii) Фирма тәуелсіздіктің қолайлы деңгейден асатын анықталған қатерлері бойынша тиісті шаралар қолдануы мүмкін.
23. Фирма тәуелсіздік талаптарының бұзылуы туралы хабардар етілетініне және осындай жағдайларды шешу үшін тиісті шаралар қабылдай алатынына ақылға қонымды кепілдік беретін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек. Бұл саясат пен процедуралар (Сілтеме: А10 тармағы)
- (a) Тәуелсіздікке қойылатын талаптардың белгілі бұзылуы туралы фирманы уақтылы хабардар ететін персоналдың;
 - (b) Осы саясат пен процедуралардың анықталған бұзушылықтары туралы уақтылы хабарлауға тиіс фирмаға:
 - (i) Фирмамен бірге анықталған бұзушылық бойынша шаралар қабылдайтын тапсырманың жетекшісіне;
 - (ii) Фирмадағы және қажет болған жағдайда желідегі тиісті деңгейдегі басқа қызметкерлерге, сондай-ақ тәуелсіздікке қойылатын талаптар қолданылатын тұлғаларға, яғни тиісті шаралар қабылдауға міндетті тұлғаларға;
 - (c) Қажет болған жағдайда, өзара әрекеттесу серіктесі және 23(b)(ii) тармағында көрсетілген басқа тұлғалар фирмаға мәселені шешу үшін қабылданған әрекеттер туралы дереу хабарлауы керек, осылайша фирма одан әрі әрекет ету қажет пе екенін анықтай алады.
24. Жылына кемінде бір рет фирма тиісті этикалық талаптарға сәйкес тәуелсіз болуы тиіс фирманың барлық қызметкерлерінен тәуелсіздік саясаты мен процедураларының сақталуын жазбаша растауды алуы тиіс (Сілтеме: А10 - А11 тармақтар)
25. Фирма (Сілтеме: А10 тармағы)
- (a) Ұзақ уақыт бойы ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі тапсырманы орындау үшін бір жоғары персоналды пайдалану кезінде ұйыммен ұзақ мерзімді байланысқа қауіп төндіретін мән-жайларды қолайлы деңгейге дейін төмендету қажеттілігін айқындау үшін критерийлерді немесе осы қауіпті азайту үшін кепілдіктерді қолдану критерийлерін белгілеу; және;
 - (b) Тиісті этикалық талаптарға сәйкес акциялары биржада баға белгіленетін ұйымдарға аудит жүргізу кезінде аудит жөніндегі әріптесі және тапсырманың сапасын бақылауды тексеруге жауапты тұлғаларды, сондай-ақ, егер қажет болса, ротациялау туралы талаптар қолданылатын басқа тұлғаларды ротациялауды талап ететін саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (Сілтеме: А12 - А17 тармақтар).

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды орындау

26. Фирма клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдау және жалғастыру үшін саясат пен процедураларды әзірлеуі тиіс, бұл фирманың қарым-қатынас пен тапсырмаларды тек егер ол қабылдаса немесе жалғастыра беретініне ақылға қонымды сенімділігін қамтамасыз етуге бағытталған:

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

- (a) Тапсырманы орындауға құзыретті және ол үшін уақыт пен ресурстарды қоса алғанда мүмкіндіктері бар (Сілтеме: A18, A23 тармақтар)
 - (b) Тиісті этикалық талаптарды орындай алады; және
 - (c) Клиенттің адалдығы туралы мәселені қарастырды және оған клиент адал емес деген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ақпарат жоқ (Сілтеме: A19 - A20, A23 тармақтар)
27. Осындай саясат пен процедуралар мына талаптарды қамтуы тиіс:
- (a) Фирма жаңа клиентпен шарт жасасуға келіспес бұрын, қолданыстағы шартты жалғастыру туралы мәселені шешкен кезде және қолданыстағы клиентпен жаңа шарт жасасуға келісім беру туралы мәселені қараған кезде, қалыптасқан жағдайларда қажет деп санайтын ақпаратты алуы тиіс. (Сілтеме: A21, A23 тармақтар)
 - (b) Жаңа немесе қолданыстағы клиенттен тапсырманы қабылдау кезінде ықтимал мүдделер қақтығысы анықталған жағдайда, фирма мұндай тапсырманы қабылдаудың орынды екендігін анықтауы керек;
 - (c) Егер проблемалар анықталса және фирма клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдауға немесе жалғастыруға шешім қабылдаса, ол осы мәселелердің қалай шешілгенін құжаттауы керек.
28. Фирма тапсырманы және клиентпен қарым-қатынасты жалғастыру үшін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек, егер фирма бұл ақпарат бұрын қол жетімді болса, оны тапсырманы орындаудан бас тартуға мәжбүр ететін ақпаратты алатын жағдайларды ескереді. Мұндай саясат пен процедуралар келесі мәселелерді қарастыруды қамтуы керек
- (a) Осы жағдайларда қолданылатын кәсіби және заңды міндеттер, соның ішінде фирма бұл туралы келісімшарт жасасқан тұлғаға немесе тұлғаларға немесе кейбір жағдайларда реттеушілерге хабарлауы керек пе; және
 - (b) Тапсырманы орындаудан бас тарту немесе тапсырмадан да, клиентпен қарым-қатынастан да бас тарту мүмкіндігі. (Сілтеме: A22-A23 тармақтар)

Кадрлық ресурстар

29. Фирма:
- (a) Кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындау үшін қажетті құзыреттілікке, дағдыларға және этикалық принциптерге адалдыққа ие жеткілікті қызметкерлерге ие екендігіне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге бағытталған саясат пен процедураларды әзірлеуі керек; және
 - (b) Фирмаға немесе өзара әрекеттесу серіктестеріне жағдайларға сәйкес есептер шығаруға мүмкіндік береді (Сілтеме: A24-A29 тармақтар).

Аудиторлық топтарды тағайындау

30. Фирма:
- (a) Өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестің тұлғасы мен рөлі клиент басшылығының негізгі мүшелеріне және басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізіледі;
 - (b) Өзара іс-қимыл жөніндегі серіктесі өзінің рөлін орындау үшін тиісті құзыретке, дағдыларға және өкілеттіктерге ие болуды; және
 - (c) Серіктестің өзара іс-қимыл жөніндегі міндеттері нақты айқындалып, өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестің назарына жеткізіледі талап ететін әрбір тапсырма үшін жауапкершілікті өзара әрекеттесу серіктесіне жүктеуі және саясат пен процедураларды әзірлеуі керек (Сілтеме: 30-тармақ).
31. Фирма:
- (a) Кәсіптік стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындауға; және
 - (b) Фирмаға немесе өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестерге нақты жағдайларға сәйкес келетін есептерді ұсынуға мүмкіндік беретін қажетті құзыреттілігі мен қабілетке ие тиісті персоналды тағайындау үшін саясат пен процедураларды әзірлеуі тиіс (Сілтеме: A31 тармағы).

Тапсырманы орындау

32. Фирма тапсырмалардың кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалатынына және фирма немесе өзара әрекеттесу серіктесі жағдайларға сәйкес есептер шығаратынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек. Мұндай саясат пен процедуралар:

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН,
СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

- (a) Тапсырмаларды орындау сапасының дәйектілігін қамтамасыз етуге байланысты мәселелерді; (Сілтеме: А32-А33 тармақ)
 - (b) Қадағалау міндеттерін; және (Сілтеме: А34 тармақ)
 - (c) Тексеру жөніндегі міндеттерді қамтуы тиіс. (Сілтеме: А35 тармақ)
33. Фирманың жұмыс нәтижелерін тексеру жауапкершілігі бөлігіндегі саясаты мен процедуралары аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелерінің жұмысын оның тәжірибесі мол мүшелерінің тексеру қажеттілігін белгілеуі тиіс.

Консультациялар

34. Фирма:
- (a) Күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялардың өткізілгеніне;
 - (b) Тиісті консультациялар жүргізу үшін жеткілікті ресурстардың бар екеніне;
 - (c) Осындай консультациялардың сипаты, көлемі мен қорытындылары консультацияға жүгінген және консультация жүргізілген тұлғамен құжатталғанына және келісілгеніне;
 - (d) Консультациялардың нәтижелері бойынша жасалған қорытындылар (Сілтеме: А36-А40 тармақтар) оған ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды енгізуі тиіс.

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

35. Фирма тиісті тапсырмаларға қатысты тапсырманы орындау сапасын тексеруді талап ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек, бұл тапсырманы орындау тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен есепті дайындау кезінде жасалған қорытындыларды объективті бағалауды қамтамасыз етеді. Осындай саясат пен процедуралар:
- (a) Акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігінің барлық аудиттері үшін тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізуді талап етуі;
 - (b) Өткен кезеңдердегі қаржылық ақпараттың барлық басқа аудиттері мен шолулары, сондай-ақ кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну жөніндегі басқа да тапсырмалар тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу қажеттілігі тұрғысынан бағаланатын критерийлерді белгілеуі; және (Сілтеме: А41 тармағы);
 - (c) 35(b) - тармаққа сәйкес белгіленген критерийлерге сәйкес келетін барлық тапсырмалар үшін, егер бар болса, тапсырманың сапасына тексеру жүргізуді талап етуі тиіс.
36. Фирма тапсырманың сапасын тексерудің сипатын, мерзімін және көлемін анықтайтын саясат пен процедураларды әзірлеуі керек. Мұндай саясат пен процедуралар жұмыс сапасын тексеру аяқталғанға дейін жұмыс туралы есеп беруді талап етуі керек. (Сілтеме: А42 - А43 тармақтар).
37. Фирма тапсырманың орындалу сапасын тексеру:
- (a) Тапсырма жетекшісімен маңызды мәселелерді талқылауды;
 - (b) Қаржылық есептілікке немесе өзге де тексерілетін ақпаратқа және ұсынылатын қорытындыға шолуды;
 - (c) Тапсырма бойынша топ жасаған елеулі пайымдауларға және жасалған қорытындыларға қатысты тапсырма бойынша жекелеген құжаттарды тексеруді;
 - (d) Есепті жасау кезінде жасалған қорытындыларды бағалау және ұсынылған есептің орындылығын бағалауды қамтитын (А44-тармағына сілтеме) саясат пен процедураны қамтуы тиіс.
38. Акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде фирма тапсырманы орындау сапасын тексеру:
- (a) Аудит тобы тарапынан нақты тапсырмаға қатысты фирманың тәуелсіздігін бағалауды;
 - (b) Келіспеушілік тудыратын мәселелер бойынша немесе басқа да күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар, сондай-ақ осындай консультациялардың нәтижелері бойынша жасалған қорытындылар өткізілгенін; және
 - (c) Тексеру үшін таңдалған құжаттама маңызды пайымдауларға қатысты жасалған жұмысты көрсете ме және ол жасалған қорытындыларды растауды қамтуды талап ететін саясат пен процедураны қамтуы тиіс. (Сілтеме: А45-А46 тармақтар).

Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғалардың сәйкестік критерийлері

39. Фирма:

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

- (a) Тиісті тәжірибе мен өкілеттіктерді қоса алғанда, осы қызметте әрекет ету үшін қажетті кәсіби біліктілік деңгейін белгілеу (A47-тармақты қара);
 - (b) Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға өзінің объективтілігіне нұқсан келтірмей, осы тапсырманың мәселелері бойынша консультация бере алатын дәрежесін айқындау жолымен тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаларды тағайындау және олардың белгіленген критерийлерге сәйкестігін айқындау тәртібіне қатысты саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (Сілтеме. A48 тармақ).
40. Фирма тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның объективтілігін қолдауға арналған саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (Сілтеме: A49 - A51 тармақтар).
41. Фирманың саясаты мен процедуралары, егер бұл тұлғаның тапсырманы орындау сапасын объективті түрде тексеру қабілетіне қауіп төнуі мүмкін болса, тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлғаны ауыстыру мүмкіндігін қарастыруы керек.

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді құжаттау

42. Фирма құжаттық растауды талап ететін, тапсырманы орындау сапасын тексеруді құжаттау саясаты мен процедурасын енгізуі тиіс, бұл:
- (a) Тапсырманы орындау сапасын тексеру үшін фирманың саясаты талап ететін барлық процедуралар орындалды;
 - (b) Тапсырманың орындалу сапасын тексеру жасалған күні немесе осы күнге дейін аяқталды.
 - (c) Аудитор аудиторды жұмыс тобы жасаған маңызды пікірлер мен жұмыс тобы жасаған тұжырымдар шындыққа жанаспайды деп санайтын шешілмеген мәселелер туралы білмейді.

Пікірлер алшақтығы

43. Фирма қызмет көрсету тобы ішінде, консультациялар өткізілген тұлғалармен, егер қажет болса, қызмет көрсету серіктесі мен қызмет көрсету сапасын бақылау бойынша ревизор арасында келіспеушіліктерді реттеу және шешу саясаты мен процедураларын әзірлеуі керек (A52 - A53 тармақтарын қара).
44. Мұндай саясат пен процедуралар:
- (a) Жасалған қорытындылар құжатпен ресімделіп, тапсырманы орындау кезінде іске асыруды;
 - (b) Даулы мәселе шешілгенге дейін қорытынды жасамауды талап етуі тиіс.

Тапсырма бойынша құжаттама

Тапсырма бойынша соңғы файлдарды қалыптастыруды аяқтау

45. Фирма аудиторлық топтардан тапсырма бойынша қорытындылармен жұмыс аяқталғаннан кейін тапсырма бойынша файлды түпкілікті қалыптастыруды уақтылы аяқтауды талап ететін саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (Сілтеме: A54 - A55 тармақтар).

Тапсырма бойынша құжаттаманың құпиялылығы, сенімді сақталуы, тұтастығы, қолжетімділігі және алу мүмкіндігі

46. Фирма тапсырма бойынша құжаттаманың құпиялылығын, сенімді сақталуын, тұтастығын, қол жетімділігін және алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (Сілтеме: A56 - A59 тармақтар).

Тапсырма бойынша құжаттаманы ұстану

47. Фирма фирманың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін немесе заңнама немесе ережелер талаптарына сәйкес жеткілікті уақыт аралығында келісімшарт бойынша құжаттаманы сақтау саясаты мен процедураларын әзірлеуі керек (A60 - A63 тармақтарын қара).

Мониторинг

Фирманың сапасын бақылау саясаты мен процедураларының мониторингі

48. Фирма сапаны бақылау жүйесіне қатысты оның саясаты мен процедуралары өзекті, жеткілікті және тиімді жұмыс істейтініне өзінің ақылға қонымды сенімін қамтамасыз етуге арналған мониторинг процесін ұйымдастыруы тиіс. Бұл шаралар:
- (a) Фирманың сапаны бақылау жүйесін үздіксіз талдау мен бағалауды, соның ішінде тапсырманың әр менеджері үшін кем дегенде бір аяқталған тапсырманы мерзімді тексеруді қамтуы;
 - (b) Мониторинг процесі үшін жауапкершілікті серіктестің немесе серіктестердің немесе фирмада осындай жауапкершілікті өз мойнына алу үшін жеткілікті және тиісті тәжірибесі мен өкілеттігі бар басқа тұлғалардың өзіне жүктеуін талап ету; және
 - (c) Тапсырманы орындауға немесе тапсырманы орындау сапасын тексеруге қатысатын тұлғалардың осы тапсырманы инспекциялауға тартылмауын талап етуі тиіс (Сілтеме: A64 - A68 тармақтар).

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Анықталған кемшіліктерді бағалау, олар туралы хабарлау және оларды жою

49. Фирма мониторинг процесінде анықталған кез келген кемшіліктердің әсерін бағалауы және:
- (a) Кәсіптік стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келетініне және фирманың немесе мәміле бойынша серіктестердің есептері осы жағдайларда тиісті болып табылатынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін фирманың сапаны бақылау жүйесінің жеткіліксіздігін міндетті түрде көрсетпейтін жағдайларды айқындауға тиіс; не
 - (b) Жүйелік, қайталанатын немесе өзге де елеулі кемшіліктер, дереу түзету әрекеттерін анықтауы тиіс.
50. Фирма тапсырмалардың тиісті басшыларына және осыған қатысы бар басқа қызметкерлерге мониторинг процесінің нәтижесінде анықталған кемшіліктер туралы және оларды жою үшін тиісті шаралар қабылдау жөніндегі ұсынымдар туралы хабарлауы тиіс (Сілтеме: А69 тармағы).
51. Анықталған кемшіліктерді жою үшін тиісті шаралар қабылдау жөніндегі ұсынымдар:
- (a) Жеке тапсырмаға немесе жеке қызметкерге қатысты кемшіліктерді жою үшін тиісті шаралар қабылдаудың;
 - (b) Нәтижелерді персоналдың кәсіби даярлығы мен біліктілігін арттыруға жауапты тұлғаларға жеткізудің;
 - (c) Саясат пен сапаны бақылау процедураларына өзгерістер енгізу;
 - (d) Фирманың саясаты мен процедураларын сақтамайтын тұлғаларға, әсіресе оларды жүйелі түрде бұзатын тұлғаларға тәртіптік ықпал ету шараларын қолданудың біреуін немесе бірнешеуін қамтуы тиіс.
52. Фирма қадағалау процедураларының нәтижелері есептің орынсыз болуы мүмкін екенін немесе тапсырманы орындау кезінде тиісті процедуралар орындалмағанын көрсететін жағдайларда әрекет ету саясаты мен процедураларын әзірлеуі керек. Мұндай ережелер мен процедуралар фирмадан тиісті кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтау үшін қажетті әрі қарайғы әрекеттерді анықтауды, сондай-ақ заң көмегіне жүгіну қажеттілігі туралы мәселені қарауды талап етуі тиіс.
53. Фирма жылына кемінде бір рет сапаны бақылау жүйесінің мониторингінің нәтижелерін мәміле бойынша серіктестерге және фирмадағы басқа да тиісті тұлғаларға, соның ішінде фирманың бас директорына немесе, егер қажет болса, директорлар кеңесіне жеткізуі керек. Мұндай ақпарат фирма мен мұндай тұлғалар қажет болған жағдайда олардың белгіленген функциялары мен міндеттеріне сәйкес жедел және тиісті іс-әрекеттер жасай алатындай жеткілікті болуы керек. Берілетін ақпарат мыналарды:
- (a) Орындалған мониторинг процедураларының сипаттамасын;
 - (b) Бақылау процедураларының нәтижелері бойынша жасалған қорытындыларын;
 - (c) Қажет болған жағдайда жүйелі, қайталанатын немесе басқа да маңызды кемшіліктерді сипаттау және осы кемшіліктерді жою немесе түзету үшін қабылданған шараларын қамтуы тиіс.
54. Кейбір фирмалар желінің бөлігі ретінде жұмыс істейді және дәйектілікті қамтамасыз ету үшін олардың кейбір бақылау процедураларын желілік негізде қолдана алады. Егер желіге кіретін фирмалар берілген ISQC-ны орындау үшін әзірленген жалпы бақылау саясаты мен процедураларына сәйкес әрекет етсе және осындай фирмалар осындай бақылау жүйесіне сүйенсе, желі саясаты мен процедуралары:
- желілік фирмалардағы өзара әрекеттесу серіктестері, егер фирмалар немесе желі басқаша есеп бермесе, желіде жүзеге асырылатын бақылау процесінің нәтижелеріне сүйенуі үшін,
- (a) Жылына кемінде бір рет желі фирмаларының тиісті қызметкерлерінің назарына мониторинг процесінің жалпы көлемін, дәрежесі мен нәтижелерін жеткізуді; және
 - (b) Қажетті шараларды қабылдау үшін желі сапаны бақылау жүйесіндегі кез келген анықталған кемшіліктерді тиісті фирмадағы немесе желілік фирмалардағы тиісті тұлғаларға дереу хабарлауды талап етуі тиіс.

Шағымдар мен өтініштер

55. Фирма:
- (a) Фирма орындаған жұмыс кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келмейтіні туралы шағымдар мен өтініштерді;
 - (b) Фирманың сапаны бақылау жүйесін сақтамау туралы мәлімдемелерге тиісінше ден қоятын ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Фирма аталған процестің аясында ұйым қызметкерлеріне қудалаудан қорықпай, олардың алаңдаушылықтары туралы хабарлау үшін ақпарат берудің нақты белгіленген тәсілдерін орындауы тиіс (Сілтеме: А70 тармағы).

56. Егер шағымдар мен өтініштерді тергеу барысында фирманың сапаны бақылау саясаты мен процедураларын әзірлеудегі немесе жұмыс істеудегі кемшіліктер анықталса немесе фирманың жеке тұлға немесе жеке тұлғалар тарапынан сапаны бақылау жүйесін сақтамаса, фирма 51-тармақта көрсетілген тиісті әрекеттерді жасауы керек. (А71-А72 тармақтарды қара).

Сапаны бақылау жүйесінің құжаттамасы

57. Фирма оның сапаны бақылау жүйесінің әрбір элементінің жұмыс істеуінің дәлелдерін қамтамасыз ететін тиісті құжаттаманың болуын талап ететін саясат пен процедураларды енгізуі тиіс (А73 - А75 тармақтарды қара).
58. Фирма бақылау процедураларын орындайтын тұлғалар фирманың сапаны бақылау жүйесінің сақталуын бағалай алатындай кезең ішінде немесе заң немесе ережелер бойынша талап етілсе, ұзақ уақыт бойы құжаттаманы сақтауды талап ететін саясат пен процедураларды әзірлеуі керек.
59. Фирма шағымдар мен өтініштерді құжаттауды, сондай-ақ оларға жауаптарды талап ететін саясат пен процедураларды енгізуі тиіс.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Тиісті талаптарды қолдану және ұстану

Шағын фирманың ерекшеліктері (Сілтеме: 14-тармақ)

- A1. ISQC нақты жағдайда, мысалы, қызметкерлері жоқ жеке практик маман жағдайында қолданылмайтын талаптарды ұстануды талап етпейді. Осы СБХС-да қамтылған талаптар, мысалы, өзара іс-қимыл тобына тиісті персоналды тағайындау саясаты мен процедураларына қойылатын талаптар (31-тармақты қараңыз), тексеру жүргізу жөніндегі міндеттерге (33-тармақты қараңыз) және фирмадағы өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестерді мониторинг нәтижелері туралы жыл сайын хабардар етуге қойылатын талаптар (53-тармақты қараңыз) персонал болмаған жағдайда өзекті болып табылмайды.

Сапаны бақылау жүйесінің элементтері (Сілтеме: 17-тармақ)

- A2. Тұтастай алғанда, сапаны бақылау саясаты мен процедураларын фирма қызметкерлеріне жеткізу сапаны бақылау саясаты мен процедураларының сипаттамасын және оларға қол жеткізу үшін әзірленген мақсаттарды, сондай-ақ әрбір қызметкер сапа үшін жеке жауап беретінін және осы саясат пен процедураларды сақтауы керек екенін хабарлауды қамтиды. Фирма қызметкерлерін сапаны бақылау мәселелері бойынша өз пікірлерін немесе алаңдаушылықтарын жеткізуге ынталандыру фирманың сапаны бақылау жүйесі туралы кері байланыс алудың маңыздылығын мойындайды.

Шағын фирмаға тән ерекшеліктері

- A3. Шағын фирмалар үшін саясат пен процедуралар туралы ақпаратты құжаттау және тарату ірі фирмалармен салыстырғанда ресми және ауқымды болуы мүмкін.

Фирма ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі

Ішкі корпоративтік сапа мәдениетін ілгерілету (Сілтеме: 18-тармақ)

- A4. Фирма басшылығы және оның мысалдары фирманың ішкі мәдениетіне айтарлықтай әсер етеді. Сапаға бағытталған ішкі мәдениеттің қалыптасуы ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедуралары мен талаптарын көрсететін барлық деңгейдегі басшылықтың нақты, дәйекті және жиі әрекеттері мен хабарламаларына байланысты
- (a) жұмысты кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындау; және
 - (b) осы жағдайларда негізделген есептерді беру.

Мұндай әрекеттер мен хабарламалар сапалы жұмысты танытын және көтермелейтін мәдениеттің қалыптасуына ықпал етеді. Бұл әрекеттер мен идеялар, атап айтқанда, оқыту семинарлары, кездесулер, ресми немесе бейресми Диалогтар, миссия мәлімдемелері, ақпараттық бюллетеньдер немесе ақпараттық жазбалар арқылы жеткізілуі мүмкін. Олар фирманың ішкі құжаттамасына және оқу материалдарына, сондай-ақ серіктестер мен қызметкерлерді бағалау процедураларына фирманың сапаның маңыздылығы және оған іс жүзінде қалай қол жеткізу керектігі туралы түсінігін қолдау және күшейту үшін енгізілуі мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

A5. Сапаға негізделген ішкі мәдениетті қалыптастыру үшін фирма басшылығының фирманың іскерлік стратегиясы негізінен фирманың өзі жүзеге асыратын барлық қызмет түрлерінде сапаға қол жеткізуі туралы талапты орындауға байланысты екенін мойындауы ерекше маңызға ие. Мұндай ішкі мәдениеттің дамуына мыналар жатады: Мұндай ішкі мәдениетті қалыптастыру:

- (a) Фирманың сапаға деген бірінші кезектегі міндеттемесін көрсететін қызметкерлердің жұмысын, сыйақысын және жоғарылауын (ынталандыру жүйелерін қоса) бағалау саясаты мен процедураларын әзірлеуді;
- (b) Коммерциялық ойлар орындалатын жұмыстың сапасынан басым болмайтындай етіп басшылықтың міндеттерін бөлуді; және
- (c) Сапаны бақылау саясаты мен процедураларын әзірлеуге, құжаттауға және қолдауға жеткілікті ресурстарды бөлуді қамтиды.

Фирманың сапасын бақылау жүйесі үшін жедел жауапкершілікті жүктеу (19-тармақты қара)

A6. Жеткілікті және тиісті тәжірибе мен қабілеттер фирманың сапаны бақылау жүйесіне жауапты тұлғаға немесе тұлғаларға сапаны бақылауға байланысты мәселелерді анықтауға және түсінуге және тиісті саясат пен процедураларды жасауға мүмкіндік береді. Қажетті өкілеттіктер тұлғаға немесе тұлғаларға саясат пен процедураларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Тиісті этикалық талаптар

Тиісті этикалық талаптарды ұстану (Сілтеме: 20-тармақ)

A7. IESBA Кодексі мыналарды қамтитын кәсіби этиканың негізгі принциптерін белгілейді:

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіптік мінез-құлық.

A8. IESBA Кодексінің тұжырымдамалық негіздердің қандай да бір жағдайларда қалай қолданылуы керектігі туралы иллюстрациялық мысалдар келтірілген. Ол негізгі қағидаларды ұстану қатерлерін бейтараптандыру қатерлерінің алдын алу үшін орынды болуы мүмкін осындай сақтық шараларының мысалдары, сондай-ақ тиісті қауіптерді жою алатын мұндай сақтық шаралары болмаған жағдайлардың мысалдарын келтіреді.

A9. Бұл негізгі қағидалар, атап айтқанда, мыналардың есебінен күшейе түседі:

- Фирма басшылығының;
- Оқыту және қайта даярлау;
- Мониторинг;
- Принциптерді сақтамау жағдайларына арналған процесс.

«Ұйымдар», «желілер» және «желіге кіретін фирма» анықтамалары (Сілтеме: 20-25 тармақтар)

A10. Тиісті этикалық талаптардағы «ұйымдар», «желілер» немесе «желіге кіретін фирма» анықтамалары ISQC қабылданғандардан өзгеше болуы мүмкін. Мысалы, IESBA Кодексі «ұйымды» былай анықтайды:

- (a) Жеке практик маман, серіктестік немесе кәсіби бухгалтерлер корпорациясы;
- (b) Мұндай тұлғаларды меншік, басқару немесе басқа жолмен бақылайтын ұйым;
- (c) Мұндай тұлғалар иелік ету, басқару немесе басқа жолмен бақылайтын ұйым.

IESBA Кодексінде «желі» және «желіге кіретін фирма» сияқты терминдерге қатысты нұсқаулар бар.

20-25 тармақтардың талаптарын сақтаған кезде тиісті этикалық талаптарда келтірілген анықтамалар этикалық талаптарды түсіндіру үшін қажетті шамада қолданылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Жазбаша растау (Сілтеме: 24-тармақ)

A11. Жазбаша растау қағаз немесе электрондық нысанда жасалуы мүмкін. Растауды ала отырып және сақталмауды көрсететін ақпаратқа жауап ретінде қажетті шараларды қабылдай отырып, фирма қызметкерлерге тәуелсіздік мәселелерінің маңыздылығын, өзектілігі мен айқындығын көрсетеді.

Танысудан туындайтын қауіп (Сілтеме: 25-тармақ)

A12. IESBA Кодексында жеке тұлғаның ұзақ мерзімді өзара әрекеттесуінен туындауы мүмкін қауіптер талқыланады:

- Ұйым және оның операциялары;
- Ұйымның жоғары басшылығы; немесе
- Астын сызумен нысанасы мен мәні туралы ақпарат

A13. IESBA кодексында танысудан туындайтын қатерді бейтараптандыру үшін тиісті критерийлерді айқындау мынадай мәселелерді қамтуы мүмкін:

- Тапсырманың сипаты, оның қоғамдық қызығушылық тудыратын мәселелермен байланысты дәрежесін қоса алғанда;
- Тапсырма шеңберіндегі ұйымның аға қызметкерлерінің жұмыс ұзақтығы.

A14. IESBA кодексі белгілі бір тапсырмалар үшін тапсырма сапасын тексеретін тапсырма серіктесін⁴ және басқа негізгі аудит серіктестерін ауыстыруды талап етеді. Ұлттық талаптар қысқа ротация мерзімдерін қарастыруы мүмкін.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарына тән ойлар

A15. Заңнамалық шаралар мемлекеттік сектор аудиторларының тәуелсіздігіне кепілдік бере алады. Алайда тәуелсіздікке төнетін қатерлер кез-келген заңнамалық кепілдікке қарамастан болуы мүмкін. Сондықтан 20-25- тармақтарда көзделген саясат пен процедураларды әзірлеу кезінде мемлекеттік сектордың аудитори мемлекеттік сектордың мандатын ескеріп, осы тұрғыда тәуелсіздікке төнетін қатерлерді қарастыра алады.

A16. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген, 25 және A14-тармақтарда аталған ұйымдар мемлекеттік секторда соншалықты кең таралмаған. Алайда, мемлекеттік сектордың көлемі, күрделілігі жағынан маңызды немесе қоғамдық мүдделердің іске қосылған аспектілеріне байланысты маңызды, жоғарыда аталған мән-жайлардың салдарынан мүдделі тараптардың кең ауқымын қамтитын өзге де ұйымдары кездесуі мүмкін. Сондықтан фирма оның саясаты мен сапаны бақылау процедураларының негізінде сапаны бақылау процедураларын кеңейту үшін мемлекеттік секторды ұйымдастыру маңызды болып табылатынын айқындайтын жағдайлар туындауы мүмкін.

A17. Мемлекеттік секторда тапсырма басшысы болып табылатын аудиторды тағайындау тәртібі мен өкілеттік мерзімі заңмен белгіленуі мүмкін. Нәтижесінде акциялары биржада тізімделген ұйымдарға қойылатын өзара іс-қимыл бойынша серіктестерді ротациялау туралы талаптарды қатаң сақтау мүмкін болмауы мүмкін. Дегенмен, A16 тармағында атап өтілгендей, маңызды болып саналатын мемлекеттік сектор ұйымдары үшін аудиторлық ұйымдардың тапсырма басшысын ротациялауды жүргізу туралы талаптардың рухына сәйкестігіне бағытталған саясат пен процедураларды белгілеуі қоғамдық мүдделерге жауап беруі мүмкін.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау

Дайындық деңгейі, мүмкіндіктері мен ресурстары (Сілтеме: 26(а) тармағы)

A18. Фирманың жаңа немесе бар клиенттен жаңа тапсырманы орындау үшін құзыреті, мүмкіндіктері мен ресурстарының бар жоғын қарастырған кезде, келесі:

- Фирма қызметкерлері тиісті салада немесе пәндік салада білімге ие;
- Фирма қызметкерлерінің тиісті нормативтік талаптармен немесе есеп беру талаптарымен жұмыс істеу тәжірибесінің болуы, сондай-ақ қажетті дағдылар мен білімді тиімді меңгеру қабілеті;
- Фирмада қажетті құзыреттілік пен дағдыларға ие персоналдың жеткілікті саны бар;
- Сарапшылар қажет болған жағдайда қол жетімді;
- Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүргізу үшін жарамдылық критерийлері мен талаптарына сәйкес келетін тұлғалар қажет болған жағдайда қол жетімді; және
- Фирманың есепті кезеңде тапсырманы орындау қабілеті сияқты сұрақтарды қоса алғанда, барлық тиісті деңгейлердегі нақты тапсырма талаптары мен серіктестер мен қызметкерлердің бар профильдерін талдау қажет.

⁴ IESBA кодексында берілген анықтамаға сәйкес

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Клиенттің адалдығы (26 (с) тармағына сілтеме)

A19. Клиенттің адалдығына қатысты, мысалы, келесі мәселелерді қарастыру қажет:

- Клиенттің негізгі иелерінің, оның негізгі басшылығының және басқаруға жауапты тұлғалардың жеке басы мен іскерлік беделі;
- Клиенттің іскерлік тәжірибесін қоса алғанда, оның қызметінің сипаты;
- Клиенттің негізгі иелерінің, негізгі басшылығының және жауапты тұлғаларының бухгалтерлік есеп стандарттарын агрессивті түсіндіру және ішкі бақылау жүйесі сияқты мәселелерге қатынасы туралы ақпарат.;
- Клиент фирманың сыйақысын мүмкіндігінше төмен шамаға дейін төмендетуге бағытталған агрессивті позицияны ала ма;
- Жұмыс көлемінде негізсіз шектеу белгілері бар ма;
- Клиенттің ақшаны жылыстатуға немесе басқа қылмыстық әрекеттерге қатысуы мүмкін екендігі туралы нұсқаулар;
- Фирманы тағайындаудың себептері және алдыңғы фирманы тағайындаудан бас тарту;
- Байланысты тараптардың жеке басы және іскерлік беделі.

Клиенттің адалдығы туралы фирманың хабардарлық деңгейі, әдетте, сол клиентпен тұрақты қарым-қатынас жағдайында арта түседі.

A20. Фирма алатын осындай мәселелер бойынша ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тиісті этикалық талаптарға сәйкес Клиентке кәсіби бухгалтерлік қызметтер көрсететін немесе көрсеткен қазіргі және алдыңғы тұлғалармен қарым-қатынас жасау, сондай-ақ мәселелерді басқа үшінші тұлғалармен талқылау;
- Фирманың басқа қызметкерлеріне немесе банктер, заңгерлер және сол салада жұмыс істейтін басқа ұйымдар сияқты үшінші тұлғаларға сұраулары;
- Тиісті мәліметтер базасынан ақпаратты іздеу.

Клиенттермен қарым-қатынасты жалғастыру (Сілтеме: 27(а) тармағы)

A21. Клиентпен қарым-қатынасты жалғастыру туралы шешім қабылдау тапсырманың ағымдағы немесе алдыңғы кезеңінде туындаған маңызды мәселелерді және олардың салдарын талдауды қамтиды. Мысалы, клиент фирма қажетті тәжірибесі жоқ салада өз қызметін кеңейте бастаған болуы мүмкін.

Тапсырманы орындаудан бас тарту (Сілтеме: 28-тармақ)

A22. Клиентпен қарым-қатынасты үзе отырып, тапсырманы орындаудан бас тарту немесе бас тарту тәртібі бойынша саясат пен процедуралар келесі мәселелерді көрсетеді:

- Клиенттің тиісті басшылығымен, сондай-ақ корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен фирма тиісті фактілер мен жағдайлар негізінде қабылдауы мүмкін тиісті шараларды талқылау;
- Егер фирма тапсырманы орындаудан бас тарту, клиенттің тиісті басшылығымен, сондай-ақ корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау, тапсырманы орындаудан бас тарту немесе клиентпен қарым-қатынасты үзе отырып бас тарту, сондай-ақ бұл бас тартудың себептері орынды деген қорытындыға келсе;
- Фирмаға тапсырманы орындауды жалғастыруға кәсіби, заңды немесе нормативтік талаптың болуы туралы мәселені қарау не реттеуші органдарға тапсырманы орындаудан бас тарту туралы немесе клиентпен қарым-қатынасты үзе отырып, тапсырманы орындаудан бас тарту немесе бас тарту туралы, сондай-ақ бас тарту себептері туралы хабарлау;
- Маңызды мәселелерді құжаттау, кеңестер, қорытындылар және қорытынды жасау негіздері.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарына тән ойлар (Сілтеме: 26-28 тармақтар)

A23. Мемлекеттік секторда аудиторлар заңнамада белгіленген процедураларға сәйкес жүргізілуі мүмкін. Демек, 26-28 және A18-A22 тармақтарда көрсетілген клиенттермен қарым - қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдау мен жалғастыруға қатысты кейбір талаптар мен пікірлер қолайсыз болуы мүмкін. Дегенмен, сипатталған саясат пен процедураларды әзірлеу мемлекеттік сектордың аудиторларын тәуекелдерді бағалау және олардың есептілікті дайындау жөніндегі міндеттерді орындау кезінде құнды ақпаратпен қамтамасыз ете алады.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

Адами ресурстар (Сілтеме: 29-тармақ)

A24. Фирманың кадрлық саясатына және процедураларына қатысы бар қызметкерлермен байланысты мәселелер, мыналарды қамтиды, мысалы:

- Қызметкерлерді қабылдау;
- Жұмыс нәтижелерін бағалау;
- Ағымдағы тапсырмаларды орындау уақытын қоса алғанда, қабілеттер;
- Құзыреттілік;
- Мансапты дамыту;
- Қызметі бойынша жоғарылату;
- Сыйақы;
- Қызметкерлердің қажеттіліктерін бағалау.

Қызметкерлерді іріктеудің тиімді процестері мен процедуралары фирманың жұмысын орындау үшін қажетті дағдылар мен қабілеттерді дамыта алатын және жұмысты тиісті деңгейде орындауға мүмкіндік беретін тиісті қасиеттерге ие адал қызметкерлерді таңдауға көмектеседі.

A25 Дайындық деңгейін әртүрлі жолдармен арттыруға болады, соның ішінде:

- Кәсіптік білім беру;
- Оқытуды қоса алғанда, үздіксіз кәсіби даму;
- Практикалық тәжірибе;
- Тәжірибелі қызметкерлердің, мысалы, аудиторлық топтың басқа мүшелерінің тәлімгерлігі;
- Тәуелсіздік талабын орындауға міндетті қызметкерлер үшін тәуелсіздікке үйрету.

A26 Фирма қызметкерлерінің үздіксіз құзыреттілігі көбінесе қызметкерлерге өз білімдері мен дағдыларын сақтауға мүмкіндік беретін үздіксіз кәсіби дамудың тиісті деңгейіне байланысты. Тиімді саясаттар мен процедуралар фирма қызметкерлерінің барлық деңгейлері үшін үздіксіз кәсіби даму қажеттілігін көрсетеді және қызметкерлерге қажетті құзыреттер мен дағдыларды дамыту және қолдау үшін қажетті оқыту және қолдау ресурстарын ұсынады.

A27 Мысалы, ішкі техникалық және оқу ресурстары болмаған жағдайда, ұйым тиісті біліктілігі бар сыртқы маманның көмегіне жүгіне алады.

A28 Жұмысты бағалау, өтемақы төлеу және жоғарылату процедуралары құзыреттілік пен этикалық қағидаттарға берілгендікті дамыту және қолдау үшін тиісті тану мен сыйақыны көздейді. Құзыреттілік пен этикалық ұстанымдарды дамыту және қолдау үшін фирма:

- Қызметкерлерді фирманың жұмыс нәтижелері мен этикалық нормаларға қатысты күтулері туралы хабардар ету;
- Қызметкерлерді олардың қызметі, прогресі және мансаптық өсуі бойынша бағалау және кеңес беру; және
- Қызметкерлерге неғұрлым жауапты лауазымдарға көтерілу, соның ішінде жұмыс сапасы мен этикалық қағидаларды сақтауға байланысты екенін және фирманың саясаты мен процедураларын сақтамау тәртіптік жазаға әкелуі мүмкін екенін түсінуге көмектесу сияқты қадамларды жасай алады.

Шағын фирманың ерекшеліктері

A29. Фирманың мөлшері мен нақты жағдайлары фирмадағы сертификаттау процесінің құрылысына әсер етеді. Атап айтқанда, шағын фирмалар өз қызметкерлерінің жұмыс нәтижелеріне бағалау жүргізудің формалды емес әдістерін қолдануы мүмкін.

Аудиторлық топтарды тағайындау

Тапсырма жетекшілері (Сілтеме: 30-тармақ)

A30. Саясат пен процедуралар лауазымды тұлғаларды өз міндеттерін тиісті түрде орындау үшін жеткілікті уақытпен қамтамасыз етуге арналған жұмыс көлемін және тапсырма менеджерлерінің қол жетімділік дәрежесін бақылау жүйелерін қамтуы мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Аудиторлық топ (Сілтеме: 31-тармақ)

A31. Клиенттермен жұмыс топтарын бөлу және қадағалаудың қажетті деңгейін анықтау кезінде фирма:

- Тиісті кәсіби қайта даярлау және тапсырмаларды орындауға қатысу арқылы алған, сипаты мен күрделілігі жағынан ұқсас тапсырмаларды түсіну және практикалық тәжірибе;
- Кәсіптік стандарттарды және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарды түсіну;
- Тиісті ақпараттық технологияларды білуді қоса алғанда, техникалық білім мен тәжірибе;
- Клиенттер өз қызметін жүргізетін салаларды білу;
- Кәсіби пайымдауды қолдану қабілеті;
- Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларын түсіну факторларын ескереді.

Тапсырманы орындау

Тапсырмаларды орындаудың тұрақты сапасын қолдау (Сілтеме: 32(a) тармағы)

A32. Фирма тиісті саясат пен процедураларды белгілеу арқылы тапсырмаларды орындау сапасын арттыруға ықпал етеді. Бұған көбінесе жазбаша немесе электронды нұсқаулықтар, бағдарламалық құралдар немесе стандартталған құжаттаманың басқа түрлері, сондай-ақ салалық немесе пәндік әдістемелік материалдар арқылы қол жеткізіледі. Қарастырылып отырған мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Топтарға өз жұмысының мақсаттарын түсінуі үшін оларды тарту бойынша нұсқама жүргізу тәртібі.
- Клиенттермен жұмыс істеудің қолданыстағы стандарттарын сақтау процестері.
- Қадағалау, оқыту және оқыту процестері.
- Орындалған жұмысты тексеру процедуралары, шығарылған елеулі пайымдаулар және дайындалған есеп нысандары.
- Жүргізілген жұмыс, тексеру мерзімі мен көлемі туралы тиісті құжаттама.
- Барлық саясат пен процедураларды өзекті күйде ұстау процесі.

A33. Топтық жұмыс пен жаттығуды дұрыс ұйымдастыру аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелеріне тапсырылған жұмыстың мақсатын нақты түсінуге көмектеседі.

Тапсырманың орындалуын қадағалау (Сілтеме: 32 (b) тармағы)

A34. Тапсырманың орындалуын бақылау мыналарды қамтиды:

- Тапсырманың орындалу барысын бақылау;
- Топтың жекелеген мүшелерінің құзыреттілігі мен біліктілігін, оларға тапсырылған жұмыстарды орындау үшін жеткілікті уақыттың болуын, олардың алған нұсқаулықтарды түсінуін, сондай-ақ орындалатын жұмыстардың нақты тапсырмаға жоспарланған тәсілге сәйкестігін талдау;
- Берілген тапсырма барысында туындайтын маңызды мәселелерді қарау, олардың маңыздылығын талдау және жоспарланған тәсілді тиісті өзгерту;
- Кеңес беру немесе оны жүргізу барысында тәжірибелі топ мүшелерінің қарауы үшін мәселелерді анықтау.

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру (Сілтеме: 32 (c) тармағы)

A35. Тапсырманың сапасын тексеру келесі мәселелерді қарауды талдауды қамтиды:

- Жұмыс кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалады;
- Қосымша қарау үшін маңызды мәселелер көтерілді ме;
- Тиісті консультациялар өткізіліп, олардың қорытындылары құжатталып, іс жүзінде жүзеге асырылды;
- Орындалған жұмыстың сипатын, мерзімін және көлемін қайта қарау қажет;
- Орындалған жұмыс жасалған қорытындыларды растайды ма, ол тиісті түрде құжатталған ба;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- Алынған дәлелдемелер жеткілікті ме және олар қорытындыда жасалған қорытындыларды растайды ма;
- Тапсырманың барлық процедураларының мақсатына қол жеткізілді ме.

Консультациялар (34-тармақты қара)

A36. Консультациялар тиісті арнайы біліктілігі бар аудиторлық ұйымның ішінде немесе одан тыс тұлғалармен тиісті кәсіби деңгейде өткізуді қамтиды.

A37. Консультациялар жүргізу кезінде тиісті зерттеу ресурстары, сондай-ақ ұйымның ұжымдық тәжірибесі мен техникалық білімі пайдаланылады. Консультациялар сапаны жақсартуға ықпал етеді және кәсіби пайымдауды қолдануды жақсартады. Фирманың саясаты мен процедуралары кезінде консультацияларды тиісті түрде тану мәдениеттің қалыптасуына ықпал етеді, онда консультациялар күшті деп танылады және қызметкерлерді күрделі немесе даулы мәселелер бойынша консультациялар өткізуге шақырады.

A38. Фирма ішіндегі немесе қажет болған жағдайда одан тыс жерлерде маңызды техникалық, этикалық және басқа мәселелер бойынша тиімді консультацияларға қол жеткізуге болады

- Оларға негізделген кеңес беруге мүмкіндік беретін барлық қажетті ақпаратты алыңыз; және
- Тиісті білімі, еңбек өтілі және тәжірибесі бар

және егер консультациялар нәтижесінде жасалған тұжырымдар тиісті түрде құжатталған және жүзеге асырылған.

A39. Толық және егжей-тегжейлі болып табылатын күрделі немесе даулы мәселелерді қарастырған басқа мамандармен кеңесуге арналған құжаттама түсінуге көмектеседі:

- Кеңес сұраған мәселенің өзі;
- Барлық қабылданған шешімдерді, осы шешімдердің негіздемесін және олардың қалай іске асырылғанын қоса алғанда, консультацияның нәтижелері.

Шағын фирмаларға қатысты ойлар

A40. Сыртқы консультацияны қажет ететін фирма, мысалы, тиісті жеке ресурстары жоқ осы немесе басқа да фирма ұсынған консультациялық қызметтерді пайдалана алады:

- Басқа фирмалар;
- Кәсіби ұйымдар мен реттеуші органдар;
- Сапаны бақылау бойынша тиісті қызметтер көрсететін коммерциялық ұйымдар.

Мұндай қызметтерді көрсету туралы келісім жасамас бұрын, сыртқы жеткізушінің құзыреті мен мүмкіндіктерін қарастыру ұйымға оның осы мақсатқа қаншалықты сәйкес келетінін анықтауға көмектеседі.

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу критерийлері (Сілтеме: 35(b) тармағы)

A41. Тексерулерді айқындау критерийлері бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген, олар бойынша сапаны тексеру жүргізілуі тиіс ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитінен басқа, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Нақты тапсырманың сипаты, оның ішінде ол қоғамдық қызығушылық тудыратын мәселелермен қаншалықты байланысты;
- Тапсырма немесе тапсырмалар сыныбы бойынша ерекше мән-жайларды немесе тәуекелдерді анықтау;
- Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізудің заңнамалық немесе нормативтік талабының болуы.

Тапсырманың орындалу сапасын тексерудің сипаты, мерзімі және көлемі (Сілтеме: 36-37 тармақтар)

A42. Тапсырма бойынша қорытындыға тапсырманың орындалу сапасын тексеру аяқталғанға дейін қол қойылмайды. Алайда, тапсырманың орындалу сапасын тексеруді құжаттау қорытынды жасалған күннен кейін аяқталуы мүмкін.

A43. Тапсырманы орындау барысында тиісті кезеңдерде тапсырманың орындалу сапасын уақтылы тексеру маңызды мәселелерді тез шешуге мүмкіндік береді, ал тапсырманың орындалу сапасын тексеретін тұлға қорытынды жасалған күні немесе осы күнге дейін көз жеткізе алады.

A44. Жұмыс сапасын тексеру көлемі, мысалы, тапсырманың күрделілігіне, қор биржасында ұйымның баға белгілеулерінің болуына және аудиторлық қорытындының жеткіліксіздігі қаупіне байланысты өзгеруі мүмкін. Тапсырманың сапасына бақылау жүргізу аудит бойынша серіктестің жауапкершілігін төмендетпейді.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Ұйымның тізбесіне енгізілген қатысу сапасын бақылау (Сілтеме: 38-тармақ)

A45. Акциялары биржада тізімделген ұйымның қаржылық есептілігі аудитінің сапасын тексеру шеңберінде қаралуы мүмкін топ жасаған маңызды пайымдауларды бағалауға қатысты басқа мәселелерге мыналар жатады:

- Тапсырманы орындау барысында анықталған елеулі тәуекелдер және осы тәуекелдерге жауаптар.
- Қабылданған пайымдаулар, әсіресе маңыздылығы мен елеулі тәуекелдеріне қатысты.
- Тапсырманы орындау барысында анықталған түзетілген және түзетілмеген бұрмаланулардың маңыздылығы мен жойылуы.
- Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың, сондай-ақ қажет болған жағдайда реттеуші органдар сияқты басқа Тараптардың назарына жеткізілуі тиіс мәселелер, реттеуші органдар сияқты тараптар.
- Басқа мәселелер жағдайларға байланысты басқа ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде сапаны бақылау тексерулеріне және қаржылық есептілікті тексерулерге және кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларға қолданылуы мүмкін.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A46. Кейбір мемлекеттік сектор ұйымдары A16 тармағында көрсетілгендерге жатпаса да, олар тапсырманың орындалу сапасын тексеруді талап ету үшін жеткілікті мәнге ие болуы мүмкін.

Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғалар сәйкес келуі тиіс критерийлер

Жеткілікті және тиісті кәсіби құзыреттілік, тәжірибе және өкілеттіктер (Сілтеме: 39 (а) тармағы)

A47. Тапсырманы орындау жағдайлары жеткілікті және тиісті білімнің, тәжірибенің және өкілеттіктің не екенін анықтайды. Мысалы, акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілік аудиті бойынша серіктесінің функцияларын орындау үшін жеткілікті және тиісті тәжірибесі мен өкілеттігі бар тұлға, ең алдымен, акциялары биржада тізімделген ұйымның қаржылық есептілігі аудитінің сапасын тексеруші ретінде әрекет етуі мүмкін.

Қатысу сапасын бақылау жөніндегі сарапшымен кеңесу (Сілтеме: 39(b) тармағы)

A48. Өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу кезінде қатысу сапасын бақылаушымен кеңесуі мүмкін, мысалы, серіктестің өзара әрекеттесу пікірі қатысу сапасын бақылаушы үшін қолайлы екенін анықтау. Мұндай консультациялар тапсырманы орындаудың кеш сатысында келіспеушіліктерді анықтауға жол бермейді және рецензенттің тапсырманы орындау сапасын бақылауға жарамдылығына күмән келтірмеуі керек. Егер консультациялардың сипаты мен көлемі елеулі болып қалса, бағалау жүргізу жөніндегі топ пен рецензент объективтілігін сақтау үшін шаралар қолданбаса, рецензенттің объективтілігі зардап шегуі мүмкін. Егер бұл мүмкін болмаса, рецензенттің немесе тапсырма бойынша кеңес беретін тұлғаның рөлі фирманың басқа қызметкеріне немесе тиісті біліктілігі бар сыртқы тұлғаға берілуі мүмкін.

Өзара әрекеттесу сапасын бақылау бойынша рецензенттің объективтілігі (Сілтеме: 40-тармақ)

A49. Фирма тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның объективтілігін қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды енгізуі тиіс. Демек, мұндай саясат пен процедуралар тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаның болуын қамтамасыз етуі тиіс:

- Мүмкін болса, тапсырма жетекшісі тағайындамайды;
- Тапсырманың орындалу сапасына бақылау жүргізу кезеңінде тапсырманы орындауға қатыспайды;
- Аудиторлық топ үшін шешім қабылдамайды;
- Аудитордың объективтілігіне қауіп төндіретін басқа аспектілер әсер етпейді.

Шағын фирманың ерекшеліктері

A50. Серіктестері аз фирмалар жағдайында мәміле бойынша серіктес рецензентті таңдауға қатыспауы мүмкін. Жеке кәсіпкерлер немесе шағын фирмалар тапсырманың орындалу сапасын тексеруді талап ететін тапсырмаларды анықтаған жағдайда, тиісті біліктілігі бар сыртқы мамандар тартылуы мүмкін. Сонымен қатар, қызмет көрсету сапасын тексеруді жеңілдету үшін кейбір жеке кәсіпкерлер немесе шағын фирмалар басқа фирмаларды қолдана алады. 39-41-тармақтардың талаптары және A47-A48-тармақтардың нұсқаулары, егер фирма жеткілікті біліктілігі бар сыртқы тұлғаларды тартқан жағдайда қолданылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A51. Мемлекеттік секторда міндетті аудитор (мысалы, бас аудитор немесе бас аудитордың атынан тағайындалған тиісті біліктілігі бар басқа тұлға) мемлекеттік секторда аудит жүргізуге жалпы жауапты өзара іс-қимыл серіктесі рөліне баламалы рөл атқара алады. Мұндай жағдайларда жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшыны таңдау кезінде аудиттелетін тұлғадан тәуелсіздік алу қажеттілігі және егер қажет болса, жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшының объективті баға беру қабілеті ескеріледі.

Пікірлердегі алиақтықтар (Сілтеме: 43-тармақ)

A52. Тиімді процедуралар пікірлердегі келіспеушіліктерді ерте кезеңдерде анықтауға ықпал етеді, одан әрі жасалатын тұлғалар туралы нақты нұсқаулар береді және пікірлердегі келіспеушіліктер туралы қабылданған шешімдерді құжаттауды және жасалған қорытындыларды қолдануды талап етеді.

A53. Мұндай келіспеушіліктерді шешу жөніндегі процедуралар басқа практик маманмен немесе ұйыммен не кәсіби ұйыммен немесе мемлекеттік реттеу органымен консультациялар жүргізуді қамтуы мүмкін.

Тапсырма бойынша құжаттама

Тапсырма бойынша файлды қалыптастыруды аяқтау (Сілтеме: 45 тармақ)

A54. Заңнама немесе нормативтік актілер тапсырмалардың белгілі бір түрлері бойынша қорытынды құжаттарды құрастыру аяқталуы тиіс мерзімдерді белгілей алады. Егер мұндай мерзімдер заңмен немесе нормативтік актімен белгіленбесе, онда 45-тармақ фирмалардан тапсырма бойынша қорытынды құжаттаманы уақтылы аяқтау қажеттілігін көрсететін мерзімдерді белгілеуді талап етеді. Мысалы, аудит жағдайында мұндай мерзім әдетте аудиторлық қорытындыдан кейін 60 күннен аспайды.

A55. Егер фирманың бір ақпараты бойынша екі немесе одан да көп түрлі есептер шығарылса, фирманың тапсырма бойынша қорытынды құжаттаманы жасау мерзімдеріне қатысты саясаты мен процедуралары әрбір есепті жеке тапсырма сияқты қарайды. Бұл, мысалы, фирма топты шоғырландыру мақсаттары үшін компоненттердің бірінің қаржылық ақпараты бойынша аудиторлық қорытынды, ал кейінірек міндетті аудит мақсаттары үшін сол қаржылық ақпарат бойынша аудиторлық қорытынды берген жағдайда болуы мүмкін.

Құпиялылық, қауіпсіз сақтау, тұтастық, қол жетімділік және өзара әрекеттесу құжаттамасын іздеу мүмкіндігі (46-тармақты қара)

A56. Тиісті этикалық талаптар фирма қызметкерлеріне клиентке ақпаратты ашуға арнайы рұқсат берілген жағдайларды қоспағанда немесе заңды, нормативтік немесе тиісті этикалық міндеттеме болған жағдайларды қоспағанда, тапсырма құжаттамасында қамтылған ақпаратты әрқашан құпия ұстау міндетін жүктейді. Арнайы заңдар немесе ережелер, әсіресе жеке сипаттағы деректер туралы айтатын болсақ, фирма қызметкерлеріне тұтынушы ақпаратының құпиялылығын сақтау үшін қосымша міндеттемелер жүктей алады.

A57. Шарт бойынша құжаттама қағаз, электрондық немесе басқа болып табыла ма, егер ол фирманың білместен өзгертілуі, толықтырылуы, жойылуы немесе біржола жоғалуы немесе бүлінуі мүмкін болса, базалық деректердің тұтастығына, қол жетімділігіне немесе қалпына келтіру мүмкіндігіне қауіп төнуі мүмкін⁵. Тиісінше, мәміле құжаттамасының рұқсатсыз өзгеруіне немесе жоғалуына жол бермеу үшін фирма әзірлейтін және енгізетін бақылау құралдары мыналарды қамтуы мүмкін

- Фирмаға тапсырма құжаттамасының қашан және кім дайындалғанын, өзгертілгенін немесе тексерілгенін анықтауға мүмкіндік беріңіз;
- Тапсырманы орындаудың барлық кезеңдерінде ақпараттың тұтастығын қорғау, әсіресе ақпарат тапсырманы орындау тобында немесе Интернет арқылы басқа тараптарға берілгенде
- Бағалау құжаттамасындағы рұқсатсыз өзгерістердің алдын алу; және
- Сарапшылар тобына және басқа уәкілетті тараптарға олардың өз міндеттерін тиісінше орындауы үшін қажетті бағалау құжаттамасына қол жеткізуді қамтамасыз ету.

A58. Құпиялылықты, қауіпсіздікті, тұтастықты, қол жетімділікті және келісімшарт бойынша құжаттаманы іздеу мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін фирма әзірлеген және енгізген бақылау мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қызмет көрсету жөніндегі топ мүшелерінің парольді тек уәкілетті пайдаланушыларға қызмет көрсету жөніндегі электрондық құжаттамаға қол жеткізуді шектеу үшін пайдалануы.
- Жұмыстың тиісті кезеңдерінде электрондық құжаттаманың сақтық көшірмесін жасаудың тиісті процедуралары.

⁵ Мысалы, IESBA кодексінің R114.1, 114.1 A1 және R360.26 тармақтарын қара

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- Тапсырманың басында топ мүшелері арасында тапсырма бойынша құжаттаманы тиісті түрде бөлу, оны тапсырма барысында өңдеу және тапсырманың соңында жалпылау процедуралары.
- Қағаз жеткізгіштердегі құжаттамаға қол жеткізуді шектеу, оны тиісінше тарату және құпия сақтау процедуралары.

A59. Практикалық себептерге байланысты түпнұсқа қағаз құжаттаманы құжаттамаға енгізу үшін электрондық форматқа сканерлеуге болады. Мұндай жағдайларда фирманың құжаттаманың тұтастығын, қол жетімділігін және іздеу мүмкіндігін сақтау процедуралары клиенттермен жұмыс топтары туралы:

- Қолтаңбаларды, айқас сілтемелерді және қолмен жасалған жазбаларды қоса алғанда, түпнұсқа қағаз құжаттамасының толық мазмұнын көрсететін сканерленген көшірмелерді жасау;
- Сканерленген көшірмелерді қажет болған жағдайда индекстеу және сканерленген көшірмелерге қол қоюды қоса, файлдарға біріктіру; және
- Қажет болса, сканерленген көшірмелерді шығару және басып шығару мүмкіндігін қамтамасыз ету талаптарын қамтуы мүмкін.

Ұйымның қағаз құжаттардың сканерленген түпнұсқаларын сақтау үшін заңды, нормативтік немесе басқа себептері болуы мүмкін.

Өзара іс-қимыл мәселелері бойынша құжаттаманы сақтау (Сілтеме: 47-тармақ)

A60. Шарт бойынша құжаттаманы сақтау қажеттілігі және оны сақтау мерзімі келісімшарттың сипатына және фирма жұмыс істейтін жағдайларға байланысты, мысалы, болашақ келісімшарттар үшін тұрақты маңызы бар мәселелерді тіркеу үшін келісімшарт бойынша құжаттама қажет пе. Сақтау мерзімі басқа факторларға байланысты болуы мүмкін, мысалы, жергілікті заңдар немесе ережелер тапсырмалардың белгілі бір түрлері үшін арнайы сақтау мерзімдерін талап ете ме, әлде белгілі бір заңнама немесе нормативтік талаптар болмаған кезде осы юрисдикцияда жалпы қабылданған сақтау мерзімдері бар ма.

A61. Аудиторлық тапсырмалар болған жағдайда сақтау мерзімі, әдетте, аудиторлық қорытынды жасалған күннен бастап кемінде бес жылды немесе егер кешірек болса, топтық аудитордың қорытындысы шыққан күннен бастап кемінде бес жылды құрайды.

A62. Жалдау құжаттамасын сақтау үшін фирма қолданатын процедуралар 47-тармақтың талаптарын сақтау кезеңінде орындауға мүмкіндік беретін процедураларды қамтиды, мысалы:

- Сақтау кезеңінде келісімшарт бойынша құжаттаманы іздеу және оған қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз ету, әсіресе электрондық құжаттама жағдайында, өйткені негізгі технология уақыт өте келе жаңартылуы немесе өзгертілуі мүмкін;
- Қажет болған жағдайда тапсырма бойынша файлдар жабылғаннан кейін тапсырма бойынша құжаттамаға енгізілген өзгерістерді жазуды қамтамасыз ету; және
- Уәкілетті сыртқы тараптарға шарт бойынша белгілі бір құжаттамаға қол жеткізуді және сапаны бақылау немесе басқа мақсаттар үшін оны қарау мүмкіндігін беру.

Тапсырма бойынша құжаттамаға меншік құқығы

A63. Егер заңда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе, тапсырма бойынша құжаттама фирманың меншігі болып табылады. Фирма, егер мұндай ашу орындалған жұмыстың дұрыстығына нұқсан келтірмесе немесе кепілдік беру бойынша тапсырмалар болған жағдайда фирманың немесе оның қызметкерлерінің тәуелсіздігіне нұқсан келтірмесе өз қалауы бойынша клиенттерге тапсырма бойынша құжаттаманың бөліктерін немесе үзінділерін ұсына алады.

Мониторинг

Ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларын бақылау (Сілтеме: 48-тармақ)

A64. Мыналар:

- Кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкестігі;
- Сапаны бақылау жүйесі тиісті түрде әзірленді ме және тиімді енгізілді ме; және
- Фирма немесе оның серіктестері шығарған есептер жағдайларға сәйкес келуі үшін фирманың сапаны бақылау саясаты мен процедуралары тиісті түрде қолданылуы сапаны бақылау саясаты мен процедураларының сақталуын бақылаудың мақсаты бағалау болып табылады.

A65. Сапаны бақылау жүйесін үздіксіз талдау және бағалау келесі мәселелерді қамтиды:

- Талдау:

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ
ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ**

- Кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға жаңа өзгерістер енгізу және қажет болған жағдайда оларды фирманың саясаты мен процедураларында көрсету;
 - Тәуелсіздік саясаты мен процедураларының сақталуын жазбаша растау;
 - Оқытуды қоса алғанда, үздіксіз кәсіби даму; және
 - Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды орындау туралы шешімдер.
- Білім беру және кәсіптік даярлау саласындағы фирманың саясаты мен процедураларымен кері байланысты қамтамасыз етуді қоса алғанда, жүйені түзету және жетілдіру жөніндегі шараларды айқындау.
 - Фирмалардың тиісті персоналының назарына жүйеде анықталған кемшіліктер, жүйені түсіну деңгейі немесе оның сақталуы туралы ақпаратты жеткізу;
 - Фирманың тиісті қызметкерлерінің сапаны бақылау саясаты мен процедураларына қажетті өзгерістерді жедел енгізу мақсатында кейінгі шаралар қабылдауы.

A66. Инспекциялау кезеңіне қатысты саясат пен процедуралар, мысалы, үш жылдық циклді белгілей алады. Тексеру циклын ұйымдастыру әдісі, соның ішінде нақты тапсырмаларды таңдау мерзімі көптеген факторларға байланысты, мысалы:

- Фирманың мөлшері;
- Кеңселердің саны және географиялық орналасуы;
- Алдыңғы мониторинг процедураларының нәтижелері;
- Қызметкерлердің де, офистердің де өкілеттік деңгейі (мысалы, жекелеген офистер инспекция жүргізуге уәкілетті ма немесе тек бас офисте инспекция жүргізуге өкілеттік бар ма);
- Аудиторлық ұйымның ұйымдық құрылымы мен жүзеге асыратын қызметінің сипаты мен күрделілігі.
- Клиенттерге және аудиторлық ұйымның міндеттеріне байланысты тәуекелдер.

A67. Инспекция процесі жеке келісімшарттарды таңдауды қамтиды, олардың кейбіреулері тиісті топқа ескертусіз таңдалуы мүмкін. Инспекцияны қамту аясын анықтаған кезде фирма қамту аясын немесе тәуелсіз сыртқы инспекция бағдарламасының қорытындыларын ескеруі мүмкін. Алайда тәуелсіз сыртқы инспекция бағдарламасы фирманың ішкі бақылау бағдарламасын алмастырмайды.

Шағын фирманың ерекшеліктері

A68. Шағын фирмалар жағдайында бақылау процедураларын фирманың сапаны бақылау саясаты мен процедураларын әзірлеуге және енгізуге жауапты тұлғалар немесе тапсырманың орындалу сапасын тексеруге қатысуы мүмкін тұлғалар орындай алады. Қызметкерлер саны шектеулі Фирма қызмет көрсету сапасын тексеру және басқа бақылау процедураларын жүргізу үшін тиісті біліктілігі бар сыртқы тұлғаны немесе басқа фирманы пайдалана алады. Сонымен қатар, фирма бақылауды жеңілдету үшін ресурстарды басқа тиісті ұйымдармен бөлісу туралы келіссөздер жүргізе алады.

Кемшіліктер туралы хабарлау (Сілтеме: 50-тармақ)

A69. Анықталған кемшіліктер туралы ақпаратты тиісті өзара іс-қимыл серіктестері болып табылмайтын тұлғаларға ұсыну міндетті түрде тиісті нақты міндеттемелерді анықтауды қамтымауы керек; дегенмен, мұндай анықтау өзара іс-қимыл серіктесі болып табылмайтын тұлғалардың міндеттерді тиісінше орындауы үшін қажет болуы мүмкін жағдайлар болуы мүмкін.

Шағымдар мен өтініштер

Шағымдар мен өтініштер көзі (Сілтеме: 55-тармақ)

A70. Шағымдар мен өтініштер (олардың құрамына нақты негізсіз кірмейді) фирмдан немесе сырттан келуі мүмкін. Оларды фирма қызметкерлері, клиенттер немесе басқа үшінші тұлғалар жасай алады. Оларды өзара әрекеттесу тобының мүшелері немесе фирманың басқа қызметкерлері қабылдауы мүмкін.

Тергеу саясаты мен процедуралары (Сілтеме: 56-тармақ)

A71. Шағымдар мен өтініштерді тергеу үшін белгіленген саясаттар мен процедуралар, мысалы, тергеуді басқаратын серіктес мыналарды қарастыруы мүмкін

- Жеткілікті және тиісті тәжірибеге ие болу;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН ФИРМАЛАР ҮШІН САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- Фирма шеңберінде өкілеттіктерге ие болу; және
- Тапсырманы орындауға өзге де қатысуға болмайды.

Қажет болған жағдайда тергеуді қадағалайтын серіктес адвокат тарта алады.

Шағын аудиторлық ұйымдардың ерекшеліктері

A72. Серіктестері аз фирмалар жағдайында тергеуді қадағалайтын серіктестің мұндай өзара әрекеттесуге қатыспауы орынсыз болуы мүмкін. Осындай шағын фирмалар мен жалғыз тәжірибешілер шағымдар мен шағымдарды тергеу үшін жеткілікті білікті сыртқы немесе басқа фирманың қызметтерін пайдалана алады.

Сапаны бақылау жүйесінің құжаттамасы (Сілтеме: 57-тармақ)

A73. Сапаны бақылау жүйесі элементтерінің жұмыс істеуін растайтын құжаттаманың нысаны мен мазмұны пайымдау нысанасы болып табылады және мынадай факторларды қоса алғанда, бірқатар факторларға байланысты болады:

- Фирманың мөлшері және кеңселер саны;
- Фирманың ұйымдық құрылымы мен жүзеге асыратын қызметінің сипаты мен күрделілігі.

Мысалы, ірі фирмалар тәуелсіздікті растау, жұмысты бағалау және бақылау нәтижелері сияқты мәселелерді құжаттау үшін электрондық дерекқорларды пайдалана алады.

A74. Мониторингке қатысты мәселелер бойынша тиісті құжаттама, мысалы:

- Тексеру үшін аяқталған тапсырмаларды іріктеу тәртібін қоса алғанда, мониторинг процедуралары;
- Бағалау нәтижесін:
 - Кәсіби стандарттарды және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарды ұстану;
 - Сапаны бақылау жүйесі тиісті түрде жасалды ма және ол тиімді енгізілді ме;
 - Аудиторлық ұйымның сапа бақылауының саясаты мен процедуралары тиісті түрде қолданыла ма, сондықтан ұйым немесе қорытынды тапсырмаларының басшылары нақты жағдайларды ескере отырып, әрқашан тиісті сипатта болатындығын;
- Анықталған кемшіліктерді анықтау, олардың әсерін бағалау және қосымша шаралар қабылдау керек пе, жоқ па, соны анықтау негіздерін көрсетеді.

Шағын аудиторлық ұйымдардың ерекшеліктері

A75. Шағын фирмалар қолмен жазбалар, бақылау тізімдері және формулярлар сияқты сапаны бақылау жүйелерін құжаттау кезінде бейресми әдістерді қолдана алады.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 200

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТІ ЖҮРГІЗУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-2
Қаржылық есептілік аудиті	3-9
Күшіне ену күні	10
Аудитордың негізгі мақсаты	11-12
Анықтамалар	13
Талаптар	
Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар	14
Кәсіби скептицизм	15
Кәсіби пайымдау	16
Тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны және аудиторлық тәуекел	17
ISA сәйкес аудит жүргізу	18-24
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Қаржылық есептілік аудиті	A1-A13
Анықтамасы	A14-A16
Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар	A17-A20
Кәсіби скептицизм	A21-A25
Кәсіби пайымдау	A26-A30
Тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны және аудиторлық тәуекел	A31-A57
ISA сәйкес аудит жүргізу	A58-A83

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

Кіріспе

ISA-ның қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) тәуелсіз аудитордың ISA-ға сәйкес қаржылық есептілік аудитін жүргізу жөніндегі жалпы міндеттерін қарайды. Атап айтқанда, ол тәуелсіз аудитордың жалпы мақсаттарын белгілейді және тәуелсіз аудитордың осы мақсаттарға жетуіне мүмкіндік беретін аудиттің сипаты мен көлемін түсіндіреді. Сонымен қатар, құжатта ISA-ның қолданылу саласы, өкілеттіктері мен құрылымы түсіндіріледі, сондай-ақ ISA-ны ұстану міндетін қоса алғанда, аудиттің барлық түрлеріне қолданылатын тәуелсіз аудитордың жалпы міндеттерін белгілейтін талаптар бар. Тәуелсіз аудитор бұдан әрі «аудитор» деп аталады.
2. ISA аудитор жүргізетін қаржылық есептілік мәтінінде баяндалады. Олар өткен кезеңдердегі басқа қаржылық ақпаратқа аудит жүргізу кезіндегі жағдайларға сәйкес қолданылуы керек. ISA аудитордың заңмен, нормативтік актілермен немесе басқа жолмен, мысалы, халық арасында бағалы қағаздарды орналастыруға байланысты жүктелуі мүмкін міндеттерін қарастырмайды. Мұндай міндеттер ISA-да көрсетілгеннен өзгеше болуы мүмкін. Тиісінше, аудитор осындай жағдайларда ISA аспектілерін таба алатын болса да, ол барлық тиісті заңнамалық, нормативтік немесе кәсіби міндеттемелерді орындауға жауапты.

Қаржылық есептілік аудиті

3. Аудиттің мақсаты – болжамды пайдаланушылардың қаржылық есептілікке деген сенімін арттыру. Бұған аудитор қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғандығы туралы пікір білдіру арқылы қол жеткізіледі. Жалпы мақсаттағы жүйелердің көпшілігінде бұл пікір қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылатындығында немесе жүйеге сәйкесдұрыс және әділ түсінік беретіндігінде көрінеді. ISA және тиісті этикалық талаптарға сәйкес жүргізілген аудит аудиторға осы пікірді білдіруге мүмкіндік береді (Сілтеме: A1 тармағы).
4. Ұйымның басшылығы жауапты тұлғалардың бақылауымен дайындаған ұйымның қаржылық есептілігі аудитке жатады. ISA басшылыққа немесе басқаруға жауапты тұлғаларға жауапкершілік жүктемейді және олардың міндеттерін реттейтін заңдар мен нормативтік актілердің күшін жоймайды. Алайда, ISA-ға сәйкес аудит басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар аудит жүргізудің негізі болып табылатын белгілі бір міндеттерді мойындағандығына негізделген. Аудит басшылықты немесе басқаруға жауапты тұлғаларды өз міндеттерінен босатпайды (Сілтеме: A2-A11 тармақтары).
5. ISA аудиторлық қорытындының негізі ретінде аудитор тарапынан қаржылық есептілікте тұтастай алғанда алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділікті талап етеді. Ақылға қонымды сенімділік - бұл сенімділіктің жоғары деңгейі. Егер аудитор аудиторлық тәуекелді төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алған болса (яғни, егер қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар болса, аудитордың сәйкес келмейтін пікір білдіру қаупі) қол жеткізіледі. Дегенмен, ақылға қонымды сенімділік абсолютті сенімділік емес, өйткені аудит барысында ажырамас шектеулер бар, нәтижесінде аудитор қорытынды жасайтын және аудитордың пікірі негізделген аудиторлық дәлелдердің көпшілігі түпкілікті емес, сенімді болып табылады (Сілтеме: A31- A57 тармақтары).
6. Маңыздылық тұжырымдамасын аудитор аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде де, аудит барысында анықталған және түзетілмеген бұрмаланулардың, егер бар болса, қаржылық есептілікке әсерін бағалау кезінде де қолданады¹. Әдетте, бұрмаланулар, соның ішінде өткізіп жіберулер, егер жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болатын болса, маңызды болып саналады. Маңыздылығы туралы пайымдаулар ілеспе жағдайларды ескере отырып қабылданады және аудитордың қаржылық есептілікті пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қабылдауына, сондай-ақ бұрмаланудың мөлшеріне немесе сипатына немесе екі фактордың жиынтығына байланысты. Аудиторлық қорытынды жалпы қаржылық есептілікке жатады, сондықтан аудитор жалпы қаржылық есептілік үшін маңызды емес бұрмалануларды анықтауға жауапты емес.
7. ISA аудиторға ақылға қонымды сенімділік алуға көмектесетін мақсат, талап, қолдану бойынша ұсыныстар және басқа да түсіндірме материалдар бар. Аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде ISA аудитордан кәсіби пікірді қолдануды және кәсіби скептицизмді ұстануды талап етеді, сонымен қатар:
 - Аудит жүргізілетін ұйымды және оның ортасын, оның ішінде ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуге негізделген алаяқтық әрекеттердің салдарынан да, қатенің салдарынан да елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау;
 - Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде тиісті аудиторлық процедураларды әзірлеу және енгізу арқылы елеулі бұрмаланулардың болуы немесе болмауы туралы куәландыратын тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті санын алу;
 - Жиналған аудиторлық дәлелдемелердің нәтижесінде алынған қорытындыларға негізделі отырып, аудит жүргізілетін қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру.

¹ ISA 320 «Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық» және ISA 450 «Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау»

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

8. Аудиторлық қорытындының нысаны қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне және кез келген қолданылатын заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты (Сілтеме: A12-A13 тармақтары).
9. Аудитордың пайдаланушыларға, басшылыққа, басқаруға жауапты тұлғаларға немесе аудит барысында туындайтын мәселелерге қатысты ұйымнан тыс тараптарға ақпарат пен есеп беру бойынша басқа да міндеттері болуы мүмкін. Бұл міндеттер ISA немесе қолданыстағы заңдармен немесе нормативтік актілермен белгіленуі мүмкін².

Күшіне ену күні

10. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Аудитордың негізгі мақсаты

11. Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде аудитордың негізгі мақсаты:
 - (a) Тұтастай алғанда қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу, бұл аудиторға қаржылық есептіліктің қолданыстағы қағидаттарына сәйкес барлық маңызды қатынастарда қаржылық есептілік дайындалғандығы туралы пікір білдіруге мүмкіндік береді; және
 - (b) Қаржылық есептілік туралы қорытынды дайындау және ISA талаптарын ескере отырып, аудитор келген тұжырымдарға сәйкес ұсыну.
12. Ақылға қонымды сенімділікті алу мүмкін болмаған және аудиторлық қорытындыда ескертілген пікір қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушыларына хабарлау үшін осы жағдайларда орынды болып табылмайтын барлық жағдайларда, ISA аудитор пікірінен бас тартуды немесе егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, тапсырманы орындаудан бас тартуды (немесе отставкаға кетуді) талап етеді³.

Анықтамалар

13. ISA мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие.
 - (a) *Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы* – Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар қабылдаған, ұйымның сипаты мен қаржылық есептіліктің мақсатын ескере отырып қолайлы немесе заңнамамен немесе нормативтік актілермен талап етілетін қаржылық есептілік жүйесі.

«Сенімді ұсыну тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сілтеме жасау үшін қолданылады:

 - (i) Қаржылық есептілікті дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету басшылықтан осы тұжырымдамада көзделгеннен көбірек көлемде ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін екендігін айқын нысанда мойындайды немесе түспалдайды; немесе
 - (ii) Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін басшылықтан тұжырымдама талаптарынан ауытқу талап етілуі мүмкін екенін айқын нысанда мойындайды. Мұндай ауытқулар тек сирек жағдайларда ғана қажет болуы мүмкін деп күтілуде.

«Сәйкестік тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін, бірақ (a) немесе (b) - тармақтарда баяндалған бекітулерді қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын белгілеу үшін пайдаланылады.
 - (b) Аудиторлық дәлелдер – Аудиторлық пікір негізделетін тұжырымдарды қалыптастыру кезінде аудитор пайдаланатын ақпарат. Аудиторлық дәлелдемелер қаржылық есептілік негізделетін бухгалтерлік есеп деректеріндегі ақпаратты да, өзге де ақпаратты да қамтиды. ISA мақсаттары үшін:
 - (i) Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі – бұл аудиторлық дәлелдемелер санының өлшемі. Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің санына аудитордың Елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауы және осы аудиторлық дәлелдемелердің сапасы әсер етеді.
 - (ii) Аудиторлық дәлелдемелердің тиісті сипаты – бұл аудиторлық дәлелдемелердің сапасының көрсеткіші, яғни аудитордың пікіріне негізделген тұжырымдарды растаудағы олардың орындылығы мен сенімділігі.

² Мысалы, ISA 260 «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс» және ISA 240 «Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері», 44-тармақты қара

³ ISA-да тек «тапсырмадан бас тарту» термині қолданылады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

- (c) Аудиторлық тәуекел – Қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған жағдайда аудитордың тиісті емес аудиторлық пікір білдіру тәуекелі. Аудиторлық тәуекел елеулі бұрмалану тәуекеліне және анықталмау тәуекеліне тікелей байланысты.
- (d) Аудитор – Аудит жүргізетін тұлға немесе тұлғалар, әдетте, тапсырма бойынша серіктес немесе тапсырма бойынша топтың басқа мүшелері немесе жағдайға байланысты фирма. Егер ISA аудиторлық серіктес орындауы керек талапты немесе жауапкершілікті арнайы қарастырса, «аудитор» терминінің орнына «аудиторлық серіктес» термині қолданылады. «Өзара әрекеттесу серіктесі» және «фирма» терминдері қолданылатын мемлекеттік сектордағы олардың баламаларына қатысты ретінде қарастырылуы керек.
- (e) Анықталмау тәуекелі – Аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету мақсатында аудитордың процедураларды орындауы нәтижесінде жеке-жеке немесе басқа да бұрмаланулармен жиынтықта елеулі болуы мүмкін қолданыстағы бұрмалаудың анықталмауында болатын тәуекел.
- (f) Қаржылық есептілік – Қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұйымның белгілі бір уақыт кезеңіндегі экономикалық ресурстарын немесе міндеттемелерін немесе олардың белгілі бір уақыт кезеңіндегі өзгерістерін көрсетуге арналған ақпаратты ашуды қоса алғанда, өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты құрылымдық түрде ұсыну. «Қаржылық есептілік» термині әдетте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарымен анықталған қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдіреді, бірақ қаржылық есептіліктің бір жиынтығына да қатысты болуы мүмкін. Ақпаратты ашу қаржылық есептіліктің алдыңғы жағында, ескертпелерде ұсынылуы немесе оған қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес сілтеме жасау арқылы енгізілуі тиіс түсіндірмелі немесе сипаттамалық ақпаратты қамтиды (A14-A15 тармақтарына сілтеме).
- (g) Өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты - Қаржылық тұрғыдан көрсетілген, белгілі бір ұйымға қатысты және негізінен осы ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, бұрын болған экономикалық оқиғалар туралы немесе өткен уақыттың белгілі бір кезеңдеріндегі экономикалық жағдайлар немесе жағдайлар туралы ақпарат.
- (h) Басшылық – Ұйымның бизнесін жүргізуге жауапты тұлға немесе тұлғалар. Кейбір юрисдикцияларда басшылық басқаруға жауапты тұлғалардың кейбірін немесе барлығын қамтуы мүмкін, мысалы, Атқарушы директорлар кеңесінің мүшелері немесе басқарушы меншік иесі.
- (i) Бұрмалау – Қаржылық есептілік бабы бойынша ақпарат сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы мен баптың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келуі үшін қажетті сома, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы арасындағы айырмашылық. Бұрмалау қателік немесе алаяқтықтың нәтижесі болуы мүмкін.
- Аудитор қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылатындығы немесе шынайы көрініс беретіндігі туралы пікір білдіргенде, бұрмалануларға аудитордың қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылуы немесе шынайы және объективті көрініс беруі үшін қажет деп санайтын сомаларды, жіктеулерді, ұсыныстарды немесе ақпаратты ашуды түзету кіреді
- (j) *Басшылықтың міндеттеріне қатысты алғышарттар және қажет болған жағдайда, олардың негізінде аудит жүргізілетін басқаруға жауапты тұлғалар* – Басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар ISA-ға сәйкес аудит жүргізу үшін негіз болатын келесі міндеттер жүктелгенін мойындады және түсінеді. Басқаша айтқанда, олар:
- (i) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындағаны үшін, оның дұрыс ұсынылуын қоса алғанда;
- (ii) Басшылықтың және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалардың пікірінше, алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ішкі бақылау жүйесі үшін; және
- (iii) Аудиторға:
- a. Жазбалар, құжаттар және басқа мәселелер сияқты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты басшылыққа және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғаларға белгілі барлық ақпаратқа қол жеткізуді;
- b. Аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда аудиторлық мақсаттар үшін басқаруға жауапты тұлғалардан сұрай алатын қосымша ақпаратты; және
- c. Аудитор аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын ұйым ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қол жеткізуді ұсыну үшін жауапты болады.

Ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі жағдайында жоғарыдағы (a) тармақ «қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін» немесе «қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дұрыс және әділ ұсыныс беретін қаржылық есептілікті дайындау үшін» ретінде қайта тұжырымдалуы мүмкін.

Басшылықтың міндеттеріне қатысты және қажет болған жағдайда аудит жүргізілетін басқаруға жауапты тұлғаларды «алғышарт» деп те атауға болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

- (k) Кәсіби пайымдау – Нақты аудиторлық тапсырма жағдайларында тиісті іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде аудит, бухгалтерлік есеп стандарттары және этикалық стандарттар мәтінінде тиісті білімді, тәжірибе мен дағдыларды қолдану.
- (l) Кәсіби скептицизм – Аудитор ақпаратқа күмән келтіретін қателік немесе алаяқтық салдарынан болуы мүмкін бұрмалануларды көрсететін жағдайларды білуді және дәлелдемелерді сыни бағалауды қамтитын көзқарас.
- (m) Мәтіндегі ақылға қонымды сенімділік – қаржылық есептілік аудитін жүргізу жоғары - сенімділік дәрежесі, бірақ абсолютті сенімділік емес.
- (n) Елеулі бұрмалау тәуекелі – Аудит жүргізу басталғанға дейін қаржылық есептілікте елеулі бұрмалауға жол берілгендігінен тұратын тәуекел. Тәуекел екі құрамдас бөлікті қамтиды, олар қаржылық есептілікті жасаудың алғышарттары деңгейінде былайша сипатталады (Сілтеме: A16 тармағы):
 - (i) Ажырамас тәуекел – Операциялар класы, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеменің бұрмалануларға сезімталдығы, олар жеке-жеке де, басқа бұрмаланулармен бірге де, олармен байланысты кез келген бақылау қаралғанға дейін маңызды болуы мүмкін;
 - (ii) Бақылау тәуекелі – Операциялар санатында, шоттағы қалдықта немесе ақпаратты ашуда орын алуы мүмкін және жеке-жеке де, басқа бұрмалаулармен бірге де маңызды болуы мүмкін бұрмаланудың ұйымның бақылау құралдарымен алдын алмау немесе уақтылы анықталып, түзетілу қаупі.
- (o) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар – Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын және ұйымның есеп беруіне байланысты міндеттемелерді қадағалауға жауапты тұлға (тұлғалар) немесе ұйым (ұйымдар) (мысалы, корпоративтік қамқоршы). Осы қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылауды қамтиды. Кейбір юрисдикциялардағы кейбір ұйымдар үшін басқаруға жауапты тұлғалар басшылықты қамтуы мүмкін, мысалы, жеке немесе мемлекеттік сектор ұйымының басқарушылар кеңесінің атқарушы мүшелері немесе меншік иесі – менеджер.

Талаптар

Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар

14. Аудитор қаржылық есептілік аудитін жүргізуге қатысты тәуелсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды ұстануы тиіс (Сілтеме: A17- A20 тармақтары).

Кәсіби скептицизм

15. Аудитор аудитті кәсіби скептицизммен жоспарлап, жүргізуі керек, қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған жағдайлар болуы мүмкін екенін білуі керек (Сілтеме: A21 - A25 тармақтары).

Кәсіби пайымдау

16. Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде аудитор кәсіби шешімді қолдануы керек (Сілтеме: A26-A30 тармақтары).

Тиісті аудиторлық дәлелдер мен аудиторлық тәуекелдің жеткілікті мөлшері

17. Ақылға қонымды сенімділікке ие болу үшін аудитор аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек және осылайша аудитордың пікіріне негізделген қорытындылар жасауға мүмкіндік береді (Сілтеме: A31 - A57 тармақтары).

ISA сәйкес аудит жүргізу

Нақты аудиторлық тапсырмаға қатысы бар ISA-ны ұстану

18. Аудитор белгілі бір аудиторлық тапсырма үшін маңызды болып табылатын барлық ISA ұстануы тиіс. Егер осы ISA қазірдің өзінде жарамды және қарастырылған жағдайлар болса, онда ISA белгілі бір аудиторлық тапсырма үшін маңызды (A58-A62 тармақтарын қара).
19. Белгілі бір стандарттың мақсатын түсіну және оның талаптарын тиісті түрде қолдану үшін аудитор ISA мәтінін, оның ішінде оны қолдану жөніндегі нұсқаулықты және басқа да түсіндірме материалдарды түсінуі керек (Сілтеме: A63-A73 тармақтары).
20. Егер аудитор ISA және нақты аудит үшін маңызды болып табылатын барлық басқа да ISA талаптарын орындамаса, ол өзінің аудиторлық қорытындысында ISA сақталуы туралы мәлімдей алмайды.

Әрбір ISA-да көрсетілген мақсат

21. Аудитордың барлық мақсатына толық қол жеткізу үшін ол аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде жеке стандарттар арасындағы өзара байланысты ескере отырып, нақты маңызды ISA мәлімделген барлық мақсатты пайдалануы керек (Сілтеме: A74-A76 тармақтары):

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

- (a) ISA мәлімделген барлық мақсатқа қол жеткізу үшін ISA көзделгендерден басқа қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу қажеттілігінің болуын анықтау (Сілтеме: А72 тармағы);
- (b) Жиналған тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жеткіліктілік мәніне бағалау (Сілтеме: А78 тармағы).

Маңызды талаптарды ұстану

22. 23-тармақта баяндалғанды ескере отырып, нақты аудит жағдайында:

- (a) Осы ISA маңызды емес;
- (b) Нақты талап маңызды емес, өйткені ол шартты және тиісті шарт жоқ (Сілтеме: А79-А80 тармақтары) жағдайларды қоспағанда аудитор нақты ISA әрбір жеке талабын ұстануы тиіс

23. Ерекше жағдайларда аудитор ISA-ның тиісті талабынан бас тартуды қажет деп санауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор осы талаптың мақсатына жету үшін балама аудиторлық процедураларды орындауы керек. Аудитордың тиісті талаптан ауытқу қажеттілігі, егер талап белгілі бір процедураны орындау болса және нақты аудит жағдайында бұл процедура талаптың мақсатына жету үшін тиімсіз болса ғана туындайды деп болжанады (Сілтеме: А76 тармағы).

Мақсаты қол жеткізілмейді

24. Егер тиісті ISA-да қойылған мақсатқа қол жеткізу мүмкін болмаса, аудитор бұл аудитордың жалпы мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтіре ме, демек, ISA-ға сәйкес аудитор аудиторлық қорытындыны өзгертуді немесе тапсырманы орындаудан бас тартуды талап ете ме (егер бас тартуға қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік актілерде рұқсат етілсе). Мақсатқа қол жеткізілмеген жағдай өте күрделі және ISA230⁴ сәйкес құжаттауды қажет етеді (Сілтеме: А82-А83 тармақтары)

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Қаржылық есептілік аудиті

Аудит шеңбері (Сілтеме: 3-тармақ)

A1. Аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірі қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғандығында. Бұл пікір қаржылық есептіліктің барлық аудиттеріне тән. Сондықтан, аудитордың пікірі, мысалы, ұйымның болашақ өміршеңдігіне немесе ұйым басшылығының іс жүргізуінің тиімділігі мен тиімділігіне сенімділік бермейді. Алайда, кейбір юрисдикцияларда қолданыстағы заңдар немесе ережелер аудитор тарапынан ішкі бақылаудың тиімділігі немесе қаржылық есептіліктің жеке қаржылық шолуының сәйкестігі сияқты басқа да нақты мәселелер бойынша пікір білдіруді талап етуі мүмкін. ISA қаржылық есептілік туралы пікір білдіруге қатысы бар дәрежеде осындай мәселелер бойынша талаптар мен нұсқауларды қамтығанымен, аудитор, егер оған осындай пікір білдіру бойынша қосымша міндеттер жүктелсе, қосымша жұмысты орындауы керек.

Қаржылық есептілікті дайындау (Сілтеме: 4-тармақ)

A2. Заңдар немесе ережелер қаржылық есептілікке қатысты басшылықтың және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттерін анықтай алады. Алайда, бұл міндеттердің көлемі немесе оларды сипаттау тәсілі әр түрлі юрисдикцияларда әр түрлі болуы мүмкін. Осы айырмашылықтарға қарамастан, ISA-ға сәйкес аудит басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар өздерінің жауапты екенін мойындады және түсінді:

- (a) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындағаны үшін, оның орынды болған жерін, оның дұрыс ұсынылуын қоса алғанда;
- (b) Басшылық және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалар жосықсыз іс-әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті жасау үшін қажетті деп айқындайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты; және
- (c) Аудиторға:

⁴ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8(с) тармағы

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

- (i) Басшылыққа белгілі барлық ақпаратқа және қажет болған жағдайда қаржылық есептілікті, мысалы, жазбаларды, құжаттарды және басқа мәселелерді дайындауға қатысты басқаруға жауапты тұлғаларға қол жеткізуді;
- (ii) Аудитор аудит жүргізу мақсаттары үшін басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардан сұрай алатын қосымша ақпарат; және
- (iii) Аудитор аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын ұйым ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қол жеткізуді ұсыну.

A3. Басшылықтың және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілікті дайындауы талап етеді:

- Барлық тиісті заңдарды немесе нормативтік актілерді ескере отырып, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын айқындау;
- Тұжырымдамаға сәйкес қаржылық есептілікті дайындау;
- Тұжырымдаманың толық сипаттамасын қаржылық есептілікке енгізу.

Қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан есеп саясатын таңдау мен қолдануды қоса алғанда, қалыптасқан жағдайларда негізделген пайымдаулар шығаруды талап етеді. Бұл пайымдаулар қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі аясында қалыптасады.

A4. Қаржылық есептілік қанағаттандыруға арналған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес дайындалуы мүмкін:

- Пайдаланушылардың кең ауқымындағы қаржылық ақпаратқа жалпы қажеттілік («жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік» сияқты);
- Нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпаратына қажеттілік туралы («арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік» осындай),

A5. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі көбінесе стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым белгілеген қаржылық есептілік стандарттарын немесе заңнамалық немесе нормативтік талаптарды қамтиды. Кейбір жағдайларда қаржылық есептілік жүйесі стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым әзірлеген қаржылық есептілік стандарттарын да, заңнамалық немесе нормативтік талаптарды да қамтуы мүмкін. Басқа көздер қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін қолдану бойынша нұсқаулар бере алады. Кейбір жағдайларда қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі осындай басқа көздерді қамтуы мүмкін немесе тіпті олардан тұруы мүмкін. Мұндай көздерге мыналар кіруі мүмкін:

- Бухгалтерлік есеп мәселелеріне қатысты заңдарды, ережелерді, сот шешімдерін және кәсіби этикалық міндеттемелерді қоса алғанда, құқықтық және этикалық орта;
- Стандарттарды белгілейтін органдар, кәсіби немесе реттеуші органдар шығарған әр түрлі деңгейдегі бухгалтерлік есептің жарияланған түсіндірмелері;
- Әр түрлі деңгейдегі стандарттаушы, кәсіби немесе реттеуші органдар шығарған бухгалтерлік есеп мәселелері бойынша жарияланған пікірлер;
- Жалпы қабылданған және кең таралған салалық тәжірибе; және
- Бухгалтерлік әдебиет.

Қаржылық есептілік жүйесі мен оны қолдану жөніндегі нұсқаулар алынуы мүмкін көздер арасында немесе қаржылық есептілік жүйесін құрайтын көздер арасында қайшылық болған жағдайда, ең үлкен беделге ие дереккөз басымдыққа ие болады.

A6. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары қаржылық есептіліктің нысаны мен мазмұнын анықтайды. Жүйе барлық операциялар немесе оқиғалар туралы ақпаратты есепке алу немесе ашу тәртібін анықтамауы мүмкін болса да, ол әдетте берілген жүйенің талаптарының негізінде жатқан тұжырымдамаларға сәйкес есеп саясатын әзірлеу және қолдану үшін негіз болатын жеткілікті жалпы принциптерді қамтиды.

A7. Кейбір қаржылық есептілік жүйелері ақпаратты сенімді түрде ұсыну жүйелері, ал басқалары сәйкестік жүйелері болып табылады. Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау кезінде ұйымдардың пайдалануы үшін стандарттар шығаруға уәкілеттік берілген немесе танылған ұйым әзірлеген қаржылық есептілік стандарттарын қамтитын қаржылық есептілік жүйесі көбінесе, мысалы, халықаралық қаржылық есептілік стандарттары кеңесі (IRRS) шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (IASB) сияқты ақпараттың сенімді ұсынылуын қамтамасыз етуге бағытталған.

A8. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары қаржылық есептіліктің толық жиынтығының не екенін де анықтайды. Көптеген жүйелерде қаржылық есептілік ұйымның қаржылық жағдайы, қаржылық нәтижелері және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы ақпарат беруге арналған. Мұндай жүйелер үшін қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бухгалтерлік балансты, кірістер мен шығыстар туралы есепті, капиталдағы өзгерістер туралы есепті, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті және тиісті ескертулерді қамтиды. Кейбір басқа қаржылық

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

есептілік жүйелерінде қаржылық есептіліктің толық жиынтығы қаржылық есептіліктің бір жиынтығынан және тиісті жазбалардан тұруы мүмкін:

- Мысалы, мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттары кеңесі шығарған «Бухгалтерлік есептің кассалық әдісіне негізделген қаржылық есептілік» мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандартында (IPSAS) мемлекеттік сектор ұйымы өзінің қаржылық есептілігін IPSAS-ке сәйкес дайындаған кездегі ақшалай түсімдер мен төлемдер туралы есеп бастапқы қаржылық есеп болып табылады делінген.
- Әрқайсысы тиісті жазбаларды қамтитын бірыңғай есептің басқа мысалдары, мыналар:
 - Баланстық есеп.
 - Пайда мен залал туралы есеп немесе қызмет туралы есеп.
 - Бөлінбеген пайда туралы есеп.
 - Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп.
 - Меншікті капиталды есепке алмағанда активтер мен міндеттемелер туралы есеп.
 - Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп.
 - Кірістер мен шығыстар туралы есеп.
 - Өнім түрлері бойынша операциялар туралы есеп.

A9. ISA 210 қаржылық есептілікті дайындаудың қандай да бір қолданылатын тұжырымдамасының қолайлылығын айқындау мәселелері бойынша талаптарды белгілейтін және ұсынымдарды қамтитын құжат болып табылады⁵. Қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалатын ерекше жағдайлар ISA 800 (Қайта қаралған) қаралады⁶.

A10. Аудит жүргізу үшін негіз қалаушы жорамалдардың ерекше маңыздылығына байланысты тапсырманы орындау туралы ұсынысты қабылдар алдында аудитор басшылықтан және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан олардың A2-тармақта сипатталған тиісті міндеттер жүктелгенін растайтыны және түсінетіні фактісінің растауын алуы қажет⁷.

Мемлекеттік сектордағы аудиттің ерекшеліктері

A11. Аудитордың мемлекеттік сектор ұйымдарының қаржылық есептілігіне аудит жүргізуге арналған тапсырмасы өзге ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізгенге қарағанда кеңірек болуы мүмкін. Нәтижесінде мемлекеттік сектор ұйымының қаржылық есептілігіне аудит жүргізу негізделетін басшылықтың міндеттеріне қатысты негізге алынатын жол беру заңға, регламентке немесе өзге де құқық көзіне сәйкес мәмілелер жасау және істерді жүргізу міндеті сияқты қосымша міндеттерді қамтуы мүмкін⁸.

Аудиторлық пікір нысаны (Сілтеме: 8-тармақ)

A12. Аудитордың пікірі қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғандығында. Дегенмен, аудиторлық қорытындының нысаны қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне және кез келген қолданылатын заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты. Қаржылық есептілік жүйелерінің көпшілігінде қаржылық есептілікті ұсынуға қатысты талаптар бар; мұндай жүйелер үшін қаржылық есептілікті қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындау оны ұсынуды қамтиды.

A13. Егер қаржылық есептілік жүйесі жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік жағдайында әдеттегідей ақпаратты сенімді түрде ұсыну жүйесі болса, онда ISA талап ететін қорытынды қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылған немесе дұрыс және әділ түсінік береді. Егер қаржылық есептілік жүйесі сәйкестікті бақылау жүйесі болса, онда талап етілетін қорытынды қаржылық есептіліктің осы жүйеге сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғандығы болып табылады. Егер басқаша арнайы айтылмаса, ISA-дағы аудитордың пікіріне сілтемелер қорытындының екі нысанын да қамтиды.

Анықтамасы

Қаржылық есептілік (Сілтеме: 13 (f) - тармағы)

A14. Қаржылық есептілікті дайындаудың кейбір тұжырымдамаларында ұйымның экономикалық ресурстарына немесе міндеттемелеріне сілтеме болуы мүмкін. Мысалы, бұл ұйымның активтері мен міндеттемелеріне қатысты болуы мүмкін, ал олардың арасындағы қалдық айырмашылықты капитал немесе үлестік қатысу ретінде қарастыруға болады.

⁵ ISA 210 «Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу», 6 (a) тармағы

⁶ ISA 800 «Арнайы ойлар – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті» 8-тармақ

⁷ ISA 210, 6(b) тармағы

⁸ A62 тармағын қара.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

A15. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікке енгізілуі тиіс түсіндірме немесе сипаттамалық ақпарат оған басқа құжаттағы ақпаратқа, мысалы, басшылық есебіне немесе тәуекел туралы есепке сілтеме жасау арқылы енгізілуі мүмкін. «Тоғыспалы сілтеме арқылы қаржылық есептілікке енгізілген» қаржылық есептіліктен басқа құжатқа, бірақ қаржылық есептілікке басқа құжаттан емес, тоғыспалы сілтемені білдіреді. Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде түсіндірме немесе сипаттамалық ақпарат болған жағдайда кросс-сілтемелерді пайдалануға арнайы тыйым болмаса және осы ақпаратқа тиісті тоғыспалы сілтеме жасалса, онда мұндай ақпарат қаржылық есептіліктің бөлігі болып табылады.

Елеулі бұрмалану тәуекелі (Сілтеме: 13(n) тармағы)

A16. ISA мақсаттары үшін, егер мүмкін болса, елеулі бұрмалану қаупі бар

- (a) Бұрмаланудың пайда болуы (яғни оның ықтималдығы); және
- (b) Егер ол орын алса, маңызды болады (яғни оның мәні).

Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар (Сілтеме: 14-тармақ)

A17. Аудитор қаржылық есептілік аудитін жүргізуге жататын тәуелсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың қолданылу саласында болады. Тиісті этикалық талаптар, әдетте, ұлттық заңнаманың неғұрлым қатаң талаптарымен бірге қаржылық есептілік аудитін жүргізуге қатысты *Бухгалтерлер этикасының халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасы кодексін* (IESBA кодексі) қамтиды.

A18. IESBA кодексіне сәйкес аудитордан сақталуы талап етілетін негізгі қағидаттар:

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық.

Әдептің негізін қалайтын принциптер кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандарттарын белгілейді.

IESBA кодексі кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді сақтау қаупін анықтау, бағалау және жою кезінде қолдануы керек тәсілді анықтайтын тұжырымдамалық негіз болып табылады. Аудитке, шолуға және басқа кепілдік беру тапсырмаларына қатысты IESBA кодексі осы тапсырмаларға қатысты тәуелсіздік қатерлеріне тұжырымдамалық негіздерді қолдану арқылы анықталатын халықаралық тәуелсіздік стандарттарын белгілейді.

A19. Аудит жүргізу кезінде қоғамдық мүдде аудитордың өзі тексеретін ұйымға тәуелсіз болуы болып табылады, сондықтан IESBA Кодексіне осындай талап бар. Тәуелсіздік IESBA Кодексіне ойлаудың тәуелсіздігін де, жария әрекеттердегі тәуелсіздікті де қамтиды. Аудит жүргізілетін ұйымдағы тәуелсіз аудитор осы пікірдің беделін түсіретін бөгде әсерге ұшырамай аудиторға аудиторлық пікірді қалыптастыру мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Тәуелсіздік аудитордың адал әрекет ету, объективті болу және кәсіби скептицизмді ұстану қабілетін арттырады.

A20. Аудиторлық ұйымның жүргізілетін аудиттің ішкі бақылау жүйесін белгілеу және қолдау жөніндегі міндеттері 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандартында (ISQC)⁹ немесе ұлттық заңнаманың кемінде қатаң талаптарында сипатталады¹⁰. 1 ISQC фирма мен оның қызметкерлері тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздікке қатысты талаптарды орындайтынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге бағытталған саясат пен процедураларды әзірлеу үшін фирманың жауапкершілігін белгілейді¹¹. Тапсырма жетекшісінің тиісті этикалық талаптарға қатысты міндеттері ISA 220-да белгіленеді. Бұл жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды бұзу белгілеріне қатысты қырағылықты сақтауды, егер жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды бұзғаны туралы куәландыратын фактілер аудит бойынша серіктестің назарына жеткен болса, қабылдануы тиіс тиісті әрекеттерді анықтауды және аудиторлық тапсырмаға қолданылатын тәуелсіздік талаптарын сақтау туралы қорытынды шығаруды қамтиды¹². ISA 220 жеке аудиторлық тапсырмаға қолданылатын сапаны бақылау процедураларына қатысты өз міндеттерін орындау кезінде, егер фирма немесе басқа тараптар ұсынған ақпарат басқаша куәландырмаса, Тапсырыс беруші фирманың сапаны бақылау жүйесіне сүйенуге құқылы екенін мойындайды.

⁹ ISQC 1 «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілесіп қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау»

¹⁰ ISA 220 «Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау» 2-тармақ.

¹¹ ISQC 1, 20-25 тармақтар

¹² ISA 220, 9-12 тармақтар

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

Кәсіби скептицизм (Сілтеме: 15-тармақ)

A21. Кәсіби скептицизм, мыналарға қатысты қырағылықты ұстануды қамтиды, мысалы:

- Басқа жиналған аудиторлық дәлелдемелерге қайшы келетін аудиторлық дәлелдемелер;
- Аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы тиіс құжаттар мен сұрауларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіретін ақпарат;
- Ықтимал алаяқтық әрекеттерді көрсетуі мүмкін жағдайлар;
- ISA-да көзделген қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу қажеттілігін болжайтын мән-жайлар.

A22. Аудитор, мысалы, тәуекелдерді азайтуы керек болса, аудит барысында кәсіби скептицизмді ұстану қажет

- Ерекше жағдайларды дұрыс бағаламау;
- Аудиторлық байқаулардан қорытынды дайындау кезінде шамадан тыс жалпылау;
- Аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау және олардың нәтижелерін бағалау кезінде тиісті емес жол берулерді пайдалану кезінде бақылауды жүзеге асырады.

A23. Аудиторлық дәлелдемелерді сыни бағалау үшін кәсіби скептицизм қажет. Бұл аудиторлық дәлелдемелердің қайшылығына және құжаттардың сенімділігіне, сұрауларға жауаптарға және басшылық пен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардан алынған басқа ақпаратқа күмән келтіруді қамтиды. Бұл сондай-ақ алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын жағдайларды ескере отырып қарастыруды қамтиды, мысалы, алаяқтықтың қауіп факторлары болған кезде және алаяқтыққа ұшырайтын жалғыз құжат қаржылық есептіліктің айтарлықтай мөлшерін растайтын жалғыз дәлел болып табылады.

A24. Аудитордың керісінше сенімді болуына негіз болған жағдайларды қоспағанда, ол жазбалар мен құжаттарды шынайы деп санауы мүмкін. Алайда, аудитор аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы тиіс ақпараттың сенімділігін талдауы тиіс¹³. Ақпараттың сенімділігіне күмән туындаған немесе ықтимал алаяқтық әрекеттің белгілері анықталған жағдайларда (мысалы, егер аудит жүргізу кезінде анықталған мән-жайлар аудиторды сол немесе өзге құжат жалған болуы мүмкін немесе құжаттың сол немесе өзге ережелері бұрмалануы мүмкін деп пайымдауға мәжбүрлесе) ISA аудитордан қосымша зерттеу жүргізуді және қандай өзгерістер болатынын анықтауды талап етеді. немесе аудиторлық процедураларға толықтырулар осындай жағдайды шешу үшін қажет¹⁴.

A25. Аудитор басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығы мен адалдығына қатысты өткен тәжірибені елемейді деп күтуге болмайды. Алайда, басшылық пен жауапты тұлғалардың адалдығы мен адалдығына сену аудиторды кәсіби скептицизмді сақтау қажеттілігінен босатпайды және ақылға қонымды сенімділікке ие болған кезде оған аз сенімді аудиторлық дәлелдермен қанағаттануға мүмкіндік бермейді.

Кәсіби пайымдау (Сілтеме: 16-тармақ)

A26. Кәсіби пайымдау аудитті дұрыс жүргізудің маңызды шарты болып табылады. Себебі, тиісті этикалық талаптар мен ISA-ны түсіндіру, сондай-ақ аудит барысында қажетті негізделген шешімдер қабылдау фактілер мен жағдайларды қолданбай және тәжірибе жинамай мүмкін емес. Атап айтқанда, қатысты шешім қабылдау кезінде кәсіби пайымдау қажет:

- Маңыздылығы және аудиторлық тәуекел.
- ISA талаптарын орындау және аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажетті аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі.
- Тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті түрде алынғанын және ISA мақсаттарына, демек, аудитордың жалпы мақсаттарына жету үшін көп нәрсе істеу керек пе, жоқ па, соны бағалау.
- Ұйымның қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін қолдану бойынша басшылықтың пайымдауларын бағалау.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде қорытындыларды қалыптастыру, мысалы, қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық жасаған бағалаулардың дұрыстығын бағалау.

A27. Аудитордан күтілетін кәсіби пайымдаудың ерекшелігі ақылға қонымды пайымдауды қалыптастыру үшін қажетті дағдылар мен қабілеттерді дамытуда көмек болып табылатын оны кәсіби дайындығы, біліктілігі аудитормен қалыптастырудан тұрады.

¹³ ISA 500 «Аудиторлық дәлелдер» 7-9 тармақтар.

¹⁴ ISA 240, 14 тармақ; ISA 500, 11 тармақ; ISA 505, Сыртқы растаулар, 10–11, және 16 тармақ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

- A28. Әрбір нақты жағдайда кәсіби пайымдауды қолдану аудиторға белгілі фактілер мен жағдайларға негізделген. Аудиторлық топ шеңберінде де, аудиторлық топ мүшелерінің және аудиторлық ұйым ішінде немесе одан тыс тиісті деңгейдегі өзге де мамандардың қатысуымен де аудит жүргізу барысында қиын немесе даулы мәселелер бойынша консультациялар жүргізу, 220 ISA¹⁵ стандарты талап еткендей, аудиторға ақпараттандырылған және ақылға қонымды пайымдаулар әзірлеуде көмек көрсетуге арналған.
- A29. Алынған кәсіби пайымдауды оның аудит және бухгалтерлік есеп қағидастарын сауатты қолдануын, сондай-ақ оның аудиторлық қорытынды күніне дейін белгілі аудиторға нақты фактілермен және мән-жайлармен сәйкес келетіндігін және келісетіндігін көрсету негізінде бағалауға болады.
- A30. Кәсіби пайымдау бүкіл аудит барысында қолданылуы керек. Ол сондай-ақ тиісті түрде құжатталуы керек. Осыған байланысты аудитор аудитке қатысы жоқ тәжірибелі аудитор аудит барысында туындайтын елеулі мәселелер бойынша қорытындылар қалыптастыру кезінде жасалған елеулі кәсіби пайымдауларды түсінуі үшін жеткілікті аудиторлық құжаттаманы дайындауға міндетті¹⁶. Кәсіби пайымдауды белгілі бір аудиттің фактілері мен жағдайлары немесе тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті саны қолдамайтын шешімдерді негіздеу үшін қолданылмайды.

Тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны және аудиторлық тәуекел (Сілтеме: 5-17 тармақтар)

Аудиторлық дәлелдердің жеткіліктілігі мен орындылығы

- A31. Аудиторлық дәлелдемелер аудитордың пікірі мен қорытындысын негіздеу үшін қажет. Олар жинақтаушы сипатқа ие және негізінен аудит барысында орындалатын аудиторлық процедуралардың нәтижесінде алынады. Алайда, олар, мысалы, алдыңғы аудиттерден (егер аудитор алдыңғы тексеруден бастап оның ағымдағы тексеру үшін маңыздылығына әсер етуі мүмкін қандай да бір өзгерістер болғанын анықтаған болса¹⁷) немесе фирманың клиенттерді қабылдау және ұстап қалу сапасын бақылау процедуралары нәтижесінде басқа көздерден алынған ақпаратты да қамтуы мүмкін. Ұйымның ішіндегі және сыртындағы басқа көздерден басқа, аудиторлық дәлелдемелердің маңызды көзі ұйымның бухгалтерлік есебі болып табылады. Сонымен қатар, аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы мүмкін ақпаратты ұйым жұмыс істейтін немесе тартатын сарапшы дайындай алады. Аудиторлық дәлелдемелерге басшылықтың талаптарын растайтын ақпарат, сондай-ақ осы талаптарға қайшы келетін ақпарат кіреді. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда ақпараттың жоқтығын (мысалы, басшылықтың сұралған мәлімдемені ұсынудан бас тартуы) аудитор пайдаланады, сондықтан аудиторлық дәлел болып табылады. Аудитордың пікір қалыптастыру жұмысының көп бөлігі аудиторлық дәлелдемелерді алу және бағалау болып табылады.
- A32. Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипаты өзара байланысты. Жеткіліктілік аудиторлық дәлелдемелер санының өлшемі болып табылады. Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің саны аудитордың бұрмалау тәуекелдерін бағалауына (бағаланған тәуекелдер неғұрлым жоғары болса, аудиторлық дәлелдемелер соғұрлым көп қажет болады), сондай-ақ осындай аудиторлық дәлелдемелердің сапасына (сапа неғұрлым жоғары болса, соғұрлым аз қажет болады) байланысты болады. Алайда, аудиторлық дәлелдердің көбірек болуы олардың сапасының төмендігін өтей алмайды.
- A33. Тиісті сипат аудиторлық дәлелдемелердің сапасының өлшемі болып табылады; яғни аудиторлық пікір негізделген қорытындыларды растау үшін олардың орындылығы мен сенімділігі. Аудиторлық дәлелдердің сенімділігі олардың қайнар көзі мен сипатына әсер етеді және дәлелдемелер алынған нақты жағдайларға байланысты болады.
- A34. Аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету және осылайша аудиторға тиісті аудиторлық пікірдің негізін қалайтын ақылға қонымды қорытынды жасауға мүмкіндік беру үшін тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны жиналды ма деген сұрақ кәсіби пайымдау мәселесі болып табылады. 500 ISA және басқа да тиісті ISA қосымша талаптарды белгілейді және жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу кезінде аудитордың ойларына қатысты аудит барысында қолданылатын қосымша нұсқаулар береді.

Аудиторлық тәуекел

- A35. Аудиторлық тәуекел елеулі бұрмалану тәуекеліне және анықталмау тәуекеліне тікелей байланысты. Тәуекелдерді бағалау осы мақсат үшін қажетті ақпаратты алуға бағытталған аудиторлық процедураларға және аудит барысында жиналған аудиторлық дәлелдемелерге негізделеді. Тәуекелдерді бағалау дәл өлшеуге болатын мәселелерге қарағанда кәсіби пайымдау саласына қатысты.
- A36. ISA мақсаттары үшін аудиторлық тәуекел аудитордың қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмаланғандығы туралы пікірін білдіру қаупін қамтымайды, ал олай емес. Бұл тәуекел әдетте маңызды емес. Сонымен қатар, аудиторлық тәуекел - бұл аудиторлық процеске қатысты техникалық термин; бұл аудитордың іскерлік тәуекелдеріне, мысалы, сот процестерінен болған шығындарға, теріс жариялылыққа немесе қаржылық есептілік аудитіне байланысты туындайтын басқа оқиғаларға қатысты емес.

Елеулі бұрмалану тәуекелдері

¹⁵ ISA 220, 18-тармақ.

¹⁶ ISA 230, 8-тармақ

¹⁷ ISA 315 (Қайта қаралған) «Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау» 16-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

A37. Елеулі бұрмалану тәуекелдері екі деңгейде болуы мүмкін:

- Жалпы қаржылық есептілік деңгейінде;
- Операциялар түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға және ақпаратты ашуға қатысты алғышарттар деңгейінде.

A38. Қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері тұтастай алғанда қаржылық есептілікке қолданылатын және бірқатар алғышарттарға әсер ететін елеулі бұрмалану тәуекелдерін білдіреді.

A39. Бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті қосымша аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау мақсатында бағаланады. Бұл дәлелдер аудиторға аудиторлық тәуекелдің қолайлы төмен деңгейінде қаржылық есептілік туралы пікір білдіруге мүмкіндік береді. Маңызды бұрмалану қаупін бағалау мақсатына жету үшін аудиторлық тәуекел компоненттері арасындағы жалпы байланысты математикалық түрде білдіретін модельді қолдана алады. Кейбір аудиторлар мұндай модельді аудиторлық процедураларды жоспарлау кезінде пайдалы деп санайды.

A40. Алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдері екі құрамдас бөліктен тұрады: ажырамас тәуекел және бақылау құралдарының тәуекелі. Олар қаржылық есептілік аудитіне қарамастан ажырамас тәуекел және бақылау құралдарының тәуекелі ұйымның тәуекелдерін білдіреді.

A41. Ажырамас тәуекел мөлшеріне тән тәуекел факторлары әсер етеді. Ажырамас тәуекел факторлары мәлімдеменің бұрмалану әсеріне қаншалықты әсер ететініне байланысты, ажырамас тәуекел деңгейі инклюзивті тәуекел спектрі деп аталатын шкала бойынша өзгереді. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау процесінде аудитор операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың және ақпаратты ашудың Елеулі сыныптарын, сондай-ақ тиісті бекітулерді айқындайды. Мысалы, бухгалтерлік бағалау негізінде алынған, бағалаулардағы Елеулі белгісіздікке ұшыраған сомалардан тұратын шоттардағы қалдықтарды шоттар бойынша елеулі қалдықтар ретінде анықтауға болады және аудитордың бекіту деңгейіндегі тиісті тәуекелдердің ажырамас тәуекелін бағалауы аудитордың бекіту деңгейіндегі тиісті тәуекелдердің ажырамас тәуекелін бағалауына байланысты жоғары болуы мүмкін. Аудитордың бекіту деңгейінің тиісті тәуекелдері үшін тән тәуекелді бағалауы бағалаудың белгісіздігінің жоғары деңгейіне байланысты жоғары болуы мүмкін.

A42. Ажырамайтын тәуекелге бизнес-тәуекелдердің туындауына әкеп соқтыратын сыртқы жағдайлар да әсер етуі мүмкін. Мысалы, жаңа технологиялардың дамуы нәтижесінде кез-келген өнім моральдық тұрғыдан ескіруі мүмкін, бұл оның қорларын бағалау шамадан тыс болуы мүмкін. Белгілі бір үй-жайға қатысты ажырамас тәуекелге ұйымдағы және оның қоршаған ортасындағы операциялардың бірнеше немесе барлық түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты факторлар да әсер етуі мүмкін. Мұндай факторларға, мысалы, операциялық қызметті жалғастыру үшін жұмыс капиталының жеткіліксіздігі немесе сала ұйымдары арасында банкроттықтың көп болуымен сипатталатын белгілі бір саладағы құлдырау кіруі мүмкін.

A43. Бақылау құралдарының тәуекелі ұйымның қаржылық есептілігін дайындауға байланысты ұйымның мақсатына қол жеткізуге қауіп төндіретін анықталған тәуекелдерге қарсы тұруға арналған ұйымның ішкі бақылау құралдарын жобалау, енгізу және ұйым басшылығының тиімді жұмыс істеуі болып табылады. Алайда, ішкі бақылау құралдары қаншалықты жақсы жобаланса да, енгізілсе де, олар ішкі бақылаудың ажырамас шектеулерінің салдарынан қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін азайта алады, бірақ жоя алмайды. Оларға, мысалы, тұлғаның қателіктері мен қателіктері немесе бақылау құралдарын айналып өту мүмкіндігі, сөз байласу немесе басқару әрекеттерінің күшін жоятын сәтсіз басқару шешімі кіреді. Осылайша, бақылау құралдарының белгілі бір қауіп болады. ISA аудитор жүргізілетін тексеру процедураларының табиғатын, мерзімдері мен көлемін айқындау кезінде ішкі бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруге тиіс немесе тексере алатын жағдайларды қарастырады¹⁸.

A44. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау сандық көрсеткіштермен, мысалы, пайызбен немесе сандық емес көрсеткіштермен көрсетілуі мүмкін. Қалай болғанда да, аудитордың тәуекелді тиісті бағалау қажеттілігі оны жасауға болатын әртүрлі тәсілдерден гөрі маңызды. ISA әдетте ажырамас тәуекел мен бақылау тәуекеліне жеке сілтеме жасамайды, керісінше «Елеулі бұрмалану тәуекелдерін» біріктірілген бағалауға сілтеме жасайды. Алайда ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), ISA 330-ке сәйкес бекіту деңгейіндегі бухгалтерлік бағалау үшін елеулі тәуекелдерді қоса алғанда, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін негізді қамтамасыз ету үшін ажырамас тәуекел мен бақылау тәуекелін жеке бағалауды талап етеді.

A45. Елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті қосымша аудиторлық процедуралардың сипатын, уақытын және көлемін айқындау мақсатында бекіту деңгейінде бағаланады¹⁹.

A46. Қаржылық есептілік деңгейінде және алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау жөніндегі талаптар мен ұсынымдар ISA 315 (Қайта қаралған) бар.

Анықталмау тәуекелі

A47. Аудиторлық тәуекелдің берілген деңгейі үшін анықталмау тәуекелінің тиісті қолайлы деңгейі алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерімен кері арақатынасқа ие. Мысалы, аудитордың пікірінше,

¹⁸ ISA 330 «Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар», 6-17 - тармақтар.

¹⁹ ISA 330, 6-тармақ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

елеулі бұрмалану қаупі неғұрлым көп болса, анықталмау қаупі соғұрлым аз болады, сондықтан аудитор талап ететін аудиторлық дәлелдер неғұрлым сенімді болуы тиіс.

A48. Анықталмау тәуекелі аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендеу үшін аудитор айқындаған аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне жатады. Осылайша, бұл аудиторлық процедураның тиімділігі және оны аудитордың қолдану функциясы. Мынадай:

- Тиісті жоспарлау;
- Өзара іс-қимыл жөніндегі топты тиісті жасақтау;
- Кәсіби скептицизмді қолдану; және
- Орындалған аудиторлық жұмысты қадағалау және шолу сұрақтары

аудиторлық процедураның тиімділігін арттыруға және оны қолдануға ықпал етеді, сондай-ақ аудитордың сәйкес емес аудиторлық процедураны тандау, тиісті аудиторлық процедураны дұрыс қолданбау немесе аудит нәтижелерін дұрыс түсіндірмеу ықтималдығын азайтады.

A49. ISA300²⁰ және ISA 330 қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және аудитордың бағаланған тәуекелдерге жауап беруі бойынша талаптарды белгілейді және ұсыныстар береді. Аудиттің ажырамас шектеулеріне байланысты анықталмау қаупін азайтуға болады, бірақ оны жоюға болмайды. Демек, анықталмау тәуекелі әрқашан болады.

Аудиттің ажырамас шектеулері

A50. Аудитор аудиторлық тәуекелді нөлге дейін төмендетпеуі керек және мүмкін емес, сондықтан қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар болмайтынына абсолютті кепілдік бере алмайды. Себебі аудит барысында ажырамас шектеулер бар, нәтижесінде аудитор қорытынды жасайтын және аудиторлық пікірге негізделген аудиторлық дәлелдемелердің көпшілігі түпкілікті емес, сенімді болып табылады. Аудиттің ажырамас шектеулері келесі себептерге байланысты:

- Қаржылық есептіліктің табиғаты;
- Аудиторлық процедуралардың сипаты;
- Ақылға қонымды мерзімде және ақылға қонымды бағамен аудит жүргізу қажеттілігі.

Қаржылық есептіліктің табиғаты

A51. Қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан ұйымның фактілері мен жағдайларына қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын қолдану туралы шешім шығаруды талап етеді. Сонымен қатар, қаржылық есептіліктің көптеген баптары субъективті шешімдерді немесе пайымдауларды немесе белгілі бір дәрежеде белгісіздікті қамтиды және жасалуы мүмкін бірқатар қолайлы түсіндірулер немесе пайымдаулар болуы мүмкін. Нәтижесінде, қаржылық есептіліктің кейбір баптарында оларға тән өзгергіштік деңгейі бар, оны қосымша аудиторлық процедураларды қолдану арқылы жою мүмкін емес. Мысалы, бұл көбінесе кейбір бухгалтерлік есептерде болады. Осыған қарамастан, ISA аудитор қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі мен тиісті ашулар контекстінде бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығына, сондай-ақ ұйымның бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілеріне, соның ішінде басшылық пайымдауларының ықтимал біржақтылығының көрсеткіштеріне ерекше назар аударуды талап етеді²¹.

Аудиторлық процедуралардың сипаты

A52. Аудитордың аудиторлық дәлелдерді алу мүмкіндігіне практикалық және заңды шектеулер бар. Мысалы:

- Басшылық немесе басқа тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға қатысты немесе аудитор сұраған толық ақпаратты әдейі немесе байқаусызда бермеуі мүмкін. Тиісінше, аудитор барлық тиісті ақпараттың алынғанына көз жеткізу үшін аудиторлық процедураларды орындаған болса да, ақпараттың толық екендігіне сенімді бола алмайды.
- Алаяқтық оны жасыруға бағытталған күрделі және мұқият ұйымдастырылған схемаларды қамтуы мүмкін. Сондықтан аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қолданылатын аудиторлық процедуралар, мысалы, аудитор болмаған кезде аудиторлық дәлелдемелердің дұрыстығына сену үшін құжаттарды бұрмалаумен байланысты қасақана бұрмалануды анықтауда тиімсіз болуы мүмкін. Аудитор оқытылмаған және құжаттардың түпнұсқалығын тексеру саласындағы сарапшы болмауы керек.
- Аудит жүргізу болжамды құқық бұзушылыққа ресми тергеу жүргізу болып табылмайды. Демек, аудитордың мұндай тергеу жүргізу үшін қажет болуы мүмкін тінту жүргізу құқығы сияқты тиісті заңды өкілеттіктері жоқ.

²⁰ ISA 300 «Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау»

²¹ ISA 540 «Аудит, бухгалтерлік бағалау және ілесіп ақпаратты ашу» және ISA 700 «Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік», 12-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

Қаржылық есептіліктің уақтылығы және пайда мен шығынның арақатынасы

A53. Қиындық, уақыттың жетіспеушілігі немесе қымбатшылық сияқты проблемалар өздігінен аудитордың баламасы жоқ аудиторлық процедуранан бас тартуына немесе сенімділігі аз аудиторлық дәлелдермен қанағаттануына себеп болмайтындай дәлелдеме болып табылмайды. Аудитті жүргізуге жеткілікті уақыт пен ресурстарды бөлуге тиісті жоспарлау ықпал етеді. Осыған қарамастан, ақпараттың маңыздылығы, сондықтан оның мәні уақыт өте келе төмендейді және ақпараттың сенімділігі мен оны алу құны арасындағы тепе-теңдікті табу қажет. Бұл қаржылық есептілікті дайындаудың кейбір тұжырымдамаларында көрініс табады (мысалы, ISRSK «Қаржылық есептілікті дайындаудың және ұсынудың тұжырымдамалық негізін» қара). Осылайша, қаржылық есептілікті пайдаланушылардың аудитор қаржылық есептілік туралы пікірді ақылға қонымды мерзімде және ақылға қонымды бағамен қалыптастырады деген үміттері бар, ол өз кезегінде керісінше дәлелденгенге дейін ақпараттың дұрыс емес немесе дұрыс пайдаланылмағанына сүйене отырып, бұл барлық ақпаратты қамтуға тырысу немесе әр мәселені жан-жақты зерттеу іс жүзінде мүмкін еместігі фактісін тануды білдіреді.

A54. Сондықтан аудиторға:

- Аудитті ең тиімді түрде жүргізуді жоспарлау;
- Аудитті жүргізу кезінде алаяқтық әрекеттердің және де қателердің салдары бойынша елеулі бұрмалау тәуекелі болу ықтималдығы жоғары деп күтілетін салаларды тексеруге басым күш жүІSAу және, тиісінше басқа салаларды тексеруге аз күш жүІSAу;
- Бас жиынтықтарды бұрмалау тұрғысынан тестілеуді және зерттеудің өзге де тәсілдерін пайдалану қажет.

A55. A54 тармағында сипатталған тәсілдер тұрғысынан ISA аудитті жоспарлау мен жүргізуді ұйымдастыруға қойылатын талаптарды қамтиды және аудитордан, басқалармен қатар, талап етеді:

- Тәуекелдерді бағалау процедураларын және осыған байланысты өзге де іс-әрекеттерді орындау арқылы қаржылық есептілік деңгейінде және алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін негіздеменің болуы²²; және
- Қандай да бір бас жиынтық туралы тұжырымдарды қалыптастыру үшін ақылға қонымды негіздемелер ала алатындай етіп бас жиынтықтарды тестілеуді және зерттеудің басқа да тәсілдерін қолдану²³.

Аудиттің ажырамас шектеулеріне әсер ететін басқа да мәселелер

A56. Кейбір алғышарттар немесе пәндік салалар тұрғысынан аудитордың елеулі бұрмалаушылықтарды анықтау қабілетінің ажырамас шектеулерінің ықтимал әсері ерекше мәнге ие болады. Осындай алғышарттар немесе тапсырма тақырыптары мыналарды қамтиды:

- Алаяқтық әрекеттер, әсіресе жоғары басшылықтың қатысуымен немесе сөз байласу арқылы жасалған алаяқтық әрекеттер. Талқылау үшін ISA 240 қара.
- Байланысты тараптар мен операциялар қатынастарының болуы және толықтығы. Талқылау үшін ISA 550²⁴ қара.
- Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау жағдайлары. Талқылау үшін ISA 250 (Қайта қаралған)²⁵ қара.
- Ұйым қызметінің үздіксіздігіне әсер етуі мүмкін болашақ оқиғалар немесе жағдайлар. Талқылау үшін ISA 570 (Қайта қаралған)²⁶ қара.

Аудиттің тиісті ISA ажырамас шектеулердің теріс әсер ету деңгейін төмендетуге көмектесетін нақты аудиторлық процедуралар сипатталған.

A57. Аудиттің ажырамас шектеулеріне байланысты, егер аудит тиісті түрде жоспарланған болса және ISA сәйкес жүргізілсе де, қаржылық есептіліктің кейбір елеулі бұрмалануларын анықтау мүмкін болмай қалу қаупі бар. Демек, алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануын кейіннен анықтау ISA сәйкес жүргізілмегенін білдірмейді. Алайда, аудиттің ажырамас шектеулерінің болуы аудитордың аз сенімді аудиторлық дәлелдермен қанағаттануына негіз бола алмайды. Аудитордың ISA сәйкес тапсырманы орындағанын анықтау ол нақты жағдайларда қандай аудиторлық процедураларды қолданғаны, нәтижесінде жиналған аудиторлық дәлелдемелердің қаншалықты жеткілікті және тиісті болғаны, сондай-ақ аудитордың негізгі мақсатына қол жеткізу тұрғысынан жиналған дәлелдемелерді бағалауға негізделген аудиторлық қорытындының қаншалықты сәйкес келгені негізінде жүргізіледі

²² ISA 315 (Қайта қаралған), 13-тармақ.

²³ ISA 330; ISA 500; ISA 520 «Аналитикалық процедуралар», ISA 530 «Аудиторлық іріктеу»

²⁴ ISA 550 «Байланысты тараптар»

²⁵ ISA 250 «Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау»

²⁶ ISA 570 «Қызметтің үздіксіздігі»

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

ISA сәйкес аудит жүргізу

Халықаралық аудит стандарттарының сипаты (Сілтеме: 18-тармақ)

A58. Жалпы қабылданған ISA аудитордың негізгі мақсатына жету үшін аудиторлық жұмыс стандарттарын қамтамасыз етеді. ISA аудитордың негізгі міндеттерін, сондай-ақ аудитордың осы міндеттерді нақты тақырыптарға қолдану үшін маңызды басқа әрекеттерін сипаттайды.

A59. ISA қолдану аясы, күшіне ену күні және осы немесе басқа ISA қолданылуының кез келген нақты шектеулері әрдайым айқын көрсетілген. Бұл тиісті стандартта тікелей көрсетілген жағдайларды қоспағанда, аудиторға онда белгіленген күшіне ену күніне дейін қандай да бір ISA қолдануға рұқсат етіледі.

A60. Аудитті жүргізу кезінде ISA талаптарына қосымша аудитордан заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптарын орындау талап етілуі мүмкін. ISA қаржылық есептілік аудитін жүргізуді реттейтін заңнамалық және нормативтік актілерді алмастырмайды. Егер мұндай заңдар немесе нормативтік актілер ISA өзгеше болса, аудитті тек осы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес жүргізу ISA сақталуын автоматты түрде білдірмейді.

A61. Аудитор аудитті ISA, сондай-ақ нақты юрисдикцияның немесе елдің аудиторлық стандарттарына сәйкес жүргізе алады. Мұндай жағдайларда нақты тапсырмаға қатысты әрбір ISA ұстануға қосымша аудитордан осы юрисдикцияның немесе елдің тиісті стандарттарын ұстану мақсатында қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу талап етілуі мүмкін.

Мемлекеттік сектордағы аудиттің ерекшеліктері

A62. ISA мемлекеттік секторда аудит жүргізу кезінде қолданылады. Алайда, мемлекеттік сектор аудиторының міндеттері аудиторлық мандатпен немесе мемлекеттік сектор ұйымдарына заңмен, нормативтік актілермен немесе басқа өкілеттіктермен (мысалы, министрліктердің директивалары, мемлекеттік саясат талаптары немесе заңнамалық шешімдер) жүктелген міндеттемелермен шартталуы мүмкін, олар ISA-ға сәйкес қаржылық есептілік аудитіне қарағанда кеңірек болуы мүмкін. Олар жоғары аудиторлық органдардың халықаралық ұйымының немесе стандарттарды ұлттық деңгейде белгілейтін ұйымдардың құжаттарында не үкіметтік аудиторлық органдар әзірлейтін ұсынымдарда қаралуы мүмкін.

ISA мазмұны (Сілтеме: 19-тармақ)

A63. Мақсаттар мен талаптарға қосымша (талаптар «тиіс» етістігінің көмегімен ISA сипатталады), әр бір ISA қолдану бойынша ұсыныстар және басқа түсіндірме материалдар түрінде тиісті ұсыныстар бар. Ол сондай-ақ берілген стандартты дұрыс түсінуге қатысты контекстті белгілейтін және терминдердің анықтамаларын қамтитын кіріспе материалдарды қамтуы мүмкін. Осылайша, осы немесе басқа стандарттың толық мәтіні осы ISA мақсаттарын түсінуге және оның тиісті талаптарын тиісті түрде қолдануға тікелей байланысты.

A64. Тиісті жағдайларда қосымшада және басқа да түсіндірме материалдарда ISA талаптарына қосымша түсіндірмелер және оларды орындау жөніндегі нұсқаулар қамтылады. Атап айтқанда, мыналарды табуға болады:

- Белгілі бір талап нені білдіретінін, соның ішінде кейбір ISA-да, мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа), қандай да бір процедураны қажет ететін себептерді толығырақ түсіндіреді.
- Осы жағдайларда орынды болуы мүмкін процедуралардың мысалдарын келтіріңіз. Кейбір ISA-да, мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), мысалдар кірістірулерде келтірілген.

Осындай Нұсқаулықтың өзі талап болмаса да, ол ISA талаптарын дұрыс қолдану үшін маңызды. Қосымшада және басқа да түсіндірме материалдарда ISA-да қаралатын мәселелер бойынша анықтамалық ақпарат болуы мүмкін.

A65. Қосымшалар қолдану жөніндегі ұсынымдардың және өзге де түсіндірме материалдардың бір бөлігін құрайды. Қосымшаның мақсаты және оны пайдаланудың болжамды тәртібі тиісті ISA мәтінінде немесе қосымшаның өзінің тақырып және кіріспе бөлігінде түсіндіріледі.

A66. Кіріспе материалдар қажет болған жағдайда мынадай сұрақтарды қамтуы мүмкін, мысалы:

- ISA мақсаты мен қолданылу саласы, оның басқа да ISA қалай сәйкес келетінін сипаттауды қоса алғанда;
- ISA мәндік аймағы;
- Аудитордың және өзге де тұлғалардың осы ISA пәндік саласына қатысты тиісті міндеттері;
- ISA жазылған мәтінде.

A67. Белгілі бір ISA жеке бөлімінде «Анықтамалар» тақырыбымен ISA мақсатында жеке терминдердің мағыналарының сипаттамасы келтірілуі мүмкін. Олар ISA қолдану мен түсіндірудің бірлігіне ықпал етуге арналған және заңдарда, нормативтік актілерде немесе басқа да мақсатта белгіленуі мүмкін анықтамаларды алмастыру мақсатын көздемейді. Керісінше айтылған жағдайларды қоспағанда, бұл терминдер ISA мәтіні

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

бойынша бірдей мағынаны сақтайды. ISA анықталған терминдердің толық тізімі ISA кеңесі шығарған «терминдер сөздігінде» және «*Сапаны бақылаудың, аудиттің және шолуды тексерудің халықаралық стандарттары жинағының, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалардың және ілесте қызметтерді көрсету бойынша тапсырмалардың*» бөлігі ретінде көрсетілген. Сондай-ақ, түсіндіру және аудару кезінде бірізділікке ықпал ететін ISA кездесетін басқа терминдердің сипаттамалары бар.

A68. Қажет болған жағдайда, қолдану жөніндегі ұсынымдар мен басқа да түсіндірме материалдардың құрамына шағын ұйымдар мен мемлекеттік сектор ұйымдарының аудитіне қатысты қосымша материалдар енгізілген. Қосымша материалдар осындай ұйымдардың аудиті аясында ISA тиісті талаптарын қолдануға ықпал етеді. Алайда, бұл материалдарда аудитордың жауапкершілігі тек ISA талаптарын қолданумен және ұстанумен шектелмейді.

Ауқымдау мәселелері

A69. Кейбір ISA-да (мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа)) олардың сипаты мен жағдайлары аз немесе күрделірек болса да, барлық ұйымдарға қойылатын талаптардың қолданылуын көрсету үшін масштабтау ойлары енгізілді. Күрделі ұйымдар - бұл A71 тармағында келтірілген сипаттамаларды қолдануға болатын ұйымдар.

A70. Кейбір ISA-ға енгізілген «шағын бизнеске қатысты ойлар» негізінен листингі жоқ бизнес үшін әзірленді. Алайда, осы ойлардың кейбіреулері биржада тіркелген шағын ұйымдардың аудитінде пайдалы болуы мүмкін.

A71. Шағын ұйымдарда аудит жүргізу ерекшеліктерін айқындау мақсатында «шағын ұйым» термині, әдетте, мынадай сапалық сипаттамаларға ие ұйымды білдіреді:

- (a) Ұйымды иелену мен басқарудың шоғырлануы аз тұлғалардың қолында (әдетте, бір тұлға - бұл меншік иесі тиісті сапалық сипаттамаларға ие болған жағдайда ұйымға иелік ететін жеке немесе заңды тұлға);
- (b) Келесі бір немесе бірнеше белгілердің болуы:
 - (i) Қарапайым немесе күрделі емес операциялар;
 - (ii) Бухгалтерлік есепті оңайлатылған жүргізу;
 - (iii) Қызмет түрлері аясында ұсынылатын қызмет түрлері мен өнімдердің аз саны;
 - (iv) Ішкі бақылау құралдарының аз саны;
 - (v) Басқару деңгейлерінің аз саны, бұл ретте басшылар бақылау құралдарының кең ауқымы үшін жауап береді;
 - (vi) Қызметкерлердің саны аз, олардың көпшілігі көптеген міндеттерді атқарады.

Сапалық сипаттамалардың жоғарыда аталған тізімі толық емес, олар тек шағын ұйымдарға ғана қатысты бола алмайды, ал осы сипаттамалар әрдайым шағын ұйымдарға тән емес.

Автоматтандырылған құралдар мен әдістерге қатысты ойлар

A72. Кейбір ISA-ға енгізілген «автоматтандырылған құралдар мен әдістерге» қатысты ойлар (мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)) аудитордың аудиторлық процедураларды орындау кезінде автоматтандырылған құралдар мен әдістерді пайдалану кезінде белгілі бір талаптарды қалай қолдана алатындығын түсіндіруге арналған.

A73. ISA ұйымды күнделікті басқаруға қатысатын шағын ұйымның иесі «жетекші-меншік иесі» деп аталады.

Әрбір нақты ISA мәлімделген мақсат (Сілтеме: 21-тармақ)

A74. Әрбір ISA талаптарды аудитордың негізгі мақсатымен байланыстыратын бір немесе одан да көп мақсатты қамтиды. Әрбір ISA осы мақсаттар аудитордың назарын ISA қажетті нәтижесіне аударуға және сонымен бірге аудиторға келесі мәселелерде көмектесетін егжей-тегжейлі ұсыныстар беруге арналған:

- Нені орындау керектігін және қажет болған жағдайда оны жүзеге асырудың қандай жолдары бар екенін түсіну;
- Аудиттің нақты жағдайларында мақсатқа қол жеткізу үшін қосымша шаралар қажеттілігі туралы шешім қабылдау.

A75. Мақсат - аудитордан ISA 11-тармақта айтылған негізгі мақсаты тұрғысынан қабылдануы тиіс. Аудитордың негізгі мақсаты, аудитордың белгілі бір мақсатқа жету мүмкіндігі де аудиттің ажырамас шектеулеріне ұшырайды.

A76. Мақсаттарды пайдалану кезінде аудитор ISA арасындағы байланысты ескеруі керек. Себебі, A53 тармағында көрсетілгендей, кейбір ISA жалпы міндеттерді қарастырады, ал басқаларында бұл міндеттерді нақты тақырыптарға қолдану қарастырылады. Мысалы, берілген ISA аудитор үшін аудитті жоспарлау мен жүргізудің барлық аспектілерінде қажет, бірақ әр ISA-да талап ретінде қайталанбайтын кәсіби скептицизмді талап етеді. Неғұрлым егжей-тегжейлі деңгейде ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 330 аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, сондай-ақ осы бағаланған тәуекелдерге жауап беру үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау міндеттеріне қатысты мақсаттар мен талаптарды қамтиды; бұл мақсаттар мен талаптар аудит барысында қолданылады. Аудиттің нақты аспектілеріне арналған ISA

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТСТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

(мысалы, ISA540 (Қайта қаралған)) ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 330 сияқты ISA тақырыптарына қатысты мақсаттар мен талаптарды кеңейте алады, бірақ қайталамайды. Сондықтан, ISA 540 (Қайта қаралған) мақсатына жеткенде, аудитор басқа тиісті ISA мақсаттары мен талаптарын ескереді.

Қосымша тексеру процедураларының қажеттіліктерін анықтау үшін мақсаттарды пайдалану (Сілтеме: 21(a) тармағы)

A77. ISA талаптары аудиторға оларда сипатталған мақсатқа қол жеткізуге және аудитордың негізгі мақсатына қол жеткізуге мүмкіндік беретіндей етіп жасалған. Демек, аудитордың ISA талаптарын дұрыс қолдануы аудитордың мақсатына жету үшін жеткілікті негіз береді деп күтілуде. Алайда, аудит мән-жайлары әртүрлі жағдайларда елеулі өзгерістерге ұшырайтындықтан және ISA осындай мән-жайлардың барлығын көздеу мүмкін болмағандықтан, аудитор ISA талаптарын орындау және аудитордың мақсатына қол жеткізу үшін қажетті аудиторлық процедураларды белгілеуге жауапты болады. Нақты тапсырманың мән-жайларына байланысты ISA сипатталған мақсатқа қол жеткізу үшін аудитордан ISA көзделгеннен басқа қосымша аудиторлық процедураларды орындауды талап ететін жекелеген сұрақтар туындауы мүмкін.

Тексерудің жеткілікті дәлелдері алынғанын бағалау үшін мақсаттарды пайдалану (Сілтеме: 21(b) тармағы)

A78. Аудитордан аудитордың негізгі мақсаттары аясында тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті мөлшерде жиналғанын бағалау үшін осы мақсаттарды пайдалану талап етіледі. Егер нәтижесінде аудитор аудиторлық дәлелдемелер жеткіліксіз және тиісті болып табылмайды деген қорытындыға келсе, онда ол 21(b) тармағының талаптарын орындау үшін төменде сипатталған тәсілдердің біреуін немесе бірнешеуін қолдана алады:

- Аудиттің басқа халықаралық стандарттарын ұстану нәтижесінде қосымша тиісті аудиторлық дәлелдер жиналғанын немесе жиналатынын бағалау;
- Бір немесе одан да көп талаптарды қолдану бойынша жұмыс көлемін кеңейту;
- Қазіргі жағдайда аудитор қажет деп санайтын басқа процедураларды орындау.

Қалыптасқан жағдайларда жоғарыда сипатталған тәсілдердің бірде-біреуі практикада жүзеге асырылатын немесе жалпы мүмкін деп есептелмейтін жағдайларда аудитор тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті санын жинай алмайды және ISA талаптарына сәйкес қалыптасқан жағдайдың аудиторлық қорытындыға немесе өзінің аудитті аяқтау қабілетіне әсерін айқындауы тиіс.

Маңызды талаптарды ұстану

Маңызды талаптар (Сілтеме: 22-тармақ)

A79. Кейбір жағдайларда ISA осы немесе басқа стандарты (және, демек, оның барлық талаптары) белгілі бір жағдайлар тұрғысынан елеусіз болуы мүмкін. Мысалы, егер ұйымда ішкі аудит функциясы болмаса, ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)²⁷ ережелері маңызды емес.

A80. Маңызды ISA аясында шартты талаптар болуы мүмкін. Мұндай талап талапта қарастырылған жағдайлар жағдайға қатысты болған кезде және шарт орындалған кезде маңызды болады. Әдетте талаптың шартты сипаты айқын немесе жасырын болады, мысалы:

- Тиісті аудиторлық пікірді өзгерту талабы, егер қолдану саласында шектеулер болса²⁸, нақты шартты талап болып табылады;
- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға осындай анықталған елеулі кемшіліктердің болуына байланысты аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері²⁹, сондай-ақ тұжырымдамаға сәйкес осындай ақпаратты ашу талап етіле ме немесе рұқсат етіле ме екендігі байланысты болатын қаржылық есептілікті³⁰ дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес сегменттік ақпаратты ұсынуға және ашуға қатысты тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті санын жинау талабы туралы баяндауды талап ету жасырын шартты талаптар болып табылады.

Кейбір жағдайларда тиісті талап қолданылатын заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты шартты түрде көрсетілуі мүмкін. Мысалы, егер бас тарту мүмкіндігі қолданыстағы заңдарда немесе нормативтік актілерде көзделген болса, *аудитордан аудитке одан әрі қатысудан бас тарту талап етілуі мүмкін, не мұндай әрекеттерге заңдарда немесе нормативтік актілерде тыйым салынған жағдайларды қоспағанда, аудитордан белгілі бір іс-әрекеттер жасау талап етілуі мүмкін.* Юрисдикцияға байланысты заңнамалық немесе нормативтік рұқсат немесе тыйым ашық немесе жасырын болуы мүмкін.

²⁷ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану», 2-тармақ

²⁸ ISA 705 (Қайта қаралған) «Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір», 13-тармақ

²⁹ ISA 265 «Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басымылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу», 9-тармақ

³⁰ ISA 501, Аудиторлық дәлелдер - жеке элементтерге арналған арнайы ойлар, 13-тармақ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС АУДИТТИ ЖҮРГІЗУ

Талаптан ауытқу (Сілтеме: 23-тармақ)

A81. ISA 230 аудитор белгілі бір маңызды талапты орындаудан бас тартқан кезде ерекше жағдайларда құжаттамаға қойылатын талаптар белгіленеді.³¹ ISA нақты аудит жағдайында маңызды емес талапты ұстануды талап етпейді.

Мақсатқа қол жеткізілмейді (Сілтеме: 24-тармақ)

A82. Осы немесе басқа мақсатқа қол жеткізілді ме деген сұраққа жауап аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады. Мұндай пайымдауда ISA талаптарын ұстану үшін орындалған аудиторлық процедуралар есепке алынады және аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті санын жинай алғанын және аудиттің нақты жағдайларында ISA сипатталған мақсатқа қол жеткізу үшін қосымша шаралар қабылдау керектігін бағалауы ескеріледі. Демек, мақсатқа қол жеткізілмеген жағдайға әкелуі мүмкін жағдайлар мыналарды қамтиды:

- Аудиторға белгілі бір ISA маңызды талаптарын орындауға мүмкіндік бермеңіз;
- Аудитордың қосымша аудиторлық процедураларды орындауы немесе қосымша аудиторлық дәлелдемелерді жинауы 21-тармақтың ережелеріне сәйкес мақсатты қолдануды негізге ала отырып қаралатын жағдайға, мысалы, қолда бар аудиторлық дәлелдемелердің шектеулі сипаты салдарынан іс жүзінде жүзеге асырылмайтын немесе мүмкін болмайтын жағдайға алып келеді.

A83. ISA 230 талаптарына және басқа да маңызды ISA нақты талаптарына жауап беретін аудиторлық құжаттама аудитордың өзінің негізгі мақсатына қол жеткізу туралы тұжырымды негіздеуінің дәлелдерін қамтамасыз етеді. Аудитор әр жеке мақсатқа қол жеткізуді жеке құжаттауға міндетті емес (мысалы, олардың орындалуы туралы белгілері бар іс-шаралар тізімі түрінде), мақсатқа қол жеткізілмегенін құжаттау аудитордың бұл фактінің оның негізгі мақсатына жетуіне кедергі келтіргенін бағалау үшін пайдалы болады.

³¹ ISA 230, 12-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 210

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4-5
Талаптар	
Аудитке қойылатын талаптар	6-8
Аудиторлық қатысу шарттары туралы келісім	9-12
Мерзімді тексерулер	13
Аудиторлық тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау	14-17
Тапсырма шарттарын қабылдау кезінде қосымша ойлар	18-21
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ISA қолданылу аясы	A1
Аудитке қойылатын талаптар.	A2-A21
Аудиторлық қатысу шарттары туралы келісім	A22-A29
Мерзімді тексерулер	A30
Аудиторлық тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау	A31-A35
Тапсырма шарттарын қабылдау кезінде қосымша ойлар	A36-A39
1-қосымша: Аудиторлық тапсырманың шарттары туралы келісім хатының мысалы	
2-қосымша: Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасының қолайлылығы	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 210 *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісуді ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудит жүргізу стандартымен бірге қарауы тиіс.*

Кіріспе

ISA-ның қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен және, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен келіскен кезде аудитордың міндеттерін белгілейді. Бұл белгілі бір аудит талаптарына сәйкестікті анықтауды қамтиды, олардың орындалуы үшін жауапкершілік басшылыққа және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғаларға жүктеледі. Аудиторға байланысты аудит шарттарын қабылдаудың аспектілері ISA 220¹ қарастырылады (Сілтеме: A1 тармағы).

Күшіне ену күні

2. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

3. Аудитордың мақсаты – аудитті жүргізу туралы ұсынысты қабылдау немесе оны жүргізуді жалғастыру, оған қол жеткізуге негіз болатын негізгі алғышарттар² келісілген жағдайда ғана:
 - (c) Аудит жүргізу үшін шарттарының орындалғанын анықтау;
 - (d) Аудитор мен ұйым басшылығы арасында және қажет болған жағдайда аудиторлық тапсырмаларға жауапты тұлғалар арасында жалпы түсінік бар екенін растау.

Анықтамалар

4. ISA мақсаты үшін келесі термин төменде келтірілген мағынаға ие:

Аудитті жүргізу үшін негіз - басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолайлы қаржылық есептілік жүйесін пайдалануы және басшылықтың және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардың аудит жүргізлетін алғышарттарымен келісуі.
5. ISA мақсаты үшін мәтін бойынша «басшылыққа» сілтемелерді «басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар», «басқаруға жауапты тұлғалар» деп оқу керек.

Талаптар

Аудит жүргізу үшін міндетті шарттар

6. Аудитті жүргізу үшін талаптардың орындалғанын анықтау үшін, аудитор:
 - (a) Қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлы екенін анықтауы (Сілтеме: A2 - A10 тармақтары);
 - (b) Мыналар үшін өз жауапкершілігін растайтыны және түсінетіні туралы басшылықтың келісімін алуы (Сілтеме: A11 - A14, A21 тармақтары):
 - (i) қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындағаны үшін, оның орынды болған жерін, оның дұрыс ұсынылуын, оның ішінде орынды болған жерін, оның дұрыс ұсынылуын қоса алғанда (Сілтеме: A15-тармағы);
 - (ii) басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателіктері салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын осындай ішкі бақылау үшін (Сілтеме: A16 - A19 тармақтары);
 - (iii) Аудиторға:
 - a. Жазбалар, құжаттама және т. б. сияқты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты барлық белгілі ақпаратқа қол жеткізуді;
 - b. Аудитор аудит мақсаттары үшін басшылықтан талап ете алатын қосымша ақпаратты; және
 - c. Аудитор аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын ұйым ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қол жеткізуді ұсынуы тиіс.

¹ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*

² ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудит жүргізу», 13-тармақ

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

Аудиторлық міндеттемелерді қабылдағанға дейін қамту аясын шектеу

7. Егер басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар ұсынылған аудиторлық тапсырма жағдайында аудитордың жұмыс көлеміне шектеу қойса, аудитордың пікірінше, аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуына әкеп соғатын болса, заңда немесе нормативтік құжаттарда көзделген жағдайларды қоспағанда, аудитор мұндай шектеулі тапсырманы аудиторлық тапсырма ретінде қабылдамауы тиіс.

Аудит жүргізу туралы ұсынысты қабылдауға әсер ететін өзге де факторлар

8. Аудитті жүргізу үшін тиісті міндетті шарттар болмаған жағдайда аудитор жағдайды басшылықпен талқылауы тиіс. Заңдарда немесе нормативтік актілерде талап етілетін жағдайларды қоспағанда, аудитор:
 - (a) Егер аудитор 19-тармақта сипатталған шарттарды қоспағанда, қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қолайсыз болып табылатынын айқындаса; немесе
 - (b) Егер 6(b) тармақта көзделген келісім алынбаса аудитті орындау туралы ұсынысты қабылдамауы тиіс.

Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу

9. Аудитор жағдайға байланысты аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен келіседі (Сілтеме: А22 тармағы).
10. 11-тармаққа сәйкес аудиторлық тапсырманың келісілген шарттары аудиторлық тапсырманың шарттары туралы келісім-хатта көрсетілуі немесе тиісті нысанда өзге жазбаша келісіммен ресімделуі тиіс және мыналарды қамтуы тиіс (Сілтеме: А23-А27 тармақтары):
 - (a) Қаржылық есептілік аудитінің мақсаты мен көлемі;
 - (b) Аудитордың міндеттері;
 - (c) Басшылықтың міндеттері;
 - (d) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына нұсқау;
 - (e) Аудитор шығаратын қорытындылардың болжамды нысаны мен мазмұнына сілтеме (А24-тармақты қара);
 - (f) Қорытындының нысаны мен мазмұны болжанғаннан өзгеше болуы мүмкін мән-жайлар туындауы мүмкін екендігі туралы мәлімдеме.
11. Егер заң немесе нормативтік акт 10-тармақта көрсетілген аудиторлық тапсырманың шарттарын жеткілікті түрде егжей-тегжейлі жазса, аудиторға мұндай заң немесе нормативтік акт қолданылатынын және басшылық 6(b) - тармаққа сәйкес өз міндеттерін мойындайтынын және түсінетінін қоспағанда, оларды жазбаша міндеттеме-хатта тіркеудің қажеті жоқ (Сілтеме: А23, А28-А29 тармақтары).
12. Егер заңдар немесе ережелер басшылыққа 6(b) тармақта сипатталғанға ұқсас міндеттерді жүктесе, аудитор бұл заңдар немесе ережелер аудитордың өз іс-әрекеті бойынша осы тармақта сипатталған міндеттерге баламалы деп санайтын міндеттерді қамтитынын анықтай алады. Баламалы міндеттер үшін аудитор жазбаша келісімде оларды сипаттау үшін заңның немесе нормативтік актінің тұжырымдамасын қолдана алады. Заңда немесе нормативтік актіде олардың қолданылуы баламалы болатындай жазылмаған міндеттер үшін жазбаша келісімде 6(b) - тармақта келтірілген сипаттама пайдаланылуға тиіс. (Сілтеме: А28 тармағы).

Қайталама аудиторлық тапсырмалар

13. Қайта аудиторлық тапсырмаларды жүргізу кезінде аудитор қалыптасқан жағдайларда аудиторлық тапсырманың шарттарын қайта қарау қажеттілігін, сондай-ақ ұйымға аудиторлық тапсырманың қолданыстағы шарттары туралы еске салу қажеттілігін бағалауы тиіс (А30-тармақты қара).

Аудиторлық тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау

14. Егер бұл үшін жеткілікті негіздер болмаса, аудитор аудиторлық тапсырманың шарттарын өзгертуге келіспеуі керек (Сілтеме: А31-А33-тармақтары).
15. Егер аудит аяқталғанға дейін аудиторға аудиторлық тапсырманы сенімділіктің төмен деңгейін қамтамасыз ететін тапсырмаға өзгерту туралы өтініш түссе, онда аудитор бұл үшін жеткілікті негіз бар-жоғын анықтауы керек (Сілтеме: А34 - А35 тармақтары).
16. Егер аудиторлық тапсырманың шарттары өзгерсе, аудитор мен басшылық міндеттеме-хатта немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті нысанында жаңа шарттарды келісіп, бекітуі керек.
17. Егер аудитор аудиторлық тапсырманың шарттарын өзгертуге келісе алмаса және басшылық оған бастапқы аудиторлық тапсырманы орындауды жалғастыруға рұқсат бермесе, онда аудитор:

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

- (a) Қолданыстағы заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса, тапсырманы орындаудан бас тартуы; және
- (b) Келісімшарттық немесе басқа міндеттеме бар-жоғын анықтауы, бұл жағдайлар туралы басқа тараптарға, мысалы, басқаруға жауапты тұлғалар, меншік иелері немесе реттеушілер, мысалы, басқаруға жауапты тұлғалар, меншік иелері немесе реттеушілерге хабарлауы тиіс.

Тапсырма шарттарын қабылдау кезінде қосымша ойлар

Заңдармен немесе нормативтік актілермен толықтырылған қаржылық есептілік стандарттары

18 Егер стандарттарды әзірлеу жөніндегі тиісті уәкілетті немесе танылған ұйым белгілеген қаржылық есептілік стандарттары заңдармен немесе нормативтік актілермен толықтырылса, аудитор қаржылық есептілік стандарттары мен қосымша талаптар арасында қайшылықтар бар-жоғын анықтауы тиіс. Мұндай қақтығыстар болған кезде аудитор басшылықпен қосымша талаптардың сипатын талқылайды және:

- (a) Қосымша талаптар қаржылық есептіліктегі ақпаратты қосымша ашу арқылы орындалуы мүмкін; немесе
- (b) Қаржылық есептілікте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы сәйкесінше өзгертілуі мүмкін екенімен келіседі.

Егер екі нұсқаның ешқайсысы мүмкін болмаса, аудитор өзінің аудиторлық пікірін ISA 705³ сәйкес өзгерту керек пе, жоқ па, соны анықтауы керек (Сілтеме: A36 тармағы).

Заңнамада немесе нормативтік актілерде талап етілетін қаржылық есептілік жүйесі - Қаржылық есептілікті қабылдауға әсер ететін өзге де мәселелер

19 Егер аудитор заңда немесе нормативтік актіде ұйғарылған қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасы, егер оны заңмен немесе нормативтік актімен белгілеу фактісі болмаса, қолайсыз болар еді деп айқындаса, аудитор аудиторлық тапсырманы орындау туралы ұсынысты мынадай шарттар болған жағдайда ғана қабылдауы тиіс (Сілтеме: A37 тармағы):

- (a) Басшылық сәйкес қаржылық есептілікте адастыру мүмкіндігін болдырмау үшін қажет ақпараттың қосымша ашылуын қамтамасыз ету;
- (b) Аудиторлық тапсырма жағдайында:
 - (i) Қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды пайдаланушылардың назарын ISA 706 (Қайта қаралған)⁴ сәйкес қосымша ашуға аударатын «Мәселенің маңыздылығына баса назар аудару» тармағын қамтиды
 - (ii) Егер аудитор заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес қаржылық есептілік «барлық маңызды аспектілерді сенімді түрде білдіреді» немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес «дұрыс және дұрыс ұсыныс береді» деген пікір білдіруге міндетті болмаса, онда қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды мұндай сөз тіркестерін қамтымайды деп танылады.

20 Егер 19-тармақта белгіленген шарттар болмаса және аудитор заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудиторлық тапсырманы орындауға міндетті болса, ол:

- (a) Қаржылық есептіліктің жаңылыстыратын сипатының оның аудиторлық қорытындысына әсерін бағалауы;
- (b) Бұл мәселе туралы аудиторлық тапсырма шарттарына дұрыс ескертуді қосуы тиіс.

Заңда немесе нормативтік актіде көзделген аудиторлық қорытынды

21 Кейбір жағдайларда тиісті юрисдикцияның заңдары немесе нормативтік актілері аудиторлық қорытындының форматын немесе тұжырымдарын ISA талаптарынан айтарлықтай ерекшеленетін түрде немесе осындай түрде белгілейді. Мұндай жағдайларда аудитор мыналарды бағалауы тиіс:

- (a) Пайдаланушыларда қаржылық есептілік аудитінен алатын сенімділікті дұрыс түсінбеуі пайда болуы мүмкін бе, егер олай болса,
- (b) Аудиторлық қорытындыда қосымша түсіндіру дұрыс түсінбеу ықтималдығын азайта ала ма⁵.

Егер аудитор аудиторлық қорытындыдағы қосымша түсініктемелер ықтимал түсініспеушілікті төмендетпейді деген қорытындыға келсе, ол заңда немесе нормативтік актіде талап етілетін жағдайларды қоспағанда, осы аудитті жүргізу туралы ұсынысты қабылдамауы тиіс. Осындай заңға немесе нормативтік актіге сәйкес жүргізілген аудит ISA сәйкес келмейді. Демек, аудитор аудиторлық қорытындыға нақты аудиторлық тапсырма ISA-ға сәйкес жүргізілгені туралы қандай да бір бекітуді енгізбеуі тиіс⁶ (Сілтеме: A38-A39 тармақтары).

³ ISA705 «Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер»

⁴ ISA706 (Қайта қаралған) «Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары»

⁵ ISA706 (Қайта қаралған)

⁶ ISA706 (Қайта қаралған), Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары, 43-тармақ

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (Сілтеме: 1-тармағы)

A1. Аудиторлық тапсырмаларды қамтитын кепілдік беру тапсырмалары, егер практик маман тәуелсіздік және тәуелсіздік пен кәсіби құзыреттілік сияқты этикалық талаптар сияқты тиісті этикалық талаптардың сақталуын қамтамасыз етсе және тапсырма белгілі бір сипаттамаларға ие болса ғана қабылдануы мүмкін⁷. Аудитордың аудиторлық тапсырманы орындауға қабылдау мәтініндегі этикалық талаптарға қатысты міндеттері және егер олар аудиторға тәуелді болса, ISA 220⁸-да қаралады. Осы ISA ұйымның бақылауында болатын және аудитор мен ұйым басшылығы арасында келісуді талап ететін мәселелерді (немесе шарттарды) қарастырады.

Аудитке қойылатын талаптар

Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы (Сілтеме: 6(а) тармағы)

A2. Сенімділікті растауға арналған тапсырманы қабылдау шарты сенімділігін растауға арналған тапсырманы айқындауда баяндалған критерийлерге сәйкестігі және оның болжамды пайдаланушылар үшін қолжетімділігі болып табылады⁹. Критерийлер - бұл объект бағаланатын немесе өлшенетін, оның ішінде қажет болған жағдайда ұсыну және ашу стандарттар. Тиісті критерийлер кәсіби пайымдау контекстінде объектіні ақылға қонымды дәйекті бағалауға немесе өлшеуге мүмкіндік береді. ISA-ның мақсаттары үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі аудитордың қаржылық есептілікті тексеру үшін қолданатын критерийлерін, соның ішінде қажет болған жағдайда оның дұрыс ұсынылуын анықтайды.

A3. Қаржылық есептіліктің қолайлы жүйесі болмаса, басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауға тиісті негізі жоқ, ал аудитордың қаржылық есептілікке аудит жүргізудің тиісті критерийлері жоқ. Көптеген жағдайларда аудитор А8-А9 тармақтарында сипатталғандай, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі қолайлы деп болжауы мүмкін.

Бухгалтерлік есеп жүйесінің жарамдылығын анықтау

A4. Аудитордың қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылуы тиіс қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлылығын айқындауға тікелей қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Ұйымның сипаты (мысалы, ол ұйым, мемлекеттік орган немесе коммерциялық емес ұйым);
- Қаржылық есептіліктің мақсаты (мысалы, ол пайдаланушылардың кең ауқымының қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін немесе белгілі бір пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған ба);
- Қаржылық есептіліктің сипаты (мысалы, бұл қаржылық есептіліктің толық жиынтығы немесе қаржылық есептіліктің бір жиынтығы); және
- Қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген бе.

A5. Қаржылық есептілікті пайдаланушылардың басым бөлігі өздерінің нақты ақпараттық қажеттіліктерін ескере отырып жасалған қаржылық есептілікті талап ете алмайды. Белгілі бір пайдаланушылардың барлық ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру мүмкін болмаса да, пайдаланушылардың кең ауқымына ортақ қаржылық ақпаратқа белгілі бір қажеттіліктер бар. Пайдаланушылардың кең ауқымының қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыратын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалған қаржылық есептілік жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік деп аталады.

A6. Кейбір жағдайларда қаржылық есептілік белгілі бір пайдаланушылар тобының қаржылық ақпаратының қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес жасалады. Мұндай қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік деп аталады. Болжалды пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктері осы жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін анықтайды. ISA800 пайдаланушылардың белгілі бір тобының қаржылық ақпарат қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған қаржылық есеп беру жүйесінің жарамдылығын қарастырады¹⁰.

A7. Аудиторлық тапсырма қабылданғаннан кейін оның қолайсыздығын көрсететін қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің кемшіліктері анықталуы мүмкін. Егер осы жүйені пайдалану заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес талап етілсе, онда 19-20-тармақтардың талаптары қолданылады. Егер бұл жүйені пайдалану заңнамамен немесе ережелермен талап етілмесе, басшылық басқа қолайлы жүйені пайдалану туралы шешім қабылдауы мүмкін. Егер басшылық осылай жасаса, 16-тармақ талап еткендей, жүйенің өзгеруін көрсететін аудиторлық тапсырманың жаңа шарттары келісіледі, өйткені бұрын келісілген шарттар енді талаптарға сәйкес келмейді.

⁷ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасы, 22-тармақ.

⁸ ISA 220, 9-11 тармақтар

⁹ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасы, 22(b)(ii) - тармақ

¹⁰ ISA800 (Қайта қаралған) «Арнайы ойлар – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті», 8-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

Жалпы тағайындаудың тұжырымдамалық негізі

А8. Қазіргі уақытта жалпы мақсаттағы стандарттардың жарамдылығын бағалау үшін жалпыға бірдей танылатын объективті және беделді негіз жоқ. Мұндай негіз болмаған жағдайда, ұйымдардың белгілі бір түрлерін пайдалану үшін стандарттар шығаруға уәкілетті немесе танылған ұйымдар әзірлеген қаржылық есептілік стандарттары осы ұйымдар дайындаған жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік үшін қолайлы деп саналады, егер бұл ұйымдар мүдделі тараптардың кең ауқымымен кеңесуді және олардың пікірлерін ескеруді қамтитын белгіленген және ашық процесті ұстанатын болса. Мұндай қаржылық есептілік стандарттарының мысалдары:

- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі шығаратын Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (ISRS);
- Мемлекеттік сектордағы есепке алу стандарттары жөніндегі халықаралық кеңес шығарған мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттары (KCSIRS);
- Белгілі бір юрисдикцияда стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым шығарған бухгалтерлік есеп стандарттары, егер бұл ұйым мүдделі тараптардың кең ауқымын талқылау мен есепке алуды қамтитын белгіленген және ашық процесті ұстанады.

Осы қаржылық есептілік стандарттары заңнамада немесе ережелерде жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындауды реттейтін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі ретінде жиі айтылады.

Заңда немесе қаулыда көзделген қаржылық есептілік жүйесі

А9. 6(a) тармағы аудитор үшін қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің қолайлы екендігін анықтауды талап етеді. Кейбір елдерде заңнама немесе ережелер ұйымдардың белгілі бір түрлері үшін жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылуы керек қаржылық есептілік жүйесін белгілеуі мүмкін. Керісінше дәлелдер болмаған жағдайда, мұндай қаржылық есептілік жүйесі осындай ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігін жасау үшін қолайлы деп болжанады. Егер мұндай жүйе қолайлы деп саналмаса, онда 19-20 тармақтар қолданылады.

Стандарттарды белгілейтін ұйымдар немесе қаржылық есептіліктің белгіленген жүйелері жоқ юрисдикциялар

А10. Ұйым стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым жоқ юрисдикцияда тіркелген немесе өз қызметін жүзеге асыратын болса немесе қаржылық есептілік жүйесін пайдалану заңмен немесе нормативтік актімен талап етілмесе, басшылық қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін анықтайды. 2-қосымшада осындай жағдайларда қаржылық есептілік жүйесінің жарамдылығын анықтау жөніндегі нұсқаулық келтірілген.

Басшылықтың тиісті міндеттерін келісу (Сілтеме: 6(b) тармағы)

А11. ISA сәйкес аудит ұйым басшылығының мүшелері 6(b) тармақта¹¹ сипатталған міндеттер оларға жүктелетінін мойындады және түсінеді деген болжам негізінде жүргізіледі. Кейбір юрисдикцияларда мұндай міндеттер заңдарда немесе ережелерде бекітілуі мүмкін. Басқа юрисдикцияларда мұндай міндеттер заңдарда немесе ережелерде шамалы дәрежеде анықталуы немесе мүлдем болмауы мүмкін. ISA мұндай мәселелерде заңдар мен нормативтік актілердің күшін жоймайды. Алайда, тәуелсіз аудит тұжырымдамасы аудитордың рөлі қаржылық есептілікті дайындау немесе ұйымның тиісті ішкі бақылауы үшін жауапкершілікті қабылдауды қамтылмауын, сондай-ақ аудитордың аудит жүргізу үшін қажетті ақпаратты (соның ішінде негізгі және қосалқы кітаптарға жатпайтын ақпаратты) алуды күтуге жеткілікті негіздемесін талап етеді. қандай нұсқаулық оны қамтамасыз ете алады немесе ала алады. Тиісінше, бұл алғышарт тәуелсіз аудит жүргізу кезінде негіз болып табылады. 9-12 тармақтарда сипатталғандай, аудиторлық тапсырма шарттарының мәнін келісу кезінде түсініспеушіліктерді болдырмау үшін аудит жүргізілетін ұйымның басшылығымен оның өзіне осындай міндеттер жүктелетінін растайтын және түсінетін фактісі де келісіледі.

А12. Басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалар арасында қаржылық есептілікті дайындау жауапкершілігін бөлу тәртібі ұйымның ресурстары мен құрылымына, тиісті заңдар мен ережелерге, сондай-ақ ұйымдағы басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті рөлдеріне байланысты. Көп жағдайда басшылық орындауға жауап береді, ал басқаруға жауапты тұлғалар басшылықтың қызметін қадағалайды. Кейбір жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті бекітуге немесе ұйымның қаржылық есептілігін ішкі бақылау жүйесін бақылауға жауапты немесе жауапты болады. Ірі немесе мемлекеттік ұйымдарда белгілі бір қадағалау міндеттері аудит жөніндегі комитет сияқты жауапты тұлғалардың кіші тобына жүктелуі мүмкін.

А13. ISA580 аудитор басшылықтан белгілі бір міндеттерді орындағанына жазбаша кепілдіктер сұрауды талап етеді¹². Сондықтан басшылыққа мұндай жазбаша кепілдіктерді алу басқа ISA талап ететін жазбаша кепілдіктермен және қажет болған жағдайда қаржылық есептілікке немесе қаржылық есептіліктегі бір немесе бірнеше нақты

¹¹ ISA 200, 4-тармақ.

¹² ISA580 «Жазбаша өтініштер», 10-11 тармақтар.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

бекітулерге қатысты басқа аудиторлық дәлелдемелерді растайтын жазбаша кепілдіктермен бірге күтілетінін хабарлау орынды болуы мүмкін.

A14. Егер басшылық өз жауапкершілігін мойындамаса немесе жазбаша куәліктер беруге келіспесе, аудитор тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмайды¹³. Мұндай жағдайларда аудитор заң немесе нормативтік құжаттар бойынша талап етілетін жағдайларды қоспағанда, тапсырманы қабылдамауы керек. Егер аудитор тапсырманы қабылдауды талап етсе, ол басшылыққа осы мәселелердің маңыздылығын және олардың аудиторлық қорытындыға әсерін түсіндіруі қажет болуы мүмкін.

Қаржылық есептілікті дайындау (Сілтеме: [6\(b\) \(i\) тармағы](#))

A15. Қаржылық есептілік жүйелерінің көпшілігінде қаржылық есептілікті ұсынуға қатысты талаптар бар; мұндай жүйелер үшін қаржылық есептілікті қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындау оны ұсынуды қамтиды. Есептілікті дұрыс ұсыну жүйесі жағдайында есептілікті дұрыс ұсыну мақсатының маңыздылығы басшылықпен келісілген алғышарттар қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептіліктің «дұрыс және дұрыс ұсынылуын» қамтамасыз ету үшін сенімді ұсынуға немесе жауапкершілікке нақты сілтемені қамтиды.

Ішкі бақылау (Сілтеме: [6\(b\) \(ii\) тармағы](#))

A16. Басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылауды жүзеге асырады. Ішкі бақылау жүйесі, оның тиімділік дәрежесіне қарамастан, ұйымға өзіне тән шектеулерге байланысты қаржылық есептілік мақсаттарына қол жеткізудің ақылға қонымды кепілдігін ғана қамтамасыз ете алады¹⁴.

A17. ISA сәйкес жүргізілетін тәуелсіз аудит басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауды ішкі бақылау жүйесін қолдауын алмастырмайды. Тиісінше, аудитор ішкі бақылау жүйесі үшін өзінің жауапкершілігін мойындайтын және түсінетін нәрсеге басшылықтың келісімін алуы керек. Алайда, [6\(b\)\(ii\)](#) тармағында талап етілетін келісім аудитор басшылық жүзеге асыратын ішкі бақылау өз мақсаттарына жетті немесе кемшіліктері жоқ деген қорытынды жасайды дегенді білдірмейді.

A18. Басшылықтың міндеттеріне қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ішкі бақылау жүйесін анықтау кіреді. «Ішкі бақылау» термині бақылау ортасы, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі, ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі, ақпараттық жүйе, коммуникациялық және бақылау қызметі ретінде сипатталуы мүмкін ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөліктері шеңберіндегі қызметтің кең ауқымын қамтиды; алайда, мұндай жіктеу белгілі бір ұйымның өзінің ішкі бақылауын қалай дамыта, енгізе және қолдай алатындығын немесе сол немесе басқа компонентті қалай жіктей алатындығын міндетті түрде көрсетпейді¹⁵. Ұйымның ішкі бақылау жүйесі (атап айтқанда, оның кітаптары немесе есеп жүйелері) басшылықтың қажеттіліктерін, ұйым операцияларының күрделілігін, ұйымның тәуекелдерінің сипатын, сондай-ақ тиісті заңдар мен ережелерді көрсетеді.

A19. Кейбір құқықтық жүйелерде заңнамада немесе ережелерде бухгалтерлік кітаптар мен жазбалардың немесе бухгалтерлік есеп жүйелерінің барабарлығы үшін басшылықтың жауапкершілігіне сілтеме болуы мүмкін. Кейбір жағдайларда қабылданған тәжірибе бір жағынан бухгалтерлік есеп регистрлері мен жазбалар немесе бухгалтерлік есеп жүйелері мен екінші жағынан ішкі бақылау арасындағы айырмашылықты қамтуы мүмкін. Бухгалтерлік кітаптар мен жазбалар немесе бухгалтерлік есеп жүйелері [A18](#) тармағында айтылған ішкі бақылаудың ажырамас бөлігі болғандықтан, [6\(b\)\(ii\)](#) тармағында басшылықтың жауапкершілігін сипаттайтын нақты сілтемелер жоқ. Түсініспеушілікті болдырмау үшін аудитор басшылыққа осы жауапкершіліктің көлемін түсіндіруі керек.

Қосымша ақпарат (Сілтеме: [6\(b\) \(iii\) b тармағы](#))

A20. Аудитор аудит мақсаттары үшін басшылықтан сұрай алатын қосымша ақпарат, егер қажет болса, ISA720 (Қайта қаралған) сәйкес басқа ақпаратқа қатысты мәселелерді қамтуы мүмкін. Егер аудитор аудиторлық қорытындының күнінен кейін өзге де ақпаратты алуды күтетін болса, тапсырманың шарттары, егер аудитор аудиторлық қорытындының күнінен кейін алынған өзге ақпаратта Елеулі бұрмаланулардың болуы туралы қорытындыға келсе, орынды немесе қажет болуы мүмкін іс-әрекеттерді қоса алғанда, осындай өзге ақпаратқа қатысты аудитордың жауапкершілігін растай алады.

Шағын ұйымдарға қатысты пікірлер (Сілтеме: [6\(b\) тармағы](#))

A21. Аудиторлық тапсырманың шарттарын келісу мақсаттарының бірі – басшылық пен аудитордың тиісті міндеттеріне қатысты түсініспеушіліктерді болдырмау. Мысалы, егер қаржылық есептілікті дайындауға үшінші тарап көмек

¹³ ISA 580, A26 тармақ.

¹⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау», 3-қосымша, 22-тармақ

¹⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), A59 тармақ және 1-қосымша.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

көрсеткен болса, басшылыққа қаржылық есептілікті қолданыстағы қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындау оның міндеті болып қала беретінін еске салу пайдалы болуы мүмкін.

Аудиторлық қатысу шарттары туралы келісім

Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу (Сілтеме: 9-тармағы)

A22. Ұйым үшін аудиторлық тапсырманың шарттарын келісудегі басшылық пен жауапты тұлғалардың рөлі ұйымның басқару құрылымына және тиісті заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты.

*Аудиторлық хат немесе жазбаша келісімнің өзге түрі*¹⁶ (Сілтеме: 10-11 тармақтар)

A23. Ұйым үшін аудиторлық қызмет шарттарын келісудегі басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың рөлі ұйымның басқару құрылымына және тиісті заңдарға немесе ережелерге байланысты. Алайда, кейбір елдерде ревизияның мақсаты мен ауқымы, сондай-ақ басшылық пен аудитордың міндеттері заңмен жеткілікті түрде анықталуы мүмкін, яғни олар 10-тармақта сипатталған мәселелерді белгілейді. Мұндай жағдайларда 11-тармақ аудиторға міндеттеме хатына тек тиісті заңдар немесе нормативтік актілер қолданылатынына және басшылық 6(b) тармаққа сәйкес өз міндеттерін мойындайтын және түсінетін сілтемені енгізуге мүмкіндік берсе де, аудитор 10-тармақта сипатталған мәселелерді осы тармаққа енгізуді орынды деп санауы мүмкін.

Аудиторлық хаттың нысаны мен мазмұны

A24. Хаттың нысаны мен мазмұны – аудиторлық міндеттемелер әр түрлі ұйымдарда әр түрлі болуы мүмкін. Міндеттеме хатына енгізілген ақпарат ISA200¹⁷ негізделуі мүмкін. Осы ISA-ның 6(b) және 12-тармақтары басшылықтың міндеттерін сипаттауға қатысты. басшылықтың міндеттері. 10-тармақта талап етілетін мәселелерді қосудан басқа, аудит жүргізуге арналған міндеттеме-хатта, мысалы, мынадай сілтемелер болуы мүмкін

- Қолданылатын заңдарға, нормативтік актілерге, ISA сілтемелерді, сондай-ақ аудитор ұстанатын басқа кәсіби ұйымдардың этикалық нормалары мен ұсынымдарын қоса алғанда, аудит көлемі;
- Аудиторлық тапсырманың нәтижелері туралы кез келген басқа хабарламаның нысаны;
- Аудиторға ISA701¹⁸-ге сәйкес аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау талабы;
- Аудиттің ажырамас шектеулеріне, сондай-ақ ішкі бақылаудың ажырамас шектеулеріне байланысты, егер аудит ISA-ға сәйкес жоспарланған және тиісті түрде жүргізілген болса да, кейбір елеулі бұрмаланулар табылмауы мүмкін деген сөзсіз қауіп бар;
- Аудит жөніндегі топтың құрамын қоса алғанда, аудитті жоспарлау және жүргізу тәртібі;
- Басшылықтың жазбаша кепілдіктер беруін күту (Сілтеме: A13 тармағы);
- Басшылық қаржылық есептілікті дайындауға қатысты барлық белгілі ақпаратқа қол жеткізуге мүмкіндік береді деп күтеді, соның ішінде басшылық ақпаратты ашуға қатысты ақпаратқа қол жеткізеді деп күтеді;
- Басшылықтың аудиторға қаржылық есептілік жобасын, оның ішінде бас және қосалқы бухгалтерлік кітаптардан алынған және одан тыс қаржылық есептілікті дайындауға қатысты барлық ақпаратты (жария етуді дайындауға қатысты барлық ақпаратты қоса алғанда) және басқа ақпаратты¹⁹, егер бар болса, аудитордың қолынан келетіндей мерзімде ұсынуға келісімі ұсынылған кестеге сәйкес аудитті аяқтау.
- Басшылықтың аудиторлық қорытындының күні мен қаржылық есептіліктің шығарылған күні арасындағы кезеңде басшылыққа белгілі болуы мүмкін қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін фактілер туралы аудиторды хабардар етуге келісімі;
- Сыйақы есептелетін негіз және кез келген шот-фактура келісімдері;
- Басшылыққа аудит жүргізуге тапсырмасы бар хатты алғанын растау және хатта жазылған тапсырма шарттарымен келісу туралы өтініш.

¹⁶ Төмендегі тармақтарда тексеру міндеттемесі туралы хатқа кез келген сілтеме тексеру жүргізу туралы хатқа немесе жазбаша келісімнің басқа да қолайлы нысанына сілтеме ретінде қаралуы тиіс.

¹⁷ ISA200, 3-9 тармақтар

¹⁸ ISA701 «Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету»

¹⁹ ISA720 (Қайта қаралған) «Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері» анықталғандай.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

A25. Аудитордан аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау талап етілмейтін жағдайларда оған аудиторлық тапсырма жағдайында аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету мүмкіндігін атап өткен жөн, ал кейбір юрисдикцияларда аудиторға мұндай мүмкіндікті сақтап қалу үшін мұндай ескертуді қосу қажет болуы мүмкін.

A26. Аудиторлық тапсырманың шарттары туралы келісім-хат қажет болған кезде мынадай мәселелер де қаралуы мүмкін:

- Аудиттің кейбір аспектілеріне қатысуға басқа аудиторлар мен мамандарды тарту тәртібі;
- Ұйымның ішкі аудиторлары мен басқа да қызметкерлерін тарту тәртібі;
- Бастапқы аудит жағдайында, егер бар болса, алдыңғы аудитор туралы уағдаластықтар;
- Ұйымнан тыс тиісті органға заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе болжамды сақталмағаны туралы хабарлауға қатысты заңнамаға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес аудитордың міндеттеріне сілтеме және сипаттама;
- Аудитордың жауапкершілігіндегі кез-келген шектеулер, егер бар болса;
- Аудитор мен субъект арасындағы кез-келген басқа келісімдерге сілтеме.
- Аудиттің жұмыс құжаттарын басқа тараптарға ұсыну бойынша кез келген міндеттемелер

1-қосымшада аудит жүргізуге арналған міндеттеме-хаттың мысалы келтірілген.

Құрамдастарды аудиторлық тексеру

A27. Бас ұйымның аудиторы да компоненттің аудиторы болған кезде, аудиторлық тапсырманың шарттары туралы жеке келісім-хатты осы құрамдас бөліктің мекенжайына жіберу туралы шешімге әсер етуі мүмкін факторлар:

- Компонент аудиторды кім тағайындайды;
- Компонентке қатысты жеке аудиторлық қорытынды дайындалуға тиіс пе;
- Аудиторды тағайындауға қатысты заңнама талаптары;
- Негізгі ұйымның иелену дәрежесі;
- Негізгі ұйымнан құрамдас бөлік басшылығының тәуелсіздік дәрежесі сияқты ақпаратты қамтиды.

Басшылықтың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген міндеттері (Сілтеме: 11-12-[тармақтары](#))

A28. Егер A23 және A29 тармақтарында сипатталған жағдайларда аудитор аудит жүргізуге арналған міндеттеме-хатқа тапсырманың белгілі бір шарттарын енгізудің қажеті жоқ деген қорытындыға келсе, аудитор аудит жүргізуге арналған міндеттеме-хатта аудит жүргізуге арналған тапсырманың жазбаша шарттарын алуға міндетті, содан кейін 11-тармаққа сәйкес аудитор әлі де міндетті аудитордың 6(b) тармағында көрсетілген міндеттер жүктелгенін мойындайтынын және түсінетінін басшылықтың жазбаша растауын алыңыз. Алайда, 12-тармаққа сәйкес, мұндай жазбаша келісімде, егер осы заң немесе нормативтік акт өзінің іс-әрекеті бойынша 6(b) тармағында сипатталған міндеттерге баламалы басшылықтың міндеттерін белгілесе, заңның немесе нормативтік актінің тілі пайдаланылуы мүмкін. Бухгалтерлік есеп мамандары, аудит стандарттарын жасаушылар немесе белгілі бір юрисдикциядағы реттеушілер заңдағы немесе нормативтік актідегі сипаттаманың баламалы екендігі туралы ұсыныстар бере алады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A29. Мемлекеттік секторда аудит жүргізуді реттейтін заңдар немесе ережелер, әдетте, аудиторды тағайындауды талап етеді және оның міндеттері мен өкілеттіктерін, соның ішінде ұйымның жазбалары мен басқа ақпараттарына қол жеткізу құқығын анықтайды. Егер заң немесе нормативтік акт аудиторлық тапсырманың шарттарын жеткілікті түрде егжей-тегжейлі сипаттайтын болса, мемлекеттік сектордың аудиторы 11-тармақта рұқсат етілгеннен гөрі аудит жүргізуге анағұрлым толық міндеттеме-хат шығаруды орынды деп санауы мүмкін.

Мерзімді тексерулер (Сілтеме: [13-тармақ](#))

A30. Аудитор әр кезеңде аудиторлық тапсырманың шарттары туралы жаңа келісім немесе басқа жазбаша келісім жіберуден бас тартуды шеше алады. Алайда, келесі факторлар аудиторлық тапсырманың шарттарын қайта қарауды немесе ұйымның қолданыстағы шарттар туралы ескертуін көрсетуі мүмкін:

- Аудит жүргізілетін ұйым аудиттің мақсаты мен көлемін дұрыс түсінбейтіндігінің кез келген белгісі;
- Аудиторлық тапсырманың кез келген қайта қаралған немесе арнайы шарттары;

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

- Жоғары басшылықтың құрамындағы жақында болған өзгеріс;
- Меншік иелері құрамындағы елеулі өзгеріс;
- Ұйымның шаруашылық қызметінің сипатын немесе шекарасын елеулі өзгерту;
- Заңнамалық немесе нормативтік талаптардағы өзгеріс;
- Қаржылық есептілікті дайындау кезінде қабылданған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасындағы өзгеріс;
- Есептілікке байланысты өзге де талаптардағы өзгеріс.

Аудиторлық тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау

Аудиторлық тапсырманың шарттарына өзгерістер енгізуге сұрау салу (Сілтеме: [14-тармақ](#))

A31. Субъектінің аудиторға аудиторлық тапсырма шарттарының өзгеруі туралы сұрау салуы қызметке қажеттілікке әсер ететін мән-жайлардың өзгеруіне, бастапқы сұрау салуға сәйкес аудит сипатын түсінбеуіне немесе басшылық жүктеген немесе басқа мән-жайлардан туындаған аудиторлық тапсырма көлемінің шектелуіне байланысты болуы мүмкін. Аудитор, [14-тармақта](#) талап етілгендей, аудит көлеміне қандай да бір шектеудің салдарына ерекше назар аудара отырып, өзгерістер енгізуге сұрау салудың ұсынылған негіздемесін зерделейді.

A32. Аудит жүргізілетін ұйымның талаптарын қозғайтын мән-жайлардағы өзгеріс немесе бастапқыда тапсырыс берілген қызметтердің мәнін дұрыс түсінбеу аудиторлық тапсырма шарттарында өзгерістерді сұрату үшін ақылға қонымды негіздер болып саналуы мүмкін.

A33. Керісінше, егер ол басқа себептерге байланысты дұрыс емес, толық емес немесе қанағаттанарлықсыз ақпаратпен байланысты болса, өзгеріс орынсыз деп танылуы мүмкін. Мысалы, аудитор дебиторлық берешекке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауы мүмкін және ұйым ескертпемен қорытынды жасамау немесе пікірден бас тарту үшін аудиторлық тапсырманы шолуға өзгертуді сұрайды.

Аудитті шолып тексеруді немесе ілеспе қызметтер көрсетуге ауыстыруды сұрау (Сілтеме: [15-тармақ](#))

A34. Аудитті шолуды тексеруге немесе ілеспе қызметтерге ауыстыруға келіспес бұрын, аудитті ISA сәйкес жүргізуге тағайындалған аудиторға жоғарыда [A31-A33 тармақтарында](#) көрсетілген мәселелерге қосымша осындай ауыстырудың салдарының барлық заңды және шарттық аспектілерін бағалау қажет болуы мүмкін.

A35. Егер аудитор аудиторлық тапсырманы шолу тексерісіне немесе ілеспе қызметке ауыстыру үшін жеткілікті негіздер бар деген қорытындыға келсе, онда өзгертілген күнге дейін орындалған аудиторлық жұмыс өзгертілген тапсырмаға қатысты болуы мүмкін, бірақ орындалатын жұмыс және шығарылатын есеп өзгертілген тапсырмаға сәйкес келеді. Оқырман үшін шатаасуды болдырмау үшін ілеспе қызмет туралы есепте мыналарға:

- (a) Бастапқы аудиторлық тапсырмаға; немесе
- (b) Егер аудиторлық тапсырма келісілген процедуралар бойынша тапсырмаға өзгертілмесе, бастапқы аудиторлық тапсырма шеңберінде орындалуы мүмкін кез келген процедуралар, бұл жағдайда орындалған процедураларға сілтеме есептің әдеттегі бөлігіне сілтемелер болуы тиіс.

Тапсырма шарттарын қабылдау кезінде қосымша ойлар

Заңдармен немесе нормативтік актілермен толықтырылған қаржылық есептілік стандарттары (Сілтеме: [18-тармақ](#))

A36. Кейбір юрисдикцияларда заңнама немесе ережелер стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған орган белгілеген қаржылық есептілік жүйесін қаржылық есептілікті дайындауға қойылатын қосымша талаптармен толықтыра алады. Мұндай юрисдикцияларда ISA қолдану мақсаттары үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі, егер олар белгіленген қаржылық есептілік жүйесіне қайшы келмесе, белгіленген қаржылық есептілік жүйесін де, осындай қосымша талаптарды да қамтиды. Бұл, мысалы, заңдар немесе ережелер қаржылық есептілік стандарттарында қарастырылғанға қосымша ақпаратты ашуды талап ететін жағдайларда немесе олар қаржылық есептілік стандарттарында таңдалуы мүмкін қолайлы нұсқалардың ауқымын тарылтқанда орын алуы мүмкін.²⁰

Заңда немесе қаулыда көзделген қаржылық есептілік жүйесі - Қабылдауға әсер ететін басқа да мәселелер (Сілтеме: [19-тармақ](#))

A37. Егер аудитор заңнамада немесе нормативтік актілерде белгіленген қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі басқаша жағдайда қолайсыз болады деген қорытындыға келсе, заңнама немесе нормативтік актілер аудиторлық қорытындының тұжырымдамасында «барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетіледі» немесе «сенімді

²⁰ ISA 700 (Қайта қаралған) 15-тармақ, қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне қаншалықты сәйкес келетінін немесе сипаттайтынын бағалау талабын қамтиды.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

және объективті түсінік береді» деген тіркестерді қолдануды талап етуі мүмкін. Бұл жағдайда аудиторлық қорытындының белгіленген тұжырымдамасының шарттары ISA талаптарынан айтарлықтай ерекшеленеді. (Сілтеме: [21-тармақ](#)).

A38. ISA аудитордан, егер аудитор нақты аудиторлық тапсырмаға қатысы бар барлық ISA орындамаса, ISA сақталуы туралы мәлімдемеуді талап етеді²¹. Егер заң немесе нормативтік акт аудиторлық қорытындының нысаны немесе тұжырымдамасы ISA талаптарынан айтарлықтай өзгеше болуын талап етсе және аудитор аудиторлық қорытындыдағы қосымша түсініктемелер түсінбеушілік ықтималдығын төмендетпейді деген қорытындыға келсе, ол аудиторлық қорытындыға аудит ISA сәйкес жүргізілмегені туралы мәлімдемені енгізу мүмкіндігін қарастыруы мүмкін. Алайда, аудиторға ISA, оның ішінде аудиторлық қорытындыға қатысты ISA мүмкіндігінше қолдануға кеңес беріледі, алайда оған аудит ISA-ға сәйкес жүргізілді деп айтуға рұқсат етілмейді.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A39. Аудит туралы заңнама аясында мемлекеттік секторда аудитті жүргізу тапсырмасын сипаттайтын нақты талаптар болуы мүмкін: мысалы, аудитордан егер аудит жүргізілетін ұйым аудит көлемін шектеуге тырысса, тікелей министрге, заң шығарушы немесе қоғамдық органға есеп беру талап етілуі мүмкін.

²¹ ISA 200, 20-тармақ

Аудитті жүргізуге арналған міндеттеме хаттың мысалы

Төменде халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікке аудит жүргізуге арналған міндеттеме-хаттың мысалы келтірілген. Бұл хат беделді емес және тек осы ХАС-наайтылған ойлармен бірге қолдануға арналған нұсқаулық ретінде арналған. Оны нақты талаптар мен жағдайларға сәйкес өзгерту қажет. Ол бір есепті кезең үшін қаржылық есептілік аудиті үшін жасалған және қайта аудиторлық тапсырмаларға қолданылған жағдайда бейімделуді талап етеді (Сілтеме: 13-тармақ). Ұсынылған хат дұрыс екенін анықтау үшін адвокаттың қызметіне жүгіну қажет болуы мүмкін.

* * *

ABC Компаниясы басшылығының немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті өкілі:¹

[Аудиттің мақсаты мен көлемі]

Сіз² бізге 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік баланстан тұратын ABC ұйымының қаржылық есептілігіне, жиынтық кіріс туралы есепке, капиталдағы өзгерістер туралы есепке және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепке аудит жүргізуді және қаржылық жазбалардағы есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнына өтініш жасадыңыз. Осы хатпен біз тапсырманы қабылдауға келісімімізді және аудиторлық тапсырманы түсінуімізді растауға қуаныштымыз.

Біздің аудиттің мақсаты қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды дайындау болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда елеулі бұрмалануды анықтауға мүмкіндік беретініне кепілдік емес. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателік нәтижесінде пайда болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта осы қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

[Аудитордың міндеттері]

Біз ISA-ға сәйкес аудит жүргізетін боламыз. Бұл стандарттар бізден этикалық талаптарды сақтауды талап етеді. ISA-ға сәйкес аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Біз, сондай-ақ:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерге сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлейміз және орындаймыз және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер аламыз. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды бұрмалау немесе ішкі бақылаудан бас тартуды қамтуы мүмкін;
- Біз ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік аламыз³. Дегенмен, біз сізге аудит барысында анықтаған аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесінің барлық маңызды кемшіліктері туралы жазбаша түрде хабарлаймыз;
- Қолданылатын есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалаймыз;
- Басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық

дәлелдемелер негізінде ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі тиісті ашылуларға назар аударуға немесе егер мұндай ашылулар жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған

¹ Хатта тиісті юрисдикцияны көрсетуді қоса алғанда, тапсырманың орындалу мән-жайларына сәйкес тиісті адресаттар мен сілтемелер көрсетілуі тиіс. Тиісті тұлғаларды көрсету өте маңызды (Сілтеме: А 22 тармақ)

² Осы хаттың мәтінде «сіз», «біз», «бізді», «басшылық», «басқаруға жауапты тұлғалар» және «аудитор» деген сөздер жағдайларға сәйкес пайдаланылады немесе өзгертіледі.

³ Аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда, осы ұсыныс тиісті түрде өзгертілетін болады.

АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ШАРТТАРЫН КЕЛІСУ

аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар ұйымның үздіксіз жұмыс істейтін ұйым болуын тоқтатуы мүмкін.

- а. Қаржылық есептіліктің жалпы көрінісін, құрылымын және мазмұнын, оның ішінде ақпаратты ашуды, сондай-ақ қаржылық есептілік негізгі операциялар мен оқиғаларды олардың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп көрсете ме, жоқ па, соны бағалау.

Аудитке тән ажырамас шектеулерге байланысты, ішкі бақылау жүйелерінің ажырамас шектеулерімен бірге, ISA сәйкес аудитті дұрыс жоспарлау мен жүргізуге қарамастан, кейбір маңызды бұрмаланулар анықталмауы мүмкін деген қауіп бар.

[Басшылықтың міндеттері және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін анықтау (осы мысалдың мақсаттары үшін аудитор заңның немесе нормативтік актінің осы міндеттерді тиісті терминдермен сипаттайтынын анықтамаған деп болжанады; сондықтан осы ISA-ның б(б) тармағында келтірілген сипаттамалар қолданылады).]

Біздің аудит [басшылық немесе егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар]⁴ өздерінің жауапкершілігін мойындайды және түсінеді деген негізде жүргізіледі және:

- (a) Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну;⁵
- (c) Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын, қаржылық есептілікті дайындау үшін [басшылық] қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін;
- (d) Бізге⁶:
 - (i) Жазбалар, құжаттар және басқа мәселелер сияқты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты барлық белгілі [басшылыққа] ақпаратқа қол жеткізу; және
 - (ii) Аудит мақсаттары үшін [нұсқаулықтан] сұрауға болатын қосымша ақпарат; және
 - (iii) Аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажет деп санайтын ұйымдағы тұлғаларға толық қол жетімділік үшін жауап береді.

Аудит жүргізу процесінің шеңберінде біз [басшылықтан және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан] аудитті жүргізуге байланысты біз үшін жасалған өтініштерді жазбаша растауды сұрайтын боламыз.

Біз аудит барысында қызметкерлер тарапынан жан-жақты ынтымақтастыққа үміттенеміз.

[Басқа да маңызды ақпарат]

[Қажет болса, роялти тәртібі, шот-фактуралар және басқа да нақты шарттар сияқты басқа ақпаратты қосу.]

[Қорытынды жасау]

[Аудиторлық қорытындының болжамды нысаны мен мазмұнына тиісті сілтемені, оның ішінде, қолданылатын жерде, ISA720 (Қайта қаралған) сәйкес өзге де ақпарат туралы есепті қосу.]

Біздің қорытындымыздың нысаны мен мазмұны аудит нәтижелерін ескере отырып түзетілуі мүмкін.

Біздің тиісті міндеттерімізді қоса алғанда, аудит жүргізу тәртібін мойындайтыныңызды және келісетініңізді растау үшін осы хаттың қоса берілген көшірмесіне қол қойып, қайтару.

XYZ & Co.

Қабылдау және келісім ABC Ұйымның атынан расталады

(қолтаңбасы)

.....

Тұлғаның аты-жөні және лауазымы
Күні

⁴ Терминологияны жағдайларға сәйкес қолдану

⁵ Немесе, қажет болған жағдайда, «халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес ақпараттың дұрыс және әділ ұсынылуын қамтамасыз ететін қаржылық есептілікті дайындағаны үшін».

⁶ A24 тармағын қара, онда басшылықтың жауапкершілігіне қатысты басқа мәселелердің мысалдары келтірілген, олар енгізілуі мүмкін.

Жалпы мақсаттағы тұжырымның жарамдылығын анықтау

Уәкілетті немесе танылған стандарттау органдары не заңдарда немесе нормативтік актілерде ұйғарылған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамалары жоқ юрисдикциялар

1. Осы ISA-ның A10 тармағында түсіндірілгендей, егер ұйым стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым жоқ юрисдикцияда тіркелген болса немесе өз қызметін жүргізсе немесе қаржылық есептілік жүйесін пайдалану заң немесе нормативтік акт бойынша талап етілмесе, басшылық қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін анықтайды. Мұндай юрисдикциялар көбінесе осы ISA-ның A8-тармағында сипатталған ұйымдардың бірі шығарған қаржылық есептілік стандарттарын қолданады.
2. Сонымен қатар, белгілі бір юрисдикцияда жұмыс істейтін белгілі бір ұйымдар дайындаған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің жалпы қабылданған жүйесі болып табылатын жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп принциптері болуы мүмкін. Осындай қаржылық есептілік жүйесі қабылданған жағдайда, осы ISA-ның 6(A) тармағы аудитор осы есепке алу жүйелерін жиынтықта жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік үшін қолайлы қаржылық есептілік жүйесі ретінде қарастыруға болатындығын анықтауды талап етеді. Егер бухгалтерлік келісімдер белгілі бір юрисдикцияда кеңінен қолданылса, онда осы юрисдикциядағы бухгалтерлік кәсіптің өкілдері аудиторлардың атынан қаржылық есеп беру жүйесінің жарамдылығын қарастыруы мүмкін. Сонымен қатар, аудитор қаржылық есеп беру жүйесінің әдетте қолайлы қаржылық есеп беру жүйелеріне тән белгілері бар-жоғын анықтай алады (төмендегі 3-тармақты қараңыз) немесе есеп беру келісімдерін қолайлы деп саналатын қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесінің талаптарымен салыстыра алады (төмендегі 4-тармақты қараңыз).
3. Қаржылық есептіліктің қолайлы жүйелері, әдетте, келесі сипаттамаларға ие, нәтижесінде қаржылық есептіліктегі ақпарат оның болжамды пайдаланушылары үшін пайдалы болады:
 - (a) Қаржылық есептілікте ұсынылған ақпарат ұйым қызметінің сипатына және қаржылық есептілікті жасау мақсатына сәйкес келеді. Мысалы, жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті құрайтын ұйым жағдайында өзектілік экономикалық шешімдер қабылдау кезінде пайдаланушылардың кең ауқымының қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажетті ақпараттың болуы тұрғысынан бағаланады. Бұл қажеттіліктер, әдетте, ұйымның қаржылық жағдайын, қаржылық нәтижелерін және ақша ағындарын ұсыну арқылы қанағаттандырылады.
 - (b) Қаржылық есептіліктің толықтығы-қаржылық есептілік негізінде жасалған қорытындыларға әсер етуі мүмкін операциялар мен оқиғаларды, шоттағы қалдықтарды және ақпаратты ашуды жіберіп алмау;
 - (c) Қаржылық есептіліктегі ақпараттың сенімділігі:
 - (i) Олардың заңды формасын ғана емес, сонымен қатар қай жерде орынды екенін, оқиғалар мен операциялардың экономикалық мәнін;
 - (ii) Ұқсас жағдайларда пайдаланылған кезде ақылға қонымды дәйекті бағалауға, ұсынуға және ашуға әкеледі;
 - (d) Бейтараптық, өйткені ол қаржылық есептілікте біржақтылықсыз ақпарат алуға ықпал етеді;
 - (e) Қаржылық есептілікте қамтылған ақпарат анық және толық болып табылады және айтарлықтай өзгеше түсіндіруге жатпайды.
4. Аудитор қабылданған бухгалтерлік есеп принциптері қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарымен салыстырғанда қолайлы деп шешуі мүмкін. қолайлы деп саналатын жүйелер. Мысалы, аудитор бухгалтерлік есептің шартты белгілерін IFRS-пен салыстыра алады. Шағын ұйымның аудитін жүргізу кезінде аудитор бухгалтерлік есеп принциптерін стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым осындай ұйымдар үшін арнайы әзірлеген қаржылық есептілік жүйесімен салыстыру туралы шешім қабылдай алады. Аудитор осындай салыстыруды жүргізіп, айырмашылықтарды анықтаған кезде, қаржылық есептілікті дайындау кезінде қабылданған Есеп саясаты қаржылық есептіліктің қолайлы жүйесі болып табылатындығы туралы шешім айырмашылықтардың себептерін және қаржылық есептілікте есеп саясатын қолдану немесе қаржылық есептілік жүйесін сипаттау жаңылыстыратын қаржылық есептілікті жасауға әкелуі мүмкін екендігін қарастыруды қамтиды.
5. Жеке қалауларға сәйкес құрылған бухгалтерлік конвенциялардың үйіндісі жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті жасау үшін қолайлы қаржылық есептілік жүйесі болып табылмайды. Сол сияқты, сәйкестік жүйесі тиісті юрисдикциялардағы құрастырушылар мен пайдаланушылар үшін жалпы қабылданбаса, қолайлы қаржылық есеп беру жүйесі болмайды.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 220

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Сапаны бақылау жүйесі және аудиторлық топтардың рөлі	2-4
Күшіне ену күні	5
Мақсаты	6
Анықтамалар	7
Талаптар	
Аудит сапасы үшін басшының жауапкершілігі	8
Тиісті этикалық талаптар	9-11
Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар	12-13
Аудиторлық топтарды тағайындау	14
Тапсырманы орындау	15-22
Мониторинг	23
Құжаттама	24-25
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Сапаны бақылау жүйесі және аудиторлық топтардың рөлі	A1-A2
Аудит сапасы үшін басшының жауапкершілігі	A3
Тиісті этикалық талаптар	A4-A7
Клиенттермен қарым-қатынасты жалғастыру және аудиторлық тапсырмала	A8-A10
Аудиторлық топтардың мақсаты.	A11-A13
Тапсырманы орындау	A14-A33
Мониторинг	A34-A36
Құжаттама	A37

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 220 *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны бақылау процедураларына қатысты аудитордың ерекше міндеттерін белгілейді. Стандарт сонымен қатар тапсырманың орындалу сапасын тексеретін тұлғаның міндеттерін қарастырады. Осы ISA тиісті этикалық талаптармен бірге қарау керек.

Сапаны бақылау жүйесі және аудиторлық топтардың рөлі

2. Аудиторлық ұйымның міндеті сапаны бақылау жүйесін, саясатын және процедураларын белгілеу болып табылады. 1 сәйкес аудиторлық ұйым ақылға қонымды сенімділік алу үшін сапаны бақылау жүйесін құру және қолдау міндетін атқарады, ол:
 - (a) Ұйым және оның қызметкерлері кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтайды; және
 - (b) Ұйым немесе тапсырма басшылары шығарған қорытындылар нақты жағдайларда тиісті сипатта болады¹.

ISA ұйымға 1 ISQC күші немесе ұлттық заңнаманың кемінде қатаң талаптары қолданылады деген жорамалды ескере отырып жасалған (Сілтеме: A1 тармағы).
3. Фирманың сапаны бақылау жүйесі шеңберінде клиенттермен жұмыс жөніндегі топтар аудиторлық тапсырмаға қолданылатын сапаны бақылау процедураларын орындауға және фирмаға тәуелсіздікпен байланысты ұйымның сапаны бақылау жүйесінің бір бөлігінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін тиісті ақпарат беруге жауапты.
4. Мүдделі топтар фирма немесе басқа тараптар берген ақпарат басқаша көрсетпесе, фирманың сапаны бақылау жүйесіне сену құқығы (Сілтеме: A2 тармағы).

Күшіне ену күні

5. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

6. Аудитордың мақсаты - аудиторлық тапсырма деңгейінде сапаны бақылау процедураларын енгізу, бұл аудитордың ақылға қонымды сенімділігін қамтамасыз етеді:
 - (a) Жүргізілетін аудит кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келеді;
 - (b) Шығарылған аудиторлық қорытынды нақты жағдайларда тиісті сипатта болады.

Анықтамалар

7. ISA мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Өзара әрекеттесу серіктесі² – Тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ фирма атынан шығарылған есеп үшін жауап беретін және қажет болған жағдайда кәсіби, заңды немесе реттеуші органның тиісті өкілеттіктеріне ие фирмадағы серіктес немесе басқа тұлға, немесе реттеуші орган. «Өзара әрекеттесу серіктесі» термині қолданылатын мемлекеттік сектордағы оның баламаларына сілтеме жасай отырып қарастырылуы керек.
 - (b) *Өзара әрекеттесу сапасын бақылауды тексеру* – Есепті жасау кезінде аудит тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен қорытындылар туралы есепті жасау күніне немесе күніне дейін объективті бағалауға арналған процесс. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру процесі листингке енгізілген ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитіне, сондай-ақ егер бар болса, фирма тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу қажеттілігін анықтаған басқа тапсырмаларға қолданылады.
 - (c) *Өзара әрекеттесу сапасын бақылайтын тұлға* – Серіктес, фирмадағы басқа тұлға, жеткілікті біліктілігі бар сыртқы тұлға немесе бағалау тобының мүшесі болып табылмайтын, бағалау тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен есепті құрастыру кезінде бағалау тобы жасаған қорытындыларды объективті бағалау үшін жеткілікті тәжірибесі мен өкілеттігі бар тұлғалар тобы.
 - (d) *Аудиторлық топ* – Тапсырмамен жұмыс істейтін барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырма процедураларын орындау үшін фирма немесе желілік фирма тартқан кез келген тұлға. Бұл тұжырымдамаға фирма немесе желілік фирма тартқан аудитордың сыртқы сарапшысы кірмейді³.

¹ ISQC 1 «Қаржылық есептілікке аудиторлық және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау», 11-тармақ.

² «Өзара әрекеттесу серіктесі», «серіктес» және «фирма» терминдері қолданылатын мемлекеттік сектордағы олардың баламалары ретінде қабылдануы керек.

³ ISA 620 «Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану», 6(a) тармақ «сарапшы аудитор» терминінің анықтамасын қамтиды.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

«Аудиторлық топ» термині, егер сыртқы аудитор ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)⁴ талаптарын орындаса, аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсететін клиенттің ішкі аудит қызметінің қызметкерлерін де қамтымайды.

- (e) *Фирма* – Жеке практик кәсіби бухгалтер, серіктестік немесе корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа субъектісі.
- (f) *Инспекциялау (аудиторлық процедура сияқты)* – Ішкі және сыртқы жазбаларды немесе құжаттарды қағаз, электрондық нысанда немесе басқа тасымалдағыштарда зерттеу немесе активті физикалық тексеру.
- (g) *Тізбеге енгізілген ұйым* – Акциялары, үлестік немесе борыштық бағалы қағаздары танылған қор биржасында тізімделген немесе танылған қор биржасының немесе басқа баламалы ұйымның ережелері бойынша сатылатын ұйым;
- (h) *Мониторинг (сапаны бақылаудың мәтінінде)* – Фирманың сапаны бақылау жүйесін үнемі талдауды және бағалауды, соның ішінде фирманың сапаны бақылау жүйесі тиімді жұмыс істейтініне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз етуге арналған орындалған тапсырмалардың үлгісін мерзімді тексеруді қамтитын процесс;
- (i) *Желіге кіретін ұйым* – Желіге тиесілі аудиторлық ұйым.
- (j) *Желі* – бұл үлкен құрылым, ол:
 - (i) Ынтымақтастыққа бағытталған;
 - (ii) Пайда алуға немесе шығындарды бөлуге бағытталған немесе ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға, сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен процедураларына, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы сауда маркасын пайдалануға немесе кәсіби ресурстардың едәуір бөлігіне ие.
- (k) *Серіктес* – Аудиторлық ұйымға кәсіби қызмет көрсету бойынша міндеттемелерді жүктеуге өкілеттігі бар кез келген жеке тұлға.
- (l) *Қызметкерлер* – Серіктестер мен қызметкерлер.
- (m) *Кәсіби стандарттар* – Халықаралық аудит стандарттары және тиісті этикалық талаптар.
- (n) *Тиісті этикалық талаптар* – Әдетте, шектеулі сипатқа ие ұлттық талаптармен бірге жинақтау бойынша тапсырмаға қатысты Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі Кеңестің Кәсіби бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексінің қағидасын (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) қамтитын жинақтау бойынша тапсырманы орындау кезінде өзара әрекеттесу жөніндегі команда бағынатын этикалық талаптар.
- (o) *Қызметкерлер* – Фирма жалдаған, серіктестердің құрамына кірмейтін, сарапшыларды қоса алғанда, кәсіпқойлар.
- (p) *Тиісті біліктіліктің бөгде тұлғасы* – Серіктестік функцияларын орындау үшін құзыреті мен дағдылары бар фирмадан тыс жеке тұлға, мысалы, басқа фирманың серіктесі немесе кәсіби бухгалтерлік ұйымның қызметкері (тиісті тәжірибесі бар), оның мүшелеріне өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратқа аудит жүргізуге және шолу жасауға рұқсат етілген немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтер көрсету бойынша басқа тапсырмалар немесе тиісті қызметтерді ұсынатын ұйым сапаны бақылау қызметтері.

Талаптар

Аудит сапасы үшін басшының жауапкершілігі

8. Тапсырма жетекшісі өзі тағайындалған барлық аудиторлық тапсырмалардың жалпы сапасы үшін жауапкершілікті өзіне алады (Сілтеме: А3 тармағы).

Тиісті этикалық талаптар

9. Аудит барысында тапсырма жетекшісі байқау арқылы және қажет болған жағдайда аудиторлық топ мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамағандығы туралы дәлелдерге қатысты қызметтік тергеу жүргізу арқылы қырағы болуы керек (Сілтеме: А4 - А5 тармақтары).
10. Тапсырма жетекшісі сапаны бақылау жүйесі арқылы немесе аудиторлық топтың тиісті этикалық талаптарды сақтамағанын көрсететін фактілер туралы басқа көздерден хабардар болған жағдайда, тапсырма жетекшісі аудиторлық ұйымдағы басқа жауапты тұлғалармен кеңесіп, тиісті жауап шараларын анықтауы керек (Сілтеме: А5 тармағы).

⁴ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану» тікелей қатысуға шектеулер қояды. Сондай-ақ, сыртқы аудиторға ішкі аудиторлардың тікелей қатысуын заң немесе нормативтік акт бойынша пайдалануға тыйым салынуы мүмкін екендігі анықталды. Осылайша, тікелей қатысуды пайдалануға рұқсат етіледі, бірақ шектеулер бар

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Тәуелсіздік

11. Тапсырма жетекшісі нақты аудитке қолданылатын тәуелсіздік талаптарын ұстану туралы қорытындыға келуі тиіс. Осы мақсатта тапсырма жетекшісі (Сілтеме: А5 тармағы):
- (a) Тәуелсіздік қатерлерін анықтау және бағалау үшін фирмалардан және қажет болған жағдайда желілік фирмалардан тиісті ақпаратты алу;
 - (b) Фирманың тәуелсіздік саясаты мен процедураларының анықталған бұзушылықтары туралы ақпаратты бағалау, олардың аудиторлық тапсырманың тәуелсіздігіне қауіп төндіретінін анықтау;
 - (c) Анықталған қауіптердің қолайлы деңгейде екенін бағалау; және
 - (d) Егер тапсырманы орындаудан бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, қауіп төндіретін мән-жайларды жою, қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін кепілдіктер қолдану немесе тапсырманы орындаудан бас тарту арқылы қолайлы деңгейге сәйкес келмейтін қатерлерді жою үшін тиісті шаралар қолдану. Өзара әрекеттесу серіктесі тиісті шараларды қабылдау үшін мәселені шешудің мүмкін еместігі туралы фирмаға дереу хабарлауы керек. (Сілтеме: А6 - А7 тармақтары).

Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар

12. Аудиторлық серіктес клиенттермен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырмаларды қабылдау мен сақтауға қатысты тиісті процедуралардың орындалғанына көз жеткізіп, жасалған тұжырымдардың шындыққа сәйкес келетіндігін анықтауы керек. (А8-А10 тармақтарын қара).
13. Егер тапсырма басшысы, егер ол бұрын қол жетімді болса, аудиторлық ұйымның аудит жүргізу туралы ұсыныстан бас тартуына әкеп соқтырған ақпаратты алса, ол ұйым мен тапсырма басшысы қажетті шараларды қабылдауы үшін осы ақпаратты ұйымға кідіріссіз беруі тиіс (Сілтеме: А10-тармағы).

Аудиторлық топтарды тағайындау

14. Тапсырма жетекшісі аудиторлық топтың, сондай-ақ аудиторлық топтың құрамына кірмейтін аудитордың барлық сарапшыларының жиынтық білімі мен дағдылары бар екеніне көз жеткізуі тиіс:
- (a) Аудитті кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жүргізу;
 - (b) Жағдайларға сәйкес аудиторлық қорытындының шығарылуын қамтамасыз ету (Сілтеме: А11 - А13 тармақтары).

Тапсырманы орындау

Басшылық, бақылау және өткізу

15. Тапсырма жетекшісі мыналарға жауапты болады:
- (a) Кәсіптік стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырманы басқару, бақылау және жүргізу үшін (Сілтеме: А14 - А16, А21 тармақтары);
 - (b) Аудиторлық қорытындының тапсырманың мән-жайларына сәйкестігі үшін.

Шолу тексерулері

16. Тапсырма басшысы аудиторлық ұйымның шолу тексерулерін жүргізу жөніндегі саясаты мен процедураларына сәйкес шолу тексерулерін жүргізу үшін жауапкершілікті өзіне алуы тиіс (Сілтеме: А17 - А18, А21 тармақтары).
17. Аудиторлық қорытынды жасалған күні немесе оған дейін аудит жөніндегі әріптес аудиторлық құжаттаманы зерделеу және аудиторлар тобымен талқылау нәтижесінде жасалған қорытындыларды негіздеу және аудиторлық қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алынғанына көз жеткізуі тиіс (Сілтеме: А19 - А21 тармақтары).

Консультациялар

18. Өзара әрекеттесу бойынша серіктес:
- (a) Топтың күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті кеңес беруін қамтамасыз ету үшін жауапкершілікті өз мойнына алады;
 - (b) Бағалау тобы мүшелерінің тапсырманы орындау барысында бағалау тобы ішінде де, бағалау тобы мен фирма ішіндегі немесе сыртындағы тиісті деңгейдегі басқа тұлғалар арасында да тиісті консультациялар өткізгеніне көз жеткізеді;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- (c) Мұндай консультациялардың сипаты мен көлемі, сондай-ақ олардың нәтижелері бойынша жасалған қорытындылар консультациялар жүргізілген тараппен келісілгеніне көз жеткізеді; және
- (d) Осындай консультациялар нәтижесінде жасалған қорытындылар жүзеге асырылғанын анықтайды (A22 - A23 тармақтарын қара).

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

- 19. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу, сондай-ақ аудиторлық ұйым олар бойынша тапсырманың орындалу сапасын тексеру қажет деп айқындаған өзге жағдайларда аудит жүргізу кезінде тапсырманың басшысы:
 - (a) Тапсырманың орындалу сапасын тексеруге жауапты тұлғаның тағайындалғанын анықтау;
 - (b) Осындай тексеруді жүзеге асыратын тұлғамен тапсырманың орындалу сапасын тексеру кезеңінде анықталғандарды қоса алғанда, жүргізілетін аудит барысында туындайтын маңызды мәселелерді талқылау;
 - (c) Тапсырманың орындалу сапасын тексеру аяқталғанға дейін аудиторлық қорытындының күнін белгілеу (Сілтеме: A24 - A26 тармақтары).
- 20. Тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексеруші аудитор жасаған маңызды пайымдаулар мен аудиторлық қорытынды жасау кезінде жасалған қорытындыларға объективті баға береді. Бұл бағалау мыналарды қамтуы тиіс:
 - (a) Тапсырма бойынша серіктеспен маңызды мәселелерді талқылау
 - (b) Қаржылық есептілікті және ұсынылатын аудиторлық қорытындыны зерделеу
 - (c) Аудит тобы жасаған маңызды пайымдауларға және оның қорытындыларына қатысты таңдалған аудиторлық құжаттаманы зерттеу; және жасалған қорытындылар; және
 - (d) Аудиторлық қорытындыны жасау кезінде жасалған қорытындыларды бағалау және ұсынылған аудиторлық қорытындының тиісті екендігі туралы мәселені қарау (Сілтеме: A27-A29, A31-A33 тармақтары).
- 21. Акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде аудит сапасына тексеру жүргізу кезінде аудит сапасын бақылау жөніндегі маман мыналарды да ескеруі тиіс:
 - (a) Аудиторлық тапсырмаға қатысты фирманың Тәуелсіздігінің өзара іс-қимылы жөніндегі топтың бағалауы;
 - (b) Даулы мәселелер бойынша немесе басқа да қиын немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар өткізілді ме және қандай қорытындылар жасалды; және
 - (c) Тексеру үшін таңдалған аудиторлық құжаттама маңызды пайымдауларға қатысты атқарылған жұмыстарды көрсете ме және ол жасалған қорытындыларды растай ма және ол тұжырымдарды растай ма. (Сілтеме: A30-A33 тармақтары)

Пікірлердің ашықтығы

- 22. Команда ішінде, консультациялар өткізілгендермен немесе егер қажет болса, мәміле серіктесі мен бағалау сапасын бақылаушы арасында келіспеушіліктер туындаған жағдайда, мәміле тобы фирманың саясаты мен келіспеушіліктерді шешу процедураларын орындауы керек.

Мониторинг

- 23. Сапаны бақылаудың тиімді жүйесі ұйымға сапаны бақылау жүйесімен байланысты оның саясаты мен процедуралары өзекті, орынды және тиімді жұмыс істейтініне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз етуге арналған мониторинг процесін қамтиды. Аудиторлық серіктес фирманың мониторинг процесінің нәтижелерін, егер қажет болса, басқа желілік фирмалар таратқан соңғы ақпаратпен расталған және осы ақпаратта көрсетілген кемшіліктердің аудиторлық тапсырмаға әсер етуі мүмкін екендігін анықтауы керек (Сілтеме: A34 - A36 тармақтары).

Құжаттама

- 24. Аудиторлық құжаттамада аудитор мыналарды көрсетуге міндетті⁵:
 - (a) Тиісті этикалық талаптарды ұстануға қатысты анықталған проблемалар және олардың қалай шешілгендігі туралы мәліметтер;
 - (b) Нақты аудиторлық тапсырмаға қолданылатын тәуелсіздік талаптарын ұстану мәселесі бойынша қорытындылар, сондай-ақ осы қорытындыларды қолдайтын аудиторлық ұйыммен тиісті талқылаулар;
 - (c) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, белгілі бір тапсырмаларды қабылдау және орындау туралы тұжырымдар;
 - (d) Аудит жүргізу барысындағы консультациялардың сипаты мен көлемі, сондай-ақ олардың негізінде жасалған қорытындылар (Сілтеме: A37-тармағы).

⁵ ISA 230 «Аудиторлық құжаттама», 8 - 11 және А6-тармақтар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ
25. Тапсырманың сапасын бақылаушы тұлға тексерілген аудиторлық тапсырма бойынша мыналарды:

- (a) Фирманың тапсырманың орындалу сапасын тексеру саясатында қарастырылған процедуралар орындалғанын;
- (b) Тапсырманың сапасын бақылауды тексеру аудиторлық қорытынды жасалған күнге немесе күнге дейін аяқталғанын; және
- (c) Аудитор аудиторды жұмыс тобы жасаған маңызды пікірлер мен жұмыс тобы жасаған тұжырымдар шындыққа жанаспайды деп санайтын шешілмеген мәселелер туралы білмейді.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Сапаны бақылау жүйесі және аудиторлық топтардың рөлі (2-тармақты қара)

A1. Аудиторлық ұйымның аудиторлық тапсырмалар үшін оның сапаны бақылау жүйесін енгізу және қолдау міндеттері ISQC стандартымен немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптарымен белгіленеді. Бұл сапаны бақылау жүйесі келесі элементтердің әрқайсысы қарастырылатын саясат пен процедураларды қамтиды:

- Аудиторлық ұйым ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі;
- Тиісті этикалық талаптар;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және қолдау және нақты тапсырмаларды орындау;
- Кадрлық ресурстар;
- Тапсырманы орындау;
- Мониторинг.

Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесін енгізу және қолдау міндеттері белгіленетін ұлттық заңнаманың талаптары, олар осы тармақта аталған барлық элементтерді сипаттағанда және аудиторлық ұйымға орындалуы ISQC стандартының талаптарын орындау сияқты мақсаттарға қол жеткізуге әкелетін міндеттерді жүктегенде, ISQC белгіленгенге қарағанда қатаң қаралады.

Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сенім білдіру (Сілтеме: 4-тармағы)

A2. Ұйым немесе өзге тұлғалар ұсынған ақпарат керісінше болжаған жағдайларды қоспағанда, аудиторлық топ аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне, мысалы, аудиторлық ұйымға қатысты:

- Қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін кәсіби құзыреттілік;
- Қажетті деректерді біртіндеп жинақтау және ұсыну арқылы қамтамасыз етілетін тәуелсіздік;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру жүйелері арқылы клиенттермен қарым-қатынасты ұстану;
- Мониторинг процесі есебінен қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды ұстану.

Аудит сапасы үшін басшының жауапкершілігі (Сілтеме: 8 тармақ)

A3. Әрбір аудиторлық тапсырма бойынша жалпы сапа үшін жауапкершілікті өзіне ала отырып, тапсырма жетекшісі өз іс-әрекеттерінде және аудиторлық топ мүшелеріне тиісті тапсырмаларда атап көрсетеді:

- (a) Сапа үшін келесі факторларды тексерудің маңыздылығы:
 - (i) Жұмысты кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындау;
 - (ii) Қолданылатын фирманың сапасын бақылау саясаты мен процедураларын сақтау;
 - (iii) Мән-жайларға сәйкес аудиторлық қорытындылар беру; және клиенттермен жұмыс тобының өз алаңдаушылықтарын жауап беру әрекеттерінен қорықпай айту мүмкіндігі; және
- (b) Аудит жүргізу кезінде сапаның қағидаттық маңызы бар мән-жайы.

Тиісті этикалық талаптар

Тиісті этикалық талаптарды ұстану (Сілтеме: 9-тармақ)

A4. IESBA Кодексі мыналарды қамтитын кәсіби этиканың негізгі принциптерін белгілейді:

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіптік мінез-құлық.

«Ұйым», «Желі» және «Желіге кіретін ұйым» анықтамалары (9-11 тармақтарды қара)

A5. Тиісті этикалық талаптардағы «ұйым», «желі» және «желіге кіретін ұйым» анықтамалары осы ISA қабылданғандардан өзгеше болуы мүмкін. Мысалы, IESBA Кодексі «ұйымды» былай анықтайды:

- (a) Жеке практик маман, серіктестік немесе кәсіби бухгалтерлер корпорациясы;
- (b) Мұндай тұлғаларды иелену, басшылық ету арқылы немесе өзге де құралдардың көмегімен бақылайтын ұйымға;
- (c) Мұндай тұлғалардың иелігі, басшылығы немесе өзге де құралдардың көмегімен бақылайтын ұйымға.

IESBA Кодексінде «желі» және «желіге кіретін ұйым» сияқты ұғымдарға қатысты ұсынымдар да бар.

9-11- тармақтардың талаптарын сақтаған кезде тиісті этикалық талаптарда келтірілген анықтамалар осы этикалық талаптарды түсіндіру үшін қажетті шамада қолданылады.

Тәуелсіздік қауіптері (Сілтеме: 11 (c) тармағы)

A6. Өзара әрекеттесу серіктесі қолайлы деңгейге сәйкес келмейтін аудиторлық тапсырмаға қатысты Тәуелсіздік қауіпін анықтай алады. Бұл жағдайда аудит жөніндегі әріптес 11(d) тармағына сәйкес бұл туралы фирмадағы тиісті тұлғаға (тұлғаларға) тиісті іс-қимыл тәртібін айқындау үшін хабарлауға тиіс, ол қатерді тудыратын мән-жайды қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендетуді қамтамасыз ететін кепілдіктерді қолдану жолымен жоюды немесе тапсырманы орындаудан бас тартуды қамтуы мүмкін, егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етіледі.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A7. Заңнамалық шаралар мемлекеттік сектор аудиторларының тәуелсіздігіне кепілдік бере алады. Алайда, міндетті аудитордың атынан мемлекеттік сектордың аудиторларына немесе мемлекеттік сектордың аудиторлық фирмаларына белгілі бір юрисдикциядағы мандат шарттарына байланысты өз көзқарастарын бейімдеу қажет болуы мүмкін. нақты юрисдикцияда 11-тармаққа сәйкес келуін қамтамасыз ету үшін сіздің көзқарасыңызды бейімдеу қажет болуы мүмкін. Бұл мемлекеттік сектор аудиторының мандаты тапсырманы орындаудан бас тартуға мүмкіндік бермесе, туындаған және егер олар жеке секторда пайда болса, аудитордың тапсырманы орындаудан бас тартуына себеп болатын жағдайларды жария есеп түрінде ашуды қамтуы мүмкін.

Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар (Сілтеме: 12-тармақ)

A8. 1 ISQC сәйкес фирма жаңа клиентпен жұмыс істеуге қатыспас бұрын, бар клиентпен жұмыс істеуді жалғастыру туралы шешім қабылдағанда және бар клиентпен жұмыс істеуге жаңа қатысуды қарастыру кезінде осы жағдайларда қажет деп санайтын ақпаратты алуы керек⁶. Төмендегі ақпарат аудиторлық серіктеске клиенттермен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырмаларды қабылдау мен жалғастыруға қатысты тұжырымдардың қаншалықты орынды екенін анықтауға көмектеседі:

- Аудит жүргізілетін ұйымның корпоративтік басқаруына жауапты негізгі иеленушілердің, негізгі басшылардың және тұлғалардың адалдығы;
- Аудиторлық топтың осы тапсырманы орындау үшін құзыреттілігі, сонымен қатар уақыт пен ресурстарды қоса алғанда, қажетті мүмкіндіктердің болуы;
- Аудиторлық ұйымның және аудиторлық топтың тиісті этикалық талаптарды ұстану мүмкіндігі;
- Аудиторлық тапсырманы ағымдағы немесе алдыңғы орындау барысында туындаған маңызды сұрақтар, сондай-ақ олардың қарым-қатынасты жалғастырудағы салдары.

A9 Заңнама, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар ⁷ аудитор тапсырманы қабылдағанға дейін алдыңғы аудитор тапсырманы қабылдау туралы шешім қабылдау үшін аудитор білуі керек деп санайтын фактілер немесе

⁶ ISQC, 27 (a)-тармағы.

⁷ Мысалы, IESBA Кодексінің R320. 8 тармағына сілтеме.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

жағдайлар туралы кез келген белгілі ақпаратты сұрауы мүмкін. Кейбір жағдайларда алдыңғы аудитор мирасқордың аудитордың талабы бойынша мұрагер аудиторға анықталған немесе болжамды заң бұзушылықтар мен ережелер туралы ақпарат беруі қажет болуы мүмкін. Мысалы, егер алдыңғы аудитор анықталған немесе қабылданған заңдар мен ережелерді сақтамауға байланысты тапсырманы орындаудан бас тартса, IESBA кодексі алдыңғы аудитор мирасқор аудитордың өтініші бойынша аудиторлық тапсырманы орындауға келісім беру туралы шешім қабылдау үшін мұрагер аудитор білуі керек деп санайтын осындай сәйкессіздік туралы барлық фактілерді және басқа ақпаратты ұсынуды талап етеді.⁸

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (Сілтеме: 12-13 тармақтары)

A10. Мемлекеттік секторда аудиторлар заңнамада белгіленген процедураларға сәйкес тағайындалуы мүмкін. Тиісінше, 12, 13, A8 және A9 тармақтарында сипатталған клиенттермен қарым-қатынас пен аудиторлық тапсырмаларды қабылдауға және жалғастыруға қатысты кейбір талаптар мен ойлар маңызды болмауы мүмкін. Дегенмен, сипатталған процестен алынған ақпарат тәуекелдерді бағалауды жүргізу және олардың есептілікті дайындау жөніндегі міндеттерін орындау кезінде мемлекеттік сектор аудиторлары үшін құнды болуы мүмкін.

Аудиторлық топтардың мақсаты (Сілтеме: 14-тармағы)

A11. Аудит тобының құрамына бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласында арнайы білімі бар, фирмада жұмыс істейтін де, жұмыс істемейтін де, егер бар болса, тапсырма бойынша аудиторлық процедураларды орындайтын тұлға кіреді. Алайда, мұндай білімі мен тәжірибесі бар тұлға, егер оның тапсырмаға қатысуы тек консультациялық сипатта болса, тапсырманы орындау тобының мүшесі болып табылмайды. Консультациялар 18, A22-A23 тармақтарда қаралады.

A12. Бүкіл жұмыс тобының мүшелері иеленуі керек құзыреттілік пен қажетті мүмкіндіктерді қарастыру кезінде тапсырма менеджері келесі өлшемдерді ескере алады:

- Осындай сипаттағы және күрделіліктегі аудиторлық тапсырмалардың ерекшелігін түсіну, тиісті кәсіби дайындық пен қатысуға қол жеткізетін осы саладағы практикалық тәжірибенің болуы;
- Кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды түсіну;
- Тиісті ақпараттық технологияларды және бухгалтерлік есептің немесе аудиттің мамандандырылған салаларын білуді қоса алғанда, техникалық білім
- Клиент өз қызметін жүзеге асыратын салаларды білу;
- Кәсіби пайымдауды қолдану қабілеті;
- Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларын түсіну.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A13. Мемлекеттік секторда қосымша тиісті құзырет белгілі бір юрисдикциядағы аудиторлық тапсырма шарттарын орындау үшін қажетті дағдыларды қамтуы мүмкін. нақты юрисдикциядағы аудиторлық тапсырма. Мұндай құзырет заң шығарушы немесе басқа басқарушы орган алдындағы немесе қоғамдық мүддедегі есептілікті қоса алғанда, есептілікке қолданылатын талаптарды түсінуді қамтуы мүмкін. Мемлекеттік сектордағы аудиттің кең ауқымы, мысалы, тиімділік аудитінің кейбір аспектілерін немесе заңдардың, нормативтік актілердің немесе басқа өкілеттіктердің сақталуын кешенді бағалауды, сондай-ақ алаяқтық пен сыбайлас жемқорлық жағдайларының алдын алуды және анықтауды қамтуы мүмкін.

Тапсырманы орындау

Басшылық, бақылау және жүргізу (Сілтеме: 15 (а) тармағы)

A14. Аудиторлық топты басқару топ мүшелерін келесі мәселелер бойынша хабардар етуді қамтиды:

- Олардың міндеттері, соның ішінде тиісті этикалық талаптарды ұстану қажеттілігі, сондай-ақ ISA 200 стандарты талап еткендей, кәсіби скептицизммен аудитті жоспарлау және жүргізу қажеттілігі⁹;
- Аудит жүргізу үшін бірнеше серіктес тартылған жағдайда әрбір серіктестің міндеттері;
- Орындалатын жұмыстардың мақсаттары;
- Аудит жүргізілетін ұйымның бизнес сипаты;
- Тәуекелмен байланысты мәселелер;
- Туындауы мүмкін проблемалар;
- Осы аудитті жүзеге асырудың егжей-тегжейлі тәсілі.

⁸ Мысалы, IESBA Кодексінің R360. 22 және R360.23 тармақтарын қара

⁹ ISA200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 15-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Аудиторлық топ мүшелері арасындағы талқылау топтың тәжірибесі аз мүшелеріне оның тәжірибелі мүшелеріне сұрақтар қоюға және осылайша аудиторлық топ ішінде тиісті кәсіби қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді.

A15. Топтық жұмыс пен жаттығуды дұрыс ұйымдастыру аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелеріне тапсырылған жұмыстың мақсаттарын нақты түсінуге көмектеседі.

A16. Бақылау мынадай іс-шараларды қамтиды:

- Аудиттің орындалу барысын бақылау;
- Аудиторлық топтың жекелеген мүшелерінің құзыреттілігі мен қабілеттерін талдау, оның ішінде оларға тапсырылған жұмыстарды орындау үшін жеткілікті уақыт бар-жоғын, алынған нұсқауларды түсінетіндігін, сондай-ақ жұмыстардың нақты аудиторлық тапсырмаға жоспарланған тәсілге сәйкес орындалатындығын түсіну;
- Аудит барысында туындайтын маңызды мәселелерді қарастыру, олардың маңыздылығын зерттеу және бастапқыда жоспарланған тәсілге тиісті түзетулер енгізу;
- Тапсырманы орындау барысында аудиторлық топтың тәжірибелі мүшелері кеңес беру немесе қарау үшін сұрақтарды анықтау.

Шолу тексерулері

Шолу тексерулері бойынша міндеттер (Сілтеме: [16-тармақ](#))

A17. ISQC1 сәйкес аудиторлық ұйымның шолу тексерулері үшін жауапкершілік бөлігіндегі саясат пен процедураларды аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелерінің жұмысын оның тәжірибелі мүшелері тексеретінін ескере отырып айқындалады.¹⁰

A18. Шолу сынағы, мысалы, келесі мәлімдемелер шындыққа сәйкес келетіндігін қарастырудан тұрады:

- Жұмыс кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалады;
- Маңызды мәселелер одан әрі қарауға шығарылды;
- Тиісті консультациялар өтті, олардың негізінде жасалған қорытындылар құжатталған және қолданылған;
- Орындалған жұмыстың сипатын, мерзімін және көлемін қайта қарау қажет;
- Орындалған жұмыс жасалған қорытындыларды қолдайды және тиісті түрде құжатталған;
- алынған дәлелдемелер жеткілікті және аудиторлық қорытындыны қолдау үшін тиісті сипатта болады;
- Осы аудиторлық тапсырманың барлық процедураларының мақсаттарына қол жеткізілді.

Тапсырма жетекшісінің орындаған жұмысын шолып тексеру (Сілтеме: [17-тармақ](#))

A19. Тапсырманы орындаудың тиісті кезеңдерінде тапсырыс берушінің төменде көрсетілген мәселелерді уақтылы қарауы аудиторлық қорытынды жасалған күні немесе оған дейін тапсырыс берушінің қанағаттануына қатысты маңызды мәселелерді уақтылы шешуге мүмкіндік береді:

- Сот шешімдерін қолданудың маңызды бағыттары, әсіресе нақты аудит кезінде анықталған күрделі немесе даулы мәселелерге байланысты;
- Елеулі тәуекелдер;
- Тапсырма менеджері маңызды деп санайтын басқа салалар.

Тапсырма жетекшісіне барлық аудиторлық құжаттарды тексерудің қажеті жоқ, бірақ ол мұны жасай алады. Алайда, ISA 230 стандартының талаптарына сәйкес, менеджер жүргізілген тексерулердің көлемі мен мерзімдерін құжаттайды.¹¹

A20. Тапсырманы орындау барысында аудит жүргізу жөніндегі міндеттерді өз мойнына алған серіктес аудит жөніндегі серіктестің міндеттерін өзіне алу мақсатында өзгерістер күніне дейін орындалған жұмысты тексеру үшін A19 тармағында сипатталған тексеру процедураларын қолдана алады.

Бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласында тәжірибесі бар жұмыс тобының мүшесін пайдалануға қатысты ойлар (Сілтеме: 15-17 тармақтар)

A21. Бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласында тәжірибесі бар топ мүшесін тартқан жағдайда, осы топ мүшесінің жұмысын бақылау және тексеру мыналарды қамтуы мүмкін менеджмент тобының мүшесінің жұмысын қадағалау және тексеру келесі мәселелерді қамтуы мүмкін:

¹⁰ ISQC 1, 33-тармақ.

¹¹ ISA 230, 9 (c) тармағы.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

- Осы тұлғамен өзі орындайтын жұмыстың сипатын, көлемі мен мақсаттарын келісу; сондай-ақ өзі және аудит жүргізу жөніндегі топтың қалған мүшелері арасындағы кәсіби қарым-қатынастың рөлдерін, сипатын, мерзімдері мен көлемін тиісінше бөлу;
- Оның қорытындылары мен қорытындыларының маңыздылығы мен негізділігін, сондай-ақ олардың басқа аудиторлық дәлелдемелермен келісімділігін қоса алғанда, осы тұлғаның жұмыс нәтижелерінің жарамдылығын бағалауды қамтуы тиіс.

Консультациялар (Сілтеме: 18-тармақ)

A22. Аудиторлық ұйымның өзінде де, қолданылатын жерде де маңызды техникалық, этикалық және басқа мәселелер бойынша консультациялардың тиімділігіне консультанттар болған жағдайларда қол жеткізіледі:

- Олар кәсіби ұсыныстар беруге мүмкіндік беретін барлық маңызды фактілер туралы ақпарат алады;
- Тиісті білімі, мәртебесі және тәжірибесі бар.

A23. Клиенттермен жұмыс жасайтын топтың фирмалардан тыс жерде кеңес алуы орынды болуы мүмкін, мысалы, фирманың тиісті ішкі ресурстары болмаса. Олар басқа фирмалардан, кәсіби және реттеуші органдардан немесе тиісті сапа қызметтерін ұсынатын коммерциялық ұйымдардан кеңес сұрай алады.

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді аудиторлық қорытынды күніне дейін аяқтау (Сілтеме: 19 (с) тармағы)

A24. ISA 700 (Қайта қаралған) аудитордың қорытындысы аудитордың қаржылық есептілік туралы пікіріне негізделген жеткілікті тиісті дәлелдемелерді алған күннен ерте емес болуын талап етеді.¹² Акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудиті болған жағдайда немесе тапсырма тапсырманың сапасын тексеру критерийлеріне сәйкес келсе, мұндай тексеру аудиторға тиісті дәлелдердің жеткілікті түрде алынғанын анықтауға көмектеседі.

A25. Жұмыстың тиісті кезеңдерінде сапаны бақылауды уақтылы жүргізу аудиторлық қорытынды жасалған күнге немесе күнге дейін тапсырманың сапасын бақылау бойынша рецензенттің қанағаттануына қатысты маңызды мәселелерді жедел шешуге мүмкіндік береді.

A26. Жұмыс сапасын бақылауды тексеруді аяқтау жұмыс сапасын тексеру жөніндегі маманның 20-21-тармақтарда баяндалған талаптарды орындауын және егер қажет болса, 22-тармақты орындауды білдіреді. 20-21- тармақтардың талаптары және егер қажет болса, 22-тармақтың орындалуы. Тапсырманың сапасын тексеруді құжаттау түпкілікті аудиторлық файлды қалыптастыру шеңберінде аудиторлық қорытындының күнінен кейін аяқталуы мүмкін. ISA 230 талаптарды белгілейді және тиісті нұсқаулар береді.¹³

Тапсырманың орындалу сапасын тексерудің сипаты, мерзімі және көлемі (Сілтеме: 20-тармақ)

A27. Мән-жайлардағы өзгерістерге қатысты қырағылықты ұстану тапсырма басшысына нақты аудиторлық тапсырманы орындаудың басында мұндай тексерудің қажеттілігі болмағанына қарамастан, тапсырманың орындалу сапасын тексеру қажет болатын жағдайларды анықтауға мүмкіндік береді.

A28. Аудиторлық тапсырманың сапасын тексеру көлемі, атап айтқанда, аудиторлық тапсырманың күрделілігіне, ұйымның жария ұйым болып табылатындығына, сондай-ақ осы жағдайларда аудиторлық қорытындының жеткіліксіз болу қаупіне байланысты болуы мүмкін. Аудиторлық тапсырманың сапасына бақылау жүргізу серіктестің аудиторлық тапсырма бойынша жауапкершілігін және оның орындалуын төмендетпейді.

A29. ISA701¹⁴ қолданылған жағдайда аудиторлық қорытындыны қалыптастыру кезінде Аудиторлық топ жасаған тұжырымдар мынадай анықтамаларды қамтиды:

- Аудиторлық қорытындыға енгізілуге жататын аудиттің негізгі мәселелерді;
- Егер бар болса, ISA 701 14-тармағына сәйкес аудиторлық қорытындыда хабарланбайтын аудиттің негізгі мәселелерін;
- Егер қолданылатын болса, ұйым мен аудиттің нақты фактілері мен мән-жайларына байланысты аудиттің негізгі мәселелері, олар туралы ақпаратты аудиторлық қорытындыда хабарлау керек екендігі туралы ақпарат жоқ.

Бұдан басқа, 20(b) тармаққа сәйкес ұсынылып отырған аудиторлық қорытындыны тексеру «Аудиттің негізгі мәселелері» бөліміне енгізу үшін ұсынылып отырған тұжырымды қарауды қамтиды.

¹² ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, 49-тармақ.

¹³ ISA 230, 14-16 тармақтар.

¹⁴ ISA 701, *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ

Тізімге енгізілген ұйымдармен өзара әрекеттесу сапасын тексеру (Сілтеме: [21-тармақ](#))

A30. Ұйымның тізіміне енгізілген өзара іс-қимыл сапасын бақылауды шолу барысында қаралуы мүмкін өзара іс-қимыл тобы шығарған маңызды шешімдерді бағалауға қатысты басқа мәселелерге мыналар жатады:

- ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)¹⁵ сәйкес тапсырманы орындау барысында анықталған елеулі тәуекелдер және ISA330¹⁶ сәйкес осы тәуекелдерге ден қою шаралары, соның ішінде ISA240¹⁷ сәйкес алаяқтық тәуекеліне бағалау мен ден қою шаралары;
- Қабылданған пайымдаулар, әсіресе маңыздылығы мен елеулі тәуекелдеріне қатысты;
- Аудит барысында анықталған түзетілген және түзетілмеген бұрмаланулардың маңыздылығы мен таралуы;
- Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың, сондай-ақ қажет болған жағдайда реттеуші органдар сияқты басқа тараптардың назарына жеткізілуі тиіс мәселелер.

Жағдайларға байланысты бұл қосымша сұрақтар басқа ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудиті бойынша тапсырманың орындалу сапасын тексеру кезінде де қарастырылуы мүмкін.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері (Сілтеме: [20-21 тармақтар](#))

A31. Ашық ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитінен басқа, фирманың тапсырмалардың сапасына тексеру жүргізу үшін белгілеген критерийлерге сәйкес келетін тапсырмаларға аудит жүргізу кезінде аудиторлық тапсырмалардың сапасын тексеру қажет. Кейбір жағдайларда фирманың аудиторлық тапсырмаларының ешқайсысы мұндай тексеруге мүмкіндік беретін критерийлерге сәйкес келмейді.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (Сілтеме: [20-21 тармақтар](#))

A32. Мемлекеттік секторда міндетті аудитор (мысалы, Бас аудитор немесе Бас аудитордың атынан тағайындалған тиісті біліктілігі бар басқа тұлға) мемлекеттік сектордағы аудит үшін жалпы жауапты өзара іс-қимыл серіктесі рөліне баламалы рөл атқара алады. Мұндай жағдайларда жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшыны таңдау кезінде аудиттелетін тұлғадан тәуелсіздік алу қажеттілігі және егер қажет болса, жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшының объективті баға беру қабілеті ескеріледі.

A33. 21 және A30 тармақтарында аталған ұйымдар мемлекеттік секторда кең таралмаған. Алайда, мемлекеттік сектордың басқа да ұйымдары болуы мүмкін, олар өздерінің көлеміне, күрделілігіне немесе қоғамдық мүдделеріне байланысты маңызды, сондықтан мүдделі тараптардың кең ауқымы бар. Мысал ретінде мемлекеттік ұйымдар мен коммуналдық қызметтерді келтіруге болады. Мемлекеттік сектордағы ағымдағы өзгерістер де маңызды ұйымдардың жаңа түрлерінің пайда болуына әкелуі мүмкін. Маңыздылықты анықтауға негізделген тұрақты объективті критерийлер жоқ. Дегенмен, мемлекеттік сектордың аудиторлары қандай ұйымдардың тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізуді талап ететіндей маңызды болуы мүмкін екенін бағалайды.

Мониторинг (23 тармақты қара)

A34. 1 ISQC аудиторлық ұйымнан ұйымды сапаны бақылау жүйесіне қатысты оның саясаты мен процедуралары өзекті, барабар және тиімді жұмыс істейтініне сенімді түрде қамтамасыз етуге арналған белгілі бір мониторинг шараларын әзірлеуді талап етеді.¹⁸

A35. Жүргізілген аудитке теріс әсер етуі мүмкін қиындықтарды талдау кезінде, тапсырма жетекшісі нақты аудиторлық тапсырма аясында жеткілікті деп санайтын жағдайды түзету үшін аудиторлық ұйым қабылдаған шараларды ескеруі мүмкін.

A36. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіндегі бір немесе басқа кемшілік нақты аудиторлық тапсырманың кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалмағанын немесе аудиторлық қорытындының дұрыс еместігін білдірмейді.

Құжаттама

Консультациялар жөніндегі құжаттама (Сілтеме: [24\(d\)](#) тармағы)

A37. Толық және егжей-тегжейлі болып табылатын күрделі немесе даулы мәселелерді қарастырған басқа мамандармен кеңесуге арналған құжаттама түсінуге көмектеседі:

- Кеңес сұраған мәселенің өзі;
- Кез келген қабылданған шешімдерді, осы шешімдердің негіздемесін және олардың қалай орындалғанын қоса алғанда, консультация нәтижелері.

¹⁵ ISA 315 (Қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

¹⁶ ISA300 «Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау»

¹⁷ ISA 240 «Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері».

¹⁸ ISQC 1, [48-тармақ](#).

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 230

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Аудиторлық құжаттаманың сипаты мен мақсаты	2-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	
Аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындау	7
Орындалған аудиторлық процедураларды және алынған аудиторлық дәлелдемелерді құжаттау	8-13
Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру	14-16
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындау	A1
Орындалған аудиторлық процедураларды және алынған аудиторлық дәлелдемелерді құжаттау.	A2-A20
Аудиторлық файлдың түпкілікті қалыптасуы.	A21-A24
Қосымша: Басқа да ISA аудиторлық құжаттамаға қойылатын ерекше талаптар	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 230 *Аудиторлық құжаттама ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

Кіріспе

ISA-ның қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде аудиторлық құжаттаманы дайындау жөніндегі міндеттерін белгілейді. Қосымшада құжаттама мәселелері бойынша қандай да бір талаптар мен ұсынымдар бар өзге де ISA санамаланған. Басқа да ISA-да қамтылған құжаттаманы жасау бойынша нақты талаптар ISA қолдануға қандай да бір шектеулер қоймайды. Заңдарда немесе нормативтік актілерде құжаттамаға қосымша талаптар белгіленуі мүмкін.

Аудиторлық құжаттаманың сипаты мен мақсаты

2. ISA талаптарына және өзге де қолданылатын ISA қамтылған құжаттамаға қойылатын ерекше талаптарға жауап беретін аудиторлық құжаттама:
 - (a) Аудитордың негізгі мақсаттарына қол жеткізу туралы аудитор жасаған қорытындыны негіздейтін дәлелдемелерді;¹ және
 - (b) Аудиттің ISA және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жоспарланғаны және жүргізілгені туралы дәлелдемелерді қамтамасыз етеді.
3. Аудиторлық құжаттама:
 - Аудиторлық топқа аудитті жоспарлауға және жүргізуге көмектесуді;
 - Бақылауға жауапты аудиторлық топ мүшелеріне аудиторлық жұмысты басқаруға және бақылауға, сондай-ақ ISA220 сәйкес олардың шолу тексерулері бойынша міндеттерін орындауға көмектесуді²;
 - Аудиторлық топтың жұмысында оның есептілігін қамтамасыз етуді;
 - Болашақ тексерулер үшін тұрақты маңызы бар мәселелер тізбесін сақтауды;
 - ISQC1³ немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптарына сәйкес сапаны бақылау мақсатында шолу тексерулерін және инспекциялауды жүргізуді⁴ қамтамасыз етуді;
 - Қолданыстағы заңнамалық, нормативтік немесе өзге де талаптарға сәйкес сыртқы инспекциялауды жүргізу мүмкіндігін қамтамасыз етуді қоса алғанда бірқатар қосымша функцияларды орындауды қамтамасыз етеді.

Күшіне ену күні

4. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

5. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Аудиторлық қорытындыны негіздейтін жеткілікті және тиісті деректерді;
 - (b) Аудиттің ISA және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жоспарланғаны және жүргізілгені туралы дәлелдемелерді қамтамасыз ететін құжаттаманы дайындау болып табылады.

Анықтамалар

6. ISA мақсаты үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) *Аудиторлық құжаттама* – Орындалған аудиторлық процедураларда, алынған орынды аудиторлық дәлелдемелер және аудитор жасаған қорытындылар туралы жазбалар. (кейде «жұмыс құжаттары» немесе «жұмыс құжаттары» сияқты терминдер де қолданылады).
 - (b) *Аудиторлық файл* – Нақты тапсырмаға қатысты аудиторлық құжаттаманы білдіретін деректерді қамтитын, деректерді ұстануға арналған бір немесе одан көп папка не өзге қағаз немесе электрондық ақпарат тасығыштар.
 - (c) *Тәжірибелі аудитор* – Аудит жүргізудің практикалық тәжірибесі және:
 - (i) Аудиторлық процедуралар;

¹ ISA200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізу», 11-тармақ

² ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, 15-17 тармақтар.

³ ISQC 1 «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау», 32 - 33, 35 - 38 және 48-тармақтар.

⁴ ISA 220, 2-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

- (ii) ISA және қолданылатын заңнама талаптары мен нормативтік талаптар;
- (iii) Аудит жүргізілетін ұйым қызмет жүргізетін бизнес-орта; және
- (iv) Ұйымның саласына қатысты аудит және қаржылық есептілік мәселелер туралы тиісті түсінігі бар тұлға (фирмаға қатысты ішкі немесе сыртқы).

Талаптар

Аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындау

7. Аудитор аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындауы тиіс (A1 тармағы).

Орындалған аудиторлық процедураларды және алынған аудиторлық дәлелдемелерді құжаттау

Аудиторлық құжаттаманың нысаны, мазмұны және көлемі

8. Аудитор нақты аудиторлық тапсырманы жүргізумен бұрын байланысы жоқ тәжірибелі аудитордың түсінуі үшін жеткілікті аудиторлық құжаттаманы дайындауы тиіс (A2 - A5, A16 - A17-тармақтарды қара):
- (a) ISA және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды ұстану үшін орындалған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін (A6 - A7 тармақтары);
 - (b) Орындалған аудиторлық процедуралардың нәтижелері және жиналған аудиторлық дәлелдемелер;
 - (c) Аудиторлық тапсырма барысында туындаған маңызды мәселелер, олар бойынша жасалған қорытындылар және осы қорытындыларды тұжырымдау кезінде пайдаланылған елеулі кәсіби пайымдар (A8 - A11 тармақтарды қара).
9. Орындалған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін құжаттау кезінде аудитор:
- (a) Тестіленген баптардың немесе сұрақтардың ерекше сипаттамалары қандай екенін (A12-тармақ);
 - (b) Осындай жұмыстың аяқталған күнін көрсете отырып, аудиторлық жұмысты кім орындағанын;
 - (c) Орындалған аудиторлық жұмысты кім тексергенін, оның ішінде: мұндай тексерудің күні мен көлемі (A13 тармағы).
10. Аудитор маңызды мәселелерді басшылықпен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен, оның ішінде талқыланған мәселелердің сипатын, сондай-ақ бұл талқылаулардың қашан және кіммен болғанын құжаттауы керек (A14 тармағы).
11. Егер аудитор белгілі бір маңызды мәселеге қатысты оның түпкілікті тұжырымдарына сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаса, аудитор бұл сәйкессіздікті қалай шешкенін құжаттауы керек (A15 тармағы).

Қандай да бір қолданылатын талаптан ауытқу

12. Егер ерекше жағдайларда аудитор ISA-ның тиісті талабынан бас тартуды қажет деп санаса, ол орындалған альтернативті аудиторлық процедуралардың осы талаптың мақсатына қалай жететінін құжаттап, мұндай шегінудің себептерін түсіндіруі керек. (A18-A19 тармақтары).

Аудиторлық қорытынды күнінен кейін туындаған мәселелер

13. Егер ерекше жағдайларда аудитор жаңа немесе қосымша процедураларды орындаса немесе аудиторлық қорытындыдан кейін жаңа қорытындыға келсе, онда аудитор (A20-тармақ):
- (a) Туындаған жағдайларды;
 - (b) Орындалған жаңа немесе қосымша аудиторлық процедуралар, алынған аудиторлық дәлелдемелер және жасалған қорытындылар, сондай-ақ олардың аудиторлық қорытындыға әсерін; және
 - (c) Аудиторлық құжаттамаға кез келген өзгерістер қашан және кімнің енгізілгенін және қаралғанын құжатпен растауы тиіс.

Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру

14. Аудиторлық қорытынды берілген күннен кейін аудитор аудиторлық құжаттаманы аудиторлық файлға уақтылы жинап, аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастырудың әкімшілік процедураларын аяқтауы тиіс (A21 - A22 тармақтары).
15. Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін аудиторға қандай да бір аудиторлық құжаттаманы ұстану мерзімі аяқталғанға дейін оны алып тастауға немесе тастауға тыйым салынады (A23- тармақ).

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

16. Егер 13-тармақта сипатталғанға жатпайтын жағдайларда аудитор аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін қолданыстағы аудиторлық құжаттаманы өзгерту немесе оны жаңа құжаттармен толықтыру қажет деп есептесе, ол өзгерістер мен толықтырулардың сипатына қарамастан, мыналарды (A24-тармақ):
- (a) Аудиторлық файлды енгізу қажет болған нақты себептерді
 - (b) Оларды қашан және кім енгізді және тексергенін құжаттауы тиіс.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындау (7-тармақ)

- A1. Жеткілікті және тиісті аудиторлық құжаттаманы уақтылы дайындау аудит сапасын арттыруға және аудиторлық қорытындыны дайындау аяқталғанға дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерді және жасалған қорытындыларды тиімді қарауға және бағалауға ықпал етеді. Аудиторлық жұмысты орындағаннан кейін дайындалған құжаттама мұндай жұмысты орындау кезінде дайындалған құжаттамаға қарағанда дәлірек болмауы мүмкін.

Орындалған аудиторлық процедураларды және алынған аудиторлық дәлелдемелерді құжаттау

Аудиторлық құжаттаманың нысаны, мазмұны және көлемі (8-тармақ)

- A2. Аудиторлық құжаттаманың нысаны, мазмұны және көлемі келесі факторларға байланысты:

- Субъектінің мөлшері мен күрделілігі.
- Орындалуы керек аудиторлық процедуралардың сипаты.
- Елеулі бұрмаланулардың анықталған тәуекелдері.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің маңыздылығы.
- Анықталған ерекшеліктердің сипаты мен көлемі.
- Атқарылған жұмыс туралы құжаттамадан немесе алынған аудиторлық дәлелдемелерден айқын көрінбейтін қорытындыларды немесе қорытындылар үшін негіздерді құжаттау қажеттілігі.
- Қолданылатын аудит әдістемесі мен құралдары.

- A3. Аудиторлық құжаттама қағазда не электрондық немесе өзге де тасығыштарда жүргізілуі мүмкін. Аудиторлық құжаттаманың мысалдары:

- Аудит бағдарламалары.
- Аналитикалық материалдар.
- Меморандумдар.
- Маңызды мәселелердің қысқаша мазмұны.
- Растау және растау хаттары.
- Бақылау тізімдері.
- Маңызды мәселелер бойынша хат алмасу (электрондық поштаны қоса).

Аудитор аудиторлық құжаттаманың құрамына ұйымның түйіндемелерін немесе шоттарының көшірмелерін (мысалы, маңызды және нақты шарттар мен келісімдер) қоса алады. Алайда, аудиторлық құжаттама ұйымның бухгалтерлік есебін алмастыра алмайды.

- A4. Аудитор аудиторлық құжаттамаға жұмыс құжаттары мен қаржылық есептіліктің ауыстырылған жобаларын, толық емес немесе алдын ала түсінуді көрсететін ескертпелерді, қате немесе басқа қателер тұрғысынан түзетілген құжаттардың алдыңғы көшірмелерін, сондай-ақ құжаттардың телнұсқаларын енгізудің қажеті жоқ.

- A5. Аудитордың ауызша түсіндірмелері аудитор жасаған жұмыстың немесе ол жасаған қорытындылардың жеткілікті растауы болып табылмайды, бірақ аудиторлық құжаттамада қамтылған ақпаратты түсіндіру немесе нақтылау үшін пайдаланылуы мүмкін.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

ISA ұстану жөніндегі құжаттама (8(a) тармағы)

- A6. Негізінде, осы ISA-ның талаптарын сақтау аудиторлық құжаттаманың осы жағдайларда жеткілікті және орынды болуына әкеледі. Басқа ISA-да осы басқа ISA-ға қатысты нақты жағдайларда берілген ISA-ны қолдануды жеңілдетуге арналған нақты құжаттама талаптары бар. Басқа ISA-да құжаттамаға қойылатын нақты талаптар осы ISA-ны қолдануды шектемейді. Сонымен қатар, белгілі бір ISA-да құжаттамаға қойылатын талаптың болмауы осы ISA-ны орындау нәтижесінде ешқандай құжаттама дайындалмайды дегенді білдірмейді.
- A7. Аудиторлық құжаттама жүргізілген ISA сәйкес келетіндігіне дәлелдерді қамтамасыз етеді. Алайда, аудит барысында аудитордың барлық қарастырылған мәселелерді немесе барлық кәсіби тұжырымдарды құжаттауы міндетті де, іс жүзінде де мүмкін емес. Бұдан басқа, аудитор сақталуы аудиторлық файлға қоса тіркелген құжаттармен расталатын талаптардың сақталу фактісін бөлек (мысалы, бақылау тізбесінде) құжаттауға міндетті емес. Мысалы:
- Тиісті құжатталған аудит жоспарының болуы аудитордың аудитті жоспарлағанын көрсетеді;
 - Аудиторлық құжаттамада қол қойылған міндеттеме-хаттың болуы аудитордың аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалармен келіскенін көрсетеді.
 - Клиенттің қаржылық есептілігіне қатысты ескертпемен тиісті түрде рсімделген пікірі бар аудиторлық қорытынды аудитор ISA сипатталған тиісті мән-жайларда пікір білдіру талабын ескертпемен орындағанын көрсетеді;
 - Аудиторлық файл аясында әдетте аудит барысында қолданылатын талаптардың сақталуын көрсететін бірқатар әдістерді қолдануға болады:
 - Мысалы, аудитордың кәсіби скептицизмін құжаттаудың бірыңғай тәсілі болмауы мүмкін. Алайда, аудиторлық құжаттама аудитордың ISA-ға сәйкес кәсіби скептицизм көрсеткенінің дәлелі бола алады. Мысалы, бухгалтерлік бағалауға қатысты, егер алынған аудиторлық дәлелдемелер басшылықтың талаптарын растайтын және оған қайшы келетін дәлелдемелерді қамтыса, аудитордың осы дәлелдемелерді, соның ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығы туралы қорытынды шығарған кезде жасалған кәсіби пайымдауларды қалай бағалағанын құжаттау қажет.
 - Тапсырма жетекшісінің Халықаралық аудиттің стандарттарын ұстану тәртібімен аудиторлық тапсырманы басқару, бақылау және жүргізу үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы аудиторлық құжаттамада бірқатар әдістермен расталуы мүмкін. Атап айтқанда, бұл тапсырма жетекшісінің аудиттің әртүрлі аспектілеріне уақтылы қатысуы туралы құжаттама болуы мүмкін, мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) талап ететін аудиторлық топты талқылауға қатысу.⁵

Маңызды мәселелерді және тиісті маңызды кәсіби пайымдауларды құжаттық рәсімдеу (8 (c) тармақ)

- A8. Осы немесе басқа мәселенің маңыздылығын бағалау фактілер мен жағдайларды объективті талдауды қажет етеді. Маңызды сұрақтардың мысалдары:
- Маңызды тәуекелдердің пайда болуына әкелетін сұрақтар (ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) анықталғандай)⁶
 - (a) қаржылық есептіліктің елеулі түрде бұрмалануы мүмкін екенін немесе (b) аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін бұрынғы бағалауын қайта қарау қажеттігі бар екенін, сондай-ақ аудитордың осы тәуекелдерге жауап ретінде қабылдайтын шараларын көрсететін аудиторлық процедуралардың нәтижелері;
 - Аудитордың қажетті аудиторлық процедураларды қолдануын едәуір қиындататын мән-жайлар;
 - Аудитордың пікірін өзгертуге немесе аудиторлық қорытындыға «маңызды жағдайлар» бөлімін енгізуге әкелуі мүмкін ескертулер.
- A9. Маңызды мәселелер бойынша аудиторлық құжаттаманың нысанын, мазмұнын және көлемін анықтаудағы маңызды фактор жұмысты орындау және оның нәтижелерін бағалау кезінде пайдаланылған кәсіби пайымдау дәрежесі болып табылады. Кәсіби пайымдауларды құжаттау, егер олар маңызды болса, аудитордың қорытындыларын түсіндіруге және оның пайымдауларының сапасын жақсартуға қызмет етеді. Мұндай мәселелер аудиторлық құжаттаманы тексеруге жауапты тұлғалар үшін, оның ішінде тұрақты маңызды бар мәселелерді қарау кезінде (мысалы, бухгалтерлік бағалауды ретроспективті тексеру кезінде) кейінгі аудиттерді жүргізу кезінде ерекше қызығушылық тудырады.
- A10. 8-тармаққа сәйкес кәсіби пайымдауды пайдалануға қатысты аудиторлық құжаттаманы дайындау қажет болатын жағдайлардың кейбір мысалдары, егер мәселелер мен пайымдаулар маңызды болып табылса, мыналарды:

⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау», 17-тармақ.

⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 12 (1) тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

- Талап аудитордың белгілі бір ақпаратты немесе факторларды «қарастыруы» керек болған кезде аудитордың қорытындысының негізі болып табылады және бұл қарастыру белгілі бір тапсырма контекстінде маңызды болып табылады;
- Аудитордың басшылықтың субъективті пайымдауларының негізділігі туралы қорытындысы үшін негізін
- Аудитордың бухгалтерлік бағалау мен тиісті жария ету қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде негізделген бе, әлде олар бұрмаланған ба деген қорытындысының негізін;
- Аудитордың құжаттың түпнұсқалығы туралы қорытындылары үшін қосымша тергеу (мысалы, сарапшыны тиісті түрде тарту немесе растау процедуралары) аудит барысында анықталған шарттарға жауап ретінде жүргізіліп, аудитор құжаттың шынайы болмауы мүмкін деген сенімге әкелуді.
- ISA 701⁷ қолданған жағдайда аудитордың аудиттің негізгі мәселелерін айқындауы немесе хабарлауға жататын аудиттің негізгі мәселелерінің жоқтығын айқындауды қамтиды.

A11. Аудитор аудиторлық құжаттаманың бір бөлігі ретінде аудит барысында анықталған маңызды мәселелерді және олардың қалай шешілгенін сипаттайтын немесе осындай ақпаратты қамтитын басқа тиісті аудиторлық құжаттамаға аяқас сілтемелер беретін түйіндемені (кейде аудитті аяқтау туралы меморандум деп аталады) дайындауды және сақтауды пайдалы деп санауы мүмкін. Мұндай түйіндеме аудиторлық құжаттаманы тиімді және жедел қарауға және тексеруге ықпал етуі мүмкін, әсіресе ірі және күрделі аудиттерді жүргізу кезінде. Сонымен қатар, мұндай түйіндемені дайындау аудиторға маңызды мәселелерді қарастыруға көмектеседі. Ол сондай-ақ аудиторға орындалған аудиторлық процедуралар мен жасалған қорытындылар аясында аудитор қол жеткізе алмайтын тиісті ISA-ның мақсаттары бар-жоғын қарастыруға көмектесе алады, бұл оның жалпы аудит мақсаттарына жетуіне кедергі келтіреді.

Нақты тестілеуден өткен баптарды немесе мәселелерді, сондай-ақ орындаушы мен тексерушіні көрсету (9-тармақ)

A12. Сәйкестендіру белгілерін жазу бірқатар мақсаттарды көздейді. Мысалы, бұл аудиторлар тобына өз жұмысына жауап беруге мүмкіндік береді және ерекшеліктер мен сәйкессіздіктерді тергеуді жеңілдетеді. Сәйкестендіру белгілері аудиторлық процедураның сипатына және тексерілетін объектіге немесе затқа байланысты. Мысалы:

- Ұйым берген жеткізу тапсырыстарын егжей-тегжейлі тестілеу үшін аудитор тестілеу үшін таңдалған құжаттарды жеткізу тапсырыстарының күндері мен бірегей нөмірлері бойынша анықтай алады;
- Белгілі бір жиынтықтан белгілі бір сомаға барлық мақалаларды таңдауды немесе тексеруді қажет ететін процедура үшін аудитор процедураның көлемін жазып, жиынтықты анықтай алады (мысалы, бухгалтерлік кітаптан белгілі бір сомаға арналған журналдағы барлық жазбалар);
- Құжаттар жиынтығынан жүйелі іріктеуді қажет ететін процедура үшін аудитор таңдалған құжаттарды олардың қайнар көзін, бастапқы нүктесін және іріктеу аралығын жазу арқылы анықтай алады (мысалы, 1 сәуірден 30 қыркүйекке дейінгі кезеңдегі жөнелту журналынан алынған жөнелту есептерін жүйелі түрде іріктеу, № 12345 есептен бастап және әрбір 125-ші есепті таңдау);
- Ұйымның нақты қызметкерлерімен сұхбат жүргізуді талап ететін процедура үшін аудитор сұхбат күндерін, сондай-ақ ұйым қызметкерлерінің тегі мен лауазымдарының аттарын жаза алады;
- Бақылау процедурасы үшін аудитор бақыланатын процесті немесе сұрақты, қатысушы тұлғаларды, олардың тиісті міндеттерін, сондай-ақ бақылау орны мен уақытын жаза алады.

A13. ISA 220 аудитордан аудиторлық құжаттаманы тексеру арқылы орындалған аудиторлық жұмысты тексеруді талап етеді⁸. Орындалған аудиторлық жұмысты нақты кім тексергенін құжаттауды талап ету әр жұмыс құжатында оның тексерілгенін растау қажет дегенді білдірмейді. Алайда, бұл талап қандай аудиторлық жұмыстың тексерілгенін, жұмысты кім тексергенін және қашан тексерілгенін құжаттау керек дегенді білдіреді.

Басшылықпен, басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа да тұлғалармен маңызды мәселелерді талқылауды құжаттау (10-тармақ)

A14. Құжаттама аудитор дайындаған жазбалармен шектелмейді, сонымен қатар ұйым қызметкерлері дайындаған және аудитор келіскен жиналыс хаттамалары сияқты басқа да тиісті жазбаларды қамтуы мүмкін. Аудитор маңызды мәселелерді талқылай алатын басқа тұлғаларға ұйымның басқа қызметкерлері және сыртқы тараптар, мысалы, ұйымдарға кәсіби кеңес беретін тұлғалар жатады.

⁷ ISA 701 «Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету»

⁸ ISA 220, 17-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

Сәйкессіздіктер қалай шешілгені туралы құжаттама (11-тармақ)

A15. Аудитордың ақпараттағы сәйкессіздіктерді қалай шешкенін құжаттау талабы аудитордың дұрыс емес немесе ескірген құжаттаманы ұстануы керек дегенді білдірмейді.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері (8-тармақ)

A16. Шағын ұйымның аудиті үшін аудиторлық құжаттама, әдетте, ірі ұйымның аудитіне қарағанда аз болады. Сонымен қатар, аудит бойынша серіктес барлық аудиторлық жұмыстарды орындайтын аудитте құжаттамада тек Аудиторлық топ мүшелерін ақпараттандыру немесе нұсқау беру немесе топтың басқа мүшелеріне қатысты дәлелдемелер беру үшін құжатталуы қажет мәселелер болмайды (мысалы, топтық талқылауға немесе қадағалауға қатысты мәселелер құжатталмайды). Осыған қарамастан, аудит бойынша серіктес 8-тармақтың тәжірибелі аудиторға түсінікті аудитті дайындау туралы басым талабын сақтайды, өйткені аудиторлық құжаттаманы сыртқы Тараптар реттеушілік немесе өзге де мақсаттарда қарауы мүмкін.

A17. Аудиторлық құжаттаманы дайындау кезінде шағын ұйымның аудиторы аудиттің әртүрлі аспектілерін қажет болған жағдайда растайтын жұмыс құжаттарына сілтеме жасай отырып, бір құжатта құжаттауды пайдалы және тиімді деп санауы мүмкін. Шағын ұйым аудитінде бірге құжатталуы мүмкін мәселелердің мысалдарына аудитордың ұйым мен оның ортасын түсінуі, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесі, Жалпы аудит стратегиясы мен жоспары, ISA320⁹ анықталған маңыздылық, бағаланған тәуекелдер, аудит барысында белгіленген маңызды мәселелер және жасалған қорытындылар жатады.

Тиісті талаптан ауытқу (12-тармақ)

A18. ISA талаптары аудиторға ISA сипатталған мақсаттарға қол жеткізуге және аудитордың жалпы мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік беретіндей етіп жасалған. Сондықтан, егер ерекше жағдайлар туралы сөз болмаса, ISA жүргізілетін аудит жағдайларында қолданылатын барлық талаптарды ұстануға шақырады.

A19. Құжаттама талабы тек осы жағдайларда сәйкес келетін талаптарға қолданылады. Бұл талап¹⁰ тек мынадай жағдайларда ғана қолданылады:

- (a) Барлық сол немесе өзге ISA маңызды болып табылмайды (мысалы, егер ұйымда ішкі аудит қызметі болмаса, ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)¹¹ маңызды емес);
- (b) Талап шартталған болып табылады, ал келісілген шарт жоқ (мысалы, жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін болмаған жағдайда аудиторлық пікірді өзгерту талабы, ал мұндай мүмкіндік болмаған кезде).

Аудиторлық қорытынды берілген күннен кейін туындаған сұрақтар (13-тармақ)

A20. Ерекше жағдайлардың мысалы ретінде аудиторлық қорытындыдан кейін аудиторға белгілі болған, бірақ сол күні болған фактілерді келтіруге болады, егер олар сол кезде белгілі болса, қаржылық есептіліктің өзгеруіне немесе аудиторлық қорытындыда аудитордың пікірінің өзгеруіне әкелуі мүмкін¹². Аудиторлық құжаттамада туындаған өзгерістер қарау жөніндегі міндеттерге сәйкес ISA220¹³ қаралады, бұл ретте өзгерістер үшін түпкілікті жауапкершілікті аудит жөніндегі әріптес өзіне алады.

Аудиторлық файлдың түпкілікті қалыптасуы (14-16 тармақтарды қара)

A21. ISQC1 (немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары) аудиторлық ұйымдардан аудиторлық файлдарды қалыптастыруды уақтылы аяқтау үшін саясат пен процедураларды белгілеуді талап етеді¹⁴. Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыруды аяқтау үшін тиісті шекті мерзім, әдетте, аудиторлық қорытынды күнінен кейін 60 күннен аспайды¹⁵.

A22. Аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін аудиторлық файлдың түпкілікті қалыптасуын аяқтау қандай да бір жаңа аудиторлық процедуралардың орындалуын немесе жаңа қорытындылардың қалыптасуын көздемейтін әкімшілік процедураны білдіреді. Алайда, аудиторлық файлды қалыптастыру процесінде аудиторлық құжаттамаға, егер олар әкімшілік сипатта болса, өзгерістер енгізілуі мүмкін. Мұндай өзгерістердің мысалдары:

- Ескірген құжаттаманы алып тастау немесе алып қою;

⁹ ISA 320 «Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық».

¹⁰ ISA 200, 22-тармақ.

¹¹ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану», 2-тармақ.

¹² ISA 560 «Есепті күннен кейінгі оқиғалар», 14-тармақ.

¹³ ISA 220, 16-тармақ.

¹⁴ ISQC1, 45-тармақ.

¹⁵ ISQC 1, A54 тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА

- Жұмыс құжаттамасындағы сілтемелерді сұрыптау, ретке келтіру және орналастыру;
- Аудиторлық файлды қалыптастыру процесіне қатысты бақылау тізбелеріне қол қою;
- Аудитор жинаған, талқылаған және аудиторлық қорытынды жасалғанға дейін аудиторлық топтың тиісті мүшелерімен келісілген аудиторлық дәлелдерді құжаттау.

A23. ISQC 1 (немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары) аудиторлық ұйымдардан тапсырма бойынша құжаттаманы ұстану саясаты мен процедураларын белгілеуді талап етеді¹⁶. Аудиторлық тапсырмалар бойынша құжаттаманы сақталу мерзімі, әдетте, ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды күнінен бастап немесе топтың қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды күнінен бастап, егер ол кешірек рәсімделсе, кемінде бес жылды құрайды¹⁷.

A24. Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін аудитор қолданыстағы аудиторлық құжаттаманы өзгертілген немесе жаңа аудиторлық құжаттаманы қосу қажет деп есептейтін жағдайлардың мысалы - бұл ішкі немесе аудиторлық ұйымға қатысты сыртқы тұлғалар орындаған қадағалау инспекциялау барысында алынған түсініктемелердің салдарынан қолданыстағы аудиторлық құжаттамаға түсіндірмелер енгізу қажеттілігі.

¹⁶ ISQC 1, 47-тармақ.

¹⁷ ISQC 1, А61 тармақ.

Басқа да ISA аудиторлық құжаттамаға қойылатын ерекше талаптар

Бұл қосымшада құжаттамаға нақты талаптарды қамтитын басқа ISA-ның тармақтарында көрсетілген. Бұл тізім ISA-дағы талаптарды және тиісті қолданбалы және басқа түсіндірме материалдарды қарастыруды алмастырмайды.

ISA 210 *«Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу»*, 10-12 тармақтар;

ISA 220 *«Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау»*, 24-25 тармақтар;

ISA 240 *«Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері»*, А45-А48 тармақтар;

ISA 250 (Қайта қаралған) *«Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау»*, 30-тармақ;

ISA 260 (Қайта қаралған) *«Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс»*, А23-тармақ;

ISA 300 *«Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау»*, 12-тармақ;

ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған,) *«Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»*, 38-тармақ;

ISA 320 *«Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық»*, А14-тармақ;

ISA 300 *«Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау»*, 28-30-тармақтар;

ISA 450 *«Аудит барысында анықталған бұрмалаушылықтарды бағалау»*, 15-тармақ;

ISA 540 *«Аудит, бухгалтерлік бағалау және ілесне ақпаратты ашу»*, 39-тармақ;

ISA 550 *«Байланысты тараптар»*, 28-тармақ;

ISA 600 *«Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)»*, 50-тармақ;

ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) *«Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану»*, 36-37 тармақтар.

ISA 720 (Қайта қаралған) *«Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері»*, 25-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 240

ҚАРЖЫЛЫҚ ТІЗІМДЕМЕЛЕРДІ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Алаяқтықты жіктейін жағдайлар	2-3
Алаяқтықтың алдын алу және анықтау жауапкершілігі	4-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Кәсіби скептицизм	13-15
Аудиторлық топ мүшелері арасында талқылау	16
Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер	17-25
Алаяқтық нәтижесінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	26-28
Алаяқтық нәтижесінде ақпараттың елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне ден қою шаралары	29-34
Аудиторлық дәлелдемелерді бағалау	35-38
Аудитор тапсырманы орындауды жалғастыра алмайды	39
Жазбаша өтініштер	40
Басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	41-43
Алаяқтық туралы құрылымнан тыс тиісті органға хабарлау	44
Құжаттама	45-48
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Алаяқтықты жіктейін жағдайлар	A1-A5
Алаяқтықтың алдын алу және анықтау жауапкершілігі	A6-A7
Кәсіби скептицизм	A8-A10
Аудиторлық топ мүшелері арасында талқылау	A11-A12
Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер	A13-A28
Алаяқтық нәтижесінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	A29-A33
Алаяқтық нәтижесінде ақпараттың елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне ден қою шаралары	A34-A49
Аудиторлық дәлелдемелерді бағалау	A50-A54
Аудитор тапсырманы орындауды жалғастыра алмайды	A55-A58
Жазбаша өтініштер	A59-A60

Басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	A61-A66
Алаяқтық туралы құрылымнан тыс тиісті органға хабарлау	A67-A69
1-қосымша: Алаяқтыққа байланысты қауіп факторларының мысалдары	
2-қосымша: Алаяқтық нәтижесінде деректердің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін жою үшін ықтимал тексеру процедураларының мысалдары	
3-қосымша: Алаяқтық мүмкіндігін көрсететін жағдайлардың мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 240 *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.*

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде есепті күннен кейінгі оқиғаларға қатысты аудитордың міндеттерін белгілейді. Атап айтқанда, ол алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупіне қатысты ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)¹ және ISA330² қолдануды кеңейтеді.

Алаяқтықты жіктейін жағдайлар

2. Қаржылық есептіліктің бұрмалануы алаяқтықтан да, қателіктерден де туындауы мүмкін. Алаяқтық пен қателік арасындағы айырмашылық бұрмалануға әкелетін әрекеттің қасақана немесе байқаусызда болуы.
3. Алаяқтық кең заңды ұғым болғанымен, ХАС мақсаттары үшін аудитор қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелетін алаяқтыққа қызығушылық танытады. Аудитор үшін қасақана бұрмалаудың екі түрі өзекті - қаржылық есептілік алаяқтығынан туындайтын бұрмаланулар және активтерді заңсыз иемденуден туындайтын бұрмаланулар. Аудитор алаяқтық әрекеттердің бар-жоғын күдіктенуі немесе сирек жағдайларда анықтауы мүмкін болса да, ол алаяқтық әрекеттердің шынымен орын алғанын құқықтық тұрғыдан анықтамайды (A1-A7 тармақтары).

Алаяқтықтың алдын алу және анықтау жауапкершілігі

4. Алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін негізгі жауапкершілік басшылық пен басқаруға жауапты тұлғаларға жүктеледі. Жауапты тұлғалардың қадағалауымен ұйым басшылығының алаяқтықтың алдын алуға ерекше назар аударуы маңызды, бұл оны жасау мүмкіндігін азайтады және алаяқтықты болдырмауға мүмкіндік береді, бұл тұлғаларды табу және жазалау ықтималдығына байланысты оны жасаудан сақтайды. Бұл басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың белсенді қадағалауы арқылы күшейтілуі мүмкін адалдық пен этикалық мінез-құлық мәдениетін құру міндеттемесін қамтиды. Басқару функциялары жүктелген тұлғалардың қадағалауы қаржылық есептілікті дайындау процесіне бақылауды жою немесе өзге де заңсыз ықпал ету мүмкіндігін қарастыруды, мысалы, ұйымның қызметі мен кірістілігі туралы талдаушылардың пікіріне әсер ету мақсатында пайданы басқару жөніндегі басшылықтың күш-жігерін қамтиды.

Аудитордың міндеттері

5. ХАС-қа сәйкес аудит жүргізетін аудитор қаржылық есептілікте тұтастай алғанда алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алуға жауапты болады. Аудитке тән шектеулерге байланысты, егер аудит ISA-ға сәйкес жоспарланған және тиісті түрде жүргізілген болса да, қаржылық есептіліктің кейбір елеулі бұрмаланулары анықталмауы мүмкін.³
6. ISA200⁴-де сипатталғандай, тән шектеулердің ықтимал әсері әсіресе алаяқтық нәтижесінде пайда болатын бұрмаланулар жағдайында маңызды. Алаяқтықтан туындаған елеулі бұрмалануды анықтамау қаупі қатеден туындаған бұрмалануды анықтамау қаупінен жоғары. Себебі Алаяқтық оны жасыруға бағытталған күрделі және мүқият ұйымдастырылған схемаларды қамтуы мүмкін, мысалы, жалғандық, операцияларды әдейі тіркемеу немесе аудиторды әдейі адастыру. Мұндай жасыру әрекеттерін, егер олар сөз байласумен бірге жүрсе, анықтау одан да қиын болуы мүмкін. Сөз байласу аудиторды аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне сендіруі мүмкін, ал іс жүзінде олай емес. Аудитордың сөз байласуды анықтау қабілеті Орындаушының шеберлігі, манипуляциялардың жиілігі мен ауқымы, сөз байласу дәрежесі, сөз байласудың салыстырмалы мөлшері, манипуляцияланған жеке сомалардың салыстырмалы мөлшері және қатысушылардың біліктілік деңгейі сияқты факторларға байланысты. Аудитор алаяқтықтың ықтимал мүмкіндіктерін анықтай алса да, бухгалтерлік бағалау сияқты пайымдау салаларындағы бұрмаланулар алаяқтықтың немесе қателіктің салдары екенін анықтау қиынға соғады.
7. Сонымен қатар, аудитордың басшылық алаяқтық нәтижесінде айтарлықтай бұрмалануды таппау қаупі қызметкерлердің алаяқтық әрекеттерінен жоғары, өйткені басшылық көбінесе бухгалтерлік жазбаларды тікелей немесе жанама түрде басқаруға, жалған қаржылық ақпаратты ұсынуға немесе басқа қызметкерлердің осындай алаяқтық әрекеттерін болдырмауға арналған бақылау құралдарын жоюға мүмкіндік алады.
8. Жеткілікті сенімділікке ие болған кезде аудитор аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтауға, басшылықтың бақылау шараларын жою мүмкіндігін ескеруге және қателерді анықтауда тиімді аудиторлық процедуралар алаяқтықты анықтауда тиімсіз болуы мүмкін екенін мойындауға міндетті. Осы ISA талаптары аудиторға алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға және осындай бұрмалануды анықтауға бағытталған процедураларды әзірлеуге көмектесуге арналған.

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

² ISA 330 «Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар».

³ ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудит жүргізу», A56 - A57 тармақтары.

⁴ ISA 200, 56-тармақ

9. Заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес аудитордың ұйымның заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауына, соның ішінде алаяқтық әрекеттер жасауына байланысты қосымша міндеттері болуы мүмкін және мұндай қосымша міндеттер осы немесе басқа да ISA қарастырылған міндеттерден өзгеше болуы немесе олардың қолданылу аясынан тыс болуы мүмкін, мысалы (А6-тармақты қара):

- (a) Басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға белгілі бір ақпаратты хабарлау туралы талаптардың орындалуын, олардың сақталмауына байланысты қабылдаған іс-әрекеттерінің тиісті сипатына бағалау жүргізуді және қосымша шаралар қабылдау қажеттілігін айқындауды қоса алғанда, анықталған сақталмауға немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдіктенуге жауап ретінде процедуралар жүргізу;
- (b) Анықталған сақтамау немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдік туралы басқа аудиторларды хабардар ету (мысалы, топтың қаржылық есептілігінің аудиті жағдайында);
- (c) Анықталған сақталмауды немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдіктенуді құжаттамалық ресімдеуге қойылатын талаптарды орындау.

Кез-келген қосымша міндеттерді орындау осы және басқа да ISA сәйкес аудитордың жұмысына қатысты жаңа ақпаратты (мысалы, басшылықтың адалдығына немесе, егер қолданылса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты) ұсына алады.

Күшіне ену күні

10 Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

11 Аудитордың мақсаты:

- (a) Алаяқтық әрекеттер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау;
- (b) Тиісті процедураларды әзірлеу және жүргізу арқылы алаяқтық әрекет салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті санын алу;
- (c) Аудит барысында анықталған теріс пиғылды әрекеттерге немесе теріс пиғылды әрекеттерге күдіктенуге тиісті түрде ден қою болып табылады.

Анықтамалар

12 ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:

- (a) Алаяқтық әрекеттер – Басшылықтың ішінен бір немесе бірнеше тұлғаның, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың, қызметкерлердің немесе үшінші тұлғалардың заңсыз немесе заңсыз артықшылықтар алу үшін алдау арқылы жасаған қасақана әрекеттері.
- (b) Алаяқтық іс-әрекеттердің қауіп факторлары – Алаяқтық іс-әрекеттерді жасауға немесе оларды жасау мүмкіндігіне бағытталған уәждің немесе қысымның туындауына әкелетін оқиғалар немесе жағдайлар.

Талаптар

Кәсіби скептицизм

- 13 ISA200⁵ аудитордың ұйым басшылығының және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың адалдығы мен адалдығына қатысты өткен тәжірибесіне қарамастан, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың болу мүмкіндігін мойындай отырып, аудитордың бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтауды талап етеді. (Сілтеме: А8-А9 тармақтары).
- 14 Егер аудитордың басқаша санауға негіздері болмаса, олар жазбалар мен құжаттарды шынайы деп қателесуі мүмкін. Егер аудит барысында анықталған шарттар аудиторды құжаттың шынайы болмауы мүмкін немесе құжаттағы шарттар өзгертілген, бірақ аудиторға ашылмаған деп болжауға мәжбүр етсе, аудитор одан әрі тергеу жүргізуі керек. (Сілтеме: А10-тармағы).
- 15 Егер басшылықтан немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан алынған сұрауларға жауаптар сәйкес келмесе, аудитор мұндай сәйкессіздіктерді зерттеуі тиіс.

Аудиторлық топ мүшелері арасында талқылау

- 16 ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудиторлық топ мүшелері арасында талқылау жүргізуді, сондай-ақ басшының тапсырмаға талқылауға қатыспаған аудиторлық топ мүшелеріне жеткізілуі қажет сұрақтар шеңберін айқындауды талап етеді⁶. Бұл талқылау ұйымның қаржылық есептілігі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларға, соның ішінде алаяқтық қалай орын алуы мүмкін екеніне назар аударуы керек. Талқылау жұмыс тобы мүшелерінің басшылықтың адалдығы мен адалдығына және басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты кез келген сеніміне нұқсан келтірместен жүргізілуі керек (Сілтеме: А11 - А12 тармақтары).

⁵ ISA 200, 15-тармақ.

⁶ ISA315 (2019 жылы қайта қаралған), 17-18-тармақ.

Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер

17 Субъектінің және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және субъектінің ішкі бақылау жүйесін түсіну үшін ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа) талап ететін тәуекелді бағалау процедураларын және ілеспе іс-қимылдарды орындау кезінде аудитор жосықсыз іс-әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін айқындау кезінде пайдалану үшін ақпарат алу үшін 18-25-тармақтарда көрсетілген процедураларды орындауы тиіс.

Басшылық және ұйым ішіндегі өзге де тұлғалар

18 Аудитор ұйым басшылығынан келесі мәселелер бойынша ақпаратты сұрауы тиіс:

- (a) Басшылықтың қаржылық есептіліктің алаяқтық салдарынан, оның ішінде осындай бағалаудың сипатын, дәрежесін және жиілігін қоса алғанда, айтарлықтай бұрмалануы мүмкін екендігін бағалауы (A13-A14-тармақтарды қара);
- (b) Басшылықтың ұйымдағы алаяқтық тәуекелдерін, соның ішінде басшылық анықтаған немесе оның назарына жеткізген кез келген нақты алаяқтық тәуекелдерін, сондай-ақ алаяқтық қауіпне ұшырауы мүмкін операциялардың, шоттардағы қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың санаттарын анықтау және оларға жауап беру процесі. (A15-тармақты қара);
- (c) Басшылықтың басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың назарына ұйымдағы алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға ден қою процестері туралы ақпаратты, егер бар болса, жеткізуі; және
- (d) Басшылықтың іскерлік практика мен этикалық мінез-құлқына өз көзқарастарын қызметкерлердің назарына (егер бар болса) жеткізуі.

19 Аудитор ұйымға қатысты нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық туралы білетіндігін білу үшін басшылықтан және қажет болған жағдайда ұйымдағы басқалардан сұхбат алуы керек (*Сілтеме*: A16-A18 тармақтары).

20 Ішкі аудит қызметі бар ұйымдарда аудитор осы қызметтің тиісті қызметкерлерінен ұйымға қатысты нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық туралы білетіндігін анықтау және алаяқтық тәуекелдеріне қатысты олардың пікірлерін білу үшін сауалнама жүргізуі керек. (*Сілтеме*: A19 тармағы).

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар

21 Егер барлық жауапты тұлғалар ұйымды басқаруға қатыспаса⁷, аудитор жауапты тұлғалардың ұйымдағы алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға жауап беру процестерін қадағалауды қалай жүзеге асыратыны туралы, сондай-ақ осы тәуекелдерді азайту үшін басшылық құрған бақылау құралдары туралы түсінік алуы керек. (*Сілтеме*: A20 - A22 тармақтар)

22 Егер ұйымды басқаруға барлық жауапты тұлғалар қатыспаса, аудитор ұйымға әсер ететін нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық туралы білетіндігін білу үшін олардан сұхбат алуы керек. Мұндай сұраулар, атап айтқанда, нұсқаулықтағы сұрауларға жауаптарын растау үшін жасалады.

Ерекше немесе күтпеген қатынастарды анықтау

23 Аудитор талдамалық процедураларды орындау барысында анықталған, оның ішінде кірісті есепке алу шоттарымен байланысты ерекше немесе күтпеген өзара байланыстар алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсете алатынын бағалауға тиіс.

Басқа да ақпарат

24 Аудитор басқа аудитордан алынған ақпараттың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсететінін қарастырады. (*Сілтеме*: A23-тармағы)

Алаяқтықтың қауіп факторларын бағалау

25 Аудитор басқа тәуекелдерді бағалау процедуралары мен тиісті әрекеттерді орындау нәтижесінде алынған ақпараттың бір немесе бірнеше алаяқтық қауіп факторларын көрсететінін бағалауы керек. Алаяқтықтың қауіп факторлары міндетті түрде алаяқтықтың болуын көрсетпесе де, олар алаяқтық орын алған жағдайларда жиі кездеседі, сондықтан алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін. (*Сілтеме*: A24-A28 тармақтар)

Алаяқтық нәтижесінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

26 ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитор тарапынан қаржылық есептілік деңгейінде және операциялар кластарына, шоттардағы қалдықтарға және ақпаратты ашуға қатысты бекіту деңгейінде алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауды және бағалауды талап етеді.⁸

⁷ ISA 260 (Қайта қаралған) «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс», A13-тармақ.

⁸ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 28-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- 27 Алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде аудитор кірісті тану кезінде алаяқтық әрекеттер тәуекелдерінің болуы туралы болжамды негізге ала отырып, кірістің түсімімен жасалатын операциялардың немесе бекітулердің қандай түрлері осындай тәуекелдердің туындауына әкелетінін бағалауы тиіс. 48-тармақ, егер аудитор тапсырманың мән-жайларында жорамалдың қолданылмайтынын анықтаған жағдайда, қажетті құжаттаманы айқындайды, демек, кірісті мойындауды алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелі ретінде анықтамаған. *(Сілтеме: А29-А31 тармақтар)*
- 28 Аудитор алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін елеулі тәуекелдер ретінде қарауы тиіс және тиісінше, аудитор мұндай тәуекелдерді жоюға бағытталған ұйымның бақылау құралдарын анықтауы, олардың құрылымын бағалауы және олардың енгізілгенін анықтауы тиіс.⁹ *(Сілтеме: А32-А33 тармақтар)*

Алаяқтық нәтижесінде ақпараттың елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне ден қою шаралары

Жалпы сипаттағы аудиторлық процедуралар

- 29 ISA330 аудитор қаржылық есептілік деңгейіндегі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жалпы ден қою шараларын анықтауды талап етеді.¹⁰ *(Сілтеме: А34-тармағы)*
- 30 Қаржылық есептілік деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жалпы реакцияны айқындау кезінде аудитор:
- (a) Тапсырма бойынша елеулі міндеттер жүктелетін тұлғалардың білімін, дағдылары мен қабілеттерін және аудитордың тапсырма бойынша алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауын назарға ала отырып, персоналды тағайындауы және бақылауы. *(Сілтеме: А35-А36 тармақтар)*
 - (b) Ұйымның есеп саясатын таңдауы мен қолдануы, әсіресе субъективті пайымдаулармен және күрделі операциялармен байланысты, кірістерді басқару жөніндегі басшылықтың күш-жігерінің нәтижесінде қаржылық есептіліктің жосықсыз жасалуын көрсете алатынын бағалауы; және
 - (c) аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін және көлемін таңдағанда болжау мүмкін емес элементті ескеруі *(Сілтеме: А37 тармағы)*.

Бекіту деңгейіндегі алаяқтық нәтижесінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары

- 31 ISA330-ға сәйкес аудитор қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуі және жүргізуі керек, олардың сипаты, уақыты мен көлемі бекіту деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келеді.¹¹ *(Сілтеме: А38-А41 тармақтар)*.

Басшылық тарапынан бақылаудың күшін жоюға байланысты тәуекелдерді ескеретін тексеру процедуралары

- 32 Басшылық алаяқтық жасау үшін ерекше жағдайға ие, өйткені ол бухгалтерлік жазбаларды басқара алады және бақылаудың күшін жою арқылы жалған қаржылық есептілікті дайындай алады, олар басқа жағдайларда тиімді жұмыс істейді. Менеджменттің бақылау шараларын алып тастау қаупі әр ұйымда әр түрлі болғанымен, ол барлық ұйымдарда бар. Басшылықтың ықтимал әрекеттерінің болжанбауына байланысты алаяқтық салдарынан есептіліктің елеулі бұрмалану қаупі елеулі болып табылады.
- 33 Басшылықтың бақылау құралдарын айналып өту тәуекелдерін бағалауына қарамастан, аудитор тиісті аудиторлық процедураларды әзірлеуі және орындауы тиіс:
- (a) Негізгі тіркелімдегі бухгалтерлік жазбалардың және қаржылық есептілікті дайындау кезінде жасалған өзге де түзетулердің тиісті сипатын тексеру. Осындай тексеру үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде аудитор:
 - (i) Қаржылық есептілікті дайындау процесіне қатысатын тұлғаларға бухгалтерлік жазбаларды және өзге де түзетулерді өңдеуге қатысты тиісті емес немесе ерекше әрекеттер туралы сұрау салулар жіберу;
 - (ii) Есепті кезеңнің соңында орындалған бухгалтерлік жазбалар мен өзге де түзетулерді іріктеп алу;
 - (iii) Бухгалтерлік жазбаларды және басқа да түзетулерді бүкіл кезең ішінде тексеру қажеттілігін қарастыру *(Сілтеме: А42 - А45 тармақтар)*;
 - (b) Бухгалтерлік бағалауды біржақтылыққа тексеру және егер бар болса, біржақтылықты тудыратын жағдайлар елеулі бұрмалану қаупін тудыратынын бағалау. олар алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін тудырады. Осы тексеруді жүргізу кезінде аудитор:
 - (i) Қаржылық есептілікке енгізілген бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде басшылық

қабылдаған пайымдаулар мен шешімдер, егер олар жеке негізделсе де, алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін ұйым басшылығының ықтимал

⁹ ISA 315 (2019) жылы қайта қаралған, 26(a)(i) және 26 (d)-тармақтары

¹⁰ ISA 330, 5-тармақ

¹¹ ISA 330, 6-тармақ

біржақтылығы туралы куәландырмайтынын бағалау. Бұл жағдайда аудитор жалпы бухгалтерлік бағалауды қайта бағалауы керек; және

- (ii) Есеп саясатының негізгі қағидаттарына және өткен жылғы қаржылық есептілікте көрсетілген бағалауларға қатысты басшылықтың пайымдаулары мен бағалауларына ретроспективті талдау жүргізу. (Сілтеме: А46 - А48 тармақтар)
 - (c) Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс немесе аудитордың ұйымды және оның қоршаған ортасын түсінуі тұрғысынан басқаша көрінетін маңызды операцияларға және аудит барысында алынған басқа ақпаратқа қатысты аудитор операциялардың іскерлік негіздемесі (немесе оның болмауы) олардың мақсатпен жасалуы мүмкін екенін болжауға мүмкіндік беретіндігін бағалауы керек жосықсыз қаржылық есептілікті жасау немесе активтерді заңсыз немденуді жасыру. (Сілтеме: А49-тармағы).
- 34 Аудитор оған бақылау құралдарын басшылықпен айналып өтудің анықталған тәуекелдеріне жауап ретінде жоғарыда аталғандарға қосымша (яғни 33-тармақтың талаптарын ұстану үшін орындалатын процедуралармен жабылмаған бақылау құралдарын басшылықпен айналып өтудің қандай да бір тәуекелдері болған жағдайларда) өзге аудиторлық процедураларды орындау керектігін айқындауы тиіс.

Аудиторлық дәлелдемелерді бағалау (Сілтеме: А50 тармағы)

- 35 Аудитор қаржылық есептіліктің аудит жүргізілетін ұйымның түсінуіне сәйкестігіне қатысты жалпы қорытындыға келген кезде аудитті аяқтаудың алдында орындалатын талдамалық процедураларды олардың алаяқтық әрекет салдарынан бұрын анықталмаған елеулі бұрмалау тәуекелін көрсетпеуі тұрғысынан бағалауы тиіс (А51-тармақты кара).
- 36 Егер аудитор бұрмалануды анықтаса, олар бұл бұрмаланудың алаяқтықты көрсететінін бағалауы керек. Егер бұл алаяқтықты көрсетсе, аудитор бұрмаланудың аудиттің басқа аспектілеріне, атап айтқанда, басшылық мәлімдемелерінің сенімділігіне, атап айтқанда, алаяқтықтың оқшауланған жағдай болуы екіталай екенін мойындай отырып, басшылық мәлімдемелерінің сенімділігіне әсерін бағалауы керек. (Сілтеме: А52-тармағы)
- 37 Егер аудитор бұрмалануды, елеулі немесе жоқ екенін анықтаса және оның алаяқтықтың нәтижесі болып табылатынына немесе болуы мүмкін екеніне және оған басшылық (әсіресе жоғары басшылық) қатысы бар екеніне сенуге негіз болса, онда аудитор алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауды және жауап беру үшін аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне тиісті әсерді қайта бағалауы тиіс бағаланған тәуекелдерге. Бұрын алынған дәлелдемелердің сенімділігін қайта бағалау кезінде аудитор қызметкерлердің, басшылықтың немесе басқа тұлғалардың қатысуымен мүмкін болатын сөз байласуды көрсететін жағдайлардың немесе шарттардың болуын қарастыруы керек. (Сілтеме: А53-тармағы).
- 38 Егер аудитор қаржылық есептіліктің алаяқтық нәтижесінде айтарлықтай бұрмаланғанын растаса немесе алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың болуы туралы қорытынды жасай алмаса, оларға аудиттің салдарын бағалауы керек. (Сілтеме: А54-тармағы).

Аудитор тапсырманы орындауды жалғастыра алмайды

- 39 Егер теріс пиғылды іс-әрекеттер салдарынан бұрмалану немесе теріс пиғылды іс-әрекеттерге күдіктену нәтижесінде аудитор оның тапсырманы орындауды жалғастыру қабілетіне күмән келтіретін ерекше жағдайларға тап болса, аудитор:
- (a) Осы жағдайларда қолданылатын кәсіби және заңды міндеттерді айқындау, оның ішінде ол аудит жүргізуге тағайындалған тұлғаға немесе тұлғаларға немесе кейбір жағдайларда реттеуші органдарға баяндауға міндетті ме, соны айқындау;
 - (b) Тапсырманы одан әрі орындаудан бас тарту қолданыстағы заңдарда немесе нормативтік актілерде рұқсат етілген жағдайда тапсырманы одан әрі орындаудан бас тарту дұрыс бола ма, жоқ па, соны талдау;
 - (c) Егер аудитор тапсырманы одан әрі орындаудан бас тартса:
 - (i) Тиісті деңгейдегі басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудитордың тапсырманы одан әрі орындаудан бас тартуын және бас тарту себептерін талқылау;
 - (ii) Аудиторды тағайындаған тұлғаға немесе тұлғаларға немесе кейбір жағдайларда аудитордың тапсырманы одан әрі орындаудан бас тартуы туралы және бас тарту себептері туралы реттеуші органдарға баяндау қажеттілігін көздейтін заң талаптарының немесе кәсіби әдеп нормаларының бар - жоғын анықтау (Сілтеме: А55-А578 тармақтар).

Жазбаша өтініштер

- 40 Аудитор басшылықтан және егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан:
- (a) олар алаяқтықтың алдын алуға және анықтауға және алаяқтық әрекеттерді анықтауға бағытталған ішкі бақылау жүйесін әзірлеу, енгізу және қолдау жауапкершілігін мойындайтыны;

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- (b) басшылық қаржылық есептіліктің алаяқтық нәтижесінде айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген тәуекелді бағалау нәтижелерін аудиторға хабарлағаны;
- (c) Олар:
 - (i) Басшылықтың;
 - (ii) Ішкі бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлердің; немесе
 - (iii) егер алаяқтық қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуінің мүмкін басқа тұлғалардың қатысуымен аудиторға алаяқтық немесе ұйымға қатысты алаяқтық туралы күдіктер туралы өз мәліметтерін ашқан; және
- (d) олар аудиторға қызметкерлер, бұрынғы қызметкерлер жасаған ұйымның қаржылық есептілігіне әсер ететін кез келген алаяқтық немесе болжамды алаяқтық туралы немесе қызметкерлерден, бұрынғы қызметкерлерден, талдаушылардан, реттеушілерден немесе басқалардан алынған қаржылық есептілік туралы хабардар болғаны туралы (*Сілтеме:* А59 - А60 тармақтар) жазбаша мәлідемелер алуы керек.

Басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар ету

- 41 Егер аудитор алаяқтық фактісін анықтаса немесе алаяқтықтың болу мүмкіндігін көрсететін ақпарат алса, ол мұндай мәселелер туралы тиісті деңгейдегі басшылыққа, егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін негізгі жауапкершілігі бар тұлғаларға олардың міндеттеріне қатысты мәселелер туралы уақтылы хабарлауы керек. (*Сілтеме:* А61-А62 тармақтар)
- 42 Егер басқару мәселелеріне жауапты барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатыспаса, егер аудитор
 - (a) Басшылыққа;
 - (b) Ішкі бақылау саласында маңызды рөл атқаратын қызметкерлерге қатысты алаяқтықты анықтаса немесе күдіктенсе; немесе
 - (c) Алаяқтық қаржылық тізімдемелерде елеулі бұрмалануға әкелетін басқа жағдайларға байланысты алаяқтықты анықтаса немесе күдіктенсеаудитор бұл туралы басқаруға жауапты тұлғаларға уақтылы хабарлауы керек. Егер аудитор басшылықтың алаяқтыққа қатысы бар деп күдіктенсе, олар бұл күдіктерді басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауы керек және олармен аудитті аяқтау үшін қажетті аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін талқылауы керек. Егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, басқаруға жауапты тұлғалармен мұндай қарым-қатынас міндетті болып табылады. (*Сілтеме:* А61, А63-А65 тармақтар)
- 43 Егер бұған заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға аудитордың өз міндеттеріне қатысы бар деп санайтын алаяқтыққа қатысты кез келген басқа мәселелерді хабарлауы керек. (*Сілтеме:* А61, А66 тармақтар)

Реттеуші және құқық қорғау органдарын хабардар ету

- 44 Егер аудитор алаяқтықты анықтаса немесе күдіктенсе, оған заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар қолданылатынын анықтауы керек. (*Сілтеме:* А67-А69 тармақтар)
 - (a) Аудитор бұл туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлауды талап етеді.
 - (b) Осы жағдайларда есепті ұйымнан тыс тиісті органға ұсыну орынды болуы мүмкін міндеттерді белгілейді.

Құжаттама

- 45 Аудитор аудиторлық құжаттамаға¹² аудитордың аудит жүргізілетін ұйым мен оның айналасын түсінуінің және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) талап ететіндей елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалаудың мынадай аспектілерін енгізуі тиіс:¹³
 - (a) Алаяқтық салдарынан ұйымның елеулі бұрмалануларға ұшырауына қатысты мамандар тобының талқылауы барысында қабылданған елеулі шешімдер;
 - (b) Қаржылық есептер мен бекітулер деңгейіндегі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың анықталған және бағаланған тәуекелдері; және
 - (c) Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау қызметінің құрамдас бөлігінде анықталған бақылау құралдары.
- 46 Процедуралар бойынша аудиторлық құжаттамаға елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде аудитор ISA 330 талап етілгендей мыналарды қамтуы тиіс:¹⁴

¹² ISA 230 «Аудиторлық құжаттама», 8-11 тармақтар және А6 тармағы

¹³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 32-тармақ.

¹⁴ ISA 330, 28-тармақ

- (a) Қаржылық есептілік деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жалпы жауаптар, сондай-ақ аудиторлық процедуралардың сипаты, уақыты мен көлемі және осы процедуралардың бекіту деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерімен байланысы; және
- (b) Басшылықтың бақылау құралдарын айналып өту тәуекелін төмендетуге арналған процедураларды қоса алғанда, аудиторлық процедуралардың тиісті нәтижелері.
- 47 Аудитор аудиторлық құжаттамаға басшылықпен, басқаруға жауапты тұлғалармен, реттеушілермен және басқалармен алаяқтық туралы қарым-қатынасты қосуы керек.
- 48 Егер аудитор кірісті тануға байланысты алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупінің болуы туралы болжам осы тапсырма жағдайында қолданылмайды деген қорытындыға келсе, онда ол мұндай тұжырымның себептерін аудиторлық құжаттамаға енгізуі керек.

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Алаяқтықты жіктейін жағдайлар (Сілтеме: 3 тармақ)

- A1. Алаяқтық, қаржылық деректерді бұрмалау немесе активтерді иемдену болсын, алаяқтық жасау үшін ынталандырудың немесе қысымның болуын, оны жүзеге асырудың болжамды мүмкіндігін және іс-әрекеттерді белгілі бір рационализациялауды қамтиды. Мысалы:
- Алаяқтық қаржылық есептілікті жасауға ынталандыру немесе қысым ұйым басшылығы күтілетін (және мүмкін емес) пайда көрсеткіштеріне немесе қаржылық нәтижелерге қол жеткізу үшін сыртқы немесе ішкі көздерден қысым көрген кезде болуы мүмкін, әсіресе менеджмент үшін қаржылық көрсеткіштерді орындамаудың салдары айтарлықтай болуы мүмкін. Сондай-ақ, жеке тұлғалар активтерді заңсыз иемденуге итермелеуі мүмкін, мысалы, бұл тұлғалар қаражаттан тыс өмір сүретіндіктен.
 - Егер тұлға ішкі бақылау жүйесін айналып өтуге болады деп санаса, мысалы, сенімгерлік жағдайда болғандықтан немесе ішкі бақылау жүйесінің нақты кемшіліктері туралы білсе, алаяқтық жасау мүмкіндігі болуы мүмкін.
 - Тұлғалар алаяқтықты ұтымды ете алады. Кейбір тұлғаларда алаяқтық әрекеттерді саналы және әдейі жасауға мүмкіндік беретін осындай көзқарас, мінез немесе этикалық құндылықтар жиынтығы болуы мүмкін. Алайда, тіпті адал тұлғалар да жеткілікті қысым болған жағдайда алаяқтық жасай алады.
- A2. Қаржылық есептіліктегі алаяқтық - бұл қаржылық есептілікті пайдаланушыларды алдау мақсатында қаржылық есептіліктегі сомаларды өткізіп жіберуді немесе ақпаратты ашуды қоса алғанда, деректерді әдейі бұрмалау. Бұл менеджменттің қаржылық есептілікті пайдаланушыларды ұйымның қызметі мен кірістілігі туралы түсініктеріне әсер ету арқылы адастыру мақсатында кірістерді басқару әрекеттерінен туындауы мүмкін. Мұндай кірісті басқару кішігірім әрекеттерден немесе орынсыз болжамдық түзетулерден және басшылықтың шешімдеріндегі өзгерістерден басталуы мүмкін. Қысым мен ынталандырудың әсерінен бұл әрекеттер қаржылық есептілікті бұрмалауға әкелетін деңгейге дейін күшеюі мүмкін. Егер басшылық нарықтың үміттерін ақтауға деген ұмтылысты немесе жұмыс нәтижелері бойынша максималды сыйақы алуға деген ұмтылысты басшылыққа ала отырып, оны айтарлықтай бұрмалап, қаржылық есептілікті алаяқтыққа әкелетін позицияны әдейі қабылдаса, мұндай жағдай туындауы мүмкін. Кейбір ұйымдарда басшылық салықтарды азайту немесе банктік қаржыландыруды алу үшін пайданы көбейту мақсатында пайданы айтарлықтай төмендетуге түрткі болуы мүмкін.
- A3. Қаржылық есептілікті ықпалсыз дайындау келесі әрекеттердің нәтижесі болуы мүмкін:
- Бухгалтерлік есеп деректеріне немесе қаржылық есептілік дайындалатын растайтын құжаттарға манипуляция, бұрмалау (қолдан жасауды қоса алғанда) немесе өзгерістер енгізу;
 - Қаржылық есептілікте оқиғаларды, операцияларды және өзге де маңызды ақпаратты бұрмалау немесе қаржылық есептіліктен қасақана алып қою;
 - Сомаларға, жіктеуге, ақпаратты ұсыну немесе ашу тәсіліне қатысты есепке алу қағидаттарын қасақана дұрыс қолданбау.
- A4. Қаржылық есеп берудегі алаяқтық көбінесе менеджменттің тиімді жұмыс істейтін болып көрінетін бақылау шараларын алып тастауымен байланысты. Басшылық келесі әдістерді қолдана отырып, бақылау шараларын жойған кезде алаяқтық жасалуы мүмкін:
- Қызмет нәтижелерін манипуляциялау немесе басқа мақсаттарға жету үшін жалған бухгалтерлік жазбаларды, әсіресе есепті кезеңнің соңында жазу;

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- Шоттардағы қалдықтарды бағалау үшін пайдаланылатын болжамдарды заңсыз түзету және пайымдауларды өзгерту;
- Кезең ішінде болған оқиғалар мен операцияларды қаржылық есептілікте көрсетуді өткізіп жіберу, жеделдету немесе кідірту;
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін немесе ақпаратты дұрыс ұсыну үшін қажет ақпараттың болмауы, анық емес немесе дұрыс ашылмауы;
- Қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға әсер етуі мүмкін фактілерді жіберіп алу;
- Құрылымы ұйымның қаржылық жағдайын немесе қаржылық нәтижелерін бұрмалауға мүмкіндік беретін күрделі мәмілелерге қатысу;
- Маңызды және әдеттен тыс мәмілелерге қатысты жазбалар мен шарттарды өзгерту.

A5. Активтерді заңсыз иемдену ұйымның активтерін ұрлауды білдіреді, көптеген жағдайларда қызметкерлер салыстырмалы түрде аз және маңызды емес мөлшерде жасайды. Алайда, иелік ету басшылықтың қатысуымен жүзеге асырылуы мүмкін, ол әдетте активтерді иемденуді анықтау қиын болатындай етіп жасыру немесе жасыру үшін көбірек мүмкіндіктерге ие. Активтерді заңсыз иемдену әртүрлі жолдармен жүзеге асырылуы мүмкін, соның ішінде:

- Түсімді беру (мысалы, дебиторлық берешек бойынша түсімдерді тағайындау немесе клиенттердің есептен шығарылған жеке шоттары бойынша түсімдерді жеке банктік шоттарға қайта бағыттау);
- Материалдық активтерді немесе зияткерлік меншік объектілерін ұрлау (мысалы, жеке пайдалану немесе қайта сату үшін қорларды ұрлау, қайта сату үшін қалдықтарды ұрлау, бәсекелесімен өндіріс технологиясы туралы деректерді сыйақыға беру туралы сөз байласу);
- Ұйымнан өзі алмаған тауарлар мен қызметтер үшін ақы төлеу есебіне төлемдер жүргізу (мысалы, жалған жеткізушілерге төлемдер, сатып алу бағаларын көтеру мақсатында ұйымның сатып алуына жауапты өнім берушілердің коммерциялық параға сатып алуы, жоқ қызметкерлерге төлемдер);
- Ұйымның активтерін жеке мақсатта пайдалану (мысалы, ұйымның активтерін жеке қарыз немесе байланысты Тараптың қарызы үшін кепіл заты ретінде пайдалану).

Активтерді заңсыз иемдену көптеген жағдайларда активтердің жетіспеушілік фактісін немесе олардың қажетті рұқсат беру процедураларын сақтамай салынғанын жасыру мақсатында жалған немесе жаңылыстыратын жазбалармен немесе құжаттармен қоса жүреді.

Алаяқтықтың алдын алу және анықтау жауапкершілігі

Аудитордың міндеттері (Сілтеме: 9-тармақ)

A6. Заң, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар аудитордан қосымша процедураларды орындауды және қосымша шаралар қабылдауды талап етуі мүмкін. Мысалы, Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этика кодексі (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) бухгалтерлерге арналған этикалық стандарттар жөніндегі халықаралық кеңес (IESBA Кодексі) аудитордан анықталған немесе болжанған заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауға жауап беру үшін шаралар қабылдауды және одан әрі әрекет ету қажеттілігін анықтауды талап етеді. Мұндай тұлғалар топтағы басқа аудиторларға, оның ішінде топтық тапсырма бойынша серіктеске, құрамдас аудиторларға немесе топтың қаржылық есептілігінің аудитінен басқа мақсаттар үшін топ компоненттерінде жұмыс істейтін басқа аудиторларға анықталған немесе болжамды сақталмауы туралы хабарламаны қамтуы мүмкін.¹⁵

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A7. Мемлекеттік сектор аудиторының алаяқтыққа қатысты міндеттері мемлекеттік сектор ұйымдарына қолданылатын заңдардан, нормативтік актілерден немесе өзге де өкілеттіктерден туындауы мүмкін немесе аудитордың мандатына жеке енгізілуі мүмкін. Демек, мемлекеттік сектор аудиторының міндеттері қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін қарастырумен шектеліп қана қоймай, алаяқтық тәуекелдерін қарастыру бойынша кең жауапкершілікті қамтуы мүмкін.

Кәсіби скептицизм (Сілтеме: 13-15 тармақтар)

A8. Кәсіби скептицизмнің сақталуы алынған ақпарат пен аудиторлық дәлелдер алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмаланулардың болу мүмкіндігін көрсетеді деген тұрақты күмәнді білдіреді. Бұл аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігін және бақылау қызметінің құрамдас бөлігінде анықталған бақылау құралдарын (егер бар болса), оны дайындау мен қолдауды қарастыруды қамтиды. Алаяқтықтың ерекшеліктеріне байланысты аудитордың кәсіби скептицизмі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін қарастыру кезінде ерекше маңызды.

¹⁵ Мысал ретінде IESBA Кодексінің R360.16–360.18 A1 тармақтарын қара

А9. Аудитор басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығы мен адалдығын көрсететін өткен тәжірибені ескермейді деп күту мүмкін болмаса да, аудитордың кәсіби скептицизмі әділетсіз әрекеттерге байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін талдауда өте маңызды, өйткені жағдайлар өзгеруі мүмкін.

А10. ISA-ға сәйкес жүргізілетін аудит құжаттардың түпнұсқалығын анықтауды және аудитордың кәсіби дайындығын, сондай-ақ оған қойылатын талаптарды сирек камтиды, ол осы саланың маманы болып табылмайды¹⁶. Алайда, аудитор белгілі бір құжат түпнұсқа болмауы мүмкін немесе аудиторға хабарламаған құжаттың шарттарына өзгерістер енгізілген деп санайтын жағдайларды анықтаған кезде, жағдайды қосымша зерттеудің мүмкін болатын процедуралары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Үшінші тұлғадан тікелей растауды алу;
- Құжаттың түпнұсқалығын анықтау үшін сараптама жүргізу.

Аудиторлық топ мүшелері арасында талқылау (Сілтеме: 15-тармақ)

А11. Алаяқтық салдарынан ұйымның қаржылық есептілігін айтарлықтай бұрмалау мүмкіндігін жұмыс тобымен талқылау:

- Топтың неғұрлым тәжірибелі мүшелеріне қаржылық есептіліктің алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануға ұшырауы мүмкін екендігі туралы өз ойларымен бөлісуге мүмкіндік береді;
- Аудиторға осындай ықтималдыққа тиісті жауапты қарастыруға және топ мүшелерінің қайсысы белгілі бір аудиторлық процедураларды орындайтынын анықтауға мүмкіндік береді;
- Аудиторға аудиторлық процедуралардың нәтижелері топтың назарына қалай жеткізілетінін және аудитордың назарына жеткізілуі мүмкін кез келген алаяқтық туралы өтініштер қалай қаралатынын анықтауға мүмкіндік береді.

А12. Талқылау:

- Аудит тобының мүшелері арасында ұйымның қаржылық есептілігі (жеке қаржылық есептілік пен ашуды қоса алғанда) алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларға ұшырауы мүмкін, басшылық алаяқтық жасай алады, басшылық алаяқтық қаржылық есептілікті қалай жасай алады және жасыра алады және ұйымның активтері қалай заңсыз иемденуі мүмкін;
- Пайданы басқаруды көрсетуі мүмкін жағдайларды және басшылық кірісті басқару үшін қолдана алатын тәжірибені қарастыру, бұл қаржылық есептілік алаяқтығына әкелуі мүмкін;
- Басшылық ақпаратты ашылған мәселелерді дұрыс түсінуге кедергі болатындай етіп ұсынуға тырысуы мүмкін Тәуекелді қарастыру (мысалы, тым көп маңызды емес ақпаратты қосу немесе түсініксіз немесе түсініксіз сөздерді қолдану арқылы).
- Ұйымға әсер ететін белгілі сыртқы және ішкі факторларды қарастыру, олар басшылыққа немесе басқаларға алаяқтық жасауға ынталандыру немесе қысым жасай алады, оны жасауға мүмкіндік береді, сонымен қатар басшылыққа немесе басқаларға алаяқтық жасауға ұтымды қарауға мүмкіндік беретін мәдениетті немесе ортаны көрсетеді.
- Қолма-қол ақшаға немесе тағайындалуы мүмкін басқа активтерге қол жеткізе алатын қызметкерлерді қадағалауға басшылықтың қатысуын қарау;
- Аудит тобы назар аударған басшылықтың немесе қызметкерлердің мінез-құлқындағы немесе өмір салтындағы кез келген ерекше немесе түсініксіз өзгерістерді қарастыру;
- Бүкіл аудит барысында алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану мүмкіндігіне қатысты сананың тиісті жай-күйін сақтаудың маңыздылығын атап көрсету;
- Олар туындаған жағдайда алаяқтық мүмкіндігін көрсететін жағдайлардың түрлерін қарастыру;
- Орындалуы тиіс аудиторлық процедуралардың сипатында, мерзімінде және көлемінде болжамсыздық элементін қалай есепке алу туралы мәселені қарастыру;
- Ұйымның қаржылық есептілігінің алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалануларға ұшырауын, сондай-ақ аудиторлық процедуралардың кейбір түрлерінің басқаларға қарағанда тиімдірек екендігін ескере отырып таңдалуы мүмкін аудиторлық процедураларды қарау;
- Аудиторға белгілі болған кез-келген алаяқтық туралы шағымдарды қарау;
- Басшылықтың бақылау құралдарын жою тәуекелін қарау сияқты мәселелерді қамту мүмкін.

¹⁶ ISA 200, А-52-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер

Сұраныстарды басшылыққа жолдау

Басшылықтың алаяқтық нәтижесінде елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауы (*Сілтеме: 18(a) тармағы*)

A13. Басшылық ұйымның ішкі бақылау жүйесіне және оның қаржылық есептілігін дайындауға жауапты. Тиісінше, аудитор басшылықтан келесі мәселелерді анықтаған жөн басшылықтың алаяқтық тәуекелін және алаяқтықтың алдын алуға және анықтауға арналған бақылау құралдарын бағалауы. Басшылықтың осындай тәуекелдер мен бақылау құралдарын бағалауының сипаты, дәрежесі мен жиілігі әр түрлі ұйымдарда әр түрлі болуы мүмкін. Кейбір ұйымдарда басшылық егжей-тегжейлі бағалауды жыл сайынғы негізде немесе ағымдағы бақылау шеңберінде жүргізе алады. Басқа ұйымдарда басшылықтың бағалауы аз құрылымдалған болуы мүмкін және сирек орындалады. Менеджменттің бағалау сипаты, дәрежесі және жиілігі аудитордың ұйымның бақылау ортасын түсінуі үшін маңызды. Мысалы, басшылықтың алаяқтық қаупін бағаламауы кейбір жағдайларда басшылықтың ішкі бақылауға беретін мәнінің жеткіліксіздігін көрсетуі мүмкін

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A14. Кейбір ұйымдарда, әсіресе шағын ұйымдарда, басшылықты бағалау қызметкерлердің әділетсіз әрекеттері немесе активтерді заңсыз иемдену тәуекелдеріне бағытталуы мүмкін.

Басшылықтың алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға жауап беру процесі (*Сілтеме: 18(b) тармағы*)

A15. Бірнеше бөлімшелері бар ұйымдарда менеджмент қолданатын процестер операциялық бөлімшелерді немесе бизнес сегменттерін бақылаудың әртүрлі деңгейлерін қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, басшылық алаяқтық қаупі бар кейбір операциялық бөлімшелерді немесе бизнес сегменттерін анықтай алады.

Ұйым ішінде басшылыққа және өзге де тұлғаларға сұрау салу жіберу (Сілтеме: 19-тармақ)

A16. Аудитордың басшылыққа берген сұраулары қызметкерлердің алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдері туралы пайдалы ақпарат бере алады. Алайда, мұндай сұраулар басшылықтың алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупі туралы пайдалы ақпарат бере алмайды. Ұйымдағы басқа тұлғалардың сұраулары аудиторға басқа жолмен хабарлауға болмайтын ақпаратты хабарлауға мүмкіндік береді.

A17. Аудитор алаяқтықтың болуы немесе күдігі туралы сұрау жібере алатын ұйымдағы басқа тұлғалардың мысалдары:

- Қаржылық есептілікті дайындау процесіне тікелей қатыспайтын операциялық персонал;
- Әр түрлі деңгейдегі қызметкерлер;
- Күрделі немесе әдеттен тыс операцияларды бастауға, өңдеуге немесе тіркеуге қатысатын қызметкерлер және осындай қызметкерлерді бақылайтын немесе бақылайтын қызметкерлер;
- Ішкі заң кеңесшісі;
- Әдеп жөніндегі бас маман немесе оған теңестірілген тұлға;
- Алаяқтық туралы өтініштерді қарауға жауапты тұлға немесе тұлғалар.

A18. Басшылық көптеген жағдайларда әділетсіз әрекеттерді жасау үшін жақсы жағдайда. Сондықтан, кәсіби скептицизмді қолдай отырып, басшылықтан алынған сұрауларға жауаптарды бағалау кезінде аудитор сұрауларға жауаптарды басқа ақпаратпен растауды қажет деп санайды.

Ішкі аудит қызметіне сұрау салуларды жіберу (Сілтеме: 20-тармақ)

A19. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) ішкі аудит қызметі жұмыс істейтін ұйымдардың аудитіне қатысты талаптарды белгілейді және ұсынымдар береді¹⁷. Осы ISA-ның алаяқтыққа қатысты талаптарын орындау кезінде аудитор функцияның нақты қызметі туралы сұрақтар қоя алады, мысалы:

- Егер мұндай процедураларды ішкі аудит қызметі алаяқтықты анықтау мақсатында жыл бойы жүргізген болса;
- Басшылық осы процедуралар нәтижесінде жасалған кез-келген қорытындыға қанағаттанарлық жауап берді ме

¹⁷ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 14(a) және 24(a)(ii) тармақтар және ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмыс нәтижелерін пайдалану».

Басқаруға жауапты тұлғалар тарапынан қадағалау туралы ұсыныс алу (Сілтеме: 21-тармақ)

A20. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар тәуекелдер мониторингі, қаржылық бақылау және заңнаманың сақталуы жөніндегі ұйым жүйелерін қадағалауды жүзеге асырады. Көптеген елдерде корпоративтік басқару тәжірибесі жақсы дамыған және басқаруға жауапты тұлғалар алаяқтық тәуекелдерін бағалауды қадағалауда және осы тәуекелдерді жоюға арналған бақылау құралдарында белсенді рөл атқарады. Жауапты тұлғалар мен басшылықтың міндеттері ұйымдар мен елдер арасында әр түрлі болуы мүмкін болғандықтан, аудитордың тиісті міндеттерді түсінуі маңызды, сондықтан аудитор тиісті тұлғалар жүргізетін қадағалау туралы түсінік ала алады.¹⁸

A21. Басқару функциялары жүктелген тұлғалардың қандай қадағалауды жүзеге асыратынын түсіну ұйымның басшылық тарапынан алаяқтыққа бейімділігі, алаяқтық тәуекелдерін жою үшін бақылау тетіктерінің барабарлығы, сондай-ақ басшылықтың құзыреттілігі мен адалдығы туралы түсінік бере алады. Басшылықтың құзыреттілігі мен адалдығы. Аудитор мұндай ұсынысты әртүрлі тәсілдермен ала алады, соның ішінде осындай мәселелер талқыланатын жиналыстарға қатысу, осындай жиналыстардың хаттамаларымен танысу немесе басшылыққа жауапты тұлғаларға сұраныстар жіберу.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A22. Кейбір жағдайларда корпоративтік басқаруға жауапты барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысады. Бұл шағын ұйымда, оны жеке меншік иесі басқарған кезде және басқа ешкім қадағалау функцияларын жүзеге асырмаған кезде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор әдетте ешқандай әрекет жасамайды, өйткені басқарудан бөлек қадағалау функциясы жоқ.

Басқа да ақпаратты қарау (Сілтеме: 24-тармақ)

A23. Аналитикалық процедураларды орындау нәтижесінде алынған ақпараттан басқа, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін ұйым және оның қоршаған ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы басқа ақпарат пайдалы болуы мүмкін. Топ мүшелері арасындағы пікірталастар осындай тәуекелдерді анықтауға пайдалы ақпарат бере алады. Бұдан басқа, алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін аудитордың клиенттермен жұмысы барысында алынған ақпарат, сондай-ақ осы субъект үшін басқа да тапсырмаларды орындау барысында жинақталған тәжірибе, мысалы, аралық қаржылық ақпаратты тексеру жөніндегі тапсырмалар пайдалы болуы мүмкін.

Алаяқтықтың қауіп факторларын бағалау (Сілтеме: 25-тармақ)

A24. Алаяқтықтың әдетте жасырын болуы оны анықтауды айтарлықтай қиындатуы мүмкін. Дегенмен, аудитор алаяқтық жасау үшін ынталандырудың немесе қысымның болуын көрсететін немесе оны жасауға мүмкіндік беретін оқиғаларды немесе жағдайларды анықтай алады (алаяқтықтың қауіп факторлары). Мысалы:

- Өз қаражаты есебінен қосымша қаржыландыру алу үшін үшінші тараптардың үміттерін ақтау қажеттілігі алаяқтық жасауға итермелейтін қысым тудыруы мүмкін;
- Нақты емес пайда көрсеткіштеріне қол жеткізгені үшін қомақты сыйлықақылар беру алаяқтық жасауға түрткі болуы мүмкін; және
- Тиімсіз бақылау жүйесі алаяқтық жасауға мүмкіндік туғызуы мүмкін.

A25. Алаяқтықтың қауіп факторларын маңыздылық дәрежесі бойынша оңай бағалау мүмкін емес. Алаяқтықтың қауіп факторларының маңыздылығы әр түрлі болады. Осы факторлардың кейбіреулері нақты жағдайлар Елеулі бұрмалану қауіпін тудырмайтын ұйымдарда болады. Тиісінше, алаяқтықтың қандай да бір қауіп факторының болуын және алаяқтық салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау кезінде оны есепке алу қажеттілігін анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды талап етеді.

A26. Жосықсыз қаржылық есептілікке және активтерді ұрлауға байланысты алаяқтық тәуекел факторларының мысалдары 1-қосымшада келтірілген. Бұл иллюстрациялық қауіп факторлары әдетте алаяқтық кезінде болатын үш шарттың негізінде жіктеледі:

- Алаяқтық жасау үшін ынталандыру немесе қысым;
- Алаяқтық жасау мүмкіндігі;
- Алаяқтық әрекеттерді ұтымды ету мүмкіндігі.

Алаяқтықтың қауіп факторлары бақылау құралдарын қарастырмас бұрын ақпараттың бұрмалану ықтималдығын тудыратын жағдайларда туындайтын ынталандыруларға, қысымға немесе мүмкіндіктерге сілтеме жасай алады. Алаяқтық тәуекел факторлары, соның ішінде басшылықтың қасақана біржақтылығы, олар тән тәуекелге әсер ететін дәрежеде, ажырамас тәуекел факторлары болып табылады.¹⁹ Алаяқтықтың қауіп факторлары алаяқтық

¹⁸ ISA 260, A1-A8 тармақтарда ұйымның корпоративтік басқару құрылымы анық анықталмаған жағдайларда аудитор кіммен ақпарат алмасу керектігі сипатталады.

¹⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 12(f)-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

жасау мүмкіндігін қамтамасыз ететін немесе басшылықтың көзқарасына немесе оның алаяқтық әрекеттерді ұтымды ету қабілетіне әсер етуі мүмкін ұйымның ішкі бақылау жүйесіндегі жағдайларға да сілтеме жасай алады. Алаяқтық әрекеттердің көзқарасын немесе ұтымды ету қабілетін көрсететін алаяқтық тәуекел факторларын аудитор байқамауы мүмкін. Алайда, аудитор мұндай ақпараттың бар екендігі туралы біле алады, мысалы, ұйымның бақылау ортасын түсіну нәтижесінде.²⁰ 1-қосымшада сипатталған алаяқтық тәуекел факторлары аудиторлар кездесетін жағдайлардың кең ауқымын қамтығанымен, олар тек мысалдар болып табылады және басқа да қауіп факторлары болуы мүмкін.

A27. Ұйымның меншігінің мөлшері, күрделілігі және нысаны алаяқтықтың тиісті қауіп факторларын қарастыруға айтарлықтай әсер етеді. Мысалы, үлкен ұйым жағдайында, әдетте, басшылықтың заңсыз әрекеттерін шектейтін факторлар болуы мүмкін, мысалы:

- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар тарапынан тиімді қадағалау;
- Тиімді ішкі аудит қызметі;
- Мінез-құлық кодексінің құжатталған болуы және сақталуын қамтамасыз ету.

Сонымен қатар, бизнес сегментінің операциялық деңгейінде қарастырылатын алаяқтық тәуекел факторлары бүкіл ұйым көлемінде алуға болатыннан басқа түсінік бере алады.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A28. Шағын ұйым жағдайында осы пікірлердің кейбіреулері немесе барлығы қолданылмайды немесе мағынасы аз болуы мүмкін. Мысалы, кішігірім ұйымда құжатталған мінез-құлық кодексі болмауы мүмкін, бірақ оның орнына жетілген корпоративтік мәдениет болуы мүмкін, оның аясында ауызша қарым-қатынаста да, басшылық берген жеке мысал адалдық пен этикалық мінез-құлықтың маңыздылығын көрсетеді. Бір тұлғаның шағын ұйымын басқарудағы үстемдік, әдетте, басшылықтың ішкі бақылау жүйесіне және қаржылық есептілікті дайындау процесіне тиісті көзқарасты көрсете және тарата алмайтындығын білдірмейді. Кейбір ұйымдарда оған деген қажеттілік бақылаудың кемшіліктерін өтей алады және қызметкерлердің алаяқтық қауіпін азайтады. Алайда, бір тұлғаның басшылықтағы үстемдігі ішкі бақылау жүйесінің ықтимал кемшілігі болуы мүмкін, өйткені ол басшылыққа бақылау шараларын қайта анықтауға мүмкіндік береді.

Алаяқтық нәтижесінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

Түсімді тану кезіндегі алаяқтық әрекеттер тәуекелі (Сілтеме: 27-тармақ)

A29. Көптеген жағдайларда кірісті тануға қатысты қаржылық есептілікті дайындаудағы адалдықтың салдарынан елеулі бұрмалану, мысалы, кірісті мерзімінен бұрын тану немесе жалған кірісті көрсету арқылы кіріс көрсеткіштерінің жоғарылауының нәтижесі болып табылады. Бұл сондай-ақ, мысалы, табысты тануды кейінгі кезеңге дұрыс емес ауыстыру арқылы кірісті төмендетудің нәтижесі болуы мүмкін.

A30. Кірісті тану кезінде алаяқтық тәуекелдері кейбір ұйымдарда басқаларға қарағанда жоғары болуы мүмкін. Мысалы, көпшілікке сатылатын ұйымдар жағдайында, егер, мысалы, қызмет нәтижелері бір жылдағы кірістің немесе кірістің өсуі тұрғысынан бағаланса, кірісті қате тану арқылы жосықсыз қаржылық есептілікті жасауға қысым жасалуы немесе ынталандырылуы мүмкін. Сол сияқты, кірістің едәуір бөлігі қолма-қол сатудан түсетін ұйымдар жағдайында кірісті тану алаяқтық қауіпі жоғары болуы мүмкін.

A31. Кірісті мойындау кезінде алаяқтық қауіпі бар деген болжам жоққа шығарылуы мүмкін. Мысалы, аудитор, мысалы, бір жалдау объектін жалға беруден түскен табыс сияқты қарапайым кірістер операциясының бір түрінен түскен кірісті мойындаған кезде, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қауіпі жоқ деген қорытындыға келуі мүмкін.

Алаяқтық нәтижесінде ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау және құрылымды бақылаудың тиісті тетіктерін түсіну (28-тармақты қара)

A32. Басшылық өзі енгізуді шешетін бақылау құралдарының сипаты мен дәрежесі, сондай-ақ өзі қабылдауға шешім қабылдаған тәуекелдердің сипаты мен дәрежесі туралы пайымдаулар шығара алады.²¹ Алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін енгізілуі қажет бақылау құралдарын анықтау кезінде басшылық алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қауіпін қарастырады. Осы қарастыру шеңберінде басшылық белгілі бір бақылау құралын енгізу және қолдау ол қол жеткізуге ұмтылатын алаяқтық салдарынан есептілікті елеулі бұрмалау тәуекелін төмендету тұрғысынан экономикалық тиімді емес деп шешуі мүмкін.

A33. Аудиторға алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін басшылық әзірлеген, енгізген және қолдайтын бақылау құралдары туралы түсінік алу маңызды. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін жоюға бағытталған бақылау құралдары анықталған кезде аудитор, мысалы, басшылық міндеттерді бөлудің болмауына байланысты тәуекелдерді саналы түрде қабылдауға шешім қабылдағанын біле алады. Осы бақылау құралдарын сәйкестендіру, олардың құрылымын бағалау және олардың тиімділігін анықтау нәтижесінде алынған ақпарат аудитордың қаржылық есептіліктің алаяқтық салдарынан айтарлықтай бұрмалануы мүмкін тәуекелдерді

²⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 21-тармақ.

²¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 3-қосымша

бағалауына әсер етуі мүмкін алаяқтық тәуекел факторларын анықтау үшін де пайдалы болуы мүмкін. қаржылық есептілікте алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін тәуекелдер.

Алаяқтық нәтижесінде ақпараттың елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне ден қою шаралары

Жалпы жауаптар (*Сілтеме: 29-тармақ*)

A34. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жалпы реакцияны анықтау, әдетте, аудитті жалпы жүргізу, мысалы:

- Маңызды операцияларды растау үшін тексеруге жататын құжаттаманың сипаты мен көлемін таңдау кезінде сезімталдықты арттыру;
- Басшылықтың маңызды мәселелер бойынша түсініктемелерін немесе мәлімдемелерін растау қажеттілігін тереңірек мойындау есебінен жоғары кәсіби скептицизмді қалай көрсететінін қарастыруды.

Сонымен қатар, бұл басқаша жоспарланған нақты процедуралардан басқа жалпы ойларды қамтиды; бұл ойларға төменде қарастырылатын 30-тармақта көрсетілген сұрақтар кіреді.

Қызметкерлерді тағайындау және оларды бақылау (Сілтеме: 30 (а) тармағы)

A35. Аудитор алаяқтық салдарынан анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне, мысалы, сот сарапшылары мен ақпараттық технологиялар сарапшылары сияқты арнайы дағдылары бар қосымша персоналды тағайындау немесе тәжірибелі қызметкерлерді тағайындау арқылы жауап бере алады.

A36. Қадағалау деңгейі аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауын және жұмысты орындайтын топ мүшелерінің құзыреттілігін көрсетеді.

Аудиторлық процедураларды таңдау кезінде болжамсыздық (Сілтеме: 30(с) тармағы)

A37. Жүргізілетін аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін және көлемін таңдауда болжамсыздық элементін қосу өте маңызды, өйткені әдетте жүргізілетін аудиторлық процедуралармен таныс ұйымдағы тұлғалар жосықсыз қаржылық есептілікті жасыруы мүмкін. Бұған, мысалы:

- Мәні немесе тәуекеліне байланысты өзге тәсілмен тексерілмейтін шоттар мен бекітулер бойынша жекелеген қалдықтарға қатысты мәні бойынша процедураларды орындау;
- Аудиторлық процедураны орындау мерзімдерін басқаша күтілетінмен салыстырғанда түзету;
- Әр түрлі іріктеу процедураларын қолдану;
- Процедураларды әртүрлі орындарда немесе аудит алдын ала ескертусіз жүргізілетін орындарда орындау арқылы қол жеткізуге болады.

Бекіту деңгейіндегі алаяқтық нәтижесінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары (Сілтеме: 31-тармақ)

A38. Аудитордың бекіту деңгейіндегі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне реакциясы аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін келесідей өзгертуді қамтуы мүмкін.

- Неғұрлым сенімді және орынды аудиторлық дәлелдемелер алу немесе қосымша растайтын ақпарат алу үшін орындалатын аудиторлық процедуралардың сипатын өзгерту қажет болуы мүмкін. Бұл орындалатын аудиторлық процедуралардың сипатына да, олардың жиынтығына да әсер етуі мүмкін. Мысалы:
 - Физикалық бақылау немесе белгілі бір активтерді тексеру маңыздырақ болуы мүмкін немесе аудитор маңызды шоттардағы немесе электрондық операциялық файлдардағы деректерге қатысты қосымша дәлелдер алу үшін компьютерлік аудит әдістерін қолдануды шешуі мүмкін;
 - Аудитор қосымша дәлелдер алу үшін процедураларды жасай алады. Мысалы, егер аудитор басшылықтың пайда күтуді ақтау үшін қысымға ұшырағанын анықтаса, онда басшылық кірісті тануды болдырмайтын шарттарды қамтитын сатып алу-сату шарттарын жасау арқылы немесе жеткізілім сәтіне дейін шот-фактураларды ұсыну арқылы сату көлемін асыра көрсетуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор, мысалы, қарыз сомаларын ғана емес, сонымен қатар сатып алу-сату келісімшарттарының егжей-тегжейін, оның ішінде күнді, кез-келген қайтару құқығын және жеткізу шарттарын растайтын сыртқы растауды жасай алады. Сонымен қатар, аудитор мұндай сыртқы Растауды ұйымның қаржылық емес қызметкерлерінің сатып алу-сату шарттарындағы және жеткізу шарттарындағы кез-келген өзгерістер туралы сұрауларымен толықтыруды тиімді деп санауы мүмкін.
- Процедуралардың орындалу мерзімін мәні бойынша өзгерту қажет болуы мүмкін. Аудитор процедураларды кезеңнің соңында немесе оның соңына қарай орындау алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған қаупін ескеруге мүмкіндік береді деген қорытындыға келуі мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

Аудитор әдейі бұрмаланудың немесе манипуляцияның бағаланған тәуекелін ескере отырып, аудиторлық қорытындыларды аралық күннен кезеңнің соңына ауыстыруға бағытталған процедуралар тиімсіз болады деген қорытындыға келуі мүмкін. Керісінше, әдейі бұрмалау - мысалы, кірісті дұрыс мойындамауға байланысты бұрмалау-аралық кезеңде басталуы мүмкін болғандықтан, аудитор процедураларды бұрын немесе бүкіл кезеңде болған операцияларға қолдану туралы шешім қабылдауы мүмкін

- Қолданылатын процедуралардың көлемі аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауын көрсетеді. Мысалы, іріктеу көлемін ұлғайту немесе аналитикалық процедураларды неғұрлым егжей-тегжейлі деңгейде орындау орынды болуы мүмкін. Сонымен қатар, компьютерленген аудит әдістері электрондық операциялар мен шот файлдарын мұқият тексеруге мүмкіндік береді. Мұндай әдістерді негізгі электрондық файлдардан операцияларды таңдау, операцияларды белгілі бір белгілер бойынша сұрыптау немесе үлгіні емес, бүкіл есепті тексеру үшін пайдалануға болады.

A39. Егер аудитор қорлардың көлеміне әсер ететін алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану қаупін анықтаса, қорлар бойынша ұйымның деректерін зерттеу қорларды түгендеу кезінде немесе одан кейін ерекше назар аудару керек орындарды немесе объектілерді анықтауға көмектеседі. Мұндай талдау алдын ала ескертусіз немесе барлық орналасқан жерлерде қорларды бір уақытта түгендеместен белгілі бір жерлерде қорларды физикалық түгендеуді жүргізу туралы шешімге әкелуі мүмкін.

A40. Аудитор бірқатар шоттар мен талаптарға әсер ететін алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін анықтай алады. Оларға активтерді бағалау, белгілі бір операцияларға байланысты бағалау (мысалы, бизнесті сатып алу, қайта құрылымдау немесе сату), сондай-ақ басқа да маңызды есептелген міндеттемелер (мысалы, еңбек қызметі аяқталғаннан кейін зейнетақы және басқа да сыйақылар төлеу міндеттемелері немесе қоршаған ортаны қалпына келтіру міндеттемелері) кіруі мүмкін. Тәуекел сонымен қатар қайталанатын бағалауларға қатысты болжамдардағы елеулі өзгерістермен байланысты болуы мүмкін. Ұйым мен оның ортасын түсіну нәтижесінде алынған ақпарат аудиторға басшылықтың бағалауларының дұрыстығын және олардың негізгі пікірлері мен болжамдарын бағалауға көмектеседі. Алдыңғы кезеңдерде жасалған басшылықтың ұқсас пайымдаулары мен жорамалдарын ретроспективті талдау сонымен қатар басшылықты бағалаудың негізінде жатқан пайымдаулар мен болжамдардың негізділігі туралы түсінік бере алады.

A41. Алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жоюға бағытталған ықтимал аудиторлық процедуралардың мысалдары, оның ішінде болжамсыздық элементін қоса алғанда, 2 -қосымшада келтірілген. Қосымшада аудитордың қаржылық есептілікті жосықсыз жасау салдарынан, оның ішінде кірісті тану нәтижесінде және активтерді заңсыз иемдену салдарынан қаржылық есептілікті жосықсыз жасауды қоса алғанда, елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына жауаптардың мысалдары келтірілген.

Басшылық тарапынан бақылаудың күшін жоюға байланысты тәуекелдерді ескеретін тексеру процедуралары

Бухгалтерлік жазбалар және өзге де түзетулер (*Сілтеме: 33(а) тармағы*)

A42. Алаяқтықтан туындаған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы көбінесе журналдардағы қате немесе рұқсат етілмеген жазбаларды тіркеу арқылы қаржылық есеп беру процесін басқарумен байланысты. Бұл бір жыл ішінде немесе кезеңнің соңында, сондай-ақ басшылықтың қаржылық есептілікте көрсетілген, шоғырландыру түзетулері мен қайта жіктеулер сияқты бухгалтерлік есепте көрсетілмеген сомаларға түзетулер енгізуі нәтижесінде болуы мүмкін.

A43. Сонымен қатар, аудитордың журнал жазбаларын бақылауды заңсыз алып тастаумен байланысты елеулі бұрмалану қаупін қарастыру,²² өте маңызды, өйткені автоматтандырылған процестер мен бақылау күтпеген қателіктер қаупін азайтуы мүмкін, бірақ олар жеке тұлғалардың мұндай автоматтандырылған процестерді заңсыз алып тастау қаупін жоймайды, мысалы, автоматты түрде берілетін сомаларды өзгерту арқылы есеп кітабына немесе қаржылық есептілік жүйесіне. Сонымен қатар, ақпаратты автоматты түрде беру үшін ақпараттық технологиялар қолданылған жағдайларда, ақпараттық жүйелерде мұндай араласудың көрінетін дәлелдері аз немесе мүлдем болмауы мүмкін.

A44. Журнал жазбаларын және тестілеуге арналған басқа түзетулерді анықтау және таңдау кезінде, сондай-ақ таңдалған мақалалардың негізгі растауын тексерудің тиісті әдісін анықтау кезінде келесі тармақтарды ескеру қажет:

- *Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау* - алаяқтық тәуекел факторларының болуы және аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау барысында алынған басқа ақпарат аудиторға журналдардағы жазбалардың белгілі бір сыныптарын және тестілеуге арналған басқа түзетулерді анықтауға көмектеседі;
- *Бухгалтерлік жазбаларды және басқа түзетулерді бақылау* - бухгалтерлік жазбаларды және басқа түзетулерді дайындау мен көрсетуді тиімді бақылау аудитор бақылаудың операциялық тиімділігін тексерген жағдайда қажетті тестілеу көлемін азайтуы мүмкін;
- *Ұйымның қаржылық есептілігін дайындау процесі және алынуы мүмкін дәлелдемелер түрі* - көптеген ұйымдарда операцияларды күнделікті өңдеу қолмен және автоматтандырылған бақылаудың үйлесімін қамтиды. Сол сияқты, журнал жазбаларын және басқа түзетулерді өңдеу қолмен де, автоматтандырылған

²² ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26(a)(ii) тармақтар

бақылауды да қамтуы мүмкін. Егер қаржылық есептілікті дайындау процесінде ақпараттық технологиялар қолданылса, онда журналдардағы жазбалар және басқа түзетулер тек электронды түрде болуы мүмкін;

- *Жосықсыз журнал жазбаларының және басқа түзетулердің сипаттамалары* - жосықсыз журнал жазбалары және басқа да түзетулер көбінесе бірегей сәйкестендіру сипаттамаларына ие. Мұндай сипаттамаларға (а) байланысты емес, әдеттен тыс немесе сирек қолданылатын шоттарда жасалатын, (б) әдетте журналдарда жазбалар жасамайтын тұлғалар жасайтын, (в) кезеңнің соңында немесе жабылғаннан кейінгі жазбалар ретінде минималды түсіндірмемен немесе сипаттамамен жазылатын жазбаларды жатқызуға болады, (г) бұрын немесе В шот нөмірлері жоқ қаржылық есептілікті дайындау уақыты немесе (д) дөңгелектеуді немесе дәйекті ақырлы сандарды қамтиды;
- *Шоттардың сипаты мен күрделілігі* - дұрыс емес жазбалар немесе түзетулер (а) күрделі немесе әдеттен тыс операцияларды қамтитын, (б) кезеңнің соңында айтарлықтай бағалаулар мен түзетулерді қамтитын, (с) бұрмалау тарихы бар, (d) уақтылы тексерілмеген немесе дұрыс емес сәйкессіздіктерді қамтитын шоттарға қолданылуы мүмкін, (е) ұйымшiлiк операцияларды қамтиды немесе (f) алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың белгіленген тәуекелімен өзге түрде байланысты. Бірнеше бөлімшелері немесе компоненттері бар ұйымдарға аудит жүргізу кезінде бірнеше бөлімшелерден журналдардағы жазбаларды іріктеу қажеттілігі ескеріледі;
- *Журнал жазбалары немесе әдеттегі қызмет шеңберінен тыс орындалатын басқа түзетулер* - стандартты емес журнал жазбалары ай сайынғы сату, сатып алу және қолма-қол ақша төлеу сияқты операцияларды тіркеу үшін тұрақты негізде пайдаланылатын журнал жазбаларымен бірдей дәрежеде бақыланбауы мүмкін.

A45. Аудитор бухгалтерлік жазбаларды тексеру және басқа түзетулердің сипатын, мерзімдері мен ауқымын анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады. Алайда, журналдардағы жосықсыз жазбалар мен басқа да түзетулер көбінесе есепті кезеңнің соңында жасалатындықтан, 33(a)(ii) тармақ аудитор журнал жазбаларын және осы уақытта жасалған басқа түзетулерді таңдауды талап етеді. Сонымен қатар, алаяқтық салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы бүкіл кезең ішінде туындауы мүмкін және алаяқтық жасау тәсілін жасыру жөніндегі белсенді күш-жігермен байланысты болуы мүмкін болғандықтан, 33(a)(iii) тармақ аудитор журналдардағы жазбаларды тексеру және бүкіл кезең ішінде басқа түзетулер енгізу қажеттілігі туралы мәселені қарауды талап етеді.

Бағалау мәндері (33 (b) тармақты қара)

A46. Қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан елеулі есептік бағалауға әсер ететін бірқатар пайымдаулар мен болжамдар шығаруды, сондай-ақ осы бағалаулардың дұрыстығын үнемі бақылауды талап етеді. Қаржылық есептіліктегі алаяқтық көбінесе бухгалтерлік есепті әдейі бұрмалаумен байланысты. Бұған, мысалы, екі немесе одан да көп есепті кезеңдегі пайданы теңестіру үшін немесе қаржылық есептілікті пайдаланушыларды ұйымның қызметі мен кірістілігі туралы түсініктеріне әсер ету арқылы адастыру мақсатында белгілі бір пайда деңгейіне жету үшін барлық резервтерді немесе есептеулерді бір жолмен төмендету немесе асыра бағалау арқылы қол жеткізуге болады.

A47. Өткен жылғы қаржылық есептілікке көрсетілген маңызды бухгалтерлік бағалауларға қатысты басшылықтың пайымдаулары мен болжамдарын ретроспективті талдаудың мақсаты басшылықтың ықтимал біржақтылық белгілерінің болуын анықтау болып табылады. басшылық тарапынан. басшылық тарапынан. Ол өткен жылы аудитор жасаған және аудит кезінде қол жетімді ақпаратқа негізделген кәсіби пікірлерге күмән келтірмейді. сол кезде қол жетімді ақпарат негізінде.

A48. ISA540 (Қайта қаралған) сәйкес ретроспективті шолу қажет.²³ Бұл шолу басшылықтың алдыңғы бухгалтерлік бағаларының тиімділігі туралы ақпарат алу, нәтижелердің аудиторлық дәлелдемелерін алу немесе қажет болған жағдайда оларды кейіннен қайта бағалау, ағымдағы кезеңде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмек көрсету, сондай-ақ бағалаудың белгісіздігі сияқты мәселелерге қатысты аудиторлық дәлелдемелер алу мақсатында Тәуекелдерді бағалау процедурасы ретінде жүргізіледі. қаржылық есептілікте ашу қажет болуы мүмкін. Іс жүзінде аудитордың басшылықтың пайымдаулары мен жорамалдарын осы ISA-ға сәйкес алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін біржақтылықтың болуы тұрғысынан тексеруі ISA540 (Қайта қаралған) көзделген тексерумен бірлесіп жүргізілуі мүмкін.

Маңызды операциялардың экономикалық негіздемесі (Сілтеме: 33 (c) тармағы)

A49. Ұйымның әдеттегі қызметі шеңберінен шығатын немесе өзге негіздер бойынша ерекше болып көрінетін елеулі операциялардың қаржылық есептілікті дайындау кезінде алаяқтық әрекеттер жасау немесе активтерді заңсыз иемденуді жасыру мақсатында орын алуы мүмкін екенін көрсететін белгілер, мысалы, мыналар:

- Мұндай мәмілелердің нысаны тым күрделі болып көрінеді (мысалы, мәмілеге шоғырландырылған топқа кіретін бірнеше ұйымдар немесе бірнеше байланысты емес үшінші тараптар қатысады);
- Басшылық ұйымды басқаруға жауапты тұлғалармен мұндай операцияларды есепке алудың сипаты мен тәртібін талқыламады және құжаттама жеткіліксіз;

²³ ISA 540 (қайта қаралған), Бухгалтерлік есеп бағалауларының және соған байланысты есептердің аудиті, 14-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- Басшылық мәміленің экономикалық аспектілеріне қарағанда белгілі бір есепке алу әдісін қолдану қажеттілігіне көбірек көңіл бөледі;
- Шоғырландырылмаған байланысты тараптармен, соның ішінде арнайы мақсаттағы ұйымдармен операциялар ұйымды басқаруға жауапты тұлғалармен тиісті түрде қаралмаған немесе мақұлданбаған;
- Мәмілелерге бұрын анықталмаған байланысты тараптар немесе аудиттелетін тұлғаның көмегінсіз мәмілені қолдау үшін жеткілікті материалдық немесе қаржылық әлеуеті жоқ тараптар қатысады.

Аудиторлық дәлелдемелерді бағалау (Сілтеме: 35-38 тармақтар)

A50. ISA330 аудитор жүргізген аудиторлық процедуралар мен алынған аудиторлық дәлелдер негізінде маңызды бұрмалану тәуекелдерін бағалау бекіту деңгейінде орынды болып қала ма, жоқ па, соны бағалауды талап етеді.²⁴ Мұндай бағалау негізінен аудитордың пікіріне негізделген сапалы мәселе болып табылады. Мұндай бағалау алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдері туралы және қосымша немесе өзге аудиторлық процедураларды жүргізу қажеттілігі туралы қосымша түсінік бере алады. 3-қосымшада алаяқтық мүмкіндігін көрсететін жағдайлардың мысалдары келтірілген.

Жалпы қорытындыны қалыптастыру үшін аудиттің соңына қарай орындалған талдамалық процедуралар (Сілтеме: 35-тармақ)

A51. Қандай тенденциялар мен өзара байланыстар алаяқтық салдарынан деректердің елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін екенін анықтау үшін кәсіби пайымдау қажет. Жыл соңындағы кірістер мен кірістерге байланысты ерекше қатынастар ерекше маңызды. Мысал ретінде мыналарды келтіруге болады: кезеңнің соңғы бірнеше аптасындағы есептілікте көрсетілген әдеттен тыс үлкен кірістер немесе әдеттен тыс операциялар немесе операциялық ақша ағындарының тенденцияларына сәйкес келмейтін кірістер.

Анықталған бұрмалаушылықтарды талдау (Сілтеме: 36-38 тармақтар)

A52. Алаяқтық жасау үшін ынталандыруды немесе қысымды, оны жүзеге асырудың болжамды мүмкіндігін немесе кейбір әрекеттерді ұтымды етуді қамтитындықтан, алаяқтық оқиғасы оқшаулануы екіталай. Тиісінше, бұрмаланулар, мысалы, белгілі бір жерде көптеген бұрмаланулар, олардың жиынтық әсері маңызды болмаса да, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін.

A53. Анықталған алаяқтықтың салдары жағдайларға байланысты. Мысалы, басқа қатынастардағы шамалы алаяқтық, егер оған жоғары басшылық қатысса, маңызды болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұрын алынған дәлелдемелердің сенімділігіне жасалған мәлімдемелердің толықтығы мен дұрыстығына, сондай-ақ бухгалтерлік жазбалар мен құжаттаманың түпнұсқалығына күмән келтіруге болады. Қызметкерлер, басшылық немесе үшінші тұлғалар арасында сөз байласу мүмкіндігі де болуы мүмкін.

A54. ISA450²⁵ және ISA700²⁶ талаптарды белгілейді және бұрмалануларды бағалау және қарау және олардың аудиторлық қорытындыда аудитордың пікіріне әсері туралы нұсқауларды қамтиды.

Аудитор тапсырманы орындауды жалғастыра алмайды (Сілтеме: 39-тармақ)

A55. Аудитордың аудитті жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін ерекше жағдайлардың мысалдары:

- Субъект алаяқтық фактісі қаржылық есептілік үшін маңызды болмаса да, аудитор осы жағдайларда қажет деп санайтын алаяқтыққа қатысты тиісті әрекеттерді жасамайды;
- Аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін қарауы және аудиторлық тестілердің нәтижелері елеулі және кең таралған алаяқтықтың елеулі тәуекелін көрсетеді; немесе
- Аудитор басшылықтың немесе басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың құзыреттілігіне немесе адалдығына қатысты айтарлықтай алаңдаушылыққа ие.

A56. Туындауы мүмкін жағдайлардың алуан түрлілігіне байланысты тапсырманы орындаудан бас тартқан дұрыс болған кезде нақты сипаттау мүмкін емес. Аудитордың қорытындысына әсер етуі мүмкін факторларға басшылық мүшелерінің біреуінің немесе Басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың қатысуының әсері (бұл басшылық мәлімдемелерінің сенімділігіне әсер етуі мүмкін), сондай-ақ аудитордың ұйыммен ынтымақтастықты жалғастыруына әсері жатады.

A57. Мұндай жағдайда аудитордың кәсіби және заңды міндеттері бар және бұл міндеттер әр түрлі елдерде әр түрлі болуы мүмкін. Кейбір елдерде, мысалы, аудитордың тұлғаны немесе оны тағайындаған тұлғаларды немесе кейбір жағдайларда реттеуші органдарды хабардар ету немесе хабардар ету құқығы немесе міндеті болуы мүмкін.

²⁴ ISA300, 25-тармақ

²⁵ ISA 450 «Аудит кезінде анықталған бұрмалануларды бағалау»

²⁶ ISA 700 (Қайта қаралған) «Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік»

Нақты мән-жайлардың айрықша сипатын және заң талаптарын есепке алу қажеттілігін ескере отырып, аудитор тапсырманы одан әрі орындаудан бас тарту және акционерлерге, реттеуші органдарға немесе өзге тұлғаларға баяндама жіберу мүмкіндігін қоса алғанда, қажетті әрі қарайғы тұлғаларды айқындау туралы шешім қабылдаған кезде заң консультациясына жүгінуге орынды деп есептеуі мүмкін²⁷.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A58. Мемлекеттік секторда көптеген жағдайларда аудитордың тапсырмасының сипатына немесе қоғамдық мүдделерге байланысты тапсырманы одан әрі орындаудан бас тартуға мүмкіндігі болмауы мүмкін.

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 40-тармақ)

A59. ISA580²⁸ талаптарды белгілейді және аудит жүргізу кезінде басшылықтан және егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан тиісті өтініштерді алу бойынша ұсынымдарды қамтиды. Қаржылық есептілікті дайындау бойынша өз міндеттерін орындағанын растаумен қатар, ұйымның көлеміне қарамастан, басшылық және егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар алаяқтық әрекеттердің алдын-алу және анықтауды қамтамасыз етуге арналған ішкі бақылау жүйесін әзірлеу, енгізу және қолдау үшін өздерінің жауапкершілігін растауы маңызды.

A60. Алаяқтықтың табиғатын және алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалануларды анықтау кезінде аудиторлардың алдында тұрған қиындықтарды ескере отырып, аудитордың басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан аудиторға:

- (a) Басшылықтың қаржылық есептіліктің алаяқтық нәтижесінде айтарлықтай бұрмалануы мүмкін тәуекелді бағалау нәтижелерін; және
- (b) Олардың ұйымға қатысты нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық туралы хабардарлығын ашқанын растайтын жазбаша өтініш алуы маңызды.

Басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс (Сілтеме: 41-43 тармақтар)

A61 Кейбір юрисдикцияларда заңдар немесе ережелер аудитордың белгілі бір мәселелер бойынша басшылыққа және басқаруға жауапты тұлғаларға ақпарат беруін шектеуі мүмкін. Заңдар немесе ережелер, мысалы, аудитор ақшаны жылыстатуға қарсы заңдарға сәйкес алаяқтық туралы тиісті органға хабарлауға міндетті болса, тиісті органдардың нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін ақпаратты немесе басқа әрекеттерді беруге арнайы тыйым салуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және аудитор заңгерлік кеңес сұраған жөн деп санауы мүмкін.

Басшылықты хабардар ету (Сілтеме: 41-тармақ)

A62. Егер аудитор алаяқтықтың бар екендігі немесе болуы мүмкін екендігі туралы дәлелдер алса, бұл мәселені тиісті деңгейдегі басшылықтың назарына мүмкіндігінше тезірек жеткізу маңызды. Бұл мәселе шамалы деп саналуы мүмкін болса да (мысалы, ұйымның ұйымдағы төмен деңгейдегі қызметкер жасаған ұсақ жымқыру). Көшбасшылық деңгейін анықтау кәсіби пайымдаудың тақырыбы болып табылады және сөз байласу ықтималдығы мен сөз байласу ықтималдығының сипаты, сондай-ақ болжамды алаяқтықтың сипаты мен ауқымы сияқты факторларға байланысты. Әдетте, басшылықтың тиісті деңгейі болжамды алаяқтыққа қатысы бар тұлғаларға қарағанда кем дегенде бір деңгейге жоғары.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 42-тармақ)

A63. Аудитордың басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынасы ауызша немесе жазбаша болуы мүмкін. ISA260 (Қайта қаралған) аудитор қандай формада - ауызша немесе жазбаша қарым-қатынас жасау керектігін анықтаған кезде ескеруі керек факторларды қамтиды.²⁹ Басшылыққа байланысты алаяқтықтың немесе қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкеп соқтыратын алаяқтықтың сипаты мен сезімталдығына байланысты аудитор мұндай мәселелер туралы уақтылы хабарлайды, сондай-ақ олар туралы жазбаша түрде хабарлау қажет деп санауы мүмкін.

A64. Кейбір жағдайларда аудитор қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелмеген басшылыққа жатпайтын қызметкерлерге қатысты алаяқтық туралы хабардар болған кезде басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауды орынды деп санауы мүмкін. Сол сияқты, басқаруға жауапты тұлғаларға мұндай жағдайлар туралы хабарлау қажет болуы мүмкін. Егер аудитор мен басшылыққа жауапты тұлғалар аудиттің алғашқы кезеңдерінде осыған байланысты аудитордың коммуникацияларының сипаты мен көлемі туралы келіссе, байланыс процесі жеңілдейді.

A65. Ерекше жағдайларда, аудитор басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына немесе адалдығына күмәнданған кезде, аудитор іс-әрекеттің тиісті тәртібін анықтау үшін заң көмегіне жүгінген жөн деп санауы мүмкін.

²⁷ IESBA Кәсіби бухгалтерлердің этика кодексінде қолданыстағы аудиторды ауыстыратын аудитормен ақпарат алмасу тәртібі туралы ұсыныстар бар

²⁸ ISA580 «Жазбаша мәлімдемелер»

²⁹ ISA260, A38-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

Алаяқтыққа қатысты басқа да мәселелер (Сілтеме: 43-тармақ)

А66. Ұйымды басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланатын алаяқтыққа қатысты басқа мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін, бірақ олармен шектелмейді:

- Басшылықтың алаяқтықтың алдын алуға және анықтауға, сондай-ақ қаржылық есептіліктің бұрмалану қаупіне арналған бақылау құралдарын бағалауының сипатына, дәрежесіне және жиілігіне қатысты алаңдаушылық;
- Басшылықтың ішкі бақылау жүйесінің анықталған елеулі кемшіліктерін барабар жоя алмауы немесе анықталған алаяқтыққа барабар жауап бере алмауы;
- Аудитордың ұйымны бақылау жүйесін бағалауы, оның ішінде басшылықтың құзыреттілігі мен адалдығы туралы сұрақтар;
- Қаржылық есептілік бойынша алаяқтықты көрсетуі мүмкін басшылықтың әрекеттері, мысалы, менеджменттің бухгалтерлік есеп саясатын таңдауы және қолдануы, бұл менеджменттің қаржылық есептілікті пайдаланушыларды ұйымның қызметі мен кірістілігі туралы түсініктеріне әсер ету арқылы адастыру мақсатында кірістерді басқаруға деген ұмтылысын көрсетуі мүмкін;
- Операцияларды жүргізуге рұқсаттардың орындылығы мен толықтығына қатысты алаңдаушылық, бұл әдеттегі қызметтен тыс болып көрінеді.

Алаяқтық туралы құрылымнан тыс тиісті органға хабарлау (Сілтеме: 44-тармақ)

А67. ISA 250 (Қайта қаралған)³⁰ аудитордың анықталған немесе болжамды заңның немесе нормативтік актінің бұзылуы туралы хабарламаның ұйымнан тыс тиісті органға аудитордың құпиялылықты сақтау жөніндегі міндетін қарауды қоса алғанда, осы жағдайларда қажетті немесе орынды болып табылатынын аудитордың айқындауы бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды.

А68. 44-тармақта талап етілетін анықтама күрделі ойлар мен кәсіби пайымдауды қамтуы мүмкін. Тиісінше, аудитор фирма ішінде (мысалы, фирма немесе желілік фирма ішінде) немесе құпия негізде реттеуші немесе кәсіби органмен (егер заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаса немесе құпиялылық міндетін бұзбаса) кеңес беруді қарастыруы мүмкін. Аудитор сонымен қатар қандай іс-қимыл нұсқаларын, сондай-ақ белгілі бір әрекеттердің кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңеске жүгіне алады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

А69. Мемлекеттік секторда аудит процесінде анықталған немесе анықталмаған алаяқтық туралы хабарлау талаптары мыналарға негізделуі мүмкін хаттың нақты ережелері-аудит жүргізуге арналған міндеттемелер немесе тиісті заңдар, нормативтік актілер немесе басқа өкілеттіктер.

³⁰ ISA 250 (Қайта қаралған) «Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау», А28-А34 тармақтар

Алаяқтыққа байланысты қауіп факторларының мысалдары

Осы қосымшада келтірілген алаяқтық тәуекел факторлары аудиторлар әртүрлі жағдайларда кездесетін факторлардың мысалдары болып табылады. Аудитордың қарауына әсер ететін алаяқтықтың екі түрі үшін бөлек мысалдар келтірілген, атап айтқанда қаржылық есептілік алаяқтық және активтерді заңсыз иемдену. Алаяқтықтың осы түрлерінің әрқайсысы үшін тәуекел факторлары алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулар туындаған кезде әдетте болатын үш жағдайға негізделеді: (а) ынталандыру/қысым, (б) мүмкіндіктер және (в) қатынас/ақтау. Тәуекел факторлары жағдайлардың кең ауқымын қамтығанымен, олар тек мысалдар. Аудитор қосымша немесе басқа қауіп факторларын анықтай алады. Бұл мысалдардың барлығы барлық жағдайда орынды бола бермейді және олардың кейбіреулері әртүрлі көлемдегі, әртүрлі меншік сипаттамалары немесе жағдайлары бар ұйымдар үшін азды-көпті маңызды болуы мүмкін. Сонымен қатар, қауіп факторларының мысалдарын орындау тәртібі олардың салыстырмалы маңыздылығын немесе пайда болу жиілігін көрсетпейді.

Алаяқтықтың қауіп факторлары бұрмалануға бейімділікті тудыратын жағдайлардан туындайтын ынталандыруға, қысымға немесе мүмкіндіктерге сілтеме жасай алады. бақылау құралдары пайда болғанға дейінгі бұрмаланулар (яғни, тән тәуекел). Мұндай факторлар тән тәуекелге әсер ететін дәрежеде тән тәуекел факторлары болып табылады және басшылықтың біржақтылығына байланысты болуы мүмкін. Мүмкіндіктерге байланысты алаяқтықтың қауіп факторлары басқа анықталған қауіп факторларының нәтижесінде де пайда болуы мүмкін (мысалы, күрделілік немесе белгісіздік алаяқтыққа бейімділікті арттыратын мүмкіндіктер тудыруы мүмкін). Мүмкіндіктерге байланысты алаяқтықтың қауіп факторлары ұйымның ішкі бақылау жүйесіндегі осындай мүмкіндіктерді тудыратын ұйымның ішкі бақылау жүйесіндегі шектеулер немесе кемшіліктер сияқты жағдайларға да қатысты болуы мүмкін. Қарым-қатынасқа байланысты алаяқтық тәуекел факторлары көзқарасқа немесе рационализацияға байланысты алаяқтық тәуекел факторлары, атап айтқанда, ұйымның бақылау ортасындағы шектеулердің немесе кемшіліктердің нәтижесі болуы мүмкін.

Қаржылық есептіліктегі алаяқтық нәтижесінде деректердің бұрмалануына байланысты тәуекел факторлары

Төменде қаржылық есептілікті жосықсыз жасау нәтижесінде пайда болатын бұрмаланулармен байланысты тәуекел факторларының мысалдары келтірілген.

Ынталандыру/қысым

Қаржылық тұрақтылыққа немесе рентабельділікке ұйымның экономикалық, салалық немесе қызмет көрсету шарттары қауіп төндіреді, мысалы (немесе көрсетілген):

- Бәсекелестіктің жоғары деңгейі немесе рентабельділіктің төмендеуімен қатар жүретін нарықтың қанықтылығы.
- Технологияның өзгеруі, өнімнің ескіруі немесе пайыздық мөлшерлемелер сияқты жылдам өзгерістерге жоғары сезімталдық.
- Сатып алу сұранысының айтарлықтай төмендеуі және салада да, жалпы экономикада да бизнестегі сәтсіздіктер санының артуы.
- Банкроттықты, өндіріп алуды немесе дұшпандық басып алуды сөзсіз ететін операциялық шығындар.
- Операциялық қызметтен қайталанатын теріс ақша ағындары немесе кірістер мен кірістердің өсуі туралы есеп бере отырып, операциялық қызметтен ақша ағындарын жасай алмау. және пайда.
- Жылдам өсу немесе қалыптан тыс кірістілік, әсіресе сол саладағы басқа ұйымдармен салыстырғанда.
- Жаңа бухгалтерлік есеп, заңдық немесе нормативтік талаптар.

Басшылыққа үшінші тараптардың талаптарын немесе үміттерін қанағаттандыру мақсатында шамадан тыс қысым көрсетіледі

- Инвестициялық талдаушылардың, институционалдық инвесторлардың, маңызды несие берушілердің немесе басқа сыртқы тараптардың (әсіресе тым агрессивті немесе шындыққа жанаспайтын) кірістілікке немесе тренд деңгейіне қатысты күтулері, соның ішінде тым оптимистік пресс-релиздер немесе жылдық есептер сияқты басшылықтың күтулері.
- Бәсекеге қабілеттілікті сақтау үшін, соның ішінде елеулі зерттеулер мен әзірлемелерді немесе күрделі шығындарды қаржыландыру үшін қосымша қарызды немесе үлестік қаржыландыруды алу қажеттілігі.
- Листинг талаптарына немесе қарызға қызмет көрсету талаптарына немесе басқа келісімдерге сәйкес келу мүмкіндігі шектеулі.
- Төмен қаржылық нәтижелер туралы есеп берудің ұйымдарды біріктіру немесе келісімшарт жасау сияқты алдағы маңызды мәмілелерге ойдан шығарылған немесе нақты теріс әсері.

Қолда бар ақпарат басшылықтың немесе басқару жөніндегі міндеттер жүктелген тұлғалардың жеке қаржылық жағдайына ұйымның қаржылық нәтижелеріне байланысты қауіп төніп тұрғанын көрсетеді

- Ұйымдағы айтарлықтай қаржылық мүдделер.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- Олардың сыйақыларының едәуір бөлігі (мысалы, бонустар, акцияларға опциондар, сыйақы төлеу туралы келісімдер) акциялар бағасының агрессивті мақсаттарына, операциялық қызметке, қаржылық көрсеткіштерге немесе ақша ағындарына қол жеткізуге байланысты.
- Ұйымның қарыздары бойынша жеке кепілдіктер.

Менеджментке немесе операциялық қызметкерлерге корпоративті басқаруға жауапты тұлғалар белгілеген қаржылық мақсаттарға, соның ішінде сату немесе кірісті ынталандыру көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін шамадан тыс қысым бар.

Мүмкіндіктер

Ұйымның саласының немесе қызметінің сипаты келесілердің нәтижесінде туындауы мүмкін қаржылық есептілік алаяқтық мүмкіндіктерін ұсынады:

- Бизнестің әдеттегі бағыты болып табылмайтын байланысты тараптармен немесе аудиттен өтпейтін немесе басқа фирма тексеретін байланысты ұйымдармен айтарлықтай операциялар.
- Белгілі бір салада күшті қаржылық қатысу немесе үстемдік ету мүмкіндігі, бұл ұйымға жеткізушілерге немесе клиенттерге шарттар қоюға мүмкіндік береді, бұл жеткізушілермен немесе клиенттермен заңсыз немесе арбитраждық емес мәмілелер жасасуға әкелуі мүмкін.
- Растау қиын субъективті пайымдауларды немесе белгісіздіктерді қамтитын маңызды бағалауларға негізделген активтер, міндеттемелер, кірістер немесе шығыстар.
- Маңызды, әдеттен тыс немесе өте күрделі операциялар, әсіресе есепті кезеңнің соңында жасалатын және мазмұн мен форманың арақатынасына қатысты қиындықтар туғызатындар.
- Өртүрлі іскерлік ортасы мен мәдениеті бар юрисдикцияларда халықаралық шекаралардан тыс орналасқан немесе жүзеге асырылатын маңызды операциялар.
- Іскери делдалдарды пайдалану, олар үшін нақты іскерлік негіздеме жоқ сияқты.
- Салықтық баспана болып табылатын юрисдикциялардағы маңызды банктік шоттар немесе еншілес ұйымдардың немесе филиалдардың қызметі, олар үшін нақты іскерлік негіздеме жоқ сияқты.

Басқарушылық қадағалау келесі себептерге байланысты тиімсіз:

- Өтемдік бақылаусыз бір тұлғаның немесе шағын топтың (меншік иесі емес ұйымда) басқаруындағы үстемдік.
- Қаржылық есептілікті дайындау процесін және басқару функциялары жүктелген тұлғалардың ішкі бақылауын қадағалау тиімсіз.

Күрделі немесе тұрақсыз ұйымдық құрылым бар, бұған дәлел

- Ұйымды немесе ұйым акцияларының бақылау пакетін иеленетін тұлғаларды анықтаудағы қиындық.
- Ерекше заңды тұлғалары немесе басқару желілері бар тым күрделі ұйымдық құрылым.
- Жоғары басшылық, заң кеңесшілері немесе басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы жоғары айналым.

Келесі факторлардың біріне байланысты ішкі бақылаудың кемшіліктері

- Автоматтандырылған бақылау құралдарын және аралық қаржылық есептілікті бақылау құралдарын қоса алғанда, ұйымның ішкі бақылау жүйесін мониторингтеудің жеткіліксіз процесі (егер сыртқы есептілік талап етілсе).
- Бухгалтерлік есеп, ақпараттық технологиялар немесе ішкі аудит қызметі қызметкерлерінің айналымының жоғары деңгейі немесе тиімсіз жұмысы.
- Ішкі бақылаудың елеулі кемшіліктеріне байланысты жағдайларды қоса алғанда, бухгалтерлік есеп пен ақпараттық жүйелердің тиімсіздігі.

Қатынас / ақтау

- Басшылық тарапынан ұйымның құндылықтарын немесе этикалық стандарттарын жеткізу, енгізу, қолдау немесе орындау; не тиімсіз құндылықтарды немесе этикалық стандарттарды жеткізу.
- Бухгалтерлік есеп саясатын таңдау немесе сыни бухгалтерлік бағалауды анықтау үшін қаржылық емес басшылықтың шамадан тыс қатысуы немесе алаңдаушылығы.

¹ Көшбасшылықты ынталандыру бағдарламалары нәтижені ұйымның кейбір көрсеткіштері немесе қызмет түрлері бойынша ғана мақсатқа жетуге байланыстыра алады, дегенмен тиісті көрсеткіштер немесе қызмет түрлері тұтастай алғанда ұйым үшін маңызды емес болуы мүмкін.

- Бағалы қағаздар туралы заңнаманы немесе басқа заңдар мен ережелерді бұзудың белгілі жағдайлары, сондай-ақ ұйымға, оның жоғары басшылығына немесе басқаруға жауапты тұлғаларға алаяқтық немесе заңдар мен ережелерді бұзу туралы шағымдар.
- Ұйымның акцияларының бағасын немесе пайдасын ұстап тұруға немесе көбейтуге басшылықтың шамадан тыс қызығушылығы.
- Басшылықтың талдаушыларға, несие берушілерге немесе басқа үшінші тұлғаларға агрессивті немесе шындыққа жанаспайтын болжамдар беру тәжірибесі.
- Басшылықтың ішкі бақылау жүйесіндегі белгілі елеулі кемшіліктерді уақтылы жоя алмауы.
- Басшылықтың салық салу мақсатында мәлімделген пайданы азайту үшін тиісті емес қаражатты пайдалануға мүдделілігі.
- Басшылықтың моральдық деңгейі төмен.
- Меншік иесі-менеджердің жеке және іскерлік операцияларды ажырата алмауы.
- Жабық ұйымдағы акционерлер арасындағы даулар.
- Менеджменттің маңыздылық принципін қолдана отырып, жеткіліксіз немесе жеткіліксіз есепке алуды ақтауға бағытталған тұрақты әрекеттері.
- Басшылық пен қазіргі немесе алдыңғы аудитор арасындағы шиеленісті қатынастар, бұған дәлел
 - Бухгалтерлік есеп, аудит немесе есеп беру мәселелері бойынша қазіргі немесе бұрынғы аудитор туралы жиі даулар.
 - Аудитордың негізсіз талаптары, мысалы, аудитті аяқтаудың немесе аудиторлық қорытындыны шығарудың нақты емес мерзімдері.
 - Аудитордың тұлғаларға немесе ақпаратқа қол жетімділігін заңсыз шектейтін аудиторға қатысты шектеулер немесе аудитордың басшылық жүктелген тұлғалармен тиімді қарым-қатынас жасау қабілеті, басшылық жүктелген тұлғалармен тиімді қарым-қатынас жасау.
 - Аудитор қарым-қатынасындағы көшбасшылықтың басым мінез-құлқы, атап айтқанда, аудитордың жұмыс көлеміне, аудитордың жұмысына, аудиторлық тапсырманы орындауға тағайындалған немесе ол бойынша кеңес беретін қызметкерлерді таңдауға немесе ұстауға әсер ету әрекеттері.

Активтерді заңсыз иемдену салдарынан бұрмаланулардан туындаған тәуекел факторлары

Активтерді заңсыз иемдену салдарынан бұрмалануларға қатысты тәуекел факторларын, әдетте, алаяқтық әрекеттер жағдайында болатын үш негізгі шартқа сәйкес топтарға бөлуге болады: ынталандыру/қысым, мүмкіндік және қатынас/ақтау. Қаржылық есептілікті ықпалсыз дайындау салдарынан бұрмалануға жататын тәуекел факторларының кейбірі активтерді заңсыз иемдену салдарынан бұрмалану жағдайларында да орын алуы мүмкін. Мысалы, басшылықтың тиімсіз мониторингі және ішкі бақылау жүйесіндегі өзге де кемшіліктер қаржылық есептілікті дайындау кезінде алаяқтық әрекет салдарынан бұрмаланулар кезінде де, активтерді заңсыз иемдену салдарынан да орын алуы мүмкін. Төменде активтерді заңсыз иемдену салдарынан бұрмаланумен байланысты тәуекел факторларының мысалдары келтірілген.

Ынталандыру/қысым

Жеке қаржылық міндеттемелер ұрлыққа осал ақша қаражатына немесе өзге активтерге қол жеткізе алатын басшыларға немесе қызметкерлерге қысым көрсетуі мүмкін, соның нәтижесінде активтерді заңсыз иемдену болуы мүмкін.

Ақша қаражатына немесе ұрлыққа осал басқа активтерге қол жеткізе алатын ұйым мен жұмысшылар арасындағы дұшпандық қатынастар бұл қызметкерлерді осы активтерді заңсыз иемденуге итермелеуі мүмкін. Мысалы, дұшпандық қарым - қатынас келесі факторларға байланысты болуы мүмкін:

- Белгілі немесе болашақта қызметкерлерді жұмыстан босату;
- Қызметкерлерге өтемақы төлемдері мен сыйақы бағдарламаларындағы таяудағы немесе болашақта күтілетін өзгерістер;
- Қызмет бойынша жоғарылату, өтемақы немесе қүтулерге сәйкес келмейтін өзге де көтермелеу.

Мүмкіндіктер

Кейбір сипаттамалық белгілер немесе жағдайлар заңсыз иемдену үшін активтердің осалдығын арттыруы мүмкін. Мысалы, активтерді заңсыз иемдену мүмкіндігі келесі жағдайлар болған кезде артады:

- Қолдағы немесе өңдеудегі ақша қаражатының ірі сомасы;
- Қордағы материалдық құндылықтар аз мөлшерде, жоғары құндылыққа ие немесе жоғары сұранысқа ие;
- Активтер ақшаға оңай айырбасталады, мысалы, тасымалдаушы облигациялар, гауһар тастар немесе компьютерлер үшін чиптер;
- Негізгі құралдардың мөлшері аз, жоғары сұранысқа ие, иесі - ұйымның елеулі таңбалауынан айырылған.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

Активтерді ішкі бақылаудың жеткіліксіздігі заңсыз иемдену үшін активтердің осалдығын арттыруы мүмкін. Мысалы, активтерді заңсыз иемдену келесі:

- Лауазымдық міндеттерді бөлудің немесе тәуелсіз тексерулер жүргізудің жеткіліксіздігі;
- Іссапар және өзге де өтемдер сияқты жоғары басшылықтың шығыстарын жеткіліксіз қадағалау;
- Басшылықтың материалдық жауапты қызметкерлерге қадағалауының жеткіліксіздігі, мысалы, қашықтағы аумақтық бөлімшелерді бақылаудың немесе мониторингтің жеткіліксіздігі;
- Активтерге қол жетімділігі бар қызметкерлердің бос лауазымдарына іріктеу кезінде кандидаттарды тексерудің жеткіліксіздігі жағдайларда орын алуы мүмкін.
- Активтерді тиісінше есепке алмау;
- Операциялар жүргізуге рұқсат беру және авторизациялау жүйесінің сәйкессіздігі (мысалы, сатып алу саласында);
- Ақша қаражатының, инвестициялардың, қорлардың немесе негізгі құралдардың физикалық сақталуын ұйымдастырудың кемшіліктері;
- Активтерді толық және тұрақты түгендеудің жеткіліксіздігі;
- Операцияларды уақтылы және тиісінше құжаттаудың жеткіліксіздігі, мысалы, сатып алушылардан қайтарған кезде тиісті шотты кредиттеу бойынша;
- Негізгі бақылау функцияларын орындайтын қызметкерлер үшін міндетті демалыстардың жеткіліксіздігі;
- Басшылықтың ақпараттық технологияларды түсінбеуі, бұл ақпараттық технологиялар саласында жұмыс істейтін қызметкерлерге активтерді заңсыз иемденумен айналысуға мүмкіндік береді;
- Жүйелік журналдардағы жазбаларды бақылау және тексеру құралдарын қоса алғанда, автоматтандырылған журналдарға қол жеткізу құқығын бақылаудың жеткіліксіз құралдары.

Қатынас / ақтау

- Активтерді заңсыз иемденуге жататын тәуекелдерді мониторингтеу немесе төмендету қажеттілігін елемеу;
- Активтерді заңсыз иемденуге қарсы ішкі бақылау құралдарын елемеу, бұл қолданыстағы бақылау құралдарын айналып өту немесе ішкі бақылау жүйесіндегі белгілі кемшіліктер үшін қажетті шараларды қабылдау арқылы көрінеді;
- Ұйымның наразылығын немесе наразылығын немесе қызметкерлермен өзара іс-қимыл қалай жүзеге асырылатындығын көрсететін мінез-құлық;
- Активтерді заңсыз иемдену орын алғанын көрсететін мінез-құлық немесе өмір салтының өзгеруі;
- Ұсақ ұрлыққа төзімділік.

Алаяқтықтан туындаған ақпараттың елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін жою үшін ықтимал тексеру процедураларының мысалдары

Төменде қаржылық есептілікті жасау кезінде де, активтерді заңсыз иемдену кезінде де туындайтын алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдерін жоюға бағытталған ықтимал аудиторлық процедуралардың мысалдары келтірілген. Бұл процедуралар жағдайлардың кең ауқымын қамтығанымен, олар тек мысалдар болып табылады және кез келген жағдайда ең қолайлы немесе қажет болмауы мүмкін. Сонымен қатар, процедураларды ұсыну тәртібі олардың салыстырмалы маңыздылығын көрсетпейді.

Алғышарттар деңгейінде талдау

Аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауына нақты жауаптар анықталған факторлардың түрлеріне немесе комбинацияларына немесе алаяқтық тәуекел жағдайларына және операциялар кластарына, шоттар бойынша қалдықтарға, олар әсер етуі мүмкін ашулар мен мәлімдемелерге байланысты өзгереді.

Төменде жауаптардың нақты мысалдары келтірілген:

- Орындарға бару немесе белгілі бір сынақтарды кенеттен немесе жарияланбаған негізде өткізу. Мысалы, аудитордың қатысуы алдын-ала жарияланбаған жерлерде түгендеуді бақылау немесе кенеттен белгілі бір уақытта қолма-қол ақшаны санау;
- Түгендеудің аяқталу күні мен кезеңнің аяқталу күні арасындағы кезеңдегі қалдықтарды жою қаупін азайту үшін кезеңнің соңына немесе кезеңнің соңына жақын күнге түгендеуді сұрау. түгендеудің аяқталу күні мен есепті кезеңнің аяқталу күні арасындағы кезеңдегі қалдықтарды жою;
- Ағымдағы жылы аудитке көзқарасты өзгерту. Мысалы, жазбаша растаудан басқа, негізгі клиенттермен және жеткізушілермен ауызша байланыс, ұйымдағы белгілі бір тұлғаға растау сұрауларын жіберу, қосымша немесе басқа ақпаратты іздеу;
- Ұйымның тоқсанның немесе жылдың аяғындағы түзетулеріне егжей-тегжейлі талдау жүргізу және олардың сипаты немесе сомасы бойынша ерекше болып көрінетіндерді тергеу.
- Маңызды және әдеттен тыс операцияларға қатысты, әсіресе жылдың аяғында немесе жылдың аяғында болатын операцияларға қатысты, байланысты тараптардың және қаржы тараптарының көздерінің және операцияларды растайтын қаражат көздерінің болу мүмкіндігін зерттеу.
- Бөлшектелген деректерді пайдаланып маңызды аналитикалық процедураларды орындаңыз. Мысалы, орналасқан жері, қызмет түрі немесе айы бойынша сату мен сату құнын салыстыру мысалы, орналасқан жері, саласы немесе айы бойынша сату мен сату құнын аудитордың күтуімен салыстыру.
- Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупі анықталған салаларға тартылған қызметкерлермен олардың тәуекелді түсінуін және бақылау құралдары бұл тәуекелді қалай жоятынын алу мақсатында сұхбат жүргізу.
- Егер басқа тәуелсіз аудиторлар бір немесе бірнеше еншілес ұйымдардың, бөлімшелердің немесе филиалдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізсе, олармен олардың жұмыс көлемін талқылау, олармен осы еншілес ұйымдардың, бөлімшелердің немесе филиалдардың операциялары мен қызметі бойынша жосықсыз іс-қимылдар салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелін жою үшін орындалуы қажет жұмыс көлемін талқылаңыз. осы компоненттердің операциялары мен қызметі бойынша алаяқтық.
- Егер маманның жұмысы қаржылық есептілік бабына қатысты ерекше маңызды болса, онда алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі жоғары болса, нәтижелердің негізсіз көз жеткізу үшін маман жұмысының кейбір немесе барлық әдістерін немесе нәтижелерін тексеру үшін қосымша процедураларды орындаңыз немесе осы мақсат үшін басқа маманды тарту.
- Бұрын тексерілген қаржылық есептілікте кіріспе баланстың жеке шоттарын талдау үшін аудиторлық процедураларды орындаңыз. Тауарларды қайтару резерві сияқты бухгалтерлік бағалау мен пайымдауға қатысты кейбір мәселелер ретроспективті талдау арқылы қалай шешілгенін бағалау. ретроспективті талдау арқылы шешілді.
- Аралық кезеңдерде жүргізілген салыстыруды қарауды қоса алғанда, ұйым дайындаған шоттарды және басқа құжаттарды салыстыру процедураларын орындау.
- Тұлғалар тобындағы бұзушылықтарды тексеру үшін деректерді талдау сияқты компьютерлік әдістерді орындау..
- Компьютер жасаған жазбалар мен операциялардың тұтастығын тексеру.
- Аудиттелетін тұлғадан тыс көздерден қосымша аудиторлық дәлелдерді іздеу.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

Нақты жауаптар-алаяқтық қаржылық есептіліктің бұрмалануы

Аудитордың қаржылық есептілікті жосықсыз жасау салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына жауаптардың мысалдары төменде келтірілген:

Түсімді тану

- Бөлшектелген деректерді пайдалана отырып, табысқа қатысты елеулі талдамалық процедураларды жүргізу, мысалы, ағымдағы кезеңдегі кірістерді айлар бойынша және өнімдер немесе бизнес сегменттері бойынша салыстырмалы алдыңғы кезеңдермен салыстыру. Компьютерлік аудит әдістері әдеттен тыс немесе күтпеген қатынастарды немесе кіріс операцияларын анықтау үшін пайдалы болуы мүмкін.
- Сатып алушыларда шарттың белгілі бір тиісті шарттарын растау және жанама келісімдердің болмауы, өйткені мұндай шарттар немесе келісімдер көбінесе тиісті есепке алу тәртібіне әсер етеді, ал жеңілдіктер үшін негіз немесе олар жататын кезең көбінесе нашар құжатталған. Мысалы, қабылдау критерийлері, жеткізу және төлеу шарттары, сатушының болашақ немесе жалғасатын міндеттемелерінің болмауы, тауарды қайтару құқығы, кепілдендірілген қайта сату сомалары, сондай-ақ күшін жою немесе қайтару ережелері мұндай жағдайларда жиі маңызды болады.
- Ұйымның сату және маркетинг қызметкерлерінен немесе штаттық заң кеңесшісінен есепті кезеңнің соңында сату немесе жеткізу туралы ақпаратты және олардың осы мәмілелерге қатысты кез келген ерекше шарттар туралы білімдерін сұрау.
- Кезеңнің соңында тауарларды жөнелтуді немесе жөнелтуге дайындауды (немесе өңдеуді күтіп тұрған қайтаруды) бақылау және сату мен тауарлық-материалдық құндылықтарды азайту бойынша басқа да тиісті процедураларды орындау үшін бір немесе бірнеше жерде физикалық қатысу.
- Кіріс операциялары басталған, өңделген және электронды түрде тіркелген жағдайларда бақылау құралдарын тестілеу олардың кіріс операцияларының орын алғанына және тиісті түрде тіркелгеніне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз ететіндігін анықтау мақсатында.

Қорлардың көлемі

- Түгендеу кезінде немесе одан кейін ерекше назар аударуды қажет ететін орындарды немесе заттарды анықтау мақсатында ұйымның түгендеу жазбаларын зерттеу.
- Ескертусіз белгілі бір жерлерде түгендеу жүргізуді қадағалау немесе сол күні барлық жерлерде түгендеу жүргізу.
- Түгендеу мен есепті кезеңнің аяқталуы арасындағы кезеңде заңсыз айла-шарғы жасау қаупін барынша азайту үшін есепті кезеңнің соңында немесе соңына қарай түгендеу жүргізу.
- Санау кезінде қосымша процедураларды орындаңыз, мысалы, қораптардың мазмұнын, тауарларды төсеу әдісін (мысалы, қуыс квадраттар) немесе таңбалауды, сондай-ақ парфюмерия немесе арнайы химиялық заттар сияқты сұйық заттардың сапасын (тазалығын, сортын немесе концентрациясын) мұқият зерттеу. Сарапшының жұмысын пайдалану пайдалы болуы мүмкін.
- Ағымдағы кезеңдегі мөлшерді қорлардың сыныптары немесе санаттары, орналасқан жері немесе басқа критерийлері бойынша алдыңғы кезеңдермен салыстыру, сондай-ақ есептелген мөлшерді тұрақты есепке алу деректерімен салыстыру.
- Түгендеу нәтижелерін қосымша тексеру үшін компьютерлік аудит әдістерін қолдану - мысалы, тегтерді бақылауды тексеру үшін тег нөмірі бойынша сұрыптау немесе тауарларды өткізіп жіберу немесе қайталау мүмкіндігін тексеру үшін тауардың сериялық нөмірі бойынша сұрыптау.

Басшылықтың бағалауы

- Басшылықтың бағасымен салыстыру үшін тәуелсіз бағалау жасау мақсатында сарапшыны тарту.
- Басшылықтың және бухгалтерлік қызметтің құрамына кірмейтін тұлғаларға басшылықтың әзірлеген бағалауының негізінде жатқан жоспарларды іске асыру қабілеті мен ниетін растау үшін сұрау салуларды жіберу.

Нақты жауаптар - активтерді ұрлаумен байланысты бұрмаланулар

Әр түрлі жағдайлар әр түрлі шараларды қажет етеді. Әдетте, аудитордың активтерді заңсыз иемдену салдарынан деректердің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекеліне реакциясы шоттар мен операциялар кластары бойынша нақты қалдықтарға шоғырланатын болады. операциялар. Мұндай жағдайларда жоғарыда аталған екі санатта көрсетілген кейбір аудиторлық реакциялар орынды болуы мүмкін болса да, жұмыс көлемі заңсыз иемденудің анықталған қаупі туралы нақты ақпаратқа сәйкес келуі керек.

Активтерді заңсыз иемдену салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін аудитордың бағалауына жауап шараларының мысалдары:

- Жылдың аяғында немесе жылдың соңына қарай қолма-қол ақшаны немесе бағалы қағаздарды есептеу.
- Есепті кезеңдегі клиенттермен тікелей шоттар бойынша белсенділікті растау (кредиттер мен есептен шығару бойынша белсенділікті, сондай-ақ төлемдерді жүзеге асыру күндерін қоса алғанда).

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚАҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- Есептен шығарылған шоттар бойынша қаражаттың қайтарылуын талдау.
- Орналасқан жері немесе өнім түрі бойынша қорлардың жоқтығын талдау.
- Тауарлық-материалдық қорлардың негізгі көрсеткіштерін салалық нормалармен салыстыру.
- Мәңгілік қорларды азайту үшін ілеспе құжаттаманы талдау.
- Мекенжайлар мен телефон нөмірлерінің сәйкестігін анықтау үшін провайдерлер тізімін қызметкерлер тізімімен компьютерлік салыстыруды орындау.
- Қайталанатын мекенжайларды, қызметкерлердің сәйкестендіру немесе салық нөмірлерін, банктік шоттарды анықтау үшін жалақы жазбаларында компьютерлік іздеуді орындау.
- Қызметкерлердің жеке істерін өткізіп алған аттестаттау сияқты қызмет белгілерінің болуы немесе болмауы үшін талдау.
- Ерекше үлгілерді немесе тенденцияларды анықтау үшін сатылымның қайтарымы мен жеңілдіктерін талдау.
- Үшінші тараптармен келісімшарттардың нақты шарттарын растау.
- Келісімшарттардың олардың шарттарына сәйкес орындалатындығы туралы дәлелдер алу.
- Үлкен және ерекше шығындардың дұрыстығын тексеру.
- Басшылар мен байланысты тараптарға берілген қарыздардың рұқсаты мен баланстық құнын тексеру.
- Жоғары басшылық ұсынатын шығыстар туралы есептердің сомасы мен негізділігін тексеру.

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

3-қосымша

(Сілтеме: А50 тармақ)

Алаяқтық мүмкіндігін көрсететін жағдайлардың мысалдары

Төменде алаяқтық нәтижесінде қаржылық есептілікті айтарлықтай бұрмалау мүмкіндігін көрсететін жағдайлардың мысалдары келтірілген.

Бухгалтерлік есеп деректеріндегі сәйкессіздіктер, оның ішінде:

- Уақтылы немесе толық көлемде есепке алынбаған не есепке алу кезінде олардың сомалары дұрыс көрсетілмеген операциялар, есепті кезең, ұйымның есеп саясатының жіктелуі немесе ережелері;
- Шоттар немесе операциялар бойынша бекітілмеген немесе бекітілмеген қалдықтар;
- Қаржылық нәтижелерге айтарлықтай теріс әсер ететін соңғы сәтте енгізілген түзетулер;
- Қызметкерлердің лауазымдық міндеттерді орындау үшін қажетті қол жеткізу деңгейімен үйлеспейтін жүйелер мен деректерге қол жеткізуінің дәлелдемелері;
- Аудитор алған болжамды теріс пиғылды әрекеттер туралы кеңестер немесе шағымдар.

Қарама-қайшы немесе жоқ дәлелдер, оның ішінде:

- Жоқ құжаттар;
- Өзгерістер енгізу белгілері бар құжаттар;
- Құжаттардың фотокошірмеден немесе жіберу үшін пайдаланылған электрондық нұсқадан басқа қандай да бір нысандағы қол жетімсіздігі, ал бұл құжаттар түпнұсқада болуы тиіс деп күтілуде;
- Салыстыру кезінде маңызды түсініксіз мақалалар;
- Бухгалтерлік баланстағы ерекше өзгерістер немесе тенденциялардағы, маңызды көрсеткіштердегі немесе қаржылық есептіліктегі қатынастардағы өзгерістер - мысалы, кірістің өсу қарқынынан асып түсетін дебиторлық берешектің өсу қарқыны;
- Талдамалық процедуралардың нәтижелері бойынша сұрау салуларға жауап ретінде басшылықтан немесе қызметкерлерден дәйексіз, анық емес немесе түсініксіз түсіндірмелер;
- Ұйымның бухгалтерлік жазбалары мен деректерді растау сұрауларына жауаптар арасындағы ерекше сәйкессіздіктер;
- Көптеген несиелік бухгалтерлік жазбалар және дебиторлық берешек шоттарындағы басқа да түзетулер;
- Дебиторлық берешек бойынша қосалқы ведомость пен бақылау шоты арасындағы немесе тұтынушыларға берілген шоттар мен дебиторлық берешек бойынша қосалқы ведомость арасындағы айырмашылықтар бойынша түсіндірмелердің болмауы немесе жеткілікті түрде сенімді түсіндірмелердің болмауы;
- Жойылған түбіртектер әдетте ұйымға банктік үзінді көшірмелермен қайтарылған жағдайда жоғалған немесе жойылған түбіртектердің толық болмауы;
- Қорлар немесе өзге де материалдық активтер құрамынан активтердің көлемі бойынша елеулі кем шығуы;
- Құжаттарды ұстану жөніндегі ұйымның саясатына қайшы келетін электрондық дәлелдемелердің жоғалуы немесе болмауы;
- Растау сұрауларына күтілгеннен аз жауаптар немесе күтілгеннен көп жауаптар;
- Ағымдағы жылы жүйелерге және бағдарламалық қамтамасыз ету қондырғыларына өзгерістер енгізуге қатысты бағдарламалық қамтамасыз етуге өзгерістерді тестілеу және енгізу бойынша негізгі жүйелік әзірлемелер мен жұмыстардың дәлелдерін алудың мүмкін еместігі.

Аудитор мен басшылық арасындағы проблемалық немесе ерекше қатынастар, соның ішінде:

- Аудиторлық дәлелдемелерді алуға болатын құжаттарға, объектілерге, белгілі бір қызметкерлермен, тұтынушылармен, жеткізушілермен немесе өзге де тұлғалармен тікелей өзара іс-қимыл жасау мүмкіндігіне қол жеткізуден бас тарту;
- Күрделі немесе даулы мәселелерді шешу мерзімдері бойынша басшылықтан туындайтын орынсыз қысым;
- Аудит жүргізу жөніндегі басшылықтың шағымдары немесе аудиторлық топ мүшелерін қорқыту, әсіресе аудитордың аудиторлық дәлелдемелерді сыни бағалауына байланысты немесе басшылықпен ықтимал келіспеушіліктерді шешу кезінде;
- Ұйым сұраған ақпаратты ұсынудағы ерекше кідірістер;
- Аудиттің автоматтандырылған әдістерін қолдана отырып, тестілеуді өткізу үшін аудитордың негізгі электрондық файлдарға қол жеткізуін ұйымдастыруға ықпал етпеу;

ISA 240 ҚОСЫМША 3

ҚАРЖЫЛЫҚ ВЕДОМОСТАРДЫ ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ АУДИТОРДЫҢ АЛАЯҚТЫҚҚАҚАТЫСТЫ МІНДЕТТЕРІ

- Қауіпсіздікті қамтамасыз етумен, операциялық қызметте және жүйелерді әзірлеумен айналысатын персоналды қоса алғанда, ақпараттық технологиялар бөлімінің негізгі қызметкерлері мен объектілеріне қол жеткізуден бас тарту;
- Қаржылық есептіліктегі ақпаратты неғұрлым толық және түсінікті ету үшін оларды толықтыруды немесе қайта қарауды қаламау;
- Ішкі бақылау жүйесінде анықталған кемшіліктерді уақтылы жоюға құлықсыздық.

Басқа да:

- Басшылықтың аудиторға корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен жеке кездесуге рұқсат бергісі келмеуі;
- Салалық нормаларға сәйкес келмейтін есеп саясаты;
- Мән-жайлардың өзгеруінен туындамайтын бағалау мәндеріндегі жиі өзгерістер;
- Ұйымның мінез-құлық кодексін бұзуға төзімді.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 250 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

(2017 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Заңдар мен нормативтік актілердің қолданылуы	2
Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына жауапкершілік	3-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Аудитордың заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қарауы	13-18
Сақталмағаны анықталған немесе күдіктенген кездегі аудит процедуралары	19-22
Сәйкессіздіктің анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлама және хабарлама	23-29
Құжаттама	30
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына жауапкершілік	A1-A8
Анықтама	A9-A10
Аудитордың заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қарауы	A11-A16
Сақталмағаны анықталған немесе күдіктенген кездегі аудит процедуралары	A17-A25
Сәйкессіздіктің анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлама және хабарлама	A26-A34
Құжаттама	A35-A36

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 250 (Қайта қаралған) *Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде заңдар мен нормативтік актілерді қарау жөніндегі міндеттерін белгілейді. Осы ISA аудитті жүргізу және нақты заңдардың немесе нормативтік актілердің сақталуы туралы жеке есепті дайындау үшін аудитор арнайы тартылатын сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі басқа тапсырмаларға қолданылмайды.

Заңдар мен нормативтік актілердің қолданылуы

2. Заңдар мен нормативтік актілер қаржылық есептілікке әсер етуде айтарлықтай ерекшеленеді. Ұйымға қолданылатын заңдар мен нормативтік актілер заңнамалық базаны құрайды. Кейбір заңдардың немесе нормативтік актілердің ережелері қаржылық есептілікке тікелей әсер етеді, есептілікте көрсетілген сомаларды және ұйымның қаржылық есептілігінде ашылған ақпаратты анықтайды. Басқа заңдар немесе ережелер басшылықтың сәйкестігін талап етеді немесе ұйымдарға өз қызметін жүргізуге рұқсат етілген, бірақ ұйымның қаржылық есептілігіне тікелей әсер етпейтін ережелерді белгілейді. Кейбір ұйымдар қатаң реттелетін салаларда жұмыс істейді (мысалы, банктер мен химиялық ұйымдар). Басқалары қызметтің операциялық аспектілерін реттейтін көптеген заңдар мен ережелерге ғана бағынады (мысалы, еңбекті қорғау және қауіпсіздік туралы заңдар мен ережелер, сондай-ақ жұмысқа орналасудың тең мүмкіндіктері). Заңдар мен ережелерді сақтамау айыппұлдарға, сот процестеріне немесе қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін басқа салдарға әкелуі мүмкін.

Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына жауапкершілік (Сілтеме: A1–A8 тармақтары)

3. Ұйымды басқаруға жауапты тұлғалардың бақылауымен басқару ұйым қызметінің заңдар мен нормативтік актілердің ережелеріне сәйкестігін, соның ішінде сандық көрсеткіштерді анықтайтын заңдар мен нормативтік актілердің ережелерін сақтауды және ұйымның қаржылық есептілігінде ақпаратты ашуды қамтамасыз етуге жауапты.

Аудитордың жауапкершілігі

4. Осы ISA-ның талаптары аудиторға заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамаудан туындаған қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалануларды анықтауға көмектесуге арналған. Алайда, аудитор сәйкессіздіктің алдын алуға жауапты емес және заңдар мен ережелерді сақтамаудың барлық жағдайларын анықтауға сене алмайды.
5. Аудитор қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар болмайтынына жеткілікті сенімділік алуға жауап береді¹. Қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде аудитор қолданылатын нормативтік-құқықтық базаны ескереді. Аудитке тән шектеулерге байланысты, егер аудит ISA-ға сәйкес жоспарланған және тиісті түрде жүргізілген болса да, қаржылық есептіліктегі кейбір елеулі бұрмаланулар табылмауы мүмкін². Заңнамалық және нормативтік актілер контекстінде ажырамас шектеулердің аудитордың елеулі бұрмалануларды анықтау қабілетіне ықтимал әсері келесі:

- Негізінен ұйымның операциялық қызметіне қатысты көптеген заңдар мен ережелер бар, олар әдетте қаржылық есептілікке әсер етпейді және ұйымның қаржылық есептілігінің ақпараттық жүйелерінде көрінбеуі;
- Сәйкессіздік оны жасыруға бағытталған іс-әрекеттерге байланысты болуы мүмкін, мысалы, сөз байласу, жалғандық, операцияларды әдейі тіркемеу, басшылықтың бақылауын жою немесе аудиторды әдейі адастыруы;
- Қандай да бір әрекет сәйкессіздік болып табыла ма, жоқ па деген мәселені ақыр соңында сот немесе басқа да тиісті органның шешу себептеріне байланысты маңызды болады.

Әдетте, сәйкессіздік қаржылық есептілікте көрсетілген оқиғалар мен операциялардан қаншалықты алыс болса, аудитордың бұл сәйкессіздікті тану немесе табу ықтималдығы соғұрлым аз болады.

6. ISA аудитордың заңдар мен нормативтік актілердің екі санатын ұстануға қатысты міндеттерін былайша ажыратады (Сілтеме: A6, A12-A13 тармақтары):
 - (a) Әдетте салық және зейнетақы заңдары мен нормативтік актілер сияқты қаржылық есептіліктегі маңызды көрсеткіштерді анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңдар мен нормативтік актілердің ережелері (14 тармақты қара) (Сілтеме: A12 тармақ); және
 - (b) Сомаларды анықтауға және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға тікелей әсер етпейтін, бірақ оларды сақтау елеулі мәнге ие болуы мүмкін өзге де заңдар мен нормативтік актілер, олар сомаларды анықтауға және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға тікелей әсер етпейді, бірақ оларды сақтау операциялық қызмет үшін елеулі мәнге ие болуы мүмкін, ұйымның өз қызметін жалғастыру немесе елеулі айыппұлдарды болдырмау қабілеті (мысалы, қызметті жүзеге асыруға лицензия шарттарын сақтау, төлем

¹ ISA200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу», 5-тармақ.

² ISA200, A56-A57 тармақтары.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

қабілеттілігінің нормативтік талаптарын сақтау немесе қоршаған ортаны қорғау талаптарын сақтау); сондықтан мұндай заңдар мен ережелерді сақтамау қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін (15-тармақты қара). (Сілтеме: А13-тармақтар).

7. Осы ISA жоғарыда аталған заңнамалық және нормативтік актілердің әрбір санаты үшін әртүрлі талаптарды белгілейді. 6(a) тармақта көрсетілген санат үшін аудитордың жауапкершілігі осы заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын сақтаудың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алу болып табылады. 6(b) тармақта көрсетілген санатқа қатысты аудитордың жауапкершілігі қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін осы заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау жағдайларын анықтауға көмектесетін белгілі бір аудиторлық процедураларды орындаумен шектеледі.
8. Осы ISA аудитор тарапынан қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру мақсатында орындалатын басқа аудиторлық процедуралар заңнаманы сақтамау жағдайларына аудитордың назарын аударуы мүмкін екендігіне назар аударуды талап етеді. Аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтау ISA200³ алап еткендей, ұйымның қызметіне әсер ететін заңдар мен ережелердің кеңдігін ескере отырып, осы тұрғыда маңызды болып табылады.
9. Аудитор заңдарға, ережелерге немесе ұйымның осы ISA-дан өзгеше болуы мүмкін немесе оның шеңберінен шығуы мүмкін заңдар мен ережелерді сақтамауына байланысты тиісті этикалық талаптарға сәйкес қосымша міндеттерге ие болуы мүмкін, мысалы (А8-тармақты қара):
 - (a) Басшылықпен және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен нақты қарым-қатынасқа, олардың сәйкессіздікке жауаптылығының барабарлығын бағалауға және одан әрі іс-қимылдардың қажеттілігін айқындауға байланысты талаптарды қоса алғанда, заңдар мен нормативтік құжаттарға сәйкессіздіктің анықталған немесе болжанған жағдайларына ден қою;
 - (b) Заңнамаға және нормативтік құжаттарға сәйкес келмейтін анықталған немесе болжамды жағдайлар туралы басқа аудиторларға хабарлау (мысалы, шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті шеңберінде); және
 - (c) Заңнамаға және нормативтік құжаттарға сәйкес келмейтін анықталған немесе болжанатын жағдайларға байланысты құжаттамаға қойылатын талаптар.

Кез-келген қосымша міндеттерді орындау осы және басқа да ISA сәйкес аудитордың жұмысына қатысты жаңа ақпаратты (мысалы, басшылықтың адалдығына немесе, егер қолданылса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты) ұсына алады.

Күшіне ену күні

10. Осы ISA 2017 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

11. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Әдетте қаржылық есептіліктегі маңызды көрсеткіштерді анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етеді деп танылатын сол заңдар мен нормативтік актілердің ережелерін ұстанудың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алудан;
 - (b) Қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін өзге заңдар мен нормативтік актілердің сақталмау жағдайларын анықтауға бағытталған нақты аудиторлық процедураларды орындаудан;
 - (c) Аудит барысында анықталған немесе болжанған заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына тиісті түрде әрекет етуден тұрады.

Анықтамасы

12. ISA мақсаты үшін келесі терминнің төменде келтірілген мағынаға ие:

Сақтамау - Ұйымның немесе басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардың, басшылықтың немесе ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін, қолданыстағы заңдарды немесе нормативтік актілерді бұзатын басқа тұлғалардың әрекетсіздігімен немесе қасақана немесе байқаусызда жасаған әрекеттері. Ұйымның қызметіне байланысты емес жеке теріс қылықтар сақталмауға жатпайды (Сілтеме: А9-А10 тармақтары).

Талаптар

Аудитордың заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қарауы

13. ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)⁴ сәйкес субъект және оның қоршаған ортасы туралы түсінік алу шеңберінде аудитор:

³ ISA 200, 15-тармақ.

⁴ ISA315 (Қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау», 19-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

- (a) Ұйым өз қызметін жүзеге асыратын ұйымға және салаға немесе секторға қолданылатын құқықтық және нормативтік база; және
 - (b) Ұйым осы нормаларды қалай орындайтыны туралы жалпы түсінік алуы тиіс. (Сілтеме: A11 тармағы).
14. Аудитор маңызды сомаларды анықтауға және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңнамалық және нормативтік актілердің ережелерін сақтаудың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алуы керек. (Сілтеме: A12-тармағы)
15. Аудитор қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін басқа заңдар мен ережелерді сақтамау жағдайларын анықтауға көмектесу үшін келесі (Сілтеме: A13-A14 тармақтары):
- (a) Басшылықтан және қажет болған жағдайда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардан ұйымның осындай заңдар мен нормативтік актілерді сақтайтындығы туралы сұрау салу; және
 - (b) Тиісті лицензиялаушы немесе реттеуші органдармен хат алмасуды (бар болса) зерделеу процедураларды орындауы керек.
16. Аудит барысында аудитор басқа орындалатын аудиторлық процедуралар заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау немесе сақтамау күдігі жағдайларына аудитордың назарын аударуы мүмкін екендігіне назар аударуы керек. (Сілтеме: A15-тармағы).
17. Аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан қаржылық есептілікті дайындау кезінде салдары ескерілуі тиіс заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың барлық белгілі немесе болжамды жағдайлары аудиторға ашылғаны туралы жазбаша куәліктерді сақтамаудың барлық белгілі жағдайлары туралы жазбаша куәліктер алуы керек. (A16-тармақты қара).
18. Сәйкессіздіктің анықталған немесе болжамды жағдайлары болмаған кезде аудитор аудит жүргізуге міндетті емес.

Сақталмағаны анықталған немесе күдіктенген кездегі аудит процедуралары

19. Егер аудитор заңдар мен ережелерді бұзғаны немесе бұзғаны туралы күдік туралы ақпаратты білсе, аудитор: (Сілтеме: A17–A18 тармақтары)
- (a) Іс-әрекеттің сипатын және оның орын алған жағдайларын түсіну; және
 - (b) Қаржылық есептілікке ықтимал әсерді бағалау үшін қажет басқа да ақпаратты алуы тиіс. (Сілтеме: A19-тармағы)
20. Егер аудитор бұзушылық орын алды деп күдіктенсе, оған заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаған болса, бұл мәселені тиісті деңгейдегі басшылықпен және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау керек. Егер басшылық немесе қажет болған жағдайда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар ұйымның заңдар мен ережелерді сақтағанын растайтын жеткілікті ақпарат бермесе және аудитордың пікірінше, болжамды сәйкессіздіктің әсері қаржылық есептілік үшін маңызды болуы мүмкін болса, аудитор заңгерлік кеңес алу қажеттілігін қарастыруы керек (Сілтеме: A20-A22 тармақтары).
21. Егер болжамды сәйкессіздік туралы жеткілікті ақпарат алу мүмкін болмаса, аудитор тиісті аудиторлық дәлелдердің жоктығының аудитордың пікіріне әсерін бағалауы керек.
22. Аудитор анықталған немесе болжанған сәйкессіздік жағдайларының аудиттің, аудиттің басқа аспектілеріне, соның ішінде аудиторлық тәуекелді бағалауға және жазбаша ұсыныстардың дұрыстығына әсерін бағалап, тиісті шаралар қабылдауы керек (Сілтеме: A23-A25 тармақтары).

Сәйкессіздіктің анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлама және хабарлама

Басқаруға жауапты анықталған немесе сақталмаған күдікті тұлғаларды хабардар ету

23. Басшылық жүктелген барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысатын және, демек, аудитордың назарына жеткізілген анықталған немесе болжамды бұзушылықтарға байланысты мәселелер туралы білетін жағдайларды қоспағанда⁵ аудитор, егер бұл заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, жүктелген тұлғалардың назарына жеткізуі керек аудит барысында аудиторға белгілі болған заңдар мен нормативтік актілерді бұзуға байланысты мәселелер, осы мәселелер анық елеусіз болған жағдайларды қоспағанда, басшылық ету.
24. Егер аудитордың пікірінше, 23 - тармақта айтылған сәйкессіздік қасақана және маңызды болса, аудитор бұл туралы басқаруға жауапты тұлғаларға мүмкіндігінше тезірек хабарлауы керек.
25. Егер аудитор бұзушылыққа басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар қатысады деп күдіктенсе, аудитор бұл туралы ұйымның келесі жоғары деңгейіне, егер бар болса, мысалы, аудит комитетіне немесе Директорлар кеңесіне хабарлауы керек. Егер биліктің жоғары деңгейі болмаса немесе аудитор хабарламаны орындау мүмкін емес деп санаса немесе кімге хабарлау керектігін білмесе, ол заң көмегіне жүгіну қажеттілігін қарастыруы керек.

⁵ ISA 260 (Қайта қаралған) «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс», 13-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

Анықталған немесе болжамды сақталмаудың аудиторлық қорытындыға ықтимал әсері (Сілтеме: А26-А27 тармақтары)

26. Егер аудитор анықталған немесе болжамды сақтамау қаржылық есептілікке елеулі әсер етеді және онда тиісті түрде көрсетілмеген деген қорытындыға келсе, аудитор ISA705 (Қайта қаралған) сәйкес ескертпемен немесе қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруі тиіс⁶.
27. Егер басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар аудиторға заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау жағдайлары қаржылық есептілік үшін елеулі болуы мүмкін екенін бағалау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға кедергі келтірсе, аудитор өз пікірін ескертпемен білдіруі немесе ISA705 (Қайта қаралған)⁷ сәйкес аудит көлемін шектеу негізінде қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуы тиіс.
28. Егер аудитор сәйкессіздік басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың іс-әрекеттері себебінен емес, мән-жайлардан туындаған шектеулерге байланысты орын алғанын анықтай алмаса, ол осы жағдайлардың аудитордың пікіріне әсерін ISA705 (Қайта қаралған) сәйкес бағалауы тиіс.

Құрылымнан тыс тиісті органға сақталмаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы ақпарат беру

29. Егер аудитор заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауын анықтаса немесе олардың сақталмайтындығына күмәнданса, онда ол заңдарда, нормативтік актілерді немесе ереженің этикалық талаптарына сәйкес келетіндігін анықтауы тиіс (Сілтеме: А28-А34 тармақтары):
 - (a) Аудитордан ұйымға қатысты бөгде болып табылатын тиісті уәкілетті органды хабардар етуді талап етеді;
 - (b) Ұйымға қатысты бөгде болып табылатын тиісті уәкілетті органға ақпарат беру аясында қалыптасқан жағдайларда орынды болуы мүмкін міндеттерді белгілейді.

Құжаттама

30. Аудитор аудиторлық құжаттамада⁸ анықталған сәйкессіздікті немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдікті, сондай-ақ (Сілтеме: А35-А36 тармақтары):
 - (a) Орындалған аудиторлық процедураларды, елеулі кәсіби пайымдар және олардың негізінде жасалған қорытындыларды;
 - (b) Басшылықпен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және сақталмауға қатысты маңызды мәселелерді, оның ішінде басшылық қабылдаған шараларды және егер қолданылатын болса, осындай мәселеге байланысты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау нәтижелерді көрсетуі тиіс.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына жауапкершілік (3-9 тармақтарды қара)

- A1. Жауапты тұлғалардың бақылауымен ұйым басшылығы ұйым қызметінің заңнамаға және нормативтік актілерге сәйкестігін қамтамасыз етуге міндетті. Заңдар мен ережелер ұйымның қаржылық есептілігіне әртүрлі жолдармен әсер етуі мүмкін: ең алдымен, олар ұйымның қаржылық есептілігінде ұсынуы қерек ақпаратты ашуға немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін анықтауға әсер етуі мүмкін. Олар сондай-ақ ұйымның белгілі бір заңды құқықтары мен міндеттерін белгілей алады, олардың кейбіреулері қаржылық есептілікте көрсетіледі. Сонымен қатар, заңдар мен ережелер оларды сақтамағаны үшін айыппұл санкцияларын қарастыруы мүмкін.
- A2. Төменде ұйым заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауының алдын алуға және оларды анықтауға жәрдемдесу үшін енгізе алатын саясат пен процедуралар түрлерінің мысалдары келтірілген:
 - Заңнама талаптарын бақылау және операциялық процедуралардың осы талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету.
 - Ішкі бақылаудың тиісті жүйесін құру және оның жұмыс істеуін қамтамасыз ету.
 - Мінез-құлық кодексін әзірлеу, танымал ету және ұстану
 - Қызметкерлерді қайта даярлауды және олардың тәртіп кодексін түсінуін қамтамасыз ету.

⁶ ISA 705 (Қайта қаралған) «Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер» 7-8-тармақтар.

⁷ ISA 705 (Қайта қаралған), 7 және 9 тармақтар.

⁸ ISA 230 «Аудиторлық құжаттама», 8-11 және А6-тармақтар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

- Әдеп кодексінің сақталуын бақылау және кодексті сақтамайтын қызметкерлерді тәртіптік жазалау жөнінде тиісті шаралар қабылдау.
- Заңдар талаптарының мониторингін көмек көрсету үшін заңгерлерді тарту;
- Ұйым өз саласында сақтауы тиіс маңызды заңдар мен нормативтік актілердің тізілімін жүргізу және шағымдарды есепке алу. салалар және шағымдарды есепке алу.

Ірі ұйымдарда бұл саясат пен процедуралар тиісті міндеттерді келесі қызметтер мен бөлімшелерге:

- Ішкі аудит қызметіне;
- Аудит жөніндегі комитетке;
- Сәйкестікті қамтамасыз ету функциясы.

Аудитордың жауапкершілігі

A3. Ұйымның заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамауы қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін. Сәйкессіздік жағдайларын анықтау, маңыздылығына қарамастан, аудиттің басқа аспектілеріне әсер етуі мүмкін, мысалы, аудитордың басшылықтың, басқару органдарының және қызметкерлердің адалдығын қарауы. аудитордың басшылықтың, басқару органдарының және қызметкерлердің адалдығын қарауы.

A4. Қандай да бір әрекет заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау ма, жоқ па деген мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешеді, бұл әдетте аудитордың кәсіби құзыретінен тыс. Дегенмен, аудитордың дайындығы, оның тәжірибесі және ұйымның және оның саласының немесе секторының қызметі туралы түсінігі аудиторға белгілі болған кейбір әрекеттер заңдар мен ережелерді сақтамауы мүмкін екенін мойындауға негіз бола алады.

A5. Нақты заңнамалық талаптарға сәйкес, аудитор қаржылық есептілік аудиті шеңберінде ұйымның заңдардың немесе нормативтік актілердің белгілі бір ережелерін сақтайтындығын хабарлау үшін арнайы талап етілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда ISA700 (Қайта қаралған)⁹ немесе ISA800 (Қайта қаралған)¹⁰ бұл міндеттер аудиторлық қорытындыда қалай көрсетілетіні қарастырылады. Сонымен қатар, заңнамада белгіленген нақты есеп беру талаптары болған жағдайда, аудит жоспарына осы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкестігі үшін тиісті сынақтарды қосу қажет болуы мүмкін.

Заңдар мен нормативтік актілердің санаттары (Сілтеме: 6-тармақ)

A6. Ұйым қызметінің сипаты мен мән-жайлары тиісті заңдар мен нормативтік актілердің б(а) немесе б(б) тармақтарында сипатталған заңдар мен нормативтік актілер санаттарына жататындығына әсер етуі мүмкін. 6- тармақта сипатталған санаттарға енгізілуі мүмкін заңдар мен ережелердің мысалдары:

- Алаяқтық, сыбайлас жемқорлық және парақорлық;
- Ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру және қылмыстан түскен кірістер;
- Бағалы қағаздар нарығы және оларды сату;
- Банктік және басқа қаржылық өнімдер мен қызметтер;
- Деректердің құпиялылығы;
- Салық және зейнетақы міндеттемелері мен төлемдері;
- Қоршаған ортаны қорғау;
- Халықтың денсаулығы мен қауіпсіздігіне қатысты заңдар мен ережелерді қамтиды.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A7. Мемлекеттік секторда қаржылық есептілік аудитіне қатысты болуы мүмкін немесе ұйым бизнесінің басқа аспектілеріне қатысты болуы мүмкін заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын есепке алуға қатысты аудитордың қосымша міндеттері болуы мүмкін.

Заңдарда, нормативтік актілерде немесе тиісті этикалық талаптарда белгіленген қосымша міндеттер (9-тармақты қара)

A8. Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар аудитордың қосымша процедураларды орындауын және оның одан әрі шаралар қабылдауын көздеуі мүмкін. Мысалы, Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңес шығарған *Кәсіби бухгалтерлердің этика кодексі* («IESBA Кодексі») аудитордан заңдар мен нормативтік актілердің анықталмауына немесе сақталмауына күдікке байланысты шаралар

⁹ ISA700 (Қайта қаралған), «Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік» 43-тармақ.

¹⁰ ISA800 (Қайта қаралған) «Арнайы ойлар – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті», 11-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

қабылдауды, сондай-ақ олардың одан әрі іс-қимылдарды орындау қажеттілігін айқындауды талап етеді. Мұндай қадамдар топтағы басқа аудиторлардың, соның ішінде топтың аудит жөніндегі серіктесінің, құрамдас аудиторлардың немесе топтың қаржылық есептілігі аудитінен басқа мақсаттар үшін топтың аудитінен басқа мақсаттар үшін жұмысты орындайтын басқа аудиторлардың анықталған немесе болжамды заң бұзушылықтары мен нормативтік актілері туралы хабардар етуді қамтуы мүмкін¹¹.

Анықтама (Сілтеме: 12-тармақты қара)

A9. Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына байланысты іс-әрекеттер ұйымның немесе оның атынан немесе оның тапсырмасы бойынша корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың, басшылықтың немесе ұйымда немесе оның басқаруында жұмыс істейтін өзге де тұлғалардың жүргізетін операцияларын қамтиды.

A10. Сақтамау, сондай-ақ ұйымның шаруашылық қызметіне байланысты жеке теріс қылықтарды да қамтиды, мысалы, басшылықта негізгі позицияны атқаратын тұлға ұйымның жеткізушісінен жеке тәртіппен пара алған жағдайда және оның орнына қызмет көрсету немесе ұйым үшін шарттарды орындау үшін жеткізушіні тартуды қамтамасыз етеді.

Аудитордың заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қарауы

Нормативтік-құқықтық базаны түсінуді қамтамасыз ету (Сілтеме: 13-тармақ)

A11. Нормативтік-құқықтық база және оның орындалуы туралы жалпы түсінік алу үшін аудитор, мысалы:

- Аудитордың салалық, нормативтік және басқа да сыртқы факторлар туралы түсінігін пайдалануы;
- Аудитордың қаржылық есептіліктегі ұсынылған сомалар мен ашуларға тікелей әсер ететін заңдар мен нормативтік актілер туралы түсінігін жаңартуы;
- Ұйым басшылығынан ұйымның қызметіне айтарлықтай әсер ететін басқа заңдар мен ережелер туралы ақпарат сұратуы;
- Басшылықтан заңдар мен ережелерді, сондай-ақ заңдар мен ережелерді сақтау бойынша ұйымның саясаты мен процедуралары туралы сұратуы; және
- Ұйымның сот ісін анықтау, бағалау және есепке алу саясаты мен процедуралары туралы Нұсқаулық сұраңыз. сот ісін жүргізуі мүмкін.

Әдетте елеулі сомаларды анықтауға және қаржылық тізімдемелерде ақпаратты ашуға тікелей қатысы бар деп танылатын заңдар мен ережелер (6 және 14 тармақтарды қара)

A12. Кейбір заңдар мен нормативтік актілер ұзақ уақыт бойы жұмыс істеп келеді, ұйымның өзі де, тұтастай алғанда оның саласы немесе экономика секторы ретінде белгілі және ұйымның қаржылық есептілігіне тікелей байланысты (6(a) тармағында сипатталғандай). Олардың қатарына, мысалы, мыналарға:

- Қаржылық есептіліктің нысаны мен мазмұнына;
- Қаржылық есептілікті жасаудың салалық ерекшеліктеріне;
- Мемлекеттік келісімшарттар бойынша операцияларды есепке алу тәртібіне;
- Табыс салығын немесе зейнетақымен қамсыздандыру шығындарын есептеу үшін шығыстарды есептеу немесе тану тәртібіне қатысты заңдар мен нормативтік актілер кіруі мүмкін.

Осы заңдар мен ережелердің кейбір ережелері қаржылық есептіліктегі нақты талаптарға тікелей қатысты болуы мүмкін (мысалы, табыс салығы бойынша резервтердің толықтығы), ал басқалары жалпы қаржылық есептілікке тікелей қатысты болуы мүмкін (мысалы, қаржылық есептіліктің толық жиынтығын құрайтын ақпаратты міндетті түрде ашу). 14-тармақта баяндалған талаптың мақсаты осы нормативтік актілердің тиісті ережелеріне сәйкес қаржылық есептілікте сомаларды айқындау мен ақпаратты ашудың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерін алу болып табылады.

Осы және басқа заңдар мен ережелердің басқа ережелерін сақтамау айыппұлдарға, сот процестеріне немесе ұйым үшін басқа салдарға әкелуі мүмкін, олардың шығындары қаржылық есептілікке қарастырылуы мүмкін, бірақ 6(a) тармағында көрсетілгендей қаржылық есептілікке тікелей әсер етпейді.

Сәйкессіздік жағдайларын анықтау процедуралары-басқа заңдар мен ережелер (Сілтеме: 6, 15-тармақтары)

A13. Кейбір басқа заңдар мен ережелер аудитордың ерекше назарын қажет етуі мүмкін, өйткені олар ұйымның қызметіне түбегейлі әсер етеді (6(b) тармағында сипатталғандай). Маңызды әсер ететін заңдар мен ережелерді сақтамау ұйымның жұмысын тоқтатуға немесе ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі

¹¹ Мысалы, IESBA Кодексінің R360.16-360.18 A1 тармақтарын қараңыз.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

мүмкін.¹² Мысалы, ұйымның қызметін жүзеге асыруға лицензияның немесе өзге де рұқсаттың талаптарын сақтамау осындай әсер етуі мүмкін (мысалы, банк үшін - капиталға немесе инвестицияларға қойылатын талаптарды сақтамау). Сондай-ақ, негізінен операциялық қызметке қатысты көптеген заңдар мен ережелер бар, олар әдетте қаржылық есептілікке әсер етпейді және ұйымның қаржылық есептілігінің ақпараттық жүйелерінде көрінбейді.

A14. Қаржылық есептілік үшін басқа заңдар мен ережелерді қолданудың салдары ұйымның қызметіне байланысты әр түрлі болуы мүмкін болғандықтан, 15-тармақта қарастырылған аудиторлық процедуралар аудитордың назарын қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін заңдар мен ережелерді сақтамау жағдайларына аударуға арналған.

Аудиттің басқа процедураларымен аудитордың назарына жеткізілген сақтамау жағдайлары (Сілтеме: 16-тармақ)

A15. Қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру кезінде қолданылатын процедуралар аудитордың назарын заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамау немесе сақтамау жағдайларына аударуы мүмкін, немесе заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамады деген күдік. Мұндай процедуралар, мысалы, мыналарды:

- Хаттамаларды оқуды;
- Ұйым басшылығынан және ішкі немесе сыртқы адвокаттардан сот процестері, шағымдар мен бағалаулар туралы сұрауды; және
- Операциялар санаттарының бөлшектерінің, шоттардағы қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың мәні бойынша тесттер өткізуді қамтуы мүмкін

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 17-тармақ)

A16. Заңдар мен ережелердің қаржылық есептілікке әсері айтарлықтай өзгеруі мүмкін болғандықтан, жазбаша куәліктер қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін белгілі немесе болжамды заңдар мен ережелерді сақтамау туралы басшылықтың хабардарлығын растайды. Алайда, жазбаша куәліктер жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер болып табылмайды және тиісінше аудитор алуға тиісті басқа аудиторлық дәлелдемелердің сипаты мен көлеміне әсер етпейді.¹³

Сақталмағаны анықталған немесе күдіктенген кездегі аудит процедуралары

Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмау белгілері (19-тармақты қара)

A17. Аудиторға 13-17-тармақтарда көрсетілген процедураларды орындау нәтижесінде ғана емес, заңдар мен нормативтік актілердің сақталмау фактісі туралы ақпарат (мысалы, аудиторға бұзушылықтар туралы хабарлау процедурасы шеңберінде сақталмау туралы ескерткен кезде) белгілі болуы мүмкін.

A18. Заңнаманың және нормативтік талаптардың сақталмағаны туралы мынадай фактілер куәландыруы мүмкін:

- Реттеуші және мемлекеттік органдардың тергеуі немесе айыппұл немесе өсімпұл төлеу;
- Консультанттарға, байланысты тараптарға, қызметкерлерге немесе мемлекеттік қызметшілерге белгісіз қызметтер немесе қарыздар үшін төлемдер;
- Әдетте ұйым немесе оның саласы төлейтін төлемдермен салыстырғанда немесе нақты алынған қызметтермен салыстырғанда шамадан тыс болып көрінетін сағу комиссиялары немесе брокерлік сыйақылар;
- Бағамен сатып алу нарықтық бағадан едәуір жоғары немесе төмен;
- Қолма-қол ақшамен әдеттен тыс төлемдер, ұсынушының чектері бойынша сатып алулар немесе нөмірленген банктік шоттарға аударымдар;
- Айтарлықтай салықтық жеңілдіктері бар оффшорларда тіркелген ұйымдармен ерекше операциялар;
- Тауарлар немесе қызметтер шығарылған елден басқа елге жасалған тауарлар немесе қызметтер үшін төлемдер;
- Валюталық бақылау бойынша тиісті құжаттамасыз төлемдер;
- Не оның құрылымының ерекшеліктеріне байланысты, не күтпеген себептер бойынша кейіннен тексеру мүмкіндігін қамтамасыз етпейтін ақпараттық жүйенің болуы;
- Рұқсат етілмеген операциялар немесе дұрыс тіркелмеген операциялар;
- Баспасөздегі жағымсыз пікірлер.

¹² ISA 570 (Қайта қаралған) «Қызметтің үздіксіздігі»

¹³ ISA580 «Жазбаша өтініштер», 4-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

Аудитордың бағалау жүргізуіне қатысты бар мәселелер (Сілтеме: 19(b) тармағы)

A19. Аудитордың қаржылық есептілікке ықтимал әсерін бағалауға қатысты мәселелерге мыналар жатады:

- Мысалы, айыппұл, өсімпұл салу, залалдарды өтеу, активтерді экспроприациялау қаупі, қызметті мәжбүрлі түрде тоқтату және сот ісін жүргізуді қоса алғанда, заңнамаға және нормативтік актілерге анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктің қаржылық есептілігі үшін ықтимал қаржылық салдарлар;
- Ықтимал қаржылық салдар ақпаратты ашуды талап ете ме;
- Ықтимал қаржылық салдар қаржылық есептіліктің дұрыстығына күмән келтіру немесе оны басқаша түрде адастыру үшін жеткілікті ауыр ма.

Аудит процедуралары және басшылық тарапынан және басшылық жүктелген тұлғалар тарапынан талаптарды сақтамаудың анықталған немесе күдікті жағдайлары туралы ақпаратты жеткізу (20-тармақты қара)

A20. Аудитор тиісті деңгейдегі басшылықпен және егер қажет болса, Басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен болжамды сәйкессіздікті талқылауға міндетті, өйткені олар қосымша аудиторлық дәлелдер бере алады. басқару жауапкершілігі жүктелген, өйткені олар қосымша аудиторлық дәлелдер бере алады. Мысалы, аудитор басшылықтың және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалар заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелген операцияларға немесе оқиғаларға қатысты фактілер мен жағдайларды бірдей түсінетіндігін растай алады.

A21. Алайда, кейбір юрисдикцияларда заңдар немесе ережелер аудитордың белгілі бір мәселелерді басшылыққа және басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізуін шектеуі мүмкін. басшылыққа және басқаруға жауапты тұлғаларға. Заңдар немесе ережелер, мысалы, аудитор ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға анықталған немесе болжанған сәйкессіздік туралы хабарлауға міндетті болған кезде ескертуді қоса алғанда, тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаларға немесе басқа әрекеттерге арнайы тыйым салуы мүмкін. Мұндай жағдайларда қарастырылып отырған мәселелер күрделі болуы мүмкін және аудитор заң көмегіне жүгінген жөн деп санауы мүмкін.

A22. Егер басшылық немесе тиісті жағдайларда басқару міндеттері жүктелген тұлғалар аудиторға ұйымның заңдарды, нормативтік актілерді шынымен сақтайтынына және заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын орындайтынына көз жеткізуге мүмкіндік беретін жеткілікті ақпарат бермесе, аудитор ұйымның ішкі немесе сыртқы заңгерімен заңдарды қолдану мәселелері бойынша кеңесуді орынды деп санауы мүмкін және нормативтік актілер, немесе алаяқтық мүмкіндігін және алаяқтық мүмкіндігін және қаржылық есептілікке ықтимал әсерді қоса алғанда, ықтимал жағдайларды қоса алғанда, мән-жайларға заңдар мен нормативтік актілерді қолдану мәселелері бойынша сыртқы заңгер. Егер ұйымның адвокатымен кеңесу орынды деп саналмаса немесе аудитор адвокаттың пікіріне қанағаттанбаса, аудитор фирманың, желілік фирманың, кәсіби органның немесе фирманың адвокатының басқа қызметкерлерімен қандай да бір заңның немесе нормативтік актінің, соның ішінде алаяқтық мүмкіндігінің, ықтимал құқықтық салдардың және заңның бұзылуы орын алғаны туралы құпия негізде кеңескен жөн деп санауы мүмкін. қандай әрекеттер, егер бар болса, жасалуы керек. Заңды немесе нормативтік актіні бұзған жағдайда, оның ішінде алаяқтық мүмкіндігі, ықтимал заңды салдары және егер бар болса, қандай әрекеттер жасау керек.

Анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктің салдарын бағалау (Сілтеме: 22-тармақ)

A23. 22-тармақтың талаптарына сәйкес аудитор анықталған немесе болжанған сақталмау жағдайларының аудиттің басқа аспектілеріне әсерін, соның ішінде аудитордың тәуекелді бағалауын және жазбаша куәліктердің дұрыстығын бағалайды. Анықталған немесе болжамды сәйкессіздіктің нақты жағдайларының салдары, егер бар болса, жасыру мен жасыру арасындағы байланысқа байланысты. және, егер бар болса, нақты бақылау құралдары мен басшылық деңгейі бар немесе ұйымда немесе ұйымның басшылығымен немесе ұйымның басшылығымен жұмыс істейтін тұлғалар, әсіресе жоғары лауазымды тұлғаны ұйымға тарту нәтижесінде туындайтын салдарлар. ұйымдағы өкілеттіктер. 9-тармақта атап өтілгендей, аудитордың заңдарды, нормативтік актілерді немесе тиісті этикалық талаптарды сақтауы 22-тармаққа сәйкес аудитордың міндеттеріне қатысты қосымша ақпарат бере алады.

A24. Аудитор анықталған немесе болжанған сәйкессіздік жағдайларының басшылықтан алынған жазбаша сенімділіктің дұрыстығына әсерін бағалауға мәжбүр етуі мүмкін жағдайлардың мысалдары және қажет болған жағдайда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар келесі жағдайларды қамтиды:

- Аудитор басшылықтың қатысуы немесе болжамды қатысуы туралы күдіктенеді немесе дәлелдері бар, егер қажет болса, басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар анықталған немесе болжанған сәйкессіздікке ұшырайды;
- Аудитор басшылық және егер қажет болса, басқаруға жауапты тұлғалар мұндай сәйкессіздік туралы білетінін және заңнамалық немесе нормативтік талаптарға қайшы, бұл туралы тиісті органға ақылға қонымды мерзімде хабарламағанын немесе хабарлауға рұқсат бермегенін біледі.

A25. Белгілі бір жағдайларда аудитор заңмен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілген жағдайда, мысалы, басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар аудитор осы жағдайларда орынды деп санайтын түзету шараларын қолданбаған кезде немесе осы жағдайларда анықталған немесе орынды сәйкессіздік басшылықтың немесе тұлғалардың адалдығы туралы сұрақтар туғызған кезде тапсырманы орындаудан бас тартуды қарастыруы мүмкін, егер бұл сәйкессіздік қаржылық есептілік үшін маңызды болмаса да, басқаруға жауапты. Аудитор тапсырманы орындаудан бас тартудың орындылығын анықтау үшін заңгерлік кеңес алуды орынды деп санауы мүмкін. Егер аудитор тапсырманы орындаудан бас тарту орынды деп шешсе, ол анықталған немесе болжанған

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

сәйкессіздік жағдайларына ден қою үшін заңнамада, нормативтік актілерде немесе тиісті этикалық талаптарда көзделген басқа міндеттерді орындауды алмастырмайды. Сонымен қатар, ISA 220-ның А9-тармағында¹⁴ кейбір этикалық талаптар болжамды Мұрагер аудитордың өтініші бойынша мұрагер аудиторға заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы ақпарат беруді талап етуі мүмкін екендігі көрсетілген.

Сәйкессіздіктің анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлама және хабарлама

Аудитордың баяндамасы үшін анықталған немесе болжамды сақтамаудың ықтимал салдары (Сілтеме: 26-28 тармақтар)

A26 Егер аудитор өз пікірін 26-28-тармақтарға сәйкес өзгертсе, заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары аудиторлық қорытындыда хабарланады. Кейбір басқа жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындыда анықталған немесе болжанған сәйкессіздік жағдайлары туралы хабарлауы мүмкін, мысалы:

- Аудитор ISA700 (Қайта қаралған) 43-тармағында сипатталғандай, ISA-ға сәйкес аудитордың міндеттеріне қосымша есеп беру бойынша басқа міндеттерге ие болған кезде;
- Аудитор анықталған немесе болжанған сәйкессіздік аудиттің негізгі мәселесі екенін анықтаған кезде және сәйкесінше, егер осы ISA-ның 14-тармағы қолданылмаса, ол туралы ISA701¹⁵ сәйкес мұндай мәселе туралы хабарлайды; немесе
- Ерекше жағдайларда, басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар аудитор осы жағдайларда орынды деп санайтын түзету шараларын қолданбаса және тапсырманы орындаудан бас тарту мүмкін болмаса (A25 тармағын қараңыз), аудитор ISA706 (Қайта қаралған) сәйкес «Басқа да мәселелер» тармағында анықталған немесе болжанған сәйкессіздікті сипаттау мүмкіндігін қарастыруы мүмкін¹⁶.

A27. Заңдар немесе ережелер басшылыққа, басқаруға жауапты тұлғаларға немесе аудиторға белгілі бір мәселе бойынша ақпаратты жария етуге тыйым салуы мүмкін. Мысалы, заң немесе ережелер тиісті органдардың нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті, соның ішінде ұйымды ескертуге тыйым салуды тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекетке нақты тыйым салуы мүмкін. Аудитор A26-тармақта сипатталған жағдайларда аудиторлық қорытындыда анықталған немесе болжамды бұзушылық туралы хабарлауға ниет білдірген кезде немесе басқаша түрде мұндай заң немесе нормативтік акт аудитордың бұл мәселені аудиторлық қорытындыда сипаттау мүмкіндігін шектеуі мүмкін. Бұл мәселені аудиторлық қорытындыда сипаттау немесе кейбір жағдайларда аудиторлық қорытынды шығару мүмкіндігі. Мұндай жағдайларда аудитор іс-әрекеттің тиісті тәртібін анықтау үшін заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

Құрылымнан тыс тиісті органға сақталмаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы ақпарат беру (Сілтеме: 29-тармақ)

A28. Заңнаманың немесе нормативтік актілердің анықталған немесе болжамды бұзылуы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау қажет немесе орынды болуы мүмкін, өйткені бұл жағдайларда:

- (a) Аудитор бұл туралы заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес хабарлауға міндетті (Сілтеме: A29 тармағы);
- (b) Аудитор есептілікті ұсыну тиісті этикалық талаптардың анықталған немесе болжамды бұзылуына жауап ретінде қабылдануы керек тиісті әрекет екенін анықтады (Сілтеме: A30-тармағы), немесе
- (c) Аудитор есептілікті ұсыну тиісті этикалық талаптардың анықталған немесе болжамды бұзылуына жауап ретінде қабылдануы керек тиісті әрекет екенін анықтады (Сілтеме: A31 тармағы).

A29. Кейбір юрисдикцияларда заңды аудитор заңнамаға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес Ұйымның құрамына кірмейтін тиісті органға анықталған немесе болжамды заң бұзушылықтар немесе нормативтік актілер туралы хабарлауға міндетті болуы мүмкін. Ұйымның құрамына кірмейтін тиісті органға заңнама мен нормативтік актілерді болжамды бұзушылықтар. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда қаржы ұйымының аудиторына заңдар мен ережелердің анықталған немесе қабылданған бұзушылықтары туралы реттеуші органға хабарлауға заң талаптары бар. Бұрмаланулар заңдардың немесе ережелердің әрекетінен де туындауы мүмкін және кейбір юрисдикцияларда, егер басшылық немесе басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар түзету шараларын қолданбаса, аудитор бұрмаланулар туралы тиісті органға хабарлауы қажет болуы мүмкін.

A30. Басқа жағдайларда тиісті этикалық талаптар аудитор тарапынан анықталған бұрмаланулар туралы есепті немесе есепті ұйымнан тыс тиісті органға ұсыну осы жағдайларда орынды ма деген мәселені қарастыруды талап етуі мүмкін. осы жағдайларда. Мысалы, IESBA кодексі аудитор анықталған немесе қабылданған жағдайларға жауап беру үшін шаралар қабылдауды және ұйымнан тыс тиісті органға хабарламаны қамтуы мүмкін қосымша

¹⁴ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*

¹⁵ ISA 701, *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету*

¹⁶ ISA 706 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары*, бөлімдері.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ БАРЫСЫНДА ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

әрекеттер қажет пе екенін анықтауды талап етеді. ¹⁷ IESBA кодексі мұндай хабарлама IESBA кодексіне сәйкес құпиялылықты бұзу болып саналмайтынын түсіндіреді¹⁸.

- A31. Заңдарда, ережелерде немесе тиісті этикалық талаптарда анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктер туралы есеп беру талаптары болмаса да, олар аудиторға анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктер туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау құқығын бере алады. Мысалы, қаржы ұйымдарының қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде аудитор заңдар мен ережелерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары сияқты мәселелер туралы есеп беруге заңды немесе нормативтік құқыққа ие болуы мүмкін.
- A32. Басқа жағдайларда ұйымнан тыс тиісті органға заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлама аудитордың заңға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты сақтау міндетіне байланысты алынып тасталуы мүмкін.
- A33. 29-тармақта талап етілетін анықтама күрделі ойлар мен кәсіби пайымдауды қамтуы мүмкін. Тиісінше, аудитор фирма ішінде (мысалы, фирма немесе желілік фирма ішінде) немесе реттеуші немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес беруді қарастыруы мүмкін. реттеуші немесе кәсіби орган (егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса немесе құпиялылықты бұзбаса). Сондай-ақ, аудитор қандай да бір шешім қабылдауға байланысты қандай іс-қимыл нұсқаларын қабылдауға болатындығын және қандай да бір шешім қабылдауға байланысты қандай кәсіби немесе заңды салдарлар туындауы мүмкін екенін түсіну үшін заңгерлік кеңеске жүгіне алады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

- A34. Мемлекеттік сектор аудиторынан заң шығарушы немесе басқа басшы органға сәйкес келмейтін анықталған немесе болжамды жағдайлар туралы хабарлау немесе оларды аудиторлық қорытындыға енгізу талап етілуі мүмкін.

Құжаттама (Сілтеме: 30-тармақ)

- A35. Анықталған немесе болжанып отырған заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына қатысты аудиторлық құжаттама, мысалы:
- Құжаттардың көшірмелері немесе өзге де растайтын деректер;
 - Басшылықпен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен немесе үшінші тұлғалармен өткізілген талқылау хаттамалары.
- A36. Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе күдікті бұзылуы бойынша құжаттамаға қосымша талаптар белгілеуі мүмкін.¹⁹

¹⁷ Мысалы, IESBA Кодексінің 360.21-бөлімін және 360.25A1-R360.27 бөлімдерін қараңыз.

¹⁸ Мысалы, IESBA Кодексінің R114.1- 114.1 A1-бөлімін және R360.26-бөлімін қараңыз.

¹⁹ Мысалы, IESBA Кодексінің R360.28 -бөлімін қараңыз

АУДИТТИҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 260 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН БАЙЛАНЫС

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-3
Ақпараттық өзара іс-қимылдың рөлі	4-7
Күшіне ену күні	8
Мақсаты	9
Анықтамалар	10
Талаптар	
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар	11-13
Хабарлау қажет болатын мәселелер	14-17
Ақпараттық өзара іс-қимыл процесі	18-22
Құжаттама	23
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар	A1-A8
Хабарлау қажет болатын мәселелер	A9-A36
Ақпараттық өзара іс-қимыл процесі	A37-A53
Құжаттама .	A54
1-қосымша: ISQC 1 және басқа да ISA-ны басқаруға жауапты тұлғалармен байланысқа қатысты нақты талаптары	
2-қосымша: Бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілері	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 260 *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс* ISA200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастыру керек.

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау жөніндегі міндеттерін белгілейді. Бұл ISA басқару құрылымына немесе ұйымның көлеміне қарамастан қолданылады, атап айтқанда, егер ұйымды басқаруға басқару функциялары жүктелген барлық тұлғалар қатысса, сондай-ақ акциялары биржада тізімделген ұйымдар үшін арнайы талаптар қолданылады. Осы ISA, егер олар басқаруға жауапты болмаса, аудитордың ұйымның басшылығымен немесе иелерімен қарым-қатынасына қойылатын талаптарды белгілемейді, немесе меншік иелері, егер олар басқаруға жауапты болмаса.
2. ISA қаржылық есептілік аудитінің мәтінінде баяндалады, бірақ егер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар өткен кезеңдердегі осындай өзге қаржылық ақпараттың дайындалуын қадағалауға жауапты болса, қажет болған кезде нақты мән-жайлардан туындаған өзгерістермен өткен кезеңдердегі өзге қаржылық ақпарат аудитіне де қолданылуы мүмкін.
3. Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде тиімді екіжақты байланыстың маңыздылығын мойындай отырып, осы ISA аудиторды басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен байланыс шеңберін белгілейді және олардың назарына жеткізілуі тиіс кейбір нақты мәселелерді айқындайды. Аудитордың назарына жеткізілуі тиіс қосымша сұрақтар, осы ISA талаптарынан басқа, басқа ISA-да анықталған (1-қосымшаны қара). Бұдан басқа, ISA 265¹ аудит барысында аудитор анықтаған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауға қатысты арнайы талаптарды белгілейді. Осы немесе басқа ISA талап етпейтін басқа мәселелер заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес, субъектімен келісім бойынша немесе осы тапсырмаға қолданылатын қосымша талаптарға, мысалы, ұлттық кәсіби бухгалтерлік органның стандарттарына сәйкес хабарлануы мүмкін. Қазіргі ISA-да аудиторға басшылық жүктелген тұлғаларға басқа сұрақтар қоюға кедергі болмайды. (A33 - A36 тармақтарды қара)

Ақпараттық өзара іс-қимылдың рөлі

4. Осы ISA-да басты назар аудитордың басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынасына аударылады. Дегенмен, тиімді екі жақты қарым-қатынас мыналарға көмектесу үшін маңызды:
 - (a) Аудитор мен басшылық жүктелген тұлғаларға аудитке қатысты мәселелерді контексте түсінуде, сондай-ақ сындарлы жұмыс қатынастарын дамытуда. Бұл қатынастар аудитордың тәуелсіздігі мен объективтілігін сақтай отырып дамиды;
 - (b) Аудиторға басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардан аудитке қатысы бар ақпаратты алуда. Мысалы, басшылыққа жауапты тұлғалар аудиторға субъектіні және оның ортасын түсінуге, аудиторлық дәлелдемелердің тиісті көздерін анықтауға, аудиторлық дәлелдемелердің тиісті көздерін анықтауға және нақты операциялар немесе оқиғалар туралы ақпарат беруге көмектесе алады; және
 - (c) Басшылық үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларға қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалау жөніндегі міндеттерін орындауға көмектесу және осылайша қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану қаупін азайту.
5. Аудитор осы ISA-да талап ететін мәселелерді хабарлауға жауапты болса да, басшылық басқаруға жауапты тұлғаларға басшылықты қызықтыратын мәселелерді хабарлауға жауапты. Аудитордың хабарламасы басшылықты бұл жауапкершіліктен босатпайды. Сол сияқты, басшылықтың басқармаға жауапты тұлғалардың назарына аудитор назарға жеткізуге міндетті мәселелерді жеткізуі аудиторды оларды назарға жеткізу міндетінен босатпайды. Алайда, басшылықтың осы мәселелерді хабарлауы аудитордың басқару үшін жауапты тұлғаларға хабарлау формасына немесе мерзіміне әсер етуі мүмкін.
6. ISA талап ететін нақты мәселелер туралы нақты хабарлау әрбір аудиттің ажырамас бөлігі болып табылады. Алайда, ISA аудитор тарапынан басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізуге жататын басқа мәселелерді анықтау үшін арнайы жасалған процедураларды орындауды талап етпейді.
7. Кейбір юрисдикцияларда заңдар немесе ережелер аудитордың белгілі бір мәселелерді басқаруға жауапты тұлғаларға жіберуін шектеуі мүмкін. Заң немесе ережелер тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекеттерге, соның ішінде ұйымға ескертуге арнайы тыйым салуы мүмкін, мысалы, аудитор ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға анықталған немесе болжамды заңдар мен ережелердің сақталмағаны туралы хабарлауға міндетті. Мұндай жағдайларда аудитор қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және аудитор заңгерлік кеңес алуды орынды деп санауы мүмкін.

Күшіне ену күні

8. ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

¹ ISA 265 «Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу»

Мақсаты

9. Мыналар:

- (a) Қаржылық есептілік аудитіне қатысты аудитордың міндеттерін, сондай-ақ аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін шолуды басқаруға жауапты тұлғалардың назарына нақты жеткізу;
- (b) Басқаруға жауапты тұлғалардан аудитке қатысты ақпаратты алу;
- (c) Басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларға аудит барысында туындайтын, елеулі болып табылатын және олардың қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалау жөніндегі міндеттеріне қатысы бар ескертулерді уақтылы хабарлауға; және
- (d) Аудитор мен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар арасындағы тиімді екіжақты қарым-қатынасты дамыту аудитордың міндеттері болып табылады.

Анықтамалар

10. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:

- (a) *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар* – Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын және ұйымның есеп беруіне байланысты міндеттемелерді қадағалауға жауапты тұлға (тұлғалар) немесе ұйым (ұйымдар) (мысалы, корпоративтік қамқоршы). Осы қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылауды қамтиды. Кейбір юрисдикциялардағы кейбір ұйымдар үшін басқаруға жауапты тұлғалар басшылықты қамтуы мүмкін, мысалы, жеке немесе мемлекеттік сектор ұйымының басқарушылар кеңесінің атқарушы мүшелері немесе меншік иесі – менеджер;
- (b) *Басшылық* – Ұйымның бизнесін жүргізуге жауапты тұлға немесе тұлғалар. Кейбір юрисдикцияларда басшылық басқаруға жауапты тұлғалардың кейбірін немесе барлығын қамтуы мүмкін, мысалы, Атқарушы директорлар кеңесінің мүшелері немесе басқарушы меншік иесі.

Талаптар

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар

11. Аудитор байланыста болуы керек ұйымның басқару құрылымындағы тиісті тұлғаны (тұлғаларды) анықтауы керек. (Сілтеме: A1-A4 тармақтары).

Басқаруға жауапты тұлғалардың кіші тобымен байланыс

12. Егер аудитор басқару функциялары жүктелген тұлғалардың ішкі жиынтығымен, мысалы, Аудит комитетімен немесе жеке тұлғамен сөйлесетін болса, онда аудитор оған Директорлар кеңесімен де сөйлесу қажет пе екенін анықтауы керек. (Сілтеме: A5-A7 тармақтары)

Басқаруға жауапты барлық тұлғалар құрылымды басқаруға қатысқан кезде

13. Кейбір жағдайларда басқару міндеттері жүктелген барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысады, мысалы, бір иесі ұйымды басқаратын және басқа ешкім көшбасшылық рөл атқармайтын шағын бизнес. Осы ISA талап ететін мәселелер басқаруға жауапты тұлғаның (тұлғалардың) назарына жеткізілетін және бұл тұлға (тұлғалар) басқаруға да жауапты болатын жағдайларда, бұл мәселелер басқару функцияларын орындайтын сол тұлғаның (тұлғалардың) назарына жеткізілуге міндетті емес. Мұндай мәселелер 16 (c) тармағында айтылған. Алайда, аудитор басқару функциялары берілген (берілген) тұлғамен (тұлғалармен) қарым-қатынас аудитор өзінің басқару функциялары шеңберінде басқаша сөйлесетін барлық тұлғаларға барабар ақпарат беретініне сенімді болуы керек. (Сілтеме: A8 тармағы)

Хабарлау қажет болатын мәселелер

Қаржылық тізімдемелерді тексеруге байланысты аудитордың міндеттері

14. Аудитор аудитті басқаруға жауапты тұлғалардың назарына аудитордың аудитке, оның ішінде:

- (a) Аудитор басқаруға жауапты тұлғалардың қадағалауымен басшылық дайындаған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыруға және білдіруге жауапты;
- (b) Аудит басшылықты немесе басқаруға жауапты тұлғаларды олардың жауапкершілігінен босатпауды (Сілтеме: A9 - A10 тармақтары) қоса алғанда, осы аудитке қатысты міндеттерін жеткізуі тиіс.

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

Аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері

- 15 Аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін шолуды ұсынады, оған аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы хабарлама кіреді. (Сілтеме: А11 - А16 тармақтары)

Аудит барысында анықталған маңызды мәселелер

- 16 Аудитор басқаруға жауапты тұлғалардың назарына (Сілтеме: А17-А18 тармақтары):
- (a) Аудитордың ұйымның қаржылық есептілігінің маңызды сапалық аспектілері, соның ішінде Есеп саясаты, бухгалтерлік бағалау және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу туралы пікірлері. Қажет болған жағдайда аудитор басшылыққа жауапты тұлғаларға қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесіне сәйкес қолайлы бухгалтерлік есептің маңызды тәжірибесі ұйымның нақты жағдайларында қолайлы емес деп санайтынын (Сілтеме: А19 - А20 тармақтары)
 - (b) Аудит барысында туындаған кез келген елеулі қиындықтарды (Сілтеме: А21 тармағы)
 - (c) Корпоративтік басқаруға жауапты барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысатын жағдайлардан басқа:
 - (i) Аудит барысында туындаған, басшылықпен талқыланған немесе хат алмасу тақырыбы болған маңызды мәселелерді; және (Сілтеме: А22 тармағы)
 - (ii) Аудитор сұраған жазбаша ұсыныстарды;
 - (d) Егер бар болса, аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұнына әсер ететін мән-жайларды; және (Сілтеме: А23-А25 тармақтары)
 - (e) Аудит барысында туындаған, аудитордың кәсіби пайымдауы бойынша қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалауға қатысы бар кез келген басқа да маңызды мәселелерді жеткізеді (Сілтеме: А26 - А28 тармақтары).

Аудитордың тәуелсіздігі

- 17 Акциялары биржада баға белгіленетін ұйымдар үшін аудитор басқаруға жауапты тұлғалардың назарына:
- (a) Аудит тобы және тиісті жағдайларда фирманың басқа мүшелері, фирма және тиісті жағдайларда желілік фирмалар тәуелсіздікке қатысты тиісті этикалық талаптарды орындады деген мәлімдемені; және
 - (i) Аудитордың кәсіби пікірі бойынша тәуелсіздікке әсер етуі мүмкін фирма, желілік фирмалар және ұйым арасындағы барлық қатынастар және басқа мәселелер. Бұған фирма мен желілік фирмалар ұйым бақылайтын ұйымдар мен ұйымдарға көрсеткен аудиторлық және аудиторлық емес қызметтер үшін қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде есептелген жиынтық сыйақы кіреді. Бұл төлемдер басқаруға жауапты тұлғаларға қызметтердің аудитордың тәуелсіздігіне әсерін бағалауға көмектесетін санаттарға бөлінетінін; және
 - (ii) қолайлы деңгейде емес тәуелсіздік қатерлеріне қатысты - бұл қатерлерді жою үшін қабылданған әрекеттер, соның ішінде қауіп төндіретін жағдайларды жою үшін жасалған әрекеттер немесе осы қатерлерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге мүмкіндік беретін кепілдіктерді қолдануды жекізеді. (Сілтеме: А29 - А32 тармақтары)

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесі

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесін ұйымдастыру

- 18 Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға ақпараттық хабарламалардың нысаны, мерзімі және болжамды жалпы мазмұны туралы ақпарат беруі керек (Сілтеме: А37 - А45 тармақтары).

Ақпараттық өзара іс-қимыл нысандары

- 19 Аудитор, егер аудитордың кәсіби пікірі бойынша ауытша хабарлама орынды болмаса, басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғаларға аудиттің елеулі нәтижелері туралы жазбаша түрде хабарлауға тиіс. Жазбаша хабарлама аудит барысында туындаған барлық мәселелерді қамтуы міндетті емес. (Сілтеме: А46 - А48 тармақтары)
- 20 Аудитор 17-тармаққа сәйкес талап етілетін кезде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды аудитордың тәуелсіздігі туралы жазбаша хабарлар етуі тиіс.

Ақпараттық өзара іс-қимыл мерзімдері

- 21 Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс - қимылды уақтылы жүзеге асыруы тиіс (Сілтеме: А49-А50 тармақтары).

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесінің барабарлығы

- 22 Аудитор - аудитор мен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар арасындағы екі жақты байланыстың аудит мақсаттары үшін қолайлы екенін бағалауы керек. Егер олай болмаса, аудитор, егер бар болса, аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына және жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мүмкіндігіне әсерін бағалауы, сондай-ақ тиісті іс-қимыл жасауы тиіс. (Сілтеме: А51-А53 тармақтары).

Құжаттама

- 23 Егер осы ISA тапсыру үшін талап ететін мәселелер ауызша берілсе, аудитор оларды қашан және кімге берілгенін көрсете отырып, аудиторлық құжаттамада тіркеуі керек. Егер сұрақтар жазбаша түрде берілсе, аудитор хабарламаның көшірмесін аудиторлық құжаттаманың бөлігі ретінде сақтауы керек.² (Сілтеме: А54-тармағы).

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар (Сілтеме: 11-тармақ)

- A1. Басқару құрылымдары юрисдикция мен ұйымға байланысты өзгереді, бұл әртүрлі мәдени және құқықтық ерекшеліктер, сондай-ақ меншіктің өлшемдері мен сипаттамалары сияқты факторларды көрсетеді. Мысалы:

- Кейбір юрисдикцияларда атқарушы (басқарушы) кеңестен (Кеңестің екі деңгейлі құрылымы) заңды түрде бөлінген бақылау кеңесі (толық немесе негізінен атқарушы емес) бар. Басқа юрисдикцияларда бақылаушы да, атқарушы да кеңестер заңды түрде бөлінеді. функциялар бірыңғай немесе унитарлық Директорлар кеңесіне жүктеледі («бір деңгейлі кеңестің» құрылымы).
- Кейбір ұйымдарда басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның заңды құрылымының ажырамас бөлігі болып табылатын лауазымдарды атқарады, мысалы, ұйым директорлары. Басқаларында, мысалы, кейбір мемлекеттік ұйымдарда басқару жауапкершілігі ұйымның құрамына кірмейтін органға жүктеледі.
- Кейбір жағдайларда басшылық тағайындалған кейбір немесе барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысады. Басқа жағдайларда басшылыққа жауапты тұлғалар мен басқаруға жауапты тұлғалар әртүрлі тұлғалар.
- Кейбір жағдайларда басшылыққа жауаптылар ұйымның қаржылық есептілігін бекітуге³ жауап береді (басқа жағдайларда бұл жауапкершілік басшылыққа жүктеледі).

- A2. Көптеген ұйымдарда басқару Директорлар кеңесі, бақылау кеңесі, серіктестер, меншік иелері, комитет, Басқарушылар кеңесі, қамқоршылар немесе ұқсас орган сияқты басқарушы органның ұжымдық міндеті болып табылады. Кейбір кішігірім ұйымдарда менеджмент бір тұлғаға берілуі мүмкін, мысалы, меншік иесі-менеджер, егер басқа иелер болмаса, немесе басқа иелер болмаса, жалғыз менеджер немесе жалғыз менеджер. Егер басқару ұжымдық міндет болса, онда нақты функциялар кіші топқа, мысалы, аудит комитетіне немесе тіпті жеке тұлғаға жүктелуі мүмкін. Сонымен қатар, кіші топтың немесе жеке тұлғаның басқарушы органның міндеттерінен ерекшеленетін нақты, заңмен белгіленген міндеттері болуы мүмкін.

- A3. Мұндай әртүрлілік қазіргі ISA-да барлық аудиттер үшін аудитор белгілі бір мәселелер бойынша сөйлесуі керек тұлғаны (тұлғаларды) көрсетудің мүмкін еместігін білдіреді. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда тиісті тұлға (тұлғалар қолданыстағы нормативтік-құқықтық базаға немесе тапсырманың басқа жағдайларына, мысалы, кейбір отбасылық ұйымдар, кейбір коммерциялық емес ұйымдар және кейбір мемлекеттік ұйымдар сияқты басқару құрылымы ресми түрде анықталмаған ұйымдарға сүйене отырып нақты анықталмайды. Мұндай жағдайларда кәсіби бухгалтер өзара әрекеттесу серіктесімен байланысты сақтау керек тиісті тұлғаны (тұлғаларды) талқылауы және келісуі қажет болуы мүмкін. Қарым-қатынас жасайтын тұлғалар тобын анықтау кезінде аудитордың ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа)⁴ сәйкес алынған ұйымды басқару құрылымы мен процесері туралы түсінігін ескеру қажет. Байланысты сақтауы тиіс тұлға (тұлғалар) берілуі керек мәселеге байланысты өзгеруі мүмкін.

- A4. ISA 600 топ аудиторы басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізуі керек нақты сұрақтарды қамтиды.⁵ Егер ұйым топтың құрамдас бөлігі болса, компоненттің аудиторы байланысатын тиісті тұлға (тұлғалар) есеп беру қажет тапсырма мен сұрақтың мән-жайына байланысты болады. Кейбір жағдайларда бірнеше компоненттер бірдей ішкі бақылау жүйесінде және бірдей есеп саясатын қолдана отырып бірдей операцияларды орындай алады. Егер осы компоненттерді басқаруға жауапты тұлғалар бірдей болса (мысалы, жалпы Директорлар кеңесі), онда байланыс мақсаттары үшін осы компоненттер туралы есеп беру арқылы қайталануды болдырмауға болады.

² ISA230 Аудиторлық құжаттама, 8 - 11 және А6-тармақтар.

³ ISA700 (Қайта қаралған), А68 тармағында түсіндірілгендей, *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, бұл тұрғыда «жауапкершілік» ұғымы қаржылық есептілікті құрайтын барлық қаржылық есептілік, соның ішінде тиісті ескертпелер дайындалды деген қорытынды жасауға өкілеттікке ие болуды білдіреді.

⁴ ISA 315 (Қайта қаралған) «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

⁵ ISA 600 «*Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)*», 49-тармақ.

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

Басқаруға жауапты тұлғалардың кіші тобымен байланыс (12-тармақты қара)

A5. Басқаруға жауапты тұлғалардың кіші тобымен өзара әрекеттесу туралы мәселені қарау кезінде аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады:

- Кіші топтың және басқару органының тиісті міндеттері;
- Хабарлау қажет мәселенің сипаты;
- Заңдардың немесе нормативтік актілердің тиісті талаптары;
- Кіші топтың хабарланған ақпаратқа, сондай-ақ аудиторға қажет болуы мүмкін қосымша ақпарат пен түсініктемелерге қатысты шаралар қабылдауға құқығы бар ма.

A6. Басшы органға ақпаратты толық немесе қысқаша беру қажеттілігін айқындаған кезде аудиторға оның кіші топтың басшы органға тиісті ақпаратты қаншалықты тиімді және тиісінше беретінін бағалауы әсер етуі мүмкін. Аудитор тапсырма шарттарында, егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, аудитор басқару органымен тікелей байланысу құқығын өзіне қалдыратынын тікелей көрсете алады.

A7. Аудит комитеттері (немесе басқа атаулармен ұқсас кіші топтар) көптеген юрисдикцияларда бар. Олардың нақты өкілеттіктері мен функцияларына қарамастан, аудит комитетімен байланыс, егер бар болса, аудитордың басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынасының негізгі элементі болды. Тиісті басқару принциптері мыналарды ұсынады:

- Аудитор Аудит комитеттің отырыстарына үнемі шақырылады;
- Аудит комитетінің төрағасы және қажет болған жағдайда аудит комитетінің басқа мүшелері аудитор арқылы үнемі сөйлесіп тұруы керек;
- Аудит комитеті аудитор басшылығының қатысуынсыз жылына кемінде бір рет кездесулер өткізеді.

Басқаруға жауапты барлық тұлғалар құрылымды басқаруға қатысуы (Сілтеме: 13-тармақ)

A8. Кейбір жағдайларда басшылыққа жауапты барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысады және қарым-қатынас талаптарын қолдану осы ұстанымды ескере отырып өзгереді. Мұндай жағдайларда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен қарым-қатынас аудитор басқа жағдайда олардың басқару функциялары шеңберінде сөйлесетін барлық тұлғаларға жеткіліксіз хабарлауы мүмкін. Мысалы, барлық директорлар ұйымды басқаруға қатысатын ұйымда олардың кейбіреулері (мысалы, маркетингке жауапты) басқа директормен талқыланатын маңызды мәселелер туралы білмеуі мүмкін (мысалы, қаржылық есептілікті дайындауға жауапты).

Хабарлау қажет болатын мәселелер

Қаржылық тізімдемелерді тексеруге байланысты аудитордың міндеттері (14-тармақты қара)

A9. Аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу жөніндегі міндеттері көбінесе міндеттеме хатында немесе келісілген тапсырма Шарттары жазылған жазбаша келісімнің басқа тиісті түрінде жазылады.⁶ Ұйымның Заңы, нормативтік актілері немесе басқару құрылымы басқаруға жауапты тұлғалардан тапсырма шарттарын аудитор келісуін талап етуі мүмкін. Егер олай болмаса, онда басқаруға жауапты тұлғаларға міндеттеме хатының немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті нысанының көшірмелерін беру оларды келесі мәселелер туралы хабардар етудің қолайлы әдісі болуы мүмкін:

- ISA-ға сәйкес аудит жүргізгені үшін аудитордың жауапкершілігі қаржылық есептілік туралы пікір білдіру болып табылады. Осылайша, ISA-ға сәйкес хабарлануы тиіс мәселелерге аудит барысында туындайтын және басқаруға жауапты тұлғалар тарапынан қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалауға қатысы бар елеулі мәселелер жатады;
- ISA аудитор тарапынан басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізуге жататын қосымша мәселелерді анықтау үшін процедураларды әзірлеуді талап етпейді;
- ISA701⁷ қолданылса, аудитор аудиттің негізгі мәселелерін анықтауға және олар туралы аудиторлық қорытындыда хабарлауға міндетті.
- Егер қажет болса, аудитор заңмен немесе нормативтік актілермен, субъектімен келісіммен немесе тапсырмаға қолданылатын қосымша талаптармен, мысалы, ұлттық кәсіби бухгалтерлік есеп органының стандарттарымен талап етілетін кейбір мәселелерді хабарлауға міндетті.

⁶ ISA 210 «Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу», 10-тармақты қара.

⁷ ISA 701 «Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету»

A10. Заңнама, ұйыммен келісім немесе тапсырмаға қолданылатын қосымша талаптар басқаруға жауапты тұлғаларға кеңірек хабарлауды қамтамасыз етуі мүмкін. Мысалы, (а) ұйыммен келісім белгілі бір мәселелер туралы хабардар етуді талап етуі мүмкін, егер олар фирманың немесе желілік фирманың қаржылық есептілік аудитінен басқа қызметтерді көрсетуі нәтижесінде туындаса; немесе (б) мемлекеттік сектор аудиторының мандаты аудиторға басқа жұмыстың нәтижесінде белгілі болатын мәселелер туралы хабардар етуді талап етуі мүмкін, мысалы, тиімділік аудиті.

Аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері (Сілтеме: 15-тармақ)

A11. Аудитті жүргізудің болжамды көлемі мен мерзімдері туралы хабарлама:

- (a) Басшылық жүктелген тұлғаларға аудитор жұмысының салдарын жақсы түсінуге, аудитор мен тәуекел мәселелерін және маңыздылық тұжырымдамасын, сондай-ақ аудитордың жұмысын талқылауға, аудитор мен тәуекел мәселелерін және маңыздылық тұжырымдамасын талқылауға және аудитор қосымша процедураларды орындауды сұрай алатын бағыттарды анықтауға көмектесуі;
- (b) Аудиторға субъект пен оның қоршаған ортасы туралы жақсы түсінік алуға көмектесуі мүмкін.

A12. Аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы есеп беру басқаруға жауапты тұлғаларға осы мәселелерді және олардың маңызды деп анықталу себептерін түсінуге көмектеседі. Маңызды тәуекелдер туралы хабарлау басқаруға жауапты тұлғаларға қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалау міндеттерін орындауға көмектеседі.

A13. Ақпараттандыруға арналған сұрақтар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Аудитор алаяқтық немесе қателік салдарынан болатын елеулі бұрмаланулардың елеулі тәуекелдерін қалай жоюды жоспарлап отыр;
- Аудитор елеулі бұрмаланулардың жоғары тәуекел салаларын қарастыруды жоспарлап отыр;
- Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесіне көзқарас.⁸
- Аудитордың аудит контекстінде маңыздылық тұжырымдамасын қолдануы⁹;
- Жоспарланған аудиторлық процедураларды орындау немесе аудит нәтижелерін бағалау үшін қажетті арнайы білімнің немесе тәжірибенің сипаты мен көлемі, оның ішінде сарапшы аудиторды пайдалану
- Егер ISA 701 қолданылса, аудитор үшін аудитор үшін маңызды болуы мүмкін мәселелер туралы аудитордың алдын-ала пікірі, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болуы мүмкін
- Аудитордың қаржылық есептілікке әсерін қарауға және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі шеңберінде немесе ұйымның ортасында, қаржылық жағдайында немесе қызметінде кез келген елеулі өзгерістер туралы ақпаратты ашуға жоспарланған тәсілі.

A14. Басқаруға жауапты тұлғалармен талқылауға болатын басқа жоспарлау мәселелеріне мыналар жатады:

- Егер ұйымда ішкі аудит қызметі болса, онда сыртқы және ішкі аудиторлар ішкі аудит қызметінің жұмысын кез келген жоспарланған пайдалануды қоса алғанда, бір-бірімен сындарлы және бірін-бірі толықтыра отырып қалай жұмыс істейді; сондай-ақ ішкі аудиторларды тікелей көмек көрсету үшін кез келген жоспарланған пайдаланудың сипаты мен дәрежесі.¹⁰
- Басқару функциялары жүктелген тұлғалардың пікірлері:
 - Байланысты сақтау керек ұйымның басқару құрылымындағы тиісті тұлға (тұлғалар);
 - Басқаруға жауапты тұлғалар мен басшылық арасындағы міндеттерді бөлу;
 - Ұйымның мақсаттары мен стратегиялары, сондай-ақ елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін бизнес тәуекелдері;
 - Басшылыққа жауапты тұлғалардың пікірінше, аудит барысында ерекше назар аударуды қажет ететін мәселелер, сондай-ақ олардың пікірінше, қосымша процедуралар жүргізу қажет салалар;
 - Ұйым мен реттеуші органдар арасындағы маңызды хабарламалар;
 - Басшылыққа жауапты тұлғалардың пікірінше, қаржылық есептілік аудитіне әсер етуі мүмкін басқа мәселелер;
- Ұйымның ішкі бақылауына және оның ұйым үшін маңыздылығына қатысты басшылыққа жауапты тұлғалардың көзқарасы, хабардарлығы және әрекеттері, соның ішінде басшылыққа жауапты тұлғалардың ішкі бақылаудың тиімділігін қадағалауды жүзеге асыруы; және (b) алаяқтықты анықтау немесе мүмкін ету.

⁸ ISA 320 «Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық»

⁹ ISA 620 «Аудитор сарапшыларының жұмысын пайдалану» қара.

¹⁰ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған), «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану» 20 және 31 тармақтар

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

- Бухгалтерлік есеп стандарттарындағы, корпоративтік басқару тәжірибесіндегі, листингті басқару тәжірибесіндегі, листинг стандарттарындағы және онымен байланысты мәселелердегі өзгерістерге және осы өзгерістердің әсеріне жауап ретінде басшылыққа жауапты тұлғалардың әрекеттері, мысалы қаржылық есептіліктің жалпы көрінісі, құрылымы және мазмұны, оның ішінде:
 - Қаржылық есептілікте берілген ақпараттың орындылығы, сенімділігі, салыстырмалылығы және түсінігі; және қаржылық есептілік; және
 - Қаржылық есептілік маңызды емес немесе ашылатын мәселелерді дұрыс түсінуге кедергі келтіруі мүмкін ақпаратты қосуды бұзады ма.
- Басқаруға жауапты тұлғалардың аудитордың алдыңғы өтініштеріне жауаптары;
- Басқа ақпаратты қамтитын құжаттар (ISA720 (Қайта қаралған)), сондай-ақ осындай құжаттарды шығарудың жоспарланған тәртібі мен мерзімдері. Егер аудитор аудиторлық қорытындының күнінен кейін басқа ақпаратты алуды көздейтін болса, онда басшылыққа жауапты тұлғалармен талқылау, егер аудитор аудиторлық қорытындының күнінен кейін алынған басқа ақпаратта Елеулі бұрмаланулардың болуы туралы қорытындыға келсе, орынды немесе қажет болуы мүмкін әрекеттерді де қамтуы мүмкін.

A15. Басшылық ету жүктелген тұлғалармен қарым-қатынас аудитордың көлемі мен мерзімдерін жоспарлауға көмектесуі мүмкін болса да, бұл аудитордың жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарын, соның ішінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу үшін қажетті процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтаудағы айрықша жауапкершілігін жоймайды.

A16. Аудиттің тиімділігін төмендетпеу үшін, әсіресе басшылық өкілеттігі бар тұлғалардың кейбіреулері немесе барлығы ұйымды басқаруға қатысатын болса, басшылық өкілеттігі бар тұлғаларды аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы хабардар етуге мұқият қарау керек. Ұйымды басқаруға қатысады. Мысалы, егжей-тегжейлі аудиторлық процедуралардың сипаты мен уақыты туралы хабарлау бұл процедуралардың тиімділігін төмендетіп, оларды тым болжамды етуі мүмкін.

Аудит барысында анықталған маңызды мәселелер (Сілтеме: 16 тармақ)

A17. Аудит нәтижелерін хабарлау басқаруға жауапты тұлғалардан алынған аудиторлық дәлелдемелерді толықтыру үшін қосымша ақпарат сұратуды қамтуы мүмкін. Мысалы, аудитор басқаруға жауапты тұлғалар нақты операцияларға немесе оқиғаларға қатысты фактілер мен жағдайларды бірдей түсінетіндігін растай алады.

A18. ISA701 қолданылған кезде 16-тармақта талап етілетін басшылық жүктелген тұлғалармен хабарламаларды, сондай-ақ аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы хабарламаларды қосу керек. 15-тармақта талап етілетін аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы хабарламалар аудитордың айтарлықтай назарын талап ететін мәселелерді аудитордың анықтауы үшін ерекше маңызға ие, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болуы мүмкін.¹¹

Есепке алу практикасының маңызды сапалық аспектілері (Сілтеме: 16 (а) тармағы)

A19. Қаржылық есептілік жүйелері, әдетте, ұйымға бухгалтерлік есеп саясатына және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға қатысты бағалау мен пайымдаулар жасауға мүмкіндік береді, мысалы, бухгалтерлік есепті әзірлеу кезінде болжамдарды пайдалану. Сонымен қатар, заңнама, Нормативтік актілер немесе қаржылық есептілік жүйесі бухгалтерлік есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнын ашуды немесе пайдаланушыларға қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық жасаған ең күрделі, субъективті немесе кешенді пайымдаулар туралы қосымша ақпаратты анықтау және ұсыну мақсатында «ең маңызды бухгалтерлік бағалау» немесе «есеп саясаты мен практикасының маңызды принциптеріне» сілтеме жасауды талап етуі мүмкін.

A20. Нәтижесінде аудитордың қаржылық есептіліктің субъективті аспектілері туралы пікірлері қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалау міндеттерін орындауға жауапты тұлғалар үшін ерекше маңызды болуы мүмкін. Мысалы, A19 тармағында сипатталған мәселелерге қатысты басшылыққа жауапты тұлғалар аудитордың күрделілігі, субъективтілігі немесе басқа да ажырамас қауіп факторлары маңызды бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде қолданылатын әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдауға немесе қолдануға қаншалықты әсер еткені туралы пікіріне қызығушылық танытуы мүмкін; сондай-ақ аудитордың басшылықты нүктелік бағалаудың негізділігін және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстіндегі қаржылық есептіліктегі тиісті ақпаратты бағалауы. Ұйымның бухгалтерлік есеп тәжірибесінің маңызды сапалық аспектілеріне қатысты ашық және сындарлы қарым-қатынас бухгалтерлік есеп саясатының маңызды бағалауларының жарамдылығы және ақпаратты ашу сапасы туралы түсініктемелерді қамтуы мүмкін. Қажет болған жағдайда, аудитордың пікірінше, бухгалтерлік бағалауға байланысты ұйымның маңызды бухгалтерлік тәжірибесі ұйымның нақты жағдайлары үшін ең қолайлы болып табылмайтындығы туралы болуы мүмкін, мысалы, аудитордың пікірінше, бухгалтерлік бағалауды құрудың балама қолайлы әдісі неғұрлым қолайлы болар еді. 2-қосымшада осы хабарламаға енгізілуі мүмкін сұрақтар келтірілген.

¹¹ ISA 701, 9-10 тармақтар.

Аудитор аудит барысында кездесетін елеулі қиындықтар (Сілтеме: 16 (b) тармағы)

A21. Аудит барысында туындаған елеулі қиындықтар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың айтарлықтай кідірістері, ұйым қызметкерлерінің қол жетімсіздігі немесе басшылықтың аудиторлық процедураларды орындау үшін қажетті ақпаратты ұсынғысы келмеуі;
- Аудитті аяқтау қажет болатын негізсіз қысқа уақыт;
- Тиісті аудиторлық дәлелдерді алу үшін қажет күш-жігердің күтпеген жоғары деңгейі;
- Күтілетін ақпараттың қол жетімсіздігі;
- Ұйым басшылығы аудиторға қойған шектеулер;
- Басшылықтың ұйымның сұраныс бойынша өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауды жүргізуге немесе ұзартуға құлықсыздығы

Кейбір жағдайларда мұндай қиындықтар аудитордың пікірін өзгертуге әкелетін көлемнің шектелуін білдіруі мүмкін.¹²

Басшылықпен талқыланатын немесе хат алмасуға жататын маңызды мәселелер (Сілтеме: 16 (c)(i) тармағы)

A22. Басшылықпен талқыланатын немесе хат алмасудың мәні болып табылатын маңызды мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін, бірақ олармен шектелмейді:

- Жыл ішінде болған маңызды оқиғалар немесе мәмілелер;
- Ұйымға әсер ететін бизнес шарттары, сондай-ақ елеулі бұрмалану қаупін арттыратын бизнес-жоспарлар мен стратегиялар;
- Бухгалтерлік есеп немесе аудит мәселелері бойынша басқа аудиторлармен басшылықтың консультациялары туралы алаңдаушылық;
- Бухгалтерлік есеп практикасына, аудит стандарттарын қолдануға немесе аудиторлық немесе өзге де қызметтерге ақы төлеуге қатысты аудиторды тартуға немесе ұстап қалуға байланысты талқылау немесе хат алмасу;
- Толық емес фактілерге немесе толық емес фактілерге негізделген алдын ала ақпаратқа немесе аудитордың қосымша тиісті фактілерді немесе ақпаратты алуы арқылы шешілген алдын ала ақпаратқа негізделген бастапқы келіспеушіліктерді қоспағанда, басшылықпен келіспеушіліктер туындаған маңызды мәселелер. тиісті фактілер немесе ақпарат.

Аудитор есебінің нысаны мен мазмұнына әсер ететін мән-жайлар (Сілтеме: 16(d) тармағы)

A23. ISA210 аудитор жағдайына байланысты аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен келісуді талап етеді.¹³ Тапсырманың келісілген шарттары тапсырманы орындау туралы хатта немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті нысанында тіркелуі керек және жазбаша келісімнің басқа тиісті нысанын қамтуы керек және аудиторлық қорытындының болжамды нысаны мен мазмұнына сілтемені қамтуы керек, бірақ олармен шектелмейді.¹⁴ А9 тармағында көрсетілгендей, егер тапсырманың шарттары уәкілетті басшылықпен келісілмеген болса, аудитор аудитке қатысты мәселелер туралы хабардар ету мақсатында уәкілетті басшылыққа тапсырма туралы хаттың көшірмесін ұсына алады. 16(d) тармағында көзделген хабарламаның мақсаты-басқаруға жауапты тұлғаларды аудиторлық қорытынды күтілетін нысан мен мазмұннан өзгеше болуы мүмкін немесе жүргізілген аудит туралы қосымша ақпаратты қамтуы мүмкін мән-жайлар туралы хабардар ету.

A24. Аудитор ISA-ға сәйкес аудиторлық қорытындыға қосымша ақпаратты енгізуге міндетті немесе өзгеше түрде қажет деп санайтын және басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс талап етілетін мән-жайлар, оның ішінде:

- Аудитор ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес аудиторлық қорытындыда пікірдің өзгеруін күтеді.¹⁵
- Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес хабарланады.¹⁶
- Аудиттің негізгі мәселелері ISA701 сәйкес хабарланады.¹⁷

¹² ISA 705 (Қайта қаралған) «Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер»

¹³ ISA 210, 9-тармақ.

¹⁴ ISA 210, 10-тармақ.

¹⁵ ISA 705 (Қайта қаралған), 30-тармақ

¹⁶ ISA 570 (Қайта қаралған), «Қызметтің үздіксіздігі» 25(d) тармақ

¹⁷ ISA 701, 17-тармақ

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

- Аудитор ISA 706 (Қайта қаралған)¹⁸ сәйкес маңыздылығын немесе басқа мәселелерін көрсететін тармақты қосу қажет деп санайды немесе оны басқа ISA талап етеді.
- Аудитор ISA720 (Қайта қаралған) сәйкес басқа мәселелер бойынша түзетілмеген елеулі бұрмаланудың болуы туралы қорытындыға келді.¹⁹

Мұндай жағдайларда аудитор мұндай мәселелердің аудиторлық қорытындыда қалай қаралатынын талқылауды жеңілдету үшін басқаруға жауапты тұлғаларға аудиторлық қорытынды жобасын ұсынған жөн деп санауы мүмкін.

A25. Аудитор ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес аудиторлық қорытындыға аудиторлық серіктестің атын қоспауға ниетті сирек жағдайларда, аудитор бұл ниетті аудитордың жеке қауіпсіздікке елеулі қатердің ықтималдығы мен ауырлығын бағалауын хабарлау үшін басшылық жүктелген тұлғалармен талқылауы керек.²⁰ Сондай-ақ, аудитор бұл ниетті жауапты тұлғалармен талқылай алады, егер аудитор аудиторлық қорытындының негізгі мәтініне аудитордың міндеттерінің сипаттамасын енгізбеуге шешім қабылдаса, бұған рұқсат етілген ISA 700 (Қайта қаралған).²¹

Қаржылық есеп беру процесіне қатысты басқа да маңызды мәселелер (Сілтеме: 16(e) - тармағы)

A26. ISA 300²² күтпеген оқиғалар, шарттардың өзгеруі немесе аудиторлық процедуралардың нәтижелері бойынша алынған аудиторлық дәлелдемелер нәтижесінде аудиторға жалпы аудит стратегиясы мен жоспарын, демек, тәуекелдерді бағалауды қайта қарау негізінде жоспарланған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін өзгерту қажет болуы мүмкін делінген. Аудитор мұндай мәселелер туралы Басшылық жүктелген тұлғаларға, мысалы, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін бастапқы талқылауға қосымша ретінде хабарлай алады.

A27. Аудит барысында туындайтын және басшылыққа жауапты тұлғалар тарапынан қаржылық есептілікті дайындау процесін қадағалауға тікелей қатысы бар өзге де маңызды мәселелер, мысалы, түзетілген өзге де ақпараттың елеулі бұрмалануын қамтуы мүмкін.

A28. 16(a)-(d) - тармақтардың талаптарында және тиісті нұсқауларда көзделмеген шамада аудитор, егер тағайындалған болса, тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексеруші талқылайтын немесе қарайтын басқа да мәселелерді ISA220 сәйкес хабарлау мүмкіндігін қарастыруы мүмкін.²³

Аудитордың тәуелсіздігі (17-тармақты қара)

A29. Кәсіби бухгалтер қаржылық есептілік аудиті жөніндегі тапсырмаларға қатысты тиісті этикалық талаптарды, оның ішінде тәуелсіздік талаптарын сақтауға міндетті.²⁴

A30. Қарым-қатынастар және басқа мәселелер туралы, сондай-ақ қолайлы деңгейге сәйкес келмейтін тәуелсіздік қатерлерінің қалай жойылғаны туралы есеп беру тапсырманың мән-жайына байланысты және әдетте тәуелсіздік қатерлеріне, қауіптерді азайтуға арналған сақтық шараларына, сондай-ақ қауіп-қатерге әкелген жағдайларды жою әрекеттеріне қатысты.

A31. Тиісті этикалық талаптар, заңдар немесе ережелер Тәуелсіздіктің бұзылуы анықталған жағдайларда басқаруға жауапты тұлғаларға арнайы хабарлауды талап етуі мүмкін. тәуелсіздік талаптарының бұзылуы анықталған жағдайларда басқару. Мысалы, Бухгалтерлерге арналған Әдеп стандарттары жөніндегі халықаралық кеңестің кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Әдеп кодексі (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) (IESBA Кодексі) аудитор басқарушы тұлғаларға фирманың жасаған немесе қабылдағысы келетін кез келген бұзушылықтар мен әрекеттер туралы жазбаша түрде хабарлауды талап етеді.²⁵

A32. Биржада тіркелген ұйымдарға қолданылатын аудитордың тәуелсіздігі туралы ақпараттандыруға қойылатын талаптар кейбір басқа ұйымдар үшін де орынды болуы мүмкін, соның ішінде елеулі қоғамдық қызығушылық тудыруы мүмкін, мысалы, мүдделі тараптардың көптігі мен әртүрлілігіне, сондай-ақ олардың қызметінің сипаты мен ауқымына байланысты. Мұндай ұйымдардың мысалдары қаржы институттары (мысалы, банктер, сақтандыру ұйымдары және зейнетақы қорлары) және басқа ұйымдар, мысалы, қайырымдылық қорлары болуы мүмкін. Екінші жағынан, тәуелсіздік туралы хабарламалар орынсыз болуы мүмкін жағдайлар болуы мүмкін, мысалы, басқаруға жауапты барлық тұлғалар өздерінің басқару қызметі шенберінде тиісті фактілер туралы хабардар болған кезде. Бұл, әсіресе, ұйымды меншік иесі басқаратын және аудиторлық фирма мен желілік фирмалар қаржылық есептілік аудитінен басқа ұйымның жұмысына қатыспайтын жағдайларда болуы мүмкін.

¹⁸ ISA 706 (Қайта қаралған) «Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары», 12-тармақ.

¹⁹ ISA 720 (Қайта қаралған) «Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері», 18(a) тармақ

²⁰ ISA 700 (Қайта қаралған), 46 және A63 тармақтар.

²¹ ISA 700 (Қайта қаралған), 41-тармақ

²² ISA 300 «Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау», A15-тармақ

²³ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау, 19 - 22 және A24 - A34 тармақтарын қара

²⁴ ISA200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу», 14-тармақ.

²⁵ Мысалы IESBA Кодексінің R400.80-R400.82 және R400.84-тармақтарын қара.

Қосымша сұрақтар (Сілтеме: 3-тармақ)

- A33. Басқару функциялары жүктелген тұлғалар тарапынан басшылықтың қызметін қадағалау ұйымның қаржылық есептіліктің сенімділігін, операциялардың тиімділігі мен нәтижелілігін әзірлеуін, енгізуін және қолдауын, сондай-ақ қолданылатын заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қамтамасыз етуді қамтиды. сондай-ақ қолданыстағы заңдар мен нормативтік актілерді сақтау.
- A34. Аудиторға қаржылық есептілікті дайындау процесіне міндетті түрде қатысы жоқ, бірақ басшылыққа жауапты тұлғалардың ұйымның стратегиялық бағытын қадағалау жөніндегі міндеттерін немесе ұйымның есеп беру жөніндегі міндеттемелерін орындау үшін елеулі маңызы болуы мүмкін қосымша мәселелер белгілі болуы мүмкін. Мұндай мәселелерге, мысалы, басқару құрылымдарына немесе процестеріне қатысты маңызды мәселелер, сондай-ақ тиісті түрде рұқсат етілмеген жоғары басшылық қабылдаған маңызды шешімдер немесе әрекеттер кіруі мүмкін.
- A35. Басқаруға жауапты тұлғаларға қосымша мәселелер туралы хабарлау керектігін анықтаған кезде, аудитор егер бұл жағдайда бұл мүмкін болса аудиторға белгілі болған осындай мәселелерді тиісті деңгейдегі басшылықпен талқылай алады.
- A36. Қосымша сұрақты хабарлау кезінде аудиторға басқаруға жауапты тұлғаларға:
- Мұндай мәселелерді анықтау және хабарлау қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден тұратын аудиттің мақсатымен байланысты емес; және қаржылық есептілік;
 - Осы мәселеге қатысты қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін қажетті процедуралардан басқа ешқандай процедуралардың жүргізілмегені; және
 - Басқа да осындай мәселелердің бар-жоғын анықтауға бағытталған процедуралар процедуралардың жүргізілмегені туралы хабарлау орынды болуы мүмкін

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесі

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесін белгілеу (Сілтеме: 18-тармақ)

- A37. Аудитордың міндеттерін, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін, сондай-ақ хабарламаның күтілетін жалпы мазмұнын нақты баяндау тиімді екіжақты қарым-қатынас үшін негіз құруға көмектеседі.
- A38. Тиімді екіжақты қарым-қатынасқа ықпал етуі мүмкін мәселелерге талқылау жатады:
- Қарым-қатынас мақсаты. Егер мақсат анық болса, онда аудитор мен басқаруға жауапты тұлғалар тиісті мәселелер мен қарым-қатынас нәтижесінде күтілетін әрекеттер туралы бір-бірін жақсы түсінеді. Ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асыру нысандары.
 - Байланыс жүзеге асырылатын нысан.
 - Аудитор тобындағы және нақты мәселелер туралы есеп беретін басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы тұлға (тұлғалар).
 - Аудитор қарым-қатынас екі жақты болады деп күтеді және басқаруға жауапты тұлғалар аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне, күдікке немесе анықталған алаяқтыққа, сондай-ақ басшылықтың адалдығына немесе құзыреттілігіне қатысты алаңдаушылыққа айтарлықтай әсер етуі мүмкін стратегиялық шешімдер сияқты аудит үшін маңызды деп санайтын мәселелер туралы аудитор ғахабарлайды.
 - Аудитор хабарлаған мәселелер бойынша шаралар қабылдау және есеп беру процесі.
 - Басқаруға жауапты тұлғалар берген мәселелер бойынша шаралар қабылдау және есеп беру процесі.

A39. Қарым-қатынас процесі субъектінің басқару мөлшері мен құрылымын, басқаруға жауапты тұлғалардың қызметін және хабарлауға жататын мәселелердің маңыздылығы туралы аудитордың пікірін қоса алғанда, жағдайларға байланысты болады. Тиімді екіжақты байланыс орнатудағы қиындықтар аудитор мен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар арасындағы байланыс аудит мақсаттарына сәйкес келмейтіндігін көрсетуі мүмкін. (A52-тармақты қара).

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A40. Шағын ұйымдардың аудиті болған жағдайда, аудитор басқаруға жауапты тұлғалармен биржада тіркелген ұйымдарға немесе ірі ұйымдарға қарағанда аз құрылымды түрде сөйлесе алады.

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

Басшылықпен ақпараттық өзара іс-қимыл

A41. Аудит жүргізу барысында басшылықпен көптеген мәселелер талқылануы мүмкін, оның ішінде осы ISA-ға сәйкес басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі тиіс мәселелер. Мұндай талқылаулар ұйымның бизнесін жүргізу үшін басшылықтың жауапкершілігін, атап айтқанда, қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін таниды.

A42. Басшылық ету жүктелген тұлғалармен қарым-қатынас жасамас бұрын, аудитор басшылықпен мәселелерді талқылай алады, егер бұл орынсыз болмаса. Мысалы, басшылықтың құзыреттілігіне немесе адалдығына қатысты мәселелерді басшылықпен талқылау орынсыз болуы мүмкін. Басшылықтың басқару жауапкершілігін мойындаудан басқа, мұндай алғашқы талқылаулар фактілер мен сұрақтарды нақтылап, басшылыққа қосымша ақпарат пен түсініктеме беруге мүмкіндік береді. Сол сияқты, егер ұйымда ішкі аудит қызметі болса, аудитор басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен сөйлескенге дейін ішкі аудитормен мәселелерді талқылай алады.

Үшінші тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

A43. Заңнамаға немесе ережелерге сәйкес басқаруға жауапты тұлғалар банкирлер немесе кейбір реттеушілер сияқты үшінші тұлғаларға аудитордың жазбаша хабарламасының көшірмелерін ұсынуды талап етуі немесе қалауы мүмкін. Кейбір жағдайларда ақпаратты үшінші тұлғаларға ашу заңсыз немесе басқаша түрде орынсыз болуы мүмкін. Егер басқаруға жауапты тұлғалар үшін дайындалған жазбаша хабарлама үшінші тараптарға берілсе, онда осы жағдайларда үшінші тараптарға бұл хабарлама олардың қатысуымен дайындалмағандығы туралы хабарлау маңызды болуы мүмкін, мысалы, басқаруға жауапты тұлғаларға жазбаша хабарламада көрсету:

- Хабарламаны тек басқаруға жауапты тұлғалар, егер қажет болса, топ басшылығы мен топ аудиторы пайдалану үшін дайындаған және оны үшінші тараптар пайдаланбауы керек; және;
- Аудитор үшінші тараптар алдында ешқандай жауапкершілікті қабылдамайды; және
- Үшінші тұлғалар арасында ашуға немесе таратуға кез келген шектеулер.

A44. Кейбір юрисдикцияларда аудитор заңнамаға немесе ережелерге сәйкес міндетті болуы мүмкін, мысалы:

- Басқаруға жауапты тұлға хабарлаған кейбір мәселелер туралы реттеуші немесе құқық қорғау органына хабарлау. Мысалы, кейбір елдерде басшылық пен жауапты тұлғалар түзету шараларын қолданбаса, аудитор билікке бұрмаланулар туралы хабарлауы қажет болуы мүмкін;
- Тиісті реттеуші немесе қаржыландырушы органдарға немесе басқа ұйымдарға, мысалы, кейбір мемлекеттік сектор ұйымдары жағдайында орталық органға басшылыққа жауапты тұлғалар үшін дайындалған кейбір есептердің көшірмелерін ұсыну; немесе
- Басшылыққа жауапты тұлғалар үшін дайындалған есептерді көпшілікке қол жетімді ету.

A45. Егер заң немесе ережелер үшінші тарапқа аудитордың басқаруға жауапты тұлғалармен жазбаша хабарламаларының көшірмесін ұсынуды талап етпесе, аудитор басқаруға жауапты тұлғалардың алдын-ала келісімін талап етуі мүмкін.

Ақпараттық өзара іс-қимыл нысандары (Сілтеме: 19-тармақ)

A46. Тиімді коммуникация құрылымдық презентациялар мен жазбаша есептерді, сондай-ақ аз құрылымдалған коммуникацияларды, соның ішінде пікірталастарды қамтуы мүмкін. Аудитор 19-20-тармақтарда көрсетілмеген мәселелер бойынша ақпаратты ауызша да, жазбаша да нысанда бере алады. Жазбаша хабарламаларға басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғаларға берілетін міндеттеме-хат кіруі мүмкін.

A47. Белгілі бір сұрақтың маңыздылығынан басқа, хабарлама формасына (мысалы, ауызша немесе жазбаша хабарлама, хабарламаның егжей-тегжейлі немесе қысқаша деңгейі, құрылымдалған немесе құрылымданбаған хабарлама формасы) келесі факторлар әсер етуі мүмкін:

- Осы мәселені талқылау аудиторлық қорытындыға енгізілген бе? Мысалы, егер аудиттің негізгі мәселелері аудиторлық қорытындыға енгізілсе, аудитор аудиттің негізгі мәселелері ретінде анықталған мәселелер туралы жазбаша түрде хабарлауды қажет деп санауы мүмкін.
- Мәселе қанағаттанарлық түрде шешілді ме?
- Басшылық бұл мәселе туралы бұрын хабарлаған ба.
- Ұйымның мөлшері, қызмет құрылымы, бақылау ортасы және құқықтық құрылымы.
- Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудиті жағдайында аудитор жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті де тексереді ме.

- Заңнама талаптары. Кейбір юрисдикцияларда жергілікті заңнама жергілікті заңдарда белгіленген нысанда басқаруға жауапты тұлғалармен жазбаша қарым-қатынасты талап етеді.
- Басқаруға жауапты тұлғалардың күтулері, соның ішінде мерзімді кездесулер немесе аудитор туралы келіссөздер.
- Аудитордың басқаруға жауапты тұлғалармен тұрақты байланыс және диалог дәрежесі.
- Қандай да бір басқару органының құрамында елеулі өзгерістер болды ма.

A48. Егер маңызды мәселе басқару органының жеке мүшесімен, мысалы, аудит комитетінің мүшесімен талқыланса, онда аудитор оны басқаруға жауапты тұлғалардың толық және теңдестірілген ақпаратқа ие болуы үшін оны келесі хабарламаларда қысқаша баяндаған жөн.

Ақпараттық өзара іс-қимыл жасау мерзімдері (Сілтеме: 21-тармақ)

A49. Аудит барысында уақтылы байланыс басқаруға жауапты тұлғалар мен аудитор арасындағы сенімді екіжақты диалогқа ықпал етеді. Алайда ақпаратты берудің тиісті мерзімдері тапсырманың мән-жайына байланысты. Тиісті жағдайларға мәселенің маңыздылығы мен сипаты, сондай-ақ басшылыққа жауапты тұлғалар қабылдауы күтілетін әрекеттер жатады. басшылыққа жауапты тұлғалар. Мысалы:

- Жоспарлау мәселелері бойынша хабарламалар көбінесе аудиторлық тапсырманың алғашқы кезеңдерінде, ал бірінші тапсырма жағдайында тапсырма шарттарын келісудің бөлігі ретінде жасалуы мүмкін.
- Аудит барысында туындаған елеулі қиындықтар туралы, егер басқаруға жауапты тұлғалар аудиторға осы қиындықтарды жеңуге көмектесе алса немесе бұл қорытындының өзгеруіне әкелуі мүмкін болса, мүмкіндігінше тезірек хабарлау орынды болуы мүмкін. Сол сияқты, аудитор ішкі бақылау жүйесінің аудитор анықтаған елеулі кемшіліктері туралы ISA265 талап еткендей жазбаша түрде хабарлау алдында мүмкіндігінше тезірек басқаруға жауапты тұлғаларға ауызша хабарлауы мүмкін.²⁶
- Егер ISA701 қолданылса, аудитор аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін талқылау кезінде аудиттің негізгі мәселелері бойынша алдын-ала пікірлер айта алады (A13 тармақты қара), Сондай-ақ аудиттің маңызды нәтижелерін хабарлау кезінде осындай мәселелерді одан әрі талқылау үшін жиі хабарламалар бере алады
- Тәуелсіздік туралы хабарламалар тәуелсіздікке төнетін қатерлер туралы және тәуелсіздікке төнетін қатерлер мен тәуелсіздікке төнетін қатерлер қолайлы деңгейде емес, мысалы, аудиторлық емес қызметтер көрсетуге тапсырманы қабылдау кезінде және көшпелі кеңесте қалай жойылатыны туралы елеулі пайымдаулар жасалған жағдайларда орынды болуы мүмкін.
- Аудит нәтижелері туралы хабарлама, оның ішінде аудитордың сапалық аспектілері туралы пікірі де қорытынды әңгіме аясында жасалуы мүмкін.
- Жалпы және арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде хабарламалардың уақытын үйлестіру орынды болуы мүмкін.

A50. Ақпаратты беру мерзіміне қатысты болуы мүмкін басқа факторларға мыналар жатады:

- Аудиттелетін тұлғаның мөлшері, операциялық құрылымы, бақылау жүйесі және заңды құрылымы.
- Белгіленген мерзімде белгілі бір мәселелер бойынша ақпарат беру туралы заңнамалық талап.
- Басқаруға жауапты тұлғалардың күтулері, соның ішінде аудитор үшін тұрақты кездесулер немесе қарым-қатынас туралы уағдаластықтар.
- Аудитордың белгілі бір проблемаларды анықтау уақыты (мысалы, заң бұзушылықтар) алдын-алу шараларын қабылдауға уақыт болмауы мүмкін, бірақ аудитордың мәселе туралы хабарламасы ұйымға түзету шараларын қабылдауға мүмкіндік береді.

Ақпараттық өзара іс-қимыл процесінің барабарлығы (Сілтеме: 22-тармақ)

A51. Аудитор - аудитор мен басшылық ету жүктелген тұлғалар арасындағы екіжақты байланысты бағалау үшін арнайы процедураларды әзірлеуге міндетті емес. және басшылық жүктелген тұлғалар; мұндай бағалау басқа мақсаттар үшін орындалған аудиторлық процедуралар нәтижесінде алынған бақылауларға негізделуі мүмкін. Мұндай бақылаулар мыналарды қамтуы мүмкін

- Аудитор көтерген сұрақтарға жауап ретінде басқаруға жауапты тұлғалар қабылдаған әрекеттердің барабарлығы мен уақтылығы. Егер алдыңғы хабарламаларда көтерілген маңызды мәселелер тиімді шешілмесе, аудиторға неге тиісті шаралар қабылданбағанын анықтап, осы мәселені қайта көтеруді

²⁶ ISA265, 9 және A14 тармақтары

КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРМЕН АҚПАРАТТЫҚ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

карастырған жөн. Бұл аудитор мәселенің дұрыс қаралғанына немесе бұдан былай маңызды емес екеніне қанағаттанған сияқты әсер ету қаупін болдырмайды.

- Басқаруға жауапты тұлғалардың аудитормен қарым-қатынасындағы айқын ашықтығы. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың аудитор көтерген мәселелерді мұқият түсіну қабілеті, мысалы, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар проблемаларды талдайтын және олар ұсынған ұсыныстар бойынша сұрақтар қоятын мұқияттылық;
- Басқаруға жауапты тұлғалардың басшылықтың қатысуынсыз аудитор алдында кездесуге дайындығы мен қабілеті.
- Басқаруға жауапты тұлғалардың толық түсіну қабілеті, мысалы, аудитор көтерген мәселелерді, басқаруға жауапты тұлғалардың проблемаларды зерттеу дәрежесін және оларға қатысты ұсыныстарға күмән келтіруді толық түсіну.
- Хабарламалардың нысанына, мерзіміне және күтілетін жалпы мазмұнына қатысты басшылық жүктелген тұлғалармен өзара түсіністікке қол жеткізудегі қиындықтар және хабарламалардың жалпы мазмұны.
- Егер басқаруға жауапты тұлғалардың барлығы немесе кейбіреулері ұйымды басқаруға қатысса, олардың аудитор талқылайтын мәселелер олардың кеңірек басқару міндеттеріне, сондай-ақ олардың көшбасшылық міндеттеріне қалай әсер ететіні туралы айқын хабардарлығы.
- Аудитор мен басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы екіжақты байланыс қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келе ме және нормативтік талаптар.

A52. 4-тармақта атап өтілгендей, тиімді екіжақты байланыс аудиторға да, басқаруға жауапты тұлғаларға да көмектеседі. Сонымен қатар, ISA315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа) ұйымның бақылау ортасының элементі ретінде ішкі аудитпен (егер бар болса) және сыртқы аудитор арасындағы өзара әрекеттесуді қоса алғанда, басшылыққа жауапты тұлғалардың қатысуын анықтайды.²⁷ Жеткіліксіз екіжақты байланыс қанағаттанарлықсыз бақылау ортасын көрсетуі мүмкін және аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына әсер етуі мүмкін. Сондай-ақ, аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алмау қаупі бар.

A53. Егер аудитор мен басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы екіжақты байланыс дұрыс болмаса және жағдайды шешу мүмкін болмаса, аудитор келесі әрекеттерді орындай алады:

- Аудиторлық қорытындыны көлемді шектеу негізінде өзгерту.
- Әр түрлі әрекеттердің салдары туралы заңгерлік кеңес алу.
- Үшінші тараптармен (мысалы, реттеуші органмен) немесе ұйымнан тыс басқару құрылымындағы жоғары тұрған органмен, мысалы, ұйым иелерімен байланыс. Ұйымдар, мысалы, ұйым иелерімен (мысалы, жалпы жиналыстағы акционерлермен) немесе мемлекеттік сектордағы тиісті Министрмен немесе Парламентпен.
- Егер бұған қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, қатысудан бас тарту.

Құжаттама (23-тармақты қара)

A54. Ауызша қарым-қатынастың құжаттамалық растамасы ұйым дайындаған және аудиторлық құжаттамада сақталған хаттаманың көшірмесін қамтуы мүмкін, егер мұндай хаттама қарым-қатынастың барабар жазбасы болса.

²⁷ ISA315 (2019 жылы қайта қаралған), 3-Қосымша

ISQC 1 және басқа да ISA-ны басқаруға жауапты тұлғалармен байланысқа қатысты нақты талаптары

Қосымшада 1 ISQC¹ және жекелеген ISA тармақтары көрсетілген, оларға сәйкес белгілі бір мәселелер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі тиіс. Осы тізбе талаптарды және қолдану жөніндегі тиісті нұсқаманы, сондай-ақ ISA өзге де түсіндірме материалдарды қарау қажеттілігін жоймайды.

- ISQC 1 «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілесне қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау», 30 (а) - тармақ
- ISA 240 «Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері», 22, 39(с)(і) және 41-43 тармақтар
- ISA250 «Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау», 15, 20 және 23-25 тармақтар
- ISA265 «Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу», 9-тармақ
- ISA 450 «Аудит барысында анықталған бұрмалаушылықтарды бағалау», 12-13 тармақтар
- ISA 505 «Сыртқы растау», 9-тармақ
- ISA 510 «Бастапқы аудиторлық тапсырмалар - бастапқы қалдықтар», 7-тармақ
- ISA 540 (Қайта қаралған) «Аудит, бухгалтерлік бағалау және ілесне ақпаратты ашу», 38-тармақ
- ISA 550 «Байланысты тараптар», 27-тармақ
- ISA 560 «Есепті күннен кейінгі оқиғалар», 7(b)-(с), 10(a), 13(b), 14(a) және 17-тармақтар
- ISA 570 (Қайта қаралған), «Қызметтің үздіксіздігі» 25-тармақ
- ISA 600 «Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (құрауыштардың аудиторларының жұмысын қоса алғанда)», 49-тармақ
- ISA 610 (Қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану», 20 және 31 тармақтар
- ISA 700 (Қайта қаралған) «Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік», 46-тармақ
- ISA 701 «Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету», 17-тармақ
- ISA 705 (Қайта қаралған) «Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір», 12, 14, 23 және 30-тармақтар
- ISA 706 (Қайта қаралған) «Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары», 12-тармақ
- ISA 710 «Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік», 18-тармақ;
- ISA 720 (Қайта қаралған) «Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері», 17-19 тармақтар

¹ ISQC1 «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілесне қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау»

Бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілері

А19 - А20-тармақтарында қаралған 16(а) - тармақтың талаптарына сәйкес ақпараттық өзара іс-қимыл мынадай мәселелерді қамтуы мүмкін.

Есеп саясаты

- Есеп саясатының ұйымның қаржылық есептілігін пайдаланушылар үшін ықтимал пайдамен ақпарат беру шығындарын өлшеу қажеттілігін ескере отырып, ұйымның нақты жағдайларына сәйкестігі. Балама есеп саясаты қолайлы болған жағдайда, хабарлама маңызды есеп саясатын таңдау әсер ететін қаржылық есептілік баптарын, сондай-ақ ұқсас ұйымдар пайдаланатын есеп саясаты туралы ақпаратты қамтуы мүмкін.
- Бухгалтерлік есептің жаңа стандарттарын қолдануды қоса алғанда, маңызды есеп саясатындағы бастапқы таңдау және өзгерістер. Хабарлама мыналарды қамтуы мүмкін: есеп саясатындағы өзгерістерді қабылдау мерзімдері мен әдісінің ұйымның ағымдағы және болашақ нәтижелеріне әсері; жаңа есеп стандарттарының күтілетін шығуына байланысты есеп саясатын өзгерту мерзімдері.
- Есеп саясатының маңызды ережелерінің даулы немесе жаңа салаларға әсері (немесе салаға ғана тән, әсіресе беделді басшылық болмаған жағдайларда).
- Операцияларды жүргізу мерзімдерінің олар есепте көрсетілетін кезеңге қатысты әсері.

Бағалау мәндері

- ISA 540 (Қайта қаралған) 2-қосымшасына аудитор бағалау мәндерімен және ақпаратты тиісінше ашумен байланысты ұйымның бухгалтерлік тәжірибесінің елеулі сапалық аспектілеріне байланысты қарауы мүмкін мәселелер енгізілген.

Қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу

- Қаржылық есептіліктің аса маңызды ашылуларын жасау кезіндегі мәселелер мен тиісті пайымдаулар (мысалы, кірісті таңуға, өтемақыға, қызметтің үздіксіздігіне, есепті күннен кейінгі оқиғаларға және шартты міндеттемелерге байланысты ашылулар).
- Қаржылық есептілікте ашылатын ақпараттың жалпы бейтараптылығы, жүйелілігі және айқындылығы.

Ілеспе сұрақтар

- Қаржылық есептілікте ашылатын алдағы сот процестері сияқты елеулі тәуекелдердің, әсердің және белгісіздіктің қаржылық есептілігіне ықтимал әсері.
- Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс немесе әдеттен тыс нәрсе болып табылатын маңызды операциялардың қаржылық есептілігіне әсер ету дәрежесі. Бұл хабарламада мыналар қамтылуы мүмкін:
 - Кезең ішінде танылған қайталанбайтын сомалар
 - Қаржылық есептіліктегі осындай операциялар туралы ақпаратты жеке ашу дәрежесі.
 - Мұндай операциялар белгілі бір Бухгалтерлік немесе салық режиміне немесе белгілі бір құқықтық немесе нормативтік мақсатқа жету үшін жасалған.
 - Мұндай операциялардың нысаны тым күрделі болып көрінеді ме, әлде егер операцияны құрылымдау кезінде кең консультациялар сұралса.
 - Егер басшылық мәміленің экономикалық аспектілеріне қарағанда белгілі бір есепке алу әдісін қолдану қажеттілігіне көбірек көңіл бөлсе.
- Активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына әсер ететін факторлар, оның ішінде ұйым материалдық және материалдық емес активтерді пайдалы пайдалану мерзімдерін анықтау үшін пайдаланатын негіздер. Хабарламада баланстық құнға әсер ететін факторлардың қалай таңдалғаны және балама нұсқалардың қаржылық есептілікке қалай әсер ететіні түсіндірілуі мүмкін.
- Бұрмалануды таңдамалы түзету, мысалы, есепті пайданың өсуіне әкелетін бұрмалануларды түзету, бірақ есепті пайданың төмендеуіне әкелетін бұрмалануларды түзету емес.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 265

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕН БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	7-11
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Ішкі бақылау жүйесінде кемшіліктердің анықталған - анықталмағанын анықтау	A1-A4
Ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктер	A5-A11
Ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы хабарлау	A12-A30

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 265 *Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.*

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕН БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудиторды корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды және басшылықты қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде аудитор анықтаған ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы тиісті түрде хабардар етуге міндеттейді. Бұл ISA аудиторға ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу, сондай-ақ ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған нұсқа)¹ және ISA 330² ISA 260 (Қайта қаралған) талаптарынан басқа, бақылау құралдарының сынақтарын әзірлеу және өткізу бойынша қосымша міндеттер жүктемейді. ISA 260 (Қайта қаралған)³ талаптарды қосады және аудиторлық мәселелер бойынша басшылыққа жауапты тұлғалармен байланыста болу үшін аудитордың жауапкершілігі туралы нұсқауларды қамтиды.
2. Аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау мақсатында субъектінің ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алуға тиіс.⁴ Осы тәуекелдерді бағалау кезінде аудитор ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, мән-жайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында ішкі бақылау жүйесін қарайды. Аудитор ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктерін тәуекелдерді бағалау процесінде ғана емес, сонымен қатар аудиттің кез келген басқа кезеңінде де анықтай алады. Осы ISA аудитор басшылыққа жауапты тұлғаларға және басшылыққа қандай анықталған кемшіліктер туралы хабарлауы керек екенін көрсетеді.
3. ISA ешқандай ережелері аудитордың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға және басшылыққа аудитор аудит барысында анықтаған ішкі бақылауға байланысты кез келген өзге мәселелер туралы хабарлауға кедергі келтірмейді.

Күшіне ену күні

4. ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

5. Аудитордың міндеті - шешім қабылдауға жауапты тұлғаларға және басшылыққа, қажет болған жағдайда, аудитор тексеру барысында анықтаған және аудитордың кәсіби пікірі бойынша олардың назарын аудару үшін жеткілікті маңызды ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері туралы ақпарат беру.

Анықтамалар

6. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Ішкі бақылау жүйесінің кемшілігі - егер:
 - (i) Бақылау құралы қаржылық есептіліктегі бұрмалаушылықтарды болдырмайтындай немесе уақтылы анықтай алмайтындай етіп әзірленді, енгізілді және жұмыс істейді, немесе;
 - (ii) Қаржылық есептіліктегі бұрмалауларды болдырмау немесе уақтылы анықтау және жою үшін бақылаудың қажетті құралы жоқ болған кездегі кемшілік.
 - (b) *Ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшілігі* – Аудитордың кәсіби пікірі бойынша басқаруға жауапты тұлғалардың назарын аудару үшін жеткілікті маңызды ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер немесе кемшіліктер жиынтығы. (Сілтеме: A5-тармағы).

Талаптар

7. Аудитор орындалған аудит жұмысына сүйене отырып, оның ішкі бақылау жүйесінде бір немесе одан да көп кемшілікті анықтағанын анықтауы керек (Сілтеме: A1-A4 тармақтары).
8. Егер аудитор ішкі бақылау жүйесінде бір немесе одан да көп кемшілікті анықтаса, ол орындалған аудиторлық жұмысқа сүйене отырып, олардың жеке немесе жиынтықта маңызды екенін анықтауы керек (Сілтеме: A5-A11 тармақтары).
9. Аудитор аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктер туралы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жазбаша түрде уақтылы хабарлауы тиіс (Сілтеме: A12-A18, A27 тармақтары).
10. Аудитор, сондай-ақ жауапкершіліктің тиісті деңгейі бар басшылыққа уақтылы хабарлауы тиіс (Сілтеме: A19, A27 тармақтары):

¹ ISA 315 (Қайта қаралған) «Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау», 12(c) және (m) тармақтары және 21-ден 27 дейінгі тармақтар

² ISA 330 «Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар»

³ ISA 260 (Қайта қаралған) «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс»

⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 21-тармақ. A90-A95 тармақтарында аудитке қатысты бақылау құралдары бойынша нұсқаулар бар.

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕНБАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛГІ АЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

- (a) Аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлаған немесе хабарлауға ниетті ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы жазбаша хабарлама, басшылыққа тікелей хабарлама осы жағдайларда орынсыз болған жағдайларды қоспағанда; және (A14, A20-A21 тармақтары)
- (b) Аудит барысында анықталған, басқа тараптардың басшылығына жеткізілмеген және аудитордың кәсіби пікірі бойынша басшылықтың назарына лайық болу үшін жеткілікті маңызды болып табылатын ішкі бақылау жүйесінің басқа да кемшіліктері. (A22-A26 тармақтары)
11. Аудитор жазбаша хабарламаға ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы енгізуі тиіс:
- (a) Кемшіліктерді сипаттау және олардың ықтимал салдарын түсіндіру; және (Сілтеме: A28-тармағы);
- (b) Басшылыққа жауапты тұлғаларға және басшылыққа хабарламаның мәтінін түсінуге мүмкіндік беретін жеткілікті ақпарат. Атап айтқанда, аудитор мынаны түсіндіруі керек: (Сілтеме: A29 - A30 тармақтары):
- (i) Аудиттің мақсаты қаржылық есептілік туралы пікір білдіру болды;
- (ii) Аудит ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесін қарауды қамтыды; және
- (iii) Хабарланған мәселелер аудитор аудит барысында анықтаған және аудитордың пікірінше, оларды басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлау үшін жеткілікті маңызы бар кемшіліктермен шектеледі.

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Ішкі бақылау жүйесінде кемшіліктердің анықталған - анықталмағанын анықтау (7-тармақты қара)

- A1. Аудитордың ішкі бақылау жүйесіндегі бір немесе бірнеше кемшіліктерді анықтағанын анықтаған кезде, аудитор тиісті деңгейдегі басшылықпен аудитордың қорытындыларына қатысты тиісті фактілер мен жағдайларды талқылай алады. Мұндай талқылау аудиторға басшылық бұрын білмеген кемшіліктердің болуы туралы басшылықты уақтылы ескертуге мүмкіндік береді. Алынған нәтижелерді талқылауға кеңес беретін басшылық деңгейі - бұл ішкі бақылаудың тиісті саласы туралы жақсы білетін және ішкі бақылаудың анықталған кемшіліктерін жою бойынша шаралар қабылдауға өкілеттігі бар деңгей. Кейбір жағдайларда аудитор, мысалы, егер бұл нәтижелер басшылықтың адалдығына немесе құзыреттілігіне күмән келтірсе, нәтижелерді тікелей басшылықпен талқыламауы керек (Сілтеме: A20 тармағы).
- A2. Аудитордың қорытындыларына қатысты фактілер мен жағдайларды басшылықпен талқылау кезінде аудитор әрі қарай қарау үшін басқа қажетті ақпаратты ала алады, мысалы:
- Басшылықтың кемшіліктердің нақты немесе болжамды себептерін түсінуі.
 - Басшылық анықтаған кемшіліктерден ерекшеліктер, мысалы, ақпараттық технологияларды (АТ) бақылаудың тиісті құралдарымен алдын алуға болмайтын бұрмаланулар.
 - Анықталған кемшіліктерге басшылықтың реакциясының алдын-ала сипаттамасы.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

- A3. Шағын ұйымдардағы бақылау қызметінің құрамдас бөлігі шеңберіндегі бақылаудың тұжырымдамалары үлкен ұйымдарда қолданылатындарға ұқсас болуы мүмкін, бірақ олардың жұмысының формальдылығы басқаша болады. Сонымен қатар, шағын бизнес бақылаудың кейбір түрлері басшылықтың бақылауына байланысты қажет емес екенін анықтауы мүмкін. Мысалы, менеджменттің клиенттерге несие беру және маңызды сатып алуды мақұлдау құқығы шоттар мен операциялардың айтарлықтай қалдықтарын тиімді бақылауды қамтамасыз ете алады, шоттар мен операциялардағы қалдықтарды қысқартады немесе азайтады, егжей-тегжейлі бақылау қажеттілігін азайтады немесе жояды.
- A4. Сонымен қатар, шағын ұйымдарда жұмысшылар аз болады, бұл жауапкершілікті бөлудің орындылығын шектеуі мүмкін. Дегенмен, несі басқаратын шағын ұйымда несі-менеджер үлкенірек ұйымға қарағанда тиімдірек қадағалауды жүзеге асыра алады. Басшылықтың қадағалауының бұл жоғары деңгейі бақылаудың күшін жою жөніндегі басшылықтың кең мүмкіндіктерімен теңестірілуі керек.

Ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктер (Сілтеме: 6(b), 8-тармақтар)

- A5. Ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің немесе кемшіліктердің жиынтығының маңыздылығы бұрмаланудың орын алуына ғана емес, сонымен қатар бұрмаланудың орын алу ықтималдығына, сондай-ақ бұрмаланудың ықтимал шамасына байланысты. Сондықтан, аудитор аудит барысында ешқандай бұрмалануды анықтамаса да,

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕН БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

елеулі кемшіліктер болуы мүмкін.

А6. Аудитор ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер немесе кемшіліктер жиынтығы маңызды кемшілік екенін анықтаған кезде қарастыруы мүмкін сұрақтардың мысалдарына мыналар жатады:

- Бұл кемшілік болашақта қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін.
- Тиісті активтің немесе міндеттеменің шығындарға немесе алаяқтыққа осалдығы.
- Есептелген сомаларды анықтаудың субъективтілігі мен күрделілігі, мысалы, әділ құнды бағалау.
- Қателіктер әсер еткен қаржылық есептілік сомалары.
- Шот-фактура немесе кемшіліктер анықталған операциялар класы бойынша орын алған немесе орын алуы мүмкін операциялар көлемі.
- Қаржылық есептілікті дайындау процесінде бақылау құралдарының маңыздылығы, мысалы
 - Жалпы бақылау (мысалы, басшылықтың қадағалауы).
 - Алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін бақылау құралдары
 - Есеп саясатының маңызды принциптерін таңдау мен қолдануды бақылау.
 - Байланысты тараптармен маңызды операцияларды бақылау.
 - Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс маңызды операцияларды бақылау.
 - Кезең соңындағы қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылау (мысалы, журналдардағы біржолғы жазбаларды бақылау).
- Бақылаудың кемшіліктері нәтижесінде анықталған ерекшеліктердің себебі мен жиілігі.
- Кемшіліктің ішкі бақылаудың басқа кемшіліктерімен байланысы.

А7. Ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктерінің белгілері мыналарды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- Бақылау ортасының жекелеген аспектілерінің тиімсіздігінің дәлелі, мысалы
 - Бақылау ортасының жекелеген аспектілерінің тиімсіздігінің дәлелі, мысалы
 - Басшылықтың қаржылық мүдделілігі бар маңызды операцияларды басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар тиісті түрде тексермейтіндігінің белгілері.
 - Ұйымның ішкі бақылау құралдарымен алдын алмаған маңызды және маңызды емес басшылық тарапынан алаяқтықтың дәлелі.
- Мұндай процесс әдетте жасалуы керек ұйымда тәуекелдерді бағалау процесінің болмауы.
- Ұйымның тәуекелдерді бағалау процесінің тиімсіздігінің дәлелі, мысалы, менеджменттің аудитор ұйымның тәуекелдерді бағалау процесін анықтауы керек деп күткен елеулі бұрмалану қаупін анықтай алмауы.
- Анықталған елеулі тәуекелдерге тиімсіз ден қоюдың дәлелі (мысалы, мұндай тәуекелді бақылаудың болмауы).
- Ұйымның ішкі бақылау жүйесімен алдын алмаған немесе анықталмаған және түзетілмеген аудиторлық процедуралар барысында анықталған бұрмаланулар.
- Қателік немесе алаяқтық салдарынан жіберілген елеулі бұрмалауларды түзетуді көрсету мақсатында бұрын шығарылған қаржылық есептілікті қайта тұжырымдау.
- Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауды бақылай алмауының дәлелі.

А8. Басқару элементтері бұрмаланудың тиімді алдын алу немесе анықтау және түзету үшін жеке немесе бір-бірімен бірге жасалуы мүмкін.⁵ Мысалы, дебиторлық берешекті бақылау құралдары автоматтандырылған және қолмен басқаруды қамтуы мүмкін, олар шот қалдықтарындағы бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау және түзету үшін бірлесіп әрекет етуі керек. Ішкі бақылау жүйесінің жетіспеушілігі маңызды деп санау үшін жеткіліксіз болуы мүмкін. Алайда, бір шоттағы қалдыққа әсер ететін кемшіліктердің жиынтығы, ақпаратты ашу, бекіту

⁵ ISA 315 (Қайта қаралған 2019), А175 тармақ.

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕНБАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛГІ АЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

немесе ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөлігі деректердің бұрмалану қаупін айтарлықтай кемшілікке әкелетін деңгейге дейін арттыруы мүмкін.

- A9. Кейбір елдердің заңдары немесе нормативтік актілері аудитор (әсіресе акциялары биржада тізімделген ұйымдардың аудиті кезінде) аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің бір немесе бірнеше нақты түрлерін басқаруға жауапты тұлғалардың немесе басқа тиісті тараптардың (мысалы, реттеуші органдардың) назарына жеткізуді талап етуі мүмкін. аудитор аудит барысында анықтаған ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері. Егер заңдарда немесе ережелерде кемшіліктердің осы түрлеріне арналған нақты терминдер мен анықтамалар болса және аудитор осы терминдер мен анықтамаларды хабарлама мақсаттары үшін қолдануға міндетті болса, аудитор осы терминдер мен анықтамаларды заңға немесе ережеге сәйкес хабарлау кезінде қолданады. немесе нормативтік талап.
- A10. Егер юрисдикция ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің түрлері үшін нақты терминдерді белгілесе, бірақ анықтама бермесе, онда аудитор заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес хабарлануы қажет мәселелерді анықтауда пайымдауды қолдануы қажет болуы мүмкін. Бұл ретте аудитор осы ISA-дағы талаптар мен нұсқауларды қарауды орынды деп санауы мүмкін. Мысалы, егер заңнамалық немесе нормативтік талаптың мақсаты басқаруға жауапты тұлғаларды өздері білуі тиіс ішкі бақылаудың белгілі бір мәселелері туралы хабардар ету болып табылса, ISA-ға сәйкес басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі тиіс елеулі кемшіліктерге жалпы баламалы сияқты мәселелерді қараған жөн.
- A11. Осы ISA талаптары заңдар немесе нормативтік актілер аудитор тарапынан арнайы терминдерді немесе анықтамаларды қолдануды талап ете алатынына қарамастан қолданылады.

Ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы хабарлау

Ішкі бақылау саласындағы елеулі кемшіліктер туралы ақпаратты басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу (9-тармақты қара)

- A12. Басқаруға жауапты тұлғаларға елеулі кемшіліктер туралы жазбаша хабарлау осы мәселелердің маңыздылығын көрсетеді және басқаруға жауапты тұлғаларға қадағалау міндеттерін орындауға көмектеседі, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғаларға қадағалау міндеттерін орындауға көмектеседі. ISA260 (Қайта қаралған) ұйымды басқаруға қатысқан кезде басшылыққа жауапты тұлғалармен қарым-қатынас жасау туралы тиісті ойларды қамтиды.⁶
- A13. Жазбаша хабарлама берілген сәтті анықтаған кезде аудитор хабарламаны алу басқаруға жауапты тұлғаларға қадағалау міндеттерін орындауға мүмкіндік беретін маңызды фактор бола ма, жоқ па деген мәселені қарастыруы мүмкін. Сонымен қатар, акциялары кейбір юрисдикцияларда биржада тізімделген ұйымдар үшін басқаруға жауапты тұлғалар реттеуші немесе басқа мақсаттар үшін ішкі бақылауға байланысты белгілі бір міндеттерді орындау үшін қаржылық есептілік бекітілген күнге дейін аудитордың жазбаша хабарламасын алуы қажет болуы мүмкін. Басқа ұйымдар үшін аудитор кейінірек жазбаша хабарлама бере алады. Алайда, соңғы жағдайда, аудитордың елеулі кемшіліктер туралы жазбаша хабарламасы аудиторлық файлдың бөлігі болғандықтан ⁷, оған аудитордың соңғы аудиторлық файлды уақтылы аяқтауы туралы маңызды талап қолданылады. ISA230 компиляцияны аяқтаудың ақылға қонымды уақыты әдетте аудиторлық қорытындыдан бастап 60 күннен аспайтынын анықтайды.⁸
- A14. Елеулі кемшіліктер туралы жазбаша хабарлау уақытына қарамастан, аудитор, ең алдымен, оларды басшылыққа және қажет болған жағдайда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғаларға елеулі бұрмалану қаупін азайту үшін түзету шараларын уақтылы қабылдауға көмектесу үшін ауызша хабарлай алады. Алайда, бұл аудиторды осы ISA талаптарына сәйкес жазбаша түрде елеулі кемшіліктер туралы хабарлау міндетінен босатпайды.
- A15. Маңызды кемшіліктер туралы хабарланған егжей-тегжейлі деңгей нақты жағдайларда аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады. Хабарламаның егжей-тегжейінің тиісті деңгейін анықтау кезінде аудитор ескеруі мүмкін факторларға мыналар жатады, мысалы:
- Ұйымның сипаты. Мысалы, қоғамдық қызығушылық танытатын ұйым үшін талап етілетін ақпарат қоғамдық қызығушылық танытпайтын ұйым үшін талап етілетін ақпараттан өзгеше болуы мүмкін.
 - Ұйымның мөлшері мен күрделілігі. Мысалы, күрделі ұйым үшін талап етілетін хабарлама қарапайым ұйым үшін талап етілетін хабарламадан өзгеше болуы мүмкін.
 - Аудитор анықтаған елеулі кемшіліктердің сипаты.
 - Ұйымды басқару құрылымы. Мысалы, егер басшылықтың құрамына ұйым саласында немесе зардап шеккен салаларда айтарлықтай тәжірибесі жоқ мүшелер кірсе, толығырақ ақпарат қажет болуы мүмкін.
 - Ішкі бақылау жүйесінің кейбір кемшіліктері туралы ақпараттандыруға қойылатын заңнамалық немесе нормативтік талаптар.

⁶ ISA 260 (Қайта қаралған), 13-тармақ

⁷ ISA230 «Аудиторлық құжаттама», 14-тармақ

⁸ ISA 230, A21 тармақ.

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕН БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

- A16. Басшылық пен жауапты тұлғалар аудитор аудит барысында анықтаған елеулі кемшіліктер туралы білуі мүмкін және оларды шығындарға немесе басқа мәселелерге байланысты түзетпеуге шешім қабылдауы мүмкін. Тиісінше, 9-тармақтың талабы басшылық пен басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар осындай кемшіліктерді жою туралы шешім қабылдаған кезде маңызды деп санауы мүмкін шығындарды немесе басқа да оларды ескермей қолданылады.
- A17. Аудитордың алдыңғы аудит барысында басқаруға жауапты тұлғаларға және басшылыққа елеулі кемшілік туралы хабарлауы, егер түзету әрекеттері жасалмаса, алдыңғы аудит барысында қайта хабарлау қажеттілігін жоққа шығармайды. Егер бұрын хабарланған елеулі кемшілік сақталса, онда ағымдағы жылғы хабарламада алдыңғы хабарламадан сипаттама қайталануы немесе жай ғана алдыңғы хабарламаға сілтеме жасалуы мүмкін. Аудитор басшылықтан немесе тиісті жағдайларда басқару міндеттері жүктелген тұлғалардан неге маңызды кемшілік әлі шешілмегенін сұрауы мүмкін. Ақылға қонымды түсініктеме болмаған кезде әрекетсіздік өздігінен елеулі кемшілік болуы мүмкін.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

- A18. Шағын ұйымдардың аудиті кезінде аудитор басқаруға жауапты тұлғалармен ірі ұйымдарға қарағанда аз құрылымдалған түрде сөйлесе алады.

Ішкі бақылау саласындағы кемшіліктерді басшылықтың назарына жеткізу (Сілтеме: 10-тармақ)

- A19. Әдетте, ішкі бақылаудың кемшіліктерін бағалауға және қажетті түзету шараларын қабылдауға жауапты және өкілеттігі бар басшылықтың тиісті деңгейі болып табылады. Елеулі кемшіліктер болған жағдайда, тиісті деңгей бас директор немесе қаржы директоры (немесе баламалы лауазымды тұлға) болуы мүмкін, өйткені бұл мәселелер басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі керек. Ішкі бақылаудың басқа да кемшіліктері болған жағдайда тиісті бақылау салаларына неғұрлым тікелей қатысы бар және тиісті түзету іс-әрекеттерін қабылдауға өкілеттігі бар жедел басшылық тиісті деңгей болуы мүмкін.

Ішкі бақылау саласындағы елеулі кемшіліктер туралы ақпаратты басшылықтың назарына жеткізу (Сілтеме: 10(a) тармағы)

- A20. Ішкі бақылау жүйесінің кейбір маңызды кемшіліктері басшылықтың адалдығына немесе құзыреттілігіне күмән келтіруі мүмкін. Мысалы, алаяқтықтың немесе басшылықтың заңдар мен ережелерді қасақана сақтамауының дәлелі болуы мүмкін немесе басшылық басшылықтың құзыреттілігіне күмән келтіруі мүмкін тиісті қаржылық есептілікті дайындауды бақылай алмайтындығын көрсетуі мүмкін. Тиісінше, мұндай кемшіліктер туралы тікелей басшылыққа хабарлау орынсыз болуы мүмкін.
- A21. ISA 250 (Қайта қаралған) басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың өздері осындай сақтамауға қатысыбар жағдайларды қоса алғанда, заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабардар ету жөніндегі талаптарды белгілейді және нұсқауларды қамтиды.⁹ ISA240 талаптарды белгілейді және аудитор басшылыққа қатысты алаяқтықты немесе алаяқтыққа күдікті анықтаған кезде басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас жөніндегі нұсқаулықты қамтиды.¹⁰

Ішкі бақылау саласындағы басқа да кемшіліктер туралы ақпаратты басшылықтың назарына жеткізу (Сілтеме: 10(b) тармағы)

- A22. Аудит барысында аудитор ішкі бақылау жүйесінің басқа кемшіліктерін білуі мүмкін, олар маңызды емес, бірақ басшылықтың назарын аудару үшін жеткілікті маңызды болуы мүмкін. Ішкі бақылау жүйесінің басқа қандай кемшіліктері басшылықтың назарына лайық екенін анықтау осындай кемшіліктерден туындауы мүмкін бұрмаланулардың ықтималдығы мен ықтимал шамасын ескере отырып, нақты жағдайларда кәсіби пайымдау тақырыбы болып табылады.
- A23. Басшылықтың назарына лайық ішкі бақылау жүйесінің басқа кемшіліктері туралы хабарлау жазбаша болуы міндетті емес, бірақ ауызша болуы мүмкін. Егер аудитор аудитордың қорытындыларына қатысты фактілер мен жағдайларды басшылықпен талқылаған болса, аудитор осы талқылаулар кезінде басшылыққа басқа кемшіліктер туралы ауызша хабарлауды ауызша деп санауы мүмкін. талқылау. Тиісінше, кейінгі ресми хабарлама қажет емес.
- A24. Егер аудитор басшылыққа алдыңғы кезеңдегі елеулі кемшіліктерді қоспағанда, ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері туралы хабарлаған болса және басшылық хабарламаға жауап бермесе, және басшылық шығындарға байланысты немесе басқа себептерге байланысты кемшіліктерді түзетпеуге шешім қабылдады, аудиторға ағымдағы кезеңде хабарламаны қайталаудың қажеті жоқ. ағымдағы кезеңдегі хабарлама. Сондай-ақ, Аудитор мұндай кемшіліктер туралы ақпаратты, егер оны бұрын ішкі аудит қызметі немесе реттеуші органдар сияқты басқа Тараптардың басшылығына жеткізген болса, қайталауға міндетті емес. Аудиторға басшылық өзгерген кезде немесе аудитордың назарына аудитор мен басшылықтың кемшіліктер туралы бұрынғы көзқарасын өзгертетін жаңа ақпарат қол жетімді болған кезде осы басқа кемшіліктер туралы қайта хабарлау орынды болуы мүмкін. кемшіліктері. Дегенмен, басшылықтың бұрын хабарланған ішкі бақылау жүйесінің басқа кемшіліктерін түзете алмауы басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауды талап ететін елеулі кемшілік болуы мүмкін. Бұл жағдай осы жағдайларда аудитордың пікіріне байланысты.

⁹ ISA250 «Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау» 23-29 тармақтар.

¹⁰ ISA240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*, 42-тармақ.

ІШКІ БАҚЫЛАУДЫҢ КЕМШІЛІКТЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ БАСШЫЛЫҚ ПЕНБАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ ТҮЛГІАЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА ЖЕТКІЗУ

A25. Кейбір жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалар аудитордың басшылыққа берген ішкі бақылау жүйесінің басқа кемшіліктері туралы толық ақпарат алғысы немесе осы кемшіліктердің сипаты туралы қысқаша ақпарат алғысы келуі мүмкін. Сонымен қатар, аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға басшылыққа басқа кемшіліктер туралы хабарлау туралы хабарлауды орынды деп санауы мүмкін. Қалай болғанда да, аудитор бұл туралы басқаруға жауапты тұлғаларға жағдайларға байланысты ауызша немесе жазбаша түрде хабарлай алады.

A26. ISA 260 (Қайта қаралған) ұйымды басқаруға қатысқан кезде басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен қарым-қатынастың тиісті аспектілерін анықтайды.¹¹

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (Сілтеме: 9-10 тармақтар)

A27. Мемлекеттік сектор аудиторларының аудит барысында аудитор анықтаған ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері туралы осы ISA-да көзделмеген түгіндеу деңгейімен және тараптарға хабарлау бойынша қосымша міндеттері болуы мүмкін. Мысалы, елеулі кемшіліктер туралы заң шығарушы органға немесе басқа басқару органына хабарлау қажет болуы мүмкін. Заңдар, ережелер немесе басқа органдар мемлекеттік сектор аудиторларынан осы кемшіліктердің ықтимал салдарының маңыздылығына қарамастан ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері туралы хабарлауды талап етуі мүмкін. Сонымен қатар, заңнама мемлекеттік сектор аудиторларынан осы ISA-да хабарлау қажет болатын ішкі бақылаудың кемшіліктерінен гөрі ішкі бақылаудың кең мәселелері туралы, мысалы, заңдардың, нормативтік актілердің немесе келісімшарттардың немесе гранттық келісімдердің ережелерінің сақталуына байланысты бақылауды хабарлауды талап етуі мүмкін.

Ішкі бақылаудың елеулі кемшіліктері туралы жазбаша хабарламалардың мазмұны (Сілтеме: 11-тармақ)

A28. Маңызды кемшіліктердің ықтимал әсерін түсіндіре отырып, аудитор бұл әсерді сандық түрде көрсетпеуі керек. Қажет болған жағдайда маңызды кемшіліктер есеп беру мақсатында біріктірілуі мүмкін. Аудитор сонымен қатар жазбаша хабарламаға кемшіліктерді жою үшін ұсынылған түзету шараларын, басшылықтың нақты немесе ұсынылған жауаптарын және аудитордың басшылықтың жауаптары орындалғанын тексеру үшін қандай да бір қадамдар жасағаны туралы мәлімдемені қоса алады.

A29. Аудитор хабарламаның қосымша контекстін қамтамасыз ету үшін келесі ақпаратты қосуды орынды деп санауы мүмкін:

- Егер аудитор ішкі бақылауға қатысты кеңірек процедураларды орындаса, олар хабарлануы керек кемшіліктерді анықтауы мүмкін екенін көрсетеді. хабарлануы керек кемшіліктерді анықтады немесе хабарланған кемшіліктердің кейбірі хабарлауды қажет етпеді деген қорытындыға келді.
- Бұл хабарлама басқаруға жауапты тұлғалардың мақсаттарына арналған және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін деген мәлімдеме.

A30. Заңнама немесе ережелер аудитор немесе басшылықтан тиісті реттеуші органдарға аудитордың елеулі кемшіліктер туралы жазбаша хабарламасының көшірмесін ұсынуды талап етуі мүмкін. Олай болса, аудитордың жазбаша хабарламасында осындай реттеуші органдар көрсетілуі мүмкін.

¹¹ ISA260 (Қайта қаралған),13-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 300

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1
ISA қолданылу аясы	2
Жоспарлаудың рөлі мен мерзімдері	3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	
Талаптар	
Өзара іс-қимыл жөніндегі топтың негізгі мүшелерінің қатысуы	5
Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс	6
Жоспарлау жұмыстары	7-11
Құжаттама	12
Бастапқы тексеруді жүргізу кезіндегі қосымша пікірлер	13
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Жоспарлаудың рөлі мен мерзімдері	A1-A3
Өзара іс-қимыл жөніндегі топтың негізгі мүшелерінің қатысуы	A4
Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс	A5-A7
Жоспарлау жұмыстары	A8-A17
Құжаттама	A18-A21
Бастапқы тексеруді жүргізу кезіндегі қосымша пікірлер	A22
Қосымша. Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу туралы пікірлер	

Аудиттің халықаралық стандарты (ISA) 300 *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау* ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудитін жоспарлау жөніндегі аудитордың міндеттерін белгілейді. Осы ISA қайталама аудиторлық тапсырмаларға қолданылады. Бастапқы аудиторлық тапсырмаға қатысты қосымша ойлар бөлек баяндалады.

Жоспарлаудың рөлі мен мерзімдері

2. Аудитті жоспарлау жалпы аудит стратегиясын анықтауды және аудит жоспарын құруды қамтиды. Барабар жоспарлау бірнеше бағыттар бойынша қаржылық есептілікке аудит жүргізуге ықпал етеді, соның ішінде: (A1-A3 тармақтары)
 - Аудитордың маңызды аудит салаларына тиісті назар аударуына көмектеседі.
 - Аудиторға ықтимал мәселелерді уақтылы анықтауға және шешуге көмектеседі.
 - Аудиторға аудиторлық тапсырманы тиімді және тиімді орындау үшін оны дұрыс ұйымдастыруға және басқаруға көмектесу.
 - Болжамды тәуекелдерді жою үшін біліктілігі мен құзыреттілігінің тиісті деңгейіне ие аудиторлық топ мүшелерін іріктеуге, сондай-ақ олардың арасында жұмысты бөлуге жәрдемдесу.
 - Топ мүшелерін тарту және олардың жұмысын тексеру бойынша басшылық пен қадағалауға жәрдемдесу.
 - Қажет болған жағдайда топтың құрамына кіретін аудиторлар мен сарапшылардың жұмысын үйлестіруге көмек көрсету.

Күшіне ену күні

3. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін ISA-ға қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

4. Аудитордың міндеті - аудитті тиімді жүргізілетін етіп жоспарлау.

Талаптар

Өзара іс-қимыл жөніндегі топтың негізгі мүшелерінің қатысуы

5. Өзара әрекеттесу серіктесі және өзара әрекеттесу тобының басқа негізгі мүшелері аудитті жоспарлауға, соның ішінде жоспарлау мен өзара әрекеттесу тобының мүшелері арасындағы пікірталастарға қатысуға қатысуы керек. (A4 тармағы)

Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс

6. Аудиторлық тапсырманың басында аудитор келесі әрекеттерді орындауы тиіс:
 - (a) Клиентпен қарым-қатынасты жалғастыруға және нақты аудиторлық тапсырмаға қатысты ISA 220 талаптарын процедураларды орындау;¹
 - (b) ISA 220 сәйкес тәуелсіздікті қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың сақталуын бағалау; және²
 - (c) ISA 210 талап еткендей тапсырма шарттары туралы түсінік алу.³ (A5-A7 тармақтары)

Жоспарлау жұмыстары

7. Аудитор аудиттің көлемін, мерзімін және бағытын анықтайтын және аудит жоспарын құруға басшылық ететін жалпы аудит стратегиясын белгілейді.
8. Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу кезінде аудитор:
 - (a) Оның көлемін анықтайтын тапсырманың сипаттамаларын анықтайды;
 - (b) Аудит жүргізу мерзімдері мен қажетті коммуникациялардың сипатын жоспарлау үшін тапсырма бойынша есептіліктің мақсаттарын анықтайды;

¹ ISA 220 «Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау», 12-13 - тармақтар

² ISA 220, 9-11 тармақтар

³ ISA 210 «Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу», 9-13 тармақтар

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

- (c) Аудитордың кәсіби пікірі бойынша топтың тапсырманы орындау жөніндегі күш-жігерін бағыттау үшін маңызды факторларды қарастырады;
 - (d) Алдын-ала жұмыстың нәтижелерін қарастырыңыз және егер қажет болса, серіктес ұйым үшін тапсырма бойынша орындаған басқа жұмыстар кезінде алған білімнің сәйкес келетіндігін анықтайды; және
 - (e) Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімін және көлемін анықтайды. (A8 - A11 тармақтары)
9. Аудитор мына сипаттамаларды қамтитын аудит жоспарын дайындауы керек:
- (a) ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес анықталған тәуекелдерді бағалаудың жоспарланған процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі.⁴
 - (b) ISA 330 сәйкес анықталған бекіту деңгейіндегі басқа жоспарланған процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі.⁵
 - (c) Тапсырма ISA-ға сәйкес келуі үшін орындалуы керек басқа жоспарланған аудиторлық процедуралар. (A12 - A14-тармақтары)
10. Аудитор аудит барысында қажет болған жағдайда жалпы аудит стратегиясын және аудит жоспарын жаңартып, өзгертуі керек. (A15 тармағы)
11. Міндетті аудитор тапсырмасын орындау үшін топ мүшелеріне басшылық пен қадағалаудың сипатын, мерзімдері мен көлемін, сондай-ақ олардың жұмысын тексеруді жоспарлауы керек. (A16-A17 тармақтары)

Құжаттама

- ¹² Аудиторлық құжаттамада аудитор:⁶
- (a) Аудиттің жалпы стратегиясын;
 - (b) Жүргізілетін аудит жоспарын;
 - (c) Аудиттің жалпы стратегиясына немесе аудит жоспарына енгізілген барлық маңызды өзгерістер, сондай - ақ осы өзгерістердің себептерін көрсетуі тиіс. (A18-A21 тармақтары)

Бастапқы тексеруді жүргізу кезіндегі қосымша пікірлер

- ¹³ Бастапқы аудитті жүргізбес бұрын аудитор келесі әрекеттерді орындауы керек:
- (a) Клиентпен қарым-қатынасты және нақты аудиторлық тапсырманы қабылдау үшін ISA 220 талап ететін процедураларды орындау;⁷ және
 - (b) Этикалық талаптарға сәйкес аудитор ауысқан жағдайда алдыңғы аудитормен байланыс (A22 тармағы)

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Жоспарлаудың рөлі мен мерзімдері (2-тармақ)

- A1. Жоспарлау жұмыстарының сипаты мен көлемі ұйымның мөлшері мен күрделілігіне, аудит тобының негізгі мүшелерінің ұйыммен бұрынғы жұмыс тәжірибесіне, сондай-ақ аудиторлық тапсырма барысында болатын жағдайлардың өзгеруіне байланысты.
- A2. Жоспарлау - бұл аудиттің жеке кезеңі емес, керісінше алдыңғы аудит аяқталғаннан кейін көп ұзамай басталатын (немесе соған байланысты) және ағымдағы аудиторлық тапсырма аяқталғанға дейін жалғасатын үздіксіз және қайталанатын процесс. Дегенмен, жоспарлау басқа аудиторлық процедураларды орындағанға дейін аяқталуы керек белгілі бір әрекеттер мен процедуралардың орындалу мерзімдерін қарастыруды қамтиды. Мысалы, жоспарлау аудитордың елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау қажеттілігін қарастыруды қамтиды:
- Тәуекелді бағалау процедуралары ретінде қолданылатын аналитикалық процедуралар.
 - Субъектіге қолданылатын нормативтік-құқықтық база және субъектінің осы базаны қалай сақтайтыны туралы жалпы түсінік алу.

⁴ ISA 315 (Қайта қаралған) «Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

⁵ ISA 330 «Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар»

⁶ ISA 230 «Аудиторлық құжаттама», 8 - 11 және A6-тармақтар.

⁷ ISA 220, 12-13 тармақтар

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

- Маңыздылығын анықтау.
- Мамандарды пайдалану.
- Тәуекелді бағалаудың басқа процедураларын орындау.

A3. Міндетті аудитор аудиторлық тапсырманы орындау мен басқаруды жеңілдету үшін ұйым басшылығымен жоспарлау элементтерін талқылауға шешім қабылдауы мүмкін. (мысалы, кейбір жоспарланған аудиторлық процедураларды ұйым қызметкерлерінің жұмысымен үйлестіру үшін). Мұндай пікірталастар жиі өткізілсе де, аудиттің жалпы стратегиясы мен аудит жоспары аудитордың бақылауында қалады. аудитордың жауапкершілігі. Жалпы аудит стратегиясына немесе жоспарына енгізілген мәселелерді талқылау кезінде олардың аудит тиімділігіне әсер етпеуін қамтамасыз ету қажет. Мысалы, егжей-тегжейлі аудиторлық процедуралардың сипаты мен мерзімдерін басшылықпен талқылау аудиттің тиімділігін төмендетуі мүмкін.

Өзара іс-қимыл жөніндегі топтың негізгі мүшелерінің қатысуы (5-тармақ)

A4. Аудитті жоспарлауға аудит серіктесін және аудит тобының басқа да негізгі мүшелерін тарту олардың тәжірибесі мен түсінігін пайдалануға мүмкіндік береді, осылайша жоспарлау процесінің тиімділігі мен тиімділігін арттырады.⁸

Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс (6-тармақ)

A5. Ағымдағы аудиторлық тапсырманың басында 6-тармақта сипатталған алдын ала жұмысты орындау аудиторға аудитордың аудиторлық тапсырманы жоспарлау және орындау қабілетіне әсер етуі мүмкін оқиғаларды немесе жағдайларды анықтауға және бағалауға көмектеседі

A6. Осы алдын-ала әрекеттерді орындау аудиторға аудиторлық тапсырманы жоспарлауға мүмкіндік береді, мысалы:

- Аудитор тапсырманы орындау үшін қажетті тәуелсіздік пен құзыреттілікті сақтайды.
- Аудитордың тапсырманы орындауға дайындығына әсер етуі мүмкін басшылықтың адалдық мәселелері жоқ.
- Тапсырма шарттарына қатысты клиентпен түсініспеушілік жоқ.

A7. Аудитор тапсырма бойы клиентті сақтау мәселесін және тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздікті үнемі қарастырады. жағдайлар мен жағдайлардың өзгеруіне байланысты тапсырмалар. Ағымдағы аудиторлық тапсырманың басында клиент қызметінің үздіксіздігін және тиісті этикалық талаптарды (тәуелсіздікті қоса алғанда) сақтауды қамтамасыз ету үшін бастапқы процедураларды орындау олардың ағымдағы аудиторлық тапсырма бойынша кез келген басқа маңызды қызметті орындау басталғанға дейін орындалуы тиіс екенін білдіреді. Үздіксіз аудиторлық тапсырмалар үшін мұндай бастапқы процедуралар көбінесе алдыңғы аудит аяқталғаннан кейін (немесе соған байланысты) орындалады.

Жоспарлау жұмыстары

Аудиттің жалпы стратегиясы (7-8 тармақтары)

A8. Аудиттің жалпы стратегиясын анықтау процесі аудиторға аудиторлық тәуекелді бағалау процедуралары орындалған жағдайда келесі мәселелерді анықтауға көмектеседі:

- Аудиттің белгілі бір салаларына бөлінуі керек ресурстар, мысалы, тәуекел деңгейі жоғары салалар үшін сәйкесінше тәжірибелі топ мүшелерін пайдалану немесе күрделі мәселелерді шешу үшін сарапшыларды тарту;
- Аудиттің белгілі бір салаларына бөлінетін ресурстардың деңгейі, мысалы, бақылау үшін тағайындалған топ мүшелерінің саны, топтық аудит жағдайында басқа аудиторлардың жұмысын тексеру дәрежесі немесе жоғары тәуекел салаларына бөлінген сағаттық аудит бюджеті;
- Бұл ресурстарды қашан пайдалану керек, мысалы, аралық аудит кезеңінде немесе есептіліктің негізгі күндерінде; және
- Осы ресурстарды басқару, басқару және қадағалау қалай жүзеге асырылады, мысалы, топтың брифингтері мен брифингтері қашан өткізіледі, өзара әрекеттесу серіктесі мен басшының тексерулері қалай жүзеге асырылады (мысалы, сайтта немесе сайттан тыс жерде) және олар сайттан тыс жерде жүргізіле ме, жоқ па және жұмыс сапасын бақылау тексерулері жүргізіле ме өзара әрекеттесу.

A9. Қосымшада жалпы аудит стратегиясын анықтау кезінде ескерілетін ойлардың мысалдары келтірілген.

A10. Жалпы аудит стратегиясын анықтағаннан кейін ресурстарды тиімді пайдалану арқылы аудит мақсаттарына жету қажеттілігін ескере отырып, жалпы аудит стратегиясында анықталған әртүрлі мәселелерді шешу үшін аудит

⁸ Аудиторлық топтың ұйымның қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануларға ұшырағыштығы мәселелерін талқылау жөніндегі талаптары мен ұсынымдары ISA 315 (Қайта қаралған) 17-және 18 тармақтарда баяндалады. ISA 240 «Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері» 16-тармағы осы талқылауда ұйымның қаржылық есептілігінің алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларға ұшырауына қандай назар аудару керектігі туралы нұсқауларды қамтиды.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

жоспары жасалуы мүмкін. Жалпы аудит стратегиясын анықтау және егжей-тегжейлі аудит жоспарын құру міндетті түрде жеке немесе дәйекті процестер емес, немесе дәйекті процестермен, бірақ бір-бірімен тығыз байланысты, өйткені олардың біреуіндегі өзгерістер екіншісіндегі кейінгі өзгерістерге әкелуі мүмкін.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A11. Шағын ұйымдардың аудитінде барлық аудиті өте аз топ жүргізе алады. Шағын ұйымдардың көптеген аудиттерінде тапсырма бойынша серіктес (ол жеке кәсіпкер бола алады) тапсырма бойынша топтың бір мүшесімен (немесе тапсырма бойынша топ мүшелерінсіз) жұмыс істейді. (немесе топ мүшелері мүлдем жоқ). Топтың аз құрамымен оның мүшелері арасындағы үйлестіру мен байланысты қамтамасыз ету оңайырақ. Шағын ұйымды тексеру үшін жалпы аудит стратегиясын анықтау қиын немесе уақытты қажет ететін процесс болмауы керек; бұл ұйымның көлеміне, аудиттің күрделілігіне және тарту тобының көлеміне байланысты. Мысалы, алдыңғы аудит аяқталғаннан кейін дайындалған, жұмыс құжаттарын талдауға негізделген және жаңадан аяқталған аудит барысында анықталған, ағымдағы кезеңде басшы-иесімен әңгімелесу негізінде жаңартылған мәселелерді қамтитын қысқаша меморандум, егер ол 8-тармақта көрсетілген мәселелерді қамтыса, ағымдағы аудиторлық тапсырма үшін құжатталған аудит стратегиясы бола алады.

Жүргізілетін аудит жоспары (9-тармақ)

A12. Аудит жоспары жалпы аудит стратегиясына қарағанда егжей-тегжейлі болып табылады, өйткені ол аудит тобының мүшелері орындайтын аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін қамтиды. Бұл процедураларды жоспарлау аудит барысында жүзеге асырылады, өйткені тапсырма бойынша аудит жоспары жасалады. Мысалы, аудиторлық тәуекелді бағалау процедураларын жоспарлау аудиторлық процестің алғашқы кезеңдерінде жүреді. Алайда, нақты әрі қарайғы аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін жоспарлау осы тәуекелдерді бағалау процедураларының нәтижелеріне байланысты. Сонымен қатар, аудитор барлық басқа аудиторлық процедураларды жоспарлағанға дейін операциялардың кейбір кластарына, шот қалдықтарына және ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды орындай бастайды.

A13. Тәуекелдерді бағалаудың жоспарланған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін және ақпаратты ашуға қатысты одан әрі аудиторлық процедураларды анықтау үлкен маңызға ие. Тәуекелдерді бағалаудың жоспарланған процедураларының сипатын, мерзімдері мен көлемін және ақпаратты ашуға қатысты одан әрі аудиторлық процедураларды анықтау ақпаратты қамтудың кеңдігін де, осы ашылуларға енгізілуі мүмкін егжей-тегжейлі деңгейді де ескеруде үлкен маңызға ие. Сонымен қатар, кейбір ашулар жалпы және көмекші шеңберден тыс ақпаратты қамтуы мүмкін, бұл бағаланатын тәуекелдер мен оларды жоюға бағытталған аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер етуі мүмкін.

A14. Аудиттің алғашқы кезеңдерінде ақпаратты ашуды қарастыру аудиторға ақпаратты ашуға, сондай-ақ шоттар бойынша операциялар, оқиғалар мен қалдықтар кластарына тиісті назар аударуға және уақыт бөлуге көмектеседі. Ерте қарау аудиторға аудиторлық салдарды анықтауға көмектеседі:

- Ұйымның ортасындағы, қаржылық жағдайындағы немесе қызметіндегі өзгерістер нәтижесінде талап етілетін елеулі жаңа немесе қайта қаралған ашулар (мысалы, ұйымдардың елеулі бірлестігі нәтижесінде сегменттерді сәйкестендірудің және сегменттер бойынша ақпаратты ұсынудың талап етілетін өзгерісі);
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіндегі өзгерістер нәтижесінде елеулі жаңа немесе қайта қаралған ақпаратты ашу;
- Аудиторлық процедураларды жүргізуге көмек көрсету үшін аудитор маманын тарту қажеттілігі (мысалы, зейнетақы міндеттемелеріне байланысты жария ету немесе (мысалы, зейнетақы міндеттемелеріне немесе еңбек қызметі аяқталғаннан кейін сыйақы төлеу жөніндегі басқа да міндеттемелерге байланысты жария ету); және
- Аудитор басқаруға жауапты тұлғалармен талқылағысы келетін ақпаратты ашуға қатысты мәселелер.⁹

Тексеру барысында жоспарлау жөніндегі шешімдерге өзгерістер енгізу (10-тармақ)

A15. Аудиторлық процедуралардың нәтижелері бойынша алынған күтпеген оқиғалардың, шарттардың өзгеруінің немесе аудиторлық дәлелдемелердің нәтижесінде аудиторға бағаланған тәуекелдерді қайта қарау негізінде аудиттің жалпы стратегиясы мен аудит жоспарын, демек, одан әрі аудиторлық процедуралардың жоспарланған сипатын, мерзімдері мен көлемін өзгерту қажет болуы мүмкін. Бұл аудитордың назарына аудиторлық процедураларды жоспарлау кезінде болған ақпараттан айтарлықтай ерекшеленетін ақпарат келсе орын алуы мүмкін. Мысалы, процедураларды орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдер бақылау сынақтарынан алынған дәлелдерден өзгеше болуы мүмкін.

Басшылық, бақылау және шолуды тексеру (11-тармақ)

A16. Топ мүшелерінің жұмысына басшылық пен бақылаудың сипаты, мерзімі мен дәрежесі және олардың жұмысын тексеру көптеген факторларға байланысты өзгереді, соның ішінде:

- Ұйымның мөлшері мен күрделілігі;
- Аудиттің көлемі;

⁹ ISA 260 (Қайта қаралған) «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс», 13-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

- Бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдері (мысалы, белгілі бір аудит саласы үшін бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелінің ұлғаюы, әдетте, аудит тобы мүшелеріне басшылық пен қадағалаудың тиісті көлемін және уақтылығын арттыруды және олардың жұмысын егжей-тегжейлі тексеруді талап етеді).
- Аудиторлық жұмысты орындайтын топтың жекелеген мүшелерінің біліктілігі мен құзыреттілігі.

ISA 220 аудиторлық жұмысты басқару, қадағалау және тексеру бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды.¹⁰

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A17. Егер аудитті серіктес толығымен жүргізсе, топ мүшелерін басқару және қадағалау және олардың жұмысын тексеру мәселелері туындамайды. Мұндай жағдайларда жұмыстың барлық аспектілерін жеке өзі орындаған аудит бойынша серіктес барлық маңызды мәселелерден хабардар болады. Аудит барысында жасалған пайымдаулардың дұрыстығы туралы объективті пікір қалыптастыру, егер барлық аудитті бір тұлға жүргізсе, практикалық проблема болуы мүмкін. Егер біз ерекше күрделі немесе ерекше мәселелер туралы айтатын болсақ және аудитті бір тұлға жүргізетін болса, басқа тәжірибелі аудиторлармен немесе аудитордың кәсіби органымен кеңескен жөн.

Құжаттама (12-тармақ)

A18. Жалпы аудит стратегиясын құжаттау-бұл аудитті дұрыс жоспарлау және аудитке маңызды мәселелерді жеткізу, сондай-ақ тапсырма тобына маңызды сұрақтарды жеткізу үшін қажет деп саналатын негізгі шешімдердің жазбасы. Мысалы, аудитор жалпы аудит стратегиясын Меморандум түрінде құжаттай алады, оның ішінде аудиттің жалпы көлеміне, мерзіміне және орындалуына қатысты негізгі шешімдер бар.

A19. Аудит жоспарын құжаттау бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде тәуекелдерді бағалау процедураларын және бекіту деңгейіндегі басқа да процедуралардың жоспарланған сипаты, мерзімдері мен көлемі туралы жазбаны білдіреді. Ол сондай-ақ олар орындалғанға дейін қаралуы және бекітілуі мүмкін тиісті процедуралардың жазбасы ретінде қызмет етеді. Аудитор стандартты аудиторлық бағдарламаларды қолдана алады аудитор стандартты аудиторлық бағдарламаларды немесе қажет болған жағдайда тапсырманың нақты жағдайларына бейімделген аудитті аяқтау парақтарын қолдана алады.

A20. Аудиттің жалпы стратегиясы мен жоспарындағы кез келген елеулі өзгерістерді және олар туындаған кез келген өзгерістерді аудиторлық процедуралардың жоспарланған сипатында, мерзімдерінде және көлемінде жазу. аудит жүргізу үшін түпкілікті қабылданған, елеулі өзгерістер енгізу себептерін, сондай-ақ аудиттің жалпы стратегиясы мен жоспарын түсіндіре отырып, аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері және көлемі. және аудит жүргізу үшін түпкілікті қабылданған аудит жоспары. Ол сондай-ақ аудит барысында болған елеулі өзгерістерге тиісті реакцияны көрсетеді.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A21. A11 тармағында жазылғандай, шағын ұйымның құжатталған аудит стратегиясы ретінде тиісті қысқаша меморандум болуы мүмкін. Аудиторлық жоспарда аудиттің стандартты бағдарламалары немесе бақылау¹¹ парақтары қолданылуы мүмкін (A19 тармағын қараңыз), олар аудитордың тәуекелдерді бағалауын қоса, тапсырманың мән-жайларына бейімделген жағдайда, шағын ұйымда орын алуы мүмкін бақылау құралдарының аз саны туралы болжамға негізделген.

Бастапқы тексеруді жүргізу кезіндегі қосымша пікірлер (13-тармақ)

A22. Аудитті жоспарлаудың мақсаты мен міндеттері аудиттің бастапқы немесе қайталанғанына қарамастан бірдей. Алайда, алғашқы аудитті жүргізу кезінде аудитор жоспарлау қызметін кеңейтуі қажет болуы мүмкін, өйткені ол әдетте аудиторлық тапсырмаларды жоспарлау кезінде ескерілетін ұйыммен тәжірибесі жоқ. Бастапқы аудитті жүргізу кезінде аудитор жалпы аудит стратегиясы мен жоспарын анықтау кезінде қарастыруы мүмкін қосымша сұрақтарға мыналар кіреді:

- Егер бұған заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, мысалы, алдыңғы аудитордың жұмыс құжаттарын тексеру туралы алдын-ала аудитор келісуі керек.
- Аудитордың бастапқы таңдауына байланысты басшылықпен талқыланған кез келген маңызды мәселелер (бухгалтерлік есеп принциптерін немесе аудит және есеп беру стандарттарын қолдануды қоса алғанда), бұл мәселелерді басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың назарына жеткізу және бұл мәселелердің жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарына қалай әсер еткені.
- Кезеңнің басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажетті аудиторлық процедуралар.¹²
- Бастапқы аудиторлық тапсырмалар үшін фирманың сапаны бақылау жүйесінде қарастырылған басқа процедуралар (мысалы, фирманың сапаны бақылау жүйесі маңызды аудиторлық процедуралар басталғанға дейін немесе олар шығарылғанға дейін есептерді қарау үшін жалпы аудит стратегиясын қарау үшін басқа серіктесті немесе аға қызметкерді тартуды талап етуі мүмкін).

¹⁰ ISA 220, 15-17 тармақтар

¹¹ ISA 315 (2019 жылы қайт қаралған), 26(а) тармағы

¹² ISA 510 «Аудиторлық дәлелдер-таңдамалы және соларға қатысты нақты ойлар».

Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу туралы пікір

Бұл қосымшада аудитордың жалпы аудит стратегиясын анықтау кезінде қарастыруы мүмкін сұрақтардың мысалдары келтірілген. Осы сұрақтардың көпшілігі аудитордың егжей-тегжейлі аудит жоспарын құруына да әсер етеді. Жоғарыда келтірілген мысалдар көптеген тапсырмаларға қолданылатын көптеген сұрақтарды қамтиды. Төмендегі сұрақтардың кейбірін басқа ISA қарастыруы мүмкін болса да, олардың барлығы әрбір аудиторлық тапсырмаға жатпайды және бұл тізім міндетті түрде толық емес.

Аудиторлық тапсырманың ерекшеліктері

- Басқа қаржылық есептілік жүйесімен салыстыру қажеттілігін қоса алғанда, аудитке жататын қаржылық ақпарат дайындалған қаржылық есептілік жүйесі.
- Салалық есеп беру талаптары, мысалы, салалық реттеушілер талап ететін есептер.
- Тексерілетін компоненттердің саны мен орналасуын қоса алғанда, аудиттің болжамды көлемі.
- Топты шоғырландыру тәртібін анықтайтын бас ұйым мен оның компоненттері арасындағы бақылау қатынастарының сипаты.
- Компоненттерді басқа аудиторлар тексеретін дәреже.
- Арнайы білімнің қажеттілігін қоса алғанда, тексерілетін ұйымдардың сипаты.
- Аудитке жататын қаржылық ақпаратты қайта есептеу қажеттілігін қоса алғанда, есептіліктің пайдаланылатын валютасы.
- Шоғырландыру мақсаттары үшін аудитке қосымша жеке қаржылық есептілікке міндетті аудит жүргізу қажеттілігі.
- Ұйымда ішкі аудит қызметі бар ма, егер бар болса, ішкі аудит қызметінің жұмысын, қай салада және қандай көлемде пайдалануға болады, немесе ішкі аудиторларды аудит мақсаттары үшін пайдалануға немесе ішкі аудиторларды тікелей көмек көрсету үшін пайдалануға бола ма.
- Аудит жүргізілетін тұлғаның қызмет көрсететін ұйымдарды пайдалануы және аудитор өздері жүзеге асыратын бақылау құралдарын әзірлеу немесе олардың жұмыс істеуі туралы дәлелдемелерді қалай ала алады.
- Алдыңғы аудиттер барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді, мысалы, тәуекелдерді бағалау процедуралары мен бақылау сынақтарына қатысты аудиторлық дәлелдемелерді болжамды пайдалану. бақылау құралдарының процедуралары мен сынақтары.
- Ақпараттық технологиялардың аудиторлық процедураларға әсері, соның ішінде деректердің қол жетімділігі және компьютерлік аудит әдістерін қолдану. компьютерлік аудит әдістері.
- Аралық қаржылық ақпаратты кез келген тексерулермен аудиторлық жұмыстың болжамды көлемі мен мерзімдерін үйлестіру, сондай-ақ осындай тексерулер барысында алынған ақпараттың аудитіне әсері.
- Қызметкерлер мен клиент деректерінің қол жетімділігі.

Есептілік мақсаттары, аудит мерзімдері және ақпараттық өзара іс-қимыл сипаты

- Ұйымның есеп беру кестесі, мысалы, аралық және қорытынды кезеңдерде.
- Аудиторлық жұмыстың сипатын, мерзімдері мен көлемін талқылау үшін басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен кездесулер ұйымдастыру. аудиторлық жұмыс.
- Аудиторлық қорытындыны, басшылыққа хаттарды және басқаруға жауапты тұлғаларға хабарламаларды қоса алғанда, аралық және басқа да хабарламаларды, жазбаша және ауызша есептерді және басқа хабарламаларды ұсынудың күтілетін сипаты мен мерзімдерін басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау. басқаруға жауапты тұлғаларға.
- Тапсырманы орындаудың барлық мерзімі ішінде аудиторлық жұмыстың барысы туралы күтілетін хабарламаларды басшылықпен талқылау.
- Құрамдас ұйымдардың аудитіне байланысты есептер мен басқа да хабарламаларды шығарудың күтілетін сипаты мен мерзімдері туралы құрамдас ұйымдардың аудиторларымен қарым-қатынас. және құрамдас ұйымдардың аудитіне байланысты басқа да хабарламалар.
- Аудит жөніндегі топ мүшелері арасында ақпарат алмасудың болжамды сипаты мен мерзімдері, оның ішінде топ кеңестерін өткізудің сипаты мен мерзімдері және есептерді қарау мерзімдері. топ кеңестері және орындалған жұмысты қарау мерзімдері.
- Заңнамада немесе шарттарда көзделген аудиттен туындайтын есептілікті ұсыну жөніндегі кез келген міндеттерді қоса алғанда, үшінші тараптармен басқа болжамды коммуникациялардың болуы.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

Маңызды факторлар, алдын-ала тарту шаралары және басқа міндеттемелер бойынша алынған білім:

- ISA 320¹ сәйкес маңыздылығын анықтау және егер қажет болса:
 - Компоненттердің маңыздылығын анықтау және ол туралы ISA600² сәйкес компоненттердің аудиторларын хабардар ету.
 - Операциялардың маңызды компоненттері мен маңызды кластарын, шоттар бойынша қалдықтарды және ақпаратты ашуды алдын-ала анықтау.
- Елеулі бұрмалану қаупі жоғары болуы мүмкін аймақтарды алдын ала анықтау.
- Басшылық, қадағалау және тексеру үшін барлық қаржылық есептілік деңгейінде Елеулі бұрмалану тәуекелін бағалаудың салдары.
- Міндетті аудитор жұмыс тобының мүшелеріне аудиторлық дәлелдемелерді жинау және бағалау кезінде зерттеушілік тәсіл мен кәсіби скептицизмді ұстану қажеттілігін қалай атап көрсетеді.
- Анықталған кемшіліктердің сипатын және оларды жою үшін қабылданған әрекеттерді қоса алғанда, ішкі бақылау жүйесінің жұмыс істеу тиімділігін бағалаған алдыңғы аудиттердің нәтижелері. анықталған кемшіліктер және оларды жою үшін қабылданған әрекеттер.
- Ұйымға басқа қызметтер көрсететін фирма қызметкерлерімен аудитке әсер етуі мүмкін мәселелерді талқылау.
- Ұйым басшылығының осындай ішкі бақылауды тиісті құжаттау куәліктерін қоса алғанда, сенімді ішкі бақылауды әзірлеуге, енгізуге және қолдауға бейілділігі туралы куәліктер
- Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіндегі өзгерістер, мысалы, бухгалтерлік есеп стандарттарындағы өзгерістер, бұл айтарлықтай жаңа немесе қайта қаралған ашуларға әкелуі мүмкін. маңызды жаңа немесе қайта қаралған ашулар.
- Аудитор үшін ішкі бақылауға сүйену тиімдірек екенін анықтай алатын операциялар көлемі.
- Бизнесінің сәтті жұмыс істеуі үшін бүкіл Ұйымның ішкі бақылауына берілетін маңыздылық.
- Бас кітаптан және еншілес кітаптардан алынбаған ақпаратты қамтитын ашуды қоса алғанда, жүйеде көзделген ақпаратты қамтитын ашуды қоса алғанда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін ашуларды анықтау және дайындау үшін басшылық пайдаланатын (пайдаланатын) процесс (процестер).
- Ұйымға әсер ететін бизнестегі елеулі өзгерістер, соның ішінде ақпараттық технологиялар мен бизнес- процестердегі өзгерістер, негізгі басқару персоналының құрамындағы өзгерістер, сондай-ақ сатып алу, бірігу және шығу.
- Салалық заңнамадағы өзгерістер және жаңа есеп беру талаптары сияқты саладағы елеулі өзгерістер.
- Ұйымның қызметіне әсер ететін құқықтық ортадағы өзгерістер сияқты басқа да маңызды оқиғалар.

Ресурстардың сипаты, пайдалану мерзімі және көлемі:

- Аудит жүргізу жөніндегі топты іріктеу (егер бар болса, сапаны бақылау жөніндегі аудиторды қоса алғанда) және айтарлықтай бұрмалану қаупі жоғары учаскелерге жеткілікті тәжірибелі топ мүшелерін тағайындауды қоса алғанда, топ мүшелері арасында аудиторлық жұмысты бөлу.
- Тапсырманы бюджеттеу, оның ішінде елеулі бұрмалану қаупі жоғары салаларға қанша уақыт бөлу керектігі туралы мәселені қарастыру.

¹ ISA 320 «Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық»

² ISA600 «Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)», 21-23 және 40(с) тармақтар.

АУДИТТИҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 315 (2019 ЖЫЛЫ ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

(2013 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Осы ISA-дағы негізгі ұғымдар	2-8
Ауқымы	9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер	13-18
Құрылымды және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету	19-27
Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	28-37
Құжаттама	38
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Құжаттама	A1-A10
Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер	A11-A47
Құрылымды және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету.	A48-A183
Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	A184-A236
Құжаттама	A237-A241
1-қосымша: Құрылымды және оның бизнес-моделін түсінуге қатысты ойлар	
2-қосымша: Тәуекелдің ажырамас бөліктерін түсіну	
3-қосымша: Құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсіну	
4-қосымша: Бөлімшенің ішкі қайта қарау функциясын түсінуге қатысты ойлар	
5-қосымша: Ақпараттық технологияны (АТ) түсінуге қатысты ойлар	
6-қосымша: Жалпы АТ бақылауына қатысты ойлар	

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 315 (Қайта қаралған) *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізуіне* бірге қарастырылуы тиіс.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жауапкершілігі қарастырылады.

Осы ISA-дағы негізгі ұғымдар

2. ISA 200 аудитордың жалпы мақсаттарын аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер¹ алуды қоса алғанда, аудит жүргізу кезінде қарастырады.² Аудиторлық тәуекел-бұл елеулі бұрмалану мен анықтау қаупінің функциясы.³ ISA200 елеулі бұрмалану қаупі екі деңгейде болуы мүмкін екенін түсіндіреді:⁴ жалпы қаржылық есептілік деңгейінде және операциялар топтарына, шот қалдықтарына және ақпаратты ашуға қатысты бекіту деңгейінде.
3. ISA 200 аудитор аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде кәсіби пайымдауды қолдануды, сондай-ақ қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелетін жағдайлар болуы мүмкін екенін мойындай отырып, кәсіби скептицизммен аудитті жоспарлауды және жүргізуді талап етеді.⁵
4. Қаржылық есептілік деңгейіндегі тәуекелдер бүкіл қаржылық есептілікте жиі кездеседі және көптеген талаптарға әсер етуі мүмкін. Бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері екі компоненттен тұрады - ажырамас тәуекел және бақылау тәуекелі:
 - Ажырамас тәуекел тиісті бақылау құралдарын есепке алғанға дейін жеке және басқа бұрмалаулармен бірге елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін операциялар класы, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеменің бұрмалануға ұшырауы ретінде сипатталады.
 - Бақылау құралдарының тәуекелі операциялар класы, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдемеде орын алуы мүмкін және жеке-жеке де, басқа да бұрмалаулармен бірге елеулі болуы мүмкін бұрмаланудың алдын алмау немесе ұйымның бақылау құралдарымен уақтылы анықталып, түзетілу қаупі ретінде сипатталады.
5. ISA 200 елеулі бұрмалану тәуекелдері жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті әрі қарайғы аудиттің сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау үшін бекіту деңгейінде бағаланатынын түсіндіреді. ⁶ Бекіту деңгейінде анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдері үшін осы ISA бекіту деңгейінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін жеке бағалауды, сондай-ақ бақылаудың ажырамас тәуекелі мен тәуекелін бағалауды талап етеді. Тән тәуекелдің айырмашылық дәрежесі Қазіргі ISA-да «тән тәуекел спектрі» деп аталады.
6. Аудитор анықтаған және бағалаған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қателіктермен байланысты тәуекелдер де, алаяқтықпен байланысты тәуекелдер де жатады. Осы ISA екі тәуекелді де қарастырғанымен, алаяқтықтың маңыздылығы мынада: ISA 240⁷-та алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау, бағалау және оларға ден қою үшін пайдаланылатын ақпаратты алу бойынша тәуекелдерді бағалау процедураларымен соған байланысты іс-қимылдарға қатысты қосымша талаптар мен нұсқаулар бар.
7. Аудитордың тәуекелдерді анықтау және бағалау процесі итеративті және динамикалық болып табылады. Аудитордың субъектіні және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және субъектінің ішкі бақылау жүйесін түсінуі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау жөніндегі талаптарда қамтылған тұжырымдамалармен өзара тәуелді болып табылады. Осы ISA талап ететін түсінікті алған кезде тәуекелдерге қатысты бастапқы күтулер қалыптастырылуы мүмкін, олар тәуекелдерді анықтау және бағалау процесі бойынша аудитордың ілгерілеуіне қарай нақтылануы мүмкін. Бұдан басқа, осы ISA және ISA 330 аудитор тәуекелдерді бағалауды және жалпы жауапты өзгертуді және ISA 330 сәйкес қосымша процедураларды орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде немесе жаңа ақпарат алу шамасы бойынша одан әрі аудиторлық процедураларды талап етеді.
8. ISA 330 аудитор тарапынан қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жалпы ден қою шараларын әзірлеуді және енгізуді талап етеді.⁸ ISA 330 сонымен қатар аудитордың қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына және аудитордың жалпы жауаптарына аудитордың бақылау ортасын түсінуі әсер ететінін түсіндіреді. ISA330 сонымен қатар аудитор басқа аудиторлық процедураларды әзірлеуді және орындауды талап етеді, олардың сипаты, мерзімі мен көлемі бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға негізделген және оларға жауап береді.⁹

¹ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу*

² ISA 200, 7-тармақ

³ ISA 200, 13(c) тармағы

⁴ ISA 200, A37 тармағы

⁵ ISA 200, 15-16 тармақтар

⁶ ISA 200, A46 тармағы және ISA 300 *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*, 6-тармақ

⁷ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері* i

⁸ ISA 330, 5-тармақ

⁹ ISA 330, 6-тармақ

Ауқымы

9. ISA 200-де кейбір ISA-дар талаптарды барлық ұйымдарға, олардың сипаты мен жағдайлары аз немесе күрделі болса да, қолдануға болатын масштабтау мәселелерін қамтиды делінген.¹⁰ Осы ISA-ның көлемі мен күрделілігіне қарамастан барлық ұйымдарды тексеруге арналған, сондықтан қолданбалы материалға жағдайларға байланысты аз және күрделі ұйымдар үшін нақты ойлар енгізілген. Ұйымның көлемі оның күрделілігінің көрсеткіші болуы мүмкін болса да, кейбір кішігірім ұйымдар күрделі болуы мүмкін, ал кейбір үлкен ұйымдар онша күрделі болмауы мүмкін.

Күшіне ену күні

10. Осы ISA 2021 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді.

Мақсаты

11. Аудитордың міндеті - алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептілік пен мәлімдемелердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, осылайша бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне ден қою шараларын әзірлеу және іске асыру үшін негізді қамтамасыз ету.

Анықтамалар

12. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
- (a) *Алғышарттар* – Қаржылық есептіліктегі ақпаратты тануға, бағалауға, ұсынуға және ашуға қатысты, қаржылық есептіліктің қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалғаны туралы басшылықтың өтінішінің ажырамас бөлігі болып табылатын анық немесе өзге де бекітулер. Мәлімдемелерді аудитор елеулі бұрмалануларды анықтау, бағалау және тәуекелдерге жауап беру кезінде орын алуы мүмкін ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін пайдаланады.
 - (b) *Бизнес-тәуекел* - Ұйымның өз мақсаттарына жету және өз стратегияларын жүзеге асыру қабілетіне теріс әсер етуі мүмкін елеулі жағдайлардан, оқиғалардан, жағдайлардан, әрекеттерден немесе әрекетсіздіктен немесе жеткіліксіз мақсаттар мен стратегияларды қоюдан туындайтын тәуекел.
 - (c) *Бақылау* - Басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар қойған бақылау мақсаттарына жету үшін ұйым белгілейтін саясат немесе процедуралар. Бұл тұрғыда:
 - (i) Саясат - бұл бақылауға қол жеткізу үшін ұйымда не істеу керек немесе жасалмауы керек деген мәлімдемелер. Мұндай мәлімдемелер құжатталуы, хабарламаларда нақты көрсетілуі немесе іс-әрекеттер мен шешімдерде айтылуы мүмкін.
 - (ii) Процедуралар – бұл саясатты жүзеге асыру үшін қабылданатын әрекеттер.
 - (d) *Ақпараттық технологияларды (АТ) жалпы бақылау* – Ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының үздіксіз тиімді жұмыс істеуін және ақпараттың тұтастығын (яғни ақпараттың толықтығын, дәлдігін және дұрыстығын) қоса алғанда, АТ ортасының үздіксіз тиісті жұмыс істеуін қолдайтын ұйымның АТ-процестерін бақылау. Сондай-ақ, АТ ортаның анықтамасын қараңыз.
 - (e) *Ақпаратты өңдеуді бақылау* – ақпараттың тұтастығы (яғни операциялардың және басқа ақпараттың толықтығы, дәлдігі мен сенімділігі) тәуекелдерін жоюға тікелей бағытталған ұйымның ақпараттық жүйесіндегі АТ-қосымшаларында немесе қолмен ақпараттық процестерде ақпаратты өңдеуге қатысты бақылау. (Сілтеме: А6 тармағы)
 - (f) *Ажырамас тәуекел факторлары* – алаяқтық немесе қателік, операциялар класы туралы мәлімдеме, шоттағы қалдық немесе бақылау құралдарын қарастырылғанға дейін ақпаратты ашу салдарынан бұрмалау мүмкіндігіне әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың сипаттамалары. Мұндай факторлар сапалық немесе сандық болуы мүмкін және оларға күрделілік, субъективтілік, өзгерістер, белгісіздік немесе бұрмалануға бейімділік, басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына¹¹ байланысты, олар тән тәуекелге әсер ететіндей әсер етеді. (Сілтеме: А7-А8 тармақтары)
 - (g) *АТ ортасы* - бұл ат қосымшалары және оларды қолдайтын АТ инфрақұрылымы, сондай-ақ ат процестері және ұйым өзінің бизнес операцияларын қолдау және бизнес стратегияларын жүзеге асыру үшін пайдаланатын осы процестерге қатысатын тұлғалар. Осы ISA мақсаты үшін:
 - (i) АТ қосымшасы - бұл операцияларды немесе ақпаратты бастау, өңдеу, тіркеу және есеп беру үшін қолданылатын бағдарлама немесе бағдарламалар жиынтығы. Ат қосымшаларына деректер қоймалары мен есеп генераторлары кіреді.

¹⁰ ISA 200, А69 тармақ

¹¹ ISA 240, А24–А27 тармақтар

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- (ii) АТ инфрақұрылымы желіні, операциялық жүйелерді және мәліметтер базасын, сондай-ақ тиісті аппараттық және бағдарламалық қамтылымды қамтиды.
 - (iii) АТ процестері - бұл ұйымның қол жетімділікті басқару процестері ат ортасы, бағдарламалық қамтылымның өзгеруін немесе ат ортасындағы өзгерістерді басқару және АТ операцияларын басқару.
- (h) *Тиісті мәлімдемелер* – Операциялар класы, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеме, егер оның елеулі бұрмалану қаупі бар болса, өзекті болып табылады. Бекітудің өзектілігі туралы шешім тиісті бақылау құралдары (яғни, ажырамас тәуекел) қаралғанға дейін қабылданады.
- (i) *АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдер* – ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының тиімсіз жобалауға немесе жұмыс істеуге бейімділігі немесе ұйымның АТ-процестеріндегі бақылау құралдарының тиімсіз жобалануына немесе жұмыс істеуіне байланысты ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпараттың тұтастығы (яғни операциялардың және басқа ақпараттың толықтығы, дәлдігі және дұрыстығы) тәуекелдері (АТ ортасын қара).
- (j) *Тәуекелдерді бағалау процедуралары* - қаржылық есептілік және бекіту деңгейінде алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау мақсатында әзірленген және жүргізілген аудиторлық процедуралар.
- (k) *Операциялардың маңызды санаты, шот сальдосы немесе ақпаратты ашу* – бір немесе бірнеше тиісті мәлімдемелер бар операциялар санаты, шот сальдосы немесе ақпаратты ашу.
- (l) *Елеулі тәуекел* – Елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелі
- (i) Ол үшін ажырамас тәуекел факторларының бұрмалану ықтималдығы мен ол туындаған жағдайда ықтимал бұрмалану шамасының үйлесуіне әсер ету дәрежесіне байланысты ажырамас тәуекелді бағалау ажырамас тәуекел спектрінің жоғарғы шекарасына жақын; немесе
 - (ii) Бұл басқа ISA талаптарына сәйкес маңызды тәуекел ретінде қарастырылуы керек.¹²
- (m) *Ішкі бақылау жүйесі* – қаржылық есептіліктің дұрыстығына, операциялардың тиімділігі мен нәтижелілігіне, сондай-ақ қолданылатын заңдар мен нормативтік актілердің сақталуына қатысты ұйымның мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін басқаруға, басшылыққа және басқа да персоналға жауапты тұлғалар әзірлеген, енгізген және қолдайтын жүйе. ISA-ның мақсаттары үшін ішкі бақылау жүйесі өзара байланысты бес құрамдастан тұрады:
- (i) Бақылау ортасы;
 - (ii) Ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі;
 - (iii) Ішкі бақылау жүйесінің мониторингін ұйымдастыру процесі;
 - (iv) Ақпараттық жүйе және байланыс; және
 - (v) Бақылау қызметі.

Талаптар

Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер

13. Аудитор аудитордың пікірін білдіруге жеткілікті негіз беретін аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеуі және орындауы керек: (Сілтеме: A11-A18 тармақтар)
- (a) Қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде алаяқтық немесе қателіктерден туындаған елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау; және
 - (b) ISA 330 сәйкес қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу.
- Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларын расталуы мүмкін аудиторлық дәлелдемелерді алуға немесе сәйкес келмейтін аудиторлық дәлелдемелерді алып тастауға бейім болмайтындай етіп әзірлеуі және орындауы керек. (Сілтеме: A14 тармағы)
14. Тәуекелдерді бағалау процедуралары мыналарды қамтуы тиіс: (Сілтеме: A19-A21 тармақтар)
- (a) Ішкі аудит қызметінің құрамына кіретін тұлғаларды қоса алғанда, ұйымда басшылық пен басқа да тиісті тұлғалардың сауалнамасы (егер бар болса). (Сілтеме: A22-A26 тармақтар);

¹² ISA 240, 27-тармақ және ISA 550, 18-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- (b) Аналитикалық процедуралар (Сілтеме: А27-А31 тармақтар);
- (c) Бақылау және инспекциялау (Сілтеме: А32-А36 тармағы).

Басқа көздерден алынған ақпарат

- 15. Аудиторлық дәлелдемелерді 13-тармаққа сәйкес алған кезде аудитор мынадай ақпаратты қарауы тиіс: (Сілтеме: А37-А38 тармақтар)
 - (a) Клиентпен қарым-қатынасты немесе аудиторлық тапсырманы қабылдауға немесе жалғастыруға байланысты аудиторлық процедуралар; және
 - (b) Басқа тапсырмалар, егер бар болса, аудит бойынша серіктес ұйым үшін орындаған.
- 16. Егер аудитор аудитордың ұйыммен бұрынғы жұмыс тәжірибесінен және алдыңғы аудиттер барысында орындалған аудиторлық процедуралардан алынған ақпаратты пайдаланғысы келсе, аудитор мұндай ақпараттың ағымдағы аудит үшін аудиторлық дәлел ретінде орынды және сенімді болып қалатындығын бағалауы керек. (Сілтеме: А39-А41 тармақтар)

Тапсырманы орындау бойынша топта талқылау

- 17. Тапсырма бойынша серіктес және тапсырма бойынша топтың басқа да негізгі мүшелері қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін қолдануды және есеп беру жүйесінің сезімталдығын және ұйымның қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануларға бейімділігін талқылауы керек. (Сілтеме: А42-А47 тармақтар)
- 18. Егер бағалау тобының құрамында талқылауға қатыспайтын мүшелер болса, бағалау серіктесі осы мүшелердің назарына қандай сұрақтар қою керектігін анықтауы керек.

Құрылымды және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету

Ұйымды және оның айналасын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсіну (Сілтеме: А50-А55 бөлімдері)

- 19. Аудитор туралы түсінік алу үшін тәуекелдерді бағалау процедураларын орындауы керек
 - (a) ұйым қызметінің және оның қоршаған ортасының келесі аспектілері
 - (i) ұйымдық құрылымның, меншік және басқару нысандарының, сондай-ақ АТ-ны бизнес-модельге пайдалануды интеграциялау дәрежесін қоса алғанда, ұйымның бизнес-моделінің; (Сілтеме: А56-А67 тармақтар)
 - (ii) салалық, нормативтік және басқа сыртқы факторлар; (Сілтеме: А68-А73 тармақтар) және
 - (iii) ұйымның қаржылық нәтижелерін бағалау үшін оның ішінде және сыртында пайдаланылатын көрсеткіштер; (Сілтеме: А74-А81 тармақтар)
 - (b) ұйымның қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі мен есеп саясаты, сондай-ақ олардағы кез келген өзгерістердің себептері; (Сілтеме: А82-А84 тармақтар); және
 - (c) ұйымға тән тәуекел факторлары талаптардың бұрмалануларға ұшырауына қалай әсер етеді және олар (a) және (b) тармақтарында алынған түсінік негізінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікке қаншалықты әсер етеді. (Сілтеме: А85-А89 тармақтар)
- 20. Аудитор ұйымның есеп саясатының тиісті екендігін және оның қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесіне сәйкес келетіндігін бағалауы керек.

Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттерін түсіну (Сілтеме: А90-А95 тармақтар)

Бақылау ортасы, ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі (сілтеме: А96 - А98 тармақтары).

Бақылау ортасы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

21. Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау арқылы қаржылық есептілікті дайындауға қатысты бақылау ортасы туралы түсінік алады: (Сілтеме: А99-А100 тармақтар)	
<p>(a) Бақылау жиынтығын, оны шешетін процестер мен құрылымдарды түсіну: (Сілтеме: А101-А102 тармақтары)</p> <p>(i) Қадағалау жөніндегі басшылықтың міндеттері қалай орындалады, мысалы, ұйымдастыру мәдениеті және адалдық пен этикалық құндылықтарды басшылыққа алу сияқты міндеттер</p> <p>(ii) Егер басшылыққа жауапты тұлғалар басшылықтан бөлек болса, басшылыққа жауапты тұлғалардың тәуелсіздігі және олардың ұйымның ішкі бақылау жүйесін қадағалауы;</p> <p>(iii) Ұйымдағы өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу;</p> <p>(iv) Ұйым ретінде құзыретті мамандарды тартады, дамытады және ұстайды; және</p> <p>(v) Ұйым жеке тұлғалардың ішкі бақылау жүйесінің мақсаттарына жету жөніндегі өз міндеттерін орындауы үшін есеп беруін қалай қамтамасыз етеді;</p>	<p>және</p> <p>(b) мыналарды бағалай (А103-А108 тармақтары)</p> <p>(i) Басшылық, басшылықты жүзеге асыру тапсырылған тұлғалардың қадағалауымен, мінез-құлық мәдениеті мен этикасын құрды және қолдайды;</p> <p>(ii) Бақылау ортасы ұйымның сипаты мен күрделілігін ескере отырып, ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттеріне негіз береді; және</p> <p>(iii) Бақылаудың анықталған кемшіліктері ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінің басқа компоненттеріне нұқсан келтіреді.</p>

Ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесі

22. Тәуекелдерді бағалау процедураларын орындай отырып, аудитор қаржылық есептілікті дайындау үшін ұйым қолданатын тәуекелдерді бағалау процесі туралы түсінік алады	
<p>(a) Ұйым қолданатын процесті түсіну: (Сілтеме: А109-А110 тармақтар)</p> <p>(i) Қаржылық есептілік мақсаттарына қатысы бар іскерлік тәуекелдерді анықтау; (Сілтеме: А62 тармағы)</p> <p>(ii) Осы тәуекелдердің пайда болу ықтималдығын қоса алғанда, олардың маңыздылығын бағалау; және</p> <p>(iii) Осы тәуекелдерді басқару;</p>	<p>және</p> <p>(b) Ұйымның сипаты мен күрделілігін ескере отырып, ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесі жағдайларға қаншалықты сәйкес келетінін бағалау. (Сілтеме: А111-А113 тармақтары)</p>

23. Егер аудитор басшылық анықтамаған елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаса, олар

- (a) бұл тәуекелдер ұйымның тәуекелдерін бағалау процесінде аудитор анықтауы керек деп күткен түрге жататынын анықтау және егер солай болса, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі мұндай елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға неге мүмкіндік бермегені туралы түсінік алу; және
- (b) 22 (b) тармағында аудиторды бағалаудың салдарын қарастыру.

Ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі

24. Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау арқылы қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі туралы түсінік алуы керек: (Сілтеме: А114-А115 тармақтары)	
<p>(a) Ұйым процесінің қатысты аспектілерін түсіну:</p> <p>(i) Бақылау құралдарының тиімділігін мониторингтеу, сондай-ақ бақылау құралдарының анықталған кемшіліктерін анықтау және жою үшін тұрақты және жекелеген бағалаулар; (Сілтеме: А116-А117 тармақтары) және</p> <p>(ii) Ұйымның ішкі аудитінің функциясы, егер бар болса, оның сипатын, міндеттері мен қызметін қоса алғанда; (Сілтеме: А118 тармақтары)</p>	<p>және</p> <p>(c) Ішкі бақылау жүйесін бақылау ұйымының процесі ұйымның сипаты мен күрделілігіне сәйкес келетіндігін бағалау. (Сілтеме: А121-А122 тармақтары)</p>

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

<p>(b) Ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесінде қолданылатын ақпарат көздерін және басшылық бұл ақпаратты осы мақсат үшін жеткілікті сенімді деп санайтын негіздерді түсіну; (Сілтеме: A119-A120)</p>	
--	--

Ақпараттық жүйе және байланыс және бақылау қызметі (Сілтеме: A123-A130 тармақтары)

Ақпараттық жүйе және байланыс

<p>25. Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау арқылы қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ұйымның ақпараттық жүйелері мен коммуникациялары туралы түсінік алуы керек: (Сілтеме: A131 тармағы)</p>	
<p>(a) Ұйымның ақпаратты өңдеу жөніндегі қызметін, оның деректері мен ақпаратын, осы қызметте пайдаланылатын ресурстарды және операциялардың маңызды кластарын, шоттардағы қалдықтарды және ақпаратты ашуды реттейтін саясатты түсіну: (Сілтеме: A132-A143 тармақтары)</p> <p>(i) Ақпарат ұйымның ақпараттық жүйесі арқылы қалай өтеді, оның ішінде</p> <p>а. Операциялар басталады және олар туралы ақпарат қалай тіркеледі, өңделеді, қажет болған жағдайда түзетіледі, бас кітапта көрсетіледі және қаржылық есептілікте ұсынылады; және</p> <p>б. Операцияларға жатпайтын оқиғалар мен жағдайлар туралы ақпарат тіркеледі, өңделеді және қаржылық есептілікте көрсетіледі;</p> <p>(ii) Бухгалтерлік жазбалар, қаржылық есептіліктегі нақты шоттар және ақпараттық жүйедегі ақпарат ағындарымен байланысты басқа да көмекші жазбалар;</p> <p>(iii) Ұйымның қаржылық есептілігін дайындау үшін пайдаланылатын қаржылық есептілікті дайындау процесі, оның ішінде ақпаратты ашу; және ақпаратты ашу; және</p> <p>(iv) Жоғарыдағы (a) (i) - (a) (iii) тармақтарына жататын ақпараттық-технологиялық ортаны қоса алғанда, ұйымның ресурстары;</p> <p>(b) Ұйымның қаржылық есептілікті дайындауды және есеп берудің тиісті міндеттерін қолдайтын маңызды мәселелер туралы ақпаратты ақпараттық жүйеде және ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінде қалай жеткізетінін түсіну: (Сілтеме: A144-A145 тармақтары)</p> <p>(i) Қаржылық есептілікті жасау бойынша рөлдер мен міндеттерді беру тәртібін қоса алғанда, ұйым ішіндегі жеке тұлғалар арасында;</p> <p>(ii) Басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалар арасында; және</p> <p>(iii) Реттеуші органдар сияқты сыртқы тараптармен;</p>	<p>және</p> <p>(c) Ұйымның ақпараттық жүйесі мен коммуникациялары қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұйымның қаржылық есептілігін дайындауды қаншалықты қолдайтынын бағалау. (Сілтеме: A146 тармағы)</p>

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Бақылау шаралары

<p>26. Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау арқылы бақылау қызметінің құрамдас бөлігі туралы түсінік алады: (сілтеме: A147-A157 тармақтар)</p>	
<p>(a) Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау құралдарын айқындау, атап айтқанда</p> <p>(i) Елеулі тәуекел ретінде анықталған тәуекелді жоюға бағытталған бақылау құралдары; (Сілтеме: A158-A159 тармақтар)</p> <p>(ii) Журналдардағы жазбаларды бақылау құралдары, соның ішінде журналдардағы стандартты емес жазбалар</p> <p>(iii) Қайталанбайтын, әдеттен тыс операциялар немесе түзетулер немесе түзетулер; (Сілтеме: A160-A161 тармақтар)</p> <p>(iv) Аудитор өзіне қатысты елеулі процедуралар жеткілікті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейтін тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдарын қамтитын елеулі тестілеудің сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау кезінде операциялық тиімділікті тексеруді жоспарлайтын бақылау құралдары; және (Сілтеме: A162- A164 тармақтар)</p> <p>(v) Аудитордың кәсіби пікіріне сүйене отырып, растау деңгейіндегі тәуекел деңгейіне қатысты 13-тармақтың мақсаттарына жету үшін аудитор қажет деп санайтын басқа бақылау құралдары; (Сілтеме: A165 тармағы)</p> <p>(b) (a) тармағында айқындалған бақылау құралдарының негізінде АТ-қосымшаларды және АТ пайдалану нәтижесінде туындайтын тәуекелдерге ұшырайтын ұйым ортасының басқа да аспектілерін айқындау; (Сілтеме: A166 - A172 тармақтары)</p> <p>(c) АТ қосымшалары үшін және (b) тармағында көрсетілген ат ортасында анықталған ат ортасының басқа аспектілері үшін: (Сілтеме: A173-A174 тармақтары)</p> <p>(i) АТ пайдалану кезінде туындайтын ілеспе тәуекелдер; және</p> <p>(ii) Осы тәуекелдерді жоюға бағытталған ұйымның АТ бақылауының жалпы құралдары;</p>	<p>және</p> <p>(d) (a) немесе (c) (ii) тармақшаларында анықталған әрбір бақылау құралы үшін: (Сілтеме: A175-A181 тармақтары)</p> <p>(i) Бақылау бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану қаупін тиімді жою үшін әзірленгенін, бақылау басқа бақылау құралдарының жұмысын тиімді қолдау үшін әзірленгенін бағалау; және</p> <p>(ii) Қызметкерлердің сауалнамасына қосымша процедураларды орындау арқылы бақылаудың енгізілгенін анықтау.</p>

Құрылымның ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер

27. Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесінің әр компонентін бағалауы негізінде аудитор бақылаудың бірнеше кемшіліктері анықталғанын анықтауы керек. (Сілтеме: A182-A183 тармақтары)

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (Сілтеме: A184-A185 тармақтары)

Ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау.

28. Аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, олардың бар-жоғын анықтауы керек: (A186-A192 тармақтары)

(a) Қаржылық есеп деңгейінде; (Сілтеме: A193-A200 тармақтары) немесе

(b) Операциялар кластарына, шоттар бойынша қалдықтарға және ақпаратты ашуға қатысты бекіту деңгейінде. (Сілтеме: A201 тармағы)

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

29. Аудитор тиісті мәлімдемелерді және олармен байланысты операциялардың, шоттардың қалдықтары мен ашудың маңызды кластарын анықтауы керек. (Сілтеме: A202-A204 тармақтар)

Қаржылық ведомостер деңгейінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау

30. Қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдері үшін аудитор осы тәуекелдерді және олардың төмендеу дәрежесін бағалауы тиіс: (A193-A200 тармақтарын қараңыз)
- (a) Мұндай тәуекелдер бекіту деңгейіндегі тәуекелдерді бағалауға әсер ететінін анықтау; және
 - (b) Олардың қаржылық есептілікке кең таралған әсерінің сипаты мен дәрежесін бағалау.

Фактілерді бекіту деңгейінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін бағалау

Тән тәуекелдерді бағалау (Сілтеме: A205–A217 тармақтары)

31. Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдері үшін аудитор бұрмаланудың ықтималдығы мен шамасын бағалау арқылы өзіне тән тәуекелді бағалауы керек және бұрмалану шамалары. Бұл жағдайда аудитор қалай және қандай дәрежеде қарастыруы керек
- (a) Тән тәуекел факторлары тиісті талаптардың бұрмалануға бейімділігіне әсер етеді; және
 - (b) Қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері үшін ажырамас тәуекелді бағалауға әсер етеді. (Ескерту: A215-A216 тармақтары)
32. Аудитор бағаланған тәуекелдердің кез-келгені елеулі бұрмаланудың маңызды тәуекелі болып табылатындығын анықтауы керек. (Ескерту: A218-A221 тармақтары)
33. Аудитор процедуралардың өздері бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерінің кез келгеніне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайтынын анықтауы керек. (Сілтеме: a222a 225 тармақтары)

Бақылау тәуекелін бағалау

34. Егер аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарласа, онда ол бақылау қаупін бағалауы керек. Егер аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарламаса, онда аудитордың бақылау тәуекелін бағалауы елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау тән тәуекелді бағалаумен сәйкес келетіндей болуы тиіс. Елеулі бұрмалану қаупі тән тәуекелді бағалаумен сәйкес келді. (Сілтеме: A226-A229 тармақтары)

Тәуекелдерді бағалау процедуралары шеңберінде алынған тексеру деректерін бағалау

35. Аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негіз беретіндігін бағалауы керек. Егер олай болмаса, аудитор осындай негізді қамтамасыз ететін аудиторлық дәлелдер алынғанға дейін тәуекелдерді бағалаудың қосымша процедураларын орындауы керек. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған барлық аудиторлық дәлелдемелерді, олар растайтынына немесе басшылықтың талаптарына қайшы келетініне қарамастан, растайтын процедуралар немесе процедуралар болсын, қарастырады. (Сілтеме: A230 - A232 тармақтары)

Маңызды емес, бірақ маңызды болып табылатын операциялар, шоттардағы қалдықтар және ақпаратты ашу санаттары

36. Маңызды операциялар кластары, шот қалдықтары немесе маңызды операциялар кластары ретінде анықталмаған ашулар, шот қалдықтары немесе ашулар үшін аудитор аудитордың осы анықтамасы орынды болып қала ма, жоқ па деген мәселені қарастыруы керек. (Сілтеме: A233 - A235 тармақтар)

Тәуекелдерді бағалауды қайта қарау

37. Егер аудитор бастапқыда елеулі бұрмалану тәуекелдерін сәйкестендіруге немесе бағалауға негізделген аудиторлық дәлелдерге сәйкес келмейтін жаңа ақпаратты алса, аудитор сәйкестендіруді немесе бағалауды қайта қарауы керек. (Ескерту: A236 тармақ)

Құжаттама

38. Міндетті аудитор аудиторлық құжаттамаға мыналарды енгізуі тиіс:¹³ (Сілтеме: A237-A241 тармақтары)
- (a) Аудиторлық топтың талқылауы және маңызды шешімдері;
 - (b) 19, 21, 22, 24 және 25-тармақтарға сәйкес аудиторды түсінудің негізгі элементтері; аудитор туралы түсінік алынған ақпарат көздері; тәуекелдерді бағалаудың орындалған процедуралары;

¹³ ISA 230, аудит құжаттамасы, 8-11 және A6-A7 тармақтар

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- (с) 26-тармақтың талаптарына сәйкес анықталған бақылау құралдарының дизайнын бағалау және осы бақылау құралдарының енгізілгенін анықтау; және
- (d) Қаржылық есепшілік пен бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған және бағаланған тәуекелдері, оған қатысты тек қана процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейтін елеулі тәуекелдер мен тәуекелдерді қоса алғанда, және тәуекелдерді бағалаудың орындалған процедураларының негіздемесі; сондай-ақ жасалған елеулі пайымдаулардың дәлелдемелері мен негіздемесі.

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Анықтамасы (Сілтеме: 12-тармақ)

Растау (Сілтеме: 12(a) тармағы)

A1. Бекіту санаттарын аудиторлар елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау, бағалау және оларға жауап беру кезінде орын алуы мүмкін ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін пайдаланады. Осы мәлімдеме санаттарының мысалдары A190 тармақта сипатталған. Бекітулер белгілі бір мәселелерді растау немесе басқа аудиторлық дәлелдемелерді қолдау үшін ISA580¹⁴ талап ететін жазбаша куәліктерден ерекшеленеді.

Бақылау (Сілтеме: 12(c) тармағы)

- A2. Бақылау құралдары ұйымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттеріне енгізілген.
- A3. Саясат ұйым қызметкерлерінің әрекеттері арқылы немесе осы саясатқа қайшы келетін қызметкерлердің әрекеттерін болдырмау арқылы жүзеге асырылады.
- A4. Процедуралар басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың ресми құжаттамасы немесе басқа хабарламалары арқылы белгіленуі мүмкін немесе басшылық әрекеттерінің нәтижесі болуы мүмкін немесе міндетті емес, керісінше ұйымның мәдениетіне байланысты мінез-құлықтың нәтижесі болуы мүмкін. Процедуралар ұйым пайдаланатын ат қолданбаларына немесе ұйымның АТ ортасының басқа аспектілеріне мүмкіндік беретін әрекеттермен қамтамасыз етілуі мүмкін.
- A5. Бақылау тікелей немесе жанама болуы мүмкін. Тікелей бақылау - бұл бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін жеткілікті дәл бақылау. Бекіту деңгейінде. Жанама бақылау - бұл тікелей бақылауды қолдайтын бақылау құралдары.

Ақпаратты өңдеу және басқару (Сілтеме: 12 (e) тармағы)

A6. Ақпараттың тұтастығына қауіп-қатер ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпараттық ағындарды, жазбаларды және есеп беру процестерін анықтайтын ұйымның ақпараттық саясатының тиімсіз жүзеге асырылуынан туындайды. Ақпаратты өңдеуді бақылау-бұл ұйымның ақпараттық саясатын тиімді жүзеге асыруды қолдайтын процедуралар. Ақпаратты өңдеуді басқару автоматты (яғни АТ қосымшаларына енгізілген) немесе қолмен (яғни кіріс немесе шығыс бақылау құралдары) болуы мүмкін және басқа бақылау құралдарына, соның ішінде басқа ақпаратты өңдеуді басқаруға немесе жалпы АТ бақылау құралдарына сүйенуі мүмкін.

Тәуекелдің ажырамас факторы (Сілтеме: 12 (f) тармағы)

2-қосымшада тән қауіп факторларын түсіну бойынша қосымша ойлар келтірілген.

A7. Өзіне тән тәуекел факторлары сапалық немесе сандық болуы мүмкін және қаржылық есепшіліктің бұрмалануына әсер етуі мүмкін. Қолданылатын қаржылық есепшілік жүйесі талап ететін ақпаратты дайындаумен байланысты сапалы ажырамас тәуекел факторына мыналар кіреді:

- Қиындық;
- Субъективтілік;
- Өзгерістер;
- Белгісіздік; немесе
- Басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына байланысты бұрмалануға бейімділік, олар тән тәуекелге әсер ететін дәрежеде.

A8. Операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдемені бұрмалау мүмкіндігіне әсер ететін басқа да тән тәуекел факторлары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Операциялар класының, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың сандық немесе сапалық

¹⁴ ISA 580, Жазбаша өтініштер

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

маңыздылығы; немесе

- Операциялар класында, шоттың немесе шоттың сальдосында көрсетілуі тиіс немесе ашуда көрсетілуі тиіс баптардың құрамындағы біркелкіліктің көлемі немесе болмауы.

Тиісті бекітулер (Сілтеме: 12 (h) тармағы)

A9. Елеулі бұрмалану қаупі бірнеше мәлімдемелерге қатысты болуы мүмкін, бұл жағдайда мұндай тәуекелге қатысты барлық мәлімдемелер тиісті мәлімдемелер болып табылады. тиісті мәлімдемелер болып табылады. Егер мәлімдемеде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелі болмаса, ол тиісті мәлімдеме болып табылмайды.

Маңызды тәуекел (Сілтеме: 12 (l) тармағы)

A10. Маңыздылығын сұрақтың салыстырмалы маңыздылығы ретінде сипаттауға болады және аудитор мәселені қарастыратын контексте бағалайды. мәселе қарастырылатын контексте. Өзіне тән тәуекел жағдайында маңыздылықты өзіне тән тәуекел факторлары бұрмалану ықтималдығы мен бұрмалану жағдайында ықтимал бұрмалану шамасының үйлесуіне қалай және қаншалықты әсер ететіндігі тұрғысынан қарастыруға болады.

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет (Сілтеме: 13-18 тармақтар)

A11. Анықталуы және бағалануы қажет елеулі бұрмалану тәуекелдеріне алаяқтықпен байланысты тәуекелдер де, қателіктермен байланысты тәуекелдер де жатады. Бұл тәуекелдердің екеуі де қазіргі ISA-да қарастырылады. Алайда, алаяқтықтың маңыздылығы мынада: қосымша талаптар мен нұсқаулар ISA 240-қа тәуекелдерді бағалау процедураларына және алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін пайдаланылатын ақпаратты алу бойынша тиісті шараларға қатысты енгізілген.¹⁵ Сонымен қатар, келесі ISA нақты мәселелерге немесе жағдайларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау бойынша қосымша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

- ISA 540 (Қайта қаралған)¹⁶ бухгалтерлік бағалауға қатысты;
- ISA 550 байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға қатысты;
- ISA 570 (Қайта қаралған)¹⁷ қызметтің үздіксіздігіне қатысты; және
- ISA 600¹⁸ шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты.

A12. Кәсіби скептицизм тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау кезінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді сыни бағалау үшін өте маңызды және аудиторға тәуекелдердің бар екендігін растауға қатысты біржақты емес немесе тәуекелдердің болуымен үйлеспейтін аудиторлық дәлелдемелер туралы қырағылық танытуға көмектеседі. Кәсіби скептицизм - бұл аудитордың кәсіби пайымдау кезінде қолданатын көзқарасы, содан кейін ол аудитордың іс-әрекетіне негіз болады. Аудитор тәуекелді бағалау үшін тиісті негізді қамтамасыз ететін аудиторлық дәлелдердің қашан бар екенін анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады.

A13. Аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануы мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қарама-қайшы ақпарат пен құжаттаманың сенімділігіне күмән келтіріңіз;
- Басшылықтан және басқаруға жауапты тұлғалардан алынған сұрауларға жауаптарды және басқа ақпаратты қарау;
- Алаяқтық немесе қателік салдарынан болуы мүмкін бұрмалануларды көрсететін жағдайларды анықтау; және
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер аудитордың қорытындысын растай ма деген мәселені қарау; және

Неліктен аудиторлық деректерді бейтарап жолмен алу маңызды (Сілтеме: 13-тармақ)

A14. Елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін объективті түрде анықтау мен бағалауды растайтын аудиторлық дәлелдералу мақсатында тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеу және орындау аудиторға ықтимал қарама-қайшы ақпаратты анықтауға көмектеседі, бұл оларға елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде кәсіби скептицизмді көрсетуге көмектеседі.

¹⁵ ISA240, 12-27 тармақтар

¹⁶ ISA540 (Қайта қаралған), *Аудит, бухгалтерлік бағалау және ілеспе ақпаратты ашу*

¹⁷ ISA570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

¹⁸ ISA 600, *Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)*

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Тексеру нәтижелері туралы дереккөздер (Сілтеме: 13-тармақ)

A15. Аудиторлық дәлелдемелерді объективті түрде алу үшін тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеу және орындау ұйымның ішіндегі және сыртындағы әртүрлі көздерден дәлелдемелер алуы қамтуы мүмкін. Алайда, аудитор аудиторлық дәлелдемелердің барлық мүмкін көздерін анықтау үшін жан-жақты іздеу жүргізуге міндетті емес. Басқа көздерден алынған ақпараттан басқа¹⁹, тәуекелдерді бағалау процедуралары үшін тәуекелдер туралы ақпарат көздері мыналарды қамтуы мүмкін

- Басшылықпен, басқару функциялары жүктелген тұлғалармен және ұйымның басқа да негізгі қызметкерлерімен, мысалы, ішкі аудиторлармен өзара әрекеттесу.
- Тікелей немесе жанама түрде алынған реттеуші органдар сияқты белгілі бір сыртқы тараптар.
- Ұйым туралы жалпыға қол жетімді ақпарат, мысалы, ұйымның пресс-релиздері, талдаушыларға немесе инвесторларға арналған материалдар, инвесторлар тобының кездесулері, талдаушылардың есептері немесе сауда қызметі туралы ақпарат.

Ақпарат көзіне қарамастан, аудитор ISA 500²⁰ сәйкес аудиторлық дәлел ретінде пайдалану үшін ақпараттың орындылығы мен сенімділігін қарастырады.

Масштабтау (Сілтеме: 13-тармақ)

A16. Тәуекелдерді бағалау процедураларының сипаты мен көлемі ұйымның сипаты мен жағдайына байланысты өзгереді (мысалы, саясат пен процедуралардың, процестер мен жүйелердің формальдылығы). Аудитор осы ISA-ның талаптарына сәйкес орындалуы тиіс тәуекелдерді бағалау процедураларының сипаты мен көлемін анықтау үшін кәсіби пайымдауды пайдаланады.

A17. Ұйымның саясатын, процедураларын, процестері мен жүйелерін ресімдеу дәрежесі әртүрлі болуы мүмкін болса да, аудитор ұйымның саясаты, процедуралары, процестері мен жүйелері туралы түсінік алуға міндетті. Аудитор әлі де 19, 21, 22, 24, 25 және 26-тармақтарға сәйкес өкілдік алуға міндетті.

Мысалдары:

Кейбір ұйымдарда, соның ішінде онша күрделі емес ұйымдарда, атап айтқанда меншік иелері басқаратын ұйымдарда белгіленген құрылымдық процестер мен жүйелер болмауы мүмкін (мысалы, тәуекелдерді бағалау процесі немесе ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі) немесе құжаттамасы шектеулі немесе реттілігі жоқ белгіленген процестер немесе жүйелер болуы мүмкін. Олар қалай орындалады. Мұндай жүйелер мен процестерде формальдылық болмаған кезде, аудитор бақылау және сауалнама арқылы тәуекелдерді бағалау процедураларын орындай алады. Басқа ұйымдар, әдетте, күрделірек, рәсімделген және құжатталған саясаттар мен процедураларға ие болады деп күтілуде. Аудитор мұндай құжаттаманы тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау кезінде қолдана алады.

A18. Бастапқы тапсырма кезінде орындалуы керек тәуекелдерді бағалау процедураларының сипаты мен көлемі қайталанған тапсырмаға қарағанда кеңірек болуы мүмкін. Келесі кезеңдерде аудитор алдыңғы кезеңмен салыстырғанда болған өзгерістерге назар аудара алады. бұл алдыңғы кезеңмен салыстырғанда болды.

Тәуекелдерді бағалау процедураларының түрлері (Сілтеме: 14-тармақ)

A19. ISA 500²¹ тәуекелдерді бағалау процедуралары мен басқа аудиторлық процедуралар нәтижесінде аудиторлық дәлелдемелерді алу кезінде орындалуы мүмкін аудиторлық процедуралардың түрлерін түсіндіреді. Аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне кейбір қаржылық ақпарат пен басқа да дәлелдемелер тек электронды түрде немесе белгілі бір уақытта қол жетімді болуы әсер етуі мүмкін.²² Аудитор ISA330 сәйкес бақылау процедураларын немесе сынақтарын тәуекелдерді бағалау процедураларымен бір уақытта орындай алады, егер бұл тиімді болса. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауды және бағалауды растайтын алынған аудиторлық дәлелдемелер бекіту деңгейіндегі бұрмалануларды анықтауға немесе бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалауға ықпал етуі мүмкін.

A20. Аудитор субъект пен оның ортасы, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі және ішкі бақылау жүйесі туралы қажетті түсінік алу үшін 14-тармақта сипатталған тәуекелдерді бағалаудың барлық процедураларын орындауы керек болса да (19-26-тармақтарды қара), ол осы ұсынудың барлық аспектілері үшін олардың барлығын орындауға міндетті емес. Егер алынған ақпарат Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін пайдалы болса, басқа процедуралар орындалуы мүмкін. Мұндай процедуралардың мысалдары ұйымның сыртқы кеңесшісіне, сыртқы заң кеңесшілеріне, сыртқы реттеуші органдарға немесе ұйым пайдаланатын кез келген бағалау сарапшыларына сұраулар болуы мүмкін.

¹⁹ A37 және A 38 тармақтарды қара

²⁰ ISA500, *Аудиторлық дәлелдер*, 7-тармақ

²¹ ISA500, A14-A17 және A21-A25 тармақтар

²² ISA500, A12-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер (Сілтеме: 14-тармақ)

A21. Автоматтандырылған құралдар мен әдістемелерді қолдана отырып, аудитор үлкен көлемдегі деректерде (бас кітаптан, қосалқы кітаптардан немесе басқа операциялық деректерден), соның ішінде талдау, қайта есептеу, қайта орындау немесе салыстыру үшін тәуекелдерді бағалау процедураларын орындай алады.

Басшылықтың және құрылымның басқа қызметкерлерінің сұраулары (Сілтеме: 14 (а) тармақ)

Неліктен құрылым шеңберінде басшылық пен басқалардың сұраныстары жасалады

A22. Тәуекелдерді анықтау және бағалау және одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу үшін тиісті негізді қамтамасыз ету үшін аудитор алған ақпаратты басшылық пен қаржылық есептілікті жасауға жауапты тұлғалардан сұрау арқылы алуға болады.

A23. Басшылықтың және қаржылық есептілікті жасауға жауапты тұлғалардың, сондай-ақ ұйымдағы басқа да тиісті тұлғалардың және әртүрлі деңгейдегі өкілеттіктері бар басқа қызметкерлердің сұраулары аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде әртүрлі көзқарастар бере алады.

Мысалдар:

- Басшылық жүктелген тұлғаларға сұрақ қою аудиторға басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауына басшылық жүктелген тұлғалардың қадағалау дәрежесін түсінуге көмектеседі. ISA 260 (Қайта қаралған)²³ аудиторға осыған байланысты басшылық үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардан ақпарат алуға көмектесетін тиімді екіжақты байланыстың маңыздылығын мойындайды.
- Күрделі немесе әдеттен тыс операцияларды бастауға, өңдеуге немесе көрсетуге жауапты қызметкерлерден сұрау аудиторға белгілі бір есеп саясатын таңдау мен қолданудың дұрыстығын бағалауға көмектеседі.
- Ұйымның адвокаттарының сұраулары сот ісін жүргізу, заңдар мен ережелерді сақтау, алаяқтық туралы мәліметтер және т. б. сияқты мәселелер туралы ақпарат бере алады. сот ісін жүргізу, заңдар мен ережелерді сақтау, алаяқтық немесе ұйымға қатысты болжамды алаяқтық туралы мәліметтер, кепілдіктер, сатудан кейінгі іскери серіктестермен келісімдер (мысалы, бірлескен ұйымдар) және шарттық шарттардың мәні.
- Маркетинг немесе сату қызметкерлерінің сұраулары ұйымның маркетингтік стратегияларындағы өзгерістер, сату тенденциялары немесе келісімшарт шарттары туралы ақпарат бере алады. маркетингтік стратегиялар, сату тенденциялары немесе клиенттермен келісімшарт шарттары.
- Тәуекелдерді басқару қызметіне (немесе осы функцияларды орындайтын тұлғаларға) бағытталған сұраулар қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін операциялық және реттеуші тәуекелдер туралы ақпарат бере алады.
- АТ қызметінің қызметкерлеріне бағытталған сұраулар жүйедегі өзгерістер, жүйенің бұзылуы немесе бақылау және АТ-мен байланысты басқа тәуекелдер туралы ақпарат бере алады.

Ішкі аудиттің функциясын түсіну

A24. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектесетін ақпаратқа ие тұлғаларға сауалнама жүргізу кезінде мемлекеттік сектордың аудиторлары қосымша көздерден, мысалы, тиімділік аудитін немесе ұйымның басқа аудиторлық тексерулерін жүргізуге қатысатын аудиторлардан ақпарат ала алады.

Ішкі аудит қызметі жүргізетін сұрау салулар

4-қосымшада ұйымның ішкі аудит функциясын түсіну туралы ойлар келтірілген.

Неліктен ішкі аудит қызметіне сұрау салынады (егер мұндай қызмет бар болса)

A25. Егер ұйымда ішкі аудит функциясы болса, онда осы функция шеңберіндегі тиісті тұлғалардың сауалнамасы аудиторға ұйымды және оның ортасын, сондай-ақ ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуге, тәуекелдерді анықтауға және бағалауға көмектеседі.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына тән ойлар

A26. Мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторлары көбінесе ішкі бақылау мен қолданыстағы заңдар мен ережелерді сақтауға байланысты қосымша міндеттерге ие. Ішкі аудит қызметіндегі тиісті тұлғалардың сұраулары аудиторға қолданыстағы заңдар мен нормативтік актілерге елеулі сәйкессіздік қаупін, сондай-ақ қаржылық есептілікке байланысты бақылаудың кемшіліктері қаупін анықтауға көмектеседі.

²³ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс* 4 (b) тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Талдамалық процедуралар (Сілтеме: 14 (b) тармақ)

Неліктен талдамалық процедуралар тәуекелді бағалау процедурасы ретінде орындалады

A27. Талдамалық процедуралар сәйкессіздіктерді, әдеттен тыс операцияларды немесе оқиғаларды, сондай-ақ аудитке салдары бар сұрақтарды көрсете алатын сомаларды, арақатынастарды және тенденцияларды анықтауға көмектеседі. Анықталған ерекше немесе күтпеген қатынастар аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін, әсіресе алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтауға көмектеседі.

A28. Осылайша, тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде орындалатын аналитикалық процедуралар аудитор білмеген ұйым қызметінің аспектілерін анықтау немесе өзгерістер сияқты факторлар сияқты тән тәуекел факторларының шағымдардың бұрмалануға бейімділігіне қалай әсер ететінін түсіну арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектеседі.

Талдамалық процедуралардың түрлері

A29. Тәуекелді бағалау процедуралары ретінде орындалатын процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

Сату көлемі мен сауда шаршы метрінің ауданы немесе сатылған тауарлар көлемі (қаржылық емес ақпарат) арасындағы байланыс сияқты қаржылық және қаржылық емес ақпаратты енгізу.
Жоғары деңгейлі жинақталған деректерді пайдаланыңыз. Тиісінше, осы аналитикалық процедуралардың нәтижелері айтарлықтай бұрмалану ықтималдығы туралы кең түсінік бере алады.

Мысалы:

Көптеген ұйымдардың аудитінде, соның ішінде күрделі емес бизнес модельдері мен процестері және күрделі емес ақпараттық жүйелері бар аудитор ақпараттық жүйелерді салыстыра алады, аудитор аралық немесе айлық шоттар немесе ай сайынғы шоттар бойынша қалдықтарды алдыңғы кезеңдегі қалдықтармен өзгерту сияқты ақпаратты қарапайым салыстыра алады. облыстар туралы түсінік алу үшін ықтимал жоғары тәуекел.

A30. Осы ISA аудитордың аналитикалық процедураларды тәуекелді бағалау процедуралары ретінде пайдалануын қарастырады. ISA 520²⁴ аудитордың аналитикалық процедураларды мәні бойынша процедуралар ретінде қолдануы («маңызды аналитикалық процедуралар») және аудитордың аудит соңында аналитикалық процедураларды орындау жауапкершілігі қарастырылады. Тиісінше, тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде орындалатын аналитикалық процедуралар ISA 520 талаптарына сәйкес орындалмауы керек. Алайда, ISA 520 талаптары мен қолданбалы материалдары тәуекелдерді бағалау процедуралары аясында аналитикалық процедураларды орындау кезінде аудитор үшін пайдалы нұсқаулық бола алады.

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A31. Талдамалық процедуралар автоматтандырылуы мүмкін бірқатар құралдарды немесе әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Деректерге автоматтандырылған процедураларды қолдану деректерді талдау деп аталуы мүмкін.

Мысал:

Аудитор есепте көрсетілген нақты сомаларды бюджетке салынған сомалармен салыстыру үшін электрондық кестені қолдана алады немесе ұйымның ақпараттық жүйесінен деректерді шығарып, осы деректерді одан әрі талдау арқылы күрделі процедураны орындай алады. Тәуекелді бағалаудың қосымша процедуралары қажет болуы мүмкін операциялар кластарын, шоттардағы қалдықтарды анықтау немесе ақпаратты ашу үшін бейнелеу әдістерін қолдану.

Бақылау және тексеру (Сілтеме: 14 (c) тармақ)

Неліктен бақылау және тексеру тәуекелді бағалау процедуралары ретінде жүзеге асырылады

A32. Бақылаулар мен инспекциялар басшылықтың және басқалардың өтініштерін қолдауы, растауы немесе жоққа шығаруы, сондай-ақ ұйым мен оның айналасы туралы ақпарат беруі мүмкін.

Масштабтау

A33. Егер саясат немесе процедуралар құжатталмаған болса немесе ұйымның бақылау құралдары аз болса, аудитор бақылау құралдарының орындалуын бақылау немесе тестілеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау мен бағалауды қолдау үшін кейбір аудиторлық дәлелдерді ала алады.

²⁴ ISA 520, Аналитикалық процедуралар

Мысалдар:

- Аудитор, тіпті егер олар құрылыммен құжатталмаған болса да, тікелей бақылау негізінде түгендеуді бақылау механизмдері туралы түсінік ала алады.
- Аудитор міндеттердің бөлінуін бақылай алады.
- Аудитор парольдердің енгізілуін бақылай алады.

Тәуекелді бағалау процедурасы ретінде бақылау және тексеру

A34. Тәуекелді бағалау процедуралары бақылауды немесе тексеруді қамтуы мүмкін

- Ұйымдастыру операциялары.
- Ішкі құжаттар (мысалы, бизнес-жоспарлар мен саясаттар), ішкі бақылау жазбалары мен нұсқаулықтары.
- Басшылық дайындаған есептер (мысалы, тоқсан сайынғы басшылық есептері және аралық қаржылық есептілік) және басқаруға жауапты тұлғалар (мысалы, жиналыс хаттамалары). басқаруға жауапты (мысалы, Директорлар кеңесі отырыстарының хаттамалары).
- Ұйымның үй-жайлары мен жабдықтары.
- Сауда және бизнес журналдары сияқты сыртқы көздерден алынған ақпарат; талдаушылардың, банктердің немесе рейтингтік агенттіктердің есептері; нормативтік немесе жұртшылық нормативтік немесе қаржылық басылымдар; немесе ұйымның қаржылық көрсеткіштері туралы басқа да сыртқы құжаттар. (мысалы, А79 тармағында айтылған).
- Басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың мінез-құлқы мен әрекеттері (мысалы, аудит комитетінің отырысын бақылау).

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A35. Автоматтандырылған құралдар немесе әдістер, мысалы, қашықтықтан бақылау құралдары (мысалы, ұшқышсыз ұшу аппараты) арқылы активтерді бақылау немесе тексеру үшін де пайдаланылуы мүмкін.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына тән ойлар

A36. Мемлекеттік сектор аудиторлары орындайтын тәуекелдерді бағалау процедуралары сонымен қатар заң шығарушы органдар үшін басшылық дайындаған құжаттарды, мысалы, қызмет нәтижелері туралы міндетті есеп беруге байланысты құжаттарды бақылауды және тексеруді қамтуы мүмкін.

Басқа көздерден алынған ақпарат (Сілтеме: 15-тармақ)

Неліктен аудитор басқа көздерден алынған ақпаратты қарастырады

A37. Басқа көздерден алынған ақпарат елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысты болуы мүмкін, өйткені ол ақпарат алуға және түсінуге мүмкіндік береді

- Ұйым қызметінің сипаты және оның іскерлік тәуекелдері, сондай-ақ алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда не өзгеруі мүмкін.
- Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың әдептілігі мен этикалық құндылықтары, олар аудитордың бақылау шарттарын түсінуіне де қатысты болуы мүмкін. аудитордың бақылау шарттарын түсінуі.
- Қаржылық есептіліктің қолданылатын жүйесі және оны ұйым қызметінің сипаты мен жағдайларына қолдану.

Басқа да тиісті көздер

A38. Басқа тиісті ақпарат көздеріне мыналар жатады

- Жасалған қорытындыларды қоса алғанда, ISA 220 сәйкес клиентпен қарым-қатынасты немесе аудиторлық тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру бойынша аудитордың процедуралары.²⁵
- Осы субъект үшін аудит бойынша серіктес орындаған басқа тапсырмалар. Аудиторлық тапсырма бойынша серіктес субъект үшін басқа тапсырмаларды орындау барысында аудитке қатысты білімді, оның ішінде субъект пен оның ортасы туралы білімді ала алады. Мұндай тапсырмалар келісілген процедуралар бойынша тапсырмаларды немесе аудит немесе аттестаттау бойынша басқа тапсырмаларды, соның ішінде осы юрисдикциядағы есептілікке қосымша талаптарды орындау жөніндегі тапсырмаларды қамтуы мүмкін.

²⁵ ISA220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, 12-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Аудитордың құрылымға қатысты бұрынғы тәжірибесі және алдыңғы тексерулер туралы ақпарат (Сілтеме: 16-тармақ)

Неліктен алдыңғы тексерулерден алынған ақпарат ағымдағы аудит үшін маңызды

A39. Аудитордың субъектімен жұмысының алдыңғы тәжірибесі және алдыңғы аудиттер барысында орындалған аудиторлық процедуралар аудиторға аудитордың тәуекелдерді бағалау процедураларының сипаты мен көлемін анықтауына, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысы бар ақпаратты бере алады.

Алдыңғы аудит барысында алынған ақпараттың сипаты

A40. Аудитордың субъектімен жұмысының алдыңғы тәжірибесі және алдыңғы аудиттер барысында орындалған аудиторлық процедуралар аудиторға келесі мәселелер туралы ақпарат бере алады

- Бұрын болған бұрмаланулар және олардың уақтылы түзетілгендігі.
- Субъектінің және оның қоршаған ортасының сипаты, сондай-ақ субъектінің ішкі бақылау жүйесі (бақылаудың кемшіліктерін қоса алғанда).
- Ұйымда немесе оның қызметінде алдыңғы қаржы кезеңі аяқталған сәттен бастап болуы мүмкін елеулі өзгерістер.
- Аудиторға қажетті аудиторлық процедураларды орындау қиынға соғатын, мысалы, олардың күрделілігіне байланысты операциялардың және басқа да оқиғалардың немесе шоттардың қалдықтарының нақты түрлері (және тиісті ақпаратты ашу).

A41. Аудитор аудитордың осы субъектімен бұрынғы жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде және егер аудитор осы ақпаратты ағымдағы аудит мақсаттары үшін пайдаланғысы келсе, алдыңғы аудиттер барысында орындалған аудиторлық процедуралардың нәтижесінде алынған ақпараттың орынды және сенімді болып қалатынын анықтауы керек. Егер ұйым қызметінің сипаты немесе мән-жайлары өзгерсе немесе жаңа ақпарат пайда болса, онда алдыңғы кезеңдердегі ақпарат ағымдағы аудит үшін орынды және сенімді болуын тоқтатуы мүмкін. Мұндай ақпараттың орындылығына немесе сенімділігіне әсер етуі мүмкін өзгерістер болғанын анықтау үшін аудитор сұрау салып, тиісті жүйелерді айналып өту сияқты басқа тиісті аудиторлық процедураларды орындай алады. Егер ақпарат сенімді болмаса, аудитор осы жағдайларда сәйкес келетін қосымша процедураларды орындауды қарастыруы мүмкін.

Аудиторлық топтың талқылауы (Сілтеме: 17-18 тармақтар)

Өзара іс-қимыл жөніндегі топ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін қолдануды және құрылымның қаржылық ведомостарын елеулі бұрмалау мүмкіндігін талқылауы тиіс себептер

A42. Топтың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін қолдануды және ұйымның қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануларға ұшырауын талқылауы:

- Топтың тәжірибелі мүшелеріне, соның ішінде өзара әрекеттесу серіктесіне ұйым туралы білімдеріне негізделген өз ойларымен бөлісуге мүмкіндік береді. Ақпарат алмасу өзара әрекеттесу тобының барлық мүшелерін жақсы түсінуге ықпал етеді.
- Жұмыс тобының мүшелеріне ұйым ұшырайтын бизнес тәуекелдері туралы, оған тән тәуекел факторлары операциялар кластары, шоттардағы қалдықтар және ақпаратты ашу бойынша деректердің бұрмалану ықтималдығына қалай әсер етуі мүмкін екендігі туралы, сондай-ақ қаржылық есептілік алаяқтық немесе қателік салдарынан елеулі бұрмалануларға қалай және қайда ұшырауы мүмкін екендігі туралы ақпарат алмасуға мүмкіндік береді.
- Аудит тобының мүшелеріне өздеріне жүктелген нақты салалардағы қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану мүмкіндігін жақсырақ түсінуге көмектесу және олар жүргізетін аудиторлық процедуралардың нәтижелері аудиттің басқа аспектілеріне, соның ішінде аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі туралы шешімдерге қалай әсер ететінін түсіну. Атап айтқанда, талқылау жұмыс тобының мүшелеріне жұмыс тобының әрбір мүшесінің ұйым қызметінің сипаты мен мән-жайларын түсінуіне негізделген қарама-қайшы ақпаратты қосымша қарастыруға көмектеседі.
- Аудит барысында алынған, аудит барысына әсер етуі мүмкін, елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға немесе осы тәуекелдерге қатысты орындалатын аудиторлық процедураларға әсер етуі мүмкін жаңа ақпаратпен байланысу және алмасу үшін негіздеме береді.

ISA 240 талқылау барысында аудиторлар тобынан ұйымның қаржылық есептілігі алаяқтық салдарынан, оның ішінде алаяқтықтың қалай болуы мүмкін екендігі туралы елеулі бұрмалануларға қалай және қайда ұшырауы мүмкін екендігіне назар аударуды талап етеді.²⁶

A43. Кәсіби скептицизм аудиторлық дәлелдемелерді сыни тұрғыдан бағалау үшін қажет, ал аудиторлар тобында белсенді және ашық талқылау, соның ішінде қайта тексерулер жүргізу кезінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін

²⁶ ISA240, 16-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

анықтау мен бағалаудың жақсаруына әкелуі мүмкін. Талқылау нәтижесінде аудитор кәсіби скептицизмді қолдану ерекше маңызды болуы мүмкін аудиттің нақты бағыттарын анықтай алады және тиісті біліктілігі бар тәжірибелі топ мүшелерін осы салалармен байланысты аудиторлық процедураларға қатысуға тарта алады.

Масштабтау

A44. Егер тапсырманы бір тұлға орындаса, мысалы, жеке тәжірибеші (яғни, сарапшылар тобында талқылау мүмкін болмаған кезде), A42 және A46 тармақтарында көрсетілген мәселелерді қарау аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерінің қай жерде болуы мүмкін екенін анықтауға көмектеседі.

A45. Тапсырманы үлкен топ орындаған кезде, мысалы, шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті сияқты, барлық топ мүшелерінің бір талқылауға қатысуы әрдайым қажет емес немесе практикалық емес (мысалы, бірнеше жерде аудит жүргізу), сонымен қатар барлық топ мүшелеріне талқылау барысында қабылданған барлық шешімдер туралы хабарлау қажет емес. Шарт бойынша серіктес, егер қажет деп тапса, арнайы дағдылары немесе білімі бар тұлғаларды және компоненттердің аудитіне жауапты тұлғаларды қоса алғанда, топтың негізгі мүшелерімен мәселелерді талқылай алады, бұл ретте шарт бойынша топ шеңберінде қажет деп есептелетін коммуникация деңгейін ескере отырып, талқылау жөніндегі өкілеттіктерді басқа тұлғаларға береді. Тапсырма бойынша серіктеспен келісілген байланыс жоспары пайдалы болуы мүмкін.

Қолданылатын қаржылық есептілік шеңберінде ақпаратты ашуды талқылау

A46. Ақпаратты ашуға қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын қарастыру аудиттің алғашқы кезеңдерінде ақпаратты ашуға қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі, тіпті қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі тек қысқартылған ақпаратты ашуды қажет ететін жағдайларда да. Аудит тобы талқылай алатын мәселелерге мыналар жатады:

- Маңызды жаңа немесе қайта қаралған ашуларға әкелуі мүмкін қаржылық есептілік талаптарындағы өзгерістер;
- Жаңа немесе қайта қаралған ақпараттың айтарлықтай ашылуына әкелуі мүмкін ортадағы, қаржылық жағдайдағы немесе ұйымның қызметіндегі өзгерістер, мысалы, қарастырылып отырған кезеңдегі бизнесті айтарлықтай біріктіру сияқты маңызды ақпаратты ашу;
- бұрын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу қиын болуы мүмкін ашулар; және
- Күрделі мәселелер бойынша ақпаратты ашу, соның ішінде қандай ақпаратты ашу керектігі туралы басшылықтың айтарлықтай пікірін талап ететіндер.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A47. Жұмыс тобымен талқылау шеңберінде мемлекеттік сектор аудиторлары мемлекеттік сектор аудиторының мандатынан немесе міндеттерінен туындайтын кез келген қосымша кеңірек мақсаттар мен олармен байланысты тәуекелдерді де қарастыра алады.

Құрылымды және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету (Сілтеме: 19-27 тармақтар)

1-6 қосымшаларда ұйым және оның қоршаған ортасы, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алуға мүмкіндік беретін қосымша ойлар келтірілген.

Қажетті түсінікке қол жеткізу (Сілтеме: 19-27 тармақтар)

A48. Субъект және оның ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және субъектінің ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу - бұл аудит барысында жалғасатын ақпаратты жинау, жаңарту және талдаудың динамикалық және қайталанатын процесі. Сондықтан аудитордың үміттері жаңа ақпарат алған сайын өзгеруі мүмкін.

A49. Аудитордың ұйымды және оның ортасын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсінуді аудиторға операциялар кластары, шоттар бойынша қалдықтар және маңызды операциялар кластары, шоттар бойынша қалдықтар және ашулар болуы мүмкін ашылулар бойынша бастапқы күтулерді әзірлеуге көмектеседі. Операциялардың, шоттардың қалдықтары мен ақпаратты ашудың күтілетін маңызды кластары аудитордың ұйымның ақпараттық жүйесін түсіну көлемін анықтауға негіз болады.

Неліктен оның құрылымы мен жұмыс істеу шарттарын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін түсіну қажет (Сілтеме: 19-20 тармақтар)

A50. Аудитордың ұйымды және оның қоршаған ортасын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін түсінуді аудиторға ұйымға қатысты оқиғалар мен жағдайларды түсінуге және оған тән тәуекел факторларының қаржылық есептіліктегі талаптардың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес бұрмалануларға ұшырауына қалай

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

және қаншалықты әсер ететінін анықтауға көмектеседі. Мұндай ақпарат аудиторға Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға мүмкіндік береді. Бұл координаттар жүйесі сонымен қатар аудиторға аудитті жоспарлауға және аудит барысында кәсіби пікір мен кәсіби скептицизмді қолдануға көмектеседі, мысалы

- ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) немесе басқа да тиісті стандарттарға сәйкес қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (мысалы, ISA 240 сәйкес алаяқтық тәуекелдеріне қатысты немесе ISA 540 (Қайта қаралған)) сәйкес бухгалтерлік бағалауға байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау кезінде;
- ISA 250 сәйкес қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін заңнамаға және нормативтік актілерге сәйкес келмейтін жағдайларды анықтау бойынша процедураларды орындау;²⁷
- ISA 700 (қайта қаралған) сәйкес қаржылық есептілікте ақпаратты ашудың барабарлығын бағалау;²⁸ және
- ISA 320 сәйкес маңыздылығын немесе маңыздылығын анықтау;²⁹ немесе
- Есеп саясатын таңдау мен қолданудың дұрыстығын және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашудың барабарлығын бағалау.

A51. Аудитордың субъектіні, оның ортасын және қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсінуі аудитордың келесі аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау тәсіліне де әсер етеді, мысалы

- ISA520 сәйкес талдамалық процедураларды орындауға қатысты күтулерді әзірлеу;³⁰
- ISA330 сәйкес жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау; және
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау (мысалы, жасалған болжамдарға немесе басшылықтың ауызша және жазбаша мәлімдемелеріне қатысты). ауызша және жазбаша өтініштер).

Масштабтау

A52. Қажетті түсінудің сипаты мен дәрежесі аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады және субъектінің сипаты мен жағдайларына байланысты субъектіден субъектіге қарай өзгереді, соның ішінде

- Ұйымның мөлшері мен күрделілігі, оның ішінде оның ат ортасы;
- Аудитордың ұйыммен бұрынғы тәжірибесі;
- Ұйымдастыру жүйелері мен процестерінің сипаты, оның ішінде олардың ресімделуі; және
- Ұйымның құжаттамасының сипаты мен нысаны.

A53. Аудитор қажетті түсінікке қол жеткізу үшін жүргізетін тәуекелдерді бағалау процедуралары күрделі емес ұйымдардың аудитінде азырақ және күрделі емес ұйымдардың аудитінде кеңірек және күрделі ұйымдардың аудитінде кеңірек болуы мүмкін. Аудитор талап ететін түсіну тереңдігі ұйымды басқару процесінде басшылыққа қарағанда аз болуы мүмкін.

A54. Кейбір қаржылық есеп беру жүйелері шағын ұйымдарға қаржылық есептілікте қарапайым және егжей-тегжейлі ақпаратты ашуға мүмкіндік береді. Алайда, бұл аудиторды ұйым, оның ортасы және қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі туралы түсінік алу міндетінен босатпайды. Ұйымға қатысты қаржылық есептіліктің қолданылатын жүйесі мен жүйесі.

A55. Ұйымның АТ-ны қолдануы, сондай-ақ ат ортасындағы өзгерістердің сипаты мен дәрежесі қажетті түсінікке жету үшін қажетті арнайы дағдылардың болуына әсер етуі мүмкін.

Ұйым және оны қоршаған орта (Сілтеме: 19 (а) тармағы)

Құрылымның ұйымдық құрылымы, жауапкершілік және басқару және бизнес-модель (Сілтеме: 19 (а) (i) тармағы)

Құрылымның ұйымдастырушылық құрылымы және жауапкершілігі

A56. Ұйымның ұйымдық құрылымы мен меншік нысанын түсіну аудиторға келесі мәселелерді түсінуге мүмкіндік береді

- Ұйым құрылымының күрделілігі.

²⁷ ISA 250 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау*, 14-тармақ

²⁸ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, 13 (е) тармағы

²⁹ ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 10-11 тармақ

³⁰ ISA 520, 5-тармақ

Мысалы:

Ұйым біртұтас ұйым бола алады немесе ұйымның құрылымына еншілес ұйымдар, бөлімшелер немесе бірнеше жерде орналасқан басқа компоненттер кіруі мүмкін. Сонымен қатар, заңды құрылым операциялық жүйеден өзгеше болуы мүмкін. Күрделі құрылым көбінесе елеулі бұрмалану қаупінің жоғарылауына әкелетін факторларды тудырады. Мұндай мәселелер гудвиллдің, бірлескен ұйымдардың, инвестициялардың немесе арнайы мақсаттағы ұйымдардың есебінің дұрыстығын, сондай-ақ қаржылық есептіліктегі осындай мәселелер туралы ақпаратты ашуды қамтуы мүмкін.

- Меншік иелері мен басқа жеке немесе заңды тұлғалар, соның ішінде байланысты тараптар арасындағы меншік және қарым-қатынас. Бұл байланысты тараптармен жүргізілген операциялардың қаржылық есептілікте тиісті түрде анықталғанын, есепке алынғанын және тиісті түрде ашылғанын анықтауға көмектеседі.³¹
- Меншік иелері, басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар мен басшылық арасындағы айырмашылық.

Мысалы:

Күрделі емес ұйымдарда ұйым иелері ұйымны басқаруға қатыса алады, сондықтан ешқандай айырмашылықтар жоқ. Керісінше, акциялары биржада тізімделген кейбір ұйымдар сияқты, менеджмент, ұйым иелері және басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар арасында нақты айырмашылық болуы мүмкін.³²

- Ұйымның АТ- ортасының құрылымы мен күрделілігі.

Мысалы:

Ұйым мүмкін:

- Әр түрлі бизнес бөлімшелерінде бірнеше тұқым қуалайтын жүйелердің болуы, олар нашар біріктірілген, нәтижесінде күрделі орта пайда болады.
- Сыртқы немесе ішкі қызмет провайдерлерін өз ортасының жекелеген аспектілеріне қызмет көрсету үшін пайдаланыңыз (мысалы, хостингті өз ортасынан үшінші тарапқа беру немесе орталықтандырылған басқару үшін ортақ қызмет көрсету орталығын пайдалану).

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A57. Аудитор ақпараттық жүйені түсіну процедуралары аясында транзакциялар ағындарын түсіну және деректерді өңдеу үшін автоматтандырылған құралдар мен әдістерді қолдана алады. Осы процедуралардың нәтижесінде аудитор ұйымның ұйымдық құрылымы туралы немесе ұйым бизнесті жүргізетін тұлғалар туралы (мысалы, жеткізушілер, клиенттер, байланысты тараптар), клиенттер, байланысты тараптар туралы ақпарат ала алады).

Мемлекеттік сектор ұйымдарына тән ойлар

A58. Мемлекеттік сектор кәсіпорнына меншік жеке секторда көрсетілгендей маңызды болмауы мүмкін, өйткені ұйымға қатысты шешімдер саяси процестер нәтижесінде одан тыс жерлерде қабылдануы мүмкін. Сондықтан басшылық қабылданған кейбір шешімдерді басқара алмауы мүмкін. Іске қатысты болуы мүмкін мәселелердің қатарына ұйымның біржақты шешім қабылдау қабілетін және басқа мемлекеттік сектор ұйымдарының біржақты шешім қабылдау қабілетін, сондай-ақ басқа мемлекеттік сектор органдарының ұйымның миссиясы мен стратегиялық бағытын бақылау немесе ықпал ету қабілетін түсіну жатады.

Мысалы:

Мемлекеттік сектор ұйымы өзінің стратегиясы мен мақсаттарын жүзеге асырмас бұрын ұйымға кірмейтін тараптардың мақұлдауын сұрауды талап ететін заңдарға немесе басқа үкіметтік директиваларға бағынуы мүмкін. Сондықтан ұйымның құқықтық құрылымына қатысты мәселелер қолданыстағы заңдар мен ережелерді, сондай-ақ ұйымның жіктелуін қамтуы мүмкін (яғни, ұйым - министрлік, департамент, агенттік немесе басқа да типтегі ұйым ба).

Басқарма

Неліктен аудиторға басқару принциптерін түсіну керек

A59. Ұйымды басқару жүйесін түсіну аудиторға ұйымның ішкі бақылау жүйесіне тиісті бақылауды қамтамасыз ету қабілетін түсінуге көмектеседі. Дегенмен, бұл түсінік ұйымның қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалау қаупіне ұшырауының артуын көрсететін кемшіліктердің болуын да көрсетуі мүмкін.

³¹ ISA 550 талаптарды белгілейді және аудитордың байланысты тараптарды қарауы бойынша нұсқаулар береді.

³² ISA 260 (Қайта қаралған) A1 және A2 тармақтарында басшылыққа жауапты адамдарды анықтау бойынша нұсқаулар бар және кейбір жағдайларда басшылыққа жауапты тұлғалардың кейбіреулері немесе барлығы ұйымды басқаруға қатысуы мүмкін екенін түсіндіреді.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Ұйымды басқару принциптерін түсіну

А60. Аудитор ұйымды басқару туралы түсінік алған кезде қарастыруы мүмкін мәселелерге мыналар жатады

- Ұйымды басқаруға жауапты біреу немесе барлық тұлғалар қатысады ма.
- Атқарушы емес кеңестің, егер бар болса, әкімшілік басшылықтан болуы (және бөлінуі).
- Басқаруға жауапты тұлғалар, мысалы, директорлар сияқты ұйымның құқықтық құрылымының ажырамас бөлігі болып табылатын лауазымдарды атқара ма.
- Тексеру комитеті сияқты басқаруға жауапты тұлғалардың кіші топтарының болуы және осындай топтың міндеттері.
- Қаржылық тізімдемелерді бекітуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті қадағалау саласындағы басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері.

Ұйымның бизнес-моделі

1-қосымшада ұйым мен оның бизнес-моделі туралы түсінік алу туралы қосымша ойлар, сондай-ақ арнайы мақсаттағы ұйымдардың аудиті үшін қосымша ойлар келтірілген.

Неліктен аудитор ұйымның бизнес моделін түсінеді

А61. Ұйымның мақсаттарын, стратегиясын және бизнес-моделін түсіну аудиторға құрылымды стратегиялық деңгейде түсінуге және оның алдында тұрған іскерлік тәуекелдерді түсінуге көмектеседі. Қаржылық есептілікке әсер ететін іскерлік тәуекелдерді түсіну аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі, өйткені іскерлік тәуекелдердің көпшілігі қаржылық салдарға, демек, қаржылық есептілікке әсер етеді.

Мысалдар:

Ұйымның бизнес-моделі АТ-ны әртүрлі тәсілдермен пайдалануға сүйене алады:

- Занды тұлға жеке дүкеннен аяқ киім сатады және аяқ киім сатуды тіркеудің озық жүйесін қолданады; немесе
- Ұйым аяқ киімді онлайн режимінде сатады, осылайша барлық сату операциялары АТ ортасында өңделеді, соның ішінде веб-сайт арқылы операцияларды бастайды.

Осы екі құрылым үшін де айтарлықтай ерекшеленетін бизнес-модельден туындайтын коммерциялық тәуекелдер екі құрылым да аяқ киім сатқанына қарамастан айтарлықтай ерекшеленеді.

А62. Бизнес-модельдің барлық аспектілері аудитордың түсінуі үшін маңызды емес. Іскерлік тәуекелдер қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қарағанда кеңірек ұғым болып табылады, дегенмен бизнес тәуекелдеріне соңғысы да кіреді. Аудитор барлық бизнес тәуекелдерін түсінуге немесе анықтауға жауапты емес, өйткені барлық бизнес тәуекелдері есептілікті айтарлықтай бұрмалау тәуекелдеріне әкелмейді.

А63. Елеулі бұрмалану тәуекелдеріне ұшырауды арттыратын іскерлік тәуекелдер мыналардың салдарынан туындауы мүмкін

- Қате мақсаттар немесе стратегиялар, стратегияларды тиімсіз орындау, өзгерістер немесе күрделілік.
- Өзгерістердің қажеттілігін мойындай алмау, мысалы, бизнес тәуекелдеріне әкелуі мүмкін
 - Сәтсіз болуы мүмкін жаңа өнімдерді немесе қызметтерді әзірлеу;
 - Табысты даму жағдайында да өнімді немесе қызметті қолдау үшін жеткіліксіз болатын нарық; немесе
 - Занды жауапкершілік пен бедел тәуекеліне әкелуі мүмкін өнімнің немесе қызметтің ақаулары.
- Басшылықтың қасақана немесе байқаусызда біржақтылығына әкелуі мүмкін, сондықтан басшылықтың немесе Басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың негізгі болжамдары мен үміттерінің дұрыстығына әсер ететін ынталандырулар мен басшылыққа қысым.

А64. Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін ұйымның бизнес үлгісі, мақсаттары, стратегиялары және онымен байланысты бизнес тәуекелдері туралы түсінік алу кезінде аудитор қарастыруы мүмкін мәселелердің мысалдарына қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін стратегиялар мен байланысты бизнес тәуекелдері жатады, соның ішінде

- Саладағы өзгерістер, мысалы, саладағы өзгерістерге қатысты мәселелерді шешу үшін қызметкерлердің

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ
немесе тәжірибенің жетіспеушілігі;

- Өнім сапасына жауапкершілікті арттыруға әкелетін жаңа өнімдер мен қызметтер;
- Сұраныс дәл бағаланбаған кезде ұйымның бизнесін кеңейту;
- Толық немесе дұрыс енгізілмеген жаңа бухгалтерлік есеп ережелері;
- Заңды жауапкершіліктің артуына әкелуі мүмкін нормативтік талаптар;
- Ағымдағы және болашақтағы қаржыландыру қажеттіліктері, мысалы, ұйымның талаптарды орындай алмауына байланысты қаржыландырудың жоғалуы;
- АТ-ны пайдалану, мысалы, операциялық қызметке де, қаржылық есептілікке де әсер ететін жаңа ат жүйесін енгізу; немесе
- Стратегияны іске асырудың салдары, атап айтқанда, жаңа бухгалтерлік талаптардың пайда болуына әкелетін кез келген салдар.

A65. Әдетте, менеджмент бизнестің тәуекелдерін анықтайды және оларды жою саясатын жасайды. Тәуекелдерді бағалаудың мұндай процесі ішкі бақылау жүйесі болып табылады және 22-тармақта және A109-A113 тармақтарында қарастырылады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты оялар

A66. Мемлекеттік секторда жұмыс істейтін ұйымдар құндылықтарды меншік иелері үшін байлық жасайтындарға қарағанда басқа тәсілдермен құра алады және ұсына алады, бірақ олар белгілі бір мақсатты көздейтін «бизнес-модельге» ие. Мемлекеттік сектор аудиторлары талап етуі мүмкін және ұйымның бизнес-моделіне қатысты сұрақтарға мыналар жатады:

- Үкіметтің тиісті қызметін, соның ішінде онымен байланысты бағдарламаларды білу.
- Бағдарламаның мақсаттары мен стратегиялары, оның ішінде мемлекеттік саясат элементтері.

A67. Мемлекеттік сектордағы аудит үшін «басқару мақсаттары» қоғамға есеп беруді көрсету талаптарына байланысты болуы мүмкін және есеп берудің алдына қойылған мақсаттарды қамтуы мүмкін және заңдардан, ережелерден немесе басқа өкілеттіктерден туындайтын мақсаттарды қамтуы мүмкін.

Өнеркәсіп, реттеуші және басқа да сыртқы факторлар (Сілтеме: 19 (а)(ii) тармағы)

Өнеркәсіп факторлар

A68. Тиісті салалық факторларға бәсекелестік орта, жеткізушілермен және тұтынушылармен қарым-қатынас, технологиялық қатынастар және технологиялық даму сияқты салалық жағдайлар жатады. Аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады

- Нарық және бәсекелестік, соның ішінде сұраныс, мүмкіндіктер және баға бәсекелестігі.
- Циклдік немесе маусымдық операциялар.
- Ұйым өнімдерімен байланысты өндіріс технологиясы.
- Энергиямен жабдықтау және оған шығындар.

A69. Ұйым жұмыс істейтін сала қызмет сипатына немесе реттеу деңгейіне байланысты елеулі бұрмаланулардың ерекше қаупін тудыруы мүмкін.

Мысалы:

Құрылыс саласында ұзақ мерзімді келісімшарттар кірістер мен шығыстарды айтарлықтай бағалауды қамтамасыз етуі мүмкін, бұл айтарлықтай бұрмалану қаупін тудырады. Мұндай жағдайларда бағалау тобының құрамына жеткілікті білімі мен тәжірибесі бар мамандар кіруі маңызды.³³

Реттеуші факторлар

A70. Тиісті реттеуші факторларға реттеуші орта жатады. Нормативтік-құқықтық база қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесін, құқықтық және саяси жағдайларды және олардағы кез-келген өзгерістерді қамтиды, бірақ олармен шектелмейді. Аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады

- Реттелетін саланың нормативтік-құқықтық базасы, мысалы пруденциалдық талаптар, соның ішінде тиісті ақпаратты ашу.
- Ұйымның қызметіне айтарлықтай әсер ететін заңдар мен ережелер, мысалы, жұмыспен қамту саласындағы заңдар мен ережелер.
- Салық заңнамасы және нормативтік актілер.
- Қазіргі уақытта ұйымның бизнесін жүргізуге әсер ететін мемлекеттік саясат, мысалы валюталық бақылау, фискалдык бақылау, салықтар, қаржылық ынталандыру (мысалы, мемлекеттік көмек бағдарламалары), тарифтер немесе сауда шектеулері.
- Ұйымның саласы мен қызметіне әсер ететін экологиялық нормалар.

³³ ISA 220, 14-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A71. ISA 250 (Қайта қаралған) ұйымға қолданылатын заңнамалық және нормативтік-құқықтық базаға, сондай-ақ ұйым жұмыс істейтін салаға немесе секторға қатысты кейбір нақты талаптарды қамтиды.³⁴

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A72. Мемлекеттік сектор ұйымдарына аудит жүргізу кезінде ұйымның қызметіне әсер ететін арнайы заңдар немесе нормативтік актілер болуы мүмкін. Бұл ұйымның қызметі мен оның айналасын түсінудің маңызды факторы болуы мүмкін.

Басқа да сыртқы факторлар

A73. Аудитор қарастыруы мүмкін ұйымға әсер ететін басқа сыртқы факторларға жалпы экономикалық жағдайлар, пайыздық мөлшерлемелер және қаржыландырудың қол жетімділігі, инфляция немесе валютаны қайта бағалау жатады.

Құрылымның қаржылық қызметін бағалау үшін басшылық пайдаланатын көрсеткіштер (Сілтеме: 19 (a)(iii) тармағы)

Неліктен аудитор басшылықтың қандай шараларды қолданатынын түсінеді

A74. Ұйым қолданатын көрсеткіштерді түсіну аудиторға тиімділік мақсаттарына жету үшін ұйымға сыртқы және ішкі сияқты көрсеткіштер қысым жасай ма, жоқ па деген мәселені қарастыруға көмектеседі. ішкі, тиімділіктің мақсатты көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін ұйымға қысым жасайды. Бұл қысым басшылықтың басшылықтың бұрмалануы немесе алаяқтық салдарынан деректердің бұрмалану ықтималдығын арттыратын әрекеттерді жасауға итермелеуі мүмкін (мысалы, қызмет нәтижелерін жақсарту немесе қаржылық есептілікті қасақана бұрмалау үшін) (алаяқтық тәуекелдеріне қатысты талаптар мен нұсқаулар үшін ISA240-ты қараңыз).

A75. Саясат сонымен қатар аудиторға тиісті қаржылық есептілік ақпаратын айтарлықтай бұрмалау тәуекелдерінің ықтималдығын көрсете алады. Мысалы, өнімділік көрсеткіштері ұйымның сол саладағы басқа ұйымдармен салыстырғанда ерекше жылдам өсуді немесе кірістілікті бастан өткеріп жатқанын көрсетуі мүмкін.

Басшылық қолданатын шаралар

A76. Басшылық және басқалар әдетте маңызды деп санайтын көрсеткіштерді өлшейді және талдайды. Басшылықтың сауалнамасы қаржылық нәтижелерді бағалау және шаралар қабылдау үшін белгілі бір көрсеткіштерге сүйенетінін анықтауы мүмкін. және шаралар қабылдау. Мұндай жағдайларда аудитор ұйым өз қызметін басқару үшін пайдаланатын ақпаратты қарастыру арқылы ішкі және сыртқы тиімділіктің тиісті көрсеткіштерін анықтай алады. Егер мұндай сұрау тиімділікті бағалаудың немесе талдаудың жоқтығын көрсетсе, бұрмаланулар анықталмауы және түзетілмеуі қаупі артуы мүмкін.

A77. Қаржылық қызметті бағалау үшін қолданылатын негізгі көрсеткіштерге мыналар кіруі мүмкін:

- Қызметтің негізгі көрсеткіштері (қаржылық және қаржылық емес) және коэффициенттер, тенденциялар және операциялық статистика.
- Кезеңдегі қаржылық көрсеткіштерді талдау.
- Бюджеттер, болжамдар, ауытқуларды талдау, сегменттер бойынша ақпарат және бөлімдер, департаменттер деңгейіндегі қызмет нәтижелері туралы есептер және т. б.
- Қызметкерлердің жұмыс тиімділігінің көрсеткіштері және ынталандырушы сыйақы саясаты.
- Ұйым қызметінің нәтижелерін бәсекелестердің нәтижелерімен салыстыру.

Масштабтау (Сілтеме: 19 (a)(iii) тармағы)

A78. Ұйымның саясатын түсіну үшін орындалатын процедуралар ұйымның көлеміне немесе күрделілігіне, сондай-ақ меншік иелерінің немесе басшылық функциялары жүктелген тұлғалардың ұйымды басқаруға қатысуына байланысты өзгеруі мүмкін.

Мысал:

- Кейбір күрделі емес ұйымдар үшін ұйымның банктік қарыз алу шарттары (яғни, банктік келісімдер) ұйымның қызмет нәтижелеріне немесе қаржылық жағдайына қатысты көрсеткіштермен байланысты болуы мүмкін (мысалы, айналым капиталының максималды мөлшері). Аудитордың банк қолданатын көрсеткіштерді түсінуі елеулі бұрмалану қаупі жоғары аймақтарды анықтауға көмектеседі.
- Қызметінің сипаты мен шарттары күрделірек кейбір ұйымдар үшін, мысалы, сақтандыру немесе банк салаларында, қызмет немесе қаржылық жағдай көрсеткіштерін нормативтік талаптарға сәйкес бағалауға болады (мысалы, капиталдың жеткіліктілігі мен өтімділік коэффициенттері сияқты нормативтік коэффициенттер), мысалы, капиталдың жеткіліктілігі мен өтімділік коэффициенттері). Аудитордың осы көрсеткіштерді түсінуі елеулі бұрмалану қаупіне жоғары сезімталдық аймақтарын анықтауға көмектеседі.

³⁴ ISA 250 (Қайта қаралған), 13-тармақ

Басқа да ойлар

A79. Сыртқы тараптар сондай-ақ ұйым қызметінің қаржылық нәтижелерін, әсіресе қаржылық ақпарат жалпыға қолжетімді болып табылатын ұйымдарға қатысты қарап, талдай алады. ақпарат жалпыға қол жетімді. Аудитор сонымен қатар аудиторға бизнесті жақсырақ түсінуге немесе қарама-қайшы ақпаратты, мысалы, ақпаратты анықтауға көмектесу үшін жалпыға қол жетімді ақпаратты қарастыруы мүмкін.

- Талдаушылар немесе несиелік агенттіктер.
- Жаңалықтар және басқа да бұқаралық ақпарат құралдары, соның ішінде әлеуметтік медиа.
- Салық органдары.
- Реттеуші органдар.
- Кәсіподақтар.
- Несие берушілер.

Көбінесе мұндай қаржылық ақпаратты тексерілетін ұйымнан алуға болады.

A80. Қаржылық көрсеткіштерді өлшеу және талдау ішкі бақылау жүйесін бақылаумен бірдей емес (A114-A122 тармақтарындағы ішкі бақылау компоненті ретінде қарастырылады), бірақ олардың мақсаттары сәйкес келуі мүмкін:

- Қаржылық нәтижелерді өлшеу және талдау ұйым қызметінің нәтижелері басшылық (немесе үшінші тараптар) белгілеген мақсаттарға сәйкес келетіндігіне бағытталған.
- Керісінше, ішкі бақылау жүйесінің мониторингі басшылықтың қызмет нәтижелерін бағалауымен байланысты бақылауды қоса алғанда, бақылау құралдарының тиімділігін бақылауға бағытталған. соның ішінде басшылықтың қызмет нәтижелерін бағалауымен байланысты.

Алайда, кейбір жағдайларда тиімділік көрсеткіштері басшылыққа бақылаудың кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік беретін ақпарат береді.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына тән ойлар

A81. Мемлекеттік сектор ұйымы ұйымның қаржылық қызметін бағалау үшін пайдаланатын тиісті көрсеткіштерді қарастырумен қатар, мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторлары қаржылық емес ақпаратты да қарастыруы мүмкін, мысалы, қоғамдық пайда нәтижелеріне қол жеткізу (мысалы, белгілі бір бағдарлама шеңберінде қызмет көрсетілетін тұлғалардың саны).

Қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті қолданылатын тұжырымдамасы (Сілтеме: 19 (b)) тармағы

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және құрылымды есепке алу принциптерін түсіну

A82. Аудитор ұйымның қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін және оның ұйымның сипаты мен жағдайлары мен оның қоршаған ортасы тұрғысынан қалай қолданылатынын және қолданылатынын түсіну үшін қарастыруы мүмкін мәселелерге мыналар жатады

- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне қатысты ұйымның қаржылық есептілігін дайындау тәжірибесі, мысалы:
 - Бухгалтерлік есеп принциптері және салалық тәжірибе, оның ішінде салалық маңызды операциялар кластары, шот қалдықтары және тиісті операцияларды ашу, шот қалдықтары және қаржылық есептіліктегі тиісті ақпаратты ашу (мысалы, банктер үшін несиелер мен инвестициялар немесе банктер үшін зерттеулер мен әзірлемелер және инвестициялар немесе фармацевтикалық ұйымдар үшін зерттеулер мен әзірлемелер).
 - Кірісті тану.
 - Тиісті несиелік шығындарды қоса алғанда, қаржы құралдарын есепке алу.
 - Шетел валютасындағы активтер, міндеттемелер және операциялар.
 - Ерекше немесе күрделі операцияларды, соның ішінде даулы немесе дамушы салаларды есепке алу (мысалы, криптовалюталарды есепке алу).
- Ұйымның есеп саясатын таңдау мен қолдануды, соның ішінде осы саясаттағы өзгерістер ді және осы өзгерістердің себептерін түсіну. бұл өзгерістердің себептері келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін
 - Ұйым маңызды және ерекше операцияларды тану, бағалау, ұсыну және ашу үшін қолданатын әдістер.
 - Есеп саясатының маңызды принциптерінің беделді басшылық немесе консенсус жоқ даулы немесе жаңа салаларға әсері. беделді басшылық немесе консенсус.
 - Сыртқы ортадағы өзгерістер, мысалы, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіндегі өзгерістер немесе ұйымның есеп саясатына өзгерістер енгізуді талап етуі мүмкін салық реформалары.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Ұйым үшін жаңа болып табылатын қаржылық есептілік стандарттары, заңдар мен ережелер, сондай-ақ ұйым оларды қашан және қалай қабылдайтыны немесе орындайтыны. мұндай талаптарды қабылдайды немесе орындайды.

A83. Субъект пен оның қоршаған ортасы туралы түсінік алу аудиторға субъектінің қаржылық есептілігінде қандай өзгерістер болатынын қарастыруға көмектеседі (мысалы, алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда).

Мысалы:

Егер есепті кезең ішінде ұйым бизнестің едәуір бірлестігін жүзеге асырған болса, онда аудитор, ең алдымен, осы бизнесті біріктіруге байланысты операциялар кластарында, шоттардағы қалдықтар мен ашуларда өзгерістер күтеді. Немесе, егер кезең ішінде кезең ішінде есеп беру жүйелері болса, аудитордың түсінігі оған алдыңғы кезеңдегі түсініктердің қолданылатындығын растауға көмектеседі.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A84. Мемлекеттік сектор кәсіпорны үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі әрбір юрисдикцияда немесе географиялық аймақта қолданылатын нормативтік-құқықтық базамен анықталады. әр юрисдикцияда немесе географиялық аймақта қолданылады. Ұйымның қаржылық есептілік жүйесін қолдануы және оны ұйым қызметінің және оның қоршаған ортасының сипаты мен мән-жайлары контекстінде қолдануы кезінде қаралуы мүмкін мәселелерге ұйым қызметінің және оның қоршаған ортасының мән-жайлары, оның ішінде ұйым толық есептеу әдісін, мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттары бойынша есепке алудың кассалық әдісін немесе аралас әдісті қолдана ма, жоқ па, соны қамтиды.

Тәуекел факторлары шағымдардың бұрмалануға бейімділігіне қалай әсер етеді

2-қосымшада өзіне тән тәуекел факторлары бойынша топтастырылған елеулі бұрмалану тәуекелдерінің бар екендігін көрсетуі мүмкін оқиғалар мен шарттардың мысалдары келтірілген.

Неліктен аудитор өзі жұмыс істейтін құрылым мен жағдайларды және қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсіну кезінде тән тәуекел факторларын түсінеді

A85. Ұйымды және оның қоршаған ортасын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсіну аудиторға сипаттамалары операциялар кластары, шоттар кластары, шоттардағы қалдықтар немесе ашулар туралы шағымдардың бұрмалануына әсер етуі мүмкін оқиғаларды немесе жағдайларды анықтауға көмектеседі. Бұл сипаттамалар тән қауіп факторлары деп аталады. Тәуекелдің ажырамас факторлары шағымдардың бұрмалануға бейімділігіне, бұл бұрмалану ықтималдығына немесе бұрмалану мөлшеріне әсер етеді. немесе егер ол пайда болса, бұрмалану шамасына әсер етуі мүмкін Тәуекелдің ажырамас факторларының шағымдардың бұрмалануына қалай әсер ететінін түсіну аудиторға бұрмаланудың ықтималдығы немесе шамасы туралы алдын ала түсінік алуға көмектеседі, бұл аудиторға 28(b) тармағына сәйкес мәлімдеме деңгейінде Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі. Инклюзивті тәуекел факторларының шағымдардың бұрмалануына қаншалықты әсер ететінін түсіну сонымен қатар аудиторға 31(a) тармағына сәйкес инклюзивті тәуекелді бағалау кезінде ықтимал бұрмаланудың ықтималдығы мен шамасын бағалауға көмектеседі. Тиісінше, тән тәуекел факторларын түсіну аудиторға ISA 330-ға сәйкес қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуге және орындауға көмектеседі.

A86. Аудитордың бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауына және өзіне тән тәуекелді бағалауға басқа тәуекелді бағалау процедураларын, қосымша аудиторлық процедураларды немесе ISA-ның басқа талаптарын орындау барысында аудитордың алған аудиторлық дәлелдемелері де әсер етуі мүмкін (A95, A103, A111, A121, A124 және A151 тармақтарын қара).

Операциялар санатына, шот балансына немесе ақпаратты ашуға тән тәуекел факторларының әсері.

A87. Операциялар класының бұрмалануына, шоттағы қалдыққа немесе күрделілікке немесе субъективтілікке байланысты ақпаратты ашуға ұшырау дәрежесі көбінесе немесе субъективті түрде оның өзгерістерге немесе белгісіздікке қаншалықты бейім екендігімен тығыз байланысты.

Мысалы:

Егер ұйымда таңдау маңызды пайымдаудың мәні болып табылатын болжамдарға негізделген есептік бағалау болса, онда есептік бағалауды бағалауға субъективтілік те, белгісіздік те әсер етуі мүмкін.

A88. Неғұрлым көп дәрежеде операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу күрделілік немесе субъективтілік салдарынан бұрмалануға бейім болса, соғұрлым аудиторға кәсіби скептицизмді қолдану қажет болады. Сонымен қатар, егер операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу күрделілікке, субъективтілікке, өзгерістерге немесе белгісіздікке байланысты бұрмалануға бейім болса, бұл тән тәуекел факторлары көшбасшылықтың алдын-ала ойластырылмаған немесе байқаусызда немесе қасақана болуы мүмкін

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

және басшылықтың бұрмалануына байланысты бұрмалануға әсер етуі мүмкін. Аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы және бекіту деңгейіндегі ажырамас тәуекелді бағалауы да ажырамас тәуекел факторлары арасындағы байланыстарға әсер етеді.

A89. Басшылықтың бұрмалануына байланысты бұрмалануға әсер етуі мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар алаяқтықтың басқа қауіп факторларына байланысты бұрмалануға әсер етуі мүмкін. Тиісінше, бұл ISA240-тың тармағына сәйкес пайдалану үшін тиісті ақпарат болуы мүмкін, ол аудитор басқа тәуекелдерді бағалау процедуралары мен соған байланысты әрекеттерден алынған ақпараттың бір немесе бірнеше алаяқтық қауіп факторларының бар- жоғын көрсететінін бағалауды талап етеді.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттерін түсіну (Сілтеме: 21-27 тармақтар)

3-қосымшада ұйымның ішкі бақылау жүйесінің сипаты және ішкі бақылауға тән шектеулер қосымша сипатталады. 3-қосымшада ISA-ның мақсаттары үшін ішкі бақылау жүйесінің компоненттеріне қосымша түсініктеме беріледі.

A90. Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуі 21-27-тармақтарда сипатталғандай ішкі бақылау жүйесінің әрбір компонентін түсіну және бағалау үшін орындалатын тәуекелдерді бағалау процедуралары арқылы жүзеге асырылады.

A91. Осы ISA-ның мақсаттары үшін ұйымның ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөліктері ұйымның ішкі бақылау жүйесін қалай әзірлейтінін, енгізетінін және қолдайтынын немесе оның бір немесе басқа құрамдас бөлікті қалай жіктей алатынын міндетті түрде көрсетпейді. Ұйымдар ішкі бақылау жүйесінің әртүрлі аспектілерін сипаттау үшін әртүрлі терминдерді немесе жүйелерді пайдалана алады. Аудиторлық мақсаттар үшін аудиторлар осы ISA- да сипатталған барлық компоненттер қарастырылған жағдайда басқа терминологияны немесе жүйелерді қолдана алады.

Масштабтау

A92. Ұйымның ішкі бақылау жүйесін әзірлеу, енгізу және қолдау тәсілі ұйымның мөлшері мен күрделілігіне байланысты. Мысалы, аз күрделі ұйымдар өз мақсаттарына жету үшін аз құрылымдалған немесе қарапайым бақылауды (яғни саясат пен процедураларды) қолдана алады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A93. Мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторлары көбінесе ішкі бақылау бойынша қосымша міндеттерге ие, мысалы, белгіленген мінез-құлық кодексіне сәйкестік туралы есептерді немесе бюджет қаражатын жүлсау туралы есептерді ұсынады. Мемлекеттік сектор аудиторларының заңдарды, ережелерді немесе басқа да өкілеттіктерді сақтау туралы есеп беру міндеттері болуы мүмкін. Нәтижесінде олардың бақылауындағы ішкі бақылау жүйесі кеңірек және егжей-тегжейлі болуы мүмкін.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттеріндегі ақпараттық технологиялар

5-қосымшада ұйымның ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөліктерінде АТ-ны пайдалануын түсіну бойынша қосымша нұсқаулар берілген.

A94. Аудиттің жалпы мақсаты мен көлемі ұйымның негізінен қолмен жұмыс істейтін ортада, толық автоматтандырылған ортада жұмыс істейтініне немесе (яғни, ұйымның ішкі бақылау жүйесінде қолданылатын қолмен және автоматтандырылған бақылау құралдары мен басқа ресурстарға) байланысты өзгермейді.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесі компоненттерінің сипатын түсіну

A95. Бақылау құралдарын әзірлеу және енгізу тиімділігін бағалау кезінде (A175 - A181 тармақтарын қара) аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесінің әрбір құрамдас бөлігін түсінуі ұйымның экономикалық тәуекелдерді қалай анықтайтыны және оларға жауап беретіні туралы алдын ала түсінік береді. Ұйымның экономикалық тәуекелдерді қалай анықтайтынын және оған жауап беретінін түсіну. Бұл сондай-ақ аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауына әсер етуі мүмкін (A86-тармағын қара). Бұл бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру бойынша кез келген жоспарларды қоса алғанда, процедураларды жүргізуге ықпал етеді. бақылау құралдары. Мысалы:

- Аудитордың ұйымның бақылау ортасын, ұйымның тәуекелдерін бағалау процесін және бақылау компоненттерін бақылау процесін түсінуі. бақылау компоненттері қаржылық есептік деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көбірек әсер етеді.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Аудитордың ұйымның ақпараттық жүйелері мен коммуникацияларын, сондай-ақ ұйымның бақылау жүйесін түсінуі мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға әсер етуі ықтимал.

Бақылау ортасы, тәуекелдерді бағалау процесі және құрылымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі (Сілтеме: 21-тармақтар)

A96. Бақылау ортасындағы бақылау құралдары, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі және ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі негізінен жанама бақылау болып табылады (яғни, бекіту деңгейіндегі бұрмаланулардың алдын алу, анықтау немесе түзету үшін жеткілікті дәл емес, бірақ басқа бақылау құралдарын қолдайтын бақылау құралдары), сондықтан уақтылы анықтау немесе бақылау ықтималдығына жанама әсер етуі мүмкін. бұрмаланудың алдын алу). Алайда, осы компоненттердегі кейбір бақылау тікелей бақылау болуы мүмкін.

Неліктен аудитор бақылау ортасын, ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесін және ішкі бақылау жүйесін бақылау процесін түсінуі керек.

A97. Бақылау ортасы ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінің жұмыс істеуі үшін жалпы негізді қамтамасыз етеді. Бақылау ортасы бұрмалануды тікелей болдырмайды, анықтамайды немесе түзетпейді. Алайда, бұл ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттеріндегі бақылау құралдарының тиімділігіне әсер етуі мүмкін. Сол сияқты, ұйымның тәуекелдерін бағалау және ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі бүкіл ішкі бақылау жүйесін қолдайтындай жұмыс істеуі керек.

A98. Бұл компоненттер ұйымның ішкі бақылау жүйесінің негізі болғандықтан, олардың жұмысындағы кез-келген кемшіліктер қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Сондықтан аудитордың осы компоненттерді түсінуі мен бағалауы аудитордың қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауына әсер етеді, сондай-ақ аудитордың бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауына әсер етуі мүмкін. Қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері аудитордың жалпы жауабына әсер етеді, оның ішінде бұл ISA330-да талданғандай, аудитордың әрі қарайғы процедураларының сипаты, уақыты және көлемі.³⁵

Бақылау ортасы туралы түсінік (Сілтеме: 21-тармақ)

Масштабтау

A99. Аз күрделі ұйымдағы бақылау ортасының сипаты неғұрлым күрделі ұйымдағы бақылау ортасынан өзгеше болуы мүмкін. Мысалы, онша күрделі емес ұйымдарда басқаруға жауапты органдардың құрамына тәуелсіз немесе сыртқы мүше кірмеуі мүмкін. немесе сыртқы мүше және басқару функцияларын иесі-менеджер тікелей орындай алады, егер басқа иелері болмаса. Тиісінше, ұйымның бақылау ортасына қатысты кейбір ойлар онша маңызды емес немесе қолданылмайтын болуы мүмкін.

A100. Сонымен қатар, онша күрделі емес ұйымдарда бақылау ортасының элементтері туралы аудиторлық дәлелдер формада болмауы мүмкін, әсіресе басшылық пен басқа қызметкерлер арасындағы байланыс бейресми болса, бірақ дәлелдер осы жағдайларда әлі де орынды және сенімді болуы мүмкін.

Мысалдар:

- Күрделі емес ұйымның ұйымдық құрылымы қарапайым болуы мүмкін және қаржылық есептілікке байланысты функцияларды орындайтын қызметкерлердің аз санын қамтуы мүмкін.
- Егер басқару функцияларын меншік иесі-менеджер тікелей орындаса, аудитор басқаруға жауапты тұлғалардың тәуелсіздігі қамтамасыз етілмейтінін анықтай алады. басқаруға жауапты тұлғалардың тәуелсіздігі маңызды емес.
- Күрделі емес ұйымдарда жазбаша мінез-құлық кодексі болмауы мүмкін, керісінше ауызша қарым-қатынас арқылы және басшылық мысалында адалдық пен этикалық мінез-құлықтың маңыздылығын көрсететін мәдениетті қалыптастырады. Демек, басшылықтың немесе меншік иесі-менеджердің көзқарасы, хабардарлығы мен іс-әрекеті аудитордың күрделі емес ұйымның бақылау ортасын түсінуі үшін ерекше маңызға ие.

Бақылауды жүзеге асыру шарттарын түсіну (Сілтеме: 12 (a) тармағы)

A101. Аудитордың бақылау ортасы туралы түсінігін растайтын дәлелдерді сауалнама мен басқа тәуекелдерді бағалау процедураларын біріктіру арқылы алуға болады (мысалы, сауалнаманы бақылау немесе құжаттарды тексеру арқылы растау).

³⁵ ISA 330, A1-A3 тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A102. Басшылықтың адалдық пен этикалық құндылықтарға деген адалдығын көрсететін дәрежесін қарастырған кезде аудитор басшылық пен қызметкерлерге сауалнама жүргізу және сыртқы көздерден алынған ақпаратты қарау арқылы мыналар туралы түсінік ала алады

- Басшылық қызметкерлерге іскерлік тәжірибе мен этикалық мінез-құлық туралы көзқарастарын қалай жеткізеді; және
- Басшылықтың мінез-құлқының жазбаша кодексін зерттеу және басшылықтың осы Кодекске сәйкес әрекет ететіндігін бақылау.

Бақылау ортасын бағалау (Сілтеме: 21 (b) тармағы)

Неліктен аудитор бақылау ортасын бағалайды

A103. Аудитордың ұйымның адалдық пен этикалық құндылықтарды ұстануына сәйкес мінез-құлықты қалай көрсететінін бағалауы; бақылау ортасы тиісті және этикалық құндылықтарды қамтамасыз ете ме; бақылау ортасы ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттері үшін тиісті негізді қамтамасыз ете ме; және бақылаудың анықталған кемшіліктері ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттеріне нұқсан келтіре ме. аудиторға ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттеріндегі ықтимал мәселелерді анықтауға көмектеседі. ішкі бақылау. Себебі бақылау ортасы ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттері үшін негіз болып табылады. Бұл бағалау сонымен қатар аудиторға ұйымның тәуекелдерін түсінуге, демек, қаржылық есептілік пен бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектеседі (A86 тармағын қара).

Аудитордың бақылау ортасын бағалауы

A104. Аудитордың бақылау ортасын бағалауы 21(a) тармағына сәйкес алынған түсінікке негізделеді.

A105. Кейбір ұйымдарда үлкен еркіндікке ие бір тұлға басым болуы мүмкін. Бұл тұлғаның іс-әрекеті мен көзқарасы ұйымның мәдениетіне қатты әсер етуі мүмкін, бұл өз кезегінде бақылау ортасына қатты әсер етуі мүмкін. Мұндай әсер оң немесе теріс болуы мүмкін.

Мысалы:

Бір тұлғаның тікелей қатысуы ұйымның өсу мақсаттарына және басқа мақсаттарға жетуі үшін маңызды болуы мүмкін және тиімді ішкі бақылау жүйесін құруға айтарлықтай үлес қоса алады. Екінші жағынан, білім мен өкілеттіктердің мұндай шоғырлануы басшылықтың бақылауының күшін жою нәтижесінде ақпараттың бұрмалану ықтималдығының артуына әкелуі мүмкін.

A106. Аудитор басқаруға жауапты органдардың тәуелсіз мүшелерінің қатысуын ескере отырып, басқару ортасының әртүрлі элементтеріне көшбасшылық жұмысының философиясы мен стилі қалай әсер ететінін қарастыра алады. басқару.

A107. Бақылау ортасы ішкі бақылау жүйесінің дұрыс негізін қамтамасыз ете алады және алаяқтық қаупін азайтуға көмектеседі, ал барабар бақылау ортасы алаяқтық үшін тиімді тосқауыл бола алмайды.

Мысалы:

Білікті қаржылық, бухгалтерлік және АТ қызметкерлерін тартуға бағытталған кадрлық саясат пен процедуралар қаржылық ақпаратты өңдеу және тіркеу және тіркеу кезінде қателіктер қаупін азайтуы мүмкін. Алайда, мұндай саясат пен процедуралар жоғары басшылықтың бақылауды алып тастау қаупін төмендетпеуі мүмкін (мысалы, пайданы көбейту мақсатында).

A108. Аудитордың ұйымның АТ-ны пайдалануына байланысты бақылау ортасын бағалауы келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін

- АТ менеджменті ұйымның сипаты мен күрделілігіне және оның АТ-мен жүзеге асырылатын қызметіне сәйкес келе ме, оның ішінде ұйымның технологиялық платформасының немесе архитектурасының күрделілігі немесе жетілуі және ұйымның қаржылық есептілігін қолдау үшін ат қосымшаларына сүйену дәрежесі.
- АТ-ға қатысты менеджменттің ұйымдық құрылымы және бөлінген ресурстар (мысалы, ұйым тиісті АТ ортасына және қажетті жетілдірулерге инвестиция салған ба, жеткілікті білікті мамандарды жалдаған ба, соның ішінде ұйым коммерциялық бағдарламалық қамтылымды (өзгеріссіз немесе шектеулі өзгерістермен) пайдаланатын жағдайларды қоса алғанда).

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Ұйымның тәуекелдерін бағалау процесін түсіну (Сілтеме: 22 (a) тармағы)

A109. A62 тармағында көрсетілгендей, барлық іскерлік тәуекелдер есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдеріне әкелмейді. Басқару үшін жауапкершілік жүктелген басшылық пен тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігіне қатысты іскерлік тәуекелдерді қалай анықтағанын және осы тәуекелдерді жою бойынша іс-шаралар туралы шешім қабылдағанын түсіну үшін аудитор, басқалармен қатар, басқару немесе тиісті жағдайларда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар ретінде қарастыруы мүмкін:

- Ұйымның мақсаттарын осы мақсаттармен байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін жеткілікті дәлдікпен және айқындықпен анықтады;
- Ұйымның мақсаттарына жету үшін тәуекелдерді анықтады және осы тәуекелдерді қалай басқару керектігін анықтау үшін негіз ретінде осы тәуекелдерді талдады; және
- Ұйымның мақсаттарына жетуге байланысты тәуекелдерді қарастыру кезінде алаяқтықты қарастырды.³⁶

A110. Аудитор ұйымның қаржылық есептілігін және оның ішкі бақылау жүйесінің басқа аспектілерін дайындау үшін осындай тәуекелдердің салдарын қарастыра алады.

Ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесін бағалау (Сілтеме: 22 (b) тармағы)

Неліктен аудитор ұйымның тәуекелдерін бағалау процесінің орындылығын бағалайды

A111. Аудитордың ұйымның тәуекелдерді бағалау процесін бағалауы аудиторға ұйымның туындауы мүмкін тәуекелдерді қай жерде анықтағанын және ұйымның оларға қалай жауап бергенін, туындауы мүмкін тәуекелдерді қалай анықтағанын және ұйымның оларға қалай жауап бергенін түсінуге көмектеседі. Аудитордың ұйымның өзінің іскерлік тәуекелдерін қалай анықтайтынын және осы тәуекелдерді қалай бағалайтынын және басқаратынын бағалауы аудиторға осы тәуекелдердің ұйымның сипаты мен күрделілігіне сәйкес анықталғанын, бағаланғанын және басқарылатынын түсінуге көмектеседі. Бұл бағалау сонымен қатар аудиторға қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектеседі (A86 тармағын қара).

Ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесінің орындылығын бағалау (Сілтеме: 22 (b) тармағы)

A112. Аудитордың ұйымның тәуекелдерді бағалау процесінің барабарлығын бағалауы 22(a) тармағына сәйкес алынған түсінікке негізделеді.

Масштабтау

A113. Ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі оның жағдайларына сәйкес келе ме, жоқ па, қызметтің сипаты мен күрделілігін ескере отырып, аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады.

Мысалы:

Кейбір күрделі емес ұйымдарда, атап айтқанда меншік иелері басқаратын ұйымдарда тәуекелдерді тиісті бағалау басшылықтың немесе менеджердің тікелей қатысуымен жүргізілуі мүмкін (мысалы, менеджер немесе менеджер пайда болатын экономикалық тәуекелдерді анықтау үшін бәсекелестердің қызметін және нарықтағы басқа өзгерістерді үнемі зерттей алады). Мұндай типтегі ұйымдардағы тәуекелдерді бағалаудың дәлелі көбінесе ресми құжаттамаға ие болмайды, бірақ аудитордың басшылықпен сөйлесуінен басшылық тәуекелдерді бағалау процедураларын орындайтыны анық болуы мүмкін.

Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі туралы түсінік алу

Масштабтау

A114. Күрделі емес ұйымдарда, әсіресе меншік иелері басқаратын ұйымдарда, аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесін түсінуі көбінесе менеджменттің немесе меншік иесінің операцияларға қалай тікелей қатысатындығына бағытталған, өйткені бақылаудың басқа түрлері болмауы мүмкін.

Мысалы:

Басшылық клиенттерден ай сайынғы есептердегі дәлсіздіктер туралы шағымдар ала алады, бұл меншік иесі-менеджерге клиенттердің төлемдерін бухгалтерлік есепте көрсету мерзімдері туралы ескертуі мүмкін.

³⁶ ISA 240, 19-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A115. Ішкі бақылау жүйесін бақылаудың ресми процесі жоқ ұйымдар үшін ішкі бақылау жүйесін бақылау процесін түсіну ұйымның бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау қабілетін ілгерілетуге арналған басшылық дайындаған бухгалтерлік ақпаратты мерзімді тексеруді қамтитын ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтуы мүмкін.

Ұйымдағы ішкі бақылау жүйесін бақылау процесін түсіну (Сілтеме: 22 (a) тармағы)

A116. Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуіне қатысты болуы мүмкін мәселелерге мыналар жатады

- Бақылау іс-шараларының жоспары, мысалы, олар мерзімді немесе тұрақты ма;
- Мониторинг бойынша іс-шараларды өткізудің нәтижелілігі мен жиілігі;
- Бақылау құралдарының тиімді болғанын анықтау үшін бақылау шараларының нәтижелерін уақтылы бағалау; және
- Анықталған кемшіліктер түзету әрекеттерін қабылдауға жауапты тұлғаларға осындай кемшіліктер туралы уақтылы хабарлауды қоса алғанда, тиісті түзету әрекеттері арқылы қалай жойылды.

A117. Аудитор сонымен қатар ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі ақпараттық технологияларды қолданумен байланысты ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарын бақылауға қалай бағытталғанын қарастыра алады. Бұл, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Күрделі АТ орталарын бақылау құралдары:
 - Ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарын әзірлеудің ағымдағы тиімділігін бағалайды және қажет болған жағдайда өзгертін жағдайларға жауап ретінде оларды өзгертеді; немесе
 - Ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалаңыз.
- Міндеттердің бөлінуін қамтамасыз ететін ақпаратты өңдеудің автоматтандырылған бақылау құралдарында қолданылатын авторизацияны бақылайтын бақылау құралдары.
- Қаржылық есептілікті автоматтандыруға байланысты бақылау қателері немесе кемшіліктері қалай анықталатынын және жойылатынын бақылайтын бақылау құралдары.

Бөлімшенің ішкі қайта қарау функциясын түсіну (Сілтеме: 24 (a) (iii) тармағы)

4-қосымшада ұйымның ішкі аудит функциясын түсіну туралы қосымша ойлар келтірілген.

A118. Аудитордың ішкі аудит қызметіндегі тиісті тұлғалардан сұрауы аудиторға ішкі аудит қызметінің міндеттерінің сипаты туралы түсінік алуға көмектеседі. Егер аудитор қызметтің міндеттері ұйымның қаржылық есептілігімен байланысты екенін анықтаса, ол ішкі аудит қызметі жүзеге асыратын немесе жүзеге асыруы керек қызмет туралы қосымша түсінік ала алады, егер бар болса, ішкі аудит қызметінің аудит жоспарын қарастырады және осы жоспарды қызметтегі тиісті тұлғалармен талқылайды. Мұндай түсінік аудитордың сұраныстарынан алынған ақпаратпен бірге аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға тікелей қатысы бар ақпаратты бере алады. Егер аудитордың ішкі аудит қызметінің жұмысын алдын ала түсінуі негізінде аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын орындалуы қажет аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін өзгерту немесе көлемін қысқарту үшін пайдалануды көздесе, ISA 610 қолданылады (2013 жылы қайта қаралған)³⁷.

Ішкі бақылау жүйесін бақылау үшін ұйым процесінде қолданылатын басқа ақпарат көздері

Ақпарат көздерін түсіну (Сілтеме: 22 (b) тармағы)

A119. Мониторинг процесінде басшылық сыртқы тараптардың хабарламаларында қамтылған ақпаратты, мысалы, клиенттердің шағымдары немесе реттеушілердің түсініктемелері сияқты, проблемаларды көрсетуі немесе жақсартуды қажет ететін аймақтарды анықтауы мүмкін ақпаратты қолдана алады.

Неліктен аудитор ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау үшін пайдаланылатын ақпарат көздерін түсінуі керек

A120. Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау кезінде пайдаланатын ақпарат көздерін, соның ішінде пайдаланылған ақпараттың өзекті және сенімді екендігін түсінуі аудиторға ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесінің дұрыс екендігін бағалауға көмектеседі. Егер басшылық мониторинг үшін пайдаланылатын ақпарат негізсіз өзекті және сенімді деп есептесе, онда бұл ақпаратта болуы мүмкін қателер басшылықтың мониторинг нәтижелері бойынша дұрыс емес қорытынды жасауына әкелуі мүмкін.

³⁷ ISA610 (2013 жылы қайта қаралған), *Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану*

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Ұйым жүзеге асыратын ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесін бағалау (Сілтеме: 24 (с) тармағы)

Неліктен аудитор ұйым жүзеге асыратын ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесінің орындылығын бағалайды A121.

A121. Аудитордың бақылау құралдарының тиімділігін бақылау үшін ұйымның тұрақты және бөлек бағалауды қалай жүргізетінін бағалауы аудиторға ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінің бар-жоғын түсінуге көмектеседі, сондықтан ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерін түсінуге көмектеседі. Бұл бағалау сонымен қатар аудиторға қаржылық есептілік пен елеулі бұрмалану тәуекелдерін растау деңгейінде анықтауға және бағалауға көмектеседі (A86 тармағын қара).

Ұйым жүзеге асыратын ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесінің орындылығын бағалау (Сілтеме: 24 (с) тармағы)

A122. Аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесінің сәйкестігін бағалауы аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесін түсінуге негізделеді.

Ақпараттық жүйе және коммуникациялық және бақылау қызметі (Сілтеме: 25-26 тармақтар)

A123. «Ақпараттық жүйелер мен коммуникациялар» және «Бақылау қызметі» компоненттеріндегі бақылау құралдары, ең алдымен, тікелей бақылау құралдары болып табылады (яғни, бекіту деңгейіндегі бұрмаланулардың алдын алу, анықтау немесе түзету үшін жеткілікті дәл бақылау құралдары).

Неліктен аудитор бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі ақпараттық жүйе мен коммуникация мен бақылауды түсінуі керек

A124. Аудитор ұйымның ақпараттық жүйелері мен коммуникацияларын түсінуге міндетті, өйткені қаржылық есептілікті дайындауға және қаржылық есептілікті дайындауға қатысты операциялардың қозғалысын және ақпаратты өңдеу ұйымы қызметінің басқа аспектілерін реттейтін ұйымның саясатын түсіну және осы компоненттің қаржылық есептілікті дайындауды қаншалықты қолдайтынын бағалау аудиторға айтарлықтай бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектеседі бекіту деңгейінде. Мұндай түсіну мен бағалау сонымен қатар аудиторлық процедуралардың нәтижелері ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысты күтулерге сәйкес келмейтін, тапсырманы қабылдау кезінде немесе оны орындау барысында алынған ақпарат негізінде құрылуы мүмкін мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға әкелуі мүмкін (A 86 тармағын қара).

A125. Аудитор бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі нақты бақылау құралдарын анықтауы, бақылау құралдарының дизайнын бағалауы, дизайнды және осы бақылау құралдарының енгізілгенін анықтауы керек, өйткені бұл аудитордың тәуекелдерге басшылық ету тәсілін түсінуді тереңдетеді, сондықтан ISA 330 талап еткендей, осы тәуекелдерге жауап ретінде одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін негіз жасайды. Тәуекел спектрі бойынша тәуекел неғұрлым жоғары бағаланса, аудиторлық дәлелдер соғұрлым сенімді болуы керек. дәлелдер сенімді болуы керек. Аудитор анықталған бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарламаса да, аудитордың осы бақылау құралдарын түсінуі аудиторлық процедуралардың сипатын, уақытын және көлемін дамытуға әсер етуі мүмкін, бұл олармен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап береді.

Аудитордың ақпараттық жүйе және коммуникация және бақылау саласындағы қызметті түсінуі мен бағалауының итеративті сипаты

A126. A49 тармағында түсіндірілгендей, аудитордың ұйымды және оның қоршаған ортасын, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсінуі аудиторға операциялар кластары, шот қалдықтары және маңызды операциялар кластары, шот қалдықтары және ашулар болуы мүмкін ашылулар туралы бастапқы күтулерді әзірлеуге көмектеседі. 25(a) - тармақта аталған ақпараттық жүйе мен коммуникациялық компонент туралы түсінік алған кезде аудитор ақпаратты өңдеу жөніндегі ұйымның қызметі туралы түсіну деңгейін анықтау үшін осы бастапқы үміттерді пайдалана алады.

A127. Аудитордың ақпараттық жүйені түсінуі операциялардың маңызды кластарымен, шот қалдықтарымен және ақпаратты ашумен байланысты ақпараттық ағындарды, сондай-ақ ақпаратты өңдеу ұйымының басқа да тиісті аспектілерін анықтайтын саясаттарды түсінуді қамтиды. Бұл ақпарат, сондай-ақ ақпараттық жүйені аудитордың бағалауы нәтижесінде алынған ақпарат аудитордың бастапқыда анықталған маңызды операциялар кластарына, шот қалдықтарына және ақпаратты ашуға қатысты күтулерін растауы немесе одан әрі әсер етуі мүмкін (A126 тармағын қара).

A128. Операциялардың елеулі кластары, шоттар мен ашулар бойынша қалдықтар туралы ақпараттың ұйымның ақпараттық жүйесіне, ол арқылы және одан қалай түсетіні туралы түсінік алған кезде аудитор 26(a) тармақта айқындалуы тиіс бақылау іс-әрекеттері шеңберінде бақылау құралдарын да анықтай алады. Аудитордың бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдарын анықтауы және бағалауы бастапқыда журналды бақылау құралдарына бағытталуы мүмкін, оны аудитор процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін әзірлеу кезінде операциялық тиімділікке тексеруді жоспарлап отыр.

A129. Аудитордың өзіне тән тәуекелді бағалауы бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдарын сәйкестендіруге де әсер етуі мүмкін. Мысалы, аудитордың елеулі тәуекелдерге жататын бақылау құралдарын анықтауы, егер аудитор 31-тармаққа сәйкес бекіту деңгейінде ажырамас тәуекелді бағалаған жағдайда ғана мүмкін болады. Сонымен қатар, аудитор тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейтінін анықтаған тәуекелдерге қатысты бақылау құралдары (33-тармаққа сәйкес) аудитор өзіне тән тәуекелді бағалауды жүргізгенге дейін де анықталмайды.

A130. Аудитордың мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауына әсер етеді

- «Ақпараттық жүйелер және коммуникациялар» компонентіндегі ақпаратты өңдеу жөніндегі қызметке қатысты ұйымның саясатын түсіну және
- Бақылау қызметінің құрамдас бөлігі шеңберінде бақылау құралдарын анықтау және бағалау.

Ақпараттық жүйе және коммуникациялар туралы түсінік алыңыз (Сілтеме: 25-тармақ)

3-қосымшада, 15-19 тармақтарда ақпараттық жүйе мен коммуникациялар бойынша қосымша ойлар келтірілген.

Масштабтау

A131. Аз күрделі ұйымдардағы ақпараттық жүйе және онымен байланысты бизнес-процестер ірі ұйымдарға қарағанда күрделірек болуы мүмкін және аз күрделі АТ ортасын қамтуы мүмкін. Менеджменттің тікелей қатысуымен аз күрделі ұйымдар бухгалтерлік есеп процедураларын, күрделі бухгалтерлік жазбаларды немесе жазбаша саясатты егжей-тегжейлі сипаттауды қажет етпеуі мүмкін. Сондықтан ақпараттық жүйенің тиісті аспектілерін түсіну күрделі емес ұйымның аудитінде аз күш жұмсауды қажет етуі мүмкін және бақылауларға немесе құжаттамалық тексерулерге қарағанда бақылауларға немесе сұрауларға қарағанда көбірек сұрауларды қамтуы мүмкін. Алайда, түсіну қажеттілігі ISA 330-ға сәйкес одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеудің негізін қамтамасыз ету үшін маңызды болып қала береді, сонымен қатар аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға немесе бағалауға көмектеседі (A86 тармағын қара).

Ақпараттық жүйе туралы түсінік алу

A132. Ұйымның ішкі бақылау жүйесі ұйымның есеп беру мақсаттарына, соның ішінде есеп беру мақсаттарына қатысты аспектілерді қамтиды, бірақ сонымен бірге ұйымның операциялық мақсаттарына немесе қаржылық есептілікке қатысты сәйкестік мақсаттарына қатысты аспектілерді қамтуы мүмкін. Аудитордың ақпараттық жүйе туралы түсінігінің бөлігі ретінде ұйымның операцияларды қалай бастайтынын және ақпарат жинайтынын түсіну, егер мұндай ақпарат қаржылық есептілікті дайындауға қатысты болса, сәйкестік мақсаттары мен операциялық мақсаттарға қол жеткізуге арналған ұйым жүйелері (оның саясаты) туралы ақпаратты қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, кейбір ұйымдарда жоғары интеграцияланған ақпараттық жүйелер болуы мүмкін, осылайша қаржылық есептілік мақсаттарына, сәйкестік пен операциялық мақсаттарға және олардың комбинацияларына бір уақытта қол жеткізуге арналған бақылау құралдары.

A133. Ұйымның ақпараттық жүйесін түсіну ұйымның ақпаратты өңдеу қызметінде қолданылатын ресурстарды түсінуді қамтиды. Ақпараттық жүйенің тұтастығы үшін тәуекелдерді түсінуге қатысты болуы мүмкін адами ресурстар туралы ақпарат мыналарды қамтиды

- Жұмысты орындайтын тұлғалардың құзыреттілігі;
- Жеткілікті ресурстардың болуы; және
- Міндеттерді бөлудің жеткіліктілігі.

A134. Аудитор операциялардың маңызды кластарына, шоттардағы қалдықтарға және ұйымның ақпараттық жүйесі мен коммуникациядағы ақпаратты ашуға қатысты ақпарат ағынын реттейтін саясат туралы түсінік алу кезінде қарастыруы мүмкін мәселелерге мыналар жатады

- Өңдеуге жататын операцияларға, басқа оқиғаларға және шарттарға қатысты деректер немесе ақпарат;
- Осындай деректердің немесе ақпараттың тұтастығын сақтау үшін ақпаратты өңдеу; және
- Ақпаратты өңдеу кезінде қолданылатын ақпараттық процестер, персонал және басқа ресурстар.

A135. Ұйымның бизнес-процестерін, соның ішінде транзакциялардың қалай жасалатынын түсіну аудиторға ұйым орналасқан жағдайларға сәйкес ұйымның ақпараттық жүйесі туралы түсінік алуға көмектеседі.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A136. Аудитордың ақпараттық жүйе туралы түсінігін әртүрлі тәсілдермен алуға болады, соның ішінде:

- Тиісті қызметкерлерден операцияларды бастау, тіркеу, өңдеу және есеп беру үшін қолданылатын процедуралар туралы немесе ұйымның қаржылық есептілігін жасаудың қаржылық процесі туралы сұрау
- Ұйымның ақпараттық жүйесі бойынша саясат пен процедуралық нұсқаулықтарды немесе басқа құжаттамаларды зерттеу;
- Ұйымның ақпараттық жүйесі бойынша саясат пен процедуралық нұсқаулықтарды немесе басқа құжаттамаларды зерттеу;
- Операцияларды таңдау және олардың ақпараттық жүйедегі тиісті процестен өтуі (яғни өту).

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A137. Аудитор сонымен қатар операциялардың бухгалтерлік жазбаларын сақтайтын ұйымның ақпараттық жүйесінің мәліметтер базасына тікелей қол жеткізу немесе сандық жүктеу үшін автоматтандырылған әдістерді қолдана алады. Ақпаратқа қол жеткізудің автоматтандырылған құралдарын немесе әдістерін қолдана отырып, аудитор журнал жазбаларын немесе белгілі бір операцияға немесе олардың бухгалтерлік есепте басталғаннан бастап бас кітапта көрсетілгенге дейінгі операциялардың барлық жиынтығына қатысты басқа сандық жазбаларды қадағалау арқылы операциялардың ақпараттық жүйе арқылы қалай өтетіндігі туралы түсінігін растай алады. Операциялардың толық немесе үлкен жиынтығын талдау сонымен қатар осы операцияларды өңдеудің әдеттегі немесе күтілетін процедураларынан ауытқуларды анықтауға әкелуі мүмкін, бұл елеулі бұрмалану қаупін анықтауға әкелуі мүмкін.

Жалпы және қосалқы кітаптардан алынбаған ақпарат

A138. Қаржылық есептілікте бас және көмекші кітаптарға жатпайтын ақпарат болуы мүмкін. Аудитор қарастыруы мүмкін осындай ақпараттың мысалдары

- Қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға қатысы бар жалдау нәтижесінде алынған ақпарат.
- Ұйымның тәуекелдерді басқару жүйесі қалыптастыратын қаржылық есептілікте ашылған ақпарат.
- Басшылық сарапшылары дайындаған және қаржылық есептілікте ашылған әділ құн туралы ақпарат.
- Қаржылық есептілікте ашылған, қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған бухгалтерлік бағалауды әзірлеу үшін пайдаланылатын модельдерден немесе басқа есептеулерден алынған ақпарат, соның ішінде осы модельдерде пайдаланылған бастапқы деректер мен болжамдар туралы ақпарат, мысалы
 - Активтің пайдалы қызмет ету мерзіміне әсер етуі мүмкін ұйым ішінде жасалған болжамдар; немесе
 - Ұйымның бақылауынан тыс факторлар әсер ететін пайыздық мөлшерлемелер сияқты деректер.
- Қаржылық есептілікте ашылған ақпарат қаржылық модельдерден алынған сезімталдықты талдау туралы, бұл басшылықтың балама болжамдарды қарастырғанын көрсетеді.
- Ұйымның салық декларациялары мен есепке алу деректерінен алынған қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған ақпарат.
- Қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған ақпарат, ол ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне басшылықтың бағалауын қолдау үшін дайындалған талдау нәтижесінде алынған, мысалы, ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін анықталған оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты ақпаратты ашу.³⁸

A139. Ұйымның қаржылық есептілігіндегі кейбір көрсеткіштер немесе ашулар (мысалы, несиелік тәуекел, өтімділік тәуекелі және нарықтық тәуекел туралы ақпаратты ашу) ұйымның тәуекелдерді басқару жүйесіндегі ақпаратқа негізделуі мүмкін. Алайда, аудитор тәуекелдерді басқару жүйесінің барлық аспектілерін түсінуге міндетті емес және қажетті түсіну деңгейін анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады.

Ұйымның ақпараттық жүйеде ақпараттық технологияларды қолдануы

Неліктен аудитор ақпараттық жүйеге қатысты АТ ортасын түсінеді

A140. Аудитордың ақпараттық жүйені түсінуі ұйымның ақпараттық жүйесіндегі операцияларға және ақпаратты өңдеуге қатысты АТ ортасын қамтиды. Ұйымның ақпараттық жүйесінде ақпаратты өңдеу, өйткені ұйымның АТ қосымшаларын немесе қоршаған ортаның басқа аспектілерін пайдалануы АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге әкелуі мүмкін.

A141. Ұйымның бизнес үлгісін және оның АТ пайдалануды қалай біріктіретінін түсіну ақпараттық жүйеде күтілетін АТ сипаты мен ауқымын анықтау үшін пайдалы контекст бере алады.

³⁸ ISA570 (Қайта қаралған), 19-20 тармақтар

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

АТ-ны қолданудың мәнін түсіну

A142. Аудитордың АТ ортасын түсінуі белгілі бір АТ қолданбаларының сипаты мен санын және ақпараттық жүйедегі операциялар ағынына және ақпаратты өңдеуге қатысты АТ ортасының басқа аспектілерін анықтауға және түсінуге бағытталуы мүмкін. Ақпараттық жүйедегі транзакциялар немесе ақпарат ағынындағы өзгерістер АТ қосымшаларындағы бағдарламалық өзгерістердің немесе осы транзакцияларды немесе ақпаратты өңдеуге немесе сақтауға қатысатын мәліметтер базасындағы деректердің тікелей өзгеруінің нәтижесі болуы мүмкін.

A143. Аудитор АТ қосымшаларын және оларды қолдайтын АТ инфрақұрылымын аудитордың операциялардың маңызды кластарына, шоттардағы қалдықтарға және ашуларға қатысты ақпараттың ұйымның ақпараттық жүйесіне қалай енетінін, ол арқылы өтетінін және шығатынын түсінуімен қатар анықтай алады.

Білім беру хабарламалары туралы түсінік алу (Сілтеме: 25 (b) тармағы)

Масштабтау

A144. Ірі, күрделі ұйымдарда аудитор ұйымның коммуникацияларын түсіну кезінде ескеретін ақпаратты саясат жөніндегі нұсқаулықтардан және қаржылық есептілік жөніндегі нұсқаулықтардан алуға болады.

A145. Күрделі емес ұйымдарда байланыс аз құрылымдалған болуы мүмкін (мысалы, ресми нұсқаулықтар пайдаланылмауы мүмкін), өйткені жауапкершілік деңгейлері аз және басшылық үшін көрнекілік пен қол жетімділік көп. Ұйымның көлеміне қарамастан, ашық байланыс арналары ақпаратты ұсынууды және ерекше жағдайларға жауап беруді жеңілдетеді

Ақпараттық жүйенің тиісті аспектілері ұйымның қаржылық ведомостарын дайындауды қолдайтынын бағалау (Сілтеме: 25 (c) тармағы)

A146. Аудитордың ұйымның ақпараттық жүйелері мен коммуникацияларының қаржылық есептілікті дайындауды қаншалықты қолдайтынын бағалауы 25(a)-(b) тармақтарынан алынған түсінікке негізделген.

Бақылау шаралары (Сілтеме: 26- тармақ)

Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау

3-қосымшаның 20 және 21-тармақтарында бақылау қызметіне қатысты қосымша ойлар келтірілген.

A147. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігі ұйымның ішкі бақылау жүйесінің барлық басқа құрамдас бөліктерінде саясаттың дұрыс қолданылуын қамтамасыз етуге арналған бақылау құралдарын (олар да бақылау құралы болып табылады) қамтиды және тікелей және жанама бақылау құралдарын қамтиды.

Мысалы:

Ұйым өз қызметкерлерінің жыл сайынғы түгендеуді дұрыс санауын және тіркеуін қамтамасыз ету үшін белгілеген бақылау құралдары жыл сайынғы түгендеу тәуекелдерімен тікелей байланысты, түгендеу шотындағы қалдықтың болуы мен толықтығы туралы талаптарға қатысы бар елеулі бұрмалану тәуекелдерімен тікелей байланысты.

A148. Аудитордың бақылау қызметінің құрамдас бөлігі шеңберіндегі бақылау құралдарын анықтауы және бағалауы ұйымның ақпараттық жүйесінде ақпаратты өңдеу процесінде қолданылатын және ақпараттың тұтастығы (яғни операциялардың және басқа ақпараттың толықтығы, дәлдігі мен сенімділігі) тәуекелдерін жоюға тікелей бағытталған бақылау құралдары болып табылатын ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарына бағытталған. Алайда, аудитор операциялардың ағындарын және ұйымның маңызды операциялар кластары, шоттағы қалдықтар және ақпаратты ашу үшін ақпаратты өңдеу қызметінің басқа аспектілерін анықтайтын ұйымның саясатымен байланысты ақпаратты өңдеуді бақылаудың барлық құралдарын анықтауға және бағалауға міндетті емес.

A149. Сондай-ақ бақылау ортасында, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесінде немесе ішкі бақылау жүйесін бақылау процесінде тікелей бақылау құралдары болуы мүмкін. 26-тармаққа сәйкес анықталуы мүмкін ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі. Алайда, басқа бақылау құралдарын қолдайтын бақылау құралдары мен қарастырылып отырған Бақылау арасындағы байланыс неғұрлым жанама болса, тиісті бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау және түзету тұрғысынан берілген бақылау соғұрлым тиімді бола алмайды.

Мысалы:

Сату менеджерінің аймақтар бойынша кейбір дүкендердің сауда қызметі туралы жиынтық ақпаратты тексеруі, әдетте, кірістің толықтығы туралы мәлімдемемен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жанама әсер етеді. Тиісінше, бұл тәуекелдерді бақылау құралдарына қарағанда тиімдірек болуы мүмкін, мысалы, жөнелту құжаттарын есеп айырысу құжаттарымен салыстыру.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A150. 26-тармақ сонымен қатар аудитор ат қолданбаларына және ат ортасының басқа аспектілеріне қатысты ат бақылауының жалпы құралдарын анықтауды және бағалауды талап етеді, оны аудитор ат пайдаланумен байланысты тәуекелдерге ұшырайды деп анықтады, өйткені ат бақылауының жалпы құралдары ақпаратты өңдеуді бақылаудың тұрақты тиімді жұмысын қолдайды. Бақылау үшін бір жуғыш зат әдетте бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану қаупін жою үшін жеткіліксіз.

A151. Аудитор 26-тармақ сәйкес дизайнды анықтауы, бағалауы және енгізуді анықтауы керек бақылау құралдары:

- Процедуралардың сипатын, уақытын және көлемін анықтау кезінде аудитор операциялық тиімділікке тексеруді жоспарлап отырған Бақылау құралдары. Мұндай бақылау құралдарын бағалау аудитордың ISA330-ға сәйкес процедуралар жоспарын құруына негіз болады. Бұл бақылау құралдарына тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдары да кіреді, оларға қатысты тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз етпейді.
- Бақылау құралдарына елеулі тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдары және журналдардағы жазбаларды бақылау құралдары жатады. Аудитордың осындай бақылау құралдарын анықтауы және бағалауы аудитордың Елеулі бұрмалану тәуекелдерін түсінуіне, соның ішінде елеулі бұрмаланудың қосымша тәуекелдерін анықтауға әсер етуі мүмкін (A95 тармағын қара). Бұл түсінік аудитордың анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап беретін мәні бойынша аудит процедураларының сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауына да әсер етеді.
- Аудитордың кәсіби пікіріне сүйене отырып, бекіту деңгейінде тәуекелдерге қатысты 13-тармақтың мақсаттарына қол жеткізу үшін аудитор қажет деп санайтын өзге де бақылау құралдары.

A152. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдары, егер мұндай бақылау құралдары 26(a) – тармағымен қамтылған бір немесе бірнеше өлшемдерге сәйкес келсе, сәйкестендірілуі тиіс. Алайда, егер бірнеше бақылау бір мақсатқа жетсе, осы мақсатқа қатысты әрбір бақылау құралын анықтаудың қажеті жоқ.

Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау түрлері (Сілтеме: 26-тармақ)

A153. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдарының мысалдарына авторизация және бекіту, салыстыру, тексеру (мысалы, редакциялау және сенімділікті тексеру немесе автоматтандырылған есептеулер), міндеттерді бөлу жатады. (мысалы, редакциялау және валидацияны тексеру немесе автоматтандырылған есептеулер), міндеттерді бөлу, сондай-ақ активтердің сақталуын қамтамасыз етуге бағытталған физикалық немесе логикалық бақылау.

A154. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдары қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалмаған ақпаратты ашуға байланысты ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін басшылық құрған бақылау құралдарын да қамтуы мүмкін. Мұндай бақылау құралдары негізгі және қосалқы кітаптардан тыс қаржылық есептілікке енгізілген ақпаратқа сілтеме жасай алады. бас және көмекші бухгалтерлік кітаптар.

A155. Бақылау құралдары ат ортасында немесе қолмен жұмыс істейтін жүйелерде болса да, бақылау құралдары әртүрлі мақсаттарға ие болуы мүмкін және әртүрлі ұйымдастырушылық және функционалдық деңгейлерде қолданылуы мүмкін.

Масштабтау (Сілтеме: 26-тармақ)

A156. Күрделі емес ұйымдардың бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдары үлкен ұйымдардағы бақылау құралдарына ұқсас болуы мүмкін, бірақ олардың жұмыс істеуінің формальдылығы басқаша болуы мүмкін. Сонымен қатар, онша күрделі емес ұйымдарда тікелей басшылық жүзеге асыратын бақылау құралдары көп болуы мүмкін.

Мысалы:

Менеджменттің клиенттерге несие беру және маңызды сатып алуды мақұлдау құқығы шоттар мен операциялардың айтарлықтай қалдықтарын сенімді бақылауды қамтамасыз ете алады.

A157. Қызметкерлер саны аз күрделі ұйымдарда міндеттерді бөлу практикалық тұрғыдан аз болуы мүмкін. Алайда, иесі басқаратын ұйымда иесі-менеджер үлкен ұйымға қарағанда тікелей қатысу арқылы тиімдірек қадағалауды жүзеге асыра алады. Бұл жауапкершілікті бөлудің шектеулі мүмкіндіктерін өтей алады. ISA 240-та түсіндірілгендей, бір тұлғаны басқарудағы үстемдік бақылау жүйесінің ықтимал кемшілігі болуы мүмкін, өйткені басшылықтың бақылауды алып тастау мүмкіндігі бар.³⁹

Бекіту деңгейінде ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау шаралары (Сілтеме: 26 (a) тармағы)

Маңызды тәуекел болып табылатын тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау шаралары (Сілтеме: 25 (a) (i) тармағы)

A158. Аудитор елеулі тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынауды

³⁹ ISA240, A28 тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

жоспарлап отыр ма, жоқ па, аудитордың басшылықтың осы тәуекелдерді жою тәсілін түсінуі ISA330⁴⁰ талап еткендей, елеулі тәуекелдерді жоюға бағытталған процедураларды әзірлеу және орындау үшін негіз бола алады. елеулі стандартты емес немесе бағалау мәселелерімен байланысты тәуекелдер, көбінесе күнделікті бақылауға бейім емес, басшылықта мұндай тәуекелдерді жоюға бағытталған басқа шаралар болуы мүмкін. Тиісінше, аудитордың стандартты емес немесе бағалау сұрақтарына байланысты туындайтын елеулі тәуекелдерді бақылау құралдары әзірленгенін және ұйымға енгізілгенін түсінуі басшылықтың осы тәуекелдерге қалай жауап беретіні және қалай әрекет ететіні туралы ақпаратты қамтуы мүмкін. Мұндай шаралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың немесе сарапшылардың болжамдарды тексеруі сияқты бақылау құралдары.
- Бухгалтерлік бағалауға арналған құжатталған процестер.
- Басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардың бекітуі.

Мысалы:

Маңызды сот процесі туралы хабарлама алу сияқты қайталанбайтын оқиғалар болған жағдайда, ұйымның жауаптарын қарау бұл мәселе тиісті сарапшылардың (мысалы, ішкі немесе сыртқы заңгерлердің) қарауына жіберілді ме, ықтимал әсерді бағалау жүргізілді ме және ұйым бұл мәселені қаржылық есептілікте қалай ашуды ұсынады деген сұрақты қамтуы мүмкін.

A159. ISA240⁴¹ аудитор алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерімен байланысты бақылау құралдарын түсінуді талап етеді (олар елеулі тәуекелдер ретінде қарастырылады) және одан әрі аудитор үшін басшылық алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін әзірлеген, енгізген және қолдайтын бақылау құралдары туралы түсінік алу маңызды екенін түсіндіреді.

Журнал жазбаларын бақылау (Сілтеме: 26 (a) (ii) тармағы)

A160. Барлық аудиторлық тексерулер кезінде анықталуы күтілетін бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау құралдарына журналдардағы жазбаларды бақылау құралдары кіреді, өйткені ұйымның операцияларды өңдеу нәтижесінде алынған ақпаратты негізгі кітапқа енгізу тәсілі әдетте журналдардағы жазбаларды пайдалануды қамтиды, стандартты және стандартты емес, автоматтандырылған немесе қолмен. Басқа бақылау құралдарын анықтау дәрежесі ұйым қызметінің сипатына және аудитордың одан әрі аудиторлық процедураларға жоспарланған тәсіліне байланысты өзгеруі мүмкін.

Мысалы:

Күрделі емес ұйымның аудиті кезінде ұйымның ақпараттық жүйесі күрделі болмауы мүмкін және аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенуді жоспарламауы мүмкін. Сонымен қатар, аудитор елеулі тәуекелдерді немесе басқа да елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтамауы мүмкін, оларға қатысты аудитор бақылау құралдарының дизайнын бағалауы және олардың енгізілгенін анықтауы қажет. Мұндай тексеру барысында аудитор субъектінің бақылау құралдарынан басқа анықталған бақылау құралдары жоқ екенін анықтай алады. субъектінің журналдардағы жазбаларды бақылау құралдарынан басқа бақылау құралдары.

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A161. Бас кітапты қолмен жүргізу жүйелерінде журналдардағы стандартты емес жазбаларды бухгалтерлік кітаптарды, журналдарды және растайтын құжаттарды, сондай-ақ растайтын құжаттарды талдау арқылы анықтауға болады. Егер негізгі кітапты жүргізу және қаржылық есептілікті дайындау үшін автоматтандырылған процедуралар қолданылса, онда мұндай жазбалар тек электронды түрде болуы мүмкін, сондықтан оларды автоматтандырылған процедуралар арқылы анықтау оңайырақ.

Мысалы:

Күрделі емес ұйымның аудиті кезінде аудитор қарапайым электрондық кестеде барлық журнал жазбаларының толық тізімін ала алады. Содан кейін аудитор журналдардағы жазбаларды әртүрлі сүзгілер арқылы сұрыптай алады, мысалы, валютадағы сома, құрастырушының немесе шолушының аты -жөні, тек баланс пен кірістер туралы есепті көрсететін журнал жазбалары немесе аудиторға анықталған тәуекелдерге жауап беру шараларын әзірлеуге көмектесу үшін бас кітапқа жазба енгізілген күн бойынша тізімді қарау, журнал жазбаларымен байланысты.

Аудитор пайдалану тиімділігін тексеруді жоспарлап отырған бақылау шаралары (Сілтеме: 26 (a) (iii) тармағы)

A162. Аудитор растау деңгейінде айтарлықтай бұрмалану тәуекелдерінің бар-жоғын анықтайды, оған қатысты тиісті аудиторлық дәлелдемелерді тек процедуралар арқылы алу мүмкін емес. ISA330⁴² аудитор осындай елеулі

⁴⁰ ISA 330, 21-тармақ

⁴¹ ISA 240, 28 және A 33 тармақтар

⁴² ISA 330, 8 (b) тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау құралдарын әзірлеуді және өткізуді талап етеді, егер тек процедуралар бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алуға мүмкіндік бермесе. Сондықтан, егер осы тәуекелдерді жоюға бағытталған осындай бақылау құралдары болса, оларды анықтап, бағалау керек.

A163. Басқа жағдайларда, аудитор ISA 330-ға сәйкес процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтау кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігін қарастыруды жоспарлаған кезде, мұндай бақылау құралдары да анықталуы керек, өйткені ISA 330⁴³ аудитор осы бақылау құралдарының сынақтарын әзірлеуді және жүргізуді талап етеді.

Мысалдар:

Аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлай алады:

- Кәдімгі операциялар кластарында, өйткені мұндай тестілеу біртекті операциялардың үлкен көлемі үшін тиімдірек немесе тиімді болуы мүмкін.
- Егер аудитор аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде осы бақылау құралдарының операциялық тиімділігін қарастырғысы келсе, осы ақпараттың сенімділігін анықтау үшін ұйым өндіретін ақпараттың толықтығы мен дәлдігі (мысалы, жүйе жасаған есептердің жасалуын бақылау).
- Операциялар мен сәйкестік мақсаттарына байланысты, егер олар аудитор аудиторлық процедураларды орындау кезінде бағалайтын немесе пайдаланатын деректерге қатысты болса.

A164. Аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу жөніндегі жоспарларына қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдері де әсер етуі мүмкін. Мысалы, егер бақылау ортасында кемшіліктер анықталса, қоршаған орта аудитордың тікелей бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты жалпы үміттеріне әсер етуі мүмкін.

Аудитор қажет деп санайтын басқа бақылау шаралары (Сілтеме: 26 (a)-(iv) тармақтары)

A165. Аудитор анықтауды, дизайнды бағалауды және іске асыру дәрежесін анықтауды орынды деп санайтын басқа бақылау құралдарына мыналар кіруі мүмкін

- Тәуекел спектрінде жоғары деп бағаланған, бірақ маңызды тәуекел ретінде анықталмаған тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау;
- Бас бухгалтерлік кітаппен егжей-тегжейлі жазбаларды салыстыруға байланысты бақылау құралдары; немесе
- Қызмет көрсетуші ұйымды пайдалану кезінде пайдаланушы ұйымға арналған қосымша бақылау құралдары.⁴⁴

АТ қолданбаларын және АТ ортасының басқа аспектілерін, ат пайдаланумен байланысты тәуекелдерді және жалпы АТ бақылау механизмдерін анықтау (Сілтеме: 26 (b)-(c) тармақтары)

5-қосымшада АТ қосымшаларының сипаттамаларының және АТ ортасының басқа аспектілерінің мысалдары, сондай-ақ АТ қосымшаларын және АТ пайдалану кезінде туындайтын қауіп-қатерге ұшырайтын АТ ортасының басқа аспектілерін анықтауға әсер етуі мүмкін осы сипаттамалар бойынша нұсқаулар келтірілген.

АТ қолданбаларын және АТ ортасының басқа аспектілерін анықтау (Сілтеме: 26 (b) тармағы)

Неліктен аудитор анықталған АТ қосымшаларымен және қоршаған ортаның басқа аспектілерімен байланысты АТ және жалпы АТ бақылау құралдарын пайдаланумен байланысты тәуекелдерді анықтайды

A166. Осы тәуекелдерді жою үшін ұйым енгізген АТ және жалпы бақылау құралдарын пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді түсіну:

- Аудитордың мақұлдау деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынау туралы шешімі;

Мысалы:

Егер АТ-ны басқарудың жалпы құралдары АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді жою үшін тиімсіз әзірленсе немесе жеткіліксіз жүзеге асырылса (мысалы, бақылау құралдары бағдарламалардың рұқсат етілмеген өзгерістерінің немесе АТ қосымшаларына рұқсатсыз кірудің алдын алады немесе анықтайды), бұл аудитордың зардап шеккен АТ қосымшаларындағы автоматтандырылған басқару элементтеріне сүйену туралы шешіміне әсер етуі мүмкін.

⁴³ ISA 330, 8 (a) тармағы

⁴⁴ ISA402, *Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау*

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Аудитордың бақылау тәуекелін бекіту деңгейінде бағалауы;

Мысалы:

Ақпаратты өңдеуді басқарудың ағымдағы операциялық тиімділігі ат ақпаратын өңдеуді басқарудың рұқсат етілмеген бағдарламалық өзгерістерін болдырмайтын немесе анықтайтын белгілі бір АТ жалпы бақылау құралдарына байланысты болуы мүмкін (яғни, тиісті АТ қосымшасындағы бағдарламалық өзгерістерді бақылау құралдары). Мұндай жағдайларда жалпы ат бақылауының күтілетін операциялық тиімділігі (немесе болмауы) аудитордың бақылау тәуекелін бағалауына әсер етуі мүмкін (мысалы, мұндай жалпы АТ бақылауы тиімсіз болады деп күтілсе, бақылау қаупі жоғары болуы мүмкін).

- Аудитордың ұйымның АТ қосымшаларынан ақпарат жасайтын немесе қамтитын ұйым шығаратын ақпаратты тестілеу стратегиясы;

Мысалы:

Егер аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпарат АТ қосымшаларымен жасалса, аудитор жүйе құрған есептерді бақылау құралдарын тестілеу туралы шешім қабылдай алады, соның ішінде бағдарламаның орынсыз немесе рұқсатсыз өзгеру немесе есептердегі деректердің тікелей өзгеру қаупін жоятын жалпы АТ бақылау құралдарын анықтау және тестілеу.

- Аудитордың бекіту деңгейінде ажырамас тәуекелді бағалауы; немесе

Мысалы:

Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі шеңберінде жаңа немесе қайта қаралған есеп беру талаптарын қанағаттандыру үшін АТ қолданбасына бағдарламалауға елеулі немесе ауқымды өзгерістер енгізілгенде, бұл жаңа талаптардың күрделілігінің және олардың ұйымға әсерінің көрсеткіші болуы мүмкін. талаптары және олардың ұйымның қаржылық есептілігіне әсері. Мұндай ауқымды бағдарламалау немесе деректер өзгерген жағдайда, АТ қолданбасы АТ пайдаланудан туындайтын тәуекелдерге де ұшырауы мүмкін.

- Қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу.

Мысалы:

Егер ақпаратты өңдеуді бақылау жалпы АТ бақылау құралдарына тәуелді болса, аудитор жалпы АТ-ны бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынау туралы шешім қабылдауы мүмкін, бұл жалпы АТ бақылау құралдарының бақылау сынақтарын әзірлеуді талап етеді. Егер дәл осындай жағдайларда аудитор жалпы ат бақылауының операциялық тиімділігін тексермеуге шешім қабылдаса немесе жалпы ат бақылауы тиімді болмайды деп күтілсе, онда АТ-ны қолдануға байланысты туындайтын тиісті тәуекелдерді іс жүзінде процедураларды әзірлеу арқылы жою қажет болуы мүмкін. Алайда, АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдер, егер олар тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейтін тәуекелдерге қатысты болса, ескерілмеуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындының салдарын қарастыруы қажет болуы мүмкін.

АТ қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшырайтын ат қосымшаларын анықтау

A167. Ақпараттық жүйеге қатысты АТ қосымшалары үшін белгілі бір АТ процестерінің сипаты мен күрделілігін және ұйымның жалпы АТ бақылауын түсіну аудиторға ұйымның ақпараттық жүйесіндегі ақпараттың тұтастығын дәл өңдеу және сақтау үшін ұйымның қандай АТ қолданбаларына сүйенетінін анықтауға көмектеседі. Мұндай АТ қолданбалары АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерге ұшырауы мүмкін.

A168. АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелге ұшыраған ат қосымшаларын анықтау аудитор анықтаған бақылау құралдарын қарастыруды қажет етеді, өйткені мұндай бақылау АТ-ны қолдануды қамтуы немесе оларға сенуі мүмкін. Аудитор АТ қосымшасында басшылық сүйенетін және аудитор анықтаған автоматтандырылған бақылау құралдары, соның ішінде тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз етпейтін тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдары бар-жоғына назар аудара алады. Аудитор сонымен қатар операциялардың маңызды кластарына, шот-фактуралар мен ашулар бойынша қалдықтарға қатысты ақпараттың ақпараттық жүйеде қалай сақталатынын және өңделетінін және басшылық осы ақпараттың тұтастығын сақтау үшін жалпы АТ бақылау құралдарына сүйенетінін қарастыра алады.

A169. Аудитор анықтаған бақылау жүйесі жүйе тудыратын есептерге байланысты болуы мүмкін, бұл жағдайда осы есептерді жасайтын ат қолданбалары АТ пайдаланудан туындайтын тәуекелдерге ұшырауы мүмкін. Басқа жағдайларда, аудитор жүйе құрған есептерді бақылауға сүйенбеуі және мұндай есептердің кірістері мен шығыстарын тікелей тексеруді жоспарламауы мүмкін, бұл жағдайда аудитор тиісті ат қосымшаларын АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдер ретінде анықтамауы мүмкін.

Масштабтау

A170. Аудитордың АТ-процестерді түсіну дәрежесі, оның ішінде ұйымның жалпы АТ бақылау құралдарының болу дәрежесі ұйым қызметінің сипаты мен мән-жайларына және оның ат-ортасына, сондай-ақ аудитор анықтаған

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

бақылау құралдарының сипаты мен дәрежесіне байланысты болады. АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын қауіп-қатерге ұшырайтын АТ-қосымшалардың саны да осы факторларға байланысты өзгереді. АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшыраған АТ-қосымшалардың саны да осы факторларға байланысты өзгеріп отырады.

Мысалдар:

- Коммерциялық бағдарламалық қамтылымда қолданатын және бағдарламаға өзгертулер енгізу үшін бастапқы кодқа қол жеткізе алмайтын ұйымның бағдарламаға өзгертулер енгізу процесі болуы екіталай, бірақ бағдарламалық қамтылымды конфигурациялау процесі немесе процедуралары болуы мүмкін (мысалы, шоттар жоспары, есеп беру параметрлері немесе шектер). Сонымен қатар, ұйымда қолданбаға кіруді басқару процесі немесе процедуралары болуы мүмкін (мысалы, бизнес бағдарламасына әкімшілік қол жетімділігі бар тағайындалған тұлға). Мұндай жағдайларда ұйымның АТ-ны жалпы бақылаудың ресми құралдары болуы екіталай.
- Керісінше, үлкенірек ұйым АТ-ға қатты тәуелді болуы мүмкін, ат ортасы бірнеше ат қолданбаларын қамтуы мүмкін және АТ ортасын басқарудың АТ процестері күрделі болуы мүмкін (мысалы, бағдарламаларға өзгертулер әзірлейтін және енгізетін және қол жеткізу құқықтарын басқаратын арнайы ат бөлімі болуы мүмкін) және ұйым мүмкін АТ процестерін жалпы бақылаудың формальды құралдарына ие болу.
- Егер басшылық операцияларды өңдеу немесе деректерді сақтау үшін автоматтандырылған бақылау құралдарына немесе жалпы АТ бақылау құралдарына сүйенбесе және аудитор автоматтандырылған бақылау құралдарын немесе ақпаратты өңдеудің басқа құралдарын (немесе жалпы ат бақылау құралдарына сүйенетін бақылау құралдарын) анықтамаса, аудитор ұйым өндіретін барлық ақпаратты тікелей тестілеуді жоспарлай алады. АТ және АТ қолданумен байланысты туындайтын тәуекелдерге ұшырайтын АТ қолданбаларын анықтау.
- Егер нұсқаулық деректерді өңдеу немесе қолдау үшін АТ қолданбасына сүйенсе, деректер көлемі айтарлықтай және аудитор анықтаған автоматтандырылған басқару элементтерін орындау үшін нұсқаулық ат қолданбасына сүйенсе, онда АТ қолданбасы АТ пайдаланудан туындайтын тәуекелдерге ұшырауы мүмкін.

A171. Егер ұйымда неғұрлым күрделі АТ ортасы болса, онда АТ қолданбаларын және АТ ортасының басқа аспектілерін анықтау, АТ пайдалану кезінде туындайтын ілеспе тәуекелдерді анықтау және жалпы АТ бақылауын анықтау үшін арнайы ат дағдылары бар топ мүшелерін тарту қажет болуы мүмкін. Күрделі АТ орталарында мұндай қатысу айтарлықтай болуы мүмкін және айтарлықтай күш-жігерді қажет етуі мүмкін.

АТ пайдаланумен байланысты тәуекелдерге ұшырайтын АТ ортасының басқа аспектілерін анықтау

A172. АТ пайдалану кезінде туындауы мүмкін АТ ортасының басқа аспектілеріне желі, операциялық жүйе және дерекқорлар, сондай-ақ кейбір жағдайларда АТ қолданбалары арасындағы интерфейс жатады. Аудитор АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерге ұшыраған АТ қолданбаларын анықтамаса, АТ ортасының басқа аспектілері әдетте анықталмайды. Егер аудитор АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелге ұшыраған ат қосымшаларын анықтаса, онда АТ ортасының басқа аспектілері де анықталуы мүмкін (мысалы, мәліметтер базасы, операциялық жүйе, желі), өйткені бұл аспектілер анықталған ат қосымшаларына қолдау көрсетеді және олармен өзара әрекеттеседі.

АТ және жалпы АТ бақылау құралдарын пайдаланумен байланысты тәуекелдерді анықтау (Сілтеме: 26 (с) тармағы)

6-қосымшада АТ бақылауының жалпы принциптерін түсіну туралы ойлар келтірілген.

A173. Кімнен пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді анықтаған кезде аудитор кімнен-қосымшаның сәйкестендірілген сипатын немесе кімнен-органың басқа аспектісін және кімнен пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерге ұшырау себептерін қарастыруы мүмкін. Кейбір анықталған АТ қолданбалары немесе АТ ортасының басқа аспектілері үшін аудитор АТ пайдалану кезінде туындайтын, ең алдымен бағдарламалардың рұқсатсыз кіруіне немесе рұқсатсыз өзгеруіне байланысты қолданылатын тәуекелдерді, сондай-ақ сәйкес емес деректер өзгерістерімен байланысты тәуекелдерді анықтай алады (мысалы, дерекқорға тікелей қол жеткізу арқылы сәйкес келмейтін деректер өзгерістерінің қауіпі немесе деректер қорының ақпаратты тікелей манипуляциялау).

A174. АТ пайдалану кезінде қолданылатын тәуекелдердің дәрежесі мен сипаты анықталған АТ қосымшаларының сипаты мен сипаттамаларына және бизнестің басқа аспектілеріне байланысты. Анықталған АТ қосымшалары және АТ ортасының басқа аспектілері. АТ пайдаланумен байланысты қолданылатын тәуекелдер ұйым өзінің АТ ортасының белгілі бір аспектілері үшін сыртқы немесе ішкі қызмет провайдерлерін пайдаланған кезде пайда болуы мүмкін (мысалы, АТ ортасын хостингті үшінші тарапқа беру немесе қызмет провайдерін пайдалану). орта үшінші тарапқа немесе топ ішінде АТ процестерін орталықтандырылған басқару үшін жалпы қызмет көрсету орталығын пайдаланады). АТ пайдалану кезінде туындайтын қолданылатын тәуекелдер киберқауіпсіздікке қатысты да анықталуы мүмкін. Автоматтандырылған қолданбаларды басқару құралдарының көлемі немесе күрделілігі үлкенірек болса және басшылық операцияларды тиімді өңдеу немесе негізгі ақпараттың тұтастығын тиімді сақтау тұрғысынан осы бақылау құралдарына көбірек сүйенсе, АТ пайдаланумен байланысты тәуекелдердің ықтималдығы жоғары болады.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Бақылау қызметінің құрамдас бөлігінде құрылымды бағалау және белгілі бір бақылау шараларын жүзеге асыру тәртібін анықтау (Сілтеме: 26 (d) тармағы)

A175. Анықталған бақылау құралының дизайнын бағалау кезінде аудитор берілген бақылау құралы жеке немесе басқа бақылау құралдарымен бірлесіп, елеулі бұрмаланулардың (яғни бақылау мақсаттары) алдын алу немесе анықтау және түзету тұрғысынан тиімді болып табылатынын қарастырады.

A176. Аудитор бақылау құралының бар екенін және ұйым оны қолданатынын анықтау арқылы анықталған бақылау құралының орындалуын анықтайды. Аудитордың тиімділікке арналмаған бақылау құралын енгізуді бағалаудың мағынасы жоқ. Сондықтан аудитор алдымен бақылау құралының дизайнын бағалайды. Дұрыс дамымаған бақылау жүйесі бақылаудың кемшілігі болуы мүмкін.

A177. «Бақылау қызметі» компонентінде сәйкестендірілген бақылау құралдарын әзірлеуге және енгізуге қатысты аудиторлық дәлелдемелер алу үшін тәуекелді бағалау процедуралары мынадай әрекеттерді қамтуы мүмкін

- Ұйым қызметкерлерінің сауалнамасы.
- Нақты бақылау құралдарының жұмысын бақылау.
- Құжаттар мен есептерді тексеру.

Алайда, осы мақсаттар үшін тек сауалнама жеткіліксіз.

A178. Аудитор алдыңғы аудиттің тәжірибесіне сүйене отырып немесе ағымдағы кезеңдегі тәуекелдерді бағалау процедуралары негізінде басшылық Елеулі тәуекелді жою үшін бақылау құралдарын тиімсіз әзірледі немесе енгізді деп күте алады. Мұндай жағдайларда 26(d) тармақтың талаптарын орындау үшін орындалатын процедуралар мұндай бақылау құралдарының әзірленгенін немесе тиімсіз енгізілгенін анықтаудан тұруы мүмкін. Егер процедуралардың нәтижелері бақылау құралдарының қайта өңделуі, қайта жобалануы немесе енгізілуі тиіс екенін көрсетсе, аудитор қайта жобаланған немесе енгізілген бақылау құралдарына қатысты 26(b)-(d) тармақтарында көрсетілген процедураларды орындауы тиіс.

A179. Аудитор тиімді әзірленген және енгізілген бақылау элементін процедураларды әзірлеу кезінде оның операциялық тиімділігін ескеру үшін сынақтан өткізген жөн деген қорытындыға келуі мүмкін. Алайда, егер бақылау тиімсіз жасалса немесе тиімсіз енгізілсе, онда оны сынаудың қажеті жоқ. Аудитор бақылау құралын сынауды жоспарлаған кезде, алынған ақпарат бақылау құралының бақылау тәуекелін бағалауға қосқан үлесі болып табылатын Елеулі бұрмалану тәуекелін (тәуекелдерін) жою дәрежесін көрсетуі керек.

A180. «Бақылау қызметі» компонентінде анықталған бақылау құралдарының дизайнын бағалау және іске асырылуын анықтау олардың операциялық тиімділігін тексеру үшін жеткіліксіз. Алайда, автоматтандырылған бақылау құралдары үшін аудитор автоматтандырылған бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне тестілеуді тікелей автоматтандырылған бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне тестілеу жүргізудің орнына автоматтандырылған бақылау құралдарының дәйекті жұмыс істеуін қамтамасыз ететін жалпы ат бақылау құралдарын анықтау және тестілеу арқылы жоспарлай алады. Уақыттың бір сәтінде қол бақылауының жұмыс істеуінің аудиторлық дәлелдемелерін алу аудиттелетін кезең ішінде уақыттың басқа сәттерінде осы бақылаудың тиімділігінің аудиторлық дәлелдемелерін бермейді. Бақылау құралдарының операциялық тиімділік сынақтары, соның ішінде жанама бақылау сынақтары ISA330⁴⁵-да толығырақ сипатталған.

A181. Егер аудитор анықталған бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарламаса, онда аудитордың осы жағдайларда елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелдерін жою үшін қажетті мәні бойынша аудит процедураларының сипатын, уақыты мен көлемін түсінуі өзгермеуі мүмкін.

Мысалы:

Осы тәуекелдерді бағалау процедураларының нәтижелері аудитордың аудиторлық үлгілерді қалыптастыру кезінде ықтимал ауытқуларды жиынтықта қарауына негіз бола алады.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер (Сілтеме: 27-тармақ)

A182. Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің әрбір компонентін бағалау⁴⁶ кезінде аудитор белгілі бір құрамдас бөліктегі ұйым саясатының кейбір принциптері ұйым қызметінің сипаты мен мән-жайларына сәйкес келмейтінін анықтай алады. Мұндай анықтама аудиторға бақылау жүйесінің кемшіліктерін анықтауға көмектесетін көрсеткіш болуы мүмкін. Егер аудитор бақылаудың бір немесе бірнеше кемшіліктерін анықтаса, олар бақылаудың осы кемшіліктерінің ISA330 сәйкес одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеуге әсерін қарастыруы мүмкін.

⁴⁵ ISA 330, 8-11 тармақ

⁴⁶ 21 (b), 22 (b), 24 (c) және 26 (d) тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A183. Егер аудитор бақылаудың бір немесе бірнеше кемшіліктерін анықтаса, ISA 265⁴⁷ аудитор бұл кемшіліктердің жеке немесе жиынтықта маңызды кемшілік екенін анықтауды талап етеді. Аудитор бақылаудың жетіспеушілігі маңызды кемшілік болып табылатындығын анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады.⁴⁸

Мысалдар:

Бақылау құралдарының айтарлықтай жетіспеушілігін көрсететін жағдайларға мыналар жатады:

- Басшылықтың қатысуымен кез келген көлемдегі алаяқтықты анықтау;
- Есептілікке және ішкі аудитпен анықталған кемшіліктер туралы ақпарат беруге қатысты жеткіліксіз ішкі процестерді анықтау;
- Басшылық уақтылы жоймаған бұрын хабарланған кемшіліктер;
- Басшылықтың елеулі тәуекелдерге жауап бере алмауы, мысалы, елеулі тәуекелдерді бақылау құралдарын енгізе алмауы; және
- Бұрын шығарылған қаржылық есептілікті қайта құру.

Елеулі бұрмалану тәуелсіздігін анықтау және бағалау (Сілтеме: 38-37 тармақтар)

Неліктен аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды және бағалайды

A184. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті қосымша аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау мақсатында аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды және бағалайды. Бұл дәлелдер аудиторға аудиторлық тәуекелдің қолайлы төмен деңгейінде қаржылық есептілік туралы пікір білдіруге мүмкіндік береді.

A185. Тәуекелді бағалау процедураларын орындау нәтижесінде алынған ақпарат елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылады. Мысалы, анықталған бақылау құрылымын бағалау және осы бақылау құралдарының бақылау жүйесіне енгізілгенін анықтау кезінде алынған аудиторлық дәлелдер тәуекелді бағалауды растайтын аудиторлық дәлелдер ретінде пайдаланылады. Мұндай дәлелдемелер сондай-ақ аудитордың қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жою жөніндегі жалпы шараларды әзірлеуі үшін негіз болады; сондай-ақ сипаты, мерзімі және көлемі ISA330 сәйкес бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жою үшін қажетті қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін.

Елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау (Сілтеме: 28-тармақ)

A186. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау тиісті бақылау құралдары (яғни, ажырамас тәуекел) қаралғанға дейін жүргізіледі және аудитордың жеткілікті ықтималдық дәрежесінде орын алуы мүмкін және егер олар орын алса, елеулі болатын бұрмалауларды алдын ала қарауына негізделеді.⁴⁹

A187. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау сонымен қатар аудиторға операциялардың, шот қалдықтарының және ақпаратты ашудың маңызды кластарын анықтауға көмектесетін аудитордың маңызды мәлімдемелерін анықтауға негіз болады.

Бекіту

Неліктен аудитор мәлімдемелерді қолданады

A188. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде аудитор орын алуы мүмкін ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін мәлімдемелерді пайдаланады. Аудитор Елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелдерін анықтаған мәлімдемелер тиісті мәлімдемелер болып табылады.

Мәлімдемелерді қолдану

A189. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде аудитор төмендегі A190(a)-(b) тармақтарында сипатталған мәлімдемелер санаттарын пайдалана алады немесе төменде сипатталған барлық аспектілер қарастырылған жағдайда оларды басқаша білдіруі мүмкін. Аудитор операциялар мен оқиғалар кластары туралы

⁴⁷ ISA265, *Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу*, 8-тармақ

⁴⁸ ISA265, A6-A7 тармақтарында елеулі кемшіліктердің белгілері және ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің немесе кемшіліктердің жиынтығы елеулі кемшілік болып табылатындығын анықтау кезінде ескеру қажет мәселелер келтірілген.

⁴⁹ ISA 200, A16 тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

мәлімдемелерді және тиісті ашуларды шоттағы қалдықтар туралы мәлімдемелермен және тиісті жария етулермен біріктіре алады.

A190. Аудитор орын алуы мүмкін ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру кезінде қолданатын мәлімдемелер келесі санаттарға жатқызылуы мүмкін:

(a) Тексерілетін кезеңдегі операциялар мен оқиғалар кластары және тиісті ақпаратты ашу туралы бекітулер:

- (i) Шығу тегі - көрсетілген немесе ашылған операциялар мен оқиғалар орын алды және мұндай операциялар мен оқиғалар ұйымға қатысты. оқиғалар ұйымға қатысты.
- (ii) Толықтығы - қаржылық есептілікте көрсетілуі тиіс барлық операциялар мен оқиғалар көрсетілді және жасалуы тиіс барлық тиісті ашулар қаржылық есептілікке енгізілді.
- (iii) Дәлдік - көрсетілген операциялар мен оқиғаларға қатысты сомалар мен басқа да деректер тиісті түрде бағаланды және сипатталды, ал тиісті ашулар тиісті түрде ашылды.
- (iv) Кесу - операциялар мен оқиғалар дұрыс есепті кезеңде көрсетілді.
- (v) Жіктеу - операциялар мен оқиғалар тиісті шоттарда көрсетілген.
- (vi) Ұсыну - операциялар мен оқиғалар тиісті түрде жинақталған немесе бөлшектелген және нақты сипатталған; олар қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптары аясында орынды және түсінікті.

(b) Кезең соңындағы шоттардағы қалдықтар туралы есептер және тиісті ақпаратты ашу

- (i) Бола-активтер, міндеттемелер мен мүдделер бар.
- (ii) Құқықтар мен міндеттемелер - ұйым активтерге құқықтарға ие немесе оларды бақылайды, ал міндеттемелер ұйымның міндеттемелері болып табылады.
- (iii) Толықтығы - танылуы тиіс барлық активтер, міндеттемелер және қатысу үлестері танылды және қаржылық есептілікке енгізілуі тиіс барлық тиісті ашулар енгізілді.
- (iv) Дәлдік, бағалау және бөлу - активтер, міндеттемелер мен инвестициялар әділ құн бойынша қаржылық есептілікке енгізілді және осы бағалауды немесе бөлуді түзету нәтижесінде туындайтын барлық түзетулер тиісті түрде бағаланды және сипатталды.
- (v) Жіктеу - активтер, міндеттемелер және инвестициялар тиісті түрде жіктелді.
- (vi) Ұсыну - активтер, міндеттемелер мен инвестициялар тиісті түрде біріктірілген немесе бөлшектелген және нақты сипатталған, ал тиісті ашулар орынды және сипатталған, ал тиісті ашулар қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптары аясында орынды және түсінікті.

A191. Талаптарға сәйкес бейімделген A190(a)-(b) тармақтарында сипатталған мәлімдемелерді аудитор операциялардың, оқиғалардың немесе шоттардағы қалдықтардың шағылысқан кластарына тікелей қатысы жоқ мәлімдемелерде орын алуы мүмкін бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарау кезінде де пайдалана алады.

Мысалы:

Мұндай ашудың мысалы ретінде қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі ұйымнан тәуекелдердің туындау тәсілдерін, мақсаттарды, тәуекелдерді басқару саясаты мен процестерін және тәуекелдерді өлшеу үшін қолданылатын әдістерді қоса алғанда, қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерге ұшырауды сипаттауды талап ететін жағдайды келтіруге болады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A192. Мемлекеттік сектор ұйымдарының қаржылық есептілігі туралы мәлімдемелер жасағанда, A190(a)-(b) тармағында көрсетілген мәлімдемелерден басқа, басшылық көбінесе операциялар мен оқиғалар заңдарға, ережелерге немесе басқа өкілеттіктерге сәйкес болды деп мәлімдей алады. Мұндай бекітулер қаржылық есептілік аудиті саласына кіруі мүмкін.

Қаржылық тізімдемелердегі деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдері (Сілтеме: 28 (a) және 30 тармақтар)

Неліктен аудитор қаржылық ведомостар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды және бағалайды

A193. Аудитор қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды, бұл тәуекелдер қаржылық есептілікке кең таралған әсер ететіндігін, демек, олар ISA330⁵⁰ сәйкес жалпы жауапты қажет ететіндігін анықтайды.

⁵⁰ ISA330, 5-тармақ

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A194. Сонымен қатар, қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері жеке мәлімдемелерге де әсер етуі мүмкін және бұл тәуекелдерді анықтау аудиторға бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға және анықталған тәуекелдерді жою үшін одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеуге көмектеседі.

Қаржылық ведомостар деңгейінде деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

A195. Қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері барлық қаржылық есептілікке енетін және көптеген талаптарға әсер етуі мүмкін тәуекелдерді білдіреді. Мұндай тәуекелдер міндетті түрде операциялар класы деңгейіндегі нақты мәлімдемелермен, шот қалдықтарымен немесе ақпаратты ашумен анықталатын тәуекелдер болып табылмайды (мысалы, басшылық бақылаудың күшін жою тәуекелі). Керісінше, олар жалпы мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмалану қаупін арттыруы мүмкін жағдайларды білдіреді. Анықталған тәуекелдердің барлық жерде бар-жоғын аудитордың бағалауы аудитордың растау деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауын қолдайды. Басқа жағдайларда бірқатар мәлімдемелерді тәуекелге ұшыраған деп анықтауға болады, сондықтан тәуекелдерді сәйкестендіруге және аудитордың мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына әсер етеді.

Мысалы:

Ұйым операциялық шығындар мен өтімділік мәселелерін бастан кешіреді және әлі алынбаған қаржыландыруға байланысты. Мұндай жағдайларда аудитор қызметтің үздіксіздігі принципі негізінде бухгалтерлік есеп қаржылық есептілік деңгейінде айтарлықтай бұрмалану қаупін білдіретінін анықтай алады. Бұл жағдайда жою негізінде бухгалтерлік есеп жүйесін қолдану қажет болуы мүмкін бұл барлық талаптарға кең таралған әсер етуі мүмкін.

A196. Аудитордың қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауына аудитордың ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуі, атап айтқанда аудитордың бақылау ортасын, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесін және ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесін түсінуі әсер етеді; және

- 21(b), 22(b), 24(c) және 25(c) тармақтарында көзделген тиісті бағалаулардың нәтижелері; және
- 27-тармаққа сәйкес анықталған бақылаудың кез келген кемшіліктері.

Атап айтқанда, қаржылық есептілік деңгейіндегі тәуекелдер бақылау ортасының немесе экономикалық жағдайдың нашарлауы сияқты сыртқы оқиғалардың немесе жағдайлардың кемшіліктеріне байланысты туындауы мүмкін.

A197. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдері аудитордың қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін қарауы үшін ерекше маңызға ие болуы мүмкін.

Мысалы:

Басшылықтың сұрақтарынан аудитор ұйымның қаржылық есептілігі кредиторлармен айналым капиталын қолдау үшін қосымша қаржыландыру тарту туралы мәселені талқылау кезінде пайдаланылатынын түсінеді. Сондықтан аудитор өзіне тән тәуекелге әсер ететін алаяқтық тәуекел факторларына байланысты бұрмаланудың үлкен әсерін анықтай алады (яғни қаржылық есептіліктің қаржылық есептіліктегі алаяқтық тәуекеліне байланысты елеулі бұрмалануларға ұшырауы, мысалы, активтер мен кірістердің құнын жоғарылату және құнын төмендету (яғни қаржылық есептіліктің алаяқтық тәуекеліне байланысты елеулі бұрмалануларға ұшырауы қаржылық есептілікте, мысалы, активтер мен кірістердің құнын жоғарылату және қаржыландыру алу үшін міндеттемелер мен шығыстардың құнын төмендету).

A198. Аудитордың бақылау ортасын және ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерін түсінуі мен бағалауы аудитордың аудиторлық қорытындыға негізделген аудиторлық дәлелдемелерді алу қабілетіне күмән келтіруі мүмкін немесе егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, тапсырманы орындаудан бас тартуға себеп болуы мүмкін.

Мысалдар:

- Ұйымның бақылау ортасын бағалау нәтижесінде аудитор ұйым басшылығының адалдығына қатысты алаңдаушылық туғызады, бұл аудиторды қаржылық есептілікті басшылықтың қасақана бұрмалау қаупіне аудитті жүргізу мүмкін емес деген қорытындыға әкелуі мүмкін.
- Ұйымның ақпараттық жүйелері мен коммуникацияларын бағалау нәтижесінде аудитор ат ортасындағы елеулі өзгерістерді менеджмент пен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар нашар бақылаған деген қорытындыға келеді. Аудитор ұйымның бухгалтерлік есебінің жай-күйі мен сенімділігіне қатысты айтарлықтай алаңдаушылық бар деген қорытындыға келеді. Мұндай жағдайларда аудитор қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікірді негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу екіталай деп шешуі мүмкін.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

A199. ISA 705 (Қайта қаралған)⁵¹ талаптарды белгілейді және аудитордың ескертпемен пікір білдіруі, пікірден бас тартуы немесе кейбір жағдайларда талап етілуі мүмкін, егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, тапсырманы орындаудан бас тартуы керек пе, жоқ па, соны анықтау үшін нұсқаулар береді.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A200. Мемлекеттік сектор ұйымдары үшін қаржылық есептілік деңгейінде тәуекелдерді анықтау саяси ахуалға, қоғамдық мүдделерге және бағдарламалардың сезімталдығына қатысты мәселелерді қарауды қамтуы мүмкін.

Бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану қаупі (Сілтеме: 28 (b) тармақ)

2-қосымшада оларға тән қауіп факторлары контекстінде елеулі бұрмалану мүмкіндігін көрсететін оқиғалардың немесе шарттардың мысалдары келтірілген.

A201. Барлық қаржылық есептілік үшін кең таралмаған елеулі бұрмалану тәуекелдері бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері болып табылады.

Тиісті мәлімдемелер мен операциялардың маңызды кластары, шоттағы қалдықтар және ақпаратты ашу (Сілтеме: 29-тармақ)

Неліктен тиісті мәлімдемелер мен операциялардың маңызды кластары, шоттағы қалдықтар және ақпаратты ашу анықталды

A202. Маңызды мәлімдемелер мен операциялардың маңызды кластарын, шоттар бойынша қалдықтарды анықтау және ақпаратты ашу аудитордың ұйымның ақпараттық жүйесін түсіну дәрежесін анықтауға негіз болады, оны 25(a) тармағына сәйкес алу қажет. Мұндай түсінік аудиторға елеулі бұрмалану қаупін анықтауға және бағалауға көмектеседі (A86 қара).

Автоматтандырылған құралдар мен әдістер

A203. Аудитор операциялардың маңызды кластарын, шоттардағы қалдықтарды анықтауға және ақпаратты ашуға көмектесу үшін автоматтандырылған әдістерді қолдана алады.

Мысалдар:

- Операциялардың бүкіл жиынтығын олардың сипатын, көзін, өлшемін және көлемін түсіну үшін автоматтандырылған құралдар мен әдістерді қолдану арқылы талдауға болады. Мысалы, автоматтандырылған әдістерді қолдана отырып, аудитор кезеңнің соңындағы нөлдік баланстық шотта кезең ішінде болған көптеген өзара есеп айырысу операциялары мен журнал жазбалары бар екенін анықтай алады, бұл берілген шот немесе операциялар класы маңызды болуы мүмкін екенін көрсетеді (мысалы, жалақы бойынша есеп айырысу шоты). Дәл осы есеп айырысу шоты басшылыққа (және басқа қызметкерлерге) шығындарды өтеуді көрсетуі мүмкін, бұл маңызды ақпаратты ашуы мүмкін, өйткені бұл төлемдер байланысты тараптардың пайдасына жүзеге асырылады.
- Кіріс операцияларының барлық жиынтығы бойынша ағындарды талдай отырып, аудитор бұрын анықталмаған операциялар класын оңай анықтай алады.

Маңызды болуы мүмкін ақпарат

A204. Маңызды ашылуларға сандық және сапалық ашылулар кіреді, оларға қатысты бір немесе бірнеше тиісті мәлімдемелер бар. Сапалы аспектілері бар және тиісті мәлімдемелерді қамтуы мүмкін, сондықтан аудитор маңызды деп тануы мүмкін ақпаратты ашу мысалдарына мыналар жатады

- Қаржылық қиын жағдайда тұрған ұйымның өтімділігі мен борыштық келісімдері.
- Құнсыздану шығынын мойындауға әкелген оқиғалар немесе жағдайлар.
- Бағалаудағы белгісіздіктің негізгі көздері, соның ішінде болашақ туралы болжамдар.
- Бухгалтерлік есеп саясатындағы өзгерістердің сипаты және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі талап ететін басқа да тиісті ашулар, мысалы, егер бухгалтерлік есептің жаңа талаптары ұйымның қаржылық жағдайы мен нәтижелеріне айтарлықтай әсер етеді деп күтілсе.
- Кез келген танылған сомаларды айқындау тәртібін және өзге де тиісті жария етуді қоса алғанда, акциялар негізінде төлемдер туралы келісімдер.
- Байланысты тараптар және байланысты тараптармен операциялар.

⁵¹ ISA 705 (Қата қаралған), *Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер*

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Сезімталдықты талдау, соның ішінде пайдаланушыларға танылған немесе ашылған соманың негізінде жатқан бағалаудың белгісіздігін түсінуге мүмкіндік беру үшін ұйымны бағалау әдістерінде қолданылатын болжамдардағы өзгерістердің әсері.

Фактілерді бекіту деңгейінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін бағалау

Тән тәуекелді бағалау (сілтеме: 31-33 тармақ)

Фактілерді бұрмалаудың ықтималдығы мен ауқымын бағалау (Сілтеме: 31-тармақ)

Неліктен аудитор фактілердің бұрмалану ықтималдығы мен ауқымын бағалайды

- A205. Аудитор анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қатысты бұрмаланулардың ықтималдығы мен шамасын бағалайды, өйткені бұрмаланулардың туындау ықтималдығы мен ықтимал бұрмаланулардың шамасы пайда болған жағдайда олардың үйлесімінің маңыздылығы ажырамас тәуекелдер спектрінде анықталған тәуекелдің орнын айқындайды, бұл аудиторға осы тәуекелді жоюға бағытталған одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу үшін ақпарат береді.
- A206. Анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдерінің тән тәуекелін бағалау аудиторға маңызды тәуекелдерді анықтауға көмектеседі. Аудитор маңызды тәуекелдерді анықтайды, өйткені ISA 330 және басқа ISA-ға сәйкес маңызды тәуекелдерге нақты әрекет ету шаралары қажет.
- A207. Тәуекелдің ажырамас факторлары аудитордың мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдері үшін бұрмаланулардың ықтималдығы мен шамасын бағалауына әсер етеді. Операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу дәрежесі айтарлықтай бұрмалануға ұшыраған сайын, тән тәуекелді бағалау соғұрлым жоғары болады. Инклюзивті тәуекел факторларының мәлімдеменің бұрмалануға бейімділігіне әсер ету дәрежесін қарастыру аудиторға мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмаланулардың ажырамас тәуекелін дұрыс бағалауға және осы тәуекелге дәлірек жауап әзірлеуге көмектеседі.

Тәуекелдер спектрі

- A208. Өзіне тән тәуекелді бағалау кезінде аудитор бұрмалану ықтималдығы мен шамасының үйлесімінің маңыздылығын анықтау үшін кәсіби пайымдауды қолданады, және бұрмалану шамалары.
- A209. Бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланудың нақты тәуекелімен байланысты тән тәуекелді бағалау тән тәуекел спектріндегі төменнен жоғарыға дейінгі диапазондағы пайымдауды білдіреді. Спектрдің қай бөлігінде тән тәуекел бар екендігі туралы шешім ұйымның сипатына, көлеміне және күрделілігіне байланысты өзгеруі мүмкін және бұрмаланудың бағаланған ықтималдығы мен шамасын ескереді. Бұрмалану мөлшері және тәуекелге тән факторлар.
- A210. Бұрмалану ықтималдығын қарастырған кезде аудитор өзіне тән қауіп факторларын қарастыру негізінде бұрмаланудың пайда болу мүмкіндігін ескереді.
- A211. Бұрмалану шамасын қарау кезінде аудитор ықтимал бұрмаланудың сапалық және сандық аспектілерін ескереді (яғни, операциялар кластары туралы мәлімдемедегі бұрмаланулар, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу олардың мөлшеріне, сипатына немесе жағдайларына байланысты маңызды болуы мүмкін).
- A212. Аудитор мүмкін болатын бұрмаланудың ықтималдығы мен шамасының тіркесімінің маңыздылығын тән тәуекел спектріндегі орынды (яғни диапазонды) анықтау үшін пайдаланады, онда тән тәуекел бағаланады. Ықтималдық пен шаманың тіркесімі неғұрлым жоғары болса, тән тәуекел ұпайы соғұрлым жоғары болады; ықтималдық пен шаманың тіркесімі неғұрлым төмен болса, тән тәуекел ұпайы соғұрлым төмен болады.
- A213. Тәуекелге тән тәуекел спектрі бойынша жоғары баға алу үшін шама да, ықтималдық та жоғары бағалануы міндетті емес. Керісінше, бұл тән тәуекел спектріндегі елеулі бұрмаланудың шамасы мен ықтималдығының қиылысуы бағаланған ажырамас тәуекелдің ажырамас тәуекел спектрінде жоғары немесе төмен екенін анықтайды. Тәуекелдің жоғары бағалануы ықтималдық пен шаманың әртүрлі комбинацияларының нәтижесі болуы мүмкін; мысалы, тәуекелдің жоғары бағалануы ықтималдықтың төмендігінің, бірақ өте жоғары шаманың нәтижесі болуы мүмкін.
- A214. Елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап берудің тиісті стратегияларын әзірлеу үшін аудитор өзінің ажырамас тәуекелді бағалауы негізінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін ажырамас тәуекел спектрі бойынша санаттар бойынша жіктей алады. Бұл санаттарды әртүрлі тәсілдермен сипаттауға болады. Қолданылатын жіктеу әдісіне қарамастан, аудитордың ажырамас тәуекелді бағалауы, егер бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдерін жою үшін одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау ажырамас тәуекелді бағалауды және осындай бағалаудың себептерін тиісті түрде ескеретін болса, тиісті болып табылады.

Растау деңгейінде фактілерді айтарлықтай бұрмалаудың кең таралған тәуекелдері (Сілтеме: 31 (b) тармақ)

A215. Растау деңгейінде анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау кезінде аудитор кейбір елеулі бұрмалану тәуекелдері қаржылық есептілікте кеңірек және көптеген мәлімдемелерге әсер етуі мүмкін деген қорытындыға келуі мүмкін, бұл жағдайда аудитор қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін сәйкестендіруді жаңарта алады.

A216. Елеулі бұрмалану тәуекелдері олардың бірқатар бекітулерге кең тараған ықпалына байланысты қаржылық есептілік деңгейіндегі тәуекелдер ретінде сәйкестендірілетін және нақты бекітулермен сәйкестендірілетін жағдайларда аудитор бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерінің ажырамас тәуекелдерін бағалау кезінде осы тәуекелдерді ескеруі тиіс.

Растау деңгейінде фактілерді айтарлықтай бұрмалаудың кең таралған тәуекелдері

A217. Елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау кезінде кәсіби пайымдауды пайдалана отырып, мемлекеттік сектор аудиторлары нормативтік актілер мен саясаттың күрделілігін, сондай-ақ мемлекеттік нормативтік актілерді сақтамау тәуекелдерін ескеруі мүмкін.

Маңызды тәуекелдер (Сілтеме: 32-тармақ)

Елеулі тәуекелдерді анықтау себептері және қайта қарау үшін салдары

A218. Маңызды тәуекелдерді анықтау аудиторға белгілі бір қажетті процедураларды орындау арқылы тән тәуекел спектрінің жоғары бөлігіндегі тәуекелдерге көбірек назар аударуға мүмкіндік береді, соның ішінде

- Елеулі тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдары 26(a)(i) тармаққа сәйкес сәйкестендірілуі тиіс, бұл ретте 26(d) тармаққа сәйкес осы бақылаудың қаншалықты тиімді әзірленгенін және енгізілгенін бағалау қажет.
- ISA 330 елеулі тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдарын ағымдағы кезеңде сынақтан өткізуді талап етеді (егер аудитор осындай бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенгісі келсе), сондай-ақ анықталған елеулі тәуекелді жоюға арнайы бағытталған іс-шараларды жоспарлау және орындау.⁵²
- ISA 330 аудитордың тәуекелді аудиторлық бағалау неғұрлым жоғары болса, соғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алуын талап етеді.⁵³
- ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы Басшылық жүктелген тұлғалармен сөйлесуді талап етеді.⁵⁴
- ISA 701 аудитордың негізгі мәселелері болуы мүмкін аудитордың назарын қажет ететін мәселелерді анықтау кезінде аудитор үшін маңызды тәуекелдерді ескеруді талап етеді.⁵⁵
- Аудит бойынша серіктестің аудиттің тиісті кезеңдерінде аудиторлық құжаттаманы уақтылы қарауы аудиторлық қорытынды жасалған күні немесе оған дейін аудит жөніндегі серіктесті қанағаттандыруға елеулі тәуекелдерді қоса алғанда, елеулі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.⁵⁶
- ISA 600 топтық аудиторлық серіктестің белсенді қатысуын талап етеді, егер маңызды тәуекел топтық аудиттегі компонентке қатысты болса және топтық аудит тобы осы құрамдас бөліктегі құрамдас аудиторға қажет жұмысты бағыттауы керек.⁵⁷

Маңызды тәуекелдерді анықтау

A219. Маңызды тәуекелдерді анықтау кезінде аудитор алдымен қандай тәуекелдердің жоғарғы шекараға жақын болуы мүмкін екенін қарастыру үшін негізді қамтамасыз ету үшін тән тәуекел спектрінде жоғарғы рейтингі бар бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтай алады. Тән тәуекел спектрінің жоғарғы шекарасына жақындығы белгілі бір ұйымға байланысты және әр түрлі кезеңдер үшін бірдей бола бермейді. Бұл тәуекел бағаланатын ұйымның сипаты мен жағдайына байланысты болуы мүмкін.

A220. Бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдерінің қайсысы тән тәуекел спектрінің жоғарғы шекарасына жақын екенін және сондықтан маңызды тәуекелдер екенін анықтау, тәуекел басқа ISA талаптарына сәйкес елеулі тәуекел ретінде анықталған түрге жататын жағдайларды қоспағанда, кәсіби пайымдау мәселесі болып табылады. ISA 240 алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау бойынша қосымша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.⁵⁸

⁵² ISA 330, 15 және 21 тармақтар

⁵³ ISA 330, 7 (b) тармағы

⁵⁴ ISA 260 (Қайта қаралған), 15-тармақ

⁵⁵ ISA 701, *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету*

⁵⁶ ISA 260, 17 және A 19 тармақтар

⁵⁷ ISA 600, 30 және 31 тармақтар

⁵⁸ ISA 240, 26-28 тармақтар

Мысалы:

- Бөлшек сауда супермаркетіндегі қолма-қол ақша, әдетте, ықтимал бұрмаланулардың жоғары ықтималдығы бар деп анықталады (қолма-қол ақшаны заңсыз иемдену қаупіне байланысты), бірақ олардың мөлшері әдетте өте аз (дүкендерде өңделетін қолма-қол ақшаның аздығына байланысты). Осы екі фактордың ажырамас тәуекел спектріндегі үйлесімі қолма-қол ақшаның болуы маңызды тәуекел ретінде анықталуы екіталай.
- Ұйым бизнесті сату туралы келіссөздер жүргізуде. Аудитор гудвилдің құнсыздануына әсерін қарастырады және субъективтілік, белгісіздік және көшбасшылық бейімділікке ұшырау немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторлары сияқты тән тәуекел факторларының әсерінен ықтимал бұрмаланулардың ықтималдығы мен шамасы жоғары деп шешуі мүмкін. Бұл гудвилдің құнсыздануын елеулі тәуекел ретінде анықтауға әкелуі мүмкін.

A221. Өзіне тән тәуекелді бағалау кезінде аудитор өзіне тән тәуекел факторларының салыстырмалы әсерін де ескереді. Тәуекел факторларының әсері неғұрлым аз болса, бағаланатын тәуекел соғұрлым төмен болады. Жоғары тәуекелге ие деп бағалануы мүмкін, сондықтан маңызды тәуекел ретінде анықталуы мүмкін елеулі бұрмалану тәуекелдері келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін

- Субъективті тәсілге әкелетін бірнеше қолайлы есепке алу әдістері бар операциялар.
- Бағалаудың жоғары белгісіздігімен немесе күрделі модельдермен байланысты бухгалтерлік балл.
- Шоттағы қалдықтарды растау үшін деректерді жинау мен өңдеудің қиындығы.
- Күрделі есептеулерді қажет ететін шот қалдықтары немесе сандық ақпаратты ашу.
- Әр түрлі түсіндірмелері болуы мүмкін бухгалтерлік есеп принциптері.
- Бухгалтерлік есепке өзгерістер енгізуді талап ететін ұйым қызметіндегі өзгерістер, мысалы, бірігу және бірігу.

Өздеріне қатысты негізгі процедуралар тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жеткіліксіз қамтамасыз ететін тәуекелдер (Сілтеме: 33-тармақ)

Неліктен негізгі процедуралардың өзі жеткілікті тиісті тексеру деректерін қамтамасыз етпейтін тәуекелдерді анықтау қажет

A222. Елеулі бұрмалану тәуекелінің сипатына және осы тәуекелді жоюға бағытталған бақылау іс-шараларына байланысты, кейбір жағдайларда жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудың жалғыз жолы бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін тестілеу болып табылады. Тиісінше, аудитор бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін ISA 330 сәйкес одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін олардың салдарына байланысты осындай тәуекелдерді анықтауы тиіс.

A223. 26(a)(iii) тармақтарымен қатар тәуекелдерді жоюға бағытталған бақылау құралдарын анықтауды талап етеді, оларға қатысты тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды, өйткені ISA330⁵⁹ аудитор осындай бақылау құралдарын әзірлеуді және сынауды талап етеді, және осындай бақылау құралдарына тест жүргізу.

Өздеріне қатысты негізгі процедуралар тиісті тексерудің жеткілікті деректерін қамтамасыз етпейтін тәуекелдерді анықтау

A224. Күнделікті шаруашылық операциялары минималды қолмен немесе мүлдем араласусыз жоғары автоматтандырылған өңдеуден өткен кезде, тек тәуекелге байланысты маңызды процедураларды орындау мүмкін болмауы мүмкін. Бұл ұйымның ақпаратының едәуір бөлігі электронды түрде басталатын, тіркелетін, өңделетін немесе ұсынылатын жағдайларда, мысалы, оның АТ қосымшалары арасындағы интеграцияның жоғары дәрежесін қамтитын ақпараттық жүйеде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда:

- Аудиторлық дәлелдер тек электронды түрде қол жетімді болуы мүмкін және олардың жеткіліктілігі мен орындылығы әдетте олардың дәлдігі мен толықтығын бақылау құралдарының тиімділігіне байланысты.
- Ақпараттың заңсыз басталуы немесе өзгеруі мүмкін және байқалмай қалуы мүмкін, егер тиісті бақылау тиімсіз жұмыс істесе, жоғары болуы мүмкін.

Мысалы:

Әдетте, телекоммуникациялық ұйымның кірісі туралы тиісті аудиторлық дәлелдерді тек процедуралар негізінде алу мүмкін емес. Ұйымдар тек процедуралар негізінде. Себебі қоңырау шалу немесе деректерді беру белсенділігінің дәлелдері байқалмайды. Оның орнына, процедуралар, әдетте, деректерді жіберу және беру әрекеттері (мысалы, сөйлесу минуттары немесе жүктеу көлемі) ұйымның есепшот жүйесінде дұрыс тіркелгенін және дұрыс көрсетілгенін дәлелдеу үшін орындалады.

⁵⁹ ISA 330, 8-тармақ

A225. ISA 540 (Қайта қаралған) тәуекелдерге қатысты бухгалтерлік бағалау бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды, олар үшін тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейді.⁶⁰ Бухгалтерлік бағалауға қатысты бұл автоматтандырылған процестермен шектеліп қана қоймай, күрделі модельдерге де таралуы мүмкін.

Бақылау тәуекелін бағалау (Сілтеме: 34-тармақ)

A226. Аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынау жоспарлары бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуге негізделген және бұл аудитордың бақылау тәуекелін бағалауының негізі болып табылады. Бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін алғашқы күту аудитордың бақылау қызметінің құрамдас бөлігінде анықталған бақылау құралдарын әзірлеу мен енгізуді бағалауына негізделген. Аудитор ISA 330-ға сәйкес бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін тексергеннен кейін, ол бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің бастапқы күтуін растай алады. Егер бақылау құралдары тиімді жұмыс істемесе, аудитор 37- тармаққа сәйкес бақылау тәуекелін бағалауды қайта қарауы қажет.

A227. Аудитордың бақылау құралдарының тәуекелін бағалауы аудитордың таңдаулы әдістеріне немесе әдістеріне байланысты әртүрлі тәсілдермен көрсетілуі мүмкін. және әртүрлі тәсілдермен білдірілуі мүмкін.

A228. Аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлаған кезде, аудитордың бақылау құралдарының тиімді жұмыс істейтіндігі туралы үміттерін растау үшін бақылау құралдарының жиынтығын тексеру қажет болуы мүмкін. Аудитор тікелей және жанама бақылау құралдарын, соның ішінде жалпы АТ бақылауын сынауды жоспарлай алады және бұл жағдайда бақылау тәуекелін бағалау кезінде осы бақылаулардың жиынтық күтілетін әсерін қарастырады. Тексерілетін бақылау элементі бағаланған ажырамас тәуекелді і толық ескермейтін дәрежеде аудитор оның бақылау элементінің дизайнына әсерін анықтайды. аудитор аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендету мақсатында одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеудің салдарын анықтайды.

A229. Аудитор автоматтандырылған бақылау құралының жұмыс істеу тиімділігін тексеруді жоспарлағанда, ол сондай-ақ АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді жою үшін осы автоматтандырылған бақылау құралының үздіксіз жұмыс істеуін қолдайтын және аудитордың автоматтандырылған бақылау құралының бүкіл кезең ішінде тиімді жұмыс істеуін күту үшін негізді қамтамасыз ететін тиісті жалпы ат бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін тексеруді жоспарлауы мүмкін. Егер аудитор байланысты жалпы АТ бақылауларының тиімсіз болуын күтсе, бұл анықтама аудитордың мақұлдау деңгейіндегі бақылау тәуекелін бағалауына және аудитордың кейінгі процедураларына әсер етуі мүмкін. Процедуралар АТ-ны қолдануға байланысты туындайтын тиісті тәуекелдерді жою үшін процедураларды қосуды талап етуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор орындай алатын процедуралар бойынша қосымша нұсқаулар ISA330-да келтірілген.⁶¹

Тәуекелдерді бағалау процедуралары шеңберінде алынған тексеру деректерін бағалау (Сілтеме: 35-тармақ)

Неліктен аудитор тәуекелдерді бағалау процедуралары негізінде аудиторлық деректерді бағалайды

A230. Тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін негіз болады. Бұл аудитордың ISA 330-ға сәйкес бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беретін әрі қарайғы аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін әзірлеуі үшін негіз болады. Тиісінше, тәуекелдерді бағалау процедуралары нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер қаржылық есептілік пен бекіту деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін негіз болады.

Тексеру деректерін бағалау

A231. Тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер басшылықтың талаптарын растайтын және қолдайтын ақпаратты, сондай-ақ басшылықтың талаптарын растайтын ақпаратты және осы талаптарға қайшы келетін кез келген ақпаратты қамтиды.⁶²

Кәсіби спектицизм

A232. Тәуекелді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелерді бағалау кезінде аудитор субъект пен оның ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және субъектінің ішкі бақылау жүйесі туралы айтарлықтай бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін жеткілікті түсінік алды ма, жоқ па, сондай-ақ тәуекелді көрсете алатын дәлелдемедегі сәйкессіздіктердің болуы туралы мәселені қарастырады елеулі бұрмалаушылық.

Маңызды емес, бірақ маңызды болып табылатын операциялар, шоттардағы қалдықтар және ақпаратты ашу санаттары (Сілтеме: 36-тармақ)

A233. ISA 320⁶³ түсіндіргендей, операциялар кластарындағы елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін, шоттар мен ақпаратты ашу қалдықтарын анықтау және бағалау кезінде маңыздылық пен аудиторлық тәуекел қарастырылады. Аудитордың маңыздылығын анықтау кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады және

⁶⁰ ISA 540 (Қайта қаралған), А87-89 тармақтар

⁶¹ ISA 330, А29-А31 тармақтар

⁶² ISA 500, А 1 тармағы

⁶³ ISA 320, А1 тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

аудитордың қаржылық есептілікті пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қабылдауына байланысты.⁶⁴ Осы ISA-ның және ISA-ның 18-тармағының 330-тармағының мақсаттары үшін операциялар кластары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу, егер олар туралы ақпаратты өткізіп жіберу, бұрмалау немесе жасыру пайдаланушылардың тұтастай қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болатын болса, елеулі болып табылады.

A234. Маңызды болып табылатын, бірақ маңызды операциялар, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу кластары ретінде анықталмаған операциялар, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу кластары болуы мүмкін (яғни, тиісті мәлімдемелер анықталған жоқ).

Мысалы:

Ұйымда аудитор елеулі бұрмалану қаупін анықтамаған басшылардың сыйақысы туралы ақпарат ашылуы мүмкін. Алайда, аудитор A233 тармағында көрсетілген ойларға сүйене отырып, бұл ашудың маңызды екенін анықтай алады.

A235. Операциялар кластары, шот қалдықтары немесе маңызды болып табылатын, бірақ маңызды деп анықталмаған ақпаратты ашу үшін аудиторлық процедуралар ISA 330⁶⁵ қарастырылады. Егер операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың сыныбы 29-тармаққа сәйкес елеулі деп анықталса, онда операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың бұл сыныбы да операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе 18-тармақтың мақсаттары үшін ақпаратты ашудың елеулі сыныбы болып табылады.

Тәуекелдерді бағалауды қайта қарау (Сілтеме: 37-тармақ)

A236. Аудит барысында аудитордың назарына тәуекелді бағалау негізделгеннен айтарлықтай ерекшеленетін жаңа немесе өзге ақпарат жетуі мүмкін.

Мысалы:

Тәуекелді бағалау белгілі бір бақылаулардың тиімді жұмыс істейтінін күтуге негізделуі мүмкін. Осы бақылау құралдарының сынақтарын орындау кезінде аудитор олардың аудит барысында тиісті уақытта тиімді жұмыс істемегендігі туралы дәлелдер ала алады. Сол сияқты, процедураларды орындау кезінде аудитор аудиторлық тәуекелді бағалауға сәйкес келетін мөлшерден немесе жиіліктен асатын бұрмалануларды анықтай алады. Мұндай жағдайларда тәуекелді бағалау ұйым қызметінің шынайы жағдайларын көрсетпеуі мүмкін және одан әрі жоспарланған аудиторлық процедуралар елеулі бұрмалануларды анықтау үшін тиімсіз болуы мүмкін. ISA330-ның 16 және 17 тармақтарында бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау бойынша қосымша нұсқаулар бар.

Құжаттама

A237. Қайта тексерулерді жүргізу кезінде белгілі бір құжаттама ұйымның бизнесіне немесе процестеріне енгізілген өзгерістерді көрсету үшін қажет болған жағдайда ауыстырылуы және жаңартылуы мүмкін.

A238. ISA230, атап айтқанда, аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануының бірыңғай әдісі болмаса да, аудиторлық құжаттама аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануының дәлелі бола алады дейді.⁶⁶ Мысалы, егер тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер басшылықтың талаптарын растайтын және қайшы келетін дәлелдемелерді қамтыса, құжаттамада аудитордың бұл дәлелдемелерді, соның ішінде аудитордың кәсіби пікірлерін қалай бағалағаны көрсетілуі мүмкін. Осы дәлелдемелерді, соның ішінде аудиторлық дәлелдемелер аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы мен бағалауы үшін ақылға қонымды негіз беретіндігін бағалау кезінде жасалған кәсіби пайымдауларды бағалады. Құжаттама аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануының дәлелі бола алатын осы ISA-ның басқа талаптарының мысалдары мыналарды қамтиды:

- Аудитор тәуекелдердің бар екендігін растайтын аудиторлық дәлелдемелерді алуға қатысты біржақтылық болмайтындай немесе тәуекелдердің бар екендігін куәландыратын аудиторлық дәлелдемелерді алып тастайтындай етіп тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеуді және орындауды талап ететін 13-тармақ;
- Аудиторлар тобының негізгі мүшелерінің қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін қолдануды және ұйымның қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануларға ұшырауын талқылауды талап ететін 17-тармақ;
- Аудитор ұйымның есеп саясатындағы кез-келген өзгерістердің себептері туралы түсінік алуды және ұйымның есеп саясатының тиісті және қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесіне сәйкес келетіндігін бағалауды талап ететін 19(b) және 20-тармақтар;

⁶⁴ ISA 320, 4-тармақ

⁶⁵ ISA 330, 18-тармақ

⁶⁶ ISA 230, A7 тармағы

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- 21(b), 22(b), 23(b), 24(c), 25(c), 26(d) және 27 тармақтары, олар аудитор ұйымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттері ұйым орналасқан жағдайларға сәйкес келетіндігін, сипатын ескере отырып, алынған түсінік негізінде бағалауды талап етеді ұйымның қиындықтары да, бақылаудың кемшіліктері анықталғанын анықтау;
- 35-тармақ, ол аудитор тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған барлық аудиторлық дәлелдемелерді басшылықтың талаптарын растайтын және қайшы келетіндігін қарастыруды және тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негіз беретіндігін бағалауды талап етеді; және
- Аудитор қажет болған жағдайда 36-тармақ, аудитордың операциялардың едәуір санатына, шот қалдықтарына немесе ақпаратты ашуға қатысты елеулі бұрмалану қаупінің жоқтығы туралы тұжырымы орынды болып қала ма, жоқ па, соны бағалауды талап етеді.

Масштабтау

A239. 38-тармақтың талаптарын құжаттау тәсілін аудитор кәсіби пайымдауды пайдалана отырып айқындауы тиіс.

A240. Күрделі пайымдауларды негіздеу үшін алдыңғы аудит тәжірибесі жоқ тәжірибелі аудитор орындалған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін түсінуі үшін жеткілікті егжей-тегжейлі құжаттама қажет болуы мүмкін.

A241. Күрделі емес ұйымдардың аудитінде құжаттаманың нысаны мен көлемі қарапайым және салыстырмалы түрде қысқа болуы мүмкін. Аудитор құжаттамасының нысаны мен көлеміне субъектінің сипаты, мөлшері мен күрделілігі және оның ішкі бақылау жүйесі, субъектіден ақпараттың қолжетімділігі, сондай-ақ тексеру барысында пайдаланылатын аудит әдістемесі мен технологиясы әсер ететін болады. Аудитордың субъектінің мәні мен онымен байланысты мәселелер туралы толық түсінігін Құжаттаудың қажеті жоқ. Негізгі элементтер⁶⁷ аудитордың құжатталған түсінігі аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға негізделгендерді қамтуы мүмкін. Алайда, аудитор бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде ескерілетін әрбір ажырамас тәуекел факторын құжаттауға міндетті емес.

Мысалы:

Күрделі емес ұйымдардың аудиті кезінде аудиторлық құжаттама аудитордың жалпы стратегиясы мен аудит жоспары бойынша құжаттамасына енгізілуі мүмкін.⁶⁸ Сол сияқты, тәуекелдерді бағалау нәтижелері бөлек немесе аудитордың басқа аудиторлық процедуралар бойынша құжаттамасының бөлігі ретінде құжатталуы мүмкін.⁶⁹

⁶⁷ ISA 230, 8-тармақ

⁶⁸ ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау, 7, 9 және A11 тармағы

⁶⁹ ISA 330, 28-тармақ

Құрылымды және оның бизнес-моделін түсінуге қатысты ойлар

Бұл қосымшада ұйымның бизнес-моделінің мақсаттары мен қолдану аясы түсіндіріледі және аудитор бизнес-модельге енгізілуі мүмкін ұйымның қызметін зерттеу кезінде қарастыруы мүмкін мәселелердің мысалдары келтірілген. Аудитордың ұйымның бизнес-моделін және оған ұйымның бизнес стратегиясы мен мақсаттары қалай әсер ететінін түсінуі аудиторға қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін бизнес тәуекелдерін анықтауға көмектеседі. Ол сондай-ақ аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі.

Ұйымның бизнес-моделінің мақсаттары мен ауқымы

1. Ұйымның бизнес-моделі ұйымның, мысалы, өзінің ұйымдық құрылымын, операцияларын немесе қызмет саласын, бизнес бағыттарын (бәсекелестерді және (бәсекелестер мен клиенттерді қоса алғанда), процестерді, өсу мүмкіндіктерін, жаһандануды, сондай-ақ технологияларды, нормативтік талаптарды және технологияларды қалай ескеретінін сипаттайды. ұйымның бизнес-моделі ұйымның өзінің мүдделі тараптары үшін қаржылық немесе басқа құндылықты қалай құратынын, сақтайтынын сипаттайды.
2. Стратегиялар-бұл менеджмент ұйымның мақсаттарына жету үшін қолдануды жоспарлап отырған тәсілдер, соның ішінде ұйым тәуекелдер мен мүмкіндіктерге қалай жауап беруді жоспарлап отыр. Ұйымның стратегияларын уақыт өте келе басшылық оның мақсаттарындағы, сондай-ақ өз қызметін жүзеге асыратын ішкі және сыртқы жағдайлардағы өзгерістерге сәйкес өзгертеді.
3. Бизнес-модельдің сипаттамасы, әдетте, мыналарды қамтиды
 - Ұйымның қызмет саласы және онымен айналысу себептері.
 - Ұйымның құрылымы және оның жұмыс ауқымы.
 - Нарықтар немесе географиялық немесе демографиялық салалар және ол жұмыс істейтін құн тізбегінің бөліктері, оның осы нарықтармен немесе салалармен өзара әрекеттесуі және сол нарықтармен немесе салалармен өзара әрекеттесуі (негізгі өнімдер, тұтынушылар сегменттері және тарату әдістері), сондай-ақ ол бәсекелесетін негіздер.
 - Ұйымның қызметін жүзеге асыруда қолданылатын Бизнес-процестер немесе операциялық процестер (мысалы, инвестициялық, қаржылық және операциялық процестер). құнды құру, сақтау немесе бекіту үшін маңызды бизнес-процестердің бөліктеріне ерекше назар аудару отырып, қызмет. немесе құнын бекіту.
 - Ұйымның жетістігі үшін қажет немесе маңызды ресурстар (мысалы, қаржылық, адами, интеллектуалды, экологиялық және технологиялық) және басқа да ресурстар мен қатынастар (мысалы, клиенттер, бәсекелестер, жеткізушілер мен қызметкерлер).
 - Ұйымның бизнес-моделі АТ-ны тұтынушылармен, жеткізушілермен, несие берушілермен және басқа да мүдделі тараптармен АТ интерфейстері және басқа технологиялар арқылы өзара әрекеттесуде қалай біріктіреді.
4. Бизнес-тәуекел операциялар кластары, шоттардағы қалдықтар және бекіту немесе қаржылық есептілік деңгейіндегі ашулар бойынша елеулі бұрмаланулар тәуекеліне тікелей әсер етуі мүмкін. Мысалы, жылжымайтын мүліктің нарықтық құнының айтарлықтай төмендеуімен байланысты бизнес тәуекелі жылжымайтын мүлікке орта мерзімді несие беретін несие берушінің құнын бағалау туралы мәлімдемемен байланысты елеулі бұрмалану қаупін арттыруы мүмкін. Алайда, дәл осындай тәуекел, әсіресе несие бойынша өмір бойғы несиелік шығындардың негізгі тәуекелін арттыратын күшті экономикалық құлдыраумен бірге, ұзақ мерзімді әсер етуі мүмкін. Нәтижесінде несиелік шығындарға таза әсер ету ұйымның үздіксіз жұмыс істейтін ұйым ретінде жұмысын жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін. Егер солай болса, бұл менеджмент пен аудитордың ұйымның қызметтің үздіксіздігі принципін қолданудың орындылығы туралы тұжырымдарына және елеулі белгісіздіктің бар-жоғын анықтауға әсер етуі мүмкін. Осылайша, бір немесе басқа экономикалық тәуекел елеулі бұрмалану қаупіне әкелуі мүмкін бе деген мәселе ұйым орналасқан жағдайлар тұрғысынан қарастырылады. Елеулі бұрмалану қаупіне әкелуі мүмкін оқиғалар мен жағдайлардың мысалдары **2-қосымшада** келтірілген.

Ұйымның қызметі

5. Аудитор ұйымның қызметі туралы түсінік алу кезінде қарастыруы мүмкін мәселелердің мысалдары (ұйымның бизнес моделін қоса) мыналарды қамтиды:

(а) Экономикалық операциялар, мысалы:

- Интернет және маркетингтік қызмет арқылы сату сияқты электрондық саудаға қатысуды қоса алғанда, табыс көздерінің, өнімдердің немесе қызметтердің және нарықтардың сипаты.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Операциялар (мысалы, өндіріс кезеңдері мен әдістері немесе экологиялық тәуекелге ұшыраған әрекеттер).
- Альянстар, бірлескен ұйымдар және аутсорсинг.
- Географиялық бөлу және салалық сегментация.
- Өндірістік қуаттардың, қоймалар мен кеңселердің орналасуы, сондай-ақ қорлардың орналасуы мен саны.
- Тауарлар мен қызметтердің негізгі клиенттері мен елеулі жеткізушілері, еңбек келісімдері (кәсіподақтармен еңбек шарттарының болуын, еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі зейнетақы және басқа да жәрдемақыларды, опциондық немесе көтермелеу келісімдерін, сондай-ақ жұмыспен қамту мәселелеріне қатысты мемлекеттік нормативтік актілерді қоса алғанда).
- Зерттеулер мен әзірлемелердің қызметі мен шығындары.
- Байланысты тараптармен операциялар.

(b) Инвестициялар және инвестициялық қызмет, мысалы

- Жоспарланған немесе жақында сатып алу немесе иеліктен шығару.
- Инвестициялар және бағалы қағаздар мен қарыздардың шығуы.
- Инвестициялық қызмет.
- Бақыланбайтын серіктестіктерді, бірлескен ұйымдарды және арнайы мақсаттағы бақыланбайтын ұйымдарды қоса алғанда, шоғырландырылмаған ұйымдарға инвестициялар.

(c) Қаржыландыру және қаржылық қызмет, мысалы

- Шоғырландырылған және шоғырландырылмаған құрылымдарды қоса алғанда, маңызды еншілес және тәуелді ұйымдардың меншік құрылымы.
- Баланстан тыс қаржыландыру туралы келісімдер мен лизингтік келісімдерді қоса алғанда, борыштың құрылымы және онымен байланысты шарттар.
- Бенефициарлық иелер (мысалы, отандық, шетелдік, іскерлік бедел мен тәжірибе) және байланысты тараптар.
- Туынды қаржы құралдарын пайдалану.

Арнайы мақсаттағы құрылымдардың сипаты

6. Арнайы мақсаттағы ұйым (кейде арнайы мақсаттағы ұйым деп аталады) - бұл әдетте тар және белгілі бір мақсатта, мысалы, қаржылық активтерді жалға беру немесе секьюритизация немесе ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды жүргізу үшін құрылған ұйым. Ол корпорация, сенім, серіктестік немесе корпорацияланбаған білім түрінде болуы мүмкін. арнайы мақсаттағы субъект өз атынан құрылған субъект көбінесе активтерді соңғысына бере алады (мысалы, Қаржылық активтермен байланысты шартты жою туралы мәміле шеңберінде), соңғысының активтерін пайдалану немесе соңғысына қызмет көрсету құқығын алады; ал басқа тараптар соңғысына қаржыландыруды ұсына алады. ISA550-де айтылғандай, кейбір жағдайларда мамандандырылған құрылым онымен байланысты тарап болуы мүмкін.⁷⁰
7. Қаржылық есептілік жүйелерінде бақылауға тең деп есептелетін егжей-тегжейлі шарттар немесе арнайы мақсатты бөлімшені шоғырландыру мүмкіндігін қарастыру қажет жағдайлар жиі көрсетіледі. Мұндай шеңберлердің талаптарын түсіндіру көбінесе арнайы мақсатты бөлімнің қатысуымен тиісті келісімдерді егжей-тегжейлі білуді талап етеді.

⁷⁰ ISA 550, A7 тармағы

Тәуекелдің ажырамас бөліктерін түсіну

Бұл қосымшада бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде ажырамас тәуекел факторларын түсіну және қолдану кезінде аудитор ескеруі мүмкін ажырамас тәуекел факторлары мен мәселелеріне қосымша түсініктеме беріледі.

Тәуекелге байланысты факторлар

1. Тән тәуекел факторлары-бұл алаяқтық немесе қателік салдарынан және бақылау құралдарын қарастырмағанға дейін операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу туралы мәлімдеменің бұрмалануына әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың сипаттамалары. Мұндай факторлар сапалық немесе сандық болуы мүмкін және күрделілікті, субъективтілікті, өзгерістерді, белгісіздікті немесе бұрмалануға бейімділікті қамтуы мүмкін, себебі олар басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларын⁷¹ байланысты, өйткені олар тән тәуекелге¹ әсер етеді. Субъект және оның қоршаған ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және 19 (a)-(b) тармағына сәйкес субъектінің есеп саясаты туралы түсінік ала отырып, аудитор сонымен қатар қаржылық есептілікті дайындау кезінде бұрмалануларға бекітулердің әсер етуіне тән тәуекел факторларының қалай әсер ететіні туралы түсінік алады.
2. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін ақпаратты дайындауға байланысты тәуекелдің ажырамас факторларына (осы тармақта «талап етілетін ақпарат» деп аталады) мыналар жатады
 - Күрделілік - ақпараттың сипатына немесе қажетті ақпаратты дайындау әдісіне байланысты, оның ішінде дайындық процесі табиғаты бойынша күрделірек болған жағдайларда. Мысалы, қиындық туындауы мүмкін
 - Жеткізушілерге өтемақы резервтерін есептеу кезінде, өйткені көптеген әртүрлі жеткізушілермен әр түрлі коммерциялық шарттарды немесе әркім төленетін өтемақыны есептеуге қатысты көптеген өзара байланысты коммерциялық шарттарды қарастыру қажет болуы мүмкін; немесе
 - Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін әртүрлі сипаттамалары бар көптеген әлеуетті деректер көздері болған кезде, бұл деректерді өңдеу көптеген өзара байланысты кезеңдерді қамтиды, сондықтан бұл деректерді анықтау, жинау, қол жеткізу, түсіну немесе өңдеу қиынырақ болады.
 - Субъективтілік - білімнің немесе ақпараттың қол жетімділігіндегі шектеулерге байланысты талап етілетін ақпаратты объективті түрде дайындау мүмкіндігінде басшылыққа тән шектеулердің нәтижесінде туындайды, бұл басшылықтан қандай тәсілді қолдану керектігі және нәтижесінде қандай ақпаратты қаржылық есептілікке енгізу керектігі туралы пайымдауды немесе субъективті немесе субъективті пайымдауды қолдануды талап етеді. қаржылық есептілік. Қажетті ақпаратты дайындаудың әртүрлі тәсілдерінің нәтижесінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын тиісті түрде қолдануға байланысты әртүрлі нәтижелер алынуы мүмкін. Білімді немесе деректерді шектеу кезінде жеткілікті білімді және тәуелсіз тұлғалар жасай алатын пайымдаулардың субъективтілігі, сондай-ақ осы пайымдаулардың мүмкін болатын нәтижелерінің әртүрлілігі артады.
 - Өзгеріс - уақыт өте келе ұйымның қызметіне немесе осы оқиғалардың немесе жағдайлардың салдары талап етілетін ақпаратта көрсетілген кезде өз қызметін жүзеге асыратын ортаның экономикалық, құқықтық, бухгалтерлік, нормативтік, салалық немесе өзге де аспектілеріне әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың нәтижесі. Мұндай оқиғалар немесе жағдайлар қаржылық кезеңдерде немесе олардың арасында болуы мүмкін. Мысалы, өзгерістер қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің немесе есеп беру жүйесінің, ұйымның өзі мен оның бизнес-моделінің, сондай-ақ ұйым өз қызметін жүзеге асыратын ортаның өзгеруіне байланысты болуы мүмкін. Мұндай өзгерістер басшылықтың болжамдары мен пайымдауларына, оның ішінде есеп саясатын немесе оны қолдану тәртібін таңдауға, сондай-ақ есептік бағалауды қалыптастыру және тиісті ақпаратты ашу процесіне әсер етуі мүмкін.
 - Белгісіздік - қажетті ақпарат тікелей бақылау арқылы тексеруге болатын жеткілікті дәл және толық деректерге негізделмеген кезде пайда болады. Мұндай жағдайларда қолда бар білімді мүмкіндігінше дәл және толық бақыланатын деректерді қолдана отырып, ақпаратты дайындау үшін және егер ол болмаса, қолда бар ең қолайлы деректермен қамтамасыз етілген болжамдарды қолдану қажет болуы мүмкін. Басшылықтың бақылауынан тыс білімнің немесе деректердің қол жетімділігіндегі шектеулер (қолданылатын жерде шығындар шектеулерін ескере отырып) белгісіздік көзі болып табылады және олардың қажетті ақпаратты дайындауға әсерін жою мүмкін емес. Мысалы, бағалаудың белгісіздігі қажетті ақша қаражаттарының мөлшерін дәл анықтау мүмкін болмаған кезде және бағалау нәтижесі қаржылық есептілікті дайындау аяқталғанға дейін белгісіз болған жағдайда пайда болады.
 - Басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына байланысты олар имманентті тәуекелге әсер ететін дәрежеде бұрмалануға ұшырау - басшылықтың біржақтылығына бейімділік басшылықтың ақпаратты дайындау кезінде бейтараптықты сақтай алмауына әдейі немесе байқаусызда

⁷¹ ISA 240, A24-A27 тармақтар

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

бейімділігін тудыратын жағдайлардың нәтижесінде пайда болады. Басшылықтың біржақтылығы көбінесе белгілі бір шарттармен байланысты, бұл басшылықтың пайымдау кезінде бейтараптықты сақтай алмауына әкелуі мүмкін (басшылықтың ықтимал біржақтылығының индикаторлары), бұл қасақана жасалған жағдайда алаяқтық болып табылатын ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін. Мұндай белгілерге ынталандырулар немесе қысым, олар басшылыққа тән тәуекелге әсер ететіндей дәрежеде (мысалы, қажетті нәтижеге жету мотивациясының нәтижесінде, мысалы, қажетті пайда көрсеткіші немесе капитал коэффициенті), сондай-ақ бейтараптықты сақтамау мүмкіндігі жатады. Қаржылық есептілікті бұрмалау немесе активтерді иемдену түріндегі алаяқтық салдарынан бұрмалануға ұшырауға жататын факторлар ISA 240-тың A1 - A5 тармақтарында сипатталған.

3. Егер күрделілік тәуекелдің ажырамас факторы болса, онда ақпаратты дайындау кезінде күрделі процестерге қажеттілік туындауы мүмкін және мұндай процестерді қолдану қиынырақ болуы мүмкін. Ақпарат және мұндай процестерді қолдану қиынырақ болуы мүмкін. Нәтижесінде оларды қолдану арнайы білімді немесе білімді қажет етуі мүмкін және сарапшыны тартуды қажет етуі мүмкін.
4. Егер басшылықтың пікірлері неғұрлым субъективті болса, онда басшылықтың алдын-ала ойластырылмаған және қасақана болуына байланысты ақпараттың бұрмалану ықтималдығы да артады. Мысалы, көшбасшылықтың маңызды пайымдауы белгісіздіктің жоғары дәрежесі бар деп анықталған бағалауларға байланысты болуы мүмкін, ал әдістеме, деректер мен болжамдарға қатысты тұжырымдар басшылықтың байқаусызда немесе қасақана біржақтылығын көрсетуі мүмкін.

Елеулі бұрмалану қаупіне әкелуі мүмкін оқиғалардың немесе жағдайлардың мысалдары

5. Төменде қаржылық есептілік деңгейінде де, бекіту деңгейінде де қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану қаупінің болуын көрсетуі мүмкін оқиғалардың (операцияларды қоса алғанда) және шарттардың мысалдары келтірілген. Тәуекел факторлары бойынша бөлінген мысалдар оқиғалар мен шарттардың кең ауқымын қамтиды; дегенмен, барлық оқиғалар мен шарттар әрбір аудиторлық тапсырмаға сәйкес келмейді және мысалдар тізімі міндетті түрде толық емес. Оқиғалар мен жағдайлар белгілі бір жағдайларда ең көп әсер етуі мүмкін тән тәуекел факторы бойынша жіктеледі. Маңызды тәуекел факторлары арасындағы байланысқа байланысты мысал ретінде келтірілген оқиғалар мен жағдайлар белгілі бір дәрежеде басқа қауіп факторларының әсеріне ұшырауы мүмкін екенін ескеру маңызды.

Тиісті тәуекел факторы:	Мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерінің болуын көрсететін оқиғалардың немесе шарттардың мысалдары:
Күрделілік	<p>Реттеуші:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кешенді реттеудің жоғары деңгейіне ұшырайтын операциялар. <p>Бизнес-модель:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Күрделі альянстар мен бірлескен ұйымдардың болуы. <p>Қолданылатын бухгалтерлік есеп жүйесі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Күрделі процестерді қамтитын есепке алу өлшемдері. <p>Операциялар:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Баланстан тыс қаржыландыруды, арнайы мақсаттағы ұйымдарды және басқа да күрделі қаржыландыру тетіктерін пайдалану.
Субъективтілік	<p>Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бухгалтерлік бағалауды бағалаудың мүмкін критерийлерінің кең ауқымы. Мысалы, басшылықтың амортизацияны немесе кірістер мен құрылыс шығындарын мойындауы. • Менеджменттің инвестициялық жылжымайтын мүлік сияқты ұзақ мерзімді активтерді бағалау әдісін немесе моделін таңдауы.
Өзгеріс	<p>Экономикалық шарттар</p> <ul style="list-style-type: none"> • Экономикалық тұрақсыз аймақтарда, мысалы, валюта құнсызданған немесе инфляциясы жоғары елдерде жұмыс істеу. <p>Базарлар:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Фьючерстік сауда сияқты нарықтардың тұрақсыздығына байланысты қызмет. <p>Клиенттердің жоғалуы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бизнесінің үздіксіздігі және өтімділік мәселелері, соның ішінде маңызды тұтынушылардың жоғалуы. <p>Салалық модель:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ұйым жұмыс істейтін саладағы өзгерістер. <p>Бизнес-модель:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Жеткізу тізбегіндегі өзгерістер. • Жаңа өнімдерді немесе қызметтерді әзірлеу немесе ұсыну немесе қызметтің жаңа

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

	бағыттарына шығу.
Тиісті ажырамас тәуекел факторы:	Елеулі бұрмалану тәуекелдерінің бар екендігін көрсете алатын оқиғалардың немесе жағдайлардың мысалдары бекіту деңгейі
	<p>География:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Жаңа аймақтарға кеңею. <p>Ұйым құрылымы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ірі сатып алу немесе қайта құру немесе басқа да ерекше оқиғалар сияқты ұйым құрылымындағы өзгерістер. • Сатуға болатын ұйымдар немесе қызмет бағыттары. <p>Адами ресурстардың құзыреттері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Негізгі басшылардың кетуін қоса алғанда, негізгі персоналдың құрамындағы өзгерістер. <p>АТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қоршаған ортадағы өзгерістер. • Қаржылық есептілікке байланысты айтарлықтай жаңа жүйелерді енгізу. <p>Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бухгалтерлік есеп бойынша жаңа нормативтік құжаттарды қабылдау. <p>Капитал:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Капитал мен несиенің қолжетімділігіне жаңа шектеулер. <p>Нормативтік:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реттеуші немесе үкіметтік органдардың ұйымның қызметін немесе қаржылық нәтижелерін тергеуді бастауы. • Қоршаған ортаны қорғауға байланысты жаңа заңнаманың әсері.
Белгісіздік	<p>Есеп:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бухгалтерлік бағалауды және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғанда, бағалауда айтарлықтай белгісіздікке әкелетін оқиғалар немесе операциялар. • Сату кепілдіктері, қаржылық кепілдіктер және қоршаған ортаны қалпына келтіру сияқты күтпеген сот процестері мен шартты міндеттемелер.
Басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқауып факторларына байланысты олар имманентті тәуекелге әсер ететін дәрежеде бұрмалануға ұшырау	<p>Есеп:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Басшылық пен қызметкерлердің алаяқтық қаржылық есептілікке қатысу мүмкіндіктері, соның ішінде маңызды ақпаратты жариялау кезінде жіберіп алу немесе жасыру. <p>Операциялар:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Байланысты тараптармен айтарлықтай мәмілелер. • Стандартты емес немесе жүйелік емес операциялардың едәуір саны, соның ішінде ішкі операциялар және кезең соңындағы үлкен кіріс операциялары. • Қарызды қайта қаржыландыру, сатылатын активтер және нарықта айналыстағы бағалы қағаздардың жіктелуі сияқты басшылықтың ниеті негізінде көрінетін операциялар.

Қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелін көрсетуі мүмкін өзге де оқиғалар немесе шарттар:

- Бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті жасау бойынша тиісті дағдылары бар персоналдың жетіспеушілігі.
- Бақылаудың кемшіліктері-әсіресе бақылау ортасында, тәуекелдерді бағалау процесінде және мониторинг процесінде; және әсіресе басшылық жоймағандар.
- Бұрын жасалған бұрмаланулар, қателер тарихы немесе кезең соңындағы түзетулердің айтарлықтай көлемі.

(Сілтеме: 12(m), 21-26, A90-A181 тармақтар)

Құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсіну

1. Ұйымның ішкі бақылау жүйесі саясат пен процедуралар жөніндегі нұсқаулықтарда, жүйелер мен нысандарда, сондай-ақ олардағы ақпаратта көрсетілуі мүмкін. олардағы ақпаратты тұлғалар жүзеге асырады. Ұйымның ішкі бақылау жүйесін басшылық, басқаруға жауапты тұлғалар және ұйымның құрылымына байланысты басқа қызметкерлер жүзеге асырады. Ұйымның ішкі бақылау жүйесі басшылық, басқаруға жауапты тұлғалар немесе басқа персонал қабылдаған шешімдер негізінде, сондай-ақ заңнамалық немесе нормативтік талаптар, ұйымның операциялық моделі, заңды тұлға құрылымы немесе олардың комбинациясы контекстінде жүзеге асырылуы мүмкін.
2. Бұл қосымшада қаржылық есептілік аудитіне қатысты 12(m), 21-26 және A90-A181 тармақтарында сипатталған ұйымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттері мен шектеулері толығырақ қарастырылады.
3. Ұйымның ішкі бақылау жүйесі қаржылық есептіліктің мақсаттарын қоса алғанда, ұйымның есеп беру мақсаттарына қатысты аспектілерді қамтиды, бірақ егер мұндай аспектілер қаржылық есептілікке қатысты болса, оның операцияларына немесе сәйкестік мақсаттарына қатысты аспектілерді де қамтуы мүмкін.

Мысалы:

Заңнамалық және нормативтік актілердің сақталуын бақылау, егер мұндай бақылау ұйымның қаржылық есептіліктегі шартты міндеттемелер туралы ақпаратты ашуына қатысы болса, қаржылық есептілікке қатысы болуы мүмкін.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесінің компоненттері*Бақылау ортасы*

4. Бақылау ортасы басшылық пен басқару функцияларын, сондай-ақ ұйымның ішкі бақылау жүйесіне және оның Ұйым үшін маңыздылығына қатысты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың көзқарасын, хабардарлығын және әрекеттерін қамтиды. Бақылау ортасы ұйымдағы тонды белгілейді, оның қызметкерлерінің бақылау мәселелеріндегі хабардарлығына әсер етеді және ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінің жұмыс істеуі үшін жалпы негізді қамтамасыз етеді.
5. Ұйымдағы бақылау жүйесінің тиімділігіне басқаруға жауапты тұлғалар әсер етеді, өйткені олардың функцияларының бірі нарық талаптары немесе сыйақы схемалары нәтижесінде туындауы мүмкін қаржылық есептілікке қатысты басшылыққа қысымды теңестіру болып табылады. Осылайша, басшылыққа жауапты тұлғалардың қатысуына қатысты бақылау ортасы құрылымының тиімділігіне келесі факторлар әсер етеді
 - Олардың басшылықтан тәуелсіздігі және басшылықтың іс-әрекетін бағалау қабілеті.
 - Олардың ұйым қызметін түсінуі.
 - Олар қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалғанын, оның ішінде қаржылық есептілікте тиісті ашулар бар-жоғын бағалайтын дәреже.

6. Бақылау ортасы келесі элементтерді қамтиды:

(a) *Ұйымның мәдениетін құру және қолдау және басшылықтың адалдық пен этикалық құндылықтарға деген адалдығын көрсету сияқты көшбасшылық міндеттері қалай орындалады.* Бақылау құралдарының тиімділігі оларды жасайтын, басқаратын және басқаратын тұлғалардың адалдығы мен этикалық құндылықтарынан жоғары болмауы мүмкін. Мінез-құлықтың тұтастығы мен этикасы ұйымның этикалық және мінез-құлық стандарттарының немесе мінез-құлық кодекстерінің, олардың қызметкерлерге қалай хабарлануының (мысалы, саяси мәлімдемелер арқылы) және олардың іс жүзінде қалай күшейтілуінің нәтижесі болып табылады (мысалы, қызметкерлерді адал емес әрекеттерді жасауға итермелейтін ынталандырулар мен азғыруларды жою немесе азайту жөніндегі нұсқаулықтың әрекеттері арқылы, заңсыз немесе этикалық емес әрекеттер). Ұйымның адалдық пен этикалық құндылықтарға қатысты саясаты туралы хабардар ету мінез-құлық стандарттарын қызметкерлердің назарына бағдарламалық мәлімдемелер мен мінез-құлық кодекстері арқылы, сондай-ақ өз мысалында жеткізуді қамтуы мүмкін.

(b) *Егер басшылыққа жауаптылар басшылықтан бөлек болса, басшылыққа жауаптылар басшылықтан тәуелсіздігін қалай көрсетеді және қадағалауды жүзеге асырады.* басшылықтан тәуелсіздік және ұйымның ішкі бақылау жүйесін қадағалауды жүзеге асырады. Басшылық тапсырылғандарды ұйым тарапынан бақылау. Бұл ретте басшылықтан тәуелсіз және өз бағалары мен шешімдерінде объективті

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

тұлғалардың жеткілікті екендігін ескеруге болады; басшылық үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар ретінде қадағалау міндеттерін анықтайды және қабылдайды, сондай-ақ басшылық тарапынан ұйымның ішкі бақылау жүйесін әзірлеуге, енгізуге және жұмыс істеуге жауапкершілік жүктелген тұлғалар сақталады ма. ішкі бақылау жүйесі. Басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттерінің маңыздылығы басқа заңдар мен ережелер сияқты кодекстерде, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалардың мүддесі үшін әзірленген нұсқаулықтарда танылады. Жауапты тұлғалардың басқа міндеттеріне информаторлардан қорғау жөніндегі процедуралардың әзірленуін және тиімді жұмыс істеуін қадағалау жатады.

- (с) *Ұйым өз мақсаттарына жету үшін өкілеттіктер мен жауапкершіліктерді қалай бөледі.* Бұл келесі мәселелерді қарастыруды қамтуы мүмкін
- Өкілеттік пен жауапкершіліктің негізгі бағыттары және сәйкес есеп беру схемалары;
 - Тиісті іскерлік тәжірибеге, негізгі персоналдың білімі мен тәжірибесіне, сондай-ақ міндеттерді орындау үшін ұсынылатын ресурстарға қатысты саясаттар; және
 - Барлық қызметкерлердің ұйымның мақсаттарын, олардың жеке әрекеттері осы мақсаттармен қалай байланысты екенін және оларға қол жеткізуге ықпал ететінін және олардың қалай және не үшін жауап беретінін түсінуге арналған саясаттар мен коммуникациялар.
- (d) *Ұйым өз мақсаттарына сәйкес құзыретті қызметкерлерді қалай тартады, дамытады және сақтайды.* Бұл ұйымның қызметкерлерге олардың жұмысын анықтайтын тапсырмаларды орындау үшін қажетті білім мен дағдыларды қалай қамтамасыз ететінін қамтиды, мысалы
- Ең білікті қызметкерлерді жалдау стандарттары - білім деңгейіне, бұрынғы жұмыс тәжірибесіне, өткен нәтижелерге, тәжірибеге, өткен нәтижелерге және мінез-құлықтың адалдығы мен этикасының дәлелі.
 - Болашақ рөлдер мен міндеттерді, соның ішінде күтілетін жұмыс пен мінез-құлық деңгейлерін бейнелейтін тренингтер мен семинарлар сияқты әдістерді түсіндіретін оқыту саясаты; және
 - Алға жылжуға ықпал ететін және ұйымның білікті персоналды жауапкершіліктің жоғары деңгейіне көтеруге деген міндеттемесін көрсететін мерзімді аттестаттау.
- (e) *Ұйым ретінде жеке тұлғалардың ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мақсаттарына жету үшін өз міндеттерін орындауы үшін есеп беруін қамтамасыз етеді.* Бұған, мысалы, қол жеткізуге болады
- Бақылау жөніндегі міндеттерді орындағаны үшін коммуникация және тұлғаларды жауапкершілікке тарту, сондай-ақ қажет болған жағдайда түзету шараларын қабылдау тетіктері;
 - Осы көрсеткіштерді бағалау және қолдау тәртібін қоса алғанда, ұйымның ішкі бақылау жүйесіне жауапты тұлғалар үшін тиімділік көрсеткіштерін, ынталандырулар мен сыйақыларды белгілеу;
 - Бақылау мақсаттарына қол жеткізуге байланысты қысым жеке міндеттер мен тиімділік көрсеткіштеріне қалай әсер етеді; және тиімділік көрсеткіштері; және
 - Қажет болған жағдайда жеке тұлғалар қалай тәртіптік жауапкершілікке тартылады.

Жоғарыда аталған мәселелерді шешудің орындылығы әр ұйым үшін оның көлеміне, күрделілігіне және қызмет сипатына байланысты әр түрлі болады.

Құрылымның тәуекелдерін бағалау процесі

7. Ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі ұйымның мақсаттарына жетуге кедергі келтіретін тәуекелдерді анықтау мен талдаудың қайталанатын процесі болып табылады. Ұйымның мақсаттары басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың басқарылуы қажет тәуекелдерді анықтауының негізі болып табылады.
8. Қаржылық есептіліктің мақсаттары үшін ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі басшылықтың ұйымның қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға қатысты іскерлік тәуекелдерді қалай анықтайтынын, олардың маңыздылығын, пайда болу ықтималдығын бағалайтынын және оларды басқару әрекеттері мен олардың салдары туралы шешім қабылдайтынын қамтиды. Мысалы, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі ұйымның есепке алынбаған операцияларды қалай қарастыратынын немесе қаржылық есептілікте көрсетілген маңызды бағалауларды анықтап, талдайтынын қарастыруы мүмкін.
9. Қаржылық есептіліктің дұрыстығына әсер ететін тәуекелдерге ұйымның қаржылық есептілікте қамтылған басшылықтың талаптарына сәйкес қаржылық ақпаратты бастау, тіркеу, өңдеу және ұсыну қабілетіне теріс әсер етуі мүмкін сыртқы және ішкі оқиғалар, операциялар немесе жағдайлар жатады. Нұсқаулық жоспарларды, бағдарламаларды немесе жою әрекеттерін бастауы мүмкін нұсқаулық белгілі бір тәуекелдерді жою жоспарларын, бағдарламаларын немесе әрекеттерін бастауы немесе шығындар немесе басқа ойлар негізінде тәуекелді қабылдамау туралы шешім қабылдауы мүмкін. Тәуекелдер келесі жағдайлардың нәтижесінде пайда болуы немесе өзгеруі мүмкін:
 - *Қызмет шарттарының өзгеруі.* Нормативтік-құқықтық, экономикалық немесе операциялық ортадағы өзгерістер бәсекелестік қысымның өзгеруіне және тәуекелдердің айтарлықтай өзгеруіне әкелуі мүмкін.
 - *Жаңа қызметкерлер.* Жаңа қызметкерлер Ұйымның ішкі бақылау жүйесіне басқаша қарауы немесе түсінуі мүмкін.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- *Жаңа немесе қайта өңделген ақпараттық жүйелер.* Ақпараттық жүйедегі елеулі және жылдам өзгерістер Ұйымның ішкі бақылау жүйесімен байланысты тәуекелді өзгерте алады.
- *Жылдам өсу.* Қызметтің едәуір және жылдам кеңеюі бақылау жүйесіне жүктеме әкелуі мүмкін және бақылау жүйесінің істен шығу қаупін арттыруы мүмкін.
- *Жаңа технологиялар.* Өндірістік процестерге немесе ақпараттық жүйеге жаңа технологияларды енгізу ұйымның ішкі бақылау жүйесімен байланысты тәуекелді өзгертуі мүмкін.
- *Жаңа бизнес-модельдер, өнімдер немесе қызмет түрлері.* Ұйымның тәжірибесі аз немесе мүлдем жоқ бизнеске немесе операцияларға кіру ұйымның ішкі бақылау жүйесімен байланысты жаңа тәуекелдерге әкелуі мүмкін.
- *Бизнесі қайта құрылымдау.* Қайта құрылымдау персоналдың қысқаруына және қадағалау мен міндеттерді бөлу жүйесінің өзгеруіне әкелуі мүмкін, бұл ұйымның ішкі бақылау жүйесімен байланысты тәуекелдерді өзгерте алады.
- *Шетелдік операцияларды кеңейту.* Шетелдік ұйымдарды кеңейту немесе сатып алу ішкі бақылау жүйесіне әсер етуі мүмкін жаңа және жиі бірегей тәуекелдерді тудырады, мысалы, шетел валютасымен операцияларға байланысты қосымша немесе өзгерген тәуекелдер.
- *Бухгалтерлік есептің жаңа стандарттары.* Бухгалтерлік есеп бойынша жаңа нормативтік құжаттарды қабылдау немесе бухгалтерлік есеп бойынша нормативтік құжаттардағы өзгерістер қаржылық есептілікті дайындау кезінде тәуекелдерге әсер етуі мүмкін.
- *АТ-ны қолдану.* Байланысты тәуекелдер:
 - Деректердің тұтастығын сақтау және ақпаратты өңдеу;
 - Ұйымның АТ стратегиясы ұйымның бизнес стратегиясына тиімді қолдау көрсетпеген жағдайда туындайтын тәуекелдер; немесе
 - Ұйымның АТ ортасындағы өзгерістер немесе ақаулар немесе ат қызметкерлерінің ауысуы, сондай-ақ ұйым қажетті АТ ортасын жаңартпаса немесе оларды уақтылы жасамаса.

Құрылымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі

10. Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін және ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалаудың және қажет болған жағдайда түзету шараларын уақтылы қабылдаудың үздіксіз процесі болып табылады. Ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі ағымдағы іс-шаралардан, жеке (мерзімді) бағалаулардан немесе олардың жиынтығынан тұруы мүмкін. Ағымдағы мониторинг қызметі көбінесе ұйымның әдеттегі тұрақты қызметіне біріктіріледі және басшылық пен қадағалаудың тұрақты әрекеттерін де қамтуы мүмкін. Ұйымдастыру процесі ұйымның тәуекелдерді бағалауына байланысты көлемі мен жиілігі бойынша өзгеруі мүмкін.
11. Ішкі аудит функциясының міндеттері мен көлемі әдетте ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалауға немесе бақылауға бағытталған әрекеттерді қамтиды.² Ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі басшылықтың банктік тексерулерді уақтылы дайындауын тексеру, ішкі аудиторлардың сату персоналының сатып алу-сату шарттарының талаптарына қатысты ұйым саясатын сақтауын бағалау, заң бөлімі тарапынан ұйым саясатының сақталуын бақылау сияқты әрекеттерді қамтуы мүмкін. Заң бөлімі тарапынан ұйым саясатының сақталуын мониторингтеу. Бақылау сонымен қатар бақылау құралдарының уақыт өте келе өз тиімділігін сақтап қалуын қамтамасыз ету үшін жүргізіледі. Мысалы, егер сіз банктік шоттарды салыстырудың уақтылығы мен дәлдігін қадағаламасаңыз, онда қызметкерлер оларды дайындауды тоқтатуы мүмкін.
12. Ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесіне қатысты бақылау құралдары, соның ішінде автоматтандырылған бақылау құралдарының негізі автоматты немесе қолмен болуы мүмкін немесе екеуін де біріктіруі мүмкін. Мысалы, ұйымда анықталған ауытқуларды қолмен тексере алатын басшылыққа әдеттен тыс әрекеттер туралы Автоматты есептері бар белгілі бір технологияларға қол жеткізуді басқарудың автоматтандырылған құралдары болуы мүмкін.
13. Ақпараттық жүйеге байланысты мониторинг және бақылау қызметі арасындағы айырмашылықты жүргізу кезінде қызметтің негізінде жатқан мәліметтер ескеріледі, әсіресе егер бұл қызмет қадағалау тексерісінің белгілі бір деңгейін көздейтін болса. Қадағалау тексерулері автоматты түрде мониторинг қызметі ретінде жіктеледі және ақпараттық жүйенің бақылауы немесе мониторинг қызметі болып табылатындығы туралы мәселе шешімнің мәні болуы мүмкін. Мысалы, ай сайынғы толықтығын тексерудің мақсаты қателерді анықтау және түзету болады, ал мониторинг жүргізу кезінде қателіктердің себептерін анықтап, қателерді болдырмау үшін процесті түзету үшін басшылыққа жауапкершілік жүктелуі керек. Қарапайым тілмен айтқанда, ақпараттық жүйемен байланысты

² ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) және осы ISA-ға 4-қосымшада ішкі аудит бойынша қосымша нұсқаулар бар.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

бақылау белгілі бір тәуекелге жауап береді, ал бақылау шарасы бақылау құралдарының ішкі бақылау жүйесінің бес компонентінің әрқайсысында олардың мақсатына сәйкес жұмыс істейтіндігін бағалайды.

14. Бақылау қызметі жақсартуды қажет ететін немесе баса көрсететін мәселелерді немесе аймақтарды көрсете алатын сыртқы хабарламалардағы ақпаратты пайдалануды қамтуы мүмкін. Клиенттер шот-фактуралар туралы мәліметтерді төлеу немесе шағымдану арқылы растайды. Сонымен қатар, реттеушілер ұйымдарға ұйымның ішкі бақылау жүйесінің жұмысына әсер ететін мәселелер туралы есеп бере алады, мысалы, банктік реттеушілердің тексерулері туралы хабарламалар. Сонымен қатар, басшылық өзінің қадағалау қызметі барысында ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысты хабарламаларды сыртқы аудиторлардан ала алады.

Ақпараттық жүйе және коммуникация

15. Қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ақпараттық жүйе қызмет пен саясаттан, сондай-ақ бухгалтерлік және көмекші есептерден және көмекші жазбалардан тұрады, олар мыналар үшін әзірленген және жасалған
- Ұйымның операцияларын бастау, тіркеу және өңдеу (сондай-ақ операциялардан басқа оқиғалар мен жағдайлар туралы ақпаратты жинау, өңдеу және ашу) және тиісті активтер, міндеттемелер және меншікті капитал бойынша есептілікті қолдау;
 - Операцияларды өңдеудегі қателерді жою, мысалы, автоматтандырылған аралық жазба файлдары және аралық жазбаларды уақтылы алып тастау процедуралары;
 - Бақылау жүйесін жою немесе айналып өту жағдайларын өңдеу және ескеру;
 - Транзакцияларды өңдеу нәтижесінде алынған ақпаратты негізгі кітапқа енгізу (мысалы, жинақталған транзакцияларды еншілес кітаптан тасымалдау); және еншілес кітаптан);
 - Операцияларға қатысы жоқ оқиғалар мен шарттарға қатысты қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ақпаратты жинау және өңдеу, мысалы, активтердің амортизациясы және активтердің өтелуіндегі өзгерістер сияқты операцияларға қатысы жоқ оқиғалар мен шарттар; және
 - Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ашуға талап етілетін ақпаратты жинақтауды, өңдеуді, жинақтауды және қаржылық есептілікте ұсынуды қамтамасыз ету.
16. Ұйымның бизнес-процестері мыналарға бағытталған әрекеттерді қамтиды
- Ұйымның өнімдері мен қызметтерін әзірлеу, сатып алу, өндіру, сату және тарату;
 - Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қамтамасыз ету; және
 - Ақпаратты, оның ішінде бухгалтерлік және қаржылық есептілікті тіркеу.

Бизнес-процестердің нәтижесі ақпараттық жүйеде тіркелетін, өңделетін және көрсетілетін операциялар болып табылады.

17. Ақпараттың сапасы басшылықтың ұйымның қызметін басқару және бақылау бойынша тиісті шешімдер қабылдау қабілетіне, сондай-ақ қызметті дайындауға және сенімді қаржылық есептілікті жасауға әсер етеді.
18. Ұйымның ішкі бақылау жүйесімен байланысты жеке рөлдер мен міндеттерді түсінуді қамтамасыз етуді қамтитын байланыс саясат жөніндегі нұсқаулықтар, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік жөніндегі нұсқаулықтар, меморандумдар сияқты нысандарды қабылдай алады. Байланыс электронды түрде, ауызша және басшылықтың әрекеттері арқылы да жүзеге асырылуы мүмкін.
19. Ұйымға қаржылық есептілікке байланысты рөлдер мен міндеттер және қаржылық есептіліктің маңызды мәселелері туралы хабарлау қаржылық есептілікке қатысты ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысты жеке рөлдер мен міндеттерді түсіну туралы хабарламаны қамтуы керек. Ол қызметкерлердің ақпараттық жүйедегі қызметі басқа тұлғалардың жұмысымен қалай байланысты екенін түсіну дәрежесі және ұйымдағы тиісті жоғары деңгейге ерекшеліктер туралы хабарлау тәсілдері сияқты мәселелерді қамтуы мүмкін. Ұйымдағы жоғары деңгей.

Бақылау іс-шаралары

20. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдары 26-тармаққа сәйкес айқындалады. Мұндай бақылау құралдарына ақпаратты өңдеуді бақылау және қолмен де, автоматтандырылған да болуы мүмкін жалпы ат бақылау кіреді. Басшылық қаржылық есептілікті жасауға байланысты пайдаланатын және сүйенетін автоматтандырылған аспектілері бар автоматтандырылған бақылау немесе бақылау құралдары неғұрлым көп болса, ақпаратты өңдеуді бақылаудың автоматтандырылған аспектілерінің тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған жалпы ат бақылау құралдарын енгізу ұйым үшін соғұрлым маңызды болуы мүмкін. Бақылау қызметінің құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдары мыналарға сілтеме жасай алады
- *Авторизация және мақұлдау.* Авторизация операцияның жарамды екенін растайды (яғни нақты экономикалық оқиғаны білдіреді немесе ұйымның бақылауында). Әдетте, авторизация жоғарғы басшылықтың мақұлдау формасын алады немесе операцияның жарамдылығын тексеру және анықтау. Нұсқаулық немесе тексеру және операцияның жарамдылығын анықтау. Мысалы, басшы шығыстардың негізделген және саясатқа сәйкес келетіндігін тексергеннен кейін шығындар туралы есепті бекітеді. Автоматтандырылған бекітудің мысалы ретінде шот бірлігінің құнын алдын ала белгіленген рұқсат етілген деңгей шегінде жеткізілімге Тапсырыс бірлігінің тиісті құнымен автоматты түрде салыстыру болып

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

табылады. Рұқсат етілген деңгей шегіндегі шот-фактуралар автоматты түрде төлемге бекітіледі. Рұқсат етілген деңгейден тыс шоттар қосымша тергеу үшін белгіленеді.

- *Келісу* - келісу кезінде екі немесе одан да көп деректер элементтері салыстырылады. Айырмашылықтар анықталған жағдайда деректерді теңестіру шаралары қабылданады. Әдетте, салыстыру операцияларды өңдеудің толықтығына немесе дәлдігіне қатысты транзакциялар.
- *Тексерулер* - тексерулер екі немесе одан да көп элементтерді бір-бірімен салыстырады немесе элементті саясатпен салыстырады. Егер екі элемент сәйкес келмесе немесе элемент саясатқа сәйкес келмесе, келесі әрекеттер жасалуы мүмкін. Тексерулер әдетте деректерді өңдеу операцияларының толықтығына, дәлдігіне немесе дұрыстығына қатысты.
- *Активтерді рұқсатсыз кіруден, сатып алудан, пайдаланудан немесе кәдеге жаратудан, пайдаланудан немесе кәдеге жаратудан қорғауға бағытталған бақылауды қоса алғанда, физикалық немесе логикалық құралдар.* Бақылау құралдары:
 - Активтерді физикалық қорғау, соның ішінде активтер мен жазбаларға қол жеткізу үшін қорғалатынаумақтар сияқты тиісті қорғаныс құралдары.
 - Компьютерлік бағдарламалар мен файлдарға қол жеткізуге рұқсат (яғни логикалық қол жетімділік).
 - Мерзімді санау және бақылау жазбаларында көрсетілген сомалармен салыстыру (мысалы, қолма-қолақшаны, бағалы қағазды және тауарлық-материалдық құндылықтарды есептеу нәтижелерін бухгалтерлік есеп деректерімен салыстыру).

Қаржылық есептіліктің дұрыстығы үшін активтерді ұрлауды болдырмауға арналған физикалық бақылау құралдарының маңыздылық дәрежесі жағдайларға байланысты, мысалы, активтер ұрлануға бейім болған кезде.

- *Міндеттерді бөлу.* Операцияларды санкциялауға, операцияларды тіркеуге және активтерді сақтауға әр түрлі тұлғаларды тағайындау. Міндеттерді бөлу бір тұлғаның әдеттегі міндеттерін орындау кезінде қателіктер немесе алаяқтық жасау және жасыру мүмкіндігін азайтуға арналған.

Мысалы, несиелік сатылымға рұқсат беретін менеджер дебиторлық берешек есебін жүргізуге немесе ақшалай түсімдермен жұмыс істеуге жауапты болмауы керек. Егер тұлға осы әрекеттердің барлығын орындай алса, олар, мысалы, байқалмай қалуы мүмкін жалған сатылым жасай алады. Сол сияқты, сатушылар өнім бағалары немесе Комиссия мөлшерлемелері бар файлдарды өзгерте алмауы керек.

Кейде бөлу мүмкін емес, экономикалық тұрғыдан тиімсіз немесе мүмкін емес. Мысалы, кішігірім және күрделі емес ұйымдарда идеалды сегрегацияға жету үшін жеткілікті ресурстар болмауы мүмкін, ал қосымша қызметкерлерді жалдау құны өте жоғары болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда басшылық балама бақылау құралдарын қолдана алады. Жоғарыда келтірілген мысалда, егер сатушы өнім бағалары бар файлдарға қол жеткізе алса, детективтік бақылау жүзеге асырылуы мүмкін, онда сату тобымен байланысы жоқ қызметкерлер сатушының бағаны өзгерткенін және қандай жағдайда өзгергенін мезгіл-мезгіл тексеріп отырады.

- 21 Кейбір бақылау механизмдері басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар белгілеген тиісті қадағалау механизмдерінің болуына байланысты болуы мүмкін. Мысалы, мақұлдауды бақылау жауапты тұлғалар белгілеген инвестициялау критерийлері немесе ірі сатып алулар немесе иеліктен шығару сияқты стандартты емес операциялар сияқты белгіленген саясаттарға сәйкес берілуі мүмкін, кейбір жағдайларда акционерлердің мақұлдауын қоса алғанда, жоғары деңгейде арнайы мақұлдауды талап етуі мүмкін.

Ішкі бақылау ды шектеу

- 22 Ұйымның ішкі бақылау жүйесі қаншалықты тиімді болса да, ұйымның қаржылық есептілігінің мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ете алады. Оларға қол жеткізу ықтималдығына ішкі бақылау жүйесіне тән шектеулер әсер етеді. Оларға шешім қабылдау кезінде тұлғаның қателіктерге бейім екендігі және ішкі бақылау жүйесіндегі ақаулар тұлғаның кінәсінен болуы мүмкін екендігі жатады. Мысалы, басқару жүйесін жобалау немесе өзгерту кезінде, сондай-ақ басқару жүйесін өзгерту кезінде қате жіберілуі мүмкін. Сол сияқты, бақылаудың әрекеті тиімсіз болуы мүмкін, мысалы, ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мақсаттары үшін дайындалған ақпарат (мысалы, ерекшеліктер туралы есеп) тиімсіз пайдаланылған кезде, өйткені ақпаратты тексеруге жауапты тұлға оның мақсатын түсінбейді немесе тиісті әрекеттерді жасамайды.
23. Сонымен қатар, бақылау құралдары екі немесе одан да көп тұлғалар арасындағы келісімнің немесе басшылықтың бақылау құралдарын заңсыз алып тастауының нәтижесінде айналып өтуі мүмкін. бақылау құралдары. Мысалы, менеджмент ұйымның стандартты сатып алу-сату шарттарының талаптарын өзгертетін клиенттермен жанама келісімдер жасай алады, бұл кірісті дұрыс мойындамауға әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, белгіленген несиелік лимиттерден асатын операцияларды анықтауға және хабарлауға арналған ат қосымшасында редакциялау тексерулері жойылуы немесе өшірілуі мүмкін.
24. Бұдан басқа, бақылау құралдарын әзірлеу және енгізу кезінде басшылық өзі енгізуді шешетін бақылау құралдарының сипаты мен дәрежесі, сондай-ақ өзі қабылдауға шешім қабылдайтын тәуекелдердің сипаты мен дәрежесі туралы пайымдаулар шығара алады.

Бөлімшенің ішкі қайта қарау функциясын түсінуге қатысты ойлар

Бұл қосымшада, егер мұндай функция болса, ұйымның ішкі аудит функциясын түсіну туралы қосымша ойлар келтірілген.

Ішкі аудит функциясының мақсаттары мен көлемі

1. Ішкі аудит функциясының мақсаттары мен көлемі, оның міндеттерінің сипаты және ұйымдағы мәртебесі, оның ішінде өкілеттіктер мен есептілік әр түрлі және ұйымның көлеміне, күрделілігі мен құрылымына, сондай-ақ басшылықтың және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардың талаптарына байланысты. Бұл сұрақтар ішкі аудит қызметінің жарғысында немесе техникалық тапсырмасында көрсетілуі мүмкін.
2. Ішкі аудит қызметінің міндеттеріне басшылық пен басқаруға жауапты тұлғаларға тәуекелдерді басқару, ішкі бақылау және ұйымды басқару процестерін әзірлеу мен тиімділігіне қатысты кепілдіктер беру мақсатында осы процедуралардың процедураларын орындау және нәтижелерін бағалау кіруі мүмкін. Олай болса, ішкі аудит қызметі ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесінде маңызды рөл атқара алады. Алайда, Ішкі аудит қызметінің міндеттері қызметтің үнемділігін, тиімділігі мен тиімділігін бағалауға бағытталуы мүмкін, бұл жағдайда оның жұмысы ұйымның қаржылық есептілігімен тікелей байланысты болмауы мүмкін.

Ішкі тексеру функциясына қатысты сұраулар

3. Егер ұйымда ішкі аудит қызметі болса, онда осы қызмет шеңберіндегі тиісті тұлғалардың сауалнамалары аудитор үшін ұйым мен оның қоршаған ортасы туралы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу кезінде, сондай-ақ қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде пайдалы ақпарат бере алады. Өз жұмысын орындау барысында ішкі аудит қызметі ұйымның операциялары мен іскерлік тәуекелдері туралы түсінікке ие болуы мүмкін және бақылаудың анықталған кемшіліктері немесе аудитордың ұйымды және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін, жүйені түсінуіне құнды үлес қосуы мүмкін тәуекелдер немесе тәуекелдер сияқты өз жұмысының нәтижелеріне ие болуы мүмкін ұйымның ішкі бақылауы, аудитордың тәуекелдерді бағалауы немесе аудиттің басқа аспектілері. Осылайша, аудиторлық сұрау аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын орындау қажет аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін өзгерту немесе көлемін азайту үшін пайдалануды көздейтін жағдайда жасалады.⁷³ Ішкі аудит қызметі басқаруға жауапты тұлғалар алдында көтерген мәселелер мен ішкі аудит қызметінің тәуекелдерді бағалау процесінің нәтижелері ерекше маңызға ие болуы мүмкін.
4. Егер аудитордың сұрауларына жауаптар негізінде ұйымның қаржылық есептілігіне және қаржылық есептілік аудитіне қатысты тұжырымдар бар екені анықталса, аудитор байланысты қаржылық есептілікпен және қаржылық есептілік аудитімен танысуды орынды деп санауы мүмкін, аудитор ішкі аудит қызметінің байланысты есептерімен танысуды орынды деп санауы мүмкін. Тиісті болуы мүмкін ішкі аудит қызметі есептерінің мысалдарына қызметтің стратегиясы мен жоспарлау құжаттары мен есептері кіреді. ішкі аудит қызметінің тексерулерінің нәтижелерін сипаттайтын басшылыққа немесе басқаруға жауапты тұлғаларға дайындалған жоспарлау құжаттары мен есептері.
5. Сонымен қатар, ISA 240⁷⁴ сәйкес, егер ішкі аудит қызметі аудиторға нақты, күдікті немесе болжамды алаяқтық туралы ақпарат берсе, аудитор оны аудитордың алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін бағалауы кезінде ескереді. алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупі.
6. Аудитордың пікірінше, ішкі аудит қызметінің басшысы немесе жағдайға байланысты қызметтің басқа қызметкерлері сияқты тиісті білімі, тәжірибесі мен өкілеттіктері бар тұлғалар ішкі аудит қызметіндегі тиісті тұлғалар болып табылады. Аудитор сонымен қатар осы тұлғалармен мезгіл-мезгіл кездесуді орынды деп санауы мүмкін. осындай тұлғалармен.

Бақылау шарттарын түсіну тұрғысынан ішкі тексеру функциясын қарастыру

7. Бақылау жүйесін түсіну үшін аудитор басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауға қатысты анықталған бақылау кемшіліктеріне қатысты ішкі аудит қызметінің қорытындылары мен ұсынымдарына қалай жауап бергенін, оның ішінде бұл шаралар қалай жүзеге асырылды және қалай жүзеге асырылды, сондай-ақ оларды ішкі аудит қызметі кейінгі бағалау жүргізді ме деген мәселені қарастыра алады.

⁷³ Тиісті талаптар ISA 610-да (2013 жылы қайта қаралған) қамтылған.

⁷⁴ ISA 240, 19-тармақ

Ішкі қайта қарау функциясының құрылымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесінде атқаратын рөлін түсіну

8. Егер ішкі аудит қызметінің міндеттерінің сипаты және кепілдік беру қызметі ұйымның қаржылық есептілігімен байланысты болса, аудитор аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін аудитор тікелей орындайтын аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін өзгерту немесе көлемін азайту үшін ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалана алады. Аудиторлар, мысалы, алдыңғы аудиттердің тәжірибесіне немесе аудиторлық тәуекелдерді бағалауға негізделген болса, ұйымның ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалануы мүмкін. Ұйымның ішкі аудит қызметі бар, ол ұйымның күрделілігіне және оның операцияларының сипатына сәйкес жеткілікті ресурстарға ие және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен тікелей байланыста болады.
9. Егер аудитордың ішкі аудит қызметінің жұмысын алдын ала түсінуіне сүйене отырып, аудитор бұл қызметтің жұмысы орындалатын аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін өзгертеді немесе көлемін азайтады деп күтсе, ISA 610 қолданылады (2013 жылы қайта қаралған).
10. Бұдан әрі ISA 610-да қарастырылғандай (2013 жылы қайта қаралған), ішкі аудит қызметінің қызметі қаржылық есептілікке қатысты болуы мүмкін басқа бақылау құралдарынан ерекшеленеді, мысалы, ұйымның бұрмаланудың алдын алу немесе анықтау қабілетіне ықпал етуге арналған басшылық дайындаған бухгалтерлік ақпаратты тексеру.
11. Тапсырманы орындаудың алғашқы кезеңдерінде ұйымның ішкі аудит қызметінің тиісті қызметкерлерімен байланыс орнату және тапсырма бойы осындай байланысты сақтау тиімді ақпарат алмасуға ықпал етуі мүмкін. Бұл аудитордың жұмысына әсер етуі мүмкін ішкі аудит қызметіне белгілі болуы мүмкін маңызды мәселелер туралы аудиторға хабарлауға жағдай жасайды. ISA200 аудитордың кәсіби скептицизммен⁵ аудитті жоспарлауының және жүргізуінің маңыздылығын, соның ішінде аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы тиіс құжаттар мен сұрауларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіретін ақпаратқа мұқият болуын қарастырады. Тиісінше, бүкіл тапсырма бойынша ішкі аудит қызметімен байланыс Ішкі аудиторларға мұндай ақпаратты аудитордың назарына жеткізуге мүмкіндік береді. Аудитор бұл ақпаратты аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы және бағалауы кезінде қарастыра алады.

⁵ ISA 200, 7 тармақ

(Сілтеме: 25(a), 26(b)–(c), A94, A166–A172 тармақтар)

Ақпараттық технологияны (АТ) түсінуге қатысты ойлар

Бұл қосымшада ұйымның ішкі бақылау жүйесінде ақпараттық технологияларды қолдануын түсіну кезінде аудитор қарастыра алатын қосымша сұрақтар келтірілген.

Ақпараттық технологиялардың құрылымын оның ішкі бақылау жүйесінің компоненттерінде қолдануды түсіну

1. Ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қолмен және автоматтандырылған элементтер кіреді (яғни, қолмен және автоматтандырылған бақылау және ұйымның ішкі бақылау жүйесінде қолданылатын басқа ресурстар). Қолмен және автоматтандырылған элементтердің тіркесімі ұйымда ат қолданудың сипаты мен күрделілігіне байланысты. Ұйымның АТ-ны қолдануы қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетгі ақпаратты өңдеу, сақтау және беру тәсіліне әсер етеді, сондықтан ұйымның ішкі бақылау жүйесін әзірлеу және енгізу тәсіліне әсер етеді. Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің әрбір компоненті АТ-ны белгілі бір дәрежеде қолдана алады.

Тұтастай алғанда, АТ ұйымның ішкі бақылау жүйесіне пайда әкеледі:

- Берілген бизнес ережелерін дәйекті түрде қолданыңыз және үлкен көлемдегі операцияларды немесе деректерді өңдеу кезінде күрделі есептеулер жүргізіңіз;
 - Ақпараттың уақтылығын, қолжетімділігін және дәлдігін арттыру;
 - Қосымша ақпаратты талдауды жеңілдету;
 - Ұйым қызметінің тиімділігін, оның саясаты мен процедураларын мониторингтеу мүмкіндіктерін кеңейту;
 - Бақылау құралдарын айналып өту қаупін азайту; және
 - АТ қосымшаларында, мәліметтер базасында және операциялық жүйелерде қауіпсіздікті бақылау құралдарын енгізу арқылы міндеттерді тиімді бөлу мүмкіндігін жақсарту.
2. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы және бағалауы және осы негізде одан әрі аудиторлық процедураларды жүргізуі үшін маңызды. Автоматтандырылған басқару элементтері қолмен басқаруға қарағанда сенімдірек болуы мүмкін, өйткені оларды айналып өту, елемей немесе жою ықтималдығы аз, сонымен қатар қарапайым қателер мен қателіктерге бейім емес. Автоматтандырылған басқару элементтері қолмен басқарылғаннан гөрі тиімдірек болуы мүмкін
 - Қайталанатын операциялардың үлкен көлемі немесе болжауға немесе болжауға болатын қателіктердің алдыналуға немесе анықтауға және автоматтандыру арқылы түзетуге болатын жағдайларда.
 - Бақылауды жүзеге асырудың нақты әдістерін барабар әзірлеуге және автоматтандыруға болатын бақылау.

Ақпараттық жүйеде ақпараттық технологиялардың құрылымын пайдалануды түсіну

3. Ұйымның ақпараттық жүйесі операцияларды бастау, тіркеу, өңдеу және есеп беру тәртібіне әсер ететін қолмен және автоматтандырылған элементтерді пайдалануды қамтуы мүмкін. Атап айтқанда, операцияларды бастау, тіркеу, өңдеу және жүргізу процедураларын ұйым қолданатын АТ қосымшалары және ұйымның осы қосымшаларды қалай орнатқаны жүктей алады. Сонымен қатар, цифрлық ақпарат түріндегі жазбалар қағаз құжаттардағы жазбаларды алмастыра немесе толықтыра алады.
4. Ақпараттық жүйеде жұмыс ағындары мен ақпаратты өңдеуге қатысты ат ортасы туралы түсінік алған кезде аудитор пайдаланылатын АТ қосымшаларының сипаты мен сипаттамалары және оларды қолдайтын АТ инфрақұрылымы мен АТ туралы ақпарат алады. және оларды қолдайтын АТ инфрақұрылымы мен АТ. Келесі кестеде аудитор АТ ортасына қатысты қарастыруы мүмкін сұрақтардың мысалдары келтірілген және ұйымның ақпараттық жүйесінде қолданылатын АТ қосымшаларының күрделілігіне байланысты АТ ортасының типтік сипаттамаларының мысалдары келтірілген. Алайда, мұндай сипаттамалар индикативті болып табылады және ұйым қолданатын нақты АТ қосымшаларының сипатына байланысты өзгеруі мүмкін.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

	Сипаттамалық ерекшеліктердің мысалдары:		
	Тегін коммерциялық БҚ	Орташа және орташа күрделі коммерциялық БҚ немесе қосымшалар	Ірі немесе күрделі қосымшалар (мысалы, КРЖ жүйесі)
Автоматтандыру деңгейіне және деректерді пайдалануға қатысты сұрақтар:			
• Автоматтандырылған өңдеу көлемі және осы процедуралардың күрделілігі, соның ішінде жоғары автоматтандырылған қағазсыз өңдеудің болуы.	N/A	N/A	Кең және жиі күрделі автоматтандырылған процедуралар
• Ұйымның ақпаратты өңдеу кезінде жүйе жасаған есептерге сүйену дәрежесі.	Автоматтандырылған есептердің қарапайым логикасы	Автоматтандырылған есептердің негізгі сәйкес логикасы	Автоматтандырылған есептердің күрделі логикасы; Есептерді құруға арналған БҚ
• Деректерді енгізу әдісі (мысалы, қолмен енгізу, клиенттің немесе провайдердің деректерді енгізуі немесе файлды жүктеу).	Деректерді қолмен енгізу	Енгізілген деректердің аз мөлшері немесе қарапайым интерфейс	Енгізілген деректердің көп мөлшері немесе күрделі интерфейс
• АТ жүйелік интерфейс арқылы қосымшалар, мәліметтер базасы немесе АТ ортасының ішкі және сыртқы аспектілері арасындағы өзара әрекеттесуді қалай жеңілдетеді.	Автоматтандырылған интерфейсдердің болмауы (тек деректерді қолмен енгізу)	Енгізілген деректердің немесе қарапайым интерфейсдердің аз саны	Енгізілген деректердің көп мөлшері немесе күрделі интерфейс
• Ақпараттық жүйемен өңделетін цифрлық нысандағы деректердің көлемі мен күрделілігі, оның ішінде бухгалтерлік жазбалардың немесе цифрлық нысанда сақталатын басқа ақпараттың болуы, сондай-ақ сақталатын деректердің нысаны мен орналасуы.	Деректердің аз мөлшері немесе қолмен тексеруге болатын қарапайым деректер; Деректер жергілікті деңгейде қол жетімді	Шағын деректер немесе қарапайым деректер	Деректердің үлкен көлемі немесе күрделі деректер; деректер қоймалары; ⁷⁶ Ішкі немесе сыртқы қызмет провайдерлерін пайдалану (мысалы, деректерді үшінші тараптарда сақтау немесе орналастыру)
АТ қосымшалары мен АТ инфрақұрылымына қатысты сұрақтар:			
• Қолданба түрі (мысалы, кішігірім немесе онсыз коммерциялық қосымша немесе сатып алуға және жетілдіруге немесе үйде жасауға болатын жоғары интеграцияланған немесе жоғары интеграцияланған қосымша).	Сатып алынған қосымша аз немесе мүлдем өзгертілмеген	Сатып алынған қосымша немесе қарапайым мұраланған немесе төмен деңгейлі КРЖ қосымшалары аз немесе мүлдем өзгертілмеген	Тапсырыс бойынша жасалған қосымшалар немесе едәуір дәрежеде теңшелетін күрделі КРЖ жүйелері
• АТ қосымшаларының сипатының күрделілігі және олардың негізінде жатқан АТ инфрақұрылымы.	Ноутбукке немесе клиент-серверге негізделген шағын, қарапайым шешім	Жетілген және тұрақты мейнфрейм, шағын немесе қарапайым клиент-сервер, қызмет ретінде БҚ-сы бар бұлт	Күрделі негізгі кадр, үлкен немесе күрделі клиент-сервер, веб-бағдарлау, қызмет ретінде бұлтты инфрақұрылым
• Үшінші тарап хостингі немесе АТ аутсорсингі бар ма.	Егер аутсорсингке берілсе, онда құзыретті, жетілген, тексерілген провайдер (мысалы, бұлтты провайдер)	Егер аутсорсинг болса, онда сауатты, жетілген, тексерілген провайдер (мысалы, бұлтты провайдер)	Кейбір қосымшалар үшін сауатты, жетілген, дәлелденген жеткізуші, ал басқалары үшін жаңа немесе бастаушы жеткізуші
	Қарапайым коммерциялық БҚ	Орташа және орташа күрделі коммерциялық БҚ немесе АТ қосымшалары	Ірі немесе күрделі ат қосымшалары (мысалы, КРЖ жүйелері)

⁷⁶ Деректер қоймасы әдетте есептер шығарылуы мүмкін немесе ұйым Деректерді талдаудың басқа әрекеттері үшін пайдалануы мүмкін бір немесе бірнеше шашыраңқы көздерден (мысалы, бірнеше дерекқордан) біріктірілген деректердің орталық қоймасы ретінде сипатталады. Есеп беру бағдарламасы - бұл бір немесе бірнеше көздерден (мысалы, деректер қоймасы, мәліметтер базасы немесе АТ қосымшасы) деректерді алу және оларды берілген форматта ұсыну үшін қолданылатын АТ қосымшасы.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

<ul style="list-style-type: none"> • Ұйым қаржылық есептілікке әсер ететін жаңа технологияларды қолдана ма. 	Жаңа дамып келе жатқан технологияларды қолданбау	Кейбір қосымшаларда жаңа технологияларды шектеулі қолдану	Әр түрлі платформаларда жаңа технологияларды аралас қолдану
АТ-процестерге байланысты мәселелер:			
<ul style="list-style-type: none"> • АТ ортасына қызмет көрсететін персонал (АТ ортасындағы қауіпсіздік пен өзгерістерді басқаратын АТ қолдау мамандарының саны мен біліктілік деңгейі). 	Сатушы жаңартуларын басқару және кіруді басқару үшін АТ дағдылары шектеулі қызметкерлердің аз саны	АТ-мен жұмыс істеу дағдылары бар қызметкерлердің шектеулі саны	Білікті персоналы бар, оның ішінде бағдарламалау дағдылары бар арнайы ат бөлімшелері
<ul style="list-style-type: none"> • Қол жеткізу құқықтарын басқару процестерінің күрделілігі. 	Әкімшілік рұқсаты бар бір тұлға кіру құқығын басқарады	Әкімшілік рұқсаты бар бірнеше тұлға ғана қол жеткізу құқығын басқарады	Қол жеткізу құқықтарына қатысты АТ бөлімшесі басқаратын күрделі процестер
<ul style="list-style-type: none"> • АТ ортасын қорғаудың күрделілігі, соның ішінде АТ қосымшаларының, мәліметтер базасының және АТ ортасының басқа аспектілерінің киберқауіптерге осалдығы, әсіресе веб-транзакциялар немесе алдыңғықатарлы транзакциялар болған кезде. 	Сыртқы Web элементтері жоқ қарапайым жергілікті қол жетімділік	Негізгі рөлдік қорғанысы бар кейбір веб-қосымшалар	Вебке кіру және күрделі қауіпсіздік модельдері бар бірнеше платформалар
<ul style="list-style-type: none"> • Ақпаратты өңдеу әдісіне бағдарламалық өзгерістер енгізілді ме, сондай-ақ кезеңдегі осындай өзгерістердің дәрежесі. 	Бастапқы кодты орнатпай коммерциялық БҚ	Кейбір бастапқы коды жоқ коммерциялық қосымшалар және аз немесе қарапайым өзгерістері бар басқа жетілген қосымшалар; жүйені дамытудың дәстүрлі өмірлік циклі	Жаңа немесе көп немесе күрделі өзгерістер, жылына бірнеше даму циклдары
<ul style="list-style-type: none"> • АТ ортасындағы өзгерістер дәрежесі (мысалы, АТ ортасының жаңа аспектілері немесе АТ қосымшаларындағы немесе негізгі АТ инфрақұрылымындағы елеулі өзгерістер) 	Өзгерістер тек коммерциялық БҚ-ның нұсқаларын жаңартумен шектеледі	Өзгерістер коммерциялық БҚ-мен жаңартуларынан, КРЖ нұсқаларының жаңартуларынан немесе мұраланған жүйелердің жетілдірулерінен тұрады	Жаңа немесе үлкен мөлшер немесе күрделі өзгерістер, жылына бірнеше даму циклдары, КРЖ-ны байыпты баптау
<ul style="list-style-type: none"> • Кезең ішінде деректердің үлкен конверсиясы болды ма; және егер солай болса, енгізілген өзгерістердің сипаты мен маңыздылығы қандай және конверсия қалай жүргізілді. 	Бағдарламалық қамтылымды жеткізуші ұсынады; жаңарту үшін деректерді түрлендіру мүмкіндігі жоқ	Шектеулі түрлендірілетін деректері бар коммерциялық бағдарлама нұсқаларының кішігірім жаңартулары	Негізгі нұсқаны жаңарту, жаңа шығарылым, платформаны өзгерту платформаны өзгерту

Жаңа технологиялар

5. Ұйымдар жаңа технологияларды (мысалы, блокчейн, робототехника немесе жасанды интеллект) қолдана алады, өйткені мұндай технологиялар операциялық тиімділікті арттыруға немесе қаржылық есептілікті жақсартуға нақты мүмкіндіктер бере алады. Егер қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ұйымның ақпараттық жүйесінде жаңа технологиялар қолданылса, аудитор мұндай технологияларды АТ қолданбаларын және АТ пайдаланудан туындайтын тәуекелдерге ұшырайтын АТ ортасының басқа аспектілерін анықтауға қосуы мүмкін. Дегенмен жаңа технологиялар қолданыстағы технологияларға қарағанда жетілдірілген немесе күрделі деп саналуы мүмкін, аудитордың АТ қосымшаларына және 26(b)-(c) тармағына сәйкес анықталған жалпы АТ бақылау құралдарына қатысты міндеттері өзгеріссіз қалады.

Масштабтау

6. Ұйымның АТ ортасы туралы түсінік алу коммерциялық БҚ-ны пайдаланатын және Бағдарламаға өзгертулер енгізу үшін бастапқы кодқа қол жеткізе алмайтын күрделі емес ұйым үшін оңайырақ болуы мүмкін. Мұндай ұйымдарда арнайы ат ресурстары болмауы мүмкін, бірақ оларда қызметкерлерге рұқсат беру немесе жеткізуші ұсынған ат қолданбасының жаңартуларын орнату үшін Әкімші рөліне тағайындалған тұлға болуы мүмкін. Аудитор өзінің ақпараттық жүйесінде күрделілігі аз ұйым пайдаланатын жалғыз АТ қолданбасы болуы мүмкін коммерциялық

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

бухгалтерлік бағдарламалық қамтамасыз ету пакетінің сипатын түсіну үшін қарастыруы мүмкін нақты сұрақтарға мыналар кіруі мүмкін

- БҚ-ның өзін-өзі дәлелдеу дәрежесі және сенімді беделге ие;
 - Қосымша модульдерді қосу үшін БҚ-ның бастапқы кодын өзгерту мүмкіндігі. (яғни, қосымшалар) негізгі БҚ-ға немесе деректерді тікелей өзгертуге;
 - БҚ-ға енгізілген модификациялардың сипаты мен көлемі. Ұйым БҚ-ның бастапқы кодын өзгерте алмаса да, көптеген БҚ пакеттері конфигурацияны жүзеге асыруға мүмкіндік береді (мысалы, есеп беру параметрлерін орнату немесе өзгерту). Бұл әдетте бастапқы кодқа өзгертулер енгізумен байланысты емес, дегенмен аудитор БҚ арқылы алынған және аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың толықтығы мен дәлдігін қарастырған кезде БҚ-ны теңшеу мүмкіндігінің дәрежесін қарастыруы мүмкін; және
 - Қаржылық есептілікті дайындауға байланысты деректерге тікелей қол жеткізу дәрежесі (яғни АТ жүйесін пайдаланбай дерекқорға тікелей қол жеткізу) (яғни, АТ қолданбасын пайдаланбай дерекқорға тікелей қол жеткізу) және өңделетін деректер көлемі. Деректер көлемі неғұрлым көп болса, ұйымға деректердің тұтастығын сақтау үшін бақылау құралдары қажет болады, оған жалпы АТ бақылауы кіруі мүмкін, оған жалпы АТ бақылауы кіруі мүмкін, оған жалпы АТ бақылауы кіруі мүмкін. рұқсатсыз кіруді басқаруды қамтуы мүмкін деректерге және олардың өзгеруіне.
7. Күрделі АТ орталары түсінуге көп күш жұмсауды қажет ететін жоғары теңшелген немесе жоғары интеграцияланған АТ қолданбаларын қамтуы мүмкін. Қаржылық есептілікті дайындау процестері немесе АТ қосымшалары басқа АТ қосымшаларымен біріктірілуі мүмкін. Мұндай интеграция ұйымның экономикалық қызметінде қолданылатын және оған ақпарат беретін АТ қосымшаларын қамтуы мүмкін. Ұйымның ақпараттық жүйесіндегі операциялар ағынына және ақпаратты өңдеуге қатысты АТ қосымшалары. Мұндай жағдайларда ұйымның қызметінде қолданылатын кейбір АТ қосымшалары ұйымның қаржылық есептілігін дайындауға да қатысты болуы мүмкін. қаржылық есептілік. Күрделі АТ орталары БҚ-ны эзирлеу және ат ортасына қызмет көрсету дағдылары бар қызметкерлер қолдайтын құрылымдық АТ процестері бар арнайы ат бөлімшелерін қажет етуі мүмкін. Басқа жағдайларда, ұйым өзінің АТ ортасындағы кейбір аспектілерді немесе АТ процестерін басқару үшін ішкі немесе сыртқы қызмет провайдерлерін пайдалана алады (мысалы, үшінші тараптардың хостингі), үшінші тараптардың хостингі)
- АТ қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшырайтын АТ қосымшаларын анықтау
8. Ұйымның АТ ортасының сипаты мен күрделілігін, соның ішінде ақпаратты өңдеуді бақылаудың сипаты мен дәрежесін түсіну арқылы аудитор ұйымның қаржылық ақпараттың тұтастығы мен сақталуын дәл өңдеу және сақтау үшін қандай АТ қолданбаларына сүйенетінін анықтай алады. Ұйым сүйенетін АТ қосымшаларының анықтамасы аудитордың осы АТ қосымшаларында автоматтандырылған басқару элементтерін сынау туралы шешіміне әсер етуі мүмкін, бұл автоматтандырылған бақылау құралдары анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдерін жояды деп болжайды. бақылау құралдары елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдерін жояды. Керісінше, егер ұйым АТ қосымшасына сүйенбесе, онда мұндай АТ қосымшасындағы автоматтандырылған бақылау тиімділік сынақтарын тексеру мақсатында орынды немесе жеткілікті дәл болуы екіталай. Мысалы, 26(b) тармағына сәйкес анықталуы мүмкін автоматтандырылған бақылау құралдары автоматтандырылған есептеулерді немесе жеткізу тапсырысын, жеткізушінің жөнелту құжатын, жеткізушінің шот-фактурасын үш жақты салыстыру сияқты ақпаратты енгізу, өңдеу және шығаруды бақылауды қамтуы мүмкін. Егер автоматтандырылған басқару элементтерін аудитор анықтаса және аудитор АТ ортасын түсініп, ұйымның осы автоматтандырылған басқару элементтері бар АТ қолданбасына сүйенетінін анықтаса, аудитор АТ қолданбасын АТ пайдаланумен байланысты тәуекелдерге ұшырауы мүмкін деп анықтауы мүмкін.
9. Аудитор автоматтандырылған бақылауды анықтаған АТ қосымшалары АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшырай ма, жоқ па, соны қарастырған кезде, аудитор ұйымның басшылыққа БҚ-ға өзгерістер енгізуге мүмкіндік беретін бастапқы кодқа қол жеткізе ме, жоқ па және қаншалықты дәрежеде екенін қарастыруы керек. басшылыққа осындай бақылау құралдарына немесе АТ қосымшаларына бағдарламалық өзгерістер енгізуге мүмкіндік беретін код. Ұйымның бағдарламаға немесе конфигурацияға өзгерістер енгізу дәрежесі және осындай өзгерістер енгізу үшін АТ процестерін ресімдеу дәрежесі де орынды ойлар болуы мүмкін. Аудитор сонымен қатар деректерге дұрыс қол жеткізбеу немесе оларды өзгерту қаупін қарастыруы мүмкін.
10. Аудитор аудиторлық дәлел ретінде пайдаланғысы келетін жүйе жасаған есептер, мысалы, дебиторлық берешектің өтеу мерзімі туралы есепті немесе тауарлы-материалдық құндылықтарды бағалау туралы есепті қамтуы мүмкін. Мұндай есептер үшін аудитор есептің кірістері мен шығыстарын айтарлықтай тексеру арқылы есептердің толықтығы мен дәлдігін дәлелдей алады. Басқа жағдайларда, аудитор есепті дайындау мен жүргізуді бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлауы мүмкін, бұл жағдайда есеп дайындалатын АТ қосымшасы АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшырауы мүмкін. Есептің толықтығы мен дәлдігін тексеруден басқа, аудитор есептегі бағдарламалардың немесе деректердің заңсыз немесе рұқсатсыз өзгеруіне байланысты тәуекелдерді жоюға бағытталған жалпы АТ бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлай алады.
11. Кейбір АТ қолданбалары есеп беру мүмкіндіктерін қамтуы мүмкін, ал кейбір ұйымдар есеп беру үшін бөлек қолданбаларды (мысалы, есеп беру қолданбалары (мысалы, есеп беру бағдарламалары) пайдалана алады. Мұндай

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

жағдайларда аудитор ат пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерге ұшыраған АТ қолданбаларын анықтау үшін жүйе тудыратын есептердің көздерін (яғни есепті құрайтын қолданба және есепте пайдаланылатын деректер көздері) анықтауы қажет болуы мүмкін.

12. АТ қолданбалары пайдаланатын деректер көздері, мысалы, тек АТ қолданбасының өзі немесе дерекқорды басқару құқықтары бар АТ қызметкерлері қол жеткізе алатын дерекқорлар болуы мүмкін. Басқа жағдайларда, деректер көзі деректер қоймасы болуы мүмкін, оны АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын қауіп-қатерге ұшырайтын ат қосымшасы деп санауға болады.
13. Аудитор ұйымның бірнеше интеграцияланған АТ қосымшаларын қамтуы мүмкін жоғары автоматтандырылған және қағазсыз операцияларды өңдеуді қолдануына байланысты процедуралардың өзі жеткіліксіз болатын тәуекелді анықтай алады. Мұндай жағдайларда аудитор анықтаған бақылау құралдары автоматтандырылған бақылауды қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, ұйым өңделетін транзакциялар мен өңдеу процесінде қолданылатын басқа ақпараттың тұтастығын сақтау үшін жалпы АТ бақылау құралдарына сүйене алады. Мұндай жағдайларда ақпаратты өңдеуге және сақтауға қатысатын АТ қолданбалары АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерге ұшырауы мүмкін.

Түпкілікті қолданушылар

14. Аудиторлық дәлелдер соңғы пайдаланушының есептеу құралдарында (мысалы, электрондық кестелерде немесе қарапайым дерекқорларда) орындалатын есептеулерде қолданылатын жүйе тудыратын нәтижелер түрінде де ұсынылуы мүмкін болса да, мұндай құралдар әдетте 26(b) тармағының мақсаттары үшін ат қолданбалары болып саналмайды. Соңғы пайдаланушылардың есептеу құралдарына қол жетімділікті басқару және оларды өзгерту қиын болуы мүмкін, және мұндай бақылау сирек АТ-ны басқарудың жалпы құралдары сияқты эквивалентті немесе тиімді болады. Керісінше, аудитор соңғы пайдаланушының есептеуші құралдарының мақсаты мен күрделілігін ескере отырып, ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының жиынтығын қарастыруы мүмкін, мысалы
 - Бастапқы деректерді бастау және өңдеу кезінде ақпаратты өңдеуді бақылау құралдары, соның ішінде тиісті автоматтандырылған немесе интерфейссті бақылау құралдары, деректер алынатын нүктеге дейін (яғни деректер қоймалары);
 - Логиканың ойдағыдай жұмыс істейтінін тексеруге арналған бақылау құралдары, мысалы, есепті алынған деректермен салыстыру, есептегі жеке деректерді бастапқы деректермен салыстыру және керісінше, сондай-ақ бастапқы және керісінше бақылау сияқты деректерді алуды «растайтын» бақылау құралдары және тексеру құралдары формулалар немесе макростар; немесе
 - Электрондық кестелердің тұтастығын қамтамасыз ету құралдары сияқты формулаларды немесе макростарды жүйелі түрде тексеретін бағдарламалық қамтылымды пайдаланыңыз.

Масштабтау

15. Ұйымның ақпараттық жүйеде сақталатын және өңделетін ақпараттың тұтастығын сақтау қабілеті операциялардың күрделілігі мен көлеміне және басқа ақпаратқа байланысты болуы мүмкін. Операциялардың едәуір класын, шот қалдықтарын немесе ақпаратты ашуды қолдаудың күрделілігі мен көлемі неғұрлым жоғары болса, ұйымның бұл ақпараттың тұтастығын тек ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарымен (мысалы, енгізу-шығару, аудитті бақылау немесе тексеру құралдары) сақтай алатындығы соғұрлым аз болады. Сондай-ақ, егер мұндай ақпарат аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылса, аудитор мұндай ақпараттың толықтығы мен дәлдігі туралы аудиторлық дәлелдерді тек тестілеу арқылы ала алады. Кейбір жағдайларда, операциялардың көлемі мен күрделілігі төмен болған кезде, басшылық деректердің дәлдігі мен толықтығын тексеру үшін жеткілікті ақпаратты өңдеуді басқара алады (мысалы, жеке сату тапсырыстарын өңдеуге болады, ал өңделген және көрсетілген тапсырыстарды бастапқыда АТ қосымшасына енгізілген қағаз көшірмесімен салыстыруға болады). Егер ұйым АТ қолданбалары пайдаланатын нақты ақпараттың тұтастығын сақтау үшін жалпы АТ бақылауына сүйенсе, аудитор бұл ақпаратты қолдайтын АТ қолданбалары АТ пайдаланудан туындайтын тәуекелдерге ұшырайтынын анықтай алады.

АТ тәуекеліне ұшырауы екіталай АТ қолданбасының шамамен сипаттамалары	АТ-ға байланысты тәуекелдерге ұшырауы мүмкін АТ қолданбасының шамамен сипаттамалары
<ul style="list-style-type: none">• Автономды қосымшалар• Деректер (транзакциялар) көлемі шамалы.• Қолданбаның функционалдығы күрделі емес.• Әрбір транзакция түпнұсқа қағаз құжаттамасымен расталады.	<ul style="list-style-type: none">• Қосымшалардың өзара әрекеттесуі қамтамасыз етіледі.• Деректер (транзакциялар) көлемі айтарлықтай.• Қолданбалардың функционалдығы күрделі, себебі<ul style="list-style-type: none">◦ Қолданба транзакцияларды автоматты түрде бастайды; және◦ Автоматтандырылған жазбалардың негізінде әртүрлі күрделі есептеулер жатыр.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

<p>АТ қолданбасы АТ қауіпіне ұшырауы екіталай, себебі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Деректер көлемі шамалы, сондықтан нұсқаулық деректерді өңдеу немесе қызмет көрсету үшін жалпы АТ бақылауына сүйенбейді. 	<p>Қолданбалы жүйе АТ тәуекелдеріне ұшырауы мүмкін, себебі</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нұсқаулық деректерді өңдеу немесе қызмет көрсету немесе қолдау үшін қолданбалы жүйеге сүйенеді, өйткені деректер көлемі айтарлықтай.
<ul style="list-style-type: none"> • Нұсқаулық автоматтандырылған басқару элементтеріне немесе басқа автоматтандырылған мүмкіндіктерге сүйенбейді. Аудитор 26(a) тармағына сәйкес автоматтандырылған бақылау құралдарын анықтаған жоқ. • Менеджмент бақылау құралдарында жүйе жасаған есептерді қолданғанымен, ол бұл есептерге сенбейді. Оның орнына олар есептерді қағаздағы құжаттамамен, сондай-ақ есептерде келтірілген есептеулермен салыстырады. • Аудитор аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпаратты тікелей тексереді. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нұсқаулық анықталған белгілі бір автоматтандырылған бақылауларды орындау үшін қолданбалы жүйеге сүйенеді.

АТ-ны пайдаланумен байланысты тәуекелдерге ұшырайтын ат ортасының басқа аспектілері

16. Аудитор АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшыраған АТ қосымшаларын анықтаған кезде, АТ ортасының басқа аспектілері де АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерге ұшырайды. АТ инфрақұрылымы мәліметтер базасын, операциялық жүйені және желіні қамтиды. Дерекқорлар АТ қолданбалары пайдаланатын деректерді сақтайды және көптеген өзара байланысты кестелерден тұруы мүмкін. Деректер базасындағы деректерге тікелей АТ мамандары немесе дерекқорды басқару құқығына ие басқа қызметкерлер дерекқорды басқару жүйелері арқылы қол жеткізуге болады. Операциялық жүйе аппараттық құрал, АТ қосымшалары және желіде қолданылатын басқа бағдарламалық қамтылым арасындағы өзара әрекеттесуді басқаруға жауап береді. Осылайша, АТ қосымшалары мен мәліметтер базасына тікелей Операциялық жүйе арқылы қол жеткізуге болады. Желі АТ инфрақұрылымында деректерді беру және ортақ байланыс арнасы арқылы ақпаратты, ресурстарды және Қызметтерді ортақ пайдалану үшін пайдаланылады. Сондай-ақ, желі негізгі ресурстарға қол жеткізу үшін логикалық қауіпсіздік деңгейін (операциялық жүйемен қамтамасыз етілген) қамтамасыз етеді.
17. АТ қолданбаларын аудитор ат-мен байланысты тәуекелдерге ұшыраған деп анықтаған кезде, әдетте анықталған АТ қолданбасы өңдейтін деректерді сақтайтын мәліметтер базасы(лары) анықталады. Сол сияқты, АТ қолданбасының жұмыс істеу қабілеті көбінесе операциялық жүйеге байланысты және АТ қолданбалары мен дерекқорларға тікелей операциялық жүйеден қол жеткізуге болатындықтан, операциялық жүйе әдетте АТ пайдаланумен байланысты тәуекелдерге ұшырайды. Егер желі анықталған АТ қосымшаларына және олармен байланысты мәліметтер базасына кіру нүктесі болса немесе АТ қосымшасы Интернет арқылы жеткізушілермен немесе сыртқы тараптармен немесе Интернет арқылы сыртқы тараптармен өзара әрекеттессе немесе аудитор АТ веб-қосымшаларын анықтаса, желі анықталуы мүмкін.

АТ және жалпы АТ бақылау құралдарын пайдаланумен байланысты тәуекелдерді анықтау

18. АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдердің мысалдары-деректерді дұрыс өндемейтін, дұрыс емес деректерді өңдейтін немесе екеуін де, мысалы, АТ қолданбаларын теріс пайдаланумен байланысты тәуекелдер
- Рұқсат етілмеген немесе жоқ операцияларды тіркеуді, рұқсат етілмеген немесе жоқ операцияларды тіркеуді немесе операцияларды дұрыс тіркеуді қоса алғанда, деректердің жойылуына немесе деректердің заңсыз өзгеруіне әкелуі мүмкін деректерге рұқсатсыз қол жеткізу. Бірнеше пайдаланушылар ортақ дерекқорға қол жеткізген кезде ерекше тәуекелдер туындауы мүмкін.
 - АТ қызметкерлерінің өзіне жүктелген міндеттерді орындау үшін қажетті артықшылықтардан жоғары қол жеткізу артықшылықтарын алу мүмкіндігі, бұл міндеттерді бөлуді бұзады.
 - Негізгі файлдардағы деректердің рұқсатсыз өзгерістері.
 - АТ қосымшаларында немесе ат ортасының басқа аспектілерінде рұқсат етілмеген өзгерістер.
 - АТ қолданбаларына немесе ат ортасының басқа аспектілеріне қажетті өзгерістер енгізудің мүмкін еместігі.
 - Дұрыс емес қолмен араласу.
 - Деректердің ықтимал жоғалуы немесе қажет болған жағдайда оларға қол жеткізе алмау.
19. Аудитордың рұқсатсыз кіруді қарастыруы ішкі немесе сыртқы тараптардың рұқсатсыз кіруіне байланысты тәуекелдерді қамтуы мүмкін (көбінесе киберқауіпсіздік тәуекелдері деп аталады). Мұндай тәуекелдер міндетті

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

түрде қаржылық есептілікке қатысты болмауы мүмкін, өйткені ұйымның АТ ортасы операциялық мәселелерді шешуге немесе сәйкестікті қамтамасыз етуге арналған АТ қолданбаларын және онымен байланысты деректерді қамтуы мүмкін. Киберинциденттер, ең алдымен, қаржылық есептілікті дайындауға әсер ететін АТ қосымшаларынан, мәліметтер базасынан және операциялық жүйелерден алыс орналасқан ішкі желілердің периметрі мен деңгейінде болатынын ескеру маңызды. Тиісінше, қауіпсіздіктің бұзылуы туралы ақпарат табылған кезде, аудитор әдетте мұндай бұзушылық қаржылық есептілікке қаншалықты әсер етуі мүмкін деген мәселені қарастырады. Егер бұл қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін болса, аудитор қаржылық есептіліктегі ықтимал бұрмаланулардың ықтимал әсерін немесе мөлшерін анықтау үшін тиісті бақылау құралдарын түсінуге және тексеруге шешім қабылдауы мүмкін; немесе ұйымның мұндай бұзушылық туралы тиісті ақпаратты ашқанын анықтау.

20. Ұйымның қаржылық есептілігіне тікелей немесе жанама әсер етуі мүмкін басқа заңдар мен ережелерге ақпаратты қорғау туралы келесі заңдар жатады. ISA250 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның осындай заңдар мен ережелерді сақтауын бағалау ұйымның АТ процестерін және ұйымның тиісті заңдарды немесе ережелерді сақтау үшін енгізген жалпы АТ бақылауын түсінуді талап етуі мүмкін.
21. Жалпы АТ бақылау құралдары АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді жою үшін қолданылады. Тиісінше, аудитор анықталған АТ қосымшаларын және АТ ортасының басқа аспектілерін және АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын қолданылатын тәуекелдерді, жалпы АТ ортасын және АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын қолданылатын тәуекелдерді, сәйкестендіруге жататын жалпы АТ бақылау құралдарын анықтауда пайдаланады. Кейбір жағдайларда ұйымның бүкіл ортасы немесе белгілі бір АТ қолданбалары үшін ортақ АТ процестері болуы мүмкін, бұл жағдайда АТ пайдалану кезінде туындайтын жалпы тәуекелдер және жалпы АТ бақылаулары анықталуы мүмкін.
22. Тұтастай алғанда, АТ қолданбалары мен дерекқорлары үшін АТ ортасының басқа аспектілеріне қарағанда жалпы АТ бақылауының көбірек саны анықталуы мүмкін. Бұл осы аспектілердің ұйымдағы ақпаратты өңдеу мен сақтаумен тығыз байланысты екендігіне байланысты ұйымның ақпараттық жүйесінде ақпаратты өңдеу және сақтау. Жалпы АТ бақылау құралдары анықталған кезде, аудитор ұйымның немесе АТ қызметтерін жеткізушілердің соңғы пайдаланушыларының да, АТ қызметкерлерінің де әрекеттерін бақылауды қарастыруы мүмкін.
23. **6-қосымшада** АТ ортасының әртүрлі аспектілері үшін қолданылатын жалпы АТ бақылау құралдарының түрлеріне қосымша түсініктемелер берілген. Сонымен қатар, әртүрлі АТ процестері үшін жалпы АТ бақылау құралдарының мысалдары келтірілген.

Жалпы АТ бақылауына қатысты ойлар

(Сілтеме: 26(с), А173–А174) тармақтары)

Бұл қосымшада аудитор АТ бақылауының жалпы құралдарын түсіну кезінде қарастыруы мүмкін қосымша сұрақтар берілген.

1. АТ ортасының әрбір аспектісі үшін әдетте қолданылатын жалпы ат бақылау құралдарының сипаты:

(a) Қосымшалар

Қолданбалы АТ деңгейіндегі АТ бақылауының жалпы құралдары қолданба функционалдығының сипаты мен ауқымымен және осы технологияда рұқсат етілген кіру жолдарымен байланысты болады. Мысалы, күрделі қорғаныс опциялары бар жоғары интеграцияланған АТ қолданбалары тек транзакциялық қол жеткізу әдістерін пайдалана отырып, шот баланстарының аз санын қолдайтын ескірген АТ қолданбасына қарағанда көбірек бақылауды қажет етеді.

(b) Мәліметтер базасы

Деректер базасы деңгейіндегі АТ-ны басқарудың жалпы құралдары, әдетте, мәліметтер базасындағы қаржылық есептілік ақпаратын рұқсатсыз жаңартумен байланысты АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді жоюға бағытталған. дерекқорға тікелей қол жеткізу немесе сценарийді немесе бағдарламаны орындау арқылы мәліметтер базасындағы қаржылық есептілік туралы ақпараттық бағдарламалар.

(c) Операциялық жүйе

Операциялық жүйе деңгейіндегі АТ-ны басқарудың жалпы құралдары, әдетте, басқа бақылау құралдарын айналып өтуге ықпал ететін әкімшілік қол жетімділікке байланысты АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдерді жоюға бағытталған. Бұған тіркелгі деректерін бұзу, жаңа рұқсат етілмеген пайдаланушыларды қосу, зиянды бағдарламаларды жүктеу, сценарийлерді іске қосу немесе басқа рұқсат етілмеген бағдарламалар сияқты әрекеттер кіреді.

(d) Желі

Желілік деңгейдегі жалпы АТ басқару элементтері, әдетте, желіні сегменттеуге, қашықтан қол жеткізуге және аутентификацияға байланысты АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдерді жоюға бағытталған. Желілік бақылау тетіктері белгілі бір ұйымның қаржылық есептілікте қолданылатын веб-қосымшалары болған жағдайда маңызды болуы мүмкін. Желілік бақылау тетіктері ұйым серіктестермен тығыз іскерлік қарым- қатынаста болған немесе сыртқы мердігерлерді тартқан жағдайларда маңызды болуы мүмкін, бұл жіберілетін деректер көлемінің ұлғаюына және қашықтан қол жеткізу қажеттіліктерінің артуына әкелуі мүмкін..

2. АТ процестері бойынша топтастырылған ықтимал жалпы АТ бақылау құралдарының мысалдарына мыналар жатады

(a) Кіруді басқару процесі:

◦ Аутентификация

Пайдаланушы АТ қолданбасына немесе АТ ортасының басқа аспектісіне қол жеткізген кезде пайдаланушы өзінің тіркелгі деректерін пайдаланатынын қамтамасыз ететін басқару элементтері (яғни, басқа біреудің тіркелгі деректерін пайдаланбайды).

◦ Авторизация

Пайдаланушыларға өз жұмысын орындау үшін қажетті ақпаратқа қол жеткізуге мүмкіндік беретін бақылау құралдары, сонымен қатар міндеттердің тиісті бөлінуіне ықпал ететін басқа ештеңе жоқ.

◦ Өкілеттік беру

Жаңа пайдаланушыларға авторизация жасауға және бар пайдаланушыларға қол жеткізу артықшылықтарын өзгертуге мүмкіндік беретін бақылау құралдары.

◦ Депровизация

Пайдаланушыларды жұмыстан шығару немесе ауыстыру кезінде олардың кіруін жоюды бақылау.

◦ Артықшылықты қол жетімділік

Әкімшілік немесе аға пайдаланушылардың қол жетімділігін бақылау.

◦ Пайдаланушының қол жетімділігін қайта қарау

Уақыт өте келе авторизацияны жалғастыру үшін пайдаланушылардың қолжетімділігін қайта сертификаттауға немесе бағалауға арналған бақылау құралдары.

◦ Қауіпсіздік жүйесінің конфигурациясын бақылау

Әрбір технологияда ортаға кіруді шектеуге мүмкіндік беретін негізгі конфигурация параметрлері болады.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

- Физикалық қол жетімділік
Деректер орталығы мен жабдыққа физикалық қол жетімділікті басқару, өйткені мұндай қол жетімділікті басқа бақылау құралдарын жою үшін пайдалануға болады.

(b) АТ ортасындағы бағдарламалық қамтылымды және басқа өзгерістерді басқару процесі:

- Өзгерістерді басқару процесі
Өзгерістерді әзірлеу, бағдарламалау, тестілеу және өндіріс ортасына көшіру процесін бақылау (яғни, соңғы пайдаланушы ортасы).
- Өзгерістерді көшіру кезіндегі міндеттерді бөлу
Өзгерістерді енгізуге және өндірістік ортаға көшіруге қол жеткізуді шектейтін бақылау құралдары.
- Жүйені әзірлеу, сатып алу немесе енгізу
АТ қосымшаларын (немесе АТ ортасының басқа аспектілерін) бастапқы әзірлеуді немесе енгізуді бақылау. сәрсенбі).
- Деректерді түрлендіру
АТ ортасын әзірлеу, енгізу немесе жаңарту процесінде деректердің түрленуін бақылау.

(c) АТ операцияларын басқару процестері

- Тапсырмаларды жоспарлау
Қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін тапсырмаларды немесе бағдарламаларды жоспарлауға және бастауға қол жеткізуді бақылау.
- Тапсырмаларды бақылау
Қаржылық есептілікте дайындау бойынша тапсырмалардың немесе бағдарламалардың сәтті орындалуын бақылау.
- Сақтық көшірме жасау және қалпына келтіру
Қаржылық есептілік деректерінің сақтық көшірмесін жасау кестеге сәйкес жүргізілуін, сондай-ақ бұл деректер сәтсіздікке немесе шабуылға ұшыраған жағдайда уақтылы қалпына келтіруге қол жетімді болуын бақылау.
- Басып кіруді анықтау
Осалдықтарды және/немесе АТ ортасының бақылауға мүмкіндік беретін бақылау құралдары.

Төмендегі кестеде АТ пайдалану кезінде туындайтын тәуекелдердің мысалдарын, соның ішінде олардың сипатына байланысты әртүрлі АТ қолданбаларын жою үшін жалпы ат бақылау құралдарының мысалдары келтірілген.

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Процесс	Тәуекел	Бақылау	АТ қосымшалары		
АТ процесі	АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдердің мысалы	Мысал жалпы АТ басқару элементтері	Тегін коммерциялық бағдарламалық қамтылым-Қолданылады (иә / жоқ)	Орташа және орташа күрделі коммерциялық бағдарламалық қамтылым немесе АТ қосымшалары-Қолданылады (иә / жоқ)	Үлкен немесе күрделі АТ қосымшалары (мысалы, кеуек жүйелері)-Қолданылатын (иә / жоқ)
Қол жеткізуді басқару	Пайдаланушыларға қол жетімділік артықшылықтары: пайдаланушылар өздеріне жүктелген міндеттерді орындау үшін қажет артықшылықтардан асып түседі, бұл міндеттердің дұрыс бөлінбеуіне әкелуі мүмкін.	Нұсқаулық жаңа және өзгертілген пайдаланушыларға қол жеткізу артықшылықтарының сипаты мен көлемін, соның ішінде әдепкі қолданба профилдерін/рөлдерін, қаржылық есептіліктің маңызды операцияларын және жауапкершілікті бөлуді бекітеді	Ия - төменде көрсетілген пайдаланушылардың рұқсатын тексерудің орнына	Ия	Ия
		Токтатылған немесе аударылған пайдаланушыларға қол жеткізу уақтылы өзгертіледі немесе өзгертіледі	Ия - төмендегі access пайдаланушы шолуларының орнына	Ия	Ия
		Пайдаланушылардың қол жетімділігі мезгіл-мезгіл тексеріліп отырады	Ия - брондаудың орнына/ Жоғарыдағы жоюды басқару	Иә - белгілі бір қосымшалар үшін	Ия
		Міндеттердің бөлінуі бақыланады және жанжалға қол жеткізу жойылады немесе құжатталған және тексерілген бақылау құралдарына бағытталады	N/A - жүйе деңгейінде бөлу жоқ	Иә - белгілі бір қосымшалар үшін	Ия
		Артықшылықты деңгейге қол жеткізу (мысалы, конфигурация, деректер және қауіпсіздік және қауіпсіздік әкімшілері) рұқсат етілген және сәйкесінше шектелген	Ия - тек АТ қолданбасы деңгейінде болуы мүмкін	Ия - АТ қолданбасы деңгейінде және платформа үшін жеке АТ ортасы деңгейлерінде	Ия - платформа үшін АТ ортасының барлық деңгейлерінде
Қол жеткізуді басқару	Деректерге тікелей қол жеткізу: орынсыз өзгерістер қолданба транзакцияларынан басқа құралдармен тікелей қаржылық деректерге енгізіледі.	Қолданба деректерінің файлдарына немесе дерекқор объектілеріне/кестелерге/деректерге қол жеткізу оның лауазымдық міндеттері мен тағайындалған рөліне сүйене отырып, тек уәкілетті персоналмен шектеледі және мұндай қол жеткізуді басшылық бекітеді	N/A	Ия - кейбір қосымшалар мен мәліметтер базасы үшін	Ия
Қол жеткізуді басқару	Жүйе параметрлері: Рұқсат етілген және тиісті пайдаланушыларға кіруді шектеу үшін жүйелер дұрыс конфигурацияланбаған немесе жаңартылмаған.	Кіру аутентификациясы пайдаланушылардың жүйеге кіруге құқығы бар екенін растайтын бірегей пайдаланушы идентификаторлары мен құпия сөздері немесе басқа әдістер арқылы жүзеге асырылады. Құпия сөз параметрлері корпоративті немесе салалық стандарттарға сәйкес келеді (мысалы, парольдің минималды ұзындығы мен күрделілігі, жарамдылық мерзімі аяқталғаннан кейін Есептік жазбаны бұғаттау).	Ия - тек құпия сөздің аутентификациясы	Ия - құпия және көп факторлы аутентификацияның тіркесімі	Ия
		Қауіпсіздік конфигурациясының негізгі атрибуттары дұрыс орындалады	N/A - техникалық қауіпсіздік конфигурациялары жоқ	Ия - кейбір қосымшалар мен мәліметтер базасы үшін	Ия

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Процесс	Тәуекел	Бақылау	АТ қосымшалары		
			АТ процесі	Тегін коммерциялық бағдарламалық қамтылым-Қолданылады (иә / жоқ)	Орташа және орташа күрделі коммерциялық бағдарламалық қамтылым немесе АТ қосымшалары-Қолданылады (иә / жоқ)
Өзгерістерді басқару	Қолданба өзгерістері: тиісті автоматтандырылған басқару элементтері (яғни конфигурацияланатын параметрлер, автоматтандырылған алгоритмдер, автоматтандырылған есептеу және деректерді автоматты түрде алу) немесе есеп логикасы бар қолданбалы жүйелерге немесе бағдарламаларға орынсыз өзгерістер енгізіледі.	Қосымшалардағы өзгерістер өндірістік ортаға енгізер алдында барабар тестіленеді және бекітіледі	N/A - орнатылған бастапқы мәтіндердің жоқтығын тексереді	Ия - коммерциялық емес бағдарламалық қамтылым үшін	Ия
		Қосымшаның өндірістік ортасына өзгерістер енгізуге қол жетімділік сәйкесінше шектеулі және даму ортасынан бөлек	N/A	Ия - коммерциялық емес бағдарламалық қамтылым үшін	Ия
Өзгерістерді басқару	Деректер базасындағы өзгерістер: деректер базасының құрылымына және деректер арасындағы байланысқа заңсыз өзгерістер енгізіледі.	Деректер базасындағы өзгерістер өндірістік ортаға енгізілмес бұрын барабар тестіленеді және бекітіледі	N/A - деректер базасы жоқ нысанға енгізілген өзгерістер	Ия - коммерциялық емес бағдарламалық қамтылым үшін	Ия
Өзгерістерді басқару	Жүйелік бағдарламалық құралға өзгерістер: жүйелік бағдарламалық құралға (мысалы, операциялық жүйе, желі, өзгерістерді басқару бағдарламалық құралы, қол жеткізуді басқару бағдарламалық құралы) сәйкес емес өзгерістер енгізіледі.	Жүйелік бағдарламалық қамтылымдағы өзгерістер өндіріске кіріспес бұрын тиісті тестілеуден және бекітуден өтеді	N/A - Жүйелік БҚ-да ешқандай өзгерістер болмайды	Ия	Ия
Өзгерістерді басқару	Деректерді түрлендіру: деректерді мұраланған жүйелерден немесе жүйелерден немесе алдыңғы нұсқалардан түрлендіру, егер түрлендіру толық емес, артық, ескірген немесе дәл болмаса, деректердегі қателіктерге әкеледі.	Нұсқаулық деректерді (мысалы, бухгалтерлік есеп және салыстыру) ескі қолданбалы жүйеден немесе деректер құрылымынан жаңа қолданбалы жүйеге немесе деректер құрылымына түрлендіру нәтижелерін бекітеді және түрлендірудің белгіленген конверсия саясаттары мен процедураларына сәйкес орындалуын бақылайды	N/A - Қолмен басқару арқылы шешіледі	Ия	Ия

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Процесс	Тәуекел	Бақылау	АТ қосымшалары		
АТ процесі	АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдердің мысалы	Мысал жалпы АТ басқару элементтері	Тегін коммерциялық бағдарламалық қамтылым-Қолданылады (иә / жоқ)	Орташа және орташа күрделі коммерциялық бағдарламалық қамтылым немесе АТ қосымшалары-Қолданылады (иә / жоқ)	Үлкен немесе күрделі АТ қосымшалары (мысалы, кеуек жүйелері)-Қолданылатын (иә / жоқ)
АТ операциялары	Желі: Желі рұқсат етілмеген пайдаланушылардың ақпараттық жүйелерге рұқсатсыз кіруіне тиісті түрде жол бермейді.	Кіру аутентификациясы пайдаланушылардың жүйеге кіруге рұқсат етілгенін растау үшін бірегей пайдаланушы идентификаторлары мен құпия сөздері немесе басқа әдістер арқылы жүзеге асырылады. Құпия сөз параметрлері корпоративті немесе кәсіби саясат пен стандарттарға сәйкес келеді (мысалы, парольдің минималды ұзындығы мен күрделілігі, жарамдылық мерзімі, есептік жазбаны құлыптау).	N/A - желілік аутентификацияның жеке әдісі жоқ	Ия	Ия
		Желі веб-қосымшаларды ICFR-ге қатысты қосымшаларға қол жеткізілетін ішкі желіден бөлуге арналған.	N/A - желіні сегменттеу қолданылмайды	Ия - талқылаумен	Ия - талқылаумен
		Желінің периметрін осалдықтарға мерзімді сканерлеуді желіні басқару тобы жүзеге асырады, ол сонымен қатар ықтимал осалдықтарды зерттейді.	N/A	Ия - талқылаумен	Ия - талқылаумен
		Басып кіруді анықтау жүйелерімен анықталған қауіптер туралы ескертулер мезгіл-мезгіл жасалады. Бұл қауіптерді желіні басқару тобы зерттейді.	N/A	Ия - талқылаумен	Ия - талқылаумен
		Виртуалды жеке желіге (VPN) кіруді басқару тек уәкілетті және тиісті пайдаланушылар үшін жүзеге асырылады.	N/A -ВПН жоқ	Ия - талқылаумен	Ия - талқылаумен
АТ операциялары	Деректердің сақтық көшірмесін жасау және қалпына келтіру: Қаржылық деректерді жоғалтқан жағдайда уақтылы қалпына келтіру немесе алу мүмкін емес.	Қаржылық деректердің резервтік көшірмесі белгіленген кесте мен кезеңділікке сәйкес тұрақты негізде жүзеге асырылады	N/A - қаржы бөлімі жүзеге асыратын қолмен сақтық көшірмеге сүйеніңіз	Ия	Ия

ЕЛЕУЛІ БҰРМАЛАНУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

Процесс	Тәуекел	Бақылау	АТ қосымшалары		
АТ процесі	АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелдердің мысалы	Мысал жалпы АТ басқару элементтері	Тегін коммерциялық бағдарламалық қамтылым-Қолданылады (иә / жоқ)	Орташа және орташа күрделі коммерциялық бағдарламалық қамтылым немесе АТ қосымшалары-Қолданылады (иә / жоқ)	Үлкен немесе күрделі АТ қосымшалары (мысалы, кеуек жүйелері)-Қолданылатын (иә / жоқ)
АТ операциялары	Тапсырмаларды жоспарлау: өндірістік жүйелер, бағдарламалар немесе тапсырмалар деректерді дұрыс емес, толық емес немесе рұқсатсыз өңдеуге әкеледі.	«Тапсырмаларды жоспарлаушы» бағдарламасында пакеттік тапсырмаларды (оның ішінде интерфейстік тапсырмаларды) жанартуға тек уәкілетті пайдаланушылар ғана қол жеткізе алады	N/A - пакеттік тапсырмалардың болмауы	Иә - белгілі бір қосымшалар үшін	Ия
		Маңызды жүйелердің, бағдарламалардың немесе тапсырмалардың мониторингі жүзеге асырылады, олардың сәтті аяқталуын қамтамасыз ету үшін өңдеу қателері түзетіледі.	N/A - монитор не работает	Иә - белгілі бір қосымшалар үшін	Ия

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 320

АУДИТТИ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҚ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Аудит мәтініндегі маңыздылық	2-6
Күшіне ену күні	7
Мақсаты	8
Анықтама	9
Талаптар	
Тексеруді жоспарлау кезінде нәтижелердің маңыздылығы мен маңыздылығын анықтау	10-11
Аудит жүргізу барысында маңыздылығын қайта қарау	12-13
Құжаттама	14
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Маңыздылық және аудиторлық тәуекел	A1
Аудит мәтініндегі маңыздылық	A2
Тексеруді жоспарлау кезінде нәтижелердің маңыздылығы мен маңыздылығын анықтау	A3-A13
Аудит жүргізу барысында маңыздылықты қайта қарау	A14

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 320 «Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық» ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен» бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде маңыздылық тұжырымдамасын қолдану жөніндегі міндеттерін белгілейді. ISA 450¹-де анықталған бұрмалаулардың аудитіне әсерін, сондай-ақ түзетілмеген бұрмалаулардың, егер бар болса, қаржылық есептілікке әсерін бағалау кезінде маңыздылық қағидаты қалай қолданылатынын түсіндіреді.

Аудит мәтініндегі маңыздылық

2. Қаржылық есептілік жүйесінде қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну контекстіндегі маңыздылық ұғымы жиі талқыланады. Қаржылық есеп беру жүйесі маңыздылық ұғымын әртүрлі тәсілдермен түсіндіре алатынына қарамастан, ол тұтастай алғанда мынаны түсіндіреді:

- Бұрмаланулар, соның ішінде өткізіп жіберулер, егер жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болатын болса, маңызды болып саналады;
- Маңыздылық туралы пайымдаулар ілеспе жағдайларды ескере отырып қабылданады және бұрмаланудың мөлшеріне немесе сипатына немесе екі фактордың жиынтығына байланысты; және
- Қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңыздылық туралы пайымдаулар пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа жалпы қажеттіліктерін топ ретінде қарастыруға негізделген.² Бұрмаланудың қажеттіліктері әр түрлі болуы мүмкін нақты жеке пайдаланушыларға ықтимал әсері қарастырылмайды.

3. Мұндай талқылау, егер ол қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде болса, аудитордың аудит барысында маңыздылығын анықтауға негіз береді. Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде маңыздылық тұжырымдамасын талқылау болмаса, онда 2-тармақта аталған сипаттамалар аудиторға осындай координаттар жүйесін ұсынады.

4. Маңыздылықты анықтау аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады және оның қаржылық есептілікті пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа қажеттіліктері туралы идеясына байланысты. Осыған байланысты аудиторға пайдаланушылар деп сенген жөн:

- (a) Іскерлік және экономикалық қызмет пен бухгалтерлік есеп саласында жеткілікті білімге ие және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ақылға қонымды ұқыптылықпен бағалауға дайын;
- (b) Қаржылық есептілік маңыздылық деңгейінде жасалатынын, ұсынылатынын және тексерілетінін түсінеді
- (c) Бағалауды, пайымдауды және болашақ оқиғаларды есепке алуға негізделген сомаларды бағалауға тән белгісіздікті тану; және
- (d) Қаржылық есептілікте қамтылған ақпарат негізінде негізделген іскерлік шешімдер қабылдау.

5. Маңыздылық тұжырымдамасын аудитор аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде де, анықталған бұрмаланулар мен түзетілмеген бұрмаланулардың аудит нәтижелеріне және түзетілмеген бұрмалануларға, егер бар болса, қаржылық есептілікке және аудиторлық қорытындыда пікір қалыптастыру кезінде әсерін бағалау кезінде де қолданады. (Сілтеме: A1-тармағы)

6. Аудитті жоспарлау кезінде аудитор елеулі деп саналатын бұрмаланулардың мөлшері туралы пікір қалыптастырады. Бұл шешім:

- (a) Тәуекелдерді бағалау процедураларының сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау;
- (b) Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау;
- (c) Одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау негізін құрайды

Аудитті жоспарын әзірлеу кезінде анықталған маңыздылық міндетті түрде түзетілмеген бұрмаланулар жеке немесе жиынтықта әрқашан маңызды емес болып саналатын соманы белгілемейді. Кейбір бұрмалануларға байланысты жағдайлар аудиторды маңызды деңгейден төмен болса да, оларды маңызды деп бағалауға мәжбүр етуі мүмкін. Табиғаты бойынша маңызды болуы мүмкін барлық бұрмалануларды анықтау үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу мүмкін емес. Алайда, ашылатын ақпараттағы ықтимал бұрмаланулардың сипатын қарастыру елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған аудиторлық процедураларды әзірлеу үшін маңызды.³ Сонымен қатар, түзетілмеген бұрмаланулардың қаржылық есептілікке әсерін бағалау кезінде аудитор

¹ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау*

² Мысалы, 2001 жылғы сәуірде Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес қабылдаған *Қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну тұжырымдамасы* инвесторлар тәуекел капиталының көзі болып табылатын коммерциялық ұйымда олардың қажеттіліктерін қанағаттандыратын қаржылық есептілікті ұсыну басқа қаржылық есептілікті пайдаланушылардың көптеген қажеттіліктерін қанағаттандыратынын көрсетеді.

³ ISA 315 (Қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*, A204 - A233 тармақтар.

түзетілмеген бұрмаланулардың мөлшерін ғана емес, сипатын да, олардың пайда болуына байланысты нақты жағдайларды да ескереді.⁴ (Сілтеме: А2 тармағы)

Күшіне ену күні

7. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

8. Аудитордың мақсаты - аудитті жоспарлау және жүргізу кезінде маңыздылық принципін тиісті түрде қолдану.

Анықтамасы

9. ISA мақсаты үшін қызмет нәтижелерінің маңыздылығы - бұл түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулар жиынтығының жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығын тиісті төмен деңгейге дейін төмендету мақсатында аудитор тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен деңгейде белгілеген сома немесе сомалар. Тиісті жағдайларда жұмыс нәтижелерінің маңыздылығы деп аудитордың пікірінше, операциялардың белгілі бір сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейінен немесе деңгейінен аспайтын сома немесе сомалар да түсініледі.

Талаптар

Тексеруді жоспарлау кезінде нәтижелердің маңыздылығы мен маңыздылығын анықтау

10. Аудиттің жалпы стратегиясын анықтаған кезде аудитор жалпы қаржылық есептіліктің маңыздылығын анықтайды. Егер ұйымның нақты қызмет жағдайларында операциялардың бір немесе бірнеше белгілі бір кластары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ашулар болса, оларға қатысты қаржылық есептіліктің маңыздылығынан аз сомадағы бұрмаланулар пайдаланушылардың қаржылық есептілік негізінде қабылданған экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болады, аудитор сонымен қатар қаржылық есептіліктің деңгейін анықтауы керек (және) осы белгілі бір операциялар кластарына, шот-фактуралардың қалдықтарына немесе ашуларға қолданылатын маңыздылық. (Сілтеме: А3-А12 тармақтары)
11. Аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау және одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау үшін көрсеткіштердің маңыздылығын айқындайды. (Сілтеме: А13-тармағы)

Аудит жүргізу барысында маңыздылығын қайта қарау

12. Аудитор тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейін (және егер қажет болса, операциялардың жекелеген сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері) қайта қарауы керек, егер аудит барысында аудитор тексеру нәтижесінде аудитор бастапқыда басқа соманы (немесе соманы) анықтай алатын ақпарат белгілі болса. (Сілтеме: А14 тармағы)
13. Егер аудитор тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылықтың төменгі деңгейін қолданудың орындылығы туралы қорытындыға келсе (және егер қажет болса, операциялардың жекелеген сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ашулар үшін маңыздылық деңгейлері немесе деңгейлері), аудитор көрсеткіштердің маңыздылығын қайта қарау қажеттілігін, сондай-ақ одан әрі аудиттің сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауы керек.

Құжаттама

14. Аудитор аудиторлық құжаттамаға осы шамаларды анықтау кезінде талданған мынадай шамалар мен факторларды енгізуі тиіс⁵⁵:
 - (a) Жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық (10-тармақты қара);
 - (b) Егер орынды болса, операциялардың белгілі бір түрлері, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері (10-тармақты қара);
 - (c) Аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық (11-тармақты қара);
 - (d) Аудит барысында (a) - (c) тармақтарында белгіленген маңыздылық деңгейлерін қайта қарау туралы деректер (12-13 тармақтарды қара).

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Маңыздылық және аудиторлық тәуекел (Сілтеме: 5-тармақ)

⁴ ISA 450, А21 тармақ

⁵ ISA 230, Аудиторлық құжаттама, 8 - 11 және А6-тармақтар.

АУДИТТИ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҚ

A1. Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде аудитордың жалпы мақсаттары қаржылық есептілікте тұтастай алғанда алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар болмайтындығына жеткілікті сенімділік алу болып табылады, бұл оған қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғандығы туралы пікір білдіруге және қаржылық есептілік туралы есеп беруге мүмкіндік береді аудитордың қорытындыларына сәйкес ISA талаптарына сәйкес есептер мен ақпарат.⁶ Аудитор аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу арқылы ақылға қонымды сенімділікке ие болады.⁷ Аудиторлық тәуекел - бұл қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар болған жағдайда аудитордың орынсыз пікір білдіру қаупі. Аудиторлық тәуекел - бұл елеулі бұрмаланулар мен оларды анықтау қаупінің функциясы.⁸ Елеулі және аудиторлық тәуекел барлық аудит барысында, атап айтқанда, қашан талданады:

- (a) Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау жүргізіледі⁹;
- (b) Одан әрі аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері және көлемі айқындалады¹⁰; және
- (c) Түзетілмеген бұрмаланулардың, егер бар болса, қаржылық есептілікке¹¹ және аудиторлық қорытындыда пікір қалыптастыруға әсерін бағалау.¹²

Аудит мәтініндегі маңыздылық (Сілтеме: 6-тармақ)

A2. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау операциялардың санаттарын, шоттар бойынша қалдықтарды және ақпаратты ашуды, соның ішінде бұрмалануы елеулі¹³ болуы мүмкін сапаны ашуды анықтау үшін кәсіби пайымдауды пайдалануды қамтиды (яғни, бұрмаланулар, егер олар пайдаланушылардың жалпы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп негізді түрде күтуге болатын болса, әдетте маңызды болып саналады). Сапалы ашудағы бұрмаланулар маңызды болуы мүмкін бе, жоқ па, соны қарастырған кезде аудитор келесі маңызды факторларды анықтай алады, мысалы:

- Ұйымның кезеңдегі қызметінің мән-жайлары (мысалы, ұйым кезең ішінде бизнесті айтарлықтай біріктіруді аяқтауы мүмкін).
- Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі, оның ішінде ондағы өзгерістер (мысалы, қаржылық есептіліктің жаңа стандарты ұйым үшін маңызды болып табылатын жаңа сапалы ашуды қажет етуі мүмкін).
- Ұйым қызметінің сипатына байланысты қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңызды болып табылатын сапалы ақпаратты ашу (мысалы, өтімділік тәуекелі туралы ақпаратты ашу ұйым үшін маңызды болуы мүмкін). (мысалы, өтімділік тәуекелі туралы ақпаратты ашу қаржы институтының қаржылық есептілігін пайдаланушылар үшін маңызды болуы мүмкін).

Тексеруді жоспарлау кезінде нәтижелердің маңыздылығы мен маңыздылығын анықтау

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (10(b) тармақты қара)

A3. Мемлекеттік ұйымдар жағдайында қаржылық есептіліктің негізгі пайдаланушылары көбінесе заң шығарушы және реттеуші органдар болып табылады. Сонымен қатар, қаржылық есептілікті экономикалық емес шешімдер қабылдау үшін пайдалануға болады. Сондықтан мемлекеттік сектор ұйымының қаржылық есептілігінің аудиті кезінде тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің маңыздылығын анықтауға (және, егер қажет болса, операциялардың жекелеген санаттары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері) заңнамалық, нормативтік немесе өзге де актілер, сондай-ақ заң шығарушылар мен жұртшылықтың мемлекеттік сектор бағдарламаларына байланысты қаржылық ақпаратқа қажеттілігі әсер етеді.

Жалпы қаржылық тізімдемелердің маңыздылығын анықтау үшін бақылау көрсеткіштерін пайдалану (10-тармақты қара)

A4. Маңыздылықты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды. Көптеген жағдайларда қаржылық есептіліктің маңыздылығын анықтауда анықтамалық нүкте ретінде таңдалған бақылау индикаторының белгілі бір пайызы қолданылады. Келесі факторлар тиісті бақылау индикаторын таңдауға әсер етуі мүмкін:

- Қаржылық есептілік элементтері (мысалы, активтер, міндеттемелер, меншікті капитал, түсім, шығыстар);
- Белгілі бір ұйымның қаржылық есептілігін пайдаланушылар ерекше назар аударуға бейім баптардың болу фактісі (мысалы, қаржылық нәтижелерді бағалау мақсатында пайдаланушылар пайдаға, кіріске немесе таза активтерге назар аударуға бейім);

⁶ ISA200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 11-тармақ.

⁷ ISA 200, 17-тармақ

⁸ ISA 200, 13(c) тармағы.

⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған).

¹⁰ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

¹¹ 450 ISA.

¹² ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*

¹³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) 28-37-тармақтар аудитор тарапынан қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланулар тәуекелін анықтауды және бағалауды талап етеді.

- Ұйымның сипаты; ол орналасқан өмірлік цикл кезеңі; ол операциялық қызметті жүргізетін сала және экономикалық орта;
- Ұйымның меншік құрылымы және оны қаржыландыру тәсілі (мысалы, егер ұйым тек меншікті капиталдан гөрі қарыз есебінен қаржыландырылса, пайдаланушылар ұйымның пайдасынан гөрі активтер мен осы активтерге қойылатын талаптарға көбірек көңіл бөле алады); және
- Таңдалған бақылау көрсеткішінің салыстырмалы өзгергіштігі.

- A5. Ұйымның қызмет ету шарттарына сәйкес болуы мүмкін көрсеткіштердің мысалдары салық салғанға дейінгі пайда, жалпы кіріс, жалпы пайда және жалпы шығыстар, жалпы капитал немесе таза активтердің құны сияқты есепті кіріс санаттары болып табылады. Тұрақты қызметтен салық салуға дейінгі пайда көбінесе пайда табуға бағытталған бизнес үшін қолданылады. Егер жалғасып жатқан қызметтен салық салуға дейінгі пайда тұрақсыз болса, онда жалпы пайда немесе жалпы кіріс сияқты басқа Көрсеткіштер қолайлы болуы мүмкін.
- A6. Таңдалған көрсеткішке қатысты тиісті қаржылық деректер әдетте алдыңғы кезеңдердегі қаржылық нәтижелер мен қаржылық жағдайды, ағымдағы кезеңдегі қаржылық нәтижелер мен қаржылық жағдайды, сондай-ақ ұйым жағдайындағы елеулі өзгерістерді (мысалы, бизнесті айтарлықтай сатып алу) және саладағы немесе экономикалық ортадағы жағдайлардың тиісті өзгерістерін ескере отырып түзетілген ағымдағы кезеңге арналған бюджеттерді немесе болжамдарды қамтиды, онда ұйым өз қызметін жүзеге асырады. Мысалы, егер жалпы қаржылық есептіліктің маңыздылығы белгілі бір ұйым үшін жалғасып жатқан қызметтен салық салуға дейінгі кірістің пайыздық үлесі негізінде анықталса, онда мұндай кірістің төтенше төмендеуіне немесе ұлғаюына әкелетін жағдайлар аудитордың қаржылық есептіліктің маңыздылығын тұтастай алғанда салық салуға дейінгі кірістің нормаланған көрсеткішін қолдана отырып анықтау орынды деген қорытындыға келуі мүмкін. Тарихи нәтижелер негізінде жалғасатын іс-шаралар.
- A7. Маңыздылығы аудитор есеп беретін қаржылық есептілікті білдіреді. Егер қаржылық есептілік қаржы кезеңінде он екі айдан көп немесе аз уақыт ішінде жасалса, бұл жаңа ұйым құрылған немесе қаржылық кезең өзгерген жағдайда болуы мүмкін, маңыздылығы сол кезеңде дайындалған қаржылық есептілікті білдіреді.
- A8. Таңдалған стандартқа қолданылуы керек пайыздарды анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды. Пайыздық қатынас пен таңдалған эталон арасында байланыс бар, мысалы, жалғасып жатқан қызметтен салық салуға дейінгі кіріске қолданылатын пайыз, әдетте, жалпы кіріске қолданылатын пайыздан жоғары болады. Мысалы, аудитор жалғасып жатқан қызметтен түскен табыс салығына дейінгі пайданың бес пайызы қандай да бір салада пайда табуға бағытталған ұйым үшін жарамды деп санауы мүмкін, ал аудитор жалпы кірістің немесе жалпы шығыстың бір пайызы коммерциялық емес ұйымға жарамды деп санауы мүмкін. Алайда, нақты жағдайларда жоғары немесе төмен пайыздық көрсеткіштер орынды болуы мүмкін.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

- A9. Егер ұйымның жалғасып жатқан қызметінен салық салуға дейінгі пайда тұрақты түрде номиналды болса, бұл меншік иесі басқаратын бизнес жағдайында болуы мүмкін, мұнда меншік иесі салық салғанға дейінгі пайданың көп бөлігін сыйақы түрінде алады, онда салық салуға дейінгі пайда сияқты көрсеткіш орынды болуы мүмкін. Сыйақы мен салықтар төленгенге дейінгі пайда анағұрлым маңызды көрсеткіш болуы мүмкін.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

- A10. Мемлекеттік сектор ұйымына аудит жүргізу кезінде бағдарламалық қызметтің қолайлы көрсеткіштері жалпы құны немесе таза құны болуы мүмкін (шығыстар кірісті шегергенде немесе шығыстар шегергенде). Егер мемлекеттік сектор ұйымы мемлекеттік активтерге иелік етсе, онда активтер тиісті эталон бола алады.

Белгілі бір операциялар кластары, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін деңгей немесе маңыздылық деңгейлері (Сілтеме: 10-тармақ)

- A11. Жалпы қаржылық есептілік үшін маңызды емес бұрмаланулар пайдаланушылардың қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп негізді түрде күтуге болатын операциялардың бір немесе бірнеше белгілі бір кластарының, шот қалдықтарының немесе ақпаратты ашудың болуын көрсететін факторлар:
- Заңдар, ережелер немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі пайдаланушылардың белгілі бір баптарды бағалауға немесе ашуға қатысты күтулеріне әсер ете ме (мысалы, байланысты тараптармен операциялар, басшылықтың сыйақысы және басқару міндеттері жүктелген тұлғалар, бағалаудың жоғары белгісіздігімен әділ құнды бағалау үшін сезімталдықты талдау).
 - Ұйым жұмыс істейтін салаға қатысты негізгі ашулар (мысалы, фармацевтикалық ұйым үшін ғылыми- зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық шығындар).
 - Қаржылық есептілікте бөлек ашылатын ұйым қызметінің белгілі бір аспектісі назар аударма (мысалы, қаржылық есептілік туралы ақпаратты ашу (мысалы, сегменттер немесе бизнестің маңызды бірлестігі туралы ақпаратты ашу)

АУДИТТИ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҚ

- A12. Ұйымның нақты жағдайларында операциялардың, шот қалдықтарының немесе ақпаратты ашудың осындай санаттары бар-жоғын қарастырған кезде аудитор басшылық пен басқару тапсырылған тұлғалардың пікірлері мен үміттері туралы түсінік алу пайдалы деп санауы мүмкін.

Аудиторлық процедураларды орындаудағы маңыздылық (Сілтеме: 11-тармақ)

- A13. Аудитті тек жекелеген елеулі бұрмалануларды анықтау үшін жоспарлау жекелеген елеусіз бұрмаланулардың жиынтығы қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкеп соқтыруы мүмкін екендігін назардан тыс қалдырады және мүмкін анықталмаған бұрмаланулар үшін резерв қалдырмайды. анықталмаған бұрмаланулар. Қызмет нәтижелерінің маңыздылығы (анықтамаға сәйкес бір немесе бірнеше соманы құрайды) қаржылық есептіліктегі түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығын азайтуға арналған. Сол сияқты, операциялардың белгілі бір санаты, шоттар бойынша қалдықтар немесе жария ету үшін анықталған маңыздылық деңгейіне қатысты қызмет нәтижелерінің маңыздылығы операциялардың осы санатындағы түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы, шоттар бойынша қалдықтар, шоттар немесе жария ету бойынша қалдықтар осы санаттағы операциялардың маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығы деңгейінде белгіленеді. шоттар немесе жария ету. Көрсеткіштердің маңыздылығын анықтау қарапайым механикалық есептеу емес және кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды. Оған аудитордың тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау барысында жаңартылған субъектіні түсінуі, сондай-ақ алдыңғы аудиттер барысында анықталған бұрмаланулардың сипаты мен дәрежесі және тиісінше аудитордың ағымдағы кезеңдегі бұрмалануларға қатысты күтуі әсер етеді.

Тексеру жүргізу шамасына қарай қайта қарау (Сілтеме: 12-тармақ)

- A14. Тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық (және, егер қажет болса, операциялардың жекелеген сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері) аудит барысында болған жағдайлардың өзгеруі (мысалы, ұйым бизнесінің едәуір бөлігін сату туралы шешім), жаңа ақпарат немесе аудитордың ұйым туралы түсінігінің өзгеруі нәтижесінде қайта қарауды талап етуі мүмкін. қосымша аудиторлық процедураларды орындау нәтижесінде оның операциялары. Мысалы, егер аудит барысында нақты қаржылық нәтижелер бастапқыда қаржылық есептіліктің маңыздылығын анықтау үшін пайдаланылған кезеңнің соңындағы күтілетін қаржылық нәтижелерден айтарлықтай ерекшеленетіні анықталса, аудитор бұл маңыздылықты қайта қарастырады.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 330

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолдану аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4
Талаптар	
Жалпы сипаттағы аудиторлық процедуралар	5
Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары	6-23
Қаржылық есептілікті ұсынудың барабарлығы	24
Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалау	25-27
Құжаттама	28-30
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Жалпы сипаттағы аудиторлық процедуралар	A1-A3
Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары	A4-A60
Қаржылық есептілікті ұсынудың барабарлығы	A61
Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалау	A62-A64
Құжаттама	A65

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 330 «Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар» ISA200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен» бірге қарастырылуы тиіс.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹ сәйкес аудитор анықтаған және бағалаған елеулі бұрмалаушылықтың талап-арыздарына қатысты процедураларды әзірлеу және жүргізу жөніндегі міндеттерін белгілейді.

Күшіне ену күні

2. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

3. Аудитордың міндеті - осы тәуекелдерге тиісті ден қою шараларын әзірлеу және іске асыру арқылы елеулі бұрмалау арқылы елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу.

Анықтамалар

4. ISA мақсаты үшін келесі терминдер төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Мәні бойынша тексеру процедурасы - Бекіту деңгейінде елеулі бұрмалануларды анықтауға бағытталған аудиторлық процедура. Мәні бойынша:
 - (i) Егжей-тегжейлі тестілеу (операциялар кластары, шоттардағы қалдықтар және ақпаратты ашу); және
 - (ii) Мәні бойынша тексерудің талдамалық процедуралары;
 - (b) Бақылау құралдарын тестілеу - Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау және түзету үшін бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалауға бағытталған аудиторлық процедура.

Талаптар

Жалпы сипатты

5. Аудитор қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне ден қоюдың жалпы шараларын әзірлейді және іске асырады. (Сілтеме: A1-A3 тармақтары)

Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары

6. Аудитор сипаты, уақыты мен көлемі бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне негізделген және оларға жауап беретін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуі және орындауы тиіс. (Сілтеме: A4-A8, A43- A54 тармақтар)
7. Шығарылуы қажет ұзақ мерзімді аудиторлық процедураларды жоспарлау кезінде аудитор:
 - (a) Операциялардың әрбір қолданыстағы санаты, шоттар бойынша қалдықтар және ақпаратты ашу үшін бекіту деңгейінде елеулі ізденіс тәуекелін бағалау себептерін қарау, соның ішінде:
 - (i) Операциялардың жалпы санатының, шот-фактуралардың немесе ақпараттың қалдықтарының ерекше сипаттамаларына байланысты ақпараттың сенімділігі мен мөлшері (яғни, ажырамас тәуекел); және
 - (ii) Тәуекелді бағалау бақылаушының тиімділігін анықтау үшін аудиторлық құжаттарды алуды талап ететін елеулі іздеу тәуекелін қанағаттандыратын бақылау құралдарының (яғни контроллердің тәуекелін) ескереді ме (яғни, аудитор процедураның сипатын, уақытын және объектісін сапа бойынша анықтауда бақылаудың тиімділігін тексеруді жоспарлап отыр); және (Сілтеме: A9-A18 тармағы)
 - (b) Аудитордың тәуекелді бағалауы неғұрлым жоғары болса, соғұрлым сенімді аудиториялық құжаттарды алу (Сілтеме: A19-тармағы).

Бақылау құралдарының тестілері

8. Аудитор бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алу мақсатында мына жағдайларда бақылау құралдарының сынақтарын әзірлеп, жүргізуі керек:
 - (a) Аудитордың бекіту деңгейіндегі Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауы бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуді қамтиды (яғни, аудитор процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін анықтау кезінде бақылау құралдарының тиімділігін тексеруді жоспарлап отыр); немесе

¹ ISA 315 (2019 Қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- (b) Процедуралардың өзі бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды. (Сілтеме: A20-A24 тармақтары).
9. Бақылау құралдарын тестілеуді әзірлеу және жүргізу кезінде аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне неғұрлым көп сенім артса, неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдерді алуы тиіс (Сілтеме: A25 тармағы).

Бақылау құралдарын тестілеудің сипаты мен көлемі

10. Бақылау құралдарын тестілеуді әзірлеу және өткізу кезінде аудитор:
- (a) Анықтауды қоса алғанда, бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін пікіртеріммен үйлестіре отырып, өзге де аудиторлық процедураларды орындайды:
 - (i) Аудит жүргізілетін кезеңнің тиісті сәттерінде бақылау құралдары қалай қолданылды;
 - (ii) Олар қаншалықты дәйекті қолданылды;
 - (iii) Оларды кім және не арқылы қолданды (Сілтеме: A26-A30 тармақтары)
 - (b) Егер мәселе әлі шешілмеген болса, тестілеуге жататын бақылау құралдары басқа бақылау құралдарына (жанама бақылау құралдары) тәуелді ме, жоқ па, егер солай болса, осы жанама бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуінің аудиторлық дәлелдерін алу қажет пе, соны анықтау. (Сілтеме: A32 тармағы)

Бақылау құралдарын тестілеуді өткізу мерзімдері

11. Аудитор бақылау құралдарына белгілі бір сәтте немесе осы бақылау құралдарына сенім артуға ниет білдірген бүкіл кезең ішінде төмендегі 12 және 15 тармақтарға сәйкес өзінің бақылау құралдарына сенім арту ниетін тиісті түрде негіздеу үшін тестілеу жүргізуі тиіс (Сілтеме: A33-тармағы).

Аралық кезең ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді пайдалану

12. Егер аудитор аралық кезең ішінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы дәлелдер алса, аудитор:
- (a) Аралық кезеңнен кейін бақылау құралдарындағы елеулі өзгерістердің аудиторлық дәлелдемелерін алуы; және
 - (b) Қалған кезеңде алынуы қажет қосымша аудиторлық дәлелдемелерді анықтауы тиіс. (Сілтеме: A34-A35 тармақтары)

Алдыңғы аудиторлық тапсырмалар барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді пайдалану

13. Алдыңғы аудиторлық тапсырмалар барысында алынған бақылау құралдарының операциялық тиімділігінің аудиторлық дәлелдемелерін пайдалануға жол беріле ме және, егер рұқсат етілсе, бақылау құралдарын тестілеуді қайтадан жүргізу қажет болатын уақыт кезеңінің ұзақтығы қандай болуы тиіс деген мәселені шешу кезінде аудитор:
- (a) Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінің тиімділігі, оның ішінде бақылау ортасы, ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесі және ұйымның тәуекелдерін бағалау процесі;
 - (b) Бақылау жүйесінің сипаттамаларына, соның ішінде оның қолмен немесе автоматтандырылған болуына байланысты тәуекелдер;
 - (c) АТ бақылаудың жалпы құралдарының операциялық тиімділігін;
 - (d) Бақылаудың тиімділігі және оны ұйымның қолдануы, оның ішінде алдыңғы аудиттер барысында байқалған бақылауды қолданудағы ауытқулардың сипаты мен дәрежесі және бақылауды қолдануға айтарлықтай әсер ететін кадрлық өзгерістердің болуы;
 - (e) Нақты бақылаудағы өзгерістердің болмауы жағдайлардың өзгеруіне байланысты қауіп төндіре ме; және
 - (f) Елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері және бақылау жүйесіне сенімділік дәрежесі. (Сілтеме: A 36 тармағы)
14. Егер аудитор алдыңғы аудит барысында алынған нақты бақылау құралдарының тиімділігінің аудиторлық дәлелдерін пайдалануды жоспарласа, ол алдыңғы аудиттен бастап осы бақылау құралдарында елеулі өзгерістер болған-болмағаны туралы аудиторлық дәлелдер алу арқылы осы дәлелдемелердің тұрақты орындылығы мен сенімділігін анықтауы керек. Аудитор бұл дәлелдерді аудитордың осы нақты бақылау құралдары туралы түсінігін растау үшін бақылау немесе инспекциямен бірге сауалнама жүргізу арқылы алады; және
- (a) Егер алдыңғы аудит барысында алынған аудиторлық дәлелдемелердің орындылығын сақтауға әсер ететін өзгерістер болса, аудитор ағымдағы аудит барысында бақылау құралдарын тексеруі керек. (Сілтеме: A37-тармағы)

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- (b) Егер мұндай өзгерістер орын алмаса, онда аудитор бақылау құралдарын әрбір үшінші аудитте кемінде бір рет сынақтан өткізуі керек, сондай-ақ аудитор бір аудиторлық кезеңде сенуге ниетті барлық бақылау құралдарын сынау мүмкіндігін болдырмау және келесі екі аудитте қандай да бір бақылау құралдарын сынамау үшін әрбір аудитте кейбір бақылау құралдарын сынауы керек аудиторлық кезеңдер. (Сілтеме: А38 - А40 тармақтар).

Елеулі тәуекелдерді бақылау құралдары

15. Егер аудитор маңызды деп анықтаған белгілі бір тәуекелді бақылау құралдарына сүйенуді жоспарласа, аудитор осы бақылау құралдарын ағымдағы кезеңде тексеруі тиіс.

Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау

16. Аудитор сенім артуға ниетті бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау кезінде аудитор процедуралар барысында анықталған бұрмаланулар бақылау құралдарының тиімсіз жұмыс істейтіндігін дәлелдей ме, жоқ па деген мәселені қарастыруы керек. Алайда, процедуралар барысында анықталған бұрмаланулардың болмауы бақылау құралдарының тексерілетін бекітуге қатысты тиімді екендігінің дәлелі емес. (Сілтеме: А41-тармағы).
17. Егер аудитор сенім артуға ниет білдірген бақылау құралдарын қолданудағы кемшіліктер анықталса, ол осы кемшіліктерді және олардың ықтимал салдарын түсіну үшін, сондай-ақ анықтау үшін арнайы сұраулар жасауы керек (Сілтеме: А42 тармағы):
- (a) Бақылау құралдарын өткізілген тестілеу осы бақылау құралдарына сенім артуға тиісті негіз бере ме;
 - (b) Бақылау құралдарына қосымша тестілеу жүргізу қажеттілігі бар ма;
 - (c) Елеулі бұрмаланудың ықтимал тәуекелдеріне жауап ретінде мәні бойынша тексеру процедуралары жүргізілуі тиіс пе.

Мәні бойынша тексеру процедуралары

18. Бағаланған елеулі бұрмалану қаупіне қарамастан, аудитор операциялардың әрбір маңызды санаты, шот қалдықтары және ақпаратты ашу үшін процедураларды әзірлеуі және орындауы керек. (А43 - А49 тармақтарды қара)
19. Аудитор сыртқы растау процедураларын мәні бойынша процедуралар ретінде жүргізу қажеттілігі туралы мәселені қарауы тиіс. (Сілтеме: А50 - А53 тармақтар)

Қаржылық тізімдемелерді жабу процесіне байланысты негізгі процедуралар

20. Аудиторлық процедуралар негізінен қаржылық есептілікті дайындау процесіне қатысты келесі процедураларды қамтиды:
- (a) Қаржылық есептіліктегі ақпаратты бухгалтерлік есеп деректерімен келісу немесе салыстыру, оның ішінде бұл ақпарат негізгі және қосалқы кітаптардан алынғанына немесе алынбағанына қарамастан, жария етудегі ақпаратты келісу немесе салыстыру; және
 - (b) Журналдардағы маңызды жазбаларды және қаржылық есептілікті дайындау процесінде жасалған басқа түзетулерді тексеру. (Сілтеме: А54 тармағы)

Елеулі тәуекелдерді ескеретін негізгі процедуралар

21. Егер аудитор мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі маңызды тәуекел екенін анықтаса, ол осы тәуекелге жауап беру үшін арнайы әзірленген процедураларды орындауы керек. Егер маңызды тәуекелге деген көзқарас тек процедуралардан тұрса, онда бұл процедуралар егжей-тегжейлі тестілерді қамтуы керек. (А55 тармағын қара)

Негізгі процедураларды жүзеге асыру мерзімдері

22. Егер мәні бойынша тексеру процедуралары аралық күні жүргізілсе, аудитор:
- (a) Не басталатын кезеңге қатысты бақылау құралдарының тесттерімен ұштастыра отырып, мәні бойынша тексеру процедуралары;
 - (b) Немесе егер аудитор олардың жеткілікті екенін анықтаса, кейінгі тексеру процедуралары ғана қалған кезеңді қамтуы тиіс,

бұл аралық күннен бастап кезеңнің соңына дейін аудиторлық қорытындыларды тарату үшін ақылға қонымды негіздерді қамтамасыз етеді (Сілтеме: А56 - А59 тармақтар)

23. Егер аралық күні аудитор Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау кезінде күтпеген бұрмаланулар анықталса, аудитор тәуекелдерді тиісті бағалауды және қалған кезеңге мәні бойынша процедуралардың жоспарланған сипатын, мерзімін немесе көлемін өзгерту қажеттілігін бағалауы тиіс. (Сілтеме: А60-тармағы)

Қаржылық есептілікті ұсынуудың барабарлығы

24. Аудитор қаржылық есептілікті ұсыну жалпы қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келетіндігін бағалау үшін аудиторлық процедураларды орындауы керек. Осындай бағалауды жүзеге асыру кезінде аудитор қаржылық есептіліктің тиісті түрде көрсетілетіндей түрде ұсынылғанын анықтауы тиіс:
- Қаржылық ақпаратты және бағаланатын операцияларды, оқиғалар мен шарттарды жіктеу және сипаттау;
 - Қаржылық есептіліктің ұсынылуы, құрылымы мен мазмұны (Сілтеме: А61-тармағы)

Аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау

25. Орындалған аудиторлық процедуралар мен алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде аудитор аудит аяқталғанға дейін бекіту деңгейінде Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау барабар болып қалатынын бағалауы тиіс. (Сілтеме: А62-А63 тармақтар)
26. Аудитор тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті түрде алынғанын анықтайды. Пікірді қалыптастыру кезінде аудитор дәлелдемелерді қаржылық есептіліктегі талаптарды растайтынына немесе қайшы келетініне қарамастан пайдаланады. (Сілтеме: А64-тармағы)
27. Егер аудитор операциялар класы, шоттағы қалдық немесе ақпаратты ашу туралы тиісті мәлімдемеге қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алмаса, олар қосымша аудиторлық дәлелдер алуға тырысуы керек. Егер аудитор тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, олар ескертпемен пікір білдіруі немесе қаржылық есептілік туралы пікірден бас тартуы керек.

Құжаттама

28. Аудитор аудиторлық құжаттамада:²
- Қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жалпы жауаптар, сондай-ақ орындалған басқа аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі мен көлемін;
 - Осы процедуралардың бекіту деңгейінде бағаланған тәуекелдермен байланысын; және;
 - Егер басқаша анық болмаса, қорытындыларды қоса алғанда аудиторлық процедуралардың нәтижелерін көрсетуі тиіс. (Сілтеме: А65-тармағы).
29. Егер аудитор алдыңғы аудиттер барысында алынған бақылау құралдарының операциялық тиімділігінің аудиторлық дәлелдемелерін пайдалануды жоспарласа, ол аудиторлық құжаттамаға алдыңғы аудит барысында тексерілген осындай бақылау құралдарына сенімге қатысты жасалған қорытындыларды енгізуі тиіс.
30. Аудиторлық құжаттама қаржылық есептіліктегі ақпараттың негізгі бухгалтерлік жазбаларға сәйкес келетіндігін немесе тексерілетіндігін көрсетуі керек, оның ішінде бұл ақпарат бас кітаптан және көмекші кітаптардан алынғанына немесе алынбағанына қарамастан, ақпаратты келісу немесе салыстыру.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Жалпы сипаттағы аудиторлық процедуралар (Сілтеме: 5-тармақ)

- A1. Қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жою жөніндегі жалпы шаралар мыналарды қамтуы мүмкін:
- Клиенттер тобының кәсіби скептицизмді сақтау қажеттілігін атап көрсетуі.
 - Неғұрлым тәжірибелі немесе мамандандырылған персоналды тағайындау немесе сарапшыларды тарту.
 - Топ мүшелерін басқару мен қадағалаудың сипатын, мерзімдері мен ауқымын өзгерту және орындалған жұмысты тексеру.
 - Орындалатын қосымша процедураларды таңдауға болжамсыздықтың қосымша элементтерін қосу.
 - ISA 300 талап еткендей жалпы аудит стратегиясының өзгерістері немесе жоспарланған аудиторлық процедуралар, олар мыналарды қамтуы мүмкін
 - Сәйкес нәтижелердің маңыздылығын аудитордың анықтауы

² ISA 230 Аудиторлық құжаттама, 8-11 және А6-тармақтар.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- Аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу жоспарлары және аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне жоспарланған сенімін растау үшін қажетті аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі, әсіресе бақылау ортасында немесе мониторинг ұйымының қызметінде кемшіліктер анықталған жағдайда.
- Процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі мәні бойынша. Мысалы, айтарлықтай бұрмалану қаупі жоғары деп бағаланған кезде, қаржылық есептілікті жасау күнінде немесе оған жақын процедураларды орындау орынды болуы мүмкін.

A2. Аудитордың қаржылық есептілік деңгейіндегі Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауына, демек, аудитордың жалпы жауабына аудитордың бақылау ортасын түсінуі әсер етеді. аудитордың бақылау ортасын түсінуі әсер етеді. Тиімді бақылау ортасы аудиторға ішкі бақылау жүйесіне және субъект шеңберінде, демек, субъектінің өзінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне сенімді болуға мүмкіндік береді және, мысалы, аудиторға кезеннің соңына емес, аралық күнге кейбір аудиторлық процедураларды орындауға мүмкіндік береді. Дегенмен, бақылау ортасының кемшіліктері кері әсер етеді; мысалы, аудитор тиімсіз бақылау ортасына келесідей жауап беруі мүмкін

- Аралық күнге емес, кезеннің соңында көбірек процедураларды орындаңыз.
- Мәні бойынша процедуралар шеңберінде аудиторлық дәлелдемелерді көбірек алу.
- Аудит көлеміне енгізілген орындар санын ұлғайту.

A3. Сондықтан мұндай ойлар аудитордың жалпы тәсіліне айтарлықтай әсер етеді, мысалы, мәні бойынша процедураларға (мәні бойынша тәсіл) немесе бақылау сынақтарын да, мәні бойынша процедураларды да қамтитын тәсілге (аралас тәсіл).

Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескеретін аудит процедуралары

Одан әрі тексеру процедураларының сипаты, мерзімдері мен ауқымы (Сілтеме: 6-тармақ)

A4. Аудитордың бекіту деңгейінде анықталған Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауы одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеуге және жүргізуге тиісті аудиторлық тәсілді қарау үшін негіз болады. Мысалы, аудитор мыналарды белгілей алады:

- (a) Бақылау сынақтарын жүргізу арқылы ғана аудитор бағаланған тәуекелге нақты мәлімдеме үшін айтарлықтай бұрмаланудың тиімді реакциясына қол жеткізе алады;
- (b) Тек процедураларды орындау кейбір талаптарға сәйкес келеді, сондықтан аудитор бақылау құралдарының әсерін Елеулі бұрмалану қаупін бағалаудан алып тастайды. Бұл аудитор тек процедураларды жүргізу жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайтын тәуекелді анықтамағандықтан болуы мүмкін, сондықтан бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексерудің қажеті жоқ. Сондықтан аудитор процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарламауы мүмкін; немесе
- (c) Бақылау сынақтарын да, процедураларды да қолдана отырып, біріктірілген тәсіл тиімді.

Егер елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау қолайлы төмен деңгейден төмен болса, аудитор қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуге және орындауға міндетті емес. Алайда, 18-тармақ талап еткендей, таңдалған тәсілге және елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне қарамастан, аудитор операциялардың әрбір маңызды санаты, шот қалдықтары және ақпаратты ашу, қалдықтар мен ақпаратты ашу үшін процедураларды әзірлейді және орындайды.

A5. Аудиторлық процедураның сипаты оның мақсатын білдіреді (яғни бақылау құралдарын тестілеу немесе мәні бойынша процедура) және сипаты (яғни тексеру, бақылау, сұрау, растау), тексеру, бақылау, сұрау, растау, қайта санау, қайта орындау немесе аналитикалық процедура). Аудиторлық процедуралардың сипаты бағаланған тәуекелдерге жауап беру үшін өте маңызды.

A6. Аудиторлық процедураны жүргізу мерзімдері оның орындалу уақытын, аудиторлық дәлелдемелер жататын кезеңді немесе күнді білдіреді.

A7. Аудиторлық процедураның көлемі, мысалы, үлгінің мөлшері немесе белгілі бір бақылау құралын бақылау саны сияқты орындалуы керек мөлшерді білдіреді.

A8. Сипаты, мерзімдері мен көлемі бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне негізделген және оларға сәйкес келетін өзге де аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау аудитордың одан әрі аудиторлық процедуралары мен тәуекелдерді бағалау арасындағы нақты байланысты қамтамасыз етеді.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Бекіту деңгейінде бағаланған тәуекелдерге ден қою (Сілтеме: 7 (а) тармағы)

Сипаты

A9. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитордың бекіту деңгейіндегі Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауы бақылаудың тән тәуекелі мен тәуекелін бағалау арқылы жүргізілуін талап етеді. Аудитор бұрмаланудың ықтималдығы мен шамасын бағалау арқылы тән тәуекелді бағалайды, тиісті талаптардың бұрмалануына сезімталдыққа тән қауіп факторларының қалай және қаншалықты әсер ететінін қарастырады.³ Аудитордың тәуекелді бағалауы, оның ішінде мұндай бағалаудың себептері, орындалатын аудиторлық процедуралардың түрлеріне және олардың жиынтығына әсер етуі мүмкін. Мысалы, егер бағаланған тәуекел жоғары болса, аудитор құжатты тексеруден басқа контрагентпен келісімшарт талаптарының толықтығын растай алады. Сонымен қатар, кейбір аудиторлық процедуралар басқаларға қарағанда кейбір талаптарға сәйкес келуі мүмкін. Мысалы, кіріске қатысты бақылау сынақтары толықтығы туралы мәлімдеменің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекеліне, ал мәні бойынша процедуралар пайда болуы туралы мәлімдеменің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекеліне барынша сәйкес келуі мүмкін.

A10. Тәуекелді бағалау себептері аудиторлық процедуралардың сипатын анықтауға әсер етеді. Мысалы, егер тиісті бақылау құралдарын есепке алмай, операциялар класының ерекшеліктеріне байланысты бағаланған тәуекел төмен болса, онда аудитор тек аналитикалық процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін анықтай алады. Екінші жағынан, егер бағаланған тәуекел төмен болса, аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлап отырса және аудитор бақылау құралдарының тиімділігін негіздеуді жоспарлап отырса және аудитор процедураларды осы төменгі бағалауға негіздеуге ниетті болса, онда аудитор 8(а) тармағында талап етілгендей осы бақылау құралдарына сынақтар жүргізуі керек. Бұл, мысалы, ұйымның ақпараттық жүйесімен үнемі өңделетін және бақыланатын біркелкі, күрделі емес сипаттамалары бар операциялар класына қатысты болуы мүмкін.

Мерзімі

A11. Аудитор бақылау сынақтарын немесе процедураларды аралық күнге немесе кезеңнің соңына дейін жүргізе алады. елеулі бұрмалану қаупі неғұрлым жоғары болса, аудитор процедураларды ертерек емес, кезеңнің соңында орындау немесе процедураларды ескертусіз немесе болжанбайтын уақытта орындау тиімдірек деп шешеді (мысалы, тандалған жерлерде процедураларды жарияланбаған негізде орындау). Бұл әсіресе алаяқтық тәуекелдеріне реакцияны қарастырған кезде дұрыс. Мысалы, аудитор қасақана бұрмалану немесе манипуляция анықталған жағдайда аудиторлық қорытындыларды аралық кезеңнен аралық кезеңге таратуға бағытталған аудиторлық процедуралар тиімсіз болады деген қорытындыға келуі мүмкін.

A12. Екінші жағынан, кезең аяқталғанға дейін процедураларды орындау аудиторға аудиттің бастапқы кезеңінде маңызды мәселелерді анықтауға және сәйкесінше оларды басшылықтың көмегімен немесе аудиттің алғашқы сатысында шешуге және сәйкесінше оларды басшылықтың көмегімен шешуге немесе осындай мәселелерді шешу үшін аудитке тиімді тәсіл жасауға көмектеседі.

A13. Сонымен қатар, кейбір аудиторлық процедуралар кезеңнің соңында немесе одан кейін ғана орындалуы мүмкін, мысалы:

- Қаржылық есептіліктегі ақпаратты бухгалтерлік есеп деректерімен келісу немесе салыстыру, соның ішінде бұл ақпарат негізгі және қосалқы кітаптардан алынғанына немесе алынбағанына қарамастан, ақпаратты ашуды келісу немесе салыстыру;
- Қаржылық есептілікті дайындау барысында жасалған түзетулерді тексеру; және
- Кезеңнің соңында ұйым дұрыс емес сатып алу-сату шарттарын жасасуы немесе операциялар аяқталмауы мүмкін тәуекелге әрекет ету процедуралары.

A14. Аудитордың аудиторлық процедураларды қашан жүргізу керектігі туралы мәселені қарауына әсер ететін басқа да маңызды факторларға мыналар жатады:

- Бақылау ортасы.
- Тиісті ақпаратты алу уақыты (мысалы, электрондық файлдар кейіннен қайта жазылуы мүмкін немесе процедуралар тек белгілі бір уақытта орындалуы мүмкін).
- Тәуекелдің сипаты (мысалы, егер кейіннен жалған сатып алу-сату шарттарын жасау арқылы пайда күтулерін қанағаттандыру үшін кірісті асыра бағалау қаупі болса, аудитор кезеңнің соңында болған шарттарды тексергісі келуі мүмкін).
- Аудиторлық дәлелдемелер жататын кезең немесе күн.

³ ISA315 (2019 жылы қайта қаралған), 31 және 34 тармақтар.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- Қаржылық есептілікті дайындау мерзімдері, әсіресе қаржылық жағдай туралы есепте, қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген сомаларды қосымша растау ретінде қызмет ететін жария етулерге қатысты капиталдағы өзгерістер туралы есеп немесе ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп.

Көлемі

A15. Қажет деп саналатын аудиторлық процедураның көлемі аудитор алғысы келетін маңыздылықты, бағаланған тәуекелді және сенімділік деңгейін ескере отырып анықталады. Егер бір мақсатқа процедуралардың жиынтығы арқылы қол жеткізілсе, олардың әрқайсысының көлемі бөлек қарастырылады. Әдетте, аудиторлық процедуралардың көлемі айтарлықтай бұрмалану қаупі артқан сайын артады. Мысалы, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін бағалау кезінде іріктеме көлемін ұлғайту немесе неғұрлым егжей-тегжейлі деңгейде елеулі аналитикалық процедураларды орындау орынды болуы мүмкін. Алайда, аудиторлық процедураның көлемін ұлғайту аудиторлық процедураның өзі нақты тәуекелге сәйкес келген жағдайда ғана тиімді болады.

A16. Компьютерлік аудит технологияларын (КАТ) пайдалану электрондық операциялар мен шот файлдарын мұқият тексеруге мүмкіндік береді, егер аудитор тестілеу көлемін өзгерту туралы шешім қабылдаса, мысалы, алаяқтық салдарынан деректердің айтарлықтай бұрмалану қаупіне жауап ретінде пайдалы болуы мүмкін. Мұндай әдістерді негізгі электрондық файлдардан іріктеу операцияларын таңдау, белгілі бір сипаттамалары бар операцияларды сұрыптау немесе іріктеуден гөрі бүкіл таратылымды тексеру үшін пайдалануға болады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A17. Мемлекеттік сектор ұйымдарының аудитін жүргізу кезінде аудит жүргізуге мандат және аудитке қойылатын кез келген басқа да арнайы талаптар аудитордың одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін қарауына әсер етуі мүмкін.

Шағын ұйымдарға қатысты ойлар

A18. Өте шағын бизнес жағдайында аудитор анықтай алатын бақылау құралдары көп болмауы мүмкін немесе олардың бар немесе ұйым тарапынан жұмыс істеуін құжаттау дәрежесі шектеулі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудиторға басқа аудиторлық процедураларды, ең алдымен, мәні бойынша процедураларды орындау орынды болуы мүмкін. Дегенмен, кейбір сирек жағдайларда бақылау құралдарының немесе ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөліктерінің болмауы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алуды мүмкін етпеуі мүмкін.

Тәуекелдің жоғары бағасы (Сілтеме: 7 (b) тармағы)

A19. Тәуекелді жоғары бағалаудың салдарынан неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдемелер алған кезде аудитор дәлелдемелер санын көбейте алады немесе неғұрлым орынды немесе сенімді дәлелдер ала алады, мысалы, үшінші тараптардан дәлелдемелер алуға немесе бірнеше тәуелсіз көздерден растайтын дәлелдер алуға көбірек көңіл бөлу.

Бақылау құралдарының тестілері

Басқару элементтерін жобалау және сынау (Сілтеме: 8-тармақ)

A20. Бақылау сынақтары аудитордың пікірінше, тиісті бекітудегі елеулі бұрмаланулардың алдын алуға немесе анықтауға және түзетуге жеткілікті түрде арналған бақылау құралдарына қатысты ғана жүргізіледі және аудитор осы бақылау құралдарын сынауды жоспарлап отыр. Егер бақылаудың едәуір құралдары тексерілетін кезең ішінде әртүрлі уақытта әрекет еткен болса, онда олардың әрқайсысы бөлек қаралады.

A21. Бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін тестілеу бақылау құралдарын әзірлеу мен енгізуді түсіну мен бағалаудан ерекшеленеді және бақылау құралдарын енгізу. Алайда, аудиторлық процедуралардың бірдей түрлері орындалады. Сондықтан аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін олардың құрылымын бағалаумен және олардың енгізілгенін анықтаумен бір уақытта тиімді сынау туралы шешім қабылдауы мүмкін.

A22. Сонымен қатар, кейбір тәуекелдерді бағалау процедуралары бақылау сынақтары ретінде арнайы әзірленбегенімен, олар бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы дәлелдер бере алады, сондықтан бақылау сынақтары ретінде қызмет етеді. Мысалы, аудитордың тәуекелдерді бағалау процедуралары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың бюджеттерді пайдалануы туралы сұрау.
- Басшылықтың ай сайын бюджет пен нақты шығындарды қалай салыстыратынын бақылау.
- Бюджеттік және нақты сомалар арасындағы алшақтықты тергеуге байланысты есептерді зерттеу.

Бұл аудиторлық процедуралар ұйымның бюджеттік саясатын әзірлеу және олардың жүзеге асырылғандығы туралы ақпарат береді; сонымен қатар шығындар классификациясындағы елеулі бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау тұрғысынан бюджеттік саясаттың жұмыс істеу тиімділігі туралы аудиторлық деректерді ұсына алады.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- A23. Сонымен қатар, аудитор бақылау құралдарының тестін жасай алады, ол бір операция бойынша егжей-тегжейлі тестпен бір уақытта орындалады. Бақылау сынағының мақсаты бөлшектер сынағынан өзгеше болғанымен, екі мақсатқа да бақылау сынағы мен бөлшектерді бір операция бойынша сынау арқылы қол жеткізуге болады, бұл қос мақсатты сынақ деп те аталады. Мысалы, аудитор шот-фактураны зерттеу үшін тест нәтижелерін әзірлеп, бағалай алады, оның мақұлданғанын анықтау және операция туралы айтарлықтай дәлелдер алу үшін. Қос мақсатты тест әр тест мақсатын бөлек қарау арқылы жасалады және бағаланады.
- A24. Кейбір жағдайларда аудитор мәлімдеме деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететін тиімді процедураларды әзірлеу мүмкін еместігіне тап болуы мүмкін.⁴ Бұл ұйым өз қызметін ақпараттық технологияларды қолдана отырып жүргізсе және ақпараттық технологиялар жүйесі арқылы қоспағанда, операциялар бойынша құжаттама жасалмаса және жүргізілмесе орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда 8(b) тармағы аудитор тәуекелді жоюға бағытталған бақылау құралдарының сынақтарын жүргізуді талап етеді, оған қатысты процедуралардың өзі тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды.

Аудиторлық деректер және болжамды сенімділік (Сілтеме: 9-тармақ)

- A25. Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты сенімділіктің жоғары деңгейін алуға болады, егер қолданылатын тәсіл негізінен бақылау құралдарының сынақтарынан тұрса, әсіресе тиісті аудиторлық дәлелдемелерді тек процедуралар арқылы алу мүмкін емес немесе мүмкін емес жағдайларда.

Бақылау құралдарын тестілеудің сипаты мен көлемі

Сұраулармен бірге басқа қайта қарау процедуралары (Сілтеме: 10 (a) тармағы)

- A26. Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру үшін сұрау салу жеткіліксіз. Тиісінше, сұраныспен бірге басқа аудиторлық процедуралар орындалады. Осыған байланысты сұрау инспекциямен немесе қайта орындаумен бірге сұрау мен бақылаудан гөрі көбірек кепілдіктер бере алады, өйткені бақылау тек орындалған кезде ғана орынды болады.
- A27. Белгілі бір бақылау құралының сипаты бақылау құралының тиімді жұмыс істегені туралы аудиторлық дәлелдер алу үшін қажетті процедуралардың сипатына әсер етеді. бақылау құралы тиімді жұмыс істейді. Мысалы, егер жұмыс тиімділігі құжаттамамен расталса, онда аудитор жұмыс тиімділігінің аудиторлық дәлелдерін алу үшін оны тексеруді таңдай алады. Алайда, басқа бақылау құралдары үшін құжаттама қол жетімді болмауы немесе орынсыз болуы мүмкін. Мысалы, өкілеттіктерді бөлу және өкілеттіктер мен жауапкершіліктерді бөлу сияқты қоршаған ортаны қорғау сияқты кейбір бақылау факторлары үшін немесе автоматтандырылған бақылау сияқты бақылау құралдарының кейбір түрлері үшін тиімділіктің құжаттық дәлелі болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда жұмыс тиімділігінің аудиторлық дәлелдерін КАТ бақылау немесе пайдалану сияқты басқа аудиторлық процедуралармен бірге сұрау салу арқылы алуға болады.

Бақылау құралдарын тестілеу көлемі

- A28. Егер бақылау құралдарының тиімділігіне неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алу қажет болса, бақылау құралдарын тестілеу көлемін ұлғайту орынды болуы мүмкін. Бақылау құралдарына деген сенім деңгейінен басқа, аудитор бақылау құралдарын тестілеу дәрежесін анықтау кезінде келесі мәселелерді қарастыра алады:

- Кезең ішінде ұйымда бақылаудың жұмыс істеу жиілігі.
- Аудитор бақылау құралының операциялық тиімділігіне сенімді кезеңнің ұзақтығы.
- Бақылаудан ауытқудың күтілетін деңгейі.
- Бақылау құралының бекіту деңгейіндегі операциялық тиімділігіне қатысты алынуы тиіс аудиторлық дәлелдемелердің орындылығы мен сенімділігі.
- Аудиторлық дәлелдемелер осы бекітуге жататын басқа бақылау құралдарын тестілеу нәтижесінде алынатын дәреже.

ISA 530⁵ тестілеу көлеміне қатысты қосымша ұсынымдарды қамтиды.

- A29. АТ өңдеудің өзгермейтіндігіне байланысты автоматтандырылған бақылауды тестілеу деңгейін арттыру қажет болмауы мүмкін. Егер АТ қолданбасы өзгертілмесе (кестелер, файлдар немесе АТ қолданбасы пайдаланатын басқа тұрақты деректерді қоса) автоматтандырылған бақылау тұрақты жұмыс істейді деп күтуге болады. Аудитор автоматтандырылған бақылаудың күткендей жұмыс істейтінін анықтағаннан кейін (бұл бақылауды бастапқы енгізу сәтінде немесе басқа уақытта болуы мүмкін), аудитор бақылаудың тиімді жұмыс істеп тұрғанын анықтау үшін сынақтар жүргізуді қарастыруы мүмкін. Мұндай сынақтар мыналарды қамтуы мүмкін: АТ қолданбасына қатысты жалпы АТ бақылау құралдарын сынау.

⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 33-тармақ.

⁵ ISA 530, *Аудиторлық іріктеу*

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

A30 Сол сияқты, аудитор ұйым деректерінің тұтастығына немесе ұйым жүйесі жасаған есептердің толықтығы мен дәлдігіне байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бақылау сынақтарын жүргізе алады. Ұйым деректерінің тұтастығы немесе ұйым жүйесі жасаған есептердің толықтығы мен дәлдігі немесе елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін, оларға қатысты тек процедуралардың көмегімен тиісті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алынбайтын болады. Мұндай бақылау сынақтары 10(а) тармағында көрсетілген мәселелерді шешуге бағытталған жалпы АТ бақылау сынақтарын қамтуы мүмкін. Бұл жағдайда 10(а) тармағында көрсетілген мәселелер бойынша аудиторлық дәлелдемелер алу үшін басқа тестілерді өткізу талап етілмеуі мүмкін.

A31. Аудитор жалпы АТ бақылауының жеткіліксіз екенін анықтаған кезде, олар қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу үшін негіз құру үшін ISA 315 (2019 қайта қаралған нұсқасы)⁶ сәйкес анықталған ат пайдалану кезінде туындайтын тиісті тәуекелдің (тәуекелдердің) сипатын қарастыруы мүмкін. Бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелін жою үшін аудитордың қосымша процедуралары. Мұндай процедуралар не екенін анықтауды қамтуы мүмкін:

- АТ-ға байланысты туындайтын тиісті тәуекел (тәуекелдер) орын алды. Мысалы, егер пайдаланушылар АТ қосымшасына рұқсатсыз кіре алса (бірақ кіруді бақылайтын жүйелік журналдарға кіре алмаса немесе өзгерте алмаса), аудитор жүйелік журналдарды тексере алады, бұл пайдаланушылар осы уақыт аралығында АТ қосымшасына кіре алмағаны туралы аудиторлық дәлелдер ала алады.
- АТ-ны жалпы бақылаудың баламалы немесе артық құралдары немесе АТ-ны пайдалану кезінде туындайтын тиісті тәуекелді (тәуекелдерді) жоюға бағытталған кез-келген басқа бақылау бар ма. Олай болса, аудитор мұндай бақылау құралдарын анықтай алады (егер олар әлі анықталмаған болса) және сәйкесінше олардың құрылымын бағалайды, олардың енгізілгенін анықтайды және олардың операциялық тиімділігіне тесттер жүргізеді. Мысалы, егер пайдаланушының қол жетімділігімен байланысты жалпы АТ бақылауы жеткіліксіз болса, ұйым АТ басшылығы соңғы пайдаланушылардың қол жетімділігі туралы есептерді уақтылы тексеретін балама бақылауға ие болуы мүмкін. Қолданбалы бақылау АТ-ны қолданумен байланысты тәуекелді жоя алатын жағдайлар жалпы АТ бақылауының жетіспеушілігі әсер етуі мүмкін ақпаратты сыртқы көздермен (мысалы, банктік үзінді көшірме) немесе жалпы АТ бақылауының жетіспеушілігі әсер етпейтін ішкі көздермен (мысалы, жеке АТ) салыстыруға болатын жағдайларды қамтуы мүмкін - қосымшамен немесе деректер көзімен).

Жанама бақылау тетіктерін сынау (Сілтеме: 10(b) тармағы)

A32. Кейбір жағдайларда жанама бақылаудың тиімді жұмысын растайтын аудиторлық дәлелдер алу қажет болуы мүмкін (мысалы, жалпы АТ-ны бақылауы). A29 - A31 тармақтарында айтылғандай, АТ-ны басқарудың жалпы құралдары сәйкес анықталуы мүмкін ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), өйткені олар автоматтандырылған бақылау құралдарының операциялық тиімділігін қолдайды немесе ұйымның қаржылық есептілігінде, соның ішінде жүйеде жасалған есептерде қолданылатын ақпараттың тұтастығын сақтайды. 10(b) тармағының талабы аудитор 10(а) тармағында көрсетілген мәселелерді шешу үшін белгілі бір жанама бақылау құралдарын сынап көрген болуы мүмкін екенін мойындайды.

Басқару органдарының сынақтарын жүргізу мерзімдері

Болжалды пайдалану мерзімі (Сілтеме: 11-тармақ)

A33. Уақыттың белгілі бір сәтіне ғана қатысты аудиторлық дәлелдемелер аудитордың мақсаттары үшін, мысалы, есепті кезеңнің соңында түгендеуді бақылау құралдарын тестілеу кезінде жеткілікті болуы мүмкін. Егер аудитор белгілі бір уақыт кезеңі ішінде бақылаудың қандай да бір құралына сенім артуға ниет білдірсе, осы кезең ішінде тиісті сәттерде осы бақылау құралын қолданудың операциялық тиімділігіне аудиторлық дәлелдер бере алатын тестілеу жүргізген орынды. Мұндай тестілеу ұйымның бақылау құралдарының мониторингін тестілеуді қамтуы мүмкін.

Аралық кезең ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді пайдалану (Сілтеме: 12(b) тармағы)

A34. Аралық кезеңнен кейінгі уақыт ішінде жұмыс істеген бақылау құралдарына қатысты қандай қосымша аудиторлық дәлелдемелерді алу қажеттігін айқындауға қатысы бар факторлар мыналарды қамтиды:

- Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерінің маңыздылығы.
- Аралық кезеңде сыналған нақты бақылау құралдары және оларды тестілеу сәтінен бастап болған кез келген елеулі өзгерістер, соның ішінде ақпараттық жүйелердегі, процестердегі және персоналдағы өзгерістер.
- Осы бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы аудиторлық дәлелдемелер алынған дәреже.
- Қалған кезеңнің ұзақтығы.
- Аудитордың бақылау құралдарына деген сенімге негізделген әрі қарайғы процедуралардың санын азайтуға ниетті дәрежесі.
- Бақылау ортасы.

A35. Қосымша аудиторлық дәлелдер, мысалы, бақылау сынақтарын қалған кезеңге ұзарту немесе ұйымның бақылау мониторингін тексеру арқылы алынуы мүмкін.

Алдыңғы тексерулер барысында алынған тексеру деректерін пайдалану (Сілтеме: 13-тармақ)

⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26 (c)(i) тармақтары

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

A36. Белгілі бір жағдайларда, алдыңғы аудиттерден алынған аудиторлық дәлелдер, егер аудитор аудиторлық процедураларды олардың әрі қарайғы орындылығы мен сенімділігін анықтау үшін орындаса, аудиторлық дәлел бола алады. Мысалы, алдыңғы аудитті жүргізу кезінде аудитор автоматтандырылған бақылау жүйесінің күткендей жұмыс істейтінін анықтаған болуы мүмкін. Аудитор автоматтандырылған бақылауға оның одан әрі тиімді жұмыс істеуіне әсер ететін өзгерістер енгізілгенін анықтау үшін дәлелдер ала алады, мысалы, басшылыққа сауалнама жүргізу және қандай бақылау элементтері өзгертілгенін анықтау үшін журналдарды зерттеу арқылы. Осы өзгерістер туралы аудиторлық дәлелдемелерді қарау бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігі туралы ағымдағы кезеңде алынуы тиіс күтілетін аудиторлық дәлелдемелердің ұлғаюын немесе азаюын растауы мүмкін.

Алдыңғы тексерулермен салыстырғанда өзгертілген бақылау шаралары (Сілтеме: 14(a) тармағы)

A37. Өзгерістер алдыңғы аудиттер барысында алынған аудиторлық дәлелдемелердің орындылығы мен сенімділігіне әсер етуі мүмкін, сондықтан оларға одан әрі сенім артуға негіз болмауы мүмкін. Мысалы, ұйымға жаңа есеп алуға мүмкіндік беретін жүйедегі өзгерістер алдыңғы аудит барысында алынған аудиторлық дәлелдемелердің орындылығына әсер етуі екіталай; дегенмен, деректердің жинақталуына немесе басқаша есептелуіне әкелетін өзгерістер оларға әсер етеді.

Алдыңғы аудиттермен салыстырғанда өзгерген бақылау құралдары (Сілтеме: 14(b) тармағы)

A38. Аудитордың алдыңғы аудиторлық тапсырмалар барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерге бақылау құралдарына қатысты туралы шешімі:

(a) Соңғы тестілеуден бері өзгерген жоқ;

(b) Елеулі тәуекелді азайтуға арналған бақылау құралдары болып табылмайды,

кәсіби пайымдау пәнін құрастырады. Бұдан басқа, осындай бақылау құралдарын қайта тестілеу арасындағы уақыт ұзақтығы да кәсіби пайымдау нысанасы болып табылады, алайда 14 (b) - тармаққа сәйкес олар үш жылда кемінде бір рет жүргізілуі тиіс.

A39. Әдетте, елеулі бұрмалану қаупі неғұрлым жоғары болса немесе аудитор бақылау құралдарына неғұрлым көп сенім артса, ол бар болса, соғұрлым қысқа уақыт болуы керек. Бақылау құралдарын қайта тестілеу арасындағы кезеңді қысқарта алатын немесе алдыңғы аудиторлық тапсырмаларды орындау барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді пайдаланудан толық бас тартуға әкелетін факторларға мыналар жатады:

- Бақылау ортасының жетілмегендігі;
- Бақылау құралдарының жеткіліксіз мониторингі;
- Қолданылатын бақылау құралдарындағы қолмен жасалатын операциялардың елеулі үлесі;
- Бақылау құралдарын қолдануға елеулі әсер ететін персонал құрамындағы кадрлық өзгерістер немесе өзгерістер;
- Бақылау құралындағы өзгерістердің қажеттілігін куәландыратын мән-жайлардағы өзгерістер;
- АТ бақылаудың негізгі құралдарының жетілмегендігі.

A40. Аудитор алдыңғы аудиттер барысында алынған дәлелдемелерге сүйенуге ниетті бірқатар бақылау құралдары болған жағдайда, әрбір аудит барысында осы бақылау құралдарының кейбірін тестілеу бақылау жүйесінің өзгермейтін тиімділігі туралы растайтын ақпарат алуға мүмкіндік береді. Бұл аудиторға алдыңғы аудиттерден алынған дәлелдерге сүйенудің орынды екендігін анықтауға көмектеседі.

Бақылау тетіктерінің жедел тиімділігін бағалау (Сілтеме: 16-17 тармақтар)

A41. Аудиторлық процедуралар барысында анықталған елеулі бұрмалану ішкі бақылау жүйесінде елеулі кемшіліктің болуының күшті белгісі болып табылады.

A42. Бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің тұжырымдамасы ұйымның бақылау құралдарын қолдануда кейбір ауытқулар болуы мүмкін екенін мойындайды. Белгіленген бақылау ережелерінен ауытқулар негізгі персоналдың ауысуы, жұмыс көлемінің айтарлықтай маусымдық ауытқуы, тұлға факторы сияқты факторларға байланысты болуы мүмкін. Байқалған ауытқу деңгейі, әсіресе күтілгенмен салыстырғанда, бақылау құралдарына растау деңгейінде тәуекелді аудитор бағалаған деңгейге дейін төмендету тұрғысынан сенуге болмайтынын көрсетуі мүмкін.

Мәні бойынша тексеру процедуралары (Сілтеме: 6, 18-тармақ)

A43. 18-тармақ аудитор тарапынан операциялардың әрбір елеулі санаты, шоттар бойынша қалдықтар және ақпаратты ашу үшін мәні бойынша процедураларды әзірлеуді және орындауды талап етеді. Операциялардың маңызды кластары, шоттар бойынша қалдықтар және ақпаратты ашу үшін процедуралар қазірдің өзінде орындалуы мүмкін, өйткені 6-тармақта аудитор мақұлдау деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беретін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуді және орындауды талап етеді. Тиісінше, процедуралар мәні бойынша 18-тармаққа сәйкес әзірленуі және орындалуы тиіс:

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- Егер 6-тармаққа сәйкес әзірленген және орындалған операциялардың елеулі санаттарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедуралар мәні бойынша процедураларды қамтымаса; немесе
- Операциялардың кез келген санаты, шот қалдықтары немесе операциялардың маңызды санаты болып табылмайтын ақпаратты ашу, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу үшін, бірақ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁷ сәйкес маңызды болып анықталды.

Бұл талап мынадай фактіні көрсетеді: (а) аудитордың тәуекелді бағалауы бағалау сипатында болады, сондықтан елеулі бұрмаланудың барлық тәуекелдерін анықтамауы мүмкін; және (б) басқару тарапынан бақылауды қоса алғанда, бақылау құралдарының ажырамас шектеулері бар.

A44. Операциялардың, шот қалдықтарының немесе ақпаратты ашудың маңызды класына қатысты барлық мәлімдемелер тексерілмеуі керек. Процедураларды әзірлеу кезінде аудитор бұрмаланған жағдайда бұрмаланудың маңызды болуының негізделген ықтималдығы бар мәлімдемелерді қарастыруы керек, бұл орындалуы керек процедуралардың тиісті сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауға көмектеседі.

Мәні бойынша тексеру процедураларының сипаты мен көлемі A45.

Жағдайларға байланысты аудитор мыналарды анықтай алады:

- Аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін тек маңызды аналитикалық процедураларды орындау жеткілікті болуы мүмкін. Мысалы, аудитордың тәуекелді бағалауы бақылау сынақтарынан алынған аудиторлық дәлелдермен расталған кезде.
- Тек егжей-тегжейлі сынақтарды жүргізген жөн.
- Маңызды аналитикалық процедуралар мен егжей-тегжейлі сынақтардың үйлесімі бағаланған тәуекелдерге ең қолайлы жауап болып табылады.

A46. Маңызды аналитикалық процедуралар, әдетте, уақыт өте келе болжанатын операциялардың үлкен көлеміне көбірек қолданылады. ISA520⁸ талаптарды белгілейді және аудит барысында аналитикалық процедураларды қолдану жөніндегі нұсқаулықты қамтиды.

A47. Бекіту тәуекелін немесе сипатын бағалау егжей-тегжейлі сынақтарды әзірлеу үшін маңызды. Мысалы, бар немесе пайда болу туралы мәлімдемеге қатысты егжей-тегжейлі сынақтар қаржылық есептілік сомасына енгізілген баптардың ішінен таңдауды және тиісті аудиторлық дәлелдерді алуды қамтуы мүмкін. Екінші жағынан, толықтығын растауға байланысты егжей-тегжейлі сынақтар тиісті қаржылық есептілік сомасына қосылуы керек мақалалардың үлгісін және олардың енгізілгенін тексеруді қамтуы мүмкін.

A48. Елеулі бұрмалану қаупін бағалау кезінде аудитор тексеруді жоспарлап отырған Бақылау құралдары ескерілетіндіктен, бақылау тестілерінің қанағаттанарлықсыз нәтижелері болған жағдайда, процедуралардың көлемін ұлғайту қажет болуы мүмкін. Алайда, процедуралардың көлемін ұлғайту, егер процедуралардың өзі белгілі бір тәуекелге қатысты болса ғана орынды болады.

A49. Егжей-тегжейлі сынақтарды әзірлеу кезінде тестілеу көлемі әдетте үлгі өлшемі бойынша қарастырылады. Дегенмен, басқа сұрақтар да орынды, соның ішінде басқа таңдамалы тестілеу құралдарын пайдалану тиімдірек пе деген сұрақ. ISA 500⁹ қара.

Сыртқы растау процедураларын жүргізу қажеттілігі туралы мәселені қарау (Сілтеме: 19-тармақ)

A50. Сыртқы растау процедуралары көбінесе шоттардағы қалдықтар мен олардың элементтеріне қатысты мәлімдемелерді білдіреді, бірақ олармен шектелмейді. Мысалы, аудитор ұйым мен басқа тараптар арасындағы келісімдердің, шарттардың немесе операциялардың шарттары туралы сыртқы растауды ала алады. Сыртқы растау процедуралары белгілі бір шарттардың жоқтығына аудиторлық дәлелдер алу үшін де орындалуы мүмкін. Мысалы, тапсырмада кірісті тану туралы мәлімдемеге қатысты болуы мүмкін «жанама келісімдердің» жоқтығын растау арнайы сұралуы мүмкін. Сыртқы растау процедуралары елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде тиісті аудиторлық дәлелдемелер бере алатын басқа жағдайларға мыналар жатады:

- Банк шоттарындағы қалдықтар және банктік қатынастарға қатысты басқа ақпарат.
- Дебиторлық берешектің қалдықтары мен шарттары.
- Өңдеу үшін немесе консигнация шарттарында кеден қоймаларында үшінші тұлғаларда сақталатын тауар-материалдық қорлар.
- Сенім білдірілген өкілдерде немесе қаржыгерлерде сақтау үшін немесе кепіл ретінде сақталатын меншік құқығына арналған құжаттар.
- Үшінші тұлғаларға сақтауға берілген немесе биржалық брокерлерден сатып алынған, бірақ есепті күнге берілмеген инвестициялар.

⁷ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 36-тармақ

⁸ ISA 520, *Аналитикалық процедуралар*

⁹ ISA 500, *Аудиторлық дәлелдер, 10-тармақ*

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- Тиісті өтеу шарттары мен шектеу шарттарын қоса алғанда, кредиторлар алдындағы берешек сомалары.
- Сауда кредиторлық берешектің сомалары мен шарттары.

A51. Сыртқы растаулар кейбір мәлімдемелер үшін тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз ете алатынына қарамастан, сыртқы растаулар азырақ сәйкес аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз ететін мәлімдемелер бар. Мысалы, сыртқы растаулар дебиторлық берешектің қалдықтарын өндіріп алу мүмкіндігіне қатысты оның бар болуына қарағанда онша маңызды емес аудиторлық дәлелдер береді.

A52. Аудитор бір мақсатта орындалатын сыртқы растау процедуралары басқа мәселелер бойынша аудиторлық дәлелдемелер алуға мүмкіндік беретінін анықтай алады. Мысалы, банктік шоттардағы қалдықтарды растау туралы сұраулар көбінесе қаржылық есептіліктегі басқа талаптарға қатысты ақпаратты алу туралы сұрауларды қамтиды. Мұндай ойлар аудитордың сыртқы растау процедураларын орындау қажеттілігі туралы шешіміне әсер етуі мүмкін.

A53. Аудиторға сыртқы растау процедураларын мәні бойынша тексерудің аудиторлық процедуралар ретінде орындау керектігін анықтауға көмектесетін факторлар:

- Растайтын тараптың тапсырманың мәні туралы хабардар болуы - егер растайтын тараптың расталған ақпарат туралы тиісті түрде хабардар болған тұлғаны оларды ұсынса, жауаптар неғұрлым сенімді болуы мүмкін;
- Болжамды растайтын тараптың жауап беру қабілеті немесе қалауы. Мысалы, растаушы тарап:
 - Растау туралы сұрау салуға жауап бергені үшін жауапкершілікті өзіне алмауы мүмкін;
 - Жауапты дайындауды қажет етпейтін немесе көп уақытты қажет ететін деп есептеуі мүмкін;
 - Жауап беруге байланысты туындауы мүмкін ықтимал заңды жауапкершілікке қатысты алаңдаушылық болуы мүмкін;
 - Операциялардың есебін басқа валюталарда жүргізе алады;
 - Өз қызметін растау туралы сұрау салуларға жауаптар күнделікті қызметтің елеулі аспектісі болып табылмайтын ортада жүргізе алады.

Мұндай жағдайларда растау жағы жауап бермеуі мүмкін немесе бейресми түрде жауап беруі мүмкін немесе жауапқа деген сенімділікті шектеуге тырысуы мүмкін;

- Болжамды растаушы тараптың объективтілігі - егер растаушы тарап ұйымның байланысты тарапы болып табылса, оның растау туралы сұрау салуларға жауаптары сенімділігінен аз болуы мүмкін.

Қаржылық тізімдемелерді жабу процесіне байланысты негізгі процедуралар (Сілтеме: 20-тармақ)

A54. Қаржылық есептілікті жабу процесіне байланысты аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемі ұйымның қаржылық есептілігін дайындау процесінің сипаты мен күрделілігіне және онымен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне байланысты.

Елеулі тәуекелдерді ескеретін негізгі процедуралар (Сілтеме: 21-тармақ)

A55. Осы ISA-ның 21-тармағы аудитор маңызды деп анықтаған тәуекелдерге арнайы жауап беретін процедураларды орындауды талап етеді. Аудитордың тиісті растаушы тараптардан тікелей алған сыртқы растау түріндегі аудиторлық дәлелдемелер аудиторға алаяқтық немесе қателік салдарынан елеулі бұрмаланудың елеулі тәуекелдеріне ден қою үшін қажетті жоғары деңгейдегі аудиторлық дәлелдемелерді алуға көмектесе алады. Мысалы, егер аудитор басшылықтың пайдаға деген үмітін ақтауға тырысып, қысымға ұшырағанын анықтаса, онда басшылық кірісті тануды болдырмайтын шарттармен сатып алу-сату шарттары бойынша кірісті заңсыз тану арқылы немесе кірісті тануды болдырмау арқылы немесе жөнелтілгенге дейін сатуға шот-фактура жасау арқылы кірісті асыра бағалауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор, мысалы, берешек сомаларын ғана емес, сонымен қатар сатып алу-сату шарттарының егжей-тегжейін, соның ішінде сатып алу-сату шарттарын, оның ішінде күнін, кез келген қайтару құқығын және жеткізу шарттарын растау үшін сыртқы растау процедураларын жасай алады. Сонымен қатар, аудитор ұйымның қаржылық емес персоналының сатып алу-сату шарттарындағы және жеткізу шарттарындағы кез келген өзгерістер туралы сұрауларымен сыртқы растау процедураларын толықтыруды тиімді деп санауы мүмкін.

Мәні бойынша тексеру процедураларын орындау мерзімдері (Сілтеме: 22-23 тармақтар)

A56. Көп жағдайда алдыңғы аудит барысында мәні бойынша процедураларды орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер ағымдағы кезең үшін іс жүзінде аудиторлық дәлелдемелер бермейді. Алайда, ерекшеліктер бар; мысалы, алдыңғы аудиттен алынған, өзгермеген секьюритилендіру құрылымына қатысты заңды қорытынды ағымдағы кезеңде маңызды болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда алдыңғы аудит барысында мәні бойынша процедураларды орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді, егер бұл дәлелдемелер мен аудит нысанасы айтарлықтай өзгермеген болса және ағымдағы кезеңде олардың одан әрі орындылығын айқындау үшін аудиторлық процедуралар жүргізілген болса, пайдалану орынды болуы мүмкін.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Аралық кезең ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді пайдалану (22-тармақты қара)

A57. Кейбір жағдайларда аудитор процедураларды мәні бойынша аралық күнге тиімді орындау туралы шешім қабылдауы мүмкін, сонымен қатар кезеңнің соңындағы қалдық туралы ақпаратты салыстырмалы аралық күнгі ақпаратпен салыстыру:

- (a) Ерекше болып көрінетін сомаларды анықтау;
- (b) Осындай сомаларды зерттеу;
- (c) Аралық кезеңді тексеру үшін маңызды аналитикалық процедураларды немесе егжей-тегжейлі сынақтарды орындау.

A58. Процедураларды кейінгі күні қосымша процедураларды орындамай, аралық күні орындау аудитордың кезеңнің соңында болуы мүмкін бұрмалануларды таппау қаупін арттырады. Бұл қауіп қалған кезең ұзарған сайын артады. Маңызды процедураларды аралық күнге орындау қажеттілігіне келесі факторлар әсер етуі мүмкін:

- Бақылау ортасы және өзге де тиісті бақылау құралдары.
- Кейінгі күнге аудиторлық процедураларды жүргізу үшін қажетті ақпараттың болуы
- Процедуралардың мақсаты мәні бойынша.
- Елеулі бұрмалану қаупін бағалау.
- Шоттар бойынша операциялар немесе қалдықтар класының сипаты және тиісті бекітулер.
- Аудитордың кезеңнің соңында болуы мүмкін бұрмаланулардың анықталмау қаупін азайту үшін қалған кезеңді қамтитын бақылау сынақтарымен бірге тиісті мәні немесе мәні бойынша процедураларды орындау мүмкіндігі.

A59. Аралық күн мен кезеңнің соңы арасындағы кезеңге қатысты маңызды аналитикалық процедураларды орындау қажеттілігіне келесі факторлар әсер етуі мүмкін:

- Белгілі бір операциялар кластары бойынша кезең соңындағы қалдықтар немесе шот бойынша қалдықтар сомасы, салыстырмалы маңыздылығы және құрамы бойынша жеткілікті болжамды ма.
 - Ұйымда қабылданған операциялар кластарын немесе шоттар бойынша қалдықтарды аралық күндерге талдау және түзету және тиісті бухгалтерлік кесулерді белгілеу процедуралары сәйкес келе ме.
 - Ақпараттық жүйе кезеңнің соңындағы қалдықтар мен кезеңнің қалған кезеңіндегі операциялар туралы ақпаратты анықтауға жеткілікті түрде бере ме
- (a) Елеулі ерекше операциялар немесе сымдар (соның ішінде кезеңнің соңында немесе оған жақын);
 - (b) Елеулі ауытқулардың немесе күтілетін ауытқулардың басқа себептері; және
 - (c) Шоттар бойынша операциялар кластарының немесе қалдықтардың құрамындағы өзгерістер.

Аралық күні анықталған бұрмаланулар (Сілтеме: 23-тармақ)

A60. Егер аудитор аралық күні анықталған күтпеген бұрмаланулар нәтижесінде қалған кезеңге жоспарланған процедуралардың сипатын, мерзімдерін немесе көлемін мәні бойынша өзгерту қажет деген қорытындыға келсе, онда мұндай модификация кезеңнің соңында аралық күні орындалған процедураларды ұзартуды немесе қайталауды қамтуы мүмкін.

Қаржылық есептілікті ұсынуудың барабарлығы (Сілтеме: 24-тармақ)

A61. Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын бағалау, мысалы, қаржылық есептілік жүйесін, егжей-тегжейлі деңгейді, сомаларды біріктіру мен бөлшектеуді, сондай-ақ ұсынылған сомалардың негізін қамтиды. сомаларды бөлшектеу, жинақтау және бөлшектеу деңгейі, сондай-ақ ұсынылған сомалардың негізі.

Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалау (Сілтеме: 25-27 тармақтар)

A62. Аудит - бұл жинақталған және қайталанатын процесс. Аудитор жоспарланған аудиторлық процедураларды орындаған кезде, алынған аудиторлық дәлелдер аудиторды басқа жоспарланған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін немесе көлемін өзгертуге мәжбүр етуі мүмкін. Аудитордың назарына тәуекелді бағалау негізделгеннен айтарлықтай ерекшеленетін ақпарат жетуі мүмкін. Мысалы:

- Процедураларды орындау барысында аудитор анықтаған бұрмаланулардың мөлшері аудитордың тәуекелді бағалау туралы пікірін өзгерте алады және ішкі бақылау жүйесінің айтарлықтай жетіспеушілігін көрсетуі мүмкін.

БАҒАЛАНҒАН ТӘУЕКЕЛДЕРГЕ ЖАУАП РЕТІНДЕГІ АУДИТОРЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

- Аудитор бухгалтерлік жазбалардағы сәйкессіздіктер, қарама-қайшы немесе жетіспейтін дәлелдер туралы білуі мүмкін.
- Аудиттің жалпы шолу кезеңінде орындалатын аналитикалық процедуралар бұрын танылмаған Елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін.

Мұндай жағдайларда аудитор жоспарланған аудиторлық процедураларды Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауды және операциялардың маңызды кластарына, шоттағы қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға және тиісті бекітулерге әсер етуді қайта қарау негізінде қайта қарауы қажет болуы мүмкін. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹⁰ аудиторлық тәуекелді бағалауды қайта қарау бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды.

А63. Аудитор алаяқтық немесе қателік оқиғасы оқшауланған деп болжай алмайды. Сондықтан бұрмалануды анықтау елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қалай әсер ететінін қарастыру бұл бағалаудың әлі де бар-жоғын анықтау үшін маңызды.

А64. Аудитордың жеткілікті аудиторлық дәлелдеме деген пікірі келесі факторларға байланысты:

- Бекітудегі ықтимал бұрмаланудың маңыздылығы және оның жеке және басқа ықтимал бұрмаланулармен бірге қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ету ықтималдығы.
- Тәуекелдерді жоюға бағытталған басшылықтың ден қою шаралары мен бақылау құралдарының тиімділігі.
- Алдыңғы аудиттер барысында ұқсас ықтимал бұрмалаулармен жұмыс тәжірибесі.
- Жүргізілген аудиторлық процедуралардың нәтижелері, соның ішінде мұндай процедуралар алаяқтықтың немесе қателіктердің нақты жағдайларын анықтады ма, немесе қате.
- Қолда бар ақпараттың қайнар көзі және дұрыстығы.
- Аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі.
- Ұйымды және оның айналасын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы принциптерін және ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсіну.

Құжаттама (Сілтеме: 28-тармақ)

А65. Аудиторлық құжаттаманың нысаны мен көлемі кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады және ұйымның сипатына, көлеміне және күрделілігіне және оның ішкі бақылау жүйесіне, ұйымнан ақпараттың қолжетімділігіне, сондай-ақ қолданылатын аудит әдістемесі мен технологиясына байланысты.

¹⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 37-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 402

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-5
Күшіне ену күні	6
Мақсаттары	7
Анықтамалар	8
Талаптар	
Ішкі бақылауды қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтерді түсіну	9-14
Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру	15-17
1 тип және 2 тип Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін алып тастау туралы хабарламалар	18
Алаяқтық, заңдар мен ережелерді сақтамау және қызметті ұйымдастырудағы қызметке қатысты түзетілмеген бұрмалаулар	19
Аудитор-пайдаланушы ұсынатын есептілік	20-22
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Ішкі бақылауды қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтерді түсіну	A1-A23
Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру	A24-A39
1 тип және 2 тип Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін алып тастау туралы хабарламалар	A40
Алаяқтық, заңдар мен ережелерді сақтамау және қызметті ұйымдастырудағы қызметке қатысты түзетілмеген бұрмалаулар	A41
Аудитор-пайдаланушы ұсынатын есептілік	A42-A44

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 402 Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) пайдаланушы-ұйым бір немесе бірнеше қызмет көрсететін ұйымдардың қызметтерін пайдаланған кезде аудитор-пайдаланушының жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу жауапкершілігін қарайды. Атап айтқанда, онда аудитор-пайдаланушының ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹ және ISA 330² пайдаланушы ұйымы туралы түсінік алу үшін, оның ішінде қаржылық есептілікті дайындауға қатысты ұйымның ішкі бақылау жүйесі, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті, сонымен қатар қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін қалай қолданылатыны ашылады.
2. Көптеген ұйымдар өз қызметінің жекелеген аспектілерін әртүрлі қызметтерді ұсынатын ұйымдарға аутсорсингке береді - ұйымның басшылығымен белгілі бір тапсырманы орындаудан бастап, ұйымның барлық бөлімшелерін немесе функцияларын ауыстыруға дейін, мысалы, салық заңнамасын сақтау функциялары. Мұндай ұйымдар ұсынатын көптеген қызметтер ұйым қызметінің ажырамас бөлігі болып табылады, бірақ бұл қызметтердің барлығы аудитке қатысты емес.
3. Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтер, егер бұл қызметтер мен оларды бақылау құралдары қаржылық есептілікті дайындауға қатысы бар пайдаланушы ұйымның ақпараттық жүйесінің бөлігі болып табылса, пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінің аудитіне қатысы бар. Қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдарының көпшілігі қаржылық есептілікті дайындауға байланысты пайдаланушы ұйымның ақпараттық жүйесінің немесе активтердің сақталуын бақылау сияқты ілеспе бақылау құралдарының бөлігі болуы мүмкін. Қызмет көрсету ұйымының қызметтері, егер бұл қызметтер төмендегілердің кез келгеніне әсер етсе, пайдаланушы ұйымның ақпараттық жүйесінің бөлігі болып табылады.
 - (a) Маңызды операциялар кластары, шот-фактураның қалдықтары және ақпаратты ашу туралы ақпарат ретінде пайдаланушы ұйымның ақпараттық жүйесі арқылы, қолмен немесе компьютер арқылы және оның негізгі және қосалқы кітаптардан алынғанына немесе алынбағанына қарамастан жүзеге асырылады. Бұл қызмет көрсету ұйымының қызметтері қалай әсер ететінін қамтиды
 - (i) Пайдаланушы ұйымның операцияларын бастауға және олар туралы ақпараттың қалай тіркелуіне, өңделуіне, қажет болған жағдайда түзетілуіне, негізгі кітапқа енгізілуіне және қаржылық есептілікте көрсетілуіне; және
 - (ii) Операциялардан басқа оқиғалар немесе жағдайлар туралы ақпарат ретінде пайдаланушы ұйым қаржылық есептілікте тіркеледі, өңделеді және көрсетіледі.
 - (b) Бухгалтерлік жазбалар, пайдаланушы-ұйымның қаржылық есептілігіндегі нақты шоттар және 3(a) тармағында көрсетілген ақпараттық ағындарға қатысты басқа да растайтын құжаттама;
 - (c) 3(b) тармақта сипатталған жазбалар негізінде пайдаланушының қаржылық есептілігін дайындау үшін пайдаланылатын қаржылық есептілікті дайындау процесі, оның ішінде операциялардың елеулі санаттарына, шоттардағы қалдықтарға және ақпаратты ашуға қатысты ақпаратты ашуға және бухгалтерлік бағалауға қатысты; және
 - (d) (a)-(c) тармақтарына қатысы бар пайдаланушы ұйымның ақпараттық-технологиялық ортасы.
4. Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтерге байланысты аудитор-пайдаланушы орындауы тиіс жұмыстың сипаты мен көлемі пайдаланушы ұйым үшін осы қызметтердің сипаты мен мәніне және олардың тексеру үшін мәніне байланысты болады.
5. Осы ISA қаржы институттары ұсынатын қызметтерге қолданылмайды, олар белгілі бір қаржы институтындағы ұйымның шоты бойынша операцияларды өңдеумен шектеледі, мысалы, банктің есеп айырысу шоты бойынша операцияларды өңдеуі немесе брокердің бағалы қағаздармен операцияларды өңдеуі. Сонымен қатар, осы ISA серіктестіктер, корпорациялар және бірлескен ұйымдар сияқты басқа ұйымдардағы мүліктік қаржылық мүдделер нәтижесінде туындайтын операциялардың аудитіне қолданылмайды, мұнда мүліктік мүдделер осы мүдделердің иелері үшін есептілікте ескеріледі және көрсетіледі.

Күшіне ену күні

6. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

7. Пайдаланушы ұйым қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланған кездегі пайдаланушы ұйым аудиторының мақсаттары:
 - (a) Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің сипаты мен маңыздылығы және олардың пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу, елеулі бұрмалануларды анықтау мен тәуекелге барудың ақылға қонымды негізін қамтамасыз ету үшін жеткілікті; және
 - (b) Осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлеу және жүргізу.

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

² ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

Анықтамалар

8. ISA мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
- (a) Пайдаланушы ұйымдарды бақылаудың қосымша құралдары - қызмет көрсетуші ұйым өз қызметін әзірлеу кезінде пайдаланушы ұйымдары іске асыратын және егер олар бақылау мақсаттарына жету үшін қажет болса, оның жүйесінің сипаттамасына енгізілетін бақылау құралдары;
 - (b) Қызмет көрсететін ұйымдағы бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы туралы есеп (осы ISA - да 1 типті есеп деп аталады) - мыналарды қамтитын есеп:
 - (i) Қызмет көрсететін ұйымның басшылығы дайындаған сипаттама, бақылау жүйесі, мақсаттары және белгілі бір күнгі жағдай бойынша әзірленген және енгізілген тиісті бақылау құралдары; және
 - (ii) Қызмет көрсету ұйымы аудиторының ақылға қонымды сенімділік туралы есебі, оған қызмет көрсету ұйымы аудиторының қызмет көрсету ұйымының жүйесін, бақылау мақсаттарын және тиісті бақылау құралдарын сипаттау туралы пікірі, сондай-ақ бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізу үшін бақылау құралдарының дизайны мен дизайнының сәйкестігі туралы пікірі кіреді.;
 - (c) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасы, құрылымы және операциялық тиімділігі туралы есеп (осы ISA-да 2 типті есеп деп аталады) - мыналарды қамтитын есеп:
 - (i) Қызмет көрсету ұйымының басшылығы, бақылау жүйесі, бақылау мақсаттары және қызмет көрсету ұйымының тиісті бақылау құралдары, оларды белгілі бір күнге немесе белгілі бір уақыт кезеңіне жобалау және іске асыру, сондай-ақ кейбір жағдайларда олардың және кейбір жағдайларда белгілі бір кезеңдегі операциялық тиімділігі дайындаған сипаттама; және
 - (ii) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету мақсатында жасалған қызмет аудиторының есебі:
 - a. Аудитордың ұйымның жүйесін, бақылау мақсаттары мен тиісті бақылау құралдарын сипаттау, бақылаудың көрсетілген мақсаттарына және бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қол жеткізу үшін бақылау құралдары құрылымының барабарлығы жөніндегі пікірі; және
 - b. Аудитор жүргізген бақылау құралдарының тексерулерінің сипаттамасы және осы тексерулердің нәтижелері.
 - (d) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы – Қызмет көрсететін ұйымның сұрауы бойынша қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп беретін аудитор.
 - (e) Қызмет көрсететін ұйым – Қаржылық есептілікті жасауға байланысты осы ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің құрамына кіретін пайдаланушы ұйымдарға қызмет көрсететін бөгде ұйым (немесе бөгде ұйымның сегменті).
 - (f) Қызмет көрсететін ұйымның жүйелері – Қызмет көрсететін ұйым аудитордың есебімен қамтылған қызметтер үшін сервистік ұйым әзірлеген, енгізген және қолдайтын саясаттар мен процедуралар.
 - (g) Қызмет көрсетуші ұйымның қосалқы мердігері – Қаржылық есептілікті дайындаумен байланысты осы ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің бір бөлігін құрайтын пайдаланушы ұйымдарға көрсетілетін кейбір қызметтерді орындау үшін басқа қызмет көрсетуші ұйым тартатын қызмет көрсетуші ұйым.
 - (h) Пайдаланушы ұйымның аудиторы – Аудиторлық тапсырманы орындайтын және пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі туралы қорытынды жасайтын аудиторы
 - (i) Пайдаланушы ұйым – Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын және қаржылық есептілігіне қатысты аудит жүргізілетін ұйым.

Талаптар

Ішкі бақылауды қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтерді түсіну

9. 315 (2019 жылы қайта қаралған) ISA³ сәйкес пайдаланушы - ұйымның түсінігін алған кезде пайдаланушы-ұйымның аудиторы мыналарды қоса алғанда пайдаланушы-ұйымның қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін өз қызметінде қалай пайдаланатынын түсінуі тиіс (Сілтеме: A1 - A2 тармақтары):
- (a) Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің сипаты және пайдаланушы ұйым үшін осындай қызметтердің маңыздылығы, олардың пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне әсерін қоса алғанда (Сілтеме: A3 - A5 тармақтары);
 - (b) Қызмет көрсететін ұйым қозғаған өңделетін операциялардың не шоттардың немесе қаржылық есептілікті дайындау процестерінің сипаты мен маңыздылығы (Сілтеме: A6-тармағы);
 - (c) Қызмет көрсететін ұйым мен пайдаланушы ұйым қызметінің өзара іс-қимыл дәрежесі (Сілтеме: A7-тармағы);
 - (d) Қызмет көрсетуші ұйым жүзеге асыратын қызмет түрлері туралы шарттардың тиісті талаптарын қоса алғанда, пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсетуші ұйым арасындағы қатынастардың сипаты (Сілтеме: A8-A11 тармақтары).

³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 9-тармақ.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

10. 315 (2019 жылы қайта қаралған) ISA сәйкес нақты аудитке қолданылатын ішкі бақылау жүйесінің⁴ түсінігін алған кезде пайдаланушы ұйымның аудиторы қызмет көрсетуші ұйым өңдейтін операцияларға қолданылатындарды қоса алғанда, қызмет көрсетуші ұйым ұсынатын қызметтерге жататын пайдаланушы ұйымның тиісті бақылау құралдарының құрылымы мен іске асырылу тәсілін бағалауы тиіс.⁵ (Сілтеме: A12-A14 [тармақтары](#))
11. Пайдаланушы аудитор қызмет көрсетуші ұйым көрсететін қызметтердің сипаты мен маңыздылығы және олардың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негізді қамтамасыз ету үшін пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне әсері туралы жеткілікті түсінік алынғанын анықтауы керек.
12. Егер пайдаланушы ұйымның аудиторы пайдаланушы ұйымның ақпаратынан осы мәселелер туралы жеткілікті түсінік ала алмаса, пайдаланушы ұйымның аудиторы төменде көрсетілгендердің ішінен бір немесе бірнеше процедураларды жүргізу арқылы осындай түсінік алуы тиіс:
 - (a) 1-ші немесе 2-ші типті есептерді алу, олар болған жағдайда;
 - (b) Нақты ақпарат алу үшін пайдаланушы ұйым арқылы қызмет көрсететін ұйыммен байланыс орнату;
 - (c) Қызмет көрсететін ұйымға бару және қызмет көрсететін ұйымда тиісті бақылау құралдары туралы қажетті ақпарат беретін процедураларды орындау;
 - (d) Қызмет көрсететін ұйымда тиісті бақылау құралдары туралы қажетті ақпарат беретін процедураларды орындау үшін басқа аудиторды тарту. (Сілтеме: [A15 - A20 тармақтары](#))

Аудитордың қызмет көрсету ұйымының пайдаланушысын түсінуін қолдау үшін 1 типті немесе 2 типті есепті пайдалану

13. 1-ші немесе 2-ші типтегі есептерден алынған аудиторлық дәлелдердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын анықтау кезінде пайдаланушы ұйымның аудиторы:
 - (a) кәсіби құзыретінде және қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қызмет көрсететін ұйымның өзінен тәуелсіздігі;
 - (b) 1 немесе 2 типті есеп дайындалған стандарттардың тиісті сипаты (Сілтеме: [A21 тармағы](#)).
14. Егер аудитор-пайдаланушы 1 типті немесе 2 типті есепті аудиторлық дәлел ретінде аудитор-пайдаланушының құрылымды түсінуін растау және қызмет көрсететін ұйымға бақылау құралдарын енгізу үшін пайдалануды жоспарласа, аудитор-пайдаланушы:
 - (a) Сервистік ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы аудитор-пайдаланушының мақсаттарына сәйкес келетін күндегі немесе кезеңдегі жағдай бойынша өзекті болып табылатындығын бағалайды;
 - (b) Сервистік ұйымның бақылау жүйесін түсіну үшін есепте ұсынылған дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалайды; және
 - (c) Пайдаланушы ұйымы анықтаған пайдаланушы ұйымының қосымша бақылау құралдары пайдаланушы ұйымына сәйкес келетінін анықтайды және егер солай болса, пайдаланушы ұйымының осындай бақылау құралдары әзірленгені және енгізілгені туралы түсінік алады. (Сілтеме: [A22-A23 тармақтары](#))

Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру

15. [300 ISA](#) сәйкес бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде пайдаланушы ұйымның аудиторы:
 - (a) Пайдаланушы ұйым сақтайтын деректерден қаржылық есептіліктің тиісті алғышарттарына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға болатындығын және егер жоқ болса, анықтау;
 - (b) Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу мақсатында қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу немесе пайдаланушы ұйымның аудиторының атынан қызмет көрсететін ұйымда осындай процедураларды жүргізу үшін басқа аудиторды тарту (Сілтеме: [A24-A28 тармақтары](#)).

Бақылау құралдарының тестілері

16. Егер аудитор-пайдаланушының тәуекелді бағалауы бақылау құралдарының қызмет көрсететін ұйымда тиімді жұмыс істеуін күтуді қамтыса, аудитор-пайдаланушы келесі процедуралардың біреуі немесе бірнешеуі арқылы осы бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің аудиторлық дәлелдерін алуы керек:
 - (a) Бар болған жағдайда 2-типті есепті алу;
 - (b) Қызмет көрсететін ұйымда бақылау құралдарының тиісті сынақтарын жүргізу; немесе

⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26 (a) тармағы

⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26 (d) тармағы

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

- (с) Аудитор-пайдаланушының атынан қызмет көрсететін ұйымда бақылау құралдарының тесттерін өткізу үшін басқа аудиторды тарту (Сілтеме: [A29-A30 тармақтары](#)).

Сервистік ұйымда бақылау тетіктерінің тиімді жұмыс істейтіндігін аудиторлық растау ретінде 2 типті есепті пайдалану

17. Егер [16\(a\) тармаққа](#) сәйкес аудитор-пайдаланушы 2 типті есепті бақылау құралдарының қызмет көрсету ұйымында тиімді жұмыс істейтіндігінің дәлелі ретінде пайдаланғысы келсе, аудитор-пайдаланушы қызмет көрсету аудиторуның есебі аудитор-пайдаланушының тәуекелін бағалауды қолдау үшін бақылау құралдарының тиімділігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер беретіндігін анықтауы керек:
- (a) Сервистік ұйымынғы бақылау құралдарының сипаттамасы, құрылымы және жұмыс істеу тиімділігі аудитор-пайдаланушының мақсаттарына сәйкес келетін күнге немесе уақыт кезеңіне берілгендігін бағалау;
 - (b) Сервистік ұйым анықтаған қосымша бақылаудың пайдаланушы ұйымға сәйкес келетіндігін анықтау және егер солай болса, мұндай бақылау құралдарын пайдаланушы ұйым әзірлегенін және енгізгенін түсіну және егер солай болса, олардың операциялық тиімділігін тексеру;
 - (c) Бақылау құралдарының сынақтарымен қамтылған уақыт кезеңінің және бақылау құралдарының сынақтарын өткізген сәттен өткен уақыттың орындылығын бағалау; және
 - (d) Аудитор жүргізген бақылау сынақтары мен олардың аудиторлық есепте сипатталған нәтижелері пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігіндегі талаптарға қаншалықты сәйкес келетінін бағалау және аудитор-пайдаланушыны қолдау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер беру. пайдаланушы аудиторуның тәуекелді бағалауын растайтын тиісті аудиторлық дәлелдер (Сілтеме: [A31-A39 тармақтары](#)).

1 тип және 2 тип Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін алып тастау туралы хабарламалар

18. Аудитор-пайдаланушы егер аудитор-пайдаланушы қызмет көрсететін ұйым көрсеткен қызметтерді алып тастайтын 1 типті немесе 2 типті есепті пайдаланғысы келсе және бұл қызметтер пайдаланушының қаржылық есептілігінің аудитіне қатысы болса, осы ISA талаптарын қызмет көрсететін ұйым көрсеткен қызметтерге қолдануы тиіс. (Сілтеме: [A40 тармағы](#))

Алаяқтық, заңдар мен ережелерді сақтамау және қызметті ұйымдастырудағы қызметке қатысты түзетілмеген бұрмалаулар

19. Аудитор-пайдаланушы пайдаланушы ұйымның басшылығынан қызмет көрсету ұйымы пайдаланушы ұйымға немесе пайдаланушы ұйымға алаяқтық, заңдар мен ережелерді сақтамау немесе пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігіне әсер ететін түзетілмеген бұрмалану фактілері туралы басқаша хабарлағанын анықтауы керек. Аудитор-пайдаланушы бұл сұрақтардың аудитор-пайдаланушының қорытындылары мен есебіне әсерін қоса алғанда, аудитор-пайдаланушының одан әрі аудиторлық процедураларының сипатына, мерзімдері мен көлеміне қалай әсер ететінін бағалауы керек. (Сілтеме: [A41 тармағы](#))

Аудитор-пайдаланушы ұсынатын есептілік

20. Пайдаланушы ұйымның аудитору пайдаланушы ұйымның аудиторуның аудиторлық қорытындысындағы пікірін, егер пайдаланушы ұйымның аудитору пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінің нақты аудиті үшін қолданылатын қызмет көрсетуші ұйым ұсынатын қызметтерге қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, [705 ISA](#) ⁶ сәйкес өзгертілгені тиіс (Сілтеме: [A42-тармағы](#)).
21. Аудитор-пайдаланушы, егер ол заң немесе нормативтік акт бойынша талап етілмесе, өзгертілмеген пікірі бар аудитор-пайдаланушының есебінде сервистік аудитордың жұмысына сілтеме жасамауы тиіс. Егер мұндай сілтеме заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілсе, онда практиктің есебінде мұндай сілтеме практиктің қорытынды үшін жауапкершілігін шектемейтіні көрсетілуі керек. (Сілтеме: [A43-тармағы](#))
22. Егер сервистік аудитордың жұмысына сілтеме аудитор-пайдаланушының пікірінің өзгеруін түсіну үшін маңызды болса, онда аудитор-пайдаланушының есебінде мұндай сілтеме аудитор-пайдаланушының осы пікір үшін жауапкершілігін төмендетпейтіні көрсетілуі керек. (Сілтеме: [A44-тармағы](#))

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Ішкі бақылауды қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтерді түсіну

Ақпарат көздері (Сілтеме: [9-тармақ](#))

- A1. Сервистік ұйым ұсынатын қызмет түрлері туралы ақпаратты әртүрлі көздерден алуға болады, мысалы:

⁶ ISA 705, *Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер*, 6-тармақ.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

- Пайдаланушы нұсқаулығы.
- Жүйелерге шолу.
- Техникалық нұсқаулықтар;
- Пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсету ұйымы арасындағы қызмет көрсету деңгейі туралы келісімшарт немесе келісім
- Сервистік ұйымның, ішкі аудиттің немесе реттеуші органдардың қызмет көрсететін ұйым жүзеге асыратын бақылау туралы есептері
- Сервистік аудитордың есептері, егер бар болса, басшылықтың хаттары.

A2. Аудитор-пайдаланушының қызмет көрсету ұйымымен жұмыс тәжірибесінен алынған білім, мысалы, басқа аудиторлық тапсырмаларды орындау барысында, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтердің сипатын түсіну үшін де пайдалы болуы мүмкін. Бұл, әсіресе, қызмет көрсететін ұйымның қызметтері мен бақылау құралдары негізінен стандартталған жағдайда пайдалы болуы мүмкін.

Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің сипаты (Сілтеме: 9 (а) тармағы)

A3. Пайдаланушы ұйым транзакцияларды өңдейтін және тиісті есептілікті жүргізетін немесе операцияларды тіркейтін және тиісті деректерді өңдейтін сияқты қызмет көрсету ұйымын пайдалана алады. Мұндай қызметтерді ұсынатын сервистік ұйымдардың мысалдары: қызметкерлердің немесе үшінші тұлғалардың зейнетақы жоспарлары үшін активтерді инвестициялайтын және оларға қызмет көрсететін банктік сенімгерлік бөлімшелер; үшінші тұлғалардың ипотекалық несиелеріне қызмет көрсететін ипотекалық банктер; клиенттерге қаржылық және операциялық операцияларды өңдеу үшін пакеттік бағдарламалық қосымшалар мен технологиялық ортаны ұсынатын қосымшаларға қызмет көрсететін ұйымдар.

A4. Белгілі бір аудит үшін қолданылатын қызмет көрсететін ұйым қызметтерінің мысалдары:

- Пайдаланушы ұйымның бухгалтерлік есебін жүргізу;
- Активтерді басқару;
- Пайдаланушы ұйымның агенті ретінде операцияларды бастау, жалпылау немесе өңдеу.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A5. Шағын бизнес кейбір операцияларды өңдеуден (мысалы, жалақы салығын төлеу) және бухгалтерлік есепті жүргізуден бастап қаржылық есептілікті дайындауға дейінгі сыртқы бухгалтерлік қызметтерді пайдалана алады. Мұндай ұйымды қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдалану шағын ұйымның басшылығын және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғаларды қаржылық есептілік үшін жауапкершіліктен босатпайды.⁷

Сервистік ұйым өңдейтін операциялардың сипаты мен маңыздылығы (Сілтеме: 9(b) тармағы)

A6. Қызмет көрсететін ұйым пайдаланушы ұйымның ішкі бақылауына әсер ететін саясат пен процедураларды белгілей алады. Қызмет көрсету ұйымы физикалық және операциялық жағынан пайдаланушы ұйымнан кем дегенде ішінара бөлінген. Пайдаланушы ұйым үшін өңдейтін операциялардың сипаты мен маңыздылығын қоса алғанда, қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің сипаты пайдаланушы ұйымның бақылау құралдарына қатысты қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының маңыздылығын анықтайды. Кейбір жағдайларда қызмет көрсету ұйымы өңдейтін операциялар және оған әсер ететін шоттар пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі үшін маңызды болып көрінбеуі мүмкін, алайда өңделетін операциялардың сипаты айтарлықтай болуы мүмкін және пайдаланушының аудиторы бұл бақылау құралдарын түсіну белгілі бір жағдайда қажет болуы мүмкін деп шешуі мүмкін.

Сервистік ұйым мен пайдаланушы құрылымының қызметі арасындағы өзара іс-қимыл дәрежесі (Сілтеме: 9 (с) тармағы)

A7. Сервистік ұйымның пайдаланушының бақылауына қатысты бақылауының маңыздылығы сервистік ұйымның қызметі мен пайдаланушы ұйымның қызметі арасындағы өзара әрекеттесу дәрежесіне де байланысты. Өзара әрекеттесу дәрежесі пайдаланушы ұйымның қызмет провайдері орындайтын өңдеуді тиімді бақылауды жүзеге асыруға мүмкіндігі бар және қалайтын дәрежесін білдіреді. Мысалы, пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсету ұйымының қызметі арасында өзара әрекеттесудің жоғары деңгейі бар, мұнда пайдаланушы ұйым операцияларға рұқсат береді, ал қызмет көрсету ұйымы осы операцияларды өңдейді және ескереді. Мұндай жағдайларда пайдаланушы ұйым осы операцияларды тиімді басқаруды жүзеге асыра алады. Екінші жағынан, қызмет көрсету ұйымы пайдаланушы ұйымның операцияларын бастағанда немесе бастапқыда тіркегенде, өңдегенде және есепке

⁷ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 4 және A4 - A5 тармақтары.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

алғанда, осы екі ұйымның өзара әрекеттесу дәрежесі аз болады. Мұндай жағдайларда пайдаланушы ұйым осы операцияларды бақылаудың тиімді құралдарын пайдаланушы ұйымның өзіне енгізе алмауы немесе енгізгісі келмеуі және қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына сүйенуі мүмкін.

Пайдаланушы құрылымы мен қызмет көрсету ұйымы арасындағы қатынастардың сипаты (Сілтеме: 9 (d) тармағы)

A8. Пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсетуші ұйым арасындағы қызмет көрсету деңгейі туралы шартта немесе келісімде келесі мәселелер қарастырылуы мүмкін:

- Пайдаланушы ұйымға ұсынылуы тиіс ақпарат және қызмет көрсететін ұйым жүзеге асыратын қызметке байланысты операцияларды бастауға жауапкершілік;
- Жүргізілуі тиіс жазбалардың нысанына немесе оларға қол жеткізуге қатысты нормативтік талаптарды қолдану;
- Міндеттемелерді орындамаған жағдайда, пайдаланушы ұйымға келтірілген залалды өтеу;
- Қызмет көрсету ұйымы өзінің бақылау құралдары туралы есеп бере ме, егер солай болса, мұндай есеп 1 немесе 2 типке жатады ма;
- Аудитор-пайдаланушының қызмет көрсететін ұйым жүргізетін пайдаланушы ұйымның бухгалтерлік жазбаларына және аудит жүргізу үшін қажетті басқа ақпаратқа қол жеткізуге құқығы бар ма; және
- Келісім аудитор-пайдаланушы мен аудитор-қызметкер арасындағы тікелей байланысқа мүмкіндік бере ме.

A9. Қызмет көрсету ұйымы мен пайдаланушы ұйымы арасында, сондай-ақ қызмет көрсету ұйымы мен қызмет көрсету аудитору арасында тікелей байланыс бар. Бұл қатынастар міндетті түрде пайдаланушы аудитору мен қызмет аудитору арасында тікелей байланыс орнатпайды. Егер пайдаланушы аудитору мен қызмет аудитору арасында тікелей байланыс болмаса, онда пайдаланушы аудитору мен қызмет аудитору арасындағы байланыс әдетте пайдаланушы ұйымы мен қызметті ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады. Аудитор-пайдаланушы мен аудитор-қызмет арасындағы қарым-қатынас тиісті этикалық нормалар мен құпиялылық пен жария етпеу мәселелерін ескере отырып белгіленуі мүмкін. Мысалы, пайдаланушы аудитору пайдаланушы аудиторуның атынан келесі процедураларды орындау үшін қызмет аудиторын тарта алады:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарын тестілеу; немесе
- (b) Қызмет көрсететін ұйым жүргізетін пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігіндегі операциялар мен қалдықтарға қатысты мәні бойынша процедураларды жүргізу.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A10. Мемлекеттік сектордың аудиторлары, әдетте, заңнамада белгіленген кең қол жетімділікке ие. Алайда, егер қызмет көрсететін ұйым басқа юрисдикцияда болса, мұндай қол жеткізу құқығы берілмеген жағдайлар болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда мемлекеттік сектордың аудитору тиісті қол жеткізу құқығын алуға болатындығын анықтау үшін басқа юрисдикцияда қолданылатын заңнама туралы түсінік алуы қажет болуы мүмкін. Мемлекеттік сектордың аудитору пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсететін ұйым арасындағы кез-келген келісімшарттық келісімдерге кіру құқығын ала алады немесе талап ете алады.

A11. Мемлекеттік сектордың аудиторлары заңдарды, нормативтік актілерді немесе басқа өкілеттіктерді сақтауға байланысты бақылау сынақтарын немесе процедураларды жүргізу үшін басқа аудиторды тарта алады.

Қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтерді бақылау тетіктерін түсіну (Сілтеме: 10-тармақ)

A12. Пайдаланушы ұйым қызмет көрсететін ұйымның аудитору тексере алатын қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін бақылау құралдарын қолдана алады, бұл оған пайдаланушы ұйымның бақылау құралдары қызмет көрсететін ұйымда қолданылатын бақылау құралдарына қарамастан, кейбір немесе барлық тиісті алғышарттарға қатысты тиімді жұмыс істейді деген қорытындыға келуге мүмкіндік береді. Мысалы, егер пайдаланушы ұйым өзінің жалақы операцияларын өңдеу үшін қызмет көрсету ұйымын пайдаланса, ол елеулі бұрмаланулардың алдын алатын немесе анықтай алатын жалақы туралы ақпаратты ұсынуға және алуға бақылау жасай алады. Бұл бақылау құралдары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қызмет көрсететін ұйымға жіберілген деректерді өңдегеннен кейін қызмет көрсету ұйымынан алынған ақпарат есептерімен салыстыру;
- Жалақының мөлшерін кеңсе дәлдігіне қайта есептеу және жалақының жалпы сомасын негізділікке тексеру.

A13. Бұл жағдайда аудитор-пайдаланушы жалақыны есептеу процесіне пайдаланушы-ұйымды бақылау құралдарының сынақтарын жүргізе алады, бұл пайдаланушы-аудиторға жалақыны есептеу операцияларына қатысты талаптарға қатысты пайдаланушы-ұйымды бақылау құралдарының тиімді жұмысы туралы қорытынды жасауға негіз береді.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

A14. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁸ атап өткендей, кейбір тәуекелдерге қатысты пайдаланушы-аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді тек процедуралар арқылы алу мүмкін емес немесе іс жүзінде мүмкін емес екенін анықтай алады. Мұндай тәуекелдер күнделікті және маңызды операциялар мен шот қалдықтарының дұрыс емес немесе толық көрсетілмеуімен байланысты болуы мүмкін, олардың сипаттамалары көбінесе ең аз араласумен немесе басшылықтың араласуынсыз жоғары автоматтандырылған өңдеуге мүмкіндік береді. Автоматтандырылған өңдеудің мұндай ерекшеліктері, әсіресе, пайдаланушы ұйым қызмет көрсететін ұйымдардың қызметтерін пайдаланған жағдайларда жиі кездеседі. Мұндай жағдайларда пайдаланушы ұйым тарапынан осындай тәуекелдерді бақылау құралдары аудит үшін маңызды болып табылады және аудитор- пайдаланушы осындай бақылау құралдарын осы ISA-ның 9 және 10-тармақтарына сәйкес түсінуі және бағалауы тиіс.

Пайдаланушы ұйымнан жеткілікті түсінік алу мүмкін болмаған кездегі келесі процедуралар (Сілтеме: 12-тармақ)

A15. Аудитор-пайдаланушының 12-тармақта көрсетілген процедуралардың қайсысын жеке немесе жиынтықта орындау керектігі туралы шешіміне пайдаланушы-ұйымның қызметтерді пайдалануына байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін қажетті ақпаратты алу үшін, атап айтқанда, мынадай факторлар әсер етуі мүмкін:

- Пайдаланушы ұйымның да, қызмет көрсететін ұйымның да мөлшері;
- Пайдаланушы ұйымның операцияларының күрделілігі және қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің күрделілігі;
- Қызмет көрсету ұйымының орналасқан жері (мысалы, аудитор-пайдаланушы, егер қызмет көрсету ұйымы шалғай жерде болса, қызмет көрсету ұйымында процедураларды орындау үшін басқа аудиторды тарту туралы шешім қабылдауы мүмкін);
- Процедура (процедуралар) аудитор-пайдаланушыны жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелермен тиімді қамтамасыз етеді деп күтілуде ме; және;
- Пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсететін ұйым арасындағы қатынастардың сипаты.

A16. Қызмет көрсету ұйымы бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы туралы есепті (1 типті есеп) немесе бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы және олардың операциялық тиімділігі туралы есепті (2 типті есеп) дайындау үшін аудиторды тарта алады. 1 немесе 2 типтегі есептер 3402 ақпараттың дұрыстығын растау тапсырмалары (ISAE)⁹ бойынша халықаралық стандарттарға сәйкес немесе стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым белгілеген стандарттарға сәйкес шығарылуы мүмкін (олар оларды басқаша атай алады, мысалы, А немесе В типті есептер).

A17. 1 немесе 2 типті есептің болуы, әдетте, қызмет көрсетуші ұйым мен пайдаланушы ұйым арасындағы келісім- шарттың қызмет көрсетуші ұйымға осындай есепті ұсынуына байланысты болады. Практикалық себептерге байланысты қызмет көрсету ұйымы пайдаланушы ұйымына 1 немесе 2 типті есеп беруді таңдауы мүмкін. Алайда, кейбір жағдайларда 1 немесе 2 типті есеп пайдаланушы ұйымдар үшін қол жетімді болмауы мүмкін.

A18. Кейбір жағдайларда пайдаланушы ұйым бір немесе бірнеше маңызды бөлімшелерді немесе функцияларды, мысалы, салықты жоспарлау және заңнаманы сақтау функцияларын немесе қаржылық және бухгалтерлік есеп немесе бақылау функцияларын бір немесе бірнеше қызметті ұсынуына бере алады. Мұндай жағдайларда қызмет көрсету ұйымындағы бақылау туралы есеп қол жетімді болмауы мүмкін болғандықтан, қызмет көрсету ұйымына бару аудитор-пайдаланушы үшін қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдары туралы түсінік алудың ең тиімді әдісі болуы мүмкін, өйткені пайдаланушы ұйым басшылығы мен қызмет көрсету ұйымының басшылығы арасында тікелей өзара әрекеттесу мүмкіндігі бар.

A19. Басқа аудитор пайдаланушы ұйымға көрсетілетін қызметтермен байланысты қызмет көрсету ұйымында тиісті бақылау құралдары туралы қажетті ақпаратты алуды қамтамасыз ететін процедураларды орындау үшін пайдаланылуы мүмкін. Егер 1 немесе 2 типті қорытынды берілсе, онда пайдаланушы сарапшысы жеткізушімен бұрыннан бар қарым-қатынасқа байланысты осы процедураларды орындау үшін жеткізуші сарапшысын пайдалана алады. Басқа аудиторлардың жұмысын пайдаланушы ISA 600¹⁰ нұсқауларды басқа аудиторлардың жұмысын (олардың тәуелсіздігі мен кәсіби біліктілігін қоса алғанда) түсінуге, басқа аудиторлардың жұмысына қатысуға, оның сипатын, мерзімдері мен көлемін жоспарлауға, сондай-ақ алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті және орынды екендігін бағалауға пайдалы деп таба алады.

A20. Пайдаланушы ұйым сервистік ұйымды пайдалана алады, ол өз кезегінде пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінің ақпараттық жүйесінің бөлігі болып табылатын пайдаланушы ұйымның кейбір қызметтерін ұсыну үшін қосалқы сервистік ұйымды пайдаланады. Қызмет көрсететін ұйым қызмет көрсететін ұйымнан бөлек болуы немесе онымен байланысты болуы мүмкін. Аудитор-пайдаланушыға қызмет көрсету ұйымындағы бақылау

⁸ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), **33-тармақ**.

⁹ ISAE 3402, *Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін есептер*

¹⁰ ISA 600, *Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)* 2-тармақта: «Аудитор басқа аудиторларды топтың құрамына кірмейтін қаржылық есептілік аудитіне тартқан кезде жағдайларға сәйкес бейімделген берілген ISA-ны пайдалы деп санауы мүмкін...». Сондай-ақ, ISA 600-дің 19-тармағын қара.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

құралдарын қарастыру қажет болуы мүмкін. Бір немесе бірнеше қызмет көрсететін ұйымдар пайдаланылған жағдайларда, пайдаланушы-ұйымның қызметі мен қызмет көрсететін ұйымның қызметі арасындағы өзара іс-қимыл кеңейтіліп, пайдаланушы-ұйымның, қызмет көрсететін ұйымның және қызмет көрсететін ұйымдардың өзара іс-қимылын қамтиды. Бұл өзара әрекеттесу дәрежесі, сондай-ақ қызмет көрсететін ұйым мен қызмет көрсететін ұйымдар өндейтін операциялардың сипаты мен маңыздылығы аудитор-пайдаланушы ұйымның бақылау құралдары үшін қызмет көрсететін ұйымның және қызмет көрсетілетін ұйымдардың бақылау құралдарының маңыздылығын анықтау кезінде ескеруі керек ең маңызды факторлар болып табылады.

Аудитордың қызмет көрсету ұйымының пайдаланушысын түсінуін қолдау үшін 1 типті немесе 2 типті есепті пайдалану (Сілтеме: 13-14 тармақтар)

A21. Аудитор-пайдаланушы өзінің кәсіби ұйымында немесе басқа тәжірибешілерде қызмет көрсететін аудитор туралы анықтама бере алады, сондай-ақ қызмет көрсететін аудитордың нормативтік қадағалау объектісі болып табылатындығын сұрай алады. Қызмет көрсететін аудитор қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары бойынша есептіліктің басқа стандарттары қолданылатын юрисдикцияда тәжірибе жасай алады, ал аудитор-пайдаланушы стандарттарды белгілейтін ұйымнан аудитор қолданатын стандарттар туралы ақпарат ала алады.

A22. 1 немесе 2 типті есеп, пайдаланушы ұйымы туралы ақпаратпен бірге, пайдаланушы аудиторына мыналарды түсінуге көмектеседі:

- (a) Қызмет көрсететін ұйымдарды пайдалануды, соның ішінде қызмет көрсететін ұйымдарды пайдалануды қоса алғанда, пайдаланушы ұйымның операцияларын өңдеуге әсер етуі мүмкін қызмет көрсететін ұйымды бақылау аспектілері;
- (b) Пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінде елеулі бұрмаланулар туындауы мүмкін операциялар ағынындағы нүктелерді анықтау үшін қызмет көрсететін ұйым арқылы маңызды операциялар ағыны;
- (c) Пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігіндегі бекітулерге қатысы бар қызмет көрсету ұйымындағы бақылау мақсаттары; және
- (d) Пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінде елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін өңдеу қателерінің алдын алу немесе анықтау және түзету үшін қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдары барабар әзірленді және енгізілді ме

1 немесе 2 типті есеп пайдаланушының аудиторына елеулі бұрмалану қаупін анықтау және бағалау үшін жеткілікті түсінік алуға көмектеседі. Алайда, 1 типті есеп бақылау құралдарының тиімділігінің дәлелі емес.

A23. Пайдаланушы ұйымның есепті кезеңінің шеңберінен тыс күнгі немесе кезеңдегі жағдай бойынша дайындалған 1-ші немесе 2-ші типтегі есеп, егер мұндай есеп басқа көздерден алынған ағымдағы ақпаратпен толықтырылса, аудиторға қызмет көрсететін ұйымда қолданылатын бақылау құралдары туралы алдын-ала түсінік алуға көмектеседі. Егер қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасы аудит жүргізілетін кезең басталғанға дейінгі күнге немесе кезеңге дайындалған болса, пайдаланушы ұйымның аудиторы 1-ші немесе 2-ші типтегі есепте ақпаратты өзектендіру үшін мынадай процедураларды жүргізе алады:

- Қызмет көрсететін ұйымдағы өзгерістерді пайдаланушы ұйымның қызметкерлерімен талқылау, ол лауазымдық міндеттеріне байланысты осындай өзгерістер туралы хабардар болуы керек;
- Қызмет көрсететін ұйымның ағымдағы құжаттамасына және одан түскен хат-хабарға шолу;
- Қызмет көрсететін ұйымның қызметкерлерімен өзгерістерді талқылау.

Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру

A24. Қызмет көрсететін ұйымды пайдалану пайдаланушы ұйымы үшін ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін арттыра ма, жоқ па, ол көрсетілетін қызметтердің сипатына және осы қызметтерді бақылауға байланысты; кейбір жағдайларда қызмет көрсететін ұйымды пайдалану пайдаланушы ұйымы үшін ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін азайтуы мүмкін, әсіресе пайдаланушы ұйымның өзінде тәжірибе немесе ресурстар болмаса (мысалы, АТ жүйесі), операцияларды бастау, өңдеу және тіркеу сияқты белгілі бір әрекеттерді орындау үшін қажет.

A25. Егер қызмет көрсететін ұйым пайдаланушы ұйымның бухгалтерлік есебінің маңызды элементтерін жүргізсе, онда аудитор-пайдаланушыға осы жазбаларды бақылау құралдарының жұмыс істеуі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу үшін немесе осы жазбаларда көрсетілген операциялар мен қалдықтарды немесе екеуін де растау үшін осы жазбаларға тікелей қол жеткізу қажет болуы мүмкін. Мұндай қолжетімділік не қызмет көрсететін ұйымның аумағындағы жазбаларды физикалық тексеру арқылы, не жазбаларды зерделеу арқылы не пайдаланушы ұйымнан немесе басқа жерден электрондық түрде не екеуінен де жүзеге асырылуы мүмкін. Егер тікелей қол жеткізу электрондық құралдардың көмегімен жүзеге асырылса, онда аудитор-пайдаланушы өзі жауапты болатын пайдаланушы-ұйымның деректерінің толықтығы мен тұтастығына қызмет көрсететін ұйымды бақылаудың барабарлығы туралы дәлелдер ала алады.

A26. Қызмет көрсететін ұйымның иелігіндегі активтерді білдіретін қалдықтарға немесе ол пайдаланушы ұйымның атынан жасаған операцияларға қатысты алынуы қажет аудиторлық дәлелдемелердің сипаты мен көлемін айқындау кезінде аудитор-пайдаланушы мынадай процедураларды қарауы мүмкін:

- (a) Пайдаланушы ұйымда сақталған шоттар мен құжаттаманы тексеру: Бұл дәлелдеме көзінің сенімділігі бухгалтерлік жазбалардың сипаты мен көлеміне және пайдаланушы ұйым жүргізетін растайтын

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

құжаттамаға байланысты. Кейбір жағдайларда пайдаланушы кәсіпорны оның атынан орындалатын кейбір операциялар бойынша тәуелсіз егжей-тегжейлі жазбаларды немесе құжаттамаларды жүргізбеуі мүмкін.

- (b) Қызмет көрсету ұйымында сақталатын жазбалар мен құжаттаманы тексеру: аудитор-пайдаланушының қызмет көрсету ұйымының есептік жазбаларына қол жетімділігі пайдаланушы-ұйым мен қызмет көрсету ұйымы арасындағы шарттық қатынастар шеңберінде анықталуы мүмкін.
- (c) Қызмет көрсету ұйымынан қалдықтар мен операциялардың растамаларын алу: егер пайдаланушы ұйым қалдықтар мен операциялардың тәуелсіз есебін жүргізсе, онда пайдаланушы ұйымның есептік деректерін растайтын қызмет көрсету ұйымынан растау тиісті операциялар мен активтердің бар екендігінің сенімді аудиторлық дәлелі бола алады. Мысалы, егер инвестициялық менеджер және кастодиан сияқты бірнеше қызмет көрсету ұйымдары пайдаланылса және бұл ұйымдар тәуелсіз есеп жүргізсе, аудитор-пайдаланушы бұл ақпаратты пайдаланушы ұйымның тәуелсіз жазбаларымен салыстыру үшін сол ұйымдардағы қалдықтарды растай алады.

Егер пайдаланушы ұйым тәуелсіз есеп жүргізбесе, онда қызмет көрсететін ұйымның растамаларында қамтылған ақпарат тек қызмет көрсететін ұйым жүргізетін жазбаларда көрсетілгендердің мәлімдемесі болып табылады. Сондықтан мұндай растаулардың өзі сенімді аудиторлық дәлел емес. Мұндай жағдайларда аудитор-пайдаланушы тәуелсіз дәлелдемелердің балама көзін табуға бола ма деген мәселені қарастыруы мүмкін.
- (d) Пайдаланушы ұйым жүргізетін жазбаларға немесе қызмет көрсету ұйымынан алынған есептерге қатысты аналитикалық процедураларды орындау: аналитикалық процедуралардың тиімділігі бекітуден бекітуге дейін өзгеруі мүмкін және қолда бар ақпараттың көлемі мен егжей-тегжейіне байланысты болады.

A27. Басқа аудитор аудитор-пайдаланушының мүддесі үшін маңызды процедураларды орындай алады. Мұндай тапсырма басқа аудитордың пайдаланушы ұйымымен және оның пайдаланушы аудиторымен, сондай-ақ қызмет көрсететін ұйыммен және оған қызмет көрсететін аудитор келіскен процедураларды орындауын қамтуы мүмкін. Басқа аудитор орындаған процедуралардың нәтижелерін аудитор-пайдаланушы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін анықтау мақсатында қарайды. Сонымен қатар, қызмет көрсететін аудиторға өзінің сипаты бойынша маңызды болып табылатын белгілі бір процедураларды орындау үшін нормативтік немесе келісімшарттық талаптар болуы мүмкін. Қызмет көрсетуші ұйым өңдеген қалдықтар мен операцияларға қажетті процедураларды қолдану нәтижелерін аудитор-пайдаланушы оның пікірін негіздеу үшін қажетті дәлелдемелердің бөлігі ретінде пайдалана алады. Мұндай жағдайларда аудитор-пайдаланушы және аудитор-қызметші аудиторлық құжаттаманы келісу немесе процедуралар орындалғанға дейін аудитор-пайдаланушыға берілетін аудиторлық құжаттамаға қол жеткізу пайдалы болуы мүмкін.

A28. Белгілі бір жағдайларда, атап айтқанда, пайдаланушы ұйым өзінің қаржылық функцияларының бір бөлігін немесе барлығын қызмет көрсету ұйымына тапсырған кезде, аудитор-пайдаланушы аудиторлық дәлелдемелердің едәуір бөлігі қызмет көрсету ұйымында болатын жағдайға тап болуы мүмкін. Бұл жағдайда аудитор-пайдаланушы немесе оның тапсырмасы бойынша басқа аудитор қызмет көрсететін ұйымда маңызды процедураларды жүргізуі қажет болуы мүмкін. Қызмет аудитору 2 типті есепті ұсына алады, сонымен қатар процедураларды пайдаланушы аудиторуның атынан орындай алады. Аудитор-пайдаланушының өз пікірі үшін ақылға қонымды негізді қамтамасыз ететін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу жауапкершілігі басқа аудитордың қатысуынан өзгермейді. Тиісінше, аудитор-пайдаланушының басқа аудитор орындайтын басшылыққа, қадағалауға және мәні бойынша процедураларды орындауға қатысуы немесе оның куәліктері аудитор-пайдаланушының тиісті аудиторлық дәлелдемелер жеткілікті түрде алынды ма және аудитор-пайдаланушыға мәні бойынша қосымша процедураларды орындау қажет пе деген мәселені қарауына енгізіледі.

Бақылау құралдарын тестілеу

A29. ISA330¹¹ аудитор белгілі бір жағдайларда бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алу үшін бақылау сынақтарын әзірлеуді және жүргізуді талап етеді. Қызмет көрсететін ұйымның контекстінде бұл талап келесі жағдайларда қолданылады:

- (a) Аудитор-пайдаланушының Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауы қызмет көрсету саласын ұйымдастыруды бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуді қамтиды (яғни аудитор-пайдаланушы процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін мәні бойынша айқындау кезінде қызмет көрсету саласын ұйымдастыруды бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенуге ниетті); немесе
- (b) Процедуралар мәні бойынша, жеке немесе пайдаланушы ұйымдағы бақылау құралдарының операциялық тиімділік сынақтарымен бірге бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды.

A30. Егер 2 типті есеп қол жетімді болмаса, аудитор-пайдаланушы пайдаланушы ұйым арқылы қызмет көрсету ұйымына бақылау құралдарының операциялық тиімділік сынақтарын қамтитын 2 типті есепті дайындау үшін аудиторды тартуды немесе қызмет көрсету ұйымында осы бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеретін процедураларды орындау үшін басқа аудиторды тартуды сұрай алады. Аудитор-пайдаланушы

¹¹ ISA 330, 8-тармақ.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

сонымен қатар қызмет көрсету ұйымына барып, егер қызмет көрсету ұйымы келіссе, бақылау құралдарын тексере алады. Аудитор-пайдаланушының тәуекелдерін бағалау басқа аудитордың жұмысы нәтижесінде алынған дәлелдемелер жиынтығына және аудитор-пайдаланушының жеке процедураларына негізделеді.

Сервистік ұйымда бақылау тетіктерінің тиімді жұмыс істейтіндігін аудиторлық растау ретінде 2 типті есепті пайдалану (Сілтеме: 17-тармақ)

A31. 2 типті есеп бірнеше түрлі пайдаланушы аудиторларының қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған болуы мүмкін, сондықтан бақылау тестілері мен сервистік аудитордың есебінде сипатталған нәтижелер пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінде маңызды болып табылатын талаптарға сәйкес келмеуі мүмкін. Тиісті бақылау сынақтары және олардың нәтижелері қызмет көрсететін аудитордың есебінде пайдаланушы аудиторының тәуекелдерді бағалауын қолдау үшін бақылау құралдарының тиімділігіне тиісті аудиторлық дәлелдер жеткілікті ме, жоқ па, соны анықтау үшін бағаланады. Аудитор-пайдаланушы келесі факторларды ескеруі мүмкін:

- (a) Бақылау құралдарының сынақтарымен қамтылатын уақыт кезеңі және бақылау құралдарының сынақтарын өткізген сәттен бастап өткен уақыт;
- (b) Аудитордың жұмыс көлемі, қамтылған қызметтер мен процестер, тексерілген бақылау құралдары және өткізілген тестілер, сондай-ақ тексерілген бақылау құралдары пайдаланушы ұйымның бақылау құралдарымен қалай байланысты; және
- (c) Бақылау құралдарының тест нәтижелері және аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы пікірі.

A32. Кейбір мәлімдемелер үшін белгілі бір аудит жүргізілген кезең неғұрлым қысқа болса және аудит жүргізілгеннен кейін неғұрлым көп уақыт өтсе, мұндай аудит аз аудиторлық дәлелдер бере алады. 2 типті есепте қамтылған кезеңді пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілік кезеңімен салыстырған кезде, аудитор-пайдаланушы 2 типті есепте қамтылған кезең аудитор-пайдаланушы осы есепке сүйенгісі келетін кезеңмен іс жүзінде сәйкес келмесе, 2 типті есеп аз аудиторлық дәлелдер береді деген қорытындыға келуі мүмкін. Бұл жағдайда есепті кезеңнің алдындағы немесе одан кейінгі кезеңді қамтитын 2 типті есеп қосымша аудиторлық дәлелдер бере алады. Әйтпесе, аудитор-пайдаланушы басқа аудиторға осы бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алу үшін қызмет провайдерінің бақылау сынақтарын жүргізу немесе тапсыруды шешуі мүмкін.

A33. Сонымен қатар, пайдаланушы аудитор 2 типті есепте қамтылған кезеңнен тыс қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдарындағы елеулі өзгерістердің қосымша дәлелдерін алуы немесе орындалуы қажет қосымша аудиторлық процедураларды анықтауы қажет болуы мүмкін. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының есебімен қамтылған уақыт кезеңінен тыс әрекет еткен қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қандай қосымша аудиторлық дәлелдер алу керектігін анықтау кезінде маңызды факторлар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Бағалау тәуекелдерінің маңыздылығы бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланулар;
- Аралық кезеңде анықталған нақты бақылау құралдары және оларды тестілеу сәтінен бастап бақылау құралдарындағы кез келген елеулі өзгерістер, соның ішінде ақпараттық жүйелердегі, процестердегі және персоналдағы өзгерістер;
- Осы бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің аудиторлық дәлелдемелері алынған дәреже;
- Қалған кезеңнің ұзақтығы;
- Аудитор-пайдаланушының бақылау құралдарына деген сенімге негізделген мәні бойынша одан әрі процедуралар санын қысқартуға ниетті дәрежесі; және
- Пайдаланушы ұйымдағы ішкі бақылау жүйесінің бақылау ортасы мен мониторинг процесінің тиімділігі.

A34. Қосымша аудиторлық дәлелдер, мысалы, қалған кезеңдегі бақылау сынақтарын ұзарту немесе пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесін бақылау процесін тексеру арқылы алынуы мүмкін.

A35. Егер сервистік аудитордың тестілеу кезеңі пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілік кезеңінен толығымен асып кетсе, онда пайдаланушы аудиторы пайдаланушы ұйымның бақылау құралдарының тиімділігі туралы қорытынды жасау үшін мұндай тестілеуге сене алмайды, өйткені ол басқа процедуралар жүргізілмесе, ағымдағы аудиторлық кезеңдегі бақылау құралдарының тиімділігінің дәлелдерін қамтамасыз етпейді.

A36. Белгілі бір жағдайларда қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызмет белгілі бір бақылау құралдарын пайдаланушы ұйым жүзеге асыратындығын ескере отырып жасалуы мүмкін. Мысалы, қызмет пайдаланушы ұйымда транзакцияларды өңдеу үшін қызмет көрсету ұйымына жібермес бұрын оларды авторизациялау үшін бақылау құралдары болатынын ескере отырып жасалуы мүмкін. Мұндай жағдайда қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасы пайдаланушы ұйымның осы қосымша бақылау құралдарының сипаттамасын қамтуы мүмкін. Аудитор-пайдаланушы осы қосымша пайдаланушы-ұйымның бақылау құралдарының пайдаланушы-ұйымға көрсетілетін қызметке қатысы бар-жоғын қарастыруы керек.

A37. Егер пайдаланушы аудитор қызмет аудиторының есебі жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер бере алмайды деп санаса, мысалы, қызмет аудиторының есебінде қызмет аудиторы жүргізген бақылау сынақтары және сол сынақтардың нәтижелері сияқты сипаттама болмаса, аудитор-пайдаланушы қызмет аудиторының жұмыс көлемі

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

мен нәтижелерін талқылау үшін пайдаланушы ұйым арқылы аудиторға хабарласу арқылы қызмет аудиторының процедуралары мен қорытындыларын түсінуді толықтыра алады. Егер пайдаланушы аудитор мұны қажет деп санаса, ол пайдаланушы ұйым арқылы қызмет көрсету ұйымына хабарласып, аудитор қызмет көрсету ұйымындағы процедураларды орындауы мүмкін. Сонымен қатар, мұндай процедураларды аудитор-пайдаланушы немесе аудитор-пайдаланушының сұранысы бойынша басқа аудитор орындай алады.

A38. 2 типті сервистік аудитордың есебі тестілеу нәтижелерін, оның ішінде ерекшеліктерді және сервистік аудитордың қорытындыларына әсер етуі мүмкін басқа ақпаратты қамтиды. Сервистік аудитор белгілеген ерекшеліктер немесе 2 типті сервистік аудитордың есебіндегі өзгертілген пікір 2 типті сервистік аудитордың есебі пайдаланушының қаржылық есептілігіндегі фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау кезінде аудитор- пайдаланушы үшін пайдалы емес дегенді білдірмейді. Керісінше, 2 типті қызмет аудиторының есебінде өзгертілген пікірге әкелетін ерекшеліктер мен мәселелерді пайдаланушы аудитор қызмет аудиторы жүргізген бақылау құралдарын тестілеуді бағалау кезінде қарастырады. Өзгертілген қорытындыға әкелетін ерекшеліктер мен мәселелерді қарау кезінде аудитор-пайдаланушы бұл мәселелерді қызмет аудиторымен талқылай алады. Мұндай қарым-қатынас үшін пайдаланушы аудиторлық ұйым қызмет көрсету ұйымымен байланысып, қызмет көрсету ұйымының осындай қарым-қатынасқа келісімін алуы қажет.

Тексеру барысында анықталған ішкі бақылау саласындағы кемшіліктер туралы хабарлама

A39. Аудитор-пайдаланушы аудит барысында анықталған елеулі кемшіліктер туралы басшылыққа да, жауапты тұлғаларға да жазбаша түрде уақтылы хабарлауға міндетті.¹² Аудитор-пайдаланушы сонымен қатар аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің басқа кемшіліктері туралы тиісті жауапкершілік деңгейінің басшылығына уақтылы хабарлауға міндетті, бұл аудитор-пайдаланушының кәсіби пікірі бойынша айтарлықтай маңызды және басшылықтың назарына лайық.¹³ Аудитор-пайдаланушы аудит барысында анықтай алатын және пайдаланушы-ұйымды басқаруға жауапты басшылық пен тұлғалардың назарына жеткізе алатын сұрақтарға мыналар жатады:

- Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесінің шеңберіндегі кез келген бақылау құралдары, соның ішінде 1 типті немесе 2 типті есепті алу нәтижесінде анықталған құралдар;
- 1 типті немесе 2 типті есепте пайдаланушы ұйымда іске асырылмаған пайдаланушы ұйымды бақылаудың қосымша құралдары анықталған жағдайлар; және
- Қызмет көрсету ұйымында талап етілуі мүмкін, бірақ іске асырылмаған немесе 2 типті есеппен нақты қамтылмаған бақылау шаралары.

1 тип және 2 тип Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін алып тастау туралы хабарламалар (Сілтеме: [18-тармақ](#))

A40. Қызмет көрсетуші ұйым көмекші ұйымды пайдаланған кезде, аудитордың есебі көмекші ұйымның тиісті бақылау мақсаттарын және олармен байланысты бақылау құралдарын қызмет көрсетуші ұйымның жүйесінің сипаттамасына, сондай-ақ аудитордың сипаттамасына және аудитордың тапсырмасының көлеміне енгізуі немесе алып тастауы мүмкін. Есепті дайындаудың осы екі әдісі сәйкесінше «қосу әдісі» және «алып тастау әдісі» деп аталады. Егер 1 немесе 2 типті есеп көмекші ұйымның бақылауын алып тастаса, ал көмекші ұйым көрсететін қызметтер пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінің аудитіне қатысты болса, аудитор-пайдаланушы осы ISA талаптарын көмекші ұйымға қолдануы тиіс. Қызмет көрсететін ұйым көрсететін қызметтерге қатысты аудитор-пайдаланушы орындауы тиіс жұмыстың сипаты мен көлемі осы қызметтердің пайдаланушы-ұйым үшін сипаты мен маңыздылығына және олардың аудит үшін орындылығына байланысты болады. 9-тармақта көрсетілген талапты қолдану аудитор-пайдаланушыға қызмет көрсететін ұйымның әсерін, сондай-ақ орындалуы қажет жұмыстың сипаты мен көлемін анықтауға көмектеседі.

Алаяқтық, заңдар мен ережелерді сақтамау және қызметті ұйымдастырудағы қызметке қатысты түзетілмеген бұрмалаулар (Сілтеме: [19-тармақ](#))

A41. Пайдаланушы ұйымдармен жасалған шарттың талаптары бойынша қызмет көрсететін ұйымнан алаяқтық, заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау, сондай-ақ қызмет көрсететін ұйымның басшылығы немесе қызметкерлері жіберген түзетілмеген бұрмаланулар туралы ақпаратты ашу талап етілуі мүмкін. 19-тармақтың талаптарына сәйкес аудитор-пайдаланушы пайдаланушы ұйымның басшылығынан қызмет көрсетуші ұйымның осындай фактілер туралы хабарлағанын анықтайды және қызмет көрсетуші ұйым хабарлаған фактілердің аудитор- пайдаланушының одан әрі аудиторлық процедураларының сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер ететіндігін бағалайды. Белгілі бір жағдайларда мұндай бағалауды жүргізу үшін аудитор-пайдаланушыға қосымша ақпарат қажет болуы мүмкін және пайдаланушы ұйымнан қажетті ақпаратты алу үшін қызмет көрсету ұйымымен байланысуын сұрауы мүмкін.

¹² ISA 265, *Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу*, 9-10 тармақтар.

¹³ ISA 265, 10-тармақ.

СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСТЫ ТЕКСЕРУ

Аудитор-пайдаланушы ұсынатын есептілік (Сілтеме: 20-тармақ)

А42. Егер пайдаланушы-аудитор пайдаланушы-ұйымның қаржылық есептілігінің аудитіне қатысы бар пайдаланушы-ұйым көрсететін қызметтерге қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмаса, онда аудит көлемінің шектелуі орын алады. Бұл келесі жағдайларда болуы мүмкін:

- Пайдаланушы ұйымның аудитору қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтер туралы жеткілікті түсінік ала алмайды және елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға негіз жоқ;
- Аудитор-пайдаланушының тәуекелдерді бағалауы қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуді қамтиды және аудитор-пайдаланушы осы бақылау құралдарының тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін ала алмайды; немесе
- Тиісті аудиторлық дәлелдерді тек қызмет көрсететін ұйым жүргізетін жазбалардан алуға болады, ал аудитор-пайдаланушы бұл жазбаларға тікелей қол жеткізе алмайды

Пайдаланушы ұйымның аудитору пікір білдіре ме немесе пікір білдіруден бас тарта ма, бұл пайдаланушы ұйымның аудитору қаржылық есептілікке ықтимал әсер ету маңызды немесе жан-жақты ма деген мәселе бойынша жасаған тұжырымға байланысты.

Сервис аудиторуның жұмысына сілтемелер (Сілтеме: 21-22 тармақтар)

А43. Кейбір жағдайларда заңнама немесе нормативтік актілер, мысалы, мемлекеттік сектордың ашықтығын қамтамасыз ету мақсатында аудитор-пайдаланушының есебінде сервистік аудитордың жұмысына сілтеме жасауды талап етуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор-пайдаланушыға мұндай сілтеме жасамас бұрын аудитор-пайдаланушы қызметінің келісімі қажет болуы мүмкін.

А44. Пайдаланушы субъектінің сервистік ұйымды пайдалануы аудитор-пайдаланушының пікірін негіздеу үшін ақылға қонымды негіз алуға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті аудиторлық деректерді алу үшін ISA сәйкес аудитор-пайдаланушының жауапкершілігін өзгертпейді. Сондықтан пайдаланушы ұйымның аудитору пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі бойынша пайдаланушы ұйымның аудиторуның пікірін негіздеу бөлімінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның есебіне сілтеме жасамайды. Алайда, аудитор-пайдаланушы аудитордың қызмет көрсету есебіндегі өзгерген пікірге байланысты өзгертілген пікір айтқан кезде, егер мұндай сілтеме аудитор-пайдаланушының пікірінің өзгеру себебін түсіндіруге көмектесе аудитор-пайдаланушы сервис-аудиторуның есебіне сілтеме жасай алады. Мұндай жағдайларда пайдаланушының аудитору мұндай сілтемені жасамас бұрын қызмет аудиторуның келісімін талап етуі мүмкін.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 450

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4
Талаптар	
Фактілерді бұрмалаудың анықталған жағдайларының жинақталуы	5
Тексеру барысында анықталған бұрмалануларды қарау	6-7
Бұрмаланған деректерді хабарлау және түзету	8-9
Түзетілмеген бұрмаланулардың салдарын бағалау	10-13
Жазбаша өтініштер	14
Құжаттама	15
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Бұрмалауды анықтау	A1
Фактілерді бұрмалаудың анықталған жағдайларының жинақталуы	A2-A6
Тексеру барысында анықталған бұрмалануларды қарау	A7-A9
Бұрмаланған деректерді хабарлау және түзету	A10-A13
Түзетілмеген бұрмаланулардың салдарын бағалау	A14-A28
Жазбаша өтініштер	A29
Құжаттама	A30

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 450 *Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы керек.

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудит барысында анықталған және түзетілмеген бұрмаланулардың, егер бар болса, қаржылық есептілікке әсерін бағалау үшін аудитордың жауапкершілігі қаралады. ISA 700 қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру кезінде аудитордың қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар жоқ деген ақылға қонымды сенімділік бар-жоғы туралы қорытынды жасау міндетін қарастырады. жалпы қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланулар жоқ деген ақылға қонымды сенім пайда болды. ISA 700 (Қайта қаралған) талап ететін аудиторлық қорытынды, егер бар болса, аудитордың ISA деректеріне сәйкес қаржылық есептілікте түзетілмеген бұрмалануларды бағалауын ескереді.¹ ISA320² аудитордың қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде маңыздылық тұжырымдамасын қолдану міндетін белгілейді.

Күшіне ену күні

2. ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

3. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Анықталған бұрмаланулардың жүргізілетін аудитке әсерін;
 - (b) Түзетілмеген бұрмаланулардың, егер олар бар болса, қаржылық есептілікке әсерін бағалаудан тұрады.

Анықтамалар

4. ISA мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Бұрмалау - қаржылық есептілікте ақпаратты есепке енгізілген сома, сыныптау, ұсыну немесе ашу және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес талап етілетін ақпарат сомасы, сыныптау, ұсыну немесе ашу арасындағы алшақтық. Бұрмалау алаяқтық әрекеттердің немесе қателіктердің салдары болуы мүмкін (Сілтеме: A1 тармағы).

Аудитор қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылатындығы немесе дұрыс түсінік беретіндігі туралы пікір білдірген кезде, бұрмалануларға аудитордың қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылуы немесе сенімді көрініс беруі үшін қажет деп санайтын сомаларды, жіктеулерді, ұсыныстарды немесе ақпаратты ашуды түзету кіреді.

- (b) Түзетілмеген бұрмаланулар - аудит барысында аудитор анықтаған, түзетілмеген бұрмаланулар.

Талаптар

Фактілерді бұрмалаудың анықталған жағдайларының жинақталуы

5. Аудит барысында анықталған бұрмаланулар, анық болмашы болып табылатындарды қоспағанда, аудитор жинақтауы тиіс (Сілтеме: A2 - A6 тармақтары).

Тексеру барысында анықталған бұрмалануларды қарау

6. Аудитор жалпы аудит стратегиясын және аудит жоспарын қайта қарау қажеттілігі бар-жоғын анықтауы тиіс, егер:
 - (a) Анықталған бұрмаланулардың сипаты және олардың туындау мән-жайлары жүргізілетін аудит барысында жинақталған бұрмаланулармен жиынтығында елеулі болуы мүмкін басқа да бұрмаланулардың болуы мүмкін екендігін көрсетеді (Сілтеме: A7-тармағы)
 - (b) Жүргізілген аудит барысында жинақталған бұрмаланулар жиынтығы 320 ISA сәйкес айқындалған маңыздылыққа жақындайды (Сілтеме: A8-тармағы).
7. Егер аудитордың өтініші бойынша басшылық операциялар санатына, шоттағы қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға шолу жасап, анықталған бұрмалануларды түзетсе, аудитор бұрмаланулардың бар-жоғын анықтау үшін қосымша процедураларды орындауы керек. (Сілтеме: A9-тармағы)

¹ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*

² ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

Бұрмаланған деректерді хабарлау және түзету

8. Егер бұған заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, аудитор аудит барысында жинақталған барлық бұрмаланулар туралы тиісті деңгейдегі басшылыққа уақтылы хабарлауға тиіс.³ Аудитор басшылықтан осы бұрмалануларды түзетуді талап етуі керек. (Сілтеме: А10 - А12 тармақтары)
9. Егер басшылық аудитор хабарлаған кейбір немесе барлық бұрмалануларды түзетуден бас тартса, аудитор басшылықтың түзетуден бас тартуының себептері туралы түсінік алуы керек және қаржылық есептілікте жалпы Елеулі бұрмаланулар бар-жоғын бағалау кезінде осы ұсынысты ескеруі керек. (Сілтеме: А13-тармағы).

Түзетілмеген бұрмаланулардың салдарын бағалау

10. Түзетілмеген бұрмаланулардың әсерін бағаламас бұрын, аудитор ұйымның нақты қаржылық нәтижелері аясында қолайлы болып қалатындығын растау үшін ISA320 сәйкес анықталған маңыздылықты қайта бағалауы керек. (Сілтеме: А14 - А15 тармақтары).
11. Аудитор түзетілмеген бұрмаланулардың өздері үшін де, басқа да бұрмаланулармен бірге маңызды екенін анықтауы тиіс. Бұл шешімді шығарған кезде аудитор келесі мәселелерді қарастыруы тиіс:
 - (a) Операциялардың жекелеген түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты да, жалпы қаржылық есептілікке қатысты да бұрмаланулардың мөлшері мен сипаты, сондай-ақ осындай бұрмаланулардың туындауының өзіндік мән - жайлары (Сілтеме: А16-А22, А24-А25-тармақтары);
 - (b) Алдыңғы кезеңдерге жататын түзетілмеген бұрмаланулардың операциялардың тиісті түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға және тұтастай қаржылық есептілікке әсері (Сілтеме: А23-тармағы).

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

12. Аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға, егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, түзетілмеген бұрмаланулар және олардың жеке немесе жиынтықта аудиторлық қорытындыдағы пікірге тигізетін әсері туралы хабарлауы керек.⁴ Аудитордың хабарламасында елеулі түзетілмеген бұрмаланулар жеке көрсетілуі тиіс. Аудитор түзетілмеген бұрмалануларды түзетуді талап етуі керек. (Сілтеме: А26-А28 тармақтары)
13. Аудитор сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалардың назарына алдыңғы кезеңдерге жататын түзетілмеген бұрмаланулардың операциялардың тиісті санаттарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға, сондай-ақ тұтастай қаржылық есептілікке әсері туралы ақпаратты жеткізеді.

Жазбаша өтініштер

14. Аудитор басшылықтан және егер қажет болса, басқаруға жауапты тұлғалардан түзетілмеген бұрмаланулардың әсері жеке-жеке де, жиынтықта да жалпы қаржылық есептілік үшін маңызды емес деп санайтындығы туралы жазбаша түсінік алады. Мұндай мәселелердің қысқаша мазмұны жазбаша ұсынымға енгізілуі немесе оған қоса берілуі тиіс. (А29-тармақты қара).

Құжаттама

15. Аудитор аудиторлық құжаттамаға енгізуі тиіс⁵ (Сілтеме: А30 тармағы):
 - (a) Бұрмаланулар анық елеусіз деп есептелетін соманы (Сілтеме: 5-тармағы);
 - (b) Аудит барысында жинақталған барлық бұрмаланулар және олардың түзетілгені туралы ақпаратты (Сілтеме: 5, 8 және 12-тармақтар); және
 - (c) Аудитордың түзетілмеген бұрмаланулардың жеке немесе жиынтықта маңызды екендігі туралы тұжырымы және мұндай тұжырымның негіздерін енгізуі тиіс. (Сілтеме: 11-тармақ)

* * *

³ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 7-тармақ

⁴ 3-ескертуді қара.

⁵ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 - 11 және А6-тармақтары

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Бұрмалауды анықтау (Сілтеме: 4(а) тармағы)

A1. Бұрмаланулар:

- (a) Олардың негізінде қаржылық есептілік дайындалатын деректерді жинау немесе өңдеу кезіндегі дәлсіздіктер;
- (b) Ақпараттың жеткіліксіз немесе толық емес ашылуын, сондай-ақ қолданылатын нақты қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес ақпаратты ашу мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті ақпаратты ашуды қоса алғанда, ақпараттың сомасының немесе ашылуының болмауы;⁶
- (c) Фактілерді жіберіп алудан немесе анық қате түсіндіруден туындаған дұрыс емес есептік бағалау;
- (d) Аудитор қолайсыз деп санайтын бухгалтерлік есептерге қатысты басшылықтың пікірлері немесе аудитор қолайсыз деп санайтын есеп саясатын таңдау және қолдану.
- (e) Ақпаратты дұрыс жіктемеу, жинақтау немесе бөлшектеу; және
- (f) Сенімді ұсыну қағидаттарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік үшін осы қағидаттарда арнайы көзделген ақпаратты ашудан басқа, қаржылық есептілікті дұрыс ұсыну үшін қажетті ақпаратты ашудың болмауы⁷ кезінде пайда болуы мүмкін.

Алаяқтыққа байланысты бұрмаланулардың мысалдары ISA240⁸ келтіріледі.

Фактілерді бұрмалаудың анықталған жағдайларының жинақталуы (Сілтеме: 5-тармақ)

«Анық емес»

A2. Аудитор аудит барысында анықталған, нақты тривиальды емес бұрмалауларды осы ISA-ның 5-тармағына сәйкес жинақтауы тиіс. «Шамалы» сомалар «маңызды емес» дегенді білдірмейді. Анық тривиальды болып табылатын бұрмаланулар маңызды деп анықталғанға қарағанда мүлдем басқа (кішірек) масштабқа немесе сипатқа ие және олар жеке немесе жиынтықта қарастырылғанына және қандай да бір өлшем, сипат немесе жағдай критерийлері бойынша бағаланғанына қарамастан, анық емес бұрмаланулар болып табылады. Егер бір немесе бірнеше мақаланың анық емес екендігі туралы белгісіздік болса, бұрмалау анық емес болып саналмайды.

A3. Аудитор жеке қаржылық есептіліктегі сомалардың бұрмалануы шамалы болатын және жинақтауды қажет етпейтін соманы анықтай алады, өйткені аудитор мұндай сомалардың жинақталуы қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді деп күтеді. Алайда, көрсетілген сомадан асатын бұрмаланулар осы ISA-ның 5-тармағына сәйкес жинақталады. Сонымен қатар, сомалардың бұрмалануы, егер оларды сипат немесе мән-жайлар критерийлері бойынша бағалайтын болса, анық тривиальды болмауы мүмкін, ал егер олай болмаса, онда олар осы ISA-ның 5-тармағының талаптарына сәйкес жинақталады.

Ақпаратты ашудағы бұрмалаулар

A4. Ашудағы бұрмаланулар, олар жеке немесе жиынтықта қарастырылғанына қарамастан және қандай да бір өлшем, сипат немесе жағдай критерийлері бойынша бағаланғанына қарамастан, анық тривиальды болуы мүмкін. Тривиальды емес ақпаратты ашудағы бұрмаланулар аудиторға осындай бұрмаланулардың тиісті ашылуларға және жалпы қаржылық есептілікке әсерін бағалауға көмектесу үшін біріктіріледі. Осы ISA-ның А 17-тармақта сапалы ашылулардағы бұрмаланулар маңызды болуы мүмкін мысалдар келтірілген.

Бұрмаланудың жинақталуы

A5. A3-A4 тармақтарында сипатталғандай жиналатын сипаттағы немесе мән-жайлардағы бұрмалануларды қорытындылау мүмкін емес, бұл сомалар бұрмаланған жағдайда мүмкін. Алайда, осы ISA-ның 11-тармағы аудитор бұл бұрмалануларды жеке және жиынтықта (яғни, басқа бұрмаланулармен бірге) олардың маңызды екенін анықтау үшін бағалауды талап етеді.

⁶ Мысалы, Халықаралық қаржылық есептілік стандартында 7 (IFRS 7) «Қаржы құралдары: ақпаратты ашу», 42Н тармағында: «кәсіпорын тармақта көрсетілген ақпаратты ашу мақсаттарына жету үшін қажет деп санайтын кез келген қосымша ақпаратты ашуы керек...»

⁷ Мысалы, IFRS компаниядан қосымша ақпаратты ашуды талап етеді, егер IFRS-тың нақты талаптарын сақтау пайдаланушыларға нақты операциялардың, басқа оқиғалар мен шарттардың компанияның қаржылық жағдайы мен қаржылық нәтижелеріне әсерін түсіну үшін жеткіліксіз болса (Халықаралық қаржылық есептілік стандарты 1 «Қаржылық есептілікті ұсыну», 17(с) тармақ).

⁸ ISA 240, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі алаяқтық пен қателіктерді қарастырудағы аудитордың жауапкершілігі*, A1-A7 тармақтар

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

А6. Аудиторға аудит барысында жинақталған бұрмаланулардың әсерін бағалауға және бұрмаланулар туралы ақпаратты басшылыққа және басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізуге көмектесу үшін нақты бұрмаланулар, пайымдауларға негізделген бұрмаланулар мен болжамды бұрмаланулар арасындағы айырмашылықты анықтау пайдалы болуы мүмкін:

- Нақты бұрмаланулар - бұл күмән тудырмайтын бұрмаланулар.
- Пайымдауларға байланысты бұрмаланулар - бұл аудитор негізсіз немесе орынсыз деп санайтын қаржылық есептілікте (есеп саясатын таңдауды немесе қолдануды қоса алғанда) тануға, бағалауға, ұсынуға және ашуға қатысты басшылықтың пайымдауларынан туындайтын сәйкессіздіктер.
- Болжалды бұрмаланулар - бұл аудитордың жиынтықтағы бұрмалануды ең жақсы бағалауы, ол аудиторлық іріктеу кезінде анықталған бұрмалануларды осы үлгілер алынған барлық жиынтыққа жобалауды қамтиды. Болжалды бұрмалануларды анықтау және нәтижелерді бағалау жөніндегі нұсқаулық ISA 530-да берілген.⁹

Тексеру барысында анықталған бұрмалануларды қарау (Сілтеме: 6-7 тармақтар)

А7. Бұрмалау оқшауланған жағдай болмауы мүмкін. Басқа бұрмаланулардың болуы мүмкін екендігінің дәлелі, мысалы, аудитордың бұрмалануы ішкі бақылау жүйесінің бұзылуының немесе ұйым кеңінен қолданған болжамдардың немесе өлшеу әдістерінің жеткіліксіздігінің салдары болып табылатын жағдайларды қамтиды.

А8. Аудит барысында жинақталған жиынтық бұрмаланулар мәнділікке жақындаған кезде, ISA 320-да анықталғандай, аудит барысында жинақталған ықтимал анықталмаған бұрмаланулар мәнділіктен асып кетуі мүмкін деген тәуекелдің қолайсыз төмен деңгейі болуы мүмкін. Анықталмаған бұрмаланулар таңдамалы және таңдамалы емес тәуекелдің болуына байланысты болуы мүмкін.¹⁰

А9. Аудитор басшылықтан аудитор анықтаған бұрмаланудың себебін түсіну, операциялар класындағы нақты бұрмалану сомасын, шоттағы қалдықтарды немесе ақпаратты ашуды анықтау процедураларын орындау және қаржылық есептілікке тиісті түзетулер енгізу үшін операциялар класын, шоттағы қалдықтарды немесе ақпаратты ашуды зерттеуді сұрай алады. қаржылық есептілік. Мұндай талап, мысалы, аудитордың үлгіде анықталған бұрмалануларды ол алынған есепке болжауына негізделуі мүмкін.

Бұрмаланған деректерді хабарлау және түзету (Сілтеме: 8-9 тармақтар)

А10. Бұрмаланулар туралы ақпаратты басшылықтың тиісті деңгейіне уақтылы жеткізу маңызды, өйткені ол басшылыққа операциялар санаттарының бұрмаланғанын, шоттағы қалдықтар мен ақпаратты ашуды бағалауға, аудиторға өзінің келіспейтіндігі туралы хабарлауға және қажетті шараларды қабылдауға мүмкіндік береді. Әдетте, басшылықтың тиісті деңгейі бұрмалануларды бағалауға және қажетті шараларды қабылдауға жауапты және өкілеттігі бар деңгей болып табылады.

А11. Кейбір елдерде заңдар немесе ережелер аудиторды басшылыққа немесе ұйымдағы басқа тұлғаларға белгілі бір бұрмаланулар туралы хабарлауды шектеуі мүмкін. Заңдар немесе ережелер тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекеттерге, соның ішінде ұйымға ескертуге арнайы тыйым салуы мүмкін, мысалы, міндетті аудитор ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға немесе нормативтік актілердің анықталған немесе болжанған бұзылуы туралы хабарлауы керек. Мұндай жағдайларда қарастырылып отырған мәселелер күрделі болуы мүмкін және аудитор заңгерлік кеңес алуы орынды деп санауы мүмкін.

А12. Басшылықтың барлық бұрмалануларды, соның ішінде аудитор хабарлағандарды түзетуі басшылыққа нақты бухгалтерлік есепті жүргізуге және болашақ қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың пайда болу қаупін азайтуға мүмкіндік береді. алдыңғы кезеңдерге қатысты маңызды емес түзетілмеген бұрмаланулардың жиынтық әсеріне байланысты.

А13. ISA 700 (Қайта қаралған) аудитор қаржылық есептіліктің дайындалғанын және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес барлық маңызды аспектілерде ұсынылғанын бағалауды талап етеді. Бұл бағалау ұйымның бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілерін, соның ішінде аудитордың басшылықтың түзетулер енгізуінің себептерін түсінуі әсер етуі мүмкін басшылық пайымдауларының¹¹ мүмкін біржақты көрсеткіштерін қарастыруды қамтиды.

Түзетілмеген бұрмаланулардың салдарын бағалау (Сілтеме: 10-11 тармақтар)

А14. ISA 320 сәйкес аудитордың маңыздылығын анықтау көбінесе ұйымның қаржылық нәтижелерін бағалауға негізделеді, өйткені нақты қаржылық нәтижелер әлі белгісіз болуы мүмкін. Сондықтан, аудитор түзетілмеген

⁹ ISA 530, *Аудиторлық іріктеу*, 14-15 - тармақтар.

¹⁰ ISA 530, 5 (c)-(d) тармақ

¹¹ ISA 700 (Қайта қаралған), 12-тармақ.

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

бұрмаланулардың әсерін бағаламас бұрын, нақты қаржылық нәтижелерге сүйене отырып, ISA 320 бойынша маңыздылық анықтамасын қайта қарау қажет болуы мүмкін.

- A15. ISA 320 жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық (және егер қажет болса, жекелеген сыныптар үшін маңыздылық деңгейлерінің деңгейі немесе деңгейлері), егер аудитор аудит барысында аудиторды бастапқыда басқа соманы (немесе соманы) қабылдауға мәжбүр ететін ақпаратқа ие болса, қайта қаралатынын түсіндіреді.¹² Осылайша, кез-келген маңызды қайта қарау аудитор түзетілмеген бұрмаланулардың әсерін бағаламас бұрын жасалуы мүмкін. Алайда, егер аудитордың ISA 320-ға сәйкес айқындалған маңыздылығын қайта бағалау нәтижесінде (осы ISA-ның 10-тармағын қара), сома (немесе сома) төмен болып шықса, онда аудитор тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін көрсеткіштердің маңыздылығын және одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатының, мерзімдері мен көлемінің орындылығын қайта қарайды, оған аудиторлық қорытынды негізделеді.
- A16. Соманың әрбір жеке бұрмалануы оның тиісті операциялар кластарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға әсерін бағалау үшін қарастырылады, оның ішінде шоттар бойынша қалдықтар асып кетті ме немесе ақпаратты ашу, оның ішінде осы операциялар класы үшін маңыздылық деңгейі асып кетті ме, жоқ па, шоттар бойынша қалдықтар немесе егер бар болса, ақпаратты ашу бар. егер бар болса, ақпаратты ашу.
- A17. Сонымен қатар, сапалы ақпаратты ашудағы әрбір жеке бұрмалау оның тиісті ашуға (ашуға) әсерін және жалпы қаржылық есептілікке жалпы әсерін бағалау үшін қарастырылады. Сапалы ашудағы бұрмаланудың (бұрмаланудың) қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі мен ұйымның нақты жағдайлары тұрғысынан маңызды екендігін анықтау кәсіби пайымдауды қажет ететін мәселе болып табылады. Мұндай бұрмаланулар маңызды болуы мүмкін мысалдарға мыналар жатады:
- Сақтандыру және банк қызметін жүзеге асыратын ұйымдар үшін капиталды басқару мақсаттары, саясаты және процестері туралы ақпараттың дәл емес немесе толық емес сипаттамасы;
 - Пайдалы қазбаларды өндіруді жүзеге асыратын ұйымдар үшін құнсызданудан (мысалы, металға немесе шикізатқа сұраныстың едәуір ұзақ мерзімді төмендеуі) шығынға әкеп соқтырған оқиғалар немесе мән-жайлар туралы ақпаратты жария етпеу;
 - Баланстың маңызды бабы, жиынтық кіріс туралы есеп, капиталдағы өзгерістер туралы есеп немесе ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп үшін есеп саясатының қате сипаттамасы;
 - Халықаралық сауда қызметін жүзеге асыратын ұйымдағы айырбас бағамының сезімталдығының жеткіліксіз сипаттамасы.
- A18. Тұндырылған ISA-ның 11-тармағы талап еткендей, негізсіз суреттер сіздің принтеріңізде маңызды болып табылатындығын анықтаған кезде, аудитор сомалар мен ашылуларда салыстыруға келмейтін бұрмаланулар жібереді. Мұндай кескіндерді бөлек және басқа пішіндерге сәйкес табуға болады. Мысалы, ақпаратты ашуда анықталған бұрмалануларға байланысты аудитор:
- (a) Жүйелі немесе жан-жақты анықталған қателер;
 - (b) Пайдаланушылардың осы мәселені түсінуіне ықпал етуге қабілетті жиынтықта қаралатын бір мәселеге қатысты бірқатар анықталған бұрмалаушылықтар.
- Жинақталған бұрмалануларды қарастыру ISA 700 (Қайта қаралған) 13 (d) тармағына сәйкес қаржылық есептілікті бағалау үшін де пайдалы, ол аудитор қаржылық есептіліктің жалпы ұсынылуына сәйкес келмейтін немесе ашылатын мәселелерді дұрыс түсінуге кедергі келтіретін ақпаратты қосу әсер еткенін қарастыруды талап етеді.
- A19. Егер жеке бұрмалау маңызды деп саналса, онда оның басқа бұрмаланулармен өтелуді екіталай. Мысалы, егер кіріс айтарлықтай жоғары болса, қаржылық есептілік, тіпті егер кірісті бұрмалаудың әсері эквивалентті артық шығындармен толығымен өтелсе де, айтарлықтай бұрмаланады. Шоттың немесе операциялар класының бірдей балансындағы бұрмалануларды өзара есепке алу орынды болуы мүмкін, бірақ тіпті маңызды емес бұрмалануларды өзара есепке алудың орындылығы туралы қорытынды жасамас бұрын, басқа анықталмаған бұрмаланулардың болу қаупін ескеру қажет.¹³
- A20. Жіктеу бұрмалануының маңызды екенін анықтау жіктеу бұрмалануының қарызға немесе басқа шарттық міндеттемелерге әсері, жеке баптарға немесе аралық қорытындыларға әсері және коэффициенттерге әсері сияқты сапалық аспектілерді бағалауды қамтиды. Аудитор жіктеу бұрмалануы жалпы қаржылық есептілік контекстінде маңызды емес деген қорытындыға келетін жағдайлар туындауы мүмкін, дегенмен ол басқа бұрмалануларды бағалау кезінде қолданылатын (қолданылатын) маңыздылық деңгейінен (деңгейлерінен) асып кетуі мүмкін.

¹² ISA 320, 12-тармақ.

¹³ Шот бойынша немесе операциялар класы бойынша бір қалдық шеңберінде бірқатар елеусіз бұрмалануларды анықтау аудитор шот немесе операциялар класы бойынша осы қалдық бойынша елеулі бұрмаланулар тәуекелін қайта бағалауды талап етуі мүмкін.

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

Мысалы, баланс баптары арасындағы бұрмалау, егер бұрмалау сомасы тиісті баланс баптарының мөлшерімен салыстырғанда аз болса және бұрмалау кірістер мен шығыстар туралы есепке әсер етпесе, тұтастай алғанда қаржылық есептілік контекстінде маңызды деп саналмауы мүмкін; немесе кез келген қаржылық көрсеткіш.

A21. Кейбір бұрмалануларға байланысты жағдайлар аудиторды оларды жеке-жеке немесе аудит барысында жинақталған басқа бұрмалаулармен бірге бағалауға мәжбүр етуі мүмкін, тіпті егер олар жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен болса да. Бағалауға әсер етуі мүмкін жағдайларға мынадай бұрмалану шамасы жатады:

- Нормативтік актілердің сақталуына әсер етеді;
- Борыштық міндеттемелер бойынша келісімдердің немесе басқа шарттық талаптардың сақталуына әсер етеді;
- Ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне елеусіз әсер ететін, бірақ болашақ кезеңдердің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін есеп саясатын дұрыс таңдауды немесе қолдануды білдіреді;
- Пайданың немесе басқа тенденциялардың өзгеруін, әсіресе жалпы экономикалық және салалық жағдайлар контекстінде жасырады;
- Ұйымның қаржылық жағдайын, қызмет нәтижелерін немесе ақша ағындарын бағалау үшін қолданылатын көрсеткіштерге әсер етеді;
- Қаржылық есептілікте ұсынылған сегменттер туралы ақпаратқа әсер етеді (мысалы, ұйымның қызметінде немесе кірістілігінде маңызды рөл атқаратын ұйымның сегменті немесе бизнесінің басқа бөлігі үшін мәселенің маңыздылығы);
- Бұл басшылықтың сыйақысының өсуіне әкеледі, мысалы, сыйлықақыларға немесе басқа ынталандыру төлемдеріне қойылатын талаптарды орындау арқылы;
- Аудитордың пайдаланушыларға белгілі алдыңғы хабарламаларды түсінуі тұрғысынан маңызды, мысалы, болжамды пайдаға қатысты;
- Нақты тараптарға қатысты мәселелерге қатысты (мысалы, мәміленің сыртқы тараптары ұйым басшылығының мүшелерімен байланысты ма)
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес талап етілмейтін, бірақ аудитордың пікірінше, пайдаланушылардың ұйымның қаржылық жағдайын, қаржылық нәтижелерін немесе ақша ағындарын түсінуі үшін маңызды ақпараттың болмауы; немесе ұйымның ақша ағындары; немесе
- Аудит жүргізілген қаржылық есептілікті қамтитын құжаттарда ұсынылатын (мысалы, «Ұйым басшылығының талқылауы мен талдауына» немесе «Операциялық және қаржылық шолуға» енгізілетін ақпарат) және мұны негізді түрде күтуге болатын қаржылық есептілікті пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін басқа да ақпаратты қозғайды. 720 (Қайта қаралған) ISA¹⁴ аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттерін реттейді.

Бұл жағдайлар тек мысалдар; олардың барлығы барлық аудиттерде бола бермейді және олардың тізімі міндетті түрде толық емес. Мұндай жағдайлардың болуы міндетті түрде бұрмалану маңызды деген қорытындыға әкелмейді.

A22. 240 ISA¹⁵ Жүргізілетін аудиттің басқа аспектілеріне қатысты алаяқтық әрекеттердің нәтижесі болып табылатын немесе болуы мүмкін бұрмалаудың салдарын, тіпті мұндай бұрмалаудың мөлшері қаржылық есептілік үшін елеулі болмаса да, қалай қарау керектігін түсіндіреді. Жағдайларға байланысты, мысалы, алаяқтық әрекеттерді көрсетуі мүмкін ақпаратты ашудағы бұрмаланулар туындауы мүмкін:

- Басшылықтың пайымдарының біржақтылығы салдарынан туындайтын жаңылыстыратын ақпаратты ашуға байланысты;
- Қаржылық есептіліктегі мәселелерді дұрыс түсінуді қиындатуға алып келетін ақпаратты ауқымды түрде қайталап немесе ақпараты аз ашып көрсету арқылы жүзеге асырылады.

Бұрмаланулардың операция түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға әсерін және ақпаратты ашуды қарау кезінде аудитор 200 ISA¹⁶ сәйкес кәсіби скептицизмді қолданады.

A23. Алдыңғы кезеңдерге қатысты маңызды емес түзетілмеген бұрмаланулардың жиынтық әсері ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігі үшін маңызды болуы мүмкін. Аудитордың ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктегі осындай түзетілмеген бұрмалануларды бағалаудың бірнеше қолайлы тәсілдері бар. Бағалаудың бірдей тәсілін қолдану кезеңнен кезеңге дәйектілікті қамтамасыз етеді.

¹⁴ ISA 720 (Қайта қаралған), *Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері*

¹⁵ ISA 240, 36-тармақ.

¹⁶ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу*, 15-тармақ.

АУДИТ БАРЫСЫНДА АНЫҚТАЛҒАН БҰРМАЛАНУЛАРДЫ БАҒАЛАУ

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекиеліктері

- A24. Мемлекеттік сектор кәсіпорны бұрмаланудың маңызды екендігін бағалауға аудит жүргізген жағдайда, аудитордың заңмен, ережелермен немесе басқа да өкілеттіктермен белгіленген кейбір мәселелер, соның ішінде алаяқтық туралы есеп беру міндеттері де әсер етуі мүмкін.
- A25. Сонымен қатар, қоғамдық мүдделер, есеп беру, адалдық және, атап айтқанда, реттеуші органдардың тиімді қадағалауын қамтамасыз ету сияқты мәселелер осы немесе басқа мақаланың табиғаты бойынша маңызды екендігін бағалауға әсер етуі мүмкін. Бұл әсіресе заңдарды, ережелерді және басқа да мемлекеттік талаптарды сақтауға қатысты мәселелерге қатысты.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс жасау (Сілтеме: 12-тармақ)

- A26. Егер түзетілмеген бұрмаланулар басқаруға жауапты тұлғаларға хабарланған болса және бұл тұлғалар да басқаруға жауапты болса, онда олар туралы басқару функцияларын орындайтын (орындайтын) тұлғаға (тұлғаларға) қайта хабарлаудың қажеті жоқ. Алайда, аудитор басқаруға жауапты тұлғаға (тұлғаларға) хабарлама аудитор басшы ретінде араласатын барлық тұлғаларға тиісті түрде хабарлайтынына сенімді болуы керек.¹⁷
- A27. Егер жекелеген елеусіз түзетілмеген бұрмаланулар көп болса, аудитор түзетілмеген бұрмаланулардың саны мен жалпы ақшалай көрінісі туралы ақпарат бере алады, әр түзетілмеген бұрмаланулардың егжей-тегжейлері туралы емес.
- A28. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор басқаруды басқаратын тұлғаларға аудитор алуы керек жазбаша ұсыныстарды хабарлауды талап етеді (осы ISA-ның 14-тармағын қара).¹⁸ Аудитор басқарушыға жауапты тұлғалармен байланысты жағдайларда бағаланған бұрмаланулардың мөлшері мен сипатын, сондай-ақ болашақ қаржылық есептіліктің ықтимал салдарын ескере отырып, түзетілмеген бұрмаланулардың себептері мен салдарын талқылай алады.

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 14 тармақ)

- A29. Қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалардан Елеулі бұрмалануларды түзету мақсатында қаржылық есептілікті түзетуді талап ететіндіктен, аудитор олардан түзетілмеген бұрмалануларға қатысты жазбаша куәлік алуы керек. Кейбір жағдайларда басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар кейбір түзетілмеген бұрмалануларды бұрмалау деп санамауы мүмкін. Осы себепті олар өздерінің жазбаша мәлімдемесіне: «біз бұл тармақтармен келіспейміз ... және ... бұрмаланулар болып табылады, өйткені [себептерін сипаттау]». Алайда, мұндай ұсынысты алу аудиторды түзетілмеген бұрмаланулардың әсері туралы қорытынды жасау қажеттілігінен босатпайды.

Құжаттама (Сілтеме: 15-тармақ)

A30. Түзетілмеген бұрмаланулар туралы аудиторлық құжаттама мыналарды қамтуы мүмкін:

- (a) Түзетілмеген бұрмаланулардың жиынтық әсерін талдау;
- (b) Операциялардың белгілі бір түрлеріне, шоттар бойынша қалдықтарға немесе егер бар болса, ақпаратты ашуға қатысты маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері асып кеткенін бағалау;
- (c) Түзетілмеген бұрмаланулардың негізгі коэффициенттерге немесе үрдістерге және заңнаманың, реттеуші органдардың және шарттық міндеттемелердің (мысалы, борыштық шектеулердің) талаптарын ұстануға әсерін бағалау.

¹⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), 13-тармақ

¹⁸ ISA 260 (Қайта қаралған), 16 (c) (iii) тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 500

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-2
Күшіне ену күні	3
Мақсаты	4
Анықтамалар	5
Талаптар	
Аудиторлық дәлелдемелер тиісінше жеткіліктілігі	6
Тексерудің дәлелі ретінде пайдалануға жататын ақпарат	7-9
Аудиторлық деректерді алу үшін тексеру элементтерін таңдау	10
Аудиторлық деректердің сенімділігіне сәйкессіздік немесе күмән	11
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Сыртқы ақпарат көздері	A1-A4
Аудиторлық дәлелдемелер тиісінше жеткіліктілігі	A5-A29
Тексерудің дәлелі ретінде пайдалануға жататын ақпарат	A30-A62
Аудиторлық деректерді алу үшін тексеру элементтерін таңдау	A63-A67
Аудиторлық деректердің сенімділігіне сәйкессіздік немесе күмән	A68

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 500 Аудиторлық дәлелдемелер ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілікті аудиттеу кезінде аудиторлық дәлелдемелер болып табылатындығын түсіндіреді және аудитордың пікірі негізделген тұжырымдар жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау міндетін қарастырады.
2. Осы ISA аудит барысында алынған барлық аудиторлық дәлелдемелерге қолданылады. Басқа ISA аудиттің нақты аспектілеріне (мысалы, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹), белгілі бір тақырыпқа қатысты алынатын аудиторлық дәлелдерге (мысалы, ISA 570 (Қайта қаралған)²), аудиторлық дәлелдемелерді алудың нақты процедураларына (мысалы, ISA 520)³, сондай-ақ жеткілікті түрде алынған-алынбағанын бағалауға қатысты тиісті аудиторлық дәлелдемелер (ISA 200⁴ және ISA 330⁵)

Күшіне ену күні

3. ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

4. Аудитордың мақсаты аудитордың пікіріне негізделген қорытындылар жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға бағытталған аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау болып табылады.

Анықтамалар

5. ISA мақсаттары үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар:
 - (a) Бухгалтерлік есеп деректері – Түпнұсқа бухгалтерлік жазбалардың жазбалары және растайтын құжаттар, мысалы, чектер мен электронды ақша аударымдарының жазбалары; шот-фактуралар; келісімшарттар; бас және көмекші кітаптар; журнал жазбалары және ресми журнал жазбаларында көрсетілмеген қаржылық есептіліктің басқа түзетулері; сондай-ақ жазбалар, мысалы, жұмыс кестелері және шығындарды бөлуді растайтын электрондық кестелер, есептеулер, салыстырулар және ақпаратты ашу.
 - (b) Тиісті сипат (аудиторлық дәлелдемелер) – Аудиторлық дәлелдемелерді сапалы бағалау, яғни аудиторлық пікір негізделген қорытындыларды растау үшін олардың орындылығы мен сенімділігі.
 - (c) Аудиторлық дәлелдемелер – Аудиторлық пікір негізделетін тұжырымдарды қалыптастыру кезінде аудитор пайдаланатын ақпарат. Аудиторлық дәлелдемелер қаржылық есептілік негізделетін бухгалтерлік есеп деректеріндегі ақпаратты да, өзге де ақпаратты да қамтиды.
 - (d) Сыртқы *ақпарат көзі* – Қаржылық есептілікті дайындау кезінде ұйым пайдаланған немесе аудитор аудиторлық дәлел ретінде алған ақпаратты ұсынатын сыртқы тұлға немесе ұйым, мұндай ақпарат пайдаланушылардың кең ауқымына жарамды болған кезде. Егер ақпаратты басшылықтың сарапшысы, қызмет көрсететін ұйым⁶ немесе аудитордың сарапшысы⁷ ретінде әрекет ететін жеке тұлға немесе ұйым ұсынған болса, онда бұл жеке тұлға немесе ұйым осы нақты ақпаратқа қатысты сыртқы ақпарат көзі болып саналмайды. (A1-A4 тармақтарын қара)
 - (e) Басшылық сарапшысы – Бухгалтерлік есептен немесе аудиттен ерекшеленетін белгілі бір салада білімі мен тәжірибесі бар, осы саладағы жұмыс нәтижелерін ұйым қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланатын тұлға немесе ұйым.
 - (f) Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі – Аудиторлық дәлелдемелерді сандық бағалау. Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің саны аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауға, сондай-ақ аудиторлық дәлелдемелердің сапасына байланысты болады.

Талаптар

Аудиторлық дәлелдемелер тиісінше жеткіліктілігі

6. Аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мақсатында жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеп, орындауы керек. (Сілтеме: A5 - A29 тармақтары).

¹ ISA 315 (Қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

² ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

³ ISA 520 *Аналитикалық процедуралар*»,

⁴ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*

⁵ ISA 330, *Аудитордың бағаланған тәуекелдерге процедуралары*

⁶ ISA 402, *Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері, 8-тармақ*

⁷ ISA 620, *Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану, 6-тармақ*

Тексерудің дәлелі ретінде пайдалануға жататын ақпарат

7. Аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде аудитор аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпараттың, оның ішінде сыртқы көздерден алынған ақпараттың орындылығы мен сенімділігін қарастырады. (Сілтеме: А34 – А44 тармақтары).
8. Егер аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпарат басқару маманының жұмысын қолдана отырып дайындалса, аудитор қажет болған жағдайда аудитордың мақсаттары үшін осы маманның жұмысының маңыздылығын қарастыруы керек (Сілтеме: А45 – А47 тармақтары)
 - (a) Осы маманның құзыреттілігін, біліктілігін және объективтілігін бағалау (Сілтеме: А48 – А54 тармақтары)
 - (b) Осы маманның жұмысы туралы түсінік алу; және (Сілтеме: А55-А58 тармақтары)
 - (c) Тиісті мәлімдемені растайтын дәлел ретінде осы маманның жұмысын пайдаланудың орындылығын бағалау. (Сілтеме: А59-тармағы).
9. Аудитор дайындаған ақпаратты пайдалану кезінде аудитор бұл ақпараттың аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті сенімді екендігін, оның ішінде егер бұл жағдайда орынды болса, бағалауы керек:
 - (a) Ақпараттың дәлдігі мен толықтығы туралы аудиторлық дәлелдерді алу; және (Сілтеме: А60-А61 тармақтар);
 - (b) Ақпараттың аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті дәл және егжей-тегжейлі екенін бағалау. (Сілтеме: А62-тармағы).

Аудиторлық деректерді алу үшін тексеру элементтерін таңдау

10. Бақылау және егжей-тегжейлі тестілеу тесттерін әзірлеу кезінде аудитор аудиторлық процедураның мақсатына жету үшін тиімді тестілеу объектілерін таңдау тәсілдерін анықтауы керек. (Сілтеме: А63-А67 тармақтары)

Аудиторлық деректердің сенімділігіне сәйкессіздік немесе күмән

11. Мына жағдайда:
 - (a) Бір бір көзден алынған аудиторлық дәлелдемелер басқа көзден алынған дәлелдемелермен келіспейді; немесе
 - (b) Аудитор аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігіне күмән келтірсе, аудитор осы мәселені шешу үшін аудиторлық процедураларға қандай өзгерістер немесе толықтырулар қажет екенін анықтап, егер бар болса, аудиттің басқа аспектілеріне осы мәселенің әсерін қарастыруы керек (Сілтеме: А68-тармағы).

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Сыртқы ақпарат көздері (Сілтеме: 5 (d) тармағы)

- A1. Сыртқы ақпарат көздері баға қызметтері, мемлекеттік ұйымдар, орталық банктер немесе танылған қор биржалары бола алады. Сыртқы көздерден алуға болатын ақпараттың мысалдары:
 - Бағалар және олармен байланысты деректер;
 - Тарихи және болжамды жұмыссыздық деңгейлері, экономикалық өсу қарқыны немесе санақ деректері сияқты макроэкономикалық деректер;
 - Несие тарихы туралы мәліметтер;
 - Белгілі бір салалар бойынша деректер, мысалы, кейбір өндіруші салалар үшін қалпына келтіру шығындарының индексі, аудитория туралы ақпарат немесе ойын-сауық индустриясындағы жарнамадан түсетін кірісті анықтау үшін пайдаланылатын рейтингтер; және
 - Өмірді сақтандыру және зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы міндеттемелерді анықтау үшін пайдаланылатын өлім кестелері.
- A2. Ақпараттың белгілі бір жиынтығы пайдаланушылардың кең ауқымы үшін қолайлы болуы ықтимал және егер сыртқы тұлға немесе ұйым оны көпшілікке тегін берсе немесе оны ақылы түрде пайдаланушылардың кең ауқымына қолжетімді етсе, белгілі бір пайдаланушының әсер ету ықтималдығы аз. Ақпараттың пайдаланушылардың кең ауқымына сәйкес келетіндігін анықтау үшін ұйымның сыртқы ақпарат көзіне әсер ету қабілетін ескере отырып, пайымдау қажет болуы мүмкін.
- A3. Бөгде жеке тұлға немесе ұйым қандай да бір нақты ақпарат жиынтығына қатысты бір мезгілде сыртқы ақпарат көзі және басшылық сарапшысы немесе қызмет көрсететін ұйым немесе аудитор сарапшысы бола алмайды.
- A4. Алайда, сыртқы тұлға немесе ұйым, мысалы, бір ақпарат жиынтығын ұсынған кезде басшылықтың сарапшысы бола алады, бірақ басқа ақпарат жиынтығын ұсынған кезде сыртқы ақпарат көзі ретінде әрекет ете алады. ақпарат, бірақ

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

басқа ақпарат жиынтығын ұсынған кезде сыртқы ақпарат көзі ретінде әрекет ете алады. Кейбір жағдайларда сыртқы тұлға немесе ұйым сыртқы ақпарат көзі ретінде әрекет ететінін немесе белгілі бір ақпарат жиынтығына қатысты басшылықтың сарапшысы ретінде әрекет ететінін анықтау үшін кәсіби пікір қажет болуы мүмкін. Мысалы:

- Сыртқы тұлға немесе ұйым географиялық аймаққа қатысты жалпыға қолжетімді ақпарат сияқты пайдаланушылардың кең ауқымы пайдалануға жарамды жылжымайтын мүлік бағасы туралы ақпаратты бере алады және берілген ақпарат жиынтығына қатысты сыртқы ақпарат көзі ретінде анықталуы мүмкін. Сол сыртқы ұйым ұйымның фактілері мен жағдайларына арнайы сәйкес келетін ұйымның жылжымайтын мүлік портфеліне тапсырыс бойынша бағалау жүргізу кезінде басшылық немесе аудиторлар үшін сарапшы бола алады.
- Кейбір актуарлық ұйымдар өлім-жітім кестелерін жалпыға ортақ пайдалану үшін жариялайды, егер оларды ұйым пайдаланса, олар жалпы сыртқы ақпарат көзі болып саналады. Актуарлық ұйым ұйымның әртүрлі зейнетақы жоспарлары бойынша зейнетақы міндеттемелерін анықтауда басшылыққа көмек көрсету үшін ұйымның нақты жағдайларын ескеретін басқа ақпарат бойынша басшылықтың сарапшысы бола алады.
- Үшінші тарап маманы немесе ұйымы бақыланатын нарық жоқ бағалы қағаздардың әділ құнын бағалау үшін модельдерді қолдану тәжірибесіне ие болуы мүмкін. Егер сыртқы тұлға немесе ұйым осы білім мен тәжірибені белгілі бір ұйым үшін арнайы бағалау жасау кезінде қолданса және бұл жұмысты басшылық қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданса, онда мұндай тұлға немесе ұйым осы ақпаратқа қатысты басшылықтың сарапшысы болуы мүмкін. Екінші жағынан, егер сыртқы тұлға немесе ұйым көпшілікке бағаны немесе жеке баға мәмілелері туралы ақпаратты ұсынса және ұйым бұл ақпаратты өзінің бағалау әдістемелерінде қолданса, онда мұндай сыртқы тұлға немесе ұйым осы ақпаратқа қатысты сыртқы ақпарат көзі болуы мүмкін.
- Сыртқы тұлға немесе ұйым пайдаланушылардың кең ауқымына сәйкес келетін саладағы тәуекелдер немесе жағдайлар туралы ақпаратты жариялай алады. Егер мұндай ақпаратты ұйым тәуекелдер туралы ақпаратты ашуды дайындауда қолданса, (мысалы, IFRS 7⁸ талаптарына сәйкес) ол әдетте сыртқы көзден алынған ақпарат ретінде қарастырылады. Алайда, егер ұйым өзінің білімі мен тәжірибесін ұйымның жағдайына бейімделген тәуекелдер туралы ақпаратты әзірлеу үшін пайдалану үшін сол типтегі ақпаратқа арнайы тапсырыс берсе, онда сыртқы тұлға немесе ұйым көшбасшылық сарапшы ретінде әрекет етуі мүмкін.
- Үшінші тарап немесе ұйым өз тәжірибесін пайдаланушылардың кең ауқымы қол жетімді және пайдалануға жарамды ағымдағы және болашақ нарық туралы ақпарат беру үшін пайдалана алады. Егер оны ұйым бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде қолданылуы керек болжамдар туралы шешім қабылдауға көмектесу үшін пайдаланса, онда мұндай ақпарат сыртқы көзден алынған ақпарат болуы мүмкін. Егер сол типтегі ақпаратты ұйым ұйымның нақты фактілері мен жағдайларына қатысты ағымдағы және болашақ тенденциялар туралы ақпарат алу үшін пайдаланса, онда сыртқы тұлға немесе тұлға басшылық үшін сарапшы ретінде әрекет етуі мүмкін.

Аудиторлық дәлелдемелер тиісінше жеткіліктілігі (Сілтеме: 6-тармақ)

- A5. Аудиторлық дәлелдемелер аудитордың пікірі мен қорытындысын негіздеу үшін қажет. Олар жинақтаушы сипатқа ие және негізінен аудит барысында орындалатын аудиторлық процедуралардың нәтижесінде алынады. Дегенмен, олар алдыңғы аудиттер сияқты басқа көздерден алынған ақпаратты (аудитор мұндай ақпараттың ағымдағы тексеру үшін аудиторлық дәлел ретінде орынды және сенімді болып қалатынын бағалаған жағдайда⁹) немесе фирманың тұтынушыларды қабылдау және сақтау сапасын бақылау процедураларын қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, аудиторлық дәлелдемелердің маңызды көздері ұйымның бухгалтерлік есебі және басқа да ішкі көздер. Аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы мүмкін ақпарат басқару маманының жұмысын пайдалана отырып дайындалуы немесе сыртқы ақпарат көзінен алынуы мүмкін. Аудиторлық дәлелдемелерге басшылықтың талаптарын растайтын және қолдайтын ақпарат, сондай-ақ осы талаптарға қайшы келетін ақпарат кіреді. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда ақпараттың жоқтығын (мысалы, басшылықтың сұралған мәлімдемені ұсынудан бас тартуы) аудитор пайдаланады, сондықтан аудиторлық дәлел болып табылады.
- A6. Аудитордың пікір қалыптастыру жұмысының негізгі бөлігі аудиторлық дәлелдемелерді алу және бағалау болып табылады. Аудиторлық дәлелдемелерді алуға бағытталған аудиторлық процедуралар сұрауға қосымша инспекцияны, бақылауды, бастауды, қайта санауды, қайталауды және аналитикалық процедураларды қамтуы мүмкін, көбінесе белгілі бір комбинацияда. Сұрау маңызды аудиторлық дәлелдерді, соның ішінде бұрмаланудың дәлелдерін ұсына алатынына қарамастан, сұрау салудың өзі әдетте мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмаланулардың жоқтығына жеткілікті аудиторлық дәлелдер бермейді.
- A7. 200 ISA¹⁰ түсіндірілгендей, аудитор аудиторлық тәуекелді (яғни қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған жағдайларда аудитордың орынсыз пікір қалыптастыру қаупін) қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті санын алған кезде ақылға қонымды сенімділікке қол жеткізіледі.

⁸ Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарты (IFRS) 7 *Қаржы құралдары: Ақпаратты ашу*

⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 16 - тармақ

¹⁰ ISA 200, 5-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- A8. Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығы өзара байланысты. Жеткіліктілік - бұл аудиторлық дәлелдемелер санының өлшемі. Қажетті дәлелдемелердің санына аудитордың бұрмалау тәуекелдерін бағалауы әсер етеді (бағаланған тәуекелдер неғұрлым жоғары болса, соғұрлым көп дәлел қажет болады) және сол дәлелдемелердің сапасы (сапа неғұрлым жоғары болса, соғұрлым аз дәлел қажет болуы мүмкін). Дегенмен, көбірек аудиторлық дәлелдер алу олардың сапасының төмендігін өтемеуі мүмкін.
- A9. Барабарлық - бұл аудиторлық дәлелдемелердің сапасының өлшемі, яғни аудитордың пікіріне негізделген тұжырымдарды негіздеу үшін олардың орындылығы мен сенімділігі. Дәлелдердің сенімділігі олардың қайнар көзі мен сипатына, сондай-ақ олар алынған нақты жағдайларға байланысты.
- A10. ISA 330 аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдердің алынғанын анықтауды талап етеді. Аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу, бұл аудиторға аудиторлық пікірге негізделген қорытындылар жасауға мүмкіндік береді, бұл кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады.¹¹ ISA200-де аудиторлық процедуралардың сипаты, қаржылық есептіліктің уақтылы ұсынылуы, пайда мен шығындар балансы сияқты мәселелер қарастырылады, бұл аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті екендігі туралы кәсіби пікірі үшін маңызды факторлар болып табылады.

Тексеру нәтижелері туралы деректердің көздері

- A11. Аудиторлық дәлелдемелердің бір бөлігі бухгалтерлік есепті тексеру үшін аудиторлық процедураларды орындау арқылы алынады, мысалы, талдау және шолу, қаржылық есептілікті дайындау процесінде орындалатын процедураларды қайталау, сондай-ақ бір ақпараттың байланысты түрлері мен қосымшаларын салыстыру. Осындай процедураларды орындау нәтижесінде аудитор бухгалтерлік жазбалардың ішкі дәйекті және қаржылық есептілікке сәйкес келетіндігін анықтай алады.
- A12. Жеке қарастырылған аудиторлық дәлелдерге қарағанда, әр түрлі көздерден немесе әр түрлі типтерден алынған дәйекті аудиторлық дәлелдер үлкен сенімділік береді. Мысалы, субъектіден тәуелсіз дереккөзден алынған растайтын ақпарат аудитордың бухгалтерлік жазбалардағы куәліктер, жиналыс хаттамалары немесе басшылықтың мәлімдемелері сияқты ішкі аудиторлық дәлелдерден алатын сенімділігін арттыруы мүмкін.
- A13. Аудитор аудиторлық дәлел ретінде пайдалана алатын субъектіге тәуелсіз көздерден алынған ақпарат үшінші тараптардың растауларын және сыртқы көзден алынған ақпаратты, соның ішінде талдаушылардың есептерін және бәсекелестер туралы салыстырмалы деректерді (эталондық деректер) қамтуы мүмкін.

Аудиторлық дәлелдемелерді жинауға арналған аудиторлық процедуралар

- A14. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 330 талаптарына сәйкес аудитордың пікірі негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін аудиторлық дәлелдер:
- (a) Тәуекелдерді бағалау процедураларды;
 - (b) Мыналарды:
 - (i) ISA қажет болған кезде немесе аудитор мұны шешкен кезде бақылау сынақтарды; және
 - (ii) Дәлелдеу сынақтары мен аналитикалық процедураларды қоса алғанда, мәні бойынша процедураларды қамтитын басқа да аудиторлық процедураларды орындау арқылы алынады.
- A15. Төмендегі A18-A29 тармақтарда сипатталған аудиторлық процедуралар аудитор қолданатын контексте байланысты тәуекелдерді бағалау процедуралары, бақылау сынақтары немесе процедуралар ретінде пайдаланылуы мүмкін. ISA 330 түсіндіргендей, алдыңғы аудиттер кезінде алынған аудиторлық дәлелдер, егер аудитор олардың тұрақты маңыздылығын анықтау үшін аудиторлық процедураларды орындаса, белгілі бір жағдайларда тиісті аудиторлық дәлел бола алады.¹²
- A16. Аудиторлық процедуралардың сипаты мен мерзіміне қаржылық ақпараттың бір бөлігі тек электронды түрде немесе белгілі бір уақытта немесе кезеңде ғана қол жетімді болуы әсер етуі мүмкін. Мысалы, жеткізілім тапсырыстары мен шот-фактуралар сияқты бастапқы құжаттар, егер ұйым электрондық сауданы қолданса, тек электронды түрде болуы мүмкін немесе егер ұйым ақпаратты сақтау мен іздеуді жеңілдету үшін кескінді өңдеу жүйелерін қолданса, сканерлеуден кейін қабылданбауы мүмкін.
- A17. Кейбір электрондық ақпаратты белгілі бір уақыт өткеннен кейін іздеу мүмкін болмауы мүмкін, мысалы, файлдар өзгерген кезде және файлдардың сақтық көшірмелері жоқ. Тиісінше, аудитор ұйымның деректерді сақтау саясатын қолдану нәтижесінде аудитордың тексеруі үшін кейбір ақпаратты сақтауды немесе осы ақпарат қол жетімді болған кезде аудиторлық процедураларды орындауды талап етуі мүмкін.

¹¹ ISA 330, 26-тармақ.

¹² ISA 330, A36 тармақ

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

Инспекциялау

- A18. Инспекция ішкі және сыртқы жазбаларды немесе құжаттарды қағаз түрінде, электронды түрде немесе басқа түрде тексеруді немесе активті физикалық тексеруді қамтиды. Жазбалар мен құжаттарды тексеру олардың сипаты мен қайнар көзіне, ал ішкі жазбалар мен құжаттар жағдайында олардың жасалуын бақылау құралдарының тиімділігіне байланысты сенімділіктің әртүрлі дәрежесіндегі аудиторлық дәлелдемелерді алуға мүмкіндік береді. Бақылау құралдарын сынау үшін қолданылатын тексерудің мысалы-жазбаларды рұқсаттардың бар-жоғын тексеру.
- A19. Кейбір құжаттар активтің бар екендігі туралы тікелей аудиторлық дәлелі ретінде қызмет етеді, мысалы, акция немесе облигация сияқты қаржы құралын ұсынатын құжат. Мұндай құжаттарды тексеру міндетті түрде меншік құқығына немесе құнына аудиторлық дәлел бола бермейді. Сонымен қатар, орындалған шартты тексеру ұйымның бухгалтерлік есеп саясатын қолдануына қатысты аудиторлық дәлелдер бере алады, мысалы, кірісті тану.
- A20. Материалдық активтерді тексеру олардың бар екендігі туралы сенімді аудиторлық дәлелдер бере алады, бірақ міндетті түрде ұйымның құқықтары мен міндеттері немесе активтердің құнын бағалау емес. Жеке тауарлық-материалдық құндылықтарды тексеру олардың физикалық есептелуін бақылаумен қатар жүруі мүмкін.

Бақылау

- A21. Бақылау басқа тұлғалар орындайтын процесті немесе процедураны бақылаудан тұрады, мысалы, аудитор ұйым қызметкерлерінің тауарлық-материалдық құндылықтарды есептеуін немесе бақылау процедураларын орындауын бақылайды. Бақылау процестің немесе процедураның орындалуы туралы дәлелдер алуға мүмкіндік береді, бірақ ол бақылау жүргізілетін уақытпен және бақылау әрекеті процестің немесе процедураның орындалуына әсер етуі мүмкін екендігімен шектеледі. Тауарлық-материалдық құндылықтарды есептеуді бақылау бойынша қосымша нұсқауларды ISA501-ден қара.¹³

Сыртқы растау

- A22. Сыртқы растау - бұл аудитор үшінші тараптың (растаушы тараптың) қағаз, электрондық немесе басқа тасымалдағыштағы тікелей жазбаша жауабы түрінде алған аудиторлық дәлел. Сыртқы растау процедуралары көбінесе шоттардағы белгілі бір қалдықтар мен олардың элементтеріне қатысты талаптарды қарау кезінде орынды болады. Алайда, сыртқы растаулар тек шоттардағы қалдықтармен шектелмеуі керек. Мысалы, аудитор ұйым үшінші тараптармен жасасқан келісімдердің немесе мәмілелердің шарттарын Растауды сұрай алады; растау туралы өтініш келісімге қандай да бір өзгерістер енгізілгенін және егер солай болса, тиісті мәліметтер қандай екенін білу үшін жасалуы мүмкін. Сыртқы растау процедуралары сонымен қатар белгілі бір шарттардың жоқтығы туралы аудиторлық дәлелдер алу үшін қолданылады, мысалы, кірісті тануға әсер етуі мүмкін «жанама келісімнің» болмауы. Қосымша нұсқауларды ISA 505-тен қара.¹⁴

Қайта есептеу

- A23. Қайта есептеу құжаттардың немесе жазбалардың математикалық дәлдігін тексеруден тұрады. Қайта есептеу қолмен немесе электронды түрде жүргізілуі мүмкін.

Қайта өткізу

- A24. Қайта жүргізу аудитордың тәуелсіз процедураларын немесе ұйымның ішкі бақылау жүйесі аясында жүргізілген бақылау әрекеттерін қолдануды қамтиды.

Аналитикалық процедуралар

- A25. Аналитикалық процедуралар қаржылық және қаржылық емес мәліметтер арасындағы сенімді қатынастарды талдау арқылы қаржылық ақпаратты бағалаудан тұрады. Аналитикалық процедуралар сонымен қатар басқа тиісті ақпаратқа сәйкес келмейтін немесе күтілетін мәндерден айтарлықтай ерекшеленетін анықталған ауытқуларды немесе қатынастарды қажетті зерттеуді қамтиды. Толығырақ нұсқаулар ISA 520-да берілген.

Сұрау салу

- A26. Сауалнама ұйымның ішінде де, сыртында да қаржылық және қаржылық емес тұлғалардан ақпарат алудан тұрады. Сұрау басқа аудиторлық процедуралардан басқа аудит барысында кеңінен қолданылады. Өтініштер ресми жазбаша тілден бейресми ауызша тілге дейін болуы мүмкін. Сұрауларға жауаптарды бағалау анықтама беру процесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

¹³ ISA 501, Аудиторлық дәлелдемелер-жеке позициялар бойынша нақты ойлар

¹⁴ ISA 505, Сыртқы растаулар

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- A27. Сұрауларға жауаптар аудиторға бұрын қол жетімді емес ақпаратты немесе растайтын аудиторлық дәлелдерді ұсына алады. Сонымен қатар, жауаптар аудитор алған басқа ақпараттан айтарлықтай ерекшеленетін ақпаратты бере алады, мысалы, басшылықтың бақылаудан бас тарту мүмкіндігі туралы ақпарат. Кейбір жағдайларда жауаптар аудиторға қосымша аудиторлық процедураларды өзгертуге немесе орындауға негіз береді.
- A28. Сұраулар кезінде алынған дәлелдемелерді растау көбінесе ерекше маңызға ие болғанымен, басшылықтың ниеті туралы сұраулар болған жағдайда, басшылықтың ниетін растайтын қолда бар ақпарат шектеулі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда басшылықтың мәлімделген ниеттерді іске асыру тарихын, басшылықтың белгілі бір іс-қимыл бағытын қабылдауының мәлімделген себептерін, сондай-ақ басшылықтың іс-қимыл бағытын және басшылықтың белгілі бір іс-қимыл бағытын жүзеге асыру қабілетін түсінуі сұрау салу барысында алынған дәлелдемелерді растау үшін тиісті ақпарат бере алады.
- A29. Кейбір мәселелер бойынша аудитор аудитордың қорытындыларын растау үшін басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан жазбаша куәліктер алу қажет деп санауы мүмкін. басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар, қажет болған жағдайда, ауызша сұрауларға жауаптарды растау үшін. Қосымша нұсқауларды ISA 580-ді қара.¹⁵

Тексерудің дәлелі ретінде пайдалануға жататын ақпарат

Орындылық және сенімділік (Сілтеме:7-тармақ)

- A30. A5 тармағында атап өтілгендей, аудиторлық дәлелдер негізінен аудит барысында орындалатын аудиторлық процедуралардан алынғанымен, олар алдыңғы аудитор, фирманың клиенттерді қабылдау және ұстап қалу сапасын бақылау процедуралары, сондай-ақ заңнамада, ережелерде немесе ережелерде көзделген кейбір қосымша міндеттер сияқты басқа көздерден алынған ақпаратты қамтуы мүмкін. тиісті этикалық талаптар (мысалы, ұйымның заңдар мен ережелерді сақтамауына қатысты). Барлық аудиторлық дәлелдемелердің сапасы олар негізделген ақпараттың орындылығы мен сенімділігіне байланысты.

Орындылық

- A31. Сәйкестік логикалық қатынастармен немесе аудиторлық процедураның мақсатына және қажет болған жағдайда қарастырылып отырған тұжырымға деген көзқараспен байланысты. Аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың орындылығына аудиттің бағыты әсер етуі мүмкін. Мысалы, егер аудиторлық процедураның мақсаты кредиторлық берешектің бар-жоғын тексеру немесе оны асыра бағалау болса, онда есепте көрсетілген кредиторлық берешекті тестілеу тиісті аудиторлық процедура болуы мүмкін. Екінші жағынан, егер аудиттің мақсаты кредиторлық берешектің бар-жоғын немесе бағасын тексеру болса, онда тіркелген кредиторлық берешекті тексеру маңызды болмайды, бірақ кейінгі төлемдер, төленбеген шот-фактуралар, жеткізушілердің ведомостары және келісілмеген қабылдау туралы есептер сияқты ақпаратты тексеру маңызды болуы мүмкін.
- A32. Аудиторлық процедуралардың белгілі бір жиынтығы кейбір талаптарға қатысты, бірақ басқаларына қатысы жоқ аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады. Мысалы, кезең аяқталғаннан кейін дебиторлық берешекті алуға байланысты құжаттаманы зерделеу бар және бағалауға қатысты аудиторлық дәлелдер бере алады, бірақ міндетті түрде кесуге қатысты емес. Сол сияқты, қорлардың болуы сияқты бір мәлімдемеге қатысты аудиторлық дәлелдемелерді алу басқа мәлімдемеге қатысты аудиторлық дәлелдемелерді алуды алмастырмайды, мысалы, осы қорларды бағалау. Екінші жағынан, әртүрлі көздерден немесе әртүрлі сипаттағы аудиторлық дәлелдер көбінесе бір мәлімдемеге қатысты болуы мүмкін.
- A33. Бақылау құралдарының сынақтары бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланулардың, бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланулардың алдын алуға немесе анықтауға және түзетуге қатысты бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалауға арналған. Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін бақылау құралдарының сынақтарын әзірлеу бақылау құралдарының тиімді жұмыс істейтінін көрсететін шарттарды (сипаттамаларды немесе белгілерді) және тиісті жұмыс істеуден ауытқуларды көрсететін шарттарды анықтауды қамтиды. Содан кейін бұл шарттардың болуын немесе болмауын аудитор тексере алады.
- A34. Процедуралар негізінен мәлімдемелер деңгейінде елеулі бұрмалануларды анықтауға арналған. Оларға егжей-тегжейлі тесттер мен маңызды аналитикалық процедуралар кіреді. Процедураларды әзірлеу негізінен тексеру мақсатына сәйкес келетін және тиісті мәлімдемедегі бұрмалануды білдіретін жағдайларды анықтауды қамтиды.

Сенімділік

- A35. Аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпараттың дұрыстығына, демек, аудиторлық дәлелдемелердің өзіне олардың және олар алынған жағдайлардың, соның ішінде қажет болған жағдайда олардың дайындалуын және жұмыс күйінде сақталуын бақылау құралдары әсер етеді. Сондықтан аудиторлық дәлелдемелердің әртүрлі түрлерінің сенімділігіне қатысты жалпылау маңызды ерекшеліктерге байланысты. маңызды ерекшеліктерден. Аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпарат ұйымға қатысты сыртқы көздерден алынған болса да, оның сенімділігіне әсер ететін жағдайлар болуы мүмкін. Мысалы, ұйымға тәуелсіз көзден алынған ақпарат, егер дереккөзде жеткілікті білім болмаса немесе басшылық сарапшысы жеткілікті объективті болмаса, сенімсіз болуы мүмкін. Ерекшеліктер болуы мүмкін екенін мойындай отырып, аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне қатысты келесі қорытындыларды жасауға болады:

¹⁵ ISA 580, *Жазбаша мәлімдемелер*

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- Аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі, егер олар ұйымға сыртқы тәуелсіз көздерден алынған болса, артады.
- Ұйым ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі, егер тиісті бақылау құралдары, соның ішінде оларды құру және қолдау үшін ұйым белгілеген бақылау тиімді болса, артады.
- Аудитор тікелей алған аудиторлық дәлелдер (мысалы, бақылау құралдарының жұмысын бақылау) жанама түрде немесе қорытынды жасау арқылы алынған аудиторлық дәлелдерге қарағанда (мысалы, бақылау құралдарын қолдануды сұрау арқылы) сенімдірек.
- Аудиторлық дәлелдемелер құжаттық нысанда - қағазда, электронды түрде немесе кез келген басқа тасымалдағышта-аудит барысында алынған дәлелдемелерге қарағанда сенімдірек (мысалы, кенестің қазіргі жазбаша хаттамасы талқыланған мәселелер туралы кейінгі ауызша баяндауға қарағанда сенімдірек).
- Түпнұсқа құжаттар түріндегі дәлелдер көшірме немесе факсимиль түріндегі дәлелдерге қарағанда сенімдірек. факсимиле немесе алынған, цифрланған немесе басқа жолмен электронды түрге аударылған құжаттар, сенімділік

A36. ISA 520 мәні бойынша процедуралар ретінде аналитикалық процедураларды әзірлеу үшін пайдаланылатын деректердің сенімділігі туралы қосымша нұсқауларды қамтиды.¹⁶

A37. ISA 240 аудитордың құжат шынайы болмауы мүмкін немесе аудиторға мұндай өзгерістер туралы ақпаратты ашпай-ақ өзгертілуі мүмкін деп санауға негіз бар жағдайларды қарастырады.¹⁷

A38. ISA 250 (Қайта қаралған)¹⁸ ұйымның анықталған немесе болжанған заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес келмеуіне қатысты заңдарға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес кез-келген қосымша міндеттерді аудитордың орындауы туралы қосымша нұсқауларды қамтиды, олар ISA-ға сәйкес аудитордың жұмысына қатысты қосымша ақпарат бере алады, сондай-ақ аудитордың мұндай әрекеттің әсерін бағалауы бойынша аудиттің басқа аспектілеріне сәйкессіздіктер.

Сыртқы ақпарат көздері

A39. 7-тармақ аудитор сыртқы ақпарат көзінен алынған және аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы тиіс ақпараттың орындылығы мен сенімділігін, бұл ақпаратты ұйым қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланғанына немесе аудитор алғанына қарамастан қарауды талап етеді. Сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпаратқа қатысты мұндай қарау белгілі бір жағдайларда сыртқы ақпарат көзі туралы немесе сыртқы ақпарат көзі туралы ақпаратты дайындау туралы аудиторлық дәлелдемелерді алуды, егер қажет болса, ISA 330 немесе ISA 540 (Қайта қаралған)¹⁹ сәйкес қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау арқылы қамтуы мүмкін.

A40. Басшылық немесе басшылық маманы, егер қажет болса, сыртқы ақпарат көзін не үшін пайдаланатынын және осы ақпараттың орындылығы мен сенімділігі (оның дәлдігі мен толықтығын қоса) қалай қарастырылғанын түсіну аудиторға осы ақпараттың орындылығы мен сенімділігін қарастыруға көмектеседі.

A41. Сыртқы көзден алынған ақпараттың өзектілігі мен сенімділігін, оның дәлдігі мен толықтығын анықтау кезінде келесі факторлар маңызды болуы мүмкін, бұл факторлардың кейбіреулері басшылық қаржылық есептілікті дайындауда пайдаланған немесе аудитор алған жағдайда ғана маңызды болуы мүмкін екенін ескеру қажет:

- Сыртқы ақпарат көзінің сипаты мен өкілеттіктері. Мысалы, орталық банк немесе мемлекеттік статистикалық агенттік, заңнамаға сәйкес, сала туралы ақпаратты көпшілікке ұсынуға өкілеттік берілген, ақпараттың белгілі бір түрлері үшін беделге ие болуы мүмкін;
- Ұйым мен ақпарат көзі арасындағы қатынастар арқылы алынған ақпаратқа әсер ету мүмкіндігі;
- Ақпаратқа қатысты сыртқы ақпарат көзінің құзыреттілігі мен беделі, оның ішінде аудитордың кәсіби пікірі бойынша ақпаратты сенімді ақпарат беру тәжірибесі бар дереккөз үнемі ұсынады;
- Сыртқы ақпарат көзі ұсынатын ақпараттың сенімділігіне қатысты аудитордың тәжірибесі;
- Бұл ақпаратты басшылық немесе аудитор пайдаланатын мақсаттарға ұқсас мақсаттар үшін сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпараттың өзектілігін немесе сенімділігін пайдаланушылардың жалпы мойындауының дәлелі;
- Ұйымда алынатын және пайдаланылатын ақпараттың өзектілігі мен сенімділігін бақылау құралдары бар ма;

¹⁶ ISA 520, 5 (а) тармақ

¹⁷ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*, 13-тармақ

¹⁸ ISA 250 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау*, 9-тармақ.

¹⁹ ISA 540 (Қайта қаралған), *Бағалау мәндерінің аудиті және ақпаратты тиісті ашу*

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- Сыртқы ақпарат көзі бүкіл нарықта ақпарат жинай ма, әлде нарықтық операцияларды «орнатуға» тікелей қатыса ма;
- Ақпарат пайдаланылатын түрде пайдалануға жарамды ма және қажет болған жағдайда ол қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін ескере отырып дайындалған ба;
- Пайдаланылған ақпаратқа қайшы келуі мүмкін балама ақпарат;
- Алынған ақпаратқа қатысты кез келген жауапкершіліктен бас тартудың немесе басқа шектеулердің сипаты мен көлемі;
- Ақпаратты дайындауда қолданылатын әдістер туралы, осы әдістердің қалай қолданылғаны туралы, оның қай жерде қолданылатындығы, осы қолдануда модельдерді қолдану және осы әдістерді бақылау туралы ақпарат; және
- Алынған ақпаратты дайындау кезінде сыртқы ақпарат көздері пайдаланған болжамдар мен басқа да деректердің орындылығын бағалауға мүмкіндік беретін ақпарат.

A42. Аудитордың қарауының сипаты мен көлемі сыртқы ақпаратты пайдалану өзекті болып табылатын бекіту деңгейінде Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін ескереді. сыртқы ақпаратты пайдалану өзекті болып табылатын бекіту деңгейі, бұл ақпаратты пайдалану Елеулі бұрмаланудың бағаланатын тәуекелдерінің себептеріне қаншалықты сәйкес келетіні және сыртқы көзден алынған ақпараттың сенімсіз болуы мүмкін екендігі. сенімсіз болуы мүмкін (мысалы, бұл сенімді көзден алынған ақпарат). Аудитордың А39-тармақта сипатталған мәселелерді қарауы негізінде аудитор субъектіні және оның ортасын, оның ішінде оның ішкі бақылауын одан әрі түсіну қажет екенін, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес немесе ISA330²⁰, және ISA 540 (Қайта қаралған)²¹ сәйкес қосымша аудиторлық процедуралар қажет екенін анықтай алады. жағдайларға байланысты сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпаратты пайдаланумен байланысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне ден қою үшін орынды болып табылады. Мұндай процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сыртқы көзден алынған ақпаратты балама тәуелсіз көзден алынған ақпаратпен салыстыру.
- Басшылықтың сыртқы ақпарат көзін пайдалануы туралы мәселені қарау кезінде сыртқы ақпарат көздерінен ақпараттың сенімділігін бағалау үшін басшылықта бар бақылау құралдары туралы түсінік алу және қажет болған жағдайда осы бақылау құралдарының тиімділігін тексеру.
- Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін анықтау, түсіну және қажет болған жағдайда тестілеу мақсатында оның процестерін, әдістері мен жорамалдарын түсіну үшін сыртқы ақпарат көзінен ақпарат алу процедураларын орындау.

A43. Кейбір жағдайларда белгілі бір ақпараттың бір ғана жеткізушісі болуы мүмкін, мысалы, орталық банк немесе инфляция деңгейі сияқты ақпарат немесе салалық орган. Мұндай жағдайларда аудитордың осы жағдайларда орынды болуы мүмкін аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемін айқындауына ақпарат көзіне деген сенімнің сипаты мен дәрежесі, осы сыртқы ақпарат жататын елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері және осы ақпаратты пайдаланудың елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелінің себептеріне қатысы бар дәрежесі әсер ететін болады. Мысалы, егер ақпарат сенімді, беделді дереккөзден алынған болса, аудитордың қосымша процедураларының көлемі аз болуы мүмкін, мысалы, дереккөздің веб-сайты немесе жарияланған ақпарат арқылы ақпаратты растау. Дереккөз сенімді деп саналмайтын басқа жағдайларда, аудитор неғұрлым кең процедураларды жүргізу керек деп шешуі мүмкін және салыстыруға болатын балама тәуелсіз ақпарат көзі болмаған жағдайда, жеткілікті ақпарат алу үшін мүмкіндігінше сыртқы ақпарат көзінен ақпарат алу үшін процедураларды орындаудың орындылығы туралы ойлануы мүмкін тиісті аудиторлық дәлелдемелер.

A44. Егер аудитордың сыртқы көзден алынған ақпараттың орындылығы мен сенімділігін бағалау үшін жеткілікті негіздері болмаса, тиісті аудиторлық дәлелдемелерді балама процедуралар арқылы алу мүмкін болмаса, ол аудит көлемін шектей алады. Аудит көлеміне қойылған кез келген шектеу ISA 705 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес бағаланады.²²

Басқару жөніндегі сарапшы алған ақпараттың сенімділігі (Сілтеме:8-тармақ)

A45. Ұйымның қаржылық есептілігін дайындау үшін бухгалтерлік есеп немесе аудиттен басқа салаларда тәжірибе мен білім қажет болуы мүмкін, мысалы, актуарлық есептеулер, бағалау немесе инженерлік мәліметтер. Қаржылық есептілікті дайындау үшін ұйым осы салалардағы сарапшыларды жалдай алады немесе олармен келісім-шарт жасай алады. Мұндай сараптама қажет болған жағдайларда бұл талапты орындамау елеулі бұрмалану қаупін арттырады.

²⁰ ISA 330, 6-тармақ

²¹ ISA 540 (Қайта қаралған), 30-тармақ.

²² ISA 705 (Қайта қаралған), Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір 13-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

A46. Егер аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс ақпарат басқару саласындағы сарапшының жұмысын пайдалана отырып дайындалса, осы ISA-ның 8-тармағында баяндалған талап қолданылады. Мысалы, жеке тұлға немесе ұйым бақыланатын нарық жоқ бағалы қағаздардың әділ құнын бағалау үшін модельдерді қолдану тәжірибесіне ие болуы мүмкін. Егер осы тұлға немесе ұйым қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланатын бағалауды жасау кезінде осы білім мен тәжірибені қолданса, онда мұндай тұлға немесе ұйым сарапшы болып табылады және 8-тармақ қолданылады. Алайда, егер бұл жеке тұлға немесе ұйым ұйымға қол жетімді емес және ұйым өзінің бағалау процедураларында қолданатын жеке мәмілелер бойынша баға деректерін ұсынса, онда мұндай ақпарат, егер ол аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылса, осы ISA-ның 7-тармағына жатады, өйткені ол сыртқы көзден алынған ақпарат болып табылады және оны білдірмейді ұйымның басқару саласындағы сарапшыны пайдалануы.

A47. Аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне осы ISA-ның 8-тармағында баяндалған талапқа байланысты мынадай факторлар әсер етуі мүмкін:

- Басшылық сілтеме жасайтын мәселенің сипаты мен күрделілігі.
- Осы мәселе бойынша елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері.
- Баламалы аудиторлық дәлелдемелердің болуы.
- Менеджмент маманы жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары.
- Басшылық маманы ұйымда жұмыс істей ме, әлде тиісті қызметтерді көрсету үшін ұйым тартқан тарап па.
- Басшылықтың басшылық сарапшысының жұмысын бақылауды немесе оған әсер етуді жүзеге асыра алатын дәрежесі.
- Сарапшы басшылық техникалық қызмет стандарттарына немесе басқа кәсіби немесе салалық талаптарға бағынады ма.
- Ұйым шеңберіндегі басшылық сарапшысының жұмысын бақылаудың сипаты мен дәрежесі.
- Басшылық сарапшысының құзыреті саласындағы аудитордың білімі мен тәжірибесі.
- Аудитордың осы сарапшының жұмысындағы алдыңғы тәжірибесі.

Басшылық сарапшысының құзыреттілігі, қабілеті және объективтілігі (Сілтеме: 8(а) тармағы)

A48. Құзыреттілік басқару маманының білім түрі мен деңгейіне жатады. Қабілет-бұл менеджментті бағалау жөніндегі маманның осы жағдайда осы құзыреттілікті жүзеге асыру қабілеті. Қабілетке әсер ететін факторларға, мысалы, географиялық орналасу, уақыт пен ресурстардың болуы кіруі мүмкін. Объективтілік біржақтылықтың, мүдделер қақтығысының немесе басқалардың басқару сарапшысының кәсіби немесе іскерлік пікірлеріне әсер етуінің ықтимал әсерін білдіреді. Ұйым сарапшысының құзыреттілігі, қабілеттілігі және объективтілігі, сондай-ақ ұйымдағы оның жұмысын бақылаудың қолданыстағы тетіктері ұйым сарапшысы алатын кез келген ақпараттың сенімділігін анықтайтын маңызды факторлар болып табылады.

A49. Басқару сарапшысының құзыреттілігі, қабілеттері және объективтілігі туралы ақпаратты әртүрлі көздерден алуға болады, мысалы:

- Сарапшының алдыңғы жұмысының жеке тәжірибесі.
- Сарапшымен әңгімелер.
- Осы сарапшының жұмысымен таныс басқа тұлғалармен әңгімелесу.
- Сарапшының біліктілігі, оның кәсіби органға немесе салалық қауымдастыққа мүшелігі, практикалық қызметті жүргізуге лицензиясы немесе сыртқы танудың басқа да нысандары туралы білім.
- Осы сарапшы жазған жарияланған жұмыстар немесе кітаптар.
- Аудитордың сарапшысы, егер бар болса, аудиторға басшылық сарапшысы ұсынған ақпаратқа қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға көмектеседі.

A50. Басқару жөніндегі сарапшының құзыреттілігін, мүмкіндіктерін және объективтілігін бағалауға қатысты мәселелерге оның жұмысы техникалық қызмет стандарттарына немесе этикалық стандарттар және кәсіби немесе салалық қауымдастыққа мүшелікке қойылатын басқа талаптар, лицензиялаушы органның аккредиттеу стандарттары немесе заңда немесе нормативтік актілерде белгіленген талаптар сияқты басқа кәсіби немесе салалық талаптарға бағынады ма.

A51. Маңызды болуы мүмкін басқа сұрақтарға мыналар жатады:

- Сарапшының қызметі саласындағы мамандандудың кез келген салаларын қоса алғанда, оның жұмысы пайдаланылатын мәселеде сарапшының құзыретінің басшылыққа сәйкестігі. Мысалы, белгілі бір актуарий мүлікті және жазатайым оқиғалардан сақтандыруға мамандануы мүмкін, бірақ зейнетақымен қамсыздандыру саласында тәжірибесі шектеулі.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- Бухгалтерлік есептің тиісті талаптарына қатысты басшылық сарапшысының құзыреттілігі, мысалы, болжамдар мен әдістерді, соның ішінде қажет болған жағдайда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келетін модельдерді білу.
- Аудиторлық процедуралардың нәтижелері бойынша алынған күтпеген оқиғалар, шарттардың өзгеруі немесе аудиторлық дәлелдемелер аудиторлық тексеру жүргізу және оның объективтілігі шамасына қарай аудитордың құзыреттілігін, қабілеттілігі мен объективтілігін бастапқы бағалауды қайта қарау қажеттігін көрсете ме.

A52. Объективтілікке бірқатар жағдайлар қауіп төндіруі мүмкін, соның ішінде өзіміздік мүдделеріне, мүддені қорғауға, танысуға, өзін-өзі талдауға және қорқытуға байланысты қауіптер. Сыртқы құрылымдар (мысалы, сарапшы кәсібі, заңдар немесе ережелер) және сарапшының жұмыс ортасы (мысалы, сапаны бақылау саясаты мен процедуралары) тудыратын кепілдіктер мұндай қауіптерді азайта алады.

A53. Кепілдіктер сарапшы куәгердің объективтілігінің барлық қауіптерін жоя алмаса да, қорқыту сияқты қауіптер ұйымда жұмыс істейтін сарапшыға қарағанда ұйым жалдаған сарапшы үшін онша маңызды болмауы мүмкін және сапаны бақылау саясаты мен процедуралары сияқты кепілдіктердің тиімділігі жоғары болуы мүмкін. Сарапшының ұйымның қызметкері болуымен байланысты объективтілік қауіп әдетте басқа сарапшыларға қарағанда объективті болып саналмайды. Ұйымның басқа қызметкерлеріне қарағанда объективті болуы ықтимал.

A54. Ұйым жалдаған сарапшының объективтілігін бағалау кезінде басшылықпен және сарапшымен сарапшының объективтілігіне қауіп төндіретін кез келген мүдделер мен қатынастарды және кез келген қолданылатын кепілдіктерді талқылау орынды болуы мүмкін. Сарапшының объективтілігіне қауіп төндіретін кез келген мүдделер мен қатынастар және кез келген қолданылатын кепілдіктер, соның ішінде сарапшыға қолданылатын кез келген кәсіби талаптар және бұл кепілдіктердің бар-жоғын бағалау. Қызығушылық пен қауіп тудыратын қатынастар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қаржылық қызығушылық;
- Іскерлік және жеке қарым-қатынастар;
- Өзге де қызметтерді ұсыну.

Басқару мәселелері бойынша сарапшының жұмысын түсіну (Сілтеме: 8 (b) тармағы)

A55. Менеджмент маманының жұмысын түсіну тиісті пәнді түсінуді қамтиды. Тиісті білім саласын түсінуді аудитордың басшылық маманының жұмысын бағалау үшін жеткілікті білімі бар-жоғын немесе ол үшін аудитор маманы қажет екенін анықтауға байланысты алуға болады.²³

A56. Аудитордың түсінуіне әсер ететін менеджмент маманының білім саласының аспектілері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Маманның мамандану саласы аудитке қатысты салаларды қамтиды ма.
- Қандай да бір кәсіби немесе өзге стандарттар, сондай-ақ нормативтік немесе заңнамалық талаптар қолданыла ма.
- Басшылық маманы қолданатын болжамдар мен әдістер және олар осы салада жалпы қабылданған және қаржылық есептілік мақсаттары үшін жарамды ма.
- Аудитор пайдаланатын ішкі және сыртқы деректер немесе ақпарат түрі.

A57. Ұйым басшылықты сарапшыға тартқан жағдайда, әдетте ұйым мен сарапшы арасындағы келісімнің міндеттеме хаты немесе басқа жазбаша нысаны болады. Басшылық маманының жұмысы туралы түсінік алған кезде осы келісімді бағалау аудиторға аудит мақсаттары үшін келесілердің қаншалықты орынды екенін анықтауға көмектеседі:

- Бұл маманның жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары;
- Басшылық пен маманның тиісті рөлдері мен міндеттері; және
- Басшылық пен осындай сарапшы арасындағы коммуникациялардың сипаты, мерзімі және көлемі, оның ішінде осындай сарапшы ұсынуы тиіс кез келген есептің нысаны.

A58. Ұйымда жалдау бойынша жұмыс істейтін сарапшы жағдайында мұндай жазбаша келісімнің болуы ықтималдығы төмен. Сарапшының және басшылықтың басқа мүшелерінің сауалнамасы аудитордың қажетті түсінігін алудың ең қолайлы әдісі болуы мүмкін.

Басқару мәселелері бойынша сарапшы жұмысының орындылығын бағалау (Сілтеме: 8(c) тармағы)

²³ ISA 620, 7-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

A59. Басшылық маманының жұмысын тиісті бекіту үшін аудиторлық дәлел ретінде пайдаланудың орындылығын бағалау кезінде мынадай мәселелер қаралуы мүмкін:

- Осы маманның қорытындылары мен қорытындыларының орындылығы мен негізділігі, олардың басқа аудиторлық дәлелдемелермен сәйкестігі және олардың қаржылық есептілікте дұрыс көрсетілгендігі және көрсетілмегендігі;
- Егер бұл маманның жұмысы маңызды болжамдар мен әдістерді қолдануды қамтыса, онда бұл болжамдар мен әдістердің орындылығы мен негізділігі;
- Егер бұл маманның жұмысы бастапқы деректерді айтарлықтай пайдаланумен байланысты болса, онда осы бастапқы деректердің орындылығы, толықтығы және дәлдігі; және
- Егер осы маманның жұмысы сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпаратты пайдалануды көздесе, онда бұл ақпараттың өзектілігі мен сенімділігі.

Құрылым дайындаған және аудитордың мақсаттары үшін пайдаланылатын ақпарат (Сілтеме: 9 (a) - (b) тармақтары)

A60. Аудитор сенімді аудиторлық дәлелдерді алу үшін ұйым ұсынған және аудиторлық процедураларды орындау үшін пайдаланылатын ақпарат жеткілікті толық және дәл болуы керек. Мысалы, стандартты сату жазбаларын қолдану арқылы кіріс аудитінің тиімділігіне баға туралы ақпараттың дәлдігі, сондай-ақ сату көлемінің деректерінің толықтығы мен дәлдігі әсер етеді. сату көлемі туралы деректердің дәлдігі. Сол сияқты, егер аудитор жиынтықты (мысалы, төлемдерді) белгілі бір сипаттамаға (мысалы, жарамдылыққа) тексеруге ниет білдірсе, тексеру нәтижелері онша сенімді болмайды, егер тексеру үшін элементтер таңдалған жиынтық толық болмаса. тексеру үшін таңдалады толық емес.

A61. Мұндай ақпараттың дәлдігі мен толықтығының аудиторлық дәлелдемелерін алу, егер мұндай дәлелдемелерді алу аудиттің ажырамас бөлігі болып табылса, осы ақпаратқа қолданылатын нақты аудиторлық процедурамен бір мезгілде жүзеге асырылуы мүмкін. Басқа жағдайларда аудитор ақпаратты дайындау мен жүргізуді бақылау құралдарын тестілеу арқылы осындай ақпараттың дәлдігі мен толықтығы туралы аудиторлық дәлелдер ала алады. Алайда, кейбір жағдайларда аудитор қосымша аудиторлық процедуралар қажет деп шешуі мүмкін.

A62. Кейбір жағдайларда аудитор ұйым дайындаған ақпаратты аудиттің басқа мақсаттары үшін пайдалануды көздеуі мүмкін. Мысалы, аудитор ұйымның көрсеткіштерін аналитикалық процедураларды жүргізу мақсатында немесе ұйым бақылау шараларын жүргізу үшін дайындаған ақпаратты, мысалы, ішкі аудит есептерін пайдалануды көздеуі мүмкін. Мұндай жағдайларда ақпарат аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті дәл немесе егжей-тегжейлікпен анықтау қажет. аудитордың мақсаттары үшін. Мысалы, басшылық қолданатын тиімділік көрсеткіштері айтарлықтай бұрмалануларды анықтау үшін жеткілікті дәл болмауы мүмкін.

Аудиторлық деректерді алу үшін тексеру элементтерін таңдау (Сілтеме:10-тармақ)

A63. Тиімді тестілеу тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етеді, олар алынған немесе алынуы керек басқа аудиторлық дәлелдемелермен бірге аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті. Тестілеу үшін мақалаларды таңдау кезінде 7-тармақ аудитор аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың орындылығы мен сенімділігін анықтауды талап етеді; тиімділіктің тағы бір аспектісі (жеткіліктілік) тестілеу үшін мақалаларды таңдаудағы маңызды сәт болып табылады. Тестілеу объектілерін таңдау кезінде аудитор келесі әдістерді қолдана алады:

- (a) Барлық нысандарды таңдау (жаппай тексеру);
- (b) Нақты объектілерді таңдау;
- (c) Аудиторлық іріктеу.

Осы процедуралардың кез-келгенін немесе екеуінің комбинациясын қолдану жағдайларға, соның ішінде тексерілетін мәлімдемелермен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне, сондай-ақ әртүрлі процедуралардың практикалық және тиімділігіне байланысты орынды болуы мүмкін.

Барлық нысандарды таңдау

A64. Аудитор операциялар класын немесе шоттағы қалдықтарды құрайтын мақалалардың барлық жиынтығын зерттеу ең орынды деп шешуі мүмкін. шоттар бойынша операциялар немесе қалдықтар (немесе осы жиынтықтың бір бөлігі). 100% тестілеу бақылау сынақтары үшін екіталай; дегенмен, бұл егжей-тегжейлі сынақтарға тән. Мысалы, 100% тестілеу келесі жағдайларда орынды болуы мүмкін:

- Жиынтық қымбат мақалалардың аз санынан тұрады;
- Айтарлықтай тәуекел бар және басқа әдістер жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз етпейді; немесе

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕМЕЛЕР

- Ақпараттық жүйе автоматты түрде орындайтын есептеулердің немесе басқа процестердің қайталанатын сипаты 100% аудитті қымбатқа түсіреді. 100% аудит үнемді.

Нақты нысандарды таңдау

А65. Аудитор жиынтықтан белгілі бір мақалаларды таңдау туралы шешім қабылдауы мүмкін. Бұл шешімді қабылдауға қатысты болуы мүмкін факторларға аудитордың ұйымның мәнін түсінуі, Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдері және тексерілетін сипаттамалары жатады. Нақты мақалаларды таңдау туралы шешім іріктемеге байланысты емес тәуекелге ұшырайды. Таңдалған нақты нысандар келесідей болуы мүмкін:

- *Жоғары құнды немесе негізгі мақалалар.* Аудитор белгілі бір мақалаларды жиынтықта таңдауға шешім қабылдауы мүмкін, өйткені олар жоғары құндылыққа ие немесе күдікті, әдеттен тыс, жоғары қауіпті немесе қателік тарихы сияқты басқа сипаттамаларға ие.
- *Белгілі бір мөлшерден асатын барлық баптар.* Аудитор операциялар класының немесе шоттағы қалдықтың жалпы сомасының көп бөлігін тексеру үшін тіркелген мәндері белгілі бір сомадан асатын баптарды тексеру туралы шешім қабылдауы мүмкін.
- *Ақпарат алу үшін мақалалар.* Аудитор ұйым қызметінің сипаты немесе операциялардың сипаты сияқты мәселелер туралы ақпарат алу үшін мақалаларды зерттей алады.

А66. Операциялар тобынан немесе шоттағы қалдықтан жеке мақалаларды іріктеп зерттеу көбінесе аудиторлық дәлелдемелерді алудың тиімді құралы болғанымен, бұл аудиторлық іріктеме емес. Осылайша іріктелген баптарға қолданылатын аудиторлық процедуралардың нәтижелерін бүкіл жиынтыққа болмайды; тиісінше, жекелеген баптарды іріктеп зерделеу жиынтықтың қалған бөлігіне қатысты аудиторлық дәлелдемелер бермейді.

Аудиторлық іріктеу

А67. Аудиторлық іріктеме осы таратылған алынған үлгіні тестілеу негізінде тарату туралы қорытынды жасауға болатындай етіп жасалған. Аудиторлық іріктеме ISA 530-да қаралады.²⁴

Аудиторлық деректердің сенімділігіне сәйкессіздік немесе күмән (Сілтеме: 11-тармақ)

А68. Аудиторлық дәлелдемелерді әртүрлі көздерден немесе әртүрлі түрлерден алу аудиторлық дәлелдемелердің белгілі бір бөлігінің сенімсіздігін көрсетуі мүмкін, мысалы, бір көзден алынған аудиторлық дәлелдемелер басқа көзден алынған дәлелдемелерге сәйкес келмесе. Бұл, мысалы, басшылықтың, ішкі аудиторлардың және басқалардың сұрауларына жауаптар сәйкес келмеген жағдайда немесе басшылықтың сұрауларына жауаптарды растауға арналған басқаруға жауапты тұлғалардың сұрауларына жауаптар басшылықтың жауаптарына сәйкес келмеген жағдайда орын алуы мүмкін. ISA 230-да аудитор маңызды мәселе бойынша аудитордың түпкілікті қорытындысына сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаған кезде құжаттамаға арнайы талап бар.²⁵

²⁴ [ISA 530, Аудиторлық іріктеу](#)

²⁵ [ISA 230, Аудиторлық құжаттама, 11-тармақ](#)

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 501

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Талаптар	
Түгендеу	4-8
Шағымдар және сот талқылаулары	9-12
Сегменттер бойынша ақпарат	13
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Түгендеу	A1-A16
Шағымдар және сот талқылаулары	A17-A25
Сегменттер бойынша ақпарат	A26-A27

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 501 *Аудиторлық дәлелдер - жеке элементтерге арналған арнайы ойлар*
ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ISA) аудитордың тауарлық-материалдық қорлардың кейбір аспектілеріне, ұйымға қатысты сот процестері мен талаптарға, сондай-ақ қаржылық есептілік аудиті барысында сегменттер бойынша ақпаратқа қатысты ISA 330¹, ISA 500² және басқа да тиісті ICA сәйкес жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу туралы ерекше ойлары қарастырылады.

Күшіне ену күні

2. ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсаты

3. Аудитордың мақсаты - мыналарға қатысты тиісті аудиторлық дәлелдерді жинау:
 - (a) Қорлардың болуы және жағдайы;
 - (b) Ұйымның қатысуымен шағымдар мен сот талқылаулары туралы ақпараттың толықтығы;
 - (c) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес сегменттер бойынша ақпаратты ұсыну және ашу.

Талаптар

Қорлар

4. Егер қорлар қаржылық есеп беру үшін маңызды болса, аудитор қорлардың болуы мен жай-күйіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді:
 - a) Іс жүзінде жүзеге асырылмайтын жағдайларды қоспағанда, түгендеуді жүргізу кезінде қатысу: (Сілтеме: A1 - A3 тармақтары)
 - (i) Ұйымдағы қорларды түгендеу нәтижелерін есепке алу және бақылау үшін басшылық пен процедураның нұсқауларын бағалау (Сілтеме: A4 тармағы);
 - (ii) Басшылық белгілеген есептеу процедурасының орындалуына бақылау жүргізу (Сілтеме: A5 тармағы);
 - (iii) Қорларды тексеру; және (Сілтеме: A6 тармағы)
 - (iv) Қайта есептеуді орындау; және (Сілтеме: A7 - A8 тармақтары)
 - b) Түгендеу барысында есептеудің нақты нәтижелерін дәл көрсететіндігін анықтау үшін ұйымдағы қорлар туралы қорытынды деректерге қатысты аудиторлық процедураларды жүргізу.
5. Егер түгендеу қаржылық есептілікті жасау күнінен басқа күні жүргізілсе, аудитор 4-тармақта көзделген процедураларға қосымша түгендеу күні мен қаржылық есептілікті жасау күні арасындағы қорлардағы өзгерістер тиісті түрде көрсетілгені туралы аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін аудиторлық процедураларды орындауы тиіс. (A9-A11 тармақтарын қара).
6. Егер күтпеген жағдайларға байланысты аудитор түгендеуге қатыса алмаса, ол басқа күні кейбір түгендеуді жүргізуі немесе бақылауы және аралық операциялар бойынша процедураларды орындауы керек.
7. Егер түгендеуді жүргізу кезінде қатысу іс жүзінде мүмкін болмаса, аудитор қорлардың болуы мен жай-күйіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер жинау үшін балама аудиторлық процедураларды жүргізуі тиіс. Егер бұл мүмкін болмаса, аудитор аудиторлық қорытындыдағы өз пікірін ISA705³ сәйкес өзгертілгені тиіс (Сілтеме: A12 - A14 тармақтары).
8. Егер жауапты ұстанудағы және үшінші тұлғаның бақылауындағы қорлар ұйымның қаржылық есептілігі үшін елеулі болып табылса, аудитор мынадай бір немесе екі іс-әрекетті орындау жолымен осындай қорлардың болуы мен жай-күйіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жинауы тиіс:
 - (a) Осы үшінші тұлғадан оның ұстанымындағы ұйым қорларының саны мен жай-күйіне қатысты растауды сұрау (Сілтеме: A15 тармағы);
 - (b) Осындай жағдайларда орынды инспекциялауды немесе өзге де аудиторлық процедураларды жүргізу (Сілтеме: A16 тармағы).

¹ ISA 300, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

² ISA 500, *Аудиторлық дәлелдер*

³ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

Шағымдар және сот талқылаулары

9. Аудитор мыналарды қоса алғанда, елеулі бұрмалану тәуекелін тудыруы мүмкін ұйымның қатысуымен шағымдар мен сот талқылауларын анықтауға бағытталған аудиторлық процедураларды әзірлеуге және жүргізуге тиіс : (Сілтеме: A17 - A19 тармақтары)
- (a) Басшылыққа және, егер қолданылатын болса, ішкі заңгерді қоса алғанда, ұйымдағы өзге тұлғаларға сұрау салулар жіберу;
 - (b) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар отырыстарының хаттамаларын, сондай-ақ ұйым мен оның сыртқы заңгері арасындағы хат-хабарларды зерделеу;
 - (c) Заң қызметтеріне арналған шығыстарды есепке алу шоттарындағы деректерді тексеру. (Сілтеме: A20-тармағы)
10. Егер аудитор анықталған сот процестерімен немесе шағымдармен байланысты елеулі бұрмалану қаупін бағаласа немесе орындалған аудиторлық процедуралар басқа маңызды сот процестерінің немесе шағымдардың болуы мүмкін екенін көрсетсе, аудитор басқа ISA-да көздеген процедуралардан басқа ұйымның сыртқы кеңесшісіне тікелей байланыс сұрауы керек. Аудитор мұны ұйымның сыртқы кеңесшісінің аудитормен тікелей байланысуын сұрайтын басшылық дайындаған және аудитор жіберген сұрау хаты арқылы жасауы керек. Егер заң, ережелер немесе тиісті кәсіби реттеуші ұйым ұйымның сыртқы кеңесшісіне аудитор арқылы тікелей сөйлесуге тыйым салса, аудитор балама аудиторлық процедураларды орындауы керек. (Сілтеме: A21-A25 тармақтары)
11. Мына жағдайда:
- (a) басшылық аудиторға ұйымның сыртқы адвокатымен сөйлесуге немесе кездесуге рұқсат беруден бас тартады немесе ұйымның сыртқы заңгері жазбаша сұрауға тиісті түрде жауап беруден бас тартады немесе оған тыйым салынады;
 - (b) аудитор баламалы аудиторлық процедураларды жүргізу жолымен жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жинай алмайды,
- ол аудиторлық қорытындыдағы пікірді ISA 705 (Қайта қаралған) ережелеріне сәйкес өзгертуі тиіс.

Жазбаша өтініштер

12. Аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан барлық белгілі нақты немесе ықтимал сот процестері мен талаптары туралы жазбаша куәліктер алуы керек, олардың салдары аудиторға ашылды және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ескерілді.

Сегменттер туралы ақпарат

13. Аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес сегменттер бойынша ақпаратты ұсынуға және ашуға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді жинауы тиіс: (Сілтеме: A26-тармағы)
- (a) Сегменттер бойынша ақпаратты айқындау кезінде басшылық қолданатын әдістерді түсіну (Сілтеме: A27 тармағы):
 - (i) Осы әдістерді қолдану қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес ақпаратты ашу қажеттігіне әкеп соқтыратынын бағалау; және
 - (ii) Егер орынды болса, осы әдістерді қолдануға тестілеу жүргізу;
 - (b) Қалыптасқан жағдайларда тиісті болып табылатын талдамалық процедураларды немесе өзге де аудиторлық процедураларды жүргізу.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Қорлар

Қорларды түгендеу жүргізу кезінде қатысу (Сілтеме: 4(a) тармағы)

- A1. Басшылық, әдетте, қаржылық есептілікті дайындау үшін және егер қажет болса, ұйымның қорлар жүйесінің сенімділігін анықтау үшін жылына кемінде бір рет тауарлық-материалдық қорларға физикалық түгендеу жүргізілетін процедураларды белгілейді.

A2. Түгендеуді жүргізу кезінде қатысу мыналарды қамтиды:

- Қорларды олардың бар-жоғына көз жеткізу және олардың жай-күйін бағалау, сондай-ақ бақылау қайта есептеулерін орындау мақсатында тексеру;

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

- Басшылықтың нұсқауларының сақталуын және түгендеу нәтижелерін есепке алу және бақылау процедураларының орындалуын бақылау;
- Басшылық белгілеген есептеу процедураларының сенімділігіне қатысты аудиторлық дәлелдер алу.

Бұл процедуралар аудитордың тәуекелдерді бағалауына, аудитке жоспарланған тәсілге және нақты орындалған процедураларға байланысты бақылау құралдарын немесе тексеру процедураларын тестілеу функцияларын орындай алады.

A3. Түгендеуге қатысуды жоспарлауға (немесе осы ISA-ның 4-8-тармақтарына сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеуге және орындауға) қатысты мәселелер, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Түгендеумен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдері.
- Түгендеуді ішкі бақылау сипаты.
- Тиісті процедураларды белгілеу және түгендеу жүргізу үшін тиісті нұсқаулар беру жоспарлануда ма.
- Түгендеуді жүргізу мерзімдері.
- Ұйымда түгендеу жүйесі сақталады ма.
- Қорларды сақтау орындары, соның ішінде қорлардың маңыздылығы және қай жерлерге бару керектігі туралы шешім қабылдаған кезде әртүрлі орындардағы елеулі бұрмалану тәуекелдері. ISA 600⁴ басқа аудиторлардың қатысуына қатысты және, тиісінше, мұндай қатысу шалғай жерде түгендеуге қатысумен байланысты болған кезде орынды болуы мүмкін.
- Сарапшы аудитордың көмегі қажет пе? ISA 620⁵ аудиторға тиісті аудиторлық дәлелдер алуға көмектесу үшін аудитор маманын пайдалану мәселесі қарастырылады.

Басшылық пен процедуралардың нұсқауларын бағалау (Сілтеме: 4(a)(i) тармағы)

A4. Тауарлық-материалдық қорларды есепке алу және бақылау жөніндегі нұсқаулықтың саясаты мен процедураларын бағалауға қатысты мәселелерге, мысалы, мыналар жатады:

- Пайдаланылған түгендеу ведомостарын жинау, пайдаланылмаған түгендеу ведомостарын есепке алу, сондай-ақ есептеу және қайта есептеу процедуралары сияқты тиісті бақылау құралдарын қолдану.
- Аяқталмаған өндірістің аяқталу кезеңін, баяу қозғалатын, ескірген немесе бүлінген заттарды, сондай-ақ үшінші тараптардағы қорларды дәл анықтау, мысалы, жөнелту шарттарында.
- Көмір қорының физикалық көлемін бағалау сияқты қолданылатын физикалық көлемді бағалау үшін қолданылатын процедуралар.
- Аймақтар арасындағы тауарлық-материалдық құндылықтардың орнын ауыстыруды, сондай-ақ тауарлық-материалдық құндылықтарды кесу күніне дейін және одан кейін жөнелтуді және алуды бақылау.

Басшылық белгілеген есептеу процедураларының орындалуын қадағалау (Сілтеме: 4(a)(ii) тармағы)

A5. Басшылықтың санау процедураларын орындауын қадағалау, мысалы, санауға дейін, кезінде және одан кейін тауарлық-материалдық құндылықтардың қозғалысын бақылауға байланысты, аудиторға басшылық нұсқаулары мен санау процедуралары тиісті түрде әзірленгені және орындалғаны туралы аудиторлық дәлелдер алуға көмектеседі. Сонымен қатар, аудитор осындай қозғалысты есепке алу үшін аудиторлық процедураларды орындауға көмектесу үшін тауарлық-материалдық қорлардың қозғалысы туралы мәліметтер сияқты қысқартылған ақпараттың көшірмелерін ала алады.

Қорларды тексеру (Сілтеме: 4(a) (iii) тармағы)

A6. Түгендеу кезінде тауарлық-материалдық құндылықтарды тексеру аудиторға тауарлық-материалдық құндылықтардың болуын қамтамасыз етуге (бірақ олардың міндетті түрде тиесілі емес) және, мысалы, ескірген, бүлінген немесе тозған тауарлық-материалдық құндылықтарды анықтауға көмектеседі.

Бақыланып қайта есептеуді орындау (Сілтеме: 4(a) (iv) тармағы)

A7. Тесттік есептеулерді жүргізу, мысалы, тізімдемеге дейінгі тізімдемедегі басшылық жазбаларынан жеке позицияларды қадағалау және тізімдемедегі жеке позицияларды санау туралы басшылық жазбаларына дейін қадағалау, осы жазбалардың толықтығы мен дәлдігі туралы аудиторлық дәлелдер алуға мүмкіндік береді.

⁴ ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

⁵ ISA 620, *Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану*

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

A8. Аудитордың бақылаудағы қайта есептеулерін құжаттауға қосымша, толтырылған түгендеу тізімдемелерінің көшірмелерін алу аудиторға түгендеудің нақты нәтижелері ұйымның қорлары туралы қорытынды деректерде нақты көрсетілгенін анықтау мақсатында келесі аудиторлық процедураларды жүргізуге көмектеседі.

Есепті күннен басқа күнгі жағдай бойынша қорларды түгендеуді жүргізу (Сілтеме: 5-тармақ)

A9. Практикалық себептер бойынша қорларды түгендеу есепті күнге сәйкес келмейтін күнге немесе күндерде жүргізілуі мүмкін. Мұны басшылық жыл сайынғы түгендеу арқылы тауарлық-материалдық құндылықтар санын анықтайды ма, әлде тауарлық-материалдық құндылықтар жүйесін қолданады ма екендігіне қарамастан жасауға болады. Қалай болғанда да, қорлардағы өзгерістерді бақылау құралдарын әзірлеу, енгізу және қолдау тиімділігі қаржылық есептілікті жасау күнінен басқа күнге немесе күндерге түгендеу жүргізудің аудит мақсаттары үшін орынды екендігін анықтайды. ISA 300 талаптарды белгілейді және аралық күнгі жағдай бойынша мәні бойынша тексеру процедураларын жүргізу жөніндегі нұсқауларды қамтиды.⁶

A10. Мәңгілік қорлар жүйесі болған кезде басшылық ұйымның мәңгілік түгендеу жазбаларында қамтылған қорлар саны туралы ақпараттың дұрыстығын анықтау үшін түгендеу немесе басқа тексерулер жүргізе алады. Кейбір жағдайларда басшылық немесе аудиторлар түгендеу деректері мен тауарлық-материалдық құндылықтардың нақты саны арасындағы сәйкессіздіктерді анықтай алады, бұл тауарлық-материалдық қорлардағы өзгерістерді бақылаудың тиімсіздігін көрсетуі мүмкін.

A11. Түгендеу күні немесе күні мен қорлар туралы қорытынды деректер арасындағы қорлар шамасындағы өзгерістер тиісті түрде көрсетіле ме деген аудиторлық дәлелдемелерді жинау үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу кезінде мынадай факторлар маңызды:

- Қорларды үздіксіз есепке алу жүйесінің жазбаларында тиісті түзетулердің болуы;
- Қорларды үздіксіз есепке алу жүйесіндегі бухгалтерлік жазбалардың сенімділігі;
- Түгендеу барысында алынған ақпарат пен қорларды үздіксіз есепке алу жүйесінің деректері арасындағы елеулі айырмашылықтардың себептері.

Түгендеуді жүргізу кезінде қатысу іс жүзінде мүмкін емес (Сілтеме: 7-тармақ)

A12. Кейбір жағдайларда түгендеуге қатысу орынсыз болуы мүмкін. Бұл түгендеудің сипаты мен орналасқан жері сияқты факторларға байланысты болуы мүмкін, мысалы, түгендеу аудитордың қауіпсіздігіне қауіп төндіретін жерде сақталса. Алайда, аудитор үшін жалпы қолайсыздық мәселесі аудитордың қатысудың мүмкін еместігі туралы шешім қабылдауы үшін жеткілікті негіз бола алмайды. Сонымен қатар, ISA 200⁷-де түсіндірілгендей, күрделілік, уақыт немесе шығындар мәселесі аудитордың баламасы жоқ аудиторлық процедураны өткізіп жіберуіне немесе онша сенімді емес аудиторлық дәлелдерге қанағаттануына негіз бола алмайды.

A13. Түгендеу кезінде қатысу іс жүзінде жүзеге асырылмайтын кейбір жағдайларда қорлардың болуы мен жай-күйінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелері баламалы аудиторлық процедуралардың көмегімен, мысалы, түгендеу жүргізілгенге дейін алынған немесе сатып алынған қорлардың қандай да бір нақты объектілерін кейіннен сату туралы құжаттаманы инспекциялау арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін.

A14. Алайда, басқа жағдайларда балама аудиторлық процедураларды жүргізу арқылы қорлардың болуы мен қалпына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер жинау мүмкін болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда ISA 705 (Қайта қаралған) аудитордан аудит көлемінің шектелуі салдарынан аудиторлық қорытындыдағы пікірді өзгертілгенді талап етеді.⁸

Жауапты ұстанудағы және үшінші тұлғаның бақылауындағы қорлар

Растау (Сілтеме: 8 (а) тармағы)

A15. ISA 505⁹ талаптарды белгілейді және сыртқы растау процедураларын жүргізу жөніндегі нұсқауларды қамтиды.

Өзге аудиторлық процедуралар (8 (b) - тармақты қара)

A16. Жағдайларға байланысты, мысалы, егер үшінші тараптың адалдығы мен объективтілігіне күмән тудыратын ақпарат алынса, аудитор үшінші тараппен растаудың орнына немесе оған қосымша басқа процедураларды орындауды орынды деп санауы мүмкін. Басқа аудиторлық процедуралардың мысалдары:

- Үшінші тарап түгендеу жүргізген кезде басқа аудитордың болуы немесе қатысуын ұйымдастыру, егер бұл іс жүзінде мүмкін болса.
- Қорлардың тиісті есептелуін және олардың тиісті сақталуын қамтамасыз ету үшін үшінші тараптың ішкі бақылау жүйесінің барабарлығы туралы қызметтер бойынша басқа аудитордың немесе аудитордың қорытындысын алу.

⁶ ISA 300, 22-23 тармақтар.

⁷ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 50-тармақ

⁸ ISA 705 (Қайта қаралған), 13-тармақ.

⁹ ISA 505, *Сыртқы растау*

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

- Үшінші тарапта сақталатын тауарлық-материалдық қорлар бойынша құжаттаманы, мысалы, қойма түбіртектерін тексеру.
- Егер тауарлық-материалдық қорлар кепіл ретінде кепілге берілген болса, басқа тараптардан растау алу.

Шағымдар және сот талқылаулары

Шағымдар мен сот талқылауларының толықтығы (Сілтеме: 9-тармақ)

A17. Ұйымның қатысуымен шағымдар мен сот процестері оның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін, сондықтан қаржылық есептілікте ашылуы немесе көрсетілуі тиіс.

A18. 9-тармақта көрсетілген процедураларға қосымша, басқа да орынды процедуралар, мысалы, аудиторға ұйым қатысатын шағымдар мен сот талқылаулары туралы мәліметтер алуға көмектесу үшін ұйым мен оның қоршаған ортасы туралы түсінік алу шеңберінде орындалатын тәуекелді бағалау процедураларын жүргізу нәтижесінде алынған ақпаратты пайдалануды қамтиды.

A19. Елеулі бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін сот процестері мен шағымдарды анықтау мақсатында жиналған аудиторлық дәлелдемелер шығындар немесе басқа көрсеткіштерді бағалау сияқты шағымдар мен сот процестеріне қатысты басқа да маңызды мәселелер үшін аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз етуі мүмкін. ISA 540 (Қайта қаралған)¹⁰ талаптарды белгілейді және аудитордың бағалау мәндерін есептеуді немесе қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті ашуды талап ететін наразылықтар мен сот талқылауларын талдауына қатысты нұсқауларды қамтиды.

Заң қызметтеріне арналған шығыстарды есепке алу шоттарындағы деректерді тексеру (9 (с) - тармақты қара)

A20. Жағдайларға байланысты аудитор заң қызметтерінің шығындарын тексеру аясында заң қызметтеріне ақы төлеу шоттары сияқты тиісті бастапқы құжаттарды зерделеуді орынды деп санауы мүмкін.

Ұйымның сыртқы заңгерімен байланыс (10-11 тармақтарды қара)

A21. Ұйымның сыртқы кеңесшісімен тікелей байланыс аудиторға ықтимал маңызды сот процестері мен талаптардың белгілі екендігіне және бағалаудың қаржылық салдарларды, соның ішінде шығындарды басшылықпен негізді екендігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға көмектеседі. салдарлар, соның ішінде шығындар негізделген.

A22. Кейбір жағдайларда аудитор ұйымның сыртқы кеңесшісіне жалпы сұрау хаты арқылы тікелей хабарласа алады. Осы мақсатта ұйымның сыртқы кеңесшісіне жалпы сұрау хатында аудиторға кез-келген сот талқылауы туралы хабарлау ұсынылады және заң кеңесшісі бұл іс жүргізуге қатыспайды деп бекітіледі.

A23. Егер ұйымның сыртқы заңгері жалпы жазбаша сұрауға тиісті түрде жауап бермейді деп болжауға негіз болса, мысалы, егер ұйымның сыртқы заңгері жататын заңгерлердің кәсіби қауымдастығы мұндай жазбаша сұрауларға жауап беруге тыйым салса, аудитор арнайы жазбаша сұрау салу жіберу арқылы адвокатпен тікелей қарым-қатынас орнатуға тырысуы мүмкін. Осы мақсаттар үшін арнайы жазбаша сұрау салу мыналарды қамтиды:

- (a) Шағымдар мен сот талқылауларының тізімі;
- (b) Егер орынды болса, басшылықтың әрбір анықталған шағым мен сот талқылауының ықтимал нәтижесі мен қаржылық салдарларын бағалауы, сондай-ақ тиісті шығыстарды қоса алғанда, олардың қаржылық салдарларын есептік бағалауы;
- (c) Егер ұйымның сыртқы заңгері наразылықтар мен сот талқылауларының тізімін толық емес немесе дәл емес деп тапса, ұйымның сыртқы адвокатына ұйым басшылығының бағалауларының негізділігін растау және аудиторға қосымша ақпарат беру туралы өтініш.

A24. Кейбір жағдайларда аудитор талап қою немесе сот ісін жүргізудің ықтимал нәтижесін талқылау үшін ұйымның сыртқы адвокатымен кездесуді қажет деп санауы мүмкін. Бұл, мысалы, қашан болуы мүмкін:

- Аудитор қарастырылып отырған істің айтарлықтай тәуекел екенін анықтайды;
- Қаралатын іс күрделі болып табылады;
- Ұйымның басшылығы мен сыртқы заңгері арасында келіспеушіліктер бар.

Әдетте мұндай кездесулерді өткізу үшін ұйым басшылығының рұқсаты қажет және олар ұйым басшылығы өкілінің қатысуымен өткізіледі.

A25. ISA 700 (Қайта қаралған)¹¹ сәйкес аудитор аудиторлық қорытынды аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алған күннен ерте емес, оның негізінде қаржылық есептілік туралы өз пікірін білдіре алатын күннен ерте белгілеуге міндетті. Сот талқылауларының жай-күйі және аудиторлық қорытынды жасалған күнге шағымдар туралы деректер басшылыққа, оның ішінде тиісті мәселелерді шешуге жауапты штаттық заңгерлерге

¹⁰ ISA 540, *Әділ құнды бағалауды және ақпаратты тиісінше ашуды қоса алғанда, бағалау мәндерінің аудиті*

¹¹ ISA700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*, 49-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР - ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

сауалнама жүргізу арқылы алынуы мүмкін. Кейбір жағдайларда аудиторға ұйымның сыртқы заң кеңесшісінен жаңартылған ақпарат алу қажет болуы мүмкін.

Сегменттер бойынша ақпарат (Сілтеме: 13-тармақ)

A26. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне байланысты ұйым өзінің қаржылық есептілігіндегі сегменттер туралы ақпаратты ашуға міндетті немесе құқылы болуы мүмкін. Аудитордың сегменттер бойынша ақпаратты ұсыну және ашу жауапкершілігі тұтастай алғанда қаржылық есептілікке қатысты. Тиісінше, аудитор бөлек ұсынылған сегменттік ақпарат туралы пікір білдіру үшін қажет болатын аудиторлық процедураларды орындауға міндетті емес.

Басшылық қолданатын әдістерді түсіну (Сілтеме: 13 (а) тармағы)

A27. Жағдайларға байланысты, сегменттер туралы ақпаратты анықтауда басшылық қолданатын әдістер туралы түсінік алу үшін қолданылуы мүмкін мәселелер, сондай-ақ мұндай әдістер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес ақпаратты ашуды қамтамасыз ете ме, жоқ па, мыналарды қамтиды:

- Сегменттер арасындағы сату, беру және шығыстар, сондай-ақ сегментаралық айналымдарды жою;
- Бюджеттермен және басқа күтілетін көрсеткіштермен салыстыру, мысалы, сату көлемінің пайызымен көрсетілген операциялық пайда;
- Активтер мен шығыстарды сегменттер арасында бөлу;
- Есептілік деректерінің дәйектілігі және сәйкессіздіктерге қатысты ақпаратты ашудың жеткіліктілігі.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 505

СЫРТҚЫ РАСТАУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Аудиторлық дәлелдемелерді алу мақсаттары үшін сыртқы растау процедуралары	2-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	
Сыртқы растау процедуралары	7
Басшылықтың аудиторға ақпаратты растау туралы сұрау салуға рұқсат беруден бас тартуы	8-9
Сыртқы растау процедураларын орындау нәтижелері	10-14
Теріс растау	15
Алынған дәлелдемелерді бағалау	16
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Сыртқы растау процедуралары	A1-A7
Басшылықтың аудиторға ақпаратты растау туралы сұрау салуға рұқсат беруден бас тартуы	A8-A10
Сыртқы растау процедураларын орындау нәтижелері	A11-A22
Теріс растау	A23
Алынған дәлелдемелерді бағалау	A24-A25

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 505 *Сыртқы растауды* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қараған жөн.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) ISA 330¹ және ISA 500² талаптарына сәйкес аудиторлық дәлелдемелерді алу мақсаттары үшін сыртқы растау процедураларын пайдалануына арналған. Осы ISA501³-де қаралатын шағымдар мен сот талқылауларына қатысты сұрау салуларға қолданылмайды.

Аудиторлық дәлелдемелерді алуға арналған сыртқы растау процедуралары

2. ISA 500 аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі олардың дереккөзі мен сипатына, сондай-ақ олар алынған жағдайларға байланысты екенін айтады.⁴ Осы ISA аудиторлық дәлелдерге қолданылатын келесі жалпылауды қамтиды⁵:

- Аудиторлық дәлелдер, егер олар ұйымнан тыс тәуелсіз көздерден алынған болса, сенімдірек болады.
- Аудитор тікелей алған аудиторлық дәлелдер жанама немесе қорытынды арқылы алынған аудиторлық дәлелдерге қарағанда сенімдірек.
- Аудиторлық дәлелдер құжаттық нысанда - қағазда, электрондық нысанда немесе басқа тасымалдағышта болса, сенімдірек болады.

Тиісінше, аудиттің мән-жайларына байланысты аудитор алған сыртқы растау түріндегі аудиторлық дәлелдемелер аудитордың растаушы тараптардан тікелей алған дәлелдемелерін қамтуы мүмкін, ұйым ішінде алынған дәлелдемелерге қарағанда сенімдірек болуы мүмкін. Осы ISA аудиторға тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдер алу үшін сыртқы растау процедураларын әзірлеуге және орындауға көмектесуге арналған.

3. Басқа ISA сыртқы дәлелдердің маңыздылығын аудиторлық дәлел ретінде мойындайды, мысалы:

- ISA 330-да аудитордың қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне ден қоюдың жалпы шараларын әзірлеу және қолдану үшін, сондай-ақ сипаты, мерзімі мен көлемі бекіту деңгейінде Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне негізделген және оларға жауап беретін басқа да аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін жауапкершілігі қаралады.⁶ ISA 330 сонымен қатар аудитор бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қарамастан, операциялардың әрбір маңызды санаты, шот қалдықтары және ақпаратты ашу үшін процедураларды әзірлеуді және орындауды талап етеді. Аудитор сонымен қатар сыртқы растау процедураларын мәні бойынша процедуралар ретінде орындау керек пе деген мәселені қарастыруы керек.⁷
- ISA 330 аудитордың тәуекелді бағалауы жоғарылаған сайын аудитор тарапынан неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алуы талап етеді.⁸ Ол үшін аудитор дәлелдемелер санын көбейте алады, неғұрлым орынды немесе сенімді дәлелдер ала алады немесе екеуі де, мысалы, аудитор тікелей үшінші тұлғалардан дәлелдемелер алуға немесе бірнеше тәуелсіз көздерден растайтын дәлелдер алуға көбірек көңіл бөлуі мүмкін. ISA 330 сонымен қатар сыртқы растау процедуралары аудиторға алаяқтық немесе қателік салдарынан туындаған елеулі бұрмаланудың елеулі тәуекелдеріне жауап беру үшін аудитор қажет ететін сенімділігі жоғары аудиторлық дәлелдемелерді алуға көмектесетінін көрсетеді.⁹
- ISA240 аудитор бекіту деңгейіндегі алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде қосымша растайтын ақпарат алу үшін растау процедураларын әзірлей алатынын көрсетеді.¹⁰
- ISA 500 ұйымға тәуелсіз дереккөзден алынған растайтын ақпарат, мысалы, сыртқы растаулар, қаржылық есептіліктегі немесе басшылықтың мәлімдемелеріндегі дәлелдерден алынған аудитордың сенімділігін арттыра алатынын көрсетеді.¹¹

Күшіне ену күні

4. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

¹ ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар

² ISA 500, *Аудиторлық дәлелдер*

³ ISA 501, Нақты жағдайларда аудиторлық дәлелдемелерді алу ерекшеліктері

⁴ ISA 500, A9 тармақ

⁵ ISA 500, A35 тармақ

⁶ ISA 330, 5-6 тармақтар

⁷ ISA 330, 18-19 тармақтар

⁸ ISA 330, 7(b) тармағы

⁹ ISA 330, A55 тармағы

¹⁰ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*

¹¹ ISA 500, A12 – A13 тармақтары

СЫРТҚЫ РАСТАУ

Мақсаты

5. Сыртқы растау процедураларын қолданған кезде аудитордың міндеті - тиісті және сенімді дәлелдер алу үшін осындай процедураларды әзірлеу және орындау.

Анықтамалар

6. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Сыртқы растау - Аудитордың тікелей үшінші тұлғадан (растайтын тараптан) жазбаша нысанда қағаз, электрондық немесе өзге тасымалдаушыда алған аудиторлық дәлелдемесі.
 - (b) Оң растау туралы сұрау салу - Растаушы тараптың сұрау салуда қамтылған ақпаратпен растаушы Тараптың келісетінін немесе келіспейтінін көрсете отырып, аудиторға тікелей жауап беруін немесе сұрау салынатын ақпаратты ұсынуын сұрау.
 - (c) Теріс растау туралы сұрау салу - Егер сұрау салуда баяндалған ақпаратпен келіспеген жағдайда ғана растаушы тарап оған жауапты тікелей аудиторға жіберетін сұрау салу.
 - (d) Жауаптың болмауы - Оң растау туралы сұрау салуға растаушы тараптан жауаптың немесе толық жауаптың болмауы не растаушы тарапқа жеткізілмеген ретінде растау туралы сұрау салуды қайтару.
 - (e) Алшақтық - Растау қажет болатын немесе ұйымның бухгалтерлік есептілік деректерінде қамтылған ақпараттар мен растаушы тарап ұсынған ақпарат арасындағы айырмашылықты қамтитын жауап

Талаптар

Сыртқы растау процедуралары

7. Сыртқы растау процедураларын орындау кезінде аудитор сыртқы растау туралы сұрау салуларды дайындаудың барлық циклын, соның ішінде:
 - (a) Расталуы немесе сұрау салынуы тиіс ақпаратты анықтау; (Сілтеме: A1 тармағы)
 - (b) Тиісті растаушы тарапты таңдау; (Сілтеме: A2 тармағы)
 - (c) Сұраулардың тиісті адрестелуін және жауаптарды тікелей аудиторға жіберу үшін ақпаратты қайтаруды қамтамасыз етуді қоса алғанда, растау сұрауларын әзірлеу; және (Сілтеме: A3 - A6 тармақтары)
 - (d) Сұрау салуларды растайтын тарапқа жіберу, оның ішінде қажет болған жағдайда қайта жіберу (Сілтеме: A7-тармағы)

Басшылықтың аудиторға ақпаратты растау туралы сұрау салуға рұқсат беруден бас тартуы

8. Егер басшылық аудиторға ақпаратты растау туралы сұрау салуға рұқсат беруден бас тартса, аудитор:
 - (a) Тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдемелер алуға бағытталған балама аудиторлық процедураларды орындау. (Сілтеме: A8 тармағы)
 - (b) Басшылықтың бас тартуының аудитордың алаяқтық тәуекелін қоса алғанда, елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелдерін бағалауына, сондай-ақ өзге де аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсерін бағалау; және (Сілтеме: A9 тармағы)
 - (c) тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдерді алу мақсатында баламалы аудиторлық процедураларды орындау (Сілтеме: A10 тармағы)
9. Егер аудитор басшылықтың аудиторға аттестаттау тапсырмасын орындауға рұқсат беруден бас тартуы негізсіз деген қорытындыға келсе немесе аудитор баламалы аудиторлық процедуралар арқылы тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдер ала алмаса, ол бұл туралы басшылық жүктелген тұлғаларға ISA260 (Қайта қаралған)¹² сәйкес хабарлауы керек. Аудитор сонымен қатар ISA705 (Қайта қаралған)¹³ сәйкес аудит пен аудиторлық қорытындының салдарын анықтауы керек.

Сыртқы растау процедураларын орындау нәтижелері

Растау туралы сұрау салуларға жауаптардың сенімділігі

10. Егер аудитор ақпаратты растау туралы сұрау салуға берілген жауаптағы деректердің дұрыстығына күмән келтіретін факторларды анықтаса, онда туындаған күмәнді жою үшін аудитор қосымша аудиторлық дәлелдер алуға міндетті. (Сілтеме: A11 - A16 тармақтар)

¹² ISA260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*

¹³ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

СЫРТҚЫ РАСТАУ

11. Егер аудитор растау туралы сұрауға жауап сенімді емес екенін анықтаса, онда ол алаяқтық қаупін қоса алғанда, елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелдерін және басқа аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін бағалау үшін оның салдарын бағалауы керек. (Сілтеме: A17-тармақ)

Жауаптардың болмауы

12. Жауап болмаған әрбір жағдай үшін аудитор тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдер алу үшін балама аудиторлық процедураларды орындауы керек. (Сілтеме: A18 - A19 тармақтар)

Егер оң растау туралы сұрау салуға жауап жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін талап етілсе

13. Егер аудитор оң растау туралы сұрау салуға жауап жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажет екенін анықтаса, онда баламалы аудиторлық процедуралар аудиторға қажетті аудиторлық дәлелдемелерді алуға мүмкіндік бермейді. Егер аудитор мұндай растауды алмаса, оның ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес аудитке және аудиторлық қорытындыға әсерін анықтауы керек. (Сілтеме: A20-тармақты қара)

Алишактық

14. Аудитор сәйкессіздіктерді бұрмаланулардың бар-жоғын анықтау үшін зерттеуге міндетті. (Сілтеме: A21 - A22 тармақтары)

Теріс растау

15. Теріс растаулар оң растауларға қарағанда аз сенімді аудиторлық дәлелдер береді. Тиісінше, аудитор келесі факторлардың барлығы болмаса, растау деңгейіндегі елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекел мәселесін шешу үшін теріс растауды жалғыз мәні бойынша аудит процедурасы ретінде пайдаланбауы керек. (Сілтеме: A23 тармақ)

- (a) Аудитор елеулі бұрмалану қаупін төмен деп бағалады және осы бекітуге жататын бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алды;
- (b) Процедуралар арқылы тексерілетін мақалалар жиынтығына шоттар, операциялар немесе шарттар бойынша көптеген біркелкі қалдықтар кіреді;
- (c) Ерекшеліктердің өте төмен пайызы күтілуде; және
- (d) Аудитор теріс растау сұрауларын алушыларды мұндай сұрауларды елемеуге мәжбүр ететін жағдайлар мен шарттарды білмейді.

Алынған дәлелдемелерді бағалау

16. Аудитор сыртқы растау процедураларының нәтижелері тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін немесе қосымша аудиторлық дәлелдемелерді алуды талап ететіндігін бағалауы керек. (Сілтеме: A24 - A25-тармақтар)

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Сыртқы растау процедуралары

Расталуы немесе сұрау салынуы тиіс ақпаратты анықтау (Сілтеме: 7 (a) тармағы)

- A1. Сыртқы растау процедуралары көбінесе шоттардағы қалдықтар мен олардың элементтері туралы ақпаратты растау немесе алу үшін жасалады. Олар сондай-ақ ұйым мен басқа тараптар арасындағы келісімдердің, келісімшарттардың немесе мәмілелердің шарттарын немесе «жанама келісім» сияқты белгілі бір шарттардың жоқтығын растау үшін пайдаланылуы мүмкін.

Тиісті растаушы тарапты таңдау (Сілтеме: 7 (b) тармағы)

- A2. Растау туралы сұрау салуларға жауаптар, егер растау туралы сұрау салулар аудитордың пікірінше, расталған ақпарат туралы хабардар тарапқа жіберілсе, неғұрлым өзекті және сенімді аудиторлық дәлелдемелер болып табылады. Мысалы, растауды сұрайтын операциялар немесе келісімдер туралы білетін қаржы институтының қызметкері растауды сұрау үшін қаржы институтындағы ең қолайлы тұлға болуы мүмкін.

СЫРТҚЫ РАСТАУ

Ақпаратты растау туралы сұрау салуларды әзірлеу (Сілтеме: 7 (с) тармағы)

A3. Ақпаратты растау туралы сұрау салудың нысаны мен мазмұны алынған растаулардың үлесіне, сондай-ақ алынған аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігі мен сипатына тікелей әсер етуі мүмкін.

A4. Мұндай сұраныстарды жасау кезінде ескерілуі керек факторлардың қатарына мыналар жатады:

- Қаралған мәлімдемелер.
- Алаяқтық тәуекелдерін қоса алғанда, елеулі бұрмаланулардың нақты анықталған тәуекелдері.
- Аттестаттау тапсырмасын жобалау және ұсыну.
- Аудитті немесе осыған ұқсас тапсырмаларды жүргізудің алдыңғы тәжірибесі.
- Ақпаратты беру әдісі (мысалы, қағаз, электронды немесе басқа медиа).
- Растаушы тараптар басшылығының аудиторға жауап беруге рұқсаты немесе көтермелеуі. Растаушы тараптар басшылықтың рұқсатын қамтитын растау туралы сұрау салуға ғана жауап беруге дайын болуы мүмкін.
- Болжалды растаушы тараптың сұралған ақпаратты растау немесе ұсыну қабілеті (мысалы, жалпы баланспен салыстырғанда жеке шот-фактураның сомасы).

A5. Барлық жағдайларда сыртқы растауға оң сұрау салу растаушы тараптан растаушы тараптың берілген ақпаратпен келісімін көрсете отырып немесе растаушы тараптан ақпарат беруін сұрай отырып, аудиторға жауап беруін сұрайды. Әдетте оң растау сұрауына жауап сенімді аудиторлық дәлелдер береді деп күтілуде. Дегенмен, растаушы тарап ақпараттың дұрыстығын тексермей растау туралы сұрауға жауап беруі мүмкін. Аудитория бұл тәуекелді соманы (немесе басқа ақпаратты) көрсетпейтін оң растау сұрауларын пайдалану арқылы азайта алады, ал растаушы тарапқа соманы толтыру немесе басқа ақпарат беру ұсынылады. Екінші жағынан, «бос» растау сұрауының бұл түрін пайдалану жауаптар санының азаюына әкелуі мүмкін, өйткені бұл растаушы тараптардың қосымша күш-жігерін қажет етеді.

A6. Сұрау салудың дұрыс жіберілгеніне көз жеткізу үшін жібермес бұрын оларда көрсетілген кейбір немесе барлық мекен-жайларды тексеру керек.

Ақпаратты растау туралы қайталама сұрау салуды жіберу (Сілтеме: 7 (d) тармағы)

A7. Егер ақылға қонымды мерзім ішінде ақпаратты растау туралы сұрау салуға жауап алынбаса, аудитор қосымша сұрау салуға құқылы. Мысалы, аудитор бастапқы мекенжайдың дәлдігін қайта тексеру арқылы қосымша немесе қайта сұрау жібере алады.

Басшылықтың аудиторға ақпаратты растау туралы сұрау салуға рұқсат беруден бас тартуы

Басшылықтың бас тартуының негізділігі (Сілтеме: 8 (a) тармағы)

A8. Басшылықтың аудиторға растау сұрауын жіберуге рұқсат беруден бас тартуы аудитор ала алатын аудиторлық дәлелдемелерді алуға шектеу болып табылады. Сондықтан аудитор мұндай шектеудің себептерін анықтауы керек. Әдетте, себеп ретінде болжамды растаушы тараппен сот талқылауының немесе ағымдағы келіссөздердің болуы көрсетіледі, олардың шешілуіне уақтылы растау сұрауы әсер етуі мүмкін. Аудитор осы себептердің дұрыстығы мен негізділігі туралы дәлелдер алуы керек, өйткені басшылық алаяқтық немесе қателіктер фактілерін анықтайтын аудиторлық дәлелдерге қол жеткізуден бас тартуға тырысуы мүмкін.

Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауға ықпалы (Сілтеме: 8 (b) тармағы)

A9. 8(b) тармақтағы бағалау негізінде аудитор ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа) сәйкес жоспарланған аудиторлық процедураларды бекіту және модификациялау деңгейінде Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауды қайта қараудың орындылығы туралы қорытынды жасай алады.¹⁴ Мысалы, егер басшылықтың мәлімдемені растамау туралы өтініші орынсыз болса, бұл ISA 240 сәйкес бағалауды қажет ететін алаяқтық тәуекел факторының болуын көрсетуі мүмкін.¹⁵

Баламалы аудиторлық процедуралар (Сілтеме: 8 (c) тармағы)

A10. Балама аудиторлық процедуралар жауап болмаған жағдайда орындалғандарға ұқсас болуы мүмкін (ISA A18-A19 тармақтарын қара). Осындай процедураларды орындау кезінде ISA 8(b) тармағында көзделген аудитор жүргізген бағалау нәтижелері де ескеріледі.

¹⁴ ISA 315 (Қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 37-тармақ

¹⁵ ISA 240, 25 тармақ

Сыртқы растау процедураларын орындау нәтижелері

Растау туралы сұрауларға жауаптардың сенімділігі (Сілтеме: 10 тармақ)

A11. ISA 500 аудиторлық дәлелдер ұйымға сыртқы көздерден алынған болса да, олардың сенімділігіне әсер ететін жағдайлар болуы мүмкін дейді.¹⁶ Барлық жауаптар белгілі бір ұстау, өзгерту немесе алаяқтық қауіпмен байланысты. Бұл тәуекел жауап қағаз түрінде, электронды немесе басқа ақпарат құралдарының көмегімен алынған-алынбағанына қарамастан бар. Жауапта келтірілген мәліметтердің сенімділігіне келесі факторлар күмән тудыруы мүмкін:

- Жауап аудитормен тікелей алынған жоқ немесе
- Жауап бастапқыда көрсетілген растау жағынан алынған жоқ деп болжауға негіз бар.

A12. Электрондық түрде алынған жауаптар, мысалы, факс немесе электрондық пошта арқылы, сенімділік қауіпіне ұшырайды, өйткені олардың шығу тегін дәлелдеу қиын болуы мүмкін, респонденттің өкілеттіктерін анықтау қиын болуы мүмкін және өзгерістерді анықтау қиын болуы мүмкін. Электронды түрде алынған жауаптар үшін қауіпсіз ортаны қамтамасыз ететін аудитор мен респондент қолданатын процесс бұл тәуекелдерді төмендетуі мүмкін. Егер аудитор мұндай процестің қауіпсіз және дұрыс бақыланатынына көз жеткізсе, тиісті жауаптардың сенімділігі артады. Электрондық растау процесі шифрлауды, электрондық цифрлық қолтаңбаларды және веб-сайттың түпнұсқалығын тексеру процедураларын пайдалану сияқты ақпаратты жіберушінің жеке басын электрондық түрде растаудың әртүрлі әдістерін қамтуы мүмкін.

A13. Егер ақпаратты растау туралы сұрау салуларды үйлестіру және оларға жауаптар дайындау үшін растаушы тарап қандай да бір үшінші тұлғаны тартса, аудитор:

- (a) Жауап тиісті көзден алынбауы мүмкін;
- (b) Респонденттің сауалға жауап беруге өкілеттігі болмауы мүмкін;
- (c) Тарату арналарының сенімділігі бұзылуы мүмкін тәуекелге ден қоюға бағытталған процедураларды орындай алады.

A14. ISA 500 аудитор үшін аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігіне күмәндану үшін процедураларды өзгерту немесе қосу керектігін анықтауды талап етеді.¹⁷ Аудитор растаушы тараппен байланысу арқылы растау туралы сұрауға жауаптың көзі мен мазмұнын тексеруге шешім қабылдауы мүмкін. Мысалы, егер растаушы тарап электрондық пошта арқылы жауап берсе, аудитор оған телефон арқылы хабарласып, растаушы тараптың шынымен жауап жібергенін анықтай алады. Егер жауап аудиторға жанама түрде қайтарылса (мысалы, растаушы тарап оны аудиторға емес, ұйымға қате жібергендіктен), аудитор растаушы тараптан тікелей аудиторға жазбаша жауап беруін сұрауы мүмкін.

A15. Растау туралы сұрауға ауызша жауаптың өзі сыртқы растау анықтамасына сәйкес келмейді, өйткені бұл аудиторға тікелей жазбаша жауап емес. Алайда, растау туралы сұрауға ауызша жауап алғаннан кейін, Аудитор, жағдайға байланысты, растаушы тараптан жазбаша жауапты тікелей аудиторға ұсынуды сұрай алады. Егер мұндай жауап алынбаса, аудитор 12-тармаққа сәйкес ауызша жауапқа қамтылған ақпаратты растайтын басқа аудиторлық дәлелдемелерді алуға тиіс.

A16. Растау туралы сұрауға жауап оның қолданылуына қатысты шектеулі тұжырымдарды қамтуы мүмкін. Мұндай шектеулер міндетті түрде жауап берушіні аудиторлық дәлел ретінде сенімділіктен айыра бермейді.

Ақпаратты растау туралы сұрау салуларға жауаптағы дәйексіз деректер (Сілтеме: 11 тармақ)

A17. Егер аудитор жауап дұрыс емес деген қорытындыға келсе, оған бекіту деңгейіндегі Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауды қайта қарау және жоспарланған аудиторлық процедураларды сәйкесінше өзгерту қажет болуы мүмкін ISA 315 (2019 жылғы қайта қаралған нұсқа).¹⁸ Мысалы, дұрыс емес жауап ISA 240 сәйкес бағалауды қажет ететін алаяқтық тәуекел факторын көрсетуі мүмкін.¹⁹

Жауаптардың болмауы (12-тармақ)

A18. Аудитор орындай алатын балама аудиторлық процедуралардың мысалдары:

- Дебиторлық берешектің қалдықтары үшін - кезеңнің соңында кейбір кейінгі ақшалай түсімдерді, жөнелту құжаттарын және сатылымдарды тексеру.

¹⁶ ISA 500, A35 тармақ.

¹⁷ ISA 500, 11-тармақ

¹⁸ ISA 315 (2019 жылғы қайта қаралған), 37-тармақ

¹⁹ ISA 240, 24-тармақ.

СЫРТҚЫ РАСТАУ

- Кредиторлық берешектің қалдықтары үшін - ақша қаражаттарының кейінгі төлемдерін, үшінші тұлғалардың хат-хабарларын және басқа жазбаларды, мысалы, тауарды алуға арналған шот-фактураларды зерттеу.

A19. Баламалы аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемі нақты шот пен бекітуге байланысты. Растау туралы сұрау салуға жауаптың болмауы Елеулі бұрмаланулардың бұрын анықталмаған тәуекелін көрсетуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудиторға бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланулар тәуекелін бағалауды қайта қарау және жоспарланған аудиторлық процедураларды ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқа) сәйкес өзгерту қажет болуы мүмкін.²⁰ Мысалы, растау сұрауларына күтілгеннен аз жауаптар немесе күтілгеннен көп жауаптар ISA 240 сәйкес бағалауды қажет ететін бұрын анықталмаған алаяқтық тәуекел факторын көрсетуі мүмкін.²¹

Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін растау туралы оң сұрауға жауап алу (Сілтеме: 13-тармақ)

A20. Белгілі бір жағдайларда аудитор тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін оң растау сұрауына жауап қажет болатын бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелін анықтай алады. Мұндай жағдайлар, егер:

- Басшылықтың алғышарттарды (алғышарттарын) растайтын ақпарат ұйымнан тыс жерде ғана бар;
- Басшылықтың қолданыстағы бақылау жүйесін айналып өту қаупі немесе қатардағы қызметкер (қатардағы қызметкерлер) және/немесе басшылық қатыса алатын сөз байласу қаупі сияқты алаяқтық әрекеттердің кейбір қауіп факторлары аудиторға ұйымнан алынған дәлелдерге сенім артуға мүмкіндік бермейді.

Айырмашылықтар (14-тармақ)

A21. Растау туралы сұрауларға жауаптарда көрсетілген ерекшеліктер қаржылық есептіліктің бұрмалануын немесе ықтимал бұрмалануын көрсетуі мүмкін. Егер бұрмалану анықталса, ISA 240 аудитор бұл бұрмалаудың алаяқтықты көрсететінін бағалауды талап етеді.²² Ерекшеліктер ұқсас растаушы тараптардан немесе ұқсас шоттар бойынша жауаптардың сапасын көрсетуі мүмкін. Ерекшеліктер қаржылық есептілікті ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктерді немесе кемшіліктерді де көрсетуі мүмкін.

A22. Кейбір ерекшеліктер бұрмалану емес. Мысалы, аудитор растау сұрауларына жауаптағы айырмашылықтар сыртқы растау процедурасындағы уақытша, өлшеу немесе кеңсе қателіктерімен түсіндіріледі деген қорытындыға келуі мүмкін.

Теріс растау (Сілтеме: 15-тармақ)

A23. Растауға теріс сұрау салуға жауаптың алынбауы болжамды растаушы тараптың растауға сұрау салуды алғаны туралы немесе сұрау салудағы ақпараттың дұрыстығын тексеру туралы тікелей куәландырмайды. Тиісінше, растаушы тараптың теріс растау сұрауына жауап бермеуі оң растау сұрауына жауап бергеннен гөрі айтарлықтай аз сенімді аудиторлық дәлел болып табылады. Растаушы тараптар, егер сұрау салудағы ақпарат олардың пайдасына болмаса және басқаша жауап беру ықтималдығы аз болса, онымен келіспейтіндіктерін білдіру арқылы растау туралы сұрауға жауап беруі мүмкін. Мысалы, банктік шот иелері, егер олар растау туралы өтініште олардың шотындағы қалдық төмен деп санаса, жауап беруі мүмкін, бірақ егер олар қалдық артық деп санаса, жауап беру ықтималдығы аз болады. Осылайша, банктік депозиттік шот иелеріне теріс растау сұрауларын жіберу мұндай шоттардағы қалдықтарды төмендету мүмкіндігін зерттеу үшін пайдалы процедура болуы мүмкін, бірақ аудитор артық қалдықтардың дәлелдерін іздесе, тиімді болуы екіталай.

Алынған дәлелдемелерді бағалау (Сілтеме: 16-тармақты қара)

A24. Сыртқы растау туралы жекелеген сұрау салулардың нәтижелерін бағалау кезінде аудитор оларды мынадай санаттар бойынша жіктей алады:

- (a) Жоспарланған растаушы тараптың жауабы, онда ол растау туралы сұрау салуда баяндалған ақпаратпен келісім білдіреді немесе қандай да бір алшақтықтар жоқ сұрау салынатын ақпаратты келтіреді;
- (b) Жауапта келтірілген ақпарат дұрыс емес деп қаралады;
- (c) Жауап жоқ;
- (d) Жауап алшақтықты қамтиды.

A25. Аудитор жүргізетін басқа аудиторлық процедуралармен бірге қарастырылған аудиторлық бағалау аудиторға жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынды ма, әлде ISA 330 талап еткендей қосымша аудиторлық дәлелдер қажет пе деген қорытынды жасауға көмектеседі.²³

²⁰ ISA 315 (Қайта қаралған), 37-тармақ.

²¹ ISA 240, 25-тармақ.

²² ISA 240, 36-тармақ.

²³ ISA 330, 26-27 тармақтар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 510

БІРІНШІ РЕТ ОРЫНДАЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР: КЕЗЕҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЛДЫҚТАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4
Талаптар	
Аудиторлық процедуралар	5-9
Аудиторлық тұжырымдар мен қорытындылар	10-13
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиторлық процедуралар	A1-A7
Аудиторлық тұжырымдар мен қорытындылар	A8-A9

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 510 *Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмалар: кезең басындағы қалдықтар* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастыру қажет.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың бастапқы аудиторлық тапсырма аясындағы бастапқы қалдықтарға байланысты міндеттері қарастырылады. Қаржылық есептілікте көрсетілген сомалардан басқа, кезеңнің басындағы қалдықтарға кезеңнің басында болған мәселелер, мысалы, күтпеген жағдайлар мен міндеттемелер жатады. Егер қаржылық есептілік салыстырмалы қаржылық ақпаратты қамтыса, онда оған ISA 710¹ талаптары мен нұсқаулары да қолданылады. ISA 300² бастапқы аудит басталғанға дейінгі қызметке қатысты қосымша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

Күшіне ену күні

2. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсаты

3. Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмаларды жүргізу кезінде аудитордың кезең басындағы қалдықтарды талдау бөлігіндегі мақсаты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу болып табылады:
 - Ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке елеулі түрде әсер ететін кезең басындағы қалдықтарда бұрмалаулардың болуы не болмауы;
 - Кезең басындағы қалдықтарды реттейтін есеп саясатының тиісті қағидаттары ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікте дәйекті түрде қолданылатыны немесе оларға енгізілген өзгерістер тиісті түрде ескерілгені, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес ұсынылғаны және ашылғаны.

Анықтамалар

4. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырма – бұл, мыналарды қарастыратын тапсырма:
 - (i) Өткен кезеңдегі қаржылық есептілік тексерілмеген; немесе
 - (ii) Алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікті бұрынғы аудитор тексерді.
 - (b) Кезең басындағы қалдықтар – Кезең басындағы шоттардағы қалдықтар. Кезеңнің басындағы қалдықтар алдыңғы кезеңнің соңындағы қалдықтар негізінде қалыптасады және алдыңғы кезеңдердегі операциялар мен оқиғалардың, сондай-ақ алдыңғы кезеңде қолданылған есеп саясатының әсерін көрсетеді. Кезең басындағы қалдықтар, мысалы, шартты және нақты міндеттемелер сияқты, кезең басына тиісті және ашылуға жататын ақпаратты қамтиды.
 - (c) Алдыңғы аудитор - Алдыңғы кезең үшін ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізген және жұмыс істеп тұрған аудитормен ауыстырылған басқа фирманың аудитору.

Талаптар

Аудиторлық процедуралар

Кезең басындағы қалдықтар

5. Аудитор, егер бар болса, соңғы қаржылық есептілікпен және егер бар болса, ақпараттың ашылуын қоса алғанда, бастапқы қалдықтарға қатысты ақпараттың болуы тұрғысынан алдыңғы аудиторлық қорытындымен танысуға тиіс.
6. Аудитор бұрмалау кезеңінің басындағы қалдықтардың ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер ететіндігі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек: (A2-A2 тармақтары)
 - (a) Алдыңғы кезеңнің соңғы қалдықтары ағымдағы кезеңге дұрыс ауыстырылғанын немесе қажет болған жағдайда қайта есептелгенін анықтау;
 - (b) Бастапқы қалдықтар тиісті есеп саясатын қолдануды көрсететінін анықтау; және
 - (c) Келесі әрекеттердің біреуін немесе бірнешеуін орындау: (A3 - A7 тармақтары)
 - (i) Егер қаржылық есептілік аудиті өткен жылы жүргізілген болса, онда бастапқы қалдықтарға қатысты дәлелдемелер алу мақсатында аудитордың жұмыс құжаттарына талдау жасалады;

¹ ISA 710, *Салыстырмалы ақпарат-тиісті көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік*

² ISA 300, *Аудитті жоспарлау*

БІРІНШІ РЕТ ОРЫНДАЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР: КЕЗЕҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЛДЫҚТАР

- (ii) Ағымдағы кезеңде орындалған аудиторлық процедуралардың кезең басындағы қалдықтарға қатысты дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін бағалау; немесе
- (iii) Кезең басындағы қалдықтарға қатысты дәлелдемелер алу үшін арнайы аудиторлық процедураларды орындау.

7. Егер аудитор кезең басындағы қалдықтардың ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін бұрмаланулар бар екендігі туралы аудиторлық дәлелдер алса, олар ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне әсерін анықтау үшін осы жағдайларда қажет болатын қосымша аудиторлық процедураларды орындауы керек. Егер аудитор ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікте осындай бұрмаланулардың болуы туралы қорытындыға келсе, ол бұл туралы тиісті деңгейдегі басшылыққа және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларға ISA 450 сәйкес хабарлауы керек.³

Бухгалтерлік есеп принциптерінің сәйкестігі

8. Аудитор кіріспе қалдықтарында көрсетілген есеп саясатының ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікте дәйекті түрде қолданылғанын және есеп саясатындағы өзгерістер тиісті түрде есепке алынғанын және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барабар ұсынылғанын және ашылғанын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек.

Алдыңғы аудитордың аудиторлық қорытындысындағы тиісті ақпарат

9. Егер өткен кезеңдегі қаржылық есептіліктің аудитін алдыңғы аудитор жүргізген болса және ол дайындаған пікір өзгертілген болса, аудитор осындай пікірді дайындау үшін негіз болған мәселенің ықпалын ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктің Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау кезінде 315 ISA (Қайта қаралған) сәйкес бағалауы тиіс.⁴

Аудиторлық тұжырымдар мен қорытындылар

Кезең басындағы қалдықтар

10. Егер аудитор кезеңнің басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмаса, ол ХСС 705 (Қайта қаралған) сәйкес жағдайға байланысты ескертпемен пікір білдіруі немесе қаржылық есептілік туралы пікірден бас тартуы тиіс.⁵ (А8 тармағы)

11. Егер аудитор кезеңнің басындағы қалдықтарда ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер ететін бұрмаланулар бар деген қорытындыға келсе және бұл бұрмаланулардың әсері тиісті түрде ескерілмеген немесе барабар ұсынылған немесе ашылған болса, аудитор ISA 705 (Қайта қаралды) сәйкес жағдайға байланысты ескертпемен немесе теріс пікірмен пікір білдіруі керек.

Есеп саясаты қағидаттарын дәйекті қолдану

12. Егер аудитор бұл туралы қорытындыға келсе:

Есеп саясаты қағидаттарын дәйекті қолдану

- (a) Ағымдағы кезеңнің есепке алу саясатының қағидаттары қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес кезең басындағы қалдықтарға қатысты рет-ретімен қолданылмайды, немесе
- (b) Есепке алу саясаты қағидатындағы өзгерістер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес тиісінше ескерілмеген, ұсынылмаған немесе ашылмаған,

аудитор өз пікірін ескертпемен немесе ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес нақты жағдайға байланысты теріс аудиторлық пікір білдіруі тиіс.

Алдыңғы аудитордың аудиторлық қорытындысында өзгертілген пікір

13. ISA 705 (Қайта қаралған) және ISA 710 сәйкес, егер алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік бойынша аудитордың қорытындысы ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік үшін өзекті және маңызды болып қалатын аудитордың пікірін өзгертуді қамтиса, аудитор ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік бойынша аудитордың пікірін өзгертуі керек. (Сілтеме: А9-тармағы)

* * *

³ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау*, 8 және 12-тармақтар

⁴ ISA 315 (Қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

⁵ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиторлық процедуралар

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (6(b) тармағы)

- A1. Мемлекеттік секторда қазіргі аудитор алдыңғы аудитор ала алатын ақпаратқа заңнамалық немесе нормативтік шектеулер болуы мүмкін. Мысалы, егер аудитті бұрын міндетті аудитор жүргізген мемлекеттік ұйым (мысалы, бас аудитор немесе бас аудитордың атынан тағайындалған тиісті біліктілігі бар басқа тұлға) жекешелендірілсе, онда міндетті аудитор жеке сектордан жаңадан тағайындалған аудиторға бере алатын жұмыс құжаттарына немесе басқа ақпаратқа қол жеткізу көлемі заңдармен немесе заңдармен шектелуі мүмкін. құпиялылық туралы ережелер. Мұндай байланыс шектеулі жағдайларда аудиторлық дәлелдемелерді басқа жолдармен алуға болады, ал егер жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін болмаса, аудиторлық қорытындыға әсерін қарастыру керек.
- A2. Егер аудитор мемлекеттік сектор ұйымының аудитін жеке сектордың аудиторлық ұйымға берсе және ол аудит жүргізу үшін мемлекеттік сектор ұйымының алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілігіне аудит жүргізген аудиторлық ұйымнан басқа аудиторлық аудиторлық ұйымды тағайындаса, бұл алдыңғы кезең емес, онда ол әдетте заң бойынша аудитор үшін аудитордың ауысуы ретінде қарастырылмайды. Алайда, аутсорсинг туралы келісімнің сипатына байланысты бұл аудиторлық тапсырманы аудитордың жеке сектор аудиторияның міндеттерін орындауы тұрғысынан бірінші аудиторлық тапсырма ретінде қарастыруға болады, сондықтан осы ISA-да қолданылады.

Кезең басындағы қалдықтар (6(c) тармақты қара)

- A3. Кезең басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажетті аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемі келесі мәселелерге байланысты:
- Ұйым пайдаланатын есеп саясаты.
 - Шоттар бойынша қалдықтардың сипаты, операциялар санаттары және ақпаратты ашу, сондай-ақ ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалану тәуекелі.
 - Ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне қатысты бастапқы қалдықтардың мәні.
 - Алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті жүргізілді ме, егер солай болса, алдыңғы аудитордың пікірі өзгертілді ме.
- A4. Егер алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептіліктің аудитін алдыңғы аудитор жүргізсе, онда аудитор алдыңғы аудитордың жұмыс құжаттарын зерделеу арқылы кезең басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алады. Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға алдыңғы аудитордың кәсіби құзыреттілігі мен тәуелсіздігі әсер етеді.
- A5. Тиісті этикалық және кәсіби талаптар қазіргі аудитордың алдыңғы аудитор мен қарым-қатынасын реттейді.
- A6. Ағымдағы активтер мен міндеттемелер үшін бастапқы қалдықтарға қатысты кейбір аудиторлық дәлелдемелер ағымдағы кезеңнің аудиторлық процедуралары шеңберінде алынуы мүмкін. Мысалы, ағымдағы кезеңдегі кезеңнің басында дебиторлық (кредиторлық) берешекті алу (төлеу) оның бар екендігі, құқықтары мен міндеттері, кезеңнің басындағы толықтығы мен бағасы туралы кейбір аудиторлық дәлелдер алуға мүмкіндік береді. Алайда, тауарлық- материалдық қорлар жағдайында ағымдағы кезеңнің соңында түгендеу процедуралары кезеңнің басында қорлардың болуы туралы аз аудиторлық дәлелдер береді. Сондықтан қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу қажет болуы мүмкін, ал келесі әрекеттердің біреуі немесе бірнешеуі жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер бола алады:
- Ағымдағы түгендеуді бақылау және оны кезең басындағы қорлар саны туралы деректермен салыстыру.
 - Бастапқы тауарлық-материалдық құндылықтарды бағалау бойынша аудиторлық процедураларды орындау.
 - Жалпы пайда мен кесуге қатысты аудиторлық процедураларды орындау.
- A7. Негізгі құралдар, инвестициялар және ұзақ мерзімді қарыздар сияқты ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелерге қатысты кейбір аудиторлық дәлелдер бухгалтерлік жазбаларды және кезеңнің басындағы қалдықтардың негізінде жатқан басқа ақпаратты зерттеу арқылы алынуы мүмкін. Кейбір жағдайларда аудитор ұзақ мерзімді қарыздар мен инвестициялар сияқты үшінші тараптардың растауы арқылы бастапқы қалдықтарға қатысты кейбір аудиторлық дәлелдер ала алады. Басқа жағдайларда аудиторға қосымша аудиторлық процедуралар қажет болуы мүмкін.

Аудиторлық тұжырымдар мен қорытындылар

Кезеңнің басындағы қалдықтар (10-тармақ)

- A8. ISA 705 (Қайта қаралған) талаптарды белгілейді және аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірін өзгертуге әкелуі мүмкін жағдайларға, осы жағдайларға сәйкес келетін пікір түріне және аудитордың пікірін өзгерткен жағдайда аудиторлық қорытындының мазмұнына қатысты нұсқаулар береді. Аудитордың кезең басындағы қалдықтарға

БІРІНШІ РЕТ ОРЫНДАЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР: КЕЗЕҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЛДЫҚТАР

қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмауы аудиторлық қорытындыда қамтылған пікірдің мынадай өзгерістерінің біріне әкелуі мүмкін:

- Ескертпесі бар пікір немесе мән-жайларға байланысты пікірден бас тарту; немесе
- Егер бұған заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, қызмет нәтижелеріне және ақша қаражаттарының қозғалысына қатысты мән-жайларға байланысты ескертпесі бар пікір немесе пікірден бас тарту, егер бар болса, және қаржылық жағдайға қатысты өзгертілмеген пікір.

Аудиторлық қорытындылардың мысалдары қосымшада келтірілген.

Алдыңғы аудитордың аудиторлық қорытындысында айтылған өзгертілген пікір (13-тармақты кара)

A9. Кейбір жағдайларда алдыңғы кезеңдегі аудитордың пікірін өзгерту ағымдағы кезеңдегі аудитордың пікірі үшін маңызды болмауы мүмкін. Мысалы, алдыңғы кезеңде масштабты ескерту болуы мүмкін, бірақ мұндай ескертуді тудырған мәселе ағымдағы кезеңде шешілді.

Өзгертілген пікірі бар аудиторлық қорытындылардың мысалдары

Ескертпе: ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес, осы иллюстрациялық аудиторлық есептерде пікірге арналған бөлім бірінші, ал пікірдің негізіне арналған бөлім пікірге арналған бөлімнен кейін бірден орналасады. Сонымен қатар, қолданыстағы «Аудиторлық міндеттер» бөліміне енгізілген бірінші және соңғы бірінші және соңғы ұсыныстар енді жаңа «Пікір білдіру негіздері» бөліміне енгізілді.

Мысал 1:

Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- «Әділ ұсыну» жүйесін пайдалана отырып, биржада тіркелмеген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Тапсырма шарттары ISA 210 қаржылық есептілігі үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.²
- Аудитор ағымдағы кезеңнің басында түгендеуді қадағаламады және кезеңнің басында тауарлық-материалдық қорлардың қалдықтарына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмады.
- Кезеңнің басында қорлардың қалдықтарына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігінің ықтимал әсері ұйымның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы үшін айтарлықтай, бірақ толық қамтылмаған болып саналады³
- Ұйымның жыл соңындағы қаржылық жағдай сенімді түрде ұсынылған.
- Осы нақты юрисдикцияда заңнама мен нормативтік актілер аудиторға қаржылық нәтижелер мен ақша ағындары туралы ескертпемен пікір білдіруге және қаржылық жағдай туралы өзгертілмеген пікір білдіруге тыйым салады.
- Аудитке осы юрисдикцияда қолданылатын тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор ұйымның ISA 570 (Қайта қаралған) бойынша жұмысын жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытындыға келді.⁴
- Аудитор ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау туралы өзге шешім қабылдауға міндетті емес және қабылдаған жоқ.⁵
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және басқа ақпаратта елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Алдыңғы кезеңдердегі қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді. Аудиторға заңмен немесе нормативтік актілермен тиісті көрсеткіштерге қатысты алдыңғы аудитордың қорытындысына сілтеме жасауға тыйым салынбайды және ол мұны істеуге шешім қабылдады.
- Қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Қаржылық есептілікті тексеруден басқа, аудитор жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттерді атқарады.

¹ ISA 600, *Топтық қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

² ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*

³ Егер аудитордың пікірінше, ұйымның қаржылық нәтижелері мен ақша ағындарына ықтимал әсер маңызды және кең таралған болса, онда аудитор қаржылық нәтижелер мен ақша ағындары туралы пікір білдірмейді.

⁴ ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

⁵ ISA 701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC Ұйымның акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁶

Ескертпемен пікір

Біз ABC компаниясының (бұдан әрі - компания) қоса берілген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, ол 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік балансты және осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы тиісті есептерді, сондай-ақ есеп саясатының негізгі қағидаттарының қысқаша мазмұнын және басқа да түсіндірмелі есептерді қамтиды қаржылық есептілікке ескертпелер.

Біздің ойымызша, есептің «Ескертулермен пікір білдіру үшін негіздер» бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетіледі. қаржылық есептілік ұйымның 2000 жылғы 20 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің нәтижелерін және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысын барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетеді. 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ереже, сондай-ақ оның қызметінің нәтижелері және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражатының қозғалысы.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Біз 20x1 жылдың 30 маусымында ұйымның аудиторлары болып тағайындалдық, сондықтан жылдың басында түгендеуді бақылаған жоқпыз. Біз 20x0 жылғы 31 желтоқсандағы тауарлық-материалдық қорлардың санын басқа жолдармен анықтай алмадық. Жылдың басындағы тауарлық-материалдық құндылықтар қаржылық нәтижелер мен ақша ағындарын анықтау кезінде ескерілетіндіктен, біз жиынтық кіріс туралы есепте көрсетілген таза кірісті және операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындарын түзету қажеттілігін анықтай алмадық, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепте операциялық қызметтен түскен жиынтық кіріс және таза ақша ағындары.

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Аудитордың қаржылық есептілікті тексеру міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптарға сәйкес ұйымнан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікірімізді және қызмет нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы туралы ескертпемен пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа да мәліметтер

Ұйымның 20x0 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы қаржылық есептілігін басқа аудитор тексерді, ол 20x жылдың 31 наурызындағы жағдай бойынша өзгертілмеген пікір білдірді.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау - ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара.]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁷

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау⁸ - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁶ Егер «Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмаса, «Қаржылық есептілік аудиті туралы есеп» деген субтитр қажет емес.

⁷ Осы иллюстрациялық аудиторлық есептерде «Басшылық» және «Басқаруға жауапты адамдар» терминдерін белгілі бір юрисдикцияның заңнамалық базасы аясында сәйкес келетін басқа терминмен ауыстыру қажет болуы мүмкін.

⁸ ISA 700 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау

**БІРІНШІ РЕТ ОРЫНДАЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР:
КЕЗЕҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЛДЫҚТАР**

Мысал 2

Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Тапсырма шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілігі үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Аудитор ағымдағы кезеңнің басында түгендеуді қадағаламады және кезеңнің басында тауарлық-материалдық қорлардың қалдықтарына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмады.
- Кезеңнің басында қорлардың қалдықтарына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігінің ықтимал әсері ұйымның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы үшін айтарлықтай, бірақ толық қамтылмаған болып саналады.⁹
- Жыл соңындағы қаржылық жағдай сенімді түрде ұсынылған.
- Қаржылық нәтижелерге және ақша қаражатының қозғалысына қатысты ескертпесі бар және қаржылық жағдайға қатысты ескертпесіз қорытынды осы жағдайларда орынды деп есептеледі.
- Аудитке осы юрисдикцияда қолданылатын тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде аудитор ұйымның ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты айтарлықтай белгісіздік жоқ деген қорытындыға келді.
- Аудитор ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау туралы өзге шешім қабылдауға міндетті емес және қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтаған жоқ.
- Алдыңғы кезеңдердегі қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді. Аудиторға заңмен немесе нормативтік актілермен тиісті көрсеткіштерге қатысты алдыңғы аудитордың қорытындысына сілтеме жасауға тыйым салынбайды және ол мұны істеуге шешім қабылдады.
- Қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Қаржылық есептілікті тексеруден басқа, аудитор жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттерді атқарады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC Компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды¹⁰

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік баланстан тұратын ABC компаниясының (бұдан әрі - Компания) қоса берілген қаржылық есептілігіне, осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептерге, сондай-ақ есеп саясатының негізгі қағидаттарының қысқаша мазмұнына және басқа да түсіндірме жазбаларға аудит жүргіздік.

Қаржылық нәтижелер мен ақша ағындарына қатысты ескертпесі бар пікір

Біздің ойымызша, біздің есептің «Ескертулермен пікір білдіру үшін негіздер» бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, жиынтық кіріс туралы есеп және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп ұйымның қаржылық жағдайын, оның қызметінің қаржылық нәтижелерін және 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы ақша

⁹ Егер аудитордың пікірінше, компанияның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысына ықтимал әсер айтарлықтай және барлық жерде болса, онда аудитор қаржылық нәтижелер мен ақша қаражаттарының қозғалысы туралы пікір білдірмейді

¹⁰ «Қаржылық есептілік аудиті туралы есеп» деген субтитр «Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмайтын жағдайларда талап етілмейді.

БІРІНШІ РЕТ ОРЫНДАЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР: КЕЗЕҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЛДЫҚТАР

қаражаттарының қозғалысын барлық маңызды халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес аспектілерде сенімді түрде көрсетеді.

Қаржылық жағдайға қатысты пікір

Біздің ойымызша, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде IFRS-ке сәйкес 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұйымның қаржылық жағдайын сенімді көрсетеді.

Қаржы нәтижелері мен ақша ағындарына қатысты ескертумен пікір білдіру негізі

Біз 20x1 жылдың 30 маусымында ұйымның аудиторлары болып тағайындалдық, сондықтан жылдың басында түгендеуді бақылаған жоқпыз. Біз 20x0 жылғы 31 желтоқсандағы тауарлық-материалдық қорлардың санын басқа жолдармен анықтай алмадық. Жылдың басындағы тауарлық-материалдық құндылықтар қаржылық нәтижелер мен ақша ағындарын анықтау кезінде ескерілетіндіктен, біз жиынтық кіріс туралы есепте көрсетілген таза кірісті және операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындарын түзету қажеттілігін анықтай алмадық. ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепте операциялық қызметтен түскен жиынтық кіріс және таза ақша ағындары.

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Аудитордың қаржылық есептілікті тексеру міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптарға сәйкес ұйымнан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікірімізді және қызмет нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы туралы ескертпемен пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа да мәліметтер

Ұйымның 20x0 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы қаржылық есептілігін басқа аудитор тексерді, ол 20x жылдың 31 наурызындағы жағдай бойынша өзгертілмеген пікір білдірді.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау - ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара.]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹¹

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[700 (Қайта қаралған) ISA сәйкес есеп жасау - 700 (Қайта қаралған) ISA 1-мысалды қара.]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹¹ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТ 520

АНАЛИТИКАЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4
Талаптар	
Мәні бойынша тексерудің талдамалық процедуралар	5
Жалпы тұжырымды қалыптастыруға ықпал ететін аналитикалық процедуралар	6
Талдамалық процедураларды жүргізу нәтижелерін зерттеу	7
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Талдамалық процедуралардың түрлері	A1-A3
Мәні бойынша тексерудің талдамалық процедуралары	A4-A16
Жалпы қорытындыны қалыптастыруға ықпал ететін талдамалық процедуралар	A17-A19
Талдамалық процедуралардың нәтижелерін зерттеу	A20-A21

Талдамалық процедуралар 520 халықаралық аудит стандартын (ISA) Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізу 200 ISA бірге қараған жөн.

ТАЛДАМАЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың аналитикалық процедураларды мәні бойынша процедуралар ретінде пайдалануына арналған («маңызды аналитикалық процедуралар»). Сонымен қатар аудитордың қаржылық есептілік туралы жалпы қорытындыға келуіне көмектесу үшін аудиттің соңында аналитикалық процедураларды орындау міндеті қарастырылады. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹ тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде аналитикалық процедураларды қолдануды қарастырады. ISA330² бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі бойынша талаптар мен нұсқауларды қамтиды; бұл аудиторлық процедуралар аналитикалық процедураларды қамтуы мүмкін..

Күшіне ену күні

2. ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

3. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Аналитикалық процедураларды орындау кезінде тиісті және сенімді аудиторлық дәлелдер алу; және
 - (b) Аудиттің соңында аудитордың қаржылық есептіліктің аудитордың түсінігіне сәйкес келетіндігі туралы жалпы қорытындыға келуіне көмектесетін аналитикалық процедураларды әзірлеу және орындау.

Анықтамасы

4. ISA-ның мақсаттары үшін «аналитикалық процедуралар» термині қаржылық және қаржылық емес деректер арасындағы сенімді қатынастарды талдау арқылы қаржылық ақпаратты бағалауды білдіреді. Аналитикалық процедуралар сонымен қатар басқа тиісті ақпаратқа сәйкес келмейтін немесе күтілетін мәндерден айтарлықтай ерекшеленетін анықталған ауытқуларды немесе қатынастарды қажетті зерттеуді қамтиды. (Сілтеме: [A1-A3 тармақтары](#))

Талаптар

Мәні бойынша жүргізілетін талдамалық процедуралар

5. Аналитикалық процедураларды жеке-жеке және дәлелдемелер сынақтарымен бірге әзірлеу және орындау кезінде, ISA 330³ сәйкес мәні бойынша процедуралар ретінде аудитор (Сілтеме: A4 - A5 тармақтар)
 - (a) Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін және егер бар болса, осы мәлімдемелер үшін егжей-тегжейлі сынақтарды ескере отырып, нақты мәлімдемелер үшін нақты аналитикалық процедуралардың маңыздылығын анықтау; (Сілтеме: A6-A11 тармақтар)
 - (b) Қолда бар ақпараттың қайнар көзін, салыстырмалылығын, сипаты мен орындылығын, сондай-ақ оның дайындалуын бақылау құралдарын ескере отырып, аудитор көрсетілген сомаларды немесе коэффициенттерді күтуді қалыптастыратын деректердің сенімділігін бағалау; (Сілтеме: A12-A14-тармақтар)
 - (c) Есепте немесе коэффициенттерде көрсетілген сомалар бойынша күтуді қалыптастыру және өзі немесе басқа бұрмаланулармен бірге қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін бұрмалануды анықтау үшін күтудің жеткілікті дәл және нақты қалыптасқанын баға көрсетілген сомаларға немесе коэффициенттерге қатысты күтуді әзірлеу және бұл күтудің жеке немесе басқа бұрмалаулармен бірге қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін бұрмалануды анықтау үшін жеткілікті дәл екенін бағалау; және (A15-тармақ);
 - (d) Есептілікте көрсетілген сомалар мен күтілетін сомалар арасындағы айырманың шамасын айқындау, ол 7-тармақ талап еткендей қосымша тергеусіз жол беріледі. (Сілтеме: A16-тармақ).

Жалпы тұжырымды қалыптастыруға ықпал ететін аналитикалық процедуралар

6. Аудитор аудиттің соңында қаржылық есептіліктің аудитордың түсінігіне сәйкес келетіндігі туралы жалпы қорытындыға келуге көмектесетін аналитикалық процедураларды әзірлеп, орындауы керек. (Сілтеме: [A17-A19 тармақтар](#))

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 14 (b) тармағы

² ISA330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*, 6-18 тармақтар

³ ISA 330, 18-тармақ

ТАЛДАМАЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Талдамалық процедураларды жүргізу нәтижелерін зерттеу

7. Егер осы ISA-ға сәйкес орындалған аналитикалық процедуралар басқа тиісті ақпаратқа сәйкес келмейтін немесе басқа тиісті ақпараттан айтарлықтай ерекшеленетін немесе күтілетін мәндерден айтарлықтай ерекшеленетін сәйкессіздіктерді немесе қатынастарды анықтаса, аудитор мұндай айырмашылықтарды айырмашылықтар арқылы түсіндіруі керек:
- (a) Басшылыққа сауалнама жүргізу және басшылықтың жауаптарына қатысты тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу; және
 - (b) Осы жағдайларда қажетті басқа аудиторлық процедураларды орындау. (Сілтеме: A20 - A21 тармақтар)

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Талдамалық процедуралардың түрлері

- A1. Аналитикалық процедуралар ұйымның қаржылық ақпаратын, мысалы, келесі мәліметтермен салыстыруды қарастыруды қамтиды:
- Алдыңғы кезеңдердегі салыстырмалы ақпарат.
 - Ұйымның күтілетін нәтижелері, мысалы, бюджеттер немесе Болжамдар немесе аудитордың күтулері, мысалы, амортизацияны бағалау.
 - Салыстырмалы салалық ақпарат, мысалы, ұйымның сату мен дебиторлық берешек арақатынасын саланың орташа көрсеткіштерімен немесе сол саладағы ұқсас көлемдегі басқа ұйымдармен салыстыру.
- A2. Аналитикалық процедуралар қарым-қатынасты қарастыруды да қамтиды, мысалы
- Ұйымның тәжірибесіне негізделген болжамды схеманы ұстанатын қаржылық ақпарат элементтері арасында, мысалы, жалпы маржаның пайызы.
 - Қаржылық ақпарат пен тиісті қаржылық емес ақпарат арасында, мысалы, еңбек шығындары мен қызметкерлер саны арасында.
- A3. Аналитикалық процедураларды орындау үшін әртүрлі әдістерді қолдануға болады. Бұл әдістер қарапайым салыстырулардан бастап, қазіргі статистикалық әдістерді қолдана отырып, күрделі талдаулар жасауға дейін. Аналитикалық процедуралар шоғырландырылған қаржылық есептілікке, оның компоненттеріне және ақпараттың жекелеген баптарына қолданылуы мүмкін.

Мәні бойынша тексерудің талдамалық процедуралары (5-тармақты қара)

- A4. Бекіту деңгейіндегі аудиторлық процедуралар егжей-тегжейлі тесттер, аналитикалық процедуралар немесе олардың жиынтығы болуы мүмкін. Қандай процедураларды, оның ішінде елеулі талдамалық процедураларды орындауды орындау туралы шешім аудитордың бекіту деңгейінде аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге мүмкіндік беретін процедуралардың күтілетін тиімділігі мен нәтижелілігі туралы пайымдауына негізделеді.
- A5. Аудитор басшылықтан маңызды аналитикалық процедураларды жүргізу үшін қажетті ақпараттың болуы мен сенімділігі және ұйым жүргізген осындай аналитикалық процедуралардың нәтижелері туралы сұрай алады. Аудитор мұндай деректердің тиісті түрде дайындалғанына көз жеткізген жағдайда, басшылық дайындаған аналитикалық деректерді пайдалану орынды болуы мүмкін.

Қандай да бір талдамалық процедуралардың белгілі бір алғышарттарға сәйкестігі (5 (а) - тармақты қара)

- A6. Негізгі аналитикалық процедуралар, әдетте, уақыт өте келе болжанатын операциялардың үлкен көлеміне көбірек қолданылады. Жоспарлы аналитикалық процедураларды қолдану деректер арасындағы қатынастардың бар екендігін күтуге негізделген және керісінше дәлелдейтін белгілі жағдайлар болмаған жағдайда сақталады. Алайда, белгілі бір аналитикалық процедураны қолданудың орындылығы аудитордың бұрмалануды анықтау үшін қаншалықты тиімді болатынын бағалауына байланысты, бұл жеке немесе басқа бұрмаланулармен бірге қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін.
- A7. Кейбір жағдайларда тіпті қарапайым болжамдық модель аналитикалық процедура ретінде тиімді болуы мүмкін. Мысалы, егер ұйымда бүкіл кезең ішінде белгіленген жалақы мөлшерлемесі бар қызметкерлердің белгілі саны болса, онда аудитор бұл деректерді жоғары дәлдіктегі кезеңдегі жалпы жалақы шығындарын бағалау үшін пайдалана алады, осылайша қаржылық есептіліктің маңызды бабы бойынша аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етеді және жалақы қорының егжей-тегжейіне тест жүргізу қажеттілігін азайтады. Жалпы қабылданған коммерциялық коэффициенттерді қолдану (мысалы, әр түрлі бөлшек сауда үшін пайда мөлшерлемесі) көбінесе есептілікте көрсетілген сомалардың дұрыстығын дәлелдеу үшін аналитикалық процедуралар шеңберінде тиімді қолданыла алады.
- A8. Аналитикалық процедуралардың әртүрлі түрлері сенімділіктің әртүрлі деңгейлерін қамтамасыз етеді. Мысалы, жалдау мөлшерлемелерін, пәтерлер санын және бос орындар деңгейін ескере отырып, пәтерге бөлінген ғимаратты жалға беруден түсетін жалпы кірісті болжауға мүмкіндік беретін аналитикалық процедуралар сенімді дәлел бола алады және осы элементтер тиісті тексерілген жағдайда одан әрі тестілеу қажеттілігін болдырмайды. Керісінше, кіріс

ТАЛДАМАЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

деректерін растау құралы ретінде жалпы маржаның пайыздық көрсеткіштерін есептеу және салыстыру аз дәлелді дәлелдер келтіруі мүмкін, бірақ басқа аудиторлық процедуралармен бірге пайдаланылған кезде пайдалы растауды қамтамасыз етуі мүмкін.

- A9. Кейбір аналитикалық процедуралардың орындылығын анықтауға негізінен мақұлдау сипаты және аудитордың Елеулі бұрмалану қаупін бағалауы әсер етеді. Мысалы, сату тапсырыстарын өңдеуді бақылау жеткіліксіз болған жағдайда, аудитор дебиторлық берешек туралы шағымдарға қатысты маңызды аналитикалық процедураларға қарағанда егжей-тегжейлі сынақтарға көбірек сене алады.
- A10. Кейбір аналитикалық процедуралар бір мәлімдемеге қатысты егжей-тегжейлі сынақтар орындалған кезде де орынды деп саналуы мүмкін. Мысалы, дебиторлық берешек қалдықтарын бағалау туралы шағымға қатысты аудиторлық дәлелдер алған кезде, аудитор дебиторлық берешекті өндіріп алу мүмкіндігін анықтау үшін кейінгі ақшалай түсімдердің егжей-тегжейлі сынақтарын жүргізуден басқа, клиенттердің шоттарының ескіру мерзімдерін талдау үшін аналитикалық процедураларды қолдана алады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

- A11. Коммерциялық ұйымдардың аудитінде дәстүрлі түрде қарастырылатын қаржылық есептілік баптары арасындағы қатынастар мемлекеттік органдардың немесе басқа коммерциялық емес мемлекеттік сектор ұйымдарының аудитінде әрқашан орынды бола бермейді; мысалы, көптеген мемлекеттік сектор ұйымдарында кірістер мен шығыстар арасында тікелей байланыс болмауы мүмкін. Сонымен қатар, активтерді сатып алу шығындары капиталдандырылмауы мүмкін болғандықтан, тауарлық-материалдық құндылықтар мен негізгі құралдар сияқты шығындар мен қаржылық есептілікте көрсетілген осы активтердің сомасы арасында байланыс болмауы мүмкін. Сонымен қатар, мемлекеттік секторда салыстырмалы мақсаттар үшін салалық деректер немесе статистика болмауы мүмкін. Алайда, басқа қатынастар да орынды болуы мүмкін, мысалы, пайдаланудан шығарылған автомобильдермен салыстырғанда бір километрге шаққандағы жол құрылысы құнының ауытқуы немесе сатып алынған автомобильдер саны.

Деректердің сенімділігі (5 (b) тармағына сілтеме)

- A12. Деректердің сенімділігі олардың қайнар көзі мен сипатына, сондай-ақ олар алынған жағдайларға байланысты. Тиісінше, маңызды аналитикалық процедураларды әзірлеу мақсатында деректердің дұрыстығын анықтау кезінде мыналарды ескеру қажет:
- (a) Қолда бар ақпарат көзі. Мысалы, ақпарат ұйымнан тыс тәуелсіз көздерден алынған жағдайда сенімдірек болуы мүмкін;⁴
 - (b) Қолда бар ақпараттың салыстырмалылығы. Мысалы, мамандандырылған өнімді шығаратын және сататын ұйымның деректерімен салыстыру үшін жалпы салалық деректерді толықтыру қажет болуы мүмкін;
 - (c) Қолда бар ақпараттың сипаты мен өзектілігі. Мысалы, бюджеттер қол жеткізілетін мақсаттар ретінде емес, күтілетін нәтижелер ретінде белгіленді ме; және
 - (d) Оның толықтығын, дәлдігін және дұрыстығын қамтамасыз етуге арналған ақпаратты дайындауды бақылау құралдары. Мысалы, бюджеттерді дайындауды, тексеруді және жүргізуді бақылау.
- A13. Аудитор бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде елеулі аналитикалық процедураларды орындау кезінде аудитор пайдаланатын ақпаратты дайындауда бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру (бар болса) туралы мәселені қарауы мүмкін. Егер мұндай бақылау тиімді болса, онда аудитор ақпараттың сенімділігіне, демек, аналитикалық процедуралардың нәтижелеріне сенімді болады. Қаржылық емес ақпаратты бақылау құралдарының операциялық тиімділігі көбінесе басқа бақылау сынақтарымен бірге тексерілуі мүмкін. Мысалы, шот-фактуралардың өңделуіне бақылау орнатқан кезде ұйым өнім бірліктерін сатуды тіркеуді бақылауды қамтуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор шот-фактураларды өңдеуді бақылау құралдарының операциялық тиімділігі сынақтарымен бірге өнім бірлігін сатуды есепке алуды бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексере алады. Сонымен қатар, аудитор бұл ақпарат мәні бойынша тексеруден өтті ме, жоқ па деген мәселені қарастыруы мүмкін. ISA 500 талаптарды белгілейді және аналитикалық процедураларды мәні бойынша жүргізу үшін пайдаланылатын ақпаратқа қатысты орындалуы тиіс аудиторлық процедураларды анықтау бойынша нұсқаулар береді.⁵
- A14. A12(a) - A12(d) тармақтарында қаралған мәселелер аудитор ұйымның қаржылық есептілігіне қатысты жыл соңына немесе аралық күнге қатысты мәні бойынша талдамалық процедураларды орындайтынына және қалған кезең үшін мәні бойынша талдамалық процедураларды орындауды жоспарлағанына қарамастан өзекті болып табылады. ISA 330 талаптарды белгілейді және аралық күні орындалатын процедураларға қатысты нұсқаулар береді.⁶

⁴ ISA 500, *Аудиторлық дәлелдемелер*, A35-тармақ

⁵ ISA 500, 10-тармақ.

⁶ ISA 330, 22-23 тармақтар.

ТАЛДАМАЛЫҚ ПРОЦЕДУРАЛАР

Күтудің жеткілікті түрде қалыптасқандығын бағалау (5(с) тармағына сілтеме)

A15. Аудитордың басқа бұрмалаулармен бірге қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін бұрмалануды анықтау үшін күтулерді жеткілікті дәлдікпен әзірлеуге болатынын бағалауына қатысты сұрақтарға мыналар жатады:

- Аналитикалық процедуралардың күтілетін нәтижелерін мәні бойынша болжауға болатын дәлдік. Мысалы, аудитор зерттеу немесе жарнама сияқты дискрециялық шығындарды салыстырғаннан гөрі кезеңдегі жалпы пайда көрсеткіштерін салыстыру кезінде үлкен дәйектілік күтуі мүмкін.
- Ақпараттың бөліну дәрежесі. Мысалы, маңызды аналитикалық процедуралар бизнестің жекелеген бөліктері туралы қаржылық ақпаратқа немесе әртараптандырылған ұйымның құрамдас бөліктерінің қаржылық есептілігіне жалпы ұйымның қаржылық есептілігіне қарағанда тиімдірек болуы мүмкін.
- Қаржылық және қаржылық емес ақпараттың қол жетімділігі. Мысалы, аудитор маңызды аналитикалық процедураларды әзірлеу үшін бюджеттер немесе Болжамдар сияқты қаржылық ақпараттың және өндірілген немесе сатылған өнім бірліктерінің саны сияқты қаржылық емес ақпараттың болуын қарастыруы мүмкін. Егер ақпарат қол жетімді болса, аудитор оның сенімділігін жоғарыдағы A12-A13 тармақтарында талқыланғандай қарастыруы мүмкін.

Есепте көрсетілген сомалар мен күтілетін көрсеткіштер арасындағы қолайлы ашақтық (5(d) тармақты қара)

A16. Аудитордың қосымша тергеусіз қабылдауға болатын күтулерден ауытқу шамасын анықтауына жеке немесе басқа бұрмалаулармен бірге бұрмалану қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін екендігін ескере отырып, қажетті сенімділік деңгейіне сәйкестігі⁷ мен маңыздылығы әсер етеді. ISA 330 аудитордың тәуекелді бағалауы жоғарылаған сайын аудитор неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алуын талап етеді.⁸ Тиісінше, бағаланған тәуекел ұлғайған сайын дәлелдемелердің қажетті сенімділік деңгейіне қол жеткізу үшін тергеу жүргізбестен рұқсат етілген деп саналатын сәйкессіздіктер шамасы азаяды.⁹

Жалпы қорытындыны қалыптастыруға ықпал ететін талдамалық процедуралар (6-тармақты қара)

A17. 6-тармаққа сәйкес әзірленген және орындалған талдамалық процедуралардың нәтижелері бойынша жасалған қорытындылар қаржылық есептіліктің жекелеген компоненттерінің немесе элементтерінің аудиті барысында жасалған қорытындыларды растауға арналған. Бұл аудиторға аудиторлық пікірге негізделген қорытындылар жасауға көмектеседі.

A18. Мұндай аналитикалық процедуралардың нәтижелері бұрын танылмаған елеулі бұрмалану қаупін анықтауы мүмкін. Мұндай жағдайларда ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитор өзінің Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауды қайта қарауды және одан әрі жоспарланған аудиторлық процедураларды сәйкесінше өзгертуді талап етеді.¹⁰

A19. 6-тармаққа сәйкес орындалатын аналитикалық процедуралар тәуекелді бағалау процедуралары ретінде орындалатын процедураларға ұқсас болуы мүмкін.

Талдамалық процедуралардың нәтижелерін зерттеу (7-тармақты қара)

A20. Басшылықтың жауаптарына қатысты аудиторлық дәлелдемелерді аудитордың субъектінің және оның қоршаған ортасының ерекшеліктерін түсінуін, сондай-ақ аудит барысында алынған басқа да аудиторлық дәлелдемелерді ескере отырып, осы жауаптарды бағалау арқылы алуға болады.

A21. Басқа аудиторлық процедураларды орындау қажеттілігі, мысалы, егер басшылық түсініктеме бере алмаса немесе бұл түсініктеме басшылықтың жауаптарына қатысты алынған аудиторлық дәлелдемелермен бірге жеткіліксіз деп саналса туындауы мүмкін.

⁷ ISA320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, A14-тармақ.

⁸ ISA 330, 7 (b) тармақ

⁹ ISA 330, A19 тармақ

¹⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 37-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТ 530

АУДИТОРЛЫҚ ІРІКТЕУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-2
Күшіне ену күні	3
Мақсаттары	4
Анықтамалар	5
Талаптар	
Іріктемеге көзқарас, оның көлемі және тестілеу үшін элементтерді таңдау	6-8
Аудиторлық процедураларды орындау	9-11
Ауытқулар мен бұрмаланулардың сипаты мен себептері	12-13
Бұрмалаудың салдыр	14
Аудиторлық іріктеменің нәтижелерін бағалау	15
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Анықтамалар	A1-A3
Іріктемеге көзқарас, оның көлемі және тестілеу үшін элементтерді таңдау	A4-A13
Аудиторлық процедураларды орындау	A14-A16
Ауытқулар мен бұрмаланулардың сипаты мен себептері	A17
Бұрмалаудың салдыр	A18-A20
Аудиторлық іріктеменің нәтижелерін бағалау	A21-A23
1-қосымша: Құны бойынша мөлшерленген стратифакция және іріктеу	
2-қосымша: Басқару сынақтары үшін үлгі өлшеміне әсер ететін факторлардың мысалдары	
3-қосымша: Бөлшектерді тексеру үшін үлгі өлшеміне әсер ететін факторлардың мысалдары	
4-қосымша: Іріктеу элементтерін таңдай әдістері	

Халықаралық аудит стандартын (ISA) *Аудиторлық іріктеу 530 ISA 200* Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастыру қажет.

Кіріспе

ISA-ның қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитор аудиторлық процедураларды орындау кезінде үлгіні пайдалану туралы шешім қабылдаған жағдайларда қолданылады. Онда аудитордың *статистикалық және статистикалық емес іріктеуді аудиторлық іріктеуді әзірлеу және іріктеу, бақылау және егжей-тегжейлі тестілеу сынақтарын жүргізу, сондай-ақ іріктеу нәтижелерін бағалау кезінде қолдануы* қарастырылады.
2. Осы ISA онда аудитордың пікірі негізделген тұжырымдар жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті дәлелдер алу мақсатында аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін аудитордың жауапкершілігі қарастырылатын ISA500¹ толықтырады. ISA500 аудитордың иелігінде тестілеу үшін элементтерді іріктеу тәсілдеріне қатысты нұсқаулар бар, олардың бірі аудиторлық іріктеу болып табылады.

Күшіне ену күні

3. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсаты

4. Аудитордың аудиторлық үлгіні пайдаланудағы мақсаты-аудитор іріктеме алынған жинақ туралы қорытынды жасай алатындай ақылға қонымды негізді қамтамасыз ету.

Анықтамалар

5. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Аудиторлық іріктеме (іріктеме) - Іріктеменің барлық элементтері іріктемеге енгізілуі мүмкін болатындай және аудиторда бүкіл бас жиынтық туралы қорытындыларды қалыптастыру үшін жеткілікті негіздер пайда болатындай бас жиынтықтың аудит үшін маңызы бар элементтерінің кемінде 100% аудиторлық процедураларды қолдану;
 - (b) Бас жиынтық - Таңдау жүргізілетін және аудитор қорытынды жасауға ниеттенетін деректердің толық жиынтығы;
 - (c) Іріктеме тәуекелі - Іріктеме бойынша жасалған аудитордың қорытындысы, егер осы аудиторлық процедура бүкіл бас жиынтыққа қолданылатын болса, жасалатын шығарудан өзгеше болуы мүмкін тәуекелі. Іріктеу қаупі қате тұжырымдардың екі түріне әкелуі мүмкін:
 - (i) Бақылау құралдарын тексерген жағдайда, бақылау құралдары олардан гөрі тиімдірек немесе егжей-тегжейлерді тексерген жағдайда, ол болған кезде айтарлықтай бұрмалану болмайды. Бұрмалаудың бұл түрі аудитордың негізгі алаңдаушылығын тудырады, өйткені ол аудиттің тиімділігін төмендетеді және сәйкес келмейтін пікірге әкелуі мүмкін.
 - (ii) Бақылау құралдарын тексерген жағдайда, бақылау құралдары өздеріне қарағанда тиімдірек емес немесе егжей-тегжейлерді тексерген жағдайда, ол жоқ болса да, айтарлықтай бұрмалану бар. Бұрмалаудың бұл түрі аудиттің тиімділігіне әсер етеді, өйткені бұл әдетте бастапқы тұжырымдардың дұрыс еместігін анықтау үшін қосымша жұмысқа әкеледі.
 - (d) Іріктеумен байланысты емес тәуекел - Аудитор іріктеме тәуекелімен байланысты емес кез келген себеп бойынша қате қорытынды жасау тәуекелі (Сілтеме: A1 тармағы)
 - (e) Аномалия - Бас жиынтықта бұрмаланулардың немесе ауытқулардың болуын ресми түрде растау болып табылмайтын бұрмалау немесе ауытқу;
 - (f) Іріктеме элементі - Бас жиынтықты құрайтын жеке элемент (Сілтеме: A2 тармағы)
 - (g) Статистикалық іріктеу - Мынадай сипаттамалары бар іріктемені қалыптастыру әдісі:
 - (i) Іріктеу элементтерін кездейсоқ таңдау;
 - (ii) Іріктеме тәуекелін сандық анықтауды қоса алғанда, іріктеме нәтижелерін бағалау үшін ықтималдық теориясын пайдалану.

(i) және (ii) сипаттамалары жоқ іріктеу тәсілі статистикалық емес іріктеу болып саналады;
 - (h) Стратификация - Бас жиынтықты кіші жиындарға бөлу процесі, олардың әрқайсысы ұқсас сипаттамалары бар іріктеме элементтерінің тобын білдіреді (көбінесе бұл ақшалай күн);

¹ ISA500, *Аудиторлық дәлелдемелер*

АУДИТОРЛЫҚ ІРІКТЕУ

- (i) Жол берілетін ауытқу нормасы - Аудитор белгілеген ішкі бақылаудың белгіленген процедуралардан ауытқу деңгейі, оған қатысты аудитор белгілеген ауытқу деңгейі жиынтықта ауытқудың нақты деңгейінен аспайтынына тиісті сенімділік деңгейін алуға ұмтылады. (Сілтеме: А3-тармағы)
- (j) Рұқсат етілген ауытқу нормасы - Аудитор белгілеген ауытқу деңгейі ішкі бақылаудың белгіленген процедураларынан ауытқу болып табылады, онда аудитор белгілеген ауытқу деңгейі жиынтықтағы ауытқудың нақты деңгейінен аспайтынына тиісті сенімділік деңгейін алуға тырысады.

Талаптар

Іріктемеге көзқарас, оның көлемі және тестілеу үшін элементтерді таңдау

- 6. Аудиторлық іріктемені қалыптастыру кезінде аудитор аудиттің мақсатын және іріктеме алынатын жиынтықтың сипаттамаларын ескеруі керек. (Сілтеме: А4 - А9 тармақтар)
- 7. Аудитор іріктеу қаупін қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті іріктеу көлемін анықтауы керек. (Сілтеме: А10 - А11 тармақтар)
- 8. Аудитор іріктеу үшін объектілерді жиынтықтағы әрбір іріктеу бірлігінің іріктелу мүмкіндігі болатындай етіп таңдауы керек. (Сілтеме: А12-А13 тармақтар)

Аудиторлық процедураларды орындау

- 9. Аудитор әрбір таңдалған объект бойынша аудит мақсатына сәйкес аудиторлық процедураларды орындайды.
- 10. Егер процедура таңдалған объектіге қолданылмаса, аудитор оны ауыстыратын объектіде орындауы керек. (Сілтеме: А14 тармағы)
- 11. Егер аудитор таңдалған объектіге жоспарланған аудиторлық процедураларды немесе тиісті балама процедураларды қолдана алмаса, олар бұл объектіні ауытқу ретінде қарастыруы керек. нысан белгіленген бақылаудан ауытқу ретінде, бақылау сынақтары жағдайында немесе бұрмалау ретінде, бөлшектер сынақтары жағдайында. (Сілтеме: А15-А16 тармақтар)

Ауытқулар мен бұрмаланулардың сипаты мен себептері

- 12. Аудитор анықталған ауытқулардың немесе бұрмаланулардың сипаты мен себепін анықтап, олардың аудит мақсатына және аудиттің басқа салаларына әсерін бағалауы керек. (А17-тармақты қара).
- 13. Өте сирек жағдайларда, аудитор үлгіде анықталған бұрмалануды немесе ауытқуды аномалия деп санаса, ол берілген бұрмалану немесе ауытқу бүкіл бас жинақтың өкілі емес деген жоғары сенімділік деңгейіне ие болуы керек. Аудитор бұл сенімділік деңгейін осы бұрмалану немесе қабылдамау жиынтықтың өкілі емес екендігі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу үшін қосымша аудиторлық процедураларды орындау арқылы алады

Бұрмалаудың салдыр

- 14. Егжей-тегжейлі сынақтарда аудитор үлгіде табылған бұрмалануларды барлық бас жинаққа жобалайды. (Сілтеме: А18-А20 тармақтар)

Аудиторлық іріктеменің нәтижелерін бағалау

- 15. Аудитор мыналарды бағалауға міндетті:
 - (a) Іріктеу нәтижелері қандай екендігін (Сілтеме: А21 - А22 тармақтар)
 - (b) Аудиторлық іріктемені пайдалану тестіленген бас жиынтық туралы қорытындылар үшін жеткілікті негіздерді қамтамасыз етті ме. (Сілтеме: А23 тармағы)

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Анықтамалар

Іріктеумен байланысты емес тәуекел (Сілтеме: 5(d) тармағы)

- А1. Іріктелмеген тәуекелдің мысалдарына дұрыс емес аудиторлық процедураларды қолдану немесе аудиторлық дәлелдемелерді дұрыс түсіндірмеу және бұрмалануды немесе ауытқуды анықтай алмау жатады.

АУДИТОРЛЫҚ ІРІКТЕУ

Іріктеме элементі (Сілтеме: 5 (f) тармағы)

A2. Іріктеме элементтері физикалық элементтер (мысалы, депозит жарнасының бланкісінде көрсетілген чектер, банктік үзінді көшірмелердегі кредиттік жазбалар, шот-фактуралар немесе дебиторлық берешек шоттары бойынша қалдықтар) немесе ақша бірліктері болуы мүмкін.

Жол берілетін бұрмалау (Сілтеме: 5(i) тармағы)

A3. Іріктемені жасау кезінде аудитор жеке маңызды емес бұрмаланулардың жиынтығы қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін және анықталмаған бұрмаланулар үшін қорды қамтамасыз ететін тәуекелді көрсететін бұрмаланудың рұқсат етілген деңгейін анықтайды. Рұқсат етілген бұрмаланулар - бұл ISA320²-да анықталған көрсеткіштердің маңыздылығы принципін нақты іріктеу процедурасына қолдану. Рұқсат етілген бұрмалау мәнге тең немесе одан аз болуы мүмкін.

Іріктемеге көзқарас, оның көлемі және тестілеу үшін элементтерді таңдау

Іріктеу тәсілі (Сілтеме: 6-тармақ)

A4. Аудиторлық іріктеме аудиторға іріктелген объектілердің кейбір сипаттамаларына қатысты аудиторлық дәлелдемелерді алуға және бағалауға мүмкіндік береді, бұл іріктеме бас жиынтық туралы қорытынды жасауға көмектеседі. Аудиторлық іріктеу статистикалық емес немесе статистикалық тәсілдерді қолдану арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

A5. Аудиторлық үлгіні әзірлеу кезінде аудитор қол жеткізілетін нақты мақсатты және осы мақсатқа ең жақсы жолмен жетуге мүмкіндік беретін аудиторлық процедуралардың жиынтығын қарастырады. Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің сипатын және осы аудиторлық дәлелдемелермен байланысты ықтимал ауытқудың немесе бұрмаланудың шарттарын немесе басқа сипаттамаларын қарастыру аудиторға ауытқудың немесе бұрмаланудың не екенін, сондай-ақ іріктеп тексеруге жататын жиынтықты анықтауға көмектеседі. ISA500-дің 9-тармағының талаптарын орындай отырып, аудиторлық іріктеуді жүргізу кезінде аудитор аудиторлық іріктеме алынған жиынтықтың толық екендігінің дәлелдерін алу үшін аудиторлық процедураларды орындайды.

A6. Аудитордың аудиторлық процедураның мақсатын 6-тармақта талап ететіндей қарауы ауытқуды немесе бұрмалануды бағалау кезінде аудиторлық процедураның мақсатына қатысы бар барлық және тек шарттар ескерілетіндей ауытқудың немесе бұрмаланудың не екенін нақты түсінуді қамтиды. Мысалы, дебиторлық берешектің болуына байланысты мәліметтерді тексеру кезінде, мысалы, растау, клиент растау күніне дейін төлеген, бірақ сол күннен кейін көп ұзамай алған төлемдер бұрмалану болып саналмайды. Сол сияқты, клиенттердің шоттары арасындағы қате сымдар дебиторлық берешектің жалпы теңгеріміне әсер етпейді. Сондықтан, осы нақты аудиторлық процедураның таңдамалы нәтижелерін бағалау кезінде, егер ол алаяқтық тәуекелін немесе күмәнді қарыздар бойынша резервтің жеткіліктілігін бағалау сияқты аудиттің басқа салаларына айтарлықтай әсер етуі мүмкін болса да, оны бұрмалау ретінде қарастыруға болмайды.

A7. Бақылау сынақтары үшін жиынтықтың сипаттамаларын қарастырған кезде аудитор аудитордың бақылау құралдарын түсінуі немесе жиынтықтағы бағтардың аз санын сынау негізінде күтілетін ауытқу деңгейін бағалайды. Бұл бағалау аудиторлық үлгіні құру және оның мөлшерін анықтау үшін қолданылады. Мысалы, егер күтілетін ауытқу деңгейі қолайсыз жоғары болса, онда аудитор әдетте бақылау сынақтарын өткізбеуге шешім қабылдайды. Сол сияқты, егжей-тегжейлі тестілеу кезінде аудитор күтілетін бұрмалануды жиынтықта бағалайды. Егер күтілетін бұрмалану үлкен болса, онда бөлшектерді сынау кезінде 100% тестілеу немесе үлкен көлемдегі сынама қолдану орынды болуы мүмкін.

A8. Іріктеме алынатын бас жиынтықтың сипаттамаларын қарастырған кезде аудитор стратификация немесе өлшенген құны бар іріктеу орынды деп шеше алады. 1-қосымшада стратификация және өлшенген құн үлгісі туралы толығырақ талқылау келтірілген.

A9. Іріктемеге статистикалық немесе статистикалық емес тәсілді қолдану туралы шешім аудитордың пікірінің мәні болып табылады, алайда іріктеме мөлшері статистикалық және статистикалық емес тәсілдерді ажыратудың жарамды критерийі болып табылмайды.

Іріктеме көлемі (Сілтеме: 7-тармақ)

A10. Аудитор қабылдауға дайын тәуекел деңгейі қажетті үлгі өлшеміне әсер етеді. Аудитор қабылдауға дайын тәуекел неғұрлым төмен болса, үлгі көлемі соғұрлым көп болуы керек.

A11. Іріктеме өлшемін статистикалық формула арқылы немесе кәсіби пайымдауды қолдану арқылы анықтауға болады. 2 және 3-қосымшаларда әртүрлі факторлардың үлгі көлемін анықтауға әсері көрсетілген. Ұқсас жағдайларда 2 және 3-қосымшаларда көрсетілген факторлардың үлгі өлшеміне әсері статистикалық немесе статистикалық емес тәсіл таңдалғанына қарамастан бірдей болады.

² ISA320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 9-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ІРІКТЕУ

Тестілеу үшін элементтерді іріктеу (Сілтеме: 8-тармақ)

- A12. Статистикалық іріктеу кезінде іріктеу элементтері әрбір іріктеу бірлігінің іріктелу ықтималдығы белгілі болатындай етіп таңдалады. Статистикалық емес іріктеу кезінде іріктеу элементтерін таңдау үшін пайымдау қолданылады. Іріктеменің мақсаты аудиторға іріктеме алынған бас жиынтық туралы қорытындылар үшін ақылға қонымды негіз беру болғандықтан, бас жиынтыққа тән сипаттамалары бар іріктеу элементтерін таңдау арқылы біржақтылықты болдырмау үшін аудитордың өкілдік үлгіні таңдауы маңызды.
- A13. Іріктеудің негізгі әдістері кездейсоқ іріктеуді, жүйелі іріктеуді және кездейсоқ іріктеуді қолдану болып табылады. Бұл әдістердің әрқайсысы 4-қосымшада қарастырылады.

Аудиторлық процедураларды орындау (Сілтеме: 10-11 тармақтар)

- A14. Ауыстыру элементіндегі процедураны қашан орындау қажет екендігінің мысалы-төлем өкілеттігін тексеру барысында жойылған чекті таңдау. Егер аудитор бас тартуды білдірмеу үшін чектің тиісті түрде жойылғанына көз жеткізсе, сәйкесінше таңдалған алмастырғыш тексеріледі.
- A15. Аудитор таңдалған объектіге қатысты жоспарланған процедураларды орындай алмаған кезде мысал ретінде сол объектіге қатысты құжаттама жоғалған жағдайды келтіруге болады.
- A16. Тиісті балама процедураның мысалы ретінде, егер оң растау туралы сұрауға жауап алынбаған болса, олардың қайнар көзі мен мақалаларының дәлелдерімен бірге ақшаның кейінгі түсімдерін тексеру болуы мүмкін.

Ауытқулар мен бұрмаланулардың сипаты мен себептері (Сілтеме: 12-тармақ)

- A17. Анықталған ауытқулар мен бұрмалануларды талдау кезінде аудитор олардың көпшілігінің операция түрі, Орналасқан жері, өнім ассортименті немесе уақыт кезеңі сияқты ортақ сипаттамалары бар екенін анықтай алады. Мұндай жағдайларда аудитор жалпы сипаттамалары бар барлық баптарды анықтау және осы баптарға аудиторлық процедураларды тарату туралы шешім қабылдауы мүмкін. Сонымен қатар, мұндай сәйкессіздіктер немесе бұрмаланулар қасақана болуы мүмкін және алаяқтық мүмкіндігін көрсетеді.

Бұрмалаудың салдыр (Сілтеме: 14-тармақ)

- A18. Аудитор бұрмалану шамасы туралы жалпы түсінік алу үшін халықтың бұрмалануын болжауы керек, бірақ бұл болжам есепке алынатын соманы анықтау үшін жеткіліксіз болуы мүмкін.
- A19. Егер бұрмалау аномалия ретінде анықталса, оны халық үшін бұрмалану болжамынан алып тастауға болады. Алайда, мұндай бұрмаланудың әсері, егер ол түзетілмесе, қалыптан тыс емес бұрмалануларды болжауға қосымша қарастырылуы керек.
- A20. Ауытқуларды нақты болжауды бақылау сынақтары талап етілмейді, өйткені үлгі бойынша ауытқу деңгейі де жалпы бас жиынтықтағы ауытқулардың болжамды деңгейі болып табылады. ISA330³ аудитор сенуге ниетті бақылау құралдарынан ауытқу туралы нұсқауларды қамтиды.

Аудиторлық іріктеменің нәтижелерін бағалау (Сілтеме: 15-тармақ)

- A21. Бақылау сынақтары үшін жинақтағы ауытқулардың күтпеген жоғары деңгейі, Егер бастапқы бағалауды растайтын қосымша аудиторлық дәлелдер алынбаса, елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелінің жоғарылауына әкелуі мүмкін. Бөліктерін сынаған жағдайда, жинақтағы бұрмаланулардың күтпеген жоғары көлемі аудиторды, егер елеулі бұрмаланулар жоқ екендігі туралы қосымша аудиторлық дәлелдер алынбаса, операциялар класы немесе шоттың сальдосы айтарлықтай бұрмаланған деген қорытындыға әкелуі мүмкін.
- A22. Егжей-тегжейлі сынақтар жағдайында болжамды бұрмалану және қалыптан тыс бұрмалану, егер бар болса, аудитордың жиынтықтағы ең жақсы бұрмалануы болып табылады. Егер болжамды бұрмалау және қалыптан тыс бұрмалау, егер бар болса, рұқсат етілген бұрмаланудан асып кетсе, онда іріктеу тексерілетін бас жиынтық туралы қорытындылар үшін жеткілікті негіз бермейді. Болжалды бұрмалану мен қалыптан тыс бұрмалану рұқсат етілген бұрмалануға неғұрлым жақын болса, нақты бұрмалану жиынтықта рұқсат етілген бұрмаланудан асып кету ықтималдығы соғұрлым жоғары болады. Сонымен қатар, егер болжамды бұрмалану үлгі өлшемін анықтау үшін пайдаланылған аудитор күткен бұрмаланудан асып кетсе, аудитор нақты бұрмалану жиынтықта рұқсат етілген бұрмаланудан асып кету қаупі туралы қорытынды жасай алады. Басқа аудиторлық процедуралардың

³ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*, 17-тармақ.

АУДИТОРЛЫҚ ІРІКТЕУ

нәтижелерін қарау аудиторға нақты бұрмаланудың рұқсат етілген бұрмаланудан асып кету қаупін бағалауға көмектеседі және егер қосымша аудиторлық дәлелдер алынса, бұл тәуекелді азайтуға болады.

A23. Егер аудитор аудиторлық іріктеме дәлелденген бас жиынтық туралы қорытынды жасауға жеткілікті негіз бермеді деген қорытындыға келсе, ол:

- Басшылықтан анықталған бұрмалануларды және жаңа бұрмаланулардың пайда болу мүмкіндігін зерделеуді және қажетті түзетулер енгізуді талап етуі; немесе
- Қажетті сенімділікке қол жеткізу үшін одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтаңыз. Мысалы, бақылау сынақтары жағдайында аудитор іріктеу көлемін ұлғайта алады, балама бақылау құралдарын сынай алады немесе тиісті процедураларды мәні бойынша өзгерте алуы мүмкін.

ҚҰНЫ БОЙЫНША МӨЛШЕРЛЕНГЕН СТРАТИФИКАЦИЯ ЖӘНЕ ІРІКТЕУ

Іріктеме алынатын бас жиынтықтың сипаттамаларын қарастырған кезде аудитор стратификацияны немесе өлшенген құны бар үлгіні қолданған жөн деп шеше алады. Бұл қосымшада аудиторға стратификация әдістерін және өлшенген үлгіні пайдалану бойынша ұсыныстар бар.

Стратификация

1. Егер аудитор бас жиынтықты стратификацияласа, оны сәйкестендіру белгілері ортақ дискретті кіші топтарға бөлу арқылы аудиттің тиімділігін арттыруға болады. Стратификацияның мақсаты - әр қабат ішіндегі элементтердің өзгергіштігін төмендету, бұл іріктеу қаупін арттырмай, іріктеу көлемін азайтуға мүмкіндік береді.
2. Егжей-тегжейлі тестілеу кезінде жиынтық көбінесе ақшалай құны бойынша стратификацияланады. Бұл аудиторлық күш-жігерді жоғары құнды мақалаларға бағыттауға мүмкіндік береді, өйткені дәл осы мақалалар артық шығындар тұрғысынан бұрмаланудың үлкен әлеуетін қамтуы мүмкін. Сол сияқты, жиынтық белгілі бір критерий бойынша стратификациялануы мүмкін, бұл бұрмаланудың жоғары қаупін көрсетеді, мысалы, дебиторлық берешекті бағалау кезінде күмәнді қарыздар бойынша резервті тексеру кезінде қалдықтар жасына қарай стратификациялануы мүмкін.
3. Осы немесе басқа қабатқа кіретін баптарды іріктеуге қолданылатын аудиторлық процедуралардың нәтижелері тек осы қабатқа кіретін баптарға ғана жобалануы мүмкін. Бас жиынтық туралы қорытынды жасау үшін аудитор барлық бас жиынтықты құрайтын барлық басқа жиынтықтағы қатысты елеулі бұрмалану қаупін қарастыруы керек. Мысалы, мақалалардың 20%-ы шоттағы қалдық құнының 90%-ын құрауы мүмкін. Аудитор осы мақалалардың үлгісін тексеру туралы шешім қабылдауы мүмкін. Аудитор осы іріктеменің нәтижелерін бағалайды және қалған 10%-дан бөлек құнның 90%-ы туралы қорытынды жасайды (олар үшін басқа іріктеме немесе аудиторлық дәлелдемелерді алудың басқа тәсілдері қолданылады немесе маңызды емес деп танылуы мүмкін).
4. Егер операциялар класы немесе шот сальдосы қабаттарға бөлінсе, онда бұрмалану әр қабат үшін бөлек болжанады. Содан кейін әр қабат үшін болжамды бұрмаланулар бұрмаланулардың бүкіл операциялар класына немесе шоттағы қалдыққа ықтимал әсерін қарастырғанда біріктіріледі.

Құны бойынша мөлшерленген іріктеу

5. Егжей-тегжейлі тестілеу кезінде іріктеу бірлігін жиынтықты құрайтын жеке ақша бірлігі ретінде анықтау тиімді болуы мүмкін. Жиынтықтан белгілі бір ақша бірліктерін таңдау арқылы, мысалы, дебиторлық берешектің қалдығы, аудитор сол ақша бірліктері бар жеке қалдықтар сияқты нақты баптарды зерттей алады. Іріктеу бірлігін анықтаудың бұл тәсілінің артықшылығы-аудиторлық күш-жігер үлкен мақалаларға бағытталған, өйткені олардың іріктелу мүмкіндігі жоғары, бұл іріктеу көлемінің төмендеуіне әкелуі мүмкін. Бұл тәсілді жүйелі іріктеу әдісімен бірге қолдануға болады (4-қосымшада сипатталған) және мақалаларды кездейсоқ іріктеу әдісімен таңдауда тиімді.

БАСҚАРУ СЫНАҚТАРЫ ҮШІН ІРІКТЕМЕ ӨЛШЕМІНЕ ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОРЛАРДЫҢ МЫСАЛДАРЫ

Төменде аудитор бақылау сынақтары үшін үлгі өлшемін анықтау кезінде ескеруі мүмкін факторлар келтірілген. Жиынтықта қарастырылатын бұл факторлар аудитор бақылау сынақтарының сипатын немесе мерзімін өзгертпейді немесе бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде процедураларға көзқарасты басқаша өзгертеді деп болжайды.

ФАКТОР	ІРІКТЕУ КӨЛЕМІНЕ ӘСЕР ЕТЕТІН	
1. Аудитор бағалаған тәуекел дәрежесінің артуы аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігін қалай тестілеуді жоспарлайтынын ескереді	Ұлғайту	Аудитор бақылау құралдарының тиімділігіне неғұрлым сенімді болуға ұмтылса, аудитордың Елеулі бұрмалану қаупін бағалауы соғұрлым төмен болады және үлгі өлшемі соғұрлым үлкен болуы керек. Егер аудитордың бекіту деңгейіндегі Елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауы бақылау құралдарының операциялық тиімділігін күтуді қамтыса, онда аудитор бақылау құралдарының сынақтарын жүргізуі тиіс. Барлығы тең болған жағдайда, аудитор тәуекелді бағалау кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне неғұрлым көп сүйенсе, аудитордың бақылау құралдарын тестілеу көлемі соғұрлым көп болады (демек, іріктеу көлемі де соғұрлым көп болады).
2. Рұқсат етілген ауытқу нормасының жоғарылауы	Азайту	Рұқсат етілген қате деңгейі неғұрлым төмен болса, үлгі көлемі соғұрлым көп болуы керек.
3. Тестіленетін бас жиынтықта күтілетін ауытқу нормасының ұлғаюы	Ұлғайту	Күтілетін ауытқу деңгейі неғұрлым жоғары болса, аудитор нақты ауытқу деңгейіне негізделген баға береалатындай үлгі көлемі соғұрлым көп болуы керек. Аудитордың нормадан ауытқудың күтілетін деңгейін қарауына қатысы бар факторлар аудитордың ұйым қызметін (атап айтқанда, тәуекелді (атап айтқанда, тәуекелді) түсінуімен, ішкі бақылау жүйесін түсіну үшін орындалған тәуекелді бағалау процедураларымен), персоналдағы немесе ішкі бақылау жүйесіндегі өзгерістермен, аудит нәтижелерімен немесе ішкі бақылау жүйесімен, аудиторлық алдыңғы кезеңдерде орындалған процедуралар және басқа аудиторлық процедуралардың нәтижелері. Бақылау жүйесіндегі ауытқулардың жоғары күтілетін көрсеткіштері, әдетте, елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелінің шамалы төмендеуін талап етеді немесе оны мүлдем талап етпейді.
4. Аудиторға бас жиынтықтағы ауытқудың нақты нормасы рұқсат етілгеннен аспайтындығына қажетті сенімділік деңгейінің артуы.	Ұлғайту	Аудитордың іріктеу нәтижелері жиынтықтағы вариацияның шынайы таралуын көрсетеді деген сенімділік деңгейі неғұрлым жоғары болса, соғұрлым іріктеме мөлшері соғұрлым үлкен болуы керек.
5. Бас жиынтықтағы іріктеме элементтерінің санын ұлғайту	Шамалы әсер	Үлкен бас жиынтық үшін жиынтықтың нақты мөлшері, егер ол мүлдем әсер етпесе, іріктеме мөлшеріне әсер етпейді. Алайда, шағын бас жиынтық үшін аудиторлық іріктеу жеткілікті аудиторлық дәлелдерді алудың балама тәсілдері сияқты тиімді болмауы мүмкін.

БӨЛШЕКТЕРДІ ТЕКСЕРУ ҮШІН ІРІКТЕМЕ ӨЛШЕМІНЕ ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОРЛАРДЫҢ МЫСАЛДАРЫ

Төменде аудитор бақылау сынақтары үшін үлгі өлшемін анықтау кезінде ескеруі мүмкін факторлар келтірілген. Жиынтықта қарастырылатын бұл факторлар аудитор бақылау сынақтарының сипатын немесе мерзімін өзгертпейді немесе бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде процедураларға көзқарасты басқаша өзгертеді деп болжайды.

ФАКТОР	ІРІКТЕУ КӨЛЕМІНЕ ӘСЕР ЕТЕТІН	
1. Аудитор бағалаған елеулі бұрмалану тәуекелінің ұлғаюы	Ұлғайту	Аудитордың елеулі бұрмалану қаупін бағалауы неғұрлым жоғары болса, үлгі көлемі соғұрлым көп болуы керек. Аудитордың Елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауына тән тәуекел мен бақылау құралдарының тәуекелі әсер етеді. Мысалы, егер аудитор бақылау құралдарының сынақтарын өткізбесе, онда ішкі бақылау жүйесінің бекітуге қатысты тиімді жұмыс істеуінің аудиторлық тәуекелін бағалау шындыққа сәйкес келмейді. Сондықтан аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін аудитордың тәуекелі төмен болуы керек және процедураларға көбірек сүйенеді. Процедураларды мәні бойынша жүргізу нәтижесінде неғұрлым көп дәлелдер алынса (яғни тәуекел неғұрлым төмен болса), үлгі көлемі соғұрлым көп болуы керек.
2. Сол талапты қарауға бағытталған басқа да материалдық процедураларды пайдалануды ұлғайту	Азайту	Аудитор белгілі бір тексеруге қатысты анықтау тәуекелінің деңгейін төмендету үшін басқа маңызды процедураларға (процедуралық сынақтар немесе маңызды аналитикалық процедуралар) неғұрлым көп сүйенсе, аудиторға іріктеуден сенімділік азаяды, демек, іріктеу көлемі соғұрлым аз болуы мүмкін.
3. Аудиторға бас жиынтықтағы нақты бұрмалаудың жол берілетін деңгейден аспайтындығына қажетті сенімділік деңгейінің артуы	Ұлғайту	Аудиторға іріктеу нәтижелері бас жиынтықтағы нақты бұрмалануды растау үшін қажетті сенімділік деңгейі неғұрлым жоғары болса, іріктеу көлемі соғұрлым көп болуы керек.
4. Рұқсат етілген бұрмалаудың жоғарылауы	Азайту	Рұқсат етілген бұрмалану неғұрлым төмен болса, үлгінің мөлшері соғұрлым көп болуы керек.
5. Аудитор бас жиынтықта табуды күтетін бұрмалау сомасының ұлғаюы	Ұлғайту	Аудитор жиынтықта анықтайтын бұрмаланулардың көлемі неғұрлым көп болса, жиынтықтағы бұрмаланулардың нақты көлемін негізделген бағалау үшін қажетті үлгі көлемі соғұрлым көп болады. Аудитордың болжамды бұрмаланулардың күтілетін сомасын қарауына қатысы бар факторларға мақалаларды бағалаудың субъективтілік дәрежесі, субъективті бағалау нәтижелері, тәуекелдерді бағалау процедураларының нәтижелері, бақылау құралдарының тестілерінің нәтижелері, алдыңғы кезеңдерде орындалған аудиторлық процедуралардың нәтижелері және мәні бойынша басқа процедуралардың нәтижелері жатады.
6 Бас жиынтықты стратификациялау (қажет болған кезде)	Азайту	Егер тауарлардың жиынтықтағы ақшалай көрінісінде кең ауқым (өзгергіштік) болса, жиынтықты стратификациялау пайдалы болуы мүмкін. Егер бас жиынтықты тиісті түрде стратификациялауға болатын болса, онда қабаттардан алынған үлгілердің мөлшері, егер іріктеме бас жиынтықтан алынған болса, белгілі бір іріктеу тәуекел деңгейіне жету үшін қажет болатын іріктеме мөлшерінен аз болады.
7 Бас жиынтықтағы іріктеме элементтерінің саны	Шамалы әсер	Үлкен бас жиынтық үшін жиынтықтың нақты мөлшері үлгі өлшеміне іс жүзінде әсер етпейді. Сондықтан, шағын бас жиынтық үшін аудиторлық іріктеу көбінесе тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудың балама тәсілдері сияқты тиімді емес. (Алайда, ақша бірліктерінің үлгісін пайдаланған кезде, жиынтықтың ақшалай құнының ұлғаюы, егер бұл жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылықтың пропорционалды өсуімен өтелмесе, іріктеме мөлшерінің ұлғаюына әкеледі [және егер қажет болса, операциялардың жекелеген кластары, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі]).

ІРІКТЕУ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ТАҢДАУ ӘДІСТЕРІ

Үлгілерді қалыптастыру үшін элементтерді таңдаудың көптеген әдістері бар. Ең жиі қолданылатын әдістер:

- (a) Кездейсоқ таңдау (кездейсоқ сандар генераторлары, мысалы, кездейсоқ сандар кестелері арқылы жүзеге асырылады).
- (b) Іріктеу бірліктерінің саны жиынтықта іріктеу аралығын алу үшін іріктеу көлеміне бөлінетін жүйелі іріктеу, мысалы, 50 және алғашқы 50 бірлік ішінде бастапқы нүкте анықталғаннан кейін әрбір 50-ші іріктеу бірлігі таңдалады. Бастапқы нүктені ерікті түрде анықтауға болатынына қарамастан, кездейсоқ сандар генераторы немесе кездейсоқ сандар кестелері арқылы анықталса, іріктеу шынымен кездейсоқ болады. Жүйелі үлгіні пайдалану кезінде аудитор іріктеу бірліктері жиынтықта іріктеу аралығы жиынтықтағы белгілі бір заңдылыққа сәйкес келетіндей құрылғанын анықтауы керек.
- (c) Монетарлық іріктеу - құны бойынша мөлшерленген объектілерді іріктеу түрі (1-қосымшаны қара), оның шеңберінде іріктеме көлемі, элементтерді іріктеу тәртібі және бағалау ақшалай мәнде қорытынды жасауға мүмкіндік береді.
- (d) Жүйесіз іріктеу, онда аудитор құрылымдық техниканы ұстанбай іріктеуді таңдайды. Құрылымдық Әдістеменің жоқтығына қарамастан, аудитор саналы түрде алалаушылықтан немесе болжамдылықтан аулақ болады (мысалы, жету қиын элементтерден аулақ болу, әрқашан беттегі бірінші немесе соңғы жазбаларды таңдау немесе болдырмау). әрқашан беттегі бірінші немесе соңғы жазбаларды таңдайды немесе болдырмайды) және осылайша барлық элементтердің бірге таңдалу мүмкіндігіне ие болуын қамтамасыз етуге тырысады. Статистикалық үлгіні пайдалану кезінде кездейсоқ таңдау дұрыс емес
- (e) Блокты таңдау көршілес элементтердің бір немесе бірнеше блоктарының жиынтығынан оқшаулауды қамтиды. Блокты іріктеуді әдетте аудиторлық іріктеуде қолдануға болмайды, өйткені бас жиынтықтың көпшілігі тізбектегі объектілер бір-біріне ұқсас сипаттамаларға ие болады, бірақ жиынтықтың басқа бөліктеріндегі объектілерден өзгеше болады деп күтуге болатындай құрылымдалған. Кейбір жағдайларда мақалалар блогын зерттеу тиісті аудиторлық процедура болуы мүмкін, бірақ егер аудитор іріктеу негізінде бас жиынтық туралы сенімді қорытынды жасағысы келсе, мұндай іріктеу әдісі сирек орынды болады.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТ 540 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

(2019 жылдың 15 желтоқсанында немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Бухгалтерлік бағалаудың сипаты	2-3
Осы ISA-ның негізгі тұжырымдамалары	4-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаттары	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	13-15
Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	16-17
Фактілердің елеулі бұрмалануына байланысты бағаланған тәуекелдерге ден қою шаралары	18-30
Бухгалтерлік бағалауға қатысты ақпаратты ашу	31
Басқарудағы ықтимал қателік көрсеткіштері	32
Аудит процедураларына негізделген жалпы бағалау	33-36
Жазбаша өтініштер	37
Басшылыққа, басқаруға немесе басқа тиісті тараптарға жауапты тұлғалармен байланыс	38
Құжаттама	39
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Бухгалтерлік бағалаудың сипаты	A1-A7
Осы ISA-ның негізгі тұжырымдамалары	A8-A13
Анықтамалар	A14-A18
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	A19-A63
Елеулі бұрмалаулар тәуекелдерін анықтау және бағалау	A64-A80
Фактілердің елеулі бұрмалануына байланысты бағаланған тәуекелдерге ден қою шаралары	A81-A132
Басқарудағы ықтимал қателік көрсеткіштері	A133-A136
Аудит процедураларына негізделген жалпы бағалау	A137-A144
Жазбаша өтініштер	A145
Басшылыққа, басқаруға немесе басқа тиісті тараптарға жауапты тұлғалармен байланыс жасау	A146-A148
Құжаттама	A149-A152

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ
БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Қосымша 1: Тәуекелдің ажырамас факторлары

Қосымша 2: Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 540 (Қайта қаралған) Әділ құнды бағалау және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғандағы бағалау мәндерінің аудитін ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастыру қажет.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудиті барысында бухгалтерлік бағалауға және тиісті ақпаратты ашуға қатысты аудитордың міндеттерін қарайды. Атап айтқанда, ол бухгалтерлік бағалау мен тиісті ақпаратты ашуға қатысты ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹, ISA 330², ISA 450³, ISA 500⁴ және басқа да тиісті ISA-ны қолдануға сілтеме жасайтын немесе кеңейтетін талаптар мен нұсқауларды қамтиды. Ол сондай-ақ бухгалтерлік бағалаулар мен тиісті ақпаратты ашудағы бұрмалануларды бағалауға қойылатын талаптар мен нұсқауларды, сондай-ақ ықтимал басшылық қателіктерінің көрсеткіштерін қамтиды.

Бухгалтерлік бағалаудың сипаты

2. Бағалау мәндері әр түрлі болуы мүмкін және тиісті ақша сомаларын тікелей байқауға болмайтын жағдайларда басшылық қолданады. Бұл ақша сомаларын өлшеу білімнің немесе деректердің жетіспеушілігін көрсететін белгісіздікке ұшырайды. Бұл шектеулер бағалау нәтижелерінің субъективтілігі мен өзгергіштігіне әкеледі. Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесі болжамдарды қамтитын және бағалаудың күрделілігіне әкелуі мүмкін басшылықтың пікірін қажет ететін әдісті таңдауды және қолдануды қамтиды. Осы ақша сомаларын бағалауға күрделіліктің, субъективтіліктің немесе басқа да тән қауіп факторларының әсері олардың бұрмалануға бейімділігіне әсер етеді. (Сілтеме: А1 - А6 тармақтар, 1-қосымша)
3. Берілген ISA барлық бухгалтерлік бағалауларға қатысты болғанымен, бухгалтерлік бағалаудың белгісіздік дәрежесі айтарлықтай өзгереді. Осы ISA көзделген тәуекелдерді және басқа да аудиторлық процедураларды бағалаудың сипаты, мерзімдері мен көлемі бағалаудың белгісіздік дәрежесіне және онымен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға байланысты болады. Кейбір бухгалтерлік бағалау үшін бағалаудың белгісіздігі олардың сипатына байланысты өте төмен болуы мүмкін, ал оларды құрастырумен байланысты күрделілік пен субъективтілік те өте төмен болуы мүмкін. Мұндай бухгалтерлік бағалау үшін тәуекелдерді бағалау процедуралары және осы ISA-да көзделген басқа да аудиторлық процедуралар елеулі болмауы тиіс. Егер бағалаудың белгісіздігі, күрделілігі немесе субъективтілігі өте үлкен болса, онда мұндай процедуралар әлдеқайда кең болуы керек. Осы ISA-да осы ISA талаптарының ауқымын анықтауға арналған нұсқаулық бар. (Сілтеме: А7-тармақ)

Осы ISA-ның негізгі тұжырымдамалары

4. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдері үшін ажырамас тәуекелді жеке бағалауды талап етеді.⁵ ISA 540 контекстінде (қайта қаралған) және белгілі бір бухгалтерлік бағалаудың сипатына байланысты мәлімдеменің елеулі бұрмалануға ұшырауы бағалаудың белгісіздігіне, күрделілігіне, субъективтілігіне немесе басқа да тән қауіп факторларына және олардың арасындағы байланысқа байланысты болуы мүмкін. Тиісінше, тән тәуекелді бағалау тән қауіп факторларының бұрмалану ықтималдығына немесе шамасына әсер ету дәрежесіне байланысты және тән тәуекел спектрі деп аталатын шкала бойынша өзгереді. (Сілтеме: А8-А9, А65-А66 тармақтар, 1-қосымша).
5. Осы ISA – ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) пен ISA 330-дың талаптарына сілтеме жасайды және аудитордың бухгалтерлік бағалауды бақылау құралдарына қатысты шешімдерінің, соның ішінде бар-жоғы туралы шешімдердің маңыздылығын көрсету үшін олар бойынша нұсқауларды қамтиды:
 - ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) бойынша аудитор олардың дизайнын бағалап, олардың енгізілгенін анықтауы керек бақылау құралдары бар.
 - Тиісті бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру.
6. Осы ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сондай-ақ бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау кезінде бақылау құралдарының тәуекелін жеке бағалауды талап етеді. Бақылау құралдарының тәуекелін бағалау кезінде аудитор одан әрі аудиторлық процедуралар барысында бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенуді жоспарлап отыр ма деген мәселені қарайды. Егер аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарламаса немесе бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенгісі келмесе, онда бақылау құралдарының тәуекелін аудитордың бағалауы елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау ажырамас тәуекелді бағалаумен сәйкес келетіндей болады. (Сілтеме: А10-тармақ)
7. Осы ISA аудитордың одан әрі аудиторлық процедуралары (қажет болған жағдайда бақылау құралдарының сынақтарын қоса алғанда) ажырамас тәуекелдің бір немесе бірнеше факторларының әсерін және аудитордың бақылау құралдарының тәуекелін бағалауын ескере отырып, бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерінің себептеріне жауап беруі тиіс екендігіне баса назар аударады.

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

² ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

³ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау*

⁴ ISA 500, *Аудиторлық дәлелдер*

⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

8. Бухгалтерлік бағалауға кәсіби скептицизмді қолдану аудитордың өзіне тән тәуекел факторларын есепке алуына байланысты және оның маңыздылығы бухгалтерлік бағалаулар бағалаудағы белгісіздік дәрежесіне көбірек ұшыраған кезде немесе күрделілік, субъективтілік немесе басқа да өзіне тән тәуекел факторлары көбірек әсер еткенде артады. Сол сияқты, кәсіби скептицизмді қолдану басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына байланысты деректерді бұрмалаудың үлкен ықтималдығы болған жағдайда маңызды, олар тән тәуекелге әсер етеді. (Сілтеме: A11-тармақ)
9. Осы ISA аудитор жүргізген аудиторлық процедуралар мен алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде бухгалтерлік бағалау мен тиісті ақпаратты ашудың қолданыстағы⁶ қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде негізделген немесе бұрмаланғанын бағалауды талап етеді. Осы ISA-ның мақсаттары үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстіндегі «негізделген» ұғымы қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің тиісті талаптары тиісті түрде, соның ішінде мыналарға қатысты қолданылғанын білдіреді: (Сілтеме: A12-A13, A139-A144-тармақтар)
- Бухгалтерлік бағалаудың сипатын, сондай-ақ ұйымның фактілері мен жағдайларын ескере отырып, әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдауды қоса алғанда, бухгалтерлік бағалауды құру процесі;
 - Басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауы; және
 - Есептік бағалау туралы ақпаратты ашу, соның ішінде есептік бағалау қалай жасалғаны туралы ақпаратты ашу және бағалаудың сипатын, дәрежесін және белгісіздік көздерін түсіндіру.

Күшіне ену күні

- 10 ISA 2019 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

- 11 Аудитордың міндеті - бухгалтерлік бағалау және қаржылық есептіліктегі тиісті ақпаратты ашу қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде негізделген екендігі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу.

Анықтамалар

- 12 ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
- (a) Бағалау мәні - Мөлшері қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес бағалаудың белгісіздігіне ұшырайтын ақша сомасы. (Сілтеме: A14-тармақ)
 - (b) Аудитордың нақты бағалауы немесе аудиторлық ауқым - Басшылықтың нүктелік бағалауын талдау барысында пайдалану үшін аудиторлық дәлелдемелер негізінде есептелген шама немесе шамалар ауқымы. (Сілтеме: A15-тармақ)
 - (c) Бағалаудың белгісіздігі - Есептеу дәлдігінің жеткіліксіздігі бағалау мәніне және онымен байланысты ашылатын ақпаратқа әсері. (Сілтеме: A16-тармақ, 1-қосымша)
 - (d) *Басшылықтың нүктелік бағасы* - Қаржылық есептілікте бағалау мәні ретінде тану немесе ашу үшін басшылық таңдаған шама. (Сілтеме: A17-тармақ)
 - (e) *Нұсқаудың нүктелік бағасы* - Қаржылық есептілікте бағалау мәні ретінде тану немесе ашу үшін басшылық таңдаған шама;
 - (f) Бағалау мәнінің нақты нәтижесі - Бағалау мәнін есептеу кезінде қаралған базалық мәмілелердің, оқиғалардың немесе шарттардың нәтижелері бойынша есептелген нақты ақша шамасы. (Сілтеме: A18-тармақ)

Талаптар

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

13. Субъект пен оның ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁷ талап еткендей субъектінің ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу кезінде, аудитор субъектінің бухгалтерлік бағалауына байланысты келесі мәселелерді түсінуі керек аудитордың түсіну процедуралары қаржылық есептілік пен бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негіздерді қамтамасыз ететін аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті көлемде орындалуы керек. (Сілтеме: [A19 - A22 тармақтар](#))

Ол әрекет ететін құрылым мен жағдайларды және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін түсінуді қамтамасыз ету

- (a) Бухгалтерлік есепті тану немесе өзгерту немесе оларды қаржылық есептілікте ашу қажеттілігіне әкелуі мүмкін операциялар мен басқа да оқиғалар немесе шарттар. (Сілтеме: A23-тармақ).

⁶ Сондай-ақ ISA 700 (Қайта қаралған) қара, *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*

⁷ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 19-27 тармақтар

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

- (b) Бухгалтерлік бағалауға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары (тану критерийлерін, бағалау базаларын және ақпаратты ұсынуға және ашуға қойылатын тиісті талаптарды қоса алғанда) және оларды ұйым қызметінің сипаты мен мән-жайлары, оның ішінде өзіне тән тәуекел факторларының талаптарды бұрмалау мүмкіндігіне әсері контекстінде қолдану. (Сілтеме: A24 - A25 тармақтар)
- (c) Ұйымның бухгалтерлік бағалауына қатысты нормативтік факторлар, оның ішінде қолданылатын жерде пруденциалдық қадағалауға байланысты нормативтік-құқықтық база. (Сілтеме: A26-тармақ)
- (d) Аудитор жоғарыда 13(a)-(c) тармақтарында баяндалған мәселелерді аудитордың түсінуіне сүйене отырып, ұйымның қаржылық есептілігіне аудитор күтетін есептік бағалаулар мен тиісті ашулардың сипаты. (Сілтеме: A27-тармақ)

Құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету

- (e) Бухгалтерлік бағалауға қатысты басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау процесін ұйым тарапынан қадағалау мен бақылаудың сипаты мен дәрежесі. (Сілтеме: A28-A30-тармақ)
- (f) Басшылық қажеттілікті қалай анықтайды және бухгалтерлік бағалауға байланысты арнайы білімді немесе тәжірибені, соның ішінде маманды тартуды қолданады. (Сілтеме: A31-тармақ)
- (g) Тәуекелдерді бағалау процесінде сияқты ұйымда бухгалтерлік бағалауға байланысты тәуекелдер анықталады және жойылады. (Сілтеме: A32 - A33-тармақтар).
- (h) Бухгалтерлік бағалауға байланысты ұйымның ақпараттық жүйесі, соның ішінде:

- (i) Бухгалтерлік есепті бағалау туралы ақпарат және операциялардың маңызды кластары, шот қалдықтары немесе жария ету үшін тиісті жария ету ұйымның ақпараттық жүйесі арқылы қалай жүзеге асырылады; және (Сілтеме: A34 - A35-тармақтар)
- (ii) Осындай есептік бағалауларға және тиісті ақпаратты ашуға қатысты басшылық қандай жолмен:

- a. Тиісті әдістерді, болжамдарды немесе деректер көздерін және оларға қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде сәйкес келетін өзгерістер енгізу қажеттілігін, соның ішінде басшылықты анықтайды: (Сілтеме: A36-A37-тармақтар)
 - i. Қолданылатын әдістерді, соның ішінде модельдерді қолдануды таңдайды немесе әзірлейді және қолданады; (Сілтеме: A38 - A39 тармақтар)
 - ii. Баламаларды қарауды қоса алғанда, пайдаланылатын жорамалдарды таңдайды және елеулі жорамалдарды айқындайды; және (Сілтеме: A40 - A43 тармақтар)
 - iii. Пайдалану үшін деректерді таңдайды; (Сілтеме: A44-тармақ)
- b. Бағалаудың белгісіздік дәрежесін, оның ішінде мүмкін болатын өлшеу нәтижелерінің ауқымын қарастыру арқылы түсінеді; және (Сілтеме: A45-тармақ)
- c. Бағалаудың белгісіздігін жою, соның ішінде нүктелік бағалауды таңдау және қаржылық есептілікке енгізу үшін тиісті ақпаратты ашу. (Сілтеме: A46 - A49 тармақтар)

- (i) 13(h)(ii) - тармақта сипатталғандай, басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру⁸ процесін бақылау қызметінің 8-компонентінде анықталған бақылау құралдары. (Сілтеме: A50 - A54 тармақтар)
 - (j) Басшылық алдыңғы бухгалтерлік бағалау нәтижелерін қалай талдайды және осындай талдау нәтижелеріне қалай жауап береді.
14. Аудитор ағымдағы кезеңдегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектесу үшін алдыңғы бухгалтерлік бағалаулардың нәтижелерін немесе қажет болған жағдайда оларды қайта бағалауды қарастырады. Мұндай шолудың сипаты мен көлемін анықтаған кезде аудитор бухгалтерлік бағалаудың ерекшеліктерін ескеруі керек. Тексеру өткен кезеңдердегі есептік бағалаулар туралы оларды жасау кезінде болған ақпарат негізінде орынды болған пайымдауларға күмән келтірмейді. (Сілтеме: A55 - A60 тармақтар)
15. Бухгалтерлік бағалауға қатысты аудитор аудиторлық топқа тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау және алынған аудиторлық дәлелдемелерді бағалау үшін арнайы дағдылар немесе білім қажет пе екенін анықтауы керек. (Сілтеме: A61 - A63 тармақтар)

⁸ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26(a)(i)–(iv) тармағы

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

16. Бухгалтерлік бағалауға және бекіту деңгейіндегі тиісті ашылуларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде, соның ішінде ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁹ талап еткендей бекіту деңгейінде бақылаудың ажырамас тәуекелі мен тәуекелін жеке бағалауды қоса алғанда, аудитор елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және ажырамас тәуекелді бағалау кезінде мыналарды қарауы тиіс: (Сілтеме: A64-A71 тармақтар)
- (a) Бухгалтерлік бағалаудың бағалау белгісіздігіне ұшырау дәрежесі; және (Сілтеме: A72 - A75 тармақтар)
 - (b) Күрделіліктің, субъективтіліктің немесе басқа қауіп факторларының әсер ету дәрежесі: (Сілтеме: A76 - A79 тармақтар)
 - (i) Бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдау және қолдану; немесе
 - (ii) Қаржылық есептілікке енгізу үшін басшылықтың нүктелік бағасын және тиісті ақпаратты таңдау.
17. Аудитор аудитордың пікірінше, 16-тармаққа сәйкес анықталған және бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдерінің кез келгені маңызды тәуекел болып табылатынын анықтауы керек.¹⁰ Егер аудитор елеулі тәуекелдің бар-жоғын анықтаса, ол осы тәуекелді¹¹ жоюға бағытталған бақылау құралдарын анықтап, осы бақылау құралдарының қаншалықты тиімді жасалғанын бағалап, олардың енгізілгенін анықтауы керек.¹² (Сілтеме: A80-тармақ)

Фактілердің елеулі бұрмалануына байланысты бағаланған тәуекелдерге ден қою шаралары

18. ISA 330¹³ талаптарына сәйкес одан әрі аудиторлық процедуралар осы тәуекелдердің бағалану себептерін ескере отырып, бекіту деңгейінде¹⁴ елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап беруі тиіс. Қосымша аудиторлық процедуралар келесі тәсілдердің бірін немесе бірнешеуін қамтиды:
- (a) Аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін болған оқиғалар туралы аудиторлық дәлелдемелер алу (21-тармақты қара);
 - (b) Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын қарастыру (22-27 тармақтарды қара); немесе
 - (c) Аудиторлық нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу (28-29 тармақтарды қара).
- Қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу кезінде аудитор бағаланатын елеулі бұрмалану қаупі неғұрлым жоғары болса, аудиторлық дәлелдемелер неғұрлым сенімді болуы керек екенін ескеруі керек.¹⁵ Аудитор қосымша аудиторлық процедураларды растау болуы мүмкін аудиторлық дәлелдемелерді алуға немесе сәйкес келмейтін аудиторлық дәлелдемелерді алып тастауға бейім болмайтындай етіп әзірлеуі және орындауы керек. (Сілтеме: A81 - A84 тармақтар)
19. ISA330¹⁶ аудитор бақылау құралдарының жұмысының тиімділігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу үшін тестілерді әзірлеуді және жүргізуді талап етеді
- (a) Аудитордың бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауы бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуді қамтиды; немесе
 - (b) Процедуралардың өзі бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды.

Бухгалтерлік бағалауға қатысты аудитор жүргізетін бақылау сынақтары елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалаудың негізінде жатқан себептерге жауап беруі керек. Бақылау сынақтарын әзірлеу және жүргізу кезінде аудитор бақылау құралдарының тиімділігіне неғұрлым көп сүйенсе, соғұрлым ол сенімді аудиторлық дәлелдер алуы керек.¹⁷ (A85 - A89 тармақтарын қара).

20. Бухгалтерлік бағалаумен байланысты елеулі тәуекелге қатысты, егер аудитор осы бақылау құралдарына сүйенуді жоспарласа, одан әрі аудиторлық процедуралар ағымдағы кезеңде бақылау құралдарын тестілеуді қамтуы тиіс. Егер маңызды тәуекелге деген көзқарас тек процедуралардан тұрса, онда бұл процедуралар егжей-тегжейлі сынақтарды қамтуы керек.¹⁸ (Сілтеме: A90-тармақ)

⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31 және 34 тармақтар

¹⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 32 тармақ

¹¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26 (a) (i) тармақ

¹² ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 26 (d) тармақ

¹³ ISA 330, 6-15 және 18 тармақтар

¹⁴ ISA 330, 6-7 және 21 тармақтар

¹⁵ ISA 330, 7 (b) тармағы

¹⁶ ISA 330, 8-тармақ

¹⁷ ISA 330, 9-тармақ

¹⁸ ISA 330, 15 және 21 тармақтар

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Аудиторлық қорытынды ұсынылған күнге дейін болған оқиғалар туралы аудиторлық деректерді алу

21. Егер аудитордың басқа аудиторлық процедуралары аудиторлық қорытындыға дейінгі оқиғалар туралы аудиторлық дәлелдемелерді алуды қамтыса, аудитор мұндай қорытындының бухгалтерлік бағалауға қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін жеткілікті және тиісті болып табылатынын бағалауға тиіс, оқиға мен бағалау күні арасындағы кезеңдегі мән-жайлар мен басқа да тиісті шарттардың өзгеруін ескере отырып, оның орындылығына әсер етуі мүмкін мұндай аудиторлық дәлелдемелер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде. (Сілтеме: А91 - А93-тармақтар)

Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын тексеру

22. Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағаны туралы мәселені қарау кезінде: (Сілтеме: А94-тармақ)
- (a) Бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде басшылық пайдаланған әдістерді, елеулі болжамдарды және деректерді таңдаумен және қолданумен; және
 - (b) Басшылық нүктелік бағалауды қалай таңдады және бағалаудың белгісіздігі туралы тиісті ақпаратты әзірлеумен
- байланысты елеулі бұрмаланулар тәуекелдеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мақсатында аудиторлық процедуралар 23-26-тармақтарға сәйкес әзірленген және орындалған мыналарды қамтуы тиіс.

Әдістер

23. Әдістерге қатысты 22 тармақтың талаптарын қолданған кезде аудитордың одан әрі аудиторлық процедуралары мынадай мәселелерді қамтуы тиіс:
- (a) Таңдалған әдіс қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі контекстінде орынды ма, егер солай болса, алдыңғы кезеңдерде қолданылған әдіспен салыстырғанда өзгерістер орынды ма; (Сілтеме: А95, А97-тармақтар)
 - (b) Әдісті таңдау кезінде жасалған пайымдаулар басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілеріне әкелмейді ме; (Сілтеме: А96-тармақ)
 - (c) Есептеулер әдіске сәйкес орындалды ма және олар математикалық тұрғыдан дәл ме;
 - (d) Егер басшылық әдісін қолдану күрделі модельдеумен байланысты болса, үкімдер дәйекті түрде қолданылды ма және қай жерде қолданылса, солай болды ма (Сілтеме: А98 - А100 тармақтар)
 - (i) Модельді құру қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес бағалау мақсатына сәйкес келе ме және ол осы жағдайларда орынды ма, егер қажет болса, алдыңғы кезең моделіне қатысты өзгерістер орынды ма; және
 - (ii) Модельдің шығуын түзету қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін бағалау мақсатына сәйкес келеді және осы жағдайларда орынды; және
 - (e) Әдісті қолдану кезінде маңызды болжамдар мен деректердің тұтастығы сақталды ма? (Сілтеме: А101-тармақ).

Маңызды болжамдар

24. 22-тармақтың талаптарын қолдану кезінде аудитордың елеулі жорамалдарға қатысты қосымша процедуралары мынадай мәселелерді қамтуы тиіс
- (a) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде маңызды болжамдар орынды ма және егер қажет болса, өзгерістер алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда орынды ма; (Сілтеме: А95, А102 - А103-тармақтар)
 - (b) Негізгі болжамдарды таңдау кезінде жасалған пайымдаулар басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілеріне әкелмейді ме; (Сілтеме: А96-тармақ)
 - (c) Елеулі жорамалдар бір-бірімен және басқа бухгалтерлік бағалауда пайдаланылатын жорамалдармен немесе аудитор аудит барысында алған білім негізінде ұйым қызметінің басқа салаларында пайдаланылатын тиісті жорамалдармен сәйкес келе ме; және (Сілтеме: А104-тармақ)
 - (c) Қажет болған жағдайда, басшылық белгілі бір әрекеттерді орындауға ниетті ме және мүмкіндігі бар ма. (Сілтеме: А105-тармақ)

Мерзімі

25. Деректерге қатысты 22-тармақтың талаптарын қолдану кезінде аудитордың бұдан әрі процедуралары мынадай мәселелерге қатысты болуы тиіс:
- (a) Деректер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде орынды ма және егер қажет болса, өзгерістер алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда орынды ма; және (Сілтеме: А95, А106-тармақтар)

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- (b) Деректерді таңдау кезінде жасалған пайымдаулар басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілеріне әкелмейді ме (Сілтеме: А96-тармақ)
- (c) Деректер берілген жағдайларда орынды және сенімді ме; және (Сілтеме: А107-тармақ)
- (d) Деректерді басшылық дұрыс түсінді ме, әлде түсіндірді ме, оның ішінде шарттық шарттарға қатысты. (Сілтеме: А108-тармақ)

Басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауы және бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашуы

- 26. 22-тармақтың талаптарын қолдану кезінде аудитордың қосымша процедуралары басшылықтың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі аясында тиісті қадамлар жасағанын анықтауға бағытталуы керек:
 - (a) Бағалаудың белгісіздігін түсіну; және (Сілтеме: А109 тармақ)
 - (b) Тиісті нүктелік бағалауды таңдау және бағалаудағы белгісіздік туралы тиісті ақпаратты ашу арқылы бағалаудағы белгісіздікті жою. (Сілтеме: А110 - А114-тармақтар)
- 27. Егер аудитордың пікірінше, алынған аудиторлық дәлелдерге сүйене отырып, басшылық бағалаудың белгісіздігін түсіну немесе жою үшін тиісті шаралар қолданбаған болса, аудитор (Сілтеме: А115 - А117 тармақтар)
 - (a) Басшылықтан басшылықтың нүктелік бағасын таңдауды қайта қарау немесе бағалаудың белгісіздігі туралы қосымша ақпаратты ашуды қарастыру және 26-тармаққа сәйкес басшылықтың жауабын (жауаптарын) бағалау арқылы бағалаудың белгісіздігін түсіну немесе жою үшін қосымша процедураларды орындауды сұрау;
 - (b) Егер аудитор басшылықтың аудитордың сұрауына берген жауабы бағалаудың белгісіздігін толық көрсетпейтінін анықтаса, 28-29 тармақтарға сәйкес аудиторлық нүктелік бағалауды немесе диапазонды мүмкіндігінше әзірлеу; және
 - (c) Ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің болуын бағалау және егер солай болса, бұл туралы ISA 265 сәйкес хабарлау.¹⁹

Басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауы және бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашуы

- 28. Аудитор басшылықтың нүктелік бағасын бағалау және бағалаудың белгісіздігі туралы, оның ішінде 27(b) - тармақтың талаптарына сәйкес ақпаратты тиісті түрде ашу үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеген кезде, одан әрі аудиторлық процедуралар қолданылған әдістердің, болжамдардың немесе деректердің қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде орынды екендігін бағалау процедураларын қамтуы керек. Аудитор әдістерді, жорамалдарды немесе басшылық деректерін немесе аудитордың өз әдістерін, жорамалдарын немесе деректерін пайдаланатынына қарамастан, бұл қосымша аудиторлық процедуралар 23-25-тармақтарда көрсетілген мәселелерді шешу үшін әзірленіп, орындалуы тиіс.
- 29. Егер аудитор өзінің ауқымын дамытса, оған:
 - (a) Ауқым тек тиісті аудиторлық дәлелдемелермен расталған және аудитор бағалау мақсаттары мен Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің басқа талаптары тұрғысынан негізделген деп санайтын сомаларды ғана қамтитынын анықтау; және (Сілтеме: А124 - А125 тармақтар)
 - (b) Бағалаудағы белгісіздікті сипаттайтын қаржылық есептіліктегі ашылуларға қатысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау қажет.

Аудиторлық деректерге қатысты басқа да ойлар

- 30. Аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпарат көздеріне қарамастан, бухгалтерлік бағалаумен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдері туралы аудиторлық дәлелдемелерді алған кезде аудитор ISA 500-дің тиісті талаптарын сақтауы тиіс.

Басшылық маманының жұмысын пайдаланған кезде осы ISA-ның 21-29 тармақтарының талаптары аудиторға ISA 500 8(c) тармағына сәйкес тиісті бекітудің аудиторлық дәлелі ретінде маман жұмысын пайдаланудың орындылығын бағалауға көмектесе алады. Басшылық маманының жұмысын бағалау кезінде әрі қарайғы аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне аудитордың маманның құзыреттілігін, қабілеттері мен объективтілігін бағалауы, аудитордың маман орындайтын жұмыстың сипатын түсінуі және аудитордың маманның білім саласымен танысуы әсер етеді. (Сілтеме: А126 - А132 тармақтар).

¹⁹ ISA 265, *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды және басшылықты ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы хабардар ету*

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Бухгалтерлік бағалауға қатысты ақпаратты ашу

31. Аудитор 26(b) және 29(b) тармақтарында қаралған бағалардың белгісіздігіне байланысты ақпаратты ашудан басқа, бухгалтерлік бағалауға байланысты ақпаратты ашуға қатысты бекіту деңгейінде Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуі және орындауы тиіс.

Басқарудағы ықтимал қателік көрсеткіштері

32. Аудитор қаржылық есептілікке енгізілген бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде басшылық қабылдаған пайымдаулар мен шешімдер, егер олар жеке негізделсе де, басшылықтың ықтимал біржақтылығының көрсеткіштері болып табылатындығын бағалауы керек. Егер басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілері анықталса, аудитор аудиттің салдарын бағалауы керек. Егер адастыру ниеті болса, онда басшылықтың біржақтылығы табиғатта алаяқтық болып табылады. (Сілтеме: A133 - A136 тармақтар)

Аудит процедураларына негізделген жалпы бағалау

33. ISA 330 «Бухгалтерлік бағалау» қолданған кезде²⁰ аудитор орындалған аудиторлық процедуралар мен алынған аудиторлық дәлелдер негізінде: (Сілтеме: A137 - A138 тармақтар)
- (a) Басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілері анықталған жағдайларды қоса алғанда, бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау тиісті болып қалады ма;
 - (b) Қаржылық есептілікте бухгалтерлік бағалау деректерін тануға, бағалауға, ұсынуға және ашуға қатысты басшылықтың шешімдері қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келеді ме; және
 - (c) Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынды ма екендігін бағалауы керек
34. 33(c) тармағында көзделген бағалауды жүргізу кезінде аудитор алынған барлық тиісті аудиторлық дәлелдемелердің растаушы немесе қарама-қайшы екендігіне қарамастан, оларды қарайды.²¹ Егер аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмаса, онда ол олардың аудитке немесе аудиторлық қорытындыға әсерін ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес бағалауы тиіс.²²

Бағалау мәндерінің негізделгенін немесе бұрмаланғанын анықтау

35. Аудитор бухгалтерлік бағалау мен тиісті ақпаратты ашудың қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесінің контекстінде негізді екендігін немесе олардың бұрмалануын анықтайды. ISA 450²³ аудитордың түзетілмеген бұрмаланулардың қаржылық есептілікке әсерін аудитордың бағалауы үшін бұрмалануларды (нақты, бағалау немесе болжау) қалай ажырата алатындығы туралы нұсқауларды қамтиды. (Сілтеме: A12 - A13, A139 - A144 тармақтар).
36. Бухгалтерлік бағалауға қатысты аудитор бағалауы тиіс:
- (a) Ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі жағдайында басшылық тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін жүйемен нақты талап етілетіндерден басқа ақпаратты ашуды қамтыды ма;²⁴ немесе
 - (b) Талаптарға сәйкестікті қамтамасыз ету жүйесі жағдайында қаржылық есептілік жаңылыстырмауы үшін ақпаратты ашу қажет пе екендігін бағалауы тиіс.²⁵

Жазбаша өтініштер

37. Аудитор басшылықтан²⁶ және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан бухгалтерлік бағалауды жасау және тиісті ақпаратты ашу кезінде қолданылатын әдістер, елеулі жорамалдар мен деректер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес келетіндігі туралы жазбаша куәліктер алуы тиіс. Аудитор сонымен қатар қолданылатын әдістерді, болжамдарды немесе деректерді қоса алғанда, нақты бухгалтерлік бағалауға сенімділік алу қажеттілігін қарастырады. (Сілтеме: A145-тармақ)

²⁰ ISA 330, 25-26 тармақтар.

²¹ ISA 500, 11-тармақ

²² ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

²³ ISA 450, A6 тармақ

²⁴ Сондай-ақ, ISA 700 (Қайта қаралған) 14-тармақ

²⁵ Сондай-ақ ISA 700 (Қайта қаралған), 19-тармақ

²⁶ ISA 580, *Жазбаша мәлімдемелер*

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Басшылыққа, басқаруға немесе басқа тиісті тараптарға жауапты тұлғалармен байланыс

38. ISA 260 (Қайта қаралған)²⁷ және ISA 265²⁸ қолданған кезде аудитор басшылық жүктелген тұлғаларға немесе басшылыққа белгілі бір мәселелер туралы, оның ішінде ұйымның бухгалтерлік есебінің маңызды сапалық аспектілерін және ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктерді қоса алғанда, белгілі бір мәселелер туралы басшылыққа хабарлауы керек. Бұл ретте аудитор, егер бар болса, бухгалтерлік бағалауға қатысты қандай мәселелерді хабарлау қажет деген мәселені қарауға, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелінің себептері бағалаудың белгісіздігімен немесе бухгалтерлік бағалаулар мен тиісті ашуларды жасауға тән күрделіліктің, субъективтіліктің немесе басқа да тәуекел факторларының әсерімен байланысты ма деген мәселені қарауға тиіс. ашу. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда аудитор заңнамаға немесе ережелерге сәйкес басқа тиісті тараптармен, мысалы, реттеуші немесе қадағалау органдары сияқты басқа тиісті тараптармен белгілі бір мәселелер бойынша байланыста болуға міндетті. (Сілтеме: A146 - A148 тармақтар)

Құжаттама

39. Аудитор аудиторлық құжаттамаға мыналарды енгізуі тиіс:²⁹ (Сілтеме: A149 - A152 тармақтар)
- (a) Аудитордың субъектіні және оның ортасын түсінуінің негізгі элементтері, оның ішінде субъектінің бухгалтерлік бағалауын ішкі бақылау жүйесі;
 - (b) Аудитордың одан әрі аудиторлық процедураларының осы тәуекелдерді бағалау үшін себептерді (ажырамас тәуекелге немесе бақылау құралдарының тәуекеліне байланысты) ескере отырып, бекіту деңгейінде³⁰ елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерімен байланысы;
 - (c) Егер басшылық бағалаудың белгісіздігін түсіну және жою үшін тиісті шаралар қолданбаса, аудитордың жауабы (жауаптары);
 - (d) Егер бар болса, бухгалтерлік бағалауға қатысты басшылықтың ықтимал біржақтылығын және аудитордың осы тармақтың талаптарына сәйкес аудит үшін салдарын бағалауын; және
 - (e) Аудитордың бухгалтерлік бағалаулар мен тиісті жария етулердің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі контекстінде негізді екендігін немесе бұрмаланулардан тұратындығын анықтаумен байланысты маңызды пайымдаулар.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Бухгалтерлік бағалаудың сипаты (Сілтеме: 2-тармақ)

Бағалау мәндерінің мысалдары

A1. Операциялар кластарына, шоттағы қалдықтарға және ақпаратты ашуға қатысты бухгалтерлік бағалаудың мысалдары:

- Тауарлық-материалдық қорлардың ескіруі.
- Негізгі құралдардың амортизациясы;
- Инфрақұрылымдық активтердің құнын бағалау.
- Қаржы құралдарын бағалау;
- Алдағы сот талқылауының нәтижесі.
- Күтілетін кредиттік шығындарға резервін;
- Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелерді бағалау.
- Кепілдік міндеттемелері;
- Зейнетақы төлемдері бойынша міндеттемелер.
- Акцияларға негізделген өтемақы.
- Гудвилл мен материалдық емес активтерді анықтауды қоса алғанда, ұйымдарды біріктіру нәтижесінде сатып алынған активтер мен міндеттемелердің әділ құны.

²⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 16(a) - тармақ.

²⁸ ISA 265, 9-тармақ.

²⁹ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 - 11, A6, A7 және A10-тармақтар.

³⁰ ISA 330, 28 (b) - тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің немесе негізгі құралдардың құнсыздануы.
- Тәуелсіз тараптар арасында ақшалай емес нысанда активтер немесе міндеттемелер алмасуды;
- Ұзақ мерзімді шарттар бойынша кірісті тану.

Әдістері

A2. Әдіс - бұл талап етілетін бағалау негізіне сәйкес бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін басшылық қолданатын бағалау әдісі. Мысалы, акцияларға негізделген төлемдермен байланысты бухгалтерлік бағалауды қалыптастырудың жалпы қабылданған әдісі, мысалы, акцияларға негізделген төлемдермен байланысты бухгалтерлік бағалаудың жалпы қабылданған әдісі - Блэка-Шоулз опциондарының баға формуласын қолдана отырып, опционның теориялық ереуіл бағасын анықтау. Әдіс есептеу құралын немесе кейде модель деп аталатын процесті қолдану арқылы қолданылады және болжамдар мен деректерді қолдануды, сондай-ақ олардың арасындағы бірқатар қатынастарды ескеруді қамтиды.

Жорамалдар және бастапқы деректер

A3. Болжамдарға пайыздық мөлшерлемені таңдау, дисконттау мөлшерлемесі немесе болашақ шарттар мен оқиғалар туралы пайымдаулар сияқты мәселелер туралы қолда бар ақпаратқа негізделген пайымдаулар кіреді. Болжамды басшылық бірқатар ақылға қонымды баламалардан таңдай алады. Басшылық маманы жасай алатын немесе анықтай алатын болжамдар бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде басшылық қолданған кезде басшылықтың болжамына айналады.

A4. Осы ISA мақсаттары үшін деректер - бұл тікелей бақылау нәтижесінде немесе ұйымның ұйымына қатысты үшінші тараптан алынуы мүмкін ақпарат. Деректерге аналитикалық немесе интерпретациялық әдістерді қолдану арқылы алынған ақпарат туынды деп аталады, егер мұндай әдістер жақсы дамыған теориялық негізге ие болса, сондықтан басшылықтың аз пікірін қажет етсе. Әйтпесе, мұндай ақпарат болжам болып табылады.

A5. Деректердің мысалдары:

- Нарықтық мәмілелер барысында келісілген бағалар;
- Өндірістік жабдықтың жұмыс уақыты немесе өнім шығару көлемі;
- Келісімшарттарға енгізілген тарихи бағалар немесе басқа шарттар, мысалы, келісімшарттық пайыздық мөлшерлеме, төлемдер кестесі және несиелік келісімде көрсетілген мерзім;
- Болжамды ақпарат, мысалы, экономикалық болжамдар немесе сыртқы ақпарат көзінен алынған кіріс болжамдары; немесе
- Форвардтық пайыздық мөлшерлемелерге негізделген интерполяция әдістерімен анықталатын болашақ пайыздық мөлшерлеме (туынды деректер).

A6. Деректер әртүрлі көздерден алынуы мүмкін. Мысалы, деректер:

- Ұйым ішінде немесе одан тыс жерде жасалады;
- Бас кітаптың немесе қосалқы кітаптардың ішіндегі немесе сыртындағы жүйеден алынған; немесе
- Келісімшарттарда байқалатындар; немесе
- Заңнамалық немесе нормативтік актілерде байқалады.

Ауқымдылығы (Сілтеме: 3-тармақ)

A7. Берілген ISA талаптарын масштабтау бойынша нұсқауларды қамтитын тармақтардың мысалдары A20-A22, A 63, A67 және A84 тармақтарды қамтиды.

Осы ISA-ның негізгі тұжырымдамалары

Ажырамайтын қауіп факторлары (4 тармақты қара)

A8. Тән тәуекел факторлары - бақылау құралдарын қарастырғанға дейін операциялар кластары, шоттардағы қалдықтар немесе ақпаратты ашу туралы талаптарды бұрмалау (алаяқтық немесе қателік салдарынан) мүмкіндігіне әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың сипаттамалары.³¹ 1-қосымшада осы ажырамас тәуекел факторларының сипаты және олардың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру және оларды қаржылық есептілікте ұсыну контекстіндегі өзара байланысы толығырақ ашылады.

A9. Бағалау деңгейіндегі³² елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау кезінде, бағалаудың белгісіздігінен, күрделілігінен және субъективтілігінен басқа, аудитор сонымен қатар ISA 315 (бағалаудың белгісіздігінен, күрделілігінен және

³¹ ISA 315 (Қайта қаралған), 12 (f) тармағы

³² ISA 315 (Қайта қаралған), 31-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

субъективтілігінен басқа) тізімделген ажырамас тәуекел факторларының бұрмалануға әсер ету дәрежесін қарастырады (бағалаудың белгісіздігінен, күрделілігінен және субъективтілігінен басқа). Мұндай қосымша қауіп факторларына мыналар жатады:

- Қаржылық есептіліктің тиісті баптарына байланысты сипаттағы немесе мән-жайлардағы өзгерістер немесе есептік бағалауды қалыптастыру үшін пайдаланылған әдісті, жорамалдарды немесе деректерді өзгертуді талап етуі мүмкін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары.
- Басшылықтың біржақтылығы немесе алаяқтықтың басқа да қауіп факторлары салдарынан олар есептік бағалау жасауға тән тәуекелге әсер ететін дәрежеде деректерді бұрмалау мүмкіндігі.
- Бағалау белгісіздігінен басқа белгісіздік.

Бақылау құралдарының тәуекелі (Сілтеме: 6-тармақ)

A10. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес бекіту деңгейінде бақылау тәуекелін бағалау кезінде аудитор бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруді жоспарлап отыр ма, жоқ па деген мәселені қарастырады. Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу керек пе, жоқ па, соны қарастырған кезде аудитордың бақылау құралдарының тиімді әзірленгенін және енгізілгенін бағалауы аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігі тексеріледі деген үміттерін қолдайды.

Кәсіби скептицизм (Сілтеме: 8-тармақ)

A11. A60, A95, A96, A137 және A139 тармақтары аудитордың кәсіби скептицизмді қолдану жолдарын сипаттайтын абзацтардың мысалдары болып табылады. A152 тармағында аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануын құжаттау жөніндегі нұсқаулар және осы ISA-ның нақты тармақтарының мысалдары бар, олар бойынша құжаттама кәсіби скептицизмді қолданудың дәлелі бола алады.

«Негізділік» қағидаты (Сілтеме: 9, 35-тармақтар)

A12. Аудитордың бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпаратты ашу қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі контекстінде орынды ма деген мәселені қарауына қатысты болуы мүмкін басқа ойларға мыналар жатады:

- Бухгалтерлік бағалауда пайдаланылатын деректер мен болжамдар бір-бірімен және ұйымның басқа бухгалтерлік бағалауларында немесе қызмет салаларында қолданылатын мәліметтер мен болжамдарға сәйкес келеді; және
- Бухгалтерлік бағалау қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі талап ететіндей тиісті ақпаратты ескереді.

A13. 9-тармақтағы «тіісінше қолданылады» термині қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкестігін ғана емес, сонымен қатар осы жүйеде бағалау негізін пайдалану мақсатына сәйкес келетін пайымдауларды көрсетуді білдіреді.

Анықтамалар

Бағалау мәні (Сілтеме: 12(а) тармағы)

A14. Бухгалтерлік бағалау - бұл қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған шоттар бойынша операциялар кластарына немесе қалдықтарға қатысты болуы мүмкін ақша сомасы. Бухгалтерлік бағалау сонымен қатар ақпаратты ашуға енгізілген немесе операциялар кластары немесе шот қалдықтары туралы ақпаратты тану немесе ашу туралы пайымдаулар жасау үшін пайдаланылатын ақша сомаларын қамтиды.

Аудиторлық нүктелік бағалау немесе диапазонды аудиторлық бағалау

A15. Аудитордың нүктелік бағасы немесе диапазоны тікелей (мысалы, резерв) үшін пайдаланылуы мүмкін құнсыздану немесе әр түрлі қаржы құралдарының әділ құны) немесе жанама (мысалы, бухгалтерлік бағалау үшін маңызды болжам ретінде пайдаланылуы керек сома) бағалау. Сол сияқты, аудитор монетарлық емес бапты немесе болжамды бағалау кезінде соманы немесе сомалар ауқымын анықтай алады (мысалы, активтің пайдалы қызмет етуінің есептік мерзімі).

Бағалаудың белгісіздігі (Сілтеме: 12 (с) тармағы)

A16. Барлық бухгалтерлік бағалау белгісіздіктің жоғары деңгейімен байланысты емес. Мысалы, кейбір қаржылық есептілік баптарында нақты айырбастау жүргізілетін бағалар туралы оңай қол жетімді және сенімді ақпарат беретін белсенді және ашық нарық болуы мүмкін. Дегенмен, бағалау әдістемесі мен деректер жақсы анықталған жағдайда да бағалаудағы белгісіздік болуы мүмкін. Мысалы, белсенді және ашық нарықтағы листингтік бағалы қағаздарды листингтік нарықтық бағамен бағалау, егер оларды иелену айтарлықтай болса немесе нарықтық құнға қатысты

ISA 540 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

шектеулерге ұшыраса, түзетуді қажет етуі мүмкін. Сонымен қатар, бағалаудың белгісіздігіне мысалы, белгілі бір нарықтағы өтімсіздікке сол кездегі жалпы экономикалық жағдайлар әсер етуі мүмкін.

Басшылықтың біржақтылығы (Сілтеме: 12(d) тармағы)

A17. Қаржылық есеп беру жүйесі көбінесе бейтараптықты немесе біржақтылықты қажет етпейді. Бағалаудың белгісіздігі бухгалтерлік бағалауды қалыптастыруда субъективтілікке әкеледі. Субъективтіліктің болуы басқару шешімдерін қабылдау қажеттілігіне және басшылықтың күтпеген немесе қасақана қателіктеріне ұшырауына әкеледі (мысалы, қажетті пайда көрсеткішіне немесе капитал коэффициентіне қол жеткізуге ынталандыру нәтижесінде). Бухгалтерлік бағалаудың басшылықтың біржақтылығының әсеріне ұшырауы бухгалтерлік бағалауды құрумен байланысты субъективтілік дәрежесінің жоғарылауымен артады.

Бағалау мәнінің нақты нәтижесі (Сілтеме: 12 (f) тармағы)

A18. Кейбір бухгалтерлік есептерде осы ISA бойынша аудитордың жұмысына қатысты нәтиже жоқ. Мысалы, бухгалтерлік бағалау белгілі бір уақытта нарық қатысушыларының қабылдауына негізделуі мүмкін. Тиісінше, активті сату немесе міндеттемені беру кезінде сатылған баға есепті күндегі тиісті есептік бағалаудан өзгеше болуы мүмкін, өйткені нарыққа қатысушылардың құнды қабылдауы уақыт өте келе өзгерді.

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

Құрылымды және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және құрылымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді қамтамасыз ету (Сілтеме: 13-тармақ)

A19. ISA 315-тің (2019 жылы қайта қаралған) 19-27-тармақтары аудитор субъектіге және оның айналасына, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне және субъектінің ішкі бақылау жүйесіне қатысты белгілі бір мәселелер туралы түсінік алуы талап етеді. Осы ISA-ның 13-тармағының талаптары тікелей бухгалтерлік бағалауға жатады және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) неғұрлым кең талаптарына негізделеді.

Ауқымдылығы

A20. Аудитордың субъект және оның ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және бухгалтерлік бағалауға қатысты субъектінің ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алуға бағытталған процедураларының сипаты, мерзімдері мен көлемі осы мәселелердің әрқайсысының осы жағдайларда қаншалықты қолданылатынына азды-көпті байланысты болуы мүмкін. Мысалы, ұйымда бухгалтерлік есепті пайдалану қажеттілігіне әкелетін операциялар немесе басқа оқиғалар немесе шарттар аз болуы мүмкін, қолданылатын қаржылық есеп беру талаптарын қолдану оңай болуы мүмкін және тиісті реттеуші факторлар болмауы мүмкін. Сонымен қатар, бухгалтерлік бағалау айтарлықтай пайымдауды қажет етпеуі мүмкін және оларды қалыптастыру процесі онша күрделі болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитордың тәуекелдерді анықтау және бағалау процедуралары онша кең емес болуы мүмкін және оларды негізінен қаржылық есептілікке сәйкес жауапты басшылыққа сауалнама жүргізу арқылы, мысалы, бухгалтерлік бағалау жөніндегі басшылықтың дайындық процесімен танысу арқылы (соның ішінде осы процесіте анықталған бақылау қаншалықты тиімді екенін бағалау, және бақылаудың жүзеге асырылғанын анықтау) алуға болады.

A21. Керісінше, бухгалтерлік балл басшылықтың маңызды пікірлерін талап етуі мүмкін, ал бухгалтерлік баллды қалыптастыру процесі күрделі болуы мүмкін және күрделі модельдерді қолдануды көздейді. Сонымен қатар, ұйымда неғұрлым күрделі ақпараттық жүйе және бағалауды мұқият бақылау болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда бухгалтерлік есептерге белгісіздік, субъективтілік, күрделілік немесе басқа да қауіп факторлары көбірек әсер етуі мүмкін. Бұл жағдайда аудитордың тәуекелдерді бағалау процедураларын жүргізу сипаты немесе мерзімдері A20- тармақта сипатталған жағдайларға қарағанда өзгеше немесе анағұрлым ауқымды болуы ықтимал.

A22. Көптеген кішігірім ұйымдарды қамтуы мүмкін қарапайым операциялары бар ұйымдар үшін келесі ойлар маңызды болуы мүмкін:

- Бухгалтерлік бағалауға қатысты процестер қарапайым болуы мүмкін, өйткені операциялар қарапайым немесе талап етілетін бағалаулар белгісіздік дәрежесі төмен болуы мүмкін.
- Бухгалтерлік бағалауды негізгі және қосалқы кітаптардан тыс әзірлеуге болады, олардың дамуын бақылау шектеулі болуы мүмкін, ал меншік иесі оларды анықтауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Бухгалтерлік бағалауды қалыптастырудағы басшы-меншік иесінің рөлі аудиторға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаған кезде де, басшылықтың біржақтылық тәуекелін қарастырған кезде де қажет болуы мүмкін.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Ұйым және оның айналасы

Ұйымның операциялары және басқа да оқиғалар мен шарттар (Сілтеме: 13(a) тармағы)

A23. Бағалау мәндерін есептеу қажеттілігіне әкелуі мүмкін жағдайлардың өзгеруі немесе олардың өзгеруі, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ұйым операциялардың жаңа түрлерін жүргізе бастады;
- Операциялар шарттары өзгерді;
- Жаңа оқиғалар болды немесе жаңа жағдайлар пайда болды.

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары (Сілтеме: 13(b) тармағы)

A24. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары туралы түсінік алу аудиторға басшылықпен және егер қажет болса, басқаруға жауапты тұлғалармен, басшылықтың бухгалтерлік бағалауға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын қалай қолданғанын және аудитордың олардың дұрыс қолданылғанын анықтауын талқылауға негіз береді. Мұндай түсінік сонымен қатар аудитор қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қолайлы бухгалтерлік есептің маңызды тәжірибесі берілген ұйым жағдайында ең қолайлы емес деп санайтын кезде аудиторға басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас жасауға көмектеседі.³³

A25. Мұндай түсінікке ие болған кезде аудитор келесілерді түсінуге тырысуы мүмкін:

- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі:
 - Ол бухгалтерлік бағалауды танудың немесе бағалаудың нақты критерийлерін белгілей ме;
 - Әділ құн бойынша бағалауға мүмкіндік беретін немесе талап ететін белгілі бір критерийлерді анықтайды, мысалы, менеджменттің активке немесе міндеттемеге қатысты белгілі бір әрекеттерді жасау ниетіне сілтеме жасау арқылы; немесе
 - Есептік бағалауға байланысты бағалаулардың пайымдаулары, жорамалдары немесе басқа да белгісіздік көздері туралы ақпаратты ашуды қоса алғанда, талап етілетін немесе көтермеленетін ақпаратты ашуды айқындайды; және
- Бухгалтерлік бағалауға қатысты ұйымның есеп саясатына өзгерістер енгізуді талап ететін қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіндегі өзгерістер.

Реттеуші факторлар (Сілтеме: 13 (c) тармағы)

A26. Реттеуші факторларды түсіну, егер бар болса, бухгалтерлік бағалауға қатысты болса, аудиторға қолданылатын нормативтік базаны (мысалы, банктік немесе сақтандыру реттеушілері белгілеген нормативтік базаны) анықтауға және мұндай нормативтік базаның (базалардың) бар-жоғын анықтауға көмектеседі:

- Бухгалтерлік бағалауды тану шарттарын немесе бағалау әдістерін анықтайды немесе тиісті нұсқаулар береді;
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына қосымша ақпаратты ашу бойынша ұсынымдарды анықтайды немесе ұсынады;
- Нормативтік талаптарды орындау кезінде басшылықтың біржактылығы ықтималдығы болуы мүмкін салаларды анықтайды; немесе
- Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес келмейтін реттеу мақсаттарына қойылатын талаптарды қамтиды, бұл ақпараттың елеулі бұрмалануының ықтимал тәуекелдерін көрсетуі мүмкін. Мысалы, кейбір реттеушілер қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесінің талаптарынан асатын күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтердің минималды деңгейіне әсер етуге тырысуы мүмкін.

Бухгалтерлік бағалаудың сипаты және аудитор қаржылық есептілікке енгізуді күтетін тиісті ақпарат (Сілтеме: 13 (d) тармағы)

A27. Аудитор ұйымның қаржылық есептілігіне енгізуді көздейтін бухгалтерлік бағалаудың сипаты мен тиісті ақпаратты түсіну аудиторға осындай бухгалтерлік бағалауды бағалаудың негізін, сондай-ақ орынды болуы мүмкін ашудың

³³ ISA 260 (Қайта қаралған), 16(a) тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

сипаты мен көлемін түсінуге көмектеседі. Бұл түсінік аудиторға басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай қалыптастыратыны туралы басшылықпен талқылауға негіз береді.

Ұйымның ішкі бақылау жүйесі

Қадағалау мен басқарудың сипаты мен ауқымы (Сілтеме: 13(e) тармағы)

A28. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)³⁴ қолдану кезінде аудитордың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесін қадағалау мен басқарудың сипаты мен дәрежесін түсінуі аудитордың талап етілетін бағалауы үшін қаншалықты маңызды болуы мүмкін:

- Басшылық басқаруға жауапты тұлғалардың қадағалауымен адалдық пен этикалық мінез-құлық мәдениетін құрды және қолдайды;
- Бақылау ортасы ұйымның сипаты мен көлемін ескере отырып, ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттері үшін тиісті негізді қамтамасыз етеді; және
- Бақылау ортасында анықталған бақылаудың кемшіліктері ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттеріне нұқсан келтіреді.

A29. Аудитор басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың бар-жоғы туралы түсінік ала алады:

- Олардың бухгалтерлік бағалауды қалыптастырудың белгілі бір әдісінің немесе моделінің ерекшеліктерін немесе бухгалтерлік бағалауға байланысты тәуекелдерді, мысалы, бухгалтерлік бағалауды қалыптастыруда қолданылатын әдіспен немесе ақпараттық технологиямен байланысты тәуекелдерді түсіну үшін қажетті дағдылары немесе білімдері бар ма;
- Басшылықтың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес бухгалтерлік бағалауды құрағанын түсіну үшін қажетті дағдылар мен білімге ие болу;
- Басшылықтан тәуелсіз болу, басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын уақтылы бағалау үшін қажетті ақпаратқа ие болу және егер бұл әрекеттер жеткіліксіз немесе орынсыз болып көрінсе, басшылықтың әрекеттеріне дауласуға өкілеттігі бар;
- Модельдерді пайдалануды қоса алғанда, басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесін қадағалауды жүзеге асыру; немесе
- Басшылық жүзеге асыратын бақылау жөніндегі қызметті қадағалау. Бұған бухгалтерлік бағалауды бақылау құралдарының дизайнындағы кемшіліктерді немесе операциялық тиімділігін анықтауға және түзетуге бағытталған бақылау және тексеру процедуралары кіруі мүмкін.

A30. Басқаруға жауапты тұлғалардан қадағалау туралы түсінік алу бухгалтерлік бағалау болған кезде маңызды болуы мүмкін

- Басшылықтың маңызды субъективті пікірін талап етеді;
- Бағалауда белгісіздік деңгейі жоғары;
- Мысалы, ақпараттық технологияларды кеңінен қолдану, деректердің үлкен көлемі немесе бірнеше деректер көздерін пайдалану немесе күрделі өзара байланысы бар болжамдар сияқты күрделі;
- Алдыңғы кезендермен салыстырғанда әдісті, болжамдарды немесе деректерді өзгертуді болжайды немесе болжауы керек; немесе
- Маңызды болжамдарды қамтиды

Басшылықтың басқару мәселелері бойынша сарапшыларды пайдалануды қоса алғанда, арнайы дағдыларды немесе білімді қолдануы (Сілтеме: 13(f) тармағы)

A31. Аудитор келесі жағдайлар басшылықтың сарапшының қызметіне жүгіну ықтималдығын арттыра ма, жоқ па, екендігін қарастыра алады:³⁵

- Бағалауды қажет ететін мәселенің мамандандырылған сипаты, мысалы, бухгалтерлік бағалау өндіруші өнеркәсіптегі пайдалы қазбалар немесе көмірсутектер қорларын бағалауды немесе күрделі шарттық шарттарды қолданудың ықтимал нәтижесін бағалауды қамтуы мүмкін.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің тиісті талаптарын қолдану үшін қажетті модельдердің күрделілігі, мысалы, 3-деңгейдің әділ құны сияқты кейбір бағалаулар жағдайында болуы мүмкін.³⁶

³⁴ ISA 315 (Қайта қаралған), 21 (a) тармағы

³⁵ ISA500, 8-тармақ.

³⁶ Мысалы, Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарты (IFRS) 13, Әділ құнды бағалауды қара.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӨНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Есептік бағалауды қажет ететін жағдайлардың, операциялардың немесе оқиғалардың ерекше немесе сирек сипаты.

Құрылымның тәуекелдерін бағалау процесі (Сілтеме: 13(g) тармағы)

A32. Ұйымның тәуекелдерді бағалау процесінде бухгалтерлік бағалауға байланысты тәуекелдерді қалай анықтайтынын және шешетінін түсіну аудиторға өзгерістерді қарастыруға көмектеседі:

- Бухгалтерлік бағалауға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары;
- Бухгалтерлік бағалауға қатысы бар немесе пайдаланылатын деректердің сенімділігіне әсер етуі мүмкін деректер көздерінің болуы немесе сипаты;
- Ақпараттық жүйе немесе ұйымның АТ ортасы; және
- Негізгі қызметкерлер.

A33. Аудитор басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде басшылықтың біржақтылығы немесе алаяқтық салдарынан деректерді бұрмалау мүмкіндігін қалай анықтағанын және жойғанын түсіну кезінде қарастыруы мүмкін мәселелерге басшылық бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде басшылықтың бұрмалануы немесе алаяқтық салдарынан деректерді бұрмалау мүмкіндігін анықтады ма және жойды ма деген сұрақ кіреді. иә, қалай::

- Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыруда қолданылатын әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдауға немесе қолдануға ерекше назар аударады.
- Тарихи немесе бюджеттік көрсеткіштермен немесе басқа да белгілі факторлармен салыстырғанда күтпеген немесе сәйкес келмейтін қызмет нәтижелерін көрсетуі мүмкін негізгі тиімділік көрсеткіштерін бақылайды.
- Біржақтылыққа түрткі болатын қаржылық немесе басқа ынталандыруларды анықтайды.
- Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде қолданылатын әдістерге, елеулі болжамдарға немесе деректерге өзгерістер енгізу қажеттілігін қадағалайды.
- Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін қолданылатын модельдерге тиісті қадағалау мен тексеруді қамтамасыз етеді.
- Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде жасалған маңызды пайымдауларды негіздеуді немесе тәуелсіз тексеруді құжаттауды талап етеді.

Бухгалтерлік бағалауға қатысты ұйымның ақпараттық жүйесі (Сілтеме: 13(h)(i) тармақтары)

A34. 13(h) тармағының қолданылу аясына кіретін операциялардың, оқиғалардың және шарттардың елеулі сыныптары ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) 25 (a) тармағы қолданылатын бухгалтерлік бағалауға және тиісті ашылуларға қатысты операциялардың, оқиғалар мен шарттардың елеулі сыныптарымен сәйкес келеді. Есептік бағалауға байланысты ұйымның ақпараттық жүйесі туралы түсінік алған кезде аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады:

- Бухгалтерлік бағалау әдеттегі және қайталанатын операцияларды, сондай-ақ қайталанбайтын немесе әдеттен тыс операцияларды танудың нәтижесі ме.
- Ақпараттық жүйеде есепке алу бағаларының толықтығы және тиісті ашулар, әсіресе міндеттемелерге байланысты есепке алу бағаларына қатысты мәселе шешіледі.

A35. Аудит барысында аудитор бухгалтерлік бағалауды қолдану және басшылық анықтамаған тиісті ақпаратты ашу қажеттілігіне әкелетін операциялардың, оқиғалардың немесе шарттардың сыныптарын анықтай алады. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитор басшылық анықтамаған елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайтын жағдайларды, соның ішінде аудитордың ұйымның тәуекелдерін бағалау процесін бағалауының салдарын қарастыруды қарастырады.³⁷

Басшылықтың тиісті әдістерді, болжамдарды және деректер көздерін айқындауы (Сілтеме: 13(h)(ii)(a) тармақтары)

A36. Егер басшылық бухгалтерлік есепті қалыптастыру әдісін өзгерткен болса, келесі сұрақтарды қарастыруға болады: жаңа әдіс неғұрлым қолайлы ма, берілген өзгеріс ұйымға әсер ететін ортадағы немесе жағдайлардағы өзгерістерге немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің немесе нормативтік-құқықтық базаның талаптарындағы өзгерістерге жауап па, әлде басшылықтың тағы бір жақсы себебі бар ма.

A37. Егер басшылық есептік бағалауды қалыптастыру әдісін өзгертпесе, онда ағымдағы ортаны немесе жағдайларды ескере отырып, бұрынғы әдістерді, болжамдар мен деректерді одан әрі қолданудың орындылығы туралы мәселені қарастыруға болады.

³⁷ ISA 315 (Қайта қаралған), 21 (b) тармағы

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

Әдістер (Сілтеме: 13(h) (ii) (a) (i) тармақтары)

A38. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде қолданылатын әдісті тағайындай алады. Алайда, көптеген жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі бірыңғай әдісті белгілемейді немесе бағалаудың қажетті негізі балама әдістерді қолдануды талап етеді немесе рұқсат етеді.

Модельдер

A39. Басшылық бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін қолданылатын модельдер үшін арнайы бақылау құралдарын әзірлей алады және енгізе алады, бұл модельдің өзіндік немесе сыртқы түріне қарамастан. Егер модельдің өзі күрделіліктің немесе субъективтіліктің жоғары деңгейіне ие болса, мысалы, күтілетін несиелік шығындар моделі немесе 3-деңгейдегі бастапқы деректерді қолдана отырып, әділ құн моделі, мұндай күрделілікке немесе субъективтілікке байланысты мәселелерді шешуге бағытталған бақылау аудитке қатысты ретінде анықталуы ықтимал. Модельдерге байланысты күрделілік болған жағдайда, деректердің тұтастығын бақылау құралдары да ISA315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес бақылау құралы ретінде анықталуы ықтимал. Модельді және тиісті анықталған бақылауды түсіну кезінде аудитордың қарастыруы орынды факторларға мыналар жатады:

- Басшылық модельдің орындылығы мен дәлдігін қалай анықтайды;
- Модельді тексеру немесе бэкстестинг, оның ішінде модель қолданар алдында тексеріле ме және оның әлі де мақсатына сай келетінін анықтау үшін мезгіл-мезгіл қайта тексеріліп тұра ма. Ұйымның модельді растауы бағалауды қамтуы мүмкін:
 - Модельдің теориялық негізділігі;
 - Модельдің математикалық тұтастығы; және
 - Деректердің дәлдігі мен толықтығы, сондай-ақ модельде қолданылатын мәліметтер мен болжамдардың орындылығы;
- Модель нарықтық немесе басқа шарттардың өзгеруіне сәйкес уақтылы қалай өзгертіледі немесе түзетіледі және модельдегі өзгерістерді бақылаудың тиісті саясаты бар ма;
- Кейбір салаларда қабаттасу деп аталатын түзетулер модель нәтижелеріне енгізіле ме және мұндай түзетулер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес осы жағдайларда орынды ма. Егер түзетулер орынды болмаса, онда мұндай түзетулер мүмкін болатын басшылықтың белгісі болуы мүмкін; және
- Модель оның мақсатын, шектеулерін, негізгі параметрлерін, қажетті деректер мен болжамдарды, ол үшін жүргізілген кез келген тексерудің нәтижелерін, сондай-ақ оның нәтижелеріне енгізілген кез келген түзетулердің сипаты мен негіздерін қоса алғанда, барабар құжатталған ба.

Болжамдар (Сілтеме: 13(h)(ii)(a)(ii) тармақтары)

A40. Аудитор басшылықтан бухгалтерлік есепті құруда қолданылатын болжамдарды қалай таңдағаны туралы түсінік алу үшін қарастыруы мүмкін сұрақтарға, мысалы, мыналар жатады

- Басшылықтың болжамдарды таңдауы үшін негіздер және болжамды таңдауды растайтын құжаттама. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде болжамды таңдау критерийлері немесе нұсқаулары болуы мүмкін.
- Басшылық болжамдардың орындылығы мен толықтығын қалай бағалайды;
- Егер қажет болса, басшылық болжамдардың бір-бірімен, ұйымның басқа бухгалтерлік бағалауларында немесе қызмет салаларында қолданылатын болжамдармен немесе басқа мәселелермен сәйкес келетіндігін қалай анықтайды
 - Басшылықтың бақылауында (мысалы, активтің пайдалы қызмет мерзімін бағалауға әсер етуі мүмкін техникалық қызмет көрсету бағдарламаларына қатысты болжамдар) және олар ұйымның бизнес-жоспарларына және сыртқы ортаға сәйкес келе ме; және
 - Басшылыққа тәуелді емес (мысалы, пайыздық мөлшерлемелер, өлім-жітім коэффициенттері, мүмкін болатын құқықтық немесе реттеуші әрекеттер туралы болжамдар).
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары болжамдар туралы ақпаратты ашуға қатысты.

A41. Әділ құнын есепке алу үшін бағалауға қатысты болжамдар деректер көздері мен оларды негіздейтін пайымдаулар үшін негіздер бойынша келесідей ерекшеленеді

- (a) Нарыққа қатысушылар активтің немесе міндеттеменің бағасын анықтауда не қолданатынын көрсететін және есеп беретін ұйымға тәуелсіз көздерден алынған нарықтық мәліметтер негізінде жасалғандар.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- (b) Нақты жағдайларда қол жетімді ең жақсы деректер негізінде әзірленген активтің немесе міндеттеменің бағасын анықтау кезінде нарық қатысушылары қандай болжамдарды қолданатыны туралы ұйымның өз пайымдауларын көрсететіндер.

Алайда, іс жүзінде (a) мен (b) арасындағы айырмашылық әрдайым айқын бола бермейді және олардың арасындағы айырмашылықты жасау деректер көздерін түсінуге және сол немесе басқа болжам негізделетін пайымдаулардың негізіне байланысты. Сонымен қатар, басшылыққа нарықтың әр түрлі қатысушылары қолданатын бірнеше түрлі болжамдардың бірін таңдау қажет болуы мүмкін.

A42. Есептік бағалауды қалыптастыру кезінде пайдаланылатын болжамдар, егер болжамның ақылға қонымды өзгеруі есептік бағалауды бағалауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін болса, осы ISA-да сыни болжамдар деп аталады. Сезімталдықты талдау есептік бағалауды қалыптастыруда қолданылатын бір немесе бірнеше болжамдардың нәтижесінде бағалаудың өзгеру дәрежесін көрсету үшін пайдалы болуы мүмкін.

Жұмыс істемейтін немесе өтімді емес нарықтар

A43. Егер нарықтар белсенді емес немесе өтімді болмаса, аудитордың басшылықтың болжамды таңдауын түсінуі басшылықтың енгізген-енгізбегенін түсінуді қамтуы мүмкін

- Басшылық осындай жағдайларда әдісті қолдануды түзету үшін тиісті саясатты енгізді ме. Мұндай түзетулер модельге өзгерістер енгізуді немесе осы жағдайларда қолайлы жаңа модельдерді әзірлеуді қамтуы мүмкін;
- Модельді бейімдеу немесе әзірлеу үшін қажетті дағдылары немесе білімі бар ресурстар, егер бұл шұғыл түрде қажет болса, соның ішінде осы жағдайларда қолайлы бағалау әдісін таңдау;
- Қолда бар белгісіздіктерді ескере отырып, нәтижелер ауқымын анықтауға арналған ресурстар, мысалы, сезімталдықты талдау арқылы;
- Нарықтық жағдайдың нашарлауы ұйымның қызметіне, қоршаған ортаға және тиісті іскерлік тәуекелдерге, сондай-ақ осындай жағдайларда ұйымның бухгалтерлік есептеріне қалай әсер еткенін (егер мүлдем әсер етсе) бағалау құралдары; және
- Мұндай жағдайларда кейбір сыртқы ақпарат көздерінен алынған баға деректері қалай өзгеруі мүмкін екенін және олардың өзектілігін дұрыс түсіну.

Мерзімі (Сілтеме: 13(h) (ii) (a) (iii) тармақтары)

A44. Аудитор басшылықтың бухгалтерлік бағалауға негізделген деректерді қалай таңдайтыны туралы түсінік алған кезде қарастыруы мүмкін сұрақтарға бағалау кіреді:

- Сыртқы көзден алынған ақпаратты қоса алғанда, деректердің сипаты мен көзі.
- Басшылық деректердің дұрыстығын қалай бағалайды.
- Деректердің дәлдігі мен толықтығы;
- Пайдаланылған деректердің алдыңғы кезеңдерде пайдаланылған деректерге сәйкестігі.
- Деректерді алу және өңдеу үшін, соның ішінде үлкен көлемдегі деректермен жұмыс істеу кезінде қолданылатын қолданбалардың немесе ұйымның ортасының басқа аспектілерінің күрделілігі.
- Деректерді алу, беру және өңдеу тәсілі, сондай-ақ олардың тұтастығын сақтау тәсілі.

Басшылық бағалаудың белгісіздігін қалай түсінеді және ескереді (Сілтеме: 13(h)(ii)(b) - 13(h)(ii)(c) тармақтары)

A45. Аудиторға басшылық бағалаудың белгісіздік дәрежесін түсінеді ме, жоқ па, соны қарастырған жөн, мысалы, келесілерді қамтиды

- Басшылық балама әдістерді, маңызды болжамдарды немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі контекстінде орынды деректер көздерін анықтады ма, егер солай болса, қандай жолмен.
- Басшылық баламалы нәтижелерді қалай қарастырды, мысалы, маңызды болжамдардағы өзгерістердің салдарын немесе бухгалтерлік есепті құруда қолданылатын деректерді анықтау үшін сезімталдық талдауын жүргізу арқылы.

A46. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары бағалаудың ақылға қонымды нәтижелерінің ішінен басшылықтың нүктелік бағасын таңдау тәсілін анықтай алады. Қаржылық есеп беру жүйесі тиісті сома мүмкін болатын бағалау нәтижелерінің ауқымынан таңдалған сома екенін мойындауы мүмкін және кейбір жағдайларда ең қолайлы сома осы диапазонның ортасында болуы мүмкін екенін көрсетуі мүмкін.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A47. Мысалы, әділ құнды бағалауға қатысты IFRS 13³⁸ әділ құнды анықтау үшін бірнеше бағалау әдістерін пайдаланған кезде нәтижелер (яғни әділ құнның тиісті көрсеткіштері) осы нәтижелер көрсеткен мәндер ауқымының негізділігін ескере отырып бағалануы керек екенін көрсетеді. Әділ құнды бағалау - бұл жағдайдағы әділ құнды дәл көрсететін осы диапазондағы нүкте. Басқа жағдайларда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі бағалаудың ықтимал нәтижелерінің орташа алынған ықтималдығын немесе мүмкін емес немесе мүмкін емес бағалау сомасын пайдалануды талап етуі мүмкін.

A48. Қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі бухгалтерлік есеп туралы ақпаратты ашуды немесе ашудың мақсатын белгілеуі мүмкін, ал кейбір ұйымдар қосымша ақпаратты ашу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай жария ету немесе жария ету мақсаттары, мысалы, мыналарға қатысты болуы мүмкін

- Қолданылатын бағалау әдісі, оның ішінде кез-келген қолданылатын модель және оны таңдау негіздері.
- Қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған бағаларды анықтау үшін пайдаланылатын модельдерді немесе басқа есептеулерді қолдану нәтижесінде алынған ақпарат, соның ішінде осы модельдерде пайдаланылған бастапқы деректер мен болжамдар туралы ақпарат, мысалы
 - Өз күшімен әзірленген жорамалдар; немесе
 - Ұйымның бақылауынан тыс факторларға сезімтал пайыздық мөлшерлемелер сияқты деректер.
- Бағалау әдісіндегі кез-келген өзгерістердің алдыңғы кезеңге әсері.
- Бағалаудағы белгісіздік көздері.
- Әділ құн туралы ақпарат;
- Қаржылық модельдерден алынған және басшылықтың балама болжамдарды қарастырғанын көрсететін сезімталдықты талдау туралы ақпарат.

A49. Кейбір жағдайларда қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі бағалаудың белгісіздігі туралы арнайы ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін, мысалы

- Есепті күннен кейін активтер мен міндеттемелердің баланстық құнын елеулі түзету ықтималдығын немесе шамасын арттыратын бағалаулардағы болашаққа қатысты болжамдар және белгісіздіктің басқа да негізгі көздері туралы ақпаратты ашу. Мұндай талаптарды «бағалаудың белгісіздігінің негізгі көздері» немесе «сыни бухгалтерлік бағалау» сияқты терминдермен сипаттауға болады. Олар басшылықтан ең күрделі, субъективті немесе жан-жақты пайымдауларды талап ететін бухгалтерлік ұпайларға сілтеме жасай алады. Мұндай пайымдаулар неғұрлым субъективті және күрделі болуы мүмкін болғандықтан, активтер мен міндеттемелердің баланстық құнын айтарлықтай түзету ықтималдығы, сондай-ақ болашақта бағалаудың белгісіздігін шешуге әсер ететін деректер нүктелері мен болжамдар саны артуы мүмкін. Ашылуы мүмкін ақпарат мыналарды қамтиды:
 - Болжамның сипаты немесе бағалаудың белгісіздігінің басқа көзі;
 - Сезгіштік себептерін қоса алғанда, қолданылатын әдістер мен болжамдарға баланстық құнның сезімталдығы;
 - Күтілетін белгісіздікті шешу және оған әсер ететін активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына қатысты ақылға қонымды ықтимал нәтижелер ауқымы; және
 - Егер шешілмеген болса, осы активтер мен міндеттемелерге қатысты алдыңғы болжамдарға енгізілген өзгерістерді түсіндіру.
- Оны анықтауда пайдаланылған ықтимал нәтижелер мен болжамдардың ауқымын ашу.
- Нақты ақпаратты ашу:
 - Ұйымның қаржылық жағдайы мен қызметінің нәтижелері үшін әділ құнды бағалаудың маңыздылығы туралы ақпарат; және
 - Нарықтың белсенділігі немесе өтімсіздігі туралы ақпаратты ашу;
- Тәуекелге ұшырау және олардың пайда болу жолдары, тәуекелдерді басқару компаниясының мақсаттары, саясаты мен процедуралары және тәуекелдерді бағалау үшін қолданылатын әдістер, сондай-ақ осы сапалық ұғымдардағы алдыңғы кезеңге қатысты кез келген өзгерістер сияқты сапалы ақпаратты ашу.

³⁸ IFRS 13, *Әділ құнды бағалау*, 63-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Ұйымның негізгі басқарушы қызметкерлеріне, соның ішінде несиелік тәуекелге, өтімділік тәуекеліне және нарықтық тәуекелге негізделген ақпаратқа негізделген ұйымның тәуекелге ұшырау дәрежесі сияқты сандық ақпаратты ашу.

Басқарушылық бағалау процесін бақылау тетіктері анықталды (Сілтеме: 13(i) тармағы)

A50. Аудитордың «бақылау қызметі» құрамдас бөлігіндегі бақылау құралдарын анықтау жөніндегі пайымдаулары және тиісінше Осы бақылау құралдарының құрылымын бағалау және олардың енгізілгенін анықтау қажеттілігі 13(h)(ii) тармағында сипатталған басшылық процесіне жатады. Аудитор 13(h)(ii) тармағының барлық аспектілеріне қатысты тиісті бақылау құралдарын анықтамауы мүмкін.

A51. Бақылау құралдарын анықтау, олардың құрылымын бағалау және олардың енгізілгенін анықтау процесінде аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады

- Басшылық бухгалтерлік есепті әзірлеу үшін пайдаланылатын деректердің, соның ішінде басшылық сыртқы ақпарат көздерін немесе бас және көмекші кітаптарға жатпайтын деректерді пайдаланатын жағдайларды қалай анықтайды.
- Тиісті деңгейдегі басшылық және қажет болған жағдайда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар, оларды әзірлеу кезінде пайдаланылған болжамдарды немесе деректерді қоса алғанда, бухгалтерлік бағалауларды қарау және бекіту.
- Бухгалтерлік бағалауды жасауға жауапты тұлғалар мен тиісті операциялар бойынша міндеттемелерді қабылдайтын тұлғалар арасындағы міндеттерді бөлу, соның ішінде мұндай міндеттерді бөлу ұйым қызметінің және оның өнімдерінің немесе қызметтерінің сипатына сәйкес келе ме деген сұрақ. Мысалы, ірі қаржы ұйымы жағдайында жауапкершіліктің тиісті бөлінуі ұйымның қаржылық өнімдерінің әділ құнын бағалауға және растауға жауапты тәуелсіз бөлімше құруы мүмкін, оның құрамына сыйақысы осы өнімдермен байланысты емес қызметкерлер кіреді.
- Бақылау жүйесінің тиімділігі. Тұтастай алғанда, басшылыққа бағалаудың субъективтілігі мен белгісіздігін ескеретін бақылау құралдарын әзірлеу қиынырақ болуы мүмкін, осылайша олар күрделілікті ескеретін бақылау құралдарына қарағанда елеулі бұрмаланулардың алдын алу немесе анықтау және түзету үшін тиімді болады. Бағалаудың субъективтілігі мен белгісіздігін жоюға бағытталған бақылау құралдары автоматтандырылған басқару элементтеріне қарағанда сенімділігі төмен қолмен басқару элементтерін қамтуы мүмкін, өйткені оларды айналып өту, елемей немесе басшылықтың әрекеттерін болдырмау оңайырақ. Қиындықты бақылаудың тиімділігі күрделіліктің себептері мен сипатына байланысты болуы мүмкін. Мысалы, үнемі қолданылатын әдісті немесе деректердің тұтастығын басқарудың тиімді құралдарын жасау оңайырақ болуы мүмкін.

A52. Егер басшылық бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде ақпараттық технологияларды кеңінен қолданса, онда «бақылау қызметі» компонентінде анықталған бақылау құралдары жалпы АТ бақылау құралдары мен ақпаратты өндеуді бақылауды қамтуы мүмкін. Мұндай бақылау құралдары байланысты тәуекелдерді ескеруі мүмкін

- АТ қолданбалары немесе АТ ортасының басқа аспектілері деректердің үлкен көлемін өңдей ала ма және олардың сәйкес конфигурациясы бар ма;
- Осы немесе басқа әдісті қолдану кезінде күрделі есептеулер. Күрделі операцияларды өндеу үшін бірнеше АТ қосымшалары қажет болған кезде, олардың арасында мезгіл-мезгіл салыстыру жүргізіледі, әсіресе АТ қосымшаларында автоматтандырылған интерфейс болмаса немесе қолмен араласуға бейім болса.
- Модельдердің дизайны мен калибрлеуін мезгіл-мезгіл бағалау жүргізіледі;
- Ұйымның шоттарынан немесе сыртқы ақпарат көздерінен бухгалтерлік бағалауға қатысты деректерді толық және дәл алу;
- Деректер, соның ішінде ұйымның ақпараттық жүйесі арқылы деректердің толық және дәл ағыны, бухгалтерлік есепте қолданылатын кез келген деректердің өзгеруінің орындылығы және деректердің тұтастығы мен қауіпсіздігін сақтау;
- Сыртқы ақпарат көздерін пайдалану кезінде-деректерді өндеуге немесе тіркеуге байланысты тәуекелдер;
- Басшылықта модельдердің бекітілген нұсқаларының сенімді аудиторлық ізін сақтау және осы модельдерге рұқсатсыз кіруді немесе өзгерістерді болдырмау үшін жеке модельдерге қол жеткізуді, өзгертулерді және сүйемелдеуді бақылау құралдары бар ма; және
- Бухгалтерлік жазбаларды бақылаудың тиісті құралдарын қоса алғанда, бағалау мәндеріне қатысты ақпаратты негізгі тіркелімдерге көшіруді бақылаудың тиісті құралдарының болуы.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A53. Банк ісі немесе сақтандыру сияқты кейбір салаларда басқару терминін ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)³⁹ сипатталғандай бақылау ортасы, бақылау құралдарын бақылау және ішкі бақылаудың басқа компоненттері шеңберіндегі қызметті сипаттау үшін қолдануға болады

A54. Ішкі аудит қызметі бар ұйымдар үшін оның жұмысы аудиторға түсінікті болған кезде пайдалы болуы мүмкін:

- Басшылықтың бағалау мәндерін пайдалану сипаты мен көлемі;
- Бағалау мәндерін есептеу үшін пайдаланылатын бастапқы деректермен, жорамалдармен және модельдермен байланысты тәуекелдерге жауап ретінде бақылау құралдарының құрылымы мен қолданылуы;
- Бағалау мәндері негізделген бастапқы деректерді ұсынатын ұйымның ақпараттық жүйесінің аспектілері;
- Бағалау мәндеріне байланысты жаңа тәуекелдерді анықтау және бағалау және оларды басқару әдістері.

Нәтижелерге шолу немесе алдыңғы бухгалтерлік бағалауды қайта бағалау (Сілтеме: 14-тармақ)

A55. Нәтижелерді тексеру немесе алдыңғы бухгалтерлік бағалауды қайта бағалау (ретроспективті тексеру) алдыңғы бухгалтерлік бағалаулар ағымдағы кезеңде активті немесе міндеттемені беру немесе сату түрінде нәтиже алған немесе ағымдағы кезеңнің мақсаттары үшін қайта бағаланған кезде елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектеседі. Ретроспективті тексеру жүргізу арқылы аудитор мыналарды ала алады

- Аудитор басшылықтың ағымдағы бағалау процесінің ықтимал тиімділігі туралы аудиторлық дәлелдер ала алатын басшылықтың алдыңғы бағалау процесінің тиімділігі туралы ақпарат.
- Қаржылық есептілікте ашылуы мүмкін өзгерістердің себептері сияқты мәселелерге қатысты аудиторлық дәлелдер.
- Бухгалтерлік бағалаудың күрделілігі немесе белгісіздігі туралы ақпарат.
- Бухгалтерлік бағалаудың ықтимал басшылыққа бейімділігі немесе оны не көрсетуі мүмкін екендігі туралы ақпарат. Аудитордың кәсіби скептицизмі осындай жағдайларды немесе жағдайларды анықтауға және одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауға көмектеседі.

A56. Ретроспективті шолу ағымдағы кезеңдегі елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау мен бағалауды растайтын аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады. Мұндай ретроспективті шолу алдыңғы кезеңдегі немесе бірнеше кезеңдегі немесе қысқа мерзімдегі (мысалы, жарты жыл немесе тоқсан) қаржылық есептілікте жасалған бухгалтерлік бағалауға қатысты жүргізілуі мүмкін. Кейбір жағдайларда бірнеше кезеңдегі ретроспективті шолу бухгалтерлік бағалау нәтижелері туралы шешім ұзақ уақыт бойы қабылданған кезде орынды болуы мүмкін.

A57. Елеулі бухгалтерлік бағалауға қатысты басшылықтың пайымдаулары мен жорамалдарына ретроспективті шолу ISA240⁴⁰ сәйкес талап етіледі іс жүзінде аудитордың осы ISA сәйкес тәуекелдерді бағалау процедурасы ретінде алдыңғы бухгалтерлік бағалауларға шолуы ISA 240 көзделген шолумен бірлесіп жүргізілуі мүмкін.

A58. Аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін алдыңғы бағалауы негізінде, мысалы, егер бір немесе бірнеше елеулі бұрмалау тәуекелдері үшін тән тәуекел жоғары деп бағаланса, аудитор егжей-тегжейлі ретроспективті тексеру қажет екенін анықтай алады. Егжей-тегжейлі ретроспективті тексеру шеңберінде аудитор, мүмкін болған жағдайда, алдыңғы бухгалтерлік бағалауда қолданылған мәліметтер мен маңызды болжамдардың әсеріне ерекше назар аудара алады. Екінші жағынан, мысалы, күнделікті және қайталанатын операцияларды мойындау кезінде пайда болатын есептік бағалауларға қатысты аудитор тексеру мақсатында тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде аналитикалық процедураларды қолдану жеткілікті деп шешуі мүмкін.

A59. Бағалау күніндегі ағымдағы шарттарға негізделген әділ құнды бағалауды және басқа бухгалтерлік бағалауды бағалаудың мақсаты белгілі бір уақыт кезеңіндегі құнды қабылдаумен байланысты, ол ұйым жұмыс істейтін жағдайлар өзгерген сайын айтарлықтай және тез өзгеруі мүмкін. Сондықтан аудитор тексеруді елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысты болуы мүмкін ақпаратты алуға бағыттай алады. Мысалы, кейбір жағдайларда алдыңғы кезеңдегі әділ құнды бағалау нәтижелеріне әсер еткен нарық қатысушыларының болжамдарындағы өзгерістер туралы түсінік алу тиісті аудиторлық дәлелдерді алуға мүмкіндік бермейді. Бұл жағдайда аудиторлық дәлелдемелерді болжамдардың нәтижелерін түсіну (мысалы, ақша қаражаттарының қозғалысын болжау) және ағымдағы кезеңдегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауды және бағалауды қолдайтын алдыңғы басшылықты бағалау процесінің тиімділігін түсіну арқылы алуға болады.

³⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 3-қосымша

⁴⁰ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*, 32(b)(ii) тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A60. Бухгалтерлік бағалау нәтижесі мен алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікте көрсетілген сома арасындағы айырмашылық міндетті түрде алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептіліктің бұрмалануы болып табылмайды. Алайда, мұндай айырмашылық, мысалы, алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылыққа қол жетімді болған немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі аясында алуға және қарауға болатын ақпараттың нәтижесі болса, бұрмалануы мүмкін.⁴¹ Мұндай айырмашылық бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде басшылықтың ақпаратты қарау процесіне күмән келтіруі мүмкін. Нәтижесінде аудитор тиісті бақылау құралдарын тексеру жоспарын және бақылау тәуекелін тиісті бағалауды қайта қарауы немесе осы мәселе бойынша неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдемелер алу қажеттілігін айқындауы мүмкін. Көптеген қаржылық есептілік жүйелерінде бұрмалану болып табылатын бухгалтерлік есептегі өзгерістер мен ондай емес өзгерістер арасындағы айырмашылықтарды, сондай-ақ әржағдайда қолданылатын бухгалтерлік есеп тәртібін анықтау бойынша ұсыныстар бар.

Мамандандырылған дағдылар немесе білім (Сілтеме: 15-тармақ)

A61. Аудитордың тапсырманы орындау тобына арнайы дағдылар немесе білім қажет пе екенін анықтауға әсер етуі мүмкін сұрақтардың қатарына, мысалы, мыналар жатады:⁴²

- Нақты ұйым немесе сала үшін Бухгалтерлік бағалаудың сипаты (мысалы, пайдалы қазбалар қорлары, ауыл шаруашылығы активтері, күрделі қаржы құралдары, сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер).
- Бағалаудың белгісіздік дәрежесі.
- Қолданылатын әдіс немесе модельдің күрделілігі.
- Бухгалтерлік бағалауға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарының күрделілігі, соның ішінде әр түрлі түсіндірмелері немесе практикасы болуы мүмкін салалардың болуы немесе бухгалтерлік бағалаудың қалай жасалатындығында сәйкессіздіктер бар салалар.
- Аудитор елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде орындауға ниетті процедуралар.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде айтылмаған мәселелер бойынша пайымдау қажеттілігі.
- Деректер мен болжамдарды таңдау кезінде қажет пайымдау дәрежесі.
- Бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде ұйымның ақпараттық технологияларды қолдануының күрделілігі мен дәрежесі.

Арнайы дағдылары мен білімі бар тұлғаларды тартудың сипаты, мерзімі мен дәрежесі аудит барысында өзгеруі мүмкін.

A62. Аудитор бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салаға қатысты болса (мысалы, бағалау дағдылары) қажетті арнайы дағдыларға немесе білімге ие болмауы мүмкін және сарапшы аудиторды тарту қажет болуы мүмкін.⁴³

A63. Көптеген бухгалтерлік бағалау арнайы дағдыларды немесе білімді қолдануды қажет етпейді. Мысалы, қорлардың ескіруін қарапайым есептеу арнайы білім мен дағдыларды қажет етпеуі мүмкін. Алайда, аудитор, мысалы, банк мекемесінің күтілетін несиелік шығындарын немесе сақтандыру компаниясының сақтандыру келісімшарты бойынша міндеттемелерін бағалау үшін арнайы дағдыларды немесе білімді қолдану қажет деген қорытындыға келуі мүмкін.

Елеулі бұрмалаулар тәуекелдерін анықтау және бағалау (Сілтеме: 4, 16-тармақтар)

A64. Бухгалтерлік бағалауға байланысты мақұлдау деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау қаржылық есептілікте ғана емес, сонымен қатар қаржылық есептілік жазбаларына енгізілген барлық бухгалтерлік бағалау үшін маңызды.

A65. ISA 200 A44-тармағында ISA әдетте ажырамас тәуекел және жеке бақылау тәуекелі емес, «Елеулі бұрмалану тәуекелдері» туралы айтылатыны көрсетілген. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) ISA 330 сәйкес елеулі тәуекелдерді қоса алғанда, бекіту деңгейіндегі⁴⁴ елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап ретінде одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін негізді қамтамасыз ету үшін бақылау құралдарының тән тәуекелі мен тәуекелін бөлек бағалауды талап етеді.

A66. Егер елеулі бұрмалану тәуекелдері анықталса және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁴⁵ бойынша бухгалтерлік бағалаудың ажырамас тәуекелін бағаласа, аудитор талаптардың бұрмалануына әсер ететін ажырамас тәуекел факторларын және олардың қалай әсер ететінін қарастыруы керек. Аудитордың тәуекелдің ажырамас факторларын

⁴¹ ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 14-тармақ.

⁴² ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапаны бақылау* 14-тармақ және ISA 300 *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*, 8(е)-тармақ

⁴³ ISA 620, *Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану*

⁴⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31 және 34 тармақтар

⁴⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31 (а) тармағы

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

қарастыруы келесі жағдайларда қолдануға болатын ақпаратты да бере алады:

- Бұрмаланудың ықтималдығы мен шамасын бағалау (яғни, тән тәуекел спектріндегі орын); және
- Бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау себептерін айқындау; және аудитордың осы себептерді ескере отырып, 18-тармаққа сәйкес одан әрі аудиторлық процедураларды жүргізуі.

Тәуекел факторлары арасындағы байланыс 1-қосымшада толығырақ қарастырылады.

A67. Аудитордың мақұлдау деңгейіндегі тән тәуекелді бағалауының себептері бағалаудың белгісіздігі, күрделілігі, субъективтілігі немесе басқа тән тәуекел факторлары сияқты бір немесе бірнеше тән тәуекел факторларына байланысты болуы мүмкін. Мысалы:

- (a) Күтілетін несиелік шығындарды есепке алу қиын болуы мүмкін, өйткені күтілетін несиелік шығындар тікелей байқалмайды және күрделі модельді қолдануды қажет етуі мүмкін. Модель белгілі бір ұйымға тән әр түрлі сценарийлер бойынша болашақ оқиғалардың дамуы туралы тарихи мәліметтер мен болжамдардың күрделі жиынтығын қолдана алады, оларды болжау қиын болуы мүмкін. Күтілетін несиелік шығындарды есепке алу бағалары болашақ оқиғалар мен шарттар туралы пайымдау кезінде бағалаудың жоғары белгісіздігіне және айтарлықтай субъективтілікке ұшырауы мүмкін. Осыған ұқсас ойлар сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелерге де қатысты.
- (b) Тауарлық-материалдық қорлардың кең спектрі бар ұйым үшін ескірген резервті есепке алу күрделі жүйелер мен процестерді қажет етуі мүмкін, бірақ шамалы субъективтілікпен байланысты болуы мүмкін және тауарлық-материалдық қорлардың сипатына байланысты бағалаудың белгісіздік дәрежесі төмен болуы мүмкін.
- (c) Басқа бухгалтерлік есептер күрделі болмауы мүмкін, бірақ белгісіздіктің жоғары деңгейімен және маңызды пайымдаулармен байланысты болуы мүмкін, мысалы, сома соттың нәтижесіне байланысты болатын міндеттеме туралы бір сыни пайымдауды қамтитын бағалау.

A68. Өзіне тән қауіп факторларының орындылығы мен маңыздылығы бір бағалаудан екіншісіне қарай өзгеруі мүмкін. Тиісінше, жеке де, жиынтықта да тән тәуекел факторлары қарапайым бухгалтерлік бағалауға аз әсер етуі мүмкін, ал аудитор аз тәуекелдерді анықтай алады немесе төменгі жағынан тән тәуекелді бағалай алады.

A69. Керісінше, интегралды тәуекел факторлары жеке де, жиынтықта да күрделі бухгалтерлік бағалауға көбірек әсер етуі мүмкін және аудиторды интегралды тәуекел спектрінің жоғары бөлігінде ажырамас тәуекелді бағалауға итермелейді. Есепке алу деректерінің осындай бағалау мәндеріне қатысты аудитордың тәуекелдің ажырамас факторларының әсерін қарауы анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдерінің саны мен сипатына, осы тәуекелдерді бағалауға және, сайып келгенде, бағаланған тәуекелдерге жауап беру үшін қажетті аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне тікелей әсер етуі мүмкін. Сонымен қатар, аудитордың осы бухгалтерлік бағалауларға қатысты кәсіби скептицизмді қолдануы ерекше маңызға ие болуы мүмкін.

A70. Есепті күннен кейін болған оқиғалар аудитордың бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану қауіпін бағалауы үшін қажетті қосымша ақпаратты бере алады. Мысалы, бухгалтерлік бағалау нәтижесі аудит барысында белгілі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор интегралды тәуекел факторлары бухгалтерлік бағалауға байланысты талаптардың сезімталдығына қалай әсер ететініне қарамастан, маңызды бұрмалану деңгейіндегі⁴⁶ елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауды бағалай алады немесе қайта қарастыра алады. Есепті күннен кейін болатын оқиғалар аудитордың 18-тармаққа сәйкес бухгалтерлік бағалауды тестілеу тәсілін таңдауына әсер етуі мүмкін. Мысалы, жеке қызметкерлердің сыйлықтарының қарапайым пайызына негізделген сыйлықақыларды қарапайым есептеу жағдайында аудитор бухгалтерлік бағалаудың күрделілігі немесе субъективтілігі салыстырмалы түрде аз деген қорытындыға келуі мүмкін, сондықтан тән тәуекел спектрінің төменгі шекарасына жақын бекіту деңгейінде тән тәуекелді бағалай алады. Кезең аяқталғаннан кейін сыйлықақыларды төлеу бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады.

A71. Есепті күннен кейін болатын оқиғалар аудитордың 18-тармаққа сәйкес бухгалтерлік бағалауды тестілеу тәсілін таңдауына әсер етуі мүмкін. Мысалы, жеке қызметкерлердің сыйлықтарының қарапайым пайызына негізделген сыйлықақыларды қарапайым есептеу жағдайында аудитор бухгалтерлік бағалаудың күрделілігі немесе субъективтілігі салыстырмалы түрде аз деген қорытындыға келуі мүмкін, сондықтан тән тәуекел спектрінің төменгі шекарасына жақын бекіту деңгейінде тән тәуекелді бағалай алады. Кезең аяқталғаннан кейін сыйлықақыларды төлеу бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады.

⁴⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 37-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

Бағалаудың белгісіздігі (Сілтеме: 16 (a) - тармағы)

A72. Бухгалтерлік бағалаудың бағалаудағы белгісіздікке қаншалықты бейім екендігі туралы мәселені қарастырған кезде аудитор келесі мәселелерді қарастыра алады

- Қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі қажет пе:
 - Бағалау белгісіздігінің жоғары дәрежесі бар бухгалтерлік бағалауды құрастыру әдісін қолдану. Мысалы, қаржылық есеп беру жүйесі бақыланбайтын бастапқы деректерді пайдалануды талап етуі мүмкін.
 - Бағалаудың белгісіздігінің жоғары дәрежесімен сипатталатын болжамдарды пайдалану, мысалы, болжаудың ұзақ көкжиегі бар болжамдар, бақыланбайтын, сондықтан басшылықтың әзірлеуі қиын деректерге негізделген болжамдар немесе бірнеше өзара байланысты болжамдарды қолдану.
 - Бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашу.
- Ортаның Бизнесі жүргізу шарттары. Ұйым тұрақсыздықты немесе ықтимал бұзылуларды бастан кешіретін нарықта жұмыс істей алады (мысалы, валюта бағамдарының айтарлықтай ауытқуы немесе нарықтардың белсенді нәтижесінде), сондықтан есептік бағалау оңай байқалмайтын деректерге байланысты болуы мүмкін.
- Басшылық үшін мүмкін бе (немесе іс жүзінде мүмкін бе, қаржылық есептіліктің қолданыстағы стандарттарына сәйкес):
 - Өткен операцияның болашақ есеп айырысуын (мысалы, шартты шарт бойынша төленетін сома) немесе болашақ оқиғалардың немесе шарттардың басталуы мен әсерін (мысалы, несиелер бойынша болашақ шығындар сомасы немесе сақтандыру талабы реттелетін сома және оны реттеу мерзімдері) дәл және сенімді бағалау; немесе
 - Ағымдағы жағдай туралы нақты және толық ақпарат алу (мысалы, әділ құнды бағалауды әзірлеу үшін қаржылық есептілікті жасау күніндегі нарық қатысушыларының көзқарасын көрсететін бағалау атрибуттары туралы ақпарат).

A73. Есептік бағалауға қатысты қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған соманың мөлшері оның бұрмалануға ұшырауының көрсеткіші болып табылмайды, өйткені, мысалы, есептік бағалау төмендетілуі мүмкін.

A74. Кейбір жағдайларда бағалаудағы белгісіздік соншалықты үлкен болуы мүмкін, сондықтан бухгалтерлік есепті бағалау мүмкін емес. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі қаржылық есептіліктегі бапты тану немесе оны әділ құн бойынша бағалау мүмкіндігін болдырмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда белгілі бір есептік бағалауды тану немесе оны әділ құны бойынша бағалау керек пе, жоқ па, сонымен қатар ақпаратты ашудың дұрыстығына қатысты елеулі бұрмалану қаупі болуы мүмкін. Мұндай есептік бағалаулар үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі есептік бағалау және онымен байланысты бағалау белгісіздігі туралы ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін (A112-A113, A143-A144 тармақтарын қара).

A75. Кейбір жағдайларда бағалаудағы белгісіздік ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін. ISA 570 (Қайта қаралған)⁴⁷ талаптарды белгілейді және осындай жағдайлар бойынша нұсқаулықты қамтиды.

Күрделілік немесе субъективтілік (Сілтеме: 16 (b) тармағы)

Күрделіліктің әдісті таңдауға және қолдануға әсер ету дәрежесі

A76. Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін қолданылатын әдісті таңдау мен қолдануға күрделілік қаншалықты әсер ететінін қарастырған кезде аудитор мыналарды ескеруі мүмкін:

- Менеджменттің арнайы дағдылары немесе білімі болуы қажеттілігі, бұл бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесі табиғатта күрделі екенін көрсетуі мүмкін, сондықтан мұндай бағалау айтарлықтай бұрмалануға бейім болуы мүмкін. Егер басшылық модельді өз бетімен жасаған болса және онымен салыстырмалы түрде аз тәжірибесі болса немесе белгілі бір салада немесе ортада қалыптаспаған немесе кеңінен қолданылатын әдісті қолданатын модельді қолданса, елеулі бұрмаланулардың ықтималдығы жоғары болуы мүмкін.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін бағалау негізінің сипаты, бұл тарихи және болжамды деректердің немесе болжамдардың бірнеше көздерін пайдалануды талап ететін күрделі әдісті қолдану қажеттілігіне әкелуі мүмкін, олардың арасында көптеген қатынастар бар. Мысалы, күтілетін несиелік шығындар үшін резерв құру тарихи тәжірибені талдауға және болжамды болжамдарды қолдануға негізделген несиелер мен басқа да ақша ағындары бойынша болашақ төлемдер туралы пайымдауды қажет етуі мүмкін. Сол сияқты, сақтандыру шарты бойынша міндеттемелерді бағалау тарихи тәжірибе, сондай-ақ ағымдағы және болжамды болашақ тенденциялар негізінде болжанатын сақтандыру шарты бойынша болашақ төлемдер туралы пайымдауларды талап етуі мүмкін.

Күрделіліктің бастапқы деректерді таңдауға және қолдануға әсер ету дәрежесі

⁴⁷ ISA 570, (Қайта қаралған), *Үздіксіз қызмет*

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A77. Бухгалтерлік бағалауда қолданылатын деректерді таңдау мен қолдануға күрделілік қаншалықты әсер ететінін қарастырған кезде аудитор мыналарды ескеруі мүмкін:

- Деректер көзінің өзектілігі мен сенімділігін ескере отырып, деректерді алу үшін қолданылатын процестің күрделілігі. Кейбір көздерден алынған деректер басқаларға қарағанда сенімдірек болуы мүмкін. Сонымен қатар, құпиялылық немесе меншік себептері бойынша кейбір сыртқы ақпарат көздері олар ұсынатын деректердің сенімділігін бағалауға әсер етуі мүмкін ақпаратты, мысалы, олар пайдаланатын негізгі деректердің көздерін немесе оларды жинау және өңдеу тәсілдерін ашпауы (немесе толық ашпауы) мүмкін.
- Деректердің тұтастығын сақтаудың қиындығы. Деректердің үлкен көлемімен және бірнеше деректер көздерінің болуымен бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін пайдаланылатын деректердің тұтастығын сақтаудың ішкі қиындықтары туындауы мүмкін.
- Күрделі шарттық шарттарды түсіндіру қажеттілігі. Мысалы, коммерциялық жеткізушіден немесе клиенттің жеңілдіктерінен қолма-қол ақшаның түсуін немесе ағынын анықтау түсіну немесе түсіндіру үшін арнайы тәжірибе немесе білімді қажет ететін өте күрделі келісімшарт шарттарына байланысты болуы мүмкін.

Субъективтіліктің таңдауға әсер ету және болжамдарды немесе бастапқы деректерді қолдану дәрежесі

A78. Әдістерді, болжамдарды немесе деректерді таңдау мен қолдануға субъективтілік қаншалықты әсер ететінін қарастырған кезде аудитор мыналарды ескеруі мүмкін:

- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі бағалау процесінде қолданылатын бағалау тәсілдерін, тұжырымдамаларын, әдістері мен факторларын анықтамайтын дәреже.
- Болжамды кезеңнің ұзақтығын қоса алғанда, сомаға немесе мерзімдерге қатысты белгісіздік. Соманы мен мерзімдер бағалауға тән белгісіздік көзі болып табылады және басшылықтан нүктелік бағалауды таңдауда пайымдауды қолдануды талап етеді, бұл өз кезегінде басқарушылық бейімділікке мүмкіндік береді. Мысалы, болжамды болжамдарды қамтитын бухгалтерлік бағалау субъективтіліктің жоғары деңгейіне ие болуы мүмкін, бұл басшылықтың біржақтылығына әкелуі мүмкін.

Ажырамайтын тәуекелдің өзге де факторлары (Сілтеме: 16 (b) тармағы)

A79. Бухгалтерлік бағалауға байланысты субъективтілік дәрежесі бухгалтерлік бағалаудың бұрмалануларға ұшырауына басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа қауіп факторларына байланысты әсер етеді, олар тән тәуекелге әсер етеді. Мысалы, егер бухгалтерлік бағалау субъективтіліктің жоғары деңгейіне ие болса, онда ол басшылықтың бұрмалануына немесе алаяқтыққа байланысты бұрмалануға бейім болуы мүмкін және мүмкін болатын бағалау нәтижелерінің кең ауқымына әкелуі мүмкін. Басшылық осы диапазоннан жағдайларға сәйкес келмейтін немесе басшылықтың байқаусызда немесе қасақана бұрмалануына әсер ететін нүктелік бағалауды таңдай алады, сондықтан деректерді бұрмалайды. Ағымдағы аудитті жүргізу кезінде алдыңғы кезеңдердің аудиті барысында анықталған басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілері ағымдағы кезеңдегі тәуекелдерді жоспарлау және бағалау процедураларына әсер етуі мүмкін.

Елеулі тәуекелдер (Сілтеме: 17-тармақ)

A80. Бухгалтерлік бағалаудың бағалаудың белгісіздігіне, күрделілігіне, субъективтілігіне немесе басқа да тән тәуекел факторларына ұшырау дәрежесін ескере отырып, аудитордың өзіне тән тәуекелді бағалауы аудиторға анықталған және бағаланған тәуекелдердің кез келгені елеулі бұрмаланудың маңызды екенін анықтауға көмектеседі.

Фактілердің елеулі бұрмалануына байланысты бағаланған тәуекелдерге ден қою шаралары

Аудитор орындайтын бұдан арғы аудиторлық процедуралар (Сілтеме: 18-тармақ)

A81. Қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде аудитор 18-тармақта көрсетілген аудитке үш тәсілдің кез келгенін (жеке немесе жиынтықта) пайдалана алады. Мысалы, егер бухгалтерлік есепті жасау кезінде бірнеше болжамдар қолданылса, аудитор тексерілетін әрбір болжам үшін әртүрлі тәсілдерді қолдану туралы шешім қабылдауы мүмкін.

Басшылықтың алғышарттарын растайтын және оларға қайшы келетін тиісті аудиторлық дәлелдерді алу

A82. Аудиторлық дәлелдемелерге басшылықтың талаптарын растайтын және қолдайтын ақпарат, сондай-ақ осы талаптарға қайшы келетін ақпарат кіреді.⁴⁸ Аудиторлық дәлелдемелерді объективті түрде алу ұйымның ішіндегі және сыртындағы әртүрлі көздерден дәлелдемелер алуды қамтуы мүмкін. Алайда, аудитор аудиторлық дәлелдемелердің барлық ықтимал көздерін анықтау үшін жан-жақты іздеу жүргізуге міндетті емес.

⁴⁸ ISA 500, A5-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A83. ISA 330 аудитор үшін аудиторлық тәуекелді бағалау неғұрлым жоғары болса, соғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алуы талап етеді.⁴⁹ Сондықтан бухгалтерлік бағалауға байланысты ажырамас тәуекел ажырамас тәуекел спектрінің жоғары бөлігінде бағаланған кезде аудиторлық дәлелдемелердің сипатын немесе көлемін қарастыру маңыздырақ болуы мүмкін.

Ауқымдылығы

A84. Аудитордың әрі қарайғы аудиторлық процедураларының сипатына, мерзімдері мен көлеміне, мысалы, келесі факторлар әсер етеді

- Қажетті аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне және аудитордың бухгалтерлік бағалауды тексеру үшін таңдаған тәсіліне әсер ететін елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері. Мысалы, бар немесе бағалау талаптарына байланысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері кезең аяқталғаннан кейін көп ұзамай қызметкерлерге төленген сыйлықақыларды қарапайым есептеу үшін төмен болуы мүмкін. Бұл жағдайда аудитордың аудитке басқа тәсілдер арқылы емес, аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін болған оқиғаларды бағалау арқылы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алған дұрыс болуы мүмкін.
- Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерінің себептері.

Аудитор бақылау тетіктерінің жедел тиімділігіне сүйенуге ниет білдірген кезде (Сілтеме: 19-тармақ)

A85. Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу тән тәуекел спектрі бойынша, оның ішінде елеулі тәуекелдер үшін жоғары деп бағаланған кезде орынды болуы мүмкін. Бұл бухгалтерлік бағалау күрделілігі жоғары немесе оған әсер еткен жағдайда орын алуы мүмкін. Егер бухгалтерлік бағалау субъективтіліктің жоғары деңгейіне ие болса, сондықтан басшылықтың айтарлықтай пікірлерін қажет етсе, онда бақылау жүйесінің тиімділігіне тән шектеулер аудитордың бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруден гөрі процедураларға көбірек көңіл бөлуіне әкелуі мүмкін.

A86. Бухгалтерлік бағалауды бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне арналған тесттердің сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтаған кезде аудитор келесі факторларды ескеруі мүмкін:

- Операциялардың сипаты, жиілігі және көлемі;
- Бақылау жүйесінің тиімділігі, оның ішінде бақылау жүйесінің бағаланған ішкі тәуекелге қаншалықты сәйкес келетіндігі, сондай-ақ басшылықтың күші;
- Операцияларды жүргізуді қамтамасыз ететін ақпараттық жүйенің күрделілігін қоса алғанда, ұйымның жалпы мақсаттары мен бақылау процестеріне қол жеткізу үшін нақты бақылау құралдарының маңыздылығы;
- Бақылау құралдарының мониторингі және ішкі бақылаудың анықталған кемшіліктері;
- Бақылау бағытталған тәуекелдердің сипаты, мысалы, көмекші деректерді бақылаумен салыстырғанда пайымдауларды қолданумен байланысты бақылау;
- Бақылау қызметіне қатысатын тұлғалардың құзыреттілігі;
- Бақылау әрекеттерін орындау жиілігі; және
- Бақылау әрекеттерінің орындалуын растайтын дәлелдер.

Негізгі процедуралардың өзі тексерудің жеткілікті дәлелдерін қамтамасыз ете алмайды

A87. Кейбір салаларда, мысалы, қаржылық қызметтер саласында басшылық бизнесті жүргізу үшін ақпараттық технологияларды кеңінен қолданады. Нәтижесінде белгілі бір бухгалтерлік бағалаулармен байланысты тәуекелдердің болуы ықтимал болуы мүмкін, оларға қатысты тек процедуралар жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды.

A88. Тәуекелдер болуы мүмкін, оларға қатысты процедуралардың өзі бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайтын жағдайлар, атап айтқанда, мыналарды қамтиды:

- Бақылау құралдары негізгі және қосалқы кітаптардан алынбаған ақпаратты бастауға, тіркеуге, өңдеуге немесе ұсынуға байланысты тәуекелдерді азайту үшін қажет болған кезде.
- Бір немесе бірнеше бекітуді растайтын ақпарат бастамаланады, тіркеледі, өңделеді немесе электрондық түрде ұсынылады. Бұл, ең алдымен, операциялардың немесе деректердің үлкен көлемінде, сондай-ақ ақпараттың дәлдігі мен толықтығын қамтамасыз ету үшін ақпараттық технологияларды кеңінен қолдануды қажет ететін күрделі модельді қолдану кезінде орын алуы мүмкін. Қаржы ұйымы немесе коммуналдық ұйым күтілетін несиелік шығындар үшін күрделі резерв құруды талап етуі мүмкін. Мысалы, коммуналдық қызмет жағдайында күтілетін несиелік шығындарға резерв құру үшін пайдаланылатын мәліметтер көптеген операциялардың нәтижесінде пайда болған көптеген ұсақ қалдықтарды қамтуы мүмкін. Мұндай жағдайларда

⁴⁹ ISA 330, 7(b) және A19-тармақтар.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

аудитор күтілетін несиелік шығындар үшін резервті қалыптастыру үшін қолданылатын бақылау құралдарын сынау жүргізбестен жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін емес деген қорытындыға келуі мүмкін.

Мұндай жағдайларда аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығы ақпараттың дәлдігі мен толықтығын бақылау құралдарының тиімділігіне байланысты болуы мүмкін.

A89. Кейбір ұйымдардың (мысалы, банктің немесе сақтандырушының) қаржылық есептілігінің аудиті шеңберінде аудитор ішкі бақылауға қатысты қосымша процедураларды орындау немесе ішкі бақылау туралы пікір білдіру үшін заңнамада немесе нормативтік актілерде көзделген қосымша процедураларды орындауды талап етуі мүмкін. Осы және басқа да осындай жағдайларда аудитор осындай процедураларды орындау кезінде алынған ақпаратты аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдалана алады, егер оның аудит үшін маңыздылығына әсер етуі мүмкін кейінгі өзгерістер болған-болмағанын анықтаса.

Елеулі тәуекелдер (Сілтеме: 20-тармақ)

A90. Егер аудитордың одан әрі аудиторлық процедуралары елеулі тәуекелге жауап ретінде тек процедуралардан тұрса, ISA 330⁵⁰ бұл процедуралардан егжей-тегжейлі тестілерді қамтуды талап етеді. Мұндай егжей-тегжейлі сынақтар осы жағдайларда аудитордың кәсіби пікірі негізінде осы ISA-ның 18-тармағында сипатталған кез келген тәсілдерге сәйкес әзірленуі және орындалуы мүмкін. Бухгалтерлік бағалауға байланысты маңызды тәуекелдерді егжей-тегжейлі тестілеудің мысалдары:

- Тексеру, мысалы, шарттарды немесе болжамдарды растау үшін шарттарды талдау.
- Қайта есептеу, мысалы, модельдің математикалық дәлдігін тексеру.
- Пайдаланылған жорамалдарды растайтын құжаттамамен, мысалы, үшінші тараптар жариялаған ақпаратпен салыстыру.

Аудиторлық қорытынды ұсынылған күнге дейін болған оқиғалар туралы аудиторлық деректерді алу (Сілтеме: 21-тармақ)

A91. Кейбір жағдайларда аудиторлық қорытынды жасалғанға дейін болған оқиғалар негізінде аудиторлық дәлелдемелерді алу елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етуі мүмкін. Мысалы, тоқтатылған өнімнің барлық қорларын кезең аяқталғаннан кейін көп ұзамай сату оның сатудың таза құнын кезеңнің соңында бағалауды негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз етуі мүмкін. Басқа жағдайларда аудитке осы тәсілді 18-тармақта сипатталған басқа тәсілмен бірге қолдану талап етілуі мүмкін.

A92. Кейбір бухгалтерлік бағалау үшін аудиторлық қорытындыға дейін болған оқиғалар осы бухгалтерлік бағалауға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды. Мысалы, кейбір бухгалтерлік бағалауға байланысты жағдайлар немесе оқиғалар ұзақ уақыт бойы дамиды. Сонымен қатар, әділ құн бойынша бағалауды бағалау мақсатына байланысты есепті күннен кейінгі ақпарат есепті күні болған оқиғаларды немесе жағдайларды көрсетпеуі мүмкін, сондықтан әділ құн бойынша бағалауға қатысы болмауы мүмкін.

A93. Аудитор кейбір бағалауларды тексеруге бұл тәсілді қолданбауды шешсе де, ол ISA 560-қа сәйкес келуі керек. ISA 560 аудитор тарапынан қаржылық есептілікті жасау күні мен қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды талап ететін аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде болған барлық оқиғалардың анықталғаны⁵¹ және қаржылық есептілікте тиісті түрде көрсетілгені туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алуға бағытталған аудиторлық процедураларды орындауды талап етеді.⁵² Әділ құнды бағалауды қоспағанда, көптеген бухгалтерлік бағалауды бағалау әдетте болашақ шарттардың, операциялардың немесе оқиғалардың нәтижелеріне байланысты болғандықтан, аудитордың ISA 560-қа сәйкес жұмысы әсіресе өзекті болып табылады.

Басшылықтың бағалау мәндерін есептеу тәртібін тестілеуі (Сілтеме: 22-тармақ)

A94. Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын бағалау, мысалы:

- Аудитордың алдыңғы кезеңдердегі қаржылық есептілікте жасалған ұқсас бухгалтерлік бағалауды талдауы басшылық ағымдағы кезеңде қолданатын процестің дұрыс екенін көрсетеді.
- Бухгалтерлік бағалау жеке-жеке маңызды емес көптеген ұқсас баптарға негізделген.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі басшылықтың есептік бағалауды қалай жүргізуі керектігін анықтайды. Мысалы, бұл күтілетін несиелік шығындар үшін резервке қатысты болуы мүмкін.
- Есептік бағалау деректерді қалыпты өңдеу нәтижесінде қалыптасады.

Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын бағалау, егер басқа тәсілдердің ешқайсысы іс жүзінде

⁵⁰ ISA 330, 21-тармақ.

⁵¹ ISA 560, 6-тармақ.

⁵² ISA 560, 8-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

қолданылмаса немесе басқа тәсілдердің бірімен үйлескенде орынды тәсіл болуы мүмкін.

Әдістердегі өзгерістер, елеулі болжамдар және алдыңғы кезеңдердегі деректер (Сілтеме: 23(a), 24(a), 25(a) тармақтар)

A95. Егер әдісті, елеулі жорамалды немесе деректерді алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда өзгерту жаңа жағдайларға немесе жаңа ақпаратқа негізделмесе немесе елеулі жаңа ақпарат немесе елеулі жорамалдар бір-бірімен және ұйымны бағалаудың басқа салаларында пайдаланылатын жорамалдармен немесе ұйым қызметінің басқа салаларында, аудиторға қолданылатын тиісті жорамалдармен сәйкес келмесе басшылықтың алдына қолданылатын болжамдардың негізділігінің орындылығы туралы мәселе қойып, жағдайларға қатысты басшылықпен қосымша талқылаулар жүргізу қажет болуы мүмкін.

Нұсқаулықтың ықтимал бұрмалану белгілері (Сілтеме: 23(b), 24(b), 25(b) тармақтар)

A96. Егер аудитор басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілерін анықтаса, аудитор басшылықпен қосымша талқылаулар жүргізуі керек және пайдаланылған әдіс, болжамдар мен деректердің орынды екендігі және пайдаланылған болжамдар мен деректер осы жағдайларда орынды және негізделген екендігі туралы тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны алынды ма, жоқ па деген мәселені қайта қарауы мүмкін. Белгілі бір бухгалтерлік бағалауға қатысты басшылықтың біржақтылық индикаторының мысалы ретінде басшылық бірнеше түрлі болжамдар үшін тиісті диапазонды әзірлеген жағдай және әр жағдайда болжамдар ауқымы және әр жағдайда қолданылған болжам ең қолайлы бағалау нәтижесін қамтамасыз ететін диапазонның соңынан алынған жағдай болуы мүмкін.

Әдістері

Әдісті таңдау (Сілтеме: 23 (a) тармағы)

A97. Аудитор таңдалған әдістің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі контекстінде орындылығын және қажет болған жағдайда алдыңғы кезеңмен салыстырғанда өзгерістердің орындылығын бағалауы керек:

- Негіздеме таңдалған әдісті басшылыққа ала ма;
- Бұл әдіс бухгалтерлік бағалаудың сипатын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын, бағалаудың басқа тұжырымдамаларын немесе әдістерін, нормативтік талаптарды, сондай-ақ ұйым жұмыс істейтін Бизнесінің, саланың және ортаның ерекшеліктерін ескере отырып, осы жағдайларда орынды ма;
- Егер басшылық әртүрлі әдістердің айтарлықтай әртүрлі бағалаулар ауқымына әкелетінін анықтаса, басшылық бұл айырмашылықтардың себептерін қалай қарастырды; және
- Өзгерістер жаңа жағдайларға немесе жаңа ақпаратқа негізделген бе. Егер жоқ болса, онда өзгеріс орынсыз болуы мүмкін немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келмеуі мүмкін. Негізсіз өзгерістер уақыт өте келе қаржылық есептіліктің сәйкес келмеуіне әкеледі және қаржылық есептіліктің бұрмалануына әкелуі мүмкін немесе басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгісі болуы мүмкін. (Сонымен қатар A133-A136 абзацтарын қара)

Бұл сұрақтар қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі бағалау әдісін тағайындамаған немесе бірнеше әдістерді қолдануға мүмкіндік берген жағдайларда маңызды.

Күрделі модельдеу (Сілтеме: 23 (d) тармағы)

A98. Модель және оның әдісі күрделі болуы мүмкін, егер:

- Әдісті түсіну және қолдану, соның ішінде модель жасау, тиісті деректер мен болжамдарды таңдау және пайдалану арнайы дағдыларды немесе білімді қажет етеді;
- Деректердің қол жетімділігіне, бақылануына немесе қол жетімділігіне байланысты модельде пайдалану үшін қажетті деректерді алу қиын; немесе
- Бағалау атрибуттарының санына, олардың арасындағы қатынастардың санына немесе есептеудің қайталану санына байланысты модельді пайдалану кезінде деректер мен болжамдардың тұтастығын (мысалы, дәлдік, дәйектілік немесе толықтық) сақтау қиын.

A99. Аудитор күрделі модельді басшылық қолданған кезде қарастыруы мүмкін сұрақтарға, мысалы, мыналар жатады:

- Модель қолданар алдында немесе модельді өзгерткен кезде оның әлі де мақсатына сай екендігіне мерзімді тексерумен тексеріле ме, жоқ па. Тексеру процесі бағалауды қамтуы мүмкін:
 - Модельдің теориялық негізділігі;
 - Модельдің математикалық тұтастығы;

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Модельдің деректері мен болжамдарының дәлдігі мен толықтығы; және
- Модель нәтижелерін нақты операциялармен салыстыру.
- Өзгерістерді бақылаудың барабар саясаты мен процедуралары әзірленді.
- Нұсқаулық модельді пайдалану кезінде тиісті дағдылар мен білімді пайдаланады.

Бұл ойлар күрделі модельдеуге қатысы жоқ процесс үшін де пайдалы болуы мүмкін.

A100. Басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын орындау үшін модель нәтижелеріне түзетулер енгізе алады. Кейбір салаларда мұндай түзетулер қабаттасулар деп аталады. Әділ құнды бағалау жағдайында нарық қатысушылары ұқсас жағдайларда қолданатын болжамдарды модель нәтижелеріне түзетулер (егер бар болса) көрсете ме, жоқ па, соны қарастыру орынды болуы мүмкін.

Әдісті қолдану кезінде қолданылатын маңызды болжамдар мен деректердің тұтастығын сақтау (Сілтеме: 23(е) тармақ)

A101. Әдісті қолдану кезінде елеулі болжамдар мен деректердің тұтастығын сақтау деп ақпаратты өңдеудің барлық кезеңдерінде деректер мен болжамдардың дәлдігі мен толықтығын сақтау түсініледі. Мұндай тұтастықты сақтамау деректер мен болжамдардың бұрмалануына және бұрмалануларға әкелуі мүмкін. Осыған байланысты аудитордың тиісті ойлары деректер мен болжамдар басшылық жоспарлаған барлық өзгерістерге ұшырайды ма және олар енгізу, сақтау, іздеу, беру немесе өңдеу сияқты операцияларда байқаусызда өзгерістерге ұшырайды ма деген сұрақты қамтуы мүмкін.

Елеулі жорамалдар (Сілтеме: 24-тармақ)

A102. Аудитордың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі контекстіндегі маңызды болжамдардың орындылығы және қажет болған жағдайда алдыңғы кезеңмен салыстырғанда өзгерістердің орындылығы туралы тиісті ойлары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың болжамды таңдауын негіздеу;
- Есептік бағалау сипатын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын, сондай-ақ бизнестің, саланың және ұйым қызметінің ортасының ерекшеліктерін ескере отырып, осы жағдайларда жол беру орынды ма; және
- Алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда болжамды таңдаудағы өзгерістер жаңа жағдайларға немесе жаңа ақпаратқа негізделген бе. Егер жоқ болса, онда өзгеріс орынсыз болуы мүмкін немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келмеуі мүмкін. Есептік бағалаулардағы негізсіз өзгерістер қаржылық есептілікте Елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін немесе басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгісі болуы мүмкін (Сілтеме: A133-A136 тармақтар).

A103. Нұсқаулық балама болжамдарды немесе бухгалтерлік балл нәтижелерін бағалай алады, оны жағдайларға байланысты бірқатар тәсілдермен жасауға болады. Бір тәсіл-сезімталдықты талдау. Ол әртүрлі болжамдар бойынша шоттық бағалаудың ақшалай сомасының қалай өзгеретінін анықтауды қамтуы мүмкін. Тіпті әділ бағамен бағаланған бухгалтерлік балл өзгеруі мүмкін, өйткені нарықтың әр түрлі қатысушылары әртүрлі болжамдарды қолданады. Сезімталдықты талдау нәтижесінде оқиғаларды дамытудың бірқатар сценарийлері жасалуы мүмкін, оларды кейде «пессимистік» және «оптимистік» сценарийлерді қоса алғанда, нәтижелер ауқымын басқару деп атайды.

A104. Аудит барысында алынған білімнің арқасында аудитор белгілі бола алады немесе ұйым қызметінің басқа салаларында қолданылатын болжамдар туралы түсінік ала алады. Мұндай мәселелерге, мысалы, бизнесті дамыту перспективалары, стратегиялық құжаттардағы болжамдар және болашақ ақша ағындары кіруі мүмкін. Сонымен қатар, егер аудиторлық серіктес ұйым үшін басқа тапсырмаларды орындаған болса, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁵³ аудиторлық серіктестен осы басқа тапсырмалар шеңберінде алынған ақпараттың Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға сәйкес келетіндігін қарастыруды талап етеді. Бұл ақпарат маңызды болжамдардың бір- бірімен және басқа бухгалтерлік бағалауда қолданылатын болжамдармен сәйкес келетіндігін қарастырған кезде де пайдалы болуы мүмкін.

A105. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары контекстіндегі негізгі болжамдардың негізділігі басшылықтың белгілі бір әрекеттерді жүзеге асыру ниеттері мен мүмкіндіктеріне байланысты болуы мүмкін. Басшылық көбінесе белгілі бір активтерге немесе міндеттемелерге қатысты жоспарлар мен ниеттерді құжаттайды және қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі басшылықтан мұны талап етуі мүмкін. Басшылықтың ниеттері мен мүмкіндіктеріне қатысты алынуы тиіс аудиторлық дәлелдемелердің сипаты мен көлемі кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Қажет болған жағдайда аудиторлық процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың мәлімделген ниеттерді іске асыру тарихын зерттеу.

⁵³ ISA 315 (Қайта қаралған), 8-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӨНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Жазбаша жоспарларды және басқа құжаттаманы, егер қажет болса, ресми түрде бекітілген бюджеттерді, рұқсаттарды немесе хаттамаларды тексеру.
- Басшылықтан оны белгілі бір әрекеттерді жасауға итермелеген себептер туралы сұрау салу.
- Қаржылық есептілік жасалған күннен кейін және аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін болған оқиғаларды талдау.
- Ұйымның экономикалық жағдайларға, соның ішінде қолданыстағы міндеттемелер мен заңнамалық, нормативтік немесе келісімшарттық шектеулердің әсерін ескере отырып, басшылықтың іс-әрекеттерінің орындылығына әсер етуі мүмкін белгілі бір әрекеттерді жасау қабілетін бағалау.
- Басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде көзделген құжаттамаға (егер бар болса) қолданылатын талаптарды орындады ма деген мәселені қарау.

Алайда, кейбір қаржылық есептілік жүйелері бухгалтерлік есепті құру кезінде басшылықтың ниеттерін немесе жоспарларын ескеруге мүмкіндік бермеуі мүмкін. Бұл көбінесе әділ құнды бағалауда болады, өйткені оларды бағалау мақсаты нарық қатысушылары қолданатын болжамдарды көрсететін маңызды болжамдарды талап етеді.

Мерзімі (Сілтеме: 25 (а) тармағы)

A106. Аудитор қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде пайдалану үшін таңдалған деректердің орындылығын және қажет болған жағдайда алдыңғы кезеңмен салыстырғанда өзгерістердің орындылығын бағалауы керек:

- Басшылықтың деректерді таңдауды негіздеуі;
- Бухгалтерлік бағалаудың сипатын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын, сондай-ақ ұйым жұмыс істейтін бизнесті, саланы және шарттарды ескере отырып, деректер осы жағдайларда орынды ма; және
- Таңдалған дереккөздердегі немесе деректер мақалаларындағы немесе таңдалған деректердегі алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда өзгерістер жаңа жағдайларға немесе жаңа ақпаратқа негізделген бе. Егер жоқ болса, онда ол тиісті немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келуі екіталай. Есептік бағалаулардағы негізсіз өзгерістер уақыт өте келе қаржылық есептіліктің сәйкес келмеуіне әкеледі және қаржылық есептіліктің бұрмалануына әкелуі мүмкін немесе басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгісі болуы мүмкін (A133-A136 тармақтарын қара).

Бастапқы деректердің орындылығы және сенімділігі (Сілтеме: 25 (с) тармағы)

A107. Субъект дайындаған ақпаратты пайдаланған кезде, ISA 500 аудитор бұл ақпараттың аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті сенімді екендігін бағалауды талап етеді, оның ішінде егер бұл жағдайда қажет болса, ақпараттың дәлдігі мен толықтығы туралы аудиторлық дәлелдер алу және бұл ақпараттың аудитордың мақсаттары үшін жеткілікті дәл және егжей-тегжейлі екендігін бағалау.⁵⁴

Күрделі заңды немесе шарттық талаптар (Сілтеме: 25 (d) тармағы)

A108. Бухгалтерлік бағалау күрделі заңды немесе шарттық шарттарға негізделген болса, аудитор қарастыра алатын процедураларға мыналар жатады:

- Шартты түсіну немесе түсіндіру үшін арнайы дағдылар немесе білім қажет пе деген мәселені қарастыру;
- Ұйымның заң кеңесшісінен құқықтық немесе шарттық шарттарға қатысты сұрау салу; және
- Негізгі шарттарды талдау:
 - Мәміленің немесе келісімнің негізгі іскерлік мақсатын бағалау; және
 - Шарттардың талаптары басшылықтың өтініштеріне сәйкес келе ме, жоқ па, соны қарастыру.

Басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауы және бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашуы

Бағалаудың белгісіздігін түсіну және шешу бойынша нұсқаулық қадамдары (Сілтеме: 26 (а) тармақ)

A109. Басшылықтың бағалаудың белгісіздігін түсіну және басқару үшін тиісті қадамдар жасағаны туралы тиісті сұрақтар мыналарды қамтуы мүмкін:

- (а) Бағалаудың белгісіздігін оның көздерін анықтау және оған тән бағалау нәтижелерінің өзгергіштік дәрежесін, сондай-ақ ықтимал бағалау нәтижелерінің ауқымын бағалау арқылы анықтады;

⁵⁴ ISA500, 9-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

- (b) Бағалау процесінің күрделілігі немесе субъективтілігі елеулі бұрмалану қаупіне қаншалықты әсер ететінін анықтады және нәтижесінде пайда болатын бұрмалау мүмкіндігін қолдану арқылы жойды:
 - (i) Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде тиісті дағдылар мен білім; және
 - (ii) Кәсіби пайымдау, соның ішінде басшылықтың біржақтылығының әсерін анықтау және жою; және
- (c) Басшылықтың нүктелік бағасын сәйкес таңдау және бағалаудағы белгісіздікті сипаттайтын ақпаратты ашу арқылы бағалаудағы белгісіздікті жою.

Басқару нүктесін бағалауды және бағалау белгісіздігін тиісті түрде ашуды таңдау (Сілтеме: 26(b) тармақ)

A110. Басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауына және бағалаудың белгісіздігі туралы тиісті ақпаратты ашуға қатысты болуы мүмкін мәселелерге мыналар жатады:

- Әдістер мен деректерді таңдау тиісті түрде жүзеге асырылды, оның ішінде есептік бағалауды қалыптастырудың баламалы әдістері және деректердің баламалы көздері болған кезде.
- Пайдаланылған бастапқы деректер тиісті және толық болды.
- Пайдаланылған болжамдар ақылға қонымды шамалар ауқымынан таңдалды және тиісті, орынды және сенімді деректермен қамтамасыз етілді.
- Пайдаланылған деректер тиісті, орынды және сенімді болды және деректердің тұтастығы сақталды.
- Есептеулер әдістемеге сәйкес жүргізілді және математикалық тұрғыдан дұрыс болды.
- Нұсқаулықтың нүктелік бағасы бағалаудың ақылға қонымды нәтижелерінің ауқымынан таңдалады.
- Тиісті ашулар соманы бағалау ретінде тиісті түрде сипаттайды және бағалау процесінің сипаты мен шектеулерін, соның ішінде ықтимал бағалау нәтижелерінің өзгергіштігін түсіндіреді.

A111. Аудитордың басшылықтың нүктелік бағалауының орындылығы туралы тиісті ойлары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары балама нәтижелер мен болжамдарды қарастырғаннан кейін пайдаланылуы тиіс нүктелік бағалауды белгілесе немесе бағалаудың нақты әдісін белгілесе, онда басшылық қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын ұстануы керек пе.
- Егер қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі бағалаудың бірқатар мүмкін нәтижелерінен белгілі бір соманы қалай таңдау керектігін белгілемесе, онда басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын ескере отырып, пайымдауды қолдануы керек пе.

A112. Аудитордың басшылықтың бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашуына қатысты тиісті ойлары соманы бағалау және соманы бағалау ретінде сипаттайтын ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын қамтиды:

- Соманы бағалау ретінде сипаттау және оны анықтау процесінің сипаты мен шектеулерін, соның ішінде бағалаудың ақылға қонымды нәтижелерінің өзгергіштігін түсіндіру. Тұжырымдама сонымен қатар ашу мақсатына жету үшін қосымша ақпаратты ашуды қажет етуі мүмкін.⁵⁵
- Есептік бағалауға байланысты есеп саясатының маңызды ережелері. Жағдайларға байланысты маңызды есеп саясаты қаржылық есептілікте бухгалтерлік бағалауды дайындау және ұсыну кезінде қолданылатын нақты принциптер, негіздер, конвенциялар, ережелер мен тәжірибелер сияқты мәселелерді қамтуы мүмкін.
- Маңызды немесе сыни пайымдаулар (мысалы, қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға айтарлықтай әсер ететіндер) және болжамды сипаттағы елеулі болжамдар немесе бағалаудағы белгісіздіктің басқа көздері.

Белгілі бір жағдайларда ақпараттың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін немесе белгіленген талаптар орындалған жағдайда, қаржылық есептілік шатастырмау үшін қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес нақты талап етілетіндерден басқа қосымша ақпаратты ашу қажет болуы мүмкін.

A113. Есептік бағалау белгісіздікке неғұрлым көп ұшыраса, елеулі бұрмалану тәуекелдерінің жоғары деп бағалану ықтималдығы соғұрлым жоғары болады, демек, 35-тармаққа сәйкес анықтау үшін қажетті аудиторлық дәлелдер неғұрлым сенімді болады, егер басшылықтың нүктелік бағасы және бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты тиісті түрде ашу қолданылатын контексте негізделген болса қаржылық есептілік жүйелері немесе бұрмаланған.

A114. Егер аудитордың бухгалтерлік бағалауға байланысты бағалаудың белгісіздігін қарастыруы және тиісті ақпаратты

⁵⁵ IFRS 13, *Әділ құнды бағалау*, 92-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

ашуы аудитордың айтарлықтай назарын қажет ететін мәселе болса, онда бұл аудиттің негізгі мәселесі болуы мүмкін.⁵⁶

Басшылық бағалаудың белгісіздігін түсіну және жою үшін тиісті қадамдар жасамаған кезде (Сілтеме: 27-тармақ)

A115. Егер аудитор басшылықтың бағалаудың белгісіздігін түсіну және басқару үшін тиісті шаралар қабылдамағанын анықтаса, онда аудитор бағалаудың белгісіздігін түсіну үшін басшылықтан талап етуі мүмкін қосымша процедуралар, мысалы, балама болжамдарды қарастыруды немесе сезімталдықты талдауды қамтуы мүмкін.

A116. Нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеудің орындылығын қарастырған кезде, аудитор, басқалармен қатар, тәуелсіздік талаптарын бұзбай мұны істей ала ма, жоқ па деген мәселені қарастыруы қажет болуы мүмкін. Бұл басшылық міндеттерін қабылдауға тыйым салуға қатысты тиісті этикалық талаптарды қамтуы мүмкін.

A117. Егер басшылықтың жауабы қаралғаннан кейін аудитор аудиторлық нүктелік немесе бағалау бағасын немесе диапазонды білдіру практикалық емес екенін анықтаса, аудитор 34-тармаққа сәйкес пікірге сәйкес аудит немесе қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының салдарын қарастыруы керек.

Аудитордың нүктелік бағасын әзірлеу немесе аудитордың ауқымын пайдалану (Сілтеме: 28-29 тармақтар)

A118. Аудитордың басшылықтың нүктелік бағасын және бағалаудың белгісіздігі туралы тиісті ақпаратты ашуды бағалау үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеуі, егер басшылықтың нүктелік бағалауы және бағалаудың белгісіздігі туралы тиісті ақпаратты ашу орынды болса, орынды тәсіл болуы мүмкін, мысалы:

- Аудитордың алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептіліктегі ұқсас бухгалтерлік бағалауларға жүргізген талдауы басшылық қолданатын процестің ағымдағы кезеңде тиімді болмайтындығын көрсетеді.
- Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінің бөлігі ретінде және оған қатысты ұйымның бақылау құралдары жеткілікті түрде дамымаған немесе дұрыс жүзеге асырылмаған.
- Кезеңнің аяқталуы мен аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңде болған оқиғалар немесе операциялар бұл орынды болған кезде тиісті түрде ескерілмеген және мұндай оқиғалар немесе операциялар басшылықтың нүктелік бағалауына қайшы келетін сияқты.
- Аудиторлық нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу кезінде пайдалануға болатын тиісті балама Болжамдар немесе тиісті деректер көздері бар.
- Басшылық бағалаудың белгісіздігін түсіну және басқару үшін тиісті шаралар қабылдаған жоқ (27-тармақты қара).

A119. Нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу туралы шешімге балама нәтижелер мен болжамдарды қарастырғаннан кейін пайдаланылатын нүктелік бағалауды белгілей алатын немесе бағалаудың белгілі бір әдісін белгілей алатын (мысалы, дисконтталған ықтималдық - өлшенген күтілетін мәнді немесе ең ықтимал нәтижені пайдалану) қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі де әсер етуі мүмкін.

A120. Аудитордың диапазонды емес, нүктелік бағалауды қолдану туралы шешімі осы жағдайларда бағалаудың сипатына және аудитордың пікіріне байланысты болуы мүмкін. Мысалы, бағалаудың сипаты ақылға қонымды нәтижелердің өзгергіштігі аз болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда нүктелік бағалауды әзірлеу тиімді тәсіл болуы мүмкін, әсіресе егер ол жоғары дәлдікпен жасалуы мүмкін болса.

A121. Аудитор нүктелік бағалауды немесе диапазонды әртүрлі тәсілдермен, соның ішінде:

- Басшылық пайдаланатын модельден басқа модельді пайдалану, мысалы, белгілі бір секторда немесе салада пайдалану үшін коммерциялық қол жетімді модель, аудитор жасаған жеке модель немесе модель.
- Нұсқаулық үлгісін пайдалану, бірақ Нұсқаулық пайдаланғаннан басқа балама болжамдарды немесе деректер көздерін әзірлеу.
- Аудитордың өзіндік әдістемесін қолдану, бірақ басшылық қолданған болжамдарға балама болжамдар жасау.
- Модельді әзірлеу немесе өткізу үшін немесе тиісті жорамалдарды қамтамасыз ету үшін арнайы білімі бар тұлғаны жалдау немесе тарту.
- Басқа салыстырмалы шарттарды, операцияларды немесе оқиғаларды, сондай-ақ қажет болған жағдайда салыстырмалы активтер немесе міндеттемелер нарықтарын қарау.

A122. Аудитор сонымен қатар бухгалтерлік бағалаудың бір бөлігі үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды жасай алады (мысалы, белгілі бір болжам үшін немесе бухгалтерлік бағалаудың белгілі бір бөлігі ғана елеулі бұрмалану қаупін тудырған кезде).

A123. Нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу үшін меншікті әдістерді, болжамдарды немесе деректерді пайдаланған

⁵⁶ ISA 701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

кезде аудитор әдістердің, болжамдардың немесе нұсқаулық деректерінің дұрыстығын дәлелдей алады. Мысалы, егер аудитор басшылықтың нүктелік бағалауының дұрыстығын бағалау үшін диапазонды әзірлеу кезінде өзінің болжамдарын қолданса, олар бухгалтерлік бағалауда қолданылатын маңызды болжамдарды таңдау кезінде басшылықтың пайымдаулары басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілерін бере ме, жоқ па деген пікір қалыптастыра алады.

A124. 29(a) тармақта аудитор диапазонға тек жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелермен расталған сомаларды қамтитынын анықтауы керек деген талабы аудитор диапазондағы әрбір ықтимал нәтижені қолдау үшін аудиторлық дәлелдер алуы керек дегенді білдірмейді. Керісінше, аудитор диапазонның кез келген шетіндегі сомалардың берілген жағдайларда негізді екенін анықтау үшін дәлелдер алуы керек және осылайша осы екі нүкте арасындағы сомалардың да негізді екенін растауы керек.

A125. Аудитор ауқымының шамасы тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылықтың еселігі болуы мүмкін, әсіресе егер маңыздылық операциялық қызметтің нәтижелеріне негізделген болса (мысалы, салық салуға дейінгі пайда) және бұл көрсеткіш активтермен немесе баланстың басқа көрсеткіштерімен салыстырғанда салыстырмалы түрде аз. Мұндай жағдай бухгалтерлік бағалаудың өзіне байланысты бағалаудың белгісіздігі маңыздылығынан бірнеше есе жоғары болған жағдайда, бухгалтерлік бағалаудың кейбір түрлеріне тән немесе сақтандыру немесе банктік сияқты кейбір салаларда болуы мүмкін, мұнда бағалаудың белгісіздігінің жоғары дәрежесі типтік болып табылады және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде арнайы талаптар болуы мүмкін. бұл шот. Осы ISA талаптарына сәйкес орындалған процедуралар мен алынған дәлелдемелер негізінде аудитор маңыздылықтың еселенген диапазоны, оның пікірінше, осы жағдайларда орынды деген қорытындыға келуі мүмкін. Бұл жағдайда аудитордың бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашудың орындылығын бағалауы маңыздырақ болады, атап айтқанда, мұндай ақпаратты ашу бағалаудың белгісіздігінің жоғары дәрежесін және мүмкін болатын нәтижелер ауқымын қаншалықты орынды жеткізеді. A139-A144 абзацтарында осындай жағдайларда орынды болуы мүмкін қосымша ойлар келтірілген.

Аудиторлық дәлелдемелерге байланысты басқа да мәселелер (Сілтеме: 30-тармақ)

A126. Бухгалтерлік бағалауға байланысты елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері туралы аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылатын ақпарат мыналар болуы мүмкін ұйым басқару жөніндегі маманның жұмысын пайдалана отырып дайындаған немесе сыртқы көзден алған.

Сыртқы ақпарат көздері

A127. ISA 500⁵⁷ түсіндіргендей, сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпараттың сенімділігіне оның көзі, сипаты және алынған жағдайлар әсер етеді. және ол алған жағдайлар. Нәтижесінде бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігін қарау үшін аудитордың қосымша процедураларының сипаты мен көлемі осы факторлардың сипатына байланысты өзгеруі мүмкін. Мысалы:

- Егер нарықтық немесе салалық деректер, бағалар немесе бағаға қатысты деректер осындай ақпаратқа маманданған бір сыртқы ақпарат көзінен алынса, аудитор салыстыру үшін балама тәуелсіз көзден баға ала алады.
- Егер нарықтық немесе салалық деректер, бағалар немесе бағаға қатысты деректер бірнеше тәуелсіз сыртқы ақпарат көздерінен алынса және осы көздер арасындағы консенсус туралы куәлік берсе, аудитор кез келген дереккөзден деректердің сенімділігі туралы аз дәлелдер алуы қажет болуы мүмкін.
- Егер бірнеше көздерден алынған ақпарат нарықтағы көзқарастардың сәйкессіздігін көрсетсе, аудитор мұндай көзқарастардың сәйкессіздігінің себептерін түсінуге тырысуы мүмкін. Айырмашылықтар әртүрлі әдістерді, болжамдарды немесе деректерді қолдануға байланысты болуы мүмкін. Мысалы, бір дереккөзде ағымдағы бағалар, ал екіншісінде болашақ бағалар қолданылуы мүмкін. Егер пікірлердің әртүрлілігі бағалаудың белгісіздігімен байланысты болса, 26(b) - тармақ аудитор үшін бағалаудың белгісіздігін сипаттайтын қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде негізделген екендігі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы талап етеді. Мұндай жағдайларда қолданылған әдістер, болжамдар немесе деректер туралы ақпаратты қарау кезінде кәсіби пайымдау да маңызды.
- Егер сыртқы ақпарат көзінен алынған ақпаратты осы дереккөз өзінің моделін (модельдерін) қолдана отырып жасаған болса. ISA 500-дің A43 тармағында тиісті нұсқаулар бар.

A128. Әділ құнды есепке алу нәтижесінде алынған бағалаулар үшін сыртқы көздерден алынған ақпараттың орындылығы мен сенімділігіне қатысты қосымша ойлар мыналарды қамтуы мүмкін:

- (a) Әділ құн сол құралмен жасалған мәмілелерге немесе белсенді нарық бағамдарына негізделген бе;
- (b) Егер әділ құн салыстырмалы активтермен немесе міндеттемелермен жасалатын мәмілелерге негізделсе, онда бұл мәмілелер қалай анықталады және салыстырмалы болып саналады;

⁵⁷ ISA 500, A31 тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӨНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- (c) Егер актив немесе міндеттеме бойынша немесе салыстырмалы активтер немесе міндеттемелер бойынша мәмілелер болмаса, онда ақпарат қалай алынды, оның ішінде әзірленген және пайдаланылған бастапқы деректер, егер қажет болса, активтің немесе міндеттеменің бағасын анықтау кезінде нарық қатысушылары пайдаланатын болжамдар ұсыныла ма; және
- (d) Егер әділ құнды бағалау брокерлік баға белгілеуге негізделген болса, онда брокерлік баға белгілеу маркет-мейкерден алынғанын көрсету керек
 - (i) Сол типтегі қаржы құралдарымен сауда жасайтын маркет-мейкер;
 - (ii) Міндетті немесе міндетті емес, ал үлкен салмақта міндетті ұсыныстарға негізделген баға ұсыныстары бар; және
 - (iii) Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап етсе, қаржылық есептілікті жасау күніндегі нарықтық шарттарды көрсетеді.

A129. Сыртқы көзден алынған ақпарат аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылған кезде, аудитор бұл ақпаратты алуға болатынын немесе сыртқы көзде қолданылатын әдістерді, болжамдарды және басқа деректерді түсіну үшін жеткілікті егжей-тегжейлі екенін ескеруі мүмкін. Кейбір жағдайларда бұл ақпарат шектеулі болуы мүмкін және сәйкесінше аудитордың орындалуы қажет процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін қарастыруына әсер етуі мүмкін. Мысалы, баға қызметтері көбінесе жеке бағалы қағаздарға емес, активтер кластары бойынша өздерінің әдістері мен болжамдары туралы ақпарат береді. Брокерлер жеке бағалы қағаздарға брокерлік индикативті бағаларды ұсыну кезінде өздерінің бастапқы деректері мен болжамдары туралы шектеулі ақпарат береді. ISA500-дің A44 тармағында қосымша ақпарат беруге сыртқы ақпарат көзі қоятын шектеулер бойынша нұсқаулар бар.

Басшылық сарапшысы

A130. Басшылық маман жасаған немесе анықтаған бухгалтерлік бағалауға байланысты болжамдар менеджмент оларды бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде қолданған кезде басшылықтың болжамына айналады. Тиісінше, аудитор осы болжамдарға осы ISA-ның тиісті талаптарын қолданады.

A131. Егер басшылық маманының жұмысы бухгалтерлік бағалауға қатысты әдістерді немесе деректер көздерін пайдаланумен, сондай-ақ қаржылық есептілікке енгізу үшін бухгалтерлік бағалауға немесе тиісті ашуға қатысты нәтижелерді немесе қорытындыларды әзірлеумен немесе берумен байланысты болса, осы ISA-ның 21-29- тармақтарының талаптары аудиторға ISA 500-дің 8(c) - тармағын қолдануда көмектесе алады.

Қызмет көрсетуші ұйым

A132. ISA 402⁵⁸ аудитордың ішкі бақылауды қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымы ұсынатын қызметтерді түсінуін және аудитордың бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап беруін қарастырады. Сондықтан, ұйым бухгалтерлік бағалау кезінде қызмет көрсету ұйымының қызметтерін пайдаланған кезде, ISA 402 талаптары мен нұсқаулары аудиторға осы ISA-ның талаптарын қолдануға көмектеседі.

Басқарудағы ықтимал қателік көрсеткіштері (Сілтеме: 32-тармақ)

A133. Басшылықтың біржақтылығын шот деңгейінде анықтау қиын болуы мүмкін және аудитор оны тек бухгалтерлік бағалау топтарын, барлық бухгалтерлік бағалауларды жиынтықта немесе бірнеше есепті кезеңдерде бақылау кезінде анықтай алады. Мысалы, егер қаржылық есептілікке енгізілген бухгалтерлік бағалау жеке-жеке негізделген болып саналса, бірақ сонымен бірге басшылықтың нүктелік бағалары аудитор негіздеген нәтижелер диапазонының шекараларының біріне қарай үнемі ауытқып отырса, бұл басшылық үшін неғұрлым қолайлы қаржылық есептілік нәтижелеріне әкеліп соқтырса, онда мұндай жағдайлар басшылықтың ықтимал біржақтылығын көрсетуі мүмкін.

A134. Бухгалтерлік бағалауға қатысты ықтимал басшылықтың белгілерінің мысалдары:

- Басшылық жағдайлардың өзгеруін субъективті түрде бағалаған кезде бухгалтерлік есепті немесе оны қалыптастыру процесін өзгерту.
- Басшылықтың мақсаттарына қолайлы нүктелік бағалауға әкелетін маңызды болжамдарды немесе деректерді таңдау немесе әзірлеу.
- Оптимизмді немесе пессимизмді көрсететін нүктелік бағалауды таңдау.

Мұндай белгілер анықталған кезде бекіту деңгейінде де, қаржылық есептілік деңгейінде де елеулі бұрмалану қаупі туындауы мүмкін. Басшылықтың ықтимал біржақтылығының белгілері жеке бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығы туралы қорытынды жасау мақсатында бұрмалану болып табылмайды. Алайда, кейбір жағдайларда аудиторлық дәлелдер басшылықтың біржақтылығынан гөрі бұрмалануды көрсетуі мүмкін.

A135. Басшылықтың ықтимал біржақтылығына нұсқау аудитордың аудиторлық тәуекелді бағалау және тиісті әрекет ету шаралары қаншалықты барабар болып қалатыны туралы қорытындысына әсер етуі мүмкін. Сондай-ақ, аудитор аудиттің басқа аспектілері үшін салдарды, соның ішінде бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде басшылықтың

⁵⁸ ISA402, *Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері*

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

пікірлерінің дұрыстығына күмәндану қажеттілігін қарастыруы қажет болуы мүмкін. Сонымен қатар, менеджменттің ықтимал біржақтылығының индикаторлары аудитордың қаржылық есептілікте ISA 700-де қарастырылғандай (Қайта қаралған)⁵⁹ айтарлықтай бұрмаланулар жоқ екендігі туралы қорытындысына әсер етуі мүмкін.

A136. Сонымен қатар, ISA 240 қолданған кезде аудитор басшылықтың шешімдері мен шешімдері қаржылық есептілікке енгізілген бағалауларда алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануға әкелуі мүмкін ықтимал біржақтылықты көрсетпейтінін бағалауы керек.⁶⁰ Алаяқтық қаржылық есептілік көбінесе бухгалтерлік бағалауды әдейі бұрмалауды қамтиды, ол бухгалтерлік бағалауды әдейі төмендетуді немесе асыра бағалауды қамтуы мүмкін, бұл бухгалтерлік бағалауды әдейі төмендетуді немесе асыра бағалауды қамтуы мүмкін. Алаяқтықтың қауіп факторы болуы мүмкін ықтимал көшбасшылық бейімділіктің белгілері аудиторды аудиторлық тәуекелді бағалаудың, атап айтқанда, алаяқтық тәуекелді бағалаудың қаншалықты екенін қайта бағалауға мәжбүр етуі мүмкін және тиісті жауаптар барабар болып қалады.

Аудит процедураларына негізделген жалпы бағалау (33-тармаққа сілтеме)

A137. Аудитор жоспарланған аудиторлық процедураларды орындаған кезде, алынған дәлелдер аудиторды басқа жоспарланған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін немесе көлемін өзгертуге мәжбүр етуі мүмкін.⁶¹ Бухгалтерлік бағалауға келетін болсақ, аудиторлық дәлелдемелерді алуға бағытталған процедураларды орындау барысында аудиторға тәуекелді бағалау негізделген ақпараттан айтарлықтай ерекшеленетін ақпарат белгілі болуы мүмкін. Мысалы, аудитор бағаланған елеулі бұрмалану қаупінің жалғыз себебі бухгалтерлік есепті құрумен байланысты субъективтілік екенін анықтай алады. Алайда, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін жоюға бағытталған процедураларды орындау кезінде аудитор бухгалтерлік бағалаудың бастапқыда болжанғаннан гөрі күрделірек екенін анықтай алады, бұл елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауға күмән келтіруі мүмкін (мысалы, ажырамас тәуекел күрделіліктің әсерінен тән тәуекел спектрінің жоғары бөлігінде қайта бағалауды қажет етуі мүмкін) және сондықтан аудитор тиісті аудиторлық дәлелдерді алу үшін қосымша процедураларды орындауы қажет болуы мүмкін.⁶²

A138. Танылмаған бухгалтерлік бағалауға қатысты аудитордың бағалауы, атап айтқанда, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде қарастырылған тану критерийлерінің орындалғанына назар аударуы мүмкін. Егер бухгалтерлік есеп - бухгалтерлік есепте көрсетілмесе және аудитор осы тәсілдің орындылығы туралы қорытынды жасаса, кейбір қаржылық есептілік жүйелері қаржылық есептілік жазбаларында тиісті жағдайларды ашуды талап етуі мүмкін.

Бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын немесе дұрыс еместігін анықтау (9, 35-тармақтарға сілтеме)

A139. Жүргізілген аудиторлық процедуралар мен алынған дәлелдемелерге сүйене отырып, басшылықты нүктелік бағалау және тиісті ақпараттың ашылуы қаншалықты негізделген немесе бұрмаланған екенін анықтау:

- Егер аудиторлық дәлелдемелер диапазонның болуын растайтын болса, онда оның мөлшері үлкен болуы мүмкін және кейбір жағдайларда жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен бірнеше есе асып кетуі мүмкін (сонымен қатар A125 абзацын қараңыз). Бұл жағдайда кең ауқым орынды болуы мүмкін болса да, бұл аудитор осы диапазонға кіретін сомалардың дұрыстығын растайтын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынды ма, жоқ па деген мәселені қайта қарауы керек екенін көрсетуі мүмкін.
- Аудиторлық дәлелдер басшылықтың бағалауынан өзгеше нүктелік бағалауды растай алады. Мұндай жағдайларда аудитордың нүктелік бағалауы мен басшылықтың нүктелік бағалауы арасындағы айырмашылық бұрмалану болып табылады.
- Аудиторлық дәлелдер басшылықтың нүктелік бағасын қамтымайтын диапазонды растай алады. Бұл жағдайда бұрмалау басшылықтың нүктелік бағасы мен аудиторлық диапазондағы ең жақын нүкте арасындағы айырмашылық болып табылады.

A140. A110-A114-тармақтарда аудиторға басшылықтың нүктелік бағалауды таңдауын және қаржылық есептілікке енгізілуі керек тиісті ақпаратты бағалауға көмектесетін нұсқаулар бар.

A141. Егер одан әрі аудиторлық процедуралар басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын немесе нүктелік бағалауды немесе диапазонды қалай жасағанын тексеруді қамтыса, аудитор 26(b) және 29(b) тармақтарына сәйкес бағалаудың белгісіздігін сипаттайтын ақпаратты ашуға және 31-тармаққа сәйкес басқа да ақпаратты ашуға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек. Содан кейін аудитор 35-тармаққа сәйкес аудитордың жалпы бағалау шеңберінде ақпаратты ашуға қатысты алынған аудиторлық дәлелдемелерді қарастырады, егер бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпаратты ашу қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде негізделген болса немесе бұрмалануды қамтыса.

⁵⁹ ISA 700 (Қайта қаралған), 11-тармақ.

⁶⁰ ISA 240, 32(b)-тармақ.

⁶¹ ISA330, A62 тармақ.

⁶² Сондай-ақ MSA 315 қара (2019 жылы қайта қаралған), 31-тармақ.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӨНДЕРІНІҢ АУДИТИ

A142. ISA 450-де ақпараттың сапалы ашылуы⁶³ және қандай жағдайда ашылатын ақпараттың бұрмалануы алаяқтықты көрсетуі мүмкін екендігі туралы нұсқаулар бар.⁶⁴

A143. Егер қаржылық есептілік сенімді ұсыну принципіне сәйкес дайындалса, аудитордың қаржылық есептіліктің қаншалықты сенімді ұсынылғанын бағалау⁶⁵, қаржылық есептіліктің жалпы ұсынысын, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ қаржылық есептіліктің, соның ішінде тиісті ескертулерді, операцияларды және оқиғаларды олардың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп көрсететіндігін қарастыруды қамтиды. Мысалы, егер бухгалтерлік бағалау белгісіздіктің жоғары деңгейіне ұшыраса, аудитор сенімді ұсынууды қамтамасыз ету үшін қосымша ақпаратты ашу қажет деп шешуі мүмкін. Егер басшылық мұндай қосымша ақпаратты ұсынбаса, аудитор қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған деген қорытындыға келуі мүмкін.

A144. ISA 705 (Қайта қаралған)⁶⁶ аудитор басшылықтың қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуы жеткіліксіз немесе жаңылыстырады деп есептеген кезде, мысалы, бағалаудың белгісіздігіне қатысты аудиторлық қорытындыға әсер ету жөніндегі нұсқаулықты қамтиды.

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 37 тармақ)

A145. Бухгалтерлік есептің нақты бағалары туралы жазбаша ұсыныстарға мыналар кіруі мүмкін:

- Бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде шығарылған маңызды шешімдер басшылыққа белгілі барлық тиісті ақпаратты ескереді.
- Бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде басшылық қолданатын әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдаудың немесе қолданудың дәйектілігі мен орындылығы туралы.
- Бұл болжамдар бухгалтерлік бағалау мен ақпаратты ашуға қатысты болған кезде басшылықтың ұйым атынан нақты іс-әрекеттерді жүзеге асыруға деген ниеті мен қабілетін тиісті түрде көрсетуі керек.
- Бухгалтерлік бағалауға қатысты ақпаратты ашу, соның ішінде бағалау белгісіздігін сипаттайтын ақпаратты ашу, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде толық және ақылға қонымды.
- Бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде тиісті арнайы дағдылар немесе тәжірибелер қолданылды.
- Осыған байланысты ешқандай кейінгі оқиға бухгалтерлік есепті түзетуді және қаржылық ведомостарға енгізілген тиісті ақпаратты талап етпейді.
- Бухгалтерлік бағалау қаржылық тізімдемелерде танылмаған немесе ашылмаған жағдайларда басшылықтың қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберлерінде көзделген ақпаратты тану немесе ашу критерийлері сақталмағаны туралы шешімінің орындылығы туралы.

Басшылыққа, басқаруға немесе басқа тиісті тараптарға жауапты тұлғалармен байланыс жасау (Сілтеме: 38-тармақ)

A146. ISA 260 (Қайта қаралған) колдана отырып, аудитор бухгалтерлік бағалауға және тиісті ақпаратқа қатысты ұйымды есепке алу тәжірибесінің маңызды сапалық аспектілері туралы аудитордың пікірімен басқаруға жауапты тұлғалармен байланысады.⁶⁷ 2-қосымшаға аудитор басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс орнату мақсатында қарастыра алатын бухгалтерлік бағалауға қатысты мәселелер кіреді.

A147. ISA 265 аудитор тарапынан ішкі бақылау саласындағы тексеру барысында анықталған елеулі кемшіліктер туралы басқаруға жауапты тұлғаларды жазбаша хабардар етуді талап етеді.⁶⁸ Мұндай елеулі кемшіліктердің қатарына мыналарды бақылауға байланысты кемшіліктер кіруі мүмкін:

- (a) Есепке алудың маңызды принциптерін таңдау және қолдану, сондай-ақ әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдау және қолдану;
- (b) Тәуекелдерді басқару және тиісті жүйелер;
- (c) Деректердің тұтастығы, оның ішінде сыртқы көзден деректерді алу кезінде; және
- (d) Модельдерді, соның ішінде сыртқы жеткізушіден алынған модельдерді және кез келген қажетті түзетулерді пайдалану, әзірлеу және тексеру.

⁶³ ISA 450, A17 тармақ

⁶⁴ ISA 450, A22 тармақ

⁶⁵ ISA 700 (Қайта қаралған), 14-тармақ

⁶⁶ ISA 705 (Қайта қаралған), 22-23 тармақтар

⁶⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), 16(A) тармақ

⁶⁸ ISA 265, 9-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

A148. Басқаруға жауапты тұлғалармен байланысудан басқа, аудиторға реттеушілермен немесе пруденциалды қадағалау органдарымен тікелей байланыста болуға рұқсат етілуі немесе талап етілуі мүмкін. Мұндай байланыс ревизия барысында немесе нақты кезеңдерде, мысалы, ревизияны жоспарлау кезінде немесе Ревизордың есебін түпкілікті дайындау кезінде пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, кейбір құқықтық жүйелерде қаржы институттарының реттеушілері қаржы құралдарының қызметін бақылау тетіктерінің жұмыс істеуі және қолданылуы, белсенді емес нарықтардағы қаржы құралдарын бағалаудағы проблемалар, күтілетін несиелік шығындар және сақтандыру резервтері туралы ақпарат алмасу үшін аудиторлармен ынтымақтасуға тырысады, ал басқа реттеушілер операциялардың маңызды аспектілері бойынша аудитордың пікірін түсінуге тырысуы мүмкін ұйым шығындарының сметасын қоса алғанда, ұйымдар. Бұл хабарлама аудитор үшін елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауда, бағалауда және оларға жауап беруде пайдалы болуы мүмкін.

Құжаттама (Сілтеме: 39-тармақ)

A149. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁶⁹ және ISA 330⁷⁰ аудитордың ұйымның мәнін түсінуді құжаттау, тәуекелдерді бағалау және бағаланған тәуекелдерге жауап беру бойынша талаптар мен ұсыныстарды қамтиды. Бұл нұсқаулық ISA 230⁷¹ құрамындағы талаптар мен ұсыныстарға негізделген. Бухгалтерлік бағалау аудиті аясында аудитор аудитордың бухгалтерлік бағалауға байланысты құрылымды және оның шарттарын түсінудің негізгі элементтері бойынша аудиторлық құжаттаманы дайындауға міндетті. Сонымен қатар, аудитордың бухгалтерлік бағалауға байланысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі туралы қорытындылары және аудитордың жауаптары басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс құжаттамасымен расталуы мүмкін.

A150. Кейінгі аудиторлық процедуралардың ISA 330 сәйкес бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерімен байланысын құжаттай отырып, ISA аудитор растау деңгейіндегі ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекеліне қатысты келтірілген себептерді ескеруді талап етеді. Бұл себептер бір немесе бірнеше қауіп факторларына немесе аудитордың бақылау тәуекелін бағалауына байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, аудитор әрбір бухгалтерлік бағалау бойынша деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде барлық ажырамас тәуекел факторларының қалай ескерілгенін құжаттамалық растауды талап етпейді.

A151. Аудитор құжаттама мәселесін де қарастыруы мүмкін:

- Бұл әдісті басшылықтың қолдануы кешенді модельдеумен байланысты болған жағдайларда, басшылық шешімдері дәйекті түрде қолданылған кезде және қажет болған жағдайда модель құрылымы қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін өлшеу мақсаттарына сәйкес келеді.
- Әдістерді, маңызды болжамдарды немесе деректерді таңдау және қолдану күрделілікке көбірек тәуелді болған кезде, тәуекелді бағалау процедураларын орындау үшін арнайы дағдылар немесе білім қажет пе, осы тәуекелдерді ескеретін процедураларды әзірлеу және жүзеге асыру немесе тексеру барысында алынған деректерді бағалау қажет пе, жоқ па, соны анықтау кезінде аудитордың қорытындысы. Мұндай жағдайларда құжаттамада қажетті дағдылар мен білімнің қалай қолданылғаны туралы ақпарат болуы мүмкін.

A152. ISA 230 А7-тармағында аудитордың кәсіби скептицизмін Құжаттаудың бірыңғай әдісі болмаса да, аудиторлық құжаттама аудитордың кәсіби скептицизмінің дәлелі бола алатындығы атап өтілген. Мысалы, бухгалтерлік бағалауға келетін болсақ, алынған аудиторлық дәлелдемелер басшылықтың талаптарын растайтын және жоққа шығаратын дәлелдемелерді қамтитын жағдайларда, құжаттамада аудитордың осы дәлелдемелерді қалай бағалағаны туралы ақпарат, соның ішінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығы туралы қорытынды шығарған кезде жасалған кәсіби қорытындылар болуы мүмкін. Құжаттама аудитордың кәсіби скептицизмінің дәлелі бола алатын осы ISA-дағы басқа талаптардың мысалдарына мыналар жатады:

- 13(d) - тармақ аудитордың бухгалтерлік есептерге және ұйымның қаржылық есептілігіне енгізілетін тиісті ақпаратқа қатысты өзінің күтулерін әзірлеу кезінде аудитордың түсінігін қалай қолданғаны және бұл күту басқару арқылы өзі дайындаған қаржылық есептілікпен қалай салыстырылатыны туралы;
- Тиісті дәлелдемелерді алу үшін қосымша тексеру процедураларын әзірлеуді және жүзеге асыруды талап ететін 18-тармақ, бұл растайтын аудиторлық дәлелдемелерді алуға немесе қарама-қайшы болуы мүмкін аудиторлық дәлелдемелерді алып тастауға кедергі келтірмейтіндей;
- Басшылықтың ықтимал қателіктерінің көрсеткіштерін қарастыратын 23(b), 24(b), 25(b) және 32-тармақтар; және
- 34-тармақ, ол аудитордың барлық тиісті дәлелдерін, растайтын немесе қарама-қайшы болсын, қарауына қатысты.

⁶⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 38 және А237 – А241 тармақтар.

⁷⁰ ISA 330, 28 және А65 тармақтар

⁷¹ ISA 230, 8(с)-тармақ

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

1- қосымша

(Сілтеме: 2, 4, 12(с), А8, А66 тармақтар)

ТӘУЕКЕЛДІҢ АЖЫРАМАС ФАКТОРЛАРЫ

Кіріспе

1. Бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпаратты ашу мақсаттары үшін бекіту деңгейіндегі ақпараттың Елеулі бұрмалануымен байланысты тәуекелдерді анықтау, бағалау және оларға ден қою кезінде АХС аудитор тарапынан бухгалтерлік бағалауды бағалаудың белгісіздік дәрежесін және бухгалтерлік бағалауды жасау кезінде қолданылатын әдістерді, болжамдарды және деректерді таңдау және қолдану дәрежесін назарға алуды талап етеді. басшылықтың қаржылық есептілікке қосу үшін баллдық бағаны және тиісті ақпаратты таңдауы күрделілікке, субъективтілікке немесе басқа да тән тәуекел факторларына байланысты.
2. Бухгалтерлік бағалауға тән тәуекел-бухгалтерлік бағалау туралы мәлімдеме бақылау шараларын қарастырғанға дейін айтарлықтай бұрмалануы мүмкін. Тәуекел - бұл бухгалтерлік есепті дұрыс құруға қиындық тудыратын имманентті тәуекел факторларының нәтижесі. Осы қосымшада қаржылық ведомостарға енгізу үшін бухгалтерлік бағалауды құрастыру және басқарушылық нүктелік бағалауды және тиісті ақпаратты таңдау контекстінде белгісіздікті, субъективтілік пен күрделілікті бағалауға тән тәуекел факторларының сипатын және олардың өзара байланысын қосымша түсіндіру қамтылады.

Есептеу ережелері

3. Бағалау үшін негіз, сондай-ақ тиісті бағалау параметрлері қаржылық ведомость баптарының сипаты, жай-күйі және мән-жайлары болып табылады. Тауардың құны немесе бағасы тікелей бақылауға жатпайтын жағдайларда тиісті әдісті және тиісті деректер мен болжамдарды пайдалана отырып, бухгалтерлік бағалау жүргізу қажет. Бұл әдіс қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде көрсетілуі мүмкін немесе тиісті бағалау параметрлері бағалау негізінде тауардың құнына немесе бағасына қалай әсер ететіні туралы қолда бар білімді көрсету үшін басшылық таңдауы мүмкін.

Бағалаудың белгісіздігі

4. Өлшеу дәлдігінің жеткіліксіздігіне сезімталдық көбінесе бухгалтерлік есеп жүйелерінде өлшеудің белгісіздігі деп аталады. Бағалаудың белгісіздігі қазіргі ISA-да өлшеу дәлдігінің жеткіліксіздігіне ұшырау ретінде анықталады. Бұл қаржылық есептілікте танылған немесе ашылған қаржылық есептілік бабы үшін талап етілетін ақшалай соманы құн немесе бағаны тікелей бақылау арқылы дәл анықтау мүмкін болмаған кезде пайда болады. Тікелей бақылау мүмкін болмаған кезде бағалаудың ең дәл балама стратегиясы бағалаудың тиісті атрибуттары туралы бақыланатын деректерді пайдалана отырып, тиісті бағалау базасындағы мақаланың құны немесе бағасы туралы қолда бар білімді көрсететін әдісті пайдалану болып табылады.
5. Алайда, мұндай білімнің немесе деректердің қол жетімділігіндегі шектеулер бағалау процесінде осындай бастапқы деректерді тексеру мүмкіндігін, демек, бағалау нәтижелерінің дәлдігін шектеуі мүмкін. Сонымен қатар, бухгалтерлік есеп жүйелерінің көпшілігі ақпаратқа практикалық шектеулер бар екенін мойындайды, мысалы, оны алу шығындары пайдадан асып кетсе. Осы шектеулерге байланысты өлшеу дәлдігінің жеткіліксіздігі ажырамас болып табылады, өйткені оны өлшеу процесінен шығару мүмкін емес. Тиісінше, мұндай шектеулер бағалау белгісіздігінің көзі болып табылады. Өлшеу процесінде туындауы мүмкін өлшемдердің белгісіздігінің басқа көздері, ең болмағанда, әдісті дұрыс қолдану арқылы шешілуі мүмкін, сондықтан бағалаудың белгісіздігі емес, ықтимал бұрмалану көздері болып табылады.
6. Бағалаудағы белгісіздік, сайып келгенде, активті немесе міндеттемені пайдалану нәтижесінде пайда болатын экономикалық пайданың болашақтағы белгісіз ағындарын немесе ағындарын білдірсе, бұл ағындардың нәтижесін есепті күннен кейін ғана байқауға болады. Пайдаланылған бағалау негізінің сипатына, сондай-ақ қаржылық есептілік бабы орналасқан сипатқа, Жай-күйге және жағдайларға байланысты нәтиже қаржылық есептілік жасалғанға дейін тікелей байқалуы немесе кейінгі күнге дейін байқалуы мүмкін. Кейбір бухгалтерлік бағалау үшін тікелей бақыланатын нәтиже мүлдем болмауы мүмкін.
7. Кейбір белгісіз нәтижелерді жеке өнім үшін жоғары дәлдікпен салыстырмалы түрде оңай болжауға болады. Мысалы, өндірістік станоктың қызмет ету мерзімін оның орташа қызмет ету мерзімі туралы жеткілікті техникалық ақпарат болған кезде оңай болжауға болады. Егер актуарлық болжамдарға сүйене отырып, болашақ нәтижені, мысалы, жеке тұлғаның өмір сүру ұзақтығын жеткілікті дәлдікпен болжау мүмкін болмаса, онда бұл нәтижені тұлғалар тобы үшін дәлірек болжауға болады. Кейбір жағдайларда бағалау базалары портфолио деңгейін бағалау мақсаттары үшін тиісті есепке алу бірлігі ретінде анықтай алады, бұл оларға тән бағалау белгісіздігін төмендетуі мүмкін.

Күрделілігі

8. Күрделілік (яғни бақылау құралдарын есепке алғанға дейін есептік бағалауды қалыптастыру процесіне тән күрделілік) тән тәуекелді тудырады. Ажырамас күрделілік келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін:

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

- Олардың арасында көптеген немесе сызықтық емес тәуелділіктері бар көптеген бағалау атрибуттары бар.
 - Бір немесе бірнеше бағалау атрибуттарының сәйкес мәндерін анықтау үшін бірнеше деректер жиынтығы қажет.
 - Есептік бағалауды қалыптастыру үшін бірнеше болжам жасау қажет немесе талап етілетін болжамдар арасында байланыс бар.
 - Пайдаланылған деректерді анықтау, жинау, қол жеткізу немесе түсіну қиын.
9. Күрделілік әдіс пен есептеу процесінің немесе оны қолдану үшін қолданылатын модельдің күрделілігін білдіруі мүмкін. Мысалы, модельдің күрделілігі болашақтағы белгісіз нәтижелерді немесе гипотетикалық мінез-құлықты болжау үшін ықтималдық тұжырымдамаларын немесе бағалау әдістерін, опциондық баға формулаларын немесе модельдеу әдістерін қолдану қажеттілігін көрсетуі мүмкін. Сол сияқты, есептеу процесінде белгілі бір болжамды растау немесе күрделі математикалық немесе статистикалық ұғымдарды қолдану үшін бірнеше көздерден немесе бірнеше мәліметтер жиынтығынан алынған мәліметтер қажет болуы мүмкін.
10. Қиындық неғұрлым жоғары болса, менеджмент бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде арнайы дағдыларды немесе білімді қолдануды немесе басқару бойынша сарапшыны тартуды талап етеді, мысалы:
- Бағалау негіздері мен мақсаттары немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің басқа талаптары контекстінде қолданылуы мүмкін бағалау тұжырымдамалары мен әдістері және осы тұжырымдамаларды немесе әдістерді қолдану тәртібі;
 - Бағалау базасының сипатын және оларға қатысты бухгалтерлік бағалау жүргізілетін қаржылық есептілік баптарының сипатын, жай-күйін және мән-жайларын ескере отырып, өзекті болуы мүмкін бағалаудың негізінде жатқан атрибуттар; немесе
 - Ішкі көздерден (бас немесе қосалқы кітаптан тыс дереккөздерді қоса алғанда) немесе сыртқы ақпарат көздерінен тиісті деректер көздерін анықтау, сондай-ақ осындай көздерден деректерді алуға немесе әдісті қолдану кезінде олардың тұтастығын сақтауға немесе осындай деректердің өзектілігі мен сенімділігін түсінуге байланысты ықтимал қиындықтарды қалай жою керектігін анықтау.
11. Деректерге байланысты қиындықтар, мысалы, келесі жағдайларда туындауы мүмкін:
- (a) Деректерді алу қиын немесе жалпыға қол жетімді емес операцияларға қатысты. Мұндай деректер, мысалы, сыртқы ақпарат көзі арқылы қол жетімді болса да, егер сыртқы ақпарат көзі өзі пайдаланған деректер көздері және кез келген деректерді өңдеу туралы тиісті ақпаратты ашпаса, олардың өзектілігі мен сенімділігін бағалау қиын болуы мүмкін.
 - (b) Болжамның негіздемесін әзірлеу үшін маңызды болуы мүмкін болашақ жағдайлар немесе оқиғалар туралы Сыртқы ақпарат көзінің пікірін көрсететін деректерді осы пікірлерді әзірлеу кезінде ескерілетін негіздеме мен ақпаратқа қатысты ашықтықсыз түсіну қиын болған кезде.
 - (c) Деректердің белгілі бір түрлерін түсіну қиын болған кезде, мысалы, күрделі қаржы құралдарымен немесе сақтандыру өнімдерімен мәмілелер бойынша заңды келісімдердің шарттарын көрсететін деректерді дұрыс түсіну сияқты техникалық күрделі бизнес немесе заңды ұғымдарды түсінуді талап етеді.

Субъективтілік

12. Субъективтілік (яғни бақылау құралдарын қарастырғанға дейін Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесіне тән субъективтілік) бағалау атрибуттарына қатысты қолдануға болатын білімдегі немесе деректердегі тән шектеулерді көрсетеді. Мұндай шектеулер болған кезде, қаржылық есеп беру жүйесі белгілі бір пайымдаулар жасау үшін қажетті негізді қамтамасыз ете отырып, субъективтілік дәрежесін төмендетуі мүмкін. Мысалы, мұндай талаптар өлшеу, ақпаратты ашу, бухгалтерлік есеп бірлігі немесе құндық негізді қолдану бойынша айқын немесе жасырын мақсаттарды қамтуы мүмкін. құндық шектеулерді ұсыну немесе қолдану. Қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі осы пайымдаулар туралы ақпаратты ашуды талап ете отырып, пайымдаулардың маңыздылығын баса көрсетуі мүмкін.
13. Субъективті сипатта болатын төменде келтірілген сұрақтардың кейбірін немесе барлығын анықтаған кезде, әдетте, басшылықтың пікірі қажет:
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарында көзделмеген шамада бағалау процесінде қолда бар білімді ескере отырып, бағалаудың тиісті тәсілдері, тұжырымдамалары, әдістері мен факторлары пайдаланылуы тиіс;
 - Бағалау атрибуттары бақыланатын дәрежеде және әртүрлі ықтимал деректер көздері, пайдаланылуы тиіс тиісті деректер көздері бар;
 - Бағалаудың байқалатын атрибуттары болмаған жағдайда-ең жақсы қолжетімді ақпаратты, соның ішінде, мысалы, нарық пікірлерін ескере отырып, тиісті жорамалдар немесе жорамалдар ауқымы;

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

- Басшылық нүктелік бағалауды таңдайтын ықтимал нәтижелер ауқымы және осы диапазондағы нақты нүктелердің қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі талап ететін базалық мақсаттарға сәйкес келуінің салыстырмалы ықтималдығы; және
 - Басшылықтың қаржылық есептілікте жасалуы тиіс нүктелік бағалауды және тиісті ақпаратты таңдауы.
14. Болашақ оқиғалар немесе шарттар туралы болжам жасау үшін Күрделілігі осы оқиғалардың немесе шарттардың белгісіздік дәрежесіне байланысты болатын пайымдауларды қолдану қажет. Болашақтағы белгісіз оқиғаларды немесе жағдайларды болжауға болатын дәлдік осы оқиғалардың немесе шарттардың өткен жағдайлар, оқиғалар және тиісті нәтижелер туралы білімді қоса алғанда, білім негізінде анықталу дәрежесіне байланысты. Дәлдіктің болмауы жоғарыда сипатталғандай бағалаудың белгісіздігіне де ықпал етеді.
 15. Болашақ нәтижелерге қатысты тек нәтиженің белгісіз сипаттамалары үшін болжамдар жасау керек. Мысалы, есепті күнге тауарларды сату бойынша дебиторлық берешектің ықтимал құнсыздануын бағалау кезінде дебиторлық берешек сомасы нақты анықталуы және мәміле бойынша тиісті құжаттамада тікелей байқалуы мүмкін. Құнсызданудан болған шығынның (егер бар болса) сомасы ғана белгісіз болуы мүмкін. Бұл жағдайда тек шығынның ықтималдығы туралы, сондай-ақ оның пайда болу мөлшері мен уақыты туралы болжам жасау қажет болуы мүмкін.
 16. Алайда, басқа жағдайларда активке қатысты құқықтарға енгізілген ақша ағындарының сомалары белгісіз болуы мүмкін. Бұл жағдайларда ақша ағындарының негізінде жатқан құқықтар сомасына да, құнсызданудан болатын ықтимал шығындарға да болжам жасау қажет болуы мүмкін.
 17. Басшылық өткен жағдайлар мен оқиғалар туралы, сондай-ақ болашақтағы өзгерістерге қатысты ағымдағы тенденциялар мен күтулер туралы ақпаратты қарастыру қажет болуы мүмкін. Өткен шарттар мен оқиғалар болашақ нәтижелерді бағалау кезінде экстраполяциялануы мүмкін қайталанатын тарихи үлгілерді көрсететін тарихи ақпарат береді. Мұндай тарихи ақпарат уақыт өте келе осы мінез-құлық үлгілерінің өзгеруін де көрсетуі мүмкін (циклдар немесе тенденциялар). Бұл тарихи мінез-құлық үлгілері болжамды түрде өзгергенін көрсетуі мүмкін, бұл болашақ нәтижелерді бағалау кезінде де экстраполяциялануы мүмкін. Сондай-ақ, осы мінез-құлықтың тарихи үлгілеріндегі немесе онымен байланысты циклдардағы немесе тенденциялардағы ықтимал өзгерістерді көрсететін ақпараттың басқа түрлері болуы мүмкін. Мұндай ақпараттың болжамды мәні туралы күрделі пайымдаулар қажет болуы мүмкін.
 18. Есептік бағалауды қалыптастыру процесінде шығарылған пайымдаулардың көлемі мен сипаты (субъективтілік дәрежесін қоса алғанда) басшылықтың есептік бағалауды қалыптастыру кезінде қандай іс-әрекеттердің орынды екендігі туралы шешім қабылдауға біржақты көзқарасы үшін мүмкіндіктер туғызуы мүмкін. Бағалаудың немесе екеуінің де күрделілігі жоғары немесе белгісіздік дәрежесі жоғары болған жағдайда, көшбасшылықтың немесе алаяқтықтың қаупі мен ықтималдығы да артуы мүмкін.

Бағалаудың белгісіздігі

19. Бағалаудың белгісіздігі бухгалтерлік бағалауды құрастыру кезінде қолдануға болатын ықтимал әдістердегі, деректер көздеріндегі және болжамдардағы өзіне тән айырмашылықтардан туындайды. Бұл субъективтілікті тудырады, сондықтан бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесінде пайымдауды қолдану қажеттілігі туындайды. Мұндай пайымдаулар тиісті әдістер мен деректер көздерін таңдауда, болжамдарды қалыптастыру мен болжамдарды таңдауда, сондай-ақ қаржылық есептілікке енгізу үшін басшылықтың нүктелік бағасын және тиісті ашуды таңдауда қажет. Бұл пайымдаулар қаржылық есептілік жүйесінің тануға, бағалауға, ұсынуға және ашуға қойылатын талаптары аясында жасалады. Алайда, осы пайымдауларды растайтын ақпараттың немесе ақпараттың қол жетімділігі мен қол жетімділігі шектеулі болғандықтан, олар субъективті болып табылады.
20. Мұндай пайымдаулардың субъективтілігі осындай пайымдаулар жасау кезінде басшылықтың байқаусызда немесе қасақана бұрмалануына мүмкіндік береді. Көптеген бухгалтерлік есеп жүйелері қаржылық есептілікке енгізуге дайындалған ақпараттың бейтарап болуын талап етеді (яғни, біржақты емес). Біржақтылық, ең болмағанда, бағалау процесінен алынып тасталуы мүмкін болғандықтан, субъективтілікті жою мақсатында шығарылған пайымдаулардағы ықтимал біржақтылық көздері бағалаудың белгісіздік көздерінен гөрі ықтимал бұрмаланудың көзі болып табылады.
21. Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру үшін пайдаланылуы мүмкін ықтимал әдістердің, деректер көздерінің және болжамдардың өзгергіштігі (19-тармақты қара) бағалаудың ықтимал нәтижелерінің өзгергіштігіне әкеледі. Мүмкін болатын бағалау нәтижелерінің ауқымының шамасы бағалаудың белгісіздік дәрежесіне байланысты және көбінесе бухгалтерлік баллдың сезімталдығы деп аталады. Бағалау нәтижелерін анықтаудан басқа, бағалау процесі ықтимал әдістердің, деректер көздерінің және болжамдардың тән вариацияларының бағалаудың ақылға қонымды мүмкін нәтижелерінің диапазонына әсерін талдауды да қамтиды (сезімталдықты талдау деп аталады).
22. Қаржылық есептілікті бухгалтерлік бағалау үшін ұсынуды дайындау, егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап етсе, сенімді ұсынуды қамтамасыз етеді (яғни, толық, бейтарап және қатесіз), бағалаудың ақылға қонымды нәтижелерінің ауқымынан басшылық негізді түрде таңдаған нүктелік бағалауды таңдау кезінде тиісті пайымдаулар шығаруды және бағалау нәтижелері туралы тиісті ақпаратты ашуды қамтиды, сондай-ақ бағалаудың белгісіздігін тиісті түрде сипаттайтын тиісті ақпаратты ашу. Бұл пайымдаулар осы мәселелерді қарастыратын қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарының сипатына байланысты субъективті болуы мүмкін. Мысалы, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі басшылықтың нүктелік бағасын таңдау үшін белгілі бір негізді (мысалы,

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫБАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТИ

орташа өлшенген ықтималдық немесе ең жақсы бағалау) пайдалануды талап етуі мүмкін. Сол сияқты, белгілі бір ақпаратты ашу немесе белгілі бір ашу мақсаттарына сәйкес келетін ақпаратты ашу немесе берілген жағдайларда ақпаратты әділ ұсынуға қол жеткізу үшін қажет қосымша ақпаратты ашу қажет болуы мүмкін.

23. Белгісіздіктің жоғары деңгейімен сипатталатын бухгалтерлік бағалау белгісіздік дәрежесінің төмендігімен сипатталатын бухгалтерлік бағалауға қарағанда дәлірек өлшенбеуі мүмкін болса да, ол қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін қаржылық есептілікте танылуы үшін жеткілікті маңызды болуы мүмкін, егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес қаржылық есептілік жүйесі болуы мүмкін болса. мақаланың сенімді ұсынылуына қол жеткізілді. Кейбір жағдайларда бағалаудағы белгісіздік қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде қарастырылған тану критерийлері орындалмайтындай болуы мүмкін және бағалауды қаржылық есептілікте тану мүмкін емес. Мұндай жағдайларда да ақпаратты ашуға қойылатын тиісті талаптар сақталуы мүмкін, мысалы, нүктелік бағалауды немесе бағалаудың ақылға қонымды нәтижелерінің ауқымын, сондай-ақ бағалаудың белгісіздігі мен мақаланы танудағы шектеулерді сипаттайтын ақпаратты ашу. Осы жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары азды-көпті нұсқамалық болуы мүмкін. Тиісінше, бұл жағдайларда қосымша субъективті пайымдаулар қажет болуы мүмкін.

ӘДІЛ ҚҰНДЫ БАҒАЛАУДЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ АҚПАРАТТЫ АШУДЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ БАҒАЛАУ МӘНДЕРІНІҢ АУДИТІ

2- қосымша

(Сілтеме: А146 тармағы)

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

Аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға ұйымның бухгалтерлік есеп саясатының бухгалтерлік бағалауға және тиісті ақпаратты ашуға қатысты маңызды сапалық аспектілері туралы аудитордың пікіріне қатысты есеп беру үшін қарастыру ы мүмкін мәселелер, соның ішінде:

- (a) Басшылық бухгалтерлік бағалау мен тиісті ақпаратты ашудың, бухгалтерлік бағалаудың және тиісті ақпаратты ашудың қажеттілігіне немесе өзгеруіне әкелуі мүмкін операцияларды, басқа оқиғалар мен жағдайларды қалай анықтайды.
- (b) Елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері.
- (c) Жалпы қаржылық есептілік үшін бухгалтерлік есептің салыстырмалы ылғалдылығы;
- (d) Басшылықтың бухгалтерлік бағалаудың сипаты мен көлемін, сондай-ақ олармен байланысты тәуекелдерді түсінуі (немесе болмауы) ;
- (e) Басшылықтың тиісті арнайы білімді немесе тәжірибені қолданды ма.
- (f) Аудитордың нүктелік бағалау немесе аудиторлық диапазон мен басшылықты нүктелік бағалау арасындағы айырмашылықтар туралы пікірі.
- (g) Аудитордың бухгалтерлік бағалауға қатысты есеп саясатын дұрыс таңдау және қаржылық есептілікте бухгалтерлік бағалауды ұсыну туралы пікірі.
- (h) Мүмкін болатын көшбасшылық бейімділіктің белгілері.
- (i) Бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру әдістерінде алдыңғы кезеңмен салыстырғанда өзгерістер болды ма немесе болуы керек пе.
- (j) Егер алдыңғы кезеңмен салыстырғанда бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру әдістері өзгерсе, онда алдыңғы кезеңдердегі бухгалтерлік бағалауды қолданудың өзгеру себебі мен нәтижелері.
- (k) Есептік бағалауды қалыптастыру бойынша басшылық әдістері, оның ішінде модельді пайдалану жағдайлары бағалау мақсаттары, сипаты, шарттары мен жағдайлары, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің басқа талаптары контекстінде орынды ма?
- (l) Бухгалтерлік бағалауда қолданылатын маңызды болжамдардың сипаты мен әсері, сондай-ақ осы болжамдарды әзірлеуге байланысты субъективтілік дәрежесі;
- (m) Маңызды болжамдар бір-бірімен және басқа бухгалтерлік бағалауда қолданылатын болжамдармен немесе ұйым қызметінің басқа салаларында қолданылатын болжамдармен сәйкес келе ме.
- (n) Егер бұл елеулі болжамдардың негізділігіне немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін тиісінше қолдануға қатысты болса, басшылықтың нақты іс-қимыл жасауға ниеті мен мүмкіндігі бар ма.
- (o) Басшылық баламалы болжамдарды немесе нәтижелерді қалай қарастырды және оларды неге қабылдамады немесе менеджмент бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде бағалаудың белгісіздігін басқаша қалай қарастырды.
- (p) Бухгалтерлік есепті құрастыру кезінде басшылық пайдаланған деректер мен елеулі болжамдар қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде орынды ма.
- (q) Сыртқы көзден алынған ақпараттың орындылығы мен сенімділігі.
- (r) Сыртқы ақпарат көзінен алынған мәліметтерге қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді немесе басшылық немесе басшылық маманы жасаған пайымдауларды алу кезінде туындаған елеулі қиындықтар.
- (s) Аудитор мен басшылықтың немесе басшылық маманының бағалауға қатысты пікірлеріндегі айтарлықтай сәйкессіздіктер.
- (t) Ұйымның қаржылық есептілігіне қаржылық есептілікте ашылуы тиіс елеулі тәуекелдер мен әсерлердің ықтимал әсері, соның ішінде бухгалтерлік бағалауға байланысты бағалаулардың белгісіздігі.
- (u) Қаржылық есептіліктегі бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашудың орындылығы.
- (v) Бухгалтерлік есепті тану, бағалау, ұсыну және ашу жөніндегі басшылықтың шешімдері және қаржылық есептіліктегі тиісті жария ету қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келе ме.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 550

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Байланысты тараптар арасындағы өзара қатынастар мен мәмілелердің сипаты	2
Аудитордың міндеттері	3-7
Күшіне ену күні	8
Мақсаты	9
Анықтамалар	10
Талаптар	
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	11-17
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	18-19
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелдеріне ден қою шаралары	20-24
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелер туралы ақпаратты есепке алуды және ашуды бағалау	25
Жазбаша өтініштер	26
Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	27
Құжаттама	28
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудитордың міндеттері	A1-A3
Байланысты тарапты анықтау	A4-A7
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	A8-A28
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	A29-A30
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелдеріне ден қою шаралары	A31-A45
Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелер туралы ақпаратты есепке алуды және ашуды бағалау	A46-A47
Жазбаша өтініштер	A48-A49
Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	A50

Халықаралық аудит стандартын (ISA)550 *Байланысты тараптар* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қараған жөн.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудиті және онымен жасалатын операциялар кезінде байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға қатысты міндеттері қаралады. Атап айтқанда, ол ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹, ISA 330² және ISA 240³ байланысты тараптармен қарым- қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қатысты қалай қолдану керектігін түсіндіреді.

Байланысты тараптар арасындағы өзара қатынастар мен мәмілелердің сипаты

2. Байланысты тараптармен көптеген операциялар әдеттегі экономикалық қызмет барысында жүзеге асырылады. Мұндай жағдайларда олар байланысты емес тараптармен жасалған ұқсас операцияларға қарағанда қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына үлкен қауіп төндіре алмайды. Алайда, байланысты тараптармен қарым- қатынас пен операциялардың сипаты кейбір жағдайларда байланысты емес тараптармен жасалатын операцияларға қарағанда қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін. Мысалы:
 - Байланысты тараптар қатынастар мен құрылымдардың кең және күрделі спектрі негізінде әрекет ете алады, бұл байланысты тараптармен операциялардың күрделілігінің сәйкесінше артуына әкеледі.
 - Ақпараттық жүйелер ұйым мен оның байланысты тараптары арасындағы шоттар бойынша операциялар мен қалдықтарды анықтау немесе жалпылау үшін тиімсіз болуы мүмкін.
 - Байланысты тараптармен операциялар нарықтық шарттарда жүргізілмеуі мүмкін; мысалы, байланысты тараптармен кейбір операциялар сыйақы алмасусыз жүргізілуі мүмкін.

Аудитордың міндеттері

3. Байланысты тараптар бір-бірінен тәуелсіз болмағандықтан, көптеген қаржылық есептілік жүйелері пайдаланушылар өздерінің табиғатын және қаржылық есептілікке нақты немесе ықтимал әсерін түсінуі үшін байланысты тараптардың шоттарындағы қатынастар, операциялар мен қалдықтарды есепке алу мен ашуға арнайы талаптар қояды. Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі осындай талаптарды белгілесе, аудитор ұйымның осы жүйенің талаптарына сәйкес байланысты тараптармен қатынастарға, операцияларға немесе шоттар бойынша қалдықтарға сәйкес байланысты тараптармен шоттар бойынша қатынастарды, операцияларды немесе қалдықтарды есепке алмау немесе ашпау нәтижесінде туындайтын елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау, бағалау және оларға ден қою үшін аудиторлық процедураларды орындауға міндетті.
4. Қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі байланысты тараптарға ең төменгі талаптарды белгілесе де немесе мұндай талаптарды мүлдем қоймаса да, аудитор қаржылық есептілік осы қатынастарға және операцияларға олар әсер ететін дәрежеде әсер ете ме, жоқ па деген қорытынды жасау үшін әлі де байланысты тараптармен қарым-қатынас пен операциялар туралы түсінік алуы керек (Сілтеме: А1 тармақ):
 - (a) Сенімді ұсынуға қол жеткізу(сенімді ұсыну жүйелері үшін); немесе (Сілтеме: А2 тармақ)
 - (b) Жаңылтпау (сәйкестікті қамтамасыз ету жүйелері үшін). (Сілтеме: А3 тармақ)
5. Сонымен қатар, ұйымның байланысты тараптармен қарым-қатынасы мен операцияларын түсіну аудитордың ISA 240⁴ көрсетілген бір немесе бірнеше алаяқтық қауіп факторларының болуын бағалау үшін қажет, өйткені алаяқтық байланысты тараптар арқылы оңай жүзеге асырылуы мүмкін.
6. Аудитке тән шектеулерге байланысты, егер аудит ISA⁵ сәйкес жоспарланған және тиісті түрде жүргізілген болса да, қаржылық есептіліктің кейбір елеулі бұрмаланулары анықталмауы мүмкін. Байланысты тараптар контекстінде ажырамас шектеулердің аудитордың елеулі бұрмалануларды анықтау қабілетіне ықтимал әсері келесі себептерге байланысты маңыздырақ:
 - Басшылық байланысты тараптармен жасалатын барлық қатынастар мен операциялар туралы білмеуі мүмкін, әсіресе егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілемесе.
 - Байланысты тараптармен қарым-қатынас басшылықтың қастандық жасауына, жасыруына немесе айла-шарғы жасауына үлкен мүмкіндік туғызуы мүмкін.

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

² ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

³ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*

⁴ ISA 240, 24-тармақ

⁵ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, А56 - А57 тармақтары.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

7. Сондықтан, ISA 200⁶ талап еткендей, кәсіби скептицизммен аудитті жоспарлау және жүргізу, әсіресе, байланысты тараптармен ашылмаған қатынастар мен операциялардың мүмкіндігіне байланысты осы тұрғыда өте маңызды. Осы ISA талаптары аудиторға байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, сондай-ақ бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлеуге көмектесуге арналған.

Күшіне енген күні

8. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсаттары

9. Аудитордың мақсаты:
- (a) Қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілейтініне қарамастан, байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы түсінік алу:
 - (i) Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін анықтауға және бағалауға қатысы бар байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға байланысты туындайтын алаяқтық тәуекел факторларын, егер бар болса, анықтау; және;
 - (ii) Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде қаржылық есептілік оған көрсетілген қатынастар мен операциялар әсер ететіндей дәрежеде сенімді ме деген қорытынды жасауға болады:
 - a. Сенімді түрде ұсынылған (сенімді ұсыну жүйесі үшін); немесе
 - b. Жаңылыспайды (сәйкестікті қамтамасыз ету жүйесі үшін); және;
 - (b) Сонымен қатар, егер қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілесе, байланысты тараптармен қатынастар мен операциялар осы жүйеге сәйкес қаржылық есептілікте тиісті түрде анықталғандығы, ескерілгені және ашылғандығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу.

Анықтамалар

10. ХАС мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде көрсетілген мағыналарға ие:
- (a) Ұзақ қашықтықтағы мәміле - бұл сатып алғысы келетіндер мен сатқысы келетіндер арасындағы өзара байланысты емес және өз бетінше және өз мүдделері үшін әрекет ететін шарттармен жүзеге асырылатын мәміле.
 - (b) Байланысты тарап – мыналар: (Сілтеме: А4 - А7 тармақтар)
 - (i) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде анықталғандай, байланысты тарап; немесе;
 - (ii) Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға ең төменгі талаптарды белгілесе немесе оларды мүлдем белгілемесе:
 - a. Бір немесе бірнеше делдал арқылы тікелей немесе жанама түрде есеп беретін ұйымға бақылау немесе айтарлықтай әсер ететін жеке немесе басқа тұлға;
 - b. Есеп беретін ұйым бір немесе бірнеше делдал арқылы тікелей немесе жанама түрде бақылауға немесе айтарлықтай әсер ететін басқа ұйым; немесе
 - c. Есеп беретін ұйыммен ортақ бақылаудағы басқа ұйым:
 - (i) Жалпы бақылаушы меншік;
 - (ii) Жақын туыстары болып табылатын иелері; немесе
 - (iii) Жалпы негізгі басшылық болып табылатын тарап.

Алайда, мемлекеттің жалпы бақылауындағы ұйымдар (яғни ұлттық, аймақтық немесе жергілікті өзін-өзі басқару органдары), егер олар айтарлықтай операциялар жасамаса немесе ресурстарды едәуір бөліспесе, байланысты тараптар болып саналмайды.

⁶ ISA 200, 15-тармақ.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

Талаптар

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

11. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 240 сәйкес аудитор аудит⁷ барысында аудитор талап ететін тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе іс-қимылдар шеңберінде аудитор қатынастармен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін қажетті ақпаратты алу үшін 12-17-тармақтарда сипатталған аудиторлық процедуралар мен ілеспе іс-әрекеттерді орындауы тиіс және байланысты тараптармен операциялар. (Сілтеме: А8 тармағы)

Байланысты тараптармен құрылымның қатынастары мен мәмілелерін түсіну

12. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 240 мердігерлер тобымен талқылау⁸ ұйымның байланысты тараптарымен қарым-қатынастар мен операциялар нәтижесінде туындауы мүмкін алаяқтық немесе қателік салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануларға ұшырауын нақты қарауды қамтуы тиіс. (Сілтеме: А9-А10 тармақтар)
13. Аудитор басшылықтан келесі сұрақтарды анықтауы керек:
- (a) Алдыңғы кезеңмен салыстырғанда өзгерістерді қоса алғанда, ұйымның байланысты тараптарының сәйкестігі; (А11-А14-тармақтарды қара)
 - (b) Ұйымның осы байланысты тараптармен қарым-қатынасының сипаты; және
 - (c) Ұйым осы байланысты тараптармен кез-келген операцияларды кезең ішінде жүзеге асырды ма, егер солай болса, онда бұл операциялардың сипаты мен мақсаты қандай.
14. Аудитор басшылықпен және ұйымның басқа қызметкерлерімен сұхбаттасуы керек, сондай-ақ егер басшылық жасаған болса, бақылау құралдары туралы түсінік алу үшін тәуекелдерді бағалаудың басқа да қажетті процедураларын орындауы керек: (Сілтеме: А15 - А20-тармақтар)
- (a) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды анықтау, есепке алу және ашу;
 - (b) Байланысты тараптармен елеулі операциялар мен келісімдерге санкция беру және бекіту; және (А21-тармақты қара);
 - (c) Қызметтің әдеттегі барысы болып табылмайтын елеулі операциялар мен уағдаластықтарға санкция беру және бекіту.

Жазбаларды немесе құжаттарды қарау кезінде туыс тараптар туралы ақпаратқа қатысты қырағылықты сақтау

15. Аудит барысында аудитор келісімдерге немесе басқа ақпаратқа назар аударуы керек, бұл басшылық аудиторға бұрын анықталмаған немесе ашпаған байланысты тараптармен қатынастардың немесе байланысты тараптармен операциялардың болуын көрсетуі мүмкін. (А22 - А23-тармақтарды қара)
- Атап айтқанда, аудитор басшылық аудиторға бұрын анықтамаған немесе ашпаған байланысты тараптармен қарым-қатынас белгілерінің немесе байланысты тараптармен операциялардың бар-жоғын бағалауы керек:
- (a) Аудиторлық процедуралар шеңберінде алынған банктік және заңдық растамалар;
 - (b) Акционерлер мен басқаруға жауапты тұлғалар жиналыстарының хаттамалары; және;
 - (c) Аудитор ұйым жағдайында қажет деп санайтын басқа жазбалар немесе құжаттар.
16. Егер 15-тармақта көзделген процедураларды орындау кезінде немесе басқа аудиторлық процедуралар барысында аудитор ұйымның әдеттегі қызметінен тыс елеулі операцияларды анықтаса, аудитор басшылықтан мынадай мәселелерді анықтауы тиіс: (А24 - А25-тармақтарды қара)
- (a) Осы операциялардың сипаты; және (А26 тармағын қара);
 - (b) Оларға байланысты тараптар қатыса ала ма. (А27-тармақты қара).

Аудиторлық топпен байланысты тараптар туралы ақпарат алмасу

17. Аудитор ұйымның байланысты тараптары туралы алынған ақпаратты жұмыс тобының басқа мүшелерімен бөлісуі керек. (А28 тармағына сілтеме).

⁷ ISA 315 (Қайта қаралған), 13-тармақ. ISA 240, 17-тармақ.

⁸ ISA 315 (Қайта қаралған), 17-тармақ. ISA 240, 16-тармақ.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

Байланысты тараптар арасындағы өзара қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

18. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау талабына сәйкес аудитор байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалауы және осы тәуекелдердің кез келгенінің маңызды екенін анықтауы керек.⁹ Мұндай шешімді қабылдаған кезде аудитор ұйымның әдеттегі қызметінен асып түсетін байланысты тараптармен анықталған елеулі операцияларды елеулі тәуекелдердің туындауына әкеп соқтыратын ретінде қарауы тиіс.
19. Егер байланысты тараптарға қатысты тәуекелдерді бағалау процедуралары мен процедураларды орындау кезінде аудитор алаяқтықтың тәуекел факторларын (бақылаушы әсер ететін байланысты тараптың болуына байланысты мән-жайларды қоса алғанда) анықтаса, онда аудитор мұндай ақпаратты ISA 240 сәйкес алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде қарауға тиіс. (Сілтеме: А6, А29 - А30 тармақтар)

Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелдеріне ден қою шаралары

20. ISA 330 аудитордың бағаланған тәуекелдерге жауап беруі керек деген талабы аясында, аудитор байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне¹⁰ қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу үшін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлейді және орындайды. Бұл процедуралар 21-24 тармақтарда қарастырылған процедураларды қамтиды. (Сілтеме: А31 - А34-тармақтар)

Бұрын анықталмаған немесе жарияланбаған байланысты тараптарды немесе олармен жасалатын ірі мәмілелерді сәйкестендіру

21. Егер аудитор басшылық бұрын аудиторды анықтамаған немесе ашпаған байланысты тараптармен қатынастардың немесе операциялардың болуын болжауға мүмкіндік беретін келісімдерді немесе ақпаратты анықтаса, онда аудитор негізгі жағдайлардың осы қатынастардың немесе операциялардың болуын растайтынын анықтауы керек.
22. Егер аудитор басшылық бұрын аудиторды анықтамаған немесе ашпаған байланысты тараптармен байланысты тараптарды немесе маңызды операцияларды анықтаса, аудитор:
 - (a) Жұмыс тобының басқа мүшелеріне тиісті ақпаратты дереу хабарлау; (Сілтеме: А35-тармақ)
 - (b) Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілессе, аудитор:
 - (i) Аудитордың одан әрі бағалауы үшін басшылықтан жаңадан анықталған байланысты тараптармен барлық операцияларды анықтауды талап ету; және
 - (ii) Байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларды бақылау құралдары байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты анықтауға немесе ашуға неге мүмкіндік бермегенін анықтау;
 - (c) Осындай жаңадан анықталған байланысты тараптарға немесе байланысты тараптармен елеулі операцияларға қатысты мәні бойынша тиісті процедураларды орындау; (Сілтеме: А36-тармақ)
 - (d) Басшылық бұрын аудиторды анықтамаған немесе ашпаған басқа байланысты тараптар немесе байланысты тараптармен елеулі операциялар болуы мүмкін тәуекелді қайта қарау және қажет болған жағдайда қосымша аудиторлық процедураларды орындау; және
 - (e) Егер басшылықтың ақпаратты жария етпеуі қасақана болып көрінсе (және, демек, алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсетсе), аудит үшін салдарларды қарастыру қажет. (Сілтеме: А37-тармақ)

Ұйымның әдеттегі қызметі шеңберінен тыс байланысты тараптар арасындағы анықталған елеулі операциялар

23. Ұйымның әдеттегі қызметінен асып түсетін байланысты тараптармен анықталған елеулі операцияларға қатысты аудитор:
 - (a) Егер бар болса, негізгі шарттарды немесе келісімдерді талдаңыз және мынаны бағалау:
 - (i) Мәмілелердің іскерлік негіздемесі (немесе олардың болмауы) олардың қаржылық есептілікті жасау кезінде алаяқтық жасау немесе активтерді заңсыз иемденуді жасыру мақсатында жасалған болуы мүмкін екенін көрсетеді;¹¹ (А38 - А39-тармақтарды қара)
 - (ii) Мәміле шарттары басшылықтың өтініштеріне сәйкес келеді; және
 - (iii) Операциялар тиісті түрде есепке алынды және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ашылды; және
 - (b) Операцияларға тиісті түрде рұқсат етілгені және мақұлданғаны туралы аудиторлық дәлелдер алу. (Сілтеме: А40 - А41 тармақтар)

⁹ ISA 315 (Қайта қаралған), 25-тармақ.

¹⁰ ISA 330, 5-6 тармақтар

¹¹ ISA 240, 32(c)-тармақ

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

Байланысты тараптар арасындағы операциялар байланысты емес тараптар арасындағы операцияларды жасау шарттарына ұқсас шарттарда жасалғаны туралы алғышарттар

24. Егер басшылық қаржылық есептілікте байланысты тараптармен мәміле нарықтық шарттармен жасалған мәмілеге сәйкес жасалған деп мәлімдесе, аудитор бұл талапты растайтын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек. (А42-А45 тармақтарын қара)

Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелер туралы ақпаратты есепке алуды және ашуды бағалау

25. ISA 700 (Қайта қаралған)¹² сәйкес қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру кезінде аудитор мыналарды бағалауы керек (А46-тармақты қара):
- (a) Байланысты тараптармен анықталған қатынастар мен операциялар тиісті түрде есепке алынып, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ашылды ма; және (Сілтеме: А47-тармақ)
 - (b) Байланысты тараптармен қарым-қатынас пен операциялардың әсері емес пе
 - (i) Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуына кедергі келтірмейді (сенімді ұсыну жүйесі үшін); немесе
 - (ii) Қаржылық есептіліктің жаңылыстыруына әкеледі (сәйкестікке негізделген жүйелер үшін).

Жазбаша өтініштер

26. Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілесе, аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан жазбаша куәліктер алуы керек. басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан не туралы: (Сілтеме: А48 - А49 тармақтар)
- (a) Олар аудиторға ұйымның байланысты тараптары туралы және олар білетін байланысты тараптармен барлық қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты ашты; және
 - (b) Олар бухгалтерлік есепте тиісті түрде көрініс тапты және тұжырымдамалық негіздердің талаптарына сәйкес осындай қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты ашты.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс (Сілтеме: 27-тармақ)

27. Егер басшылық жүктелген барлық тұлғалар ұйымды¹³ басқаруға қатыспаса, аудитор басшылық жүктелген тұлғаларға аудит барысында туындайтын және ұйымның байланысты тараптарына қатысты елеулі мәселелер туралы хабарлауға тиіс. (А50 тармағын қара).

Құжаттама

28. Аудитор аудиторлық құжаттамаға анықталған байланысты тараптардың атауларын және байланысты тараптармен өзара қарым-қатынас сипатын енгізуі тиіс.¹⁴

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Аудитордың міндеттері

Байланысты тараптарға қойылатын ең төменгі талаптарды белгілейтін қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамалары (4-тармақ)

- A1. Байланысты тараптарға қойылатын минималды талаптарды белгілейтін қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі - бұл байланысты тараптың мәнін анықтайтын жүйе, бірақ бұл анықтама осы ISA-ның 10(b)(ii) тармағында келтірілген анықтамаға қарағанда едәуір тар қолдану аймағына ие, сондықтан осы жүйеде көрсетілген талап қатынастар мен операцияларды ашу. байланысты Тараптар байланысты тараптармен қатынастар мен операциялардың едәуір аз санына қолданылатын болады.

Дұрыс ұсыну тұжырымдамалары (Сілтеме: 4(a) тармақ)

- A2. Ақпаратты сенімді ұсыну жүйесі контекстінде¹⁵, байланысты тараптармен қатынастар мен операциялар, мысалы, мұндай қатынастар мен операциялардың экономикалық шындығы қаржылық есептілікте тиісті түрде көрсетілмесе, қаржылық есептіліктің сенімділік талаптарына сәйкес келмеуіне әкелуі мүмкін. Мысалы, егер ұйымның мүлікті бақылаушы акционерге әділ құннан жоғары немесе төмен бағамен сатуы ұйымның пайдасына немесе шығынына

¹² ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*, 10-15 - тармақтар.

¹³ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 13-тармақ.

¹⁴ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 - 11 және А6-тармақтар.

¹⁵ ISA200, 13(a) - тармақ шынайы ұсыну және сәйкестік тұжырымдамаларының анықтамаларын қамтиды.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

әкелетін операция ретінде есептелсе, әділ өкілдікке қол жеткізілмеуі мүмкін, ал бұл салым немесе капиталды қайтару немесе дивидендтер төлеу болуы мүмкін.

Сәйкестік тұжырымдамасы (Сілтеме: 4 (b) тармақ)

A3. Сәйкестікті қамтамасыз ету жүйесінің контекстінде байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар қаржылық есептілікті жаңылыстыра ма, жоқ па, бұл ISA 700 (Қайта қаралған) қарастырылған тапсырманың нақты жағдайларына байланысты. Мысалы, қаржылық есептілікте байланысты тараптармен жасалатын операциялар туралы ақпаратты жарияламау негіздемелік бағдарламаға және қолданыстағы заңнамаға сәйкес келсе де, егер ұйым байланысты тараптармен жасалатын операциялардан түсетін кірістің едәуір бөлігін алса және бұл факт ашылмаса, қаржылық есептілік жаңылыстыруы мүмкін. Алайда, аудитор сәйкестік жүйесіне сәйкес дайындалған және ұсынылған қаржылық есептілік, егер аудитор ISA 210¹⁶ сәйкес бұл жүйенің қолайлы екенін анықтаса, жаңылыстырады деп сирек сенеді.¹⁷

Байланысты тарапты анықтау (Сілтеме: 10(b) тармақ)

A4. Көптеген қаржылық есептілік жүйелерінде «бақылау» және «маңызды әсер» ұғымдары қарастырылады. Олар осы ұғымдарды талқылау үшін әртүрлі терминдерді қолдануы мүмкін болса да, олар жалпы мынаны түсіндіреді:

- (a) Бақылау - бұл ұйымның қаржылық және операциялық саясатын оның қызметінен пайда алу мақсатында анықтау мүмкіндігі; және;
- (b) Маңызды әсер (акцияларға меншік құқығынан, заңнан немесе келісімнен туындауы мүмкін) - бұл ұйымның қаржылық және операциялық саясатына қатысу мүмкіндігі, бірақ бұл саясатты бақыламау.

A5. Келесі қатынастардың болуы бақылаудың немесе айтарлықтай әсердің болуын көрсетуі мүмкін:

- (a) Ұйымдағы акцияларға немесе басқа қаржылық үлестерге тікелей немесе жанама иелік ету.;
- (b) Акционерлік капиталды немесе басқа ұйымдардағы басқа қаржылық үлестерді тікелей немесе жанама иелену.
- (c) Басқару функциялары жүктелген тұлғалардың немесе негізгі басшылардың құрамына кіру (яғни ұйымның қызметін жоспарлау, басқару және бақылау үшін өкілеттіктері бар және жауапты басшылық мүшелері).
- (d) (c) тармақшасында көрсетілген кез келген тұлғаның ең жақын туысы болу.
- (e) (c) тармақшасында көрсетілген кез келген тұлғамен елеулі іскерлік қарым-қатынаста болу.

Үстем ықпалмен байланысты тараптар

A6. Байланысты тараптар ұйымды немесе оның басшылығын бақылау немесе оған айтарлықтай әсер ету қабілетіне байланысты ұйымға немесе оның басшылығына басым әсер ете алады. Мұндай мінез-құлықты қарастыру алаяқтық салдарынан есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін маңызды. A29-A30 тармақтарында қарастырылғандай, алаяқтық салдарынан есептілікті бұрмалау.

Қауымдастырылған тараптар ретінде арнайы мақсаттағы субъектілер

A7. Кейбір жағдайларда арнайы мақсаттағы субъект онымен байланысты тарап болуы мүмкін, өйткені бұл субъект арнайы мақсатты субъектінің шамалы капиталына иелік етсе де немесе мүлдем иелік етпесе де, оны бақылауды жүзеге асыра алады.

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

Байланысты тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдері (Сілтеме: 11-тармақ)

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A8. Мемлекеттік сектор аудиторының байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға қатысты міндеттері аудитордың мандатына немесе мемлекеттік сектор ұйымдарына заңмен, нормативтік актілермен немесе өзге де өкілеттіктермен жүктелетін міндеттемелерге байланысты болуы мүмкін. Демек, мемлекеттік сектор аудиторының міндеттері байланысты тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін қараумен шектеліп қалмауы мүмкін, бірақ операцияларды жүргізуге арнайы талаптар белгілейтін мемлекеттік сектор ұйымдарына қолданылатын заңдарды, нормативтік актілерді, сондай-ақ заңдарды, нормативтік актілерді және басқа да органдарды сақтамау тәуекелдерін қарау бойынша неғұрлым кең жауапкершілікті қамтуы мүмкін байланысты тараптармен байланысты тараптармен операциялар. Сонымен қатар, мемлекеттік сектордың аудиторы жеке сектордың талаптарынан өзгеше болуы мүмкін байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға қатысты мемлекеттік сектордың қаржылық есептілік талаптарын ескеруі қажет болуы мүмкін.

¹⁶ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 6(a) - тармақ

¹⁷ ISA 700 (Қайта қаралған), 17-тармақ

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

Байланысты тараптармен құрылымның қатынастары мен мәмілелерін түсіну

Өзара әрекеттесу тобында талқылау (Сілтеме: 12-тармақ)

A9. Аудиторлық топпен талқылау барысында көтерілуі мүмкін мәселелерге мыналар жатады:

- Ұйымның байланысты тараптармен қарым-қатынасы мен операцияларының сипаты мен ауқымы (мысалы, әрбір аудиттен кейін жаңартылатын анықталған байланысты тараптар туралы аудиторлық жазбаларды пайдалану).
- Байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмаланулар мүмкіндігіне қатысты аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаудың маңыздылығын атап өту.
- Басшылық аудиторға анықтамаған немесе аспаған (мысалы, күрделі ұйымдық құрылым, баланстан тыс операцияларды жүргізу үшін арнайы мақсаттағы ұйымдарды пайдалану немесе ақпараттық жүйенің жеткіліксіздігі) байланысты тараптармен қарым-қатынастардың немесе байланысты тараптармен операциялардың болуын көрсетуі мүмкін ұйым қызметінің мән-жайлары немесе шарттары.
- Байланысты тараптармен қарым-қатынастың немесе операциялардың болуын куәландыратын жазбалар немесе құжаттар.
- Басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалар байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты анықтауға, тиісті есепке алуға және ашуға (егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілесе), сондай-ақ басшылық тарапынан бақылауды алып тастау тәуекеліне беретін маңыздылық

A10. Сонымен қатар, алаяқтық контекстіндегі талқылау байланысты тараптардың алаяқтыққа қалай қатысуы мүмкін екенін нақты қарастыруды қамтуы мүмкін. Мысалы:

- Басшылық бақылайтын арнайы мақсаттағы ұйымдар ретінде пайданы басқаруды жеңілдету үшін пайдаланылуы мүмкін.
- Ұйым активтерін иемденуді жеңілдету мақсатында ұйым мен басшылықтың негізгі мүшесінің танымал іскери серіктесі арасындағы операциялар қалай ұйымдастырылуы мүмкін.

Құрылымға байланысты тараптарды анықтау (Сілтеме: 13(а) тармақ)

A11. Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілесе, онда ұйымның байланысты тараптары туралы ақпарат басшылыққа оңай қол жетімді болуы мүмкін, өйткені ұйымның ақпараттық жүйелері ұйымның есепке алу және ашу талаптарын орындауы үшін байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды тіркеуі, өңдеуі және қорытындылауы керек. Сондықтан басшылықта байланысты тараптардың толық тізімі және алдыңғы кезеңге қатысты өзгерістер болуы мүмкін. Қайталанатын тапсырмалар шеңберінде сұрау салулар жүргізу басшылық берген ақпаратты алдыңғы аудиторлық тексерулер барысында алынған байланысты тараптар туралы аудитордың деректерімен салыстыру үшін негізді қамтамасыз етеді.

A12. Алайда, негіздемелік бағдарлама байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілемеген жағдайларда, ұйымда мұндай ақпараттық жүйелер болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда басшылық барлық байланысты тараптардың бар екенін білмеуі мүмкін. Алайда, 13-тармақта көрсетілген анықтама беру туралы талап күшінде қалады, өйткені басшылық осы ISA-да келтірілген байланысты тараптың анықтамасына жауап беретін тараптардың бар екендігі туралы білуі мүмкін. Алайда, бұл жағдайда аудитордың ұйымның байланысты тараптарының жеке басын анықтауы ұйымның ұйымдық құрылымы, меншігі, басқаруы және бизнес моделі туралы ақпарат алу үшін 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес орындалатын тәуекелдер мен ілеспе әрекеттерді бағалау бойынша аудиторлық процедуралардың бөлігі болуы мүмкін.

Жалпы бақылау қатынастарының нақты жағдайында, өйткені басшылық мұндай қатынастар туралы білуі мүмкін, егер олар ұйым үшін экономикалық тұрғыдан маңызды болса, аудитордың сұраныстары ұйым маңызды операцияларды жүзеге асыратын немесе ресурстарды едәуір бөлетін тараптардың бар-жоғын анықтауға бағытталған болса, тиімдірек болуы мүмкін.

A13. Топтық аудит аясында ISA 600 аудиторлар тобынан компоненттің әр аудитор тобына Топ басшылығы дайындаған байланысты тараптардың тізімін және аудиторлар тобына белгілі кез-келген басқа тараптарды ұсынууды талап етеді.¹⁸ Егер ұйым топтың құрамдас бөлігі болса, бұл ақпарат аудитордың ұйымның байланысты тараптарының жеке басына қатысты басшылық сұраулары үшін пайдалы негіз болып табылады.

A14. Аудитор сонымен қатар тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру кезінде басшылық сұрау арқылы ұйымның байланысты тараптарының жеке басы туралы кейбір ақпаратты ала алады.

Байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялардың құрылымын бақылау (Сілтеме: 14-тармақ)

A15. Ұйымдағы басқа тұлғалар-бұл ұйымдағы байланысты тараптармен қарым-қатынас және операциялар туралы, сондай-ақ ұйымның осындай қатынастар мен операцияларды бақылау құралдары туралы білімі болуы мүмкін деп саналатындар. Олар басшылықтың бөлігі болып табылмайтын дәрежеде болуы мүмкін:

¹⁸ ISA600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (құрамдас бөлік аудиторларының жұмысын қоса алғанда)* 40 (e) - тармақ.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

- Басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар;
- Елеулі болып табылатын және әдеттегі қызмет шеңберінен шығатын операцияларды бастау, өңдеу немесе тіркеу мүмкіндігі бар тұлғалар, сондай-ақ осындай тұлғаларды қадағалауды немесе бақылауды жүзеге асыратын тұлғалар;
- Ішкі аудит қызметі;
- Штаттық заң кеңесшісі; және
- Этика жөніндегі бас маман немесе оның баламасы.

A16. Аудит басшылық және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалар тиісті жағдайларда оны дұрыс ұсынуды қоса алғанда, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және ішкі бақылау жүйесіне жауапты екенін мойындап, түсінгендіктен жүргізіледі. басшылық және, тиісті жағдайларда, басқаруға жауапты тұлғалар алаяқтық немесе қателік салдарынан елеулі бұрмаланулары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайды.¹⁹ Тиісінше, тұжырымдама байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілеген жағдайларда, қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды басқаруға, әзірлеуге, енгізуге және тиісті бақылауды қолдауға жауапты тұлғалардың қадағалауы кезінде оларды анықтауды, тиісті түрде ескеруді және есеп беруде ашуды талап етеді. тұжырымдамаға сәйкес. Бақылау функциясының бір бөлігі ретінде басқаруға жауапты тұлғалар басшылықтың осындай бақылауды қамтамасыз ету бойынша өз міндеттерін қалай орындайтынын бақылайды. Тұжырымдамада көрсетілген байланысты тараптарға қойылатын талаптарға қарамастан, басшылықты жүзеге асыратын тұлғалар басшылықтан байланысты тараптармен қатынастар мен операциялардың сипаты мен экономикалық негіздемесін түсінуге мүмкіндік беретін ақпарат ала алады.

A17. Бақылау ортасы туралы түсінік алу үшін ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)²⁰ талабын орындай отырып, аудитор байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмалану қаупін азайтуға қатысты бақылау ортасының ерекшеліктерін қарастыра алады, мысалы:

- Ұйым персоналының назарына тиісінше жеткізілген және ұйым байланысты тараптармен мәмілелердің белгілі бір түрлерін жасасуы мүмкін жағдайларды реттейтін сақталатын ішкі этикалық кодекстер.
- Байланысты тараптармен операцияларда басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың мүдделері туралы ақпаратты ашық және уақтылы ашу саясаты мен процедуралары.
- Байланысты тараптармен операциялар туралы ақпаратты анықтау, тіркеу, жинақтау және ашу бойынша ұйым ішіндегі міндеттерді бөлу.
- Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың ұйымның әдеттегі қызметінен тыс байланысты тараптармен жүргізілетін елеулі операцияларды, оның ішінде басқаруға жауапты тұлғалардың мұндай операциялардың коммерциялық негіздемесін қаншалықты негізді талдағаны туралы мәселені уақтылы ашып, талқылауы (мысалы, кеңес алу үшін сыртқы кәсіби кеңесшілерге жүгіну).
- Нақты немесе болжамды мүдделер қақтығысына әкелетін байланысты тараптармен мәмілелерді мақұлдау бойынша нақты нұсқаулар, мысалы, кіші комитеттің басшылыққа тәуелсіз жауапты тұлғаларды мақұлдауы.
- Қажет болған жағдайда ішкі аудит қызметінің мерзімді тексерулері.
- Басшылықтың байланысты тараптар туралы ақпаратты ашуға қатысты мәселелерді шешудегі белсенді әрекеттері, мысалы, аудитор немесе сыртқы адвокат арқылы кеңес алу.
- Қолданылатын жерде бұзушылықтар туралы хабарлау саясаты мен процедураларының болуы.

A18. Байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларды бақылау кейбір ұйымдарда бірқатар себептерге байланысты жеткіліксіз немесе болмауы мүмкін, соның ішінде:

- Байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты анықтауға және ашуға басшылықтың жеткіліксіз назары.
- Басқаруға жауапты тұлғалар тарапынан тиісті қадағалаудың болмауы.

¹⁹ ISA 200, A4 тармақ.

²⁰ ISA 315 (Қайта қаралған), 21-тармақ.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

- Мұндай бақылауды қасақана елемеу, өйткені байланысты тараптар туралы ақпаратты ашу басшылықтың отбасы мүшелерінің қатысуымен жасалатын мәмілелердің болуы сияқты басшылық құпия деп санайтын ақпаратты ашуға әкелуі мүмкін.
- Басшылықтың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі шеңберінде байланысты тараптарға қойылатын талаптарды түсінбеуі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ақпаратты ашуға қойылатын талаптардың болмауы.

Егер мұндай бақылау құралдары тиімсіз немесе жоқ болса, аудитор байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауы мүмкін. Бұл жағдайда аудитор ISA 705 (Қайта қаралған)²¹ сәйкес аудиторлық қорытындыдағы пікірді қоса алғанда, аудит үшін салдарды қарауы тиіс.

A19. Қаржылық есеп берудегі алаяқтық көбінесе менеджменттің тиімді жұмыс істейтін болып көрінетін бақылау шараларын алып тастауымен байланысты.²² Басшылықтың бақылау құралдарына қатысты заңсыз әрекеттерінің қауіп басшылықтың ұйым бизнес жүргізетін тараптарға бақылауды немесе айтарлықтай әсер етуді көздейтін қатынастары болған жағдайларда артады, өйткені мұндай қатынастар басшылық үшін алаяқтық жасау үшін көбірек ынталандырулар мен мүмкіндіктер тудыруы мүмкін. Мысалы, менеджменттің белгілі бір байланысты тараптарға қаржылық қызығушылығы басшылықты бақылаудан бас тартуға ынталандыруы мүмкін (а) ұйымның осы тараптардың мүдделеріне қайшы келетін мәмілелер жасауға бағыттау; немесе (б) осы Тараптармен келісімге келу немесе олардың әрекеттерін бақылау. Ықтимал алаяқтықтың мысалдары:

- Осы мәмілелердің коммерциялық негіздемесін бұрмалау мақсатында байланысты тараптармен мәмілелердің жалған шарттарын жасау.
- Активтерді басшылыққа немесе басқаларға нарықтық құннан едәуір асатын немесе төмендететін бағамен беруді алаяқтық ұйымдастыру.
- Байланысты тараптармен күрделі мәмілелерге қатысу, мысалы, ұйымның қаржылық жағдайын немесе нәтижелерін бұрмалайтындай құрылымдалған арнайы мақсаттағы ұйымдармен.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A20. Шағын ұйымдардағы бақылау азырақ ресми болуы мүмкін және шағын ұйымдарда байланысты тараптармен қарым-қатынас және операциялар бойынша құжатталған процестер болмауы мүмкін. Меншік менеджері байланысты тараптармен жасалатын операциялардан туындайтын кейбір тәуекелдерді азайта алады немесе осындай операциялардың барлық маңызды аспектілеріне белсенді қатысу арқылы осы тәуекелдерді арттыруы мүмкін. Мұндай ұйымдарға қатысты аудитор байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы, сондай-ақ осы операцияларға қатысты болуы мүмкін бақылау құралдары туралы басшылыққа мониторинг және талдау жөніндегі басшылықтың қызметін бақылау және қолда бар тиісті құжаттаманы тексеру сияқты басқа процедуралармен ұштастыра отырып сауалнама жүргізу арқылы түсінік ала алады.

Маңызды операциялар мен келісімдерге рұқсат беру және бекіту (Сілтеме: 23(b) - тармақ)

A21. Санкция тараптың немесе тиісті өкілеттіктері бар тараптардың (басшылық болсын, басқару міндеттері жүктелген тұлғалар немесе ұйымның акционерлері болсын) ұйымның алдын-ала белгіленген критерийлерге сәйкес белгілі бір операцияларды жасауына рұқсат беруін көздейді, олар бағаланады ма, жоқ па. Рұқсат беру осы тараптардың ұйым жасаған операциялар рұқсат берілген өлшемдерді қанағаттандыратынын мойындауын қамтиды. Ұйым байланысты тараптармен немесе маңызды операциялармен, сондай-ақ әдеттегі қызметтен тыс операциялар мен келісімдермен маңызды операциялар мен келісімдерге санкция беру және бекіту үшін орната алатын бақылау құралдарының мысалдарына мыналар жатады:

- Мұндай операцияларды және оларды санкциялау және бекіту мақсатында уағдаластықтарды анықтауға арналған мониторинг құралдары.
- Жағдайға байланысты басшылықтың, басқару функциялары жүктелген тұлғалардың немесе акционерлердің мәмілелер мен уағдаластықтардың талаптарын бекітуі.

Жазбаларды немесе құжаттарды қарау кезінде туыс тараптар туралы ақпаратқа қатысты қырағылықты сақтау

Аудитор оқи алатын есептік материалдар немесе құжаттар (Сілтеме: 15-тармақ)

A22. Аудит барысында аудитор байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты қамтитын жазбаларды немесе құжаттарды, мысалы, операцияларды тексере алады:

- Аудитор алған үшінші тұлғалардың растаулары (банктік және заңды растауларға қосымша).

²¹ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

²² ISA 240, 32 және A4-тармақтар.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

- Ұйымның салық декларациялары.
- Ұйым реттеуші органдарға беретін ақпарат;
- Ұйымның негізгі акционерлерін анықтау үшін акционерлер туралы мәліметтер.
- Басшылықтан және басқаруға жауапты тұлғалардан мүдделер қақтығысы туралы мәлімдемелер.
- Ұйымның инвестициялары және оның зейнетақы жоспарлары туралы құжаттар.
- Басқару функциялары жүктелген негізгі басшылармен немесе тұлғалармен келісімшарттар мен келісімдер.
- Ұйым қызметінің әдеттегі барысына жатпайтын Елеулі келісімшарттар мен келісімдер.
- Ұйымның кәсіби кеңесшілерінің кейбір шоттары мен хат-хабарлары.
- Ұйым сатып алған өмірді сақтандыру полистері.
- Кезең ішінде ұйым қайта жасаған маңызды келісімшарттар.
- Ішкі аудит есептері.
- Ұйымның бағалы қағаздар жөніндегі реттеуші органдарға құжаттарды тапсыруына байланысты құжаттар (мысалы, эмиссия проспектілері).

Байланысты тараптар арасындағы бұрын белгісіз немесе ашылмаған қатынастардың немесе мәмілелердің болуын көрсететін келісімдер (Сілтеме: 15-тармақ)

A23. Келісім ұйым мен бір немесе бірнеше басқа тараптар арасындағы осындай мақсаттар үшін ресми немесе бейресми келісімді қамтиды:

- Тиісті механизмдер немесе құрылымдар арқылы іскерлік қатынастар орнату.
- Келісілген шарттарда операциялардың белгілі бір түрлерін жүзеге асыру.
- Белгілі бір қызметтерді немесе қаржылық қолдауды ұсыну.

Басшылық бұрын аудиторға анықтамаған немесе аспаған байланысты тараптармен қарым-қатынастың немесе операциялардың болуын көрсететін келісімдердің мысалдары:

- Басқа тараптармен корпорацияланбаған серіктестіктерге қатысу.
- Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс шарттарда белгілі бір тараптарға қызмет көрсету туралы келісімдер.
- Кепілдіктер және кепілгерлермен қарым-қатынас.

Кәдімгі іскерлік тәжірибеден тыс маңызды мәмілелерді анықтау (Сілтеме: 16-тармақ)

A24. Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс маңызды операциялар туралы қосымша ақпарат алу аудиторға алаяқтық тәуекел факторларының бар-жоғын бағалауға мүмкіндік береді, егер бар болса және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі байланысты тараптарға қойылатын талаптарды белгілессе, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға мүмкіндік береді.

A25. Кәдімгі әрекеттен тыс операциялардың мысалдары:

- Корпоративтік қайта құру немесе сатып алу сияқты күрделі акциялар операциялары.
- Корпоративтік заңнамасы әлсіз юрисдикциялардағы оффшорлық ұйымдармен мәмілелер.
- Ұйым үй-жайларды жалға беруі немесе басқа тарапқа ақша айырбастаусыз басқару қызметтерін көрсетуі.
- Сатып алу-сату мәмілелері әдеттен тыс үлкен жеңілдіктермен немесе қайтарымдармен.
- Айналмалы келісімдермен мәмілелер, мысалы, сатып алу міндеттемесімен сату.
- Шарттары олардың қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін өзгертілетін шарттар бойынша операциялар.

Кәдімгі коммерциялық қызмет шеңберінен тыс жүзеге асырылатын маңызды мәмілелердің сипатын түсіну (Сілтеме: 16(a) тармақ)

A26. Кәдімгі қызметтен тыс маңызды мәмілелердің сипатын зерттеу мәмілелердің экономикалық негіздемесін және олар жасалған шарттарды түсінуді қамтиды.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

Байланысты тараптар тартылуы мүмкін бе деген мәселені анықтау (Сілтеме: 16(b) - тармақ)

A27. Байланысты тарап мәмілеге тікелей әсер ету арқылы ғана емес, сонымен қатар делдал арқылы мәмілеге жанама әсер ету арқылы да ұйымның әдеттегі экономикалық қызметінен тыс маңызды мәмілеге қатыса алады. Мұндай әсер алаяқтықтың қауіп факторының болуын көрсетуі мүмкін.

Өзара іс-қимыл жөніндегі топпен іргелес тараптар туралы ақпарат алмасу (Сілтеме: 17-тармақ)

A28. Аудит тобының мүшелеріне берілуі мүмкін байланысты тараптар туралы тиісті ақпарат, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Ұйымның байланысты тараптарын анықтау.
- Байланысты тараптармен қатынастар мен операциялардың сипаты.
- Байланысты тараптармен елеулі немесе күрделі қатынастар немесе айтарлықтай қауіп төндіруі мүмкін операциялар, әсіресе менеджмент немесе басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар қаржылық мүдделілікке ие болатын операциялар.

Байланысты тараптар арасындағы өзара қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

Үстем әсер ететін іргелес тараппен байланысты алаяқтықтың қауіп факторлары (Сілтеме: 19-тармақ)

A29. Бір тұлғаның немесе өтемдік бақылаусыз тұлғалардың шағын тобының басқаруындағы үстемдік алаяқтықтың қауіп факторы болып табылады.²³ Байланысты тараптың бақылау белгілеріне мыналар жатады:

- Байланысты тарап басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар қабылдайтын маңызды іскерлік шешімдерге қатысты veto қоюға құқылы.
- Маңызды мәмілелер түпкілікті бекіту үшін байланысты тарапқа беріледі.
- Басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар іс жүзінде байланысты тарап бастаған коммерциялық ұсыныстарды талқыламайды.
- Байланысты тараптың (немесе байланысты тараптың жақын отбасы мүшесінің) қатысуымен жасалатын мәмілелер сирек тәуелсіз тексеруден өтеді және бекітіледі.

Доминантты ықпал кейбір жағдайларда да болуы мүмкін, егер байланысты тарап ұйымды құруда жетекші рөл атқарса және ұйымды басқаруда жетекші рөл атқара берсе.

A30. Басқа қауіп факторлары болған кезде бақылаушы әсермен байланысты тараптың болуы алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың елеулі тәуекелін көрсетуі мүмкін. Мысалы:

- Жоғары басшылық немесе кәсіби кеңесшілер кадрларының әдеттен тыс жоғары ауысуы байланысты тараптың мақсаттарына қызмет ететін этикалық емес немесе алаяқтық іскерлік тәжірибені көрсетуі мүмкін.
- Нақты экономикалық негіздеме жоқ болып көрінетін елеулі мәмілелер жасау үшін бизнес-делдалдарды пайдалану байланысты тараптың осындай делдалдарды алаяқтық мақсатта бақылау арқылы осындай мәмілелерге мүдделі болуы мүмкін екенін көрсетуі мүмкін.
- Бухгалтерлік есеп саясатын таңдауға немесе маңызды бағалауды анықтауға байланысты тараптың шамадан тыс қатысуы немесе құмарлығының белгілері қаржылық есептіліктегі алаяқтық мүмкіндігін көрсетуі мүмкін.

Байланысты тараптар арасындағы өзара қарым-қатынастар мен операцияларға байланысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қарсы шаралар (Сілтеме: 20-тармақ)

A31. Аудитор байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру үшін тандай алатын басқа аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері және көлемі осы тәуекелдердің сипатына және ұйым орналасқан жағдайларға байланысты болады.²⁴

A32. Аудитор, егер ол басшылықтың тиісті қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес (алаяқтық немесе қателік салдарынан) байланысты тараптармен белгілі бір операциялар туралы ақпаратты тиісті есепке алуды немесе ашуды қамтамасыз етпеуінің елеулі тәуекелін бағаласа, орындай алатын аудиторлық процедуралардың мысалдарына мыналар жатады:

- Банктер, заң фирмалары, кепілгерлер немесе агенттер сияқты делдалдармен операциялардың белгілі бір аспектілерін растау немесе талқылау, егер бұл іс жүзінде мүмкін болса және заңмен, ережелермен немесе этикалық ережелермен тыйым салынбаса.

²³ ISA 240, 1-қосымша.

²⁴ ISA 330 басқа аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін қарау бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды. ISA 240 талаптарды белгілейді және алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне тиісті ден қою шаралары бойынша нұсқауларды қамтиды.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

- Байланысты тараптармен мәмілелердің мақсатын, нақты шарттарын немесе сомаларын растау (егер аудитор ұйым байланысты тараптарға олардың аудиторға берген жауаптарында әсер етуі мүмкін деп санаса, бұл процедура тиімсіз болуы мүмкін).
 - Байланысты тараптың қаржылық есептілігін немесе басқа да тиісті қаржылық ақпаратты, егер бар болса, байланысты тараптың бухгалтерлік тізілімдеріндегі операцияларды есепке алудың дәлелдерін алу үшін оқу.
- A33. Егер аудитор бақылаушы ықпалы бар байланысты тараптың болуы нәтижесінде алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулардың елеулі тәуекелін анықтаса, онда ISA 240 жалпы талаптарына қосымша, аудитор осындай байланысты Тараптың ұйыммен тікелей немесе жанама түрде болуы мүмкін Іскерлік қатынастар туралы түсінік алу және басқа да тиісті процедураларды жүргізу қажеттілігін анықтау үшін келесі аудиторлық процедураларды орындай алады мәні бойынша аудит:
- Басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен сұраулар мен әңгімелер.
 - Байланысты тараптың сұраулары.
 - Байланысты тараппен маңызды шарттарды тексеру.
 - Тиісті зерттеулер жүргізу, мысалы, Интернетті немесе сыртқы іскерлік ақпараттың арнайы дерекқорларын пайдалану.
 - Егер бар болса, бұзушылықтар туралы есеп беретін қызметкерлердің есептерін зерттеу.
- A34. Аудиторлық тәуекелді бағалау процедураларының нәтижелеріне байланысты аудитор байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды бақылау құралдарын сынамай-ақ аудиторлық дәлелдемелер алуды орынды деп санауы мүмкін. Алайда, кейбір жағдайларда тиісті тараптармен қатынастар мен операцияларға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қатысты мәні бойынша аудиторлық процедуралар арқылы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу мүмкін болмауы мүмкін. Мысалы, егер ұйым мен оның құрамына кіретін ұйымдар арасында көптеген ішкі операциялар жасалса және осы операциялар туралы ақпараттың едәуір бөлігі интеграцияланған жүйеде электронды түрде басталса, тіркелсе, өңделсе немесе ұсынылса, аудитор тиімді аудиторлық процедураларды әзірлеу мүмкін емес деп шешуі мүмкін. өздері айтарлықтай бұрмалану қаупін азайтуға мүмкіндік береді, осы операциялармен байланысты, қолайлы төмен деңгейге дейін. Бұл жағдайда бақылау құралдарының тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерін алу туралы ISA 330 талабын орындау үшін аудитор байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды есепке алуда көріністің толықтығы мен дәлдігін бақылау²⁵ құралдарын тексеруі тиіс.

Бұрын анықталмаған немесе жарияланбаған байланысты тараптарды немесе олармен жасалатын ірі мәмілелерді сәйкестендіру

Өзара іс-қимыл жөніндегі топқа туыс тараптар туралы жаңа ақпаратты беру (Сілтеме: 22(а) тармақ)

- A35. Аудит жөніндегі топтың басқа мүшелерін жаңадан анықталған байланысты тараптар туралы дереу хабардар ету оларға бұл ақпарат тәуекелдерді бағалау процедураларының нәтижелері мен қорытындыларына, оның ішінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін қайта бағалау қажеттілігіне әсер ететінін анықтауға көмектеседі.

Жаңа анықталған байланысты тараптарға немесе байланысты тараптармен жасалатын ірі мәмілелерге қатысты негізгі процедуралар (Сілтеме: 22(с) - тармақ)

- A36. Аудитор жаңадан анықталған байланысты тараптарға немесе байланысты тараптармен маңызды операцияларға қатысты орындай алатын процедуралардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Ұйымның жаңадан анықталған байланысты тараптармен қарым-қатынасының сипаты туралы анықтама беру, оның ішінде (егер бұл орынды болса және заңмен, нормативтік актілермен немесе этикалық ережелермен тыйым салынбаса) ұйым туралы және оның қызметі туралы айтарлықтай білімі бар деп болжанатын ұйымнан тыс тараптарға анықтама беру, мысалы, заң кеңесшілерінде, бас агенттерде, бас өкілдерде, кеңесшілерде, кепілгерлер немесе басқа жақын іскери серіктестер.
- Жаңадан анықталған байланысты тараптармен операциялар бойынша бухгалтерлік жазбаларға талдау жүргізу. Мұндай талдауды компьютерлік аудит әдістерін қолдану арқылы жеңілдетуге болады.
- Байланысты тараптармен жаңадан анықталған операциялардың шарттарын талдау және олардың қолданыстағы қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес есепте және ақпаратты ашуда дұрыс көрсетілуін бағалау.

Басшылықтың ақпаратты қасақана ашпауы (Сілтеме: 22(е) тармақ)

- A37. ISA 240 қаржылық есептілік аудитіндегі алаяқтық әрекеттер үшін аудитордың жауапкершілігіне қатысты талаптар мен нұсқаулар басшылық аудиторға байланысты тараптармен қарым-қатынастар немесе байланысты тараптармен Елеулі операциялар туралы ақпаратты әдейі ашпағаны анықталған кезде өзекті болады. Аудитор сонымен қатар

²⁵ ISA 330, 8 (b) тармағы

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

басшылықтың аудитордың сұрауларына жауаптарының дұрыстығын және басшылықтың аудиторға берген өтініштерін қайта бағалау қажеттілігін қарастыруы мүмкін.

Ұйымның әдеттегі іскерлік тәжірибесінен тыс байланысты тараптармен анықталған ірі мәмілелер

Маңызды байланысты тараптармен мәмілелердің іскерлік негіздемесін бағалау (Сілтеме: 23-тармақ)

A38. Байланысты тараптармен ұйымның әдеттегі қызметінен тыс маңызды мәміленің экономикалық негіздемесін бағалау кезінде аудитор мыналарды қарастыруы мүмкін:

- Мәміле:
 - Мәміле тым күрделі ме (мысалы, шоғырландырылған топ шеңберінде бірнеше байланысты тараптар қатыса алады).
 - Оның әдеттен тыс шарттары бар ма, мысалы, әдеттен тыс бағалар, пайыздық мөлшерлемелер, кепілдіктер және өтеу мерзімі.
 - Оның болуының айқын логикалық себебі жоқ.
 - Бұрын анықталмаған байланысты тараптарды қамтиды.
 - Ол ерекше түрде жүзеге асырылады.
- Басшылық басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен мұндай операцияны есепке алудың сипаты мен тәртібін талқылады ма?
- Басшылық мәміленің экономикалық аспектілеріне дұрыс назар аударудың орнына нақты есепке алу әдісіне назар аударма ма?
- Егер басшылықтың түсіндірмелері байланысты тараппен жасалған мәміле шарттарына айтарлықтай сәйкес келмесе, ISA 500²⁶ аудитор басшылықтың басқа да маңызды мәселелер бойынша түсініктемелері мен мәлімдемелерінің сенімділігін қарастыруды талап етеді.

A39. Аудитор сондай-ақ мұндай мәміленің экономикалық негіздемесін байланысты тарап тұрғысынан түсінуге тырысуы мүмкін, өйткені бұл аудиторға мәміленің экономикалық шындығын және оны жасасу себептерін жақсы түсінуге көмектеседі. Байланысты тарап тарапынан оның қызметінің сипатына сәйкес келмейтін мәміленің іскерлік негіздемесі алаяқтықтың тәуекел факторы болуы мүмкін.

Байланысты тараптармен мәмілелерді шешу және бекіту (23(b) - тармақты қара)

A40. Басшылықтың, басқаруға жауапты тұлғалардың немесе акционерлердің санкциясы мен мақұлдауы, жағдайға, ұйымның әдеттегі қызмет шеңберінен тыс байланысты тараптармен жүргізілетін елеулі операцияларға байланысты, олардың ұйымдағы тиісті деңгейлерде жүзеге асырылатындығының және олардың шарттары мен ережелерінің қаржылық есептілікте тиісті түрде көрсетілгендігінің аудиторлық дәлелі бола алады. қаржылық есептілікте тиісті түрде көрсетілген. Басшылықпен немесе жауапкершілік жүктелген тұлғалармен талқылауға негізделген ақылға қонымды түсініктемелер болмаған кезде мұндай рұқсат пен мақұлдаудың нысанасы болмаған мұндай операциялардың болуы алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудиторға ұқсас сипаттағы басқа операцияларға қырағылық таныту қажет болуы мүмкін. Алайда, алаяқтық әрекеттердің салдарынан елеулі бұрмалану қаупінің жоқтығын анықтау үшін тек рұқсат пен мақұлдау жеткіліксіз болуы мүмкін, өйткені егер байланысты тараптар арасында сөз байласу орын алса немесе ұйым байланысты Тараптың басым ықпалында болса, рұқсат пен мақұлдау тиімсіз болуы мүмкін.

Шағын бизнеске қатысты ойлар

A41. Шағын ұйымда үлкен ұйымда болуы мүмкін өкілеттік пен мақұлдаудың әртүрлі деңгейлерімен қамтамасыз етілген бақылау құралдары болмауы мүмкін. Тиісінше, кішігірім ұйымның аудитін жүргізу кезінде аудитор ұйымның әдеттегі қызметінен тыс байланысты тараптармен жүргізілетін елеулі операциялардың дұрыстығына қатысты аудиторлық дәлелдемелер алу үшін өкілеттіктер мен мақұлдауларға аз дәрежеде сене алады. Оның орнына аудитор басқа аудиторлық процедураларды қарастыруы мүмкін, мысалы, тиісті құжаттаманы тексеру, байланысты тараптармен операциялардың белгілі бір аспектілерін растау немесе меншік иесі-менеджердің осы операцияларға қатысуын бақылау.

Байланысты тараптармен мәмілелер тәуелсіз тараптар арасындағы мәміле шарттарына баламалы шарттарда жүзеге асырылды деген мәлімдемелер (Сілтеме: 24-тармақ)

A42. Байланысты тараптармен жасалған мәміле бағасының нарықтық шарттармен жасалған ұқсас мәміленің бағасымен қалай салыстырылатындығы туралы аудиторлық дәлелдер оңай қол жетімді болуы мүмкін болса да, әдетте

²⁶ ISA 500, Аудиторлық дәлелдемелер, 11-тармақ.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

аудитордың мәміленің барлық басқа аспектілері нарықтық шарттармен жасалған мәмілеге сәйкес келетіндігі туралы аудиторлық дәлелдер алу мүмкіндігін шектейтін практикалық қиындықтар бар. Мысалы, аудитор байланысты тараппен мәміленің нарықтық бағамен жасалғанын растай алса да, іс жүзінде мәміленің басқа шарттары (мысалы, несиелік шарттары, шартты міндеттемелер және нақты сыйақылар) әдетте тәуелсіз тараптар арасында келісілгенге тең екенін растау мүмкін болмауы мүмкін.

Тиісінше, байланысты тараптармен мәміле тәуелсіз тараптар арасындағы мәміледе басым болатын шарттармен жасалған деген басшылықтың пікірін айтарлықтай бұрмалау қаупі бар.

A43. Қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан байланысты тараптармен мәміле нарықтық шарттарда жасалған мәміледе басым болатын шарттарға баламалы шарттарда жасалды деген пікірді негіздеуді талап етеді. Басшылықтың осы мәлімдемені растауы мыналарды қамтуы мүмкін, бірақ олармен шектелмейді:

- Мәміле шарттарын байланысты тараппен бір немесе бірнеше байланысты емес тараптармен бірдей немесе ұқсас мәміле шарттарымен салыстыру.
- Әділ құнды анықтау және мәміленің нарықтық шарттарын растау үшін сыртқы сарапшыны тарту.
- Мәміле шарттарын ашық нарықтағы іс жүзінде ұқсас мәмілелердің белгілі нарықтық шарттарымен салыстыру.

A44. Басшылықтың осы мәлімдеменің дұрыстығын бағалауы келесі әрекеттердің біреуін немесе бірнешеуін қамтуы мүмкін:

- Осы мәлімдемені негіздеу үшін басшылық қолданатын процестің барабарлығын қарастыру.
- Осы мәлімдемені растайтын ішкі немесе сыртқы деректердің көзін тексеру және осы деректердің дәлдігіне, толықтығына және өзектілігіне тестілеу.
- Бекітудің негізінде жатқан елеулі жорамалдардың негізділігін бағалау.

A45. Кейбір қаржылық есептілік жүйелері нарықтық жағдайда жүзеге асырылмайтын байланысты тараптармен операциялар туралы ақпаратты ашуды талап етеді. Мұндай жағдайларда, егер басшылық қаржылық есептілікте байланысты тараптармен операциялар туралы ақпаратты ашпаса, операция нарықтық шарттардағы мәмілелер кезінде болатын шарттарға баламалы шарттарда жүргізілді деген жасырын мәлімдеме туындауы мүмкін.

Қауымдасқан тараптармен қатынастар мен мәмілелер туралы ақпаратты есепке алуды және ашуды бағалау

Тараптар туралы ақпаратты ашуды бағалау (Сілтеме: 25-тармақ)

A46. ISA 450 бұрмаланудың маңыздылығын бағалау кезінде аудитор бұрмаланудың мөлшері мен сипатын да, оған жол берілген нақты жағдайларды да ескеруді талап етеді.²⁷ қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін операцияның маңыздылығы операцияның көрсетілген сомасына ғана емес, сонымен бірге байланысты тараптармен қарым-қатынас сипаты сияқты басқа да маңызды факторларға байланысты болуы мүмкін.

Байланысты тараптың ашылатын ақпаратын бағалау (Сілтеме: 25(а) тармақ)

A47. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі белгілеген ақпаратты ашуға қойылатын талаптар контекстінде байланысты тараптар туралы ақпаратты ашуды бағалау ұйымның байланысты тараптармен қарым-қатынасы мен операцияларының фактілері мен мән-жайлары тиісті түрде жалпыланған және ақпаратты ашу түсінікті болатындай етіп ұсынылған-берілмегендігі туралы мәселені қарауды білдіреді. Байланысты тараптармен операциялар туралы ақпаратты ашу түсініксіз болуы мүмкін, егер:

- (а) Экономикалық негіздеме және операциялардың қаржылық есептілікке әсері түсініксіз немесе дұрыс көрсетілмеген; немесе
- (б) Мәмілелердің мәнін түсіну үшін қажетті мәмілелердің маңызды шарттары, ережелері немесе басқа да маңызды элементтері толық ашылмаған болса.

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 26 тармақ)

A48. Басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардан жазбаша куәліктер алу орынды болуы мүмкін жағдайларға мыналар жатады:

- Олар (а) қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін немесе (б) басшылыққа әсер ететін байланысты тараптармен белгілі бір операцияларды мақұлдаған кезде.
- Егер олар аудиторға байланысты тараптармен кейбір операциялардың егжей-тегжейлері туралы нақты ауызша мәлімдеме жасаса.

²⁷ ISA450, *Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау*, 11(а) - тармақ. 450 ISA A21-тармақтыда бұрмалауды бағалауға әсер етуі мүмкін жағдайларға қатысты нұсқаулар берілген.

БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

- Егер олар байланысты тарапқа немесе байланысты тараппен мәмілеге қаржылық немесе басқа мүдделі болса.

A49. Аудитор сонымен қатар басшылықтың кейбір талаптарына қатысты жазбаша кепілдіктер алу туралы шешім қабылдауы мүмкін, мысалы, байланысты тараптармен жасалған кейбір операциялар ашылмаған жанама келісімдермен байланысты емес.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс (Сілтеме: 27-тармақ)

A50. Аудит барысында туындайтын және ұйымның байланысты тараптарына қатысты маңызды мәселелер туралы есеп беру аудиторға осы мәселелердің сипаты мен шешілуіне қатысты басқаруға жауапты тұлғалармен ортақ түсіністікке қол жеткізуге көмектеседі. Байланысты тараптарға қатысты маңызды мәселелердің мысалдары:

- Басшылықтың аудиторға байланысты тараптар немесе байланысты тараптармен жүргізілетін елеулі операциялар туралы ақпаратты жария етпеуі (қасақана немесе қасақана емес), бұл басқаруға жауапты тұлғаларға байланысты тараптармен бұрын білмеген елеулі қатынастар мен операциялар туралы ескертуі мүмкін.
- Тиісті санкцияланбаған және мақұлданбаған, алаяқтыққа күдік тудыруы мүмкін байланысты тараптармен маңызды операцияларды анықтау.
- Қолданыстағы қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес байланысты тараптармен елеулі операциялар туралы ақпаратты есепке алуға және ашуға қатысты басшылықпен келіспеушіліктер.
- Байланысты тараптармен операциялардың белгілі бір түрлеріне тыйым салатын немесе шектейтін қолданыстағы заңнаманың талаптарын сақтамау.
- Ұйым басқаратын тарапты анықтаудағы қиындықтар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 560

ЕСЕПТІ КҮННЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	2
Күшіне ену күні	3
Мақсаттары	4
Анықтамалар	5
Талаптар	
Қаржылық тізімдемелерді ұсынған күн мен аудитордың баяндамасын ұсынған күн арасындағы кезеңде болған оқиғалар	6-9
Аудитор баяндаманы ұсынған күннен кейін, бірақ қаржылық тізімдемелерді шығарған күнге дейін аудиторға белгілі болатын фактілер	10-13
Аудитор қаржылық есептерді жариялағаннан кейін белгілі болған фактілер	14-17
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
ISA қолданылу аясы	A1
Анықтамалар	A2-A5
Қаржылық тізімдемелерді ұсынған күн мен аудитордың баяндамасын ұсынған күн арасындағы кезеңде болған оқиғалар	A6-A10
Аудитор баяндаманы ұсынған күннен кейін, бірақ қаржылық тізімдемелерді шығарған күнге дейін аудиторға белгілі болатын фактілер	A11-A17
Аудитор қаржылық есептерді жариялағаннан кейін белгілі болған фактілер	A18-A20

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 560 *Есепті күннен кейінгі оқиғаларды ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы керек.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудиті кезінде есепті күннен кейінгі оқиғалар үшін аудитордың жауапкершілігіне арналған. Онда аудитордың аудиторлық қорытынды күнінен кейін алынған өзге де ақпаратқа қатысты міндеттеріне байланысты мәселелер қаралмайды, олар ISA 720 (Қайта қаралған)¹ қаралады Алайда, мұндай басқа ақпарат осы ISA қолдану аясына кіретін аудиторлық қорытынды күнінен кейін болған оқиғаны анықтай алады. (Сілтеме: A1-тармақ)

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

2. Қаржылық есептілікке қаржылық есептілік жасалған күннен кейін болған кейбір оқиғалар әсер етуі мүмкін. Көптеген қаржылық есеп беру жүйелері мұндай оқиғаларды арнайы қарастырады.² Мұндай қаржылық есеп беру жүйелері әдетте оқиғалардың екі түрін ажыратады:

- (a) Қаржылық есептілікті жасау күнінде болған жағдайлар туралы куәландыратын оқиғалар; және
- (b) Қаржылық есептілік жасалған күннен кейін туындаған жағдайлар туралы куәландыратын оқиғалар.

ISA 700 аудиторлық қорытындының күні оқырманға аудитор осы күнге дейін болған оқиғалар мен операциялардың салдарын қарастырғанын хабарлайды.³

Күшіне енген күні

3. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсаттары

4. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Қаржылық есептілікті жасау күні мен қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды талап ететін аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде болған оқиғалар қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес тиісті қаржылық есептілікте көрсетілгені туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу; және
 - (b) Аудиторлық қорытындыдан кейін аудиторға белгілі болған фактілерге тиісті түрде жауап беру, егер олар сол кезде аудиторға белгілі болса, аудиторды аудиторлық қорытындыға өзгерістер енгізуге итермелеуі мүмкін.

Анықтамалар

- 5 ISA мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Қаржылық есептілікті әзірлеу күні – Қаржылық есептілікте көрсетілген соңғы кезеңнің аяқталған күні.
 - (b) Қаржылық есептілікті шығаруға бекіту күні – Қаржылық есептіліктің құрамына кіретін барлық есептер, оның ішінде тиісті ескертпелер дайындалған және қажетті өкілеттіктері бар тұлғалар осы қаржылық есептілік үшін өздеріне жауапкершілік алғандығын растаған күн. (Сілтеме: A2-тармақ)
 - (c) Аудиторлық қорытындының күні – Аудитор өзінің қаржылық есептілік туралы қорытындысын ISA 700 сәйкес мерзімі көрсетілетін күні. (Сілтеме: A3-тармақ)
 - (d) Қаржылық есептілікті шығару күні - Үшінші тұлғалар аудиторлық қорытындымен және аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен танысуға мүмкіндік алатын күн. (Сілтеме: A4 - A5 тармақтар)
 - (e) Есепті күннен кейінгі оқиғалар – Есепті күн мен аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде орын алған оқиғалар, сондай-ақ аудиторлық қорытынды күнінен кейін аудиторға белгілі болған фактілер.

Талаптар

Қаржылық тізімдемелерді ұсынған күн мен аудитордың баяндамасын ұсынған күн арасындағы кезеңде болған оқиғалар

- 6 Аудитор қаржылық есептілікті жасау күні мен қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды талап ететін аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде болған барлық оқиғалардың анықталғандығы туралы жеткілікті тиісті

¹ ISA 720 (Қайта қаралған), *Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері*

² Мысалы, «Есепті кезеңнен кейінгі оқиғалар» халықаралық қаржылық есептілік стандарты (IAS) 10 қаржылық есептілікті жасау күні («Есепті кезеңнің соңы» IAS деп аталады) мен қаржылық есептілік шығарылымға бекітілген күн арасында болатын қолайлы және қолайсыз оқиғаларды көрсетуге арналған.

³ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*, 10-15 - тармақтар

ЕСЕПТІ КҮННЕН KEЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

аудиторлық дәлелдер алуға бағытталған аудиторлық процедураларды орындауы керек. Бұл ретте аудитор бұрын қолданылған аудиторлық процедуралар қанағаттанарлық нәтижелер берген мәселелер бойынша қосымша аудиторлық процедураларды жүргізеді деп болжанбайды. (Сілтеме: А6-тармақ)

- 7 Аудитор 6-тармақта көзделген процедураларды қаржылық есептілік жасалған күннен бастап аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейінгі немесе осы күнге мүмкіндігінше жақын кезеңді қамтитындай етіп орындауы тиіс. Аудитор осындай процедуралардың сипаты мен көлемін анықтау кезінде аудиторлық тәуекелді бағалауды ескеруі керек, оған мыналар кіруі керек: (А7 - А8 тармақтар)
- (a) Есепті күннен кейін оқиғаларды сәйкестендіруді қамтамасыз ету үшін басшылық белгілеген процедуралар туралы түсінік алу.
 - (b) Басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін оқиғалардың есепті күннен кейін болған-болмағаны туралы сұрау салу.
 - (c) Қаржылық есептілік жасалған күннен кейін өткізілген меншік иелерінің, басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың жиналыстарының хаттамаларымен (егер бар болса) танысу және хаттамалары әлі дайын емес осындай жиналыстарда талқыланған мәселелерді анықтау.
 - (d) Егер бар болса, ұйымның соңғы аралық қаржылық есептілігімен танысу.
- 8 Егер 6 және 7-тармақтарда орындалған процедуралардың нәтижесінде аудитор қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды талап ететін оқиғаларды анықтаса, ол әрбір осындай оқиғаның қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікте көрсетілгенін анықтауы керек.

Жазбаша өтініштер

- 9 Аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда ISA 580⁴ сәйкес басқаруға жауапты тұлғалардан қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі түзетуді немесе ашуды қажет ететін қаржылық есептілік жасалған күннен кейінгі барлық оқиғалар түзетілгені немесе ашылғаны туралы жазбаша куәлік алуы керек.

Аудитор баяндаманы ұсынған күннен кейін, бірақ қаржылық тізімдемелерді шығарған күнге дейін аудиторға белгілі болатын фактілер

- 10 Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін қаржылық есептілікке қатысты қандай да бір аудиторлық процедураларды орындауға міндетті емес. Алайда, егер аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін, бірақ қаржылық есептілік шыққан күнге дейін аудитор аудиторлық қорытынды жасалған кезде аудиторға белгілі болса, аудиторды тиісті мәлімдеме жасауға мәжбүр ететін фактіні білсе, аудитор бұл туралы хабарлауы керек: (Сілтеме: А11-А12 - тармақтар)
- (a) Бұл мәселені басшылықпен және қажет болған жағдайда басшылық жүктелген тұлғалармен талқылау;
 - (b) Қаржылық есептілікке өзгерістер енгізу қажеттілігін анықтаңыз және қажет болған жағдайда,
 - (c) Басшылық бұл мәселені қаржылық есептілікте қалай көрсетуге ниетті екенін сұрау.
- 11 Егер басшылық қаржылық есептілікке түзетулер енгізсе, аудитор:
- (a) Өзгеріске жауап беру үшін осы жағдайларда қажет аудиторлық процедураларды орындау.
 - (b) 12-тармақта сипатталған мән-жайларды қоспағанда:
 - (i) 6 және 7-тармақтарда көрсетілген аудиторлық процедураларды жаңа аудиторлық қорытындының күніне дейін ұзарту; және
 - (ii) Өзгертілген қаржылық есептілік бойынша жаңа аудиторлық қорытынды беру. Жаңа аудиторлық қорытынды өзгертілген қаржылық есептілік бекітілген күннен ерте болмауға тиіс.
- 12 Егер заңнама, нормативтік актілер немесе қаржылық есептілік жүйесі басшылыққа қайта есептеуді кейінгі оқиғаның немесе қайта есептеуді тудырған оқиғалардың ықпалымен шектеуге тыйым салмаса, ал қаржылық есептілікті бекітуге жауапты тұлғаларға осы қайта есептеумен өзінің бекітілуін шектеуге тыйым салынбаса, аудиторға 11(b)(i) тармағында көзделген кейінгі оқиғалардың аудит процедураларын осы қайта есептеумен шектеуге рұқсат етіледі. Мұндай жағдайларда аудитор не керек:
- (a) Осы өзгеріспен шектелген қосымша күнді қоса отырып, аудиторлық қорытындыға өзгерістер енгізу, сол арқылы кейінгі оқиғаларды тексеру жөніндегі аудиторлық процедуралар қаржылық есептілікке тиісті ескертпеде сипатталған қаржылық есептілікті өзгертумен ғана шектелетінін көрсету; не (Сілтеме: А13-тармақ)

⁴ ISA 580, *Жазбаша мәлімдемелер*

ЕСЕПТІ КҮННЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

- (b) «Мәселелерге ерекше назар аудару» немесе «Өзге де мәселелер» тармағында⁵ аудитордың есепті күннен кейінгі оқиғаларға қатысты процедуралары тиісті ескертпеде сипатталған қаржылық есептілікті модификациялаумен ғана шектелетіні хабарланатын өтінішті қамтитын жаңа немесе өзгертілген аудиторлық қорытынды беру.
- 13 Кейбір елдерде заңнама, ережелер немесе қаржылық есептілік жүйесі басшылықтан қайта есептелген қаржылық есептілікті шығаруды талап етпеуі мүмкін, сәйкесінше аудитор өзгертілген немесе жаңа аудиторлық қорытынды шығаруға міндетті емес. Алайда, егер басшылық аудитордың пікірінше, оны қайта есептеу керек болған жағдайда қаржылық есептілікті қайта есептемесе, онда аудиторлық қорытынды өзгертілуі керек: (Сілтеме: A14 - A15 тармақтар)
- (a) Егер аудиторлық қорытынды ұйымға әлі берілмеген болса, онда аудитор ISA 705 (Қайта қаралған)⁶ сәйкес пікірді өзгертіп, содан кейін аудиторлық қорытынды шығаруы керек; немесе
- (b) Егер аудиторлық қорытынды ұйымға берілген болса, онда аудитор басшылыққа хабарлауы керек, ал егер ұйымды басқаруға басшылық үшін жауапкершілік жүктелген барлық тұлғалар қатыспаса, онда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларға қаржылық есептілік қажетті өзгерістер енгізілгенге дейін үшінші тұлғаларға берілмеуі керек. Егер кейіннен қаржылық есептілік қажетті өзгертулерсіз шығарылса, аудитор аудиторлық қорытындыға деген сенімнің алдын алу үшін тиісті қадамдар жасауы керек. (Сілтеме: A16 - A17 тармақтар)

Аудитор қаржылық есептерді жариялағаннан кейін белгілі болған фактілер

- 14 Қаржылық есептілік шыққаннан кейін аудитор осы қаржылық есептілікке қатысты қандай да бір аудиторлық процедураларды орындауға міндетті емес. Алайда, егер қаржылық есептілікті шығарғаннан кейін аудитор аудиторлық қорытындыны дайындау кезінде аудиторға белгілі болса, оны аудиторлық қорытындыны өзгертуге мәжбүр етуі мүмкін фактіні білсе, аудитор:
- (a) Бұл мәселені басшылықпен және қажет болған жағдайда басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалармен талқылау;
- (b) Қаржылық есептілікті өзгерту қажет пе, жоқ па, соны анықтаңыз; егер солай болса, онда
- (c) Басшылық бұл мәселені қаржылық есептілікте қалай көрсетуге ниетті екенін сұрау. (Сілтеме: A18-тармақ)
- 15 Егер басшылық қаржылық есептілікке өзгерістер енгізсе, аудитор: (Сілтеме: A19 тармақ)
- (a) Осы жағдайларда сәйкес келетін модификацияға қатысты аудиторлық процедураларды орындау
- (b) Бұрын шығарылған қаржылық есептіліктің және ол бойынша аудиторлық қорытындының барлық алушыларының қалыптасқан жағдай туралы хабардар болуын қамтамасыз ету үшін басшылықтың қабылдаған іс-әрекеттерін талдау.
- (c) 12-тармақта сипатталған мән-жайларды қоспағанда:
- (i) 6 және 7-тармақтарда көрсетілген аудиторлық процедураларды жаңа аудиторлық қорытындының күніне дейін ұзарту және жаңа аудиторлық қорытындыны өзгертілген қаржылық есептілікті бекіту күнінен ерте емес мерзімге белгілеу; және
- (ii) қайта есептелген қаржылық есептілік бойынша жаңа аудиторлық қорытынды шығару.
- (d) 12-тармақта көрсетілген мән-жайлар қолданылған жағдайда аудиторлық қорытындыға өзгерістер енгізілуі немесе 12-тармаққа сәйкес жаңа аудиторлық қорытынды шығарылуы тиіс.
- 16 Жаңа немесе өзгертілген аудиторлық қорытындыда аудитор бұрын шығарылған қаржылық есептілікті және аудитордың алдыңғы қорытындысын қайта есептеу себебін неғұрлым егжей-тегжейлі қарастыратын қаржылық есептілікке ескертпеге сілтеме жасай отырып, «Мәселеге ерекше назар аудару» немесе «Өзге де мәселелер» тармағын қамтуы тиіс.
- 17 Егер басшылық бұрын шығарылған қаржылық есептіліктің барлық алушыларына қалыптасқан жағдай туралы хабарлау және аудитордың пікірінше, оны өзгерту қажет болған жағдайда қаржылық есептілікті өзгертпеу үшін қажетті шаралар қолданбаса, аудитор басшылықты хабардар етуі керек және егер ұйымды⁷ басқаруға жауапкершілік жүктелген барлық тұлғалар қатыспаса басшылық, басшылық үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар, аудитор болашақта аудиторлық қорытындыға деген сенімнің алдын алуға тырысады. Егер мұндай хабарламаға қарамастан, басшылық немесе жауапты тұлғалар мұндай қажетті қадамдарды жасамаса, аудитор аудиторлық қорытындыға болашақ сенімнің алдын алу үшін тиісті қадамдар жасауы керек. (A20-тармақ).

* * *

⁵ ISA 706 (Қайта қаралған), «Маңызды жағдайлар» және «Аудиторлық қорытындыдағы басқа мәліметтер» бөлімдері

⁶ ISA 705 (Қайта қаралған), Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір

⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс, 13-тармақ.

ЕСЕПТІ КҮННЕН KEЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (1-тармақ)

A1. Егер қаржылық есептілік шығарылғаннан кейін аудиттелген қаржылық есептілік басқа құжаттарға енгізілсе (ISA 720 жататын жылдық есептерден басқа жылдық құжаттардан басқа (қайта қаралған)), аудитор келесі оқиғаларға байланысты қосымша міндеттерге ие болуы мүмкін, мысалы, аудитор ұсынысқа қатысты заңнамалық немесе нормативтік талаптарды ескеруі керек бағалы қағаздар қоғамға ұсынылатын юрисдикциялардағы қоғамның бағалы қағаздары. Мысалы, аудитор бағалы қағаздарды орналастыру туралы түпкілікті құжат жасалған күнге дейін қосымша процедураларды орындауы қажет болуы мүмкін. Мұндай процедуралар бағалы қағаздарды орналастыру туралы түпкілікті құжат күшіне енген күнге дейін немесе оған жақын 6 және 7-тармақтарда көрсетілген процедураларды, сондай-ақ аудитор байланысты қаржылық ақпараттың құжатындағы басқа ақпараттың сәйкестігін бағалау үшін бағалы қағаздарды орналастыру туралы құжатпен танысуды қамтуы мүмкін.⁸

Анықтамалар

Қаржылық тізімдемелерді бекіту күні (Сілтеме: 5(b) - тармақ)

A2. Кейбір юрисдикцияларда заңнама немесе ережелер қаржылық есептілік, оның ішінде ескертпелер қаржылық болды деген қорытындыға жауап беретін және талап етілетін бекіту процесін белгілейтін тұлғаларды немесе органдарды (мысалы, басшылық немесе басқаруға жауапты) анықтайды. Басқа юрисдикцияларда бекіту процесі заңмен немесе нормативтік актімен белгіленбеген және ұйым өзінің басқару және басқару құрылымдарына сәйкес қаржылық есептілікті және қаржылық есептілікті ескере отырып, қаржылық есептілікті дайындау мен бекітудің өзіндік процедураларын орындайды. Кейбір юрисдикциялар басшылықтың қаржылық есептілікті түпкілікті мақұлдауын талап етеді. Бұл юрисдикцияларда акционерлердің түпкілікті мақұлдауы аудитордың қаржылық есептілік туралы пікіріне негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынды деген қорытындыға келуі үшін талап етілмейді. алынды. ISA мақсаттары үшін қаржылық есептілікті мақұлдау күні билік қаржылық есептілікті құрайтын барлық қаржылық есептіліктің, соның ішінде тиісті ескертулердің дайындалғанын және танылған беделге ие тұлғалар осы қаржылық есептілікке жауапты екенін мәлімдеген күндердің ертерек күні болып табылады.

Аудиторлық қорытындының күні (Сілтеме: 5 (c) тармақ)

A3. Аудиторлық қорытынды аудитордың қаржылық есептілік туралы өз пікірін білдіре алатын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алған күнінен ерте емес, оның ішінде тиісті ескертулерді қоса алғанда, қаржылық есептілікті құрайтын барлық қаржылық есептіліктің дайындалғанын және танылған өкілеттіктері бар тұлғалардың қаржылық есептілікке қабылдағанын растағанын дәлелдеуге тиіс.⁹ Осы қаржылық есептілік үшін жауапкершілік. Демек, аудиторлық қорытындыны жасау күні 5(b) тармағында анықталғандай қаржылық есептілікті бекіту күнінен ерте болуы мүмкін емес. Әкімшілік себептерге байланысты 5(c) тармағында анықталғандай аудиторлық қорытындының жасалған күні мен ұйымға аудиторлық қорытындының берілген күні арасында біраз уақыт өтуі мүмкін.

Қаржылық тізімдемелердің жарияланған күні (Сілтеме: 5(d) - тармақ)

A4. Қаржылық есептіліктің шығарылған күні, әдетте, ұйымның нормативтік-құқықтық базасына байланысты. Кейбір жағдайларда қаржылық есептіліктің шығарылған күні оның реттеуші органға ұсынылған күні болуы мүмкін. Аудит жүргізілген қаржылық есептілікті аудиторлық қорытындысыз шығару мүмкін болмағандықтан, аудит жүргізілген қаржылық есептілікті шығару күні аудиторлық қорытындының күні немесе күнінен кейін ғана емес, сонымен қатар аудиторлық қорытындының ұйымға жеткізілген күні немесе күнінен кейін болуы керек.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A5. Мемлекеттік сектор жағдайында аудиттелген қаржылық есептілік пен ол бойынша аудиторлық қорытынды заң шығарушы органға ұсынылатын немесе өзгеше түрде жария етілетін күн қаржылық есептілікті шығару күні болып есептелуі мүмкін.

Есепті күн мен (аудиторлық қорытынды жасалған күн арасындағы кезеңде орын алған оқиғалар (6-9 тармақтар)

A6. Аудиторлық тәуекелді бағалауға байланысты 6-тармақта көзделген аудиторлық процедуралар қаржылық есептілікті жасау күні мен аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңде жасалған бухгалтерлік жазбаларды немесе операцияларды тексеруді немесе тестілеуді қамтитын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті процедураларды қамтуы мүмкін. 6 және 7-тармақтарда көзделген аудиторлық процедуралар аудитор есепті күннен кейінгі оқиғалар туралы дәлелдемелер алуға мүмкіндік беретін басқа мақсаттар үшін орындай алатын процедураларды толықтырады (мысалы, қаржылық есептілік күніндегі шоттардағы қалдықтар туралы аудиторлық

⁸ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, A53 - A54 тармақтар.

⁹ ISA 700, 41-тармақ. Кейбір жағдайларда заңдармен немесе ережелермен аудит аяқталуы керек қаржылық есептілікті дайындау процесінің бір сәтін анықтауға болады.

ЕСЕПТІ КҮННЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

дәлелдемелер алу үшін, мысалы, дебиторлық берешекті кейіннен алуға байланысты кесу процедуралары немесе процедуралар).

A7. 7-тармақта аудитор 6-тармаққа сәйкес орындауы тиіс есепті күннен кейінгі оқиғаларға байланысты кейбір процедуралар айқындалған. Алайда, аудитордың есепті күннен кейінгі оқиғаларға қатысты жүргізетін процедуралары қолда бар ақпаратқа және, атап айтқанда, қаржылық есептілік жасалған сәттен бастап бухгалтерлік жазбалардың қаншалықты толық дайындалғанына байланысты өзгеруі мүмкін. Егер бухгалтерлік есептілік өзекті болып табылмаса және тиісінше аралық қаржылық есептілік жасалмаса (ішкі және сыртқы мақсаттар үшін), басшылық жиналыстарының немесе басқаруға жауапты тұлғалардың хаттамалары жасалмаса, онда тиісті аудиторлық процедуралар қолда бар кітаптар мен жазбаларды, соның ішінде банктік үзінділерді тексеруден тұруы мүмкін. A8 тармақта аудитор осындай тексерулерді жүргізу кезінде қарастыруы мүмкін кейбір қосымша сұрақтардың мысалдары келтірілген.

A8. 7-тармақта көзделген аудиторлық процедураларға қосымша аудитор қажет және орынды деп санауы мүмкін:

- Қаржылық есептілік жасалған күннен кейінгі кезеңдер үшін ұйымның соңғы қолда бар бюджеттерімен, ақша қаражаттарының қозғалысы болжамдарымен және басшылықтың басқа да тиісті есептерімен танысу;
- Ұйымның заң кеңесшісінен сот и мен шағымдар туралы ақпарат сұрау, сондай-ақ алдыңғы ауызша немесе жазбаша өтініштерді кеңейту; немесе
- Есепті күннен кейінгі белгілі бір оқиғаларға қатысты жазбаша ұсыныстар басқа аудиторлық дәлелдемелерді растау және осылайша жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажет болуы мүмкін бе деген мәселені қарастыру.

Сұрау салу (Сілтеме: 7 (b) тармақ)

A9. Басшылыққа және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін және әсер етуі мүмкін есепті күннен кейінгі оқиғалар туралы сұрай отырып, аудитор алдын-ала немесе түпкілікті емес мәліметтер негізінде көрсетілген мақалалардың ағымдағы жай-күйі туралы сұрай алады және келесілерді нақты сұрай алады:

- Жаңа міндеттемелер, несиелер немесе кепілдіктер қабылданды ма.
- Активтерді сату немесе сатып алу жүзеге асырылды ма, жоқ па.
- Капиталды ұлғайту немесе жаңа акциялар немесе борыштық бағалы қағаздар шығару сияқты борыштық міндеттемелерді шығару болды ма; бірігу немесе тарату туралы келісім жасалды ма немесе жоспарланды ма.
- Мемлекет қандай да бір активтерді басып алды ма, әлде жойылды ма, мысалы, өрт немесе су тасқыны.
- Шартты міндеттемелерге қатысты қандай да бір өзгерістер болды ма.
- Ерекше бухгалтерлік түзетулер жасалды ма немесе жоспарланды ма.
- Қаржылық есептілікте қолданылатын есеп саясатының дұрыстығына күмән келтіретін оқиғалар болды ма немесе болуы мүмкін бе, мысалы, егер мұндай оқиғалар қызметтің үздіксіздігі туралы болжамның дұрыстығына күмән келтірсе.
- Қаржылық есептілікте жасалған бағаларды немесе резервтерді бағалауға қатысты қандай да бір оқиғалар болды ма.
- Активтерді өтеу мүмкіндігіне қатысты қандай да бір оқиғалар болды ма.

Хаттамалармен танысу (Сілтеме: 7 (c) тармақ)

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A10. Мемлекеттік секторда аудитор тиісті заңнамалық процедуралар туралы ресми есептермен танысып, ресми есептер әлі қол жетімді емес талқылаулар барысында қозғалған мәселелерді сұрай алады.

Аудитор баяндаманы ұсынған күннен кейін, бірақ қаржылық тізімдемелерді шығарған күнге дейін аудиторға белгілі болатын фактілер

Аудитордың баяндамасы ұсынылған күннен кейін алынған басқа ақпараттың салдары (Сілтеме: 10-тармақты қара)

A11. Аудитор қаржылық есептілікке қатысты аудиторлық процедураларды аудиторлық қорытындыдан кейін, бірақ қаржылық есептілік шығарылған күнге дейін орындауға міндетті емес, ISA 720 (Қайта қаралған) аудиторлық қорытындының күнінен кейін алынған, бірақ қаржылық есептілік шығарылған күнге дейін алынған өзге де ақпаратты қамтуы мүмкін аудиторлық қорытындының күнінен кейін алынған өзге де ақпаратқа қатысты талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

ЕСЕПТІ КҮННЕН KEЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

Басшылықтың аудитор алдындағы жауапкершілігі (Сілтеме: 10-тармақ)

A12. ISA 210 түсіндіргендей, аудиторлық тапсырманың шарттары басшылықтың аудиторға қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін және аудиторлық қорытындының күні мен қаржылық есептіліктің шығарылған күні арасындағы кезеңде басшылыққа белгілі болған фактілер туралы хабарлауға келісімін қамтиды.¹⁰

Екі күнді көрсету (12 (а) тармақты қара)

A13. Егер 12(а) - тармақта сипатталған жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындыны оған қосымша күнді қосу арқылы өзгертсе, онда өзгертілген аудиторлық қорытындының күні осы модификациямен, қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күнімен оны басшылық кейіннен өзгертілгенге дейін шектелуі тиіс, өйткені бұл күн оқырманға аудиторлық жұмыстың қашан аяқталғаны туралы хабарлайды бұл қаржылық есептілік. қаржылық есептілік аяқталды. Дегенмен, пайдаланушыларға осы күннен кейінгі аудиторлық процедуралар қаржылық есептілікті кейіннен қайта есептеуге байланысты осы күннен кейінгі процедуралармен шектелгенін хабарлау үшін аудиторлық қорытындыға қосымша күн кіреді. Төменде осындай қосымша күннің иллюстрациясы келтірілген:

[Аудиторлық қорытындының күні], Y ескертпесін қоспағанда (Y ескертпесінде сипатталған өзгеріспен шектелген процедуралардың аяқталу күні).

Басшылық тарапынан қаржылық ведомостарға түзетулердің болмауы (Сілтеме: 13-тармақ)

A14. Кейбір елдерде басшылық басшылықтан заңнамаға, ережелерге немесе қаржылық есептілік тұжырымдамасына сәйкес өзгертілген қаржылық есептілікті шығаруды талап етпеуі мүмкін. Бұл көбінесе келесі кезеңдегі қаржылық есептілікті шығару жақын болған жағдайларда, егер бұл есептілікте тиісті жария ету жасалса.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A15. Мемлекеттік секторда басшылық қаржылық есептілікті қайта қарамаған кезде 13-тармаққа сәйкес қабылданатын іс-әрекеттер қаржылық есептілікті пайдаланушыларды жеке хабардар етуді қамтуы мүмкін. келесі оқиғаның қаржылық есептілікке және аудиторлық қорытындыға әсері туралы есеп беру иерархиясындағы заң шығарушы органға немесе басқа тиісті органға жеке хабарлауды қамтуы мүмкін.

Аудитордың аудиторлық есепті пайдалануды болдырмауға бағытталған әрекеттері (Сілтеме: 13(b) - тармақ)

A16. Аудитор, егер олар басшылыққа қаржылық есептіліктің өзгертілмейтіндігі туралы хабарлаған болса да, қосымша заңды міндеттерге ие болуы мүмкін және басшылық бұған келіскен. қаржылық есептілік және басшылық бұл сұрауға келісті.

A17. Егер басшылық қаржылық есептілікті шығарса, аудитордың бұлай жасамау туралы кеңесіне қарамастан, аудитор оны үшінші тұлғаларға ұсынуы керек, содан кейін аудитордың қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға деген сенімін болдырмау жөніндегі әрекеттері аудитордың заңды құқықтары мен міндеттеріне байланысты болады. Тиісінше, аудитор заңгерлік кеңес алу үшін жүгінген жөн деп санауы мүмкін.

Аудитор қаржылық есептерді жариялағаннан кейін белгілі болған фактілер

Қаржылық ведомостар жарияланғаннан кейін алынған басқа ақпараттың салдары (Сілтеме: 14-тармақ)

A18. Аудитордың аудиторлық қорытынды күнінен кейін алынған өзге де ақпаратқа қатысты міндеттері ISA 720 (Қайта қаралған) қаралады. Аудитор қаржылық есептілікті шығарғаннан кейін қандай да бір процедураларды орындауға міндетті болмаса да, ISA720 (Қайта қаралған) аудиторлық қорытындыдан кейін алынған басқа ақпаратқа қатысты талаптар мен нұсқауларды қамтиды. аудиторлық қорытындыдан кейін алынған ақпарат.

Басшылық тарапынан қаржылық ведомостарға түзетулердің болмауы (Сілтеме: 15-тармақ)

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A19. Кейбір юрисдикцияларда мемлекеттік сектор ұйымдарына заңнамаға немесе ережелерге сәйкес қайта есептелген қаржылық есептілікті шығаруға тыйым салынуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитордың тиісті әрекеті заң шығарушы органға есеп беру болуы мүмкін.

Аудитордың аудиторлық есепті пайдалануды болдырмауға бағытталған әрекеттері (Сілтеме: 17-тармақ)

A20. Егер аудитор басшылық немесе жауапты тұлғалар ұйымның бұрын шығарылған қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытындыға деген сенімнің алдын алу үшін қажетті шараларды қабылдамады деп есептесе, аудитордың мұндай сенімнің алдын алу үшін шаралар қолданатыны туралы алдын ала хабарлағанына қарамастан, аудитордың әрекет ету тәртібі аудитордың заңды құқықтары мен міндеттеріне байланысты болады. Сондықтан аудитор заң көмегіне жүгінуді орынды деп санауы мүмкін.

¹⁰ ISA 210, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу, A24-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 570 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Ағымдағы операцияларды есепке алу базасы	2
Құрылымның жұмыс істейтін ұйым ретінде жұмысын жалғастыру қабілетін бағалау жауапкершілігі	3-7
Күшіне ену күні	8
Анықтамалар	9
Талаптар	
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	10-11
Басшылықтың орындаған бағасын қарау	12-14
Басшылықты бағалаудан кейінгі кезең	15
Оқиғалар немесе шарттар анықталған кезде қосымша аудит процедуралары	16
Аудитордың тұжырымдары	17-20
Аудитордың өкілі үшін салдары	21-24
Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	25
Қаржылық есептілікті бекітудегі елеулі кідіріс	26
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
ISA қолданылу аясы	A1
Ағымдағы операцияларды есепке алу базасы	A2
Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет	A3-A7
Басшылықтың орындаған бағасын қарау	A8-A13
Басшылықты бағалаудан кейінгі кезең	A14-A15
Оқиғалар немесе шарттар анықталған кезде қосымша аудит процедуралары	A16-A20
Аудитордың тұжырымдары	A21-A25
Аудитордың өкілі үшін салдары	A26-A35
Қосымша: Аудитордың ағымдағы қызметке қатысты есептеріне мысалдар	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 570 (Қайта қаралған) «Қызметтің үздіксіздігі» ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен» бірге қарастырылуы тиіс.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ХА) қызметтің үздіксіздігіне байланысты қаржылық есептілік аудиті кезіндегі аудитордың міндеттері және аудиторлық қорытынды үшін салдары қарастырылады. және аудиторлық қорытындының салдары. және аудиторлық қорытындының салдары. (Сілтеме: А1-тармақ)

Ағымдағы операцияларды есепке алу базасы

2. Қызметтің үздіксіздігі қағидатына сәйкес қаржылық есептілік ұйым үздіксіз болып табылады және жақын болашақта өз қызметін жалғастырады деген болжам негізінде жасалады. және жақын болашақта өз қызметін жалғастырады. Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі туралы болжам негізінде жасалады және жақын болашақта өз қызметін жалғастырады. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік Қызметтің үздіксіздігі принципі қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес жасалуы немесе жасалмауы мүмкін (мысалы, Қызметтің үздіксіздігі принципі кейбір юрисдикцияларда салық салу мақсатында жасалған қаржылық есептілікке қолданылмайды). Қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдаланған кезде активтер мен міндеттемелер ұйым өзінің активтерін іске асыра алатындығына және әдеттегі қызмет барысында міндеттемелерін өтей алатындығына негізделеді. (Сілтеме: А2-тармақ)

Құрылымның жұмыс істейтін ұйым ретінде жұмысын жалғастыру қабілетін бағалау жауапкершілігі

3. Кейбір қаржылық есептілік жүйелерінде басшылыққа ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне нақты баға беру туралы тікелей талап, сондай-ақ қарастырылатын мәселелерге және қызметтің үздіксіздігіне байланысты ақпаратты ашуға қатысты стандарттар бар. Мысалы, халықаралық қаржылық есептілік стандарты (IAS) 1 басшылықтан ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауды талап етеді.¹ Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау және қаржылық есептілікте тиісті ақпаратты ашу үшін басшылықтың жауапкершілігіне қатысты егжей-тегжейлі талаптар заңнамалық немесе нормативтік актілерде де белгіленуі мүмкін.
4. Қаржылық есептіліктің басқа жүйелері басшылықтан ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне нақты бағалау жүргізуді талап етпеуі мүмкін. Алайда, егер қызметтің үздіксіздігі принципі 2-тармақта қарастырылғандай қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі принципі болса, қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан қаржылық есептілік жүйесінде бұл туралы тікелей талап болмаса да, ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауды талап етеді.
5. Басшылықтың ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауы белгілі бір уақытта оқиғалардың болашақ нәтижелері немесе мәні белгісіз жағдайлар туралы пайымдаулар жасауды қамтиды. Мұндай пайымдаулар жасау кезінде келесі факторлар ескеріледі:
 - Оқиғаның немесе жағдайдың нәтижесімен байланысты белгісіздік дәрежесі болашақта оқиға, жағдай немесе нәтиже алыстаған сайын айтарлықтай артады. Осы себепті, басшылықтан біржақты шешім шығаруды талап ететін қаржылық есептілік жүйелерінің көпшілігі басшылық барлық қолда бар ақпаратты қарастыратын уақыт кезеңін көрсетеді.
 - Ұйымның мөлшері мен күрделілігі, оның бизнесінің сипаты мен жағдайы және оған сыртқы факторлардың әсер ету дәрежесі оқиғалардың немесе жағдайлардың нәтижелері туралы пікірлерге әсер етеді.
 - Болашақ туралы кез келген пайымдаулар үкім шығарылған кездегі ақпаратқа негізделеді. Кейінгі оқиғалар олар шығарылған кезде негізделген пайымдауларға сәйкес келмейтін нәтижелерге әкелуі мүмкін.

Аудитордың жауапкершілігі

6. Аудитордың міндеті - қызметтің үздіксіздігі қағидатын қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылықтың пайдалануының орындылығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу және алынған аудиторлық дәлелдер негізінде ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды шығару. Бұл міндеттер қаржылық есептілікті дайындауда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі басшылықтан ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне нақты баға беруді талап етпесе де бар..
7. Алайда, ISA 200² сипатталғандай, ажырамас шектеулердің аудитордың болашақ оқиғаларға немесе ұйымның үздіксіз жұмыс істейтін ұйым болуын тоқтатуы мүмкін жағдайларға қатысты айтарлықтай бұрмалануларды анықтау қабілетіне ықтимал әсері жоғары. Аудитор мұндай болашақ оқиғаларды немесе жағдайларды болжай алмайды. Тиісінше, аудиторлық қорытындыда ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне қатысты елеулі белгісіздікке сілтеменің болмауы ұйымның өз қызметін жалғастыра алатындығының кепілі ретінде қарастырылмауы керек.

¹ IAS 1, *Қаржылық есептілікті ұсыну*, 25-26 - тармақтар

² ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, - А53 - А54 тармақтар.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Күшіне енген күні

8. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

9. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының орындылығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу және бұл туралы қорытынды жасау. қаржылық есептілікті дайындау кезіндегі қызметтің үздіксіздігі қағидаты;
 - (b) Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде ұйымның қызметтің үздіксіздігі принципіне сәйкес өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау; және
 - (c) Осы ISA сәйкес есептілікті ұсыну.

Талаптар

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

10. ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)³ көзделген тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау кезінде аудитор ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалардың немесе шарттардың болуын қарастыруы тиіс. Бұл ретте аудитор басшылықтың ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне алдын ала бағалау жүргізгенін және мұндай бағалау жүргізілгенін анықтауы керек: (Сілтеме: A3-A6 тармақтар)
 - (a) Егер мұндай бағалау жүргізілсе, аудитор оны басшылықпен талқылап, басшылық ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алатындығына жеке немесе жиынтықта айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларды немесе жағдайларды анықтағанын және егер солай болса, оларды жою бойынша басшылықтың жоспарлары қандай екенін анықтауы керек; немесе
 - (b) Егер мұндай бағалау жүргізілмесе, аудитор басшылықпен қызметтің үздіксіздігі принципін болжамды пайдалану үшін негіздерді талқылап, басшылықтан жеке немесе жиынтықта ұйымның үздіксіз жұмыс істейтін ұйым ретінде өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе шарттар бар-жоғын сұрауы керек.
11. Аудит барысында аудитор ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалардың немесе жағдайлардың белгілеріне назар аударуы керек. (Сілтеме: A7 тармағы)

Басшылықтың орындаған бағасын қарау

12. Аудитор басшылықтың ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауын бағалауы керек. (Сілтеме: A8 - A10, A12 - A13 тармақтар)
13. Басшылықтың ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауын бағалау кезінде аудитор басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі талап ететіндей бағалау кезінде қолданған кезеңді қамтуы керек, егер ұзақ уақыт қажет болса, заңнама немесе ережелер. Егер менеджменттің ұйымның үздіксіз жұмысын жалғастыру қабілетін бағалауы қаржылық есептілік жасалған күннен бастап он екі айдан аз уақытты қамтыса, ISA 560⁴ анықталғандай, аудитор басшылықтан бағалау мерзімін осы күннен бастап кем дегенде он екі айға дейін ұзартуды сұрауы керек. (Сілтеме: A11 - A13 тармақтар)
14. Басшылықты бағалауды бағалау кезінде аудитор басшылықты бағалау аудит нәтижесінде аудиторға белгілі болған барлық тиісті ақпаратты қамтуы керек пе деген мәселені қарастыруы керек.

Басшылықты бағалаудан кейінгі кезең

15. Аудитор басшылықтан ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін басшылық есебінің күнінен кейін қандай да бір оқиғалар немесе шарттар туралы білетіндігін анықтауы керек. (Сілтеме: A14 - A15 тармақтар)

Оқиғалар немесе шарттар анықталған кезде қосымша аудит процедуралары

16. Егер ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар анықталса, аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек, Аудитор ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің бар-жоғын анықтау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек (бұдан әрі «Елеулі белгісіздік»), қосымша аудиторлық процедураларды орындау арқылы, жеңілдететін факторларды қарастыруды қоса алғанда. Бұл процедураларға мыналар жатады: (Сілтеме: A16 тармақ)

³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

⁴ ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 9-тармақ.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

- (a) Егер басшылық ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне әлі баға бермесе, басшылықтың бағасын алу.
- (b) Қызметтің үздіксіздігін, осы жоспарларды іске асыру нәтижелерінің жағдайды жақсарту ықтималдығын және осы жағдайларда басшылық жоспарларының орындылығын бағалауға байланысты болашақ іс-әрекеттерге қатысты басшылық жоспарларын бағалау. (Сілтеме: A17-тармақ)
- (c) Егер ұйым ақша қаражаттарының қозғалысы туралы болжам дайындаған болса және осы болжамды талдау болашақ оқиғалардың нәтижесін немесе болашақ іс әрекеттерге қатысты басшылық жоспарларын бағалау кезінде жағдайларды қарастыруда маңызды фактор болып табылады: (Сілтеме: A18-A19 тармақтар)
 - (i) Болжамды дайындау үшін пайдаланылған базалық деректердің сенімділігін бағалау; және
 - (ii) Болжамның негізінде жатқан болжамдарға ақылға қонымды қолдаудың болуын анықтау.
- (d) Басшылық өз бағасын берген күннен бастап қосымша фактілер немесе ақпарат пайда болды ма, жоқ па, соны қарастыру.
- (e) Басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардан олардың болашақ іс-қимыл жоспарларына және осы жоспарлардың орындылығына қатысты жазбаша куәліктер алу. (Сілтеме: A20-тармақ)

Аудитордың тұжырымдары

- 17. Аудитор басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде Қызметтің үздіксіздігі принципін қолданудың орындылығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынғанын бағалауы керек және басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде Қызметтің үздіксіздігі принципін қолданудың орындылығы туралы қорытынды жасауы керек.
- 18. Алынған аудиторлық дәлелдерге сүйене отырып, аудитор, оның пікірінше, ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне жеке немесе жиынтықта елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік бар-жоғын анықтауы керек. Егер оның ықтимал әсерінің шамасы және оның пайда болу ықтималдығы аудитордың пікірінше, осы белгісіздіктің сипаты мен салдары туралы тиісті ақпаратты ашу қажет болса, айтарлықтай белгісіздік бар: (Сілтеме: A21 - A22 тармақтар)
 - (a) Ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі жағдайында-қаржылық есептілікті дұрыс ұсыну үшін; немесе
 - (b) Қаржылық есептілік жаңылыстырмауы үшін сәйкестікті қамтамасыз ету жүйесі жағдайында.

Оқиғаларды немесе жағдайларды анықтау және материалдық белгісіздік болған кезде ақпаратты ашудың жеткіліктілігі

- 19. Егер аудитор басшылықтың қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануы осы жағдайларда орынды деген қорытындыға келсе, бірақ айтарлықтай белгісіздік болса, аудитор қаржылық есептілікті өзгерту керек пе, жоқ па, соны анықтауы керек. (A22 - A23 тармақтар)
 - (a) Ұйымның қызметтің үздіксіздігі принципіне сәйкес өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін негізгі оқиғаларды немесе шарттарды және осы оқиғаларды немесе шарттарды реттеу жөніндегі басшылықтың жоспарларын тиісті түрде ашу; және
 - (b) Ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің болуын, демек, ол өзінің активтерін жүзеге асыра алмайтындығын және әдеттегі қызмет барысында өз міндеттемелерін орындай алмайтындығын нақты көрсету.

Оқиғалар немесе жағдайлар анықталған кезде, бірақ материалдық белгісіздік болмаған кезде ақпаратты ашудың жеткіліктілігі

- 20. Егер ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар анықталса, бірақ алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытындыға келсе, аудитор қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын ескере отырып, осы оқиғалар немесе шарттар туралы ақпаратты тиісті түрде ашатындығын бағалайды. (Сілтеме: A24 - A25 тармақтар)

Аудитордың өкілі үшін салдары

Жұмыс істеп тұрған ұйымдардың бухгалтерлік есеп негіздерін пайдалану орынсыз

- 21. Егер қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі принципін қолдана отырып дайындалған болса, бірақ аудитордың пікірінше, басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануы заңсыз болса, аудитор теріс пікір білдіруі керек. (Сілтеме: A26 - A27 тармақтар)

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Ағымдағы операцияларды есепке алу базасын пайдалану орынды, бірақ материалдық белгісіздік бар

Қаржылық тізімдемелердегі елеулі белгісіздікті тиісті түрде ашу

22. Егер елеулі белгісіздік қаржылық есептілікте жеткілікті көлемде ашылса, аудитор ескертусіз пікір білдіруі керек, ал аудиторлық қорытындыда «Қызметтің үздіксіздігімен байланысты елеулі белгісіздік» деген жеке бөлім болуы тиіс: (Сілтеме: А28 - А31, А34-тармақтар)

- (a) 19-тармақта сипатталған мәселелерді ашатын қаржылық есептілікке ескертулерге сілтеме жасауға; және
- (b) Бұл оқиғалар немесе шарттар ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің бар екендігін және осы мәселе бойынша аудитордың пікірі өзгермейтіндігін көрсету.

Қаржылық тізімдемелердегі елеулі белгісіздікті тиісті түрде ашу

23. Егер қаржылық есептілікте елеулі белгісіздіктің барабар ашылуы жасалмаса, аудитор: (Сілтеме: А32 - А34 тармақтар)

- (a) ISA 705 (Қайта қаралған)⁵ сәйкес жағдайға байланысты ескертпемен немесе теріс пікірмен пікір білдіру; және
- (b) Аудиторлық қорытындының «(Жағымсыз) ескертпемен пікір білдіру негіздері» бөлімінде ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздік бар екенін және қаржылық есептілік бұл мәселені тиісті түрде ашпайтынын көрсету.

Басшылықтың өз бағасын жүргізуге немесе кеңейтуге құлықсыздығы

24. Егер басшылық аудитордың өтініші бойынша өз бағасын жасағысы келмесе немесе кеңейтуді қаламаса, онда аудитор оның аудиторлық қорытындыға салдарын қарастыруы керек (Сілтеме: А35-тармақ)

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс (Сілтеме: 27-тармақ)

25. Егер басшылық жүктелген барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатыспаса, аудитор басқаруға жауапты тұлғаларға ұйымның⁶ өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар туралы хабарлауы керек. Басқаруға жауапты тұлғаларды мұндай ақпараттандыру мыналарды қамтуы тиіс:

- (a) Берілген оқиға немесе шарт айтарлықтай белгісіздік пе;
- (b) Қаржылық есептілікті дайындауда басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын қолдануы орынды ма;
- (c) Қаржылық есептілікте тиісті ақпаратты ашудың барабарлығы; және
- (d) Аудиторлық қорытындының салдары, егер бар болса.

Қаржылық есептілікті бекітудегі елеулі кідіріс

26. Егер басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілікті бекітуінде айтарлықтай кідіріс болса, қаржылық есептілік жасалған күннен кейін аудитор мұндай кідірістің себептерін анықтауы керек. Егер аудитор бұл қызметтің үздіксіздігін бағалауға әсер ететін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты болуы мүмкін деп есептесе, ол 16-тармақта сипатталғандай қажетті қосымша аудиторлық процедураларды орындауы және 18- тармақта сипатталғандай елеулі белгісіздіктің болуы туралы аудитордың қорытындысына әсерін қарауы тиіс.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (Сілтеме: 1-тармақ)

A1. ISA 701⁷ аудитордың аудиттің негізгі мәселелері туралы аудиторлық қорытындыда есеп беру міндеті қарастырылады. Осы ISA-да ISA 701 қолданған жағдайда қызметтің үздіксіздігі мәселелері аудиттің негізгі мәселелері ретінде анықталуы мүмкін деп танылады; және ұйымның үздіксіз жұмыс істеу қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік аудиттің негізгі мәселесі болып табылады.⁸

⁵ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

⁶ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 13-тармақ.

⁷ ISA 701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

⁸ ISA 701, 15 және А41 тармақтарын қара.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Бухгалтерлік есепте қызметтің үздіксіздігі қағидаты (Сілтеме: 2-тармақ)

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A2. Басшылықтың Қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануы мемлекеттік сектор ұйымдары үшін де өзекті. Мысалы, Мемлекеттік сектордағы халықаралық есеп стандарты (IPSAS) 1 мемлекеттік сектор ұйымдарының Қызметтің үздіксіздігі принципіне сәйкес өз қызметін жалғастыру қабілеті туралы мәселені қарастырады.⁹ Қызметтің үздіксіздігі тәуекелдері, атап айтқанда, мемлекеттік сектор ұйымдары коммерциялық негізде жұмыс істейтін жағдайларда, мемлекеттік қолдау қысқартылуы немесе жойылуы мүмкін жағдайларда, сондай-ақ жекешелендіру жағдайында туындауы мүмкін. Мемлекеттік сектор ұйымының өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға мемлекеттік сектор ұйымының қызметін жалғастыру үшін қаржылық ресурстары болмаған немесе мемлекеттік сектор ұйымы ұсынатын қызметтерге әсер ететін саяси шешімдер қабылданған жағдайлар жатады.

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және олармен байланысты қызмет

Құрылымның жұмыс істейтін ұйым ретінде жұмысын жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар (Сілтеме: 10-тармақ)

A3. Төменде жеке немесе жиынтықта ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалардың немесе жағдайлардың мысалдары келтірілген. Бұл тізім толық емес, сонымен қатар олардың біреуінің немесе бірнешеуінің болуы әрдайым елеулі белгісіздіктің болуын білдірмейді.

Қаржылық:

- Таза қарыз немесе ағымдағы таза қарыз позициясы.
- Мерзімді қарызды қайта бастаудың немесе өтеудің нақты болашағынсыз өтеудің жақындау мерзімі; немесе ұзақ мерзімді активтерді қаржыландыру үшін қысқа мерзімді қарызға шамадан тыс тәуелділік.
- Кредиторлар тарапынан қаржылық қолдаудан бас тарту туралы куәлік.
- Тарихи немесе болжамды қаржылық есептер көрсеткендей, операциялық қызметтен түсетін теріс ақша ағындары.
- Қолайсыз қаржылық коэффициенттер.
- Операциялық шығындар немесе ақша ағындарын қалыптастыру үшін пайдаланылатын активтер құнының айтарлықтай нашарлауы.
- Дивидендтерді төлеуді кешіктіру немесе тоқтату.
- Несие берушілермен белгіленген мерзімде төлем жасай алмау.
- Несие шарттарының талаптарын орындай алмау.
- Жеткізушілермен несиелік операциялардан жеткізу ақысы бойынша төлем операцияларына көшу.
- Жаңа өнімді немесе басқа да маңызды инвестицияларды айтарлықтай дамыту үшін қаржыландыру ала алмау.

Операциялық қызмет:

- Басшылық ұйымны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниетті.
- Ауыстырусыз негізгі басшылардың жоғалуы.
- Ірі нарықты, ірі клиентті (клиенттерді), франчайзингті, лицензияны немесе ірі жеткізушіні (жеткізушілерді) жоғалту.
- Еңбек қиындықтары.
- Маңызды материалдардың жетіспеушілігі.
- Табысты бәсекелестің пайда болуы.

Басқа да:

- Капиталға қойылатын талаптарды немесе қаржы институттарының төлем қабілеттілігіне немесе өтімділігіне қойылатын талаптар сияқты басқа заңнамалық немесе нормативтік талаптарды орындамау.
- Ұйымға қарсы сот немесе әкімшілік іс жүргізу, егер ол сәтті болса, ұйым қанағаттандыра алмайтын талаптарға әкелуі мүмкін.
- Ұйымға теріс әсер етеді деп күтілетін заңнамадағы, нормативтік актілердегі немесе мемлекеттік саясаттағы өзгерістер.
- Сақтандырылмаған немесе сақтандырылмаған апаттар, егер олар орын алса.

⁹ IPSAS 1, Қаржылық есептілікті ұсыну, 38-41-тармақтар

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Мұндай оқиғалардың немесе жағдайлардың маңыздылығын басқа факторлар жиі төмендетуі мүмкін. Мысалы, ұйымның әдеттегі қарыз төлемдерін жасай алмауының әсері басшылықтың активтерді сату, қарызды өтеу мерзімдерін қайта қарау немесе қосымша капитал тарту сияқты балама құралдар арқылы барабар ақша ағындарын құру жоспарларымен жеңілдетілуі мүмкін. Сол сияқты, негізгі жеткізушінің жоғалуы тиісті балама жеткізу көзінін болуымен жеңілдетілуі мүмкін..

- A4. 10-тармақта көзделген тәуекелдерді бағалау процедуралары аудиторға қызметтің үздіксіздігі қағидатын басшылықтың пайдалануы маңызды мәселе болып табылатынын және оның аудитті жоспарлауға ықпалын анықтауға көмектеседі. Сонымен қатар, бұл процедуралар басшылықтың жоспарларын талқылауды және қызметтің үздіксіздігіне байланысты анықталған мәселелерді шешуді қоса алғанда, басшылықпен талқылауды уақтылы жүргізуге мүмкіндік береді.

Шағын бизнеске қатысты ойлар (Сілтеме: 10-тармақ)

- A5. Ұйымның мөлшері оның қолайсыз жағдайларға төтеп беру қабілетіне әсер етуі мүмкін. Шағын ұйымдар ашылатын мүмкіндіктерге тез жауап бере алады, бірақ оларда қызметті қолдау үшін резервтер болмауы мүмкін.

- A6. Шағын бизнеске қатысты шарттарға банктер мен басқа несие берушілердің қолдаудан бас тарту қаупі және ұйым резервтерінің жоғалуы жатады. ұйымдар және ірі жеткізушінің, клиенттің, негізгі қызметкердің немесе лицензия, франчайзинг немесе басқа заңды құқық негізінде қызметті жүргізу құқығынан айырылуы мүмкін. лицензиялар, франчайзингтер немесе басқа заңды келісімдер.

Аудит барысында оқиғалар немесе шарттар туралы ескерту (Сілтеме: 11-тармақ)

- A7. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитор аудиторлық тәуекелді бағалауға әсер ететін қосымша аудиторлық дәлелдер алынған болса, аудитор аудиторлық тәуекелді бағалауды және одан әрі жоспарланған аудиторлық процедураларды қайта қарауды талап етеді.¹⁰ Егер аудиторлық тәуекелді бағалау жүргізілгеннен кейін ұйымның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе шарттар анықталса, 16- тармақта көрсетілген процедураларды орындаудан басқа, аудитордың Елеулі бұрмаланулар тәуекелін бағалауын қайта қарау талап етілуі мүмкін. Мұндай оқиғалардың немесе жағдайлардың болуы бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудитордың әрі қарайғы процедураларының сипатына, уақытына және көлеміне әсер етуі мүмкін. ISA 330¹¹ осы мәселе бойынша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

Басшылықтың орындаған бағасын қарау

Басшылықты бағалау және көмекші талдау және тексерушіні бағалау (Сілтеме: 12-тармақ)

- A8. Ұйымның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетін басшылықтың бағалауы аудитордың басшылықтың Қызметтің үздіксіздігі принципін пайдалануы туралы мәселені қарауының негізгі бөлігі болып табылады.

- A9. Аудитордың міндеттеріне басшылық жүргізген талдаудың кемшіліктерін түзету кірмейді. Алайда, кейбір жағдайларда басшылықта оның бағасын растайтын егжей-тегжейлі талдаудың болмауы аудиторға басшылықтың Қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануы осы жағдайларда орынды деген қорытынды жасауға кедергі болмауы мүмкін. Мысалы, пайдалы қызмет тарихы және қаржылық ресурстарға еркін қол жетімділік болған кезде, менеджмент өз бағасын егжей-тегжейлі талдаусыз жасай алады. Бұл жағдайда, егер басқа аудиторлық процедуралар аудитордың қаржылық есептілікті дайындау кезінде қызметтің үздіксіздігі принципін басшылықтың қолдануы осы жағдайларда орынды ма деген қорытындыға келуі үшін жеткілікті болса, аудитордың басшылықты бағалаудың дұрыстығын бағалауы егжей-тегжейлі бағалау процедураларын орындамай-ақ жүргізілуі мүмкін.

- A10. Басқа жағдайларда, басшылық ұйымның өз қызметін 12-тармақтың талаптарына сәйкес жалғастыру қабілетін бағалауы басшылықтың өз бағасын, бағалауға негізделген болжамдарды және болашақ іс-әрекеттерге қатысты басшылық жоспарларын дайындау үшін пайдаланған процесті бағалауды, сондай-ақ басшылық жоспарларының осы жағдайларда жүзеге асырылатындығын бағалауды қамтуы мүмкін.

Басшылық тарапынан бағалау кезеңі (Сілтеме: 13-тармақ)

- A11. Басшылық тарапынан нақты бағалауды талап ететін қаржылық есептілік стандарттарының көпшілігінде басшылық барлық қолда бар ақпаратты қарастыруы тиіс кезең көрсетіледі.¹²

Шағын бизнеске қатысты ойлар (Сілтеме: 12-13 тармақтар)

- A12. Көптеген жағдайларда шағын ұйымдардың басшылығы ұйымның жұмысын жалғастыру қабілетіне егжей-тегжейлі баға бермеуі мүмкін, бірақ бизнес пен күтілетін болашақ перспективалар туралы білімге сүйенуі мүмкін.

¹⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31-тармақ.

¹¹ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

¹² Мысалы, IAS 1-де бұл кезең есепті кезең аяқталған күннен бастап кемінде он екі айды құрауға тиіс деп белгіленген.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Дегенмен, осы ISA талаптарына сәйкес аудитор басшылықтың ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауын бағалауы керек. Шағын ұйымдар үшін басшылықтың талаптары жеткілікті құжаттамамен қамтамасыз етілген және аудитордың пікіріне қайшы келмеген жағдайда, басшылықпен ұйымды орта және ұзақ мерзімді қаржыландыруды талқылау орынды болуы мүмкін. дәлелдемелер аудитордың ұйымды түсінуіне қайшы келмейді. Сондықтан 13-тармақтың аудитор басшылықтан өз бағасын кеңейтуді сұрауы керек деген талабы, мысалы, мәселені талқылау және болашақ жеткізілімдерге алынған тапсырыстар сияқты растайтын құжаттаманы тексеру арқылы орындалуы мүмкін, олар орындалуы үшін бағаланған немесе басқаша негізделген.

A13. Меншік иелері басшыларының үнемі қолдауы көбінесе шағын ұйымға өз қызметін жалғастыруға мүмкіндік беретін маңызды фактор болып табылады. Егер шағын ұйым негізінен меншік иесі-менеджер берген қарыз есебінен қаржыландырылса, бұл қаражаттың алынбауы маңызды болуы мүмкін. Мысалы, қаржылық қиындықтарға тап болған шағын ұйымның өмір сүруі меншік иесі-менеджердің ұйымға берілген несиені банктердің немесе басқа несие берушілердің пайдасына немесе меншік иесі-менеджердің жеке активтерімен ұйымға берілген несиеге кепілдік беруіне байланысты болуы мүмкін. кепіл ретінде өзінің жеке активтерімен. Мұндай жағдайларда аудитор қарызды субординациялаудың немесе меншік иесі-менеджердің кепілдігінің тиісті дәлелдерін ала алады. Егер ұйым меншік иесі-менеджердің қосымша қолдауына тәуелді болса, аудитор меншік иесі-менеджердің қолдау туралы Келісім шеңберінде өз міндеттемелерін орындау қабілетін бағалай алады. Сонымен қатар, аудитор мұндай қолдаудың шарттары мен басқарушы меншік иесінің ниеті немесе түсінігі туралы жазбаша растауды ала алады.

Басшылықты бағалаудан кейінгі кезең (Сілтеме: 15-тармақ)

A14. 11-тармақтың талаптарына сәйкес аудитор басшылық пайдаланатын есепті кезеңнен кейін белгілі оқиғалар, жоспарланған немесе өзге де оқиғалар орын алуы немесе басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде Қызметтің үздіксіздігі қағидатын дұрыс пайдалануына күмән келтіруі мүмкін жағдайлар туындауы мүмкін екендігіне қатысты қырағылықты сақтайды. Оқиғаның немесе жағдайдың нәтижесімен байланысты белгісіздік дәрежесі оқиға немесе жағдай болашаққа қарай жылжыған сайын артып келе жатқандықтан, аудиторға одан әрі әрекет ету мүмкіндігін қарастыру қажет болғанға дейін оқиғаларды немесе алыс болашаққа итермелейтін жағдайларды қарастырған кезде қызметтің үздіксіздігіне байланысты проблемалардың белгілері маңызды болуы керек. Мұндай оқиғалар немесе шарттар анықталған кезде аудитор басшылықтан осы оқиғаның ықтимал маңыздылығын немесе ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау үшін шарттарды бағалауды сұрауы қажет болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда 16-тармақта сипатталған процедуралар қолданылады.

A15. Басшылыққа сұрау салудан басқа, аудитор 13-тармақта көрсетілгендей, қаржылық есептілік жасалған күннен бастап кемінде он екі айды құрайтын басшылық бағалаған кезеңнен кейін ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларды немесе жағдайларды анықтау үшін басқа аудиторлық процедураларды орындауға міндетті емес.

Оқиғалар немесе шарттар анықталған кезде қосымша аудит процедуралары (Сілтеме: 16-тармақ)

A16. 16-тармақтың талаптарына сәйкес келетін аудиторлық процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ақша қаражаттарының қозғалысын, пайданы және басқа да тиісті болжамдарды талдау және талқылау.
- Соңғы қол жетімді аралық қаржылық есептілікті талдау және талқылау.
- Қарыз және несиелік келісімдердің шарттарын зерттеу және қандай да бір келісімдердің бұзылғанын анықтау.
- Акционерлер, директорлар және тиісті комитеттер жиналыстарының қаржыландыруда қиындықтар белгілері бар-жоғына хаттамаларын оқу.
- Ұйымның заңгерлерінен сот процестері мен талаптардың болуы, сондай-ақ басшылықтың олардың нәтижелері мен қаржылық салдарын бағалауының негізділігі туралы қызығушылық таныту.
- Байланысты тараптармен және үшінші тұлғалармен қаржылық қолдау көрсету немесе сақтау туралы келісімдердің болуын, заңдылығын және орындалуын растау, сондай-ақ мұндай тараптардың қосымша қаражат беру жөніндегі қаржылық мүмкіндіктерін бағалау.
- Ұйымның клиенттердің орындалмаған тапсырыстарымен жұмыс істеу жоспарларын бағалау.
- Есепті күннен кейінгі оқиғаларға байланысты процедураларды орындау, ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне жүгізетін мәселелерін немесе басқаша әсер ететіндерін анықтау мақсатында.
- Қарыз қаражатының болуын, шарттары мен жеткіліктілігін растау.
- Реттеуші органдардың іс-әрекеттері туралы есептерді алу және талдау.
- Активтердің болжамды шығуы негіздемесінің жеткіліктілігін айқындау.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Басшылықтың болашақ жоспарларын бағалау (Сілтеме: 16(b) тармақ)

A17. Басшылықтың болашақ жоспарларын бағалау, мысалы, активтерді жою, қарыз алу немесе қарызды қайта құрылымдау, шығындарды қысқарту немесе кейінге қалдыру немесе капиталды ұлғайту жоспарларын қоса алғанда, оның болашақ жоспарлары туралы басшылыққа сұрақ қоюды қамтуы мүмкін.

Басшылық тарапынан бағалау кезеңі (Сілтеме: 16(c) тармақ)

A18. 16 (c) тармағында қарастырылған процедуралардан басқа, аудитор салыстыра алады:

- Өткен жылдардың нәтижелерімен өткен кезеңдердегі перспективалық қаржылық ақпарат; және
- Ағымдағы кезеңдегі перспективалық қаржылық ақпарат, бүгінгі күннің нәтижелері.

A19. Егер басшылықтың болжамдары несиелерді субординациялау, қосымша қаржыландыруды сақтау немесе ұсыну бойынша міндеттемелер немесе кепілдіктер болсын, үшінші тараптардың тұрақты қолдауын қамтыса және мұндай қолдау ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілеті үшін маңызды болса, аудитор осындай үшінші тараптардан жазбаша растау (шарттарды қоса алғанда) және оларды ұсыну қабілетінің дәлелдерін алу туралы мәселені қарауы қажет болуы мүмкін. мұндай қолдау.

Жазбаша өтініштер (Сілтеме: 26-тармақ)

A20. Аудитор қызметтің үздіксіздігі мен осы жоспарлардың өміршеңдігін бағалауға байланысты болашақ іс-қимылдарға қатысты басшылықтың жоспарлары туралы алынған аудиторлық дәлелдемелерді растау үшін 16-тармаққа сәйкес талап етілетіндерге қосымша арнайы жазбаша растамалар алуды орынды деп санауы мүмкін.

Аудитордың тұжырымдары

Құрылымның жұмыс істейтін ұйым ретінде жұмысын жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік (Сілтеме: 18-тармақ)

A21. «Елеулі белгісіздік» термині IAS 1-де ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін және қаржылық есептілікте ашылуы тиіс оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты белгісіздікті сипаттау үшін қолданылады. Кейбір басқа қаржылық есеп беру жүйелері ұқсас жағдайларда «елеулі белгісіздік» терминін қолданады.

Оқиғаларды немесе жағдайларды анықтау және материалдық белгісіздік болған кезде ақпаратты ашудың жеткіліктілігі

A22. 18-тармақ оқиғаның немесе жағдайдың ықтимал әсерінің шамасы және оның басталу ықтималдығы әсер ету және басталу ықтималдығы сенімді ұсынуды қамтамасыз ету үшін (сенімді ұсыну жүйесі үшін) немесе қаржылық есептіліктің жаңылыстырмауы үшін (сәйкестік жүйесі үшін) тиісті ақпаратты ашу қажет болған кезде айтарлықтай белгісіздік бар екенін түсіндіреді. 18-тармаққа сәйкес аудитор осындай елеулі белгісіздіктің бар-жоғын қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі елеулі белгісіздікті анықтайды ма, жоқ па, соны анықтауы керек.

A23. 19-тармақ аудитор қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу осы тармақта көрсетілген мәселелерге қатысты бар-жоғын анықтауды талап етеді. Бұл анықтама аудитордың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі талап ететін елеулі белгісіздік туралы ақпаратты ашудың орынды екендігін анықтауды толықтырады. 19-тармақта келтірілген ақпаратты ашудан басқа, кейбір қаржылық есептілік жүйелері талап ететін ақпаратты ашу мыналар туралы ақпаратты ашуды қамтуы мүмкін:

- Ұйымның өз міндеттемелерін орындау қабілетіне әсер ететін оқиғалардың немесе жағдайлардың маңыздылығын басшылықтың бағалауы; немесе
- Ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау кезінде басшылық жасаған маңызды пайымдаулар.

Кейбір қаржылық есептілік жүйелерінде басшылықтың ең маңызды оқиғалардың немесе жағдайлардың ықтимал әсерінің шамасы туралы, сондай-ақ олардың пайда болу ықтималдығы мен мерзімдері туралы ақпаратты ашуды қарауына қатысты қосымша нұсқаулар болуы мүмкін.

Оқиғалар немесе жағдайлар анықталған кезде, бірақ материалдық белгісіздік болмаған кезде ақпаратты ашудың жеткіліктілігі (Сілтеме: 20-тармақ)

A24. Егер елеулі белгісіздік болмаса да, 20-тармақ аудитор үшін қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесінің талаптарын ескере отырып, ұйымның үздіксіз жұмысын жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар туралы ақпараттың қаржылық есептілікте қаншалықты барабар екенін бағалауды талап етеді. Кейбір қаржылық есептілік жүйелері туралы ақпаратты ашуды қарастыруы мүмкін

- Маңызды оқиғалар немесе шарттар;

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

- Басшылықтың осы оқиғалардың немесе шарттардың маңыздылығын ұйымның өз міндеттемелерін орындау қабілеті тұрғысынан бағалауы;
- Осы оқиғалардың немесе жағдайлардың салдарын азайту жөніндегі басшылықтың жоспарлары; немесе
- Ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау шеңберінде басшылық жасаған маңызды пайымдаулар.

A25. Егер қаржылық есептілік сенімді ұсыну қағидатына сәйкес дайындалса, онда аудитордың қаржылық есептіліктің қаншалықты дұрыс ұсынылғанын бағалауы қаржылық есептіліктің жалпы ұсынымын, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ тиісті ескертулерді қоса алғанда, қаржылық есептілікте негізгі операциялар мен оқиғалардың қаншалықты сенімді екендігін қарауды қамтиды.¹³ Фактілер мен жағдайларға байланысты аудитор сенімді ұсынуды қамтамасыз ету үшін қосымша ақпаратты ашу қажет екенін анықтай алады. Бұл, мысалы, ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар анықталған жағдайда орын алуы мүмкін, бірақ алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор елеулі белгісіздік жоқ деген қорытындыға келеді және бұл мән- жайларды ашу қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес талап етілмейді.

Аудитордың өкілі үшін салдары

Ағымдағы операцияларды есепке алу базасын пайдалану орынсыз

A26. Егер қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі қағидаты негізінде дайындалған болса, бірақ аудитордың пікірінше, басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын қолдануы заңсыз болса, онда 21-тармақтағы аудитордың қолайсыз пікір білдіру талабы қаржылық есептілік басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдаланудың заңсыздығы туралы ақпаратты ашуды қамтитынына қарамастан қолданылады.

A27. Егер осы жағдайларда қызметтің үздіксіздігі принципін пайдалану қолайсыз болса, басшылық қаржылық есептілікті басқа негізде (мысалы, тарату) дайындауды талап етуі немесе шешуі мүмкін. Аудитор мұндай қаржылық есептілікке аудит жүргізе алады, егер ол осы жағдайларда бухгалтерлік есептің басқа әдісі орынды екенін анықтаса. Аудитор қаржылық есептілікте қаржылық есептілік дайындалған бухгалтерлік есептің негізі туралы ақпараттың жеткілікті ашылуы болған жағдайда, осы қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір білдіре алады, бірақ ISA 706 (Қайта қаралған)¹⁴ сәйкес аудиторлық қорытындыға енгізуді орынды немесе қажет деп санауы мүмкін. мәселенің назар аудару үшін маңыздылығын көрсететін тармақ пайдаланушының бухгалтерлік есептің балама негізіне және оны пайдалану себептері.

Ағымдағы операцияларды есепке алу базасын пайдалану орынды, бірақ айтарлықтай белгісіздік бар (Сілтеме: 22-23 тармақтар)

A28. Маңызды белгісіздікті анықтау-бұл пайдаланушылардың қаржылық есептілігін түсіну үшін маңызды мәселе. Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздіктің бар екендігін көрсететін жеке бөлімді пайдалану пайдаланушылардың назарын осы фактіге аударады.

A29. Осы ISA қосымшасында қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары (IFRS) қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі ретінде пайдаланылған кезде қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілуі тиіс өтініштердің иллюстрациялары келтірілген. IFRS-тен басқа қаржылық есептіліктің басқа жүйесін пайдаланған кезде, осы ISA-ға қосымшада келтірілген иллюстрациялық мәлімдемелер нақты жағдайларда қаржылық есептіліктің басқа жүйесін қолдануды көрсету үшін бейімделуді талап етуі мүмкін.

A30. 22-тармақта сипатталған мән-жайлардың әрқайсысында аудиторлық қорытындыда талап етілетін ең аз ақпаратты белгілейді. Аудитор түсіндіру сияқты қажетті ақпаратты ашудан басқа қосымша ақпарат бере алады:

- Пайдаланушылардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін маңызды белгісіздіктің болуы маңызды;¹⁵ немесе
- Бұл мәселе аудит барысында қалай қаралды (Сілтеме: A1 тармағы).

Қаржылық тізімдемелердегі елеулі белгісіздікті тиісті түрде ашу (Сілтеме: 22-тармақ)

A31. Осы ISA қосымшасындағы 1-мысалда аудитор басшылықтың қызметтің үздіксіздігі принципін қолданудың орындылығы туралы жеткілікті аудиторлық дәлелдер алған кезде аудиторлық қорытындының мысалы болып табылады, бірақ сонымен бірге айтарлықтай белгісіздік бар және қаржылық есептілікте ақпаратты ашу қажет. ISA 700 (Қайта қаралған) қосымшасында сонымен қатар басшылық пен аудитордың қызметтің үздіксіздігіне қатысты

¹³ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*, 14-тармақ.

¹⁴ ISA 706 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері*

¹⁵ ISA 706 (Қайта қаралған), A2 тармағы

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

міндеттерін сипаттау үшін барлық ұйымдар үшін қызметтің үздіксіздігіне қатысты аудиторлық қорытындыға енгізілуі керек иллюстрациялық тұжырымдар келтірілген.

Қаржылық тізімдемелердегі елеулі белгісіздікті тиісті түрде ашу (Сілтеме: 23-тармақ)

A32. Осы ISA қосымшасындағы 2 және 3 мысалдарда аудитор басшылық қызметінің үздіксіздігі принципін қолдануының орындылығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алған кезде, бірақ қаржылық есептілікте айтарлықтай белгісіздік тиісті түрде ашылмаған кезде, ескертпесі бар пікірлер мен теріс пікірлерді қамтитын аудиторлық қорытындылардың мысалдары келтірілген.

A33. Тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін елеулі болып табылатын белгісіздіктің көптеген факторлары болған жағдайларда аудитор 22-тармақтың талаптарына сәйкес аудиторлық қорытындыға өтініштерді енгізудің орнына, өте сирек жағдайларда пікір білдіруден бас тартуды орынды деп есептеуі мүмкін. 705 (Қайта қаралған) ISA осы мәселеге қатысты нұсқаулар бар.¹⁶

Реттеуші органдармен өзара іс-қимыл (Сілтеме: 22-23-тармақтар)

A34. Егер реттелетін ұйымның аудитору аудиторлық қорытындыға қызметтің үздіксіздігі мәселелеріне сілтеме енгізу қажеттілігі туындауы мүмкін деп санаса, ол тиісті реттеуші, құқық қолдану немесе қадағалау органымен байланысуға міндетті болуы мүмкін.

Басшылық өз бағасын жасағысы немесе кеңейткісі келмейді (Сілтеме: 24-тармақ)

A35. Белгілі бір жағдайларда аудитор басшылықтан өз бағасын жасауды немесе кеңейтуді сұрауды қажет деп санауы мүмкін. Егер басшылық мұны істегісі келмесе, аудиторлық қорытындыда ескертпесі бар пікір немесе пікірден бас тарту орынды болуы мүмкін, өйткені аудитор қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылықтың қызметтің үздіксіздігі принципін пайдалануы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауы мүмкін, мысалы, басшылық әзірлеген жоспарлардың бар-жоғын немесе басқа жеңілдететін факторлардың болуын аудиторлық дәлелдемелер..

¹⁶ ISA705 (Қайта қаралған), 10-тармақ.

АУДИТОРДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ҚЫЗМЕТКЕ ҚАТЫСЫ ЕСЕПТЕРІНЕ МЫСАЛДАР

- Мысал 1. Аудитор айтарлықтай белгісіздіктің бар екендігі және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу дұрыс деген қорытындыға келген кезде өзгертілмеген пікірі бар аудиторлық қорытынды.
- Мысал 2. Егер аудитор ақпараттың жеткіліксіз ашылуы салдарынан елеулі белгісіздіктің болуы және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы туралы қорытындыға келсе, ескертумен пікір білдіретін аудиторлық қорытынды.
- Мысал 3. Егер аудитор ақпараттың жеткіліксіз ашылуы салдарынан елеулі белгісіздіктің болуы және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы туралы қорытындыға келсе, ескертумен пікір білдіретін аудиторлық қорытынды.

Мысал 1. Аудитор айтарлықтай белгісіздіктің бар екендігі және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу дұрыс деген қорытындыға келген кезде өзгертілмеген пікірі бар аудиторлық қорытынды

Осы мысалдағы аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- Ақпаратты әділ ұсыну қағидаттарын пайдалана отырып, биржада тіркелген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы IFRSC (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ХАС 210² қаржылық есептілік үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде аудитор өзгертілмеген (яғни таза) қорытындының орындылығы туралы қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қолданылатын тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келді. Қаржылық есептіліктегі елеулі белгісіздікті ашу тиісті болып табылады.
- Аудиттің негізгі мәселелері {FC 701 сәйкес ашылды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтаған жоқ.
- Қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Қаржылық есептілік аудитінен басқа, аудитордың жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттері бар.

¹ ISA 600, *Топтық қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

² ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа да тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды³

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік баланстан және осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы тиісті есептерден, сондай - ақ есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнынан және басқа да түсіндірме жазбалардан тұратын ABC компаниясының (бұдан әрі-Ұйым) қоса берілген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса берілген қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетіледі, 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұйымның қаржылық жағдайы туралы, сондай-ақ оның қызметінің қаржылық нәтижелері және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы (немесе сенімді түсінік береді).

Пікір білдіру негізі

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] аудитке қатысты этикалық талаптарға сәйкес ұйымнан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Бізде бар аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік

Біз 20x1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде ұйымның таза шығыны ZZZ болғанын және ұйымның ағымдағы міндеттемелері YYY-дегі жалпы активтерінен асып түскенін көрсететін қаржылық есептілікке арналған XXX жазбасына сілтеме жасаймыз. 6-ескертпеде көрсетілгендей, бұл оқиғалар немесе шарттар, сондай-ақ 6-ескертпеде қарастырылған басқа мәселелер ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің бар екендігін көрсетеді. Бұл ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін. Бұл мәселе бойынша біздің пікіріміз өзгеріссіз қалады.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікіріміз бойынша ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік үшін ең маңызды мәселелер. Бұл мәселелер жалпы қаржылық есептілік аудиті аясында және ол туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз. «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөлімінде сипатталған сұрақтан басқа, біз төмендегі сұрақтарды біздің есепте көрсетілуі тиіс негізгі аудит мәселелері деп санадық.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басқа да ақпарат [немесе қажет болған жағдайда басқа атау, мысалы, «Қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа ақпарат»].

[ISA 720 есептілігіне қойылатын талаптарға сәйкес есептілік (Қайта қаралған) - ISA 720 (қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-суретті қара.]

Басшылықтың және қаржылық тізімдемелерді басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері⁴

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара⁵]

Қаржы ведомостарының аудиті бойынша аудитордың міндеттері

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

³ Егер «Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмаса, «Қаржылық есептілік аудиті туралы есеп» деген субтитр талап етілмейді.

⁴ Бұл мысалдардағы аудиторлық есептерде «басшылық» және «басқаруға жауапты адамдар» терминдерін тиісті юрисдикцияның нормативтік-құқықтық базасы аясында сәйкес келетін басқа терминмен ауыстыру қажет болуы мүмкін.

⁵ ISA 700 (Қайта қаралған) 34 және 39-тармақтары барлық ұйымдар үшін аудиторлық қорытындыға басшылық пен аудитордың қызметтің үздіксіздігіне қатысты міндеттерін сипаттайтын мәлімдеме енгізуді талап етеді.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы қорытындысы болып табылатын аудит бойынша серіктес [аты] болып табылады.

[Фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 2. Егер аудитор ақпараттың жеткіліксіз ашылуы салдарынан елеулі белгісіздіктің болуы және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы туралы қорытындыға келсе, ескертумен пікір білдіретін аудиторлық қорытынды.

Осы мысалдағы аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- Әділ ұсыну принципі қолдана отырып, көпшілікке сатылатын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Тапсырма шарттары ISA 210 қаржылық есептілігі үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қолданылатын тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келді. Уу қаржылық есептілік ескертпесі қаржылық келісімдердің сомасын, жарамдылық мерзімін және қаржылық келісімдердің жалпы сомасын қарастырады; дегенмен, қаржылық есептілікте қайта қаржыландырудың әсері немесе мүмкіндігі туралы талқылау жоқ және бұл жағдайды елеулі белгісіздік ретінде анықтамайды.
- Елеулі белгісіздіктің жеткіліксіз ашылуына байланысты қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмаланған. Аудитор ақпараттың жеткіліксіз ашылуының қаржылық есептілікке әсері айтарлықтай, бірақ барлық жерде емес деген қорытындыға келгендіктен, ескертумен пікір білдірілді.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес берілді.
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір қалыптастыруға әкелген мәселе де осы басқа ақпаратқа әсер етеді.
- Қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Қаржылық есептілік аудитінен басқа, аудитордың жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттері бар.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа да тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁶

Білікті пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік баланстан және осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы тиісті есептерден, сондай - ақ есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнынан және басқа да түсіндірме жазбалардан тұратын ABC компаниясының (бұдан әрі-Ұйым) қоса берілген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса берілген қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетіледі, 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұйымның қаржылық жағдайы туралы, сондай-ақ оның қызметінің қаржылық нәтижелері және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы (немесе сенімді түсінік береді).

⁶ Егер «Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмаса, «Қаржылық есептілік аудиті туралы есеп» деген субтитр талап етілмейді.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Пікір білдіру негізі

Үй жазбасында айтылғандай, ұйымның қаржылық келісімдерінің мерзімі аяқталады және өтелмеген сомалар 20x2 жылдың 19 наурызында төленеді. Ұйым келісімшарттарды қайта жасау туралы келіссөздерді аяқтай алмады немесе қаржыландыруды алмастыра алмады. Бұл жағдай ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің болуын көрсетеді. Қаржылық есептілік бұл матты толық ашпайды

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] аудитке қатысты этикалық талаптарға сәйкес ұйымнан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Бізде бар аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа да ақпарат [немесе қажет болған жағдайда басқа атау, мысалы, «Қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа ақпарат»].

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 6-мысалды қара. 6-мысалдағы «Өзге де ақпарат» бөлімінің соңғы абзацы білікті пікір болып табылатын және басқа ақпаратқа да әсер ететін нақты сұрақты сипаттауға бейімделуі керек.]

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікіріміз бойынша ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік үшін ең маңызды мәселелер. Бұл мәселелер жалпы қаржылық есептілік аудиті аясында және ол туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз. «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөлімінде сипатталған сұрақтан басқа, біз төмендегі сұрақтарды біздің есепте көрсетілуі тиіс негізгі аудит мәселелері деп санадық.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басшылықтың және қаржылық тізімдемелерді басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері⁷

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара⁸]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы қорытындысы болып табылатын аудит бойынша серіктес [аты] болып табылады.

[Фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁷ Бұл мысалдардағы аудиторлық есептерде «басшылық» және «басқаруға жауапты адамдар» терминдерін тиісті юрисдикцияның нормативтік-құқықтық базасы аясында сәйкес келетін басқа терминмен ауыстыру қажет болуы мүмкін.

⁸ ISA 700 (Қайта қаралған) 34 және 39-тармақтары барлық ұйымдар үшін аудиторлық қорытындыға басшылық пен аудитордың қызметтің үздіксіздігіне қатысты міндеттерін сипаттайтын мәлімдеме енгізуді талап етеді.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Мысал 3. Егер аудитор ақпараттың жеткіліксіз ашылуы салдарынан елеулі белгісіздіктің болуы және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы туралы қорытындыға келсе, ескертумен пікір білдіретін аудиторлық қорытынды.

Осы мысалдағы аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- «Әділ ұсыну» жүйесін пайдалана отырып, биржада тіркелмеген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Тапсырма шарттары ISA 210 қаржылық есептілігі үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қолданылатын тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдерге сүйене отырып, аудитор ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты айтарлықтай белгісіздік бар деген қорытындыға келді және ұйым банкроттықты қарастыруда. Қаржылық есептілікте елеулі белгісіздік туралы қажетті ақпаратты ашу жоқ. Қолайсыз пікір білдіріледі, өйткені бұл олқылықтың қаржылық есептілікке әсері айтарлықтай және кең таралған.
- ISA 701 сәйкес аудитор аудиттің негізгі мәселелерін хабарлауға міндетті емес және оны басқаша шешкен жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және қаржылық есептілік туралы теріс пікірге әкелетін мәселе де осы басқа ақпаратқа әсер етеді.
- Қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Қаржылық есептілік аудитінен басқа, аудитордың жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттері бар.

ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа да тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁹

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік баланстан және осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы тиісті есептерден, сондай - ақ есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнынан және басқа да түсіндірме жазбалардан тұратын ABC компаниясының (бұдан әрі - Ұйым) қоса берілген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса берілген қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетіледі, 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұйымның қаржылық жағдайы туралы, сондай-ақ оның қызметінің қаржылық нәтижелері және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы (немесе сенімді түсінік береді).

Теріс пікір білдірудің негізі

Қаржыландыру келісімдерінің мерзімі аяқталды және 20x1 жылдың 31 желтоқсанында қарызды өтеу күні келді. Ұйым келісімшартты қайта жасай алмады немесе қаржыландыруды алмастыра алмады және банкроттық туралы өтініш беруді қарастыруда. Бұл жағдай ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің болуын көрсетеді. Қаржылық есептілік бұл фактіні жеткілікті түрде ашпайды.

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] аудитке қатысты этикалық талаптарға сәйкес ұйымнан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Бізде бар аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа да ақпарат [немесе қажет болған жағдайда басқа атау, мысалы, «Қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа ақпарат»].

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 7-мысалды қара. 7-мысалдағы «Өзге де ақпарат» бөлімінің соңғы абзацы білікті пікір болып табылатын және басқа ақпаратқа да әсер ететін нақты сұрақты сипаттауға бейімделуі керек.]

Басшылықтың және қаржылық тізімдемелерді басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері¹⁰

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара¹¹]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-суретті қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы қорытындысы болып табылатын аудит бойынша серіктес [аты] болып табылады.

[Фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁹ Егер «Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмаса, «Қаржылық есептілік аудиті туралы есеп» деген субтитр талап етілмейді.

¹⁰ Бұл мысалдардағы аудиторлық есептерде «басшылық» және «басқаруға жауапты адамдар» терминдерін тиісті юрисдикцияның нормативтік-құқықтық базасы аясында сәйкес келетін басқа терминмен ауыстыру қажет болуы мүмкін.

¹¹ ISA 700 (Қайта қаралған) 34 және 39-тармақтары барлық ұйымдар үшін аудиторлық қорытындыға басшылық пен аудитордың қызметінің үздіксіздігіне қатысты міндеттерін сипаттайтын мәлімдеме енгізуді талап етеді.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 580

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-2
Аудиторлық дәлелдемелер ретіндегі жазбаша ұсынымдар	3-4
Күшіне ену күні	5
Мақсаттары	6
Анықтамалар	7-8
Талаптар	
Жазбаша ұсынымдар жіберілген басшылық	9
Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар	10-12
Басқа да жазбаша өтініштер	13
Жазбаша ұсынымдармен қамтылатын күн мен кезең (кезеңдер)	14
Жазбаша өтініштердің нысаны	15
Жазбаша ұсыныстардың және сұралған жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән	16-20
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиторлық дәлелдемелер ретіндегі жазбаша ұсынымдар	A1
Жазбаша ұсынымдар жіберілген басшылық	A2-A6
Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар	A7-A9
Басқа да жазбаша өтініштер	A10-A13
Шекті соманы хабарлау	A14
Жазбаша ұсынымдармен қамтылатын күн мен кезең (кезеңдер)	A15-A18
Жазбаша ұсынымдар нысаны	A19-A21
Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс	A22
Жазбаша ұсыныстардың және сұралған жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән	A23-A27
1-қосымша: Жазбаша ұсыныстарға қатысты талаптары бар ISA тізбесі	
2-қосымша: Иллюстрациялық өкілдік хат	

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 580 *Жазбаша өтініштер ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ISA) аудитордың қаржылық есептілік аудиті барысында басшылықтан және қажет болған жағдайда басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалардан жазбаша ұсыныстар алу міндеті қаралады.
2. 1-қосымшада жазбаша ұсыныстарға қойылатын нақты талаптары бар басқа да ISA-да тізімделген. Басқа ISA-да қамтылған жазбаша ұсыныстарға қойылатын ерекше талаптар осы ISA-ны қолдануды шектемейді.

Аудиторлық дәлелдемелер ретіндегі жазбаша ұсынымдар

3. Аудиторлық дәлелдер - бұл аудитордың пікіріне негізделген қорытынды жасау үшін аудитор пайдаланатын ақпарат.¹ Жазбаша ұсыныстар - бұл ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізуге байланысты аудитор талап ететін қажетті ақпарат. Тиісінше, жазбаша ұсыныстар, сұрауларға жауаптар сияқты, аудиторлық дәлелдер болып табылады. (A1 тармақ)
4. Жазбаша өтініштер қажетті аудиторлық дәлелдемелерді білдіретініне қарамастан, олар өздері қарастыратын мәселелер бойынша жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейді. Сонымен қатар, басшылықтың сенімді жазбаша куәліктер беруі аудитордың басшылықтың өз міндеттерін немесе нақты талаптарын орындауына қатысты алатын басқа аудиторлық дәлелдемелердің сипаты мен көлемін өзгертпейді.

Күшіне енген күні

5. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

6. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Басшылықтан және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалардан қаржылық есептілікті дайындау және аудиторға берілген ақпараттың толықтығы бойынша өз міндеттерін орындадым деп санайтыны туралы жазбаша куәліктер алу;
 - (b) Егер аудитор қажет деп тапса немесе басқа ISA талап етсе, қаржылық есептілікке немесе қаржылық есептіліктегі нақты талаптарға қатысты басқа аудиторлық дәлелдемелерді қолдау үшін жазбаша куәліктер беру; және
 - (c) Егер басшылық немесе басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар аудитор сұраған жазбаша куәліктерді ұсынбаса немесе басшылық немесе басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар жағдайға байланысты жазбаша куәліктерді ұсынбаса.

Анықтамалар

7. ISA мақсаттары үшін келесі термин төменде келтірілген мағынаға ие:

Жазбаша ұсыныс - белгілі бір мәселелерді растау немесе басқа аудиторлық дәлелдемелерді қолдау үшін аудиторға ұсынылатын басшылықтың жазбаша өтініші, басқа аудиторлық дәлелдер. Осы контексттегі жазбаша ұсыныстарға қаржылық есептілік, ондағы мәлімдемелер немесе растайтын кітаптар мен жазбалар кірмейді, растайтын кітаптар мен жазбалар.
8. Осы ISA мақсаттары үшін «басшылыққа» сілтемелерді «басшылық және қажет болған жағдайда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар» деп оқу керек. Сонымен қатар, сенімді ұсыну жүйесі жағдайында басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті *дайындауға және дұрыс ұсынуға* жауапты; немесе қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес сенімді ұсыну.

Талаптар

Жазбаша ұсынымдар жіберілген басшылық

9. Аудитор қаржылық есептілікке тиісті жауапты және тиісті мәселелерді білуі мен түсінуі бар басшылықтан жазбаша куәліктер алады. (Сілтеме: A2 - A6 тармақтар)

¹ ISA 500, *Аудиторлық дәлелдемелер*, 5(c)-тармақ

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар

Қаржылық есептілікті дайындау

10. Аудитор басшылықтан қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес есептілікті жасау үшін өзінің жауапкершілігін орындағаны туралы жазбаша куәлік алуы керек, оның ішінде аудиторлық тапсырманың шарттары талап еткендей, оның дұрыс ұсынылуы.² (Сілтеме: А7 - А9, А14, А22 тармақтар).

Ұсынылған ақпарат және операциялардың толықтығы

11. Аудитор басшылықтан:
- (a) ол аудиторға тапсырма шарттарына сәйкес барлық қажетті ақпаратты және оған қол жеткізуді қамтамасыз етті; және³
 - (b) барлық операциялар қаржылық есептілікте тіркелді және көрсетілді деген жазбаша сенімділік алуы керек. (Сілтеме: А7 - А9, А14, А22-тармақтар).

Жазбаша ұсыныстардағы басшылық міндеттерінің сипаттамасы

12. Басшылықтың міндеттері 10 және 11-тармақтарда талап етілетін жазбаша куәліктерде осы міндеттер тапсырма шарттарында сипатталғандай сипатталады.

Басқа да жазбаша өтініштер

13. Басқа ISA аудитор үшін жазбаша кепілдіктер алууды талап етеді. Егер осы талап етілетін ұсыныстарға қосымша аудитор қаржылық есептілікке немесе қаржылық есептіліктегі бір немесе бірнеше нақты мәлімдемелерге қатысты басқа аудиторлық дәлелдемелерді растау үшін бір немесе бірнеше жазбаша ұсыныстарды алу қажет екенін анықтаса, онда аудитор осындай басқа жазбаша ұсыныстарды алуы керек. (Сілтеме: А10 - А13, А14, А22-тармақтар)

Жазбаша ұсынымдармен қамтылатын күн мен кезең (кезендер)

14. Жазбаша куәландіру күні қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күніне барынша жақын болуы тиіс, бірақ осы күннен кешіктірілмей. Жазбаша ұсынымдар аудиторлық қорытындыға енгізілген барлық қаржылық есептер мен кезеңдерді қамтуы керек. (Сілтеме: А15 - А18 тармақтар)

Жазбаша өтініштердің нысаны

15. Жазбаша ұсынымдар аудиторға жолданған ұсыныс-хат түрінде ресімделуге тиіс. Егер заңнама немесе ережелер басшылықтан өз міндеттері туралы жазбаша жария мәлімдемелер жасауды талап етсе және аудитор мұндай мәлімдемелерде 10 немесе 11-тармақтарда талап етілетін кейбір немесе барлық кепілдіктер бар екенін анықтаса, мұндай мәлімдемелерде қамтылған тиісті мәселелер міндетті түрде ұсынылатын хатқа енгізілмеуі керек. (Сілтеме: А19 - А21 тармақтар)

Жазбаша ұсыныстардың және сұралған жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән

Жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән

16. Егер аудитор басшылықтың құзыреттілігіне, адалдығына, этикалық құндылықтарына немесе еңбекқорлығына, сондай-ақ оның осы құндылықтарға деген адалдығына немесе оларды ұстануына күмәнданса, аудитор бұл күмәндардың сенімділікке (ауызша немесе жазбаша) және жалпы аудиторлық дәлелдемелерге әсерін қарастыруы керек. (Сілтеме: А24 - А25 тармақтар)
17. Атап айтқанда, егер жазбаша өтініштер басқа аудиторлық дәлелдермен келіспесе, аудитор бұл мәселені шешуге тырысу үшін аудиторлық процедураларды орындауы керек. Егер мәселе шешілмеген болса, аудиторға басшылықтың құзыреттілігін, адалдығын, этикалық құндылықтарын немесе еңбекқорлығын, оның осы құндылықтарға деген адалдығын немесе олардың сақталуын бағалауды қайта қарау керек және оның сенімділікке (ауызша немесе жазбаша) және жалпы аудиторлық дәлелдемелерге әсерін анықтау керек. (Сілтеме: А23-тармақ)
18. Егер аудитор жазбаша куәліктер сенімді емес деген қорытындыға келсе, ол осы ISA 20-тармағының талабын назарға ала отырып, ISA 705 (Қайта қаралған)⁴ сәйкес аудиторлық қорытындыда пікірге ықтимал ықпалды айқындауды қоса алғанда, тиісті іс-қимылдар жасауы тиіс.

Сұралған жазбаша ұсынымдар ұсынылмаған

19. Егер басшылық жазбаша түрде сұралған бір немесе бірнеше кепілдеме бермесе, аудиторға:

² ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 6 (a) - тармақ.

³ ISA 210,6(b)(iii) тармақ.

⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікір*

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

- (a) Бұл мәселені басшылықпен талқылау;
- (b) Басшылықтың адалдығын және оның сенімділікке (ауызша немесе жазбаша) және жалпы аудиторлық дәлелдемелерге әсерін асыра бағалау; және
- (c) Осы ISA-ның 20-тармағының талабын назарға ала отырып, ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес аудиторлық қорытындыда пікірге ықтимал ықпал етуді айқындауды қоса алғанда, тиісті іс-қимылдар жасау.

Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар

20. Аудитор ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес қаржылық есептілік туралы пікірден бас тартуы керек, егер:

- (a) Аудитор 10 және 11-тармақтарда талап етілетін жазбаша куәліктер сенімді емес деген басшылықтың адалдығына жеткілікті күмән бар деген қорытындыға келеді; немесе
- (b) Басшылық 10 және 11-тармақтарда көзделген жазбаша куәліктерді ұсынбаған. (Сілтеме: A26-A27 тармақтар)

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиторлық дәлелдемелер ретіндегі жазбаша ұсынымдар (Сілтеме: 3-тармақ)

A1. Жазбаша куәліктер аудиторлық дәлелдемелердің маңызды көзі болып табылады. Егер басшылық сұралған жазбаша куәліктерді өзгертсе немесе ұсынбаса, бұл аудиторға бір немесе бірнеше маңызды сұрақтардың болуы мүмкін екендігі туралы ескертуі мүмкін. Сонымен қатар, көптеген жағдайларда ауызша емес, жазбаша түрде сұрау басшылықты жауаптардың сапасын арттыра алатын осындай сұрақтарды мұқият қарастыруға итермелеуі мүмкін.

Жазбаша ұсынымдар жіберілген басшылық (Сілтеме: 9-тармақ)

A2. Жазбаша ұсынымдар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан сұратылады. Бұл тұлғалар ұйымның басқару құрылымына және тиісті заңдарға немесе ережелерге байланысты өзгеруі мүмкін; дегенмен, көбінесе жауапты тарап басшылық болып табылады (басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар емес). Сондықтан жазбаша куәліктер ұйымның бас директорынан және қаржы директорынан немесе осы атауларды пайдаланбайтын ұйымдардағы басқа баламалы тұлғалардан талап етілуі мүмкін. Алайда, кейбір жағдайларда қаржылық есептілікті дайындауға басқа тараптар, мысалы, басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар жауапты болуы мүмкін

A3. Қаржылық есептілікті дайындауға және ұйымның бизнесін жүргізуге жауапкершілікке байланысты басшылық қаржылық есептілікті дайындау процесі туралы және жазбаша куәландыруға негізделген қаржылық есептіліктегі бекітулер туралы жеткілікті білімге ие болуы керек.

A4. Алайда, кейбір жағдайларда басшылық қаржылық есептілікті және ондағы бекітулерді дайындауға және ұсынуға қатысқан басқа тұлғаларға, соның ішінде жазбаша куәландыру сұралатын мәселелер бойынша арнайы білімі бар тұлғаларға сауалнама жүргізу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай тұлғаларға мыналар кіруі мүмкін:

- Актуарлық анықталған есепке алу өлшемдеріне жауапты актуарий.
- Экологиялық жауапкершілікті өлшеуге жауапты және осы салада арнайы білімі бар кәсіби инженерлер.
- Сот ісін жүргізу резервтерін құру үшін маңызды ақпарат бере алатын ішкі кеңесші.

A5. Кейбір жағдайларда басшылық жазбаша мәлімдемелерге мәлімдемелер басшылықтың ең жақсы білімі мен сеніміне сәйкес жасалғандығы туралы нақтылау тұжырымдарын қамтуы мүмкін. Егер аудитор мәлімдемелерді бекітуге енгізілген мәселелер бойынша тиісті жауапкершілігі мен хабардарлығы бар тұлғалар жасағанына сенімді болса, мұндай тұжырымды қабылдаған жөн.

A6. Басшылықтың негізделген мәлімдемелер жасау қажеттілігін күшейту үшін аудитор басшылықтан жазбаша мәлімдемелерге талап етілетін жазбаша мәлімдемелер жасауға мүмкіндік беретін осындай сұраулар жасағанын Растауды қосуды сұрай алады. Мұндай сұраулар, әдетте, ұйымда белгіленген шеңберден тыс ресми ішкі процесті қажет етеді деп болжанбайды.

Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар (Сілтеме: 10-11 тармақтар)

A7. Аудит барысында басшылықтың 10 және 11-тармақтарда көрсетілген міндеттерді орындағаны туралы алынған дәлелдер басшылықтың осы міндеттерді орындадым деп санайтынына сендірусіз жеткіліксіз. Себебі аудитор тек басқа аудиторлық дәлелдерге сүйене отырып, басшылықтың қаржылық есептілікті дайындағанын және оның өз міндеттерін келісілген тану мен түсіну негізінде аудиторға ақпарат бергенін бағалай алмайды. Мысалы, аудитор басшылық аудиторға тапсырма шарттарында айтылған барлық тиісті ақпаратты басшылықтан мұндай ақпараттың

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

берілгендігін сұрамай-ақ және оның берілгендігі туралы растау алмай берді деген қорытынды жасай алмайды. ақпарат берілді.

A8. 10 және 11-тармақтарда көзделген жазбаша ұсынымдар басшылықтың тапсырма шарттарына сәйкес өз міндеттерін келісілген таңуына және түсінуіне негізделеді және оларды орындағанын растауды талап етеді. Аудитор сонымен қатар басшылықтан жазбаша мәлімдемелерде осы міндеттерді мойындағанын және түсінгенін растауды сұрай алады. Бұл кейбір юрисдикцияларда жалпы қабылданған тәжірибе, бірақ әсіресе келесі жағдайларда орынды болуы мүмкін:

- Ұйым атынан аудиторлық тапсырманың шарттарына қол қойған тұлғалардың бұдан былай тиісті міндеттері болмайды;
- Аудиторлық тапсырманың шарттары өткен жылы дайындалды;
- Басшылықтың бұл міндеттерді түсінбейтіндігі туралы дәлелдер бар; немесе
- Жағдайлардағы өзгерістер мұны орынды етеді.

ISA 210⁵ талабына сәйкес, басшылық өз міндеттерін мойындайды және түсінеді деген мұндай сенімділік басшылыққа белгілі және оған қаншалықты сенімді (осы ISA-ның A5 тармағында талқыланғандай) жасалмайды.

Мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты нақты ойлар

A9. Мемлекеттік сектор ұйымдарына арналған аудиторлық тапсырмалар басқа ұйымдарға қарағанда кеңірек болуы мүмкін. Нәтижесінде мемлекеттік сектор кәсіпорнының қаржылық есептілігінің аудиті негізделетін басшылықтың міндеттеріне қатысты болжамдар қосымша жазбаша құаландыруға әкеп соғуы мүмкін. Олар операциялар мен оқиғалардың заңдарға, ережелерге немесе басқа өкілеттіктерге сәйкес орын алғанына жазбаша сенімділікті қамтуы мүмкін.

Өзге де жазбаша өтініштер (Сілтеме: [13-тармақ](#))

Қаржы ведомостары туралы қосымша жазбаша ұсынымдар

A10. 10-тармақта көзделген жазбаша ұсынымнан басқа, аудитор қаржылық есептілік туралы басқа жазбаша ұсыныстарды алу қажет деп санауы мүмкін. қаржылық есептілік туралы жазбаша ұсыныстар. Мұндай жазбаша ұсынымдар толықтырылуы мүмкін, бірақ 10-тармақта көзделген жазбаша ұсынымның бөлігі болып табылмайды. Олар мыналарға қатысты сенімділікті қамтуы мүмкін:

- Есеп саясатын таңдау мен қолданудың орындылығы; және
- Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес танылған, бағаланған, ұсынылған немесе ашылған мәселелер:
 - Нақты және шартты активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына немесе жіктелуіне әсер етуі мүмкін жоспарлар немесе ниеттер; және
 - Нақты және шартты міндеттемелер;
 - Кепіл ретінде кепілге берілген активтер мен активтерге иелік ету немесе оларды бақылау, кепіл құқықтары немесе ауыртпалықтар; және
 - Қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін заңнаманың, нормативтік актілердің және шарттық келісімдердің аспектілері, соның ішінде олардың сақталмауы.

Аудиторға берілген ақпарат туралы қосымша жазбаша ұсынымдар

A11. 11-тармаққа сәйкес талап етілетін жазбаша ұсыныстан басқа, аудитор басшылыққа белгілі ішкі бақылау жүйесінің барлық кемшіліктері туралы аудиторға хабарлағаны туралы басшылықтан жазбаша түсінік алу қажет деп санауы мүмкін.

Нақты мәлімдемелер туралы жазбаша түсініктер

A12. Дәлелдемелер алу немесе пайымдаулар мен ниеттерді бағалау кезінде аудитор келесі мәселелердің бірін немесе бірнешеуін қарастыруы мүмкін:

- Ұйымның мәлімделген ниеттерді жүзеге асыру тарихы.
- Ұйымның белгілі бір әрекет бағытын таңдауының себептері.

⁵ ISA210, 6(b)-тармақ

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

- Ұйымның белгілі бір әрекет бағытын ұстану қабілеті.
- Аудит барысында алынған басшылықтың пікірлеріне немесе ниеттеріне қайшы келетін басқа ақпараттың болуы немесе болмауы.

A13. Сонымен қатар, аудитор қаржылық есептіліктегі кейбір мәлімдемелерге қатысты, атап айтқанда, аудитордың басқа аудиторлық дәлелдемелерден не алғанын немесе нақты мәлімдемеге немесе оның толықтығына қатысты басшылықтың ниеті туралы түсінігін растау үшін басшылықтан жазбаша куәліктер алу қажет деп санауы мүмкін. Мысалы, егер басшылықтың ниеті инвестицияларды бағалау базасын анықтау үшін маңызды болса, онда басшылықтың тиісті аудиторлық дәлелдерді алу ниеті туралы жазбаша мәлімдемесіз мүмкін болмауы мүмкін. Мұндай жазбаша мәлімдемелер қажетті аудиторлық дәлелдер болғанымен, олар өздері осы мәлімдеме үшін тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігін қамтамасыз етпейді.

Шекті соманы хабарлау (Сілтеме: 10-11, 13-тармақтар)

A14. ISA 450 аудитор үшін аудит барысында анықталған бұрмалануларды жинауды талап етеді, тек тривиальды емес.⁶ Аудитор бұрмаланулар анық тривиальды болып саналмайтын шекті белгілей алады. Сол сияқты, аудитор талап етілетін жазбаша ұсыныстардың мақсаттары үшін шекті мәнді басшылықтың назарына жеткізу туралы мәселені қарауы мүмкін.

Жазбаша ұсынымдармен қамтылатын күн мен кезең (кезеңдер) (Сілтеме: 14-тармақ)

A15. Жазбаша ұсыныстар қажетті аудиторлық дәлелдер болғандықтан, аудитордың пікірін білдіру мүмкін емес, ал аудиторлық қорытындыны жазбаша ұсыну күніне дейін беру мүмкін емес. пікір мен аудиторлық қорытынды жазбаша ұсынымдар жасалған күнге дейін жасалмайды. Сонымен қатар, аудитор қаржылық есептіліктегі ақпаратты түзетуді немесе ашуды талап етуі мүмкін аудиторлық қорытындыға дейінгі оқиғаларға қатысты болғандықтан, жазбаша ұсыныстар мүмкіндігінше жақын, бірақ қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күнінен кешіктірілмей жасалады.

A16. Кейбір жағдайларда аудитор аудит барысында қаржылық есептілікте нақты бекіту бойынша жазбаша ұсыныс алған жөн. Бұл жағдайда жаңартылған жазбаша ұсынысты сұрау қажет болуы мүмкін.

A17. Жазбаша куәліктер аудиторлық қорытындымен қамтылған барлық кезеңдерге жатады, өйткені басшылық оның алдыңғы кезеңдерге қатысты бұрын жасаған жазбаша куәліктері орынды болып қалатынын растауы керек. Аудитор мен басшылық осы жазбаша куәліктерде қандай да бір өзгерістер бар-жоғын және егер бар болса, онда қандай өзгерістер бар екенін көрсете отырып, алдыңғы кезеңдердегі жазбаша куәліктерді жаңартатын жазбаша куәландыру нысаны туралы келісе алады.

A18. Ағымдағы басшылық аудиторлық қорытындымен қамтылған барлық кезеңдерде болмаған жағдайлар туындауы мүмкін. Мұндай тұлғалар осы кезеңде өз лауазымдарын атқармағандықтан, кейбір немесе барлық жазбаша куәліктерді бере алмайтындықтарын мәлімдей алады. Алайда, бұл факт мұндай тұлғалардың жалпы қаржылық есептілік үшін жауапкершілігін төмендетпейді. Тиісінше, аудиторға олардан барлық тиісті кезеңді (кезеңдерді) қамтитын жазбаша куәліктер алу талабы күшінде қалады.

Жазбаша ұсынымдар нысаны (15-тармақты қара)

A19. Жазбаша куәліктер аудиторға хатқа енгізілуі керек. Алайда, кейбір елдердің заңнамасына немесе ережелеріне сәйкес басшылықтан өз міндеттері туралы жазбаша жария мәлімдеме жасау талап етілуі мүмкін. Мұндай мәлімдеме пайдаланушыларға қаржылық есептілікті немесе тиісті органдарды ұсыну болып табылғанымен, аудитор бұл 10 немесе 11-тармақта талап етілетін кейбір немесе барлық мәлімдемелер үшін жазбаша бекітудің қолайлы нысаны деп шешуі мүмкін. Тиісінше, мұндай мәлімдемеде қамтылған тиісті мәселелер міндетті түрде ұсыну хатына енгізілмеуі керек. Аудитордың шешіміне әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Мәлімдеме 10 және 11-тармақтарда айтылған жауапкершілікті мойындауды қамтиды ма
- Өтінішті аудитор тиісті жазбаша куәландыруды сұрайтындар жасады ма немесе мақұлдады ма.
- Өтініштің көшірмесі аудиторға қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды жасалған күнге мүмкіндігінше жақын, бірақ одан кейін беріле ме (14-тармақты қара).

⁶ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау*, 5-тармақ.

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

A20. Заңдарды немесе ережелерді сақтау немесе қаржылық есептілікті бекіту туралы ресми мәлімдеме аудитор барлық қажетті куәліктердің жасалғанына көз жеткізу үшін жеткілікті ақпарат болмайды. Сол сияқты, заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес басшылықтың жауапкершілігі туралы мәлімдеме талап етілетін жазбаша куәліктерді алмастырмайды.

A21. 2-қосымшада бейнелеу хатының суреттемелік мысалы келтірілген.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс (Сілтеме: 27-тармақ)

A22. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор аудитордың басшылықтан алған жазбаша ұсыныстарын басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауды талап етеді.⁷

Жазбаша ұсыныстардың және сұралған жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән

Жазбаша ұсыныстардың сенімділігіне күмән (Сілтеме: 16-17 тармақтар)

A23. Бір немесе бірнеше жазбаша ұсынымдар мен басқа көзден алынған аудиторлық дәлелдемелер арасында анықталған сәйкессіздіктер болған жағдайда, аудитор тәуекелді бағалау барабар болып қала ма, жоқ болса, тәуекелді бағалауды қайта қарап, бағаланған тәуекелдерге жауап беру үшін одан әрі аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтай алады.

A24. Басшылықтың құзыреттілігіне, адалдығына, этикалық құндылықтарына немесе еңбекқорлығына, сондай-ақ басшылықтың осы құндылықтарды ұстануына немесе оларды ұстануына қатысты алаңдаушылық аудиторды басшылықтың қаржылық есептілігін бұрмалау қаупі аудитті жүргізу мүмкін емес деген қорытындыға әкелуі мүмкін. Бұл жағдайда аудитор, егер жауапты тұлғалар тиісті түзету шараларын қабылдағанға дейін, қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік актілерде рұқсат етілсе, тапсырманы орындаудан бас тарту мүмкіндігін қарастыруы мүмкін. Алайда, аудитордың сөзсіз пікір білдіруі үшін мұндай шаралар жеткіліксіз болуы мүмкін.

A25. ISA 230 аудитор аудит барысында туындаған маңызды мәселелерді, жасалған қорытындыларды және осы тұжырымдарды дайындауда қолданылатын маңызды кәсіби пайымдауларды құжаттауды талап етеді.⁸ Аудитор басшылықтың құзыреттілігіне, адалдығына, этикалық құндылықтарына немесе еңбекқорлығына, сондай-ақ оның осы құндылықтарға адалдығына немесе оларды сақтауға қатысты маңызды мәселелерді анықтай алады, бірақ жазбаша түсініктер сенімді деген қорытындыға келді. Бұл жағдайда бұл маңызды мәселе ISA 230 сәйкес құжатталады.

Басшылықтың міндеттері туралы жазбаша идеялар (Сілтеме: 20-тармақ)

A26. A7 тармағында көрсетілгендей, аудитор басшылықтың 10 және 11-тармақтарында көрсетілген міндеттерді орындағанын тек басқа аудиторлық дәлелдерге сүйене отырып анықтай алмайды. Сондықтан, егер 20(a) - тармақта сипатталғандай, аудитор осы мәселелер бойынша басшылықтың жазбаша куәліктері сенімсіз деген қорытындыға келсе немесе басшылық мұндай жазбаша куәліктерді ұсынбаса, аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмайды. Мұндай қабілетсіздіктің қаржылық есептілікке ықтимал әсері қаржылық есептіліктің нақты элементтерімен, шоттарымен немесе баптарымен шектелмейді, сондықтан барлық жерде кездеседі. ISA 705 (Қайта қаралған) мұндай жағдайларда аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуды талап етеді.⁹

A27. Аудитор сұрағанмен салыстырғанда өзгертілген жазбаша мәлімдеме міндетті түрде басшылық жазбаша мәлімдеме бермеді дегенді білдірмейді. Алайда, өзгерістің себебі аудиторлық қорытындыдағы пікірге әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау үшін өз жауапкершілігін орындауы туралы жазбаша ұсыныста басшылықтың пікірінше, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің белгілі бір талаптарына Елеулі сәйкессіздіктерді қоспағанда, қаржылық есептілік осы жүйеге сәйкес дайындалғандығы көрсетілуі мүмкін. 20-тармақтың талабы қолданылмайды, өйткені аудитор басшылықтың жазбаша мәлімдемелері сенімді деген қорытындыға келді. Дегенмен, аудитор ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес аудиторлық қорытындыдағы пікірге сәйкессіздіктің әсерін қарастыруға міндетті
- Тапсырма шарттарымен келісілген барлық қажетті ақпаратты аудиторға бергені үшін басшылықтың жауапкершілігіне қатысты жазбаша өтініште басшылық өрт салдарынан жойылған ақпаратты қоспағанда, мұндай ақпаратты аудиторға берді деп есептейтіні көрсетілуі мүмкін. 20-тармақтың талабы қолданылмайды, өйткені аудитор басшылық сенімді жазбаша сенімділік берді деген қорытындыға келді. Алайда, ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес аудитор өрттен жойылған ақпараттың қаржылық есептілікке және аудиторлық қорытындыдағы пікірге әсерін қарастыруы керек.

⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 16(c) (ii) тармақ

⁸ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8(c) және 10-тармақтар

⁹ ISA 705, 9-тармақ

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕРГЕ ҚАТЫСТЫ ТАЛАПТАРДЫ ҚАМТИТЫН ISA ТІЗБЕСІ

Бұл қосымшада белгілі бір тақырып бойынша жазбаша ұсыныстарды қажет ететін басқа ISA тармақтары көрсетілген. Бұл тізім болып табылмайды талаптарды, тиісті қосымшаларды және ISA-дағы басқа түсіндірме материалдарды қарауды алмастырмайды.

- ISA 240, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде алаяқтық іс-әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері* - 40-тармақ.
- ISA 250, *Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау* - 17-тармақ.
- ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау* – 14- тармақ.
- ISA 501, *Нақты жағдайларда аудиторлық дәлелдерді алу ерекиеліктері* - 12-тармақ.
- ISA 540 (Қайта қаралған), *Бағалау мәндерінің аудиті және ақпаратты тиісті ашу* - 37-тармақ.
- ISA 550, *Байланысты тараптар* - 26-тармақ.
- ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар* - 9-тармақ.
- ISA 570, *Қызметтің үздіксіздігі* - 16(е) тармақ.
- ISA 710, *Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік*, 9-тармақ.
- ISA 720 (Қайта қаралған), *Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері* - 13(с)тармағы

Иллюстрациялық өкілдік хат

Төмендегі иллюстрациялық хатта деректер мен басқа да ISA талап ететін жазбаша куәліктер бар. Бұл иллюстрацияда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары болып табылады деп болжанады; ISA 570 (Қайта қаралған)¹ жазбаша ұсынысты алу туралы талабы өзекті емес; және талап етілетін жазбаша ұсыныстардан ерекшеліктер жоқ. Ерекшеліктер болған жағдайда, осы ерекшеліктерді көрсету үшін сенімділікке өзгерістер енгізу қажет болады.

[Ұйымның фирмалық бланкісі]

(Аудиторға)

(Күні)

Осы ұсыныс хат Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес барлық маңызды аспектілерде (немесе *ол шынайы және объективті көрініс береді*) қаржылық есептіліктің дұрыстығы туралы пікір білдіру мақсатында 20xx2 жылғы 31 желтоқсанда² аяқталған жыл үшін ABC компаниясының қаржылық есептілігінің сіз жүргізген аудитіне байланысты ұсынылады.

Біз (тиісті ақпаратты алу үшін қажет деп тапқан сұрауларды орындау арқылы біз қаншалықты білеміз және қаншалықты сенеміз) растаймыз:

Қаржылық есептілік

- Біз халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін, атап айтқанда, қаржылық есептіліктің оларға сәйкес сенімді түрде ұсынылуы (немесе шынайы және объективті ұсыныс беруі) үшін [күнді көрсету] тапсырмасының шарттарында көрсетілген жауапкершілікті орындадық.
- Бухгалтерлік бағалауды жасау және тиісті ақпаратты ашу кезінде пайдаланылған әдістер, деректер және елеулі жорамалдар қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде негізделген ақпаратты тануға, бағалауға немесе ашуға қол жеткізу үшін талаптарға сәйкес келеді. (ISA 540 (қайта қаралған))
- Байланысты тараптармен қатынастар мен операциялар халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес тиісті түрде есепке алынды және ашылды. (ISA 550)
- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары түзетуді немесе ақпаратты ашуды талап ететін есепті күннен кейінгі барлық оқиғалар түзетілді немесе ашылды. (ISA 560)
- Түзетілмеген бұрмаланулардың әсері жеке де, жиынтықта да жалпы қаржылық есептілік үшін маңызды емес. Түзетілмеген бұрмаланулардың тізімі кіріспе хатқа енгізілген. (ISA 450)
- [Аудитор қажет деп санайтын кез келген басқа сұрақтар (осы ISA-ның А10 тармағын қара).]

Ұсынылған ақпарат

- Біз сізге мыналарды ұсындық:³
Құжаттар және басқа да мәселелер, құжаттар және басқа да мәселелер сияқты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты біз білетін барлық ақпаратқа қол жеткізу;
Аудит мақсаттары үшін бізден сұраған қосымша ақпарат; және;
Аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын ұйымдағы тұлғаларға шексіз қол жетімділік.
- Барлық операциялар бухгалтерлік есепте көрсетілген және қаржылық есептілікте көрсетілген.
- Біз сізге қаржылық есептіліктің алаяқтық әрекеттердің салдарынан айтарлықтай бұрмалануы мүмкін тәуекелді бағалау нәтижелерін аштық. (ISA 240)

¹ ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

² Егер аудитор бірнеше кезең ішінде есеп жасаса, ол күнді хат аудиторлық қорытындымен қамтылған барлық кезеңдерге қатысты болатындай етіп реттейді.

³ Егер аудитор міндеттеме хатына «Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу» ISA 210 сәйкес басшылықтың міндеттеріне қатысты басқа да мәселелерді қосса, бұл мәселелерді басшылықтың немесе басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың жазбаша ұсыныстарына қосу мүмкіндігін қарастыруға болады.

ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР

- Біз сізге ұйымның қызметіне әсер ететін алаяқтық немесе болжамды алаяқтық туралы біз білетін барлық ақпаратты аштық:
 - Басшылық;
 - Ішкі бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлер; немесе
 - Егер алаяқтық қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін болса, басқа тұлғалар. (ISA 240)
- Біз сізге қызметкерлер, бұрынғы қызметкерлер, талдаушылар, реттеушілер немесе басқалар бізге хабарлаған ұйымның қаржылық есептілігіне әсер ететін алаяқтық немесе болжамды алаяқтық туралы мәлімдемелерге қатысты барлық ақпаратты аштық. (ISA 240)
- Біз сізге қаржылық есептілікті дайындау кезінде ескерілуі тиіс заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың немесе сақтамаудың барлық белгілі жағдайларын аштық. (ISA 250)
- Біз ұйымның байланысты тараптары туралы, сондай-ақ біз білетін байланысты тараптармен барлық қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты аштық. (ISA 550)
- [Аудитор қажет деп санайтын кез келген басқа сұрақтар (осы ISA-ның A11 тармағын қара).]

Басшылық

Басшылық

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 600

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-6
Күшіне ену күні	7
Мақсаты	8
Анықтамалар	9-10
Талаптар	
Жауапкершілік	11
Мақұлдау және жалғастыру	12-14
Жалпы стратегия және аудит жоспары	15-16
Топты, оның компоненттерін және олардың ортасын түсіну	17-18
Компоненттік аудитор түсінігі	19-20
Мәні	21-23
Бағаланған тәуекелдерге жауап беру	24-31
Шоғырландыру процесі	32-37
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	38-39
Компоненттік аудитормен байланыс	40-41
Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау	42-45
Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі	46-49
Құжаттама	50
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиті заңнамаға, нормативтік актілерге сәйкес немесе басқа себептер бойынша талап етілетін компоненттер	A1
Анықтамалар	A2-A7
Жауапкершілік	A8-A9
Мақұлдау және жалғастыру	A10-A21
Жалпы стратегия және аудит жоспары	A22
Топты, оның компоненттерін және олардың ортасын түсіну	A23-A31
Аудиторлық компонент түсінігі	A32-A41
Мәні	A42-A46
Бағаланған тәуекелдерге жауап беру	A47-A55

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Шоғырландыру процесі	A56
Компоненттік аудитормен байланыс	A57-A60
Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау	A61-A63
Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі	A64-A66
1-қосымша: Аудиторлар тобы топтық аудит туралы пікірге негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаған кезде аудиторлық қорытындының мысалдары.	
2-қосымша: Топпен өзара әрекеттесу тобы анықтайтын сұрақтардың мысалдары	
3-қосымша: Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін шарттар мен оқиғалардың мысалдары	
4-қосымша: Компоненттік аудиторларды растау мысалдары	
5-қосымша: Қажетті және қосымша сұрақтар өзара әрекеттесу тобының нұсқаулық хатына енгізілген	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 600 «Ерекше пікір – топтың қаржылық есептілігінің аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)» ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен» бірге қарастырылуы тиіс.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарттары (ISA) топ аудитіне қолданылады. ISA топтың аудитіне қатысты міндеттерді белгілейді, әсіресе құрамдас бөліктердің аудиторлары тартылған жағдайда.
2. Аудитор басқа аудиторларды шоғырландырылмаған қаржылық есептілікті тексеруге тартқан кезде жағдайларға сәйкес бейімделген берілген ISA-ны пайдалы деп санауы мүмкін. Мысалы, аудитор басқа аудиторды тауарлық- материалдық қорлардың есебін бақылауға немесе физикалық активтерді қашықтағы жерде тексеруге тарта алады.
3. Компоненттік аудитор заңнамаға, нормативтік актілерге немесе өзге де мән-жайларға сәйкес компоненттің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруге міндетті болуы мүмкін. Аудиторлар тобы топтық аудит шеңберінде аудиторлық дәлелдемелерді ұсыну үшін компоненттің қаржылық есептілігі туралы пікірге негізделген аудиторлық дәлелдемелерді қолдануға шешім қабылдауы мүмкін, бірақ бұл ретте осы ISA талаптары күшінде қалады. (Сілтеме: A1 тармағы)
4. ISA 220¹ топтық аудит бойынша серіктестен топтық аудит бойынша тапсырманы орындайтын тұлғалардың, оның ішінде компоненттердің аудиторларының жиынтығында тиісті құзыреті мен мүмкіндіктеріне ие екендігіне көз жеткізуді талап етеді. Топтық тапсырма бойынша серіктес сонымен қатар топтық аудиторлық тапсырманы басқаруға, қадағалауға және орындауға жауапты.
5. Топтық аудит бойынша серіктес ISA 220 талаптарын топтық аудит тобы немесе компоненттің аудиторы компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеп жатқанына қарамастан қолданады. Аталған ISA компоненттердің аудиторлары компоненттердің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасайтын топтық аудиторлық серіктеске ISA 220 талаптарын орындауға көмектеседі.
6. Аудиторлық тәуекел - бұл қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупі және аудитордың бұл бұрмалануларды таппау қаупі.² Топтық аудитте бұл компоненттік аудитордың құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратында бұрмалануларды таппау қаупін қамтиды, бұл топтың қаржылық есептілігінде елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін, сондай-ақ топтың аудиторлар тобының бұл бұрмалануларды таппау қаупін қамтиды. Осы ISA-да аудиторлар тобы тәуекелдерді бағалау процедураларына және компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты компонент аудиторлары орындайтын басқа да аудиторлық процедураларға қатысуының сипатын, мерзімдері мен дәрежесін айқындау кезінде қарайтын мәселелер түсіндіріледі. Мұндай қатысудың мақсаты шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу болып табылады.

Күшіне енген күні

7. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді.

Мақсатты

8. Аудитордың мақсаттары:
 - (a) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиторы ретінде әрекет ету керектігін анықтау; және
 - (b) Егер ол шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиторы болса:
 - (i) Компоненттік аудиторларды олардың компоненттердің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ олардың қорытындылары туралы нақты хабардар ету; және
 - (ii) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дайындалғандығы туралы пікір білдіру үшін компоненттердің қаржылық ақпараты мен шоғырландыру процесіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу.

Анықтамалар

9. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Компонент – Топ немесе компонент басшылығы шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізуге жататын қаржылық ақпаратты дайындайтын ұйым немесе қызмет түрі. (Сілтеме: A2 - A4 тармақтар)
 - (b) Компонент аудиторы – Топтың өтініші бойынша шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір немесе басқа компонентіне қатысты қаржылық ақпаратпен жұмыс жасайтын аудитор. (Сілтеме: A7-тармақ)

¹ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, 14-15 - тармақтар.

² ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 34 тармақ.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (c) Компонент басшылығы – Компоненттің қаржылық ақпаратын дайындауға жауапты басшылық.
 - (d) Компоненттің мәні - топпен өзара әрекеттесу арқылы анықталған компоненттің маңыздылығы.
 - (e) Топ – Қаржылық ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілетін барлық компоненттер. Топ әрқашан бірнеше компоненттен тұрады.
 - (f) Топтың аудиті - топтың қаржылық есептілігінің аудиті;
 - (g) Топ аудиторының пікірі - топтың қаржылық есептілігіне қатысты аудитордың пікірі;
 - (h) *Топтың аудит басшысы* – Топтық аудиторлық тапсырмаға және оны орындауға жауапты серіктес немесе фирмадағы басқа тұлға, сондай-ақ фирма атынан дайындалған топтық аудит туралы есеп. Егер топтық аудитті бірлескен аудиторлар жүргізсе, онда аудиторлық тапсырма бойынша бірлескен серіктестер және олардың аудиторлар тобы топтық тапсырма бойынша серіктес және аудиторлар тобы деп аталады. Алайда, бұл ISA бірлескен аудиторлар арасындағы қарым-қатынасты немесе бір бірлескен аудитордың басқа бірлескен аудитордың жұмысына қатысты атқаратын жұмысын қарастырмайды.
 - (i) *Топ аудиторының командасы* – Топпен өзара іс-қимыл жөніндегі серіктесті қоса алғанда, серіктестер және топтың жалпы аудит стратегиясын айқындайтын, құрамдас аудиторлармен өзара іс-қимылды жүзеге асыратын, шоғырландыру процесі бойынша жұмысты орындайтын және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін негіз ретінде аудиторлық дәлелдемелер негізінде жасалған қорытындыларды бағалайтын қызметкерлер.
 - (j) Топтың қаржылық есептілігі - Бірнеше компоненттің қаржылық ақпаратын қамтитын қаржылық есептілік. «Шоғырландырылған қаржылық есептілік» термині сонымен қатар бас ұйымдар болып табылмайтын, бірақ жалпы бақылаудағы компоненттердің қаржылық ақпаратын қамтитын біріктірілген қаржылық есептілікті білдіреді.
 - (k) Топ басшылығы - топтың қаржылық есептілігін дайындауға жауапты басшылық;
 - (l) Жалпы топтық бақылау - Топтың қаржылық есептілігіне жоғары басшылық әзірлеген, енгізген және қолдайтын бақылау құралдары.
 - (m) *Елеулі компонент* – Топ (i) топ үшін жеке маңызды немесе (ii) топ үшін қаржылық мәнге ие болуы мүмкін немесе (ii) өзінің сипатына немесе мән-жайларына байланысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекеліне ұшырайтын ретінде айқындалған компонент.
10. «Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне» сілтеме қаржылық есептілік жасалған қаржылық есептілік жүйесін білдіреді. «Шоғырландыру процесіне» сілтеме мыналарды қамтиды:
- (a) Шоғырландыру, пропорционалды шоғырландыру, үлестік қатысу әдісі немесе шығындар әдісі арқылы шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі компоненттердің қаржылық ақпаратын тану, бағалау,
 - (b) Бас ұйымдар болып табылмайтын, бірақ жалпы бақылаудағы компоненттердің қаржылық ақпаратын біріктірілген қаржылық есептілікте біріктіру.

Талаптар

Жауапкершілік

11. Аудиторлық тапсырма бойынша серіктес кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес аудиторлық тапсырманы басқаруға, бақылауға және жүргізуге, сондай-ақ берілген аудиторлық қорытындының осы жағдайларда тиісті болып табылатындығын анықтауға жауапты болады.³ Осылайша, шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыда, егер мұндай сілтеме заң немесе нормативтік акт бойынша талап етілмесе, құрамдас аудиторға сілтеме болмауы тиіс. Егер мұндай сілтеме заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілсе, аудиторлық қорытындыда мұндай сілтеме топтық аудит бойынша қорытынды үшін топтық аудит бойынша Серіктестің немесе топтық аудит бойынша серіктес фирманың жауапкершілігін төмендетпейтіні көрсетілуі тиіс. (Сілтеме: A8 - A9 тармақтар)

Мақұлдау және жалғастыру

12. ISA 220 қолдана отырып, топтық аудит бойынша серіктес шоғырландыру процесіне және топ туралы аудиторлық қорытынды жасауға болатын компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу ықтималдығы бар-жоғын анықтауы керек. Ол үшін аудиторлар тобы маңызды болуы мүмкін компоненттерді анықтау үшін жеткілікті топ, оның құрамдас бөліктері және олардың ортасы туралы түсінік алуы керек. Егер компоненттердің аудиторлары осындай компоненттердің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасайтын болса, топтық аудит бойынша серіктес топтың аудиторлық қорытындысын алу үшін қажет дәрежеде осы компоненттердің аудиторларының жұмысына қатыса ала ма, жоқ па деген мәселені қарастыруы керек. (Сілтеме: A10 - A12 тармақтар)

³ ISA 220, 15-тармақ.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

13. Егер топтық аудит бойынша серіктес қорытынды жасаса:

- (a) аудит тобы топ басшылығы қойған шектеулерге байланысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмайды; және
- (b) осындай мүмкін еместіктің ықтимал әсері шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуға әкеледі,⁴

топтық тапсырма бойынша серіктес не:

- (a) егер бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, тапсырманы қабылдамау (жаңа тапсырма болған жағдайда) немесе тапсырманы орындаудан бас тарту (тапсырма жалғасқан жағдайда); немесе
- (b) егер заңнама немесе нормативтік актілер аудиторға тапсырманы орындаудан бас тартуға тыйым салса немесе тапсырманы орындаудан бас тарту мүмкін болмаса, топтың қаржылық есептілігіне аудит жүргізгеннен кейін топтың қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруден мүмкіндігінше бас тарту. (Сілтеме: A13 - A19-тармақтар)

Тапсырманы орындау шарттары

14. Топтық тапсырма бойынша серіктес топтық аудиторлық тапсырманың шарттарын ISA 210 сәйкес келіседі.⁵ (Сілтеме: A20 - A21 тармақтар).

Жалпы стратегия және аудит жоспары

- 15. Топтық тапсырма тобы топтық аудиттің жалпы стратегиясын анықтап, ISA 300 сәйкес топтық аудит жоспарын құруы керек.⁶
- 16. Топтық тапсырма бойынша серіктес жалпы топтық аудит стратегиясын және топтық аудит жоспарын қарастырады. (Сілтеме: A22 тармақ)

Топты, оның компоненттерін және олардың ортасын түсіну

- 17. Аудитор субъект пен оның ортасы, қолданылатын қаржы жүйесі және оның ортасы, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалауы керек.⁷ Аудитор тобының командасы:
 - (a) Қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде алынған жалпы топтық бақылауды қоса алғанда, топты, оның құрамдас бөліктерін және олардың ортасын түсінуді кеңейту; және
 - (b) Топ басшылығынан оның құрамдас бөліктеріне келетін нұсқауларды қоса алғанда, шоғырландыру процесі туралы түсінік алу. (Сілтеме: A23 - A29 тармақтар).
- 18. Аудитор тобының командасы:
 - (a) Маңызды болуы мүмкін компоненттердің бастапқы анықтамасын растау немесе қайта қарау; және
 - (b) Алаяқтық немесе қателік салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау үшін түсінік алуы тиіс. ⁸ (Сілтеме: A30-A31-тармақтар)

Аудиторлық компонент түсінігі

- 19. Егер топ компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу үшін компонент аудиторын тартуды жоспарласа, онда топ бұл туралы түсінік алуы керек. (Сілтеме: A32 - A35 тармақтар)
 - (a) Аудитор компонентті түсінеді ме және ол топтың аудитіне қатысты этикалық талаптарды орындай ма, әсіресе компоненттің аудиторы тәуелсіз бе. (Сілтеме: A37 тармақ)
 - (b) Компонент аудиторының кәсіби құзыреттілігі. (Сілтеме: A38 тармақ)
 - (c) Топтың тапсырмасы бойынша топ жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажетті көлемде аудитор-компонент жұмысына қатыса ала ма.
 - (d) Аудитор - аудиторларды белсенді қадағалауды жүзеге асыратын нормативтік ортада құрамдас бөлік жұмыс істей ме.

⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

⁵ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*

⁶ ISA 300, *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*, 7-12 тармақтар.

⁷ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған),

⁸ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

20. Егер компонент аудиторы топтық аудитке қатысты тәуелсіздік талаптарына жауап бермесе немесе аудиторлық топтың 19(a)-(c) тармақтарында көрсетілген басқа мәселелерге қатысты елеулі алаңдаушылықтары болса, аудиторлық топ аудитор құрамдас бөлігінен жұмысты орындауды талап етпей, осы компоненттің қаржылық ақпараты туралы компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек. (Сілтеме: A39-A41 тармақтар)

Мәні

21. Аудиторлар тобы мыналарды анықтауы керек: (Сілтеме: A42 тармақ)
- (a) Топтың жалпы аудит стратегиясын анықтауда шоғырландырылған қаржылық есептіліктің маңыздылығы
 - (b) Егер топтың нақты жағдайларында шоғырландырылған қаржылық есептілікте операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың белгілі бір сыныптары болса, оларға қатысты тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылығынан аз сомалардағы бұрмаланулар пайдаланушылардың шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде қабылданған экономикалық шешімдеріне, маңыздылық деңгейіне (деңгейлеріне) әсер етеді деп негізді түрде күтуге болады осы белгілі бір операциялар кластарына, шот қалдықтарына немесе ақпаратты ашуға қолданылуы керек.
 - (c) Компонент аудиторлар топтық аудит мақсаттары үшін аудит немесе шолу тексерісін жүргізетін құрамдас бөліктер үшін құрамдас бөліктердің маңыздылығы. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығын қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін компоненттердің маңыздылығы тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен болуы керек. (Сілтеме: A43 - A44-тармақтар)
 - (d) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі бұрмаланулар айқын тривиальды болып саналмайтын шекті мән. (Сілтеме: A45-тармақ)
22. Егер компоненттік аудиторлар топтық аудит мақсатында аудит жүргізсе, аудит тобы компоненттер деңгейінде анықталған маңыздылықтың орындылығын бағалауы керек. (Сілтеме: A46-тармақ)
23. Егер компонент заңнамаға, нормативтік актілерге немесе басқа жолмен тексерілуге жатса және аудит тобы осы аудитті топтық аудит шеңберінде аудиторлық дәлелдемелер алу үшін пайдалануды шешсе, аудит тобы аудиторлық аудит болып табылатындығын анықтауы керек:
- (a) тұтастай алғанда компоненттің қаржылық есептілігі үшін маңыздылығы; және
 - (b) компонент деңгейіндегі маңыздылық осы ISA талаптарына сәйкес келеді.

Бағаланған тәуекелдерге жауап беру

24. Аудитор қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне тиісті ден қою шараларын әзірлеп, енгізуі тиіс.⁹ Аудиторлар тобы аудиторлар тобы немесе компоненттердің аудиторлары оның атынан компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты орындайтын жұмыстың сипатын анықтауы керек (26-29 тармақтарын қара). Топ сонымен қатар құрамдас аудиторлардың жұмысына қатысу сипатын, мерзімдерін және дәрежесін анықтайды (30-31 тармақтарды қара).
25. Егер компоненттерді шоғырландыру процесіне немесе қаржылық ақпаратқа қатысты орындалатын жұмыстың сипаты, мерзімі мен көлемі бүкіл топтық бақылау тиімді жұмыс істейді деп күтуге негізделген немесе егер процедуралар бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді қамтамасыз ете алмаса, топ компонент аудиторынан осы бақылау құралдарының тиімділігін тексеруді немесе тексеруді сұрауы керек.

Компоненттердің қаржылық ақпараты бойынша орындалуы қажет жұмыс түрін анықтау (Сілтеме: [A47-тармақ](#))

Маңызды компонент

26. Топ үшін жеке қаржылық маңыздылығына байланысты маңызды компонент үшін топтың аудиторлық тобы немесе компоненттің аудиторы оның атынан компоненттің маңыздылығын тексеруді қолдана отырып, компоненттің қаржылық ақпаратына аудит жүргізуі керек.
27. Маңызды компонент үшін, өйткені оның ерекшелігіне немесе жағдайына байланысты топтың қаржылық есептілігінің айтарлықтай бұрмалануының елеулі тәуекелдері болуы мүмкін, топтың аудиторлық тобы немесе компоненттің аудиторы оның атынан келесі әрекеттердің бірін немесе бірнешеуін орындауы керек:
- (a) Компоненттің маңыздылығы процедураларын қолдана отырып, компоненттің қаржылық ақпаратының аудиті.

⁹ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (b) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының ең ықтимал елеулі тәуекелдерін білдіретін шоттар, операциялар кластары немесе ақпаратты ашу бойынша бір немесе бірнеше қалдықтардың аудиті. (Сілтеме: А48-тармақ);
- (c) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының ықтимал елеулі тәуекелдерімен байланысты арнайы аудиторлық процедураларды жүргізу. (Сілтеме: А49 тармақ)

Маңызды емес компоненттер

28. Маңызды емес компоненттерге қатысты аудиторлар тобы топ деңгейінде аналитикалық процедураларды орындайды. (Сілтеме: А50 тармақ)

29. Егер аудиторлар тобы:

- (a) Маңызды компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты орындалған жұмыстардан;
- (b) Жалпы топтық бақылау құралдары мен шоғырландыру процесіне қатысты орындалған жұмыстардан; және
- (c) Топ деңгейінде орындалған талдамалық процедуралардан алынған топтың аудиторлық қорытындысы негізделетін жеткілікті аудиторлық дәлелдемелер деп есептемесе

аудит тобы маңызды емес компоненттерді таңдайды және компонент аудиторынан әрбір таңдалған компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты келесі процедуралардың біреуін немесе бірнешеуін орындауын сұрайды (Сілтеме: А51 - А53 тармақтар)

- Компоненттің маңыздылығын тексеруді қолдана отырып, компоненттің қаржылық ақпаратының аудиті.
- Шоттар, операциялар кластары немесе ақпаратты ашу бойынша бір немесе бірнеше қалдықтардың аудиті.
- Компоненттің маңыздылығын анықтау тәсілін қолдана отырып, компоненттің қаржылық ақпаратына шолу.
- Нақты процедуралар.

Аудиторлар тобы белгілі бір уақыт аралығында компоненттерді таңдауды өзгертуі керек.

Компоненттерді тексерушілер орындайтын жұмысқа қатысу (Сілтеме: [А54 - А55 тармақтар](#))

Маңызды компоненттер - Тәуекелдерді бағалау

30. Құрамдас аудитор елеулі құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына аудит жүргізген кезде топтық тапсырма шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекелдерін анықтау мақсатында құрамдас бөліктің аудиторының тәуекелдерін бағалауға қатысады. Мұндай қатысудың сипаты, мерзімі және дәрежесі аудиторлар тобының компонентті түсінуіне байланысты. Компонент аудиторы туралы түсініктер, бірақ кем дегенде мыналарды қамтуы керек:

- (a) Компонент аудитор немесе компонент басшылығымен топ үшін маңызды болып табылатын компонент қызметінің түрлерін талқылау;
- (b) Алаяқтық немесе қателік салдарынан қаржылық ақпараттың елеулі бұрмалануына бейімділік компонентінің аудитор мен талқылау; және
- (c) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдеріне қатысты компонент аудиторы дайындаған құжаттаманы қарау. Мұндай құжаттама компоненттік аудитордың анықталған елеулі тәуекелдерге қатысты тұжырымдарын көрсететін Меморандум түрінде ұсынылуы мүмкін.

Топтардың қаржылық ведомостарының елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдер - тексерудің қосымша процедуралары

31. Егер шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекелдері құрамдас аудитор жұмысты орындайтын құрамдас бөлікте анықталса, топ тапсырма бойынша шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдеріне жауап ретінде қосымша аудиторлық процедураларды жүргізудің орындылығын бағалауы тиіс. Аудитор-компоненттің жұмысын түсіну негізінде топ аудитор-компонентті қосымша аудиторлық процедураларға тарту қажет пе, жоқ па, соны анықтауы керек.

Шоғырландыру процесі

32. 17-тармаққа сәйкес аудиторлар тобы шоғырландыру процесін қоса алғанда, жалпы топтық бақылау құралдары мен шоғырландыру процесі туралы, оның ішінде топ басшылығы компоненттерге берген нұсқаулар туралы түсінік алады. 25-тармаққа сәйкес аудит жөніндегі топ немесе аудиторлық топтың сұранысы бойынша компоненттің аудиторы, егер шоғырландыру процесі бойынша жұмыстың сипаты, мерзімдері мен көлемі жалпы топтық бақылаудың тиімді жұмыс

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

істеуін күтуге негізделген болса немесе егер процедуралар бекіту деңгейінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмаса, жалпы топтық бақылаудың тиімділігін тексереді.

33. Клиенттермен жұмыс жөніндегі топ шоғырландыру процесінің нәтижесінде туындайтын шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін ескере отырып, шоғырландыру процесіне қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуі және жүргізуі тиіс. Бұл барлық компоненттердің шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілгендігін бағалауды қамтиды.
34. Топ шоғырландырылған түзетулер мен қайта жіктеулердің орындылығын, толықтығын және дәлдігін, сондай-ақ алаяқтық тәуекел факторларының немесе ықтимал көшбасшылық бейімділіктің белгілерін бағалайды. (Сілтеме: А56-тармақ)
35. Егер қандай да бір компоненттің қаржылық ақпараты шоғырландырылған қаржылық есептілікпен бірдей есеп саясатына сәйкес дайындалмаса, тарту тобы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну мақсатында осы компоненттің қаржылық ақпараты тиісті түрде түзетілгенін бағалауы керек.
36. Сарапшылар тобы компоненттік аудитордың хабарламасында көрсетілген қаржылық ақпараттың (41(с) тармағын қараңыз) топтық қаржылық есептілікке енгізілген қаржылық ақпарат екенін анықтауы керек. (Сілтеме: 41(с) - тармақ)
37. Егер топтық қаржылық есептілікке қаржы жылының соңы топтың қаржы жылының аяғынан өзгеше болатын құрамдас бөліктің қаржылық есептілігі енгізілсе, сарапшылар тобы осы қаржылық есептілікке қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес тиісті түзетулер енгізілгенін бағалауы керек.

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

38. Егер аудиторлар тобы немесе компоненттер аудиторлары компоненттердің қаржылық ақпаратына аудит жүргізсе, аудиторлар тобы немесе компоненттер аудиторлары компоненттің қаржылық ақпаратын жасау күні мен шоғырландырылған қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды талап етуі мүмкін шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыны жасау күні арасында болған оқиғаларды анықтауға бағытталған процедураларды орындауға тиіс.
39. Егер құрамдас аудиторлар құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратының аудитінен басқа жұмысты орындайтын болса, аудит тобы құрамдас аудиторлардан, егер олар шоғырландырылған қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды қажет ететін кейінгі оқиғалар туралы білсе, аудит тобын хабардар етуін сұрауы керек.

Компоненттік аудитормен байланыс

40. Топтық топ өз талаптарын компонент аудиторының назарына уақтылы жеткізуі керек. Бұл хабарламада орындалатын жұмыстар, осы жұмыстарды пайдалану және топтық тапсырма тобымен компонент аудиторының хабарламаларының формасы мен мазмұны көрсетілуі керек. Ол сондай-ақ мыналарды қамтуы керек: (Сілтеме: А57, А58, А60 тармақтары)
 - (a) Компоненттік аудитордың топтың компоненттік аудитордың жұмысын пайдаланатын мәнмәтінін біле отырып, компоненттік аудитордың топпен ынтымақтасатынын растауын сұрау. (Сілтеме: А59 тармағы)
 - (b) Топтық аудитке қатысты этикалық талаптар, атап айтқанда тәуелсіздік талаптары.
 - (c) Компоненттің қаржылық ақпаратына аудит жүргізу немесе тексеру жағдайында компоненттің маңыздылығы (және егер қажет болса, операциялардың белгілі бір сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері) және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бұрмалануы айқын тривиальды болып саналмайтын шегі.
 - (d) Компоненттік аудитордың жұмысына қатысы бар алаяқтықпен немесе қателіктермен байланысты топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдері. Аудит жөніндегі топ құрамдас аудитор құрамдас бөліктегі алаяқтық немесе қателік салдарынан топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының кез келген басқа анықталған елеулі тәуекелдері туралы және құрамдас бөліктің аудиторының осындай тәуекелдерге реакциясы туралы уақтылы хабарлауды сұрайды.
 - (e) Топ басшылығы дайындаған байланысты тараптардың тізімі және топқа белгілі кез келген басқа байланысты тараптар. Топпен өзара әрекеттесу тобы компонент аудиторынан топпен өзара әрекеттесу жөніндегі басшылық немесе топ бұрын анықтамаған кез келген байланысты тараптар туралы уақтылы хабарлауды сұрауы керек. топ осындай қосымша байланысты тараптар туралы компоненттің басқа аудиторларына хабарлау керектігін анықтауы керек.
41. Топ аудиторының командасы құрамдас бөлік аудиторынан топ аудитінің нәтижелері бойынша топ аудиторының қорытындылары үшін маңызды мәселелер бойынша ақпарат сұрауы тиіс. Мұндай ақпарат мыналарды қамтуы тиіс (А60 тармағын қара):
 - (a) Құрамдас бөлік аудиторы топ аудитіне қолданылатын барлық этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздік пен кәсіби құзыреттілік талаптарын сақтағаны туралы ақпарат;

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (b) Компонент аудитору топтық топтың талаптарын орындады ма;
- (c) Компоненттің аудитору есеп жасайтын компоненттің қаржылық ақпаратын анықтау;
- (d) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкеп соғуы мүмкін заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамау жағдайлары туралы ақпарат;
- (e) Компоненттің қаржылық аппаратындағы түзетілмеген бұрмаланулар тізімі (тізімде аудиторлар тобы хабарлаған шамалы бұрмаланулар шегінен төмен бұрмаланулар болмауы керек (40 (с) тармағын қара));
- (f) Басшылықтың ықтимал біржақтылығына нұсқау;
- (g) Компонент деңгейінде анықталған ішкі бақылаудың кез-келген маңызды кемшіліктерін сипаттау;
- (h) Компонент аудитору компонентті басқаруға жауапты тұлғаларға, соның ішінде алаяқтық немесе құрамдас басшылыққа қатысты болжамды алаяқтық, құрамдас деңгейдегі ішкі бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлер немесе алаяқтық құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратын айтарлықтай бұрмалауға әкеп соқтырса, басқа тұлғаларға хабарлаған немесе хабарлауды болжайтын басқа да маңызды мәселелер;
- (i) Топтық аудитке қатысы болуы мүмкін немесе компоненттің аудитору топтық топтың назарына жеткізгісі келетін кез келген басқа мәселелер, соның ішінде компоненттің аудитору компоненттің басшылығынан алған жазбаша куәліктерде белгіленген кез келген ерекшеліктер; және
- (j) Компонент аудиторуның жалпы тұжырымдары, қорытындылары немесе пікірлері.

Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау

Компоненттер бақылаушысының байланысын және оның жұмысының сәйкестігін бағалау

42. Топ компонент аудиторуның хабарламасын бағалайды (41-тармақты қара). Аудиторлармен жұмыс жөніндегі топ:
- (a) Осы бағалаудан туындайтын маңызды мәселелерді жағдайға байланысты компонент аудиторумен, компонент басшылығымен немесе топ басшылығымен талқылау; және
 - (b) Компонент аудиторуның аудиторлық құжаттамасының басқа тиісті бөліктерін қарау қажеттілігін анықтайды. (Сілтеме: А61-тармақ)
43. Егер сарапшылар тобы компонент аудиторуның жұмысы жеткіліксіз деген қорытындыға келсе, сарапшылар тобы қандай қосымша процедураларды орындау керектігін және оларды компонент аудитору немесе сарапшылар тобы орындауы керек екенін анықтауы керек.

Тексеру деректерінің жеткіліктілігі мен орындылығы

44. Аудитор аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға міндетті және осылайша аудиторға аудиторлық қорытындыға негізделген негізделген қорытындылар жасауға мүмкіндік береді.¹⁰ Аудит жөніндегі топ шоғырландыру процесіне қатысты орындалған аудиторлық процедуралардың және аудит жөніндегі топ пен құрамдас бөліктердің қаржылық ақпараты бойынша құрамдас бөліктердің аудиторулары атқарған жұмыстардың топтың аудиторлық пікірі негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға әкеп соқтырғанын бағалауы тиіс. (Сілтеме: А62-тармақ)
45. Топтық аудит бойынша серіктес кез-келген түзетілмеген бұрмаланулар тобының (топ анықтаған немесе аудиторлар хабарлаған компоненттер) және тиісті аудиторлық дәлелдер алу мүмкін болмаған кез-келген жағдайлардың аудиторлық қорытындысына әсерін бағалауы керек. (Сілтеме: А63-тармақ)

Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі

Топ басшылығымен өзара іс-қимыл

46. Топпен өзара іс-қимыл жөніндегі топ ішкі бақылаудың қандай анықталған кемшіліктерін ISA 265 сәйкес топты басқаруға және басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу керектігін айқындайды¹¹. Мұндай шешім қабылдаған кезде топпен өзара әрекеттесу тобы келесі мәселелерді қарастыруы керек:
- (a) Топпен өзара әрекеттесу тобы анықтаған бүкіл топ шеңберіндегі ішкі бақылаудың кемшіліктері;

¹⁰ ISA 200, 17-тармақ.

¹¹ ISA 265, *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды және басшылықты ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы хабардар ету*

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (b) Компоненттерді ішкі бақылау жүйесінде аудит жөніндегі топ анықтаған ішкі бақылаудың кемшіліктері; және
 - (c) Компоненттік аудиторлар топтың назарына жеткізген ішкі бақылаудың кемшіліктері.
47. Егер алаяқтықты топ анықтаса немесе компоненттің аудитору оның назарына жеткізсе (41(h) тармағын қара) немесе егер ақпарат алаяқтықтың болуы мүмкін екенін көрсетсе, топ алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін негізгі жауапты тұлғаларды өздеріне қатысты мәселелер туралы хабардар ету үшін тиісті деңгейдегі топ басшылығына уақтылы хабарлауы керек міндеттері. (Сілтеме: А64 тармағы)
48. Заңнамаға, нормативтік актілерге немесе өзге де мән-жайларға сәйкес компоненттің аудитору компоненттің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруге міндетті болуы мүмкін. Бұл жағдайда аудиторлар тобы топ басшылығынан топқа белгілі болған және компоненттің қаржылық есептілігі үшін маңызды болуы мүмкін, бірақ компонент басшылығы білмеуі мүмкін кез-келген мәселелер туралы компоненттің басшылығына хабарлауды сұрауы керек. Егер топ басшылығы бұл туралы компонент басшылығына хабарлаудан бас тартса, аудиторлармен өзара әрекеттесу тобы бұл мәселені топты басқаруға жауапты тұлғалармен талқылауы керек. Егер мәселе шешілмеген болса, онда заңдық және кәсіби құпиялылық мәселелерін ескере отырып, топ компонент аудиторуна осы мәселе шешілгенге дейін компоненттің қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытынды шығармауға кеңес беру мүмкіндігін қарастыруы керек. (Сілтеме: А65-тармақ)

Топты басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

49. Топпен өзара іс-қимыл жөніндегі топ ISA 260 (Қайта қаралған)¹² және басқа да ISA көзделгендерге қосымша топты басқаруға жауапты тұлғалардың назарына мынадай мәселелерді жеткізуі тиіс:
- (a) Компоненттердің қаржылық ақпаратында орындалатын жұмыстың сипатына шолу.
 - (b) Маңызды құрамдас бөліктердің қаржылық ақпараты бойынша компоненттік аудиторлар орындайтын жұмысқа топтың жоспарланған қатысу сипатына шолу.
 - (c) Аудитордың топтық аудиторлық тобының компоненттің бірін бағалауы осы аудитордың жұмыс сапасына қатысты аландаушылық туғызатын жағдайлар.
 - (d) Топтық аудитті жүргізуге кез келген шектеулер, мысалы, топтың ақпаратқа қол жеткізуін шектеу.
 - (e) Егер алаяқтық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкеліп соқтырса, топ басшылығына, компоненттер басшылығына, бүкіл топтық бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлерге немесе басқа тұлғаларға қатысты алаяқтық немесе болжамды алаяқтық.

Құжаттама

50. Аудиторлар тобы аудиторлық құжаттамаға мыналарды енгізуі тиіс:¹³
- (a) Компоненттерді талдау, маңызды компоненттерді анықтау және компоненттердің қаржылық ақпаратында орындалған жұмыстың сипаты.
 - (b) Топтың құрамдас аудиторлар орындаған жұмысқа қатысуының сипаты, мерзімдері және дәрежесі, оның ішінде, қолданылатын жерде, топтың құрамдас аудиторлардың аудиторлық құжаттамасының тиісті бөліктерін қарауы және олар бойынша қорытындылар.
 - (c) Топ пен компоненттердің аудиторлары арасындағы топтың талаптарына қатысты жазбаша хабарламалар.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиті заңнамаға, нормативтік актілерге сәйкес немесе басқа себептер бойынша талап етілетін компоненттер
(Сілтеме: 3-тармақ)

- A1. Аудиторлар тобының заңнамаға, нормативтік актілерге сәйкес немесе қандай да бір себептермен талап етілетін аудитті жүргізу қажеттілігі туралы шешіміне әсер етуі мүмкін факторларға топтық аудит шеңберінде аудиторлық дәлелдемелерді ұсынудың келесі басқа себептері жатады:

¹² ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*

¹³ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 - 11 және А6-тармақтар.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Компоненттің қаржылық есептілігін дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіндегі және шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіндегі айырмашылықтар.
- Компонент аудиторы қолданатын аудиторлық және басқа стандарттар мен шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінде қолданылатын стандарттар арасындағы айырмашылықтар.
- Компоненттің қаржылық есептілігінің аудиті топтың есептілігін дайындау кестесін сақтау үшін уақтылы аяқталады ма?

Анықтамалар

Құрамдас (Сілтеме: 9(а) тармағы)

A2. Топтың құрылымы оның компоненттерінің қалай анықталатынына әсер етеді. Мысалы, топтың қаржылық есептілік жүйесі бас ұйымның және бір немесе бірнеше еншілес ұйымдардың, бірлескен ұйымдардың немесе қауымдастырылған ұйымдардың үлестік қатысу әдісімен немесе шығындар әдісімен есепке алынатын қаржылық ақпаратты дайындауды көздейтін ұйымдық құрылымға негізделуі мүмкін; бас кеңсе және бір немесе бірнеше бөлімшелер немесе филиалдар; немесе екі әдістің тіркесімі. Алайда, кейбір топтар өздерінің қаржылық есептілігін функциялар, процестер, өнімдер немесе қызметтер (немесе өнімдер немесе қызметтер топтары) немесе географиялық орналасуы бойынша ұйымдастыра алады. Мұндай жағдайларда топтың немесе оның құрамдас бөліктерінің басшылығы топтың қаржылық есептілігіне кіретін қаржылық ақпаратты дайындайтын ұйым немесе қызмет түрі функция, процесс, өнім немесе қызмет (немесе өнімдер немесе қызметтер тобы) немесе географиялық орналасуы болуы мүмкін.

A3. Топтық қаржылық есептілік жүйесінде компоненттердің әртүрлі деңгейлері болуы мүмкін, бұл жағдайда компоненттерді жеке емес, белгілі бір жинақтау деңгейлерінде анықтаған жөн.

A4. Белгілі бір деңгейде біріктірілген компоненттер топтық аудит мақсаттары үшін компонентті құра алады; дегенмен, мұндай компонент оған кіретін компоненттердің қаржылық ақпаратын (яғни кіші топты) қамтитын топтық қаржылық есептілікті де құра алады. Осылайша, бұл ISA-ны әртүрлі аудиторлық серіктестер мен топтар үлкен топтың құрамындағы әртүрлі кіші топтар үшін қолдана алады.

Елеулі құрамдас бөлік (Сілтеме: 9 (m) тармағы)

A5. Компоненттің жеке қаржылық маңыздылығы артқан сайын шоғырландырылған қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупі, әдетте, артады. Клиенттермен жұмыс тобы таңдалған эталонға пайыздық қатынасты жеке қаржылық маңызы бар компоненттерді анықтауға көмекші құрал ретінде қолдана алады эталонды және оған пайыздық қатынасты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды көздейді. Топ қызметінің сипаты мен жағдайларына байланысты тиісті эталондарға топтың активтері, міндеттемелері, ақша ағындары, кірістері немесе сатылымдары кіруі мүмкін. Мысалы, бағалау тобы таңдалған эталонның 15% - дан асатын компоненттерді маңызды деп санауы мүмкін. Жоғары немесе төмен пайыз нақты жағдайларда орынды деп танылуы мүмкін.

A6. Сондай-ақ, топ компонентті өзінің ерекшелігіне немесе жағдайына байланысты қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупі бар деп анықтай алады. Мысалы, компонент шетел валютасындағы операцияларға жауап бере алады, сондықтан топ үшін қаржылық тұрғыдан маңызды болмаса да, айтарлықтай бұрмалану қаупіне ұшырайды.

Компонент аудиторы (Сілтеме: 9 (b) тармақ)

A7. Аудит тобының мүшесі аудит тобының өтініші бойынша топтық аудит үшін құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратымен жұмыс істей алады. Бұл жағдайда топтың мұндай мүшесі де компоненттің аудиторы болып табылады.

Жауапкершілік (Сілтеме. 11 тармақ)

A8. Компоненттік аудиторлар топтық аудит үшін құрамдас бөліктердің қаржылық ақпаратымен жұмыс істей алады және осылайша олардың жалпы қорытындылары, қорытындылары мен пікірлері үшін жауап береді.

A9. Егер аудиторлар тобы бір немесе бірнеше компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер алмағандықтан, топтық аудит туралы пікір өзгертілсе, шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық есепке «модификациялау үшін негіз» тармағы енгізілуі тиіс. Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы есепте, егер мұндай сілтеме қажет болмаса, компоненттік аудитордың сілтемесіз мұндай қабілетсіздіктің себептері сипатталуы керек.¹⁴

¹⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), 20-тармақ.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Мақұлдау және жалғастыру

Қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде уағдаластыққа қол жеткізу (Сілтеме: 12-тармақ)

A10. Жаңа тапсырма жағдайында топпен өзара әрекеттесу тобы топ, оның құрамдас бөліктері және олардың айналасы туралы түсінік алады.:

- Топ басшылығы ұсынған ақпарат;
- Топ басшылығымен қарым-қатынас; және
- Жағдайға байланысты алдыңғы топпен, компоненттер басшылығымен немесе компоненттік аудитормен байланыс.

A11. Топты тарту туралы түсіну келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін:

- Топтың құрылымы, оның ішінде заңды және ұйымдастырушылық құрылым (яғни топтың қаржылық есептілігі қалай ұйымдастырылған).
- Осы қызмет жүзеге асырылатын саланы және нормативтік-құқықтық, экономикалық және саяси ортаны қоса алғанда, топ үшін маңызды болып табылатын компоненттердің қызмет түрлері.
- Жалпы қызмет көрсету орталықтарын қоса алғанда, қызмет көрсету ұйымдарын пайдалану.
- Жалпы топтық бақылаудың сипаттамасы.
- Шоғырландыру процесінің күрделілігі.
- Топтық тапсырма бойынша серіктестің фирмасына немесе желісіне кірмейтін құрамдас аудиторлар кез келген құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратымен жұмыс істей ме, сондай-ақ топ басшылығының бірнеше аудиторды пайдаланудың орындылығын негіздей ме.
- Топтың өзара әрекеттесу тобы:
 - Топ директорларына, топ басшылығына, құрамдас директорларға, құрамдас бөліктердің басшылығына, құрамдас бөліктердің ақпаратына және құрамдас бөліктердің аудиторларына (топ сұраған тиісті аудиторлық құжаттаманы қоса алғанда) шектеусіз қол жеткізе алады; және
 - Компоненттің қаржылық ақпаратымен қажетті жұмысты орындау мүмкіндігі болады.

A12. Үздіксіз тапсырма болған жағдайда, топтың тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу қабілетіне келесі елеулі өзгерістер әсер етуі мүмкін:

- Топ құрылымындағы өзгерістер (мысалы, сатып алу, сату, қайта құру немесе топтың қаржылық есептілігін ұйымдастырудағы өзгерістер).
- Топ үшін маңызды болып табылатын компоненттердің қызметіндегі өзгерістер.
- Топты басқаруға жауапты тұлғалар құрамындағы өзгерістер, топ басшылығы немесе маңызды компоненттердің негізгі басшылары.
- Топ басшылығының немесе құрамдас бөлігінің адалдығы мен құзыреттілігіне қатысты өзара әрекеттесу тобының алаңдаушылығы.
- Жалпы топтық бақылау жүйесіндегі өзгерістер.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіндегі өзгерістер.

Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуды күту (Сілтеме: 13-тармақ)

A13. Топ тек маңызды деп саналмайтын компоненттерден тұруы мүмкін. Мұндай жағдайларда, егер топтық тапсырманы орындайтын топ мүмкін болса, топтың аудиторлық қорытындысы негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу үшін топтық тапсырманы күтуге болады:

- (a) Осы компоненттердің кейбірінің қаржылық ақпаратын тексеру бойынша жұмысты орындау; және
- (b) Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін қажетті көлемде басқа құрамдас бөліктердің қаржылық ақпараты бойынша құрамдас бөліктердің аудиторлары орындайтын жұмысқа қатысу.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Ақпаратқа қол жеткізу (Сілтеме: 13-тармақ)

- A14. Топтың ақпаратқа қол жетімділігі топтың басшылығына тәуелді емес жағдайларға байланысты шектелуі мүмкін, мысалы, ақпараттың құпиялылығы мен қорғалуы туралы заңдар немесе компонент аудиторының топ сұраған тиісті аудиторлық құжаттамаға қол жеткізуден бас тартуы. Ол сондай-ақ басшылықпен шектелуі мүмкін.
- A15. Егер жағдайларға байланысты ақпаратқа қол жетімділік шектеулі болса, онда топтық тапсырысты орындайтын топ әлі де тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алады, бірақ компоненттің маңыздылығы артқан сайын оның ықтималдығы төмендейді. Мысалы, топ үлестік қатысу әдісі бойынша инвестициялар объектісін басқаруға, басқаруға немесе аудиторға (топ сұраған тиісті аудиторлық құжаттаманы қоса) жауапты тұлғаларға қол жеткізе алмауы мүмкін. Егер компонент маңызды болмаса және топ осы құрамдас бөліктің қаржылық есептілігінің толық жиынтығына ие болса, оның ішінде аудиторлық қорытынды және топ басшылығы осы құрамдас бөлікке қатысты жүргізетін ақпаратқа қол жеткізсе, онда топ мұндай ақпарат осы құрамдас бөлікке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер болып табылады деген қорытынды жасай алады. Алайда, егер компонент маңызды болса, онда топ осы ХАС-ның топтың аудит жағдайларына қатысты талаптарын орындай алмайды. Мысалы, аудиторлар тобы компонент аудиторының жұмысына қатысу туралы 30-31-тармақтардың талаптарын орындай алмайды. Нәтижесінде топ осы компонентке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмайды. Топтың тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмауының салдары ISA 705 (Қайта қаралған) контекстінде қаралады.
- A16. Егер топ басшылығы құрамдас топтың немесе аудитордың маңызды құрамдас туралы ақпаратқа қол жеткізуін шектесе, топ жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмайды.
- A17. Егер мұндай шектеу маңызды компонент болып саналмайтын құрамдас бөлікке қатысты болса, топ жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алады, бірақ шектеудің себебі топтың аудиторлық қорытындысына әсер етуі мүмкін. Мысалы, бұл топтың сұрауларына басшылықтың жауаптарының дұрыстығына және топ алдындағы басшылықтың сенімділігіне әсер етуі мүмкін.
- A18. Заңнама немесе ережелер аудиторлық серіктеске тапсырманы орындаудан бас тартуға немесе одан шығуға тыйым салуы мүмкін. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда аудитор белгілі бір мерзімге тағайындалады және осы мерзім аяқталғанға дейін тапсырманы орындаудан бас тартуға құқығы жоқ. Сонымен қатар, мемлекеттік секторда аудитор тапсырманың сипатына немесе қоғамдық мүдделерге байланысты ойларға байланысты тапсырманы орындаудан бас тартуға немесе одан шығуға мүмкіндігі болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл ISA әлі де топтық аудитке қолданылады және аудиторлар тобының жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмауының салдары ISA 705 (қайта қаралған) контекстінде қарастырылады.
- A19. 1-қосымшада аудиторлар тобының үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін елеулі компонентке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмауы негізінде ескертпемен пікір білдірілетін аудиторлық қорытындының мысалы келтірілген, бұл кезде аудиторлар тобының пікірі бойынша әсер елеулі, бірақ бәрін қамтымайтын болып табылады.

Тапсырманы орындау шарттары (Сілтеме: 14 тармақ)

- A20. Тапсырма шарттарында қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі көрсетіледі.¹⁵ Топтық аудитті жүргізуге арналған тапсырма шарттарына қосымша сұрақтар енгізілуі мүмкін, мысалы:
- Аудиторлар тобы мен компонент аудиторлары арасындағы байланыс заңмен немесе ережелермен рұқсат етілген дәрежеде шектеусіз болуы керек;
 - Құрамдас аудиторлар, құрамдас бөлікті басқаруға жауапты тұлғалар және құрамдас бөлік басшылығы арасындағы маңызды хабарламалар, соның ішінде ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы хабарламалар да топтық топқа берілуі керек;
 - Реттеуші органдар мен құрамдас бөлік арасындағы қаржылық есептілік мәселелері жөніндегі елеулі хабарламалар өзара іс-қимыл жөніндегі топтың назарына жеткізілуі тиіс; және
 - Мыналар топпен өзара әрекеттесу үшін қажет деп саналатын дәрежеде рұқсат етілуі керек:
 - Құрамдас ақпаратқа, құрамдас бөліктерді басқаруға жауапты тұлғаларға, құрамдас бөліктің басшылығына және құрамдас бөліктің аудиторларына қол жеткізу (топтық топ сұраған тиісті аудиторлық құжаттаманы қоса алғанда); және
 - Компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасау немесе компоненттің аудиторынан компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасауды сұрау.

¹⁵ ISA 210, 8-тармақ.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A21. Қойылған шектеулер:

- Топтың құрамдас бөліктің ақпаратына, құрамдас бөліктерді басқаруға жауапты тұлғаларға, құрамдас бөліктің басшылығына немесе құрамдас бөліктің аудиторларына қол жеткізуі (топ сұраған тиісті аудиторлық құжаттаманы қоса алғанда); немесе
- Компоненттің қаржылық ақпараты бойынша орындалуы керек жұмыс,

топтық аудит бойынша серіктес топтық аудит жүргізуге тапсырма қабылдағаннан кейін, топтық аудит туралы пікірге әсер етуі мүмкін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудың мүмкін еместігіне әкеледі. Ерекше жағдайларда, егер мұндай бас тарту қолданыстағы заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса, бұл тіпті тапсырманы орындаудан бас тартуға әкелуі мүмкін.

Жалпы стратегия және аудит жоспары (Сілтеме: 16-тармақ)

A22. Топтық аудит бойынша серіктестің жалпы топтық аудит стратегиясын және топтық аудит жоспарын тексеруі топтық аудит бойынша серіктестің топтық аудит тапсырмасын басқарудағы жауапкершілігінің маңызды бөлігі болып табылады.

Топты, оның компоненттерін және олардың ортасын түсіну

Топтың аудитор тобы түсінік алатын сұрақтар (Сілтеме: 17-тармақ)

A23. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитор ұйымға әсер ететін салалық, нормативтік және басқа да сыртқы факторларды, соның ішінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін, ұйымның сипатын, ұйымның мақсаттары мен стратегияларын және онымен байланысты бизнес тәуекелдерін, сондай-ақ қаржылық нәтижелерді бағалау мен талдауды түсіну кезінде қарастыруы мүмкін мәселелер бойынша нұсқаулықты қамтиды ұйымның қызметі.¹⁶ Осы ISA-ға 2-қосымшада шоғырландыру процесін қоса алғанда, топқа тән мәселелер бойынша нұсқаулық бар.

Топ басшылығы құрамдас бөліктерге ұсынатын нұсқаулықтар (Сілтеме: 17-тармақты қара)

A24. Қаржылық ақпараттың дәйектілігі мен салыстырмалылығына қол жеткізу үшін топ басшылығы әдетте компоненттерге арналған нұсқаулар шығарады. Мұндай нұсқаулар шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізу үшін компоненттердің қаржылық ақпаратына қойылатын талаптарды анықтайды және көбінесе қаржылық есептілікті дайындау процедуралары бойынша нұсқаулықтар мен есептілік пакетін қамтиды. Есеп беру пакеті, әдетте, шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізу үшін қаржылық ақпаратты ұсынудың стандартты форматтарынан тұрады. Алайда, есеп беру пакеттерінде, әдетте, қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесіне сәйкес дайындалған және ұсынылған толық қаржылық есеп беру нысаны болмайды.

A25. Нұсқаулық әдетте мыналарды қамтиды:

- Қолданылатын есеп саясаты;
- Заңнаманың талаптары және шоғырландырылған қаржылық есептілікке қолданылатын ақпаратты ашуға қойылатын басқа да талаптар, оның ішінде:
 - Сегменттердің есептілігін анықтау және көрсету;
 - Байланысты тараптармен қарым-қатынас және операциялар;
 - Ұйымдар арасындағы операциялар және іске асырылмаған пайда;
 - Ұйым ішіндегі шоттар бойынша қалдықтар; және
- Есептілікті ұсыну мерзімі.

A26. Өзара әрекеттесу тобының нұсқауларын түсіну мыналарды қамтуы мүмкін:

- Есептілік пакетін толтыру жөніндегі нұсқаулықтардың айқындылығы мен практикалығы.
- Нұсқаулардың мыналарға сәйкес келуі:
 - Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамалары барабар сипатталған ба;
 - Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын орындау үшін жеткілікті ақпаратты ашу, мысалы, байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар және сегменттер туралы ақпаратты ашу;
 - Топ ішіндегі операциялар және іске асырылмаған пайда, сондай-ақ топ ішіндегі шоттар бойынша қалдықтар сияқты шоғырландыру түзетулерін сәйкестендіруді қамтамасыз ету; және
 - Компонент басшылығының қаржылық ақпаратты бекітуін қамтамасыз ету.

¹⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), A62 - A64 тармақтары және 1-қосымша.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Алаяқтық (17 тармақ)

A27. Аудитор алаяқтық әрекеттер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, сондай-ақ бағаланған тәуекелдерге тиісті ден қою шараларын әзірлеуге және енгізуге міндетті.¹⁷ Алаяқтық әрекеттер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін пайдаланылатын ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Кез келген арнайы шараларды қоса алғанда, топ басшылығының топтағы алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға ден қою процесі.
- Басшылықтың шоғырландырылған қаржылық есептілікті алаяқтық нәтижесінде айтарлықтай бұрмалануы мүмкін тәуекелдерді бағалауы.
- Алаяқтыққа ұшырауы мүмкін жеке компоненттер бар ма
- Топтағы алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға жауап беру процестерін, сондай-ақ осы тәуекелдерді азайту үшін басшылық жасаған бақылау механизмдерін басшылыққа қадағалау.
- Топты басқаруға жауапты тұлғалардың, топ басшылығының және ішкі аудит қызметінің тиісті қызметкерлерінің (сондай-ақ егер бұл орынды деп саналса, құрамдас бөліктің басшылығының, құрамдас бөліктің аудиторларының және басқалардың) топтың құрамдас бөлікке немесе топқа қатысты нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық туралы хабардар болуына қатысты өзара іс-қимыл жөніндегі сұрауларына жауаптары.

Топ мүшелері мен аудиторлардың шоғырландырылған қаржылық есептілікті елеулі бұрмалау тәуекелдерінің компоненттерін, соның ішінде алаяқтық іс-қимыл тәуекелдерін талқылау (Сілтеме: 17-тармақ)

A28. Аудиторлар тобының негізгі мүшелері алаяқтыққа байланысты тәуекелдерге ерекше назар аудара отырып, алаяқтық немесе қателік салдарынан ұйымның қаржылық есептілігін айтарлықтай бұрмалау ықтималдығын талқылауы керек. Топтық аудитте бұл талқылауларға компоненттік аудиторлар кіруі мүмкін.¹⁸ Топтық аудит бойынша серіктестің талқылауға кімді қосу керек, талқылауды қалай және қашан өткізу керек және қандай көлемде болатындығы туралы шешіміне топпен бұрынғы тәжірибе сияқты факторлар әсер етеді..

A29. Талқылау мыналарға мүмкіндік береді:

- Компоненттер және олардың қоршаған ортасы, соның ішінде жалпы топтық бақылау туралы біліммен бөлісу.
- Компоненттердің немесе топтың іскерлік тәуекелдері туралы ақпарат алмасу.
- Топтың қаржылық есептілігі алаяқтық немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларға қалай және қайда ұшырауы мүмкін, топ басшылығы мен компоненттер басшылығы қаржылық есептілікпен алаяқтық әрекеттерді қалай жасай алады және жасыра алады, сондай-ақ компоненттердің активтері қалай заңсыз иемденуі мүмкін екендігі туралы пікір алмасу.
- Топты немесе компоненттерді басқару әдістерін анықтаңыз, олар біржақты немесе кірістерді басқаруға бағытталған болуы мүмкін, бұл қаржылық есептіліктің алаяқтығына әкелуі мүмкін, мысалы, қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесіне сәйкес келмейтін кірістерді тану әдістері.
- Топқа әсер ететін белгілі сыртқы және ішкі факторларды қарастырыңыз, олар топ басшылығына, құрамдас бөліктерге немесе басқаларға алаяқтық жасауға ынталандыру немесе қысым жасай алады, алаяқтық жасауға мүмкіндік береді немесе топ басшылығына, құрамдас бөліктерге немесе басқаларға алаяқтық жасауға ұтымды қарауға мүмкіндік беретін мәдениетті немесе ортаны көрсетеді.
- Топ немесе компонент басшылығының бақылау шараларын алып тастау қаупін қарастыру.
- Компоненттердің қаржылық ақпараты топтың қаржылық есептілігіне сәйкес есеп саясатын қолдана отырып дайындалып жатқанын және егер жоқ болса, есеп саясатындағы айырмашылықтар қалай анықталатынын және түзетілетінін қарастыру (егер ол қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қажет болса).
- Құрамдас бөлікте анықталған кез келген алаяқтық жағдайларын немесе құрамдас бөлікте алаяқтық бар екенін көрсететін ақпаратты талқылау.
- Пара төлеу және трансферттік баға белгілеудің орынсыз тәжірибесі сияқты жергілікті заңдардың немесе ережелердің сақталмағанын көрсететін ақпаратпен бөлісу.

¹⁷ ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*

¹⁸ ISA 240, 15-тармақ; 315 (Қайта қаралған) ISA, 17 және 18 тармақтар

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Тәуекел факторлары (Сілтеме: 18 тармақ)

A30. 3-қосымшада алаяқтықпен байланысты тәуекелдерді қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының тәуекелдері туралы жеке немесе жиынтығында куәландыруы мүмкін шарттар мен оқиғалардың мысалдары келтірілген.

Тәуекел факторлары (Сілтеме: 18 тармақ)

A31. Топ деңгейінде шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының тәуекелдерін аудиторлармен өзара іс-қимыл жөніндегі топтың бағалауы мынадай ақпаратқа негізделеді:

- Топты, оның құрамдас бөліктерін және олардың ортасын, сондай-ақ шоғырландыруға жататын жалпы топтық бақылау құралдары мен бақылау құралдарын әзірлеу мен енгізуді бағалау кезінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді қоса алғанда, шоғырландыру процесін түсіну нәтижесінде алынған ақпарат.
- Компоненттік аудиторлардан алынған ақпарат.

Аудиторлық компонент түсінігі (Сілтеме: 19-тармақ)

A32. Топ компонент аудитору туралы түсінікке ие болады, егер ол топтық аудит шеңберінде компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасау үшін компонент аудиторын тартуды жоспарласа. Мысалы, топ аналитикалық процедураларды тек топ деңгейінде орындауды жоспарлап отырған компоненттердің аудиторлары туралы түсінік алуың қажеті болмайды.

Компонентті тексеруші және аудиторлық дәлелдемелер көздері туралы түсінік алу үшін өзара әрекеттесу тобының процедуралары (Сілтеме: 19-тармақ)

A33. Компонент аудитордың түсінігін алу жөніндегі топтың сипатына, мерзімдері мен процедураларының көлеміне компоненттік аудитордың алдыңғы тәжірибесі немесе оны білу, сондай-ақ түсіну тобы мен компоненттік аудитордың жалпы саясат пен процедураларға бағыну дәрежесі сияқты факторлар әсер етеді:

- Аудит тобы мен компонент аудитору ортақ саясат пен процедураларды бөлісе ме.
 - Жұмысты орындаудың бірыңғай саясаты мен процедуралары (мысалы, аудит әдістемесі);
 - Сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен процедуралары; немесе
 - Жалпы қадағалау саясаты мен процедуралары.
- Бірізділік немесе ұқсастық:
 - Заңдар мен ережелер немесе құқықтық жүйе;
 - Кәсіби қадағалау, тәртіп және сыртқы сапаны қамтамасыз ету;
 - Білім және дайындық;
 - Кәсіби қауымдастықтар мен стандарттар; немесе
 - Тіл және мәдениет.

A34. Бұл факторлар өзара әрекеттеседі және бір-бірін жоққа шығармайды. Мысалы, сапаны бақылау мен қадағалаудың жалпы саясаттары мен процедураларын дәйекті түрде қолданатын немесе сол процедуралар мен жалпы аудит әдістемесінде жұмыс істейтін немесе топтық тапсырма серіктесімен бірдей юрисдикцияда жұмыс істейтін А компонент аудиторын түсіну үшін топ орындайтын процедуралардың көлемі А компонент аудиторынан аз болуы мүмкін. Саясат пен процедураларды және жалпы аудит әдістемесін дәйекті түрде қолданбайтын немесе шетелдік юрисдикцияда жұмыс істейтін В компонентінің аудитору туралы түсінік алу үшін топ орындайтын процедуралардың көлемі. Аудиторларға қатысты орындалатын процедуралардың сипаты-А және В компоненттері де әртүрлі болуы мүмкін.

A35. Аудиторлар тобы компоненттік аудитор туралы әртүрлі тәсілдермен түсінік ала алады. Мысалы, аудитор компонентімен жұмыс істеген бірінші жылы топ:

- Егер топ пен аудитор компоненті жалпы бақылау саясаты мен процедураларына сәйкес әрекет ететін және оларды ұстанатын бір фирманың немесе желінің өкілдері болса, сапаны бақылау жүйесінің нәтижелерін бағалау;¹⁹
- 19(a)-(c) тармақтарында көрсетілген мәселелерді талқылау үшін компоненттің аудитор бөліміне өту;
- Компонент аудиторынан 19(a)-(c) тармағында көрсетілген мәселелер бойынша жазбаша растау ұсынуын сұрау. 4 қосымшада компонент аудиторының жазбаша растауының мысалы келтірілген;

¹⁹ Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын фирмалардағы сапаны бақылау

1-тармағының 54-тармақтың талаптарына немесе қатаң болып табылатын ұлттық талаптарға сәйкес.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Компонент аудиторынан 19(a)-(c) тармағында көрсетілген мәселелер бойынша сауалнамаларды толтыруды сұрау;
- Компонент аудиторы топтың аудит бойынша серіктес фирмасындағы әріптестерімен немесе құрамдас аудитор туралы түсінігі бар беделді үшінші тараппен талқылау; немесе
- Кәсіби органнан немесе аудитор-компонент тиесілі органдардан, аудитор-компонент лицензиясы бар органдардан немесе басқа үшінші тұлғалардан растау алу.

Кейінгі жылдары аудитор-компонент туралы түсінік топтың аудитор-компонентпен бұрынғы тәжірибесіне негізделуі мүмкін. Топ компонент аудиторына өткен жылмен салыстырғанда 19(a)-(c) тармағында көрсетілген сұрақтардың өзгергенін растауды сұрай алады.

A36. Егер аудиторлық қызметті қадағалау және аудит сапасын бақылау үшін тәуелсіз реттеуші органдар құрылса, онда нормативтік-құқықтық базаны білу топқа кіретін аудитордың тәуелсіздігі мен құзыреттілігін бағалауға көмектеседі. Нормативтік-құқықтық база туралы ақпарат компоненттің аудиторынан немесе тәуелсіз қадағалау органдарынан алынуы мүмкін.

Топтың аудитіне қолданылатын этикалық талаптар (Сілтеме: 19 (a) тармақ)

A37. Топтық аудит үшін құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу кезінде құрамдас аудиторға топтық аудитке қатысты этикалық талаптар қолданылады. топтық аудитке қатысты этикалық талаптар. Мұндай талаптар компоненттік аудитордың юрисдикциясында міндетті аудит жүргізу кезінде құрамдас аудиторға қолданылатын талаптардан өзгеше болуы немесе оларды толықтыруы мүмкін. Сондықтан топ аудитор құрамдас бөлікті түсінеді ме және ол топтық аудитке қатысты этикалық талаптарға қатысты этикалық талаптарды орындай ма және құрамдас аудитор топтық аудит жүргізе алатындай жеткілікті ме деген түсінік алады.

Құрамдас бөлік аудиторының кәсіби құзыреттілігі (Сілтеме: 19(b) тармақ)

A38. Топтық тапсырма тобының аудитордың кәсіби құзыреттілігін түсінуі аудитордың құрамдас бөлігі бар ма деген сұрақты қамтуы мүмкін:

- Топтық аудитке қатысты аудиторлық және басқа да кәсіби стандарттарды түсінеді, топтық аудитте аудитор-компонент міндеттерін орындау үшін жеткілікті. топтық аудиттегі компонент-аудитордың міндеттері;
- Белгілі бір компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу үшін қажетті арнайы дағдыларға ие (мысалы, белгілі бір саладағы білім); және
- Қажет болған жағдайда, топтық аудит шеңберінде компонент аудиторының міндеттерін орындау үшін жеткілікті қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін түсінеді (топ басшылығы компоненттерге берген нұсқаулар көбінесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамаларын сипаттайды).

Компонент аудитор тобының түсінігін қолдану (Сілтеме: 20-тармақ)

A39. Топ компонент аудиторының жұмысына қатысу немесе компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты тәуекелдерді немесе процедураларды қосымша бағалау арқылы компонент аудиторының тәуелсіздігінің жетіспеушілігін жеңе алмайды.

A40. Алайда, топ компонент аудиторының кәсіби құзыреттілігіне (мысалы, саланы жеткіліксіз білу) немесе компоненттің аудиторы аудитордың жұмысына қатысу немесе тәуекелдерді бағалаудың қосымша процедураларын орындау немесе компоненттің қаржылық ақпаратына одан әрі аудит жүргізу арқылы аудиторларды белсенді қадағалау жүзеге асырылатын ортада жұмыс істемейтіндігіне қатысты онша маңызды емес алаңдаушылықты жеңе алады.

A41. Егер заңнамалық немесе нормативтік талаптар компонент аудиторының аудиторлық құжаттамасының тиісті бөліктеріне қол жеткізуге тыйым салса, аудиторлармен жұмыс тобы компонент аудиторынан тиісті ақпаратты қамтитын меморандумды дайындау арқылы оны жеңуді сұрай алады.

Мәні (Сілтеме: 21-23 тармақтар)

A42. Аудитор мыналарды орындауы тиіс:²⁰

- (a) Аудиттің жалпы стратегиясын анықтаған кезде мыналарды анықтауды
 - (i) Жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылықты; және

²⁰ ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 10-11 – тармақтар.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (ii) Егер ұйымның нақты жағдайларында операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың белгілі бір кластары болса, оларға қатысты қаржылық есептілік үшін елеулі мөлшерден аз сомадағы бұрмаланулар пайдаланушылардың қаржылық есептілік негізінде қабылданған экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп негізді түрде күтуге болады, онда маңыздылық деңгейі (деңгейлері) осы белгілі бір операциялар кластарына, шоттар немесе ақпаратты ашу бойынша қалдықтарға қолданылады; және

(b) Қызмет нәтижелеріне қатысты маңыздылығын анықтауы.

Топтық аудит шеңберінде маңыздылығы тұтастай алғанда топтың қаржылық есептілігі үшін де, құрамдас ұйымдардың қаржылық ақпараты үшін де анықталады. Тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептіліктің маңыздылығы топтың жалпы аудит стратегиясын анықтауда қолданылады.

- A43. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығын қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін компоненттердің маңыздылығы тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен белгіленеді. Компоненттің маңыздылығы әр түрлі компоненттер үшін әр түрлі болуы мүмкін. Компоненттің маңыздылығы тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылықтың арифметикалық бөлігі болмауы керек, сондықтан әртүрлі компоненттер үшін компоненттердің маңыздылығы тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңыздылықтан асып кетуі мүмкін. Компоненттің маңыздылығы компоненттің жалпы аудит стратегиясын анықтауда қолданылады.
- A44. Компоненттердің маңыздылығы қаржылық ақпараты 26, 27(a) және 29-тармақтарға сәйкес топтық аудит шеңберінде тексерілетін немесе талданатын компоненттер үшін анықталады. Компоненттің маңыздылығын компонент аудиторы түзетілмеген анықталған бұрмаланулардың жеке немесе жиынтықта маңызды екендігін бағалау үшін пайдаланады.
- A45. Компоненттің маңыздылығына қосымша бұрмаланудың шекті мәні белгіленеді. Компоненттің қаржылық ақпаратында анықталған және шекті мәннен асатын бұрмаланулар аудиторлар тобының назарына жеткізіледі.
- A46. Компоненттің қаржылық ақпаратының аудиті болған жағдайда компоненттің аудиторы (немесе аудиторлар тобы) компонент деңгейіндегі маңыздылығын анықтайды. Бұл компоненттің қаржылық ақпаратындағы түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың құрамдас бөліктің маңыздылығынан асып кету ықтималдығын қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін қажет. Іс жүзінде клиенттермен жұмыс тобы компоненттің маңыздылығын осытөменгі деңгейде анықтай алады. Бұл жағдайда компонент аудиторы компоненттің қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау және бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу үшін, сондай-ақ анықталған бұрмаланулардың жеке немесе жиынтықта маңызды екендігін бағалау үшін компоненттің маңыздылығын пайдаланады.

Бағаланған тәуекелдерге жауап беру

Компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты орындалуы қажет жұмыс түрін анықтау (Сілтеме: 26-27-тармақтар)

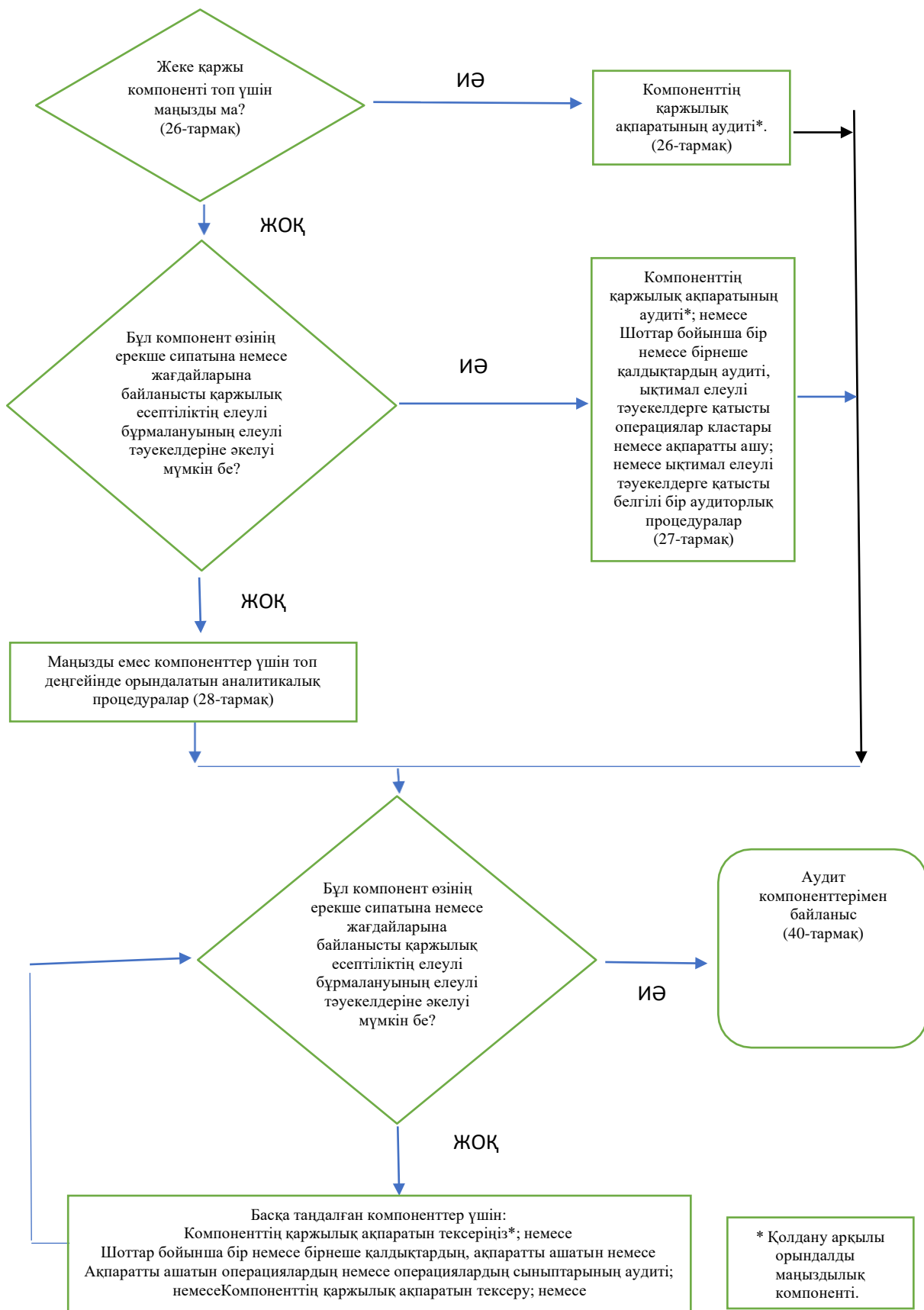
- A47. Топтың компонентінің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу сипатын анықтауына және оның компонент аудиторының жұмысына қатысуына әсер етеді
- (a) Компоненттің маңыздылығы;
 - (b) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдері;
 - (c) Аудиторлық топтың жалпы топтық бақылау құрылымын бағалауы және олардың енгізілгендігін анықтау; және
 - (d) Аудитордың компонентті түсінуі.

Диаграмма компоненттің маңыздылығы аудиторлар тобының қаржылық ақпарат бойынша орындалатын жұмыс түрін анықтауға қалай әсер ететінін көрсетеді.

Маңызды құрамдас бөліктер (Сілтеме: 27(b) - (c) тармақтар)

- A48. Топ құрамдас маңызды компонент ретінде анықтай алады, өйткені оның сипатының немесе жағдайының ерекшелігіне байланысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекелдерінің ықтималдығы бар. Бұл жағдайда сарапшылар тобы ықтимал елеулі тәуекелдер әсер ететін шот қалдықтарын, операциялар кластарын немесе ақпаратты ашуды анықтай алады. Бұл жағдайда топ аудиторлық тексеру жүргізу туралы шешім қабылдай алады немесе компоненттің аудитор тобына тек шоттар, операциялар кластары немесе ақпаратты ашу бойынша осы қалдықтарға аудит жүргізуді сұрай алады. Мысалы, А6-тармақта сипатталған жағдайда, компоненттің қаржылық ақпараты бойынша жұмыс осы компоненттің шетел валютасындағы операциялары әсер ететін шоттардың қалдықтарын, операциялар кластарын және ақпаратты ашуды тексерумен шектелуі мүмкін. Егер сарапшылар тобы компонент аудиторынан шоттар, операциялар кластары немесе ақпаратты ашу бойынша бір немесе бірнеше нақты қалдықтарға аудит жүргізуді сұраса, онда сарапшылар тобының хабарламасында (40-тармақты қара) қаржылық есептіліктің көптеген баптарының өзара байланысты екендігі ескеріледі.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A49. Аудиторлар тобы топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының ықтимал елеулі тәуекеліне жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлеуі мүмкін. шоғырландырылған қаржылық есептілік. Мысалы, тауарлық-материалдық қорлардың ескіруінің ықтимал елеулі қаупі болған жағдайда, аудиторлар тобы құрамдас аудитор үшін ықтимал ескірген тауарлық-материалдық қорлардың үлкен көлемі бар, бірақ басқаша маңызды емес құрамдас бөліктегі келесі әрекеттерді бағалау үшін арнайы процедураларды орындай алады немесе талап ете алады.

Маңызды емес құрамдас бөліктер (Сілтеме: 28-29 тармақтар)

A50. Тапсырманы орындау жағдайларына байланысты компоненттердің қаржылық ақпараты аналитикалық процедураларды жүргізу мақсатында әртүрлі деңгейлерде біріктірілуі мүмкін. Аналитикалық процедуралардың нәтижелері топтың маңызды емес компоненттердің жиынтық қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалануының елеулі тәуекелінің жоқтығы туралы тұжырымдарын растайды.

A51. Аудиторлар тобы 29-тармаққа сәйкес іріктеуі қажет компоненттер саны, қандай компоненттерді іріктеу қажет екендігі және әрбір іріктелген компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты жүргізілетін жұмыстың сипаты туралы шешіміне мынадай факторлар әсер етуі мүмкін:

- Қаржылық ақпаратқа қатысты маңызды компоненттерді алу болжанатын аудиторлық дәлелдемелердің көлемі.
- Компонент құрылды ма, әлде сатып алынды ма.
- Компонент айтарлықтай өзгеріске ұшырады ма.
- Ішкі аудит қызметі осы компонент бойынша жұмыс жасады ма және бұл жұмыстың топтық аудитке әсері қандай.
- Компонент жалпы жүйелер мен процестерді қолдана ма.
- Жалпы топтық бақылау құралдарының операциялық тиімділігі.
- Топ деңгейінде орындалатын аналитикалық процедуралар барысында анықталған қалыптан тыс ауытқулар.
- Осы санаттағы басқа компоненттермен салыстырғанда компоненттің жеке қаржылық маңыздылығы немесе тәуекелі.
- Компонентті аудит заңнамаға, нормативтік актілерге немесе басқа жолмен талап етіле ме.

Осы санаттағы компоненттерді таңдауға болжамсыздық элементін қосу компоненттің қаржылық ақпаратының айтарлықтай бұрмалануын анықтау ықтималдығын арттыруы мүмкін. Компоненттерді таңдау көбінесе циклдік негізде жүзеге асырылады.

A52. Компоненттің қаржылық ақпаратына шолу халықаралық қаржылық есептілікті шолу стандартына (ISRE) 2400 (Қайта қаралған)²¹ немесе 2410 ISRE²² сәйкес орындалуы мүмкін. Шолу тобы бұл жұмысты толықтыратын қосымша процедураларды да анықтай алады.

A53. A13 тармағында түсіндірілгендей, топ тек маңызды компоненттер болып табылмайтын компоненттерден тұруы мүмкін. Мұндай жағдайларда топ 29-тармаққа сәйкес құрамдас бөліктердің қаржылық ақпараты бойынша орындалуы тиіс жұмыстың сипатын айқындай отырып, топтың аудиторлық қорытындысы негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алады. Егер аудиторлар тобы немесе компонент аудитору тек бүкіл топтық бақылау құралдарын тексеріп, компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты аналитикалық процедураларды орындаса, аудиторлар тобы топтың аудиторлық қорытындысына негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алуы екіталай.

Құрамдас бөліктер аудиторлары орындайтын жұмысқа қатысу (Сілтеме: A54 - A55 тармақтар)

A54. Топтың компоненттік аудитордың жұмысына қатысуына әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- (a) Компоненттің маңыздылығы;
- (b) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдері; және
- (c) Топтық топтың құрамдас аудитор туралы түсінігі.

Елеулі компонент немесе анықталған елеулі тәуекелдер жағдайында аудит тобы 30-31-тармақтарда сипатталған процедураларды орындайды. Маңызды емес компонент жағдайында топтың компоненттік аудитордың жұмысына қатысу сипаты, мерзімі және дәрежесі топтың компонент аудиторуның түсінуіне байланысты болады. Компоненттің маңызды емес екендігі екінші реттік мәнге ие. Мысалы, егер компонент маңызды болып саналмаса, топ аудиторуның командасы құрамдас бөлік аудиторуның жүргізетін тәуекелдерін бағалауға қатысу туралы шешім қабылдауы мүмкін, өйткені оның құрамдас бөлік аудиторуның кәсіби құзыретіне (мысалы, салалық білімінің болмауына) немесе құрамдас бөлік аудиторуның қызметін осы жағдайларда жүзеге асыруына байланысты кейбір алаңдаушылықтары бар аудиторларды тиімді қадағалаудың болмауы. Мысалы, компонент маңызды деп саналмаса да, аудиторлармен өзара әрекеттесу тобы компонент аудиторуның тәуекелдерін бағалауға қатысу туралы шешім қабылдауы мүмкін,

²¹ ISRE 2400, *Қаржылық есептілікті шолу бойынша тапсырмалар*

²² ISRE 2410, *Ұйымның тәуелсіз аудитору жүзеге асыратын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру*

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

өйткені оның компоненттік аудитордың кәсіби құзыреттілігіне қатысты алаңдаушылығы аз (мысалы, салалық тәжірибенің болмауы) немесе компоненттің аудиторы аудиторларды белсенді қадағалау жүзеге асырылатын ортада жұмыс істемейтіндіктен.

A55. 30-31 және 42-тармақтарда сипатталғандардан өзгеше компонент аудиторының жұмысына қатысу нысандары мынадай әрекеттердің бірін немесе бірнешеуін аудиторлар тобының түсінуіне сүйене отырып қамтуы мүмкін:

- (a) Компонент және оның қоршаған ортасы туралы түсінік алу үшін компонент басшылығымен немесе компонент аудиторларымен кездесу.
- (b) Жалпы аудит стратегиясын және компоненттің аудиторлық жоспарын зерттеу.
- (c) Компонент деңгейінде елеулі бұрмаланулар тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау. Бұл процедуралар компонент аудиторларымен немесе аудиторлар тобымен бірге жасалуы мүмкін.
- (d) Басқа аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау. Оларды құрамдас аудиторлармен немесе топтық топпен бірге жоспарлауға және орындауға болады.
- (e) Компонент аудиторлары мен компонент басшылығы арасындағы қорытынды және басқа да негізгі кездесулерге қатысу.
- (f) Компоненттер аудиторларының аудиторлық құжаттамасының басқа тиісті бөліктерін тексеру.

Шоғырландыру процесі

Шоғырландыруға байланысты түзетулер мен қайта сыныптау (Сілтеме: 34-тармақ)

A56. Шоғырландыру процесі операцияларды өңдеудің әдеттегі жүйелері арқылы өтпейтін және басқа қаржылық ақпарат сияқты ішкі бақылауға жатпайтын шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға түзетулер енгізуді талап етуі мүмкін. Түзетулердің орындылығын, толықтығын және дәлдігін топтың бағалауы мыналарды қамтуы мүмкін:

- Маңызды түзетулер олардың негізінде жатқан оқиғалар мен операцияларды дұрыс көрсететінін бағалау;
- Маңызды түзетулердің тиісті түрде есептелгенін, өңделгенін және топ басшылығымен және егер қажет болса, компоненттер басшылығымен бекітілгенін анықтау;
- Маңызды түзетулердің қаншалықты дұрыс негізделгенін және тиісті түрде құжатталғанын анықтау; және
- Топ ішіндегі операцияларды, топ ішіндегі шоттар бойынша іске асырылмаған пайда мен қалдықтарды салыстыруды және алып тастауды тексеру.

Компоненттік аудитормен байланыс

 (Сілтеме: 40-41 тармақтар)

A57. Аудиторлар тобы мен құрамдас аудиторлар арасында тиімді екіжақты байланыс болмаған жағдайда, аудиторлар тобы топтың аудиторлық қорытындысы негізделетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмау қаупі бар. Топтың талаптарын нақты және уақтылы жеткізу топ пен құрамдас аудиторлар арасындағы тиімді екіжақты өзара іс-қимылдың негізі болып табылады.

A58. Топтың тарту талаптары көбінесе нұсқаулық хатта көрсетілген. 5-қосымшада осындай нұсқаулық хатқа енгізілуі мүмкін ұсыныстар мен қосымша сұрақтар келтірілген. Компонент аудиторы мен топтық команда арасындағы байланыс көбінесе Меморандум немесе орындалған жұмыс туралы есеп түрінде болады. Аудиторлар тобы мен компонент аудиторы арасындағы байланыс міндетті түрде жазбаша түрде болмауы мүмкін. Мысалы, топ анықталған елеулі тәуекелдерді талқылау немесе компоненттік аудитордың аудиторлық құжаттамасының тиісті бөліктерін қарау үшін құрамдас аудиторға бара алады. Осыған қарамастан, осы және басқа ISA-да қамтылған құжаттамаға қойылатын талаптар қолданылады.

A59. Мысалы, аудиторлар тобымен жұмыс істеу кезінде, егер заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаған болса, компоненттік аудитор топқа тиісті аудиторлық құжаттамаға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

A60. Егер топ мүшелерінің бірі бір уақытта компоненттің аудиторы болса, онда топтың компонент аудиторымен өзара әрекеттесу мақсатына көбінесе арнайы жазбаша хабарламалардан басқа тәсілдермен қол жеткізуге болады. Мысалы:

- Компонент аудиторының жалпы аудит стратегиясына және аудит жоспарына қол жеткізуі 40-тармақта баяндалған топтың талаптарын беру үшін жеткілікті болуы мүмкін; және
- Аудиторлар тобының аудитор-компоненттің аудиторлық құжаттамасын зерделеуі 41-тармақтағы аудиторлар тобының қорытындысына қатысы бар мәселелер туралы ақпарат беру үшін жеткілікті болуы мүмкін.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕНТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау

Құрамдас бөлік аудиторының аудиторлық құжаттамасын шолу (Сілтеме: 42(b) тармақ)

А61. Компоненттік аудитордың аудиторлық құжаттамасының қандай бөліктері топтың аудитіне қатысты болуы нақты жағдайларға байланысты болуы мүмкін. Көбінесе қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының елеулі тәуекелдеріне қатысты аудиторлық құжаттамаға назар аударылады. шоғырландырылған қаржылық есептілік. Тексеру көлеміне аудитор-құрамдас құжаттамасын аудитор-компонент аудиторлық фирмасы тексеру процедураларына ұшыратқаны әсер етуі мүмкін.

Аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі және тиісті сипаты (44-45-тармақтар)

А62. Егер аудиторлар тобы топтың аудиторлық қорытындысына негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынбаған деген қорытындыға келсе, аудиторлар тобы құрамдас аудиторға қосымша процедураларды орындауды сұрай алады. Егер бұл мүмкін болмаса, топ компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты өз процедураларын орындай алады.

А63. Топтық аудит бойынша серіктестің кез-келген бұрмаланудың жиынтық әсерін бағалауы (топ анықтаған немесе аудиторлар хабарлаған компоненттер) оған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің тұтастай алғанда айтарлықтай бұрмаланғанын анықтауға мүмкіндік береді.

Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі (Сілтеме: 27-тармақ)

Топ басшылығымен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 46-48 тармақтар)

А64. ISA 240 басшылыққа алаяқтық фактілері туралы, ал басшылық алаяқтыққа қатысуы мүмкін жағдайларда басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлау бойынша талаптар мен ұсыныстарды қамтиды.²³

А65. Басшылыққа белгілі бір маңызды ақпараттың құпиялылығын сақтау қажет болуы мүмкін. Компоненттің қаржылық есептілігі үшін маңызды болуы мүмкін және басшылық білмеуі мүмкін мәселелердің мысалдары:

- Бқтимал сот процестері.
- Маңызды операциялық активтерден бас тарту жоспарлары.
- Есепті күннен кейінгі оқиғалар;
- Маңызды заңды келісімдер.

Топтың корпоративтік басқаруына жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (49-тармақ)

А66. Топқа басшылық етуге жауапты тұлғалармен өзара іс-қимыл жөніндегі топ берген мәселелер құрамдас аудиторлар топтың назарына жеткізген және топ топқа басшылық етуге жауапты тұлғалардың міндеттерін орындау үшін маңызды деп санайтын мынадай мәселелерді қамтуы мүмкін. Топтың қызметін басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас топтың аудиті барысында әр уақытта жүреді. Мысалы, 49(a)-(b) тармағында көрсетілген сұрақтар аудиторлар тобы Топтың қаржылық ақпаратына қатысты орындалатын жұмысты анықтағаннан кейін берілуі мүмкін. Екінші жағынан, 49(c) тармағында көрсетілген мәселе аудит аяқталғаннан кейін берілуі мүмкін. 49(d)-(e) - тармақтарда көрсетілген мәселелер олардың туындауына қарай берілуі мүмкін.

²³ ISA 240, 41-43 тармақтар.

Аудиторлар тобы топтық аудит туралы пікірге негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаған кезде аудиторлық қорытындының мысалдары.

Ескерту. ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес, осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындыда «Пікір» бөлімі бірінші, ал «Пікірге негіз» бөлімі «Пікір» бөлімінен кейін бірден орналасқан. Сонымен қатар, қолданыстағы «Аудиторлық міндеттер» бөлімінде болған бірінші және соңғы ұсыныстар енді жаңа «Пікір білдіру негіздері» бөліміне енгізілді.

Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар болжанады:

- Ақпаратты әділ ұсыну қағидатын пайдалана отырып, биржада тіркелмеген ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық болып табылады (яғни ISA 600 қолданылады).
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйым басшылығы IFRS (жалпы қағидаттар) сәйкес дайындады.
- Тапсырма шарттары ISA210-да шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Топпен жұмыс тобы үлестік қатысу әдісі бойынша инвестициялардың елеулі объектісіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмады (активтердің жалпы сомасы 60 млн. \$ кезінде 15 млн. \$ мөлшеріндегі баланста көрсетілген), өйткені топ инвестициялар объектісінің бухгалтерлік құжаттамасына, оның басшылығына немесе аудиторларына қол жеткізе алмады.
- Аудит жөніндегі топ 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компоненттің аудит жүргізілген қаржылық есептілігімен, оның ішінде ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысты және компонентке қатысты топ басшылығы дайындаған тиісті қаржылық ақпаратты тексерді.
- Аудиторлық тапсырма бойынша серіктестің пікірінше, жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмау тобының қаржылық есептілігіне әсері айтарлықтай, бірақ барлық жерде емес.¹
- *Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары кеңесі әзірлеген кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Әдеп кодексі (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) (IESBA кодексі)* аудитке қолданылатын барлық тиісті этикалық талаптарды қамтиды.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде аудитор ұйымның ISA 570 (Қайта қаралған) бойынша өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты айтарлықтай белгісіздік жоқ деген қорытындыға келді.²
- Аудитор ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау туралы өзге шешім қабылдауға міндетті емес және қабылдаған жоқ.³
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір де осы басқа ақпаратқа қатысты.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінен басқа, аудитордың жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттері бар.

¹ Егер топпен жұмыс жөніндегі серіктестің пікірінше, топтың қаржылық есептілігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігінің әсері елеулі және кең таралған болса, топпен жұмыс жөніндегі әріптес ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес пікір білдіруден бас тартады.

² ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

³ ISA 701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудиті туралы есеп⁴

Ескертпемен пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған теңгерімді, жиынтық табыс туралы шоғырландырылған есепті, капиталдағы өзгерістер туралы есепті және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ABC компаниясының және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі - Топ) қоса берілген шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, сондай-ақ есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұны және басқа түсіндірме жазбалар. бухгалтерлік есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнын қоса алғанда, қаржылық есептілік.

Біздің ойымызша, біздің есептің «Ескертулермен пікір білдіру үшін негіздер» бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің шоғырландырылған нәтижелерін және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес көрсетілген күні аяқталған жылдағы ақшақаражаттарының шоғырландырылған қозғалысын анық көрсетеді.

Пікір білдіру негізі

ABC компаниясының бір жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын шетелдік қауымдастырылған XYZ компаниясына салған инвестициялары 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы шоғырландырылған баланста 15 млн. \$ мөлшерінде көрсетіледі және XYZ таза пайдасындағы ABC үлесі 1 млн. \$ мөлшерінде бір жылдағы жиынтық табыс туралы шоғырландырылған есепке енгізілген. XYZ таза пайдасындағы ABC үлесі 1 млн. \$ осы күні аяқталған жылдың жиынтық кірісі туралы шоғырландырылған есепке енгізілген. осы күні аяқталған жыл. Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша XYZ-ке ABC инвестицияларының баланстық құнын және XYZ-тің бір жылдағы таза пайдасындағы ABC үлесін растайтын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмадық, өйткені бізге XYZ қаржылық ақпаратына, XYZ басшылығына және аудиторларына қол жетімділік берілмеді. Нәтижесінде біз бұл көрсеткіштерді түзету қажеттілігін анықтай алмадық.

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері» бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз бухгалтерлерге арналған *Халықаралық әдеп стандарттары кеңесі шығарған кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этика кодексіне (соның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттарына)* (IESBA кодексіне) сәйкес топқа тәуелсіз және біз басқа этикалық міндеттерімізді IESBA кодексіне сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді ескертумен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе, егер қажет болса, басқа атау, мысалы, «Қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған)⁵ талаптарына сәйкес есеп беру - ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 6-суретті қара. 6-суреттегі «Басқа да ақпарат» бөлімінің соңғы абзацы ескертпемен пікір құрастырылған және басқа ақпаратқа да әсер ететін нақты мәселені сипаттауға бейімделуі керек].

Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілігі үшін жауапкершілігі⁶

[ISA 700 (Қайта қаралған)⁷ сәйкес қорытындылар жасау - 700 (Қайта қаралған) ISA 2-мысалды қара]

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 720 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 2 -суретті қара.]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін аудитордың жауапкершілігі

[ISA 720 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 2 -суретті қара. Листингке енгізілген ұйымдардың аудитіне ғана қолданылатын соңғы екі абзац қосылмайды].

⁴ Егер «Заңнама мен нормативтік құжаттардың өзге де талаптары туралы есеп» деген екінші субтитр қолданылмаса, «Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті туралы есеп» деген субтитр талап етілмейді.

⁵ ISA 720 (Қайта қаралған),

⁶ Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындыда «Басшылық» және «Басқаруға жауапты тұлғалар» терминдері белгілі бір юрисдикцияның заңнамалық базасы контекстінде орынды басқа терминдермен ауыстырылуы мүмкін.

⁷ ISA 700 (Қайта қаралған),

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Заңнама мен нормативтік құжаттардың өзге де талаптары туралы есеп

[ISA 720 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес есеп беру - ISA 700 (Қайта қаралған) 2 -суретті қара.]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Егер топпен жұмыс жөніндегі серіктестің пікірінше, топтың қаржылық есептілігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудың мүмкін еместігінің әсері елеулі және кең таралған болса, топпен жұмыс жөніндегі әріптес ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес пікір білдіруден бас тартады.

Топпен өзара әрекеттесу тобы анықтайтын сұрақтардың мысалдары

Жоғарыда келтірілген мысалдар көптеген сұрақтарды қамтиды, бірақ олардың барлығы топтық аудиттің әрбір тапсырмасы үшін маңызды емес және мысалдар тізімі міндетті түрде толық емес.

Жалпы топтық бақылау құралдары

1. Жалпы топтық бақылау келесі элементтердің тіркесімін қамтуы мүмкін:
 - Бизнес дамуын талқылау және қызмет нәтижелерін талдау үшін топ басшылығы мен компоненттерінің тұрақты кездесулері.
 - Топ басшылығына бюджеттермен салыстырғанда компоненттер қызметінің нәтижелерін қадағалауға және тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік беретін тұрақты есептілікті қоса алғанда, компоненттердің қызметі мен қаржылық нәтижелерінің мониторингі.
 - Топ басшылығының тәуекелдерді бағалау процесі, бұл топтың қаржылық есептілігінің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін алаяқтық тәуекелін қоса алғанда, бизнес тәуекелдерін анықтау, талдау және басқару процесі.
 - Топ ішіндегі операцияларды, топ деңгейіндегі топшілік шоттардағы іске асырылмаған кірістер мен қалдықтарды мониторингтеу, бақылау, салыстыру және жою.
 - Компоненттерден алынған қаржылық ақпараттың уақтылығы мен толықтығын бақылау және бағалау процесі.
 - Топтың барлық немесе бір бөлігі үшін бірыңғай жалпы АТ бақылауымен басқарылатын орталық АТ жүйесі.
 - Барлық немесе кейбір компоненттерге ортақ ат жүйесіндегі бақылау құралдары.
 - Ішкі аудит қызметінің және өзін-өзі бағалау бағдарламасының қызметін қоса алғанда, топтың ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесінің шеңберіндегі бақылау құралдары.
 - Топтың қаржылық есептілігін дайындау процедуралары бойынша нұсқаулықты қоса алғанда, дәйекті саясаттар мен процедуралар.
 - Мінез-құлық кодекстері және алаяқтыққа қарсы бағдарламалар сияқты жалпы топтық бағдарламалар.
 - Компонент басшылық арасында өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу тәртібі.
2. Ішкі аудит функциясы, мысалы, орталықтандырылған жағдайда, жалпы топтық бақылаудың бөлігі ретінде қарастырылуы мүмкін. ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)¹ аудиторлар тобының ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қаншалықты қамтамасыз ететінін, ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі қандай екенін және аудиторлар тобы осы қызметтің жұмысын пайдалануды көздейтін жағдайларда жүйелі және тәртіпті тәсілді қолданатынын бағалауға арналған.

Шоғырландыру процесі

3. Аудиторлар тобының шоғырландыру процесін түсінуі келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне қатысты мәселелер:

- Басшылықтың қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің компоненттерін түсіну дәрежесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес компоненттерді сәйкестендіру және есепке алу процесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес сегменттік есептілікті жасау үшін есеп беру сегменттерін анықтау процесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес есептілік мақсаттары үшін байланысты тараптарды және байланысты тараптармен операцияларды анықтау процесі.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікте қолданылатын есеп саясаты, алдыңғы қаржы жылында қолданылатын есеп саясатымен салыстырғанда өзгерістер, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес жаңа немесе қайта қаралған стандарттармен шартталған өзгерістер.

¹ ISA610 (2013 жылы қайта қаралған), *Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану* 15-тармақ

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТИ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Қаржы жылының соңы топтың қаржы жылының соңынан өзгеше болатын компоненттермен жұмыс істеу тәртібі.

Шоғырландыру процесіне қатысты мәселелер:

- Топ басшылығының құрамдас бөліктер пайдаланатын есеп саясатын түсінуін алу және ол қолданылатын жерде шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізу үшін құрамдас бөліктердің қаржылық ақпаратын дайындау кезінде бірыңғай есеп саясатын қолдануды қамтамасыз ету, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес есеп саясатындағы айырмашылықтарды анықтау және қажет болған жағдайда түзету процесі. қажет болған жағдайда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес. Бірыңғай есеп саясаты-бұл компоненттер ұқсас операцияларды дәйекті түрде көрсету үшін пайдаланатын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі негізінде топ қабылдаған нақты принциптер, негіздер, конвенциялар, ережелер мен тәжірибелер. Бұл принциптер әдетте қаржылық есептілікті дайындау процедуралары бойынша нұсқаулықта және Топ басшылығы шығарған есеп беру пакетінде сипатталады.
- Шоғырландыру үшін компоненттердің қаржылық есептілікті толық, дәл және уақтылы ұсынуын қамтамасыз ету үшін топ басшылығы қолданатын процесс.
- Шетелдік компоненттердің қаржылық ақпаратын шоғырландырылған қаржылық есептілік валютасына аудару процесі.
- Процестің қолмен және автоматтандырылған кезеңдерін, сондай-ақ шоғырландыру процесінің әртүрлі кезеңдерінде қолданылатын қолмен және бағдарламалық бақылау құралдарын қоса алғанда, шоғырландыру үшін АТ ұйымдастыру.
- Топ басшылығының есепті күннен кейінгі оқиғалар туралы ақпарат алу процесі.

Шоғырландыру кезіндегі түзетулерге байланысты мәселелер:

- Журналдың тиісті жазбаларын дайындауды, авторизациялауды және өңдеуді қоса алғанда, шоғырландыру түзетулерін көрсету процесі, сондай-ақ шоғырландыруға жауапты персоналдың тәжірибесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін шоғырландыру түзетулері.
- Шоғырландыру түзетулерінің пайда болуына әкелген оқиғалар мен операциялардың іскерлік негіздемесі.
- Компоненттер арасындағы операциялардың жиілігі, сипаты және көлемі.
- Топішілік операцияларды және іске асырылмаған пайданы, сондай-ақ топішілік шоттардағы қалдықтарды мониторингтеу, бақылау, салыстыру және жою процедуралары.
- Сатып алынған активтер мен міндеттемелердің әділ құнын анықтау, гудвиллдің амортизация процедуралары (егер бар болса) және гудвиллдің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес құнсыздану сынағы үшін қабылданған әрекеттер.
- Көпшілік иеленушімен немесе миноритарлық акционерлермен компонент шеккен шығындарға қатысты келісімдер (мысалы, миноритарлық акционердің осындай шығындарды өтеу міндеттемесі).

Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану қаупін көрсетуі мүмкін шарттар мен оқиғалардың мысалдары

Келтірілген мысалдар шарттардың немесе оқиғалардың кең ауқымын қамтиды; дегенмен, барлық шарттар немесе оқиғалар әрбір аудиторлық тапсырмаға сәйкес келмейді және мысалдар тізімі міндетті түрде толық емес.

- Топтың күрделі құрылымы, әсіресе жиі сатып алу, иеліктен шығару немесе қайта құру кезінде.
- Корпоративтік басқарудың тиімсіз құрылымы, оның ішінде шешім қабылдау процестерінің ашықтығы.
- Бүкіл топ шеңберінде бақылаудың болмауы немесе тиімсіздігі, оның ішінде топ басшылығына компоненттердің қызметін және олардың қызметінің нәтижелерін бақылауға мүмкіндік беретін ақпараттың жеткіліксіздігі.
- Шет елдердегі компоненттердің қызметіне сауда және салық саясаты, валюта мен дивидендтердің қозғалысына шектеулер, валюта бағамдарының ауытқуы сияқты салаларға мемлекеттің стандартты емес араласуы сияқты факторлар әсер етуі мүмкін.
- Жоғары тәуекелмен байланысты құрамдас бөліктердің шаруашылық қызметі, мысалы ұзақ мерзімді келісімшарттар немесе инновациялық немесе күрделі қаржы құралдарымен сауда.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке қандай компоненттің қаржылық ақпараты енгізілуі керек екендігі туралы белгісіздік, мысалы, есептілікке енгізілуі керек арнайы мақсаттағы ұйымдар немесе сауда емес ұйымдар бар ма.
- Байланысты тараптармен ерекше қатынастар мен операциялар.
- Шоғырландыру кезінде есептелмеген немесе тексерілмеген топшілік шоттар бойынша өткен қалдықтардың болуы.
- Бірнеше компонентте ескерілетін күрделі операциялардың болуы.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікте қолданылатыннан басқа есеп саясатын пайдаланатын компоненттер.
- Қаржы жылының аяқталу күндері әртүрлі компоненттер, олар операциялардың мерзімдерін манипуляциялау үшін пайдаланылуы мүмкін.
- Өткен кезеңдегі қате немесе толық емес шоғырландыру түзетулері.
- Топ ішіндегі агрессивті салықтық жоспарлау немесе салық айлақтарындағы ұйымдармен ірі ақша операциялары.
- Еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігін тексеруге тартылған аудиторлардың жиі өзгеруі.

Компоненттік аудиторларды растау мысалдары

Төмендегі хат стандартты емес. Растаулар компоненттің бір аудиторынан екіншісіне және кезеңнен кезеңге қарай өзгеруі мүмкін.

Растау көбінесе компоненттің қаржылық ақпараты бойынша жұмыс басталмай тұрып алынады.

[Компонент аудиторының бланкі]

[Күні]

[Топтық тапсырма бойынша серіктес]

Осы хат шоғырландырылған қаржылық есептіліктің [күні] аяқталған жыл үшін [бас ұйымның атауы] аудитін жүргізуге байланысты, шоғырландырылған қаржылық есептілік [күні] жағдай бойынша топтың қаржылық жағдайын барлық маңызды аспектілерде (шынайы және объективті көрініс береді) сенімді түрде көрсете ме, жоқ па деген пікір білдіру мақсатында, сондай-ақ топтың қаржылық жағдайын көрсету мақсатында ұсынылды оның қаржылық нәтижелері және аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы [қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін көрсету].

Біз сіздің нұсқауларыңызды [күні] - дан алғаныңызды растаймыз, онда біз [күні] аяқталған жыл үшін [компоненттің атауы] қаржылық ақпаратқа қатысты аталған жұмысты орындауға шақырамыз.

Біз мыналарды растаймыз:

1. Біз көрсетілген нұсқауларды орындай аламыз./Біз келесі себептер бойынша көрсетілген нұсқауларды орындай алмайтынымызды хабарлаймыз [себептерін көрсету].
2. Нұсқаулар бізге түсінікті және түсінікті./Егер сіз келесі нұсқауларды түсіндірсеңіз, біз риза болар едік [нұсқауларды көрсету].
3. Біз Сізбен ынтымақтасамыз және тиісті аудит құжаттамасына қол жеткіземіз.

Біз мыналарды растаймыз:

1. Қаржылық ақпарат [компоненттің атауы] шоғырландырылған қаржылық есептілікке [бас ұйымның атауы] енгізіледі.
2. Сіз [компоненттің атауы] [күні] аяқталған жыл үшін қаржылық ақпаратқа қатысты орындауды сұраған жұмысқа қатысуымызды қажет деп санауыңыз мүмкін.
3. Сіз шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде [бас ұйымның атауы] біздің жұмысымызды бағалауға және қажет деп санаңыз, пайдалануға ниеттісіз.

Біз [компоненттің атауы] болып табылатын қаржылық ақпаратқа қатысты атқаратын жұмысымызға байланысты [компонентті сипаттаңыз, мысалы, еншілес, еншілес, бірлескен ұйым, үлестік қатысу немесе шығындар әдісі бойынша инвестициялар объектісі] [бас ұйымның атауы], біз мынаны растаймыз:

1. Бізде қаржылық есептілік аудиті бойынша міндеттерімізді орындау үшін жеткілікті [тиісті этикалық талаптарды көрсету] туралы түсінік бар және оларды орындаймыз. Атап айтқанда, [бас ұйымның атауы] және топтың басқа ұйымдарына қатысты біз [тиісті этикалық талаптарды көрсету] мағынасында тәуелсізбіз және [реттеуші органның атауы] жариялаған нормативтік актілердің [ережелерін көрсету] қолданыстағы талаптарын сақтаймыз.
2. Біз халықаралық аудит стандарттарын жақсы түсінеміз және [Топтың қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын кез келген басқа ұлттық стандарттарды көрсетіңіз] Топтың қаржылық есептілік аудиті бойынша міндеттерімізді орындау үшін және осы стандарттарға сәйкес аяқталған жылдағы қаржылық ақпаратты [құрамдас бөліктің атауы] тексеру бойынша жұмысымызды жүргіземіз.
3. Бізде тиісті компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс істеу үшін қажетті арнайы дағдылар (мысалы, салалық білім) бар.
4. Біз шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті бойынша міндеттерімізді орындау үшін жеткілікті [қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін немесе басшылыққа басшылықты көрсету] туралы түсінікке ие боламыз.

Біз сізге қаржылық ақпарат бойынша жұмыс барысында жоғарыда көрсетілген ұсыныстардағы кез келген өзгерістер туралы хабарлаймыз [компонент компонентінің атауы].

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ
(КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

[Аудитордың қолы]

[Күні]

[Аудитордың мекенжайы]

ISA

Қажетті және қосымша сұрақтар өзара әрекеттесу тобының нұсқаулық хатына енгізілген

Осы ISA-ға сәйкес компонент аудиторының назарына жеткізілуі тиіс мәселелер курсивпен жазылады.

Компонент аудиторының жұмысын жоспарлауға қатысты мәселелер:

- *Компонент аудиторға топтың компоненттік аудитордың жұмысын пайдаланатын контекстті біле отырып, компоненттік аудитордың топпен ынтымақтасатынын растау туралы өтініш.*
- Аудиттің аяқталу кестесі.
- Топ пен топ басшылығының жоспарланған сапарларының күндері, сондай-ақ компонент басшылығымен және компонент аудиторымен жоспарланған кездесулердің күндері.
- Негізгі байланыстың тізімі.
- Компонент аудитор орындауы тиіс жұмыс, осы жұмысты пайдалану және бастапқы кезеңде және бүкіл аудит барысында күш-жігерді үйлестіру тәртібі, соның ішінде топтың компоненттік аудитордың жұмысына жоспарланған қатысуы.
- *Топтық аудитке қатысты этикалық талаптар, атап айтқанда тәуелсіздік талаптары; мысалы, егер топ аудиторына заңмен немесе нормативтік актімен тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалануға тыйым салынса, топ аудиторы бұл тыйым компоненттік аудиторларға да қатысты ма, жоқ па, соны қарастыруы керек, егер солай болса, оны компоненттік аудиторлармен қарым-қатынаста қарастыру.¹*
- *Компоненттің қаржылық ақпаратын аудиттеу немесе тексеру жағдайында компоненттің маңыздылығы (және егер қажет болса, операциялардың белгілі бір сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері) және шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі бұрмаланулар анық тривиальды болып саналмайтын шегі.*
- *Топ басшылығы дайындаған байланысты тараптардың тізімі және топқа белгілі кез келген басқа байланысты тараптар, сондай-ақ құрамдас аудитордан топ басшылығы немесе топ бұрын анықталмаған кез келген байланысты тараптар туралы топқа уақтылы хабарлауды сұрау.*
- Ұйымдар арасындағы операцияларға және іске асырылмаған пайдаға, сондай-ақ ұйымдар арасындағы шот қалдықтарына қатысты орындалуы керек жұмыс.
- Заңнамада белгіленген басқа есеп беру талаптары бойынша нұсқаулық, мысалы, ішкі бақылаудың тиімділігі туралы нұсқаулықты бекіту туралы есеп беру.
- Егер компоненттер бойынша қаржылық ақпаратпен жұмысты аяқтау мен қаржылық есептілік жөніндегі топтың қорытындысы арасында уақытша алшақтық болуы мүмкін болса, кейінгі оқиғаларға шолу жасау бойынша арнайы нұсқаулар.

Компонент аудиторының жұмысын жүргізуге қатысты мәселелер:

- Аудиторлар тобы жүргізген барлық немесе кейбір компоненттерге ортақ өңдеу жүйесін бақылау сынақтарының нәтижелері, сондай-ақ компонент аудиторы жүргізуі тиіс бақылау сынақтары.
- *Компонент аудитордың жұмысына қатысы бар алаяқтық немесе қателіктер салдарынан топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының анықталған елеулі тәуекелдері және компонент аудитордың осы құрамдас бөлікте анықталған алаяқтық немесе қателік салдарынан топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының кез келген басқа елеулі тәуекелдері туралы және компоненттік аудитордың осындай тәуекелдерге реакциясы туралы уақтылы хабарлауды сұрау.*
- Осы компоненттегі немесе оған қатысты бақылау құралдарына қатысты жүргізілген жұмыстың нәтижелері бойынша ішкі аудит қызметінің қорытындылары.
- Аудиторлар тобы бастапқыда топ деңгейінде жүргізілген тәуекелдерді бағалауды негіздеген аудиторлық дәлелдемелерге қайшы келетін компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді уақтылы беруге сұрау салу.
- Компонент бөліктің басшылығының қолданыстағы қаржылық есептілік принциптеріне сәйкестігін жазбаша растауға сұрау салу немесе құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратында қолданылатын есеп саясаты мен топтың қаржылық есептілігінде қолданылатын есеп саясаты арасындағы айырмашылықтар ашылғаны туралы өтініш.

¹ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған), *Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану*, А31-тармақ.

ЕРЕКШЕ ПІКІР - ТОПТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІ (КОМПОНЕТТІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Компоненттің аудиторы құжаттауға жататын мәселелер.

Басқа да ақпарат:

- Жұмыс тобының назарына мыналарды уақтылы жеткізу туралы өтініш
 - Бухгалтерлік есептің, қаржылық есептіліктің және аудиттің маңызды мәселелері, оның ішінде бухгалтерлік бағалау және тиісті пайымдаулар.
 - Ұйым қызметінің үздіксіздігіне байланысты мәселелер.
 - Сот процестері мен талаптарға қатысты мәселелер.
 - Компоненттің аудиторы компоненттің қаржылық ақпаратымен жұмыс жасау барысында анықтаған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері, сондай-ақ алаяқтықтың болуын көрсететін ақпарат.
- Кез келген маңызды немесе ерекше оқиғалар туралы аудиторлар тобын мүмкіндігінше ертерек хабардар етуді сұрау.
- *41-тармақта аталған мәселелердің құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратымен жұмыс аяқталғаннан кейін топтың назарына жеткізілуі туралы өтініш.*

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 610 (2013 ЖЫЛЫ ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

(2014 жылғы 15 желтоқсанда немесе одан кейін аяқталатын қаржы жылдарындағы қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-5
ISA 315 (Қайта қаралған) және ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) арасындағы байланыс	6-10
Сыртқы аудитордың аудит үшін жауапкершілігі	11
Күшіне ену күні	12
Мақсаты	13
Анықтамалар	14
Талаптар	
Ішкі қайта қарау функциясын қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау	15-20
Ішкі аудит бөлімшесінің жұмыс нәтижелерін пайдалану	21-25
Тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау	26-32
Ішкі аудиторларды аудитке тікелей қатысуға тарту	33-35
Құжаттама	36-37
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Ішкі аудит қызметінің анықтамасы	A1-A4
Ішкі қайта қарау функциясын қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау	A5-A23
Ішкі аудит бөлімшесінің жұмыс нәтижелерін пайдалану	A24-A30
Тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау	A31-A39
Ішкі аудиторларды аудитке тікелей қатысуға тарту	A40-A41

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 610 (2013 жылы қайта қаралған) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану» ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен» бірге қарастырылуы тиіс.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ISA) ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану кезінде сыртқы аудитордың міндеттері қаралады. Бұған (а) аудиторлық дәлелдемелер алу үшін ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану және (б) сыртқы аудитордың басшылығымен, қадағалауымен және тексеруімен тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалану кіреді. сыртқы аудитордың басшылығымен, қадағалауымен және тексеруімен тікелей көмек көрсету үшін аудиторлар.
2. Егер ұйымда ішкі аудит қызметі болмаса, осы ISA қолданылмайды. (Сілтеме: А2 тармағы)
3. Егер ұйымда ішкі аудит қызметі болса, онда осы қызметтің жұмысын пайдалануға қатысты осы ISA талаптары қолданылмайды, егер
 - (а) Бұл қызметтің міндеттері мен қызметі аудитке қатысы жоқ; немесе
 - (б) Аудитордың осы қызметтің жұмысын алдын-ала түсінуіне сүйене отырып, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹ сәйкес орындалған процедуралар нәтижесінде алынған, сыртқы аудитор аудиторлық дәлелдемелер алу үшін осы қызметтің жұмысын пайдалануды көздемейді.

Осы ISA ережелерінің ешқайсысы сыртқы аудитордан тікелей сыртқы аудитор жүргізетін сипатын немесе мерзімдерін өзгертілген немесе көлемін азайту үшін ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалануды талап етпейді; бұл аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу кезінде сыртқы аудитордың қалауы бойынша қалады.

4. Сонымен қатар, егер сыртқы аудитор ішкі аудиторларға тікелей көмек көрсетуді жоспарламаса, осы ISA-ның тікелей көмекке қойылатын талаптары қолданылмайды.
5. Кейбір юрисдикцияларда сыртқы аудиторға ішкі аудит қызметін пайдалануға немесе тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды тартуға заңмен немесе ережелермен тыйым салынуы немесе белгілі бір дәрежеде шектелуі мүмкін. ISA қаржылық есептілік аудитін реттейтін заңдарды немесе ережелерді жоймайды.² Сондықтан мұндай тыйымдар немесе шектеулер сыртқы аудиторға ISA-ны сақтауға кедергі болмайды. (Сілтеме: А31-тармақ)

ISA 315 (Қайта қаралған) және ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) арасындағы байланыс

6. Көптеген ұйымдарда ішкі аудит функциялары ішкі бақылау мен басқару құрылымының бөлігі болып табылады. Ішкі аудиттің мақсаттары мен функциясының көлемі, оның міндеттерінің сипаты және ұйымдастырушылық мәртебесі, оның ішінде өкілеттіктер мен есептілік әр түрлі болады. және есеп беру, ұйымның мөлшері мен құрылымына және басшылықтың талаптарына және қажет болған жағдайда басшылық жүктелген тұлғаларға байланысты әр түрлі болады.
7. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) ішкі аудит қызметінің білімі мен тәжірибесі сыртқы аудитордың ұйымды және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуіне, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қалай ықпал ете алатынын қарастырады. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)³ сонымен қатар ішкі және сыртқы аудиторлар арасындағы тиімді өзара әрекеттесу сыртқы аудитордың жұмысына әсер етуі мүмкін маңызды мәселелер туралы Сыртқы аудиторға хабарлауға болатын жағдайларды қалай жасайтынын түсіндіреді.
8. Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қаншалықты жеткілікті түрде қолдайтынына, ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі қандай екеніне және оның жүйелі және тәртіптік тәсілді қаншалықты қолданатынына байланысты сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын сындарлы және бірін-бірі толықтыра отырып пайдалана алады. Осы ISA сыртқы аудитордың міндеттерін сыртқы аудитордың ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес орындалған процедуралар нәтижесінде алынған ішкі аудит қызметінің жұмысын алдын ала түсінуі негізінде сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын алынған аудиторлық дәлелдемелердің бөлігі ретінде пайдалануды көздейтін кезде қарайды.⁴ Жұмысты осылай пайдалану сыртқы аудитор тікелей орындауы тиіс аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін өзгертеді немесе көлемін азайтады.
9. Бұдан басқа, осы ISA сыртқы аудитордың басшылығымен, бақылауымен және тексеруімен тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалану мәселесін қарау кезінде сыртқы аудитордың міндеттерін қарастырады.
10. Ұйымда ішкі аудит қызметі орындайтын процедураларға ұқсас процедураларды орындайтын тұлғалар болуы мүмкін. Алайда, егер оларды сапаны бақылауды қоса алғанда, жүйелі және тәртіпті тәсілді қолданатын объективті және құзыретті қызмет орындамаса, онда мұндай процедуралар ішкі бақылау құралдары болып саналады, ал мұндай бақылау құралдарының тиімділігі туралы дәлелдер алу аудитордың ISA 330 сәйкес бағаланған тәуекелдерге реакциясының бөлігі болады.⁵

¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған),

² ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 60-тармақ.

³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 24 (а)(ii) тармақтар және 4-қосымша

⁴ 15-25 тармақтарды қара.

⁵ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар*

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Сыртқы аудитордың аудит үшін жауапкершілігі

11. Сыртқы аудитор айтылған аудиторлық пікір үшін айрықша жауап береді және бұл жауапкершілік сыртқы аудитордың тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудит қызметінің немесе ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалануы нәтижесінде азайтылмайды. Олар сыртқы аудитор орындайтын аудиторлық процедураларға ұқсас аудиторлық процедураларды орындай алатын болса да, ішкі аудит қызметі де, ішкі аудиторлар да ұйымнан тәуелсіз емес, өйткені ISA 200 сәйкес қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сыртқы аудитор талап етеді.⁶ Сондықтан, осы ISA сыртқы аудитордың ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалануы үшін қажетті шарттарды анықтайды. Ол сондай-ақ ішкі аудит қызметіне немесе ішкі аудиторлық қызметке тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторлардың жұмысы аудит мақсаттары үшін жеткілікті екендігінің жеткілікті дәлелдерін алу үшін қажетті жұмысты анықтайды. Бұл талаптар мұндай жұмысты шамадан тыс немесе орынсыз пайдаланбау үшін ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалануға қатысты сыртқы аудитордың пайымдауларының негізін қамтамасыз етуге арналған.

Күшіне ену күні

12. Осы ISA 2014 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

13. Егер ұйымда ішкі аудит қызметі болса және сыртқы аудитор бұл қызметтің жұмысы сыртқы аудитор тікелей орындауы тиіс аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін өзгертуге немесе көлемін азайтуға немесе ішкі аудиторлардың тікелей сыртқы аудитор орындайтын жұмысын пайдалануға немесе ішкі аудиторлардың тікелей көмегін көрсетуге мүмкіндік береді деп күтсе, сыртқы аудитордың міндеттері:
- (a) Ішкі аудит қызметінің жұмысын немесе ішкі аудиторлардың тікелей көмегін пайдалануға болатындығын, егер солай болса, қай салада және қандай көлемде қолдануға болатындығын анықтау;
- және мұндай шешім қабылдағаннан кейін:
- (b) Ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану кезінде мұндай жұмыстың аудит мақсаттарына сәйкес келетіндігін анықтау; және
 - (c) Ішкі аудиторларды тікелей көмек көрсету үшін пайдаланған кезде - олардың жұмысын тиісті түрде бағыттау, бақылау және талдау.

Анықтамалар

14. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде көрсетілген мағыналары бар:
- (a) Ішкі аудит функциясы - ұйымды басқару, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процестерінің тиімділігін бағалауға және арттыруға бағытталған сенімділік пен кеңес беру қызметін жүзеге асыратын ұйымның функциясы. (Сілтеме: A1-A4-тармақтар)
 - (b) Тікелей көмек - ішкі аудиторларды сыртқы аудитордың басшылығымен, қадағалауымен және тексеруімен аудиторлық процедураларды орындау үшін пайдалану.

Талаптар

Ішкі қайта қарау функциясын қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау

Ішкі аудиттің қызметін бағалау

15. Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын аудит мақсатында келесілерді бағалау арқылы пайдалануға болатындығын анықтауы керек:
- (a) Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қолдайтын дәреже; (Сілтеме: A5 - A9 тармақтар)
 - (b) Ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі; және (Сілтеме: A5 - A9 тармақтар)
 - (c) Ішкі аудит қызметі сапаны бақылауды қоса алғанда, жүйелі және тәртіпті тәсілді қолдана ма. (Сілтеме: A10-A11 тармақтар).
16. Егер сыртқы аудитор, мұны анықтаса:
- (a) Ұйымдастырушылық мәртебесі функциялары және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігіне тиісті қолдау көрсетпесе;
 - (b) Функция жеткілікті құзыреттілікке ие болмаса; немесе
 - (c) Функция сапаны бақылауды қоса алғанда, жүйелі және тәртіпті тәсілді қолданбаса сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдаланбауы керек (Сілтеме: A12 - A14 тармақтар)

⁶ ISA 200, 14-тармақ.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Пайдалануға болатын ішкі тексеру функциясының сипаты мен жұмыс көлемін анықтау

17. Ішкі аудит қызметі жұмысының салалары мен дәрежесін анықтау үшін негіз ретінде сыртқы аудитор осы қызмет орындайтын немесе орындайтын жұмыстың сипаты мен көлемін және оның сыртқы аудитордың жалпы стратегиясы мен аудит жоспарына сәйкестігін қарастыруы керек. (Сілтеме: А1- А17 тармақтар)
18. Сыртқы аудитор: (Сілтеме: А15 - А17 тармақтар)
 - (a) Неғұрлым көп пайымдаулар болса:
 - (i) тиісті аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау; және
 - (ii) алынған аудиторлық дәлелдемелерді бағалау; (Сілтеме: А18 - А19 тармақтар)
 - (b) Мәлімдеме деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі неғұрлым жоғары болса, маңызды деп анықталған тәуекелдерге ерекше назар аударылса; (Сілтеме: А20-А22 тармақтар)
 - (c) Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі неғұрлым аз болса және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін жеткілікті түрде қолдаса; және
 - (d) Ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі төмен болса

аудиторлық тапсырма шеңберінде барлық маңызды пайымдауларды қабылдауы және ішкі аудит қызметінің жұмысына заңсыз тәуелділікті болдырмау үшін ішкі аудит қызметінің аз жұмыс көлемін пайдалануды жоспарлауы және тікелей жұмыстың үлкен көлемін орындауы тиіс.
19. Сондай-ақ, сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын жоспарланған көлемде пайдалану сыртқы аудитордың айтылған аудиторлық пікір үшін айрықша жауапкершілігін ескере отырып, сыртқы аудитордың аудитке жеткілікті дәрежеде тартылуына әкеп соқтырады ма деген мәселені қарастыруы керек. (Сілтеме: А15-А22 тармақтар)
20. ISA 260 (Қайта қаралған)⁷ сәйкес аудитті басқаруға, жоспарланатын көлемге және жүргізу мерзімдеріне шолу жасауға жауапты тұлғаларға хабарлай отырып, сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын қалай пайдалануды жоспарлап отырғанын хабарлауы тиіс. (Сілтеме: А23-тармақ)

Ішкі аудит бөлімшесінің жұмыс нәтижелерін пайдалану

21. Егер сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалануды жоспарласа, онда оның осы қызметпен жұмысының жоспарланған пайдаланылуын олардың тиісті қызметін үйлестіру үшін негіз ретінде талқылауы керек. (Сілтеме: А24 - А26 тармақтар)
22. Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің ішкі аудит қызметінің жұмысы туралы есептерімен танысуы керек, оны сыртқы аудитор орындалған аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемін және осы процедуралардың нәтижелерін түсіну үшін пайдалануға ниетті.
23. Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің бүкіл жұмыс көлеміне қатысты жеткілікті процедураларды орындауы керек, оны сыртқы аудитор аудит мақсаттары үшін жарамдылығын анықтау үшін пайдалануды жоспарлап отыр, оның ішінде:
 - (a) Қызметтің жұмысы тиісті түрде жоспарланған, орындалған, бақыланған, қаралған және құжатталған;
 - (b) Дәлелді қорытынды жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті дәлелдер алынды ма; және
 - (c) Алынған тұжырымдар жағдайларға сәйкес келеді, ал қызмет дайындаған есептер орындалған жұмыстың нәтижелеріне сәйкес келеді. (Сілтеме: А27 - А30 тармақтар).
24. Сыртқы аудитордың аудиторлық процедураларының сипаты мен көлемі сыртқы аудитордың бағалауына сәйкес келуі тиіс:
 - (a) Пайымдау деңгейі;
 - (b) Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі;
 - (c) Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қолдайтын дәрежесі; және
 - (d) Қызметтің құзыреттілік деңгейі;⁸ (Сілтеме: А27 - А29 тармақтар)

және жұмыстың бір бөлігін орындауды қамтиды. (Сілтеме: А30 тармағы)
25. Сыртқы аудитор сондай-ақ осы ISA-ның 15-тармағында келтірілген ішкі аудит қызметіне қатысты сыртқы аудитордың қорытындылары және осы ISA-ның 18-19-тармақтарында келтірілген осы қызметтің аудит мақсаттары үшін жұмысының сипаты мен дәрежесін айқындау орынды болып қалатынын бағалайды.

⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 15- тармақ

⁸ 18-тармақты қара.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау

Тексеру мақсатында тікелей көмек көрсету үшін ішкі тексерушілерді пайдалану мүмкіндігін анықтау

26. Заңнамаға немесе нормативтік құжаттарға сәйкес сыртқы аудиторға ішкі аудиторлардан тікелей көмек алуға тыйым салынуы мүмкін. Бұл жағдайда 27-35 және 37-тармақтар қолданылмайды. (Сілтеме: А31-тармақ)
27. Егер ішкі аудиторларды тікелей көмек көрсету үшін пайдалануға заңдармен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса және сыртқы аудитор аудит жүргізу кезінде тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалануды жоспарласа, онда сыртқы аудитор осындай көмек көрсететін ішкі аудиторлардың объективтілік қатерлерінің болуы мен маңыздылығын және құзыреттілік деңгейін бағалауға тиіс. Сыртқы аудитордың ішкі аудиторлардың объективтілігіне төнетін қатерлердің болуы мен маңыздылығын бағалауы ішкі аудиторлардың объективтілігіне қауіп төндіруі мүмкін мүдделері мен қатынастарын анықтауды қамтуы тиіс. (Сілтеме: А32 - А34 тармақтар)
28. Сыртқы аудитор ішкі аудиторға тікелей көмек көрсетпеуі керек, егер:
- (a) Ішкі аудитордың объективтілігіне айтарлықтай қауіп бар; немесе
 - (b) Ішкі аудитор ұсынылған жұмысты орындау үшін жеткілікті құзыретке ие емес. (Сілтеме: А32 - А34- тармақтар)

Тікелей көмек көрсететін ішкі тексерушілер орындай алатын жұмыстың сипаты мен көлемін анықтау

29. Ішкі аудиторларға берілуі мүмкін жұмыстың сипаты мен көлемін, сондай-ақ осы жағдайларда орынды болып табылатын сыртқы аудитор тарапынан қадағалау мен тексерудің сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау кезінде сыртқы аудитор мыналарды ескеруі тиіс:
- (a) Мыналармен байланысты пайымдау дәрежесі
 - (i) Тиісті аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау; және
 - (ii) Алынған аудиторлық дәлелдемелерді бағалау;
 - (b) Елеулі бұрмаланулар тәуекелін бағалау; және
 - (c) Сыртқы аудитордың осындай көмек көрсететін ішкі аудиторлардың объективтілігі мен құзыреттілік деңгейіне төнетін қатерлердің болуы мен маңыздылығын бағалауы. (Сілтеме: А35-А39 тармақтар)
30. Сыртқы аудитор:
- (a) Аудит барысында елеулі пайымдауларды пайдалануды көздейді; (Сілтеме: А19-тармақ)
 - (b) Тиісті аудиторлық процедураларды орындау немесе жиналған дәлелдемелерді бағалау үшін қажетті шешім шектеулі болған кезде айтарлықтай бұрмаланудың жоғары бағаланған тәуекелдеріне сілтеме жасау; (Сілтеме: А38-тармақ)
 - (c) Ішкі аудиторлар басқарма функциялары жүктелген басшылыққа немесе тұлғаларға хабарлаған немесе хабарлаған ішкі аудиторлар орындаған жұмысқа жатады; немесе
 - (d) Ішкі аудит қызметіне және оның жұмысын немесе тікелей көмегін пайдалануға қатысты осы ISA сәйкес сыртқы аудитор қабылдайтын шешімдерге қатысты болуы тиіс (Сілтеме: А35 - А39-тармақтар)
- процедураларды орындауға тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдаланбауы керек.

31. Аудитті жүргізу кезінде тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалануға болатынын тиісті бағалаудан кейін және егер солай болса, сыртқы аудитор басшылыққа жауапты тұлғаларға ISA 260 (Қайта қаралған)⁹ сәйкес аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы хабарлай отырып, жоспарланатын аудиттің сипаты мен көлемі туралы хабарлауға тиіс осы тапсырма жағдайында мұндай пайдалану шамадан тыс емес екендігі туралы өзара түсіністікке қол жеткізу үшін тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалану. (Сілтеме: А39 тармағы)
32. Сыртқы аудитор ішкі аудиторлардың тікелей көмегін жоспарлы пайдалану Ішкі аудит қызметінің жұмысын жоспарлы пайдаланумен бірге сыртқы аудитордың айтылған пікір үшін айрықша жауапкершілігін ескере отырып, сыртқы аудитордың аудитке жеткілікті түрде тартылуына әкеп соқтырады ма деген мәселені қарауға тиіс.

Ішкі аудиторларды аудитке тікелей қатысуға тарту

33. Аудит жүргізуге тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдаланбас бұрын, сыртқы аудитор:
- (a) Ұйымның уәкілетті өкілінен ішкі аудиторларға сыртқы аудитордың нұсқауларын орындауға рұқсат етілетініне және ұйым сыртқы аудитор үшін ішкі аудиторлар орындайтын жұмысқа араласпайтынына жазбаша келісім алу; және

⁹ ISA 260 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- (b) Ішкі аудиторлардан сыртқы аудитордың нұсқауы бойынша белгілі бір мәселелердің құпиялылығын сақтайтындығына және сыртқы аудиторға олардың объективтілігінің кез келген қатерлері туралы хабарлайтындығына жазбаша келісім алу.
34. Сыртқы аудитор ішкі аудиторлардың ISA 220¹⁰ сәйкес тапсырма бойынша орындайтын жұмысын басқаруы, бақылауы және тексеруі керек. Бұл ретте:
- (a) Басшылықтың, қадағалаудың және тексерудің сипаты, уақыты мен көлемі ішкі аудиторлардың ұйымнан тәуелсіз еместігін мойындауға және осы ISA-ның 29-тармағында көрсетілген факторларды бағалау нәтижелерін ескеруге тиіс; және
- (b) Тексеру процедуралары сыртқы аудитордың ішкі аудиторлар жасаған кейбір жұмыстардың негізінде жатқан аудиторлық дәлелдемелерді зерттеуін қамтуы керек.
- Ішкі аудиторлардың жұмысын сыртқы аудитордың басшылығы, қадағалауы және шолуы сыртқы аудитордың ішкі аудиторлардың осы жұмыс негізінде жасалған қорытындыларды негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алғанына көз жеткізуі үшін жеткілікті болуы керек. (Сілтеме: А40 - А41 тармақтар)
35. Ішкі аудиторлар орындайтын жұмысты басқару, қадағалау және қарау кезінде сыртқы аудитор 27-тармақта келтірілген сыртқы аудитордың бағалауы бұдан артық орынды емес екендігінің кез келген белгілеріне мұқият болуы тиіс.

Құжаттама

36. Егер сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдаланса, онда сыртқы аудитор аудиторлық құжаттамаға енгізуі тиіс:
- (a) Бағалау:
- (i) Ұйымдастырушылық мәртебе функциялар және тиісті саясат пен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қолдай ма;
- (ii) Функцияның құзыреттілік деңгейі; және
- (iii) Қызмет сапаны бақылауды қоса алғанда, жүйелі және тәртіпті тәсілді қолдана ма;
- (b) Пайдаланылатын жұмыстың сипаты мен көлемі, сондай-ақ осындай шешім қабылдау үшін негіздер; және
- (c) Пайдаланылған жұмыстың орындылығын бағалау үшін сыртқы аудитор орындайтын аудиторлық процедуралар.
37. Егер сыртқы аудитор аудит жүргізуге тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдаланса, сыртқы аудитор аудиторлық құжаттамаға мыналарды енгізуі керек:
- (a) Тікелей көмек көрсету үшін пайдаланылатын ішкі аудиторлардың объективтілігі мен ішкі аудиторлардың құзыреттілік деңгейінің қатерлерінің болуы мен маңыздылығын бағалау;
- (b) Ішкі аудиторлар орындаған жұмыстың сипаты мен көлемін айқындау үшін негіздер;
- (c) Орындалған жұмысты тексеруді кім жүргізді, сондай-ақ мұндай тексерудің күні мен көлемі ISA 230 сәйкес;¹¹
- (d) Осы ISA-ның 33-тармағына сәйкес ұйымның уәкілетті өкілінен және ішкі аудиторлардан алынған жазбаша келісімдер; және
- (e) Аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсеткен ішкі аудиторлар дайындаған жұмыс құжаттары.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Ішкі аудит қызметінің анықтамасы (Сілтеме: 2, 14(a) тармақтар)

A1. Ішкі аудит функциясының міндеттері мен көлемі, әдетте, ұйымның көшбасшылық, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процестерінің тиімділігін бағалауға және арттыруға бағытталған кепілдіктер мен кеңес беру қызметін қамтиды, мысалы:

Басқарумен байланысты қызмет

- Ішкі аудит қызметі басқару процесін этика мен құндылықтарға, тиімділік пен есептілікті басқаруға, тәуекелдер мен бақылау туралы ақпаратты ұйымның тиісті бөлімшелеріне жеткізуге, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалар, сыртқы

¹⁰ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*

¹¹ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

және ішкі аудиторлар мен басшылық арасындағы өзара әрекеттесу тиімділігіне қатысты мақсаттарға қол жеткізу тұрғысынан бағалай алады.

Тәуекелдерді басқару жөніндегі қызмет

- Ішкі аудит қызметі ұйымға елеулі тәуекелдерді анықтауға және бағалауға, сондай-ақ тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін жетілдіруге (қаржылық есептілікті дайындау процесінің тиімділігін қоса алғанда) үлес қосуға көмектесе алады.
- Ішкі аудит қызметі ұйымға алаяқтық фактілерін анықтауға көмектесетін процедураларды орындай алады.

Ішкі бақылау қызметі

- Ішкі бақылау жүйесін бағалау. Ішкі аудит қызметіне бақылау құралдарын талдау, олардың жұмыс істеуін бағалау және оларды жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірлеу жөнінде нақты міндеттер жүктелуі мүмкін. Бұл ретте ішкі аудит қызметі бақылау құралдарына қатысты кепілдіктер береді. Мысалы, ішкі аудит қызметі басшылыққа және басқаруға жауапты тұлғаларға аудитке қатысты бақылау құралдарын қоса алғанда, ішкі бақылау жүйесінің дамуына, енгізілуіне және жұмыс істеу тиімділігіне қатысты кепілдіктер беру үшін сынақтарды немесе басқа процедураларды жоспарлап, жүргізе алады.
- Қаржылық және операциялық ақпаратты талдау. Ішкі аудит қызметі қаржылық және операциялық ақпаратты анықтау, тіркеу, өлшеу, жіктеу және ұсыну үшін қолданылатын әдістерді зерттеуге, сондай-ақ операциялардың, қалдықтардың және процедуралардың егжей-тегжейлі сынақтарын қоса алғанда, нақты мақалаларды зерттеуге тартылуы мүмкін.
- Операциялық қызметті тексеру. Ішкі аудит қызметі қаржылық емес қызметті қоса алғанда, ұйымның операциялық қызметінің тиімділігін, тиімділігін және нәтижелілігін тексеру үшін тартылуы мүмкін.
- Заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын тексеру. Ішкі аудит қызметіне заңдардың, нормативтік актілердің және басқа да сыртқы талаптардың, сондай-ақ басшылықтың саясаты мен директиваларының және басқа да ішкі талаптардың сақталуын тексеру тапсырылуы мүмкін.

A2. Ішкі аудит қызметі атқаратын қызметке ұқсас қызметті ұйым шеңберінде басқа атаулары бар бөлімшелер жүзеге асыра алады. Ішкі аудит қызметінің кейбір немесе барлық түрлері үшінші Тарапқа берілуі мүмкін. Функцияның атауы да, оны ұйымның өзі немесе үшінші тарап орындай ма, сыртқы аудитор осы функцияның жұмысын пайдалана алатынын анықтайтын жалғыз фактор емес. Керісінше, бұл іс-әрекеттің сипаты; ішкі аудит қызметінің ұйымдастырушылық мәртебесі және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қолдайтын дәреже; ішкі аудиторлардың объективтілігі, құзыреттілігі, жүйелі және тәртіпті тәсілі. Осы ISA-дағы ішкі аудит қызметінің жұмысына сілтемелер осы сипаттамаларға ие басқа қызметтердің немесе үшінші тараптардың тиісті қызметін қамтиды.

A3. Сонымен қатар, ұйымның ішкі аудит қызметінен тыс жедел және басқарушылық функциялары мен міндеттерін орындайтын қызметкерлері, әдетте, олардың объективтілігіне қауіп төндіреді, бұл оларды осы ISA мақсаттары үшін ішкі аудит қызметінің бөлігі ретінде қарастыруға мүмкіндік бермейді, дегенмен олар ISA 330-ға сәйкес тексерілуі мүмкін бақылау құралдарын орындай алады.¹² Осы себепті басқарушы-иселенуші жүзеге асыратын бақылау ішкі аудит функциясына баламалы болып саналмайды.

A4. Ішкі аудит пен сыртқы аудитордың мақсаттары әртүрлі болғанымен, ішкі аудит қызметі қаржылық есептілік аудиті кезінде сыртқы аудитор орындайтын аудиторлық процедураларды орындай алады. Олай болса, сыртқы аудитор бұл мүмкіндікті аудит мақсаттары үшін келесі әдістердің бірімен немесе бірнешеуімен пайдалана алады:

- Сыртқы аудитордың қателіктер немесе алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауы үшін қажетті ақпаратты алу үшін. Осыған байланысты ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹³ сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің міндеттерінің сипаты, оның ұйымдағы мәртебесі, сондай-ақ ол жүзеге асыратын немесе жүзеге асыруы тиіс қызмет туралы түсінік алуды және ішкі аудит қызметіндегі тиісті тұлғалар туралы анықтама беруді талап етеді (егер ұйымда осындай қызмет болса); немесе
- Егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған немесе шектелмеген болса, сыртқы аудитор тиісті бағалаудан кейін ішкі аудит қызметі орындаған жұмысты сыртқы аудитор тікелей алуы тиіс аудиторлық дәлелдемелерді ішінара ауыстыру үшін пайдалану туралы шешім қабылдауы мүмкін.¹⁴

¹² 10-тармақты қара

¹³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 14 (а) тармағы.

¹⁴ 15-25 тармақтарды қара.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Сонымен қатар, егер заңнамада немесе нормативтік актілерде тыйым салынбаған немесе шектелмеген болса, сыртқы аудитор ішкі аудиторларды сыртқы аудитордың басшылығымен, қадағалауымен және басшылығымен, қадағалауымен және тексеруімен аудиторлық процедураларды орындау үшін қолдана алады (осы ISA-да «тікелей көмек» деп аталады).¹⁵

Ішкі қайта қарау функциясын қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау

Ішкі аудит қызметін бағалау

Объективтілік және кәсіби біліктілік (Сілтеме: 15(a)-(b) тармақтар)

A5. Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын аудит мақсаттары үшін пайдалануға болатындығын, сондай-ақ осы жағдайларда ішкі аудит қызметінің жұмысының сипаты мен дәрежесін анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады.

A6. Ішкі аудит қызметінің жұмысын аудит мақсаттары үшін пайдалану мүмкіндігін және егер солай болса, осы жағдайларда ішкі аудит қызметінің жұмысының сипаты мен дәрежесін айқындау кезінде ішкі аудиторлардың объективтілігін ұйымдық мәртебесімен және тиісті саясаттарымен және процедураларымен қолдау дәрежесі, сондай-ақ осы қызметтің құзыреттілік деңгейі ерекше маңызға ие.

A7. Объективтілік дегеніміз - бұл міндеттерді біржақтылық, мүдделер қақтығысы немесе басқалардың заңсыз әсері кәсіби пікірге әсер етпей орындау қабілеті. Сыртқы аудитордың бағалауына әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі оның өкілеттіктері мен есептілігін қоса алғанда, оның біржақтылыққа, мүдделер қақтығысына немесе басқалардың кәсіби пікірге заңсыз әсер етуіне жол бермеу қабілетін қолдай ма. Мысалы, ішкі аудит қызметі басқаруға жауапты тұлғаларға немесе тиісті өкілеттіктері бар лауазымды тұлғаға есеп береді ме, немесе егер қызмет басшылыққа есеп берсе, ол басқаруға жауапты тұлғаларға тікелей қол жеткізе ала ма.
- Ішкі аудит қызметінің қайшылықты міндеттері жоқ па, мысалы, басқару немесе жедел міндеттері немесе ішкі аудит қызметіне жатпайтын міндеттері бар ма.
- Басқаруға жауапты тұлғалар ішкі аудит функциясымен байланысты қызметкерлерді жалдау туралы шешім қабылдауды бақылайды ма, мысалы, тиісті өтемақы саясатын анықтау.
- Ішкі аудит қызметіне басшылық немесе жауапты тұлғалар қойған шектеулер немесе тыйымдар бар ма, мысалы, ішкі аудит қызметінің нәтижелерін сыртқы аудиторға беру кезінде.
- Ішкі аудиторлар тиісті кәсіби ұйымдардың мүшелері болып табыла ма және олардың мүшелігі объективтіліктің тиісті кәсіби стандарттарын сақтауды талап ете ме, сондай-ақ олардың ішкі саясаты бірдей мақсаттарға қол жеткізе ме.

A8. Ішкі аудит қызметінің құзыреттілігі деп қолданылатын кәсіби стандарттарға сәйкес өзіне жүктелген міндеттерді адал орындау үшін қажетті деңгейде тұтастай алғанда қызметтің білімі мен дағдыларына қол жеткізу және қолдау түсініледі. Сыртқы аудитордың анықтамасына әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады, бірақ олармен шектелмейді:

- Ішкі аудит қызметінің ұйымның көлеміне және оның қызметінің сипатына сәйкес жеткілікті және тиісті ресурстары бар ма.
- Ұйымда аудиторлық тапсырмаларды орындау үшін ішкі аудиторларды жалдау, оқыту және тағайындау саясаты бар ма.
- Ішкі аудиторлардың аудит саласында жеткілікті техникалық дайындығы мен біліктілігі бар ма. Мұндай бағалауды жүргізу кезінде сыртқы аудитор ескеруі мүмкін тиісті критерийлерге, мысалы, ішкі аудиторлардың тиісті кәсіби біліктілігі мен тәжірибесі кіруі мүмкін.
- Ішкі аудиторлардың ұйымның қаржылық есептілігі және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі туралы қажетті білімі бар ма, сондай-ақ ішкі аудит қызметі ұйымның қаржылық есептілігімен байланысты жұмысты орындау үшін қажетті дағдыларға (мысалы, салалық білімге) ие ме.
- Ішкі аудиторлар тиісті кәсіби ұйымдардың мүшелері болып табылады ма, олардан тиісті кәсіби стандарттарды, соның ішінде үздіксіз біліктілікті арттыру талаптарын сақтауды талап етеді.

A9. Объективтілік пен құзыреттілікті континуум ретінде қарастыруға болады. Ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаты мен процедуралары ішкі аудиторлардың объективтілігін қаншалықты қолдаса және бұл қызметтің құзыреттілік деңгейі неғұрлым жоғары болса, сыртқы аудитордың сол қызметтің жұмысын және көптеген салаларда пайдалану ықтималдығы соғұрлым жоғары болады. Дегенмен, ішкі аудиторлардың объективтілігін айтарлықтай қолдайтын ұйымдық мәртебе және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудит қызметінің жеткілікті құзыреттілігінің жоқтығын өтей алмайды. Сол сияқты, ішкі аудит қызметінің құзыреттілігінің жоғары деңгейі

¹⁵ 26-35 тармақтарды қара

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

ұйымдық мәртебені, сондай-ақ ішкі аудиторлардың объективтілігіне жеткілікті қолдау көрсетпейтін саясат пен процедураларды өтей алмайды.

Жүйелі және реттелген тәсілді қолдану (Сілтеме: 15(с) тармағы)

A10. Өз қызметін жоспарлауға, орындауға, мониторингке, талдауға және құжаттауға жүйелі және тәртіпті тәсілді қолдану ішкі аудит қызметінің қызметін ұйымда жүргізілуі мүмкін басқа бақылау іс-шараларынан ажыратады.

A11. Сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметі жүйелі және тәртіпті тәсілді қолданатындығын анықтауға әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Сипаты мен көлемі ұйым қызметінің мөлшері мен мән-жайларына сәйкес келетін тәуекелдерді бағалау, жұмыс бағдарламалары, құжаттама және есептілік сияқты салаларды қамтитын құжатталған процедуралардың немесе ішкі аудит нұсқаулықтарының болуы, барабарлығы және пайдаланылуы.
- Ішкі аудит қызметінде сапаны бақылаудың тиісті саясаттары мен процедураларының болуы, мысалы, ішкі аудит қызметіне қолданылатын ISQC 1¹⁶ стандартында көзделген (мысалы, басқаруға, персоналға және тапсырмаларды орындауға байланысты) немесе ішкі аудиторлар үшін тиісті кәсіби ұйымдар белгілеген стандарттарда сапаны бақылауға қойылатын талаптардың болуы. Мұндай органдар басқа да тиісті талаптарды қоя алады, мысалы, мерзімді сыртқы сапаны тексеру.

Ішкі аудит функциясының жұмысын пайдалану мүмкін болмайтын жағдайлар (Сілтеме: 16-тармақ)

A12. Сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің ұйымдастырушылық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін қаншалықты қолдайтынын, ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі қандай екенін және ішкі аудит қызметі жүйелі және тәртіпті тәсілді қолдана ма, жоқ па, соны бағалауы қызметтің сапасына қауіп-қатердің тым үлкен екендігін көрсетуі мүмкін, сондықтан оны пайдалану мүмкін емес -немесе қызметтің аудиторлық дәлел ретіндегі жұмысы.

A13. Осы ISA-ның A7, A8 және A11 тармақтарында келтірілген факторларды жеке және жиынтық түрде қарастыру маңызды, өйткені ішкі аудит қызметінің жұмысын аудит мақсаттары үшін пайдалану мүмкін емес деген қорытындыға бір фактор жеткіліксіз. Мысалы, ішкі аудит қызметінің ұйымдастырушылық мәртебесі ішкі аудиторлардың объективтілігіне төнетін қатерлерді бағалау кезінде ерекше маңызды. Егер ішкі аудит қызметі басшылыққа бағынатын болса, онда егер осы ISA-ның A7-тармағында сипатталған басқа факторлар жиынтығында қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті кепілдіктерді қамтамасыз етпесе, бұл қызметтің объективтілігіне елеулі қатер болып саналады.

A14. Сонымен қатар, IESBA кодексінде¹⁷ өзін-өзі тексеру қауіпі сыртқы аудитор клиентке ішкі аудит бойынша қызмет көрсету тапсырмасын қабылдаған кезде пайда болады және осы қызметтердің нәтижелері аудит жүргізу кезінде қолданылады. Бұл тапсырманы орындайтын топтың ішкі аудит нәтижелерін оларды дұрыс бағаламай және фирманың құрамына кірмейтін тұлғалар ішкі аудит бойынша жұмысты орындаған жағдайда көрінетін кәсіби скептицизмнің бірдей деңгейін көрсетпей пайдалана алатындығына байланысты. IESBA18 кодексі¹⁸ белгілі бір жағдайларда қолданылатын тыйымдарды және басқа жағдайларда қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін қолданылуы мүмкін кепілдіктерді қарастырады.

Пайдалануға болатын ішкі тексеру функциясының сипаты мен жұмыс көлемін анықтау

Пайдаланылуы мүмкін ішкі ревизия бөлімшесінің жұмыс сипаты мен ауқымын анықтауға әсер ететін факторлар (Сілтеме: 17-19 - тармақтар)

A15. Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын аудит мақсаттары үшін пайдалануға болатынын анықтағаннан кейін, ең алдымен, ішкі аудит қызметі орындаған немесе орындауы жоспарланған жұмыстың жоспарланған сипаты мен көлемі сыртқы аудитор ISA 300 сәйкес белгілеген жалпы стратегия мен аудит жоспарына сәйкес келетіндігін анықтау қажет.¹⁹

A16. Сыртқы аудитор пайдалана алатын ішкі аудит қызметі орындайтын жұмыстардың мысалдарына мыналар жатады:

- Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу.

¹⁶ «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын фирмалардағы сапаны бақылау» ISQC 1.

¹⁷ Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA Кодексі) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіне, 605.1 A2-604.4 A3 тармақтары

¹⁸ IESBA Кодексі, бөлімдер 605.5 – R605.5

¹⁹ ISA 300, *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Шектеулі пайымдауды көздейтін процедураларды мәні бойынша орындау
- Түгендеуді бақылау;
- Қаржылық есептіліктің ақпараттық жүйесіндегі операцияларды қадағалау.
- Заңнама талаптарына сәйкестігін тексеру.
- Кейбір жағдайларда топ үшін маңызды емес еншілес ұйымдардың қаржылық ақпаратын тексеру немесе тексеру (егер бұл ISA 600 талаптарына қайшы келмесе).²⁰

A17. Сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметі жұмысының жоспарланатын сипаты мен пайдалану дәрежесін айқындауына сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін және осы ISA-ның 18-тармағында келтірілген ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейін барабар қолдайтын дәрежесін бағалауы әсер ететін болады. Сонымен қатар, мұндай жұмысты жоспарлау, орындау және бағалау кезінде қажетті пайымдау дәрежесі және мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі сыртқы аудитордың анықтауы үшін бастапқы деректер болып табылады. Сонымен қатар, сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің жұмысын осы ISA-ның 16-тармағында сипатталғандай аудит мақсаттары үшін пайдалана алмайтын жағдайлар бар.

Нәтижелерді тексеру және бағалау процедураларын жоспарлауға және жүзеге асыруға қатысты қорытындылар (Сілтеме: 18(a), 30(a) тармақтар)

A18. Аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау кезінде, сондай-ақ аудиторлық дәлелдемелерді бағалау кезінде талап етілетін пайымдаулар дәрежесі неғұрлым жоғары болса, сыртқы аудитор осы ISA-ның 18-тармағына сәйкес тікелей орындауы тиіс, өйткені тек ішкі аудит қызметінің жұмысына сүйену сыртқы аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуына мүмкіндік бермейді.

A19. Сыртқы аудитор айтылған аудиторлық пікір үшін айрықша жауапты болғандықтан, 18-тармақ сыртқы аудитор аудиторлық тапсырма шеңберінде елеулі пайымдаулар шығаруды талап етеді. Маңызды пайымдауларға мыналар жатады:

- Елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау;
- Өткізілген тесттердің жеткіліктілігін бағалау;
- Қызметтің үздіксіздігі туралы болжамды басшылықтың пайдалануының орындылығын бағалау;
- Маңызды бағалау мәндерін бағалау; және
- Қаржылық есептілікте және аудиторлық қорытындыға қатысы бар басқа да мәселелерде ақпаратты ашудың барабарлығын бағалау.

Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі (Сілтеме: 18(b) тармақ)

A20. Шоттың белгілі бір балансы, операциялар класы немесе ақпаратты ашу үшін бекіту деңгейінде Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі неғұрлым жоғары болса, аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау және осы процедуралардың нәтижелерін бағалау кезінде соғұрлым көп пайымдаулар қажет болады. Мұндай жағдайларда, осы ISA-ның 18-тармағына сәйкес, сыртқы аудитор тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін ішкі аудит қызметінің жұмысына аз дәрежеде сүйене отырып, тікелей көбірек процедураларды орындауы қажет болады. Сонымен қатар, ISA200²¹ түсіндірілгендей, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері неғұрлым жоғары болса, сыртқы аудиторға неғұрлым сенімді дәлелдер қажет болады және, тиісінше, оған тікелей жұмыс қажет болады.

A21. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)²² түсіндіргендей елеулі тәуекелдер - бұл тән тәуекелдер спектрінің жоғарғы жағында бағаланатын тәуекелдер, сондықтан сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің жұмысын елеулі тәуекелдерге қатысты пайдалану мүмкіндігі шектеулі пайымдауды қамтитын процедуралармен шектеледі. Сонымен қатар, егер елеулі бұрмалану тәуекелдері төмен болмаса, ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану аудиторлық тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендетуі және кейбір процедуралардың сыртқы аудиторларын тікелей орындау қажеттілігін жоюы екіталай.

A22. Осы ISA-ға сәйкес процедураларды орындау сыртқы аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауын өзгертуіне әкелуі мүмкін. Нәтижесінде бұл сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану және осы ISA-ны одан әрі қолдану қажеттілігі туралы шешіміне әсер етуі мүмкін.

Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі (Сілтеме: 20-тармақ)

A23. ISA 260 (Қайта қаралған)²³ сыртқы аудитор аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдерін басқаруға, шолуға жауапты тұлғаларға хабарлауды талап етеді. Ішкі аудит қызметінің жұмысын жоспарланған пайдалану, сыртқы аудитордың

²⁰ ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (құрамдас бөлік аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

²¹ ISA 200, 32-тармақ.

²² ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 12 (I) тармағы

²³ ISA 260 (Қайта қаралған), 15-тармақ

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

жалпы аудит стратегиясының ажырамас бөлігі болып табылады, сондықтан аудитке ұсынылған тәсілді түсіну үшін басқаруға жауапты тұлғалар үшін маңызды.

Ішкі аудит бөлімшесінің жұмыс нәтижелерін пайдалану

Ішкі аудит қызметімен жұмысты талқылау және үйлестіру (Сілтеме: 21 тармақ)

A24. Ішкі аудит қызметімен жұмысты жоспарланған пайдалануды тиісті әрекеттерді үйлестіру негізі ретінде талқылау кезінде келесі мәселелерді қарастырған жөн:

- Жұмыстың орындалу мерзімі.
- Орындалатын жұмыстың сипаты.
- Аудиторлық процедуралармен қамту көлемі.
- Тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін (және, егер қажет болса, операциялардың жекелеген сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейі), сондай-ақ қызмет нәтижелері үшін маңыздылық.
- Элементтерді таңдаудың ұсынылған әдістері және іріктеу өлшемдері;
- Орындалған жұмысты құжаттық рәсімдеу;
- Есептерді тексеру және дайындау процедуралары.

A25. Сыртқы аудитор мен ішкі аудит қызметі арасындағы үйлестіру тиімді, мысалы:

- Талқылаулар кезең ішінде тұрақты түрде өткізіледі;
- Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметін оған әсер ете алатын маңызды мәселелер туралы хабардар етеді;
- Сыртқы аудитор ішкі аудит қызметінің тиісті есептері туралы хабардар болуы және оларға қол жеткізуі тиіс, сондай-ақ сыртқы аудитордың жұмысына әсер етуі мүмкін ішкі аудит қызметіне белгілі болған кез келген елеулі мәселелер туралы хабардар болуы тиіс, осылайша сыртқы аудитор осы мәселелердің аудиторлық тапсырмаға әсерін қарастыра алады.

A26. ISA200²⁴ аудитордың кәсіби скептицизммен аудитті жоспарлауының және жүргізуінің маңыздылығын, соның ішінде аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы тиіс құжаттар мен сұрауларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіретін ақпаратқа мұқият болуын қарастырады. Тиісінше, бүкіл тапсырма бойынша ішкі аудит қызметімен байланыс Ішкі аудиторларға сыртқы аудитордың жұмысына әсер етуі мүмкін ақпаратты сыртқы аудитордың назарына жеткізуге мүмкіндік береді.²⁵ Сыртқы аудитор мұндай ақпаратты сыртқы аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауы және бағалауы кезінде ескеруі тиіс. Елеулі бұрмалану тәуекелдері. Сонымен қатар, егер мұндай ақпарат қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының жоғары тәуекелін көрсетуі мүмкін болса немесе нақты, күдікті немесе болжамды алаяқтыққа қатысты болуы мүмкін болса, сыртқы аудитор оны сыртқы аудитор ISA240 сәйкес алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаған кезде де ескеруі мүмкін.²⁶

Ішкі аудит қызметі жұмысының тиісті сипатын айқындау процедуралары (Сілтеме: 23-24-тармақтар)

A27. Сыртқы аудитор өзі пайдалануды жоспарлап отырған ішкі аудит қызметі жұмысының мазмұндық бөлігіне қатысты жүргізетін аудиторлық процедуралар қызмет жұмысының жалпы сапасын және ол орындалған объективтілікті бағалау үшін негіз болады.

A28. 24-тармаққа сәйкес қайта орындау процедурасынан басқа, сыртқы аудитор орындалған жұмыстың сапасын бағалау мақсатында орындай алатын процедураларды, сондай-ақ ішкі аудит қызметі алған қорытындыларды қамтиды:

- Ішкі аудит қызметінде тиісті тұлғаларға сауалнама жүргізу;
- Ішкі аудит қызметі жүргізетін процедураларды қадағалау;
- Ішкі аудит қызметінің жұмыс жоспарын және жұмыс құжаттамасын зерделеу.

A29. Пайымдаулар неғұрлым көп болса, бағаланатын елеулі бұрмалану қаупі неғұрлым жоғары болса, ішкі аудиторлық қызметтің ұйымдық мәртебесі неғұрлым аз болса және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін жеткілікті түрде қолдайды немесе ішкі аудиторлық қызметтің құзыреттілік деңгейі неғұрлым төмен болса, сыртқы аудитор жұмысты пайдалану туралы шешімді қолдау үшін қызметтің бүкіл көлеміне қатысты

²⁴ ISA 200, 15 және A21 тармақтары.

²⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 4-қосымша

²⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), ISA 240 қатысты 4-қосымша, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде алаяқтық іс-әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері*

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

аудиторлық процедураларды орындауы қажет болады аудиторлық пікірге негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға арналған қызметтер.

Қайта орындау (Сілтеме: 24-тармақ)

A30. Осы ISA мақсаттары үшін қайталау сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметі жасаған қорытындыларды растауға бағытталған процедураларды тәуелсіз орындауын білдіреді. Бұл мақсатқа ішкі аудит қызметі тексерген мақалаларды сынау арқылы қол жеткізуге болады немесе мүмкін болмаса, сол мақсатқа ішкі аудит қызметі нақты тексермеген басқа ұқсас мақалалардың жеткілікті санын сынау арқылы қол жеткізуге болады. Қайта тестілеу сыртқы аудитор A28 тармағына сәйкес орындай алатын басқа процедураларға қарағанда ішкі аудит қызметінің жұмысының барабарлығы туралы күшті дәлелдер береді. Сыртқы аудитор пайдаланылатын ішкі аудит қызметінің әрбір жұмыс саласына қайта тексеру жүргізудің қажеті болмаса да, сыртқы аудитор 24-тармаққа сәйкес пайдаланғысы келетін ішкі аудит қызметінің бүкіл жұмыс көлеміне қайта тексеру жүргізу қажет. Сыртқы аудитор қайта талдауды ішкі аудит қызметі аудиторлық процедуралардың нәтижелерін жоспарлау, орындау және бағалау кезінде көбірек пікір білдірген салаларға, сондай-ақ елеулі бұрмалану қаупі жоғары салаларға бағыттайды.

Тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау

Аудитке тікелей қатысуға ішкі аудиторларды тарту мүмкіндігін анықтау (Сілтеме: 5, 26-28 тармақтар)

A31. Сыртқы аудиторға заңмен немесе нормативтік актімен ішкі аудиторларға тікелей көмек көрсетуге тыйым салынған юрисдикцияларда топ аудиторлары бұл тыйым компоненттік аудиторларға қатысты ма, жоқ па, соны қарастыруы керек, егер солай болса, оны компоненттік аудиторларға хабарламада көрсету.²⁷

A32. Осы ISA-ның A7-тармағында көрсетілгендей, объективтілік дегеніміз-ұсынылған жұмысты орындау қабілеті, басқа тұлғалардың біржақтылығы, мүдделер қақтығысы немесе заңсыз әсері кәсіби пікірге әсер етпеуі. Ішкі аудитордың объективтілігіне төнетін қауіптердің болуы мен маңыздылығын бағалау кезінде келесі факторлар маңызды болуы мүмкін:

- Ішкі аудит қызметінің ұйымдастырушылық мәртебесі және тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудитордың объективтілігін қолдайтын дәреже.²⁸
- Ұйымда жұмыс істейтін немесе жұмыс жататын ұйым қызметінің аспектісіне жауапты тұлғамен отбасылық және жеке қатынастар.
- Жұмыс байланысты ұйымның бөліміне немесе департаментіне тиесілі.
- Ұқсас деңгейдегі басқа қызметкерлердің сыйақыларына сәйкес келетін шарттардағы сыйақыны қоспағанда, ұйымға айтарлықтай қаржылық қызығушылық.

Қосымша пайдалы ұсыныстар ішкі аудиторлар үшін тиісті кәсіби ұйымдар шығарған материалдар болуы мүмкін.

A33. Сондай-ақ, ішкі аудитордың объективтілігіне төнетін қауіптердің маңыздылығы оларды қолайлы деңгейге дейін төмендететін кепілдіктер болмайтын жағдайлар туындауы мүмкін. Мысалы, қорғаныс құралдарының жеткіліктілігіне аудит контекстіндегі жұмыстың маңыздылығы әсер ететіндіктен, 30(A) және (b) - тармақ ішкі аудиторларды аудитте елеулі пайымдауларды қамтитын немесе аудиттің неғұрлым жоғары деңгейіне жататын немесе айтарлықтай жоғары бағаланған тәуекелдерге жататын процедураларды орындауға тікелей көмек көрсету үшін пайдалануға тыйым салады. егер тиісті аудиторлық процедураларды немесе аудиторлық дәлелдемелерді бағалау немесе бағалау процедураларын орындау кезінде қажетті пайымдаулар шектеулі болса, бұрмалау. Бұл өзін-өзі тексеру қаупі туындаған жағдайда да орын алады, сондықтан ішкі аудиторларға 30(c) және (d) тармақтарында сипатталған жағдайларда процедураларды орындауға тыйым салынады.

A34. Ішкі аудитордың құзыреттілік деңгейін бағалау кезінде осы ISA-ның A8 тармағында келтірілген көптеген факторлар жеке ішкі аудиторлар мен оларға жүктелуі мүмкін жұмыс контекстінде де маңызды болуы мүмкін.

Аудитке тікелей қатысуға тартылған ішкі аудиторларға тапсырылуы мүмкін жұмыстың сипаты мен көлемін айқындау (Сілтеме: 29-31-тармақтар)

A35. Осы ISA-ның A15 - A22 тармақтарында ішкі аудиторларға тапсырылуы мүмкін жұмыстың сипаты мен көлемін айқындауға қатысты тиісті ұсынымдар қамтылады.

A36. Ішкі аудиторларға берілуі мүмкін жұмыстың сипатын анықтаған кезде, сыртқы аудитор мұндай жұмысты тапсыруға болатын салалармен шектеуге қамқорлық жасауы керек. Ішкі аудиторлардың тікелей көмек көрсетуі мүмкін емес әрекеттер мен міндеттердің мысалдары:

²⁷ ISA 600, 40(b)-тармақ .

²⁸ A7 тармағын қара.

ІШКІ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Алаяқтық тәуекелдерін талқылау. Алайда сыртқы аудитор ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)²⁹ сәйкес ұйымдағы осындай тәуекелдер бойынша ішкі аудиторлардан жауап ала алады;
- ISA 240 сәйкес жарияланбаған аудиторлық процедураны анықтау.

A37. Сондай-ақ, 505ISA³⁰ сәйкес сыртқы аудитор сыртқы растауды алуға арналған сұраныстарды дербес бақылауға және сыртқы растау процедураларының нәтижелерін бағалауға міндетті болғандықтан, бұл міндетті ішкі аудиторларға жүктеу орынсыз болады. Алайда, ішкі аудиторлар сыртқы аудитордың сұрауларға жауаптарда анықталған сәйкессіздіктер туралы шешім қабылдауы үшін қажетті ақпаратты жинауға көмектесе алады.

A38. Пайымдау деңгейі мен елеулі бұрмалану қаупі тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторларға жүктелетін жұмысты анықтауға да әсер етеді. Мысалы, егер дебиторлық берешекті бағалау жоғары тәуекел саласы болып саналса, сыртқы аудитор қартаюдың дәлдігін тексеруді тікелей қолдау көрсететін ішкі аудиторға тапсыруы мүмкін. Алайда, соңғы процедураны тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторға тапсыру мүмкін емес, өйткені тозуға негізделген резервтің жеткіліктілігін бағалау шектеулі пайымдауды қажет етеді.

A39. Сыртқы аудитордың басшылығына, қадағалауына және тексеруіне қарамастан, тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды шамадан тыс пайдалану сыртқы аудитордың тәуелсіздігін қабылдауға теріс әсер етуі мүмкін.

Ішкі аудиторларды аудитке тікелей қатысуға тарту (Сілтеме: 34-тармақ)

A40. Ішкі аудит қызметінің қызметкерлері қаржылық есептілік туралы пікір білдірген кезде сыртқы аудитор талап ететіндей ұйымнан тәуелсіз болмағандықтан, сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің жұмысын басқару, бақылау және талдау сыртқы аудитордың тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторлар орындайтын жұмысты басқаруын, бақылауын және талдауын қамтуы керек. басқа сипатқа ие және тапсырманы орындау тобының мүшелері жұмысты орындағаннан гөрі кеңірек болады.

A41. Ішкі аудиторлардың жұмысын басқара отырып, сыртқы аудитор, мысалы, ішкі аудиторларға тексеру барысында анықталған бухгалтерлік есеп пен аудит мәселелері туралы еске сала алады. тексеру барысында анықталған аудит мәселелері сыртқы аудиторға. Ішкі аудиторлар жүргізген жұмысты қарау кезінде сыртқы аудитор, атап айтқанда, алынған дәлелдемелер осы жағдайларда жеткілікті және орынды ма және олар жасалған қорытындыларды растай ма деген мәселені қарастырады.

²⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 14 (а) тармақ

³⁰ ISA 505 *Сыртқы растау*, 7 және 16-тармақтар

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 620

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-2
Аудитордың аудиторлық пікір үшін жауапкершілігі	3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	
Сарапшы аудиторды тарту қажеттілігін анықтау	7
Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі	8
Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері және объективтілігі	9
Сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы түсінік алу	10
Аудитор сарапшысымен келісім	11
Аудитордың сарапшы аудитор жұмысының барабарлығын бағалауы	12-13
Аудиторлық қорытындыда сарапшы аудиторды көрсету	14-15
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
«Аудитор сарапшысы» ұғымының анықтамасы	A1-A3
Сарапшы аудиторды тарту қажеттілігін анықтау	A4-A9
Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі	A10-A13
Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері және объективтілігі	A14-A20
Сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы түсінік алу	A21-A22
Аудитор сарапшысымен келісім	A23-A31
Сарапшы аудитор жұмысының барабарлығын бағалау	A32-A40
Сарапшы аудиторға аудиторлық қорытындыда көрсету	A41-A42
Қосымша: Аудитор мен сыртқы сарапшы аудитор арасындағы келісімге енгізілетін сұрақтар	

«Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану» 620 халықаралық аудит стандартын (ISA) «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу» 200 ISA бірге қарастырылуы тиіс.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудиторға жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға жәрдемдесу үшін пайдаланылатын кезде бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа қандай да бір салада білімі мен тәжірибесі бар жеке тұлғаның немесе ұйымның жұмысын пайдалануға байланысты аудитордың міндеттерін белгілейді.
2. ISA мыналарды қарастырмайды:
 - (a) ISA 220-да қаралатын бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласында тәжірибесі бар жеке тұлға немесе ұйым жұмыс тобының құрамына кіретін немесе кеңес алатын жағдайлар;¹ немесе
 - (b) Аудитордың бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада білімі бар және осы саладағы жұмысын аудиторлық ұйым пайдаланатын және осы саладағы жұмысын ұйым ұйымға қаржылық есептілікті дайындауға көмектесу үшін пайдаланатын жеке тұлғаның немесе ұйымның жұмысын пайдалануы (басшылық сарапшысы), бұл ISA 500-де қарастырылады.²

Аудитордың аудиторлық пікір үшін жауапкершілігі

3. Аудитор айтылған пікір үшін ғана жауап береді және аудитордың сарапшы аудитордың жұмысына сүйенуі нәтижесінде бұл жауапкершілік азаймайды. Алайда, егер аудитор осы ISA-ға сәйкес аудиторлық сарапшының жұмысын қолдана отырып, сарапшының жұмысы аудиторлық мақсаттарға сәйкес келеді деген қорытындыға келсе, ол аудитордың пікірі үшін негіз ретінде сарапшының қорытындыларын немесе қорытындыларын қолдана алады.

Күшіне енген күні

4. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

5. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану керектігін анықтау; және
 - (b) Аудитор маманының жұмысын пайдаланған кезде, бұл жұмыстың аудит мақсатына сәйкес келетіндігін анықтау керек.

Анықтамалар

6. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Аудитор сарапшысы - Бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада арнайы білімі бар жеке тұлға немесе ұйым, оның осы саладағы жұмысын аудитор оған жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға көмектесу үшін пайдаланады. Аудитордың сарапшысы ішкі сарапшы аудитор (серіктес немесе қызметкер, оның ішінде уақытша, аудиторлық фирма немесе желілік фирма³) және аудитордың сыртқы сарапшысы бола алады. (Сілтеме: A1 - A3 тармақтар)
 - (b) Біліктілік - белгілі бір саладағы дағдылар, білім және жұмыс тәжірибесі;
 - (c) Басшылық сарапшысы - Бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада тәжірибесі бар жеке тұлға немесе ұйым, оның осы саладағы жұмысын ұйым қаржылық есептілікті дайындауға көмектесу үшін пайдаланады.

Талаптар

Сарапшы аудиторды тарту қажеттілігін анықтау

7. Егер тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада білім қажет болса, аудитор маманның жұмысын пайдалану керектігін анықтауы керек. (Сілтеме: A4 - A9 тармақтар)

Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі

8. Осы ISA-ның 9-13 тармақтарының талаптарына байланысты аудитор процедураларының сипаты, мерзімдері мен көлемі нақты жағдайларға байланысты болады. Мұндай процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтаған кезде аудитор келесі мәселелерді қарастыруы керек (Сілтеме: A10 тармағы)

¹ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, A11, A21-23 тармақтар.

² ISA 500, *Аудиторлық дәлелдемелер*, A45 – A59 тармақтар.

³ Тиісті жағдайларда «әріптес» және «ұйым» терминдері деп мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- (a) Маманның жұмысына байланысты мәселенің сипаты;
- (b) Осы маманның жұмысы жататын мәселеде елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері;
- (c) Аудит контекстіндегі осы маман жұмысының маңыздылығы;
- (d) Аудитордың осы маман жасаған алдыңғы жұмысына қатысты білімі мен тәжірибесі; және
- (e) Маман аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларына бағынады ма (Сілтеме: A11 - A13 тармақтар)

Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері және объективтілігі

9. Аудитор сарапшысының аудитордың мақсаттары үшін қажетті құзыреттілігі, мүмкіндіктері мен объективтілігі бар-жоғын бағалауы керек. Сыртқы сарапшы аудиторды тартқан жағдайда объективтілікті бағалау сарапшының объективтілігіне қауіп төндіруі мүмкін ықтимал мүдделілік пен қатынастардың сипатын анықтау үшін сұрау салуды қамтуы тиіс (Сілтеме: A14 - A20 тармақтар)

Сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы түсінік алу (Сілтеме: 10-тармақ)

10. Аудитор аудиторға мүмкіндік беретін сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы жеткілікті түсінік алуы керек (Сілтеме: A21 - A22 тармақтар)
- (a) Аудитордың мақсаттарына сәйкес осы сарапшы жұмысының сипатын, көлемін және мақсаттарын айқындау;
 - (b) Орындалған жұмыстың аудитордың мақсаттарына барабарлығын бағалау.

Аудитор сарапшысымен келісім

11. Аудитор қажет болған жағдайда аудитор сарапшысымен келесі мәселелерді жазбаша түрде келісуі керек: (Сілтеме: A23 - A26 тармақтар)
- (a) Осы сарапшы жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары; (Сілтеме: A27-тармақ)
 - (b) Аудитордың және осы сарапшының тиісті функциялары мен міндеттері; (Сілтеме: A28 - A29 тармақтар)
 - (c) Аудитор мен сарапшы арасындағы ақпараттық өзара іс-қимылдың сипаты, мерзімі және көлемі, оның ішінде осы сарапшы ұсынатын барлық есептердің форматы; және (Сілтеме: A30-тармақ)
 - (d) Сарапшы аудитордың құпиялылық талаптарын ұстану қажеттілігі. (Сілтеме: A31-тармақ)

Аудитордың сарапшы аудитор жұмысының барабарлығын бағалауы.

12. Аудитор - аудитор сарапшысының, аудитордың мақсаттарына сәйкестігін бағалауы керек, соның ішінде(Сілтеме: A32 тармақ):
- (a) Маманның қорытындылары мен қорытындыларының орындылығы мен негізділігі және олардың басқа аудиторлық дәлелдемелермен келісімділігі; (Сілтеме: A33-A34-тармақтар)
 - (b) Егер мұндай сарапшының жұмысында елеулі жорамалдар мен әдістер пайдаланылса, онда осы жорамалдар мен әдістердің осы жағдайларда қолданылуы мен негізділігін бағалау (Сілтеме: A35 - A37 тармақтар)
 - (c) Егер мұндай сарапшының жұмысында осы сарапшының жұмысы үшін маңызды бастапқы деректер пайдаланылса, онда осы бастапқы деректердің қолданылуын, толықтығын және дәлдігін бағалау қажет (Сілтеме: A38 - A39 тармақтар)
13. Егер аудитор сарапшы аудитордың жұмысы аудит мақсатына сәйкес келмейтінін анықтаса, онда аудитор (A40 тармағын қара):
- (a) Осы сарапшымен сарапшы орындауға тиіс қосымша жұмыстың сипаты мен көлемін келісу, немесе
 - (b) Осы жағдайларда қажетті қосымша аудиторлық процедураларды орындау.

Аудиторлық қорытындыда сарапшы аудиторды көрсету

14. Аудитор, егер бұл заң немесе нормативтік акт бойынша талап етілмесе, өзгертілмеген пікірді қамтитын аудиторлық қорытындыда аудиторлық сарапшының жұмысына сілтеме жасамауға тиіс. Егер мұндай сілтеме заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілсе, аудитор аудиторлық қорытындыда мұндай сілтеме аудитордың аудиторлық қорытынды үшін жауапкершілігін төмендетпейтінін көрсетуі керек. (Сілтеме: A41- тармақ)

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

15. Егер аудитор аудиторлық қорытындыда сарапшының жұмысына сілтеме жасаса, өйткені мұндай сілтеме аудитордың пікірінің өзгеруін түсінуге қатысты болса, онда аудитор аудиторлық қорытындыда мұндай сілтеме аудитордың осы пікір үшін жауапкершілігін төмендетпейтінін көрсетуі керек. (Сілтеме: А42 тармақ).

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

«Аудитор сарапшысы» ұғымының анықтамасы (Сілтеме: 6 (а) тармақ)

- A1. Бухгалтерлік есеп немесе аудиттен басқа белгілі бір саладағы біліктілік келесі мәселелер бойынша білім мен тәжірибені қамтуы мүмкін:

- Күрделі қаржы құралдарын, жер мен ғимараттарды, жабдықтарды, зергерлік бұйымдарды, өнер туындыларын, антиквариатты, материалдық емес активтерді, активтерді, сатып алынған және бизнесті біріктіру кезінде қабылданған міндеттемелерді және құнсыздануы мүмкін активтерді бағалау.
- Сақтандыру шарттарына немесе қызметкерлерге төлем жоспарларына байланысты міндеттемелерді актуарлық есептеу.
- Мұнай және газ қорларын бағалау;
- Қоршаған ортаға байланысты міндеттемелерді бағалау және учаскелерді қалпына келтіру шығындары;
- Келісімшарттардың, заңдар мен нормативтік актілердің ережелерін түсіндіру;
- Салық заңнамасын ұстанудың күрделі немесе типтік емес мәселелерін талдау;

- A2. Көптеген жағдайларда бухгалтерлік есеп немесе аудит саласындағы сараптамалық білім мен басқа саладағы сараптамалық білім арасындағы айырмашылық бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласы болса да айқын болады. Мысалы, кейінге қалдырылған табыс салығын есепке алу әдістерін қолдану саласындағы сарапшыны Салық құқығы саласындағы сарапшыдан ажырату оңай. Біріншісі - нақты ISA мақсаттары үшін сарапшы емес, өйткені бұл бухгалтерлік сараптама; екіншісі - нақты ISA мақсаттары үшін сарапшы, өйткені бұл заңгерлік сараптама. Ұқсас айырмашылықтарды басқа салаларда да жасауға болады, мысалы, қаржы құралдарын есепке алу әдістерін сараптау және қаржы құралдарын бағалау үшін күрделі модельдеу сараптамасы. Алайда, кейбір жағдайларда, әсіресе бухгалтерлік есеп немесе аудит саласындағы білімнің жаңа саласы туралы сөз болғанда, бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған салалары мен басқа саладағы білім арасындағы айырмашылық кәсіби пайымдау мәселесі болады. Бухгалтерлер мен аудиторлардың білімі мен құзыреттілігіне қойылатын талаптарға қатысты қолданылатын кәсіби ережелер мен стандарттар аудиторға осындай пайымдауды жүзеге асыруға көмектеседі.⁴

- A3. ISA талаптарына сарапшы аудитордың не жеке тұлға, не ұйым болуы фактісі қалай әсер ететіні туралы мәселені қарау кезінде пайымдауды пайдалану қажет. Мысалы, аудитор маманының құзыреттілігін, қабілеттілігін және объективтілігін бағалау кезінде маман аудитор бұрын пайдаланған ұйым болуы мүмкін, бірақ аудитор белгілі бір тапсырманы орындау үшін ұйым тартқан жеке сарапшымен жұмыс тәжірибесі жоқ; немесе керісінше болуы мүмкін, яғни аудитор жеке сарапшының жұмысымен таныс болуы мүмкін, бірақ таныс емес сарапшы жұмыс істейтін ұйыммен. керісінше, яғни аудитор жеке сарапшының жұмысымен таныс болуы мүмкін, бірақ бұл Сарапшы жұмыс істейтін ұйыммен таныс емес. Қалай болғанда да, аудиторды бағалау үшін сарапшының жеке қасиеттері де, ұйымның басқару қасиеттері де маңызды болуы мүмкін (мысалы, ұйымда бар сапаны бақылау жүйелері).

Сарапшы аудиторды тарту қажеттілігін анықтау (7-тармақ)

- A4. Аудиторға келесі міндеттердің біреуін немесе бірнешеуін орындауға көмектесу үшін сарапшы аудиторды тарту қажет болуы мүмкін:

- аудитордың ұйымның және оның қоршаған ортасының қызметін, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын, сондай-ақ ұйымның ішкі бақылау жүйесін түсінуді алу;
- елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау.
- Қаржылық есептілік деңгейінде бағаланған тәуекелдерге ден қоюдың жалпы шараларын айқындау және іске асыру.
- Бақылау құралдарының сынақтарын немесе мәні бойынша процедураларды қамтуы мүмкін бекіту деңгейінде бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және жүргізу.
- Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру кезінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау.

- A5. Егер қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылыққа бухгалтерлік есептен басқа белгілі бір салада біліктілік талап етілсе, мысалы, бұл қаржылық есептілікті дайындау кезінде белгілі бір қиындықтарды көрсетуі мүмкін немесе басшылық осы салада білімі болмауы мүмкін болғандықтан, елеулі бұрмалану тәуекелдері артуы мүмкін.

⁴ Мысалы, 8 «Аудит мамандарының құзыреттілігіне қойылатын талаптар» халықаралық білім беру стандарты пайдалы болуы мүмкін.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Егер қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылықтың қажетті білімі мен тәжірибесі болмаса, онда осы тәуекелдерді азайту үшін басшылық сарапшысы тартылуы мүмкін. Қолданылатын бақылау құралдары, олар болған кезде сарапшының жұмысын бақылау құралдарын қоса алғанда, елеулі бұрмалану тәуекелдерін төмендетуі мүмкін.

A6. Егер қаржылық есептілікті дайындау бухгалтерлік есептен басқа салада арнайы білімді пайдалануды талап етсе, онда бухгалтерлік есеп және аудит саласында білімі бар аудитор осы қаржылық есептілікке аудит жүргізу үшін қажетті білім мен дағдыларға ие болмауы мүмкін. Аудит бойынша серіктес аудиторлар тобының және топтың құрамына кірмейтін барлық аудиторлық емес мамандардың жиынтығында аудиторлық тапсырманы орындау үшін қажетті құзыреттілік пен дағдыларға ие екендігіне көз жеткізуі керек.⁵ Бұдан басқа, аудитор аудитті орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімдерін және көлемін белгілеуі тиіс.⁶ Аудитордың сарапшы аудиторды жұмысқа тартудың орындылығы туралы мәселені шешуі, ал оң шешім қабылданған жағдайда оны қашан және қаншалықты тарту керек деген сұрақ аудиторға осы талаптарды орындауға көмектеседі. Аудит жүргізу барысында немесе жағдайлар өзгерген кезде аудитордан сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану туралы бұрын қабылданған шешімдерді қайта қарау талап етілуі мүмкін.

A7. Бухгалтерлік есеп пен аудиттен басқа тиісті саланың маманы болып табылмайтын аудитор, сарапшы аудитордың қатысуынсыз аудитті орындау үшін жеткілікті деңгейде осындай сала туралы түсінік ала алады. Бұл түсінікті алуға болады, мысалы:

- Қаржылық есептілікті дайындау кезінде ұқсас білім мен тәжірибені талап ететін ұйымдардың аудитін жүргізу тәжірибесі;
- Осы салада білім беру немесе біліктілікті арттыру. Бұған аудитордың осы саладағы мәселелерді шешу қабілетін арттыру мақсатында тиісті салада тәжірибесі бар тұлғалармен ресми курстар немесе әңгімелер кіруі мүмкін. Мұндай талқылау аудитордың сарапшысымен тапсырманы орындау барысында туындаған нақты мән-жайлар бойынша кеңес беруден ерекшеленеді, онда сарапшыға нақты мәселе бойынша негізделген кеңес беруге мүмкіндік беретін барлық тиісті фактілер беріледі.⁷
- Ұқсас тапсырмаларды орындауда тәжірибесі бар аудиторлармен мәселелерді талқылау.

A8. Алайда, басқа жағдайларда аудитор жеткілікті аудиторлық дәлелдерді алуға көмектесу үшін аудитор сарапшысын тартуды қажет деп санайды немесе қалауы мүмкін. Сарапшы аудиторды тарту туралы шешім қабылдау кезінде қарастырылатын факторлар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сарапшының басшылығы қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықты тартты ма деген сұрақ (Сілтеме: A9-тармақ)
- Осы мәселенің сипаты мен маңыздылығы, оның күрделілігін қоса алғанда;
- Осы мәселелерге байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдері;
- Осындай мәселелер бойынша мамандардың жұмысына қатысты аудитордың білімі мен тәжірибесін, сондай-ақ аудиторлық дәлелдемелердің баламалы көздерінің болуын қоса алғанда, анықталған тәуекелдерді жоюға бағытталған процедуралардың болжамды сипаты.

A9. Егер басшылық қаржылық есептілікті дайындау үшін нұсқаулық сарапшысын тартса, аудитордың сарапшы аудиторды тарту қажет пе, жоқ па деген шешімі келесі факторларға да байланысты болуы мүмкін:

- Сыртқы сарапшы аудитор жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары
- Менеджмент бойынша сарапшы ұйымда жұмыс істей ме, әлде ұйым тиісті қызметтерді көрсету үшін тартылған тарап па.
- Басшылық сарапшының жұмысына бақылау жасай алатын немесе оның жұмысына әсер ете алатын дәрежесі.
- Сарапшы басшылығының құзыреттілігі мен мүмкіндіктері.
- Басшылық сарапшысының жұмысына жұмыстарды орындаудың техникалық стандарттары немесе өзге де кәсіби немесе салалық талаптар қолданылады ма;
- Ұйымда бар басшылық сарапшысының жұмысын бақылаудың кез келген құралдары.

ISA 500⁸ аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне басшылық сарапшыларының құзыретінің, мүмкіндіктері мен объективтілігінің әсеріне қатысты талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі (Сілтеме: 8-тармақ)

A10. ISA 9-13 тармақтарының талаптарына сәйкес орындалатын аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі жағдайларға байланысты өзгеріп отырады. Мысалы, келесі факторлар басқа жағдайларда талап етілгеннен гөрі басқа немесе кеңейтілген процедураларды орындау қажеттілігін көрсетуі мүмкін:

⁵ ISA 220, 14-тармақ.

⁶ ISA 300, *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*, 8(е) тармақ.

⁷ ISA 220, A22 тармақ.

⁸ ISA 500, 8-тармақ.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Сарапшы аудитордың жұмысы субъективті және күрделі пайымдауларды қажет ететін маңызды мәселемен байланысты.
- Аудитор бұрын аудиторлық сарапшының жұмысын пайдаланбаған және оның құзыреттілігі, қабілеттері мен объективтілігі туралы түсінігі жоқ.
- Сарапшы аудитор аудиттің ажырамас бөлігі болып табылатын процедураларды орындайды және жеке мәселе бойынша кеңес алуға жүгінбейді.
- Сарапшы аудиторға қатысты сыртқы сарапшы болып табылады және осылайша ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларына жатпайды.

Фирмадағы сапаны бақылау саясаты мен процедуралары (Сілтеме: 8 (е) тармақ)

A11. Аудитордың ішкі сарапшысы уақытша қызметкерлерді, аудиторлық фирманы қоса алғанда, серіктес немесе қызметкер бола алады және сәйкесінше ISQC 1⁹ немесе ұлттық талаптарға сәйкес сол фирманың сапаны бақылау саясаты мен процедураларына бағынады, кем дегенде бірдей қатаң.¹⁰ Балама ретінде аудиторлық фирмамен ортақ сапаны бақылау саясаты мен процедуралары болуы мүмкін уақытша қызметкерлерді, желілік фирманы қоса алғанда ішкі сарапшы аудитор серіктес немесе қызметкер бола алады,

A12. Аудитордың сыртқы сарапшысы жұмыс тобының мүшесі болып табылмайды және оған ISQC 1 баяндалған сапаны бақылау ережелері мен процедуралары қолданылмайды.¹¹ Алайда, кейбір елдерде заңдар немесе ережелер аудитордың сыртқы сарапшысын жұмыс тобының мүшесі ретінде қарастыруды талап етуі мүмкін, сәйкесінше оған тиісті этикалық талаптар, соның ішінде тәуелсіздік талаптары және басқа да кәсіби талаптар, осындай заңдармен немесе ережелермен анықталған.

A13. Егер бюро немесе басқа тараптар берген ақпарат басқаша көрсетпесе, жұмыс топтары бюроның сапаны бақылау жүйесіне сенуге құқылы.¹² Мұндай сенім дәрежесі жағдайларға байланысты және аудитор келесі мәселелерге қатысты жүргізетін процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер етуі мүмкін:

- Құзыреттілік және біліктілік, жалдау және оқыту бағдарламалары арқылы.
- Объективтілік. Аудиторлардың ішкі сарапшыларына тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздікке қатысты талаптар қолданылады.
- Аудитордың аудиторлардың ішкі сарапшыларының жұмысының орындылығын бағалауы. Мысалы, фирманың оқыту бағдарламалары ішкі сарапшы аудиторларға олардың білімі мен тәжірибесінің аудит процесімен байланысын дұрыс түсінуді қамтамасыз ете алады. Мұндай оқытуға және фирманың басқа процедураларына, мысалы, аудитордың ішкі сарапшыларының жұмыс көлемін анықтау хаттамаларына сүйену аудитордың ішкі сарапшыларының жұмысының тиісті сипатын бағалау процедураларының сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер етуі мүмкін.
- Мониторинг процедуралары арқылы нормативтік және заңнамалық талаптарды сақтау.
- Аудитор маманымен келісім.

Мұндай тәуелділік аудитордың осы ISA талаптарын сақтау жауапкершілігін төмендетпейді.

Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері және объективтілігі (Сілтеме: 9-тармақ)

A14. Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, қабілеттілігі және объективтілігі сарапшы аудитордың жұмысының аудит мақсаттарына сәйкестігіне айтарлықтай әсер ететін факторлар болып табылады. Құзыреттілік сарапшы аудитордың сипаты мен білім деңгейіне жатады. Қабілеттілік дегеніміз - сарапшы-аудитордың тапсырманы орындау жағдайында осы құзыреттілікті пайдалану мүмкіндігі. Қабілетке әсер етуі мүмкін факторларға, мысалы, географиялық орналасу, уақыт пен ресурстардың болуы жатады. Объективтілік біржақтылықтың, мүдделер қақтығысының немесе басқалардың сарапшы-аудитордың кәсіби немесе іскерлік пікіріне әсер етуінің ықтимал әсерін білдіреді.

A15. Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, қабілеті және объективтілігі туралы ақпарат әртүрлі көздерден алынуы мүмкін, мысалы:

- Осы сарапшының алдыңғы жұмысының жеке тәжірибесі.
- Осы сарапшымен талқылау.
- Басқа аудиторлармен немесе сарапшының жұмысымен таныс тұлғалармен талқылау.

⁹ ISQC 1, *Қаржылық есептілікке аудиторлық және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын фирмалардағы сапаны бақылау*, 12(f) - тармақ.

¹⁰ ISA 220, 2-тармақ.

¹¹ ISQC 1, 12(f)-тармақ

¹² ISA 220, 4-тармақ.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Маманның біліктілігін білу, кәсіптік немесе салалық қауымдастыққа мүшелік, тәжірибелік лицензия немесе сыртқы танудың басқа түрлері.
- Осы маман авторы болып табылатын жарияланған жұмыстар немесе кітаптар.
- Аудиторлық фирманың сапаны бақылау саясаты мен процедуралары (A11-A13 тармақтарды қара).

A16. Аудитор сарапшысының құзыреттілігін, қабілеттілігін және объективтілігін бағалауға қатысты мәселелерге оның жұмысы техникалық жұмыс стандарттарына немесе этикалық стандарттар және кәсіби немесе салалық қауымдастыққа мүшелікке қойылатын басқа талаптар, лицензиялаушы органның аккредиттеу стандарттары немесе заңда немесе нормативтік актілерде белгіленген талаптар сияқты басқа кәсіптік немесе салалық талаптарға бағынатындығы жатады.

A17. Маңызды болуы мүмкін басқа сұрақтарға мыналар жатады

- Сарапшы қызметі саласындағы мамандандудың кез келген салаларын қоса алғанда, оның жұмысы пайдаланылатын мәселеге аудитор сарапшысының құзыретінің сәйкестігі. Мысалы, белгілі бір актуарий мүлікті және жазатайым оқиғалардан сақтандыруға мамандануы мүмкін, бірақ зейнетақымен қамсыздандыру саласында тәжірибесі шектеулі.
- Бухгалтерлік есеп пен аудиттің тиісті талаптарына қатысты маманның құзыреттілігі, мысалы, болжамдар мен әдістерді, соның ішінде қажет болған жағдайда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келетін модельдерді білу.
- Аудиторлық процедуралардың нәтижелері бойынша алынған күтпеген оқиғалар, мән-жайлардың өзгеруі немесе аудиторлық дәлелдемелер аудитор маманының құзыреттілігін, қабілеттілігі мен объективтілігін бастапқы бағалау аудит жүргізілген кезде қайта қарауды талап етуі мүмкін екенін көрсете ме.

A18. Объективтілікке бірқатар жағдайлар, соның ішінде өзімшілдік, мүдделерді қорғау, танысу, интроспекция және қорқыту қауіп төнуі мүмкін. Мұндай қауіптерді осы қауіптерді тудыратын жағдайларды жою арқылы немесе осы қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге мүмкіндік беретін кепілдіктерді қолдану арқылы жоюға болады. Сонымен қатар, осы аудиторлық тапсырмаға тән кепілдіктер болуы мүмкін.

A19. Объективтілікке төнетін қауіптердің қолайлы деңгейде екендігін бағалау аудитор сарапшысының рөліне және оның аудит контекстіндегі жұмысының маңыздылығына байланысты болуы мүмкін. Кейбір жағдайларда қауіп төндіретін жағдайларды жою немесе қауіптерді қолайлы деңгейге дейін азайту үшін сақтық шараларын қолдану мүмкін болмауы мүмкін, мысалы, аудитордың болжамды сарапшысы тексерілетін ақпаратты дайындауда маңызды рөл атқарған тұлға болған кезде, яғни аудитордың сарапшысы басшылықтың сарапшысы болған кезде.

A20. Сыртқы сарапшы аудитордың объективтілігін бағалау кезінде орынды болуы мүмкін:

- (a) Ұйымнан осы сарапшының объективтілігіне әсер етуі мүмкін аудитордың сыртқы сарапшысымен белгілі мүдделері немесе қарым-қатынасы туралы сұрау.
- (b) Сарапшымен кез келген қолданылатын кепілдіктерді, соның ішінде берілген сарапшыға қолданылатын кәсіби талаптарды талқылаңыз және бұл кепілдіктер қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті ме, жоқ па, соны бағалаңыз. Аудитордың сарапшысымен талқылауға сәйкес келетін мүдделер мен қатынастарға мыналар жатады
 - Қаржылық мүдделер.
 - Іскерлік және жеке қатынастар.
 - Егер сыртқы сарапшы ұйым болып табылса, сарапшының басқа да қызметтерді, оның ішінде ұйымды ұсынуы.

Кейбір жағдайларда аудитор сыртқы сарапшыдан сарапшы білетін ұйыммен кез-келген мүдделер немесе қатынастар туралы жазбаша өтініш алған жөн.

Сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы түсінік алу (Сілтеме: 10-тармақ)

A21. Аудитор A7 тармағында сипатталған әрекеттер арқылы немесе осы мәселелерді осы сарапшымен талқылау арқылы сарапшы аудитордың білімі мен тәжірибесі туралы түсінік қалыптастыра алады.

A22. Аудиторды түсіну үшін маңызды сарапшы аудитордың білім саласының аспектілері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сарапшының білім саласы аясында осы аудитке қатысы бар мамандандыру саласы бар ма (Сілтеме: A17 тармақ).
- Қандай да бір кәсіби немесе өзге стандарттар, заңнама немесе реттеуші органдардың талаптары қолданылады ма;

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Аудитордың маманы қандай болжамдар мен әдістерді, соның ішінде қажет болған жағдайда модельдерді пайдаланады және олар осы салада жалпы қабылданған және қаржылық есептілік мақсаттары үшін жарамды ма.
- Сарапшы аудитор пайдаланатын ішкі және сыртқы деректердің немесе ақпараттың сипаты.

Аудитор сарапшысымен келісім (11-тармақты қара)

A23. Аудиторлық сарапшы жұмысының сипаты, көлемі мен мақсаттары, сондай-ақ аудитор мен аудиторлық сарапшының тиісті рөлдері мен міндеттері, сондай-ақ аудитор мен аудиторлық сарапшы арасындағы коммуникациялардың сипаты, мерзімдері мен көлемі жағдайларға байланысты айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Сондықтан бұл сұрақтар аудитор мен аудитордың сарапшысы арасында келісілуі керек, бұл сарапшы аудитордың сыртқы немесе ішкі сарапшысы болып табыла ма.

A24. 8-тармақта көрсетілген мәселелер аудитор мен аудитор сарапшысы арасындағы келісімнің егжей-тегжейлі деңгейіне және формальдылық дәрежесіне, оның ішінде келісімді жазбаша нысанда рәсімдеу қажеттілігіне әсер етуі мүмкін. Мысалы, келесі факторлар келісімді олар болмаған кезде неғұрлым егжей-тегжейлі көрсету қажеттілігін немесе келісімді жазбаша түрде рәсімдеу қажеттілігін көрсетуі мүмкін:

- Аудитордың сарапшысы ұйым туралы құпия немесе құпия ақпаратқа қол жеткізе алады.
- Аудитор мен аудитор сарапшысының тиісті рөлдері немесе міндеттері әдетте болжанғаннан өзгеше.
- Көп юрисдикциялық заңнамалық немесе нормативтік талаптар қолданылады.
- Сарапшы аудитордың жұмысына қатысты мәселе өте күрделі.
- Аудитор бұрын сарапшының жұмысын пайдаланбаған.
- Сарапшы аудитордың жұмыс көлемі неғұрлым көп болса және оның аудит контекстіндегі маңыздылығы.

A25. Аудитор мен аудитордың сыртқы сарапшысы арасындағы келісім көбінесе тапсырма шарттары туралы келісім хат түрінде жасалады. Қосымшада аудитор оларды тапсырма шарттары туралы осындай келісім-хатқа немесе аудитордың сыртқы сарапшысымен жасалатын кез келген басқа нысандағы келісімге енгізу тұрғысынан қарай алатын мәселелер санамаланған.

A26. Аудитор мен аудитор сарапшысы арасында жазбаша келісім болмаған жағдайда, Келісімнің бар екендігінің дәлелі, мысалы, келесі құжаттарға енгізілуі мүмкін:

- Жоспарлау туралы меморандум немесе аудит бағдарламасы сияқты тиісті жұмыс құжаттары;
- Аудиторлық фирманың саясаты мен процедуралары. Аудитордың ішкі маманы жағдайында осы маман есеп беретін саясат пен процедуралар сол маманның жұмысына қатысты нақты саясат пен процедураларды қамтуы мүмкін. Аудитордың жұмыс құжаттарындағы құжаттаманың көлемі осы саясаттар мен процедуралардың сипатына байланысты. Мысалы, аудитордың жұмыс құжаттарында, егер аудиторлық фирмада осындай сарапшының жұмысы қолданылатын жағдайларды қамтитын егжей-тегжейлі хаттамалар болса, ешқандай құжаттама қажет болмауы мүмкін.

Жұмыстың сипаты, көлемі және мақсаты (Сілтеме: 11(a) тармақ)

A27. Сарапшы аудитордың жұмысының сипатын, көлемін және мақсаттарын келісу кезінде кез-келген тиісті техникалық жұмыс стандарттарын немесе сарапшы ұстанатын басқа кәсіби немесе салалық талаптарды талқылауды қосқан жөн.

Тиісті функциялар мен міндеттер (Сілтеме: 11 (b) тармақ)

A28. Аудитор мен сарапшы аудитордың тиісті рөлдері мен міндеттері туралы келісімге мыналар кіруі мүмкін

- Аудитор немесе аудитор сарапшысы бастапқы деректерді егжей-тегжейлі тексеруден өткізе ме.
- Аудиторға сарапшы-аудитордың қорытындыларын немесе қорытындыларын ұйыммен және басқалармен талқылауға рұқсат беру; қажет болған жағдайда аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікірдің негізіне осы сарапшының қорытындылары немесе қорытындылары туралы егжей-тегжейлі ақпаратты қосу (A42 тармағын қара).
- Осы сарапшының жұмысына қатысты аудитордың қорытындылары туралы аудитор сарапшысын хабардар ету туралы кез келген келісім.

Жұмыс құжаттары

A29. Аудитор мен аудитор сарапшысының тиісті функциялары мен міндеттері туралы келісім бір-бірінің жұмыс құжаттарына қол жеткізу және оларды сақтау туралы келісімді қамтуы мүмкін. Егер аудитордың сарапшысы жұмыс тобының құрамына кірсе, онда аудитордың сарапшысының жұмыс құжаттары аудиторлық құжаттаманың бөлігі болып табылады. Егер өзгеше айтылмаса, аудитордың сыртқы сарапшыларының жұмыс құжаттары өздерінің құжаттары болып табылады және аудиторлық құжаттаманың бөлігі болып табылмайды.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

Ақпараттық өзара іс-қимыл (Сілтеме: 11 (с) тармақ)

A30. Тиімді екіжақты байланыс аудиторлық маманның сипатын, процедураларының мерзімдері мен көлемін аудиторлық жұмыстың басқа түрлерімен тиісті интеграциялауға, сондай-ақ аудит барысында аудитордың мақсаттарының тиісті өзгеруіне ықпал етеді. Мысалы, егер аудитор сарапшысының жұмысы аудитордың маңызды тәуекелге қатысты тұжырымдарымен байланысты болса, онда сарапшының жұмысы аяқталғаннан кейін ресми жазбаша есеп те, жұмыс барысында ауызша есептер де орынды болуы мүмкін. Аудитордың сарапшысымен байланыста болатын нақты серіктестерді немесе қызметкерлерді анықтау, сондай-ақ олар мен ұйым арасындағы байланыс процедуралары уақтылы және тиімді қарым-қатынасқа ықпал етеді, әсіресе үлкен тапсырмалар болған жағдайда.

Құпиялылық (Сілтеме: 11 (d) тармақ)

A31. Аудитордың этикалық талаптарға сәйкес келетін құпиялылық туралы ережелерін аудитордың сарапшысы да орындауы қажет. Заңдарда немесе нормативтік актілерде қосымша талаптар белгіленуі мүмкін. Ұйым сондай-ақ сыртқы аудитор сарапшыларымен құпиялылық туралы арнайы ережелерді келісуді талап ете алады.

Сарапшы аудитор жұмысының барабарлығын бағалау (Сілтеме: 12-тармақ)

A32. Аудитордың аудит жөніндегі маманның құзыреттілігін, қабілеттілігі мен объективтілігін бағалауы, аудитордың маманның білім саласымен танысуы, сондай-ақ маман жұмысының сипаты маман жұмысының аудитордың мақсаттарына сәйкестігін бағалау үшін аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер етеді.

Сарапшы аудитордың жұмыс нәтижелері немесе қорытындылары (Сілтеме: 12(a) тармақ)

A33. Аудиторлық мақсаттар үшін аудиторлық маман жұмысының жарамдылығын бағалаудың нақты процедуралары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Аудитордың сарапшысымен сұхбат.
- Сарапшы аудитордың жұмыс құжаттары мен есептерін зерттеу.
- Растау процедуралары, мысалы
 - Аудитор маманының жұмысын бақылау;
 - Жарияланған деректерді талдау, мысалы, беделді, тексерілген көздерден алынған статистикалық есептер;
 - Үшінші тараптардың тиісті мәселелерді растауы;
 - Егжей -тегжейлі талдау процедураларын орындау; және
 - Есептеулерді қайталау.
- Тиісті тәжірибесі бар басқа маманмен талқылау, мысалы, аудитор маманының қорытындылары немесе қорытындылары басқа аудиторлық дәлелдерге сәйкес келмеген кезде.
- Аудитор маманының есебін басшылықпен талқылау.

A34. Есепте немесе өзге де тәсілмен ұсынылған аудиторлық маманның қорытындылары мен қорытындыларының орындылығы мен негізділігін бағалау кезінде мынадай факторлар ескерілуі мүмкін

- Олар сарапшы аудитордың кәсіби немесе салалық стандарттарына сәйкес ұсынылған ба;
- Аудитор келіскен мақсаттарға, орындалған жұмыс көлеміне және қолданылған стандарттарға сілтемені қоса алғанда, нақты көрсетілген;
- Ақылға қонымды уақыт кезеңіне негізделген және қажет болған жағдайда кейінгі оқиғаларды ескереді;
- Кез келген ескертулерді, шектеулерді немесе пайдалануға тыйым салуларды ескеріңіз және егер солай болса, оның аудитор үшін салдары бар-жоғын көрсету; және
- Аудитор маманы анықтаған кез келген қателерді немесе сәйкессіздіктерді тиісті түрде қарастыру.

Болжамдар, әдістер және бастапқы деректер

Жорамалдар мен әдістемелер (12(b) тармақты қара)

A35. Аудитор сарапшысының жұмысы бағалау мәндерін әзірлеу кезінде басшылық пайдаланатын негізгі жорамалдар мен әдістерді, оның ішінде модельдерді (егер қолданылатын болса) бағалау болып табылса, аудиторлық процедуралар, ең алдымен, аудитор сарапшысы жүргізген осындай жорамалдар мен әдістерді тексерудің жеткіліктілігін бағалауға бағытталатын болады. Аудитор сарапшысының жұмысы аудиторлық нүктелік бағалауды немесе диапазонды аудиторлық бағалауды оны басшылықтың нүктелік бағасымен салыстыру

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

мақсатында әзірлеу болып табылса, аудитор орындайтын процедуралар бірінші кезекте жол берулер мен әдістерді, оның ішінде аудитор сарапшысы пайдаланатын модельдерді (қолданылатын болса) бағалауға бағытталуы мүмкін.

A36. ISA 540 (Қайта қаралған)¹³ кейбір жағдайларда ұйым әзірлеген жоғары мамандандырылған модельдерді пайдалануды қоса алғанда, бағалау мәндерін әзірлеу кезінде басшылық пайдаланатын жорамалдар мен әдістер қарастырылады. Мұндай қарау аудитордың жол берулер мен басшылық жасау әдістеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы үшін көзделгеніне қарамастан, ол аудиторға сарапшы аудитордың жол берулері мен әдістерін бағалау кезінде де көмектесе алады.

A37. Сарапшы аудитордың жұмысы маңызды болжамдар мен әдістерді қолдануды қамтығанда, аудитордың осы болжамдар мен әдістерді бағалауына байланысты факторларға мыналар жатады:

- Аудитор мамандығында жалпы қабылданған;
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес келеді;
- Мамандандырылған модельдерді қолдануға байланысты; және
- Басшылықтың пікіріне сәйкес келеді, егер жоқ болса, кез-келген сәйкессіздіктің себебі мен салдары.

Аудитор сарапшысы пайдаланатын бастапқы деректер (Сілтеме: 12(с) тармақ)

A38. Сарапшы аудитордың жұмысы осы сарапшының жұмысы үшін маңызды бастапқы деректерді пайдалануды көздеген кезде, мұндай деректерді тестілеу үшін келесі процедураларды қолдануға болады:

- Деректер көзін тексеру, оның ішінде қажет болған жағдайда деректерді ішкі бақылау жүйесін және оны бағалаушыға беруді түсіну және тексеру.
- Деректердің толықтығын және ішкі сәйкестігін тексеру.

A39. Көптеген жағдайларда аудитор бастапқы деректерді тексере алады. Алайда, аудитор сарапшысы қолданатын бастапқы деректердің сипаты сарапшының қызмет саласына қатысты жоғары техникалық болған басқа жағдайларда, сарапшы бастапқы деректерді тексере алады. Егер аудитордың маманы бастапқы деректерді тексерген болса, онда аудитордың осы маманға сұрауы, осы маманның тестілеуін бақылау немесе шолу аудитордың осы деректердің маңыздылығын, толықтығы мен дәлдігін бағалаудың қолайлы әдісі болуы мүмкін.

Жұмыстың сәйкессіздігі (Сілтеме: 13 тармақ)

A40. Егер аудитор сарапшы аудитордың жұмысы аудиттің мақсаттарына сәйкес келмейді деген қорытындыға келеді және аудитор бұл мәселені 13-тармақта көзделген қосымша аудиторлық процедуралардың көмегімен шеше алмайды, оған сарапшының да, аудитордың да қосымша жұмысы не басқа сарапшыны тарту немесе жалдау кіруі мүмкін, аудиторлық қорытындыда ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес өзгертілген пікір білдіру қажет болуы мүмкін, өйткені аудитор тиісті аудиторлық дәлелдерді жеткіліксіз алған.¹⁴

Сарапшы аудиторға аудиторлық қорытындыда көрсету (14-15-тармақты қара)

A41. Кейбір жағдайларда заңда немесе нормативтік актіде, мысалы, мемлекеттік секторда ашықтықты қамтамасыз ету мақсатында сарапшы аудитордың жұмысына нұсқауды енгізу туралы талап белгіленуі мүмкін.

A42. Белгілі бір жағдайларда модификацияның сипатын түсіндіру үшін өзгертілген пікірі бар аудиторлық қорытындыда сарапшы аудитордың нұсқауын қолдану орынды болуы мүмкін. Мұндай жағдайда аудиторға сілтеме енгізілгенге дейін сарапшы аудитордан рұқсат алу қажет болуы мүмкін.

¹³ ISA 540, *Әділ құнды бағалауды және ақпаратты тиісінше ашуды қоса алғанда, бағалау мәндерінің аудиті*, 8, 13 және 15-тармақтар.

¹⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудитордың қорытындысында өзгертілген пікір*, 6 (b) - тармақ.

Аудитор мен сыртқы сарапшы аудитор арасындағы келісімге енгізілетін сұрақтар

Бұл қосымшада аудитордың сыртқы сарапшысымен келісімге енгізу үшін аудитор қарастыра алатын мәселелер келтірілген. Төмендегі тізім иллюстративті және толық емес; ол тек осы ISA-да көрсетілген ойлармен бірге қолдануға арналған нұсқаулық ретінде арналған. Тапсырмаға белгілі бір сұрақтарды қосу тапсырманың мән-жайына байланысты болады. Бұл тізім аудитордың ішкі сарапшысымен келісімге енгізілуі тиіс мәселелерді қарау кезінде де пайдалы болуы мүмкін.

Сыртқы сарапшы аудитор жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары

- Аудитордың сыртқы сарапшысы орындайтын процедуралардың сипаты мен көлемі.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының жұмысының мақсаттары, егер қажет болса, аудитордың сыртқы сарапшысының жұмысы жататын мәселеге және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне қатысты маңыздылығы мен тәуекелі тұрғысынан. оған аудитордың сыртқы сарапшысының жұмысы, егер қажет болса, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі жатады.
- Аудитордың сыртқы сарапшысы ұстанатын кез келген тиісті техникалық жұмыс стандарттары немесе басқа кәсіби немесе салалық талаптар.
- Болжамдар мен әдістер, егер бар болса, аудитордың сыртқы сарапшысы қолданатын модельдер және осы болжамдар мен әдістердің негіздемесі.
- Күшіне ену күні немесе егер қажет болса, сыртқы сарапшы-аудитор жұмысының нысанасын тестілеу кезеңі; және кейінгі оқиғаларға қатысты талаптар.

Аудитордың және аудитордың сыртқы сарапшысының тиісті функциялары мен міндеттері

- Тиісті аудит және бухгалтерлік есеп стандарттары, сондай-ақ тиісті нормативтік немесе заңнамалық талаптар.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының сыртқы сарапшының есебін аудитордың болжамды пайдалануына келісімі, оның ішінде сыртқы сарапшының есебіне кез келген сілтемелер немесе оның басқа тұлғаларға хабарлауы, мысалы, аудитордың есебінде өзгертілген пікірді негіздеу үшін сыртқы сарапшының есебіне сілтемелер немесе аудит жөніндегі басшылыққа немесе Комитетке сыртқы сарапшының есебін хабарлау.
- Аудитордың сыртқы сарапшылардың жұмысын тексеруінің сипаты мен көлемі.
- Аудитор немесе аудитордың сыртқы сарапшысы бастапқы деректерді тексере ме.
- Аудитор мен аудитордың сыртқы сарапшысының бір-бірінің жұмыс құжаттарына қол жетімділігі.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының ұйыммен қарым-қатынас тәртібі.
- Аудитор мен сыртқы сарапшы аудитордың бір-бірінің жұмыс құжаттарына қол жеткізуі.
- Тапсырманы орындау кезінде және одан кейін жұмыс құжаттарына иелік ету және бақылау, соның ішінде оларды сақтау бойынша кез келген талаптар.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының жұмысты тиісті шеберлікпен және мұқият орындағаны үшін жауапкершілігі.
- Сыртқы сарапшы аудитордың құзыреттілігі және жұмысты орындау қабілеті.
- Сыртқы сарапшы аудитордың аудитке қатысты барлық білімдерін пайдалануын күту немесе олар болмаған жағдайда аудиторға бұл туралы хабарлайды.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының аудиторлық қорытындымен байланысына кез келген шектеу.
- Осы сарапшының жұмысына қатысты аудитордың қорытындылары туралы аудитордың сыртқы сарапшысын хабардар ету туралы келісім.

Ақпараттық өзара іс-қимыл және есептерді ұсыну

- Байланыс әдістері мен жиілігі, соның ішінде:
 - Аудитордың сыртқы сарапшысының нәтижелері немесе қорытындылары қалай хабарланады (мысалы, жазбаша есеп, ауызша есеп, тапсырманы орындау бойынша топтың жұмысына тұрақты үлес).
 - Аудитордың сыртқы сарапшысымен байланысатын жұмыс тобының құрамындағы нақты тұлғаларды анықтау.

САРАПШЫ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

- Аудитордың сыртқы сарапшысы жұмысты аяқтаған кезде және аудиторға нәтижелер немесе қорытындылар туралы хабарлау.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының жұмысты аяқтаудағы кез келген ықтимал кідірістер және осы сарапшының қорытындылары мен қорытындыларына қатысты кез келген ықтимал ескертпелер немесе шектеулер туралы дереу хабарлау міндеті.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының ұйым сарапшының ұйым тартқан жазбаларға, файлдарға, қызметкерлерге немесе сарапшыларға қол жеткізуін шектейтін жағдайлар туралы аудиторға дереу хабарлау міндеті.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының аудиторға сарапшының пікірінше, аудитке қатысты болуы мүмкін кез келген ақпаратты, соның ішінде бұрын хабарланған жағдайлардағы кез келген өзгерістерді хабарлау міндеті.
- Аудитордың сыртқы сарапшысының міндеті-белгілі бір сарапшының объективтілігіне қауіп төндіретін жағдайлар туралы және осындай қауіптерді жою алатын немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендететін кез-келген тиісті сақтық шаралары туралы хабарлау.

Құпиялылық

- Маман-аудитордың құпиялылық талаптарын сақтау қажеттілігі, оның ішінде:
 - Ресми аудиторға қолданылатын тиісті этикалық талаптарда қамтылған құпиялылық туралы ережелер.
 - Егер бар болса, заңмен немесе нормативтік актілермен белгіленуі мүмкін қосымша талаптар.
 - Субъект сұратқан құпиялылыққа қойылатын ерекше талаптар, егер бар болса.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 700 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-4
Күшіне ену күні	5
Мақсаттары	6
Анықтамалар	7-9
Талаптар	
Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру	10-15
Қорытынды нысаны	16-19
Аудиторлық қорытынды	20-52
Қаржылық есептілікпен ұсынылатын қосымша ақпарат	53-54
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Ұйымның есеп практикасының сапалық аспектілері	A1-A3
Қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған есеп саясаты	A4
Қаржылық тізімдемелерде ұсынылған ақпарат өзекті, сенімді, салыстырмалы және түсінікті болып табылады	A5
Қаржылық тізімдемелерде қамтылған ақпаратқа материалдық операциялар мен оқиғалардың әсері туралы ақпаратты ашу	A6
Қаржылық есептіліктің қаншалықты сенімді екенін бағалау	A7-A9
Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы	A10-A15
Қорытынды нысаны	A16-A17
Аудиторлық қорытынды	A18-A77
Қаржылық есептілікпен ұсынылатын қосымша ақпарат	A78-A84
Қосымша: Қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындылардың мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 700 (Қайта қаралған) *Қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ISA 200* Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

Кіріспе

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру жөніндегі міндеттерін белгілейді. Бұдан басқа, онда қаржылық есептілік аудиті нәтижесінде шығарылған аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұны сипатталады.
2. ISA 701¹ аудитордың аудиттің негізгі мәселелері туралы аудиторлық қорытындыда хабарлау міндетін қарастырады. ISA 705² (Қайта қаралған) және ISA 706 (Қайта қаралған)³ аудитор өзгертілген пікір білдіргенде немесе аудиторлық қорытындыға сұрақтарды немесе басқа сұрақтарды бөліп көрсетуге арналған тармақты қосқанда аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұнына қалай әсер ететіндігі туралы мәселені қарастырады. Басқа ISA-да аудиторлық қорытынды шығаруға қолданылатын есеп беру талаптары бар.
3. Осы ISA жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын тексеруге қолданылады және осы тұрғыда баяндалған. Арнайы ойлар - арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті ISA 800 (Қайта қаралған)⁴ қаралады. Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептің жеке элементі, баптар тобы немесе баптары аудитінің ерекшеліктері ISA 805 (Қайта қаралған)⁵ қаралады. Осы Стандарт ISA 800 (Қайта қаралған) немесе ISA 805 (Қайта қаралған) негізінде жүргізілетін аудитке де қолданылады.
4. Осы ISA талаптары бүкіл әлемде аудиторлық қорытындылардың дәйектілігі мен салыстырмалылығын қамтамасыз ету қажеттілігі мен аудиторлық қорытындыда пайдаланушылар үшін неғұрлым өзекті ақпаратты ұсыну арқылы аудиторлық қорытындылардың құндылығын арттыру қажеттілігі арасындағы тиісті теңгерімге қол жеткізуге бағытталған. ISA аудиторлық қорытындыда дәйектілік қағидатын ұстануға бағытталған, бірақ бұл ретте жекелеген юрисдикциялардың нақты мән-жайларын ескеруге мүмкіндік беретін икемділікті қамтамасыз ету қажеттілігін мойындайды. ISA сәйкес аудит жүргізу кезінде аудиторлық қорытындының тұжырымдамасындағы бірізділікті ұстану әлемде танылған ISA сәйкес орындалған аудиторлық тапсырмаларды сәйкестендіруді жеңілдеті отырып, әлемдік нарықта оған деген сенімді арттырады. Сонымен қатар, дәйектілік принципі пайдаланушылардың аудиторлық қорытындыларды жақсы түсінуіне және олар туындаған жағдайда ерекше жағдайларды анықтауға ықпал етеді.

Күшіне енген күні

5. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

6. Аудитордың мақсаттары:
 - (a) Алынған аудиторлық дәлелдемелерге сүйене отырып жасалған қорытындыларды бағалау негізінде қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру;
 - (b) Осы пікірді жазбаша қорытынды нысанында нақты білдіру.

Анықтамалар

7. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік - жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік;
 - (b) Жалпы мақсаттағы тұжырымдама - пайдаланушылардың кең ауқымды тобының қаржылық ақпаратына жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы дұрыс ұсыну тұжырымдамасы немесе сәйкестік тұжырымдамасы түрінде ұсынылуы мүмкін.

«Сенімді ұсыну тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті қамтамасыз ететін қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын, сондай-ақ:

 - (i) Қаржылық есептілікті дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету басшылықтан осы тұжырымдамада көзделгеннен көбірек көлемде ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін екенін анық нысанда немесе тұспалдайды деп таниды немесе
 - (ii) Қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін басшылықтан тұжырымдама талаптарынан ауытқу талап етілуі мүмкін екенін айқын нысанда мойындайды. Осындай ауытқулар тек сирек жағдайларда ғана қажет болуы мүмкін деп болжанады.

¹ ISA 701, *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету*

² ISA 705, *Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер*

³ ISA 706 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары*

⁴ ISA 800 (Қайта қаралған), *Арнайы ойлар - арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті*

⁵ ISA 805 (Қайта қаралған), *Арнайы ойлар - жеке қаржылық есептердің және қаржылық есептің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

«Сәйкестік тұжырымдамасы» термині осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкестікті көздейтін, бірақ (i) немесе (ii) тармақтарда жазылған бекітулерді қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын белгілеу үшін пайдаланылады.⁶

- (c) Өзгертілмеген пікір - аудитор білдірген пікір, онда қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес дайындалды деген қорытынды жасалды.⁷
8. Осы ISA «қаржылық есептілік сілтеме "жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы" дегенді білдіреді.⁸ Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары қаржылық есептілікті ұсыну тәртібін, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ қаржылық есептіліктің толық жиынтығын анықтайды.
9. Осы ISA «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына» сілтеме халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын (IFRS) білдіреді, ал "мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттарына" сілтеме мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттарын (IPSAS) білдіреді.

Талаптар

Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру

10. Аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық елеулі қатынастарда қаржылық есептілік дайындалды ма деген пікір қалыптастыруы тиіс.^{9,10}
11. Бұл пікірді қалыптастыру үшін аудитор аудит барысында қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар жоқ деген ақылға қонымды сенімділік бар ма деген қорытынды жасауы керек. Бұл ретте мыналарды назарға алу керек:
- (a) ISA 330 сәйкес жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелердің алынғаны туралы аудитордың тұжырымдары;¹¹
- (b) аудитордың ISA 450 сәйкес жекелей немесе жиынтықта алынған түзетілмеген бұрмалаулар елеулі болып табыла ма деген тұжырымдары; және ¹²
- (c) 12-15 - тармақтарға сәйкес талап етілетін бағалау нәтижелері.
12. Аудитор қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалғанын бағалауы керек. Бұл бағалау компанияның бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілерін, соның ішінде басшылықтың ықтимал біржақты пікірлерінің көрсеткіштерін қарастыруды қамтиды. (Сілтеме: A1 - A3 тармақтары)
13. Аудитор, атап айтқанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарын ескере отырып, мыналарды бағалауы керек:
- (a) Есеп саясатының таңдап алынған және қолданылатын негізгі ережелері қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған ба. Осы бағалауды жүзеге асыру кезінде аудитор есеп саясатының ұйымның сипатына сәйкестігін және оның нақты дайындалғанын ескеруі керек (Сілтеме: A4-тармақ):
- (b) Есепке алу саясатының таңдалған және қолданылатын ережелері қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес келе ме және олар тиісті болып табыла ма;
- (c) Басшылық жасаған бағалау мәндері және тиісті ақпаратты ашу негізделген болып табыла ма;
- (d) Қаржылық тізілімдерде ұсынылған ақпарат өзекті, сенімді, салыстырмалы және түсінікті болып табылады болып табыла ма. Осындай бағалауды жүзеге асыру кезінде аудитор мыналарды ескеруі тиіс:
- Қосылуы тиіс ақпарат қосылған ба, сондай-ақ осы ақпарат тиісті түрде жіктелген, топтастырылған немесе топталмаған ба және сипатталған ба;
 - Қаржылық есептіліктің жалпы көрінісі сәйкес келмейтін немесе ашылған мәселелерді дұрыс түсінуді айқын етпейтін ақпаратты қосу арқылы бұзылған ба (Сілтеме: A5 тармақ);

⁶ ISA200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 13(a) - тармақ.

⁷ 25-26 - тармақтарда дұрыс ұсыну тұжырымдамасы мен сәйкестік тұжырымдамасы қолданылған жағдайларда пікір білдіру үшін пайдаланылатын тұжырымдар қаралады.

⁸ ISA 200, 13(f) тармағы қаржылық есептіліктің құрамын белгілейді.

⁹ ISA 200, 11-тармақ.

¹⁰ 25-26-тармақтарда дұрыс ұсыну тұжырымдамасы мен сәйкестік тұжырымдамасы қолданылған жағдайларда пікір білдіру үшін пайдаланылатын тұжырымдар қаралады.

¹¹ ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар, 26-тармақ.

¹² ISA450, Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау, 11-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

- (e) Қаржылық есептілік болжамды пайдаланушыларға қаржылық есептілікте ұсынылған ақпаратқа елеулі операциялар мен оқиғалардың әсерін түсінуге мүмкіндік беретін ақпараттың тиісінше ашылуын қамтамасыз ете ме (Сілтеме: [А6-тармақ](#))
 - (f) Қаржылық есептілікте қаржылық есептілік құрамындағы әрбір есептің атауын қоса алғанда, тиісті терминология пайдаланыла ма.
14. Егер қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған болса, онда 12-13 тармақтарға сәйкес талап етілетін баға қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынуды қамтамасыз ететіндігін бағалауды қамтуы тиіс. Аудитордың қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндігін бағалауды қарауды қамтуы тиіс (Сілтеме: [А7 - А9 тармақтары](#)):
- (a) Қаржылық есептілікті жалпы ұсынуды, оның құрылымы мен мазмұнын; және
 - (b) Оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғалар қаржылық есептілікті тиісті ескертпелермен олардың дұрыс ұсынылуы қамтамасыз етілетіндей етіп ұсына ма, жоқ па.
15. Аудитор қаржылық есептілікте қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына немесе оның сипаттамасына тиісті сілтеме бар-жоғын бағалауды тиіс (Сілтеме: [А10 - А15 тармақтары](#)).

Қорытынды нысаны

16. Аудитор қаржылық есептілік қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалған деген қорытындыға келген кезде аудитор өзгертілмеген пікір білдіреді.
17. Егер аудитор:
- (a) Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылықтар бар екендігі туралы қорытынды жасайды; немесе
 - (b) Тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ деген қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмаса,
- ол аудиторлық қорытындыдағы пікірді ISA705 (Қайта қаралған) қағидаларына сәйкес өзгертуі тиіс.
18. Егер сенімді ұсыну тұжырымдамасының талаптарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік сенімді ұсынуды қамтамасыз етпесе, онда аудитор бұл жағдайды басшылықпен және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына және осы мәселенің қалай шешілетініне байланысты талқылауды керек, 705 (Қайта қаралған) ISA сәйкес аудиторлық қорытындыдағы пікірді өзгертілген қажеттілігі бар-жоғын анықтауды тиіс (Сілтеме: А16 тармақ).
19. Егер қаржылық есептілік заңнаманың талаптарына сәйкес дайындалса, аудитор қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылғанын бағалауға міндетті емес. Алайда, егер өте сирек жағдайларда аудитор мұндай қаржылық есептілік жаңылыстырады деген қорытындыға келсе, ол бұл мәселені басшылықпен талқылауды керек және оның қалай шешілетініне байланысты аудиторлық қорытындыда ол туралы хабарлау керек пе, жоқ па, соны анықтауды керек. (Сілтеме: А17 тармақ)

Аудиторлық қорытынды

20. Аудиторлық қорытынды жазбаша нысанда болуы тиіс (Сілтеме: [А18 - А19 тармақтар](#))

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит нәтижелері бойынша аудиторлық қорытынды

Атауы

21. Аудиторлық қорытындыда бұл құжаттың тәуелсіз аудитордың қорытындысы екенін нақты көрсететін тақырып болуы тиіс (Сілтеме: А20-тармақ).

Адресат

22. Аудиторлық қорытындының адресаты аудиторлық тапсырманың шарттарына сәйкес тиісті түрде белгіленуі тиіс (Сілтеме: А21-тармақ).

Аудитордың пікірі

23. Аудиторлық қорытындының бірінші бөлімінде аудитордың пікірі болуы және «Пікір» тақырыбы болуы тиіс.
24. Аудиторлық қорытындының «Пікір» бөлімінде:

- (a) Қаржылық есептілігіне қатысты аудит жүргізілген ұйымды көрсету;
- (b) Осы қаржылық есептіліктің аудитін жүргізу фактісін көрсету;
- (c) Қаржылық есептіліктің құрамына кіретін әрбір есептің атауын көрсету;
- (d) Есепке алу саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолу жасауды қоса алғанда, ескертпелерге сілтеме беру;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

- (e) Қаржылық есептіліктің құрамына кіретін әрбір қаржылық есеппен қамтылған күнді немесе кезеңдік көрсету қажет (Сілтеме: A22 - [A23-тармақтар](#))
25. Дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір білдірген кезде аудитордың пікірі, егер заңда немесе нормативтік актіде өзгеше көзделмесе, тең бағалы деп қаралатын мынадай тұжырымдардың бірін қамтуы тиіс:
- (a) Біздің пікірімізше, қоса берілген қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық маңызды [...] қатынастарда шынайы көрсетеді немесе;
- (b) Біздің пікірімізше, қоса берілген қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес [...] туралы шынайы және шынайы түсінік береді (Сілтеме: [A24 - A31-тармақтар](#))
26. Сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір білдірген кезде аудитордың пікірі қоса берілген қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық елеулі қатынастарда дайындалғанын көрсетуі тиіс (Сілтеме: [A26 - A31-тармақтар](#))
27. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған IFRS емес немесе қоғамдық сектор ұйымдары үшін қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары жөніндегі кеңес шығарған IPSAS болып табылмаса, онда аудитордың пікірінде қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасы қабылданған юрисдикцияға нұсқау болуы тиіс.

Пікір білдіру негізі

28. Аудиторлық қорытындыда «пікір білдіру үшін негіз» деген тақырыппен тікелей «пікір» тарауынан кейін келетін бөлім, сондай-ақ (Сілтеме: [A32-тармақ](#)):
- (a) ISA сәйкес жүргізілгені туралы мәлімдемені қамтуы тиіс (Сілтеме: [A33-тармақ](#));
- (b) ISA сәйкес аудитордың міндеттерін сипаттайтын аудиторлық қорытындының бөліміне сілтемені қамту;
- (c) Аудитордың аудитке қолданылатын тиісті этикалық талаптарға сәйкес ұйымға қатысты тәуелсіз екендігі және осы талаптарға сәйкес аудитордың өзге де этикалық міндеттерін орындағаны туралы мәлімдемені қамтуға тиіс. Бұл өтініш тиісті этикалық талаптар қабылданған юрисдикцияны көрсетуі немесе *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA) Кодексі* Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіне сілтемені қамтуы тиіс (Сілтеме: [A34 - A39 тармақтар](#));
- (d) Аудитордың өзі алған аудиторлық дәлелдемелер аудитордың пікірін білдіру үшін негіз бола алатындай жеткілікті және тиісті болып табылады деп есептейтіндігі туралы мәлімдемені қамтуы тиіс.

Қызметтің үздіксіздігі

29. Барлық қолданылатын жағдайларда аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды беруі тиіс.¹³

Аудиттің негізгі мәселелері

30. Листингі бар ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізу кезінде аудитор ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін аудиторлық қорытындыда баяндауға тиіс.
31. Егер аудитор заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес басқаша талап етсе немесе аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелерін хабарлауды шешсе, ол мұны ISA 701 сәйкес жасауы тиіс (Сілтеме: [A40-A42 тармақтар](#)).

Басқа ақпарат

32. Барлық қолданылатын жағдайларда аудитор ISA 720 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды ұсынуы тиіс.¹⁴

Қаржылық есептілік үшін жауапкершілік

33. Аудиторлық қорытынды «Қаржылық есептілік үшін басшылықтың жауапкершілігі» деп аталатын бөлімді қамтуы керек. Аудиторлық қорытындыда белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттелуіне сәйкес термин пайдаланылуы тиіс, ал «басшылық» терминін пайдалану міндетті болып табылмайды. Кейбір юрисдикцияларда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға нұсқау берілуі мүмкін (Сілтеме: [A44 тармақ](#)).
34. Аудиторлық қорытындының бұл бөлімінде басшылықтың келесі жауапкершілігі сипатталуы тиіс (Сілтеме: [A45 - A48 тармақтар](#)):

¹³ ISA 570 (Қайта қаралған), «Қызметтің үздіксіздігі» 21-23 тармақтар

¹⁴ ISA 720 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

- (a) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындау үшін және басшылықтың пікірі бойынша алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтар жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет ішкі бақылау жүйесі үшін;
 - (b) Компанияның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетін және қызметтің¹⁵ үздіксіздігі принципін қолданудың орындылығын бағалау, сондай-ақ қажет болған жағдайда Қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәселелерді ашу. Осы бағалау үшін басшылықтың жауапкершілігін түсіндіру қандай жағдайларда Қызметтің үздіксіздігі принципін қолданған жөн екендігінің сипаттамасын қамтуы керек. (Сілтеме: А48- тармақ).
35. Аудиторлық қорытындының бұл бөлімінде, егер осындай қадағалауды орындауға жауапты тұлғалар жоғарыдағы 34-тармақта сипатталған міндеттерді орындайтын тұлғалардан өзгеше болса, қаржылық есептілікті жасау процесін қадағалауды жүзеге асыруға жауапты тұлғалар да көрсетілуі тиіс. Бұл жағдайда осы бөлімнің тақырыбында «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға» нұсқау жасалуы немесе белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес қолданылатын термин қолданылуы тиіс (Сілтеме: А49 тармақ).
36. Егер қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған болса, басшылықтың қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігінің сипаттамасы аудиторлық қорытындыда мән-жайларға қарай «осы қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну» немесе «шынайы және анық ұсыну беретін қаржылық есептілікті дайындау» деген нұсқауды қамтуы тиіс.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

37. Аудиторлық қорытынды «Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі» деп аталатын бөлімді қамтуы тиіс.
38. Аудиторлық қорытындының бұл бөлімінде мыналар туралы мәлімдемелер болуы керек (Сілтеме: А50 тармақ):
- (a) Аудитордың мақсаты:
 - (i) Қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу;
 - (ii) Аудиторлық пікірді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару (Сілтеме: А51-тармақ);
 - (b) Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит әрқашан бар елеулі бұрмалаушылықты айқындай алатындығына кепілдік болып табылмайды;
 - (c) Бұрмаланулар алаяқтық әрекеттер немесе қателер нәтижесінде туындауы мүмкін, осыған байланысты аудитор:
 - (i) Егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы қаржылық есептілік негізінде пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдерге ықпал ете алады деп жеткілікті түрде негізді түрде болжауға болатын болса, олардың елеулі деп есептелетінін түсіндірсін¹⁶; немесе
 - (ii) Немесе қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес маңыздылыққа анықтама немесе сипаттама беру (Сілтеме: А53-тармақ).
39. «Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі» аудиторлық қорытындының бөлімі (Сілтеме: А50-тармақ):
- (a) Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде аудитор кәсіби пайымдауды қолданады және бүкіл аудит бойы кәсіби скептицизмді сақтайды деген мәлімдемені қамтуы;
 - (b) Аудитордың төмендегілер үшін жауапты екенін көрсете отырып, аудиттің сипаттамасын қосу:
 - (i) Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау; осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және жүргізу және аудитордың пікірін білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу. Елеулі бұрмалануды анықтамау қаупі алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануды анықтамау қаупі қатенің салдарынан елеулі бұрмалануды анықтау қаупінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласуды, бұрмалануды, қасақана өткізіп жіберуді, бұрмалануды немесе ішкі бақылаудан бас тартуды қамтуы мүмкін.
 - (ii) Жағдайларға сәйкес аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысы бар ішкі бақылау жүйесін түсіну. Аудитор қаржылық есептілік аудитіне байланысты ішкі бақылаудың тиімділігі туралы пікір білдіруге де жауапты болған жағдайда, аудитор аудитордың ішкі бақылау жүйесін қарауы ұйымның ішкі бақылауының тиімділігі туралы пікір білдірудің мақсаты емес деген сөзді алып тастауы керек.

¹⁵ ISA 570 (Қайта қаралған), 2-тармақ.

¹⁶ ISA320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 2-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

- (iii) Қолданылатын есеп саясатының орындылығын және бухгалтерлік бағалаудың негізділігін және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалау.
 - (iv) Басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды. Егер аудитор елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсе, ол аудиторлық қорытындыда қаржылық есептіліктегі тиісті ашылуларға назар аударуға немесе егер мұндай қаржылық есептілік немесе мұндай ашылулар жеткіліксіз болса, қорытындыны өзгертуге міндетті. Аудитордың қорытындылары аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерге негізделген. Дегенмен, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар ұйымның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуына әкелуі мүмкін.
 - (v) Егер қаржылық есептілік әділ ұсыну принципіне сәйкес дайындалса, қаржылық есептіліктің жалпы көрінісін, құрылымын және мазмұнын, оның ішінде ақпаратты ашуды бағалаңыз; және қаржылық есептілік негізгі операциялар мен оқиғаларды әділ ұсынуға қол жеткізетіндей етіп көрсете ме.
- (c) Егер ISA600¹⁷ қолданылса, не екенін көрсете отырып, топтың аудиті бойынша тапсырма үшін аудитор жауапкершілігінің қосымша сипаттамасын қосу:
- (i) Аудитор топтың қаржылық есептілігі туралы пікір білдіру үшін топ ішіндегі ұйымдар немесе шаруашылық қызмет туралы қаржылық ақпаратқа қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға жауапты болады;
 - (ii) Аудитор топтың аудиті жөніндегі тапсырмаға жалпы басшылық жасауға, аудиттің барысын қадағалауды жүзеге асыруға және оның орындалуына жауапты болады;
 - (iii) Аудитор аудиторлық пікір үшін толық жауапты болады.
40. Аудиторлық қорытындының «Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде (Сілтеме: A50-тармақ):
- (a) Аудитор басшылыққа жауапты тұлғаларды, оның ішінде аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит барысында аудитор анықтаған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудиттің елеулі нәтижелері туралы хабардар ететінін көрсету;
 - (b) Жария компаниялардың аудиті үшін аудитор басқаруға жауапты адамдарға аудитордың тәуелсіздікке қатысты тиісті этикалық талаптарды орындағаны туралы мәлімдеме беретінін және оларға аудитордың тәуелсіздігіне әсер етуі мүмкін барлық қатынастар мен басқа мәселелер туралы және егер қажет болса, қауіптерді жою үшін жасалған әрекеттер туралы хабарлайтынын көрсету немесе қолданылатын сақтық шараларын көрсету; және;
 - (c) ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері хабарланатын жария компаниялар мен басқа ұйымдардың аудиті үшін басқаруға жауапты тұлғаларға хабарланған мәселелердің ішінен аудитор ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті барысында неғұрлым маңызды болған, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болып табылатын мәселелерді бөліп көрсететінін көрсету. Аудитор бұл мәселелерді аудиторлық қорытындыда сипаттайды, егер заңнама немесе нормативтік актілер осы мәселе бойынша ақпаратты көпшілікке жария етуге жол бермейтін жағдайларды қоспағанда немесе өте сирек жағдайларда аудитор бұл мәселені аудиторлық қорытындыда ашуға болмайтынын анықтаса, өйткені мұндай ақпаратты ашудың қолайсыз салдары, болжауға болатындай, мұндай мәселенің пайдасынан асып түседі қоғам үшін ақпаратты ашу. (A53-тармақты қара)

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігінің сипаттамасын көрсету орны

41. 39-40 тармақтарға сәйкес талап етілетін қаржылық есептілік аудиті үшін аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы енгізілуі тиіс (Сілтеме: A54-тармақ):
- (a) Аудиторлық қорытындының мәтініне;
 - (b) Аудиторлық қорытындыға қосымшаға, бұл ретте бұл жағдайда аудиторлық қорытынды осы қосымшаның орналасқан жеріне сілтемені қамтуы тиіс немесе (Сілтеме: A55 - A57-тармақтар);
 - (c) Заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары аудиторға мұны айқын нысанда рұқсат еткен жағдайларда, аудиторлық қорытындыда тиісті уәкілетті органның сайтында осындай сипаттаманың орналасуына арнайы сілтеме орналастыру арқылы (Сілтеме: A54, A56 - A57-тармақтар).

¹⁷ ISA 600, *Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

42. Егер аудитор тиісті уәкілетті органның сайтында аудитор жауапкершілігінің сипаттамасына сілтеме жасаса, ол мұндай сипаттама [ISA 39-40](#) тармақтарының талаптарын көрсететінін және оларға қайшы келмейтінін анықтауы тиіс. Сілтеме: [\(A56-тармақ\)](#).

Басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер

43. Егер аудиторға қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда басқа есептерді жасау жөніндегі өзге де міндеттер жүктелсе, аудитор ISA сәйкес аудитордың міндеттеріне қосымша басқа есептерді жасау жөніндегі осы міндеттерді баяндайды, басқа есептерді жасау жөніндегі осы міндеттер аудиторлық қорытындының «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деп аталатын немесе бөлімнің мазмұнына сәйкес келетін өзге де атауы бар жеке бөлімінде, қорытындылар беру жөніндегі осы міндеттер халықаралық аудит стандарттарына сәйкес басқа да есептер жасау жөніндегі міндеттер шеңберінде ұсынылған тақырыптарды көрсететін жағдайлардан басқа, жеке бөлімде қаралуы тиіс, бұл жағдайда басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер халықаралық аудит стандарттарының талаптарында көзделген қорытындының тиісті элементтері сияқты бөлімде ұсынылуы мүмкін (Сілтеме: [A58 - A60 тармақтар](#)).
44. Егер басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер халықаралық аудит стандарттарының талаптарында көзделген қорытындының тиісті элементтері сияқты бөлімде ұсынылса, аудиторлық қорытындыда басқа есептерді жасау жөніндегі осындай міндеттер мен Халықаралық аудит стандарттарының талаптарына сәйкес қорытынды беру жөніндегі міндеттер арасындағы айырмашылықты тікелей көрсету керек (Сілтеме: [A60-тармақ](#)).
45. Егер аудиторлық қорытындыда басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер қаралатын жеке бөлім болса, онда [ISA 21-40](#) тармақтарының талаптары «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деп аталатын бөлімге енгізілуі тиіс. «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп беру» бөлімі «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөлімін ұстануы тиіс (Сілтеме: [A60-тармақ](#)).

Тапсырма жетекшісінің есімі

46. Өзара іс-қимыл бойынша серіктестің аты-жөні сирек жағдайларда мұндай ашу жеке қауіпсіздікке елеулі қатер төндіреді деп негізді түрде күтуге болатын сирек жағдайларды қоспағанда, акциялары биржада тізімделген компаниялардың қаржылық есептілігі туралы аудиторлық есепке енгізілуі тиіс. Сирек жағдайларда, аудитор өзара әрекеттесу бойынша серіктестің атын аудиторлық қорытындыға қоспауды көздейтін болса, ол бұл ниетті аудитордың жеке қауіпсіздікке елеулі қатердің ықтималдығы мен ауырлығын бағалауын негіздеу үшін басқару жауапкершілігі жүктелген адамдармен талқылауы керек. жеке қауіпсіздікке айтарлықтай қауіп төндіреді. (Сілтеме: [A61 - A63 тармақтар](#)).

Аудитордың қолтаңбасы

47. Аудиторлық қорытындыға қол қойылуы тиіс (Сілтеме: [A64 - A65 тармақтар](#)).

Аудитордың мекенжайы

48. Аудиторлық қорытындыда аудитордың өз қызметін жүзеге асыратын юрисдикцияда орналасқан жері көрсетілуі тиіс.

Аудиторлық қорытындының күні

49. Аудиторлық қорытынды аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірі негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алған күннен ертерек күнмен көрсетілмеуі тиіс (Сілтеме: [A66 - A69 тармақтар](#)):
- (a) Тиісті ескертпелері бар қаржылық есептілікті құрайтын барлық есептер дайындалды;
 - (b) Өкілеттігі бар тұлғалар осы қаржылық есептілік үшін жауапты екендіктерін растады.

Заңда немесе нормативтік актіде көзделген аудиторлық қорытынды

50. Егер белгілі бір юрисдикцияның заңнамасы немесе нормативтік актілері аудитор белгілі бір ресімдеуді немесе аудиторлық қорытындыны тұжырымдауды пайдалануды талап етсе, онда аудиторлық қорытындыда халықаралық аудит стандарттарына аудиторлық қорытынды кем дегенде мынадай тармақтардың әрқайсысын қамтыған жағдайда ғана сілтемелер болуға тиіс (Сілтеме: [A70 - A71 тармақтар](#)):
- (a) Тақырыбы;
 - (b) Адресат, тапсырма шарттары талап ететіндей;
 - (c) Қаржылық есептілік туралы пікірді және қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланылған қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сілтемені қамтитын "қорытынды" бөлімі (Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары немесе мемлекеттік сектордағы халықаралық есепке алу стандарттары болып табылмайтын қаржылық есептілік жүйесінің шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, 27-тармақты қара).
 - (d) Аудиттен өткен ұйымның қаржылық есептілігінің құрамын көрсету;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

- (e) Аудитке қолданылатын тиісті этикалық талаптарға сәйкес ұйымға қатысты аудитордың тәуелсіздігі және осы талаптарға сәйкес оның өзге де этикалық міндеттерді орындауы туралы мәлімдеме. Бұл өтініш тиісті этикалық талаптар қабылданған юрисдикцияны көрсетуі немесе IESBA кодексіне сілтемені қамтуы тиіс;
- (f) 570 (Қайта қаралған) ISA 22-тармақта жазылған аудиторлық қорытындыны жасауға қойылатын талаптарда көзделген, егер қолданылатын болса, осы талаптарға қайшы келмейтін бөлім;
- (g) 570 (Қайта қаралған) ISA 23-тармақта жазылған аудиторлық қорытындыны жасауға қойылатын талаптарда көзделген, егер қолданылатын болса, осы талаптарға қайшы келмейтін «Пікір (немесе теріс пікір) білдіру үшін негіз» бөлімі;
- (h) 701 ISA талаптарына сәйкес ақпаратты немесе заңда немесе нормативтік актіде ұйғарылған аудит туралы қосымша ақпаратты қамтитын және ISA көзделген қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарды көрсететін және қолданылатын болса, осы талаптарға қайшы келмейтін бөлім.¹⁸ (Сілтеме: A72-A75-тармақтар);
- (i) 720 (Қайта қаралған) ISA 24-тармақта көзделген қорытындылар жасауға қойылатын талаптарды көрсететін және егер қолданылатын болса, осы талаптарға қайшы келмейтін бөлім;
- (j) Қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін сипаттау және 33-36 - тармақтардың талаптарын көрсететін және оларға қайшы келмейтін қаржылық есептілікті жасау процесін қадағалауды жүзеге асыруға жауапты тұлғаларды айқындау;
- (k) ISA, заңға немесе нормативтік актіге және 7-40 тармақтардың талаптарын көрсететін және оларға қайшы келмейтін қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігін сипаттауға сілтеме (Сілтеме: A50 - A53-тармақтар).
- (l) Мұндай ақпаратты ашу жеке қауіпсіздікке қатер төндіруі мүмкін деп негізді түрде күтуге болатын сирек жағдайларды қоспағанда, бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығын тексерген жағдайда тапсырма басшысының аты;
- (m) Аудитордың қолтаңбасы;
- (n) Аудитордың мекенжайы;
- (o) Аудиторлық қорытындының күні

Белгілі бір юрисдикциядағы аудит стандарттарына және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит нәтижелері бойынша аудиторлық қорытынды

51. Аудитордан аудитті белгілі бір юрисдикциядағы аудит стандарттарына («ұлттық аудит стандарттары») сәйкес жүргізу талап етілуі мүмкін, бірақ оларға қосымша аудит жүргізу кезінде ол ISA да сақтай алады. Бұл жағдайда аудиторлық қорытындыда ұлттық аудит стандарттарына қосымша ISA көрсетілуі мүмкін, алайда аудитор мұны тек келесі жағдайларда ғана жасауға құқылы (Сілтеме: A76 - A77 тармақтар):
- (a) Аудиттің ұлттық стандарттарының талаптары мен аудиттің халықаралық стандарттарының талаптары арасында қайшылық болмаған кезде, оның болуы аудитордың (i) басқа пікір қалыптастыруына немесе (ii) белгілі бір жағдайларда аудитке сәйкес талап етілетін «Маңызды жағдайлар» бөлімін немесе «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізбеуіне әкеп соқтырар еді.
 - (b) Егер аудитор ұлттық аудит стандарттарында ұйғарылған баяндау немесе тұжырымдау тәртібін пайдаланған жағдайларда аудиторлық қорытынды кемінде 50(a) - (o) тармақтарда көзделген элементтердің әрқайсысын қамтыса. Бұл ретте 50(k) тармақтағы заңға немесе нормативтік актіге сілтемені аудиттің ұлттық стандарттарына сілтеме ретінде қарау керек. Сондықтан аудиторлық қорытындыда аудиттің осы ұлттық стандарттары көрсетілуге тиіс.
52. Егер аудиторлық қорытындыда аудиттің ұлттық стандарттарына да, Аудиттің халықаралық стандарттарына да сілтеме қамтылса, мұндай аудиторлық қорытындыда аудиттің ұлттық стандарттарының шығу юрисдикциясы көрсетілуге тиіс.

Қаржылық есептілікпен ұсынылатын қосымша ақпарат (Сілтеме: A78 - A84 тармақтар)

53. Егер тексерілген қаржылық есептілікпен бірге қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап етпейтін қосымша ақпарат ұсынылса, аудитор аудитордың кәсіби пікірі бойынша қосымша ақпараттың сипатына немесе оны ұсыну тәсіліне байланысты қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатындығын бағалауы керек. Егер ол қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылса, онда қосымша ақпарат аудиторлық қорытындыға енгізіледі.
54. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес ұсынылуы талап етілмейтін қосымша ақпарат қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылмаса, аудитор осы қосымша ақпараттың аудит жүргізілген қаржылық есептіліктен жеткілікті дәрежеде анық ажыратылған түрде ұсынылғанын бағалауы

¹⁸ ISA701, 11-16 тармақтар

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

тиіс. Егер мұндай ұсыныс болмаса, аудитор басшылықтан аудит жүргізілмеген қосымша ақпаратты ұсыну тәсілін өзгертілгенді сұрауы керек. Егер басшылық мұны жасаудан бас тартса, аудитор аудит жүргізілмеген қосымша ақпаратты көрсетуі және аудиторлық қорытындыда көрсетілген қосымша ақпараттың аудиті жүргізілмегенін түсіндіруі тиіс.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Ұйымның есеп практикасының сапалық аспектілері (Сілтеме: [12-тармақ](#))

- A1. Басшылық қаржылық есептілікте қамтылған көрсеткіштерге және онда ашылған ақпаратқа қатысты пайымдауларды қолданады.
- A2. ISA [260](#) (Қайта қаралған) ұйымның есеп практикасының сапалық аспектілерін қарастырады.¹⁹ Ұйымның бухгалтерлік практикасының сапалық аспектілерін қарастыру барысында аудитор басшылықтың ықтимал пікірлері туралы ақпарат ала алады. Аудитор түзетілмеген бұрмаланулардың әсерімен бірге жеткіліксіз объективтіліктің жиынтық әсері тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкеледі деген қорытындыға келуі мүмкін. Аудитордың жалпы қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бар-жоғын бағалауына әсер етуі мүмкін объективтіліктің жеткіліксіз белгілері мыналарды қамтиды:
- Аудит барысында басшылықтың назарына жеткізілген бұрмалауларды іріктеп түзету (мысалы, қаржылық есептілікте көрсетілетін пайда көрсеткіштерінің ұлғаюына әкелетін бұрмалауларды түзету, бірақ олардың төмендеуіне әкелетін бұрмалаушылықтар емес);
 - Бағалау мәндерін есептеу кезінде басшылықтың ықтимал бұрмалануы.
- A3. ISA [540](#) бағалау мәндерін есептеу кезінде басшылықтың ықтимал бұрмалануы қарастырылады.²⁰ Басшылықтың ықтимал бұрмалануының белгілері жеке бағалау мәндерінің негізділігі туралы тұжырымдарды қалыптастыру мақсатында бұрмаланбайды. Соған қарамастан, олар аудитордың қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланудың жоқтығын бағалауға әсер етуі мүмкін.

Қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған есеп саясаты (Сілтеме: [13\(а\) тармақ](#))

- A4. Қаржылық есептілікте таңдап алынған және қолданылған есеп саясатының негізгі ережелері ашылатындығын бағалау кезінде аудитор мынадай мәселелерді қарайды:
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес енгізілуі тиіс есеп саясатының негізгі ережелеріне қатысты барлық ашылатын ақпарат ашылды ма;
 - Ашылған есеп саясатының негізгі ережелері туралы ақпарат маңызды болып табыла ма және осылайша, ұйым қызметінің және оның қоршаған ортасының белгілі бір жағдайларында операцияларға, шо ттар бойынша қалдықтарға және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға қолданылатын қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес тану, бағалау және ұсыну критерийлеріне әсер етеді ме; және
 - Есеп саясатының негізгі ережелері ұсынылған түсінік.

Қаржылық тізімдемеде ұсынылған ақпарат өзекті, сенімді, салыстырмалы және түсінікті болып табылады ([13\(d\) тармақты](#) қара)

A5. Қаржылық есептіліктің түсініктілігін бағалау мынадай мәселелерді қарауды қамтиды:

- Қаржылық есептілікте ақпарат бір мәнді және қысқа ұсынылған ба;
- Маңызды ашылатын ақпарат бөлек келтіріледі ме (яғни, пайдаланушылар үшін ұйым туралы нақты ақпараттың елеулі құндылығы атап көрсетіледі ме), атап айтқанда, ашылатын ақпарат оның орналасқан жерін айқас сілтемелермен белгілеу жолымен орналастырылған кезде, бұл пайдаланушылар үшін қажетті ақпаратты сәйкестендіруде елеулі қиындықтарға әкеп соқпайды.

Қаржылық тізімдемеде қамтылған ақпаратқа материалдық операциялар мен оқиғалардың әсері туралы ақпаратты ашу (Сілтеме: [13\(e\) тармақ](#))

A6. Әдетте, жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік ұйымның қаржылық жағдайын, қызметінің қаржылық нәтижелерін және ақша қозғалысын көрсетеді. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы тұрғысынан қаржылық есептілік мүдделі пайдаланушылардың ұйымның қаржылық жағдайына, оның қаржылық нәтижелеріне және ақша қаражаттарының қозғалысына елеулі

¹⁹ ISA 260 (Қайта қаралған), *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*, 2-қосымша.

²⁰ ISA 540, *Әділ құнды бағалауды және ақпаратты тиісінше ашуды қоса алғанда, бағалау мәндерінің аудиті*, 21-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

операциялар мен оқиғалардың әсерін түсінуі үшін қажетті ақпараттың барабар ашылуын қалай қамтамасыз ететінін бағалау:

- Қаржылық есептіліктегі ақпарат өзекті болып табылатын және ұйым қызметінің ерекшеліктерін көрсететін шек;
- Барлық ашылған ақпарат болжамды пайдаланушылардың түсінуіне қызмет ету үшін барабар ма:
 - Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында белгіленген тану критерийлеріне (немесе танымау критерийлеріне) сәйкес келмейтін операциялардан немесе оқиғалардан туындайтын ұйымның ықтимал активтері мен міндеттемелерінің сипаты мен көлемі;
 - Операциялар мен оқиғалардан туындайтын елеулі бұрмалану тәуекелдерінің сипаты мен көлемі;
 - Пайдаланылған әдістер, сондай-ақ сезімталдықты тиісті талдауды қоса алғанда, ұсынылатын сомаға немесе басқа да ашылатын ақпаратқа әсер ететін өзгерістерді қоса алғанда, жорамалдар мен пайымдар.

Қаржылық есептіліктің қаншалықты сенімді екенін бағалау (Сілтеме: 14-тармақ)

A7. Қаржылық есептілікті дайындаудың кейбір тұжырымдамалары сенімді ұсыну тұжырымдамасын тікелей немесе жанама түрде мойындайды.²¹ Осы ISA 7(b) тармағында көрсетілгеніндей,²² қаржылық есептілікті дұрыс ұсыну тұжырымдамасы тұжырымдама ережелерінің сақталуын талап етіп қана қоймай, анық нысанда мойындайды немесе басшылықтан осы тұжырымдамада көзделгеннен көбірек көлемде ақпаратты ашу талап етілуі мүмкін екендігін түспалдайды.²³

A8. Аудитордың қаржылық есептіліктің дұрыстығын ұсыну тұрғысынан да, сенімділік тұрғысынан да бағалауы кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Бұл пайымдау, басқалармен қатар, ұйымның фактілері мен жағдайларын, соның ішінде ондағы өзгерістерді аудитордың аудит барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді түсінуі негізінде ескереді. Бағалау, мысалы, сенімді ұсынуды қамтамасыз ету үшін қажетті ақпаратты ашуды қарастыруды да қамтиды. маңызды болуы мүмкін мәселелерге байланысты туындайтын өкілдіктер (яғни, әдетте, бұрмаланулар, егер олар қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болатын болса, маңызды болып саналады), мысалы, қаржылық есептілікке қойылатын өзгермелі талаптардың немесе өзгермелі экономикалық ортаның әсері.

A9. Қаржылық есептіліктің қаншалықты дұрыс ұсынылғанын бағалау, мысалы, басшылықпен және басқаруға жауапты адамдармен талқылауды, олардың қаржылық есептілік туралы пікірлерін қамтуы мүмкін. басшылықпен және басқаруға жауапты адамдармен, олардың осы немесе басқа өкілдіктің неліктен таңдалғаны туралы пікірлері және қарастырылуы мүмкін баламалар. қарастырылуы мүмкін. Мыналар талқылауға жатуы мүмкін, мысалы:

- Қаржылық есептіліктегі сомалар топтастырылған немесе топталмаған дәреже және ұсыну немесе ашылатын ақпарат пайдалы ақпаратты жасыратын немесе бұрмаланған ұсынуға әкелетін болып табыла ма;
- Сала үшін қабылданған практиканы қолдану дәйектілігі немесе одан кез-келген ауытқулар ұйым қызметінің жағдайларына сәйкес деп танылуы және осылайша ақталуы мүмкін.

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы (Сілтеме: 15-тармақ)

A10. ISA200 түсіндіргендей, басшылықтың және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілікті дайындауы қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының тиісті сипаттамасын қаржылық есептілікке енгізуді талап етеді.²⁴ Мұндай сипаттама қаржылық есептілікті пайдаланушыларға оның негізіндегі тұжырымдама туралы хабарлайды.

A11. Қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалғанын көрсету, егер қаржылық есептілік қаржылық есептілікті қамтитын кезеңде қолданыстағы қаржылық есептілікті дайындаудың осы тұжырымдамасының барлық талаптарына сәйкес келген жағдайда ғана орынды болады.

A12. Нақты емес шартты немесе шектейтін тұжырымдамаларды қамтитын (мысалы, «Қаржылық есептілік айтарлықтай дәрежеде халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес келеді») Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы осы тұжырымдаманың тиісті сипаттамасы болып табылмайды, өйткені ол қаржылық есептілікті пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін.

²¹ Мысалы, қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарында (IFRS) дұрыс ұсыну активтердің, міндеттемелердің, кіріс пен шығыстардың анықтамалары мен өлшемдеріне сәйкес операциялардың, өзге де оқиғалар мен шарттардың әсерін дұрыс ұсынуды талап етеді деп көрсетілген.

²² ISA 200, 13(a) тармақты қара.

²³ Мысалы, IFRS ұйымнан қосымша ақпаратты ашуды талап етеді, егер IFRS-тің нақты талаптарын сақтау пайдаланушыларға нақты операциялардың, басқа оқиғалар мен шарттардың компанияның қаржылық жағдайы мен қаржылық нәтижелеріне әсерін түсіну үшін жеткіліксіз болса (Халықаралық қаржылық есептілік стандарты 1 "Қаржылық есептілікті ұсыну"), 17 (с) - тармақ).

²⁴ 200 ISA, A4 - A5 тармақтары.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

Қаржылық есептілікті дайындаудың бірнеше тұжырымдамаларына сілтеме

- A13. Кейбір жағдайларда қаржылық есептілік оның екі қаржылық есеп беру жүйесіне (мысалы, ұлттық жүйе және IFRS) сәйкес дайындалғанын көрсетуі мүмкін. Бұл басшылықтың екі жүйеге сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға міндетті немесе шешім қабылдауына байланысты болуы мүмкін, бұл жағдайда екі жүйе де қолданылады. Мұндай сипаттама қаржылық есептілік әр жүйеге жеке сәйкес келген жағдайда ғана орынды болады. Екі негізгі ережеге сәйкес дайындалған деп санау үшін қаржылық есептілік салыстырып тексеруді қажет етпестен бір мезгілде оларға сәйкес келуі керек. Іс жүзінде, егер юрисдикция басқа жүйені (мысалы, IFRS) өзінің ұлттық жүйесі ретінде қабылдаса немесе оның орындалуына кедергі келтіретін барлық кедергілерді жоймаса, бір уақытта сәйкес болуы екі ұшты.
- A14. Бір қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалған және нәтижелері басқа қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұсынылатын нәтижелермен салыстырылатын жазбаны немесе толықтыруды қамтитын қаржылық есептілік осы басқа қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалмаған болып табылады. Себебі қаржылық есептілік осы басқа жүйе талап ететін барлық ақпаратты ұсынбайды.
- A15. Алайда, қаржылық есептілік қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалуы мүмкін және қаржылық есептілік жазбаларында сипатталған. қаржылық есептілік жазбаларында қаржылық есептіліктің басқа қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкестік дәрежесін сипаттаңыз (мысалы, ұлттық жүйеге сәйкес дайындалған қаржылық есептілік, сонымен қатар оның IFRS сәйкестік дәрежесін сипаттайды). Мұндай сипаттама 54-тармақта сипатталғандай қосымша қаржылық ақпаратты білдіруі мүмкін және егер оны қаржылық есептіліктен нақты ажырату мүмкін болмаса, аудиторлық қорытындымен қамтылады.

Қорытынды нысаны

- A16. Кейбір жағдайларда, тіпті сенімді ұсыну тұжырымдамасының талаптарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік сенімді ұсынуды қамтамасыз етпейді. Бұл жағдайда басшылық осы тұжырымдаманың талаптарына сәйкес ашылуы міндетті болып табылатын ақпараттан басқа, немесе өте сирек жағдайларда, қаржылық есептіліктің дұрыстығын қамтамасыз ету мақсатында тұжырымдаманың қандай да бір талабынан ауытқуды есептілікке қосымша ашуды қоса алады (Сілтеме: [18-тармақ](#))
- A16. Егер [210 ISA](#) сәйкес аудитор осы тұжырымдаманың қолайлы екенін анықтаса, онда өте сирек жағдайларда ғана сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілікті аудитор жаңылыстыратын деп қарайтын болады (Сілтеме: [19-тармақ](#)).²⁵

Аудиторлық қорытынды (Сілтеме: [20-тармақ](#))

- A18. Жазбаша қорытынды - бұл қағаз және электрондық тасымалдағыштағы қорытынды.
- A19. Осы ISA қосымшада [21-49 тармақтарда](#) сипатталған элементтерді қамтитын қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындылардың мысалдары қамтылады. «Пікір» және «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімдерін қоспағанда, ISA аудиторлық қорытындының элементтерін орналастыру тәртібіне қойылатын талаптарды белгілемейді. Алайда, ISA сәйкес жүргізілген аудитке қатысты аудиторлық қорытындыларды неғұрлым танымал ету үшін, әсіресе аудиторлық қорытындының элементтері ISA [қосымшада](#) келтірілген аудиторлық қорытындылардың мысалдарындағы тәртіптен өзгеше тәртіппен ұсынылған жағдайларда жасауға арналған нақты тақырыптарды пайдалануды талап етеді.

ISA сәйкес жүргізілген аудит нәтижелері бойынша аудиторлық қорытынды

Тақырыбы (Сілтеме: [21-тармақ](#))

- A20. Есептің "Тәуелсіз аудитордың есебі" сияқты тәуелсіз бухгалтердің есебі екенін көрсететін тақырып тәуелсіз бухгалтердің есебін басқа адамдар дайындаған есептерден ерекшелендіреді.

Адресат (Сілтеме: [21-тармақ](#))

- A21. Заң, нормативтік акт немесе тапсырманың шарттары осы юрисдикцияда аудиторлық қорытындының кімге жолдануы керектігін көрсетуі мүмкін. Аудиторлық қорытынды, әдетте, осы қорытынды дайындалған тұлғаларға, көбінесе акционерлерге немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға, қаржылық есептілік аудиті жүргізілетін ұйымға жіберіледі.

Аудитордың пікірі (Сілтеме: [24-26 тармақтар](#))

Аудиті жүргізілген қаржылық есептілікке сілтеме

²⁵ [ISA 210](#) Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу, 6(a) - тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

A22. Аудиторлық қорытындыда, мысалы, аудитор [әрбір қаржылық есептілікте қамтылған күнді немесе кезеңді көрсете отырып, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептіліктің толық жиынтығының құрамына кіретін әрбір есептің атауын көрсету], сондай-ақ қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізгенін көрсетеді. Есеп саясатының негізгі ережелеріне шолу.

A23. Егер аудиторға аудит жүргізілген қаржылық есептілік өзге ақпаратты, мысалы жылдық есепті қамтитын құжатқа енгізілетіні белгілі болса, аудитор ұсыну нысаны аудит жүргізілген қаржылық есептілік ұсынылған беттердің нөмірлерін көрсетуге мүмкіндік беретіндігі туралы мәселені қарай алады. Бұл пайдаланушыларға аудиторлық қорытындыға қатысты қаржылық есептілікті анықтауға көмектеседі.

«Барлық маңызды қатынастарда сенімді көрінеді» немесе «шынайы және сенімді көрініс береді»

A24. «Барлық маңызды қатынастарда сенімді көрінеді» немесе «шынайы және сенімді көрініс береді» Әрбір нақты юрисдикцияда «барлық маңызды қатынастарда шынайы көрініс табады» немесе «шынайы және шынайы көрініс береді» тұжырымын қолдану заңмен немесе осы юрисдикциядағы қаржылық есептілік аудитін реттейтін нормативтік актімен немесе осы юрисдикциядағы жалпы қабылданған тәжірибемен анықталады. Егер заң немесе нормативтік акт басқа тұжырымды пайдалануды талап етсе, бұл ISA 14-тармақ аудитордың сенімді ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын бағалауы тиіс деген талабына әсер етпейді.

A25. Аудитор өзгертілмеген пікір білдірген кезде, осы пікірге қатысты «егер жоғарыда келтірілген түсініктемені ескеретін болсақ» немесе «егер солай болса» сияқты тұжырымдарды қолдануға болмайды, өйткені олар шартты пікірді немесе пікірдің жеткіліксіз негізділігін немесе модификациясын білдіруі мүмкін.

Қаржылық есептіліктің және онда ұсынылған мәліметтердің сипаттамасы

A26. Аудитордың пікірі қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарымен анықталған қаржылық есептіліктің толық жиынтығына қолданылады. Мысалы, жалпы мақсаттағы көптеген тұжырымдамаларға сәйкес қаржылық есептілік мыналарды қамтуы мүмкін: қаржылық жағдай туралы есеп, жиынтық кіріс туралы есеп, капиталдағы өзгерістер туралы есеп, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп және есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолу және басқа да түсіндірме ақпарат. Кейбір юрисдикцияларда қосымша ақпарат қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып саналуы мүмкін.

A27. Егер қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған болса, аудитордың пікірінде оның қаржылық есептілік қаржылық есептілікте ұсынылуға тиіс барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және анық ұсыну береді) сол мәліметтерді (немесе сол мәліметтер туралы) анық көрсететіні туралы мәлідемесі болуы тиіс. Мысалы, егер қаржылық есептілік IFRS сәйкес дайындалған болса, бұл мәліметтер *ұйымның кезең соңындағы қаржылық жағдайы, сондай-ақ қаржылық нәтижелері және көрсетілген күні аяқталған кезеңдегі ұйымның ақша қаражатының қозғалысы* болып табылады. Демек, сөздер [...] ISA 25-тармақта және басқа да бөлімдерінде, егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы IFRS болып табылса, алдыңғы сөйлемде курсивпен бөлінген сөздермен немесе қаржылық есептілікті дайындаудың басқа да қолданылатын тұжырымдамасы жағдайында қаржылық есептілікте берілуге тиіс мәліметтерді сипаттайтын сөздермен ауыстырылуы тиіс.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын және оның аудитордың пікіріне қалай әсер ететінін сипаттау

A28. Аудитордың пікірін білдіру кезінде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету аудитордың пікірі білдірілген контекст туралы аудиторлық қорытындыны пайдаланушыларды хабардар етуге арналған; ол 14-тармақта талап етілетін бағалауды шектеуге арналмаған. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы мынадай тұжырымдардың көмегімен айқындалады:

«Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес ... «немесе
«Х юрисдикциясында жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп қағидаттарына сәйкес...».

A29. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы қаржылық есептілік стандарттарын және заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптарын қамтыса, тұжырымдама мынадай тұжырымдамалардың көмегімен айқындалады «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Х юрисдикция корпорациялары туралы заңның талаптарына сәйкес ». ISA 210 қаржылық есептілік стандарттары мен заңнамалық немесе нормативтік талаптар арасында қайшылықтар болатын жағдайларды қарастырады.²⁶

A30. A13 тармағында көрсетілгендей, қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың екі тұжырымдамасына сәйкес дайындалуы мүмкін, яғни екі тұжырымдама да қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамалары болып табылады. Демек, аудитордың пікірін қалыптастыру кезінде әр тұжырымдама бөлек қарастырылады, ал 25-27 тармақтарға сәйкес аудитордың пікірі төменде көрсетілгендей екі ұғымға да қатысты болады:

(a) Егер қаржылық есептілік дайындықтың әрбір тұжырымдамасының талаптарына жеке-жеке сәйкес келсе, екі пікір білдіріледі: қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын

²⁶ ISA 210, 18-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

тұжырымдамаларының біріне сәйкес дайындалды деген пікір (мысалы, ұлттық тұжырымдамаға сәйкес) және қаржылық есептілік басқа тұжырымдамаға сәйкес дайындалды деген пікір қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы (мысалы, IFRS сәйкес). Бұл пікірлер жеке немесе бір сөйлемде көрсетілуі мүмкін (мысалы, келесідей: қаржылық есептілік барлық маңызды қатынастарда сенімді түрде көрсетіледі [...] X юрисдикциясында жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп қағидаттарына және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес);

- (b) Егер қаржылық есептілік тұжырымдамалардың біріне сәйкес келсе, бірақ басқа тұжырымдамаға сәйкес келмесе, қаржылық есептілік бір тұжырымдамаға (мысалы, ұлттық тұжырымдамаға) сәйкес дайындалды, бірақ бұл ретте ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес басқа тұжырымдамаға (мысалы, IFRS) қатысты өзгертілген пікір білдірілуі мүмкін деп өзгертілмеген пікір білдірілуі мүмкін.

A31. A15-тармақта көрсетілгендей, қаржылық есептілікте оның қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкестігі туралы мәлімдеме болуы мүмкін және бұдан басқа, оның қаржылық есептілікті дайындаудың басқа тұжырымдамасына сәйкестік дәрежесі ашылуы мүмкін. Аудитордың пікірі, егер оны және аудит жүргізілген қаржылық есептілікті барлық айқындықпен ажырату мүмкін болмаса, осы қосымша ақпаратқа қолданылады (53-54 тармақтарды және қолдану жөніндегі тиісті нұсқаулықты, A78-A84 тармақтарды қара). Демек:

- (a) Егер басқа тұжырымдаманың сәйкестігіне қатысты ақпаратты ашу жаңылыстыратын болса, онда 705 (Қайта қаралған) ISA сәйкес өзгертілген пікір білдіріледі;
- (b) Егер ақпаратты мұндай ашу жаңылыстырмаса, бірақ аудитор оның пайдаланушылардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін негіз болып табылатыны соншалықты үлкен мәнге ие деп есептесе, онда 706 (Қайта қаралған) ISA сәйкес пайдаланушының назарын ақпаратты осы ашуға аударатын «Маңызды жағдайлар» бөлімі қосылады.

Пікір білдіру үшін негіздеме (Сілтеме: 28-тармақ)

A32. «Пікір білдіру негізі» бөлімі аудитор пікірінің мәтіні туралы маңызды деректерді қамтиды. Осыған байланысты ISA «Пікір білдіру үшін негіз» деген бөлімнің аудиторлық қорытындыда «Пікір» деген бөлімнен кейін тікелей орналастырылуын талап етеді.

A33. Пайдаланылатын стандарттарды көрсету аудиторлық қорытындыны пайдаланушыларға аудиттің белгіленген стандарттарға сәйкес жүргізілгенін көрсетуі тиіс.

Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 28 (c) тармақ)

A34. Тиісті этикалық талаптардың шығу юрисдикциясын көрсету нақты аудиторлық тапсырмаға қатысты талаптардың ашықтығын арттырады. ISA 200 тиісті этикалық талаптар, әдетте, қаржылық есептіліктің аудитіне қатысты IESBA Кодексінің ережелерін, сондай-ақ неғұрлым қатаң ұлттық талаптарды қамтитыны түсіндіріледі.²⁷ Тиісті этикалық талаптар IESBA кодексінің талаптарын қамтыса, өтініште IESBA кодексіне сілтеме де қамтылуы мүмкін. Егер нақты аудитке қолданылатын барлық этикалық талаптар IESBA кодексінің талаптарын білдірсе, өтініште шығу тегі юрисдикциясын көрсету міндетті емес.

A35. Кейбір юрисдикцияларда тиісті этикалық талаптар бірнеше түрлі көздерде болуы мүмкін, мысалы, кодекс немесе этика кодекстері, заң немесе нормативтік акт шеңберіндегі қосымша ережелер мен талаптар. Егер тәуелсіздік талаптары және басқа да этикалық талаптар көздердің шектеулі санында болса, аудитор тиісті көздердің немесе көздердің атауын (мысалы, осы юрисдикцияда қолданылатын кодекстің, ереженің немесе нормативтік актінің атауы) көрсетуге шешім қабылдай алады немесе барлығына бірдей түсінікті және осы көздерді тиісті түрде жинақтайтын терминге сілтеме бере алады (мысалы, талаптар X юрисдикциясындағы жеке ұйымдардың аудиті үшін тәуелсіздік).

A36. Заң немесе нормативтік акт, аудиттің ұлттық стандарттары немесе аудиторлық тапсырманың шарттары аудитордан аудиторлық қорытындыда тиісті этикалық талаптардың көздері туралы, оның ішінде қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тәуелсіздікке қатысты неғұрлым нақты ақпарат беруді талап етуі мүмкін.

A37. Қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тиісті этикалық талаптардың бірнеше көздері болған кезде аудиторлық қорытындыға енгізілуі қажет ақпараттың тиісті көлемін айқындау кезінде ашықтық пен аудиторлық қорытындыда басқа пайдалы ақпаратты түсіну қиын болатын тәуекел арасындағы теңгерімді ұстану қажеттілігін ескеру маңызды.

Топтық аудиттің ерекшеліктері

A38. Топ аудитін жүргізу кезінде тиісті этикалық талаптардың, оның ішінде тәуелсіздікке қатысты бірнеше көздері болған жағдайда аудиторлық қорытындының юрисдикцияға сілтемесі әдетте топ аудиторының командасына қолданылатын тиісті этикалық талаптарға жатады. Бұл топтың аудиті жағдайында компоненттердің аудиторларына топтың аудитіне қолданылатын этикалық талаптардың қолданылуына байланысты.²⁸

²⁷ ISA 200, A17 тармағы.

²⁸ ISA 600, A37 тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

A39. Осы ISA құрамдас бөліктердің аудиторларын қоса алғанда, аудиторлар үшін Тәуелсіздіктің немесе этикалық талаптардың нақты талаптарын белгілемейді, сондықтан топ аудиторының командасына қолданылатын IESBA кодексінің талаптарын немесе өзге де этикалық талаптарды кеңейтпейді және жоймайды. ISA сондай-ақ құрамдас бөлік аудиторына барлық жағдайларда топ аудиторының командасына қолданылатын тәуелсіздіктің нақты талаптарының қолданылуын талап етпейді. Нәтижесінде тиісті этикалық талаптар, оның ішінде топ аудитіне қатысты тәуелсіздікке қатысты талаптар күрделі болуы мүмкін. 600 ISA²⁹ топ аудиті жағдайында, компонент аудиторы топ аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарына жауап бермейтін жағдайларды қоса алғанда, компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты жұмысты орындайтын аудиторларға арналған нұсқауларды қамтиды.

Аудиттің негізгі мәселелері (Сілтеме: 31-тармақ)

A40. Заңнама немесе нормативтік актілер листингке енгізілмеген ұйымдарды, мысалы, осындай заңдарда немесе нормативтік актілерде қоғамдық мүдделер объектілеріне жатқызылған ұйымдарды тексеру үшін аудиттің негізгі мәселелерін хабарлауды талап етуі мүмкін.

A41. Аудитор сонымен қатар басқа ұйымдардың, соның ішінде маңызды қоғамдық қызығушылық тудыруы мүмкін аудиттің негізгі мәселелерін, мысалы, мүдделі тараптардың көптігі мен әртүрлілігіне, сондай-ақ олардың қызметінің сипаты мен ауқымына байланысты хабарлау туралы шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай ұйымдардың мысалдары қаржы институттары (банктер, сақтандыру компаниялары және зейнетақы қорлары сияқты) және қайырымдылық қорлары сияқты басқа ұйымдар болуы мүмкін.

A42. ISA 210 аудитор аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен және қажет болған жағдайда басшылық жүктелген адамдармен келісуді талап етеді және басшылық пен басшылық жүктелген адамдардың ұйым үшін аудиторлық тапсырманың шарттарын келісудегі рөлдері ұйымды басқару жүйесіне және тиісті заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты екенін түсіндіреді.³⁰ ISA210³¹ сонымен қатар міндеттеме хаты немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті нысаны аудитор шығаруы керек кез-келген есептердің болжамды нысаны мен мазмұнына сілтеме жасауды талап етеді. Егер аудитор аудиттің негізгі мәселелерін хабарлауға міндетті болмаса ISA210³² аудитордың жалдау шартында аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау мүмкіндігі туралы айту пайдалы болуы мүмкін екенін түсіндіреді, ал кейбір юрисдикцияларда аудитор мұндай мүмкіндікті атап өтуі қажет болуы мүмкін. мұны істеу құқығын сақтау.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A43. Көпшілікке сатылатын компаниялар мемлекеттік секторда жиі кездеспейді. Дегенмен, мемлекеттік сектордағы компаниялар олардың көлеміне, күрделілігіне немесе қоғамдық қызығушылық аспектілеріне байланысты маңызды болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда мемлекеттік сектордағы компанияның аудиторы заңға немесе нормативтік актілерге сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін аудиторлық қорытындыда ашу туралы шешім қабылдауға міндетті болуы мүмкін.

Қаржылық есептілік үшін жауапкершілік (33-34 тармақтар)

A44. ISA 200 басшылықтың және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты адамдардың жауапкершілігіне қатысты ISA сәйкес аудит жүргізілетін алғышарттарды түсіндіреді.³³ Басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты адамдар қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға жауапты. Басшылық сондай-ақ алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілікті өзіне алады. Аудиторлық қорытындыдағы басшылықтың міндеттерін сипаттау осы екі міндетке де сілтемені қамтиды, өйткені бұл пайдаланушыларға аудит жүргізілетін алғышарттарды түсіндіруге көмектеседі. ISA 260 (қайта қаралған) "басқаруға жауапты адамдар" термині ұйымның қызметін қадағалауға жауапты тұлғаға (тұлғаларға) немесе ұйымға (ұйымдарға) сілтеме жасау үшін қолданылады және әртүрлі юрисдикциялар мен ұйымдардағы басқару құрылымдарының әртүрлілігін талқылауды қамтиды.

A45. Аудитор 34-35 тармақтарда көрсетілгендей, басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың жауапкершілігін сипаттауға нақты юрисдикция немесе ұйымның ерекшелігі қаржылық есептілікті дайындауға қатысты қосымша міндеттерді көрсететін ақпаратты қосу қажет болатын жағдайлар туындауы мүмкін.

A46. ISA 210-да аудитор басшылықтың міндеттерін міндеттеме хатында немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті түрінде келісуді талап етеді.³⁴ ISA210 белгілі бір икемділікті қамтамасыз етеді, егер заңдар немесе ережелер басшылықтың жауапкершілігін белгілесе және егер қажет болса, қаржылық есептілікке қатысты басқаруға жауапты адамдар болса, онда аудитор заңдарда немесе нормативтік актілерде аудитор өзінің іс-әрекеті бойынша ISA 210-да көрсетілген міндеттерге баламалы деп санайтын міндеттер бар екенін анықтай алады. Осындай тең

²⁹ ISA 600, 19-20 тармақтар.

³⁰ ISA 210, 9 және A22 тармақтары

³¹ ISA 210, 10-тармақ.

³² ISA 210, A25-тармақ.

³³ ISA 200, 13(j) тармақты қара.

³⁴ ISA 210, 6(b)(i) - (ii) тармақтар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

міндеттер үшін аудитор осы заңның немесе нормативтік актінің тұжырымын оларды тапсырма шарттары туралы келісім-хатта немесе басқа қолайлы нысандағы жазбаша келісімде сипаттау үшін қолдана алады. Баламалы міндеттерге қатысты аудитор заңның немесе нормативтік актінің тілін оларды міндеттеме хатында немесе жазбаша келісімнің басқа тиісті түрінде сипаттау үшін қолдана алады. Мұндай жағдайларда бұл тұжырым осы ISA-ның 34(a) - тармағының талаптарына сәйкес міндеттерді сипаттау үшін аудиторлық қорытындыда да қолданылуы мүмкін. Басқа жағдайларда, соның ішінде аудитор міндеттеме хатына енгізілген заңның немесе нормативтік актінің тұжырымдамасын пайдаланбауға шешім қабылдағанда, осы ISA-ның 34(a) - тармағында келтірілген тұжырым қолданылады. 34-тармақ талап еткендей, басшылықтың міндеттерінің сипаттамасын аудиторлық қорытындыға енгізумен қатар, аудитор мұндай ақпаратты қайдан алуға болатындығы туралы сілтемені (мысалы, ұйымның жылдық есебінде немесе тиісті органның сайтында) қосу арқылы осы міндеттердің егжей-тегжейлі сипаттамасына сілтеме жасай алады.

A47. Кейбір елдерде басшылықтың міндеттерін реттейтін заңдар немесе ережелер кітаптар мен жазбалардың немесе бухгалтерлік есеп жүйесінің жеткіліктілігі үшін жауапкершілікті арнайы көрсете алады. Бухгалтерлік кітаптар, шоттар мен жүйелер ішкі бақылаудың ажырамас бөлігі болғандықтан, ISA 210 және 34-тармақтардағы сипаттамаларда оларға нақты сілтемелер жоқ.

A48. Осы ISA қосымшасында IFRS қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі болған жағдайда 34(b) - тармақтың талаптарын қолдану иллюстрациялары келтірілген. IFRS-ден басқа қаржылық есептіліктің басқа жүйесін қолданған кезде, осы ISA қосымшасындағы иллюстрациялар нақты жағдайларда басқа қаржылық есептілік жүйесінің қолданылуын көрсету үшін түзетуді қажет етуі мүмкін.

Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалау (Сілтеме: 35-тармақ)

A49. Егер қаржылық есептілікті жасауды қадағалауды жүзеге асыруға қатысатын кейбір (бірақ бәрі де емес) тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға қатысатын болса, онда ISA 35-тармағы талап ететін сипаттаманы ұйымның нақты мән-жайларын тиісті түрде көрсету үшін өзгертілген қажет болуы мүмкін. Қаржылық есептілікті жасауды қадағалауға және қаржылық есептілікті дайындауға сол бір тұлғалар жауап берген кезде қадағалау жауапкершілігіне сілтеме талап етілмейді.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі (Сілтеме: 37-40 тармақтар)

A50. Осы ISA 37-40 тармақтарының талаптарына сәйкес аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы ұйымның ерекшелігін көрсету үшін, мысалы, аудиторлық қорытынды шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты болған кезде өзгертілуі мүмкін. ISA қосымшасындағы 2-мысал мұны қалай жасауға болатындығын көрсетеді.

Аудитордың мақсаттары (Сілтеме: 38(a) тармақ)

A51. Аудиторлық қорытындыда аудитордың мақсаты - қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтар болмайтындығына ақылға қонымды сенімділік алу және аудиторлық пікірді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару болып табылады. Бұл мақсат басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудағы жауапкершілігінен өзгеше.

Маңыздылық сипаттамасы (Сілтеме: 38 (c) тармақ)

A52. Осы ISA қосымшада қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы IFRS болып табылатын кезде маңыздылық сипаттамасын беру туралы 38(c) - тармақтың талабы қалай қолданылатыны туралы мысалдар келтірілген. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы ретінде IFRS ерекшеленетін сілтеме бере алады: елеулі бұрмаланудың жоғары бағаланған тәуекелінің салалары немесе ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес анықталған елеулі тәуекелдер; аудитті жүргізу кезінде аудитордың елеулі назар аударуын талап еткен қаржылық есептілік салаларына қатысты аудитордың маңызды пайымдаулары. оларға қатысты белгісіздіктің жоғары дәрежесі анықталған бағалау мәндерін қоса алғанда, басшылықтың маңызды пайымдауларын; кезең ішінде орын алған елеулі оқиғалардың немесе операциялардың аудитіне әсер етуді қамтиды.

Аудитордың 701 ISA қатысты міндеттері (Сілтеме: 40(c) тармағы)

A53. Аудитор 40(c) тармағына сәйкес қажетті ақпаратқа қосымша аудитордың жауапкершілігін сипаттау кезінде қосымша ақпарат беру қажет деп есептеуі мүмкін. Мысалы, аудитор мынадай факторларды ескере отырып, аудит жүргізу кезінде аудитордың Елеулі назарын талап еткен мәселелерді анықтау үшін ISA 701-дің 9-тармағының талаптарына сілтеме бере алады: елеулі бұрмаланудың жоғары бағаланған тәуекелінің салалары немесе ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес анықталған елеулі тәуекелдер; аудитті жүргізу кезінде аудитордың елеулі назар аударуын талап еткен қаржылық есептілік салаларына қатысты аудитордың маңызды пайымдаулары. оларға қатысты белгісіздіктің жоғары дәрежесі анықталған бағалау мәндерін қоса алғанда, басшылықтың маңызды пайымдауларын; кезең ішінде орын алған елеулі оқиғалардың немесе операциялардың аудитіне әсер етуді қамтиды.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігінің сипаттамасын көрсететін орын (41, 50 (j) тармақтарды қара)

A54. Осы ISA 39-40 тармақтарына сәйкес қажетті ақпаратты аудиторлық қорытындыға қосымшаға енгізу немесе осындай ақпарат орналастырылған тиісті уәкілетті органның сайтына сілтеме беру, егер заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары мұны айқын нысанда жасауға мүмкіндік берсе, аудиторлық қорытындының мазмұнын оңтайландыру үшін пайдалы болуы мүмкін. Алайда, қаржылық есептілік аудиті үшін аудитор жауапкершілігінің сипаттамасында халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудитке қатысты есептілікті пайдаланушылардың үміттерін растау үшін қажетті ақпарат қамтылғандықтан, аудиторлық қорытындыға осындай ақпаратты қайдан алуға болатынын көрсететін сілтемені енгізу қажет.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

Қосымшада орналасуы (41(b), 50(j) тармақтарды қара)

A55 41-тармақ аудиторға аудитордың міндеттерін сипаттайтын 39-40-тармақтарда талап етілетін өтініштерді аудиторлық қорытындыға қосымшаға енгізуге мүмкіндік береді. Аудиторлық қорытындының мәтінінде қосымшаның орналасқан жеріне тиісті сілтеме жасалған жағдайда, аудиторлық қорытындыға қосымшаға қаржылық есептіліктің аудиті үшін, аудиторлық қорытынды мәтініндегі қосымшаның орналасқан жеріне. Төменде аудиторлық қорытындыда қосымшаға осындай сілтеме қалай жасалуы мүмкін екендігі туралы иллюстрация келтірілген:

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды беру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ол ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда елеулі бұрмалануларды анықтайтынына кепілдік бермейді. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателік нәтижесінде пайда болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта осы қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

Аудит жүргізу жөніндегі біздің міндеттеріміздің қосымша сипаттамасы осы есепке X қосымшада қамтылады. [Бет нөмірін немесе сипаттаманы орналастыру орнына басқа нақты сілтемені көрсету] сайтында орналастырылған бұл сипаттама Біздің есептің бөлігі болып табылады.

Тиісті уәкілетті органның сайтына сілтеме (Сілтеме: 41 (c), 42-тармақтар)

A56. 41-тармақта аудитор тиісті органның веб-сайтындағы аудитордың міндеттерінің сипаттамасына заңмен, нормативтік актімен немесе ұлттық аудит стандарттарымен тікелей рұқсат етілген жағдайда ғана сілтеме жасай алатындығы түсіндіріледі. Сайттағы ақпаратты табуға болатын Сайтқа нақты сілтеме жасау арқылы аудиторлық қорытындыға енгізілген ақпарат аудитордың жұмысын немесе жалпы ISA-ға сәйкес аудитті сипаттай алады, бірақ ол осы ISA-ның 39-40-тармақтары талап етілетін сипаттамаға қайшы келмеуі мүмкін. Бұл дегеніміз, веб-сайттағы аудитордың міндеттерінің сипаттамасын тұжырымдау неғұрлым егжей-тегжейлі болуы мүмкін немесе қаржылық есептілік аудитіне қатысты басқа мәселелерге қатысты болуы мүмкін, егер мұндай тұжырым 39-40 тармақтарда қарастырылған мәселелерді көрсетсе және қайшы келмесе.

A57. Мұндай орган аудит стандарттарын белгілейтін ұлттық орган, реттеуші орган немесе аудиторлық қадағалау органы бола алады. Мұндай ұйымдар стандартталған ақпараттың дәлдігін, толықтығын және тұрақты қолжетімділігін қамтамасыз етуге әбден қабілетті. Аудитордың мұндай веб-сайтты қолдауы мүмкін емес. Төменде аудиторлық қорытындыда веб-сайтқа сілтеме қалай жасалуы мүмкін екендігі туралы иллюстрация берілген:

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және ол туралы пікір білдіру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда Елеулі бұрмалануларды анықтайтынына кепілдік емес. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателік нәтижесінде пайда болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне негізделген әсер етуі мүмкін болса, маңызды.

Қаржылық есептілік аудиті үшін біздің жауапкершілігіміздің қосымша сипаттамасы [Ұйымның атауы] сайтында [сайтқа сілтеме] мекенжайы бойынша берілген. Бұл сипаттама біздің аудиторлық қорытындымыздың бөлігі болып табылады.

Басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер (Сілтеме: 43-45 тармақтар)

A58. Кейбір юрисдикцияларда аудитор ISA-ға сәйкес аудиторлық міндеттерге қосымша басқа мәселелер бойынша есеп беру бойынша қосымша міндеттерге ие болуы мүмкін. ISA сәйкес аудитордың міндеттері. Мысалы, аудитор белгілі бір мәселелер бойынша есеп беруді талап етуі мүмкін, егер олар аудитор қаржылық есептілік аудитінде белгілі болса. Сонымен қатар, аудитор қосымша процедураларды орындауды және олар туралы есеп беруді немесе кітаптар мен жазбалардың жеткіліктілігі, қаржылық есептілікті ішкі бақылау немесе басқа ақпарат сияқты белгілі бір мәселелер бойынша пікір білдіруді талап етуі мүмкін. Осы юрисдикциядағы аудит стандарттары көбінесе аудитордың осы юрисдикциядағы нақты қосымша есеп беру міндеттеріне қатысты міндеттеріне қатысты нұсқауларды қамтиды.

A59. Кейбір жағдайларда қолданыстағы заңнама аудиторға қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының бөлігі ретінде осы басқа міндеттер туралы есеп беруді талап етуі немесе рұқсат етуі мүмкін. Басқа жағдайларда, аудитор оларды жеке есепте хабарлауы қажет немесе рұқсат етілуі мүмкін.

A60. Осы ISA-ның 43-45-тармақтары, егер олар бірдей тақырыптарға қатысты болса және аудиторлық қорытындының тұжырымы олардың біреуін екіншісінен нақты ажыратса ғана, ISA-ға сәйкес есептілікті және аудитордың міндеттерін дайындау бойынша басқа міндеттерді біріктіріп ұсынуға мүмкіндік береді. ISA көзделген міндеттерден есептілікті дайындау жөніндегі міндеттер. Мұндай нақты демаркация аудиторлық қорытындыда

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

басқа есеп беру міндеттерінің қайнар көзіне сілтеме жасауды және бұл міндеттер ISA-да қарастырылған міндеттерді толықтыратынын көрсетуді талап етуі мүмкін. Әйтпесе, есеп беру бойынша басқа міндеттер аудиторлық қорытындының "басқа заңнамалық және нормативтік талаптар туралы есеп" деп аталатын жеке бөлімінде немесе бөлімнің мазмұнына сәйкес келетін басқа жолмен қаралуы керек. Мұндай жағдайларда 44-тармақ аудитор "қаржылық есептілік аудиті туралы есеп" деп аталатын бөлімге ISA сәйкес есеп беру міндеттерін қосуды талап етеді.

Тапсырма жетекшісінің есімі (Сілтеме: 46 тармақ)

A61. ISQC1³⁵ сәйкес фирмаға тапсырмалардың кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалатынына ақылға қонымды сенімді қамтамасыз ететін саясат пен процедураларды белгілеуі тиіс. Осы талаптарға қарамастан ISQC1 аудиторлық қорытындыда тапсырма басшысының атын көрсету пайдаланушылар үшін бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындының барынша ашықтығын қамтамасыз етуге бағытталған.

A62. Заңнама, нормативтік актілер немесе ұлттық аудит стандарттары аудиторлық қорытындыға мемлекеттік компаниялардың қаржылық есептілік аудитінен басқа аудитке жауапты аудиторлық серіктестің атын енгізуді талап етуі мүмкін. Сонымен қатар, заң, нормативтік құқықтық актілер немесе ұлттық аудит стандарттары аудитор талап етуі мүмкін немесе аудитор жұмыс істейтін юрисдикцияға сәйкес аудиторлық серіктестің тіркеу нөмірі сияқты аудиторлық серіктесті одан әрі анықтау үшін аудиторлық серіктестің атынан басқа қосымша ақпаратты аудиторлық қорытындыға енгізу туралы шешім қабылдауы мүмкін.

A63. Сирек жағдайларда аудитор жеке қауіпсіздікке төнетін қауіптің ықтималдығын көрсететін ақпарат немесе тәжірибе білуі мүмкін, бұл аудиторлық серіктестің жеке басын ашқан жағдайда аудиторлық серіктеске, аудит тобының басқа мүшелеріне немесе онымен тығыз байланысты басқа адамдарға физикалық зиян келтіруі мүмкін. жауапкершілік немесе құқықтық, нормативтік немесе кәсіптік санкциялар. Жауапты адамдармен физикалық зақым келтіруі мүмкін жағдайларды талқылау жеке қауіпсіздікке елеулі қатердің ықтималдығы немесе ауырлығы туралы қосымша ақпарат бере алады. Заңнама, нормативтік актілер немесе ұлттық аудит стандарттары келісімшарт бойынша серіктестің атын ашудың қажеті бар-жоғын анықтауға қатысты басқа талаптарды белгілеуі мүмкін.

Аудитордың қолтаңбасы (Сілтеме: 47-тармақ)

A64. Аудитордың қолы юрисдикцияға байланысты аудиторлық фирманың атынан немесе аудитордың жеке атынан немесе екі есімнен де қойылады. Аудитордың қолынан басқа, кейбір юрисдикцияларда аудитор аудитордың кәсіби біліктілігін немесе аудитордың немесе фирманың белгілі бір жағдайға байланысты осы юрисдикциядағы тиісті лицензиялау органымен бекітілгенін аудиторлық қорытындыда көрсетуі қажет болуы мүмкін.

A65. Кейбір жағдайларда заң немесе ережелер аудиторлық қорытындыда электрондық қолтаңбаларды пайдалануға рұқсат беруі мүмкін.

Аудиторлық қорытындының күні (Сілтеме: 49-тармақ)

A66. Аудиторлық қорытындының жасалған күні аудитордың аудиторға белгілі болған және осы күнге дейін болған оқиғалар мен операциялардың салдарын қарастырғаны туралы аудиторлық қорытындының пайдаланушысын хабардар етеді. Аудитордың оқиғалар үшін жауапкершілігі және аудитордың аудиторлық қорытындыдан кейінгі оқиғалар мен операциялар үшін жауапкершілігі ISA 560-та қаралады.³⁶

A67. Аудитордың пікірі қаржылық есептілік бойынша білдірілетіндіктен және қаржылық есептілік үшін басшылық жауапты болғандықтан, аудитор қаржылық есептілікті құрайтын барлық мәлімдемелер мен жария етулер дайындалғанын және басшылық олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алғанын дәлелдегенге дейін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу туралы қорытынды жасай алмайды.

A68. Кейбір юрисдикцияларда заңдар немесе ережелер қаржылық есептілікті құрайтын барлық ақпарат пен ашулар дайындалды деген қорытындыға жауапты адамдарды немесе органдарды (мысалы, Директорлар) анықтайды; және қажетті бекіту процесі. Мұндай жағдайларда мұндай бекітудің дәлелдері қаржылық есептілік жасалған күнге дейін алынады. Басқа юрисдикцияларда бекіту процесі заңнамаға немесе ережелерге сәйкес талап етілмейді. Мұндай жағдайларда қаржылық есептіліктің елеулі бұрмаланулары жоқ деген қорытынды жасауға құқығы бар адамдарды немесе органдарды анықтау үшін ұйымның басшылығы мен басқаруын ескере отырып, қаржылық есептілікті дайындау және аяқтау кезінде ұйым ұстанатын рәсімдер айқындалады. тиісті ескертулерді қоса алғанда, қаржылық есептілік. Кейбір жағдайларда заңдар немесе ережелер аудит аяқталуы керек қаржылық есептілікті дайындау процесіндегі сәтті анықтайды.

³⁵ ISQC 1 «Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапаны бақылау», 32-тармақ.

³⁶ ISA 560 «Есепті күннен кейінгі оқиғалар», 10-17 - тармақтар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

A69. Кейбір юрисдикцияларда қаржылық есептілікті жарияламаз бұрын оны акционерлер түпкілікті мақұлдауы қажет. Мұндай юрисдикцияларда аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу туралы қорытынды жасауы үшін акционерлердің түпкілікті мақұлдауы талап етілмейді. ISA мақсаттары үшін қаржылық есептілікті бекіту күні танылған өкілеттіктері бар адамдар қаржылық есептілікті құрайтын барлық мәлімдемелер мен жария етулер дайындалғанын және қаржылық есептілікте Елеулі бұрмаланулар жоқ екенін, есептілік дайындалғанын және танылған өкілеттіктері бар адамдар ол үшін жауапкершілікті қабылдағанын анықтайтын күндердің ертерегі болып табылады.

Заңда немесе нормативтік актіде көзделген аудиторлық қорытынды (Сілтеме: 50-тармақ)

A70. Егер заңнамалық немесе нормативтік талаптар мен ISA арасындағы айырмашылықтар тек аудиторлық қорытындыны ұсыну мен тұжырымдауға қатысты болса, онда ISA³⁷ талаптары қолданылмайды. ISA 200 аудитор ISA-ға қосымша заңнамалық немесе нормативтік талаптарды сақтауды талап етуі мүмкін екенін түсіндіреді. Егер заңнамалық немесе нормативтік талаптар мен ISA арасындағы айырмашылықтар тек аудиторлық қорытындыны ұсынуға және тұжырымдауға қатысты болса, онда ISA талаптары қолданылмайды. 50(a)-(o) тармағының талаптары аудиторлық қорытындыға енгізілуі тиіс ең төменгі элементтерді белгілейді. Мұндай жағдайларда, мысалы, "пікір" және "пікір үшін негіздер" бөлімдерінің талап етілетін реттілігін қоса алғанда, 50(a)-(o) тармағына енгізілмеген 21-49-тармақтардың талаптарын қолданудың қажеті жоқ.

A71. Егер белгілі бір юрисдикцияның нақты талаптары ISA-ға қайшы келмесе, онда осы ISA-ның 21-49-тармақтарында көзделген ресімдеу мен тұжырымдар аудиторлық қорытындыны пайдаланушыларға ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит нәтижелері туралы есеп ретінде аудиторлық қорытындыны оңай анықтауға көмектеседі.

701 ISA талаптарына сәйкес ұсынылатын ақпарат (Сілтеме: 50(h) тармақ)

A72. Заңдар немесе ережелер аудитор үшін ISA 701 мақсаттарына сәйкес келетін ISA мақсаттарына сәйкес келетін ақпаратты қамтуы мүмкін немесе осындай мәселелер туралы хабарламаның сипаты мен көлемін белгілеуі мүмкін аудит туралы қосымша ақпарат беруді талап етуі мүмкін. мұндай мәселелер туралы.

A73. ISA қаржылық есептілікке аудит жүргізуді реттейтін заңдарды немесе нормативтік актілерді жоймайды. ISA 701 қолданылған жағдайда, егер заң немесе нормативтік актіні қолдану кезінде осы ISA 50(h) тармағында көзделген бөлім ISA 701 есептілікке қойылатын талаптарға қайшы келмеген жағдайда ғана оған аудиторлық қорытындыда сілтеме жасалуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор ISA 701 талап ететін аудиторлық қорытындыдағы негізгі аудит мәселелерін ұсынудың кейбір аспектілерін түзетуі қажет болуы мүмкін, мысалы:

- Егер заңға немесе нормативтік актіге сәйкес нақты тақырып талап етілсе, "Аудиттің негізгі мәселелері" тақырыбын өзгерту;
- Заңмен немесе нормативтік актімен талап етілетін ақпараттың аудиторлық қорытындыға не үшін енгізілгенін түсіндіру, мысалы, тиісті заңға немесе нормативтік актіге сілтеме жасау және бұл ақпараттың аудиттің негізгі мәселелерімен қалай байланысты екенін сипаттау;
- Егер заң немесе нормативтік акт сипаттаманың сипаты мен көлемін белгілесе, қажетті ақпаратты толықтырыңыз. ISA 701-дің 13-тармағының талаптарына сәйкес келетін аудиттің әрбір негізгі мәселесінің жалпы сипаттамасын алу үшін.

A74. 210 ISA тиісті юрисдикцияның заңы немесе нормативтік актісі халықаралық аудит стандарттарына сәйкес, атап айтқанда, аудиторлық пікірге қатысты талап етілетіннен айтарлықтай ерекшеленетін терминдерде аудиторлық қорытындыны баяндау немесе тұжырымдау тәртібін белгілейтін мән-жайлар қарастырылады. Мұндай жағдайларда 210 ISA аудитордан мыналарды бағалауды талап етеді:

- (a) Пайдаланушылар аудиттен алынған сенімділікті дұрыс түсінбеуі мүмкін бе, егер солай болса
- (b) Аудиторлық қорытындыда қосымша түсіндіру дұрыс түсінбеу ықтималдығын азайта ала ма.

Егер аудитор аудиторлық қорытындыда қосымша түсіндіру дұрыс емес түсіндіру ықтималдығын төмендеті алмайды деген қорытындыға келсе, онда 210 ISA сәйкес ол заң немесе нормативтік акт талап еткен жағдайларды қоспағанда, аудиторлық тапсырманы қабылдамауы тиіс. 210 ISA сәйкес осындай заңға немесе нормативтік актіге сәйкес жүргізілетін аудит халықаралық аудит стандарттарының талаптарына сәйкес келмейді. Демек, аудитор өзінің қорытындысына Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудиттің жүргізілгендігі туралы сілтемені қамтымайды.³⁸

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A75. Мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторлары заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудиторлық қорытынды шеңберінде немесе 701 ISA мақсаттарына сәйкес келетін ақпаратты қамтуы мүмкін қосымша есепте немесе қорытындыда кейбір мәселелер бойынша жалпыға қолжетімді есептер мен қорытындылар бере алады. Мұндай жағдайларда аудитордан 701 ISA сәйкес қажетті аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар етудің кейбір аспектілерін өзгертілген немесе қосымша есептің немесе қорытындының мәні болып табылатын мәселенің сипаттамасын аудиторлық қорытындыға енгізу талап етілуі мүмкін.

³⁷ ISA 200, A60-тармақ.

³⁸ ISA 210, 21-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

Белгілі бір юрисдикциядағы аудит стандарттарына және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит нәтижелері бойынша аудиторлық қорытынды (Сілтеме: 51-тармақ)

A76. Аудиторлық қорытындыда аудитор егер аудиттің тиісті ұлттық стандарттарын ұстануға қосымша ретінде ол барлық халықаралық стандарттарды сақтаса, Аудиттің халықаралық аудит стандарттарына және Ұлттық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілгенін көрсете алады³⁹

A77. Егер аудитордың өзге пікір қалыптастыруына немесе белгілі бір жағдайларда Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес талап етілетін аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» немесе «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізбеуге әкеп соғуы мүмкін ISA және ұлттық аудит стандарттарының талаптары бір-біріне қайшы келсе, ISA та, ұлттық аудит стандарттарына да сілтеме жасау орынсыз. Бұл жағдайда аудиторлық қорытындыға ол дайындалған аудит стандарттарына (Халықаралық аудит стандарттары немесе ұлттық аудит стандарттары) ғана сілтеме енгізіледі.

Қаржылық есептілікпен ұсынылатын қосымша ақпарат (Сілтеме: 53-54 тармақтар)

A78. Кейбір жағдайларда заңнама, Нормативтік актілер немесе стандарттар ұйымнан қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде қарастырылмаған қосымша ақпаратты ұсынуды талап етуі мүмкін немесе ол мұндай ақпаратты ұсыну туралы өз еркімен шешім қабылдауы мүмкін. Мысалы, пайдаланушының қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін немесе қаржылық есептілік жүйесін жақсы түсінуі немесе қаржылық есептіліктің нақты баптарын қосымша түсіндіру үшін қосымша ақпарат берілуі мүмкін. Мұндай ақпарат әдетте қосымша кестелер немесе қосымша жазбалар түрінде ұсынылады.

A79. Осы ISA 53-тармақта аудиторлық пікір оның сипаты мен ұсыну нысанына байланысты қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын қосымша ақпаратқа қолданылатыны түсіндіріледі. Бұл бағалау кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Мысалы:

- Егер қаржылық есептілікке ескертпелердің мәтініне қаржылық есептіліктің қаржылық есептілікті дайындаудың басқа тұжырымдамасына қаншалықты сәйкес келетінін түсіндіру немесе салыстырып тексеру енгізілсе, аудитор мұны қаржылық есептіліктен айырмашылығын дәл анықтау мүмкін болмайтын қосымша ақпаратпен есептей алады. Аудиторлық пікір қаржылық есептілікте айқас сілтеме берілетін ескертпелерге немесе қосымшаларға да қолданылады;
- Егер шығыстардың нақты элементтері туралы ақпаратты ашатын пайда мен залалдың қосымша шоты қосымша ретінде қаржылық есептілікке енгізілген жеке ашып жазу ретінде ұсынылса, аудитор мұны қаржылық есептіліктен айырмашылығын дәл анықтауға болатын қосымша ақпарат деп есептеуі мүмкін.

A80. Аудиторлық қорытындыда қамтылған қосымша ақпарат, егер оған сілтеме қорытындыда жасалса, егер аудиторлық қорытындыдағы қаржылық есептіліктің сипаттамасындағы ескертулерге сілтеме жеткілікті болса, аудиторлық қорытындыда арнайы айтылуы міндетті емес. қорытынды жеткілікті.

A81. Заңнама немесе нормативтік актілер қосымша ақпаратқа аудит жүргізуді талап етпеуі мүмкін және басшылық аудитор тарапынан қаржылық есептілік аудитінің көлеміне қосымша ақпаратты қоспауды сұрау туралы шешім қабылдауы мүмкін.

A82. Аудитордың аудиттелмеген қосымша ақпараттың аудиторлық қорытындыға жататындай етіп ұсынылғанын бағалауы, мысалы, мұндай ақпараттың қаржылық есептілікке және кез келген аудиттелген қосымша ақпаратқа қатысты қай жерде ұсынылғанын және оның "аудиттелмеген" деп белгіленгенін қамтиды.

A83. Нұсқаулық аудиттелмеген қосымша ақпараттың көрінісін өзгерте алады, оны аудиторлық қорытындымен қамтуға болады, мысалы, келесідей:

- Аудиттелмеген және аудиттелмеген ақпарат арасындағы шекара жеткілікті анық болуы үшін қаржылық есептіліктен аудиттелмеген қосымша кестелерге немесе аудиттелмеген жазбаларға айқас сілтемелерді алып тастау.
- Аудиттелмеген қосымша ақпаратты қаржылық есептіліктен тыс орналастыру немесе егер бұл қалыптасқан жағдайларда мүмкін болмаса, кем дегенде міндетті қаржылық есептілік жазбаларының соңында аудиттелмеген жазбаларды орналастыру және оларды аудиттелмеген деп нақты анықтау. Аудиттелген жазбалармен араласқан аудиттелмеген жазбалар аудиттелген деп қате түсіндірілуі мүмкін.

A84. Қосымша ақпараттың тексерілмегені аудиторды 720 (Қайта қаралған) ISA көрсетілген міндеттерден босатпайды.

³⁹ 200 ISA, A61-тармақ.

Қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындылардың мысалдары

- Мысал 1. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды.
- Мысал 2. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды. Шоғырландырылған қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды.
- Мысал 3. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды (тиісті уәкілетті органның сайтында орналастырылған материалға сілтеме бар).
- Мысал 4. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды. Қаржылық есептілік жалпы мақсатқа сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес дайындалды.

Мысал 1. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды.

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Осы аудитке қолданылатын тиісті этикалық талаптар Бухгалтерлерге арналған этиканың халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлерінің Әдеп кодексін, сондай-ақ осы юрисдикциядағы аудитке қатысты этикалық талаптарды қамтиды және аудитор сол және басқа да талаптарға сілтеме жасайды.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды ¹

Пікір

Біз ABC (Компания) компаниясының 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес барлық елеулі аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы туралы және оның қаржылық нәтижелері мен осы күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы шынайы (немесе дұрыс және әділ түсінік береді) көрсетеді.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз ұйымға бухгалтерлерге арналған халықаралық Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA) Кодексі [юрисдикция атауы] біздің қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес тәуелсізбіз және біз осы талаптар мен IESBA кодексіне сәйкес басқада этикалық міндеттерді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер туралы жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі²

Басшылық көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін IFRS³ сәйкес және басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық ұйымды таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген немесе оның таратудан немесе таратудан басқа қандай да бір нақты баламасы болмаған жағдайларды қоспағанда, ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалағаны үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашқаны үшін және қызметтің үздіксіздігі туралы болжам негізінде есептілік жасағаны үшін қызметін тоқтату үшін жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытындыны шығару болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік дәрежесін білдіреді, бірақ ISA сәйкес жүргізілген аудит олар болған кезде әрдайым елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайтынына кепілдік болып

¹ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

² Аудиторлық қорытындылардың осы мысалдарының мәтнінде «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

³ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына сәйкес шынайы ... үшін шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауап береді.».

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

табылмайды. Бұрмалау алаяқтық әрекеттердің немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

Осы ISA 41(b) тармағы төменде берілген көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. 41(c) - тармақ заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда мұны істеуге рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді. ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлейміз және жүргіземіз; пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдемелерді аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануды анықтамау тәуекелі қателік нәтижесінде елеулі бұрмалануды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласуды, жалғандықты, қасақана өткізіп жіберуді, ақпаратты бұрмаланған ұсынууды немесе ішкі бақылау жүйесінен тыс іс-әрекеттерді қамтуы мүмкін;
- Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, мән-жайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз.⁴
- Қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің негізділігін және ақпараттың тиісті ашылуын бағалаймыз;
- Біз басшылықтың қызметтің үздіксіздігіне жол беруінің заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты айтарлықтай белгісіздік бар ма деген қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуымыз немесе, егер мұндай ақпаратты ашу тиісті емес болып табылса, біздің пікірімізді өзгертуі тиіс. Біздің тұжырымдарымыз аудиторлық қорытынды жасағанға дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін;
- Жалпы шоғырландырылған қаржылық есептілікті, ақпаратты ашуды қоса алғанда, оның құрылымы мен мазмұнын ұсынууды, сондай-ақ қаржылық есептіліктің оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды олардың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынуын бағалауды жүргіземіз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер, оның ішінде аудит процесінде анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы ақпаратты олардың назарына жеткізе отырып, ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз.

Біз сондай - ақ, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағанымыз және осы тұлғаларға аудитордың тәуелсіздігіне негізді түрде ықпал ететін барлық өзара қатынастар мен өзге де мәселелер туралы, ал қажет болған жағдайларда тиісті сақтық шаралары туралы хабардар еткеніміз туралы мәлімдемені ұсынамыз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізген сұрақтардың ішінен ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды мәселелерді анықтаймыз, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болып табылады. Біз бұл мәселелерді аудиторлық қорытындымызда сипаттаймыз, егер бұл мәселелер туралы ақпаратты заңмен немесе нормативтік актімен жария етуге тыйым салынса немесе өте сирек жағдайларда кез-келген мәселе туралы ақпарат біздің қорытындымызда хабарланбауы керек деген қорытындыға келсек, өйткені теріс деп болжауға болады мұндай ақпаратты хабарлаудың салдары оның хабарлауының әлеуметтік маңызды пайдасынан асып түседі.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[Аудиторлық қорытындының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны аудитордың заңда, нормативтік актіде немесе ұлттық аудит стандарттарында ұйғарылған қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі өзге де міндеттерінің сипатына байланысты болады. Сипаттамасы басқа заңдарда, нормативтік актілерде немесе аудиттің ұлттық стандарттарында (бұдан әрі «ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттер» деп аталатын) көзделген мәселелер, ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттер «қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөлімінің құрамында халықаралық аудит стандарттарының талаптарында көзделген қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі міндеттер шеңберінде ұсынылған тақырыптарға жататын жағдайларды қоспағанда, осы бөлімде қаралуы тиіс. ISA ережелерінде көзделген тақырыптарды көрсететін басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес ұсынылатын қорытындылар мен есептер, аудиторлық қорытындының тұжырымдары осындай талаптар болған жағдайда халықаралық аудит стандарттарының талаптарынан туындайтын ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттерді және тұжырымдарды нақты ажыратқан жағдайда біріктірілуі (яғни «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөліміне тиісті тақырыптармен енгізілуі) мүмкін.]

⁴ Бұл ұсыныс аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда да тиісті түрде өзгертілетін болады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [есім].

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 2. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды.

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Шоғырландырылған қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Осы аудит ұйымды және оның еншілес құрылымдарын қамтитын топтың аудиті болып табылады (ISA яғни 600 қолданылады).
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (БХЭСК) Кодексі) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі осы аудитке қолданылатын барлық тиісті этикалық талаптарды қамтиды.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауды қадағалауға жауапты тұлғаларшоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁵

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымы мен оның еншілес ұйымдарының (тобының) қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есептен, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес барлық елеулі аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы туралы және оның қаржылық нәтижелері мен осы күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы шынайы (немесе дұрыс және әділ түсінік береді) көрсетеді.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA) Кодексі) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіне* сәйкес Топқа тәуелсізбіз және біз IESBA кодексіне сәйкес өзге де этикалық міндеттерді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер туралы Жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁶

Басшылық көрсетілген шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін IFRS⁷ сәйкес және басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топты таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниеттенген немесе оның таратудан немесе таратудан басқа қандай да бір нақты баламасы болмаған жағдайларды қоспағанда, топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалағаны үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашқаны үшін және қызметтің үздіксіздігі туралы жорамал негізінде есептілік жасағаны үшін қызметін тоқтатуға жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік дәрежесін білдіреді, бірақ ISA сәйкес жүргізілген аудит олар болған кезде әрдайым елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайтынына кепілдік болып табылмайды. Бұрмалау алаяқтық

⁵ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁶ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

⁷ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына сәйкес шынайы үшін шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауап береді.»

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

әрекеттердің немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

Осы ISA 41(b) тармағы төменде берілген көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. 41(c) - тармақ заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда мұны істеуге рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлейміз және жүргіземіз; пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдемелерді аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануды анықтамау тәуекелі қателік нәтижесінде елеулі бұрмалануды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласуды, жалғандықты, қасақана өткізіп жіберуді, ақпаратты бұрмаланған ұсынуды немесе ішкі бақылау жүйесінен тыс іс-әрекеттерді қамтуы мүмкін;
- Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;⁸
- Қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің негізділігін және ақпараттың тиісті ашылуын бағалаймыз;
- Басшылықтың қызметтің үздіксіздігіне жол беруінің заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде нәтижесінде топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туындауы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік бар ма деген қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуымыз немесе, егер мұндай ақпаратты ашу тиісті емес болып табылса, біздің пікірімізді өзгертілгеніміз керек. Біздің тұжырымдарымыз аудиторлық қорытынды жасағанға дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар Топ өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін;
- Жалпы қаржылық есептіліктің ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын, ақпаратты ашуды қоса алғанда, сондай-ақ қаржылық есептіліктің оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды олардың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынуын бағалауды жүргіземіз;
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін ұйымдардың қаржылық ақпаратына немесе топ ішіндегі қызметке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз топтың аудитін басқаруға, бақылауға және жүргізуге жауап береміз. Біз аудиторлық пікірімізге толық жауап береміз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер, оның ішінде аудит процесінде анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы ақпаратты олардың назарына жеткізе отырып, ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз.

Біз сондай - ақ корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағанымыз және осы тұлғаларға аудитордың тәуелсіздігіне негізді түрде ықпал ететін барлық өзара қатынастар мен өзге де мәселелер туралы, ал қажет болған жағдайларда тиісті сақтық шаралары туралы хабарлар еткеніміз туралы мәлімдемені ұсынамыз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізген сұрақтардың ішінен ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды мәселелерді анықтаймыз, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болып табылады. Біз бұл мәселелерді аудиторлық қорытындымызда сипаттаймыз, егер бұл мәселелер туралы ақпаратты заңмен немесе нормативтік актімен жария етуге тыйым салынса немесе өте сирек жағдайларда кез-келген мәселе туралы ақпарат біздің қорытындымызда хабарланбауы керек деген қорытындыға келсек, өйткені теріс деп болжауға болады мұндай ақпаратты хабарлаудың салдары оның хабарлауының әлеуметтік маңызды пайдасынан асып түседі.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[Аудиторлық қорытындының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны аудитордың заңда, нормативтік актіде немесе ұлттық аудит стандарттарында ұйғарылған қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі өзге де міндеттерінің сипатына байланысты болады. Сипаттамасы басқа заңдарда, нормативтік актілерде немесе аудиттің ұлттық стандарттарында (бұдан әрі «ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттер» деп аталатын) көзделген мәселелер, ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттер «қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөлімінің құрамында халықаралық аудит стандарттарының талаптарында көзделген қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі міндеттер шеңберінде ұсынылған тақырыптарға жататын жағдайларды қоспағанда, осы бөлімде қаралуы тиіс. ISA ережелерінде көзделген тақырыптарды көрсететін басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес ұсынылатын қорытындылар мен есептер,

⁸ Бұл ұсыныс аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда да тиісті түрде өзгертілетін болады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

аудиторлық қорытындының тұжырымдары осындай талаптар болған жағдайда халықаралық аудит стандарттарының талаптарынан туындайтын ақпарат беру жөніндегі өзге де міндеттерді және тұжырымдарды нақты ажыратқан жағдайда біріктірілуі (яғни «қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөліміне тиісті тақырыптармен енгізілуі) мүмкін.]

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [есімі].

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 3. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды.

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни 600 ISA қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасауға шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

Аудитор тиісті уәкілетті органның сайтында аудитордың жауапкершілігінің сипаттамасына сілтеме беру туралы шешім қабылдады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресатқа]

Пікір

Біз ABC (Компания) компанияның 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес барлық елеулі аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы туралы және оның қаржылық нәтижелері мен осы күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы шынайы (немесе дұрыс және әділ түсінік береді) көрсетеді.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Компанияға тәуелсіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁹

Басшылық X юрисдикциясының XYZ Заңына¹⁰ сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылауға жауап береді. алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулардан.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Компанияны таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген немесе оның таратудан немесе таратудан басқа қандай да бір нақты баламасы болмаған жағдайларды қоспағанда, Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалағаны үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашқаны үшін және қызметтің үздіксіздігі туралы болжам негізінде есептілік жасағаны үшін қызметін тоқтату үшін жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік дәрежесін білдіреді, бірақ ISA сәйкес жүргізілген аудит олар болған кезде әрдайым елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайтынына кепілдік болып табылмайды. Бұрмалау алаяқтық әрекеттердің немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитор жауапкершілігінің одан әрі сипаттамасы [ұйымның атауы] сайтында [сайтқа сілтеме] мекенжайы бойынша ұсынылған. Бұл сипаттама біздің аудиторлық қорытындымыздың бөлігі болып табылады.

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁹ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

¹⁰ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына сәйкес шынайы ... үшін шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауап береді.»

Мысал 4. Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды.

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілікті ұсыну заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес қажет. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни 600 ISA қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы X юрисдикциясының қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына (XYZ Заңы) сәйкес дайындады (яғни, пайдаланушылардың кең тобының жалпы ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында заңның немесе нормативтік актінің талаптарын қамтитын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы, бірақ сенімді ұсыну тұжырымдамасы болып табылмайды).
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасауға шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

Біз ABC (Ұйым) ұйымының 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, кіріс пен шығыс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, ұйымның қаржылық есептілігі XYZ юрисдикциясының X Заңына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалған.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Ұйымға қатысты тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹¹

Басшылық X юрисдикциясының XYZ заңына сәйкес¹² көрсетілген қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық компанияны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген не басшылық компанияны таратуға немесе қызметін тоқтатуға ниет білдірген не одан басқа нақты баламасы жоқ жағдайларды қоспағанда, басшылық компанияны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген жағдайларды қоспағанда компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне байланысты мәселелерді ашу және Қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалану үшін жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік дәрежесін білдіреді, бірақ ISA сәйкес жүргізілген аудит олар болған кезде әрдайым елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайтынына кепілдік болып табылмайды. Бұрмалау алаяқтық әрекеттердің немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

Осы ISA 41(b) тармағы төменде берілген көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. 41(c) - тармақ заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда мұны істеуге рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. Аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлейміз және жүргіземіз; пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдемелерді аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі

¹¹ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

¹² Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына сәйкес шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауап береді.»

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

бұрмалануды анықтамау тәуекелі қателік нәтижесінде елеулі бұрмалануды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласуды, жалғандықты, қасақана өткізіп жіберуді, ақпаратты бұрмаланған ұсынуды немесе ішкі бақылау жүйесінен тыс іс-әрекеттерді қамтуы мүмкін;

- Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз.¹³
- Қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің негізділігін және ақпараттың тиісті ашылуын бағалаймыз;
- Біз басшылықтың қызметтің үздіксіздігіне жол беруінің заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты айтарлықтай белгісіздік бар ма деген қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуымыз немесе, егер мұндай ақпаратты ашу тиісті емес болып табылса, біздің пікірімізді өзгертілгеніміз керек. Біздің тұжырымдарымыз аудиторлық қорытынды жасағанға дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін;

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер, оның ішінде аудит процесінде анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы ақпаратты олардың назарына жеткізе отырып, ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз.

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹³ Бұл ұсыныс аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда да тиісті түрде өзгертілетін болады.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 701 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы .	1-5
Күшіне ену күні	6
Мақсаттары	7
Анықтамалар	8
Талаптар	
Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау	9-10
Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету	11-16
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл	17
Құжаттама	18
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
ISA қолданылу аясы	A1-A8
Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау	A9-A30
Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету	A31-A59
Аудиттің негізгі мәселелері	A60-A63
Құжаттама	A64

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 701 *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитордың аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету жөніндегі міндеттерін белгілейді. Ол аудитордың аудиторлық қорытындыда не туралы хабарлау керектігі туралы пікірін, сондай-ақ осындай ақпараттың нысаны мен мазмұнын реттеуге арналған.
2. Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар етудің мақсаты жүргізілген аудиттің барынша ашықтығын қамтамасыз ету арқылы аудиторлық қорытындының ақпараттық құндылығын арттыру болып табылады. Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушыларына («болжамды пайдаланушылар») аудитордың кәсіби пікіріне сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктің аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелерді түсінуге көмектесу үшін қосымша ақпарат береді. Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау ұйымның болжамды пайдаланушылары мен басшылықтың маңызды пікірлері қолданылған аудит жүргізілген қаржылық есептілік салаларын зерделеу үшін де пайдалы болуы мүмкін (Сілтеме: [A1 - A4 тармақтары](#))
3. Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау болжамды пайдаланушыларға ұйымға, аудит жүргізілген қаржылық есептілікке немесе жүргізілген аудитке қатысты белгілі бір мәселелер бойынша басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен одан әрі өзара іс-қимыл жасау үшін негіз бере алады.
4. Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпараттандыру тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы қалыптастырылған аудиторлық пікір мәтінінде жүзеге асырылады. Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат беру алмастырылмайды:
 - (a) (a) қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес немесе өзге жағдайларда дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету үшін қажетті қаржылық есептілікте басшылық ашатын ақпарат;
 - (b) ISA [705](#) (Қайта қаралған) сәйкес нақты аудиторлық тапсырманың мән-жайларына байланысты талап етілген кезде аудитордың өзгертілген пікір білдіруі;¹
 - (c) нәтижесінде ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туындауы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік болған жағдайларда, ISA [570](#) (Қайта қаралған)² сәйкес ақпарат беру; сондай-ақ
 - (d) жеке мәселелер бойынша айтылған жеке пікір болып табылмайды (Сілтеме: [A5-A8 тармақтары](#)).
5. Осы ISA бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудитіне және аудитор аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлауға шешім қабылдаған жағдайларда қолданылады. ISA аудитор заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлауға міндетті болған жағдайларда да қолданылады.³ Алайда ISA [705](#) (Қайта қаралған) аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірін білдіруден бас тартқан жағдайларда, аудиторға аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлауға тыйым салады, бұған заңға немесе нормативтік актіге сәйкес мұндай хабарлау талап етілетін жағдайлар қосылмайды.⁴

Күшіне енген күні

6. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

7. Аудитордың мақсаты - аудиттің негізгі мәселелерін анықтау және қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру, оларды аудиторлық қорытындыда сипаттау арқылы осы мәселелер туралы хабарлау.

Анықтамалар

8. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл аудитордың кәсіби пайымдауына сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелер. Аудиттің негізгі мәселелері корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген сұрақтар қатарынан таңдалады.

¹ ISA 705 (Қайта қаралған), «Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер»

² ISA570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*, 22-23 - тармақтар.

³ ISA700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, 30-31 - тармақтар.

⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), 29-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН

Талаптар

Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау

9. Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға сеніп тапсырылған сұрақтардың ішінен аудит жүргізу кезінде аудитордың ерекше назарын талап ететін сұрақтарды анықтауы тиіс. Осындай сұрақтарды анықтаған кезде аудитор келесілерді ескеруі керек (Сілтеме: [A9 - A18 тармақтары](#)):
- (a) ISA 315 (Қайта қаралған) сәйкес анықталған есептіліктің елеулі бұрмалануының жоғары бағаланған тәуекелі немесе елеулі тәуекелдер саласы⁵ (Сілтеме: [A19-A22 тармақтары](#));
 - (b) Бағалаудың белгісіздігінің жоғары деңгейі бар ретінде айқындалған бағалау мәндерін қоса алғанда, басшылықтың маңызды пайымдауларын қолдануды талап ететін қаржылық есептілік салаларына қатысты аудитордың маңызды пайымдаулары (Сілтеме: [A23 - A24-тармақтар](#));
 - (c) Кезең ішінде орын алған елеулі оқиғалардың немесе операциялардың аудитіне әсері (Сілтеме: [A25 - A26 тармақтары](#))
10. Аудитор [9-тармаққа](#) сәйкес айқындалған мәселелердің қайсысы ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатынын шешеді, демек, аудиттің негізгі мәселелерін білдіреді (Сілтеме: [A9 - A11, A27-A30 тармақтар](#)).

Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету

11. [14 немесе 15-тармақтарда](#) көрсетілген мән-жайлар қолданылатын жағдайларды қоспағанда, Аудитор аудиттің әрбір түйінді мәселесін тиісті тақырыпшаны пайдалана отырып, аудиторлық қорытындының жеке бөлімінде «Аудиттің негізгі мәселелері» деген атаумен сипаттауы тиіс. Аудиторлық қорытындының осы бөліміндегі кіріспе тұжырымда мынадай тұжырымдар қамтылуы тиіс:
- (a) аудиттің негізгі мәселелері - бұл аудитордың кәсіби пайымына сәйкес [ағымдағы кезең үшін] қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелер;
 - (b) бұл мәселелер қаржылық есептілік аудиті мәтінінде және осы есептілік туралы аудитордың пікірін қалыптастыру кезінде қаралды және аудитор бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейді (Сілтеме: [A31 - A33-тармақтар](#)).

Аудиттің негізгі мәселелері өзгертілген пікірді алмастырмайды

12. Аудитор осы мәселені қарау нәтижесінде ISA [705](#) (Қайта қаралған) сәйкес өзгертілген пікір білдіруге міндетті болған жағдайда аудиторлық қорытындының «Аудиттің негізгі мәселелері» бөліміндегі мәселе туралы хабардар етпеуге тиіс (Сілтеме: [A5-тармақ](#)).

Аудиттің жекелеген негізгі мәселелерін сипаттау

13. Аудиторлық қорытындының «Аудиттің түйінді мәселелері» бөліміндегі аудиттің әрбір түйінді мәселесінің сипаттамасы, егер бар болса, қаржылық есептілікте ашылған тиісті ақпаратқа сілтемені қамтуға және мыналарды көрсетуге тиіс (Сілтеме: [A34 - A41-тармақтар](#)):
- (a) Неліктен мәселе аудит үшін ең маңызды болып саналды, сондықтан аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталды (Сілтеме: [A42 - A45 тармақтар](#));
 - (b) Аудит барысында сұрақ қалай зерттелді (Сілтеме: [A46 - A51 тармақтар](#)).

Аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалған мәселе туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарланбаған мән-жайлар

14. Аудитор аудиттің әрбір негізгі мәселесін аудиторлық қорытындыда сипаттауы тиіс (Сілтеме: [A53 - A56 тармақтар](#)):
- (a) Мәселені жария етуге заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынады (Сілтеме: [A52 тармақ](#)) немесе
 - (b) Өте сирек жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындыда мәселе туралы не хабардар етпеу керектігін айқындайды, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оны хабарлаудың қоғамдық маңызы бар пайдасынан асып түседі деп болжауға жеткілікті негіз бар. Егер ұйым осы мәселе туралы ақпаратты жария етсе, бұл ереже қолданылмайды.

Аудиттің негізгі мәселелерін сипаттау мен аудиторлық қорытындыға енгізуге жататын басқа элементтер арасындағы өзара байланыс

15. ISA [705](#) (Қайта қаралған) сәйкес өзгертілген пікір білдіруге әкелетін мәселе немесе нәтижесінде ISA [570](#) (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туындауы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік аудиттің негізгі мәселелері болып табылады. Алайда, осы жағдайларда бұл мәселелер аудиторлық қорытындының *Аудиттің негізгі мәселелері* бөлімінде сипатталмауы тиіс және 13-14 тармақтардың талаптары қолданылмайды. Оның орнына аудитор:

⁵ ISA 315(Қайта қаралған) «Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау»

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

- (a) Осы сұрақты немесе сұрақтарды ISA қолданылатын сұрақтарға сәйкес баяндауы;
- (b) Аудиттің негізгі мәселелері бөліміне Пікір білдіру үшін негіз (геріс пікір) немесе «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік бөлімдеріне сілтемені енгізуі тиіс (Сілтеме: [A6 - A7 тармақтар](#)).

Өзге мән-жайлар жағдайында Аудиттің негізгі мәселелері бөлімінің нысаны мен мазмұны

16. Егер, ұйым мен аудиттің фактілері мен мән-жайларына қарай аудитор ақпараты хабарлануы қажет аудиттің түйінді мәселелері жоқ екенін немесе ақпараты хабарланған аудиттің жалғыз түйінді мәселелері 15-тармақта көрсетілген мәселелер болып табылатынын айқындаса, аудитор бұл факт туралы бекітуді аудиторлық қорытындының жеке бөліміне «Аудиттің негізгі мәселелері» тақырыбымен енгізуі тиіс: (Сілтеме: [A57 - A59 тармақтар](#)).

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

17. Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі тиіс:
- (a) Ол аудиттің негізгі мәселелері ретінде анықтаған мәселелер туралы немесе
 - (b) Егер қолданылатын болса, ұйым мен аудиттің нақты фактілері мен мән - жайларына қарай аудитордың аудиторлық қорытындыда хабарлануы тиіс аудиттің негізгі мәселелері жоқ екенін анықтауы туралы (Сілтеме: [A60-A63 тармақтар](#)).

Құжаттама

18. Аудитор аудиторлық құжатта көрсетуі тиіс⁶ (Сілтеме: [A64 тармақ](#)):
- (a) 9-тармаққа сәйкес айқындалғандай, оған елеулі назар аударуды талап еткен мәселелер және аудитордың осы мәселелердің барлығы 10-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселелері болып табылатындығын немесе табылмайтынын айқындауының негіздемесі;
 - (b) Егер қолданылатын болса, аудитордың аудиторлық қорытындыда хабарлануы қажет негізгі мәселелер жоқ екенін немесе 15-тармақта көрсетілген мәселелер туралы хабардар етілуі тиіс аудиттің жалғыз негізгі мәселелері болып табылатындығын айқындауының негіздемесі; және
 - (c) Егер қолданылатын болса, аудитор шешімінің негіздемесі аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалған мәселе туралы хабардар етпеу.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (Сілтеме: [2-тармақ](#))

- A1. Маңыздылықты контекстті ескере отырып, мәселенің салыстырмалы маңыздылығы ретінде анықтауға болады. Мән-жайдың маңыздылығы туралы пайымдауды аудитор осы мәселе қаралатын мәтінді ескере отырып шығарады. Маңыздылықты сапалық және сандық факторлар тұрғысынан қарастыруға болады, мысалы, тапсырманың мәні, сипаты мен әсері, сондай-ақ болжамды пайдаланушылардың немесе қорытынды алушылардың нақты мүдделері. Бұл корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылдың сипаты мен көлемін қоса алғанда, фактілер мен мән-жайларға объективті талдауды көздейді.
- A2. Қаржылық есептілікті пайдаланушылар аудитор [ISA 260](#) (Қайта қаралған)⁷ сәйкес екіжақты ақпараттық өзара іс-қимыл шеңберінде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен егжей-тегжейлі талқылаған мәселелерге қызығушылық білдірді және осы өзара іс-қимылға қатысты қосымша ашықтықты қамтамасыз етуді сұрады. Осылайша, пайдаланушылар қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру кезінде аудитор қолданған маңызды пайымдауларды түсіндіруге ерекше қызығушылық танытты, өйткені олар көбінесе қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылықтың маңызды пікірлерін талап ететін салаларға жатады.
- A3. Аудиторларға аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау талабы сондай-ақ аудитор мен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы осындай мәселелерге қатысты ақпараттық өзара іс-қимыл деңгейін арттыруы және аудиторлық қорытындыда сілтемелер жасалған қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға корпоративтік басқаруға жауапты басшылар мен тұлғалардың көбірек назарын аударуы мүмкін.
- A4. [ISA320](#)⁸ аудитор қаржылық есептілікті пайдаланушылар деп негізді түрде сене алады:
- (a) Шаруашылық және экономикалық қызмет және бухгалтерлік есеп саласында жеткілікті білімі бар және қаржылық есептілікте қамтылған ақпаратты мұқият зерделеуге дайын;

⁶ ISA230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 - 11 және A6-тармақтар.

⁷ ISA 260 (Қайта қаралған), *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл*

⁸ ISA320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 4-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН

- (b) Қаржылық есептілік маңыздылық деңгейін ескере отырып дайындалғанын, ұсынылғанын және аудит жүргізілгенін түсінеді;
 - (c) Бағалау мәндері мен пайымдауларға негізделген, сондай-ақ болашақ оқиғаларды ескере отырып, жекелеген көрсеткіштерді бағалаумен байланысты белгісіздікті таниды;
 - (d) Қаржылық есептілікте қамтылған ақпарат негізінде негізделген экономикалық шешімдер қабылдайды.
- Аудиторлық қорытынды аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қоса берілгендіктен, қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылар аудиторлық қорытындыны пайдаланушылар болып табылады деп есептеледі.

Аудиттің негізгі мәселелері, аудитор пікірі және аудиторлық қорытындының басқа элементтері арасындағы өзара байланыс (Сілтеме: 4, 12, 15-тармақтар)

A5. ISA 700 (Қайта қаралған) қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыруға қатысты талаптарды белгілейді және нұсқауларды қамтиды.⁹ Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлау қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес немесе өзге жағдайларда дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету үшін қажетті қаржылық есептілікте басшылық ашатын ақпаратты алмастырмайды. ISA 705 (Қайта қаралған) аудитор қаржылық есептілікте ашылған ақпараттың тиісті сипаты немесе жеткіліктілігі тұрғысынан елеулі бұрмалаудың болуы туралы қорытындыға келетін мән-жайлар көрсетілген.¹⁰

A6. Егер аудитор ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес пікірін немесе теріс пікірін білдірсе, онда өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселенің сипаттамасын «пікірді (теріс пікірді) білдіруге негіз» бөліміне енгізу болжамды пайдаланушыларға олар туындаған жағдайларды түсінуге, сондай-ақ анықтауға көмектеседі. Демек, осы мәселені «аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінде баяндалған аудиттің басқа да негізгі мәселелерінен бөлек сипаттау оны аудиторлық қорытындыда тиісті түрде бөліп көрсетеді (15-тармақты қара). ISA 705 (Қайта қаралған) қосымшасында аудитор пікірін ескертумен немесе теріс пікір білдірген және аудиторлық қорытындыда аудиттің өзге де өзекті мәселелері баяндалған жағдайларда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінің кіріспе тұжырымына көрсетілетін ықпал мысалдары қамтылады. Осы ISA A58-тармақтыда аудитор аудиторлық қорытындының «Пікір білдіру үшін негіз (теріс пікір)» немесе «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөлімдерінде баяндалған мәселелерден басқа аудиттің басқа да негізгі мәселелері анықталған жағдайда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімі қалай ұсынылуға тиіс екендігі көрсетілген, олар туралы аудиторлық қорытындыда хабарлау қажет, аудиттің басқа да маңызды сұрақтары жоқ.

A7. Аудитор пікірін ескертпемен немесе теріс пікір білдірген кезде, аудиттің басқа да негізгі мәселелері туралы ақпарат болжамды пайдаланушылардың аудиттің неғұрлым нақты түсінуі үшін әлі де маңызды болады, сондықтан аудиттің негізгі мәселелерін анықтау туралы талаптар қолданылады. Алайда, теріс пікір аудитордың бұрмалануы жеке немесе жиынтық түрде қаржылық есеп беру үшін маңызды және жан-жақты деген тұжырымға келген жағдайда көрінеді.¹¹

- (a) Теріс пікір білдіруге негіз болған мәселенің немесе сұрақтардың маңыздылығына қарай аудитор барлық басқа мәселелер аудиттің негізгі мәселелері болып табылмайды деген шешім қабылдай алады. Мұндай жағдайларда 15-тармақта көзделген талап қолданылады (Сілтеме: A58-тармақ);
- (b) Егер теріс пікір білдіру үшін негіз болған сұрақтан немесе сұрақтардан басқа бір немесе бірнеше мәселе аудиттің түйінді мәселелері ретінде айқындалса, онда аудиттің осындай басқа да түйінді мәселелерін сипаттау жанама түрде қаржылық есептіліктің осы мәселелерге қатысты болуы мүмкін болғаннан гөрі неғұрлым сенімді екенін көрсетпеуі өте маңызды теріс пікірге байланысты қалыптасқан жағдайда сену керек (Сілтеме: A47 тармақ).

A8. ISA 706 (Қайта қаралған)¹² барлық ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудиторлары үшін аудитор қажет деп есептеген жағдайларда «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдерін пайдалана отырып, аудиторлық қорытындыға қосымша ақпаратты енгізу тегіктерін белгілейді. Мұндай жағдайларда аудиторлық қорытындыда бұл бөлімдер «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінен бөлек келтіріледі. Сұрақ аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталған кезде, мұндай бөлімдерді пайдалану 13-тармаққа сәйкес аудиттің жеке негізгі мәселесінің сипаттамасын алмастырмайды.¹³ ISA 706 (Қайта қаралған) аудиттің негізгі мәселелері мен ISA сәйкес «Маңызды жағдайлар» бөлімдері арасындағы өзара байланысқа қатысты қосымша нұсқауларды қамтиды.¹⁴

Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау (Сілтеме: 9-10 тармақтар)

A9. Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау кезінде аудитордың шешім қабылдау процесі аудитордың ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті аясында қандай мәселелер маңызды болғандығы туралы пікірі негізінде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген сұрақтардың аз санын таңдауға бағытталған.

⁹ ISA 700 (Қайта қаралған), 10 - 15 және A1 - A15 тармақтары.

¹⁰ ISA 705 (Қайта қаралған) A7 тармағын қара.

¹¹ ISA 705 (Қайта қаралған), 8-тармақ.

¹² ISA706 (Қайта қаралған)

¹³ Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары

¹⁴ ISA706 (Қайта қаралған), 8(b) және 10 (b) тармақтар

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТІҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

- A10. Аудитордың аудиттің негізгі мәселелерін айқындауы салыстырмалы қаржылық есептілік ұсынылған жағдайда да (яғни аудитордың пікірі қаржылық есептілік ұсынылған әрбір кезеңге қатысты болса да) ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілік аудиті шеңберінде неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелермен шектеледі.¹⁵
- A11. Аудитор ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілік аудиті үшін аудиттің негізгі мәселелерін айқындайтынына, ал ISA аудитордан өткен кезең үшін аудиторлық қорытындыда ұсынылған аудиттің негізгі мәселелерін өзектендіруді талап етпейтініне қарамастан, аудиторға аудит барысында аудиттің негізгі мәселесі болып табылған мәселе жалғаспайтынын қарастыру пайдалы болуы мүмкін өткен кезеңдегі қаржылық есептілік аудитінің негізгі мәселесі болып қала береді.

Аудитордың елеулі назарын талап ететін мәселелер (Сілтеме: 9-тармақ)

- A12. «Аудитордың елеулі назары» ұғымы аудиттің тәуекелдерге негізделгенін және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды әзірлеуге және жүргізуге және аудитордың пікірі үшін негіз қалыптастыру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға бағытталғандығын көрсетеді. Шоттың нақты қалдығы, операциялардың түрі немесе ақпаратты ашу үшін алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау неғұрлым жоғары болса, аудиторлық процедураларды жоспарлау мен жүргізу және олардың нәтижелерін бағалау кезінде пайымдау көлемі соғұрлым көп болады. Аудитордың тәуекелді бағалауы неғұрлым жоғары болса, аудитор бұдан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу кезінде неғұрлым сенімді аудиторлық дәлелдер алуға міндетті.¹⁶ Қатердің неғұрлым жоғары бағалануы салдарынан неғұрлым сенімді дәлелдемелер алған кезде аудитор дәлелдемелердің санын көбейте алады немесе неғұрлым орынды немесе сенімді болатын дәлелдемелерді ала алады, мысалы, үшінші тұлғалардан дәлелдемелер алуға көбірек мән беру арқылы немесе бірнеше тәуелсіз көздерден растау дәлелдерін алу есебінен.¹⁷
- A13. Демек, аудитордың жеткілікті аудиторлық дәлелдер алуын қиындататын немесе қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыруды қиындататын мәселелер аудитордың аудиттің негізгі мәселелерін анықтаған кезде ерекше мәнне ие болуы мүмкін.
- A14. Аудитордың көп назарын қажет ететін салалар көбінесе қиындықтармен байланысты немесе басшылықтың маңызды пікірін қолдануды талап ететін қаржылық есептілік салалары болып табылады, сондықтан әдетте аудитордың күрделі немесе көпжақты пайымдауларды қолдануын қамтиды. Өз кезегінде, бұл көбінесе аудиттің жалпы стратегиясына, аудитордың ресурстарды бөлуіне және аудит аясында осындай мәселелерге қатысты орындалатын жұмыс көлеміне әсер етеді. Бұл, мысалы, тәжірибелі қызметкерлердің аудиторлық тапсырмаға қатысу деңгейіне немесе сарапшы аудиторды немесе фирманың қызметкерлері болып табылатын немесе осы салаларда жұмыс істеуге тартылған бухгалтерлік есеп немесе аудиттің арнайы саласында білімі мен тәжірибесі бар тұлғаларды тартуға әсер етуі мүмкін.
- A15. Әр түрлі ISA корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және аудитордың ерекше назарын қажет ететін салаларға қатысты болуы мүмкін басқа тараптармен белгілі бір ақпараттық өзара әрекеттесуді талап етеді. Мысалы:
- ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудит барысында туындайтын елеулі қиындықтар туралы хабарлауды талап етеді.¹⁸ Халықаралық аудит стандарттары, мысалы, ықтимал қиындықтардың пайда болуына мүмкіндік береді:
 - Байланысты тараптармен жасалатын операциялар¹⁹, әсіресе аудитордың байланысты тараппен жасалатын операцияның барлық басқа аспектілері (бағадан басқа) байланысты емес тараптар арасындағы ұқсас операцияның аспектілеріне сәйкес келетіндігіне аудиторлық дәлелдер алу мүмкіндігінің шектеулері;
 - Топ аудитін жүргізуге байланысты шектеулер, мысалы, топ аудитори командасының ақпаратқа қолжетімділігі шектелген жағдайларда;²⁰
 - ISA 220²¹ күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар жүргізуге қатысты тапсырма жетекшісіне қойылатын талаптарды белгілейді. Мысалы, аудитор фирмаға ішінде немесе одан тыс жерлерде басқа тұлғалармен маңызды арнайы мәселе бойынша кеңес бере алады, бұл оның аудиттің негізгі мәселесі екенін көрсетуі мүмкін. Тапсырма басшысы сонымен қатар аудиторлық тапсырманы орындау барысында туындаған маңызды мәселелерді тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғамен талқылауға міндетті.²²

¹⁵ ISA710, *Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік*

¹⁶ ISA 330, *Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар, 7(b) - тармақ.*

¹⁷ ISA330, A19 тармақ.

¹⁸ ISA260 (Қайта қаралған), 16(b) және A21-тармақтар.

¹⁹ ISA550, *Байланысты тараптар, A42-тармақ.*

²⁰ ISA600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері(компоненттер аудиторларының жұмысын қоса алғанда), 49 (d) - тармақ.*

²¹ ISA220, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны бақылау, 18-тармақ.*

²² ISA220, 19-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН

Аудитордың елеулі назарын талап ететін мәселелер (Сілтеме: 9-тармақ)

- A16. Аудитор жоспарлау кезеңінде аудит жүргізу кезінде аудитордың елеулі назарын талап ететін салалар болып табылатын мәселелер бойынша алдын-ала көзқарасты қалыптастыра алады, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болуы мүмкін. Аудитор оларды ISA 260 (Қайта қаралған) сәйкес жоспарланған жұмыс көлемін және аудит мерзімдерін талқылау кезінде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізе алады. Алайда аудитордың аудиттің негізгі мәселелерін анықтауы аудит нәтижелеріне немесе аудит барысында алынған дәлелдемелерге негізделеді.
- A17. 9-тармақ аудитор тарапынан елеулі назар аударуды талап ететін мәселелерді аудитор айқындаған кезде нақты қажетті ойларды қамтиды. Бұл ойлар көбінесе қаржылық есептілікте ашылған мәселелермен байланысты және қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушылары үшін ерекше қызығушылық тудыруы мүмкін қаржылық есептілік аудитінің бағыттарын көрсетуге арналған басқаруға жауапты тұлғалардың назарына ұсынылатын мәселелердің сипатына бағытталған. Бұл ойлардың міндетті болуы олармен байланысты мәселелер әрқашан аудиттің негізгі мәселелері болып табылатындығын білдірмейді; керісінше, осындай нақты ойларға қатысты мәселелер 10-тармаққа сәйкес аудит үшін ең маңызды деп анықталған жағдайда ғана аудиттің негізгі мәселелері болып табылады. Бұл ойлар бір-бірімен байланысты болуы мүмкін болғандықтан (мысалы, 9(b) - (c) тармағында сипатталған жағдайларға қатысты мәселелер де елеулі тәуекелдер ретінде анықталуы мүмкін), басқарушылық жауапкершілік жүктелген адамдарға хабарланған нақты мәселеге бірнеше ойлардың қолданылуы ықтималдығын арттыруы мүмкін, аудитор бұл мәселені аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықтайды.
- A18. 9-тармақта көрсетілген белгілі бір факторларға қатысты сұрақтардан басқа корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген және аудитордың елеулі назарын талап ететін басқа да мәселелер болуы мүмкін, демек, 10-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындалуы мүмкін. Мұндай мәселелердің құрамына, мысалы, жүргізілетін аудит үшін маңызы бар, бірақ міндетті түрде қаржылық есептілікте жария етілуге жатпайтын мәселелер кіруі мүмкін. Мысалы, кезең ішінде жаңа ақпараттық жүйені енгізу (немесе қолданыстағы ақпараттық жүйеде елеулі өзгерістер) аудитордың елеулі назарын талап ететін саланы білдіруі мүмкін, әсіресе егер мұндай өзгеріс аудитор қолданатын аудиттің жалпы стратегиясына елеулі әсер етсе немесе елеулі тәуекелмен байланысты болса (мысалы, түсімді тануға әсер ететін жүйедегі өзгерістер).

ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес анықталған есептіліктің немесе елеулі тәуекелдердің елеулі бұрмалануының жоғары бағаланған тәуекелі саласы (Сілтеме: 9(a) тармақ)

- A19. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға анықталған елеулі тәуекелдер туралы хабарлауды талап етеді.²³ ISA260 (Қайта қаралған) A13-тармағында аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды елеулі бұрмалаудың жоғары бағаланған тәуекелдері салаларына қатысты қандай шаралар қабылдауды жоспарлағаны туралы да хабардар ете алатындығы түсіндіріледі.
- A20. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) елеулі тәуекелді елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелі ретінде анықтайды, ол үшін ажырамайтын тәуекелді бағалау ажырамайтын тәуекел спектрінің жоғарғы шегіне жақын, бұл ажырамайтын тәуекел факторлары бұрмалану ықтималдығы мен осындай бұрмалану туындаған жағдайда ықтимал бұрмалану шамасының үйлесуіне қаншалықты әсер ететіндігіне байланысты.²⁴ Басшылықтың маңызды пайымдауларды және маңызды ерекше операцияларды қолдануды талап ететін салалар көптеген жағдайларда маңызды тәуекелдер ретінде анықталуы мүмкін. Демек, елеулі тәуекелдер, әдетте, аудитордың назарын талап ететін салалар болып табылады.
- A21. Алайда, бұл барлық маңызды тәуекелдерге қатысты болмауы мүмкін. Мысалы, ISA 240 түсімді тану кезінде алаяқтық әрекеттер тәуекелдерінің туындауына жол береді және аудитордан алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмаланудың осы бағаланған тәуекелдерін елеулі тәуекелдер ретінде қарауын талап етеді.²⁵ Бұдан басқа, ISA 240 басшылықтың қолданыстағы бақылау жүйесін айналып өтіп қабылдауы мүмкін іс-әрекеттердің болжамсыздығына байланысты бұл алаяқтық әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелін, демек, елеулі тәуекелді білдіреді.²⁶ Өзінің сипатына қарай бұл тәуекелдер аудитордың елеулі назарын талап етпеуі мүмкін, сондықтан аудитор 10-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін анықтаған кезде қаралмайды.
- A22. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудит процесінде қосымша аудиторлық дәлелдемелер алынуына қарай аудитордың алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауы өзгеруі мүмкін екенін түсіндіреді.²⁷ Аудитордың тәуекелдерді бағалауын және қаржылық есептіліктің белгілі бір саласына қатысты жоспарланған аудиторлық процедураларды қайта қарауы (яғни, аудиторлық тәсілдің айтарлықтай өзгеруі, мысалы, егер аудитордың тәуекелдерді бағалауы белгілі бір бақылау құралдарының операциялық тиімділігін қамтамасыз етуді күтуге негізделген болса, алайда аудитор бақылау құралдарының аудит кезеңі ішінде тиімді жұмыс істемегені туралы аудиторлық дәлелдер алды, әсіресе елеулі бұрмаланудың жоғары бағаланған тәуекелі болған салада) облысты аудитордың елеулі назарын талап ететін ретінде айқындауға алып келуі мүмкін.

²³ ISA (260 Қайта қаралған), 15-тармақ.

²⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 12 (l) тармағы

²⁵ ISA240, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі алаяқтық әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері*, 27-28 тармақтар.

²⁶ ISA 240, 32-тармақ.

²⁷ ISA 315 (2019 жылғы қайта қаралған) ISA, 37-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

Бағалаудың белгісіздігінің жоғары деңгейіне байланысты объектілер болып табылатын бағалау мәндерін қоса алғанда, басшылықтың маңызды пайымдауларын қолдануды талап ететін қаржылық есептілік салаларына қатысты аудитордың маңызды пайымдаулары (9(b) - тармақты қара)

A23. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға оның ұйымдағы бухгалтерлік есепті жүргізу практикасының, оның ішінде есеп саясатының, бағалау мәндерінің және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашудың елеулі сапалық аспектілеріне қатысты көзқарасы туралы хабарлауын талап етеді.²⁸ Көптеген жағдайларда бұл ең маңызды бағалау мәндеріне және ақпаратты тиісті түрде ашуға қатысты болады, олар барлық ықтималдығы бойынша аудитордың елеулі назарын талап ететін салалар болып табылады, сондай-ақ елеулі тәуекелдер ретінде айқындалуы мүмкін.

A24. Алайда, пайдаланушылар жоғары деңгейдегі белгісіздікке ұшыраған бухгалтерлік бағалауға деген қызығушылықтарын атап өтеді (ISA 540 (Қайта қаралған) қара²⁹), олар елеулі тәуекелдер ретінде анықталмаған болуы мүмкін. Басқа нәрселермен қатар, мұндай бағалау көбінесе басшылықтың пікіріне байланысты, көбінесе қаржылық есептіліктің ең күрделі бағыттары болып табылады және басшылық сарапшысының да, аудиторлық сарапшының да қатысуын талап етуі мүмкін. Сондай-ақ, пайдаланушылар қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін есеп саясаты (және осы саясаттағы елеулі өзгерістер) олардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін үлкен маңызға ие екенін атап өтті, әсіресе компанияның тәжірибесі оның саласындағы басқа компаниялардың тәжірибесіне сәйкес келмейтін жағдайларда.

Кезең ішінде орын алған елеулі оқиғалардың немесе операциялардың аудитіне әсері (Сілтеме: [9\(c\) тармақ](#))

A25. Қаржылық есептілікке немесе аудитке айтарлықтай әсер еткен оқиғалар немесе операциялар аудитордың назарын қажет ететін салалар болуы мүмкін және оларды маңызды тәуекелдер ретінде анықтауға болады. Мысалы, аудиттің әртүрлі кезеңдерінде аудитор басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен байланысты тараптармен елеулі операциялардың немесе ұйымның әдеттегі шаруашылық қызметінің шеңберінен шығатын немесе өзге де себептер бойынша ерекше болып көрінетін елеулі операциялардың қаржылық есептілігіне әсер ету мәселелерін егжей-тегжейлі талқылауы мүмкін.³⁰ Басшылық аудитордың жалпы стратегиясына айтарлықтай әсер етуі мүмкін осындай операцияларды тануға, бағалауға, ұсынуға немесе ашуға қатысты күрделі немесе көпжақты пайымдауларды қолдануы мүмкін.

A26. Экономикадағы, бухгалтерлік есептегі, реттеудегі, саладағы немесе басшылықтың болжамдарына немесе пайымдауларына әсер еткен басқа да салалардағы елеулі өзгерістер аудитордың аудитке деген жалпы көзқарасына да әсер етуі және аудитордың елеулі назарын талап ететін мәселенің туындауына әкелуі мүмкін.

Ең маңызды сұрақтар (Сілтеме: [10 тармақ](#))

A27. Аудитордың үлкен назарын талап ететін сұрақтар корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен айтарлықтай өзара әрекеттесуге себеп болуы мүмкін. Мұндай мәселелер бойынша корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесудің сипаты мен көлемі көбінесе аудит үшін ең маңызды болып табылатын сұрақтарды көрсетеді. Мысалы, аудитор аудитордың немесе басшылықтың маңызды пікірлерінің тақырыбы болған есеп саясатының маңызды ережелерін қолдану сияқты күрделі және екіұшты мәселелер бойынша корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен неғұрлым егжей-тегжейлі, жиі немесе белсенді өзара әрекеттесуді жүзеге асыра алады.

A28. «Аса маңызды мәселелер» ұғымы ұйымдастыру және жүргізілетін аудит мәтінінде қолданылады. Шын мәнінде, аудитордың аудиттің негізгі мәселелерін анықтауы және олар туралы хабардар етуі аудиттің ерекше мәселелерін анықтауға бағытталған және аудиттің басқа мәселелеріне қатысты олардың маңыздылығы туралы пікір білдіруді қамтиды.

A29. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар хабардар етілген мәселенің салыстырмалы маңыздылығын анықтау үшін және бұл мәселе аудиттің негізгі мәселесі болып табылатындығын анықтау үшін маңызды болуы мүмкін басқа да ерекшеліктер мыналарды қамтиды:

- Мәселенің қаржылық есептілікті жалпы оның болжамды пайдаланушылары түсінуі үшін маңыздылығы, әсіресе оның қаржылық есептілік үшін маңыздылығы;
- Осы мәселеге қатысты тиісті есеп саясатының сипаты немесе басшылық осы саланың басқа ұйымдарымен салыстырғанда тиісті саясатты таңдаған кездегі күрделілік немесе субъективтілік деңгейі;
- Теріс пиғылды әрекеттер немесе егер бар болса, мәселеге байланысты қателер салдарынан түзетілген және жинақталған түзетілмеген бұрмаланулардың сандық немесе сапалық тұрғыдағы сипаты мен маңыздылығы;
- Мәселені зерделеу үшін қажетті аудит шеңберіндегі күш-жігердің сипаты мен деңгейі, оның ішінде:

²⁸ ISA260 (Қайта қаралған), 16(a) тармақ.

²⁹ ISA540 (Қайта қаралған), *Бағалау мәндерінің аудиті және ақпараттың тиісті ашылуы* 16-17 тармақтар.

³⁰ ISA260 (Қайта қаралған), 16(a), 16 (c) және A22 тармақтарын, сондай-ақ 2-қосымша.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН

- Қажет болған жағдайда, мәселені зерделеу немесе осы процедураларды жүргізу нәтижелерін бағалау мақсатында аудиторлық процедураларды жүргізу үшін қажетті арнайы білім немесе дағдылар деңгейі;
- Аудиторлық топқа қатысты бөгде тұлғалар ұсынатын осы мәселе бойынша консультациялардың сипаты;
- Аудиторлық процедураларды қолдану, осындай процедуралардың нәтижелерін бағалау және аудиторлық пікір негізделетін орынды және сенімді дәлелдемелер алу кезіндегі, әсіресе аудитордың пікірлері субъективті болған кезде, күрделілік сипаты мен деңгейі;
- Мәселеге қатысы бар бақылау жүйесінің анықталған кемшіліктерінің маңыздылығы;
- Мәселе аудиттің бірқатар жеке, бірақ өзара байланысты аспектілерімен байланысты болды ма Мысалы, ұзақ мерзімді келісімшарттар түсімді тануға, сот процестеріне немесе басқа да күтпеген жағдайларға байланысты аудитордың айтарлықтай назарын талап етуі мүмкін және басқа бағалау мәндеріне әсер етуі мүмкін.

A30. Аудитордың назарын қажет ететін мәселелердің қайсысы және қайсысы ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатындығын анықтау кәсіби пікірдің мәні болып табылады. Аудиторлық қорытындыда көрсетілуге жататын аудиттің негізгі мәселелерінің саны ұйымның мөлшері мен күрделілігіне, оның бизнесі мен қоршаған ортасының сипатына, сондай-ақ аудиторлық тапсырманы орындау фактілері мен мән-жайларына байланысты болуы мүмкін. Әдетте, аудиттің негізгі сұрақтары ретінде анықталған сұрақтардың саны неғұрлым көп болса, аудиторға бұл сұрақтардың аудиттің негізгі сұрағының анықтамасына қаншалықты сәйкес келетінін қайта қарау қажет болуы мүмкін. Аудиттің негізгі мәселелерінің тым ұзақ тізімдері мұндай мәселелер аудит үшін ең маңызды деген пікірге қайшы келуі мүмкін.

Аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету

Аудиторлық қорытындыдағы «Аудиттің негізгі мәселелері» жеке бөлімі (Сілтеме: [11-тармақ](#))

A31. «Аудиттің негізгі мәселелері» жеке бөлімінің аудитордың пікіріне тікелей жақын орналасуы мұндай ақпараттың маңыздылығын атап көрсетіп, болжамды пайдаланушылар үшін орындалған тапсырма туралы ақпараттың болжамды құндылығын көрсетуі мүмкін.

A32. «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінде жекелеген мәселелерді баяндау тәртібі кәсіби пайымның мәні болып табылады. Мысалы, мұндай ақпарат аудитордың пікіріне сәйкес оның салыстырмалы маңыздылығы тәртібімен көрсетілуі мүмкін немесе қаржылық есептіліктегі мәселелерді ашу тәртібіне сәйкес келуі мүмкін. Тақырыпшаларды қосу туралы [11-тармақтың](#) талабы мәселелерді одан әрі саралауға бағытталған.

A33. Салыстырмалы қаржылық ақпарат ұсынылған жағдайда «Аудиттің түйінді мәселелері» бөлімінің кіріспе тұжырымы аудиттің көрсетілген түйінді мәселелері ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілік аудитіне ғана қатысты екендігіне және осы қаржылық есептілікті қамтитын нақты кезеңге (мысалы, «31 жыл аяқталған» жыл үшін) сілтемені қамтуы мүмкін екендігіне назар аударатындай етіп өзгертіледі (желтоқсан 20x1 жыл).

Аудиттің жекелеген негізгі мәселелерінің сипаттамасы (Сілтеме: [13-тармақ](#))

A34. Аудиттің негізгі мәселесін сипаттаудың барабарлығы кәсіби шешімнің мәні болып табылады. Аудиттің негізгі сұрағының сипаттамасы қысқа және теңдестірілген түсініктеме беруге бағытталған, бұл болжамды пайдаланушыларға сұрақ аудит үшін не үшін маңызды екенін және оның аудит аясында қалай зерттелгенін түсінуге көмектеседі. Жоғары мамандандырылған аудиторлық терминдерді шектеулі қолдану сонымен қатар аудит саласында жеткілікті білімі жоқ болжамды пайдаланушыларға аудитордың аудит барысында белгілі бір мәселелерді ерекше қарастыруының негіздерін түсінуге мүмкіндік береді. Аудитор берген ақпараттың сипаты мен деңгейі тиісті тараптардың жауапкершілігі мәтінінде теңгерімділікті болжайды (яғни аудитор пайдалы ақпаратты қысқа және түсінікті түрде ұсынады және бұл ретте ұйым туралы бастапқы ақпараттың тиісті емес көзі болып табылмайды).

A35. Бастапқы ақпарат - бұл ұйым туралы өзге негіздерде ашық қол жеткізуге орналастырмаған кез келген мәліметтер (мысалы, қаржылық есептіліктің немесе аудиторлық қорытынды күні болған өзге ақпараттың құрамына енгізілмеген немесе басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың басқа ауызша немесе жазбаша хабарламалары шеңберінде аталған, мысалы: қаржылық ақпаратты алдын-ала жариялау немесе инвесторлардың брифингтері). Мұндай ақпарат үшін жауапкершілік ұйымның басшылығына және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жүктеледі.

A36. Аудитор үшін ұйым туралы бастапқы ақпаратты дұрыс ашпайтын аудиттің негізгі мәселесін сипаттамау үшін мүмкіндіктерді іздеу орынды болып көрінеді. Аудиттің негізгі сұрағының сипаттамасы, әдетте, ұйым туралы бастапқы ақпарат емес, өйткені бұл сұрақ аудит мәтінінде келтірілген. Алайда, аудитор бұл мәселенің аудит үшін ең маңыздыларының бірі ретінде қарастырылғанын, сондықтан аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталғанын, сондай-ақ мұндай ақпаратты ашуға заңмен немесе заңмен тыйым салынбаған жағдайда аудит аясында қалай шешілгенін түсіндіру үшін қосымша ақпаратты қосуды қажет деп санауы мүмкін. Егер аудитор осындай ақпаратты қажетті деп анықтаса, ол басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудитордың аудиторлық қорытындыда бастапқы ақпаратты ұсынуының орнына қосымша ақпаратты ашуды ұсына алады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

- A37. Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық немесе тұлғалар қаржылық есептілікте немесе жылдық есептің өзге бөлімінде мәселе аудиторлық қорытындыға енгізілуіне байланысты аудиттің негізгі мәселесіне қатысты жаңа немесе кеңейтілген ақпаратты ашу туралы шешім қабылдай алады. Мұндай жаңа немесе кеңейтілген ақпарат, мысалы, егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында рұқсат етілген баламалар көзделсе, бағалау мәндерінде пайдаланылған негізгі жорамалдардың сезімталдығы туралы немесе ұйымның белгілі бір практиканы немесе бухгалтерлік есеп саясатын негіздеуі туралы неғұрлым егжей-тегжейлі ақпарат беру үшін ашылуы мүмкін.
- A38. ISA 720 (Қайта қаралған) «жылдық есеп» терминін айқындайды және басшылық есебі, басшылық түсініктемелері, операциялық және қаржылық талдау немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың ұқсас есептері (мысалы, Директорлар есебі), төрағаның өтініші, корпоративтік басқару туралы өтініш немесе ішкі аудит жүйесі туралы есептер сияқты құжаттардың тәуекелдерді бақылау немесе бағалау жылдық есептің құрамына кіруі мүмкін.³¹ ISA 720 (Қайта қаралған) жылдық есептегі басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттерін белгілейді. Аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірі басқа ақпаратты қамтымаса да, аудитор бұл ақпаратты, сондай-ақ ұйымның ашық қол жетімді басқа хабарламаларын немесе аудиттің негізгі мәселесінің сипаттамасын жасау кезінде басқа сенімді дереккөздерді ескеруі мүмкін.
- A39. Аудит барысында дайындалған аудиторлық құжаттама аудиттің негізгі мәселесінің сипаттамасын жасау кезінде аудитор үшін де пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар үшін жазбаша хабарламалар немесе аудитор құжаттаған ауызша хабарламалар және басқа аудиторлық құжаттар аудитордың ақпаратты аудиторлық қорытындыға енгізуіне негіз болып табылады. Бұл ISA 230 сәйкес аудиторлық құжаттама аудит барысында туындаған маңызды мәселелерді, олар бойынша тұжырымдарды және осы тұжырымдарда қолданылатын маңызды кәсіби пайымдауларды ресімдеуге арналған және жүргізілген аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін, олардың нәтижелері мен алынған аудиторлық дәлелдерді көрсетуге қызмет етеді. Мұндай құжаттама аудиторға мәселенің маңыздылығын түсіндіретін аудиттің негізгі мәселелерін сипаттауға, сондай-ақ 18-тармақтың талабын орындауға көмектеседі.

Қаржылық есептілікте мәселені ашуға сілтеме (13-тармақты қара)

- A40. 13(a) - (b) тармақтары аудитордың мәселені аудит шеңберіндегі ең маңыздының бірі деп санағанын және аудит барысында мәселенің қалай зерттелгенін түсіндіру үшін аудиттің әрбір түйінді мәселесін сипаттауды талап етеді. Демек, аудиттің негізгі мәселелерін сипаттау қаржылық есептілікте ашылған нәрсені қайталау ғана емес. Алайда, кез-келген тиісті ақпаратқа сілтеме болжамды пайдаланушыларға басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау кезінде мәселені қалай шешкенін жақсы түсінуге мүмкіндік береді.
- A41. Тиісті ашылған ақпаратқа сілтемеден басқа, аудитор осы ақпараттың негізгі аспектілеріне назар аудара алады. Ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікке белгілі бір мәселенің қалай әсер ететіндігі туралы нұсқаулықтың нақты аспектілерді немесе факторларды ашу дәрежесі аудиторға мәселенің аудит аясында қалай зерттелгенінің нақты аспектілерін дәл анықтауға көмектеседі, осылайша болжамды пайдаланушылар бұл сұрақтың нәтижесінен негізгі аудит мәселесі екенін түсінеді. Мысалы:
- Егер ұйым бағалау мәндері туралы ақпаратты толық ашуды қамтыса, аудитор негізгі жорамалдар туралы, ықтимал нәтижелердің ауқымы туралы және бағалаудың белгісіздігінің негізгі көздеріне немесе маңызды бағалау мәндеріне қатысты ашылған өзге де сапалық және сандық ақпарат туралы ақпаратты ашуға, сұрақ нәтижесінен аудит үшін неғұрлым маңызды болып табылатындығын және оның аудит барысында қалай зерделенгенін түсіндіру шеңберінде назар аудара алады;
 - Егер аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздік жоқ деген қорытындыға келсе, ол ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес аудитордың орындаған жұмысы нәтижесінде жасалған осы қорытындыға қатысты бір немесе бірнеше мәселелер аудиттің негізгі мәселелері болып табылатынын айқындай алады. Мұндай жағдайларда аудитордың аудиттің осы түйінді мәселелерін аудиторлық қорытындыда сипаттауы елеулі операциялық залалдар, қолда бар қарыз алу мүмкіндіктері және борышты қайта қаржыландыру мүмкіндігі немесе кредиттік шарттарды сақтамау және тиісті жеңілдететін мән- жайлар сияқты қаржылық есептілікте ашылған көрсетілген оқиғалардың немесе шарттардың аспектілерін қамтуы мүмкін.³²

Нәтижесінен аудитор бұл сұрақты аудит үшін ең маңыздыларының бірі деп санады (13(a) тармағын қара)

- A42. Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселесінің сипаттамасы мәселенің нәтижесінен аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталғанын түсіндіруге арналған. Демек, аудиттің негізгі мәселелерін анықтауға қатысты A12 - A29 тармақтарында баяндалған 9-10 тармақтардың талаптары мен қолдану жөніндегі нұсқаулықтың материалдары аудиторлық қорытындыда осындай мәселелердің қалай баяндалуы тиіс екенін қарау кезінде аудитор үшін де пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, аудиторды белгілі бір мәселе аудитордың үлкен назарын талап ететін және аудит үшін ең маңызды болды деген тұжырымға әкелген факторларды түсіндіру, мүмкін, болжалды пайдаланушылар үшін қызығушылық тудырады.

³¹ ISA 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері, 12(a) және A1 - A3 тармақтар

³² ISA570 (Қайта қаралған), A3 тармағы.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН

- A43. Аудиттің негізгі мәселесінің сипаттамасына нақты не енгізу керектігін айқындау кезінде аудитор болжамды пайдаланушылар үшін ақпараттың орындылығын ескеруі тиіс. Бұған сипаттама аудитті және аудитордың пікірін жақсы түсінуге мүмкіндік бере ме деген мәселені жатқызуға болады.
- A44. Сұрақ пен ұйымның белгілі бір жағдайлары арасында тікелей байланыс орнату сонымен қатар мұндай сипаттамалардың тым стандартталған және пайдалы болмау мүмкіндігін азайтуға көмектеседі. Мысалы, кейбір мәселелер саланың жағдайына немесе қаржылық есеп берудің күрделілігіне байланысты белгілі бір саланың бірқатар ұйымдарының аудитінің негізгі мәселелері ретінде анықталуы мүмкін. Аудитордың мәселені ең маңызды мәселелердің бірі деп санауының себебін сипаттағанда, аудитор сипаттаманы болжамды пайдаланушылар үшін тиімдірек ету үшін ұйымға тән аспектілерді (мысалы, ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікті жасау кезінде шығарылған тиісті пайымдауларға әсер еткен жағдайлар) көрсетуді орынды деп санауы мүмкін. Бұл бірнеше кезең ішінде қайталанатын аудиттің негізгі мәселесін сипаттау үшін де маңызды болуы мүмкін.
- A45. Сипаттамада сонымен қатар аудитордың аудит жағдайларын ескере отырып, мәселені ең маңыздыларының бірі ретінде анықтағанына әкелетін негізгі ерекшеліктерге сілтеме болуы мүмкін, мысалы:
- Аудитордың аудиторлық дәлелдерді алу мүмкіндігіне әсер еткен экономикалық жағдайлар, мысалы, белгілі бір қаржы құралдарына арналған белсенді емес нарықтар;
 - Жаңа немесе әзірленіп жатқан есеп саясаты, мысалы аудиторлық топ фирманың өз сарапшыларымен кеңескен ұйымға немесе салаға қатысты мәселелер;
 - Қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер еткен ұйым стратегиясына немесе бизнес моделіне өзгерістер.

Аудит аясында сұрақ қалай зерттелді (13(b) тармағын кара)

- A46. Аудиттің негізгі мәселесі аудит шеңберінде қалай зерттелгенін сипаттау кезінде аудиторлық қорытындыда қамтамасыз етілетін егжей-тегжейлі деңгей кәсіби пайымның мәні болып табылады. 13(b) - тармаққа сәйкес аудитор сипаттамаға енгізе алады:

- Сұраққа неғұрлым қолданылатын немесе елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне сәйкес келетін ол жүргізген жауап беру процедураларының немесе ол пайдаланған тәсілдің аспектілері;
- Орындалған процедуралардың қысқаша шолуы;
- Аудитор жүргізген процедуралардың нәтижесін көрсету, немесе
- Осы мәселе бойынша негізгі бақылаулар

не осы элементтердің кез-келген комбинациясы.

Аудиттің заңдары, нормативтік актілері немесе ұлттық стандарттары аудиттің негізгі мәселесін сипаттаудың белгілі бір нысанын немесе мазмұнын белгілей алады немесе осындай элементтердің біреуін немесе бірнешеуін қосуды көздеуі мүмкін.

- A47. Болжамды пайдаланушылар аудиттің негізгі мәселесінің жалпы қаржылық есептілік аудиті мәтініндегі маңыздылығын, сондай-ақ аудиттің негізгі мәселелері мен аудиторлық қорытындының басқа элементтері, оның ішінде аудитордың пікірі арасындағы байланысты түсіну үшін аудиттің негізгі мәселесін сипаттау үшін пайдаланылатын тұжырымдамада ерекше сақтық қажет болуы мүмкін:

- Қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру кезінде аудитор бұл мәселені тиісті түрде қарамады деп пайымдауға негіз болған жоқ;
- Жалпы немесе стандартты тіркестерден аулақ болуға мүмкіндік бере отырып, мәселені ұйымның нақты жағдайларымен тікелей байланыстыруды қамтамасыз етті;
- Егер бар болса, қаржылық есептілікте ашылатын тиісті ақпараттың құрамында мәселенің қалай баяндалғанын ескердім;
- Қаржылық есептіліктің жеке элементтері бойынша жеке пікір білдіруді көздемеген және көздемеген.

- A48. Аудитор жүргізген жауап процедураларының аспектілерін немесе оның мәселеге қолданған тәсілін сипаттау, әсіресе егер аудитке көзқарас ұйымның фактілері мен жағдайларына сәйкес айтарлықтай бейімделуді қажет етсе, болжамды пайдаланушыларға аудитордың ерекше жағдайларды және елеулі бұрмалану қаупіне жауап беру үшін қажетті маңызды пікірлерін түсінуге көмектеседі. Сонымен қатар, белгілі бір кезеңдегі аудитке көзқарас ұйымның нақты жағдайымен, экономикалық жағдайымен немесе саладағы өзгерістермен анықталуы мүмкін. Көрсетілген мәселе бойынша корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылдың сипаты мен көлеміне сілтеме аудитор үшін пайдалы болуы мүмкін.

- A49. Мысалы, күрделі қаржы құралдарын бағалау сияқты бағалаудың белгісіздігінің жоғары деңгейі ретінде анықталған бағалау мәніне аудитордың көзқарасын сипаттау кезінде аудитор өзінің аудитор сарапшысын пайдаланғанын немесе тартқанын көрсетуді орынды деп санауы мүмкін. Сарапшы аудиторды тартуға жасалған мұндай сілтеме

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТІҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

қаржылық есептілік туралы пікір білдіргені үшін аудитордың жауапкершілігін төмендетпейді, сондықтан ISA 620 14-15 - тармақтарына қайшы келмейді.³³

A50. Аудитор жүргізген процедураларды сипаттау кезінде, әсіресе пайымдауларды қолдануды талап ететін аудиттің күрделі салаларында қиындықтар туындауы мүмкін. Атап айтқанда, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне жауап ретінде жүргізілген процедуралардың сипаты мен көлемі туралы және аудитордың пайдаланған маңызды пайымдаулары туралы барабар ақпаратты қамтамасыз ететін жүргізілген процедуралардың қысқаша нысанындағы жалпылама баяндау қиындық тудыруы мүмкін. Дегенмен, аудитор аудит аясында мәселенің қалай зерттелгені туралы хабарлау үшін кейбір процедураларды сипаттауды қажет деп санауы мүмкін. Мұндай сипаттама негізінен жалпы сипатта болуы мүмкін, бірақ процедуралардың егжей-тегжейлі көрсетілуін қамтымайды.

A51. A46-тармақта көрсетілгендей, аудитор аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселесін сипаттауда өзі жүргізген жауап процедураларының нәтижесіне нұсқау бере алады. Алайда, бұл жағдайда сипаттамада аудиттің жеке негізгі мәселесі бойынша ерекше пікір бар немесе аудитордың қаржылық есептілік туралы пікіріне қандай да бір түрде күмән келтіретін әсер қалдырмауға тырысу керек.

Аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалған мәселе туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарланбаған мән-жайлар (14-тармақты қара)

A52. Заңда немесе нормативтік актіде басшылықтың немесе аудитордың аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталған нақты мәселені жария етуіне тыйым салынуы мүмкін. Мысалы, заңда немесе нормативтік актіде, атап айтқанда, тиісті уәкілетті органның жасалған немесе болжамды құқыққа қарсы іс-әрекетке (мысалы, ақшаны жылытатуға байланысты немесе болжамды мәселелер) тергеп-тексеру жүргізуіне кедергі келтіруі мүмкін ақпаратты ашық қолжетімділікте орналастыруға тыйым салынуы мүмкін.

A53. 14(b) тармақта көрсетілгендей, аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалған мәселе туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарлана алмайтын жағдайлар өте сирек кездеседі. Бұл болжамды пайдаланушылар үшін аудиттің ашықтығының жоғары деңгейін қамтамасыз ету қоғам мүдделерінің игілігіне бағытталған деп есептелетіндігімен түсіндіріледі. Демек, аудиттің негізгі мәселесі туралы ақпаратты хабарламау туралы шешім ұйым үшін мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарламасының әлеуметтік маңызды пайдасынан асып кеткен жағдайда ғана заңды болады.

A54. Аудиттің негізгі мәселесі туралы хабарлар етпеу туралы шешім осы мәселеге байланысты фактілер мен жағдайларды ескере отырып қабылданады. Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл аудиторға сұрақ туралы хабарлау нәтижесінде туындауы мүмкін жағымсыз салдардың маңыздылығы туралы басшылықтың пікірін түсінуге көмектеседі. Атап айтқанда, басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл аудиторға сұрақ туралы ақпарат беру туралы шешім қабылдаған кезде шешім қабылдауға көмектеседі, өйткені бұл:

- Аудиторға мәселені ұйым неге жария етпегенін түсінуге көмектеседі (мысалы, егер заңға, нормативтік актіге немесе қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамаларына сәйкес мәселені кейінге қалдыруға немесе ашуға рұқсат етілсе) және егер мүмкін болса, басшылықтың оны ашудың теріс салдары туралы көзқарасын біліңіз. Басшылық теріс салдарларды қарастыру үшін маңызды болуы мүмкін заңның немесе нормативтік актінің немесе басқа да беделді көздердің кейбір аспектілеріне назар аударуы мүмкін (мысалы, мұндай аспектілер коммерциялық келіссөздерге немесе ұйымның бәсекеге қабілеттілігіне зиян келтіруі мүмкін). Алайда басшылықтың теріс салдарлар туралы көзқарасының өзі аудиторды 14(b) тармаққа сәйкес мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарламасынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асып түседі деп жеткілікті түрде негізді түрде болжауға болатынын анықтау қажеттілігінен босатпайды.;
- Осы мәселе бойынша реттеуші, құқық қорғау немесе қадағалау органдарымен қандай да бір ақпараттық өзара іс-қимыл орын алғанын, атап айтқанда, осындай талқылаулардың нәтижесінде басшылықтың мәселе туралы ақпаратты неге жария ашу тиісті болып табымайтыны туралы бекітуі расталатынын көрсетеді;
- Аудиторға тиісті жағдайларда басшылыққа және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға мәселе туралы тиісті ақпаратты жария түрде ашуға мүмкіндік береді. Атап айтқанда, егер басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың алаңдаушылығы мәселеге қатысты белгілі бір аспектілермен шектелсе, бұл мүмкін, нәтижесінде мәселе туралы кейбір ақпарат құпия болмауы мүмкін және оны хабарлауға болады.

Аудитор сонымен қатар басшылықтан мәселені көпшілік алдында жария ету нәтижесінде орынсыз екендігі туралы жазбаша мәлімдеме алу қажет деп санайды, соның ішінде басшылықтың осындай ақпарат нәтижесінде туындауы мүмкін жағымсыз салдардың маңыздылығы туралы пікірі.

A55. Сондай-ақ, аудиторға тиісті этикалық талаптар мәтінінде аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталған сұрақ туралы хабарлаудың салдарын қарастыру қажет болуы мүмкін. Бұдан басқа, заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудитордан мәселе туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарланғанына қарамастан, осындай мәселеге қатысты тиісті реттеуші, құқық қорғау немесе қадағалау органдарымен ақпараттық өзара іс-қимылды

³³ ISA 620, *Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

жүзеге асыру талап етілуі мүмкін. Мұндай ақпараттық өзара іс-қимыл аудитордың мәселе туралы хабарлау нәтижесінде туындауы мүмкін теріс салдарларды қарастыруы үшін де пайдалы болуы мүмкін.

A56. Мәселе туралы хабардар етпеу туралы шешімге қатысты аудитор қарайтын аспектілер күрделі сипатта болады және елеулі аудиторлық пайымдауларды қолдануды талап етеді. Сондықтан аудитор адвокаттың қызметіне жүгінуді орынды деп санауы мүмкін.

Өзге де жағдайларда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінің нысаны мен мазмұны (16-тармақты қара)

A57. 16-тармақтың талабы мән-жайлардың үш түріне қолданылады:

- Аудитор 10-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселелері жоқ екенін анықтайды (A59-тармақты қара);
- Аудитор 14-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселесі туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарланбайтынын және аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындауға болатын өзге де мәселелер жоқ екенін айқындайды;
- Аудиттің негізгі мәселелері ретінде 15-тармаққа сәйкес олар туралы ақпарат хабарланған мәселелер ғана айқындалған.

A58. Төменде, егер аудитор хабарлау қажет аудиттің негізгі мәселелері жоқ екенін анықтаған жағдайда, аудиторлық қорытындыдағы тұжырымның мысалы келтіріледі:

Аудиттің негізгі мәселелері

Біз [*Пікір білдіру үшін негіз (теріс пікір)* бөлімінде немесе *Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік* бөлімінде баяндалған мәселені қоспағанда] біздің қорытындымызда хабарлануы қажет аудиттің [өзге де] негізгі мәселелері жоқ екенін анықтадық.

A59. Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау аудитордың айтарлықтай назарын қажет ететін мәселелердің салыстырмалы маңыздылығы туралы шешім қабылдауды қамтиды. Демек, бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиторлық қорытындыда ашу үшін корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген сұрақтардың ішінен аудиттің кемінде бір негізгі сұрағын айқындамаған жағдайлар сирек кездесуі мүмкін. Алайда, кейбір ерекше жағдайларда (мысалы, егер бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым қызметін өте шектеулі көлемде жүзеге асырса) аудитор 10-тармаққа сәйкес аудиттің негізгі мәселелері жоқ екенін анықтай алады, өйткені оған елеулі назар аударуды талап ететін мәселелер жоқ.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (17-тармақты қара)

A60. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылды уақтылы жүзеге асыруды талап етеді.³⁴ Аудиттің негізгі мәселелері бойынша ақпараттық өзара іс-қимылдың уақтылығы тапсырманың орындалу мән-жайларына байланысты болады. Алайда, аудитор аудиттің жоспарланған көлемін және оны жүргізу мерзімдерін талқылау кезінде аудиттің негізгі мәселелеріне деген көзқарасы туралы алдын-ала хабардар ете алады және оның назарын аударған мәселелер туралы ақпарат беру аясында қосымша мәселелерді талқылай алады. Бұл қаржылық есептілікті шығаруға дайындау кезеңінде аудиттің негізгі мәселелері туралы тиімді екіжақты диалогты ұйымдастырудағы практикалық сипаттағы қиындықтарды ішінара жоюға көмектеседі.

A61. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл оларға аудитор аудиторлық қорытындыда хабарлауға ниеттенген аудиттің негізгі мәселелері туралы мәліметтерді алуға мүмкіндік береді және қажет болған жағдайда оларға қосымша түсіндірмелер алуға мүмкіндік береді. Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға осындай талқылауға жәрдемдесу үшін аудиторлық қорытындының жобасын ұсынған дұрыс деп есептеуі мүмкін. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл қаржылық есептілікті жасау процесін бақылауды жүзеге асырудағы олардың маңызды рөлін тануды көздейді және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудиттің негізгі мәселелеріне қатысты аудитордың қандай негізде шешім қабылдағанын және бұл мәселелер аудиторлық қорытындыда қалай баяндалатынын түсінуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, бұл корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жаңа немесе кеңейтілген ақпаратты ашу осы мәселелер туралы ақпарат аудиторлық қорытындыда хабарланатын контексте пайдалы бола ма, жоқ па, соны қарастыруға мүмкіндік береді.

A62. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл 17(а) тармағының талаптарына сәйкес аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалған мәселе туралы аудиторлық қорытындыда хабарланбаған өте сирек жағдайларға қатысты да жүзеге асырылады (14 және A54-тармақтарды қара).

A63. Аудитор аудиторлық қорытындыда хабарлау қажет аудиттің түйінді мәселелерінің болмауын айқындаған жағдайларда, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл туралы 17(b) - тармақтың талабы аудиторға аудит жүргізу туралы және туындауы мүмкін маңызды мәселелер туралы хабардар болған өзге тұлғалармен (егер мұндай тағайындалған болса, тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаны қоса алғанда) қосымша талқылау жүргізу мүмкіндігін бере алады. Бұл талқылаулар аудитордың аудиттің негізгі мәселелерінің болмауы туралы шешімді қайта қарауына әкелуі мүмкін.

³⁴ ISA 260 (Қайта қаралған), 21-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

Құжаттама (18-тармақты қара)

A64. 230 ISA 8-тармағы аудитордан аудиторлық құжаттаманы дайындауды талап етеді, ол осы аудитке бұрын қатыспаған тәжірибелі аудитордың, оның ішінде маңызды кәсіби пайымдауларды түсінуі үшін жеткілікті болып табылады. Аудиттің негізгі мәселелері тұрғысынан бұл кәсіби пайымдауларға корпоративті басқаруға жауапты тұлғаларға қойылған сұрақтардың ішінен аудитордың көп назарын қажет ететін мәселелерді анықтау, сонымен қатар осы сұрақтардың әрқайсысы аудиттің негізгі мәселесі болып табылатындығын анықтау кіреді. Аудитордың мұндай пайымдаулары, ең алдымен, аудитордың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылы жөніндегі құжаттамамен және әрбір жеке мәселе бойынша аудиторлық құжаттамамен (A39- тармақты қара), сондай-ақ аудит барысында туындайтын маңызды мәселелер бойынша кейбір өзге аудиторлық құжаттамамен (мысалы, қорытынды меморандуммен) расталатын болады. Алайда, осы ISA аудитордың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген басқа мәселелердің оның елеулі назарын талап ететін мәселелер болып табылмау себебін құжат жүзінде рәсімдеуін талап етпейді.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 705 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ ҚАМТЫЛҒАН АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДАҒЫ ӨЗГЕРТІЛГЕН ПІКІР

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Өзгертілген пікір түрлері	2
Күшіне ену күні	3
Мақсаттары	4
Анықтамалар	5
Талаптар	
Аудитордың өзгертілген пікірін білдіруді талап ететін мән-жайлар	6
Аудитордың өзгертілген пікірінің түрін анықтау	7-15
Аудитордың пікірі өзгертілген жағдайда аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұны	16-29
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл	30
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Өзгертілген пікірдің түрлері	A1
Аудитордың өзгертілген пікірін білдіруді талап ететін мән-жайлар	A2-A12
Аудитордың өзгертілген пікірінің түрін анықтау	A13-A16
Аудитордың пікірі өзгертілген жағдайда аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұны	A17-A26
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау	A27
Қосымша: Өзгертілген пікірі бар аудиторлық қорытындылардың мысалдары	A30-A54

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 705 *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір* (Қайта қаралған) ISA200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қаралуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы ISA 700 (Қайта қаралған)¹ халықаралық аудит стандарты сәйкес пікір қалыптастыру кезінде аудитор қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікір білдіру қажеттігі туралы қорытындыға келген жағдайларда тиісті қорытынды шығару жөніндегі аудитордың міндеттерін белгілейді. Осы ISA аудитордың өзгертілген пікірді білдіруі аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұнына қалай әсер ететіні туралы мәселе де қаралады. ISA барлық жағдайларда ISA 700 (Қайта қаралған) қамтылған аудиторлық қорытындыларды жасауға қойылатын талаптар қолданылады, бұл ретте олар осы стандарттың талаптарын негізге ала отырып тікелей қаралатын немесе түзетілетін жағдайларды қоспағанда, көрсетілген талаптар қайталанбайды.

Өзгертілген пікір түрлері

2. ISA өзгертілген пікірдің үш түрін айқындайды, атап айтқанда: ескертпесі бар пікір, теріс пікір және пікір білдіруден бас тарту. Өзгертілген пікірдің қай түрі дұрыс екендігі туралы шешім:
 - (a) Өзгертілген пікір білдіруге негіз болған мәселенің сипатынан, яғни қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар бар ма немесе жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін болмаған жағдайда, осындай елеулі бұрмаланулардың болу ықтималдығы бар ма;
 - (b) Қаржылық есептілікке әсер етудің жан-жақты сипатына, оның ішінде ықтимал осындай мәселеге қатысты аудитордың пайымдаулары (Сілтеме: A1-тармақ).

Күшіне енген күні

3. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

4. Аудитордың мақсаты қаржылық есептілік туралы тиісті түрде өзгертілген пікірді нақты білдіру болып табылады, егер:
 - (a) Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылықтар бар деген қорытындыға келеді, немесе
 - (b) Аудитор тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ деген қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмайды.

Анықтамалар

5. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Жан-жақты - термин қаржылық есептілікке бұрмалаушылықтармен көрсетілетін әсерді немесе егер жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігі салдарынан анықталмай қалатын бұрмалаушылықтардың қаржылық есептілікке ықтимал әсерін сипаттау үшін бұрмалануларға қатысты пайдаланылады. Қаржылық есептілікке әсер ету, аудитордың пікірінше, ол жан-жақты болып саналады:
 - (i) Жекелеген элементтермен, шоттармен немесе қаржылық есептілік баптарымен шектелмейді;
 - (ii) Егер ықпал жекелеген элементтермен шектелсе, қаржылық есептіліктің елеулі бөлігін қозғайды немесе қозғауы мүмкін;
 - (iii) Ақпаратты ашу жоспарында оны пайдаланушылардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін бірінші дәрежелі мәнге ие;
 - (b) Өзгертілген пікір - ескертпесі бар пікір, теріс пікір немесе қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тарту.

Талаптар

Аудитордың өзгертілген пікірін білдіруді талап ететін мән-жайлар

6. Аудитор аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікірді мынадай жағдайларда білдіруі тиіс:
 - (a) Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылықтар бар деген қорытындыға келеді (Сілтеме: A2 - A7 тармақтар), немесе
 - (b) Аудитор тұтастай қаралатын қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ деген қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмайды (Сілтеме: A8 - A12 тармақтар).

¹ ISA700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*

Аудитордың өзгертілген пікірінің түрін анықтау

Ескертпемен пікір

7. Аудитор пікірін ескертумен жағдайда:
- (a) Аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алғаннан кейін, бұрмалаулар жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік үшін маңызды, бірақ жан-жақты емес деген қорытындыға келеді немесе
 - (b) Аудитор өз пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмайды, бірақ жарияланбаған бұрмалаулардың қаржылық есептілігіне ықтимал әсері, егер бар болса, елеулі, бірақ жан-жақты болмауы мүмкін деген қорытындыға келеді.

Теріс пікір

8. Аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алып, бұрмалаулар жеке немесе жиынтығында қаржылық есептілік үшін елеулі және жан-жақты болып табылады деген қорытындыға келген жағдайларда теріс пікір білдіруі тиіс.

Пікір білдіруден бас тарту

9. Аудитор өз пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмаған жағдайда өз пікірін білдіруден бас тартады және егер бар болса, анықталмаған бұрмалаулардың қаржылық есептілігіне ықтимал әсері бір мезгілде елеулі және жан-жақты болуы мүмкін деген қорытындыға келеді.
10. Аудитор көптеген белгісіздік факторларының болуына байланысты өте сирек жағдайларда пікір білдіруден бас тартады, ол әрбір белгісіздік факторына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерге қарамастан, белгісіздік факторларының бір-біріне ықтимал әсер етуі және олардың қаржылық есептілікке ықтимал жиынтық әсері салдарынан қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру мүмкін емес деген қорытындыға келеді.

Аудитор тапсырма қабылдағаннан кейін басшылық енгізген шектеулердің нәтижесінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін болмауының салдары

11. Егер тапсырманы қабылдағаннан кейін аудиторға аудитордың пікірі бойынша пікір білдіру қажеттілігіне немесе қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуға әкелетін аудит көлеміне шектеу енгізгені белгілі болса, аудитор басшылықтан осындай шектеуді алып тастау туралы өтініш жасауы тиіс.
12. Егер басшылық осы стандарттың 11-тармақтыда аталған шектеуді алып тастаудан бас тартса, аудитор корпоративтік басқаруға жауапты барлық тұлғалар ұйымды² басқаруға қатысатын жағдайларды қоспағанда, бұл туралы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауы және жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін баламалы процедураларды орындау мүмкіндігінің бар-жоғын айқындауы тиіс.
13. Егер аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, ол оның салдарын келесідей анықтауы керек:
- (a) Егер аудитор жарияланбаған бұрмалаулардың қаржылық есептілігіне ықтимал әсер етуі, егер олар бар болса, елеулі, бірақ жан-жақты болмауы мүмкін деген қорытындыға келсе, аудитор пікірін ескертумен білдіруі керек, немесе
 - (b) Егер аудитор жарияланбаған бұрмаланулардың қаржылық есептілігіне ықтимал әсер етуі, егер олар бар болса, елеулі және жан-жақты болуы мүмкін, сондықтан ескертпемен пікір білдіру жағдайдың ауырлығы туралы хабардар ету үшін жеткіліксіз болады деген қорытындыға келсе, онда аудитор:
 - (i) Егер қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес орынды және мүмкін болса, аудит жүргізуден бас тарту (Сілтеме: А13-тармақ);
 - (ii) Егер аудиторлық қорытынды берілгенге дейін аудиттен бас тарту мүмкін болмаса немесе іс жүзінде мүмкін болмаса, онда қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тарту (А14-тармақ).
14. Егер аудитор 13(b)(i) тармақта көзделгендей аудит жүргізуден бас тартса, ол ұйымның корпоративтік басқаруына жауапты тұлғаларды аудит барысында анықталған, өзгертілген пікір білдіруге әкеп соғуы мүмкін бұрмалауларға байланысты мән-жайлар туралы алдын ала хабардар етуі тиіс (Сілтеме: А15-тармақ).

Теріс пікір білдіруге немесе пікір білдіруден бас тартуға байланысты басқа да мәселелер

15. Аудитор қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруді немесе жалпы пікір білдіруден бас тартуды қажет деп санама, аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік құрамындағы жеке есеп туралы немесе қаржылық есептіліктің бір немесе бірнеше жекелеген элементтері, баптар топтары немесе баптары туралы қаржылық есептілікті дайындаудың сол тұжырымдамасына сәйкес өзгертілмеген пікірді де қамтымауы тиіс. Мұндай

² ISA260 (Қайта қаралған), *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл* 13-тармақ.

өзгертілмеген пікірді дәл сол қорытындыға³ енгізу осы жағдайларда аудитордың теріс пікіріне немесе тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуға қайшы келеді (Сілтеме: А16-тармақ).

Аудитордың пікірі өзгертілген жағдайда аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұны

Аудитордың пікірі

16. Аудитор өзгертілген пікірін білдірген кезде, ол өзінің пікірін баяндайтын бөлім үшін мән - жайларға байланысты «Ескертпесі бар пікір», «Теріс пікір» немесе «Пікір білдіруден бас тарту» тақырыбын пайдалануы тиіс (Сілтеме: А17-А19 тармақтар).

Ескертпемен пікір

17. Аудитор қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан пікірін ескертпемен білдірген кезде, ол «Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде сипатталған мәселенің немесе сұрақтардың ықпалын қоспағанда, оның пікірі бойынша:

- (a) (есептілікті дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес жасаған жағдайда) қоса беріліп отырған қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес [...] (немесе шынайы және анық түсінік береді) барлық елеулі қатынастарда дұрыс көрсетеді немесе
- (b) (сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес есептілік жасалған жағдайда) қоса беріліп отырған қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық елеулі қатынастарда дайындалды.

Өзгерту жеткілікті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігінен туындаған кезде аудитор өзгертілген пікірді білдіру үшін мынадай тиісті тұжырымды пайдалануға тиіс: «мән-жайлардың (мән-жайлардың) ықтимал әсерін қоспағанда...» (А20 тармағын қараңыз).

Теріс пікір

18. Аудитор теріс пікір білдірген кезде, ол өзінің пікірі бойынша «Теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде көрсетілген мән-жайлардың немесе мән-жайлардың маңыздылығына байланысты екенін көрсетуі тиіс:

- (a) (есептілікті дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес жасаған жағдайда) қоса беріліп отырған қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес [...] (немесе береді шынайы және шынайы ұсыну туралы) дұрыс көрсетпейді немесе
- (b) (сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес есептілік жасалған жағдайда) қоса беріліп отырған қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық елеулі қатынастарда дайындалмаған.

Пікір білдіруден бас тарту

19. Аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан пікір білдіруден бас тартқан кезде, ол:

- (a) Қоса беріліп отырған қаржылық есептілік туралы пікір білдірмейтінін көрсету;
- (b) «Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме» бөлімінде көрсетілген мән-жайлардың немесе мән-жайлардың маңыздылығы салдарынан аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмағаны көрсетілсін;
- (c) ISA 700 (Қайта қаралған) 24 (b) тармағына сәйкес талап етілетін, аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізу үшін тартылғаны туралы мәлімдей отырып, қаржылық есептілік аудиті жүргізілгенін көрсететін тұжырымды өзгерту.

Пікір білдіру негізі

20. Аудитор қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікір білдірген кезде, ол ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қосылуы қажет белгілі бір элементтерге қосымша болуы керек (А21-тармақты қараңыз):

- (a) ISA 700 (Қайта қаралған) 28-тармақты сәйкес талап етілетін «Пікір білдіруге арналған негіз» тақырыбын мән-жайларға және шарттарға байланысты «Пікір білдіруге арналған негіз», «Теріс пікір білдіруге арналған негіз» немесе «Пікір білдіруден бас тартуға негіз» деп өзгерту
- (b) Осы бөлімге өзгертілген пікір білдіруге негіз болған мән-жайлардың сипаттамасын енгізу.

21. Қаржылық есептіліктегі жекелеген көрсеткіштерге байланысты (қаржылық есептілікке ескертпелердегі сандық ақпаратты ашуды қоса алғанда) қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы болған кезде аудитор «Пікір білдіру үшін негіздеме» бөліміне бұрмалаудың қаржылық әсерін, егер бұл мүмкін болса, сипаттауды және сандық бағалауды енгізеді. Егер қаржылық әсерді сандық бағалауды орындау мүмкін болмаса, аудитор мұны осы бөлімде көрсетуі керек (Сілтеме: А22 тармақ).

³ ISA 805 (Қайта қаралған): *Арнайы ойлар – жеке қаржылық есептердің және қаржылық есептің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті*, аудитор қаржылық есептіліктің бір немесе одан да көп жекелеген элементтеріне, баптарының топтарына немесе баптарына қатысты жеке пікір білдіру үшін тартылатын мән-жайларды регламенттейді.

22. Мәтіндік ақпаратты ашумен байланысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы болған кезде аудитор «пікір білдіру үшін негіздеме» бөліміне ашылған ақпараттың қалай бұрмаланғаны туралы түсіндірмені енгізуі тиіс.
23. Егер қажетті ақпаратты ашпаумен байланысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы болса, аудитор:
- (a) Мұндай ашылмауды корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау;
 - (b) «Пікір білдіру үшін негіздеме» бөлімінде жоқ ақпараттың сипатын көрсету;
 - (c) Егер бұған заңдарда немесе нормативтік актілерде тыйым салынбаған болса, ашылмаған ақпаратты қосу, егер бұл мүмкін болса және аудитор ашылмаған ақпаратқа қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алған болса (Сілтеме: A23-тармақ).
24. Егер өзгертілген пікір жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауының нәтижесі болып табылса, аудитор «Пікір білдіру үшін негіздеме» бөлімінде бұл мүмкін емес себептерді көрсетуге тиіс.
25. Егер аудитор пікірін ескертпемен немесе теріс пікір білдірсе, ол алынған аудиторлық дәлелдемелердің ISA 700 (Қайта қаралған) 28 (d) тармағына сәйкес талап етілетін аудитордың пікірін негіздеу үшін жеткілікті және тиісті болып табылатындығы туралы мәлімдемені мән-жайларға байланысты «ескертпемен» немесе «теріс» деген сөздерді қоса отырып, түзетуге тиіс.
26. Егер аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартса, аудиторлық қорытындыда ISA 700 (Қайта қаралған) 28(b) және 28 (d) тармақтарына сәйкес талап етілетін элементтер болмауы тиіс. Бұл элементтерге мыналар кіреді:
- (a) Аудитордың жауапкершілігін сипаттайтын аудиторлық қорытындының бөліміне сілтеме;
 - (b) Алынған аудиторлық дәлелдемелердің аудитордың пікірін негіздеу үшін жеткілікті және тиісті болып табылатыны туралы мәлімдеме.
27. Аудитор теріс пікір білдірсе де немесе қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартса да, ол «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде өзіне белгілі өзгертілген пікір білдіруді талап етуі мүмкін өзге де мәселелерге байланысты мән-жайларды, сондай-ақ тиісті салдарларды ашуға тиіс (Сілтеме: A24-тармақ).

Аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартқан жағдайларда аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізгені үшін жауапкершілігінің сипаттамасы (Сілтеме: 28-тармақ)

28. Егер аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартса, ол аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын түзетуге тиіс, ол ISA 700 - дің 39-41-тармақтарына сәйкес талап етіледі (Қайта қаралған), оған тек мыналарды ғана қосады (Сілтеме: A25-тармақ):
- (a) Аудитордың міндеті халықаралық аудит стандарттарына сәйкес ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізу және аудиторлық қорытынды шығарудан тұратындығын көрсету;
 - (b) Алайда, «Пікір білдіруден бас тарту үшін негіз» бөлімінде көрсетілген мән-жайлардың немесе мән-жайлардың салдарынан аудитор аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмағандығын көрсету;
 - (c) 700 (Қайта қаралған) ISA 28 (c) тармағына сәйкес аудитордың тәуелсіздігін және басқа да этикалық міндеттерді көрсету.

Аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуына байланысты ерекшеліктер

29. Аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартқан кезде аудиторлық қорытындыда ISA 701 сәйкес «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімі немесе ISA 270 (Қайта қаралған)^{4,5} сәйкес «Өзге де ақпарат» бөлімі, бұл заңға немесе нормативтік актіге (нормативтік актіге) сәйкес талап етілетін жағдайларды қоспағанда, қамтылмауы тиіс. (Сілтеме: A26 тармақ).

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

30. Аудитор аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікір білдіруді ұйғарған кезде, ол корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға болжамды өзгертуге әкелген жағдайлар туралы ақпаратты және модификацияның тұжырымын (A27-тармақты қараңыз) жеткізуі тиіс.

* * *

⁴ ISA701, *Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*, 11-13 – тармақтар

⁵ ISA720 (Қайта қаралған) *Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері*

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Өзгертілген пікірдің түрлері (Сілтеме: [2-тармақ](#))

A1. Төменде кестеде өзгертілген пікір білдіруге негіз болған мән-жайдың сипаты туралы және осындай мән-жайдың қаржылық есептілікке әсер етуінің (оның ішінде ықтимал) жан-жақты сипаты туралы аудитордың пікірі білдіретін пікірдің түрін қалай айқындайтыны туралы мысалдар келтіріледі.

Өзгертілген пікір білдіруге негіз болған мән-жайлардың сипаты	Аудитордың қаржылық есептілікке әсер етудің (оның ішінде ықтимал) жан-жақты сипатына қатысты пайымы	
	Маңызды, бірақ жан-жақты емес	Маңызды және жан-жақты
Қаржылық есептілік елеулі бұрмалаушылықтарды қамтиды	Ескертпемен пікір	Теріс пікір
Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жеткілікті түрде ала алмау	Ескертпемен пікір	Пікір білдіруден бас тарту

Аудитордың өзгертілген пікірін білдіруді талап ететін мән-жайлар

Елеулі бұрмалаулар сипаты (Сілтеме: [6 \(а\) тармақ](#))

A2. ISA 700 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес, қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін аудитор қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланулар жоқ деген жоғары сенімділік бар-жоғы туралы қорытынды жасауы керек.⁶ Бұл қорытынды аудитордың қаржылық есептіліктегі түзетілмеген бұрмалауларды, егер бар болса, ISA450 сәйкес бағалауын ескереді.⁷

A3. 450 ISA бұрмалауды қаржылық есептілік бабын есептеу, жіктеу, ұсыну немесе ашу және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес талап етілетін баптың көрсеткіші, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы арасындағы айырмашылық ретінде анықтайды. Демек, қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы мыналарға қатысты туындауы мүмкін:

- (a) Таңдап алынған есеп саясатының тиісті сипатындағы;
- (b) Таңдалған есеп саясатын немесе
- (c) Қаржылық есептілікте ашылған ақпараттың тиісті сипаты немесе барабарлығы.

Таңдалған есеп саясатының тиісті сипаты

A4. Басшылық таңдаған есеп саясатының тиісті сипатына қатысты қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы, мысалы:

- (a) Таңдалған есеп саясаты қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес келмейді;
- (b) Қаржылық есептілік Қаржылық жағдай туралы есептің, жиынтық кіріс туралы есептің, меншікті капитал туралы есептің немесе ақша қаражатының қозғалысы туралы есептің елеулі баптарына жататын есеп саясатын дұрыс көрсетпейді;
- (c) Қаржылық есептілік олар туралы дұрыс түсінікке қол жеткізілетіндей оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды тиісінше ұсынбайды немесе ашпайды.

A5. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамаларында көбінесе есеп саясатындағы өзгерістерді есепке алу және ашу талаптары болады. Ұйым бұрын таңдалған есеп саясатының негізгі ережелерін өзгерткен жағдайда, егер ұйым осы талаптарды орындамаса, қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануы мүмкін.

Таңдалған есеп саясатын қолдану

A6. Таңдалған есеп саясатын қолдануға қатысты қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар туындауы мүмкін:

- (a) Басшылық қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес таңдалған есеп саясатын қолданбаған кезде, атап айтқанда, басшылық есептік кезеңдерді ауыстыру кезінде немесе ұқсас операциялар мен оқиғаларға (қолдану реттілігі) рет-ретімен таңдалған есеп саясатын қолданбаған кезде немесе
- (b) Таңдалған есеп саясатын қолдану әдісінің салдарынан (мысалы, қолданудағы абайсызда жіберілген қате).

⁶ ISA 700 (Қайта қаралған), 11-тармақ.

⁷ ISA 450 Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау, 11-тармақ.

Қаржылық есептілікте ашылатын ақпараттың тиісті сипаты немесе барабарлығы

A7. Қаржылық есептілікте ашылатын ақпараттың тиісті сипаты немесе барабарлығы тұрғысынан қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар мынадай жағдайларда туындауы мүмкін:

- (a) Қаржылық есептілікте қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкесашылуы тиіс барлық ақпарат жоқ;
- (b) Қаржылық есептілікте ашылған ақпарат қаржылық есептілікті дайындаудың немесе
- (c) Қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында тікелей талап етілетін ашылатын ақпараттан басқа, дұрыс ұсыну үшін қажетті ақпараттың ашылуын қамтамасыз етпейді.

450 ISA A17-тармағында болуы мүмкін сапалық сипаттағы ақпаратты ашудың маңызды бұрмалануларының басқа мысалдары келтірілген.

Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмау сипаты (Сілтеме: 6 (b) - тармақ)

A8. Аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдемелерді жеткілікті түрде ала алмауы (сондай-ақ аудит көлемін шектеу деп аталады):

- (a) Ұйым бақыламайтын мән-жайлар;
- (b) Аудитордың жұмысының сипатына немесе мерзіміне қатысты жағдайлардың мысалдары;
- (c) Басшылық енгізген шектеулер.

A9. Егер аудитор баламалы процедураларды орындау арқылы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алатын болса, белгілі бір процедураны орындаудың мүмкін еместігі аудит көлемін шектеу болып табылмайды. Егер бұл мүмкін болмаса, мән - жайларға байланысты 7(b) және 9-10-тармақтардағы талаптар қолданылады. Басшылық енгізген шектеулер аудит үшін басқа салдарға әкелуі мүмкін, мысалы, аудитордың жосықсыз әрекеттердің тәуекелдерін бағалауы және тапсырманы орындауды жалғастыру мүмкіндігін қарастыру.

A10. Ұйым бақыламайтын жағдайлардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Ұйымның бухгалтерлік есеп деректері жойылды;
- Елеулі құрамдас бөліктің бухгалтерлік есебінің деректерін мемлекеттік органдар белгісіз мерзімге алып қойды.

A11. Аудитордың жұмысының сипатына немесе мерзіміне қатысты жағдайлардың мысалдары:

- Ұйым қауымдасқан ұйымды есепке алу үшін үлестік қатысу әдісін пайдалануды талап етеді және аудитор үлестік қатысу әдісінің тиісінше қолданылғанын бағалау үшін соңғысының қаржылық ақпаратына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмайды;
- Аудиторды тағайындау мерзімі - аудитор қорларды түгендеуді бақылауды қамтамасыз ете алмайды;
- Аудитор тек тексеру процедураларын орындау жеткіліксіз және ұйымның бақылау құралдары тиімсіз деп шешеді.

A12. Басшылық енгізген аудит көлемін шектеу нәтижесінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауының мысалдары мынадай жағдайларды қамтиды:

- Басшылық аудиторға қорларды түгендеуді жүргізуді бақылауға мүмкіндік бермейді;
- Басшылық аудиторға шоттар бойынша белгілі бір Қалдықтардың сыртқы растамасын сұратуға мүмкіндік бермейді.

Аудитордың өзгертілген пікірінің түрін анықтау

Аудитор тапсырманы қабылдағаннан кейін басшылық енгізген шектеулердің нәтижесінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауының салдары (Сілтеме: 13(b)(i) - 14 тармақтар)

A13. Аудит жүргізуден бас тартудың орындылығы басшылық аудит көлемін шектеуді енгізген кездегі тапсырманың аяқталу дәрежесіне байланысты болуы мүмкін. Егер аудитор негізінен аудитті аяқтаған болса, ол жұмысты мүмкіндігінше аяқтау туралы шешім қабылдай алады, тапсырманы орындаудан бас тартқанға дейін «Пікір білдіруден бас тарту үшін негіз» бөлімінде аудит көлемін шектеуге қатысты түсініктеме бере алады

A14. Егер заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудитор аудиторлық тапсырманы орындауды жалғастыруға міндетті болса, белгілі бір жағдайларда аудитті жүргізуден бас тарту мүмкін болмауы мүмкін. Бұл аудитор мемлекеттік сектор ұйымдарының қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін тартылған жағдайда мүмкін болады. Бұл аудитор белгілі бір кезенге қаржылық есептілік аудитін жүргізу үшін тартылатын немесе белгілі бір мерзімге тағайындалатын және оған осы қаржылық есептілік аудиті аяқталғанға дейін немесе тиісінше көрсетілген мерзім

аяқталғанға дейін тапсырманы орындаудан бас тартуға тыйым салынатын юрисдикцияларда да мүмкін. Аудитор аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін қосу қажет деп есептеуі мүмкін.⁸

A15. Аудитор аудиттің көлемін шектеу салдарынан аудитті жүргізуден бас тарту қажет деген қорытындыға келгенде, аудитордан ол реттеуші органдарға немесе ұйымның меншік иелеріне кәсіби, құқықтық немесе нормативтік талаптарда көзделгендей, тапсырмадан бас тартуға байланысты мән-жайлар туралы хабарлауы талап етілуі мүмкін.

Теріс пікір білдіруге немесе пікір білдіруден бас тартуға байланысты басқа да мәселелер (15-тармақ)

A16. Төменде аудитордың теріс пікірін білдіруге немесе аудитордың пікір білдіруден бас тартуына қайшы келмейтін қорытынды беру жағдайларының мысалдары келтірілген:

- Қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасына сәйкес жасалған қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікірді білдіру және сол қорытындыда қаржылық есептілікті дайындаудың басқа тұжырымдамасына сәйкес жасалған сол қаржылық есептілік туралы теріс пікірді білдіру;⁹
- Қызмет нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысы туралы пікір білдіруден бас тарту, егер қолданылатын болса, қаржылық жағдай туралы өзгертілмеген пікір білдіру (510 ISA қара¹⁰). Бұл жағдайда аудитор жалпы қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартпайды.

Аудитордың пікірі өзгертілген жағдайда аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұны

Аудиторлық қорытындылардың мысалдары (Сілтеме: 16-тармақ)

A17. Қосымшада ұсынылған 1 және 2-мысалдарда қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулардың болуы салдарынан тиісінше ескертпесі бар пікірі мен теріс пікірі бар аудиторлық қорытындылар келтірілген.

A18. Қосымшада ұсынылған 3-мысалда аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмағандықтан, ескертпесі бар пікірі бар аудиторлық қорытынды келтіріледі. 4-мысалда қаржылық есептіліктің бір элементіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігі салдарынан пікір білдіруден бас тарту келтіріледі.

5-мысалда қаржылық есептіліктің бірнеше элементтеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігі салдарынан пікір білдіруден бас тарту келтіріледі. Соңғы екі жағдайдың әрқайсысында көрсетілген дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауының қаржылық есептілікке ықтимал әсері елеулі және жан-жақты болып табылады. Қорытындыларды, оның ішінде 570 (Қайта қаралған)¹¹ ISA ұсыну жөніндегі талаптарды қамтитын жекелеген ISA қосымшалар өзгертілген пікір білдірілген аудиторлық қорытындылардың мысалдарын да қамтиды.

Аудитордың пікірі (Сілтеме: 16 тармақ)

A19. Осы бөлімнің тақырыбын өзгерту пайдаланушыға аудитордың пікірі өзгергенін, сондай-ақ түрлендірудің түрін көрсетеді.

Ескертпе бар пікір (Сілтеме: 17-тармақ)

A20. Аудитор пікірін ескертпемен білдірген кезде, Пікір бөлімінде «жоғарыда келтірілген түсіндірмені ескере отырып» немесе «егер болса» сияқты тұжырымдарды қолдануға болмайды, өйткені олар жеткілікті түрде анық емес немесе сенімді емес.

Пікір білдіру үшін негіздеме (Сілтеме: 20, 21, 23, 27-тармақтар)

A21. Аудиторлық қорытындыда бірізділікті ұстану пайдаланушылардың оны түсінуіне және олар туындаған кезде ерекше жағдайларды анықтауға ықпал етеді. Сондықтан өзгертілген пікірді тұжырымдау мен өзгертілген пікірді білдіру үшін негіздерді сипаттаудың біркелкілігіне қол жеткізу мүмкін болмаса да, аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұнына қатысты бірізділікті қамтамасыз еткен жөн.

A22. Аудитор аудиторлық қорытындының «Пікір білдіру үшін негіздеме» бөлімінде көрсете алатын елеулі бұрмалаулардың қаржылық әсерінің мысалы, қорлардың құны артық болған жағдайда пайдаға, салық салынғанға дейінгі пайдаға, таза пайдаға және капиталға салынатын салыққа әсерін сандық бағалау болып табылады.

A23. Пікір білдіру үшін негіз бөлімінде жоқ ақпаратты ашу, егер:

- (a) Ашуға жататын ақпаратты басшылық дайындамайды немесе аудитор ашуға жататын ақпаратты өзгеше түрде ала алмайды, немесе
- (b) Ашылуға жататын ақпарат аудитордың пікіріне сәйкес аудиторлық қорытындымен салыстырғанда тым көлемді болып табылса мақсатқа сай болмайды.

⁸ ISA 706 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды мән-жайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері*» A10-тармақ.

⁹ Осы мән-жайдың сипаттамасы ISA 700 (Қайта қаралған) A31-тармақтыда келтіріледі.

¹⁰ ISA 510, *Алғаш рет орындалатын аудиторлық тапсырмалар: кезең басындағы қалдықтар*, 10-тармақ.

¹¹ ISA570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

A24. Пікір білдіруге арналған негіз бөлімінде көрсетілген белгілі бір мән-жайға байланысты теріс пікір немесе пікір білдіруден бас тарту басқа жағдайда аудитордың өзгертілген пікір білдіруін талап ететін басқа анықталған мәселелердің сипаттамасын енгізбеу үшін негіз бермейді. Көрсетілген жағдайларда аудиторға белгілі болған басқа да мәселелерді ашу қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңызды болуы мүмкін.

Аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартқан жағдайларда аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізгені үшін жауапкершілігінің сипаттамасы (Сілтеме: 28-тармақ)

A25. Аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартқан кезде «Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде осы стандартқа қосымшаның 4 және 5-мысалдарында көрсетілгендей мынадай тұжырымдарды пайдаланған дұрыс:

- ISA 700 (Қайта қаралған) 28 (а) тармағына сәйкес талап етілетін және аудитордың міндеті халықаралық аудит стандарттарына сәйкес ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізу екенін көрсету үшін түзетілген тұжырымдама;
- ISA 700 (Қайта қаралған) 28 (с) тармағына сәйкес талап етілетін тәуелсіздікке және басқа да этикалық міндеттерге қатысты тұжырым.

Аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуына байланысты ерекшеліктер (Сілтеме: 29-тармақ)

A26. Аудиторлық қорытындының «Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме» бөлімінде аудитордың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмау себептерін көрсету пайдаланушылардың аудитордың қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден неге бас тартқанын түсінуі үшін пайдалы ақпаратты қамтамасыз етеді және оларды мұндай есептілікке негізсіз сенуден қосымша сақтандыра алады. Алайда, пікір білдіруден бас тартуға әкелетіндерден басқа, аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлау, қалыптасқан мән-жайларда пайымдауға қарағанда, жалпы қаржылық есептілік осы мәселелерге қатысты неғұрлым сенімді және тұтастай қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуға қайшы келеді деп болжауға негіз бере алады. Сондай-ақ, аудитор басқа ақпараттың қаржылық есептілікке сәйкестігін қарайтын ISA 720 (Қайта қаралған) сәйкес «Өзге де ақпарат» бөлімін қосу заңсыз болар еді. Демек, осы стандарттың 29-тармағы аудитордың аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлауы немесе басқа ақпарат туралы қорытынды беруі заңда немесе нормативтік актіде көзделген жағдайларды қоспағанда, аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартқан жағдайларда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімін немесе «Өзге де ақпарат» бөлімін аудиторлық қорытындыға енгізуге тыйым салады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (30-тармақты қараңыз)

A27. Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудитордың өзгертілген пікірді білдіруіне әкелген жағдайлар туралы және өзгертілген пікірді тұжырымдау туралы хабарлау:

- (a) Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды болжанатын модификация немесе модификация туралы және осындай модификацияның немесе модификацияның себептері (немесе жағдайлары) туралы хабардар етуге;
- (b) Аудитор болжанып отырған түрлендіру немесе түрлендіру үшін негіз болған мәселеге немесе сұрақтарға қатысты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың келісімін алуға немесе басшылықпен мәні бойынша келіспеу фактілерін растауға;
- (c) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар аудиторға, егер мүмкін болса, болжамды түрлендіру немесе түрлендіру үшін негіз болған мәселеге немесе сұрақтарға қатысты қосымша ақпарат пен түсіндірмелер беруге мүмкіндік береді.

Қосымша

(A17 - A18, A25 тармақтар)

Өзгертілген пікірі бар аудиторлық қорытындылардың мысалдары

- Мысал 1. Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан ескертпесі бар пікірі бар аудиторлық қорытынды.
- Мысал 2. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан теріс пікірі бар аудиторлық қорытынды.
- Мысал 3. Аудитордың шетелдік қауымдасқан ұйымға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан ескертпесі бар пікірі бар аудиторлық қорытынды.
- Мысал 4. Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір элементіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан пікір білдіруден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытынды.
- Мысал 5. Аудитордың қаржылық есептіліктің бірнеше элементтеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан пікір білдіруден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытынды.

Мысал 1. Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан ескертпесі бар пікірі бар аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210² сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- «Тапсырыстар» бабы бұрмаланған. Бұрмалау қаржылық есеп беру үшін маңызды болып саналады, бірақ жан-жақты емес (яғни пікірді ескертумен заңды түрде білдіру).
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір білдіруге негіз болған мәселе де өзге ақпаратқа ықпал етеді
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

¹ ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ережеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

² ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды³

Ескертпемен пікір

Біз ABC («Ұйым») ұйымының 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың Пікір білдіру үшін негіз бөлімінде баяндалған сұрақтың әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайы туралы), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері (немесе қаржылық нәтижелері) және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысы) ол барлық маңызды қатынастарда сенімді көрінеді (*немесе шынайы және сенімді көрініс береді*).

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Ұйымның қорлары XXX сомасындағы қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген. Басшылық қорларды екі шаманың ең азы - өзіндік құн немесе сатудың таза бағасы бойынша емес, тек өзіндік құн бойынша ғана көрсетті, бұл IFRS ауытқу болып табылады. Ұйымның бухгалтерлік есебінің деректері, егер басшылық қорларды екі шаманың ең азы - өзіндік құны немесе сатудың таза бағасы бойынша көрсетсе, қорлардың құнын XXX сомасына сатудың таза бағасына дейін азайту қажет болатындығын көрсетеді. Демек, сату құны XXX артып, табыс салығы, таза пайда және таза пайдасәйкесінше XXX, XXX және XXX азаяды.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 6-мысалды қараңыз. 6-мысалдағы «Өзге де ақпарат» бөлімінің соңғы тармағы ескертпесі бар пікір үшін негіз болған, сондай-ақ өзге ақпаратқа әсер ететін нақты мәселелердің сипаттамасы қамтылатындай етіп қайта өңделеді]

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз. *Пікір білдіру үшін негіз* бөлімінде баяндалған сұраққа қосымша ретінде біз төменде көрсетілген мәселелерді аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындадық, олар туралы ақпаратты біздің қорытындымызда хабарлау қажет.

[701 ISA сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁴

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

³ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁴ Аудиторлық қорытындылардың барлық мысалдарының мәтінінде белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес «басшылық» және «Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы есебі болып табылатын аудит жүргізу жөніндегі әріптес болып табылады [есімі]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 2. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан теріс пікірі бар аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Шоғырландырылған қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Осы аудит ұйымды және оның еншілес құрылымдарын қамтитын топтың аудиті болып табылады (яғни ISA 600 қолданылады)
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік еншілес ұйымды шоғырландыруға қоспау салдарынан елеулі бұрмалауды қамтиды. Бұл елеулі бұрмалау шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жан- жақты болып саналады. Шоғырландырылған қаржылық есептілікке бұрмаланудың әсері анықталмады, өйткені оны жасау мүмкін болмады (яғни теріс пікірді заңды түрде білдіру).
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- ISA 701 қолданылады, алайда аудитор «теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған сұрақтан басқа аудиттің өзге де негізгі мәселелері жоқ екенін анықтады.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруге негіз болған мәселе де басқа ақпаратқа әсер етеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауды қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁵**Теріс пікір**

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған теңгерімді, жиынтық табыс туралы шоғырландырылған есепті, капиталдағы өзгерістер туралы есепті және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ABC компаниясының және оның еншілес кәсіпорындарының (бұдан әрі - топ) қоса берілген шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, сондай-ақ есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұны және басқа түсіндірме жазбалар. Есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнын қоса алғанда, қаржылық есептілік.

Біздің ойымызша, біздің есептің "теріс пікір үшін негіздер" бөлімінде сипатталған мәселенің маңыздылығына байланысты қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайын және (немесе) оның шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының шоғырландырылған қозғалысын анық көрсетпейді (немесе анық ұсынбайды).

Теріс пікір білдірудің негізі

X ескертпеде түсіндірілгендей, топ өзінің еншілес ұйымының 20X1 жылы сатып алған XYZ қаржылық есептілігін шоғырландырмады, өйткені ол еншілес ұйымның кейбір елеулі активтері мен міндеттемелерінің әділ құнын әлі анықтай алмады. Демек, бұл инвестиция сатып алу құны бойынша ескеріледі. ҚЕХС сәйкес ұйым осы еншілес ұйымды шоғырландыруға және алдын ала бағаланған сомалар негізінде сатып алуды ескеруге тиіс болды. Егер XYZ ұйымы шоғырландырылған болса, бұл біріктірілген қаржылық есептіліктегі көптеген элементтерге айтарлықтай әсер етеді. XYZ ұйымын шоғырландыруға қоспау нәтижесінде шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсері анықталған жоқ.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Топқа тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер теріс пікір білдіруге негіз бола алатындай жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 7-мысалды қараңыз. 7-мысалдағы «Өзге де ақпарат» бөлімінің соңғы тармағы теріс пікірі үшін негіз болған, сондай-ақ өзге ақпаратқа әсер ететін нақты мәселелердің сипаттамасы қамтылатындай етіп қайта өңделеді]

Аудиттің негізгі мәселелері

Біз *Теріс пікір білдіру үшін негіз* бөлімінде баяндалған сұрақтан басқа, біздің қорытындымызда хабарлануы қажет аудиттің өзге де түйінді мәселелері жоқ екенін анықтадық.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁶

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[700 (Қайта қаралған) ISA сәйкес есеп жасау - 700 (Қайта қаралған) ISA 2-мысалды қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы есебі болып табылатын аудит жүргізу жөніндегі әріптес болып табылады [есімі]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Күні]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁵ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁶ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

Мысал 3. Аудитордың шетелдік қауымдасқан ұйымға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан ескертпесі бар пікірі бар аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Шоғырландырылған қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Осы аудит ұйымды және оның еншілес құрылымдарын қамтитын топтың аудиті болып табылады (яғни ISA600 қолданылады)
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Аудитор шетелдік қауымдасқан ұйымға инвестиция салуға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмады. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауынан туындаған әлеуетті ықпал шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін елеулі, бірақ жан-жақты емес (яғни пікірді ескертпемен заңды түрде білдіру) болып ұсынылады.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір білдіруге негіз болған мәселе де өзге ақпаратқа ықпал етеді
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауды қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁷**Ескертпемен пікір**

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымы мен оның еншілес ұйымдарының (тобының) қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есептен, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың *Пікір білдіру үшін негіз* бөлімінде жазылған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайын (немесе шоғырландырылған қаржылық жағдайы туралы), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері (немесе қаржылық нәтижелері) және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысы (немесе шоғырландырылған қозғалысы) барлық елеулі қатынастарында дұрыс көрсетеді (*немесе шынайы және шынайы көрініс береді*).

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Топтың жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі бойынша танылатын XYZ шетелдік қауымдасқан ұйымына инвестициясы 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте XXX сомада көрсетілген және XXX мөлшеріндегі XYZ таза пайдасындағы ABC үлесі көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін ABC кірісіне енгізілген. Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC инвестицияларының XYZ баланстық құнының жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін және бір жылдағы XYZ таза пайдасындағы ABC үлесін ала алмадық, өйткені бізге қаржылық ақпаратқа қол жетімділік және XYZ басшылығымен және аудиторларымен тікелей әрекеттесу мүмкіндігі берілмеді. Демек, біз көрсетілген сомаларға түзетулер енгізу қажет пе, жоқ па, соны анықтай алмадық.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Топқа тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 6-мысалды қараңыз. 6-мысалдағы «Өзге де ақпарат» бөлімінің соңғы тармағы ескертпесі бар пікір үшін негіз болған, сондай-ақ өзге ақпаратқа әсер ететін нақты мәселелердің сипаттамасы қамтылатындай етіп қайта өңделеді]

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері – бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер туралы жеке пікір білдірмейміз. *Пікір білдіру үшін негіз* бөлімінде баяндалған сұраққа қосымша ретінде біз төменде көрсетілген мәселелерді аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындадық, олар туралы ақпаратты біздің қорытындымызда хабарлау қажет.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁸

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

⁷ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁸ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қараңыз]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қараңыз]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы есебі болып табылатын аудит жүргізу жөніндегі әріптес болып табылады [есімі]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 4. Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір элементіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан пікір білдіруден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Шоғырландырылған қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Осы аудит ұйымды және оның еншілес құрылымдарын қамтитын топтың аудиті болып табылады (яғни ISA 600 қолданылады)
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Аудитор шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір элементіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмады. Яғни аудитор бірлескен кәсіпорынға инвестициялар бойынша қаржылық ақпаратқа қатысты аудиторлық дәлелдерді ала алмады, оған ұйымның таза активтерінің 90% астамы тиесілі. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауынан туындаған әлеуетті ықпал шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін елеулі және жан-жақты болып көрінеді (яғни пікір білдіруден бас тарту заңды).
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасауды қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- «Аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде міндеттердің неғұрлым шектеулі сипаттамасын ұсыну қажет.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁹

Пікір білдіруден бас тарту

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымы мен оның еншілес ұйымдарының (тобының) қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есептен, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін тартылдық.

Біз қоса беріліп отырған Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы пікір білдірмейміз. Біздің қорытындымыздың *Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме* бөлімінде көрсетілген мәселенің маңыздылығы салдарынан біз аудитордың осы шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмадық.

Пікір білдіруден бас тарту үшін негіз

Топтың оның XYZ бірлескен кәсіпорнына инвестициясы 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша топтың таза активтерінің 90% астамын құрайтын XXX сомасындағы Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген. Бізге XYZ басшылығы мен аудиторларына, соның ішінде XYZ аудиторларының аудиторлық құжаттарына қол жеткізу мүмкіндігі берілмеді. Нәтижесінде, біз бірлескен бақылауды жүзеге асыратын XYZ активтеріндегі топтың пропорционалды үлесінің мөлшерін, ол бірлесіп жауап беретін XYZ міндеттемелеріндегі оның пропорционалды үлесін, жыл ішіндегі XYZ кірістері мен шығыстарындағы оның пропорционалды үлесін, сондай-ақ меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептің және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің элементтерінің бар-жоғын анықтай алмадық.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹⁰

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз халықаралық аудит стандарттарына сәйкес Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргізу және аудиторлық қорытынды беру болып табылады. Алайда, біздің қорытындымыздың *Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме* бөлімінде көрсетілген мәселенің маңыздылығы салдарынан біз аудитордың осы шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмадық.

Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁹ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

¹⁰ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

Мысал 5. Аудитордың қаржылық есептіліктің бірнеше элементтеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауы салдарынан пікір білдіруден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Аудитор қаржылық есептіліктің бірнеше элементтеріне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмады, яғни аудитор ұйымның қорлары мен дебиторлық берешегіне қатысты аудиторлық дәлелдемелерді ала алмады. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауынан туындаған әлеуетті әсер қаржылық есептілік үшін елеулі және жан-жақты болып көрінеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- «Аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде міндеттердің неғұрлым шектеулі сипаттамасын ұсыну қажет.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC ұйымының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды¹¹

Пікір білдіруден бас тарту

Біз ABC (Ұйым) ұйымының 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін тартылдық.

Біз ұйымның қоса берілген қаржылық есептілігі туралы пікір білдірмейміз. Біздің қорытындымыздың *Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме* бөлімінде көрсетілген мәселелердің маңыздылығы салдарынан біз аудитордың осы қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмадық.

Пікір білдіруден бас тарту үшін негіз

Біз ұйымның аудиторлары ретінде 20x1 жылдың 31 желтоқсанынан кейін ғана тағайындалдық, сондықтан жылдың басында және соңында түгендеуді бақыламадық. Біз баламалы процедуралардың көмегімен 20x0 жылғы 31 желтоқсанда және 20x1 жылғы 31 желтоқсанда қолда бар қорлардың санына көз жеткізе алмадық, олар тиісінше XXX және XXX сомасындағы қаржылық жағдай туралы есептерде көрсетілген. Сонымен қатар, 20x1 жылдың қыркүйегінде дебиторлық берешекті есепке алудың жаңа компьютерленген жүйесін енгізу дебиторлық берешектегі көптеген қателіктерге әкелді. Біздің аудиторлық қорытындымыз күні басшылық жүйенің кемшіліктерін жою және қателерді түзету бойынша жұмысты жалғастырды. Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша XXX жалпы сомасындағы қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген дебиторлық берешекті баламалы процедуралар арқылы растай алмадық немесе тексере алмадық. Осы жағдайлардың нәтижесінде бухгалтерлік есепте көрсетілген немесе көрсетілмеген қорлар мен дебиторлық берешек сомаларына, сондай-ақ жиынтық кіріс туралы есептің элементтеріне, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепке және ақша қаражатының қозғалысы туралы есепке қатысты түзетулер енгізу қажеттігі бар- жоғын анықтай алмадық.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

¹²

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) I-мысалды қараңыз]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз - халықаралық аудит стандарттарына сәйкес ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізу және аудиторлық қорытынды беру. Алайда, біздің қорытындымыздың *Пікір білдіруден бас тарту үшін негіздеме* бөлімінде көрсетілген мәселелердің маңыздылығы салдарынан біз аудитордың осы қаржылық есептілік туралы пікірін негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмадық.

Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) I-мысалды қара]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹¹ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

¹² Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 706 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-4
Күшіне ену күні	5
Аудитордың негізгі мақсаттары	6
Анықтамалар	7
Талаптар	
Аудиторлық қорытындыдағы «маңызды жағдайлар» бөлімі	8-9
Аудиторлық қорытындыдағы «өзге де мәліметтер» бөлімі	10-11
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл	12
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімдері арасындағы байланыс	A1-A3
Аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу талап етілуі мүмкін мән-жайлар	A4-A6
Аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу	A7-A8
Аудиторлық қорытындыдағы «Өзге де мәліметтер» бөлімі	A9-A15
Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері	A16-A17
Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау	A18
1-қосымша: «Маңызды жағдайлар» бөлімін қосу туралы талаптарды қамтитын ISA тізбесі	
2-қосымша: «Басқа да мәліметтер» бөліміне қатысты талаптарды қамтитын ISA тізбесі	
3-қосымша: «Аудиттің негізгі мәселелері», «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдерін қамтитын аудиторлық қорытындының мысалдары	
4-қосымша: Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасынан ауытқу салдарынан ескертілген пікірі бар және «Маңызды жағдайлар» бөлімін қамтитын аудиторлық қорытындының мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 706 (Қайта қаралған) *Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» бөлімдері ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудитор қажет деп есептеген жағдайларда аудиторлық қорытындыда қосымша ақпарат беру жөніндегі міндеттерді белгілейді:
 - (a) Пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған және пайдаланушылардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін өте маңызды немесе маңызды мәселелерге аудару немесе
 - (b) Пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілікте ұсынылмаған немесе ашылмаған, бірақ пайдаланушылардың аудит процесі мен нәтижелерін, аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін маңызы бар мәселеге немесе мәселелерге аудару.
2. ISA 701¹ аудитор аудиттің негізгі мәселелерінің болуын анықтаған және олар туралы аудиторлық қорытындыда хабарлаған жағдайлар үшін талаптар белгіленген және нұсқаулар бар. Аудитор аудиторлық қорытындыға «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімін енгізген жағдайлар үшін ISA аудиттің негізгі мәселелері мен ISA сәйкес аудиторлық қорытындыда хабарланатын кез келген басқа қосымша ақпарат арасындағы өзара байланыс қаралады (Сілтеме: [A1 - A3 тармақтар](#)).
3. ISA 570 (Қайта қаралған)² және ISA720 (Қайта қаралған)³ аудиторлық қорытындыда тиісінше қызметтің үздіксіздігі және басқа да ақпарат туралы мәліметтерді ұсынуға қатысты талаптарды белгілейді және нұсқауларды қамтиды.
4. 1 және 2-қосымшаларда аудитор аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін немесе «өзге де мәліметтер» бөлімін енгізуге міндетті ерекше талаптарды қамтитын ISA көрсетілген. Мұндай жағдайларда ISA талаптары осы бөлімдердің нысанына қатысты қолданылады (Сілтеме: [A4-тармақ](#)).

Күшіне ену күні

5. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

6. Аудитордың мақсаты қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастырғаннан кейін, аудитордың пайымдауына сәйкес, оны жасау қажет болған кезде, аудиторлық қорытындыда қосымша ақпаратты нақты баяндау арқылы оның пайдаланушыларының назарын келесі мәселелерге аудару болып табылады:
 - (a) Қаржылық есептілікте тиісті түрде ұсынылған немесе ашылған, бірақ бұл ретте оның пайдаланушыларының қаржылық есептілікті түсінуі үшін аса маңызды болып табылатын мәселеге немесе
 - (b) Пайдаланушылардың аудит процесі мен нәтижелерін, аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін маңызды кез келген басқа мәселеге қатысты қажет болған кезде қолданылады.

Анықтамалар

7. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) «Маңызды жағдайлар» бөлімі - қаржылық есептілікте тиісті түрде ұсынылған немесе ашылған және аудитордың пікіріне сәйкес оның пайдаланушыларының қаржылық есептілікті түсінуі үшін аса маңызды болып табылатын мәселеге қатысты аудиторлық қорытындының бөлімі;
 - (b) «Өзге мәліметтер» бөлімі - қаржылық есептілікте ұсынылмаған немесе ашылмаған, бірақ аудитордың пікіріне сәйкес аудит процесі мен нәтижелерін, аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын пайдаланушылардың түсінуі үшін маңызы бар мәселеге қатысты аудиторлық қорытындының бөлімі.

Талаптар

Аудиторлық қорытындыдағы «маңызды жағдайлар» бөлімі

8. Егер аудитор қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған және аудитордың пікіріне сәйкес оның пайдаланушыларының қаржылық есептілікті түсінуі үшін өте маңызды болып табылатын мәселеге қаржылық есептілікті пайдаланушылардың назарын аудару қажет деп тапса, онда аудитор аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізуі керек (A5 - A6 тармақтарын қара):

¹ ISA701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

² ISA570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

³ ISA720 (Қайта қаралған), *Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері*

⁴ ISA705 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудиторлық қорытындыдағы өзгерістер*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА
«МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

- (a) Аудитордан осы мәселеге байланысты ISA 705 (Қайта қаралған)⁴ сәйкес өзгертілген пікір білдіру талап етілмейді;
 - (b) Мәселе ISA701 қолданылатын жағдайларда аудиторлық қорытындыда ол туралы ақпарат хабарлануға тиіс аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалмаған (A1 - A3 тармақтарын қара).
9. Аудиторлық қорытындыға «маңызды жағдайлар» бөлімін енгізген кезде аудитор:
- (a) Оны аудиторлық қорытындының жеке бөлігінде «Маңызды жағдайлар» деген терминді қамтитын тиісті тақырыппен ұсыну;
 - (b) Бөлімнің мәнінде қандай мәселеге назар аударылатыны және қаржылық есептілікте осы мәселе бойынша ақпарат толық көлемде ашылғаны анық көрсетілсін. Бұл бөлімде қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған ақпарат қана қаралуы тиіс;
 - (c) Назар аударылатын мәселе аудитордың пікірін өзгертілгенге әкеп соқпайтынын көрсету (Сілтеме: A7 - A8, A16 - A17 тармақтар)

Аудиторлық қорытындыдағы «Өзге де мәліметтер» бөлімі

10. Егер аудитор қаржылық есептілікті пайдаланушылардың назарына осы есептілікте ұсынылмаған немесе ашылмаған, бірақ аудитордың пайымдауына сәйкес қаржылық есептілікті пайдаланушылардың аудит процесімен нәтижелерін, аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін маңызы бар мәселені жеткізу қажет деп есептесе, онда аудитор аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізуге тиіс, бұл жағдайда:
- (a) Бұған заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынбайды;
 - (b) Мәселе ISA701 қолданылатын жағдайларда аудиторлық қорытындыда ол туралы ақпарат хабарлануға тиіс аудиттің негізгі мәселесі ретінде айқындалмаған (Сілтеме: A9 - A14-тармақтар)
11. Егер аудитор аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізсе, аудитор оны қорытындының жеке бөлігінде «Өзге де мәліметтер» тақырыбымен немесе өзге де тиісті тақырыппен ұсынуға міндетті (Сілтеме: A15 - A17-тармақтар)

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

12. Егер аудитор аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімі немесе «Өзге де мәліметтер» бөлімі кіреді деп ұйғарса, ол бұл ниет туралы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауға, сондай-ақ осы бөлімде қамтылатын тұжырымдарды олардың назарына жеткізуге тиіс (Сілтеме: A18-тармақ).

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімдері арасындағы байланыс (Сілтеме: 2, 8(b) тармақтар)

- A1. Аудиттің негізгі мәселелері ISA 701 аудитордың кәсіби пікіріне сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болып табылатын мәселелер ретінде айқындалған. Аудиттің негізгі мәселелері корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген және есепті кезең үшін қаржылық есептілік аудиті барысында анықталған маңызды мәселелерді қамтитын сұрақтар қатарынан таңдалады.⁵ Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты аудиторлық қорытындыға енгізу арқылы қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушылары аудитордың кәсіби пікіріне сәйкес аудит үшін ең маңызды болып табылатын және қаржылық есептілікті пайдаланушыларға ұйым қызметінің ерекшеліктерін және аудитті талап ететін салаларды түсінуге көмектесетін мәселелерді түсінуге көмектесетін қосымша ақпарат алады аудит жүргізілген қаржылық есептілікте басшылықтың маңызды пайымдауларын қолдану. ISA 701 қолданылатын жағдайларда «Маңызды жағдайлар» бөлімін пайдалану аудиттің жекелеген түйінді мәселелерінің сипаттамасын алмастыра алмайды.
- A2. ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері ретінде анықталған мәселелер, сонымен қатар, аудитордың пікіріне сәйкес, оны пайдаланушылардың қаржылық есептілігін түсінуі үшін өте маңызды болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда мәселе туралы ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселесі ретінде хабарлай отырып, аудитор осы мәселенің салыстырмалы маңыздылығын атап көрсетуге немесе оған қосымша назар аударуға шешім қабылдай алады. Аудитор бұған осы мәселені «Аудиттің негізгі мәселелері» бөліміндегі басқа мәселелердің арасынан бөліп (мысалы, оны бірінші орынға қою арқылы) немесе осы мәселенің пайдаланушылардың қаржылық есептілікті түсінуі үшін оның маңыздылығын көрсету үшін аудиттің негізгі мәселесін сипаттауға қосымша ақпаратты қосу арқылы қол жеткізе алады.
- A3. 701 ISA сәйкес аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықталмаған сұрақтың болуы мүмкін (яғни, ол аудитор тарапынан айтарлықтай назар аударуды талап етпеді деген негізде), бірақ аудитордың пікіріне сәйкес оның пайдаланушыларының қаржылық есептілікті түсінуі үшін өте маңызды (мысалы, есепті күннен кейінгі оқиға). Егер аудитор қаржылық есептілікті пайдаланушылардың назарын осындай мәселеге аудару қажет деп есептесе, бұл мәселе ISA сәйкес аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» бөліміне енгізіледі.

⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

⁵ ISA260 (Қайта қаралған), *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл*, 16-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

Аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу талап етілуі мүмкін мән-жайлар (Сілтеме: 4_8_тармақтар)

A4. 1-қосымшада оларға сәйкес белгілі бір жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізуге міндетті ерекше талаптары бар ISA көрсетілген. Мұндай жағдайларға мыналар жатады:

- Заңнамада немесе нормативтік актілерде талап етілетін қаржылық есептілік жүйесі, егер ол заңнамада немесе нормативтік актілерде талап етілмесе, қолайсыз болар еді.
- Пайдаланушылардың назарын қаржылық есептіліктің арнайы мақсаттағы жүйеге сәйкес дайындалғанына аудару үшін;
- Фактілер аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін аудиторға белгілі болған кезде және аудитор жаңа немесе өзгертілген аудиторлық қорытынды шығарады (яғни, есепті күннен кейінгі оқиғалар).⁶

A5. Аудитор аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу қажет деп шешім қабылдай алатын жағдайлардың мысалдары:

- Төтенше сот талқылауларының немесе реттеуші органдардың әрекеттерінің болашақтағы нәтижесіне қатысты белгісіздік.
- Есепті күн мен аудиторлық қорытынды күні арасындағы кезеңде орын алған есепті күннен кейінгі елеулі оқиға;⁷
- Қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін бухгалтерлік есептің жаңа стандартын мерзімінен бұрын қолдану (рұқсат етілген жерде).
- Ұйымның қаржылық жағдайына айтарлықтай әсер еткен немесе әлі де елеулі төтенше жағдай.

A6. Алайда, аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу мүмкіндігін кеңінен пайдалану аудитордың осындай мәселелер бойынша ақпаратты хабарлау тиімділігінің төмендеуіне алып келуі мүмкін.

Аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізу (Сілтеме: 9-тармақ)

A7. «Маңызды жағдайлар» бөлімін аудиторлық қорытындыға енгізу аудиторлық пікірге әсер етпейді. «Маңызды жағдайлар» бөлімі оны алмастырмайды:

- (a) Аудитордың нақты аудиторлық тапсырманың мән-жайларына байланысты талап етілетін кезде ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес өзгертілген пікір білдіруі;
- (b) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес қаржылық есептілікте басшылық ашуға тиіс немесе дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету үшін өзге жағдайларда ашылуы қажет ақпарат немесе
- (c) Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік болған жағдайларда 570 (Қайта қаралған) ISA⁸ талаптарына сәйкес қорытындылар беру.

A8. A16 - A17 тармақтарда нақты мән-жайлар кезіндегі «Маңызды жағдайлар» бөлімінің аудиторлық қорытындысында орналастыруға қатысты қосымша нұсқаулар қамтылады.

Аудиторлық қорытындыдағы «Өзге де мәліметтер» бөлімі (Сілтеме: 10-11 тармақтар)

Аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізу талап етілуі мүмкін мән-жайлар

Пайдаланушылардың аудит процесі мен нәтижелерін түсінуі үшін маңызы бар мән-жайлар

A9. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы басқаруға жауапты адамдарға хабарлауды талап етеді, оған аудитор анықтаған елеулі тәуекелдер туралы хабарлама кіреді.⁹ Маңызды тәуекелдерге қатысты мәселелер аудиттің негізгі мәселелері ретінде анықталуы мүмкін, жоспарлаудың және көлемді анықтаудың басқа мәселелері (мысалы, аудиттің жоспарланған көлемі немесе аудит контекстінде маңыздылық принципі қолдану) аудиттің негізгі мәселелері ISA 701 қалай анықталғанына байланысты аудиттің негізгі мәселелері болуы екіталай. Алайда, заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес аудитор аудиторлық қорытындыда аудит көлемін жоспарлау және айқындау мәселелері туралы хабарлауға міндетті болуы мүмкін немесе аудитор мұндай мәселелер туралы "Басқа да мәселелер" тармағында хабарлауды қажет деп санауы мүмкін.

A10. Аудитордың тапсырманы орындаудан бас тартуға мүмкіндігі болмаған сирек жағдайларда, тіпті басшылық белгілеген аудит көлемін шектеуге байланысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу мүмкіндігінің болмауынан туындаған ықтимал әсер жан-жақты сипатта болса да¹⁰ аудитор тапсырмадан бас тартуға мүмкіндігі

⁶ ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 12(b) және 16-тармақтар.

⁷ ISA 560, 6-тармақ.

⁸ ISA 570 (Қайта қаралған), 22-23 тармақтар.

⁹ ISA 260 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

¹⁰ Осы мән-жайды талқылау үшін ISA 705 (Қайта қаралған) 13(b) (ii) тармағын қара

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

болмаған себептерді түсіндіру үшін аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізу қажет деп есептеуі мүмкін.

Пайдаланушылардың аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін Маңызды жағдайлар

A11. Заңға, нормативтік актіге немесе жалпы қабылданған практикаға сәйкес қандай да бір юрисдикцияда аудитор қаржылық есептілік аудиті кезінде аудитор орындайтын міндеттерді немесе осы есептілік туралы аудиторлық қорытындының мазмұнын қосымша түсіндіруді қамтамасыз ететін мәселелерді егжей-тегжейлі баяндауға міндетті (немесе оған рұқсат етілуі мүмкін) болуы мүмкін. Егер «Басқа да мәліметтер» бөлімінде аудитордың пайымдауына сәйкес, қаржылық есептілікті пайдаланушылардың аудит процесі мен нәтижелерін, аудитордың міндеттерін немесе аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін маңызы бар бірнеше сұрақтар қамтылса, әрбір мәселе үшін әртүрлі тақырыпшаларды пайдалану пайдалы болуы мүмкін.

A12. «Өзге де мәліметтер» бөлімінде аудитордың халықаралық аудит стандарттарында көзделген аудитордың міндеттеріне қосымша орындайтын басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болған ISA (700 (Қайта қаралған))¹¹ *Басқа есептерді жасау жөніндегі міндеттер бөлімін* қара) немесе аудитор халықаралық аудит стандарттарында көзделген басқа да есептерді жасау үшін тартылған кездегі жағдайлар қарастырылмайды. тиісті қорытынды бере отырып немесе нақты мәселелерге қатысты пікір білдіру үшін қосымша процедураларды орындау.

Қаржылық есептіліктің бірнеше жиынтығы туралы қорытынды беру

A13. Ұйым қаржылық есептіліктің бір жиынтығын жалпы мақсаттағы бір тұжырымдамаға (мысалы, ұлттық), ал екінші жиынтығын жалпы мақсаттағы басқа тұжырымдамаға (мысалы, халықаралық қаржылық есептілік стандарттары) сәйкес дайындай алады және қаржылық есептіліктің екі жиынтығы туралы қорытынды дайындау үшін аудиторды тарта алады. Егер аудитор тұжырымдамалардың тиісті жағдайларда қолайлы болып табылатынын анықтаса, ол аудиторлық қорытындыға осы ұйымның жалпы мақсаттағы өзге тұжырымдамаға сәйкес жасалған қаржылық есептіліктің басқа жиынтығын дайындағанына және аудитордың көрсетілген қаржылық есептілік туралы қорытынды шығарғанына сілтеме жасай отырып, «Басқа да мәліметтер» бөлімін қоса алады есеп беру.

Аудиторлық қорытындыны таратуды немесе пайдалануды шектеу

A14. Нақты мақсат үшін дайындалған қаржылық есептілік, егер болжамды пайдаланушылар жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік олардың қаржылық ақпаратқа қажеттіліктеріне сәйкес келеді деген қорытындыға келсе, жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес жасалуы мүмкін. Аудиторлық қорытынды нақты пайдаланушыларға арналғанына байланысты аудитор осы мән-жайларда аудиторлық қорытынды тек болжамды пайдаланушыларға арналғанын және басқа тараптар арасында таралмауға немесе олар пайдаланбауға тиіс екенін көрсете отырып, аудиторлық қорытындыға «Өзге мәліметтер» бөлімін енгізу қажет деп есептеуі мүмкін.

Аудиторлық қорытындыға «өзге де мәліметтер» бөлімін енгізу

A15. «Өзге де мәліметтер» бөлімінің мазмұнында қаржылық есептілікте осындай өзге де мәліметтерді ұсыну және ашу талап етілмейтіні анық көрсетілген. «Өзге де мәліметтер» бөліміне аудиторға заңға, нормативтік актіге немесе өзге де кәсіптік стандарттарға, мысалы, ақпараттың құпиялылығына қатысты әдеп стандарттарына сәйкес беруге тыйым салынған ақпарат енгізілмейді. Бұдан басқа, «өзге де мәліметтер» бөліміне басшылық беруге міндетті ақпарат енгізілмейді.

Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері (9, 11-тармақтарды қара)

A16. Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «өзге де мәліметтер» бөлімдерінің орналасуы болжамды пайдаланушылардың назарына жеткізілуі қажет ақпараттың сипатына және аудитордың 700 (Қайта қаралған) ISA сәйкес енгізілуі талап етілетін басқа ақпаратпен салыстырғанда олар үшін осы ақпараттың салыстырмалы маңыздылығы туралы пайымдауына байланысты болады. Мысалы:

«Маңызды жағдайлар» бөлімі

- Егер «Маңызды жағдайлар» бөлімі қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына қатысты болса, аудитор заңда немесе нормативтік актіде белгіленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы, егер ол заңда немесе нормативтік актіде белгіленбесе, қолайсыз болар еді деп анықтаған¹² Аудитордың қаржылық есептілікке ықтимал әсерін бағалауға қатысты мәселелерге мыналар жатады:
- Егер аудиторлық қорытындыда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімі ұсынылса, «Маңызды жағдайлар» бөлімі «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінің алдында немесе аудитордың «Маңызды жағдайлар» бөліміне енгізілген ақпараттың салыстырмалы маңыздылығы туралы пікіріне байланысты одан кейін бірден орналасуы мүмкін. Бұдан басқа, аудитор «Маңызды жағдайлар» бөлімінің тақырыбына «Маңызды жағдайлар» бөлімінде ұсынылған ақпаратты және «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінде сипатталған жекелеген мәселелерді ажырату үшін «Маңызды жағдайлар: есепті күннен кейінгі оқиға» сияқты мәтінді кеңейту үшін қосымша тұжырымды енгізе алады.

¹¹ ISA 700 (қайта қаралған), Қаржылық есептілік бойынша пікір қалыптастыру және есеп беру, 43-44 тармақ

¹² Мысалы, ISA 210 «Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу», 19-тармағының және ISA 800 (Қайта қаралған) «Арнайы ойлар-арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті» 14 тармақ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА
«МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ
«Басқа да мәліметтер» бөлімі

- Егер аудиторлық қорытындыда «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімі ұсынылса және қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізу қажет болса, аудитор мәтінді кеңейту үшін «өзге де мәліметтер» бөлімінің тақырыбына «Басқа да ақпарат» бөлімінде ұсынылған ақпаратты және «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінде сипатталған жеке мәселелерді ажырату үшін қосымша тұжырымдама енгізе алады, мысалы «Басқа да мәліметтер: аудит көлемі».
- Егер «Өзге де мәліметтер» бөлімі аудиторлық қорытындыда қаралатын қорытындыларды ұсыну жөніндегі өзге де міндеттерге қатысты мәселеге пайдаланушылардың назарын аудару мақсатында енгізілсе, бұл бөлім аудиторлық қорытындының «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп беру» бөлімінің құрамында орналасуы мүмкін.
- Егер «Өзге де мәліметтер» бөлімі аудитордың барлық міндеттеріне қатысты болса немесе пайдаланушылардың аудиторлық қорытындының мазмұнын түсінуі үшін маңызды болса, онда осы бөлім «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» бөлімінен және «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» бөлімінен кейін тікелей жеке бөлім ретінде енгізілуі мүмкін.

A17. 3-қосымшада, егер олардың барлығы аудиторлық қорытындыға енгізілген болса, «Аудиттің негізгі мәселелері», «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдерінің бір-біріне қатысты орналасуы мысалы келтірілген. 4-қосымшада «Маңызды жағдайлар» бөлімі бар аудиторлық қорытындының мысалы келтірілген; қорытынды бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйым үшін шығарылған және ескертпесі бар пікірді қамтиды, бұл ретте аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат жоқ.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 12-тармақ)

A18. Қажеттілігі 12-тармақта көзделген ақпараттық өзара іс-қимыл аудиторға корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды аудитордың аудиторлық қорытындыда назар аударғысы келетін нақты мәселелердің сипаты туралы хабардар етуге мүмкіндік береді, сондай-ақ қажет болған жағдайда аудитордан қосымша түсініктемелер алуға мүмкіндік береді. Нақты мәселені қозғайтын «Өзге де мәліметтер» бөлімі әрбір келесі тапсырманы орындау кезінде аудиторлық қорытындыға енгізілген жағдайларда аудитор, бұл заңда немесе нормативтік актіде көзделген жағдайларды қоспағанда, әрбір тапсырманы орындау шеңберінде осы ақпаратты қайталау қажеттігі жоқ екендігі туралы шешім қабылдай алады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА
«МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

1- қосымша

(Сілтеме: 4, А4 тармақтар)

«Маңызды жағдайлар» бөлімін қосу туралы талаптарды қамтитын ISA тізбесі

Осы қосымшада белгілі бір жағдайларда аудиторды аудиторлық қорытындыға «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізуге міндеттейтін талаптарды қамтитын жекелеген ISA тармақтары көрсетілген. Осы тізбе талаптарды, сондай-ақ қолдану жөніндегі тиісті нұсқаулықты және ISA өзге де түсіндірме материалдарды қарау қажеттілігін жоймайды.

- ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 19(b) тармақ.
- ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 12(b) және 16-тармақтар;
- ISA 800 (Қайта қаралған), *Арнайы ойлар - арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті*, 14-тармақ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА
«МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

2- қосымша

(Сілтеме: 4 тармақ)

«Басқа да мәліметтер» бөліміне қатысты талаптарды қамтитын ISA тізбесі

Осы қосымшада белгілі бір жағдайларда аудиторды аудиторлық қорытындыға «Өзге де мәліметтер» бөлімін енгізуге міндеттейтін талаптарды қамтитын жекелеген ISA тармақтары көрсетілген. Осы тізбе талаптарды, сондай-ақ қолдану жөніндегі тиісті нұсқаулықты және ISA өзге де түсіндірме материалдарды қарау қажеттілігін жоймайды.

- ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар, 12(b) және 16-тармақтар.*
- ISA 710, *Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік, 13-14, 16-17 және 19 - тармақтар.*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА
«МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

3- қосымша

(Сілтеме: A17 тармақ)

«Аудиттің негізгі мәселелері», «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдерін қамтитын аудиторлық қорытындының мысалдары

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті болып табылмайды (яғни ISA 600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Есепті күн мен аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңде ұйымның өндірістік кәсіпорындарында өрт болды, ол туралы ақпаратты ұйым есепті күннен кейін оқиға ретінде ашты. Аудитордың пікіріне сәйкес, мәселе соншалықты маңызды, сондықтан оны пайдаланушылар қаржылық есептілікті түсіну үшін өте маңызды. Мәселе ағымдағы кезеңде қаржылық есептілік аудиті барысында аудитордың айтарлықтай назарын талап етпеді.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Салыстырмалы көрсеткіштер ұсынылған, ал алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептіліктің аудитін алдыңғы аудитор жүргізді. Заңдар немесе нормативтік актілер аудиторға алдыңғы аудитордың салыстырмалы көрсеткіштерге қатысты аудиторлық қорытындысын көрсетуге тыйым салмайды және аудитор көрсетілген қорытындыға сілтеме жасауды шешеді.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды²

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының

¹ 600 ISA, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

² «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (*немесе шынайы және шынайы көрініс береді*) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Маңызды жағдайлар³

Біз ұйымның өндірістік кәсіпорындарындағы өрт салдарының әсері сипатталған қаржылық есептілікке X ескертпесіне назар аударамыз. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау]

Басқа да мәліметтер

20X0 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ABC ұйымының қаржылық есептілігінің аудитін басқа аудитор жүргізді, ол 20x1 жылғы 31 наурызда осы есептілікке қатысты өзгертілмеген пікір білдірді.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁴

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың есебі болып табылатын аудит жөніндегі серіктес [атауы] болып табылады.

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

³ А16-тармақта көрсетілгендей, «Маңызды жағдайлар» бөлімі «Аудиттің негізгі мәселелері» бөлімінің алдында немесе одан кейін «Маңызды жағдайлар» бөліміне енгізілген ақпараттың маңыздылығына қатысты аудитордың пайымы негізінде ұсынылуы мүмкін.

⁴ Аудиторлық қорытындылардың осы мысалдарының мәтінде «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасынан ауытқу салдарынан ескертілген пікірі бар және «Маңызды жағдайлар» бөлімін қамтитын аудиторлық қорытындының мысалдары

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасынан ауытқуға байланысты пікір ескертумен айтылды.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Есепті күн мен аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңде ұйымның өндірістік кәсіпорындарында өрт болды, ол туралы ақпаратты ұйым есепті күннен кейін оқиға ретінде ашты. Аудитордың пікіріне сәйкес, мәселе соншалықты маңызды, сондықтан оны пайдаланушылар қаржылық есептілікті түсіну үшін өте маңызды. Мәселе ағымдағы кезеңде қаржылық есептілік аудиті барысында аудитордың айтарлықтай назарын талап етпеді.
- Аудитордан 701 ISA сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасауға шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпарат алған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды

Ескертпемен пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компаниясының (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың *Пікір білдіру үшін негіз* бөлімінде баяндалған сұрақтың әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік барлық маңызды қатынастарда Халықаралық қаржылық есептілік

«Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

стандарттарына (IFRS) сәйкес 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы (немесе қаржылық жағдайы туралы), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері (немесе қаржылық нәтижелері) және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалыстарын) сенімді көрінеді (*немесе шынайы және сенімді көрініс береді*).

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Нарықта айналыстағы Ұйымның қысқа мерзімді бағалы қағаздары XXX сомасындағы қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген. Басшылық осы бағалы қағаздарды ағымдағы баға белгілеулер негізінде қайта бағалаған жоқ, оның орнына оларды бастапқы құны бойынша көрсетті, бұл ҚЕХС ауытқуды білдіреді. Ұйымның бухгалтерлік есебінің деректері, егер басшылық нарықта айналыстағы бағалы қағаздарды олардың ағымдағы баға белгіленіміне сәйкес көрсетсе, Ұйым жыл ішіндегі іске асырылмаған залалды XXX сомасында жылдық жиынтық кіріс туралы есепте танығанын көрсетеді. 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есепте бағалы қағаздардың баланстық құны сол сомаға төмендейді, ал табыс салығы, таза пайда және таза пайда сәйкесінше XXX, XXX және XXX азаяды.

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [*юрисдикция атауы*] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Маңызды жағдайлар - Өрт салдарының әсері

Біз ұйымның өндірістік кәсіпорындарындағы өрт салдарының әсері сипатталған қаржылық есептілікке X ескертпесіне назар аударамыз. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁶

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

[*Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою*]

[Аудитордың

мекенжайы][Күні]

² Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 710

САЛЫСТЫРМАЛЫ АҚПАРАТ-САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕР ЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

(2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Салыстырмалы ақпараттың сипаты	2-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	
Аудиторлық процедуралар	7-9
Аудиторлық қорытындыны құрастыру	10-19
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Аудиторлық процедуралар	A1
Аудиторлық қорытындыны құрастыру	A2-A13
Қосымша: Аудиторлық қорытындылардың мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 710 *Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу* бірге қарастырылуы тиіс.

САЛЫСТЫРМАЛЫ АҚПАРАТ-САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕР ЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) салыстырмалы ақпаратқа байланысты қаржылық есептілік аудиті кезінде аудитордың міндеттерін белгілейді. Егер алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізбеген не жүргізген болса, кезең басындағы қалдықтарға қатысты ISA510¹ талаптары мен нұсқаулары да қолданылады.

Салыстырмалы ақпараттың сипаты

2. Ұйымның қаржылық есептілігінде ұсынылатын салыстырмалы ақпараттың сипаты қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына байланысты болады. Осындай салыстырмалы ақпаратқа қатысты қорытынды жасау үшін аудитордың жауапкершілігіне ең көп таралған екі тәсіл бар: салыстырмалы көрсеткіштерді қарау және салыстырмалы қаржылық есептілікті қарау. Белгілі бір тәсілді қолдану көбінесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленеді, бірақ оны тапсырма шарттарымен де анықтауға болады.
3. Аудиторлық қорытынды дайындау тұрғысынан осы тәсілдердің арасындағы түбегейлі айырмашылықтар:
 - a) Салыстырмалы көрсеткіштерді қарау кезінде қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір тек ағымдағы кезеңге ғана қатысты; ал
 - b) Салыстырмалы қаржылық есептілікті қарау кезінде аудиторлық пікір қаржылық есептілік ұсынылған кезендердің әрқайсысына қатысты болады.

Осы ISA аудиторлық қорытынды жасауға қойылатын талаптар әрбір тәсіл үшін жеке қаралады.

Күшіне ену күні

4. Осы ISA 2009 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

5. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Салыстырмалы ақпараттың осы қаржылық есептілікте салыстырмалы ақпаратты көрсетуге қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес барлық елеулі қатынастарда көрсетілгеніне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу;
 - (b) Аудитордың қорытындылар беру жөніндегі міндеттеріне сәйкес қорытынды беруге міндетті.

Анықтамалар

6. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналарға ие:
 - (a) Салыстырмалы ақпарат - қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес алдыңғы бір немесе бірнеше кезеңдер үшін қаржылық есептілікте ұсынылған сандық көрсеткіштер және ақпаратты ашу;
 - (b) Салыстырмалы көрсеткіштер - өткен кезеңдегі сандық көрсеткіштер мен басқа да ашылатын ақпарат ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі ретінде енгізілген және ағымдағы кезеңдегі сандық көрсеткіштерді қарауға және басқа ақпаратты ашуға («ағымдағы кезең көрсеткіштері» деп аталатын) байланысты ғана қарауға арналған жағдайдағы салыстырмалы ақпарат. Ұсынылған тиісті сандық көрсеткіштер мен ашылатын ақпараттың егжей-тегжейлі дәрежесі, ең алдымен, олардың ағымдағы кезеңнің көрсеткіштерін қарау үшін қаншалықты маңызды екендігімен анықталады;
 - (c) Салыстырмалы қаржылық есептілік - сандық көрсеткіштер және алдыңғы кезең үшін басқа да ашылатын ақпарат салыстыру үшін ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке енгізілген жағдайда салыстырмалы ақпарат, бірақ егер осы деректер мен ақпаратқа қатысты аудит жүргізілсе, онда оларға аудиторлық пікірде сілтеме жасалады. Осы салыстырмалы қаржылық есептілікте қамтылған ақпаратты нақтылау дәрежесін ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептіліктегі ақпаратты нақтылау деңгейімен салыстыруға болады.

ISA мақсаттары үшін, егер салыстырмалы ақпарат сандық көрсеткіштерді және бір кезеңнен артық ақпаратты ашуды қамтыса, «өткен кезеңге» сілтемелер «өткен кезеңдерді» білдіреді.

¹ ISA510. *Алғаш рет орындалатын аудиторлық тапсырмалар: кезең басындағы қалдықтар*

Талаптар

Аудиторлық процедуралар

7. Аудитор қаржылық есептіліктің қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес талап етілетін салыстырмалы ақпаратты қамтитынын және осы ақпараттың жіктелуі тиісті сипатта болатындығын анықтауы керек. Ол үшін аудитор мыналарды бағалауы тиіс:
 - (a) Салыстырмалы ақпарат алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілікте ұсынылған сандық көрсеткіштермен және ақпаратты ашумен сәйкес келе ме немесе қажет болған кезде ол қайта есептелді ме; және
 - (b) Салыстырмалы ақпаратта, ағымдағы кезеңде қолданылатын есеп саясатында көрсетілген есеп саясаты қайшы келе ме, немесе егер есеп саясатына өзгерістер енгізілген болса, олар бухгалтерлік есепте тиісті түрде көрсетілген, сондай-ақ қаржылық есептілікте жеткілікті көлемде ұсынылған және ашылған ба.
8. Егер ағымдағы кезеңдегі аудит барысында аудиторға салыстырмалы ақпараттың ықтимал елеулі бұрмалануы туралы белгілі болса, ол елеулі бұрмалаудың орын алғанын анықтау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу үшін осы мән-жайларда қажетті қосымша аудиторлық процедураларды орындауы тиіс. Егер аудитор алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудитін жүргізсе, ол ISA560 қолданылатын талаптарын ұстануы тиіс.² Егер алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік түзетілсе, аудитор салыстырмалы ақпараттың түзетілген қаржылық есептілікке сәйкес келетіндігін анықтауы тиіс.
9. ISA 580³ талаптарына сәйкес аудитор аудиторлық пікірде көрсетілген барлық кезеңдер үшін жазбаша өтініштерді сұрауы тиіс. Бұдан басқа, аудитор өткен кезеңдегі қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалаушылықты жою үшін жүргізілген және салыстырмалы ақпаратқа әсер ететін кез келген түзетуге қатысты арнайы жазбаша өтініш алуға тиіс (Сілтеме: А1-тармағы).

Аудиторлық қорытындыны құрастыру

Салыстырмалы көрсеткіштер

10. Қаржылық есептілікте салыстырмалы көрсеткіштер ұсынылған жағдайда аудиторлық қорытынды 11, 12 және 14-тармақтарда сипатталған жағдайларды қоспағанда, салыстырмалы көрсеткіштерді көрсетпеуі тиіс (Сілтеме: А2-тармағы).
11. Егер өткен жылғы қаржылық есептілік туралы бұрын шығарылған қорытындыда ескертпесі бар пікір болса, теріс пікір не пікір білдіруден бас тарту болса, бұл ретте пікір өзгертілген мәселе шешілмеген болса, аудитор ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікір білдіруге тиіс. Аудиторлық қорытындының «өзгертілген пікірді (немесе ескертумен пікірді) білдіру үшін негіздеме» бөлімінде аудитор:
 - (a) Өзгертілген пікір білдіруге себеп болған мәселені сипаттау кезінде - егер мәселе ағымдағы кезеңнің көрсеткіштеріне елеулі әсер ететін немесе әсер етуі мүмкін болса, ағымдағы кезеңнің көрсеткіштерін де, салыстырмалы көрсеткіштерді де келтіру;
 - (b) Қалған жағдайларда - аудиторлық пікір ағымдағы кезең көрсеткіштерінің және салыстырмалы көрсеткіштердің салыстырмалылығына шешілмеген мәселенің әсері немесе ықтимал әсері себебінен өзгертілгені түсіндірілсін (Сілтеме: А3 - А5 тармақтары)
12. Егер аудитор оған қатысты бұрын өзгертілмеген пікір білдірілген, ал салыстырмалы көрсеткіштер тиісті түрде түзетілмеген немесе тиісті ақпарат ашылмаған алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаудың бар екенін куәландыратын аудиторлық дәлелдемелерді алса, онда ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытындыда аудитор пікірді ескертумен немесе теріс пікірмен білдіруге тиіс оған енгізілген салыстырмалы көрсеткіштерге қатысты (Сілтеме: А6-тармақ).

Өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді

13. Егер өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізген болса және заңдар немесе нормативтік актілер аудиторға салыстырмалы көрсеткіштерге қатысты алдыңғы аудитордың аудиторлық қорытындысын көрсетуге тыйым салмаса, ал аудитор көрсетілген қорытындыға сілтеме жасауды шешсе, ол аудиторлық қорытындының «Өзге де мәліметтер» бөлімінде мыналарды көрсетуге тиіс:
 - (a) Алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді;
 - (b) Алдыңғы аудитор қандай түрдегі пікір білдірді, ал өзгертілген пікір болған жағдайда тиісті себептерді көрсету;
 - (c) Көрсетілген қорытындының күні (А7-тармақты қара).

² ISA560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 14-17 - тармақтар.

³ ISA580, *Жазбаша өтініштер*, 14-тармақ.

САЛЫСТЫРМАЛЫ АҚПАРАТ-САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Аудит жүргізілмеген алдыңғы кезеңнің қаржылық есептілігі.

14. Егер өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудиті жүргізілмесе, аудитор аудиторлық қорытындының «Өзге де ақпарат» бөлімінде салыстырмалы көрсеткіштерге аудит жүргізілмегенін көрсетуі тиіс. Алайда, мұндай нұсқау аудиторды кезең басындағы қалдықтарда ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке елеулі әсер ететін бұрмалаулар болмайтынына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу туралы талапты орындаудан босатпайды (Сілтеме: А8-тармақ)⁴

Салыстырмалы қаржылық есептілік

15. Салыстырмалы қаржылық есептілік ұсынылған жағдайда аудиторлық пікірде осы қаржылық есептілік ұсынылған және оған қатысты аудиторлық пікір білдірілген әрбір кезең көрсетілуі тиіс (Сілтеме: А9 - А10-тармақтар)
16. Ағымдағы кезеңнің аудитіне байланысты өткен кезең үшін қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды ұсынылған жағдайда, егер алдыңғы кезең үшін осындай қаржылық есептілікке қатысты аудитордың пікірі бұрын айтылған пікірден өзгеше болса, аудитор ISA 706 (Қайта қаралған) сәйкес «Өзге де мәліметтер» бөлімінде алдыңғыдан ерекшеленетін пікірді білдірудің негізгі себептерін ашуы тиіс.⁵ (Сілтеме: А11 тармағы)

Өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді

17. Егер өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізген болса, ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке қатысты пікір білдіруге қосымша аудитор «Өзге де мәліметтер» бөлімінде мыналарды көрсетуі тиіс:
- (a) Алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізді;
 - (b) Алдыңғы аудитор қандай түрдегі пікір білдірді, ал өзгертілген пікір болған жағдайда тиісті себептерді көрсету;
 - (c) Көрсетілген қорытынды күні,

алдыңғы аудитордың алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы қорытындысы қаржылық есептілікпен бірге қайта шығарылатын жағдайларды қоспағанда.

18. Егер аудитор алдыңғы аудитор бұрын өзгертілмеген қорытынды шығарған алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілікке әсер ететін елеулі бұрмалаушылықтың бар екендігі туралы қорытындыға келсе, аудитор бұл бұрмалау туралы тиісті деңгейдегі басшылыққа және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға, ұйымдарға⁶ хабарлауға тиіс. корпоративтік басқару ұйымды басқарады және бұл туралы алдыңғы аудиторға хабарлауды талап етеді. Егер алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік түзетілсе және алдыңғы аудитор алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы жаңа аудиторлық қорытынды шығаруға келіссе, онда аудитор қорытындыны тек ағымдағы кезеңге қатысты ұсынуы тиіс (А12-тармақты қара).

Аудит жүргізілмеген алдыңғы кезеңнің қаржылық есептілігі.

19. Егер алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудиті жүргізілмесе, аудитор аудиторлық қорытындыда «Өзге де мәліметтер» бөлімінде салыстырмалы қаржылық есептілікке аудит жүргізілмегенін көрсетуі тиіс. Алайда мұндай нұсқау аудиторды кезең басындағы қалдықтарда ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке елеулі әсер ететін бұрмалаулар болмайтынына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу туралы талапты орындаудан босатпайды (А13-тармақты қара).⁷

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Аудиторлық процедуралар

Жазбаша өтініштер (9 тармақты қара)

- A1. Салыстырмалы қаржылық есептілік жағдайында аудиторлық пікірде көрсетілген барлық кезеңдерге қатысты жазбаша мәлідемелерді сұрату қажет, өйткені басшылық алдыңғы кезеңдерге қатысты бұрын жасаған жазбаша мәлідемелердің күшінде қалатынын тағы да растауы тиіс. Салыстырмалы көрсеткіштер болған жағдайда ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікке қатысты жазбаша мәлідемелерді сұрау қажет, өйткені салыстырмалы көрсеткіштерді қамтитын қаржылық есептілікке қатысты аудиторлық пікір білдіріледі. Алайда аудитор өткен кезеңдегі қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануын түзету үшін жасалған және салыстырмалы ақпаратқа әсер ететін әрбір түзетуге қатысты арнайы жазбаша өтініш алуы тиіс.

⁴ ISA 510, 6-тармақ.

⁵ ISA706 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «өзге де мәліметтер» бөлімдері*, 8-тармақ.

⁶ ISA260 (Қайта қаралған), *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл*, 13-тармақ.

⁷ ISA 510, 6-тармақ.

Аудиторлық қорытындыны құрастыру

Салыстырмалы көрсеткіштер

Аудиторлық пікірде нұсқаудың болмауы (Сілтеме: 10-тармақ)

A2. Аудиторлық пікірде салыстырмалы көрсеткіштер жоқ, өйткені ол салыстырмалы көрсеткіштерді қоса алғанда, ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке қатысты көрсетіледі.

Алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікір білдіруге себеп болған мәселенің шешілмеуі (Сілтеме: 11-тармақ)

A3. Егер алдыңғы кезең үшін бұрын шығарылған аудиторлық қорытындыда ескертпесі бар пікір болса, пікір білдіруден бас тарту немесе теріс пікір және аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікір білдірудің себебі болып табылатын мәселе шешілсе және тиісті түрде көрсетілсе немесе қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілікте ашылса, онда ағымдағы кезеңге қатысты аудиторлық пікірде, алдыңғы кезең үшін өзгертілген аудиторлық пікірді көрсету талап етілмейді.

A4. Егер алдыңғы кезеңде бұрын айтылған аудиторлық пікір өзгертілген болса, өзгертілген аудиторлық пікірді білдіруге себеп болған шешілмеген мәселе ағымдағы кезеңнің көрсеткіштері үшін маңызды болуы мүмкін. Дегенмен, ағымдағы кезең көрсеткіштерінің және салыстырмалы көрсеткіштердің салыстырмалылығына шешілмеген мәселенің ықпалы немесе ықтимал әсері себебінен ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілікке қатысты пікірді ескертпемен енгізу, пікір білдіруден бас тарту немесе теріс пікір (мән-жайларға байланысты) талап етілуі мүмкін.

A5. Қосымшада алдыңғы кезеңге қатысты аудиторлық қорытындыда өзгертілген пікір білдірілген және өзгертілген пікір білдіруге себеп болған мәселе шешілмей қалған кезде аудиторлық қорытындылардың мысалдары қамтылады (1 және 2-мысалдар).

Өткен кезеңдегі қаржылық есептілікте бұрмалаудың болуы (Сілтеме: 12-тармақ)

A6. Егер бұрмаланулар қамтылған алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікке түзетулер енгізілмесе және аудиторлық қорытынды қайта шығарылмаса, бірақ салыстырмалы көрсеткіштер тиісті түрде түзетілсе немесе ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікте тиісті ақпарат ашылса, аудиторлық қорытынды мән-жайларды сипаттайтын және қаржылық есептілікте осы мәселе бойынша ақпараттың қай жерде толық ашылғанын көрсететін «Маңызды жағдайлар» бөлімін қамтуы мүмкін (706 ISA қара).

Аудитін алдыңғы аудитор жүргізген алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік (Сілтеме: 13-тармақ)

A7. Қосымшада алдыңғы кезең үшін қаржылық есептілік аудитін алдыңғы аудитор жүргізген кезде аудиторлық қорытындының мысалы келтірілген және заңдар немесе нормативтік актілер аудиторға салыстырмалы көрсеткіштерге қатысты алдыңғы аудитордың қорытындысына сілтеме жасауға тыйым салмайды (3-мысал).

Алдыңғы кезеңнің қаржылық есептілігі аудиттелмеген (Сілтеме: 14-тармақ).

A8. Егер аудитор кезең басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, аудитордан ISA705 (Қайта қаралған)⁸ сәйкес пікірін ескертпемен білдіру немесе ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес нақты жағдайға байланысты пікір білдіруден бас тарту талап етіледі. Егер аудитор кезең басындағы қалдықтардың ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне елеулі әсер ететін бұрмаланулар жоқ екендігі туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуда елеулі қиындықтарға тап болса, онда ол бұл мән-жайларды ISA701⁹ сәйкес аудиттің негізгі мәселелері деп есептеуі мүмкін.

Салыстырмалы қаржылық есептілік

Аудиторлық пікірде нұсқаудың болуы (15-тармақты қара)

A9. Салыстырмалы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды әрбір ұсынылған кезең үшін қаржылық есептілікке жататындықтан, аудитор бір немесе бірнеше кезеңдерге қатысты пікірін ескертумен немесе теріс пікір білдіре алады, пікірін білдіруден бас тарта алады немесе «Маңызды жағдайлар» бөлімін қоса алады, сонымен бір мезгілде басқа кезең үшін қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда өзгеше пікір білдіре отырып кезең.

A10. Қосымшада аудиторлық қорытындының мысалы келтірілген, ағымдағы кезеңнің аудитіне байланысты аудитор ағымдағы және өткен кезең үшін қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны ұсынуы тиіс, ал алдыңғы кезең үшін қорытындыда өзгертілген пікір айтылған және өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселе шешілмей қалған (4-мысал).

Алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікке қатысты пікір, ол бұрын айтылған пікірден өзгеше (16-тармақты қара)

A11. Егер ағымдағы кезеңнің аудиті барысында аудитор алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікке елеулі әсер ететін мән-жайлар немесе оқиғалар туралы білсе, ағымдағы кезеңнің аудитіне байланысты өткен кезеңдегі қаржылық

⁸ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

⁹ ISA701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

САЛЫСТЫРМАЛЫ АҚПАРАТ-САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

есептілік туралы аудиторлық қорытынды жасау кезінде алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілікке қатысты айтылған пікір бұрын айтылған пікірден өзгеше болуы мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда аудитордың алдағы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы бұрын шығарылған аудиторлық қорытындыны болашақта пайдалануға жол бермеу мақсатында аудиторлық қорытынды шығару жөніндегі қосымша міндеттері болуы мүмкін.

Аудитін алдыңғы аудитор жүргізген алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік (Сілтеме: 18-тармақ)

A12. Алдыңғы аудитордың өткен кезеңдегі қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қайта шығаруға мүмкіндігі немесе ниеті болмауы мүмкін. Аудиторлық қорытындының «өзге де мәліметтер» бөлімінде алдыңғы аудитордың ол түзетілгенге дейінгі алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны шығарғаны көрсетілуі мүмкін. Бұдан басқа, егер аудитор түзетулердің тиісті сипатына аудит жүргізу үшін тартылса және түзетулердің негізділігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алса, аудиторлық қорытынды мынадай тұжырымды да қамтуы мүмкін:

20x2 ж. қаржылық есептілік аудиті шеңберінде Біз сондай-ақ 20x1 ж. қаржылық есептілікті түзету үшін жүргізілген X ескертпеде сипатталған түзетулер аудитін жүргіздік. Біздің ойымызша, бұл түзетулер тиісті сипатқа ие және тиісті түрде жасалды. Біз түзетулерді қоспағанда, 20x1 жылғы ұйымның қаржылық есептілігіне қатысты аудит, шолып тексеруді жүргізу немесе процедураларды орындау үшін тартылмадық, демек, жалпы 20x1 жылғы қаржылық есептілікке қатысты қандай да бір басқа нысанда пікір немесе сенімділік білдірмейміз.

Алдыңғы кезеңнің қаржылық есептілігі аудиттелмеген (Сілтеме: 19-тармақ).

A13. Егер аудитор кезең басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, аудитордан ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес пікірін ескертпемен білдіру немесе ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес нақты жағдайға байланысты пікір білдіруден бас тарту талап етіледі. Егер аудитор кезең басындағы қалдықтардың ағымдағы кезеңнің қаржылық есептілігіне елеулі әсер ететін бұрмаланулар болмайтындығы туралы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуда елеулі қиындықтарға тап болса, онда ол бұл мән-жайларды 701 ISA сәйкес аудиттің негізгі мәселелері деп есептеуі мүмкін.

Аудиторлық қорытындылардың мысалдары

Мысал 1. - Салыстырмалы көрсеткіштер

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті болып табылмайды (яғни ISA600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.²
- Өткен жылғы қаржылық есептілік туралы бұрын шығарылған қорытындыда ескертпесі бар пікір жазылған.
- Өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселе шешілмей қалды.
- Осы мәселенің ағымдағы кезеңнің көрсеткіштеріне ықпалы немесе ықтимал әсері елеулі болып табылады және ағымдағы кезеңнің көрсеткіштеріне қатысты өзгертілген пікір білдіруді талап етеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.³
- Аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасауға шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпарат алған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

¹ ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

² ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*

³ ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды¹

Ескертпемен пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың «пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған сұрақтың әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік барлық маңызды қатынастарда Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы (немесе қаржылық жағдайы туралы), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері (немесе қаржылық нәтижелері) және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалыстарын) сенімді көрінеді (немесе шынайы және сенімді көрініс береді).

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

X ескертуде сипатталғандай, қаржылық есептілікте амортизация бойынша шығыстар көрсетілмеген, бұл IFRS халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарынан ауытқу болып табылады. Бұл жағдай басшылық алдыңғы қаржы жылының басында қабылдаған шешімнің нәтижесі болып табылады, соның нәтижесінде біз көрсетілген жылдағы қаржылық есептілікке қатысты ескертпемен пікір білдірдік. Ғимараттар үшін амортизацияның сызықтық әдісі мен амортизацияның жылдық нормаларын 5% және жабдықтар үшін 20% қолдану кезінде жыл ішіндегі шығын 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX көбейтілуі керек, негізгі құралдардың құны 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX жинақталған амортизация сомасына азайтылуы, ал жинақталған шығын 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX көбейтілуі тиіс.

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген ISA сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз. Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық пен тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі²

[ISA 700 (Қайта қаралған)³ сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

² Аудиторлық қорытындылардың осы мысалдарының мәтінінде «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

³ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*

2-мысал - Салыстырмалы көрсеткіштер

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Өткен жылғы қаржылық есептілік туралы бұрын шығарылған қорытындыда ескертпесі бар пікір жазылған.
- Өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселе шешілмей қалды.
- Осы мәселенің ағымдағы кезең көрсеткіштеріне әсері немесе ықтимал әсері елеусіз болып табылады, бірақ шешілмеген мәселенің ағымдағы кезең көрсеткіштері мен салыстырмалы көрсеткіштердің салыстырмалылығына әсері немесе ықтимал әсері салдарынан өзгертілген пікір білдіруді талап етеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан талап етілмейді және басқа себептермен ол ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы есеп беру туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпарат алған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁴

Ескертпемен пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде сипатталған мән-жайлардың ықтимал әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC компаниясының қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайы туралы) барлық елеулі қатынастарда дұрыс көрсетеді (немесе шынайы және шынайы көрініс береді), сондай-ақ қаржылық есептілік Қаржылық есептіліктің талаптарына сәйкес келеді, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері (немесе қаржылық нәтижелері) және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы (немесе қозғалысы) көрсетіледі.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Біз 20x0 жылы ұйымның аудиторларына тағайындалғандықтан, көрсетілген кезеңнің басында түгендеуді жүргізуді бақылауға немесе олардың санын баламалы процедуралар арқылы тексеруге мүмкіндігіміз болмады. Кезең басындағы қорлар қызмет нәтижелерін есептеу кезінде ескерілетіндіктен, бізде қызмет нәтижелеріне және 20x0 жылдың басындағы бөлінбеген пайдаға қатысты қандай да бір түзетулер қажет пе, жоқ па, соны анықтауға мүмкіндік болмады. 20x0 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған кезеңдегі қаржылық есептілік туралы біздің аудиторлық пікіріміз тиісінше өзгертілді. Ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікке қатысты біздің пікіріміз де осы мәселенің ағымдағы кезеңдегі көрсеткіштер мен салыстырмалы көрсеткіштердің салыстырмалылығына ықтимал әсер етуі себебінен өзгертілген.

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген ISA сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁵

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) *1-мысалды қара*]

[*Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою*]

[*Аудитордың мекенжайы*]

[*Күні*]

⁴ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

3-мысал - Салыстырмалы көрсеткіштер

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан талап етілмейді және басқа себептермен ол ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы есеп беру туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Салыстырмалы көрсеткіштер ұсынылған, ал алдыңғы кезеңдегі қаржылық есептіліктің аудитін алдыңғы аудитор жүргізді.
- Заңдар немесе нормативтік актілер аудиторға алдыңғы аудитордың салыстырмалы көрсеткіштерге қатысты аудиторлық қорытындысын көрсетуге тыйым салмайды және аудитор көрсетілген қорытындыға сілтеме жасауды шешеді.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

САЛЫСТЫРМАЛЫ АҚПАРАТ-САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁶

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген ISA сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер аудиторлық пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа да мәліметтер

20x0 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Компанияның қаржылық есептілігінің аудитін 20x1 жылғы 31 наурызда осы есептілікке қатысты өзгертілмеген пікір білдірген басқа аудитор жүргізді.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

[ISA 720 (Қайта қаралған) қамтылған қорытындыларды жасауға қойылатын талаптарға сәйкес қорытынды жасау – ISA 720 (Қайта қаралған) 2-қосымшадағы 1-мысалды қара]⁷

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁸

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁶ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁷ ISA720 (Қайта қаралған), *Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері*

⁸ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

4-мысал - Салыстырмалы қаржылық есептілік

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-сағтыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Ағымдағы кезеңнің аудитіне байланысты аудитор ағымдағы, сондай-ақ өткен кезең үшін қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны ұсынуы тиіс;
- Өткен кезеңдегі қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда ескертумен пікір білдірілді;
- Өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселе шешілмей қалды.
- Осы мәселенің ағымдағы кезеңнің көрсеткіштеріне әсері немесе ықтимал әсері ағымдағы және өткен кезеңдегі қаржылық есептілік үшін маңызды болып табылады және аудитордың өзгертілген пікір білдіруін талап етеді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан талап етілмейді және басқа себептермен ол ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы есеп беру туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпарат алған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁹

Ескертпемен пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы және 20x0 жылғы қаржылық жағдай туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі жиынтық кіріс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражатының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелері және басқа да түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қоса берілген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің қорытындымыздың «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде сипатталған мән-жайлардың ықтимал әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы және 20x0 жылғы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайы туралы) барлық елеулі қатынастарда дұрыс көрсетеді (немесе шынайы және шынайы көрініс береді). (немесе қаржылық нәтижелері) және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы (немесе қозғалысы) болып бөлінеді.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

X ескертуде сипатталғандай, қаржылық есептілікте амортизация бойынша шығыстар көрсетілмеген, бұл IFRS халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарынан ауытқу болып табылады. Ғимараттар үшін амортизацияның сызықтық әдісі мен амортизацияның жылдық нормаларын 5% және жабдықтар үшін 20% қолдану кезінде жыл ішіндегі шығын 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX көбейтілуі керек, негізгі құралдардың құны 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX жинақталған амортизация сомасына азайтылуы, ал жинақталған шығын 20X1 жылы XXX және 20X0 жылы XXX көбейтілуі тиіс.

Біз аудитті Халықаралық аудиттің стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген ISA сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹⁰

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есеп жасау - ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара]

[Фирманың атынан, аудитордың атынан не фирманың атынан және нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудитордың атынан қол қою]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁹ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

¹⁰ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 720 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолдану аясы	1-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Басқа да ақпаратты алу	13
Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау	14-15
Басқа ақпараттың елеулі сәйкессіздігі немесе елеулі бұрмалануы мүмкін жағдайларда жүргізілетін процедуралар	16
Аудитор басқа ақпараттың елеулі бұрмалануының болуы туралы қорытынды жасаған жағдайда жүргізілетін процедуралар	17-19
Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану немесе аудитордың ұйымды және оның айналасын қайтадан зерделеуі қажет болған жағдайларда жүргізілетін процедуралар	20
Қорытынды жасау	21-24
Құжаттама	25
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Анықтамалар	A1-A10
Өзге де ақпаратты алу	A11-A22
Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау	A23-A38
Басқа ақпараттың елеулі сәйкессіздігі немесе елеулі бұрмалануы мүмкін жағдайларда жүргізілетін процедуралар	A39-A43
Аудитор басқа ақпараттың елеулі бұрмалануының болуы туралы қорытынды жасаған жағдайда жүргізілетін процедуралар	A44-A50
Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану немесе аудитордың ұйымды және оның айналасын қайтадан зерделеуі қажеттігі жағдайларында жүргізілетін процедуралар	A51
Қорытынды жасау	A51-A59
1-қосымша: Басқа ақпаратқа енгізілуі мүмкін сандық көрсеткіштердің немесе басқа элементтердің мысалдары	
2-қосымша: Басқа ақпаратқа қатысты аудиторлық қорытындылардың мысалдары	

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 720 (Қайта қаралған) *Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Кіріспе

ISA қолдану аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандартында (ISA) ұйымның жылдық есебіне енгізілген қаржылық және қаржылық емес (қаржылық есептіліктен және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыдан өзгеше) басқа да ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері белгіленеді. Ұйымның жылдық есебі бір құжат немесе бір мақсатқа арналған бірнеше құжаттар жиынтығы болуы мүмкін.
2. Осы ISA тәуелсіз аудитор жүргізетін қаржылық есептілік аудиті мәтінде әзірленген. Демек, ISA-да сипатталған аудитордың мақсаттары ISA 200-дің 13-11 тармағында сипатталған аудитордың негізгі мақсаттары тұрғысынан қарастырылуы тиіс¹. Осы ISA талаптары аудиторға ISA көрсетілген мақсаттарға, демек аудитордың негізгі мақсаттарына жетуге көмектесу үшін әзірленген. Қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір өзге де ақпаратқа қолданылмайды және ISA аудитордан қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру үшін қажетті дәлелдемелерге қосымша аудиторлық дәлелдемелер алуы талап етпейді.
3. Осы ISA аудиторды басқа ақпаратпен танысуға және оны қарауға міндеттейді, өйткені қаржылық есептіліктегі мәліметтерге немесе аудит барысында аудитор алған білімге елеулі дәрежеде сәйкес келмейтін өзге де ақпарат қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы немесе басқа ақпараттың елеулі бұрмалануы орын алғанын және осы бұрмалаулардың кез келгенін көрсетуі мүмкін қаржылық есептілікке және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыға деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін. Мұндай елеулі бұрмаланулар аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдерге де тиісінше әсер етпеуі мүмкін.
4. Осы ISA аудиторға тиісті этикалық талаптарды ұстануға да көмектесе алады,² оған сәйкес аудитор белгілі бір дәрежеде жалған немесе жаңылыстыратын мәлімдемені, абайсызда дайындалған мәлімдемені немесе егер енгізу қажет мәліметтер жетіспейтін немесе анық жазылмаған мәліметтерді қамтитын, аудитор болжап отырған ақпаратпен көрінеу ассоциацияланатын жағдайлардан аулақ болуға міндетті. мұндай олқылықтар немесе екіұшты тұжырымдар жаңылыстыруы мүмкін.
5. Өзге ақпарат сандық көрсеткіштерді немесе сандық көрсеткіштерді немесе қаржылық есептіліктің басқа элементтерін ұқсас, жалпылау немесе нақтылау болып табылатын басқа элементтерді не аудитор аудит барысында алған ақпаратты өзге сандық көрсеткіштерді немесе өзге элементтерді қамтуы мүмкін. Басқа ақпарат басқа да мәліметтерді қамтуы мүмкін.
6. Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері (қорытынды жасау бойынша қолданылатын міндеттерден өзгеше) аудитордың өзге ақпаратты аудиторлық қорытынды күніне дейін немесе одан кейін алған-алмағанына қарамастан орындалады.
7. Осы ISA мыналарға қатысты қолданылмайды:
 - a) Қаржылық ақпаратты алдын ала жариялау; немесе
 - b) Бағалы қағаздар проспектінің қоса алғанда, бағалы қағаздарды орналастыру туралы құжаттар.
8. Осы ISA сәйкес аудитордың міндеттері басқа ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылмайды және аудиторға басқа ақпаратқа қатысты сенімділік алу бойынша міндеттемелер жүктемейді.
9. Заңдар немесе нормативтік актілер аудиторға ISA қолдану аясынан тыс басқа да ақпаратқа қатысты қосымша міндеттер жүктеуі мүмкін.

Күшіне ену күні

10. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

11. Аудитордың мақсаты - басқа ақпаратпен танысу нәтижесінде:
 - a) Басқа ақпарат пен қаржылық есептілік арасында елеулі сәйкессіздіктің бар-жоғы туралы мәселені қарау;
 - b) Аудит процесінде аудитор алған басқа ақпарат пен білім арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын қарастыру;
 - c) Егер аудитор осындай елеулі сәйкессіздіктердің орын алуы ықтимал екенін анықтаса немесе басқа ақпараттың елеулі түрде бұрмаланғаны туралы оған қандай да бір өзге түрде белгілі болса, тиісті процедураларды жүргізу;
 - d) ISA сәйкес қорытынды беру.

¹ ISA200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*

² Бухгалтерлерге арналған этиканың халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлерінің әдеп кодексі (IESBA кодексі), R111.2-тармақ.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Анықтамалар

12. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
- a) Жылдық есеп - меншік иелеріне (немесе ұқсас мүдделі тұлғаларға) қаржылық есептілікте көрсетілген ұйымның қызметі, оның қаржылық нәтижелері және қаржылық жағдайы туралы ақпарат беру мақсатында, әдетте, жыл сайынғы негізде басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар заңдарға, нормативтік актілерге немесе қалыптасқан практикаға сәйкес дайындайтын құжат немесе құжаттар жиынтығы. Жылдық есеп қаржылық есептілікті және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтиды немесе оларға қоса беріледі және әдетте ұйымдағы өзгерістер туралы, оның болашақ перспективалары, тәуекелдері мен белгісіздік факторлары туралы ақпаратты, ұйымның басқару органының мәлімдемесін және корпоративтік басқару мәселелері жөніндегі есептерді қамтиды (Сілтеме: A1-A5 тармақтар)
 - b) Басқа да ақпаратты бұрмалау - басқа ақпаратты бұрмалау, егер өзге ақпарат дұрыс жазылмаған немесе өзге түрде жаңылыстыратын болса (оның ішінде басқа ақпаратта ашылған қандай да бір мәселені дұрыс түсіну үшін қажетті ақпаратты өткізіп алу немесе анық емес баяндау себебі бойынша) (Сілтеме: A6–A7 тармақтар)
 - c) Өзге де ақпарат – ұйымның жылдық есебіне енгізілген қаржылық немесе қаржылық емес ақпарат (қаржылық есептіліктен және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыдан өзгеше) (Сілтеме: A8-A10- тармақтар)

Талаптар

Басқа да ақпаратты алу

13. Аудитор (Сілтеме: A11–A22 тармақтар):
- a) Басшылықпен талқылау арқылы жылдық есептің құрамына қандай құжат немесе құжаттар жиынтығы кіретінін, сондай-ақ ұйым жоспарлаған осындай құжатты немесе осындай құжаттарды шығару тәсілі мен мерзімдерін анықтауы;
 - b) Басшылықпен аудитордың уақтылы және, егер мүмкін болса, аудиторлық қорытынды күніне дейін құжаттың немесе жылдық есептің құрамына кіретін құжаттардың түпкілікті нұсқасын алуы туралы мәселені келісуі;
 - c) Егер (a) тармағында айқындалған кейбір немесе барлық құжаттарды аудиторлық қорытынды күніне дейін алу мүмкін болмаса, басшылықтан құжаттың немесе құжаттардың түпкілікті нұсқасы аудиторға ол дайын болған кезде, Бірақ ұйым оны шығарғанға дейін аудитор ISA талаптарына сәйкес процедураларды аяқтауы үшін берілетінін растайтын жазбаша өтініш сұратуы мүмкін (Сілтеме: A22 тармағы)

Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау

14. Аудитор басқа ақпаратпен танысып Сілтеме: (A23–A24 тармақтары):
- a) Басқа ақпарат пен қаржылық есептілік арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын қарауы тиіс. Мұның негізі ретінде аудитор таңдалған сандық көрсеткіштерді немесе басқа ақпарат құрамындағы басқа элементтерді (аналогты, сандық көрсеткіштерді немесе қаржылық есептіліктің басқа элементтерін жалпылау немесе нақтылау) осындай сандық көрсеткіштермен және қаржылық есептіліктің басқа элементтерімен салыстыруы тиіс (Сілтеме: A25-A29 тармақтар)
 - b) Аудит кезінде алынған аудиторлық дәлелдер мен тұжырымдар мәтінінде аудит барысында аудитор алған басқа ақпарат пен білім арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын қарастыру (Сілтеме: A30-A36 тармақтар)
15. 14-тармаққа сәйкес басқа ақпаратпен танысқан кезде аудитор қаржылық есептілікке немесе аудит барысында аудитор алған білімге қатысы жоқ басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген белгілерге аса назар аударуы тиіс (Сілтеме: A24, A37-A38-тармақтар).

Басқа ақпараттың елеулі сәйкессіздігі немесе елеулі бұрмалануы мүмкін жағдайларда жүргізілетін процедуралар

16. Егер аудитор ықтимал елеулі сәйкессіздікті анықтаса (немесе оған басқа ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін екені белгілі болса), ол бұл мәселені басшылықпен талқылап, қажет болған жағдайда анықтау үшін басқа да процедураларды жүргізуі тиіс (Сілтеме: A39-A43 тармақтар)
- a) Басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы бар ма;
 - b) Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы бар ма немесе
 - c) Аудиторға ұйымды және оның айналасын қайта зерттеу қажет пе

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Аудитор басқа ақпараттың елеулі бұрмалануының болуы туралы қорытынды жасаған жағдайда жүргізілетін процедуралар

17. Егер аудитор басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы бар деген қорытындыға келсе, ол басшылыққа басқа ақпаратты түзету қажеттілігін көрсетуі тиіс. Егер басшылық:
- Түзету енгізуге келіседі, аудитор түзету енгізілгенін анықтауы тиіс;
 - Түзету енгізуден бас тартады, аудитор бұл мәселені корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізіп, түзетуді талап етуі тиіс.
18. Егер аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін алынған басқа ақпаратта Елеулі бұрмалаушылықтың бар екендігі туралы қорытындыға келсе және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар еткеннен кейін өзге ақпарат түзетілмесе, аудитор тиісті шараларды қабылдауы тиіс, оның ішінде (Сілтеме: А44-тармақ):
- Аудиторлық қорытынды үшін салдарды қарау және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудитор аудиторлық қорытындыда елеулі бұрмалаушылықтың болуын қалай көрсетуді жоспарлағаны туралы хабарлау (22(е)(ii) тармақты немесе А45-тармақты қара);
 - Қолданыстағы заңдарға немесе ережелерге сәйкес мүмкін болса, тапсырмадан бас тарту (Сілтеме: А46–А47 тармақтар)
19. Егер аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін алынған басқа ақпаратта елеулі бұрмалаудың бар екендігі туралы қорытындыға келсе, ол:
- Егер басқа ақпарат түзетілсе, нақты жағдайларда қажетті тиісті процедураларды жүргізу; немесе (Сілтеме: А48-тармақ),
 - Егер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар еткеннен кейін басқа ақпарат түзетілмесе, аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушылардың назарын түзетілмеген елеулі бұрмалауға тиісті түрде тарту үшін аудитордың заңды құқықтары мен міндеттерін ескере отырып, тиісті шаралар қабылдасын (Сілтеме: А49–А50 тармақтар).

Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану немесе аудитордың ұйымды және оның айналасын қайтадан зерделеуі қажет болған жағдайларда жүргізілетін процедуралар

20. Егер 14-15-тармақтарда сипатталған процедураларды жүргізу нәтижесінде аудитор қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы орын алды немесе аудитордың ұйымды және оның айналасын қайтадан зерделеуі қажет деген қорытындыға келсе, аудитор басқа ISA сәйкес тиісті процедураларды жүргізуі тиіс (Сілтеме: А51-тармақ).

Қорытынды жасау

21. Аудиторлық қорытынды, егер аудиторлық қорытынды жасалған күні «Өзге де ақпарат» деп аталатын немесе өзге де тиісті атауы бар жеке бөлімді қамтуы тиіс:
- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізілген жағдайда аудитор өзге ақпаратты алды немесе алуды немесе
 - Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізілген жағдайда аудитор басқа ақпараттың бір бөлігін немесе басқа да барлық ақпаратты алды (Сілтеме: А52-тармақ).
22. «Өзге ақпарат» бөлімін аудиторлық қорытындыға енгізу 21-тармаққа сәйкес қажет болған кезде, бұл бөлімде қамтылуы тиіс (Сілтеме: А53-тармақ):
- Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты екендігі туралы мәлімдеме;
 - Мыналарды көрсету:
 - Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін алған өзге де ақпаратты (ол болған кезде);
 - бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігіне аудит Жүргізілген жағдайда, оны аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін алу күтілетін өзге де ақпаратты (ол болған кезде);
 - Аудитордың пікірі басқа ақпаратқа қолданылмайды, сондықтан аудитор аудиторлық пікірді білдірмейді (немесе білдірмейді) немесе осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті қамтамасыз ете отырып, қорытынды жасамайды (немесе қалыптастырмайды) деген мәлімдемені;
 - Аудитордың басқа ақпаратпен танысу, оны қарау және ISA талаптарына сәйкес осындай басқа ақпарат туралы қорытынды шығару жөніндегі міндеттерін сипаттауды;
 - Егер өзге ақпарат аудиторлық қорытынды күніне дейін алынса:
 - Аудитор қорытындыда көрсетілуі керек фактілерді анықтаған жоқ; немесе

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- (ii) Егер аудитор басқа ақпараттың түзетілмеген маңызды бұрмалануы бар деген қорытындыға келсе, басқа ақпараттың түзетілмеген маңызды бұрмалануын сипаттайтын мәлімдеме.

23. Егер аудитор ISA 705 (Қайта қаралған) сәйкес пікірін ескертумен немесе теріс пікірін білдірсе³, онда 22(е) тармаққа сәйкес қажетті өтінішті дайындау үшін өзгертілген пікірді білдіруге себеп болған мәселенің салдарын талдауы тиіс (Сілтеме: А54–А58 тармақтар).

Заңдарда немесе нормативтік актілерде көзделген қорытындыларды жасау

24. Егер белгілі бір юрисдикцияның заңдарына немесе нормативтік актілеріне сәйкес аудитор белгілі бір баяндау тәртібін немесе белгілі бір тұжырымды пайдалана отырып, аудиторлық қорытындыда өзге ақпаратты көрсетуі тиіс болса, мұндай аудиторлық қорытындыда, егер ол ең аз дегенде қамтылса ғана, ISA сілтеме болуы тиіс (А59-тармақты қара):
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін алған өзге де ақпаратқа сілтеме;
 - Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттерін сипаттау;
 - Аудитордың осы мақсат үшін жасаған жұмысының нәтижесін нақты көрсететін мәлімдеме.

Құжаттама

25. ISA230⁴ талаптарын орындау үшін аудитор ISA қатысты аудиторлық құжаттамаға мыналарды енгізуге міндетті:
- ISA сәйкес жүргізілген процедуралар бойынша құжаттама;
 - Аудитор ISA талаптарына сәйкес жұмысты орындаған басқа да ақпараттың соңғы нұсқасы.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Анықтамалар

Жылдық есеп (Сілтеме: 12 (а) тармақ)

- A1. Заңдар, нормативтік актілер немесе қалыптасқан тәжірибе жылдық есептің мазмұнын және белгілі бір юрисдикция ұйымдары үшін қолданылатын атауды анықтай алады; мазмұны мен атауы бір юрисдикцияда да, әртүрлі юрисдикцияда да әр түрлі болуы мүмкін.
- A2. Жылдық есеп әдетте жыл сайынғы негізде дайындалады. Алайда, егер аудит жүргізілетін қаржылық есептілік бір жылдан аз немесе одан көп кезеңге дайындалған болса, онда қаржылық есептілік сияқты кезеңге жылдық есеп те дайындалуы мүмкін.
- A3. Кейбір жағдайларда ұйымның жылдық есебі бірыңғай құжат болуы мүмкін және «жылдық есеп» немесе басқа атаумен аталуы мүмкін. Басқа жағдайларда заңдар, нормативтік актілер немесе қалыптасқан практика ұйым меншік иелеріне (немесе ұқсас мүдделі тараптарға) ұйымның қызметі, оның қаржылық нәтижелері және қаржылық есептілікте (яғни жылдық есеп) көрсетілген қаржылық жағдайы туралы ақпаратты бір құжат түрінде немесе екі немесе одан да көп жеке құжат түрінде беруге міндетті болатын талапты көздеуі мүмкін жалпы мақсаты бар құжаттар. Мысалы, заңдардың, нормативтік актілердің талаптарына байланысты немесе нақты юрисдикцияның қалыптасқан практикасына байланысты жылдық есептің құрамына төменде аталғандардың ішінен бір немесе бірнеше құжаттар кіруі мүмкін:
- Басшылық есебі, басшылық түсініктемелері немесе операциялық және қаржылық талдау не корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың ұқсас есептері (мысалы, директорлар есебі);
 - Директорлар кеңесі төрағасының есебі;
 - Корпоративтік басқару туралы есеп;
 - ішкі бақылау жүйесі және тәуекелдерді бағалау туралы есептер.
- A4. Жылдық есеп пайдаланушыларға ұйымның сайтында орналастыруды қоса алғанда, баспа түрінде немесе электрондық нысанда ұсынылуы мүмкін. Құжат немесе құжаттар жиынтығы жылдық есептің анықтамасына оны пайдаланушыларға ұсыну әдісіне қарамастан жауап бере алады.
- A5. Жылдық есеп өзінің сипаты, мақсаты мен мазмұны бойынша басқа есептерден ерекшеленеді, мысалы, мүдделі тараптардың белгілі бір тобының ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалған есеп немесе есептерді ұсыну бойынша нақты нормативтік талаптарды ұстану үшін дайындалған есеп (тіпті мұндай есеп көпшілікке қол жетімді болған жағдайда да). Егер олар жекелеген құжаттар түрінде шығарылған жағдайда, әдетте жылдық есепті құрайтын құжаттар жиынтығының бөлігі болып табылмайтын (заңдардың, нормативтік актілердің талаптарын ескере отырып немесе қалыптасқан практикаға байланысты) және осының салдарынан ISA ережелері қолданылатын басқа ақпарат болып табылмайтын есептердің мысалдары мыналарды қамтиды:

³ «Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер» 705 (Қайта қаралған) ISA

⁴ «Аудиторлық құжаттама» 230 ISA, 8-11-тармақтар.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Банк, сақтандыру және зейнетақы салаларында жасалатын есептер сияқты нормативтік талаптарға сәйкес дайындалған жекелеген салалық есептер немесе есептер (мысалы, капиталдың жеткіліктілігі туралы есеп);
- Корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік туралы есептер;
- Тұрақты даму туралы есептер;
- Өртүрлілік және тең мүмкіндіктер туралы есептер;
- Өндірілген өнім үшін жауапкершілік туралы есептер;
- Еңбек қатынастарының практикасы және еңбек жағдайлары туралы есептер;
- Тұлға құқықтарын ұстану туралы есептер.

Басқа да ақпаратты бұрмалау (Сілтеме: 12(b) - тармақ)

A6. Егер басқа ақпаратта нақты мәселе ашылса, басқа ақпаратта осы мәселені дұрыс түсіну үшін қажетті ақпараттың олқылықтары немесе анық емес мәлімдемесі болуы мүмкін. Мысалы, егер өзге ақпарат басшылық пайдаланатын қызмет тиімділігінің негізгі көрсеткіштері туралы деректерді хабарлауды мақсат етсе, онда басшылық пайдаланатын қызмет тиімділігінің негізгі көрсеткіштерінің бірін өткізіп жіберу өзге ақпараттың жаңылыстыратынын көрсетуі мүмкін.

A7. Маңыздылық принципі басқа ақпаратқа қолданылатын тұжырымдама аясында қарастыруға болады, егер солай болса, онда мұндай тұжырымдама ISA сәйкес маңыздылыққа қатысты пайымдауларды қалыптастыруда аудитор үшін критерийлер жүйесі бола алады. Алайда, көптеген жағдайларда басқа ақпаратқа қатысты маңыздылық қағидатын сипаттайтын қолданыстағы тұжырымдама болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор үшін басқа ақпараттың бұрмалануы маңызды ма, жоқ па, соны анықтау үшін критерийлер жүйесі мыналар болып табылады:

- Маңыздылық топ ретінде пайдаланушылардың жалпы ақпараттық қажеттіліктері тұрғысынан қарастырылады. Басқа ақпаратты пайдаланушылар қаржылық есептілікті пайдаланушылар болып табылатын тұлғалар болып табылады деп болжанады, өйткені олар қаржылық есептіліктің контекстін қамтамасыз ететін басқа ақпаратты зерттейді деп болжауға болады;
- Маңыздылыққа қатысты пайымдау бұрмалаудың нақты жағдайларын ескере отырып қалыптастырылады, бұл ретте есепті пайдаланушыларға түзетілмеген бұрмалаудың салдары әсер ете ме деген мәселе қаралады. Барлық бұрмаланулар пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етпейді;
- Маңыздылыққа қатысты шешім сапалық және сандық бағалау негізінде қалыптасады. Сондықтан мұндай шешім ұйымның жылдық есебі аясында басқа ақпаратта сипатталған элементтердің сипатын немесе маңыздылығын ескеруі мүмкін.

Басқа да ақпарат (Сілтеме: 12 (с) тармақ)

A8. 1-қосымша басқа ақпаратқа енгізілуі мүмкін сандық көрсеткіштердің немесе басқа элементтердің мысалдарын қамтиды.

A9. Кейбір жағдайларда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында нақты ақпаратты ашуға қойылатын талаптар болуы мүмкін, бірақ оны қаржылық есептіліктен бөлек орналастыруға рұқсат береді.⁵ Мұндай ақпаратты ашу қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес қажет болғандықтан, ол қаржылық есептіліктің бөлігі болып табылады. Демек, мұндай ақпаратты ашу ISA мақсаттары үшін басқа ақпарат емес.

A10. XBRL (eXtensible Business Reporting Language) тегтері осы ISA қабылданған анықтамаға сәйкес басқа ақпарат болып табылмайды.

Өзге де ақпаратты алу (Сілтеме: 13-тармақ)

A11. Жылдық есеп болып табылатын немесе оның құрамына кіретін құжаттың (құжаттардың) анықтамасы көбінесе Заңға, Ережелерге немесе әдет-ғұрыптарға негізделеді. Көптеген жағдайларда басшылық немесе басқаруға жауапты адамдар жылдық есепті құрайтын құжаттар пакетін шығаруы немесе шығаруы мүмкін. Алайда, кейбір жағдайларда жылдық есеп қандай құжат (құжаттар) екені белгісіз болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда құжаттарды шығару уақыты мен мақсаты (сондай-ақ олар кімге арналған) аудитордың жылдық есеп болып табылатын немесе оны қамтитын құжаттың (құжаттардың) анықтамасына қатысты болуы мүмкін мәселелер болып табылады.

A12. Жылдық есепті заңға немесе нормативтік актіге сәйкес басқа тілдерге аударған жағдайда (егер юрисдикцияда бірнеше ресми тіл болса, бұл орын алуы мүмкін) немесе әртүрлі заңнаманың талаптарына сәйкес бірнеше жылдық есептерді дайындаған жағдайда (мысалы, егер ұйымның бағалы қағаздары бірқатар юрисдикцияларда ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген болса), онда заңды тұлғалардың өтініштерін қарау қажет болуы мүмкін. басқа ақпараттың құрамына не кіретіні туралы сұрақ - бір немесе бірнеше жылдық есептер. Жергілікті заңдар немесе ережелер осы мәселеге қатысты қосымша нұсқауларды қамтуы мүмкін.

⁵ Мысалы, 7 (IFRS) "Қаржы құралдары: ақпаратты ашу" халықаралық қаржылық есептілік стандарты, қаржылық есептілікте немесе қаржылық есептіліктен басқа есепке айқас сілтеме жасау арқылы IFRS талап ететін белгілі бір мәліметтерді ашуға мүмкіндік береді, мысалы, қаржылық есептілікті пайдаланушыларға қаржылық есептілікпен бірдей шарттарда қол жетімді басшылық түсініктемесі немесе тәуекел туралы есеп.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- A13. Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық немесе тұлғалар жылдық есепті дайындауға жауап береді. Аудитор басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға төмендегілер туралы хабарлай алады:
- Аудитор ISA талаптарына сәйкес қажетті процедураларды аудиторлық қорытынды күніне дейін немесе, егер бұл мүмкін болмаса, қысқа мерзімде, бірақ кез келген жағдайда аудиторлық қорытынды күніне дейін аяқтау үшін жылдық есепті бірлесіп құрайтын құжаттар жиынтығын қоса алғанда, жылдық есептің түпкілікті нұсқасын уақтылы (аудиторлық қорытынды күніне дейін) алуға қатысты аудитордың күтулері туралы ұйымның осындай ақпаратты шығаруы;
 - Аудиторлық қорытынды берілген күннен кейін басқа да ақпарат алынған жағдайда ықтимал салдарлар туралы хабардар етеді.
- A14. A13-тармақта аталған ақпараттық өзара іс-қимыл әсіресе орынды болуы мүмкін, мынадай жағдайларда:
- Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырма үшін;
 - Басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың құрамында өзгерістер болған жағдайда;
 - Егер аудиторлық қорытынды күнінен кейін басқа да ақпарат алу күтілетін жағдайда.
- A15. Егер өзге ақпаратты ұйым шығарғанға дейін корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар бекітуге тиіс болса, басқа ақпараттың түпкілікті нұсқасы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар шығаруға бекіткен нұсқа болып табылады.
- A16. Кейбір жағдайларда ұйымның жылдық есебі заңдарға, ережелерге немесе ұйымның есеп беру практикасына сәйкес ұйымның қаржылық есептілік кезеңі аяқталғаннан кейін көп ұзамай шығарылатын бірыңғай құжат болуы мүмкін, осылайша ол аудиторлық қорытындыға дейін аудиторға қол жетімді болады. Басқа жағдайларда, мұндай құжат кейінірек немесе ұйымның өзі таңдаған уақытқа дейін ұсынылмауы керек. Сондай-ақ, ұйымның жылдық есебі әрқайсысына әр түрлі талаптар немесе есеп беру практикасы қойылған құжаттардың жиынтығы, олардың әрқайсысына әр түрлі талаптар қойылған құжаттар немесе оны шығару мерзіміне қатысты ұйымның есеп беру практикасы болған жағдайлар болуы мүмкін.
- A17. Аудиторлық қорытынды жасалған күні ұйым ұйымның жылдық есебінің құрамына кіруі мүмкін құжатты (мысалы, мүдделі тараптар үшін ерікті түрде ұсынылатын есеп) дайындау туралы мәселені қарайтын, бірақ басшылық аудиторға осы құжаттың мақсатын немесе шығару мерзімін растай алмайтын жағдайлар туындауы мүмкін. Егер аудитор мұндай құжаттың мақсатын немесе шығарылу мерзімін белгілей алмаса, бұл құжат ISA мақсаттары үшін басқа ақпарат ретінде қарастырылмайды.
- A18. Басқа ақпаратты уақтылы алу (аудиторлық қорытынды күніне дейін) қаржылық есептілікке, аудиторлық қорытындыға немесе олар шығарылғанға дейін өзге де ақпаратқа қажетті болып табылатын кез келген өзгерістерді енгізуге мүмкіндік береді. Аудиторлық тапсырманың шарттары туралы келісім-хатта⁶ басшылықпен аудиторға басқа да ақпаратты уақтылы беру туралы және, мүмкін болса, аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін уағдаластыққа сілтеме қамтылуы мүмкін.
- A19. Егер басқа ақпарат пайдаланушыларға ұйымның сайты арқылы ғана ұсынылса, онда аудитордың ISA сәйкес процедураларды орындауы үшін қолданылатын құжат ұйымның сайтынан тікелей емес, ұйымның өзінен алынған басқа ақпараттың нұсқасы болып табылады. ISA сәйкес аудитор басқа ақпаратты, оның ішінде ұйымның сайтында орналастырылуы мүмкін басқа ақпаратты іздеуді жүзеге асыруға, сондай-ақ басқа ақпараттың ұйымның сайтында тиісті түрде көрсетілгенін немесе электрондық құралдардың көмегімен қандай да бір басқа тиісті түрде берілгенін немесе көрсетілгенін растау үшін қандай да бір процедураларды орындауға міндетті емес.
- A20. Аудиторға, егер ол басқа ақпараттың бір бөлігін немесе басқа да барлық ақпаратты алмаған болса, аудиторлық қорытындыда күнін көрсетуге немесе оны шығаруға тыйым салынбайды.
- A21. Егер өзге ақпарат аудиторлық қорытынды күнінен кейін алынған болса, аудитор ISA 560-тың 6 және 7- тармақтарына сәйкес орындалған процедураларды қайта орындауы тиіс⁷.
- A22. ISA 580⁸ талаптарды белгілейді және жазбаша өтініштерді пайдалануға қатысты нұсқауларды қамтиды. Аудиторлық қорытынды күнінен кейін ғана қол жетімді болатын басқа ақпаратқа қатысты 13(с) - тармаққа сәйкес сұрау салынуы тиіс жазбаша өтініштер аудитор ISA сәйкес қажетті осындай ақпаратқа қатысты процедураларды жүргізуге арналған. Сонымен қатар, аудитор басқа жазбаша өтініштерді, мысалы, не туралы сұрауды орынды деп санауы мүмкін:
- Басшылық аудиторға ол шығаруды көздейтін және басқа да ақпаратты қамтуы мүмкін барлық құжаттар туралы хабарлады;
 - Аудиторлық қорытынды күніне дейін аудитор алған қаржылық есептілік және өзге де барлық ақпарат бір-біріне сәйкес келеді және өзге де ақпарат елеулі бұрмалауларды қамтымайды;

⁶ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, A24-тармақ.

⁷ ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*

⁸ ISA 580, *Жазбаша өтініштер*

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Аудиторлық қорытынды күніне дейін аудитор алмаған басқа ақпаратқа қатысты басшылық оны шығарудың жоспарланған мерзімдерін көрсете отырып, осындай басқа ақпаратты дайындауды және шығаруды жоспарлап отыр.

Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау (Сілтеме: 14-15 тармақтар)

A23. ISA 200⁹ талаптарына сәйкес аудитор аудитті кәсіби скептицизммен жоспарлап, жүргізуі тиіс. Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау кезінде кәсіби скептицизмді ұстану, мысалы, басшылықтың өз жоспарларын сәтті жүзеге асыруда тым оптимистік болуы мүмкін екенін мойындауды, сондай-ақ сәйкес келмеуі мүмкін ақпаратқа көбірек назар аударуды қамтиды:

- a) Қаржылық есептілікті немесе
- b) Аудитордың аудит барысында алған білімі.

A24. ISA220¹⁰ сәйкес тапсырма жетекшісі кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес аудиторлық тапсырманы басқаруға, бақылауға және орындауға жауапты болуы тиіс. ISA мәтінінде 14-15-тармақтардың талаптарын орындау үшін аудиторлық топтың тиісті құрамын анықтау кезінде ескеруге болатын факторларға мыналар жатады:

- Аудиторлық топ мүшелерінің тиісті тәжірибесі;
- Тапсырманы орындау үшін тағайындалған аудиторлық топ мүшелерінің басқа ақпарат пен осы білім арасындағы сәйкессіздіктерді анықтау үшін аудит барысында алған қажетті білімі бар ма;
- 14-15-тармақтардың талаптарын орындау кезінде қолданылатын пайымдау деңгейі. Мысалы, басқа ақпаратқа қамтылған және қаржылық есептілік көрсеткіштерімен бірдей болуы тиіс сандық көрсеткіштердің сәйкестігін бағалау процедураларын аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелері орындай алады;
- Топ аудиті жағдайында осы құрамдас бөлікке қатысты басқа да ақпаратқа қатысты компонент аудиторына сұрау жіберу қажеттілігінің болуы.

Басқа ақпарат пен қаржылық есептілік арасында елеулі сәйкессіздіктің бар-жоғы туралы мәселені қарау (Сілтеме: 14(a) - тармақ)

A25 Басқа ақпарат сандық көрсеткіштерді немесе сандық көрсеткіштерді немесе қаржылық есептіліктің басқа элементтерін аналогты, жалпылауды немесе нақтылауды білдіретін басқа элементтерді қамтуы мүмкін. Мұндай сандық көрсеткіштердің немесе басқа элементтердің мысалдары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қаржылық есептіліктен үзінділері бар кестелер, схемалар немесе графиктер;
- Қаржылық есептілікте көрсетілген қалдық немесе шоттың неғұрлым егжей-тегжейлі ақпаратын қамтитын ақпаратты ашу, мысалы: «20x1 жылдағы түсім x өнімін сатудан XXX млн және YYY өнімді сатудан Y млн қамтыды»;
- Қаржылық нәтижелердің сипаттамасы, мысалы: «Зерттеу және әзірлеу шығындарының жалпы сомасы 20X1 жылы XXX болды».

A26 Таңдалған сандық көрсеткіштердің немесе өзге ақпарат құрамындағы басқа элементтердің қаржылық есептілік деректеріне сәйкестігін бағалау кезінде аудитор сандық көрсеткіштердің немесе қаржылық есептіліктің басқа элементтерінің аналогы, жинақталуы немесе нақтылануы болып табылатын өзге ақпараттың барлық сандық көрсеткіштерін немесе басқа элементтерін осындай сандық көрсеткіштермен немесе қаржылық есептіліктің басқа элементтерімен салыстырмауы тиіс.

A27 Салыстыру үшін сандық көрсеткіштерді немесе басқа элементтерді таңдау кәсіби пайымдау пәні болып табылады. Мұндай пайымдауға қолданылатын факторларға мыналар жатады:

- Ұсынылған контекстегі сандық көрсеткіштің немесе басқа элементтің маңыздылығы, бұл пайдаланушылардың сандық көрсеткішке немесе басқа элементке, мысалы, кілт коэффициентіне немесе көрсеткішке беретін маңыздылығына әсер етуі мүмкін;
- Сандық көрсеткіш болған жағдайда, оның осы факторлар жататын шоттармен немесе қаржылық есептілік элементтерімен немесе өзге де ақпаратпен салыстырғанда салыстырмалы шамасы;
- Белгілі бір сандық көрсеткіштің немесе басқа ақпараттағы басқа элементтің сезімталдығы, мысалы, акцияларға негізделген аға менеджменттің төлемдері.

A28 14(a) тармағының талаптарын орындау үшін процедуралардың сипаты мен көлемін айқындау ISA сәйкес аудитордың міндеттері басқа ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауды көздемейтінін және оған басқа ақпаратқа қатысты сенімділік алу міндеттемесін жүктемейтінін ескере отырып, кәсіби пайымдау мәні болып табылады. Мұндай процедуралардың мысалдары:

⁹ ISA 200, 15-тармақ.

¹⁰ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны бақылау*, 15(a) - тармақ.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Қаржылық есептілікте қамтылған мәліметтердің аналогы болып табылатын ақпарат үшін - мұндай ақпаратты қаржылық есептілікпен салыстыру;
- Қаржылық есептілікте ашылған ақпарат сияқты семантикалық мазмұны бар ақпарат үшін пайдаланылатын сөздерді салыстыру және қолданылған тұжырымдардағы сәйкессіздіктердің маңыздылығын, сондай-ақ мұндай сәйкессіздіктер әртүрлі семантикалық мазмұнға әкелетіні туралы мәселені қарастыру қажет;
- Салыстырып тексеру басшылығынан басқа ақпараттың құрамында көрсетілген сандық көрсеткішті және қаржылық есептіліктегі көрсеткішті, сондай-ақ:
 - Салыстыру элементтерін қаржылық есептілік деректерімен және өзге де ақпаратпен салыстыру;
 - Салыстырудағы есептеулердің математикалық дәлдігін тексеру.

A29 Таңдалған сандық көрсеткіштердің немесе басқа ақпараттағы басқа элементтердің қаржылық есептілік деректеріне сәйкестігін бағалау, егер бұл басқа ақпараттың сипатын ескере отырып орынды болса, оларды қаржылық есептілікпен салыстырғанда ұсыну тәртібін қамтиды.

Аудит барысында аудитор алған басқа ақпарат пен білім арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар ма деген мәселені қарау (Сілтеме: 14(b) тармақ)

A30 Өзге ақпарат аудитордың аудит барысында алған біліміне қатысы бар сандық көрсеткіштерді немесе элементтерді қамтуы мүмкін (14 (a) тармақта көрсетілгендерден басқа). Мұндай сандық көрсеткіштердің немесе элементтердің мысалдары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Өндірілген өнім бірліктері туралы ақпаратты ашу немесе географиялық өңірлер бойынша өнім туралы деректері бар кесте;
- «Жыл ішінде ұйым X өнімін және Y өнімін шығара бастады» деген мәлімдеме;
- Ұйымның негізгі қызметін жүзеге асыратын орындардың жалпыланған тізімі, мысалы: «Ұйымның қызметін жүзеге асыратын негізгі орталық X елінде, қызметі Y және Z елдерінде де жүзеге асырылады».

A31 Аудитордың аудит барысында алған білімдері ұйымның және оның қоршаған ортасының түсінігін, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹¹ сәйкес алынған ұйымның ішкі бақылау жүйесін қамтиды. 315 (2019 жылы қайта қаралған) ISA аудитор алатын және зерттеу сияқты аспектілерді қамтитын түсінік сипатталған:

- a) ұйымның ұйымдық құрылымы, меншік және басқару нысаны, сондай-ақ оның бизнес-моделі, оның дәрежесін қоса алғанда, бизнес-модель ақпараттық технологияларды қолдануды біріктіреді;
- b) тиісті салалық, нормативтік және басқа да сыртқы факторлар; және
- c) Ұйымның қаржылық нәтижелерін бағалау үшін ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де қолданылатын тиісті шаралар, тиісті салалық, реттеуші және өзге де сыртқы факторлар;

A32 Аудитордың аудит барысында алған білімдері болжамды сипаттағы мәселелерді де қамтуы мүмкін. Мұндай мәселелер, мысалы, іскерлік перспективалар мен аудитор гудвилл сияқты материалдық емес активтердің құнсыздануына арналған тестілерді жүргізу кезінде басшылық пайдаланған болжамдарды бағалау кезінде немесе басшылықтың ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауын талдау кезінде ескерген ақша қаражатының болашақ ағындарын қамтуы мүмкін.

A33 Аудит барысында аудитор алған басқа ақпарат пен білімнің арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар ма деген мәселені қарау кезінде аудитор басқа ақпараттың құрамындағы осындай мәселеге қатысты басқа ақпараттың бұрмалануы маңызды болуы мүмкін мәселелерге назар аудара алады.

A34 Басқа ақпарат құрамындағы көптеген мәселелерге қатысты аудитордың алған аудиторлық дәлелдерін жадында қалпына келтіруі және аудит барысында жасалған тұжырымдар оған басқа ақпарат пен оның аудит барысында алған білімі арасында елеулі сәйкессіздіктің бар-жоғын анықтауға мүмкіндік беру үшін жеткілікті болуы мүмкін. Аудитор неғұрлым тәжірибелі болса және аудиттің негізгі аспектілері туралы неғұрлым жақсы білсе, соғұрлым ол есте сақтай алатын тиісті мәселелер туралы ақпарат жеткілікті болады. Мысалы, аудитор басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен өткізілген талқылаулар туралы немесе қосымша іс- әрекеттерді орындау қажеттілігінсіз Директорлар кеңесі отырыстарының хаттамаларымен танысу сияқты аудит барысында жүргізілген процедуралардың нәтижелері туралы оның жадында сақталған ақпаратты ескере отырып аудит барысында алынған басқа ақпарат пен білім арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын қарастыруы мүмкін.

A35 Аудитор тиісті аудиторлық құжаттамаға жүгіну немесе аудиторлық топтың тиісті мүшелеріне немесе тиісті компоненттердің аудиторларына сұрақ қою аудитордың айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын қарау үшін тиісті негіз болып табылатындығын анықтай алады. Мысалы:

¹¹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 19-27-тармақтар.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Басқа ақпарат ірі өнім желісін өндіруді жоспарланған тоқтатуды сипаттаған кезде, аудитор жоспарланған өндірісті тоқтату туралы білсе де, ол осы салада аудиторлық процедураларды орындаған аудиторлық топтың тиісті мүшелерінен осы сипаттама мен оның аудит барысында алған білімі арасында айтарлықтай сәйкессіздік бар-жоғын растау үшін жауап ала алады;
- Басқа ақпарат аудит барысында қаралған сот талқылауының маңызды бөлшектерін сипаттаған кезде, бірақ аудитор оларды дәл есіне түсірмесе, аудиторлық құжаттамаға жүгіну қажет болуы мүмкін, онда аудиторға оларды еске түсіруге көмектесетін мәліметтердің қысқаша сипаттамасы бар.

A36 Аудитор тиісті аудиторлық құжаттамаға жүгіне ме және аудиторлық топтың тиісті мүшелерінен немесе аудиторлардан тиісті компоненттерді сұрай ма, егер солай болса, кәсіби пайымның мәні болып табылады ма деген сұрақ туындайды. Алайда аудитордың тиісті аудиторлық құжаттамаға жүгінуі немесе аудиторлық топтың тиісті мүшелеріне немесе басқа ақпаратқа енгізілген мәселе бойынша тиісті компоненттердің аудиторларына сұрақ қою қажеттілігі болмауы мүмкін.

Басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін басқа белгілерге аса назар аударуды ұстану (Сілтеме: 15-тармақты қара)

A37 Басқа ақпарат қаржылық есептілікке жатпайтын мәселелерді талқылауды қамтуы мүмкін және аудит барысында алынған аудитордың білімінен де асып кетуі мүмкін. Мысалы, басқа ақпарат ұйымның парниктік газдар шығарындыларына қатысты өтініштерін қамтуы мүмкін.

A38 Қаржылық есептілікке немесе аудит барысында аудитор алған білімге қатысы жоқ басқа ақпараттың елеулі түрде бұрмалануы мүмкін екендігінің басқа белгілеріне көбірек назар аудару аудиторға тиісті этикалық талаптарды ұстануға көмектеседі, оған сәйкес аудитор басқа ақпаратпен әдейі байланысты болған жағдайларды болдырмауға міндетті, ол аудитордың пікірінше, аудитор елеулі дәрежеде жалған немесе жаңылыстыратын мәлімдемені, ұқыпсыз дайындалған мәлімдемені немесе нәтижесінде өзге де ақпарат жаңылыстыратын мәліметтер жоқ немесе анық жазылмаған мәлімдемені қамтиды.¹² Басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін басқа белгілерге көбірек назар аудару аудитордың келесі мәселелерді анықтауына әкелуі мүмкін:

- Басқа ақпаратпен танысқан аудиторлық топ мүшесінің басқа ақпарат пен жалпы білімдері (аудит барысында алынғандардан басқа) арасында алшақтықтардың болуы, бұл аудиторға өзге ақпарат елеулі бұрмалаушылықтарды қамтуы мүмкін деп пайымдауға мүмкіндік береді, немесе
- Аудиторға басқа ақпаратта елеулі бұрмалаулар болуы мүмкін деп болжауға мүмкіндік беретін басқа ақпаратқа енгізілген мәліметтердің ішкі сәйкессіздігі.

Басқа ақпараттың елеулі сәйкессіздігі немесе елеулі бұрмалануы мүмкін жағдайларда жүргізілетін процедуралар (Сілтеме: 16-тармақты қара)

A39 Аудитордың басшылықпен жүргізген елеулі сәйкессіздікті (немесе елеулі бұрмалауды қамтуы мүмкін басқа да ақпаратты) талқылауды басшылықтың өзге ақпарат шеңберінде жасаған мәлімдемелерінің негіздемесін беру туралы сұрау салуын қамтуы мүмкін. Қосымша ақпарат немесе басшылықтың түсіндірмелері негізінде аудитор басқа ақпаратта елеулі бұрмалаулар жоқ екеніне көз жеткізе алады. Мысалы, басшылықтың түсіндірмелері пайымдаулардағы айырмашылықтардың заңдылығын ақылға қонымды және жеткілікті негіздеуді қамтуы мүмкін.

A40 Керісінше, басшылықпен талқылау аудитордың басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы бар деген тұжырымын растайтын қосымша ақпарат бере алады.

A41 Аудиторға көбінесе фактілерге негізделген мәселелерге қарағанда, шешім қабылдауды қажет ететін мәселелер бойынша басшылықтың тұжырымдарына күмән келтіру қиынырақ болуы мүмкін. Алайда, аудитор басқа ақпаратта қаржылық есептілікке немесе аудит барысында алған біліміне сәйкес келмейтін мәлімдеме бар деген қорытындыға келген жағдайлар туындауы мүмкін. Бұл жағдайлар аудитордың аудит барысында алған басқа ақпаратына, қаржылық есептілігіне немесе біліміне күмән келтіруі мүмкін.

A42 Басқа ақпараттың ықтимал маңызды бұрмалануларының кең спектрі болғандықтан, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануы бар-жоғы туралы қорытынды жасау үшін аудитор өткізетін басқа процедуралардың сипаты мен көлемі белгілі бір жағдайларда аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады.

A43 Сұрақ қаржылық есептілікке немесе аудит барысында аудитор алған білімге қатысты болмаған кезде, ол басшылықтың аудитордың сұрауларына жауаптарын толық бағалай алмауы мүмкін. Дегенмен, қосымша ақпаратқа немесе басшылықтың түсіндірмелеріне немесе басшылықтың басқа ақпаратқа енгізген кейінгі өзгерістеріне сүйене отырып, аудитор басқа ақпараттың елеулі сәйкессіздігінің немесе елеулі бұрмалануының жоқтығына көз жеткізуі мүмкін. Аудитор басқа ақпараттың ықтимал сәйкессіздігі немесе елеулі бұрмалануы жоқ деп қорытынды жасай алмаса, ол басшылыққа білікті үшінші тұлғаға (мысалы, сарапшыға немесе басшылық заңгеріне) жүгінуді ұсынуы мүмкін. Кейбір жағдайларда басшылықтың кеңес беру нәтижелері бойынша жауаптарды қарастырғаннан кейін аудитор басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы бар ма, жоқ па деген қорытынды жасай алмауы мүмкін. Содан кейін аудитор келесі әрекеттердің біреуін немесе бірнешеуін қабылдай алады:

¹² IESBA кодексі, R111.2-тармақ.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Заңгер аудитордан кеңес алу;
- Аудиторлық қорытынды үшін салдарларды қарастыру, мысалы, басшылықтың шектеуді енгізумен байланысты мән-жайларды сипаттау қажет пе;
- Егер бұл қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса, аудит жүргізуден бас тарту.

Аудитор басқа ақпараттың елеулі бұрмалануының болуы туралы қорытынды жасаған жағдайда жүргізілетін процедуралар

Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін алынған басқа да ақпараттың елеулі бұрмалануының бар екендігі туралы қорытындыға келген жағдайда жүргізілетін процедуралар (Сілтеме: 18-тармақ)

A44 Егер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар еткеннен кейін өзге ақпарат түзетілмеген жағдайда аудитор қолданатын іс-әрекеттер аудитордың кәсіби пайымының мәні болып табылады. Аудитор басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығы мен адалдығына күмән келтіретінін, олардың түзетілмеуінің себептерін негіздейтінін, мысалы, аудитор адастыру ниеті бар деп күдіктенген кезде ескеруі мүмкін. Аудитор сонымен қатар адвокаттың қызметіне жүгінуді орынды деп санауы мүмкін. Кейбір жағдайларда аудитор сұрақ туралы реттеуші органға немесе тиісті кәсіби ұйымға заңдарға, нормативтік актілерге немесе басқада кәсіби стандарттарға сәйкес хабарлауға міндетті болуы мүмкін.

Салдары туралы хабарлау (Сілтеме: 18(a) тармақ)

A45 Сирек жағдайларда қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тарту, басқа ақпараттағы елеулі бұрмалаушылықты түзетуден бас тарту басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына елеулі күмән туғызған кезде орынды болуы мүмкін, бұл жалпы аудиторлық дәлелдемелердің сенімділігіне күмән туғызады.

Тапсырмадан бас тарту (Сілтеме: 18 (b) тармақ)

A46 Тапсырмадан бас тарту, егер ол қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса, басқа ақпараттағы елеулі бұрмалаушылықты түзетуден бас тартуға байланысты жағдайлар басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына елеулі күмән туғызған кезде орынды болуы мүмкін, бұл аудит барысында олардан алынған мәлімдемелердің сенімділігіне күмән тудырады.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (Сілтеме: 18(b) тармақ)

A47 Мемлекеттік сектор ұйымдары жағдайында тапсырмадан бас тарту мүмкін болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор заң шығарушы органға мәселені сипаттай отырып есеп бере алады немесе өзге де тиісті шаралар қабылдай алады.

Аудитор аудиторлық қорытынды күнінен кейін алынған басқа да ақпараттың елеулі бұрмалануының бар екендігі туралы қорытындыға келген жағдайда жүргізілетін процедуралар (Сілтеме: 19-тармақ)

A48 Егер аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін алынған өзге де ақпарат елеулі бұрмалауды қамтиды және егер осындай елеулі бұрмалау түзетілсе, осы мән-жайларға қажетті аудитордың процедуралары түзетудің енгізілгенін айқындауды қамтиды (17(a) - тармаққа сәйкес) және басқа ақпаратты алғандарды, егер ол бұрын берілген болса, оны қайта қарау туралы хабардар ету жөніндегі басшылық қабылдаған іс-әрекеттерге талдауды қамтуы мүмкін.

A49 Егер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар басқа ақпаратты қайта қарауға келіспесе, аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушылардың назарын түзетілмеген бұрмалауға тиісті түрде тарту үшін тиісті шаралар қабылдау кәсіби пайымдауды қолдануды талап етеді және тиісті заңмен немесе нақты юрисдикцияның нормативтік актісімен реттелуі мүмкін. Демек, аудитор өзінің заңды құқықтары мен міндеттерін талқылау үшін адвокаттың қызметіне жүгінуді орынды деп санауы мүмкін.

A50 Егер басқа да ақпараттың елеулі бұрмалануы түзетілмеген болып қалса, аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушылардың назарын түзетілмеген елеулі бұрмалауға тиісті түрде тарту үшін аудитор қабылдауы мүмкін тиісті шаралар, егер бұған заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынбаған болса, мысалы, мыналарды қамтиды:

- 22-тармаққа сәйкес өзгертілген бөлімді қоса алғанда, басшылыққа жаңа немесе түзетілген аудиторлық қорытындыны беру және басшылыққа аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушыларға осы жаңа немесе түзетілген аудиторлық қорытындыны беру қажеттілігін көрсету. Бұл ретте аудитор, егер ол бар болса, ISA талаптарының немесе қолданыстағы заңның немесе нормативтік актінің жаңа немесе түзетілген аудиторлық қорытынды күніне әсерін қарауы мүмкін. Аудитор сондай-ақ осындай пайдаланушыларға жаңа немесе түзетілген аудиторлық қорытындыны ұсыну үшін басшылық қандай іс-әрекеттер жасағанын тексере алады;

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

- Аудиторлық қорытынды дайындалған пайдаланушылардың назарын басқа ақпаратты айтарлықтай бұрмалауға аудару, мысалы, мәселені акционерлердің жалпы жиналысында қарау арқылы;
- Түзетілмеген елеулі бұрмалаулар туралы реттеуші немесе тиісті кәсіби органды хабардар ету
- Тапсырманы орындауды жалғастырудың салдарын қарастыру (сондай-ақ, А46 тармағына сілтеме).

Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану немесе аудитордың ұйымды және оның айналасын қайтадан зерделеу қажеттігі жағдайларында жүргізілетін процедуралар (Сілтеме: 20-тармақ)

А51 Басқа ақпаратпен танысқан кезде аудиторға салдары бар жаңа ақпарат белгілі болуы мүмкін:

- Ұйымның аудиторы және оның қоршаған ортасы, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы, сондай-ақ ұйымның ішкі бақылау жүйесі, сондықтан аудитордың тәуекелдерді бағалауды қайта қарау қажеттілігін көрсетуі мүмкін¹³.
- Аудитордың анықталған бұрмалаулардың аудитке әсерін және түзетілген бұрмалаулардың, егер бар болса, қаржылық есептілікке әсерін бағалау жөніндегі міндеттері¹⁴.
- Есепті күннен кейінгі оқиғаларға қатысты аудитордың міндеттері¹⁵.

Қорытынды жасау (Сілтеме: 21-24 тармақтар)

А52 Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізу мақсатында аудитор аудиторлық қорытынды күнінен кейін аудитор алуды жоспарлап отырған басқа ақпаратты аудиторлық қорытындыда көрсету ISA сәйкес аудитордың жауапкершілігі қолданылатын басқа ақпараттың қосымша ашықтығын қамтамасыз ету үшін орынды болар еді деп есептеуі мүмкін. Аудитор мұны орынды деп санауы мүмкін, мысалы, басшылық оған осындай басқа ақпарат аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін шығарылатынын хабарлауға мүмкіндігі болған жағдайларда.

Өтініштерді тұжырымдау мысалдары (Сілтеме: 21-22 тармақтар)

А53 Аудиторлық қорытындының «Өзге де ақпарат» бөлімі тұжырымдарының мысалдары 2-қосымшада келтірілген.

Аудитордың қаржылық есептілік туралы пікірінде ескертпе болған немесе теріс болып табылған жағдайларда қорытынды жасау үшін салдар (Сілтеме: 23-тармақ)

А54 Егер аудитордың пікірі өзгертілген мәселе өзге ақпаратқа енгізілмесе немесе онда өзгеше түрде айтылмаса және егер бұл мәселе басқалардың қандай да бір бөлігіне әсер етпесе, қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір немесе аудитордың теріс пікірі 22(е) - тармақта көзделген өтінішке әсер етпеуі мүмкін ақпарат. Мысалы, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес директорлардың сыйақысы туралы ақпаратты ашпау салдарынан қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір ISA талаптарына сәйкес қорытынды жасау үшін салдары болмауы мүмкін. Өзге жағдайларда А55-А58 тармақтарда көрсетілгендей осындай қорытынды жасау үшін салдар туындауы мүмкін.

Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы салдарынан ескертпесі бар пікір

А55 Аудитор ескертпемен пікір білдірген жағдайда, басқа ақпаратта қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір білдіруге әкеп соққан мәселеге ұқсас немесе қатысты мәселе бойынша да бұрмалаулар жоқ па, соны қарау орынды болуы мүмкін.

Аудит көлемін шектеу нәтижесінде ескертпесі бар пікір

А56 Егер қаржылық есептіліктің елеулі элементіне қатысты аудит көлеміне шектеу болса, аудитор осы мәселе бойынша жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алмайды. Мұндай жағдайларда аудитор сандық көрсеткіштер немесе осы мәселеге қатысты басқа ақпараттың басқа элементтері басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелетіні туралы қорытынды жасай алмауы мүмкін. Демек, аудиторға «Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде көрсетілгендей, қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірге ескерту енгізілген басқа ақпараттың құрамында басшылықтың мәселені сипаттауын қарау мүмкін еместігін көрсету үшін 22(е) тармағында көзделген өтініштің тұжырымын өзгертілгенге тура келуі мүмкін. Аудитор, дегенмен, қорытындыда өзі анықтаған басқа да ақпаратта қамтылған барлық түзетілмеген елеулі бұрмалаулар туралы хабарлауы тиіс.

¹³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 19-26 және 37 тармақтары.

¹⁴ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалаушылықтарды бағалау*

¹⁵ ISA560, 10 және 14-тармақтар.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Теріс пікір

A57 «Теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде сипатталған белгілі бір мәселеге немесе мәселелерге қатысты қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіру аудитор анықтаған және қорытындыда 22(е)(ii) тармаққа сәйкес көрсетілуі қажет басқа ақпараттағы елеулі бұрмалаулар туралы мәліметтерді аудиторлық қорытындыға енгізбеу үшін негіз болып табылмайды. Егер аудитор қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдірсе, оған, мысалы, сандық көрсеткіштер немесе өзге де ақпарат элементтері қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруге әкеп соққан мәселеге ұқсас немесе қатысты мәселеге қатысты елеулі түрде бұрмаланғанын көрсете отырып, 22(е) - тармақта көзделген тұжырымды тиісінше өзгертілген талап етілуі мүмкін.

Пікір білдіруден бас тарту

A58 Егер аудитор қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартса, онда аудит туралы қосымша ақпарат беру, оның ішінде басқа ақпарат туралы бөлім, жалпы қаржылық есептілік туралы пікір білдіруден бас тартуға назар аударуы мүмкін. Демек, мұндай жағдайларда ISA 705 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес аудиторлық қорытындыда ISA көзделген қорытындыларды жасауға қойылатын талаптар көрсетілген бөлім болмауы тиіс.

Заңдарда немесе нормативтік актілерде көзделген қорытындыларды беру (Сілтеме: 24-тармақ)

A59 ISA200¹⁶ аудитордан ISA талаптарына қосымша заңнамалық немесе нормативтік талаптарды ұстану талап етілуі мүмкін екендігі түсіндіріледі. Бұл жағдайда аудитор аудиторлық қорытындыда осы стандартта сипатталғаннан өзгеше баяндаудың белгілі бір тәртібін немесе белгілі бір тұжырымдарды пайдалануға міндетті болуы мүмкін. Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес аудит жүргізу кезінде аудиторлық қорытындының тұжырымдамасында берілген бірізділікті ұстану әлемде танылған стандарттарға сәйкес орындалған аудиторлық тапсырмаларды сәйкестендіруді жеңілдеті отырып, әлемдік нарықта оған деген сенімді арттырады. Егер басқа ақпаратқа қатысты қорытындылар беруге қойылатын заңнамалық немесе нормативтік талаптар мен ISA талаптары арасындағы айырмашылықтар аудиторлық қорытындыны баяндау мен тұжырымдау тәртібіне ғана қатысты болса және кемінде 24-тармақта көрсетілген элементтердің әрқайсысы аудиторлық қорытындыға енгізілген болса, онда мұндай аудиторлық қорытындыда ISA сілтеме болуы мүмкін. Демек, осы жағдайларда аудитор аудиторлық қорытындыда қолданылатын баяндау мен тұжырымдау тәртібі қорытындыларға қойылатын заңнамалық немесе нормативтік талаптармен регламенттелсе де, ISA талаптарын орындады деп есептеледі.

¹⁶ ISA 200, A60 тармақ.

Басқа ақпаратқа енгізілуі мүмкін сандық көрсеткіштердің немесе басқа элементтердің мысалдары

Төменде басқа ақпаратқа енгізілуі мүмкін сандық көрсеткіштер мен басқа элементтердің мысалдары келтірілген. Осы тізбесі толық болып табылмайды.

Сандық көрсеткіштер

- Таза пайда, акцияға шаққандағы пайда, дивидендтер, сату және басқа да операциялық кірістер, сондай-ақ сатып алу және операциялық шығыстар сияқты негізгі қаржылық нәтижелер туралы қысқаша есептің баптары.
- Қызметтің негізгі бағыттары бойынша жалғасатын қызметтен немесе географиялық сегменттер немесе өнім топтары бойынша сатудан түсетін табыс сияқты іріктеп операциялық деректер.
- Активтерді сату, сот талқылауы бойынша резервтер, активтердің құнсыздануы, салықтық түзетулер, қоршаған ортаны қалпына келтіруге арналған резервтер және қайта құрылымдау мен қайта ұйымдастыруға арналған шығыстар сияқты ерекше баптар.
- Өтімділік және күрделі ресурстар туралы ақпарат, мысалы, ақша қаражаты және олардың баламалары және нарықтық бағалы қағаздар, дивидендтер, қарыздар, қаржылық жалдау және азшылық үлесі бойынша міндеттемелер.
- Сегменттер немесе бөлімшелер бойынша капитал салу.
- Баланстан тыс келісімдерге байланысты сандық көрсеткіштер және тиісті қаржылық салдар.
- Кепілдіктермен, шарттық міндеттемелермен, заңды немесе экологиялық шағымдармен және басқа да шартты міндеттемелермен байланысты сандық көрсеткіштер.
- Қаржылық көрсеткіштер немесе коэффициенттер, мысалы, жалпы пайда, пайдаланылатын орташа капитал кірісі, орташа меншікті капитал кірісі, өтімділік коэффициенті, пайыздарды жабу коэффициенті және борыштық жүктеме коэффициенті. Осы көрсеткіштердің кейбіреулері қаржылық есептілік деректеріне тікелей сәйкес келуі мүмкін.

Басқа да элементтер

- Маңызды бағалау мәндері мен тиісті болжамдарды түсіндіру.
- Байланысты тараптарды анықтау және олармен операцияларды сипаттау.
- Ұйымның тауарлық, валюталық немесе пайыздық тәуекелдерді басқаруға қатысты саясатын немесе тәсілін, мысалы, форвардтық келісім-шарттарды, пайыздық своптарды немесе өзге қаржы құралдарын пайдалана отырып баяндау.
- Баланстан тыс келісімдердің сипатын сипаттау.
- Кепілдіктердің, өтемақылардың, шарттық міндеттемелердің, сот талқылауларының немесе экологиялық жауапкершіліктің және ұйым басшылығының тиісті тәуекелдерді сапалы бағалауын қоса алғанда, басқа да шартты міндеттемелердің сипаттамасы.
- Ұйымның қызметіне немесе қаржылық жағдайына айтарлықтай әсер еткен немесе ұйымның болашақ қаржылық перспективаларына айтарлықтай әсер ететін жаңа салық немесе экологиялық ережелер сияқты құқықтық немесе нормативтік талаптардағы өзгерістердің сипаттамасы.
- Басшылықтың кезең ішінде күшіне енген немесе келесі кезеңде әрекет ететін қаржылық есептіліктің жаңа стандарттарының ұйымның қаржылық нәтижелеріне, қаржылық жағдайына және ақша қозғалысына әсерін сапалы бағалауы.
- Қызметті жүзеге асыру ортасы мен перспективаларының жалпы сипаттамасы.
- Стратегияға шолу.
- Негізгі тауарларға немесе шикізатқа нарықтық бағалардың өзгеру тенденцияларын сипаттау.
- Ұсыныс, сұраныс және құқықтық реттеу тұрғысынан географиялық аймақтар арасындағы айырмашылықтар.
- Белгілі бір сегменттердегі ұйымның табыстылығына әсер ететін нақты факторларды түсіндіру.

Басқа ақпаратқа қатысты аудиторлық қорытындылардың мысалдары

- Мысал 1. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және басқа да ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы.
- Мысал 2. Бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның аудиторлық қорытындысы, аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты ішінара алған жағдайда, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған және аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда.
- Мысал 3. Бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар, ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы, аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты ішінара алған жағдайда, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған және аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда.
- Мысал 4. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты алмаған, бірақ аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның аудиторлық қорытындысы.
- Мысал 5. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және өзге ақпарат елеулі бұрмалауды қамтиды деген қорытындыға келген жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы.
- Мысал 6. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі элементіне қатысты аудит көлеміне шектеу болған жағдайда, бағалы қағаздары ескертумен пікірін қамтитын ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы.
- Мысал 7. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған жағдайда және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы теріс пікір де өзге ақпаратқа әсер еткен жағдайда, бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы теріс пікірді қамтиды.

Мысал 1. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және басқа да ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілген пікірі бар, ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600¹ қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы ҚЕХС (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.²
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701сәйкес хабарланды.³
- Аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда елеулі бұрмалануларды анықтаған жоқ.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

¹ ISA 600, Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

² ISA 570, Қызметтің үздіксіздігі

³ ISA 701 Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету.

"Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімі тек тізімге енгізілген ұйымдар үшін қажет.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

**Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁴
Пікір**

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік есеп саясатының негізгі ережелері.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ҚЕХС) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «*қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі*» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

[Аудиттің негізгі мәселелері⁵

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады⁶. Басқа ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты⁷ қамтиды, бірақ қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды].

Қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенім білдіретін қорытынды бермейміз.

Біздің қаржылық есептілік аудитін жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және өзге ақпаратпен қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің бар-жоғы және өзге де ақпаратта елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін бе деген мәселені қарау болып табылады. Егер біз жүргізген жұмыс негізінде біз осындай басқа ақпараттың елеулі бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Біз қорытындыда көрсетілуі керек фактілерді анықтаған жоқпыз.

⁴ Егер "Басқа заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп" деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, "Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды" деген тақырыпша талап етілмейді.

⁵ "Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімін қосу бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар үшін ғана талап етіледі.

⁶ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

⁷ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁸

[ISA 700 (Қайта қаралған)⁹ сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есепті жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

[Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырма басшысы - [аты].¹⁰]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

⁸ Аудиторлық қорытындылардың осы мысалдарының мәтінінде белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес "басшылық" және "корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар" терминдерін басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

⁹ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау*

¹⁰ Аудит тапсырмасы басшысының аты аудиторлық қорытындыға бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудитін орындау кезінде енгізілуі тиіс, мұндай ақпаратты ашу жеке қауіпсіздікке қауіп төндіруі мүмкін деп негізді түрде күтуге болатын сирек жағдайларды қоспағанда (700 (Қайта қаралған) ISA, 46-тармақты қараңыз).

Мысал 2. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты ішінара алған жағдайда, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған және аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы ҚЕХС (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпаратты ішінара алды, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамады және аудиторлық қорытынды күнінен кейін басқа ақпаратты алуды болжайды.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды¹¹

Пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік есеп саясатының негізгі ережелері.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ҚЕХС) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады¹². Өзге ақпарат¹³ осы аудиторлық қорытынды күніне дейін біз алған X есебін (бірақ қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды) және осы күннен кейін бізге берілуі мүмкін Y есебін қамтиды.

Қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз өзге ақпаратқа қолданылмайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенім білдіретін қорытынды ұсынбаймыз және ұсынбаймыз.

Біздің қаржылық есептілік аудитін жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз жоғарыда көрсетілген басқа да ақпаратпен танысу және өзге ақпарат пен қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің бар-жоғы және өзге де ақпаратта елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін бе деген мәселені қарау болып табылады.

Егер біз осы аудиторлық қорытынды күніне дейін алған басқа да ақпаратқа қатысты жүргізген жұмысымыздың негізінде осындай өзге де ақпараттың елеулі бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз бұл факті туралы хабарлауға міндеттіміз. Біз қорытындыда көрсетілуі керек фактілерді анықтаған жоқпыз.

[Егер Y есебімен танысқан кезде біз оның айтарлықтай бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз оны корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізуіміз керек және [белгілі бір юрисдикцияда қолданылатын әрекеттерді сипаттаңыз.]]¹⁴

¹¹ Егер "Басқа заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп" деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, "Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды" деген тақырыпша талап етілмейді.

¹² Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

¹³ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және тө рағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

¹⁴ Осы қосымша тармақ аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін алынған басқа ақпаратта түзетілмеген елеулі бұрмалаушылықты анықтаған және осыған байланысты белгілі бір іс-әрекеттер жасауға заңды міндеті болған жағдайда пайдалы болуы мүмкін.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹⁵

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) I-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) I-мысалды қара.]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есепті жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) I-мысалды қара.]

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырма басшысы - [аты].¹⁶

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

¹⁶ Аудит тапсырмасы басшысының аты аудиторлық қорытындыға бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудитін орындау кезінде енгізілуі тиіс, мұндай ақпаратты ашу жеке қауіпсіздікке қауіп төндіруі мүмкін деп негізді түрде күтуге болатын сирек жағдайларды қоспағанда (ISA 700 (Қайта қаралған), 46-тармақты қара).

Мысал 3. Бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар, ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы, аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты ішінара алған жағдайда, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамаған және аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы ҚЕХС (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудитордан ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасауға шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпаратты ішінара алды, басқа ақпараттың елеулі бұрмалануын анықтамады және аудиторлық қорытынды күнінен кейін басқа ақпаратты алуды болжайды.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік есеп саясатының негізгі ережелері.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (КЕХС) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз

[юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады¹⁷. Осы аудиторлық қорытынды күніне алынған өзге де ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты білдіреді¹⁸, бірақ қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды].

Қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенім білдіретін қорытынды бермейміз.

Біздің қаржылық есептілік аудитін жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және өзге ақпаратпен қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің бар-жоғы және өзге де ақпаратта елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін бе деген мәселені қарау болып табылады.

Егер біз осы аудиторлық қорытынды күніне дейін алынған басқа да ақпаратқа қатысты жүргізген жұмысымыздың негізінде осындай өзге ақпараттың елеулі бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Біз қорытындыда көрсетілуі керек фактілерді анықтаған жоқпыз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹⁹

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

¹⁷ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

¹⁸ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

¹⁹ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

Мысал 4. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін өзге ақпаратты алмаған, бірақ аудиторлық қорытынды күнінен кейін өзге ақпаратты алуды болжаған жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілмеген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалды. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы КЕХС (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін басқа ақпаратты алған жоқ, бірақ аудиторлық қорытынды күнінен кейін басқа ақпаратты алуды көздейді.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Қаржылық есептілік аудитіне қосымша аудитордың жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды²⁰

Пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік есеп саясатының негізгі ережелері.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (КЕХС) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады²¹. Басқа ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты²² қамтиды, бірақ қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды]. X есебі бізге осы аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін беріледі деп болжануда.

Қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз өзге ақпаратқа қолданылмайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенім білдіретін қорытынды бермейтін боламыз.

Біздің қаржылық есептілік аудитін жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз жоғарыда көрсетілген басқа ақпаратпен, ол бізге қашан ұсынылатынымен танысу және өзге ақпарат пен қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің бар-жоғы және өзге де ақпаратта өзге де ықтимал елеулі бұрмалаушылықтар жоқ па деген мәселені қарау болып табылады.

[Егер X есебімен танысқан кезде біз онда елеулі бұрмалау бар деген қорытындыға келсек, біз оны корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізуіміз керек және [нақты юрисдикцияда қолданылатын іс-әрекеттерді сипаттаңыз].]²³

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі²⁴

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есепті жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

²⁰ Егер "Басқа заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп" деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, "Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды" деген тақырыпша талап етілмейді.

²¹ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

²² Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

²³ Осы қосымша тармақ аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін алынған басқа ақпаратта түзетілмеген елеулі бұрмалаушылықты анықтаған және осыған байланысты белгілі бір іс-әрекеттер жасауға заңды міндеті болған жағдайда пайдалы болуы мүмкін.

²⁴ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес есепті жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырма басшысы - [аты].

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Мысал 5. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және өзге де ақпарат елеулі бұрмалауды қамтиды деген қорытындыға келген жағдайда, бағалы қағаздары өзгертілген пікірі бар ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Бұл аудит топтың аудиті емес (яғни ISA 600 қолданылмайды).
- Қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы ҚЕХС (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және онда айтарлықтай бұрмаланудың бар екендігі туралы қорытындыға келді.
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, жиынтық кіріс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC компанияның (Компания) қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік есеп саясатының негізгі ережелері.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайын), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелерін (немесе қаржылық нәтижелерін) және аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысын (немесе қозғалысын) барлық елеулі қатынастарда (немесе шынайы және шынайы көрініс береді) анық көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (КЕХС) сәйкес көрсетілген күнге сәйкес жүзеге асырылады.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес ұйымға тәуелсіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады²⁵. Басқа ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты қамтиды²⁶, бірақ қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды].

Біздің қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды және біз оған ешқандай кепілдік бермейміз.

Қаржылық есептілікке аудит жүргізуге байланысты біздің міндетіміз-басқа ақпаратпен танысу және сонымен бірге оның қаржылық есептілікке, аудит барысында жасалған қорытындыларымызға қайшы келмейтінін немесе басқа жолмен елеулі бұрмалануларды қамтымайтынын қарастыру.

Егер біздің жұмысымыздың нәтижелері бойынша басқа ақпарат айтарлықтай бұрмаланған деген қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Төменде сипатталғандай, біз басқа ақпараттың мұндай елеулі бұрмалануы орын алады деген қорытындыға келдік.

[Басқа ақпараттағы елеулі бұрмалаушылықтың сипаттамасы]

[Аудиттің негізгі мәселелері²⁷

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі²⁸

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 1-мысалды қара.]

[Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [аты].²⁹]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

²⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

²⁶ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

²⁷ "Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімін қосу бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар үшін ғана талап етіледі.

²⁸ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

²⁹ Осындай ашу жеке қауіпсіздікке елеулі қатер төндіруі мүмкін сирек жағдайларды қоспағанда, аудит жөніндегі серіктестің аты-жөні жария компаниялардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізу кезінде аудиторлық қорытындыға енгізілетін болады. (ISA 700 (Қайта қаралған), 46-тармақты қара).

Мысал 6. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі элементіне қатысты аудит көлеміне шектеу болған жағдайда, бағалы қағаздары ескертумен пікірін қамтитын ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Аудит - бұл топтың аудиті (яғни ISA 600 қолданылады).
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Аудитор шетелдік қауымдасқан ұйымға инвестиция салуға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмады. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігінің болмауынан туындаған әлеуетті ықпал шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін елеулі, бірақ жан-жақты емес (яғни пікірді ескертпемен заңды түрде білдіру) болып ұсынылады.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір білдіруге негіз болған мәселе де өзге ақпаратқа ықпал етеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау процесін қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Ескертпемен пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептен, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC ұйымының және оның еншілес ұйымдарының (тобының) шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік

Біздің ойымызша, біздің есептің "Ескертпемен пікір білдіру үшін негіздер" бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және бір жылдағы ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысын сенімді түрде көрсетеді, халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталды.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Топтың жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі бойынша танылатын шетелдік XYZ қауымдасқан ұйымына инвестициясы 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте XXX сомасында көрсетілген және XXXмөлшеріндегі XYZ таза пайдасындағы ABC үлесі көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін ABC кірісіне енгізілген. Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша XYZ-тегі ABC инвестицияларының баланстық құнының жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін және бір жыл ішінде X YZ таза пайдасындағы ABC үлесін ала алмадық, өйткені бізге қаржылық ақпаратқа қолжетімділік және XYZ басшылығымен және аудиторларымен тікелей өзара іс-қимыл жасау мүмкіндігі берілмеді. Демек, біз көрсетілген сомаларға түзетулер енгізу қажет пе, жоқ па, соны анықтай алмадық.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «*қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі*» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес топқа тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікірімізді ескертпемен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты болады³⁰. Басқа ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты қамтиды³¹, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды].

Біздің қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды және біз оған ешқандай кепілдік бермейміз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізуге байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және бұл ретте шоғырландырылған қаржылық есептілікке немесе аудит барысында алынған білімімізге қайшы келмейтіні немесе оның елеулі бұрмаланулары жоқ екендігі туралы мәселені қарау болып табылады.

Егер біз жүргізген жұмыс негізінде біз осындай басқа ақпараттың елеулі бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Жоғарыда «*Пікір білдіру үшін негіздеме*» бөлімінде көрсетілгендей, біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша XYZ-ке ABC инвестициясының теңгерімдік құнына және бір жылдағы XYZ таза пайдасындағы ABC үлесіне қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмадық. Демек, біз басқа ақпараттың осы мәселеге қатысты елеулі бұрмаланулар бар-жоғы туралы қорытынды жасай алмаймыз.

[Аудиттің негізгі мәселелері³²

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер туралы жеке пікір білдірмейміз. «*Пікір білдіру үшін негіз*» бөлімінде баяндалған сұраққа қосымша ретінде біз төменде көрсетілген мәселелерді аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындадық, олар туралы ақпаратты біздің қорытындымызда хабарлау қажет.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

³⁰ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

³¹ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

³² "Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімін қосу бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар үшін ғана талап етіледі.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі³³

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

[Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [аты].³⁴]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

³³ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

³⁴ Осындай ашу жеке қауіпсіздікке елеулі қатер төндіруі мүмкін сирек жағдайларды қоспағанда, аудит жөніндегі серіктестің аты-жөні жария компаниялардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізу кезінде аудиторлық қорытындыға енгізілетін болады (ISA 700 (Қайта қаралған), 46-тармақты қара).

Мысал 7. Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған жағдайда және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы теріс пікір де өзге ақпаратқа әсер еткен жағдайда, бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы теріс пікірді қамтитын аудиторлық қорытындысы

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылатын немесе болып табылмайтын ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Аудит - бұл топтың аудиті (яғни ISA 600 қолданылады).
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы IFRS (жалпы мақсаттағы тұжырымдама) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік еншілес ұйымды шоғырландыруға қоспау салдарынан елеулі бұрмалауды қамтиды. Бұл елеулі бұрмалау шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жан-жақты болып саналады. Шоғырландырылған қаржылық есептілікке бұрмаланудың әсері анықталмады, өйткені оны жасау мүмкін болмады (яғни теріс пікірді заңды түрде білдіру).
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат ISA 701 сәйкес хабарланды.
- Аудитор аудиторлық қорытынды күніне дейін барлық басқа ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруге негіз болған мәселе де басқа ақпаратқа әсер етеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау процесін қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа]

Теріс пікір

Біз 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептен, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын ABC ұйымының және оның еншілес ұйымдарының (тобының) шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік

Біздің ойымызша, біздің есептің "Ескертпемен пікір білдіру үшін негіздер" бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және бір жылдағы ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысын сенімді түрде көрсетеді, халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (IFRS) сәйкес осы күні аяқталды.

Теріс пікір білдірудің негізі

X ескертуде түсіндірілгендей, топ өзінің еншілес ұйымының 20x1 жылы сатып алған XYZ қаржылық есептілігін шоғырландырмады, өйткені ол еншілес ұйымның кейбір елеулі активтері мен міндеттемелерінің әділ құнын әлі анықтай алмады. Демек, бұл инвестиция сатып алу құны бойынша ескеріледі. ҚЕХС сәйкес топ осы еншілес ұйымды шоғырландыруға және алдын ала бағаланған сома негізінде сатып алуды ескеруге тиіс болды. Егер XYZ ұйымы шоғырландырылған болса, бұл біріктірілген қаржылық есептіліктегі көптеген элементтерге айтарлықтай әсер етеді. XYZ ұйымын шоғырландыруға қоспау нәтижесінде шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсері анықталған жоқ.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың «қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі» бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес топқа тәуелсіз боламыз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдемелер теріс пікір білдіруге негіз бола алатындай жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда өзге де атауы, мысалы «Қаржылық есептіліктен және ол туралы аудиторлық қорытындыдан ерекшеленетін ақпарат»]

Басшылық³⁵ басқа ақпарат үшін жауапты болады. Басқа ақпарат [X есебінде қамтылған ақпаратты³⁶ қамтиды, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілікті және ол туралы біздің аудиторлық қорытындымызды қамтымайды]. Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділік білдіретін қорытынды бермейміз.

Біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитін жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және өзге ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің бар-жоғы және өзге де ақпаратта өзге де елеулі бұрмалаушылықтар жоқ па деген мәселені қарау болып табылады. Егер біз жүргізген жұмыс негізінде біз осындай басқа ақпараттың елеулі бұрмалануы бар деген қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Жоғарыда «Теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде көрсетілгендей, топ XYZ ұйымын шоғырландыруға және алдын ала бағаланған сомалар негізінде сатып алуды ескеруге тиіс болды. Біз басқа ақпарат дәл сол себеппен XYZ ұйымының шоғырлануына қосылмау әсер ететін сандық көрсеткіштерге немесе X есебінің басқа элементтеріне қатысты елеулі бұрмалаушылықтарды қамтиды деген қорытындыға келдік.

[Аудиттің негізгі мәселелері³⁷

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер туралы жеке пікір білдірмейміз. «Теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған сұраққа қосымша, біз төменде көрсетілген мәселелерді аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындадық, олар туралы ақпаратты біздің қорытындымызда хабарлау қажет.

[ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір негізгі мәселесін сипаттау.]

³⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

³⁶ Басқа ақпаратты анықтау үшін оның неғұрлым нақты сипаттамасы, мысалы, "басшылықтың есебі және төрағаның мәлімдемесі" пайдаланылуы мүмкін.

³⁷ "Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімін қосу бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар үшін ғана талап етіледі.

БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі³⁸

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес қорытынды жасау – ISA 700 (Қайта қаралған) 2-мысалды қара]

[Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [аты].³⁹]

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де]

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

³⁸ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

³⁹ Осындай ашу жеке қауіпсіздікке елеулі қатер төндіруі мүмкін сирек жағдайларды қоспағанда, аудит жөніндегі серіктестің аты-жөні жария компаниялардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізу кезінде аудиторлық қорытындыға енгізілетін болады (ISA 700 (Қайта қаралған), 46-тармақты қара).

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 800 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)
АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС
ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаттары	5
Анықтамалар	6-7
Талаптар	
Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері	8
Аудитті жоспарлау және жүргізу ерекшеліктері	9-10
Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері	11-14
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Арнайы мақсаттағы тұжырымдаманың анықтамасы	A1-A4
Аудитті жоспарлау мен жүргізудің ерекшеліктері	A5-A8
Аудитті жоспарлау мен жүргізудің ерекшеліктері	A9-A12
Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері	A13-A21
Қосымша: Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындыларының мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 800 (Қайта қаралған) *Арнайы ойлар – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті ISA 200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен бірге қарастырылуы тиіс.*

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. 100-ден 700-ге дейінгі нөмірленген халықаралық аудит стандарттары (ISA) қаржылық есептілік аудитіне қолданылады. Осы ISA арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде ISA деректерін қолдану ерекшеліктері қарастырылады.
2. Осы ISA арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің толық жиынтығына қатысты әзірленді. Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептің жеке элементі, баптар тобы немесе баптары аудитінің ерекшеліктері ISA 805 (Қайта қаралған)¹ қаралады.
3. Осы ISA басқа ISA талаптарын жоймайды, сонымен қатар тапсырманы орындаудың белгілі бір жағдайларында қолдануға болатын барлық ерекшеліктерді қарастыруды мақсат етпейді.

Күшіне енген күні

4. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

5. ISA арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік аудитіне қолданған кезде аудитордың мақсаты мынадай мәселелерге қатысты ерекшеліктерді тиісті түрде ескеру болып табылады:
 - (a) Тапсырманы қабылдау;
 - (b) Осы тапсырманы жоспарлау және орындау;
 - (c) Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік.

Анықтамалар

6. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
 - (a) Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік - арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік (A4-тармақты қара);
 - (b) Арнайы мақсаттағы тұжырымдама - нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы дұрыс ұсыну тұжырымдамасы немесе сәйкестік тұжырымдамасы түрінде ұсынылуы мүмкін²(A1 - A4 тармақтарын қара)
7. Осы ISA «қаржылық есептілік» термині «тиісті ескертпелері бар арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын» білдіреді. Қаржылық есептіліктің нысаны мен мазмұны, сондай-ақ қаржылық есептіліктің толық жиынтығының құрамы қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарымен айқындалады. «Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік» термині ақпараттың тиісті ашылуын қамтиды.

Талаптар

Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы

8. ISA 210 сәйкес аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылған тұжырымдамасы осы қаржылық есептілікті жасау үшін қолайлы болып табылатындығын анықтауы тиіс.³ Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудиті кезінде аудитор мынадай мәселелер туралы түсінік алуы тиіс (A5 - A8 тармақтарын қара):
 - (a) Қаржылық есептілікті дайындау мақсаты;
 - (b) Болжалды пайдаланушылар;
 - (c) Осы жағдайларда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының қолайлылығын анықтау үшін басшылық қабылдаған шаралар.

¹ ISA805 (Қайта қаралған), Арнайы ойлар - жеке қаржылық есептердің және қаржылық есептің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті

² ISA 200, Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу, 13(a) - тармақ.

³ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, б(а) - тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТИ

Аудитті жоспарлау және жүргізу ерекшеліктері

9. ISA 200 сәйкес аудитор нақты аудит үшін қолданылатын барлық ISA ұстануы керек.⁴ Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде аудитор тапсырманың нақты жағдайларын ескере отырып, халықаралық аудит стандарттарын қолдану ерекшеліктерін қарастыру қажет пе, жоқ па, соны анықтауға міндетті (A9 - A12 тармақтарын қара).
10. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁵ сәйкес аудитор ұйымның есеп саясатын таңдауы мен қолдануы туралы түсінік алуы керек. Егер қаржылық есептілік шарттың ережелеріне сәйкес дайындалған болса, аудитор осы қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық жүзеге асырған шарттың барлық елеулі түсіндірмелері туралы түсінік алуы тиіс. Егер басқа негізделген интерпретацияны қолдану қаржылық есептілікте ұсынылғаннан айтарлықтай ерекшеленетін ақпаратты көрсетуге әкелсе, түсіндіру маңызды болып саналады.

Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері

11. Арнайы мақсаттағы Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік кезінде аудитор 700 (Қайта қаралған) ISA⁶ талаптарын ұстануға міндетті (Сілтеме: A13 - A19 тармақтарды қара).

Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы

12. ISA 700 (Қайта қаралған)⁷ аудитор қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне қаншалықты сәйкес келетінін немесе сипаттайтынын бағалауды талап етеді. Шарт талаптарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік жағдайында аудитор қаржылық есептілікке негізделген шарттың барлық маңызды түсіндірмелері қаржылық есептілікте қаншалықты барабар сипатталғанын бағалауы керек.
13. ISA 700 (Қайта қаралған) белгілі бір элементтердің нақты орналасу тәртібін қоса алғанда, аудиторлық қорытындының нысаны мен мазмұнын қарастырады. Арнайы мақсаттағы компаниялар туралы аудиторлық қорытынды болған жағдайда:
 - (a) Аудиторлық қорытынды сондай-ақ қаржылық есептілік дайындалған мақсатты сипаттауға және, егер қажет болса, болжамды пайдаланушыларға немесе осындай ақпаратты қамтитын арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктегі ескертпеге сілтеме жасауға тиіс; және
 - (b) Егер басшылық осындай қаржылық есептілікті дайындау кезінде қаржылық есептілік жүйесін таңдаған болса, аудиторлық қорытындыда да көрсетілуі керек егер басшылық осындай қаржылық есептілікті дайындау кезінде қаржылық есептілік жүйесін таңдаған болса, қаржылық есептілік үшін басшылықтың⁸ жауапкершілігін түсіндіруде осы жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің тиісті екенін анықтау үшін басшылықтың жауапкершілігі де көрсетілуі керек.

Пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалуына аудару

14. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда «маңызды мән-жайлар» бөлімі қамтылуға тиіс, онда пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғандығына және тиісінше қандай да бір өзге мақсаттарда пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін екендігіне аударылады (A20 - A21 тармақтарды қара).

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Арнайы мақсаттағы тұжырымдаманың анықтамасы (б-тармақты қара)

A1. Арнайы мақсаттағы жүйелердің мысалдары:

- Ұйымның салық декларациясымен бірге жүретін қаржылық есептерді жинауға арналған салықтық есепке алу әдісі;
- Ұйымның несие берушілерге дайындауға міндетті болуы мүмкін ақша қаражаттарының қозғалысы туралы ақпарат үшін ақшалай түсімдер мен төлемдерді есепке алу принципі;
- Осы органның талаптарын қанағаттандыру үшін реттеуші орган белгілеген қаржылық есептілік қағидалары; немесе
- Шартта қамтылған қаржылық есептілікке қойылатын талаптар, мысалы, облигациялық қарыз, несиелік келісім немесе жобаны іске асыру гранты.

- A2. Арнайы мақсаттағы ұйым стандарттарды белгілеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым шығарған немесе заңда немесе нормативтік актіде шығарылған, бірақ осы жүйенің барлық талаптарына жауап бермейтін қаржылық есептілік жүйесіне негізделетін жағдайлар болуы мүмкін. Мысал ретінде X юрисдикциясының қаржылық есептілігінің барлық стандарттарына емес, көпшілігіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауды

⁴ ISA 200, 18-тармақ.

⁵ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерделеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 19(b) - тармақ.

⁶ ISA 700 (Қайта қаралған) *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*

⁷ ISA 700 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

⁸ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТИ

талап етегін келісім-шартты келтіруге болады. Егер бұл шарт талаптарында қолайлы болса, онда арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы осы жүйенің барлық талаптарына толық сәйкес келетіндігін білдірмейді. қаржылық есептілік стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым шығарған қаржылық есептілік жүйесіне заңмен немесе нормативтік актімен толық сәйкестікті білдіреді. Жоғарыда келтірілген шарттық мысалда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің сипаттамасы х юрисдикциясының қаржылық есептілік стандарттарына емес, қаржылық есептілік туралы келісімнің ережелеріне сілтеме жасай алады.

- A3. A2- тармағында сипатталған жағдайларда, арнайы мақсаттағы жүйе, егер ол негізделген қаржылық есептілік жүйесі есептілікті сенімді ұсыну жүйесі болса да, есептілікті сенімді ұсыну жүйесі болмауы мүмкін. Себебі арнайы мақсаттағы жүйе қаржылық есептіліктің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін қажетті стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған орган немесе заң немесе нормативтік акт белгілеген қаржылық есептілік жүйесінің барлық талаптарын қанағаттандырмауы мүмкін..
- A4. Нақты мақсаттар үшін қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік ұйым дайындаған жалғыз қаржылық есептілік болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл қаржылық есептілікті осы қаржылық есептілік жүйесі әзірленгендерден басқа пайдаланушылар пайдалана алады. Мұндай жағдайларда қаржылық есептіліктің кең таралуына қарамастан, ол әлі де ISA мақсаттары үшін арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік болып саналады. 13-14-тармақтардың талаптары қаржылық есептілікті дайындау мақсатына қатысты түсініспеушіліктерді болдырмауға бағытталған. Ақпаратты ашу қаржылық есептіліктің алдыңғы жағында, ескертпелерде ұсынылуы немесе оған сілтеме жасау арқылы енгізілуі тиіс, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі анық рұқсат еткен немесе басқаша түрде рұқсат берген түсіндірме немесе сипаттамалық ақпаратты қамтиды.⁹

Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері

Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлылығы (8-тармақты қара)

- A5. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік жағдайында болжамды пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа қажеттілігі қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің жарамдылығын анықтайтын негізгі фактор болып табылады.
- A6. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік стандарттарын шығаруға рұқсат етілген немесе танылған ұйым шығарған қаржылық есептілік стандарттарын қамтуы мүмкін. Мұндай жағдайда, егер ұйым тиісті мүдделі тараптардың пікірлерін талқылау мен есепке алуды қамтитын белгіленген және ашық процессті ұстанатын болса, бұл стандарттар осы мақсат үшін қолайлы деп саналады. Кейбір елдерде заңнама немесе ережелер ұйымның белгілі бір түріне қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық қолдануы керек қаржылық есептілік жүйесін анықтай алады. Мысалы, реттеуші орган осы реттеушінің талаптарын қанағаттандыру үшін Қаржылық есеп беру ережелерін белгілей алады. Керісінше дәлелдер болмаған жағдайда, мұндай қаржылық есептілік жүйесі осындай ұйым дайындаған қаржылық есептілік үшін қолайлы деп саналады.
- A7. Егер A6 тармағында көрсетілген қаржылық есептілік стандарттары заңнамалық немесе нормативтік талаптармен толықтырылса, ISA 210 аудитор үшін қаржылық есептілік стандарттары мен қосымша талаптар арасында қайшылықтар бар-жоғын анықтауды талап етеді және қабылданатын әрекеттерді белгілейді.¹⁰
- A8. Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі келісімшартта немесе A6 және A7 тармақтарында сипатталғандардан басқа көздерде қамтылған қаржылық есептілікке қойылатын талаптарды қамтуы мүмкін. Бұл жағдайда тапсырманы орындау жағдайында қаржылық есептілік жүйесінің қолайлылығы осы жүйенің ISA210-ға 2- қосымшада сипатталғандай, әдетте қолайлы қаржылық есептілік жүйелеріне тән белгілері бар-жоғын қарастыру арқылы анықталады. Арнайы мақсаттағы жүйе жағдайында әдетте қолайлы қаржылық есеп беру жүйелеріне тән белгілердің әрқайсысының нақты тапсырмасы үшін салыстырмалы маңыздылығы кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Мысалы, сатушы мен сатып алушы сату кезінде кәсіпорынның таза активтерінің құнын анықтау мақсатында, егер мұндай қаржылық ақпарат жалпы мақсаттағы жүйеге сәйкес дайындалған қаржылық ақпаратпен салыстырғанда бейтарап болмаса да, үмітсіз дебиторлық берешек бойынша резервтерді өте мұқият бағалау олардың қажеттіліктеріне сәйкес келеді деген келісімге келуі мүмкін..

Аудитті жоспарлау мен жүргізудің ерекшеліктері (9-тармақты қара)

- A9. ISA 200 сәйкес аудитор (а) қаржылық есептілік аудиті жөніндегі тапсырмаға қатысты тәуелсіздік талаптарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды және (б) нақты аудиторлық тапсырма үшін қолданылатын барлық ISA ұстануы тиіс. Бұдан басқа, ISA сәйкес аудитор аудиттің нақты жағдайларында барлық ISA қолданылмайтын немесе қандай да бір талап қолданылмайтын болып табылатын жағдайларды қоспағанда, қандай да бір ISA әрбір талабын орындауы тиіс, өйткені ол осы жағдайда жоқ шартқа негізделген. Ерекше жағдайларда аудитор ISA

⁹ ISA 200, 13 (f) -тармақ

¹⁰ ISA 210, 18-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

қандай да бір қолданылатын талаптарынан ауытқуды және осы талапты орындау үшін баламалы аудиторлық процедураларды орындауды қажет деп есептеуі мүмкін.¹¹

- A10. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудиті кезінде аудитордан халықаралық аудит стандарттарының кейбір талаптарын қолдану ерекшеліктерін қарау талап етілуі мүмкін. Мысалы, 320 ISA қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңызды болып табылатын мәселелерге қатысты кәсіби пайымдар пайдаланушылар арасында бірыңғай топтың өкілдері ретінде қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерді қарау негізінде қалыптастырылады.¹² Алайда, арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктің аудитін жүргізу кезінде бұл пайымдаулар болжамды пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қарау негізінде қалыптастырылады.
- A11. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік жағдайында, мысалы, шарттың талаптарына сәйкес дайындалған есептілік кезінде басшылық болжамды пайдаланушылармен бұрмалау үшін шекті мәнді келісуі мүмкін және егер аудит барысында осы мәннен төмен бұрмалаулар анықталса, онда олар түзетуге немесе өзге де түзетуге жатпайды. Мұндай шекті мәнді белгілеу аудиторды арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу мақсаттары үшін ISA320 сәйкес маңыздылық деңгейін айқындау жөніндегі міндеттен босатпайды.
- A12. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор ұйымды басқару құрылымындағы тиісті тұлғаны (тұлғаларды) анықтауды талап етеді, олармен байланыста болу керек.¹³ ISA260 (Қайта қаралған) кейбір жағдайларда басқару жауапкершілігі жүктелген барлық адамдар ұйымды басқаруға қатысатынын және қарым-қатынас талаптарын қолдану осы ұстанымды ескере отырып өзгертілгенін атап өтеді.¹⁴ Егер ұйым жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын дайындайтын болса, онда арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктің дайындалуын қадағалауға жауапты адамдар жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің дайындалуын қадағалауға жауапты басшылыққа жауапты адамдармен сәйкес келмеуі мүмкін.

Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері (11-тармақты қара)

- A13. Осы ISA қосымшасында арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік бойынша тәуелсіз аудиторлардың есептерінің иллюстрациялары келтірілген. Аудиторлық есептердің басқа иллюстрациялары арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікке қатысты болуы мүмкін (мысалы, ISA700 (Қайта қаралған), ISA 705(Қайта қаралған)¹⁵, ISA 570 (Қайта қаралған)¹⁶, ISA720 (Қайта қаралған)¹⁷ және ISA706 (Қайта қаралған) қосымшаларын қара)¹⁸.

Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау кезінде ISA 700 (Қайта қаралған) қолдану

- A14. Осы ISA-ның 11-тармағында аудитор пікір қалыптастыру және арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік бойынша есептілікті жасау кезінде ISA700 (Қайта қаралған) қолдануы тиіс екендігі түсіндіріледі. Бұл жағдайда аудитор басқа ISA-дағы есеп беру талаптарын да қолдануы керек және төменде А15-А19 тармақтарында қарастырылған арнайы Ойлардан пайда көруі мүмкін.

Қызметтің үздіксіздігі

- A15. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі принципі қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес жасалуы немесе жасалмауы мүмкін (мысалы, қызметтің үздіксіздігі принципі белгілі бір юрисдикцияларда салық негізінде жасалған кейбір қаржылық есептіліктерге қолданылмайды).¹⁹ Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланылған қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне байланысты, аудиторлық қорытындыда Қызметтің үздіксіздігі принципіне қатысты²⁰ басшылықтың міндеттерін сипаттау қажет болған жағдайда түзетуді қажет етуі мүмкін. Аудиторлық қорытындыда аудитордың міндеттерін сипаттау,²¹ сондай-ақ осы тапсырма шарттарында ISA570 (Қайта қаралған) қалай қолданылатынына байланысты тиісті өзгерістер енгізуді талап етуі мүмкін.

Аудиттің негізгі мәселелері

- A16. ISA 700 (Қайта қаралған) егер аудитор бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізсе, ISA 701²² сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар етуді талап етеді. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудиті жағдайында 701 ISA арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпараттандыру заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілген кезде немесе аудитор

¹¹ ISA 200, 14, 18 және 22 - 23 тармақтар.

¹² ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*», 2-тармақ

¹³ ISA260 (Қайта қаралған), *Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл*

¹⁴ ISA260 (Қайта қаралған), А8-тармақ.

¹⁵ ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

¹⁶ ISA570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*

¹⁷ ISA720 (Қайта қаралған), *Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері*

¹⁸ ISA706 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы «маңызды мән-жайлар» және «өзге де мәліметтер» бөлімдері*

¹⁹ ISA 570 (Қайта қаралған), 2-тармақ.

²⁰ ISA 700 (Қайта қаралған), 34 (b) және А48-тармақты қара.

²¹ ISA 700 (Қайта қаралған), 39(b) (iv) тармақты қара.

²² ISA701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

өзге себептер бойынша аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлауға шешім қабылдаған кезде ғана қолданылады. Егер арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпарат хабарланатын болса, ISA701²³ толық көлемде қолданылады.

Басқа да ақпарат

A17. 720 (Қайта қаралған) ISA аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттерін реттейді. ISA мәтінінде арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті қамтитын немесе оған қоса берілетін және мақсаты меншік иелеріне (немесе ұқсас мүдделі тараптарға) арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікте баяндалған мәселелер туралы ақпарат беру болып табылатын есептер 720 (Қайта қаралған) ISA мақсаттары үшін жылдық есептер болып саналады. Арнайы мақсаттағы көрсеткіштер жүйесін пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілік жағдайында "ұқсас мүдделі тараптар" термині арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланылған арнайы мақсаттағы көрсеткіштер жүйесінің құрылымы есебінен қаржылық ақпаратқа қажеттіліктері қанағаттандырылатын нақты пайдаланушыларды қамтиды. Егер аудитор ұйымның осындай есепті шығаруды жоспарлап отырғанын анықтаса, арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктің аудитіне 720 (Қайта қаралған) ISA талаптары қолданылады.

Тапсырма жетекшісінің есімі

A18. ISA 700 (Қайта қаралған) талабы, оған сәйкес аудитор аудиторлық қорытындыда тапсырма басшысының атын көрсетуі тиіс, сондай-ақ бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың арнайы мақсаттағы қаржылық есептілігінің аудитіне қолданылады.²⁴ Аудитор заңнамаға сәйкес аудиторлық серіктестің атын аудиторлық қорытындыға енгізуге міндетті болуы мүмкін немесе ол листингтік компаниялар болып табылмайтын ұйымдардың қаржылық есептілігі бойынша арнайы мақсаттағы есептілікті жасаған кезде өзге шешім қабылдауы мүмкін.

Жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыға сілтемені енгізу

A19. Аудитор арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының «Өзге де мәліметтер» бөлімінде жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыға немесе оған енгізілген сұраққа немесе сұрақтарға сілтеме жасауды қажет деп есептеуі мүмкін (706 (Қайта қаралған) ISA²⁵ қара). Мысалы, аудитор арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыға енгізілген «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөліміне сілтеме жасауды қажет деп есептеуі мүмкін.

Пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалуына аудару (14-тармақты қара)

A20. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік ол дайындалған мақсаттар үшін ғана пайдаланыла алмайды. Мысалы, реттеуші орган кейбір ұйымдардан еркін қол жеткізу үшін арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті ашуды талап етуі мүмкін. Түсінбеушіліктерді болдырмау үшін аудитор аудиторлық қорытындыны пайдаланушылардың назарын «Маңызды мән-жайлар» бөлімін қосу арқылы қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғандығына, демек, өзге мақсат үшін жарамсыз болуы мүмкін екендігіне аударды. ISA706 (Қайта қаралған)²⁶ сәйкес бұл тармақ тиісті термині бар «Маңызды мән-жайлар» тақырыбымен аудиторлық қорытындының жеке бөліміне енгізілуге тиіс.

Таратуға немесе пайдалануға шектеу (14-тармақты қара)

A21. 14-тармақта көзделген назар аударудан басқа, аудитор аудиторлық қорытынды тек нақты пайдаланушыларға арналғанын көрсету қажет деп есептеуі мүмкін. Заңға немесе белгілі бір юрисдикцияның нормативтік актісіне байланысты бұл мақсатқа аудиторлық қорытындының таралуын немесе пайдаланылуын шектеу арқылы қол жеткізуге болады. Осы жағдайларда 14-тармақта аталған бөлім оған осындай басқа да мәліметтерді енгізу есебінен кеңейтілуі мүмкін, бұл ретте тақырып тиісті түрде өзгертілуі тиіс (мысалдарды ISA қосымшасынан қара).

²³ ISA 700 (Қайта қаралған), 31-тармақ.

²⁴ ISA700(Қайта қаралған), 45 және A56 - A58 тармақтарын қара

²⁵ ISA706 (Қайта қаралған), 10-11 тармақтарын қара.

²⁶ ISA706 (Қайта қаралған) 9 (a) тармағын қара.

Қосымша

(Сілтеме: А14 тармағы)

АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК ТУРАЛЫ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ
ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫНЫҢ МЫСАЛДАРЫ

- Мысал 1. Шартта көзделген қаржылық есептілікке қойылатын талаптарға сәйкес дайындалған биржада тіркелмеген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі).
- Мысал 2. Х юрисдикциясындағы есепке алудың салық базасына сәйкес дайындалған листингтік компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі).
- Мысал 3. Акциялары қаржылық есептілік жүйесінде белгіленген қаржылық есептілікке қойылатын талаптарға сәйкес дайындалған биржада баға белгіленетін ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін-ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі).

Мысал 1. Шартта көзделген қаржылық есептілікке қойылатын талаптарға сәйкес дайындалған биржада тіркелмеген ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі)

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы шарт талаптарын орындау мақсатында қаржылық есептілікті (яғни арнайы мақсаттағы тұжырымдаманы) дайындауды көздейтін шарттың ережелеріне сәйкес дайындады. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауға мүмкіндігі жоқ.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы сәйкестік тұжырымдамасы болып табылады.
- Жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытынды шығарылған жоқ.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиторлық қорытындыны таратуға және пайдалануға қатысты шектеулер бар.
- Аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасамау туралы шешім қабылдады.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни ISA720 (Қайта қаралған) талаптары қолданылмайды).
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

Біз ABC (Компания) Компанияның 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, кіріс пен шығыс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік .

Біздің ойымызша, Компаниясы мен DEF компаниясы арасында жасалған 20X1 жылғы 1 қаңтардағы шарттың Z бөлімінде (бұдан әрі - «Шарт») ұсынылған қаржылық есептілікті дайындау туралы ережелерге сәйкес барлық маңызды қатынастарда 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Ұйымның қоса берілген қаржылық есептілігі.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Компанияға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Маңызды жағдайлар - есепке алу принциптері және таратуға немесе пайдалануға қатысты шектеулер

Біз қаржылық есептілікті дайындау қағидаттары сипатталған қаржылық есептілікке X ескертпесіне назар аударамыз. Қаржылық есептілік Компанияның қаржылық есептілікті дайындауға қатысты жоғарыда көрсетілген шарт ережелерін ұстануға көмек көрсету мақсатында дайындалды. Нәтижесінде, бұл қаржылық есептілік басқа мақсатқа жарамсыз болуы мүмкін. Біздің қорытынды тек Компания және DEF компаниясына арналған және оны басқа тараптар таратпайды немесе пайдаланбайды. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹

Басшылық шарттың Z бөлімінің ережелеріне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық компанияны таратуды, оның қызметін тоқтатуды көздейтін немесе мұны істеуден басқа нақты баламасы жоқ жағдайларды қоспағанда, егер бұл қолданылса және Қызметтің үздіксіздігі принципін қолданса басшылық компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауға, қызметтің үздіксіздігіне байланысты мәселелерді ашуға жауапты.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз - қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды беру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған кезде айтарлықтай бұрмалануды анықтайтынына кепілдік емес. ол болған кезде. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателіктерден туындауы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700(Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, ресми сайттағы сипаттама төменде келтірілген аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын көрсететін және оған қайшы келмейтін жағдайда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Біз алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және жүргіземіз, және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер аламыз. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупінен жоғары,

¹ Аудиторлық қорытындының осы мысалының мәтінінде белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

өйткені алаяқтық сөз байласу, жалғандық, қасақана жіберіп алу, ақпаратты бұрмалау немесе ішкі бақылаудан бас тартуды қамтуы мүмкін.

- Осы жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесін түсіну.²
- Қолданылатын есеп саясатының орындылығын және бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалау;
- Қызметтің үздіксіздігі қағидатын басшылықтың қолдануының заңдылығы және алынған аудиторлық дәлелдер негізінде елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды. алынған дәлелдер, компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға немесе егер мұндай ақпарат жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.

Біз басшылыққа жауапты тұлғалармен, оның ішінде аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері және аудиттің елеулі нәтижелері мәселелері бойынша, аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің кез келген елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудитті жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері және аудиттің елеулі нәтижелері мәселелері бойынша басшылықпен сөйлесеміз.

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы] [Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген)

[Күні]

² Бұл ұсыныс аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда да тиісті түрде өзгертілетін болады.

Мысал 2. X юрисдикциясындағы есепке алудың салық базасына сәйкес дайындалған листингілік компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі).

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Серіктестікке қатысушыларға олардың жеке салық декларацияларын дайындауға жәрдем көрсету мақсатында X юрисдикциясында қолданылатын салық есебінің қағидаттарына сәйкес (яғни арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес) серіктестік басшылығы дайындаған қаржылық есептіліктің толық жиынтығына аудит жүргізілді. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауға мүмкіндігі жоқ.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы сәйкестік тұжырымдамасы болып табылады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Аудиторлық қорытындыны таратуға қатысты шектеулер бар.
- Аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол оны қандай да бір себептермен жасамау туралы шешім қабылдады.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни ISA720 (Қайта қаралған) талаптары қолданылмайды).
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

Біз ABC серіктестігінің (Серіктестіктің) қоса беріліп отырған 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша баланстан және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі пайда мен залал туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің қысқаша шолуын қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік.

Біздің ойымызша, ABC Серіктестігінің 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін қоса берілген қаржылық есептілігі х юрисдикциясының [кірістерге салық салу туралы қолданылатын заң] юрисдикциясына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалған.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Серіктестікке қатысты тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Маңызды жағдайлар - есепке алу принциптері және таратуды шектеу

Біз қаржылық есептілікті дайындау қағидаттары сипатталған қаржылық есептілікке Х ескертпесіне назар аударамыз. Қаржылық есептілік серіктестікке қатысушыларға олардың жеке салық декларацияларын дайындауда жәрдем көрсету мақсатында дайындалды. Нәтижесінде, бұл қаржылық есептілік басқа мақсатқа жарамсыз болуы мүмкін. Біздің тұжырымымыз тек Серіктестік пен оның қатысушыларына арналған және Серіктестіктен немесе оның мүшелерінен басқа тараптар арасында таратылмайды. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі³

Басшылық Х юрисдикциясында қолданылатын салықтық есепке алу қағидаттарына сәйкес көрсетілген қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау үшін, басшылық Компанияны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген немесе оның қызметін таратудан немесе тоқтатудан басқа қандай да бір нақты баламасы болмаған жағдайларды қоспағанда тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашқаны үшін және бухгалтерлік есепте пайдаланылатын қызметтің үздіксіздік қағидатын қолданғаны үшін жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргізілген аудит олар болған кезде әрдайым елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайтынына кепілдік болып табылмайды. Бұрмалау алаяқтық әрекеттердің немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700(Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, ресми сайттағы сипаттама төменде келтірілген аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын көрсететін және оған қайшы келмейтін жағдайда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Біз алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және жүргіземіз, және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер аламыз. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қауіпі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қауіпінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласу, жалғандық, қасақана жіберіп алу, ақпаратты бұрмалау немесе ішкі бақылаудан бас тартуды қамтуы мүмкін.

³ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

- Осы жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесін түсіну.⁴
- Басшылық қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде компанияның өз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі тиісті ашылуларға назар аударуға немесе егер мұндай ашылулар жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.
- Қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің негізділігін және ақпараттың тиісті ашылуын бағалаймыз;

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер, оның ішінде аудит процесінде анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы ақпаратты олардың назарына жеткізе отырып, ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз.

[Қолтаңба фирманың атынан, әжеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де]

[Аудитордың мекенжайы] [Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген]

[Күні]

Мысал 3. Акциялары қаржылық есептілік жүйесінде белгіленген қаржылық есептілікке қойылатын талаптарға сәйкес дайындалған биржада баға белгіленетін ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін-ақпаратты дұрыс ұсыну жүйесі).

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген Компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізілді, оны осы реттеуші органның талаптарын ұстануды қамтамасыз ету үшін реттеуші органның қаржылық есептілікті дайындауға қатысты талаптарына сәйкес (яғни арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес) ұйым басшылығы дайындады. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауға мүмкіндігі жоқ.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы сенімді ұсыну тұжырымдамасы болып табылады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор өзгертілмеген («оң») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасады. Елеулі белгісіздіктің болуы туралы ақпарат қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған.
- Аудиторлық қорытындыны таратуға немесе пайдалануға қатысты шектеулер жоқ.
- Аудитордан реттеуші орган ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлауды талап етеді.
- «Басқа да мәліметтер» бөлімінде аудитор жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес сол кезеңде дайындалған ABC компаниясының қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды шығарғаны да көрсетілген.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни ISA720 (Қайта қаралған) талаптары қолданылмайды).
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

⁴ Аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірін білдіруге міндетті болған жағдайда, осы ұсыныс тиісті түрде өзгертілетін болады.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ТҰЖЫРЫМДАМАҒА СӘЙКЕС ДАЙЫНДАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ АУДИТІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[ABC компанияның акционерлеріне немесе басқа тиісті адресатқа]

Пікір

Біз ABC (Компания) компаниясының 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайы туралы есептен, кіріс пен шығыс туралы есептен, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке ескертпелерден тұратын қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік .

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайы туралы және Z ережесінің Y тарауындағы қаржылық есептіліктің ережелеріне сәйкес осы күнге аяқталған жыл ішіндегі қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысы туралы анық көрсетеді (*немесе дұрыс және әділ түсінік береді*) көрсетеді.

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз көрсетілген стандарттарға сәйкес бұдан әрі біздің қорытындымыздың *Қаржылық есептілік аудиті үшін аудитордың жауапкершілігі* бөлімінде ашылады. Біз [юрисдикция атауы] қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Компанияға тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Маңызды жағдайлар - Есепке алу принциптері

Біз қаржылық есептілікті дайындау қағидаттары сипатталған қаржылық есептілікке X ескертпесіне назар аударамыз. Қаржылық есептілік компанияға DEF реттеуші органының талаптарын ұстануға жәрдемдесу мақсатында дайындалды. Нәтижесінде, бұл қаржылық есептілік басқа мақсатқа жарамсыз болуы мүмкін. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік

Біз қаржылық есептіліктің 6-ескертпесіне назар аударамыз, онда Компания 20X1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде ZZZ сомасында таза шығынға ұшырады және осы күні Компанияның ағымдағы міндеттемелері оның YYY активтерінің жалпы сомасынан асып түсті. 6-ескертпеде атап өтілгендей, осы оқиғалар немесе жағдайлар 6-ескертпеде баяндалған басқа мәселелермен қатар Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің болуын көрсетеді. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз. «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөлімінде баяндалған сұраққа қосымша, біз төменде көрсетілген мәселелерді біздің қорытындымызда хабарлануы қажет аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындадық.

[*Осы аудитке қатысты ISA 701 сәйкес аудиттің әрбір түйінді мәселесін сипаттау*]

Басқа да мәліметтер

Ұйым Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін қаржылық есептіліктің жеке жинағын дайындады, оған қатысты біз 20X2 жылғы 31 наурызға белгіленген ABC компанияның акционерлері үшін жеке аудиторлық қорытынды шығардық.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁵

Басшылық Z⁶ нормативтік актінің Y бөлімінде ұсынылған қаржылық есептілікті дайындау туралы ережелерге сәйкес көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін және басшылық алаяқтық әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауға, егер қажет болса, қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәселелерді ашуға және егер басшылық компанияны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниет білдірмесе немесе оны жасаудан басқа нақты баламасы болмаса, Қызметтің үздіксіздігі принципін пайдалануға жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

⁵ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес өзге де терминдер.

⁶ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық Z нормативтік актісінің Y бөлімінде ұсынылған қаржылық есептілікті дайындау туралы ережелерге сәйкес шынайы және шынайы көрініс беретін қаржылық есептілікті дайындауға, және ... үшін жауап береді».

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар болмайтынына жеткілікті сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды беру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда Елеулі бұрмалануды анықтауға мүмкіндік беретініне кепілдік емес. Бұрмаланулар алаяқтықтың немесе қателіктің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілікті пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700(Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, ресми сайттағы сипаттама төменде келтірілген аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын көрсететін және оған қайшы келмейтін жағдайда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы бар тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Біз алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және жүргіземіз, және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер аламыз. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қауіпі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қауіпінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласу, жалғандық, қасақана жіберіп алу, ақпаратты бұрмалау немесе ішкі бақылаудан бас тартуды қамтуы мүмкін.
- Осы жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесін түсіну;⁷
- Қолданылатын есеп саясатының орындылығын және бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалау;
- Қызметтің үздіксіздігі қағидатын басшылықтың қолдануының заңдылығы және алынған аудиторлық дәлелдер негізінде елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды. алынған дәлелдер, компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға немесе егер мұндай ақпарат жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.
- Ақпаратты ашуды қоса алғанда, қаржылық есептіліктің жалпы көрінісін, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ қаржылық есептілікте оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғалардың көрінуінің дұрыстығын бағалау.

Біз басқаруға жауапты тұлғаларға, оның ішінде аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері және кез келген елеулі туралы хабарлаймыз, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғаларға аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері және аудит барысында біз анықтаған ішкі бақылау жүйесінің кез келген елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудиттің елеулі нәтижелері туралы хабарлаймыз.

Біз сондай-ақ басқаруға жауапты адамдарға тәуелсіздікке қатысты тиісті этикалық талаптарды орындағанымыз туралы мәлімдеме береміз. және оларға тәуелсіздікке жеткілікті дәрежеде әсер етуі мүмкін барлық қатынастар мен басқа да мәселелерді, сондай-ақ қажет болған жағдайда кез келген қатерлерді жою үшін қабылданған шараларды немесе қолданылатын кепілдіктерді ашаңыз.

Басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілген мәселелердің ішінен біз ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болған, сондықтан аудиттің негізгі мәселелері болып табылатын мәселелерді бөліп көрсетеміз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық қорытындымызда сипаттаймыз, тек заңнама немесе нормативтік актілер осы мәселе бойынша жария ақпаратты ашуды болдырмайтын жағдайларды қоспағанда немесе өте сирек жағдайларда осы немесе басқа мәселе біздің қорытындымызда көрсетілмеуі керек екенін анықтаған кезде, өйткені мұндай ақпаратты ашудың теріс салдары, қалай болжауға болады, қоғам үшін мұндай ақпаратты ашудың пайдасы басым.

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытындысы шығарылған аудит жөніндегі тапсырманың басшысы - [есімі].

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де]

[Аудитордың мекенжайы] [Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген)

[Күні]

⁷ Бұл ұсыныс аудитор қаржылық есептілік аудитімен қатар ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда да тиісті түрде өзгертілетін болады.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 805 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТИ

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1-3
Күшіне ену күні	4
Мақсаты	5
Анықтамалар	6
Талаптар	
Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері	7-9
Аудитті жоспарлау және жүргізу ерекшеліктері	10
Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері	11-17
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ISA қолданылу аясы	A1-A4
Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері	A5-A9
Аудитті жоспарлау мен жүргізудің ерекшеліктері	A10-A15
Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері	A16-A28
1-қосымша: Қаржылық есептілік баптарының немесе баптары тобының жеке элементтердің мысалдары	
2-қосымша: Тәуелсіз аудитордың қаржылық есептілігінің жеке есебі және қаржылық есептіліктің жеке элементтері туралы аудиторлық қорытындылардың мысалдары	

«Жеке ұйымның қаржылық есептілігінің жекелеген есептері мен қаржылық есептіліктің жекелеген элементтері, баптар топтары немесе баптары аудитінің ерекшеліктері» 805 (Қайта қаралған) халықаралық аудит стандарты (ISA) «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу» ISA 200 бірге қарастырылуы тиіс.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

Кіріспе

Осы стандарттың қолданылу аясы

1. 100-700 сериялы халықаралық аудит стандарттары (ISA) қаржылық есептілік аудитіне қолданылады және қажет болған жағдайда басқа тарихи қаржылық ақпараттың аудитіне бейімделуі керек. Осы ISA-та жеке қаржылық есептің немесе қаржылық есептің нақты элементінің, шотының немесе бабының аудитіне қолданудың ерекше аспектілерін қарастырады. Жеке қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі, шоты немесе бабы жалпы мақсаттағы жүйеге немесе арнайы мақсаттағы жүйеге сәйкес дайындалуы мүмкін. Арнайы мақсаттағы жүйеге сәйкес даярланған жағдайда аудитке ISA 800 (Қайта қаралған)¹ қолданылады. (Сілтеме: A1 - A4 тармақтары)
2. Осы ISA Топтың қаржылық есептілігінің аудиті мақсаттары үшін топтың аудитор командасының сұрау салуы бойынша құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына қатысты жұмыстарды орындау нәтижелері бойынша ұсынылған компонент аудиторының қорытындысына қолданылмайды (ISA 600 қара)².
3. Бұл ISA басқа ISA талаптарын жоймайды, сонымен қатар тапсырманы орындаудың белгілі бір жағдайларында қолдануға болатын барлық ерекшеліктерді қарастыруды мақсат етпейді.

Күшіне енген күні

4. Осы ISA 2016 жылғы 15 Желтоқсанда немесе одан кейін аяқталатын кезеңдер үшін жеке қаржылық есептіліктің немесе нақты элементтердің, шоттардың немесе баптардың аудиті үшін күшіне енеді. Белгілі бір күнге жеке қаржылық есептіліктің немесе нақты элементтердің, шоттардың немесе қаржылық есептіліктің баптарының аудиті болған жағдайда, осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсандағы немесе осы күннен кейінгі күнге осындай ақпаратты аудиттеу үшін күшіне енеді.

Мақсаттары

5. ISA қаржылық есептіліктің жеке есебінің немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінің, баптар тобының немесе бабының аудитіне қолданған кезде аудитордың мақсаты мынадай мәселелерге қатысты ерекшеліктерді тиісті түрде ескеру болып табылады:
 - (a) Тапсырманы қабылдау;
 - (b) Осы тапсырманы жоспарлау және орындау;
 - (c) Қаржылық есептіліктің жекелеген есебіне немесе қаржылық есептіліктің жекелеген элементіне, баптарының тобына немесе бабына қатысты пікір қалыптастыру және қорытынды жасау.

Анықтамалар

6. Осы ISA мақсаттары үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар:
 - (a) Қаржылық есептілік элементі (сондай-ақ элемент) - қаржылық есептің элементі, баптар тобы немесе бабы;
 - (b) Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары - Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары; және
 - (c) Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі ақпараттың тиісті ашылуын қамтиды. Тиісті ақпаратты ашу, әдетте, қаржылық есептіліктің жеке есебіне немесе қаржылық есептіліктің жеке элементіне қатысты түсіндірме немесе сипаттамалық ақпаратты қамтиды (Сілтеме: A2-тармақ).

Талаптар

Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері

Халықаралық аудит стандарттарын қолдану

7. ISA 200 сәйкес аудитор нақты аудит үшін қолданылатын барлық ISA сақтауы керек.³ Қаржылық есептіліктің жеке есебін немесе қаржылық есептіліктің жеке элементін аудиттеу жағдайында бұл талап аудитор ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізетініне қарамастан қолданылады. Егер аудитор бір уақытта ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізбесе, ол халықаралық аудит стандарттарына сәйкес қаржылық есептіліктің жеке есебіне немесе осы қаржылық есептіліктің жеке элементіне аудит жүргізуге болатындығын анықтайды (Сілтеме: A5 - A6 тармақтары).

¹ ISA 800 (Қайта қаралған), *Арнайы ойлар - арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің аудиті*

² ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (компонент аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

³ ISA 200, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Халықаралық аудитің стандарттарына сәйкес аудит жүргізу, 18-тармақ*.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлылығы

8. ISA 210 сәйкес аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылған тұжырымдамасы осы қаржылық есептілікті жасау үшін қолайлы болып табылатындығын анықтауы тиіс.⁴ Жеке қаржылық есептің немесе қаржылық есептің белгілі бір элементінің аудиті болған жағдайда, қаржылық есептілік жүйесін қолдану болжамды пайдаланушылардың қаржылық есеп немесе элемент арқылы берілетін ақпаратты және маңызды операциялардың әсерін және маңызды операциялар мен оқиғалардың қаржылық есеп немесе элемент арқылы берілетін ақпаратқа әсерін барабар түсінуін қамтамасыз ететін ұсынуға әкеледі ме. (Сілтеме: A7-тармақ).

Қорытынды нысаны

9. ISA 210 аудиторлық тапсырманың келісілген шарттарында аудитор ұсынған қорытындының болжамды нысаны болуын талап етеді.⁵ Қаржылық есептіліктің жеке есебіне немесе қаржылық есептіліктің жеке элементіне аудит жүргізілген жағдайда аудитор аудиторлық пікірдің қаржылық есептіліктің жеке элементіне осы мән - жайларда тиісті болып табыла ма деген мәселені қарайды (Сілтеме: A8-A9-тармақтар).

Аудитті жоспарлау және жүргізу ерекшеліктері

10. ISA 200 қаржылық есептілік аудиті мәнмәтінінде әзірленгені, оларды өткен кезеңдердің басқа қаржылық ақпаратын аудитке қолданған кезде мән-жайларға сәйкес бейімдеу қажет деп көрсетілген.^{6,7} Қаржылық есептіліктің жеке есебінің немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінің аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде аудитор аудиторлық тапсырманың мән - жайларына сәйкес ISA аудитіне қолданылатын барлық талаптарды бейімдеуі тиіс (Сілтеме: A10-A15 тармақтары).

Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері

11. Қаржылық есептіліктің құрамында немесе қаржылық есептіліктің жекелеген элементінде жеке есеп туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау кезінде аудитор аудиторлық тапсырманың мән - жайларына тиісті түрде бейімделген ISA700 (Қайта қаралған)⁸ және, егер қолданылса, ISA800 (Қайта қаралған) талаптарын қолданады (A16-A22-тармақтар).

Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына және қаржылық есептіліктің жеке есебіне немесе осы қаржылық есептіліктің жеке элементіне қатысты қорытындылар (Сілтеме: 14-тармақ)

12. Егер аудитор ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті бойынша тапсырмамен бір мезгілде қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі туралы қорытынды бере отырып, тапсырманы орындау бойынша міндеттемелер қабылдаса, ол әрбір тапсырма бойынша жеке пікір білдіруі тиіс.
13. Қаржылық есептіліктің аудиттелген компоненті немесе белгілі бір элементі ұйымның қаржылық есептілігінің аудиттелген толық жиынтығымен бірге жариялануы мүмкін. Егер аудитор жеке қаржылық есептілікті немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементін ұсыну қаржылық есептіліктің толық жиынтығынан жеткілікті түрде ерекшеленбейді деген қорытындыға келсе, ол жағдайды түзету туралы басшылыққа жүгінуі керек. 15 және 16-тармақтарға сәйкес аудитор сондай-ақ жеке қаржылық есептілік бойынша немесе қаржылық есептіліктің нақты элементі бойынша қорытындыны қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша қорытындыдан бөлуге тиіс. Аудитор жеке қаржылық есептілік бойынша немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі бойынша пікірі бар аудиторлық қорытындыны ол осындай аражігін ажыратуға қанағаттанғанға дейін шығармауға тиіс.

Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген кейбір мәселелердің салдарын жеке қаржылық есептіліктің аудиті немесе қаржылық есептіліктің нақты элементі үшін және олар бойынша аудиторлық қорытынды үшін қарастыру.

14. Егер аудитордың ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы туралы қорытындысында айтылған пікір мыналарды қамтыса:
- (a) ISA 705 (Қайта қаралған)⁹ сәйкес өзгертілген пікір;
 - (b) ISA 706 (Қайта қаралған)¹⁰ сәйкес «Маңызды жағдайлар» немесе «Басқа мәліметтер» бөлімі;
 - (c) ISA 570 (Қайта қаралған)¹¹ сәйкес Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік бөлімі;

⁴ ISA 210, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу, 6(a) - тармақ.

⁵ ISA 210, 10 (e) тармағы

⁶ ISA 200, 2-тармақ.

⁷ ISA 200-нің 13(f) - тармағында «қаржылық есептілік» термині, әдетте, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарында айқындалғандай, қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдіретіні түсіндіріледі.

⁸ ISA700 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік

⁹ ISA705 (Қайта қаралған), Аудиторлық қорытындыдағы түрлендірілген пікір

¹⁰ ISA 706 (Қайта қаралған) Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» тармақтары

¹¹ ISA 570 (Қайта қаралған), Қызметтің үздіксіздігі, 22-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТИ

- (d) ISA 701¹² сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы мәліметтер
- (e) ISA 720 (Қайта қаралған)¹³ сәйкес басқа да ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануын сипаттайтынөтініш, онда аудитор, егер олар мүмкін болса, қаржылық есептіліктің жеке есебінің немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінің аудиті үшін және осындай есеп немесе элемент туралы аудиторлық қорытынды үшін берілген мәселелердің салдарын қарастыруы тиіс (Сілтеме: [A23 - A27 тармақтар](#)).

Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыда қолайсыз пікір немесе пікірден бас тарту

- 15. Егер аудитор жалпы ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына қатысты теріс пікір білдіру немесе пікір білдіруден бас тарту қажеттілігі туралы қорытындыға келсе, ISA705 (Қайта қаралған) аудиторға осы қаржылық есептіліктің бөлігі болып табылатын жеке есеп туралы немесе көрсетілген қаржылық есептіліктің бір бөлігін құрайтын жеке элемент туралы өзгертілген емес пікірді сол аудиторлық қорытындыға енгізуге тыйым салады қаржылық есеп беру.¹⁴ Себебі, мұндай өзгертілмеген пікір теріс пікірге немесе тұтастай алғанда ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына қатысты пікір білдіруден бас тартуға қайшы келеді (A28-тармақ).
- 16. Егер аудитор жалпы қаржылық есептіліктің барлық жиынтығына қатысты теріс пікір білдіру немесе пікірден бас тарту қажеттілігі туралы қорытындыға келсе, бірақ қаржылық есептіліктің белгілі бір элементінің жеке аудиті контекстінде осы элементке қатысты өзгертілмеген пікір білдіруді орынды деп санаса, аудитор мұны тек егер:
 - (a) Аудиторға мұны заңнамаға немесе нормативтік құжаттарға сәйкес жасауға тыйым салынбайды;
 - (b) Пікір аудиторлық қорытындыда айтылады, ол теріс пікірді немесе пікірден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытындымен бірге жарияланбайды; және
 - (c) Элемент ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының көп бөлігін құрмайды.
- 17. Аудитор қолайсыз пікір білдірсе немесе тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша пікірден бас тартса, қаржылық есептіліктің толық жиынтығында қандай да бір жеке қаржылық есеп бойынша өзгертілмеген пікір білдіре алмайды. Бұл жеке қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды теріс пікірді немесе пікірден бас тартуды қамтитын аудиторлық қорытындымен бірге жарияланбаған жағдайда да орын алады. Себебі жеке қаржылық есептілік қаржылық есептіліктің негізгі бөлігі ретінде қарастырылады.

* * *

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Осы ISA қолданылу аясы (Сілтеме: [1, 6 \(c\) тармақтар](#))

- A1. ISA 200 «өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты» терминін нақты ұйымға қатысты, негізінен осы ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, өткен кезеңдер ішінде орын алған экономикалық оқиғалар туралы, не өткен кезеңдегі белгілі бір сәттердегі экономикалық жағдайлар немесе жағдайлар туралы қаржылық көрсеткіштер түрінде ұсынылған ақпарат ретінде айқындайды.¹⁵
- A2. ISA 200 «қаржылық есептілік» терминін қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес ұйымның белгілі бір уақыт кезеңіндегі экономикалық ресурстары мен міндеттемелерін немесе олардың белгілі бір уақыт кезеңіндегі өзгерістерін көрсетуге арналған ақпаратты ашуды қоса алғанда, тарихи қаржылық ақпаратты құрылымдық түрде ұсыну ретінде анықтайды. Қаржылық есептілік термині әдетте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарымен анықталған қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдіреді, бірақ қаржылық есептіліктің бір жиынтығына да қатысты болуы мүмкін. Ақпаратты ашу қаржылық есептіліктің алдыңғы жағында, ескертпелерде ұсынылуы немесе оған қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес сілтеме жасау арқылы енгізілуі тиіс түсіндірмелі немесе сипаттамалық ақпаратты қамтиды.¹⁶ [6\(c\)](#) тармақта атап өтілгендей, жеке қаржылық есепке немесе қаржылық есептің нақты элементіне сілтеме тиісті ашуларды қамтиды..
- A3. ISA қаржылық есептілік¹⁷ аудиті контекстінде жазылған және қажет болған жағдайда аудитке жеке қаржылық есеп немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі сияқты басқа тарихи қаржылық ақпаратты қолданған кезде бейімделуі керек. Аталған ISA осы мәселе бойынша нұсқаулықты қамтиды. ([1-қосымшада](#) өткен кезеңдердегі осындай өзге қаржылық ақпараттың мысалдары келтірілген.)
- A4. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма, өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратының аудитінен басқа, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық [стандартының](#) (ISAE) 3000 (Қайта қаралған)¹⁸ талаптарына сәйкес орындалады.

Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері

¹² ISA 701, Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарлар ету

¹³ ISA 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері, [22\(e\) \(ii\) тармақ](#).

¹⁴ ISA 705 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

¹⁵ ISA 200, [13 \(g\)](#) -тармақ

¹⁶ ISA 200, [13-тармақ \(f\)](#).

¹⁷ ISA 200, 2-тармақ.

¹⁸ ISAE 3000 (Қайта қаралған), *Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын аудиттен және шолулық тексеруден ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар*

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

ISA қолдану (7-тармақты қараңыз)

- A5. ISA 200 сәйкес аудитор (а) қаржылық есептілік аудиті жөніндегі тапсырмаға қатысы бар тиісті этикалық талаптарды (тәуелсіздікке қатысты талаптарды қоса алғанда) және (b) нақты аудит үшін қолданылатын барлық ISA сақтауы тиіс. Бұдан басқа, осы стандартқа сәйкес аудитор аудиттің нақты жағдайларында барлық ISA қолданылмайтын немесе қандай да бір талап қолданылмайтын болып табылатын жағдайларды қоспағанда, қандай да бір ISA әрбір талабын орындауы тиіс, өйткені ол осы жағдайда жоқ шартқа негізделген. Ерекше жағдайларда аудитор ISA қандай да бір қолданылатын талаптарынан ауытқуды және осы талапты орындау үшін балама аудиторлық процедураларды орындауды қажет деп есептеуі мүмкін.¹⁹
- A6. Жеке қаржылық есептің немесе қаржылық есептің белгілі бір элементінің аудитіне қатысты ISA талаптарын орындау, егер аудитор ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудитімен айналыспаса, орынсыз болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор көбінесе субъектіні және оның ортасын, оның ішінде ішкі бақылау жүйесін аудитор сияқты түсінбейді, ол сонымен бірге субъектінің қаржылық есептілігінің толық жиынтығына аудит жүргізеді. Сондай-ақ, аудитор ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті кезінде алынатын бухгалтерлік жазбалардың немесе басқа бухгалтерлік ақпараттың жалпы сапасының аудиторлық дәлелдеріне ие емес. Тиісінше, аудитор бухгалтерлік есеп негізінде алынған аудиторлық дәлелдемелерді растау үшін басқа дәлелдерді қажет етуі мүмкін. Қаржылық есептіліктің белгілі бір элементінің аудиті болған жағдайда, кейбір ISA ескерілетін элементке пропорционалды емес аудиторлық жұмысты талап етеді. Мысалы, ISA 570 (Қайтақаралған) талаптары дебиторлық берешек кестесінің аудиті жағдайында орынды болуы мүмкін болса да, талап етілетін аудиторлық күш-жігерге байланысты бұл талаптарды орындау орынсыз болуы мүмкін. Егер аудитор қаржылық есептілік аудиті немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі ISA сәйкес мүмкін емес деген қорытындыға келсе, олар басшылықпен тапсырманың басқа түрі неғұрлым орынды болуы мүмкін екенін талқылай алады.

Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлылығы (Сілтеме: 8-тармақ)

- A7. Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі қаржылық есептіліктің толық жиынтығын жасау мақсаттары үшін стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе ресми танылған ұйым қабылдаған қаржылық есептілік тұжырымдамасына негізделген қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына (мысалы, IFRS-ке) сәйкес дайындалуы мүмкін. Бұл жағдайда қолданылатын тұжырымдаманың қолайлылығын айқындау оның қаржылық есептіліктің жеке есебін немесе ақпараттың тиісінше ашылуын қамтамасыз ететін қаржылық есептіліктің жеке элементін ұсынуға қолданылатын, оның негізінде жатқан тұжырымдаманың барлық талаптарын қамтитынын қарауды көздеуі мүмкін.

Қорытынды нысаны (Сілтеме: 9-тармақ)

- A8. Аудитор білдірген пікірдің нысаны қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына және барлық қолданылатын заңдарға немесе нормативтік актілерге байланысты.²⁰ ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес:²¹
- (a) Дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы өзгертілмеген пікір білдірген кезде аудитордың пікірі мынадай тұжырымдардың бірін қамтуы тиіс (егер заңдарда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе):
 - (i) Қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық елеулі қатынастарда дұрыс көрсетіледі.;
 - (ii) Қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес шынайы және шынайы көрініс береді.;
 - (b) Сәйкестік тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы өзгертілмеген пікір білдірген кезде аудитордың пікірінде қаржылық есептілік [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына] сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалғандығы туралы тұжырым болуы тиіс.

- A9. Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі жағдайында қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында жекелеген есептерді немесе қаржылық есептіліктің жекелеген элементтерін ұсынуды тікелей регламенттейтін ережелер болмауы мүмкін. Бұл қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын (мысалы, IFRS) жасау мақсаттары үшін стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе ресми танылған ұйым қабылдаған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына негізделген жағдайда орын алуы мүмкін. Демек, аудитор аудиторлық пікірдің болжамды нысаны қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы аясында дұрыс па, жоқ па, соны бағалайды. Аудитордың пікірін білдіру кезінде «барлық маңызды қатынастарда сенімді көрінеді» немесе «шынайы және шынайы көрініс береді» деген сөздерді қолдану туралы шешімге әсер етуі мүмкін факторлар мыналарды қамтиды:

¹⁹ ISA 200, 14, 18 және 22 - 23 тармақтар.

²⁰ ISA 200, 8-тармақ.

²¹ ISA 700 (Қайта қаралған), 25-26 тармақтар.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында оны қаржылық есептіліктің толық жиынтығын жасау мақсаттары үшін ғана пайдалануды талап ететін тікелей немесе жанама шектеулер бар ма;
- Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі бола ма:
 - Белгілі бір есепке немесе белгілі бір элементке қолданылатын тұжырымдама талаптарының әрқайсысына толық сәйкес келуі және жеке қаржылық есепті немесе қаржылық есептіліктің жеке элементін ұсыну ақпараттың тиісті ашылуын қамти ма;
 - Дұрыс ұсынуды қамтамасыз ету, тұжырымдамада тікелей талап етілетінге қосымша ақпаратты ашу немесе ерекше жағдайларда тұжырымдаманың қандай да бір талабынан ауытқу қажет болған жағдайда жүзеге асырылады.

Аудитордың аудиторлық пікірдің болжамды нысанына қатысты шешімі кәсіби пайымның мәні болып табылады. Ол аудитордың қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе белгілі бір юрисдикцияда жалпыға бірдей қабылданған сенімді ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің жеке элементі туралы пікірінде «барлық маңызды қатынастарда дұрыс көрсетеді» немесе «шынайы және шынайы ұсыну береді» деген тұжырымдарды қолдануына байланысты болуы мүмкін.

Аудитті жоспарлау мен жүргізудің ерекшеліктері (Сілтеме: 10-тармақ)

- A10. Әрбір ISA ережелерінің қолданылуы мұқият қарауды қажет етеді. Аудит мәні тек қаржылық есептіліктің жеке элементі болған жағдайда да, ISA240,²² ISA550²³ және ISA570 (Қайта қаралған) негізінен қолданылады. Бұл элементтің алаяқтық әрекеттер, байланысты тараптар арасындағы операциялардың әсері немесе қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қызметтің үздіксіздігі туралы болжамды дұрыс қолданбау нәтижесінде бұрмалануы мүмкін екендігімен түсіндіріледі.
- A11. ISA 260 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес аудитор өзі ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асыратын ұйымның корпоративтік басқару құрылымындағы тиісті тұлғаны немесе тұлғаларды айқындауы тиіс. ²⁴ ISA260 (Қайта қаралған) кейбір жағдайларда корпоративтік басқаруға жауапты барлық тұлғалар ұйымды басқаруға қатысады және осы жағдайды ескере отырып, ақпараттық өзара іс-қимыл туралы талаптарды қолдану тәртібі өзгереді.²⁵ Егер ұйым қаржылық есептіліктің толық жиынтығын дайындайтын болса, онда осы компоненттің немесе элементтің дайындалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептіліктің толық жиынтығын дайындауды қадағалау үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен сәйкес келмеуі мүмкін.
- A12. Бұдан басқа, ISA қаржылық есептілік аудиті мәнмәтінінде әзірленді, оларды жеке қаржылық есептілік есебінің²⁶ немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінің аудитіне қатысты мән-жайларға сәйкес бейімдеу қажет. Мысалы, қаржылық есептіліктің толық жиынтығына қатысты басшылықтың жазбаша мәлімдемелері қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес есепті немесе қаржылық есептілік элементін ұсынуға қатысты жазбаша мәлімдемелермен алмастырылады.
- A13. Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген мәселелер қаржылық есептіліктің аудитіне немесе оның элементіне әсер етуі мүмкін (14-тармақты қара). Қаржылық есептіліктің аудитін немесе қаржылық есептіліктің нақты элементін жоспарлау және жүргізу кезінде қаржылық есептіліктің аудитіне байланысты аудитор ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті барысында алынған аудиторлық дәлелдемелерді қаржылық есептіліктің аудитінде немесе элементінде қолдана алады. Алайда, ISA аудитор қаржылық есептіліктің немесе оның элементінің аудитін қаржылық есептілік немесе оның элементі туралы пікірге негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алу үшін жоспарлауды және жүргізуді талап етеді.
- A14. Қаржылық есептіліктің толық жиынтығын құрайтын жеке есептер және осы қаржылық есептіліктің көптеген элементтері, соның ішінде тиісті ақпаратты ашу өзара байланысты. Сондықтан, қаржылық есептіліктің жеке есебін немесе қаржылық есептіліктің жеке элементін тексеру кезінде аудитор бұл есепті немесе элементті бөлек қарастыра алмауы мүмкін. Осылайша, аудиторға аудит міндетін орындау үшін өзара байланысты баптарға қатысты процедуралар жүргізу қажет болуы мүмкін.
- A15. Сонымен қатар, қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі үшін анықталған маңыздылық деңгейі ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы үшін анықталған маңыздылық деңгейінен төмен болуы мүмкін және бұл аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне және түзетілмеген бұрмалануларды бағалауға әсер етеді.

²² ISA240, Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі жосықсыз іс-әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері

²³ ISA550, Байланысты тараптар

²⁴ ISA260 (Қайта қаралған), Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл, 11-тармақ.

²⁵ ISA260 (Қайта қаралған), 10 (b), 13, A1 (үшінші буллит), A2 және A8 тармақтары.

²⁶ ISA 200, 2-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

Пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау ерекшеліктері (Сілтеме: 11-тармақ)

A16. ISA 700 (Қайта қаралған) пікірді қалыптастыру кезінде аудитор болжамды пайдаланушыларға қаржылық есептілікте ұсынылған мәліметтерге елеулі операциялар мен оқиғалардың әсерін түсінуге мүмкіндік беретін тиісті ақпараттың қаржылық есептілікте ашылғанын бағалауды талап етеді.²⁷ Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі жағдайында қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарын ескере отырып, осындай есеп немесе элемент болжамды пайдаланушыларға қаржылық есептіліктің есебінде немесе оның элементінде қамтылған мәліметтерді түсінуге мүмкіндік беретін ақпаратты, сондай-ақ осындай есептілікте қамтылған ақпаратқа елеулі операциялар мен оқиғалардың әсерін тиісінше ашуы маңызды.

A17. Осы ISA 2-қосымшада тәуелсіз аудитордың қаржылық есептіліктің жеке есебіне және қаржылық есептіліктің жеке элементіне қатысты аудиторлық қорытындыларының мысалдары қамтылады. Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі туралы аудиторлық қорытындыны жасау кезінде аудиторлық қорытындылардың өзге де мысалдары (мысалы, ISA 700 (Қайта қаралған), ISA705 (Қайта қаралған), ISA570 (Қайта қаралған), ISA720 (Қайта қаралған) және ISA706 (Қайта қаралған) қосымшаларында келтірілген) ескерілуі мүмкін.

Қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі туралы қорытынды жасау кезінде ISA 700 (Қайта қаралған) қолдану

A18. Осы ISA 11-тармақтыда қаржылық есептіліктің жеке есебі немесе қаржылық есептіліктің жеке элементі туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау кезінде аудитор тапсырманың мән-жайларын ескере отырып, тиісті түрде бейімделген 700 (Қайта қаралған) ISA талаптарын қолдануға тиіс екендігі түсіндіріледі. Бұл ретте аудитор басқа ISA қамтылған және тапсырманың мән-жайларын ескере отырып тиісті түрде бейімделген қорытынды жасауға қойылатын талаптарды қолдануы тиіс және төмендегі A19-A21 тармақтарда қаралатын қолдану ерекшеліктерін пайдалы деп есептеуі мүмкін.

Қызметтің үздіксіздігі

A19. Қаржылық есептіліктің жеке есебін немесе қаржылық есептіліктің жеке элементін жасау кезінде пайдаланылатын қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына байланысты аудиторлық қорытындыда²⁸ ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілеті үшін басшылықтың жауапкершілігін сипаттау тиісті бейімделуді талап етуі мүмкін. Аудиторлық қорытындыдағы аудитор жауапкершілігінің сипаттамасы²⁹ сондай-ақ тапсырманың мән-жайларын ескере отырып, 570 (Қайта қаралған) ISA қалай қолданылатынына байланысты тиісті бейімделуді талап етуі мүмкін.

Аудиттің негізгі мәселелері

A20. ISA 700 (Қайта қаралған) аудитор листингі бар ұйымдардың жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігінің толық жиынтығын тексеру кезінде ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін хабарлауды талап етеді.³⁰ Жеке қаржылық есепті немесе ISA 701 қаржылық есептің жекелеген компонентін аудиттеу кезінде, егер осы есептер немесе компоненттер бойынша аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес талап етілсе немесе аудитор аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау туралы өзге шешім қабылдаса ғана қолданылады. Егер аудиттің негізгі мәселелері жеке қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің нақты элементі бойынша аудиторлық қорытындыда хабарланса, ISA 701³¹ толық көлемде қолданылады.

Басқа да ақпарат

A21. ISA 720 (Қайта қаралған) аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттерін реттейді. Осы ISA мәтінінде қаржылық есептіліктің жеке есебін немесе қаржылық есептіліктің жеке элементін қамтитын не оларға қоса берілетін және мақсаты меншік иелеріне (немесе ұқсас мүдделі тараптарға) қаржылық есептіліктің жеке есебінде немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінде жазылған мәселелер туралы ақпарат беру болып табылатын есептер ISA 720 (Қайта қаралған) мақсаттары үшін жылдық есептер болып саналады. Егер аудитор ұйымның осындай есепті шығаруды жоспарлағанын анықтаса, қаржылық есептілік есебінің немесе оның элементінің аудитіне 720 (Қайта қаралған) ISA талаптары қолданылады.

Тапсырма жетекшісінің аты

A22. ISA 700 (Қайта қаралған) талабы, оған сәйкес аудитор аудиторлық қорытындыда тапсырма басшысының атын көрсетуі тиіс, сондай-ақ бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдардың қаржылық есептілігінің жекелеген есептерінің немесе қаржылық есептілігінің жекелеген элементтерінің аудитіне қолданылады.³² Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар болып табылмайтын ұйымдардың қаржылық есептілігінің жеке есебі немесе қаржылық есептілігінің элементі туралы қорытынды жасау кезінде аудиторлық қорытындыда тапсырма басшысының атын көрсету заңға немесе нормативтік актіге сәйкес аудитордан талап етілуі мүмкін немесе аудитор мұны өзге себептер бойынша жасауы мүмкін.

²⁷ ISA 700 (Қайта қаралған), 13(e) -тармағы

²⁸ ISA 700 (Қайта қаралған), 34 (b) және A48-тармақтар

²⁹ ISA 700 (Қайта қаралған), 39(b) (iv) тармақ.

³⁰ ISA 700 (Қайта қаралған), 30-тармақ.

³¹ ISA 700 (Қайта қаралған), 31-тармақ.

³² ISA700 (Қайта қаралған), 46 және A61 - A63 тармақтары.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТИ

Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығына және қаржылық есептіліктің жеке есебіне немесе осы қаржылық есептіліктің жеке элементіне қатысты қорытындылар (Сілтеме: [14-тармақ](#))

Қаржылық есептіліктің жеке есебінің немесе қаржылық есептіліктің жеке элементінің аудиті үшін және осындай есеп немесе элемент туралы аудиторлық қорытынды үшін ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыға енгізілген белгілі бір мәселелердің салдарларын қарау

A23. 14-тармақ аудитор жеке қаржылық есептіліктің немесе қаржылық есептіліктің нақты элементінің аудиті үшін және олар бойынша аудиторлық қорытынды үшін қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген белгілі бір мәселелердің салдарын (егер бар болса) қарауды талап етеді. Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген сұрақтың жеке қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі бойынша есепті дайындау тапсырмасының контекстінде орынды екендігін анықтау кәсіби пайымдауды қажет етеді.

A24. Осы салдарды қарастырған кезде маңызды болуы мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыда сипатталған мәселенің (мәселелердің) сипаты және оның жеке қаржылық есепке немесе қаржылық есептің нақты элементіне енгізілгенге қатысты дәрежесі.
- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыда сипатталған мәселенің (мәселелердің) таралуы.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйелері арасындағы айырмашылықтардың сипаты мен дәрежесі.
- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығымен қамтылған кезең (кезеңдер) мен жекелеген қаржылық есептердің немесе құрама қаржылық есептердің кезені (кезеңдері) немесе күндері арасындағы айырмашылық дәрежесі
- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды жасалған күннен бастап өткен уақыт.

A25. Мысалы, егер қаржылық есептілікте аудитордың дебиторлық берешекке қатысты пікірінің біліктілігі болса және жеке қаржылық есептілікте дебиторлық берешек немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі дебиторлық берешек болса немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі дебиторлық берешекке қатысты болса, онда бұл аудитке әсер етуі мүмкін. Екінші жағынан, егер аудитордың қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша пікірінің біліктілігі ұзақ мерзімді берешекті жіктеуге байланысты қаржылық есептілікке қатысты болса, бұл пайда мен залал туралы есеп болып табылатын жеке қаржылық есептің аудитіне немесе қаржылық есептің белгілі бір элементі дебиторлық берешекпен байланысты болса, әсер етуі мүмкін емес..

A26. Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыда баяндалған аудиттің негізгі мәселелері жеке қаржылық есептің немесе қаржылық есептіліктің нақты элементінің аудитіне әсер етуі мүмкін. "Аудиттің негізгі мәселелері" бөлімінде ұсынылған бұл мәселе қаржылық есептіліктің толық жиынтығының аудиті барысында қалай қаралғаны туралы ақпарат, егер ол жеке қаржылық есептіліктің аудитіне немесе қаржылық есептіліктің нақты элементіне қатысты болса, аудиторға осы мәселені қалай қарау керектігін анықтауда пайдалы болуы мүмкін.

Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыға сілтемені енгізу

A27. Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген кейбір мәселелер жеке қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі бойынша аудитке немесе аудиторлық қорытындыға әсер етпесе де, аудитор бұл сұраққа (сұрақтарға) жеке қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің нақты элементі бойынша аудиторлық қорытындының "басқа сұрақтары" тармағында сілтеме жасау орынды деп санауы мүмкін (ISA706 (Қайта қаралған) қара).³³ Мысалы, аудитор жеке қаржылық есептілік бойынша немесе қаржылық есептіліктің белгілі бір элементі бойынша аудиторлық қорытындыда қаржылық есептіліктің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыға енгізілген "қызметтің үздіксіздігімен байланысты елеулі белгісіздік" бөліміне сілтеме жасауды орынды деп санауы мүмкін.

Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытындыда теріс пікір немесе пікір білдіруден бас тарту (Сілтеме: [15-тармақ](#))

A28. Ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыда, егер бар болса, қызметтің нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы туралы пікірден бас тарту және қаржылық жағдайға қатысты өзгертілмеген пікір болуы мүмкін, өйткені пікірден бас тарту тек қаржылық есептілікке емес, қызмет нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысына қатысты болады.³⁴

³³ ISA706 (Қайта қаралған), 10-11 тармақтар

³⁴ ISA510, Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмалар: кезең басындағы қалдықтар, А8 тармағы және ISA 705 (Қайта қаралған), А16 тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

1- қосымша

(Сілтеме: [А3 тармақ](#))

Қаржылық есептілік баптарының немесе баптары тобының жеке элементтердің мысалдары

- Дебиторлық берешек, күмәнді дебиторлық берешек бойынша резерв, қорлар, жеке зейнетақы бағдарламасының есептелген төлемдері бойынша міндеттеме, сәйкестендірілген материалдық емес активтердің көрсетілген құны немесе тиісті ескертпелерді қоса алғанда, сақтандыру портфелі бойынша болған, бірақ мәлімделмеген залалдар бойынша міндеттемелер.
- Тиісті ескертпелерді қоса алғанда, жеке зейнетақы бағдарламасының активтері мен кірістерінің сыртқы басқаруымен толық жазылуы.
- Тиісті ескертпелерді қоса алғанда, таза материалдық активтердің талдамасы.
- Түсіндірме ескертулерді қоса алғанда, жалға алынған мүлікке қатысты төлемдердің толық жазылуы.
- Түсіндірме ескертулерді қоса алғанда, қызметкерлердің пайдасына немесе сыйлықақыларына қатысудың талдамасы.

**Тәуелсіз аудитордың қаржылық есептілігінің жеке есебі және қаржылық есептіліктің жеке элементтері туралы
аудиторлық қорытындылардың мысалдары**

- Мысал 1. Жалпы мақсаттағы қағидаттарға (осы смысалдың мақсаты үшін - әділ ұсыну қағидаттарына) сәйкес дайындалған, жария компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің бірыңғай жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды).
- Мысал 2. Нақты мақсаттағы қағидаттарға (осы мысалдың мақсаты үшін - әділ ұсыну қағидаттарына) сәйкес дайындалған жария емес компанияның қаржылық есептілігінің бірыңғай жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды).
- Мысал 3. Арнайы мақсаттар жүйесіне сәйкес дайындалған листингі бар компанияның қаржылық есептілігінің нақты элементі бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі).

Мысал 1. Жалпы мақсаттағы қағидаттарға (осы мысалдың мақсаты үшін - әділ ұсыну қағидаттарына) сәйкес дайындалған, жария компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігінің бірыңғай жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды).

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның бухгалтерлік балансының аудиті (яғни қаржылық есептіліктің жеке есебі).
- Бухгалтерлік балансты ұйым басшылығы X юрисдикциясында қабылданған бухгалтерлік балансты жасауға қолданылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының талаптарына сәйкес жасайды.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы пайдаланушылардың кең тобының қаржылық ақпаратына жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген дұрыс ұсыну тұжырымдамасын білдіреді.
- Аудитор аудиторлық қорытындыда «Барлық маңызды қатынастарда сенімді түрде көрінеді» деген тұжырымды қолдануды заңды деп тапты.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады. Қаржылық есептілікте елеулі белгісіздіктің болуы туралы барабар ақпарат ашылады.
- Бухгалтерлік баланс аудиті аясында аудитордан ISA701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол қандай да бір себептермен бұл туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни ISA720 (Қайта қаралған) талаптары қолданылмайды).
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қоса беріліп отырған ABC ұйымының (ұйымның) бухгалтерлік балансына, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің және өзге де түсіндірме ақпараттың (бұдан әрі «Қаржылық есептіліктің жеке есебі» деп аталатын) қысқаша шолуын қоса алғанда, осы есепке ескертпелерге аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептіліктің жеке есебі 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қаржылық есептіліктің осындай жеке есебін дайындауға қолданылатын, X юрисдикцияда қабылданған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының талаптарына сәйкес барлық маңызды қатынастарда ұйымның қаржылық жағдайын шынайы көрсетеді. [«Пікір» бөлімі 700 (Қайта қаралған) ISA сәйкес басында орналасады.]

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз біздің есептің "қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері" бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптарға сәйкес компаниядан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз. [Осы бөлімнің бірінші және соңғы ұсыныстары бұрын «Аудитордың жауапкершілігі» бөліміне енгізілген. Сонымен қатар, «қорытынды негізі» бөлімі ISA 700 (Қайта қаралған) талап еткендей «қорытынды» бөлімінен кейін тікелей орналасқан.]

Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік

Біз қаржылық есептілікке XXX ескертпеге назар аударамыз, онда ұйым 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ZZZ сомасында таза залал келтіргені және осы күні ұйымның ағымдағы міндеттемелері оның YYY активтерінің жалпы сомасынан асып түскені көрсетілген. б-ескертпеде атап өтілгендей, осы оқиғалар немесе жағдайлар б-ескертпеде баяндалған басқа мәселелермен қатар ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің болуын көрсетеді. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹

Басшылық осы қаржылық есептілікті дайындауға қатысты юрисдикция X қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға және басшылық жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауап береді.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық компанияның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетін бағалауға, егер қажет болса, қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәселелерді ашуға және Қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануға жауапты болады, егер басшылық компанияны таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниет білдірсе немесе оны жасаудан басқа нақты баламасы болмаса.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігін дайындау процесін қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды беру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда Елеулі бұрмалануды анықтауға мүмкіндік беретініне кепілдік бермейді. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателік нәтижесінде пайда болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта осы қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700(Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына, аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын қамтитын тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. ресми сайттағы сипаттама аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

¹ Аудиторлық қорытындының осы мысалының мәтінінде белгілі бір юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін басқа терминдермен ауыстыру талап етілуі мүмкін.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және жүргізу және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласуды, жалғандықты, әдейі жіберіп алуды, фактілерді бұрмалауды немесе ішкі бақылауды жоюды қамтуы мүмкін.
- Жағдайларға сәйкес аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылауының тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысы бар ішкі бақылау жүйесін түсіну.²
- Қолданылатын есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын (егер бар болса) және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалау.
- Басшылықтың қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуға немесе егер мұндай ақпаратты ашу жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.
- Ақпаратты ашуды қоса алғанда, қаржылық есептіліктің жалпы көрінісін, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ қаржылық есептілікте оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғалардың көрінуінің дұрыстығын бағалау.

Біз басқаруға жауапты тұлғаларды, оның ішінде аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудиттің елеулі нәтижелері туралы хабардар етеміз.

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы] (Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген)

[Күні]

² Аудитор қаржылық есептілік аудитімен бір мезгілде ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда, осы ұсыныс тиісті түрде өзгертілетін болады.

Мысал 2. Нақты мақсаттағы қағидаттарға (осы мысалдың мақсаты үшін - әділ ұсыну қағидаттарына) сәйкес дайындалған жария емес компанияның қаржылық есептілігінің бірыңғай жиынтығы бойынша аудиторлық қорытынды.

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйым болып табылмайтын ұйымның ақша қаражатының түсімдері мен төлемдері туралы есебінің аудиті (яғни қаржылық есептіліктің жеке есебі).
- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы туралы аудиторлық қорытынды шығарылған жоқ.
- Қаржылық есепті ақша қаражатының қозғалысы туралы ақпарат беру туралы кредитордың сұрау салуына жауап беру үшін есепке алудың қасалық әдісіне сәйкес ұйым басшылығы дайындады. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын таңдау мүмкіндігі бар.
- Есепті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әзірленген шынайы ұсыну тұжырымдамасы болып табылады.³
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор түрлендірілген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитор аудиторлық қорытындыда «Барлық маңызды қатынастарда сенімді түрде көрінеді» деген тұжырымды қолдануды заңды деп тапты.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Аудиторлық қорытындыны таратуға немесе пайдалануға қатысты шектеулер жоқ.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Есеп айырысу аудиті аясында аудитордан ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол қандай да бір себептермен бұл туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни ISA720 (Қайта қаралған) талаптары қолданылмайды).
- Басшылық қаржылық есептіліктің жеке есебін дайындауға және қаржылық есептіліктің жеке есебін дайындау процесін қадағалауға жауапты болады.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

³ ISA 800 (Қайта қаралған), Арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің нысаны мен мазмұнына қатысты талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

Біз қоса беріліп отырған 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC (ұйым) ақша қаражатының түсімдері мен төлемдері туралы есептің, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінің және өзге де түсіндірме ақпараттың қысқаша шолуын (бұдан әрі бірге «Қаржылық есептіліктің жеке есебі» деп аталады) қоса алғанда, осы қаржылық есептілік есебіне ескертпелердің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қаржылық есептіліктің қоса беріліп отырған жеке есебі X ескертуде баяндалған [«Пікір» бөлімі басында ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес орналастырылады.] ұйымның ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ақша қаражатының түсуі мен төленуінің барлық маңызды қатынастарында, ақша қаражатының түсімдері мен төлемдерінің бухгалтерлік есебінің қағидаттарына сәйкес шынайы көрсетіледі. [«Пікір» бөлімі ISA700 (Қайта қаралған) сәйкес басында орналасады.]

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз біздің есептің "қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері" бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптарға сәйкес компаниядан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз. [Осы бөлімнің бірінші және соңғы ұсыныстары *Аудитордың жауапкершілігі* бөліміне енгізілуі тиіс. Сонымен қатар, «Пікір білдіру негізі» бөлімі 700 (Қайта қаралған) ISA талаптарына сәйкес «Пікір» бөлімінен кейін бірден орналастырылады.]

Маңызды жағдайлар - есепке алу принциптері

Біз есепке алу қағидаттары сипатталған жеке қаржылық есептілік есебіне X ескертпесіне назар аударамыз. Қаржылық есептіліктің осы жеке есебі XYZ кредиторына ақпарат беру мақсатында дайындалды. Нәтижесінде, бұл есеп басқа мақсат үшін жарамсыз болуы мүмкін. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық пен тұлғалардың қаржылық есептіліктің жеке есебі үшін жауапкершілігі⁴

Басшылық осы қаржылық есептілікті дайындауға қатысты юрисдикция X қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға және басшылық жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауап береді.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық компанияның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетін бағалауға, егер қажет болса, қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәселелерді ашуға және Қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануға жауапты болады, егер басшылық компанияны таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниет білдірсе немесе оны жасаудан басқа нақты баламасы болмаса.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте тұтастай алғанда жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды беру. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда Елеулі бұрмалануды анықтауға мүмкіндік беретініне кепілдік бермейді. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателік нәтижесінде пайда болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта осы қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына, аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын қамтитын тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. ресми сайттағы сипаттама аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, осы тәуекелдерге жауап беретін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және жүргізу және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупі қателік салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласуды, жалғандықты, әдейі жіберіп алу, фактілерді бұрмалауды немесе ішкі бақылауды жоюды қамтуы мүмкін.

⁴ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

- Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесін түсіну.⁵
- Ұйым басшылығы қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуға немесе егер мұндай ақпаратты ашу жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.
- Қолданылатын есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалаудың негізділігін (бар болса) және басшылық жасаған тиісті ашуларды бағалау.
- Қаржылық есептіліктің жалпы көрінісін, құрылымын және мазмұнын, оның ішінде ақпаратты ашуды, сондай-ақ қаржылық есептіліктің оның артындағы операциялар мен оқиғаларды қаншалықты сенімді түрде көрсететінін бағалау.

Біз басқаруға жауапты тұлғаларға, оның ішінде аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудиттің елеулі нәтижелері туралы хабарлаймыз.

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы] (Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген)

[Күні]

⁵ Аудитор қаржылық есептілік аудитімен бір мезгілде ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіруге міндетті болған жағдайда, осы ұсыныс тиісті түрде өзгертілетін болады.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТИ

Мысал 3. Арнайы мақсаттар жүйесіне сәйкес дайындалған листингі бар компанияның қаржылық есептілігінің нақты элементі бойынша аудиторлық қорытынды (осы иллюстрацияның мақсаттары үшін - сәйкестік жүйесі).

Аудиторлық қорытындының осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Дебиторлық берешекті есептеу аудиті (яғни қаржылық есептіліктің элементі, баптар тобы немесе баптары).
- Қаржылық ақпаратты осы реттеуші орган талаптарының сақталуын қамтамасыз ету үшін қаржылық есептілікті дайындауға қатысты Реттеуші органның ережелеріне сәйкес ұйым басшылығы дайындады. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауға мүмкіндігі жоқ.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы белгілі бір пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа қажеттілігін қанағаттандыру мақсатында әзірленген сәйкестік тұжырымдамасын білдіреді.²
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ISA 210 сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін көрсетеді.
- Алынған аудиторлық дәлелдемелердің негізінде аудитор түрлендірілген («он») пікірді білдіру негізді болып табылады деген қорытындыға келді.
- Аудитке осы юрисдикцияда қабылданған тиісті этикалық талаптар қолданылады
- Аудиторлық қорытындыны таратуға қатысты шектеулер бар.
- Алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде аудитор ISA 570 (Қайта қаралған) сәйкес ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытынды жасады.
- Есеп айырысу аудиті аясында аудитордан 701 ISA сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы ақпаратты хабарлаудың қажеті жоқ және ол қандай да бір себептермен бұл туралы шешім қабылдаған жоқ.
- Аудитор басқа ақпараттың жоқтығын анықтады (яғни 720 (Қайта қаралған) ISA талаптары қолданылмайды).
- Қаржылық есептіліктің жасалуын қадағалауға жауапты тұлғалар қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалар болып табылмайды.
- Аудитордың заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері жоқ.

² ISA800 (Қайта қаралған) арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің нысаны мен мазмұнына қатысты талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[ABC ұйымының акционерлеріне немесе басқа тиісті адресатқа]

Пікір

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымының (Ұйымның) дебиторлық берешегін есептеу аудитін (бұдан әрі - есеп) жүргіздік.

Біздің ойымызша, 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұйымның есептеуіндегі қаржылық ақпарат [қаржылық есептілікті дайындауға қатысты реттеуші органның ережелеріне] сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалған. [«Пікір» бөлімі ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес басында орналасады.]

Пікір білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ISA) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің "Аудитордың кестені тексеру міндеттері" бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз [юрисдикциядағы] кесте аудитіне қатысты этикалық талаптарға сәйкес компаниядан тәуелсізбіз және осы талаптарға сәйкес басқа этикалық міндеттерімізді орындадық. Бізде бар аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз. [Осы бөлімнің бірінші және соңғы ұсыныстары «Аудитордың жауапкершілігі» бөліміне енгізілуі тиіс. Сонымен қатар, «Пікір білдіру негізі» бөлімі 700 (Қайта қаралған) ISA талаптарына сәйкес «Пікір» бөлімінен кейін бірден орналастырылады.]

Маңызды жағдайлар - есепке алу принциптері және таратуды шектеу

Біз есепке алу принциптері сипатталған есептеуге X ескертпесіне назар аударамыз. Есеп DEF реттеуші органының талаптарын сақтауда ұйымға көмек көрсету мақсатында дайындалған. Нәтижесінде, бұл есептеу басқа мақсат үшін жарамсыз болуы мүмкін. Біздің қорытынды тек DEF ұйымы мен реттеуші органына арналған және DEF ұйымы мен реттеуші органынан басқа тараптар арасында таратылмайды. Біз бұл мәселеге қатысты өзгертілген пікір білдірмейміз.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁷

Басшылық [реттеуші орган белгілеген қаржылық есептілікке қойылатын талаптарды сипаттау] сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға және басшылық жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын жоспар құру үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауап береді.

Кестені дайындау кезінде басшылық компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалауға, егер қажет болса, қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәселелерді ашуға және егер басшылық компанияны таратуға немесе оның қызметін тоқтатуға ниеті болмаса немесе оны жасаудан басқа нақты баламасы болмаса, қызметтің үздіксіздігі принципін қолдануға жауапты.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның қаржылық есептілігін дайындау процесін қадағалауға жауапты болады.

Аудитордың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз-қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулар болмайтынына ақылға қонымды сенімділік алу және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытынды шығару. Ақылға қонымды сенімділік-бұл сенімділіктің жоғары деңгейі, бірақ ISA-ға сәйкес жүргізілген аудит әрқашан болған жағдайда елеулі бұрмалануларды анықтайтынына кепілдік бермейді. Бұрмаланулар алаяқтық немесе қателіктерден туындауы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтықта қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін болса, маңызды болып саналады.

ISA 700 (Қайта қаралған) 41 (b) тармағы төменде ұсынылған көлеңкеленген мәтін аудиторлық қорытындыға қосымшада орналастырылуы мүмкін екенін түсіндіреді. ISA 700(Қайта қаралған) 41 (c) тармағы, заң, нормативтік акт немесе аудиттің ұлттық стандарттары анық нысанда бұған рұқсат берген жағдайларда, осы материалды аудиторлық қорытындыға енгізудің орнына, аудитор жауапкершілігінің сипаттамасын қамтитын тиісті уәкілетті органның ресми сайтына сілтеме беруге болатындығын түсіндіреді. ресми сайттағы сипаттама аудитордың жауапкершілігінің төмендегі сипаттамасын көрсетеді және оған қайшы келмейді.

ISA сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз мыналарды орындаймыз:

- Алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, осы тәуекелдерді жоюға бағытталған аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және жүргізу және біздің пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу. Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупі қатенің салдарынан елеулі бұрмалануларды анықтамау қаупінен жоғары, өйткені алаяқтық сөз байласу, жалғандық, қасақана жіберіп алу, ақпаратты бұрмалау немесе ішкі бақылауды жоюды қамтуы мүмкін.
- Осы жағдайларда қажетті аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудитке қатысты ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу.⁸

⁷ Не нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа терминдер.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЖЕКЕЛЕНГЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ, ШОТТАРЫНЫҢ НЕМЕСЕ БАПТАРЫНЫҢ АУДИТІ

- Басшылық қызметтің үздіксіздігі қағидатын пайдалануының заңдылығы туралы және алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға қатысты елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытынды жасау. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық қорытындымызда кестедегі ақпаратты тиісті түрде ашуға назар аударуға немесе егер мұндай ақпаратты ашу жеткіліксіз болса, біздің пікірімізді өзгертуге міндеттіміз. Біздің қорытындыларымыз қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар компанияның үздіксіз жұмыс істейтін кәсіпорын болуын тоқтатуы мүмкін.
- Қолданылатын есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалаудың дұрыстығын (егер бар болса) және басшылық жасаған тиісті ақпаратты бағалау.

Біз басқаруға жауапты тұлғаларға, оның ішінде аудит жүргізудің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит барысында анықталған ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктерін қоса алғанда, аудиттің елеулі нәтижелері туралы хабарлаймыз.

Біз басқаруға жауапты адамдарға тәуелсіздікке қатысты тиісті этикалық талаптарды орындағанымыз туралы мәлімдеме береміз және біз оларға тәуелсіздігімізге әсер етуі мүмкін барлық қарым-қатынастар мен басқа да мәселелер туралы, сондай-ақ егер қажет болса, қауіптерді жою немесе қолданылатын сақтық шаралары туралы хабарлаймыз.

Нәтижесі тәуелсіз аудитордың осы есебі болып табылатын аудит жүргізу жөніндегі серіктес [аты] болып табылады.

[Қолтаңба фирманың атынан, жеке тұлғаның атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де.]

[Аудитордың мекенжайы] (Күні мен мекенжайын көрсету тәртібі өзгертілген)

[Күні]

⁸ Бұл ұсыныс, егер қажет болса, аудитор қаржылық есептілік аудитіне байланысты ішкі бақылаудың тиімділігі туралы пікір білдіруге жауапты болған жағдайда өзгертіледі.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ 810 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚЫСҚАРТЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК ТУРАЛЫ ЕСЕПТІ ЖАСАУ ЖӨНІНДЕГІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

(2016 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
Осы ISA қолданылу аясы	1
Күшіне ену күні	2
Мақсаты	3
Анықтамалар	4
Талаптар	
Тапсырманы қабылдау	5-7
Процедураның сипаты	8
Қорытынды нысаны	9-11
Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды күнінен кейінгі жұмысты орындау мерзімдері және оқиғалар	12-13
Жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттардағы өзге де ақпарат	14-15
Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды	16-21
Таратуға, пайдалануға шектеу немесе оқырмандардың назарын есеп принциптеріне аудару	22
Салыстырмалы деректер	23-24
Жинақталған қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат	25
Аудитордың байланыстылығы	26-27
Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар	
Тапсырманы қабылдау	A1-A7
Аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің қолжетімділігін бағалау	A8
Қорытынды нысаны	A9
Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды күнінен кейінгі жұмысты орындау мерзімдері және оқиғалар	A10
Жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттардағы өзге де ақпарат	A11-A16
Аудиторлық қорытындының элементтері	A17-A23
Салыстырмалы деректер	A24-A25
Жинақталған қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат	A26
Аудитордың қауымдасуы	A27
Қосымша: Тәуелсіз аудитордың жинақталған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытындының мысалдары	

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 810 Қысқартылған қаржылық есептілік туралы есепті жасау жөніндегі міндеттемелер *ISA200 Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізумен* бірге қарастырылуы тиіс.

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудиті халықаралық аудит стандарттарына сәйкес сол аудитормен жүргізілген қаржылық есептілік негізінде дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды ұсыну бойынша тапсырмамен байланысты аудитордың міндеттерін белгілейді.

Күшіне енген күні

2. Осы ISA 2016 жылғы 15 желтоқсанға немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін жиынтық қаржылық есептілік бойынша тапсырмалар үшін күшіне енеді.

Мақсаттары

3. Аудитордың мақсаты:
 - (a) Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырманы қабылдауға болатынын анықтау;
 - (b) Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру бойынша тапсырма қабылданған жағдайда:
 - (i) Алынған дәлелдемелер негізінде жасалған қорытындыларды бағалауға сүйене отырып, жинақталған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру;
 - (ii) Осындай пікір үшін негізді сипаттайтын жазбаша есептегі пікірді нақты білдіреді.

Анықтамалар

4. Осы ISA мақсаттары үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар:
 - (a) Қолданылатын критерийлер - Жинақталған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық қолданатын критерийлер;
 - (b) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік - аудитті аудитор халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізген және оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік¹ жасалатын қаржылық есептілік;
 - (c) Жинақталған қаржылық есептілік - қаржылық есептілік негізінде жасалған, бірақ қаржылық есептілікке қарағанда мәліметтерді аз қамтитын өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты, бұл ретте ол қаржылық есептілікте ұсынуға сәйкес белгілі бір уақыт сәтіндегі жағдай бойынша Ұйымның экономикалық ресурстарын немесе міндеттемелерін немесе осы ресурстардың немесе белгілі бір уақыт кезеңіндегі міндеттемелердің өзгеруін құрылымды түрде ұсынады.² Әр түрлі юрисдикцияларда өткен кезеңдердегі осындай қаржылық ақпаратты сипаттау үшін әр түрлі терминологияны қолдануға болады.

Талаптар

Тапсырманы қабылдау

5. Аудитор осы ISA сәйкес жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырманы, ISA негізіне сәйкес жинақталған қаржылық есептілік жасалатын қаржылық есептілік аудитін жүргізген жағдайда ғана қабылдай алады (Сілтеме: [A1-тармақ](#)).
6. Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру тапсырмасын қабылдас бұрын, аудитор (Сілтеме: [A2 тармағы](#)):
 - (a) Қолданылатын критерийлердің қолайлы болып табылатынын анықтауға (Сілтеме: [A3 - A7 тармақтар](#));
 - (b) Басшылықтан:
 - (i) Қолданылатын критерийлерге сәйкес жинақталған қаржылық есептілікті дайындау;
 - (ii) Жинақталған қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушыларына аудит жүргізілген қаржылық есептілікке кедергілерсіз қол жеткізуді ұсыну (немесе, егер заңда немесе нормативтік актіде болжамдалған қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушыларға міндетті түрде аудит жүргізілген қаржылық есептілікті ұсыну көзделмесе және жинақталған қаржылық есептілікті дайындау үшін критерийлер белгіленсе, осындай заңның немесе нормативтік актінің сипаттамасын жинақталған қаржылық есептілікке енгізу);
 - (iii) Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын және аудитор ол туралы қорытынды дайындағанын көрсететін кез келген құжатқа енгізу үшін өзінің жауапкершілігін мойындайтынын және түсінетінін растауды алуға;

¹ ISA 20, *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудиттің стандарттарына сәйкес аудит жүргізу*, 13(f) - тармағында «Қаржылық есептілік» терминінің анықтамасы келтірілген.

² ISA 200, 13(f)-тармақ

- (с) Жинақталған қаржылық есептілік туралы айтылатын пікір нысанын басшылықпен келісуге міндетті (Сілтеме: 9-11 тармақтар).
7. Егер аудитор қолданылатын критерийлер қолайсыз деген қорытындыға келсе немесе ол 6(b) - тармақта көзделген басшылықтан растау ала алмаса, онда аудитор заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілетін жағдайларды қоспағанда, жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырманы қабылдамауға тиіс. Осындай заңға немесе нормативтік актіге сәйкес орындалатын тапсырма ISA талаптарына жауап бермейді. Демек, жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда тапсырманың ISA сәйкес орындалғаны туралы нұсқаулар болмауы керек. Аудитор тапсырма шарттарына осы фактінің тиісті көрсеткішін қосуы керек. Аудитор сонымен қатар осы фактінің қаржылық есептіліктің аудиторлық тапсырмасына тигізетін әсерін анықтауы керек, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік дайындалады.

Процедуралардың сипаты

8. Аудитор төменде келтірілген процедураларды және жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдіру үшін негіз құру үшін қажет деп санайтын кез келген басқа процедураларды орындауы керек:
- (a) Жинақталған қаржылық есептілік өзінің жинақталған сипатын тиісті түрде ашатынын және аудит жүргізілген қаржылық есептілікті анықтайтынын бағалау;
 - (b) Егер жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліксіз ұсынылса, осы жинақталған қаржылық есептілік мыналарды анық сипаттайтынын бағалау:
 - (i) Аудит жүргізілген қаржылық есептілікті кімнен немесе қайдан алуға болады
 - (ii) Аудит жүргізілген қаржылық есептілікті ұсынылған пайдаланушыларға жинақталған қаржылық есептілікті ұсыну міндетті емес және жинақталған қаржылық есептілікті дайындау критерийлерін белгілейтін заң немесе нормативтік акт;
 - (с) Жинақталған қаржылық есептілік қолданылатын критерийлерді тиісті түрде ашатындығын бағалау;
 - (d) Жинақталған қаржылық есептілікті аудит жүргізілген қаржылық есептіліктегі тиісті ақпаратпен салыстыру, жинақталған қаржылық есептіліктің аудит жүргізілген қаржылық есептіліктегі тиісті ақпаратпен сәйкес келетіндігін немесе оның негізінде қайта есептелетіндігін анықтау;
 - (e) Жинақталған қаржылық есептіліктің қолданылатын критерийлерге сәйкес дайындалғанын бағалау;
 - (f) Жинақталған қаржылық есептіліктің мақсатын ескере отырып, жинақталған қаржылық есептілікте қажетті ақпарат бар-жоғын және пайдаланушыларды осы жағдайларда адастырмау үшін тиісті деңгейде жинақталғанын бағалау;
 - (g) Заңда немесе нормативтік актіде болжамды қаржылық есептілікті пайдаланушыларға жалпыланған қаржылық есептілікті ұсыну міндетті емес деп көзделген жағдайларды қоспағанда, жинақталған қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылардың аудит жүргізілген қаржылық есептілікке негізсіз кедергілерсіз қол жеткізе алатынын бағалау және жалпыланған қаржылық есептілікті дайындау критерийлері белгіленген (Сілтеме: A8-тармағы).

Қорытынды нысаны

9. Егер аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікірді білдіру негізді деген қорытындыға келсе және егер заңға немесе нормативтік актіге сәйкес өзгеше талап етілмесе, аудиторлық пікірде мынадай тұжырымдардың бірі болуы тиіс (A9-тармақ):
- (a) Жинақталған қаржылық есептілік [қолданылатын критерийлерге] сәйкес аудит жүргізілген қаржылық есептілікке барлық маңызды қатынастарда сәйкес келеді немесе
 - (b) Жинақталған қаржылық есептілік [қолданылатын критерийлерге] сәйкес аудит жүргізілген қаржылық есептілікті сенімді жалпылау болып табылады.
10. Егер заңда немесе нормативтік актіде 9-тармақта сипатталған тұжырымдардан ерекшеленетін жинақталған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін тұжырым қаралса, аудитор:
- (a) 8-тармақта сипатталған процедураларды және аудиторға көзделген пікірді білдіру үшін қажетті кез келген қосымша процедураларды қолдануы;
 - (b) Жинақталған қаржылық есептілікті пайдаланушылар жалпыланған қаржылық есептілікке қатысты аудиторлық пікірді дұрыс түсінбеуі мүмкін бе, егер солай болса, жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда қосымша түсініктеме қате түсіну ықтималдығын төмендетуі мүмкін бе, жоқ па, екенін бағалауы тиіс.
11. Егер 10(b) - тармақта сипатталған жағдай туындаған жағдайда аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда қосымша түсіндірме дұрыс түсінбеу ықтималдығын төмендеті алмайды деген қорытындыға келсе, аудитор тапсырманы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес орындауға міндетті жағдайларды қоспағанда қабылдамауы керек. Осындай заңға немесе нормативтік актіге сәйкес орындалатын

тапсырма осы стандарттың талаптарына жауап бермейді. Демек, жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда тапсырманың осы стандартқа сәйкес орындалғаны туралы нұсқаулар болмауы керек.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды күнінен кейінгі жұмысты орындау мерзімдері және оқиғалар

12. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда кешірек болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда жалпыланған қаржылық есептілік пен аудит жүргізілген қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының күнінен кейін болған оқиғалардың әсерін көрсетпейтіні көрсетілуге тиіс (Сілтеме: [A10-тармағы](#)).
13. Аудитор аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды жасалған күні болған, бірақ аудитор бұрын білмеген фактілер туралы біле алады. Мұндай жағдайларда аудитор осындай фактілерді қарауды [ISA560³](#) сәйкес аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қатысты аяқтағанға дейін жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды шығармауы тиіс.

Жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттардағы өзге де ақпарат

14. Аудитор жинақталған қаржылық есептілік пен осындай есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпаратты қарауға және осы ақпарат пен жинақталған қаржылық есептілік арасында елеулі сәйкессіздіктің бар-жоғын анықтауы тиіс.
15. Егер аудитор елеулі сәйкессіздікті анықтаса, ол бұл мәселені басшылықпен талқылап, жинақталған қаржылық есептілікті немесе осы есептілік туралы жинақталған қаржылық есептілікті және аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпаратты өзгерту қажеттілігі бар-жоғын анықтауы тиіс. Егер аудитор ақпараттың өзгертілуі тиіс екенін анықтаса, ал басшылық осы ақпаратқа қажетті өзгерістер енгізуден бас тартса, онда аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды үшін салдарларды қарауды қоса алғанда, мән - жайларға сәйкес тиісті шаралар қабылдауы тиіс (Сілтеме: [A11-A16-тармақтар](#)).

Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының элементтері

16. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда⁴ (Сілтеме: [A23-тармағы](#)):
 - (a) Бұл құжаттың тәуелсіз аудитордың қорытындысы екенін нақты көрсететін тақырып (Сілтеме: [A17- тармағы](#));
 - (b) Мекенжай (A18 тармағы)
 - (c) Жинақталған қаржылық есептіліктің құрамына кіретін әрбір есептің атауын қоса алғанда, аудитор қорытынды беретін жинақталған қаржылық есептіліктің құрамына нұсқау (Сілтеме: [A19-тармағы](#))
 - (d) Аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің құрамын көрсету;
 - (e) [20-тармаққа](#) сәйкес, анық айтылған пікір (Сілтеме: [79-11-тармақтар](#));
 - (f) Жинақталған қаржылық есептілікте аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес ашылуға жататын барлық ақпарат ашылмағаны және жинақталған қаржылық есептілікпен танысу аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен танысуды алмастырмайтыны көрсетілген мәлімдеме;
 - (g) Егер қолданылатын болса, [12-тармақта](#) талап етілетін өтініш;
 - (h) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға осы қорытындының күнін көрсете отырып және аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікір білдірілгені фактісінің [19-20 тармақтарының](#) талаптарын ескере отырып сілтеме жасау;
 - (i) Басшылық қолданылатын критерийлерге сәйкес жинақталған қаржылық есептілікті⁵ дайындауға жауапты екенін түсіндіретін жинақталған қаржылық есептілік⁶ үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасы;
 - (j) ISA сәйкес аудитор жүргізген процедуралар негізінде пікір білдіру үшін аудитордың жауапты екендігі туралы, жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында сәйкес келе ме [немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің дұрыс қорытылуы болып табыла ма];

³ [ISA560](#), *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*

⁴ Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды өзгертілген мән - жайлар қаралатын [19-20-тармақтар](#) осы тармақта аталғандардан басқа қосымша элементтерді пайдалануды талап етеді.

⁵ Немесе белгілі бір юрисдикцияны құқықтық реттеуге сәйкес басқа термин.

⁶ Немесе белгілі бір юрисдикцияны құқықтық реттеуге сәйкес басқа термин.

- (k) Аудитордың қолтаңбасы
 - (l) Аудитордың мекенжайы;
 - (m) Аудиторлық қорытындының күні элементтері қамтылуы тиіс. (Сілтеме: [A20-тармақ](#))
17. Егер жинақталған қаржылық есептіліктің адресаты аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының адресаты болмаса, аудитор басқа адресатты пайдаланудың орындылығын бағалауы тиіс (Сілтеме: [A18 тармағы](#)).
18. Аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының күнін көрсетуі тиіс, ол (Сілтеме: [A20-тармағы](#)):
- (a) Жинақталған қаржылық есептілік дайындалғандығы және қажетті өкілеттіктері бар тұлғалар ол үшін өз жауапкершілігін растағаны туралы дәлелді қоса алғанда аудитор жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелер алған, оның негізінде ол пікірін білдірген күннен;
 - (b) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының күнінен ерте болмауы тиіс.
- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға сілтеме* (Сілтеме: [23-тармағы](#))
19. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды мыналарды қамтитын жағдайларда:
- (a) [ISA 705](#) (Қайта қаралған) сәйкес ескертпесі бар пікір;⁷
 - (b) [ISA 706](#) (Қайта қаралған) сәйкес *Маңызды жағдайлар* бөлімі немесе *Өзге де мәліметтер* бөлімі;⁸
 - (c) [ISA 570](#) (Қайта қаралған) сәйкес *Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік* бөлімі;⁹
 - (d) [ISA701](#) немесе сәйкес аудиттің негізгі мәселелері туралы мәліметтер; немесе¹⁰
 - (e) [ISA 720](#) (Қайта қаралған) сәйкес басқа да ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануын сипаттайтын өтініш,¹¹
- аудитор жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық маңызды қатынастарына сәйкес келетініне немесе қолданылатын критерийлерге сәйкес оның сенімді жалпылануы екендігіне сенімді, 16-тармақта көзделген элементтерге қосымша жалпыланған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды,:
- (i) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда ескертпесі бар пікір, «Маңызды жағдайлар» бөлімі, «Өзге де мәліметтер» бөлімі, *Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік* бөлімі, аудиттің негізгі мәселелері туралы мәліметтер немесе басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы сипатталған өтініш қамтылғанын көрсету және (Сілтеме: [A21-тармағы](#))
 - (ii) Мыналарды сипаттайды (Сілтеме: [A22 тармағы](#))
 - a. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы ескертпемен пікір білдіру үшін негіз және егер бар болса, оның жинақталған қаржылық есептілікке әсерін;
 - b. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындының «Маңызды жағдайлар» бөлімінде, «Өзге де мәліметтер» бөлімінде немесе *Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік* бөлімінде көрсетілген мәселе және егер бар болса, жинақталған қаржылық есептілікке оның әсері, немесе
 - c. Басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы және оның, егер бар болса, жинақталған қаржылық есептілік пен осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпаратқа әсері (Сілтеме: [A15-тармақ](#)).
20. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда теріс пікір немесе пікір білдіруден бас тарту болған жағдайларда, жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды [16-тармақта](#) көзделген элементтерге қосымша:
- (a) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда теріс пікір немесе пікір білдіруден бас тарту қамтылғанын көрсетуі;
 - (b) Теріс пікір білдірудің немесе пікір білдіруден бас тартудың негізін сипаттауы;
 - (c) Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы теріс пікірдің немесе пікір білдіруден бас тартудың себебі бойынша жинақталған қаржылық есептілік туралы пікір білдіруге жол берілмейтіндігін көрсетуі тиіс (Сілтеме: [A23-тармақ](#)).

⁷ [ISA 705](#) (Қайта қаралған), Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер

⁸ [ISA706](#) (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері*

⁹ [ISA 570](#) (Қайта қаралған) *Қызметтің үздіксіздігі*, 22-тармақ.

¹⁰ [ISA 701](#), Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету

¹¹ [ISA720](#) (Қайта қаралған) Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері

Жинақталған қаржылық есептілік туралы өзгертілген пікір

21. Егер жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында сәйкес келмесе немесе қолданылатын критерийлерге сәйкес оны дұрыс қорыту болып табылмаса және басшылық қажетті өзгерістер енгізуден бас тартса, онда аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдіруі тиіс (Сілтеме: [A23-тармақ](#)).

Таратуға, пайдалануға шектеу немесе оқырмандардың назарын есеп принциптеріне аудару

22. Егер аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны тарату немесе пайдалану шектеулі болса немесе егер аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда оқырмандардың назары аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғанына тартылса аудитор осындай шектеуді немесе жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға назар аударуды қамтуы керек.

Салыстырмалы деректер

23. Егер аудит жүргізілген қаржылық есептілікте салыстырмалы деректер болса, ал жинақталған қаржылық есептілікте мұндай деректер болмаса, онда аудитор мұндай жетіспеушіліктің нақты тапсырма жағдайында негізді екендігін анықтауы керек. Аудитор салыстырмалы деректердің негізсіз болмауының жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға әсерін анықтауы тиіс (Сілтеме: [A24-тармақ](#)).
24. Егер жинақталған қаржылық есептілікте басқа аудитор берген қорытынды бойынша салыстырмалы деректер болса, жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда ISA710¹² талаптарына сәйкес аудитор аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға енгізуі тиіс мәліметтер де болуы тиіс (Сілтеме: [A25-тармақ](#)).

Жинақталған қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат

25. Аудитор жинақталған қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат пен осы жинақталған қаржылық есептілік арасында нақты айырмашылық бар-жоғын бағалауы тиіс. Егер аудитор ұйымның аудит жүргізілмеген қосымша ақпаратты ұсынуы аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат пен жинақталған қаржылық есептілік арасында нақты айырмашылық жасауға мүмкіндік бермейді деген қорытындыға келсе, онда аудитор басшылықтан аудит жүргізілмеген қосымша ақпаратты ұсынуды өзгертуді сұрауы керек. Егер басшылық мұны орындаудан бас тартса, аудитор жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда осы қорытынды мұндай ақпаратқа қолданылмайтынын түсіндіруі тиіс (Сілтеме: [A26-тармақ](#)).

Аудитордың байланыстылығы

26. Егер аудитор компанияның аудитордың қысқартылған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы қорытындыны қаржылық есептілікке ұсынғанын көрсетуді жоспарлап отырғанын білсе, бірақ тиісті аудиторлық қорытындыны енгізуді жоспарламаса, аудитор басшылықтан аудиторлық қорытындыны осы құжатқа енгізуді сұрауы керек. Егер басшылық мұны жасамаса, аудитор басшылықтың аудиторлық қорытындыны осы құжаттағы біріктірілген қаржылық есептілікпен заңсыз байланыстыруын болдырмау үшін басқа да тиісті шараларды анықтап, қабылдауы керек. (Сілтеме: [A27-тармақ](#)).

27. Аудитор ұйымның қаржылық есептілігі туралы есепті дайындау үшін тартылуы мүмкін, бірақ қысқартылған қаржылық есептілік бойынша емес. Бұл жағдайда, егер аудитор ұйымның құжатта аудиторға сілтеме жасайтын және қысқартылған қаржылық есептіліктің аудитор тексерген қаржылық есептілік негізінде жасалғандығы туралы мәлімдеме жасағысы келетінін білсе, ол бұл мәлімдемеде аудиторға сілтеме жоқ екеніне көз жеткізуі керек:

- (a) Аудиторға сілтеме тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды контекстінде жасалады; және
- (b) Мәлімдеме аудитор қысқартылған қаржылық есептілік туралы есеп бергендей әсер қалдырмайды.

Егер (a) немесе (b) тармақтары орындалмаса, аудитор басшылықтан оларды орындау үшін есепке өзгерістер енгізуді немесе құжатта аудитор туралы айтудан бас тартуды сұрауы керек. Сонымен қатар, компания аудиторға қысқартылған қаржылық есептілік туралы есеп дайындауды және құжатқа аудиторлық қорытындыны енгізуді тапсыра алады. Егер басшылық өтінішке өзгертулер енгізбесе, аудитордың сілтемесін жоймаса немесе қысқартылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қысқартылған қаржылық есептілікті қамтитын құжатқа енгізбесе, аудитор басшылыққа аудитордың аудитордың сілтемесімен келіспейтіндігін, ал аудитор басшылықтың аудиторға дұрыс емес сілтемесін болдырмау үшін басқа да тиісті шараларды анықтап, қабылдауы керек. (Сілтеме: [A27-тармақ](#)).

¹² ISA710, *Салыстырмалы ақпарат - салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік*, 9-тармақ.

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

Тапсырманы қабылдау (Сілтеме: 5-6 тармақтар)

A1. Оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалатын қаржылық есептілік аудиті аудиторға осы ISA талаптарына сәйкес жинақталған қаржылық есептілікке қатысты оның міндеттемелерін орындау үшін қажетті білімді ұсынады. Осы ISA қолдану, егер аудитор осы жалпыланған қаржылық есептілік жасалатын қаржылық есептілік аудитін де жүргізбесе, оның негізінде жалпыланған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыруға болатын жеткілікті және тиісті дәлелдемелерді қамтамасыз етпейді.

A2. Басшылықтың 6-тармақта сипатталған ережелермен келісуі оның тапсырма шарттарымен жазбаша келісін алу жолымен расталуы мүмкін.

Критерийлер (Сілтеме: 6(a) тармағы)

A3. Аралық қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан аралық қаржылық есептілікке енгізілетін ақпаратты аудиттелген қаржылық есептіліктің барлық маңызды аспектілеріне сәйкес келетін немесе аудиттелген қаржылық есептіліктің сенімді түйіндемесі болатындай етіп анықтауды талап етеді. Жалпыланған ақпараттың сипатына және ақпараттың шектеулі ашылуына байланысты жалпыланған қаржылық есептілікте оны осы жағдайларда дұрыс ұсыну үшін қажетті барлық ақпарат болмауы мүмкін деген қауіп жоғарылайды. Егер қысқа қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген критерийлері болмаса, бұл тәуекел артады.

A4. Аудитордың қолданылатын критерийлердің орындылығын анықтауға әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Ұйымның сипаты;
- Біріктірілген қаржылық есептілікті жасау мақсаты;
- Қысқартылған қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері; және
- Қолданылатын критерийлер осы жағдайларда жаңылыстырмайтын қысқартылған қаржылық есептілікті жасауға әкеледі ме.

A5. Қысқартылған қаржылық есептілікті дайындау критерийлерін стандарттарды белгілейтін уәкілетті немесе танылған ұйым не заңнамалық немесе нормативтік түрде белгілеуі мүмкін. Қаржылық есептілік сияқты ISA210¹³ түсіндіргендей, көптеген ұқсас жағдайларда аудитор мұндай критерийлер қолайлы деп болжауы мүмкін.

A6. Қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген критерийлері болмаған жағдайда, критерийлерді басшылық әзірлеуі мүмкін, мысалы, белгілі бір салада қабылданған тәжірибе негізінде. Осы жағдайларда қолайлы критерийлер жалпыланған қаржылық есептілікті жасауға әкеледі, ол:

- (a) Оның жалпыланған сипатын барабар ашады және аудиттелген қаржылық есептілікті анықтайды;
- (b) Аудиттелген қаржылық есептілікті кімнен немесе қайдан алуға болатынын нақты сипаттайды немесе егер заң немесе нормативтік акт аудиттелген қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушыларға жалпыланған қаржылық есептілікті ұсынбауды көздесе және жалпыланған қаржылық есептілікті дайындау критерийлерін белгілесе, онда бұл заң немесе нормативтік акт;
- (c) Қолданылатын критерийлерді тиісті түрде ашу;
- (d) Аудиттелген қаржылық есептіліктегі тиісті ақпарат негізінде сәйкес келеді немесе қайта есептелуі мүмкін; және
- (e) Қалыптасқан жағдайларда адастырмау үшін қысқаша қаржылық есептілікті жасау мақсаттарына сәйкес келетін жинақтау деңгейімен қажетті ақпаратты ұсыну.

A7. A6(a) тармағында көрсетілгендей, жинақталған қаржылық есептіліктің жалпылама сипатын тиісінше ашуға және аудит жүргізілген қаржылық есептілікті сәйкестендіруге, мысалы, «20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін аудит жүргізілген қаржылық есептілік негізінде дайындалған жинақталған қаржылық есептілік » деген тақырыпты пайдалану арқылы қол жеткізуге болады.

Аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің қолжетімділігін бағалау (Сілтеме: 8(g) тармақ)

A8. Аудитордың аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің ақталмаған кедергілерсіз жинақталған қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушыларға қолжетімді болуын бағалауы, атап айтқанда, мынадай факторларға байланысты болады:

- Жинақталған қаржылық есептілікте аудит жүргізілген қаржылық есептілікті кімнен немесе қайдан алуға болатыны анық сипатталған ба;
- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік жарияланды ма;
- Басшылық болжамды пайдаланушылардың жинақталған қаржылық есептілікті аудит жүргізілген қаржылық есептілікке еркін қол жеткізу процесін енгізді ме

¹³ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу»* A3 және A8 - A9 тармақтары.

Қорытынды нысаны (9-тармақ)

A9. 8-тармақта сипатталған процедураларды орындау кезінде алынған дәлелдемелерді бағалауға негізделген және жинақталған қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікірді білдірудің негізділігін растайтын қорытынды аудиторға 9-тармақта көрсетілген тұжырымдардың бірін қамтитын пікір білдіруге мүмкіндік береді. Аудитордың қандай тұжырымдарды қолдану туралы шешіміне белгілі бір юрисдикциядағы жалпы қабылданған тәжірибе әсер етуі мүмкін.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды күнінен кейінгі жұмысты орындау мерзімдері және оқиғалар (Сілтеме: 12-тармақ)

A10. 8-тармақта сипатталған процедуралар көбінесе қаржылық есептілік аудиті кезінде немесе одан кейін орындалады. Егер аудитор қаржылық есептілік аудиті аяқталғаннан кейін қысқартылған қаржылық есептілік туралы есепті ұсынса, онда ол тексерілген қаржылық есептілікке қатысты қосымша аудиторлық дәлелдемелер алуға немесе тексерілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыдан кейін болған оқиғалардың әсері туралы хабарлауға міндетті емес, өйткені қысқартылған қаржылық есептілік тексерілген қаржылық есептілік негізінде жасалады және оны жаңартпайды.

Жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттардағы өзге де ақпарат (Сілтеме: 14-15 - тармақтар)

A11. ISA720 (Қайта қаралған) қаржылық есептілік аудиті шеңберінде басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттерін регламенттейді. ISA720 (Қайта қаралған) мәтінінде басқа ақпарат - бұл ұйымның жылдық есебіне енгізілген қаржылық немесе қаржылық емес ақпарат (қаржылық есептіліктен және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыдан өзгеше). Жылдық есеп қаржылық есептілікті және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтиды немесе оларға қоса беріледі.

A12. Сонымен бірге, 14-15 тармақтар аудитордың құжатқа енгізілген ақпаратқа қатысты міндеттерін белгілейді, онда жинақталған қаржылық есептілік және осы есептілік туралы аудиторлық қорытынды бар. Бұл ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Жылдық есепке енгізілген өзге де ақпарат шеңберінде қаралатын кейбір немесе барлық мәселелер (мысалы, жинақталған қаржылық есептілік және осы есептілік туралы аудиторлық қорытынды қысқа жылдық есептің құрамына кірген кезде) немесе
- Жылдық есепке енгізілген басқа да ақпарат шеңберінде қаралмайтын мәселелер.

A13. Қаржылық есептілікті және оған аудиторлық қорытындыны қамтитын құжаттағы ақпаратпен танысқан кезде, аудитор мұндай ақпараттың жаңылыстыратындығын білуі мүмкін және тиісті шаралар қабылдау қажет болуы мүмкін. Тиісті этикалық талаптар¹⁴ аудитор аудитордың пікірінше, айтарлықтай жалған немесе жаңылыстыратын мәлімдеме бар, ойланбастан жалған немесе жаңылыстыратын немесе мұндай жіберіп алу немесе жасыру жаңылыстыруы мүмкін кезде қажетті ақпаратты жіберіп алатын немесе жасыратын ақпаратпен саналы түрде байланысудан аулақ болуды талап етеді.

Жылдық есептегі өзге ақпаратқа енгізілген кейбір немесе барлық мәселелерге қатысты жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттағы ақпарат

A14. Ақпарат жинақталған қаржылық есептілікті және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген және бұл ақпарат жылдық есепте өзге ақпаратқа енгізілген кейбір немесе барлық мәселелерге қатысты болған жағдайда, ISA 720 (Қайта қаралған) сәйкес осындай өзге ақпаратқа қатысты орындалған жұмыс осы стандарттың 14-15 тармақтарының мақсаттары үшін жеткілікті болуы мүмкін.

A15. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы көрсетілген және осындай түзетілмеген елеулі бұрмалау жинақталған қаржылық есептілікті және осы есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпарат шеңберінде қаралатын мәселеге қатысты болған жағдайларда, жинақталған қаржылық есептілік пен осындай ақпарат арасында елеулі сәйкессіздік орын алуы мүмкін немесе бұл ақпарат жаңылыстыруы мүмкін.

Жылдық есепте басқа ақпарат шеңберінде қаралмайтын мәселелерге қатысты жинақталған қаржылық есептілікті қамтитын құжаттағы ақпарат

A16. Нақты мән-жайларды ескере отырып, тиісті түрде бейімделген ISA720 (Қайта қаралған) талаптары аудитордың басшылыққа жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды үшін салдарларды қарауды қоса алғанда, ақпаратқа қажетті өзгерістер енгізуден бас тартқан жағдайда қабылдануы тиіс тиісті шараларды айқындауы кезінде пайдалы болуы мүмкін.

¹⁴ Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA Кодексі) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіне, 110.2-тармақ.

Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды

Аудиторлық қорытындының элементтері

Тақырып (Сілтеме: 16(a) тармағы)

A17. Осы қорытынды тәуелсіз аудитордың қорытындысы болып табылатынын көрсететін тақырып (мысалы, «Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы») аудитордың тәуелсіздік қағидатын сақтауға қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды орындағанын растайды. Бұл тәуелсіз аудитордың қорытындысын басқа тұлғалар шығарған қорытындылардан ерекшелендіреді.

Адресат (Сілтеме: 16 (b), 17 тармақтар)

A18. Аудитордың жинақталған қаржылық есептіліктің адресатын таңдаудың дұрыстығын бағалауына әсер етуі мүмкін факторларға тапсырма шарттары, ұйымның ерекшелігі және жалпыланған қаржылық есептіліктің мақсаты жатады.

Жинақталған қаржылық есептіліктің құрамына нұсқау (Сілтеме: 16(c) тармақ)

A19. Егер аудитор жинақталған қаржылық есептілік жинақталған қаржылық есептіліктен және осындай қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыдан басқа ақпаратты қамтитын құжатқа енгізілетінін білсе, ол ақпаратты ұсыну нысаны жалпыланған қаржылық есептілік берілген беттердің нөмірлерін көрсетуге мүмкіндік бере ме, жоқ па деген мәселені қарастыруы мүмкін. Бұл пайдаланушыларға аудиторлық қорытындыға қатысты жинақталған қаржылық есептілікті анықтауға көмектеседі.

Аудиторлық қорытындының күні (Сілтеме: 16(m), 18-тармақтары)

A20. Жинақталған қаржылық есептіліктің дайындалғанын растау үшін тиісті өкілеттіктері бар және ол үшін жауапкершілікті өз мойнына алатын тұлға немесе тұлғалар тапсырманың шарттары, ұйымның ерекшелігі және жинақталған қаржылық есептіліктің мақсаттары негізге алына отырып айқындалады.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға сілтеме (Сілтеме: 19-тармақ)

A21. Осы ISA 19(i) - тармағы аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда ISA701¹⁵ сәйкес жазылған аудиттің бір немесе бірнеше түйінді мәселелері туралы мәліметтер болған жағдайларда аудитордан жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға тиісті өтінішті енгізуді талап етеді. Алайда аудитордан аудиттің жекелеген негізгі мәселелерін жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыда сипаттау талап етілмейді.

A22. 19-тармақта талап етілетін өтініш (өтініштер) және сипаттама (сипаттамалар) осы мәселелерге назар аударуға арналған және тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды. Қажетті сипаттамалар мәселенің (мәселелердің) мәнін жеткізуге арналған және тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының тиісті мәтінін міндетті түрде қайталамауы керек.

Мысалдар (Сілтеме: 16, 19 - 21 тармақтар)

A23. Осы ISA қосымшасында әртүрлі жағдайларда жалпыланған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындылардың иллюстрациялары келтірілген:

- (a) Өзгертілмеген пікірлерді қамтиды;
- (b) Аудитор өзгертілген пікір білдірген аудиттелген қаржылық есептілік негізінде алынған; немесе
- (c) Өзгертілген пікір бар;
- (d) Аудиттелген қаржылық есептіліктен алынған, ол бойынша аудиторлық қорытындыда ISA720 (Қайта қаралған) сәйкес басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануларының болуы туралы өтініш қамтылған; және
- (e) Аудиттелген қаржылық есептіліктен алынған, ол бойынша аудиторлық қорытындыда елеулі белгісіздікті сипаттайтын мәлімдеме болады. "Үздіксіз қызмет" және "Аудиттің басқа да негізгі мәселелері туралы хабарлау" бөліміне жатады.

Салыстырмалы деректер (Сілтеме: 23-24 тармақтар)

A24. Егер аудит жүргізілген қаржылық есептілікте салыстырмалы деректер болса, жинақталған қаржылық есептілікте салыстырмалы деректер де болуы тиіс деп болжанады. Аудит жүргізілген қаржылық есептіліктегі салыстырмалы деректер ретінде салыстырмалы көрсеткіштер немесе салыстырмалы қаржылық ақпарат қарастырылуы мүмкін. 710 ISA осындай айырмашылық қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қалай әсер ететінін, атап айтқанда, өткен кезең үшін қаржылық есептілік аудитін жүргізген басқа аудиторларды көрсетуді сипаттайды.

¹⁵ ISA 701, 13-тармақ.

A25. Аудитордың салыстырмалы деректердің жоқтығына қатысты шешіміне әсер етуі мүмкін мән-жайлар жинақталған қаржылық есептіліктің сипаты мен мақсатын, қолданылатын критерийлер мен жинақталған қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қамтиды.

Жинақталған қаржылық есептілікпен бірге ұсынылған аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат (Сілтеме: 25-тармақ)

A26. ISA 700 (Қайта қаралған)¹⁶ аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен бірге аудит жүргізілмеген қосымша ақпарат ұсынылған жағдайда қолданылуы тиіс және 25-тармақтың талаптарын қолдану кезінде жағдайларға сәйкес тиісінше бейімделу кезінде пайдалы болуы мүмкін талаптар мен ұсынымдарды қамтиды.

Аудитордың байланыстылығы (Сілтеме: 26-27 тармақтар)

A27. Егер басшылық талап етілетін іс-әрекеттерді орындамаса аудитор қабылдауы мүмкін басқа тиісті шаралар болжамды пайдаланушыларға және басқа да белгілі үшінші тарап пайдаланушыларына аудитордың дұрыс көрсетілмегендігі туралы есеп беруді қамтуы мүмкін. Аудитордың әрекет ету тәртібі аудитордың заңды құқықтары мен міндеттеріне байланысты болады. Сондықтан аудитор заңгерлік кеңес алу үшін жүгінген жөн деп санауы мүмкін.

¹⁶ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, 53-54 - тармақтар.

Тәуелсіз аудитордың жинақталған қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытындының мысалдары

- Мысал 1. Белгіленген критерийлерге сәйкес дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалды. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды *Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік* бөлімін және аудиттің басқа да негізгі мәселелері туралы мәліметтерді қамтиды.

- Мысал 2. Басшылық әзірлеген және жинақталған қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған критерийлерге сәйкес дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды. Аудитор осы жағдайларда қолданылатын критерийлер қолайлы екенін анықтады. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалды. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы сипатталған өтінішті қамтиды. Осы түзетілмеген елеулі бұрмалауға жататын өзге де ақпарат, сондай-ақ жинақталған қаржылық есептілікті және осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпарат болып табылады.

- Мысал 3. Басшылық әзірлеген және жинақталған қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған критерийлерге сәйкес дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды. Аудитор осы жағдайларда қолданылатын критерийлер қолайлы екенін анықтады. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір білдірілді. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалды.

- Мысал 4. Басшылық әзірлеген және жинақталған қаржылық есептілікте тиісті түрде ашылған критерийлерге сәйкес дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды. Аудитор осы жағдайларда қолданылатын критерийлер қолайлы екенін анықтады. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде Жинақталған қаржылық есептілік жасалды.

- Мысал 5. Белгіленген критерийлерге сәйкес дайындалған жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды. Аудитор жинақталған қаржылық есептілікке қатысты өзгертілмеген пікір білдіру мүмкін емес деген қорытындыға келді. Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалды.

- Акциялары биржада тізімделген компанияның аудиттелген қаржылық есептілігі бойынша өзгертілген қорытынды беріледі.
- Қысқартылған қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген критерийлері бар.
- Қысқартылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды оның негізінде қысқартылған қаржылық есептілік жасалған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күнінен кейін жасалады.
- Тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды "Қызметтің үздіксіздігімен байланысты Елеулі белгісіздік" бөлімін қамтиды.
- Тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды аудиттің басқа да негізгі мәселелері туралы хабарламаны қамтиды.¹⁷

ҚЫСҚАРТЫЛҒАН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқартылған бухгалтерлік балансты, қысқартылған кірістер мен шығыстар туралы есепті, капиталдағы өзгерістер туралы есепті және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті, сондай-ақ тиісті ескертулерді қамтитын қысқартылған қаржылық есептілік аудиторлар тексерген ABC компаниясының бір жылдағы қаржылық есептілігі негізінде дайындалды, 20x1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталды.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған жинақталған қаржылық есептілік көрсетілген аудит жүргізілген қаржылық есептілікке (немесе оның шынайы қорытылуы болып табылатын) [белгіленген критерийлерді сипаттау] сәйкес барлық маңызды қатынастарда келісіледі.

Жинақталған қаржылық есептілік

Қысқартылған қаржылық есептілікте [ABC компаниясының аудиттелген қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілік жүйесін сипаттау] талап ететін барлық ашулар жоқ. Қысқартылған қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысу аудиттелген қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды. Қысқартылған қаржылық есептілік және ол бойынша аудиторлық қорытынды аудиттелген қаржылық есептілік бойынша қорытынды жасалған күннен кейін болған оқиғалардың әсерін көрсетпейді.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды

Біз 20x2 жылғы 15 ақпандағы қорытындымызда аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қатысты өзгертілмеген аудиторлық пікір білдірдік. Бұл қорытынды сонымен қатар мыналарды қамтиды:

- *Қызметтің үздіксіздігімен байланысты елеулі белгісіздік*, ол аудиттелген қаржылық есептіліктің 6-ескертпесіне жатады. Аудиттелген қаржылық есептіліктің 6-ескертпесінде 20X1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылы ABC ZZZ мөлшерінде таза шығынға ұшырағаны және осы күні ABC компаниясының ағымдағы міндеттемелері YYY-дегі жалпы активтерінен асып түскені көрсетілген. Бұл оқиғалар немесе шарттар, сондай-ақ аудиттелген қаржылық есептіліктің 6-ескертпесінде қарастырылған басқа мәселелер ABC компаниясының өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін елеулі белгісіздіктің бар екендігін көрсетеді. Бұл мәселелер қысқартылған шоғырландырылған қаржылық есептілікке 5-ескертпеде қаралады.
- Аудиттің басқа да¹⁸ негізгі мәселелері туралы мәліметтер. [Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер.]¹⁹

Жинақталған қаржылық есептілік үшін басшылықтың²⁰ жауапкершілігі

Басшылық [белгіленген критерийлерді сипаттау] сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Аудитордың жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз 810 (Қайта қаралған) *жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырмалар* халықаралық аудит стандартына (ISA) сәйкес біз орындаған процедуралар негізінде жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында (немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дұрыс қорыту болып табыла ма) сәйкес келетіні туралы пікір білдіруден тұрады.

[Аудитордың қолы]

[Аудитордың мекенжайы]

[Аудиторлық қорытындының күні]

¹⁷ ISA701-дің 15-тармағында түсіндірілгендей, қызметтің үздіксіздігімен байланысты елеулі белгісіздік аудиттің негізгі мәселесі болып табылады, бірақ ISA 570 (Қайта қаралған) оны аудиторлық қорытындының жеке бөлімінде ұсынуды талап етеді.

¹⁸ Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік болмаған жағдайда, аудиттің негізгі мәселелері туралы хабарламаға "басқа" сөзін енгізудің қажеті жоқ.

¹⁹ Аудитор аудиттің негізгі мәселелері бойынша қосымша түсініктемелерді қоса алады, олар аудитордың пікірінше, қаржылық есептіліктің қысқартылған жиынтығы бойынша аудиторлық қорытындыны пайдаланушыларға пайдалы болады.

²⁰ Немесе белгілі бір юрисдикцияның құқықтық базасы аясында қолайлы басқа термин.

- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды.
- Критерийлер басшылықпен әзірленген және тиісті түрде X ескертпеде ұсынылған. Аудитор критерийлердің осы жағдайларда қолайлы екенін анықтады.
- Жинақталған қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыға қарағанда неғұрлым кешірек күнмен көрсетіліп, оның негізінде жинақталған қаржылық есептілік жасалды.
- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы сипатталған өтінішті қамтиды. Осы түзетілмеген елеулі бұрмалауға жататын өзге де ақпарат, сондай-ақ Жинақталған қаржылық есептілікті және осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытындыны қамтитын құжатқа енгізілген ақпарат болып табылады.

ҚЫСҚАРТЫЛҒАН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқартылған бухгалтерлік балансты, қысқартылған кірістер мен шығыстар туралы есепті, капиталдағы өзгерістер туралы есепті және осы күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті, сондай-ақ тиісті ескертулерді қамтитын қысқартылған қаржылық есептілік аудиторлар тексерген ABC компаниясының бір жылдағы қаржылық есептілігі негізінде дайындалды, 20x1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталды.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған жинақталған қаржылық есептілік көрсетілген аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен *(немесе оның дұрыс жинақталуы болып табылады)* барлық елеулі қатынастарда X ескертпеде сипатталған негізде келісіледі.

Жинақталған қаржылық есептілік

Қысқартылған қаржылық есептілікте [ABC компаниясының аудиттелген қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілік жүйесін сипаттау] талап ететін барлық ашулар жоқ. Қысқартылған қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысу аудиттелген қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды. Қысқартылған қаржылық есептілік және ол бойынша аудиторлық қорытынды аудиттелген қаржылық есептілік бойынша қорытынды жасалған күннен кейін болған оқиғалардың әсерін көрсетпейді.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды

Біз 20x2 жылғы 15 ақпандағы қорытындымызда аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қатысты өзгертілмеген аудиторлық пікір білдірдік. [Аудит жүргізілген қаржылық есептілік 20x1 жылдың жылдық есебіне енгізілген. Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы аудиторлық қорытынды 20x1 жылғы жылдық есептің «Қаржылық жағдай мен қызмет нәтижелерін басшылықтың талдауы және бағалауы» бөлімінде қамтылған басқа да ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануын сипаттайтын өтінішті қамтиды. «Басшылықтың қаржылық жағдайы мен қызмет нәтижелерін талдау және бағалау» бөлімі және ондағы басқа ақпараттың түзетілмеген елеулі бұрмалануы да 20x1 жылғы қысқаша жылдық есепке енгізілген.] *[Басқа ақпараттағы түзетілмеген елеулі бұрмалаулардың сипаттамасы]*.

Жинақталған қаржылық есептілік үшін басшылықтың²¹ жауапкершілігі

Басшылық X ескертуде сипатталған негізде жинақталған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Аудитордың жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз *Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырмалар 810* (Қайта қаралған) халықаралық аудит стандартына (ISA) сәйкес біз орындаған процедуралар негізінде жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында (немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дұрыс қорыту болып табыла ма) сәйкес келетіні туралы пікір білдіруден тұрады

[Аудитордың қолы]

[Аудитордың мекенжайы]

[Аудиторлық қорытындының күні]

Мысал 3.

Жағдайлар келесідей:

- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір білдірілді.
- Критерийлер басшылықпен әзірленген және тиісті түрде Х ескертпеде ұсынылған. Аудитор критерийлердің осы жағдайларда қолайлы екенін анықтады.
- Қысқартылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды оның негізінде қысқартылған қаржылық есептілік жасалған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындымен бірдей күні болуға тиіс.

ҚЫСҚАРТЫЛҒАН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір

20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы жалпыланған есептен, жиынтық табыс туралы жалпыланған есептен, капиталдағы өзгерістер туралы жалпыланған есептен және көрсетілген күні аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы жалпыланған есептен, сондай-ақ тиісті ескертпелерден тұратын жалпыланған қаржылық есептілік, 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ABC (ұйым) ұйымының аудит жүргізілген қаржылық есептілігі негізінде жасалған. Біз 20x2 жылғы 15 ақпандағы қорытындымызда аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қатысты ескертпемен аудиторлық пікір білдірдік.²²

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған жинақталған қаржылық есептілік көрсетілген аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен (немесе оның дұрыс жинақталуы болып табылады) барлық елеулі қатынастарда х ескертпеде сипатталған негізде келісіледі. Алайда, жинақталған қаржылық есептілік ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін аудит жүргізілген қаржылық есептілігімен бірдей дәрежеде бұрмалануларды қамтиды.

Жинақталған қаржылық есептілік

Қысқартылған қаржылық есептілікте [ABC компаниясының аудиттелген қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілік жүйесін сипаттаңыз] қарастырылған барлық мәліметтер жоқ. Қысқартылған қаржылық есептілікпен және аудиторлық қорытындымен танысу қысқартылған қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысу аудиттелген қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды

20x2 жылғы 15 ақпандағы есебінде біз аудиттелген қаржылық есептілік туралы пікір білдірдік. Біздің пікірімізге негіз бола отырып, басшылық тауарлық-материалдық қорларды екі шаманың ең азы бойынша бағаламады: өзіндік құн немесе сатудың таза құны, тек өзіндік құн бойынша, бұл Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан ауытқу болып табылады]. Компанияның бухгалтерлік есебінің деректері, егер басшылық екі шаманың ең азы бойынша қорларды есепке ала: өзіндік құн немесе сатудың таза құны, онда тауарлық-материалдық қорларды сатудың таза құнына дейін есептен шығару үшін xxx мөлшеріндегі сома қажет болады. Тиісінше, сату құны xxx-ға артады, ал пайдаға, таза пайдаға және меншікті капиталға салынатын салықтар сәйкесінше xxx, xxx және xxx-ға азаяды.

Жинақталған қаржылық есептілік үшін басшылықтың²³ жауапкершілігі

Басшылық Х ескертуде сипатталған негізде жинақталған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Аудитордың жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз *Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырмалар* 810 (Қайта қаралған) халықаралық аудит стандартына (ISA) сәйкес біз орындаған процедуралар негізінде жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында (немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дұрыс қорыту болып табыла ма) сәйкес келетіні туралы пікір білдіруден тұрады

[Аудитордың қолы]

[Аудитордың мекенжайы]

[Аудиторлық қорытындының күні]

²² Біріктірілген қаржылық есептіліктің "қорытынды" тармағында тексерілген қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыда ескертулері бар пікірге сілтемені орналастыру пайдаланушыларға аудитор қысқартылған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір білдіргеніне қарамастан, қысқартылған шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитордың айтарлықтай бұрмаланған қаржылық есептілігін көрсететінін түсінуге көмектеседі.

Мысал 4.

Жағдайлар келесідей:

- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды.
- Критерийлер басшылықпен әзірленген және тиісті түрде X ескертпеде ұсынылған. Аудитор критерийлердің осы жағдайларда қолайлы екенін анықтады.
- Қысқартылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды оның негізінде қысқартылған қаржылық есептілік жасалған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындымен бірдей күні болуы тиіс.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЖИНАҚТАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ҚАТЫСТЫ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Пікір білдіруден бас тарту

20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жалпыланған баланстан, осы күні аяқталған жылдағы кірістер мен шығыстар, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы жалпыланған есептерден және тиісті ескертулерден тұратын жалпыланған қаржылық есептілік ABC компаниясының 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы аудиттелген қаржылық есептілігі негізінде жасалды.

Біздің қорытындымыздың *Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды бөлімінде* жазылған аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы теріс пікір білдірудің салдарынан қоса беріліп отырған жинақталған қаржылық есептілік туралы пікір білдіруге жол берілмейді.

Жинақталған қаржылық есептілік

Қысқартылған қаржылық есептілікте [ABC компаниясының аудиттелген қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілік жүйесін сипаттаңыз] қарастырылған барлық мәліметтер жоқ. Қысқартылған қаржылық есептілікпен және аудиторлық қорытындымен танысу қысқартылған қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысу аудиттелген қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды

20X2 жылғы 15 ақпандағы қорытындыда біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін қаржылық есептілігі туралы теріс аудиторлық пікір білдірдік. Теріс аудиторлық пікірді білдіру үшін негіз [теріс аудиторлық пікірді білдіру үшін негізді сипаттау] болды.

Жинақталған қаржылық есептілік үшін басшылықтың²⁴ жауапкершілігі

Басшылық X ескертуде сипатталған негізде жинақталған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Аудитордың жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз *Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырмалар 810* (Қайта қаралған) халықаралық аудит стандартына (ISA) сәйкес біз орындаған процедуралар негізінде жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында (немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дұрыс қорыту болып табыла ма) сәйкес келетіні туралы пікір білдіруден тұрады

[Аудитордың қолы]

[Аудитордың мекенжайы]

[Аудиторлық қорытындының күні]

Мысал 5.

Жағдайлар келесідей:

- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген пікір айтылды.
- Жинақталған қаржылық есептілікті дайындау үшін критерийлер белгіленді.
- Аудитор жинақталған қаржылық есептілікке қатысты өзгертілмеген пікір білдіру мүмкін емес деген қорытындыға келді.
- Қысқартылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды оның негізінде қысқартылған қаржылық есептілік жасалған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындымен бірдей күні болуы тиіс.

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЖИНАҚТАЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ҚАТЫСТЫ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Теріс пікір

20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жалпыланған баланстан, осы күні аяқталған жылдағы кірістер мен шығыстар, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы жалпыланған есептерден және тиісті ескертулерден тұратын жалпыланған қаржылық есептілік ABC компаниясының 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы аудиттелген қаржылық есептілігі негізінде жасалды.

Біздің пікірімізше, «Теріс пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған мән-жайлардың маңыздылығына байланысты [белгіленген критерийлерді сипаттау] сәйкес 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ABC ұйымының аудит жүргізілген қаржылық есептілігімен (немесе ABC ұйымының аудит жүргізілген қаржылық есептілігінің шынайы қорытылуы болып табылмайды) барлық маңызды қатынастарда сәйкес келмейді.

Теріс пікір білдірудің негізі

[Қолданылатын критерийлерге сәйкес аудит жүргізілген қаржылық есептілікпен барлық маңызды қатынастарда жинақталған қаржылық есептіліктің сәйкес келмеуіне (немесе аудит жүргізілген қаржылық есептілікті шынайы жинақтау болып табылмауына) әкелген мәселені сипаттау.

Жинақталған қаржылық есептілік

Қысқартылған қаржылық есептілікте [ABC компаниясының аудиттелген қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілік жүйесін сипаттаңыз] қарастырылған барлық мәліметтер жоқ. Қысқартылған қаржылық есептілікпен және аудиторлық қорытындымен танысу қысқартылған қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысу аудиттелген қаржылық есептілікпен және ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысуды алмастырмайды.

Аудит жүргізілген қаржылық есептілік және осы есептілік туралы біздің қорытынды

Біз 20x2 жылғы 15 ақпандағы қорытындымызда аудит жүргізілген қаржылық есептілікке қатысты өзгертілмеген аудиторлық пікір білдірдік.

Жалпы аудит жүргізілген қаржылық есептілік үшін басшылықтың²⁵ жауапкершілігі

Басшылық [белгіленген критерийлерді сипаттау] сәйкес жинақталған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Аудитордың жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз *Жинақталған қаржылық есептілік туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырмалар 810* (Қайта қаралған) халықаралық аудит стандартына (ISA) сәйкес біз орындаған процедуралар негізінде Жинақталған қаржылық есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептіліктің барлық елеулі қатынастарында (немесе көрсетілген есептілік аудит жүргізілген қаржылық есептілікті дұрыс қорыту болып табыла ма) сәйкес келетіні туралы пікір білдіруден тұрады

[Аудитордың қолы]

[Аудитордың мекенжайы]

[Аудиторлық қорытындының күні]

²⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа термин

АУДИТ ПРАКТИКАСЫ ТУРАЛЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЕСЕП 1000
ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

МАЗМҰНЫ

	тармақ
Кіріспе	1-10
I-бөлім - Қаржы құралдары туралы жалпы мәліметтер	11-69
Қаржы құралдарын пайдаланудың мақсаты мен тәуекелдері	14-19
Қаржы құралдарына жататын бақылау құралдары	20-23
Толықтығы, дәлдігі және болуы	24-33
Мәмілелерді растау және есеп айырысу палаталары	25-26
Банктермен және депозитариймен келісу	27-30
Толықтығын, дәлдігін және бар болуын бақылаудың өзге де құралдары	31-33
Қаржы құралдарын бағалау	34-64
Қаржылық есептілікке қойылатын талаптар	34-37
Бақыланатын және бақыланбайтын бастапқы деректер	38-39
Белсенді емес нарықтардың салдары	40-42
Басшылықтың бағалауды жүргізу процесі	43-63
Модельдер	47-49
Жалпы қаржы құралдарының мысалдары	50-51
Үшінші тараптың баға көздері	52-62
Сарапшы-бағалаушыларды тарту	63
Қаржылық міндеттемелерге байланысты мәселелер	64
Қаржы құралдары туралы ақпаратты ұсыну және ашу	64-69
Ашылатын ақпараттың санаттары	67-69
II-бөлім - Қаржы құралдарына қатысты тексеру ойлары	70-145
Кәсіби скептицизм	71-72
Жоспарлау мәселелері	73-84
Бухгалтерлік есепке және ақпаратты ашуға қойылатын талаптарды түсіну	74
Қаржы құралдарын зерттеу	75-77
Аудит жүргізуге арнайы білімі мен дағдылары бар тұлғаларды тарту	78-80
Ішкі бақылаудың жүйесін түсіну	81
Ішкі аудит функциясының сипатын, рөлін және қызметін зерделеу	82-83
Қаржы құралдарын бағалау үшін басқару әдістемесін түсіну	84
Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау және оларға жауап беру	85-105
Қаржы құралдарына байланысты жалпы мәселелер	85
Алаяқтық тәуекелінің факторлары	86-88
Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау	89-90

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Бақылау механизмдерінің жұмысының тиімділігін қаншалықты және қаншалықты тексеру керектігін анықтау кезінде ескеру қажет факторлар	91-95
Мәні бойынша тексеру процедуралары	96-97
Қосарланған тесттер	98
Аудиторлық процедураларды жүргізу мерзімдері	99-102
Толықтығына, дәлдігіне, болуына, пайда болуына және құқықтары мен міндеттеріне қатысты процедуралар	103-105
Қаржы құралдарын бағалау	106-137
Қаржылық есептілікке қойылатын талаптар	106-108
Бағалауға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау	109-113
Елеулі тәуекелдер	110-113
Аудит әдіснамасын әзірлеу	114-115
Басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланған ездегі ерекшеліктері	116-120
Модельді пайдалана отырып, басшылықтың әділ құнды бағалауындағы аудиттік пайымдаулары	121-132
Басшылық қолданатын болжамдардың дұрыстығын бағалау	129-132
Басқару мәселелері жөніндегі сарапшының құрылымын пайдалану кезіндегі аудиттік пайымдаулар	133-135
Нүктелік бағалауды немесе диапазонды бағалауды әзірлеу	136-137
Қаржы құралдары туралы ақпаратты ұсыну және ашу	138-141
Қаржы құралдарын ұсынуға және ашуға қатысты процедуралар	140-141
Аудиттің басқа да маңызды ерекшеліктері	142-145
Жазбаша өтініштер	142
Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс және іс-қимыл	143-145
Реттеуші және өзге де органдармен өзара іс-қимыл	145
Қосымша: Қаржы құралдарын бақылау тетіктерінің мысалдары	

Аудит бойынша халықаралық практикалық нұсқаулық (IAPN) *Қаржы құралдары аудитінің ерекше аспектілерін, Сапаны бақылаудың, аудиттің және шолу тексерулерінің халықаралық стандарттары жинағына, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларға және ілесіп қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларға алғысөзбен бірге қаралуы тиіс. IAPN аудиторларға Халықаралық аудит стандарттарында (ISA) қамтылғандардан басқа ешқандай қосымша талаптар қоймайды және аудитордың осы аудиторлық тапсырмаға қолданылатын ISA-ны ұстану міндеттерін өзгертпейді. IAPN аудиторлар үшін практикалық нұсқаулық болып табылады. Олар ұлттық стандарттарды әзірлеушілердің таратуына немесе ұлттық материалдарды әзірлеу кезінде пайдалануға арналған. Сондай-ақ аудиторлық ұйымдар өздерінің оқу бағдарламалары мен ішкі саясатын әзірлеу кезінде пайдалана алатын материалдарды қамтиды.*

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Кіріспе

1. Қаржы құралдарын барлық көлемдегі қаржылық және қаржылық емес ұйымдар әртүрлі мақсаттарда пайдалана алады. Кейбір ұйымдарда үлкен қорлар мен операциялар бар, ал басқалары қаржы құралдарымен бірнеше операция жасай алады. Кейбір ұйымдар тәуекелдерді қабылдау және олардан пайда алу үшін қаржы құралдары бойынша позицияларды иеленуі мүмкін, ал басқалары хеджирлеу немесе тәуекелдерді басқару арқылы белгілі бір тәуекелдерді азайту үшін қаржы құралдарын пайдалана алады. Осы халықаралық аудиторлық практика құжаты (IAPN) осы жағдайлардың барлығына қатысты.
2. Келесі халықаралық аудит стандарттарының (ISA) қаржы құралдарының аудитіне ерекше қатысы бар:
 - (a) ISA540¹ Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарына қатысты бухгалтерлік бағалауды қоса алғанда, бухгалтерлік бағалауды тексеру кезінде аудитордың міндеттерін қарастырады;
 - (b) ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)² және ISA300³ елеулі-бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға және осы тәуекелдерге жауап беруге арналған; және
 - (c) ISA 500⁴ аудиторлық дәлелдемелердің не екенін түсіндіреді және аудитордың пікіріне негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау үшін аудитордың жауапкершілігін қарастырады.
3. Осы IAPN мақсаты:
 - (a) Қаржы құралдары туралы анықтамалық ақпарат беру (I-бөлім); және
 - (b) Қаржы құралдарына қатысты аудиторлық ойларды талқылау (II-бөлім).

IAPN аудиторлар үшін практикалық нұсқаулық болып табылады. Олар ұлттық стандарттарды әзірлеушілердің таратуына немесе ұлттық материалдарды әзірлеу кезінде пайдалануға арналған. Сондай-ақ аудиторлық ұйымдар өздерінің оқу бағдарламалары мен ішкі нұсқауларын әзірлеу кезінде пайдалана алатын материалдарды қамтиды.

4. Осы IAPN кез келген көлемдегі ұйымдар үшін өзекті, өйткені барлық ұйымдар қаржы құралдарын пайдалану кезінде ақпараттың елеулі бұрмалану қаупіне ұшырауы мүмкін.
5. Берілген IAPN-де қамтылған Бағалау жөніндегі нұсқаулық⁵ бұл әділ құн бойынша бағаланатын немесе ашылатын қаржы құралдарына көбірек қатысты болуы мүмкін, ал құнды бағалаудан басқа мәселелер бойынша нұсқаулық әділ құн бойынша, амортизацияланған құн бойынша немесе амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарына бірдей қолданылады. Осы IAPN қаржылық активтерге де, қаржылық міндеттемелерге де қолданылады. Осы IAPN мұндай құралдарды қарастырмайды:
 - (a) Ақша қаражаттары, қарапайым несиелер, сауда-саттық дебиторлық және сауда-саттық кредиторлық берешек сияқты қарапайым қаржы құралдары; биржада айналысқа түспейтін үлестік құралдарға инвестициялар немесе
 - (b) Белгіленбейтін үлестік құралдарға инвестициялар; немесе
 - (c) Сақтандыру шарттары.
6. Сонымен қатар, осы стандарт хеджирлеуді есепке алу, операция басталған күнгі пайда немесе шығын (көбінесе «бірінші күн» пайда немесе шығын деп аталады), өзара есеп айырысу, тәуекелді беру немесе құнсыздану сияқты қаржылық құралдарды есепке алудың нақты мәселелерін, соның ішінде несие бойынша ықтимал шығындардың резервтерін қарастырмайды. Бұл тақырыптар ұйымдағы қаржы құралдарын есепке алуға қатысты болуы мүмкін болса да, аудитордың нақты бухгалтерлік талаптарды қалай қарастыратынын талқылау IAPN аясынан шығады.
7. ISA сәйкес аудит басшылық және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалар белгілі бір міндеттерді мойындағанына негізделген. Мұндай міндеттерге әділ құнды бағалау кіреді. Осы IAPN басшылыққа немесе басқаруға жауапты тұлғаларға жауапкершілік жүктемейді және олардың міндеттерін реттейтін заңдар мен нормативтік актілердің күшін жоймайды.
8. Осы IAPN ақпаратты объективті ұсынумен жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік жүйесінің контекстінде құрастырылған, бірақ ол басқа қаржылық есептілік жүйелерінде, мысалы, жағдайларға байланысты арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік жүйесінде де пайдалы болуы мүмкін.

¹ ISA 540, Әділ құнды бағалауды және ақпаратты тиісінше ашуды қоса алғанда, бағалау мәндерінің аудиті

² ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

³ ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар

⁴ ISA500, *Аудиторлық дәлелдер*

⁵ Қазіргі IAPN «бағалау» және «өлшеу» терминдері бірдей мағынада қолданылады.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

9. Осы IAPN бағалау, ұсыну және ашу туралы мәлімдемелерге назар аударады, бірақ толықтығы, болуы, құқықтары мен міндеттері сияқты мәселелер де аз дәрежеде қарастырылады.
10. Қаржы құралдары бағалаудағы белгісіздікке ұшырайды, ол ISA 540-та «Бухгалтерлік бағалаудың және оларға тән бағалау дәлдігінің болмауына байланысты ақпаратты ашудың сезімталдығы» ретінде анықталады.⁶ Бағалаудың белгісіздігіне, атап айтқанда, қаржы құралдарының күрделілігі әсер етеді. Қаржы құралдарын бағалауды негіздеу үшін қолда бар ақпараттың сипаты мен сенімділігі әр түрлі болады, бұл оларды бағалауға байланысты бағалаудың белгісіздігіне әсер етеді. Осы IAPN «бағалаудың белгісіздігі» термині әділ құнды бағалауға байланысты бағалаудың белгісіздігін көрсету үшін қолданылады.

I-бөлім - Қаржы құралдары туралы жалпы мәліметтер

11. Қаржылық есеп беру жүйелерінде қаржы құралдарының әртүрлі анықтамалары болуы мүмкін. Мысалы, халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (IFRS) қаржы құралын бір ұйымның қаржылық активіне және басқа ұйымның қаржылық міндеттемесіне немесе үлестік құралына әкелетін кез келген шарт ретінде анықтайды.⁷ Қаржы құралдары қолма-қол ақша, басқа ұйымның меншікті капиталы, келісімшарттық құқық немесе ақша қаражатын алу немесе жеткізу немесе қаржылық активтерді немесе міндеттемелерді айырбастау міндеттемесі, есептеулер ұйымның меншікті үлестік құралдарымен жүргізілетін кейбір шарттар, қаржылық емес баптар бойынша кейбір шарттар, сондай-ақ сақтандыру шартының анықтамасына сәйкес келмейтін сақтандырушылар шығарған кейбір шарттар болуы мүмкін. Бұл анықтама қарапайым несиелер мен депозиттерден бастап күрделі туынды құралдарға, құрылымдық өнімдерге және кейбір тауарлық келісімшарттарға дейінгі қаржылық құралдардың кең спектрін қамтиды.
12. Қаржы құралдары күрделілік дәрежесінде әр түрлі болады, дегенмен қаржы құралының күрделілігі әртүрлі себептерге байланысты болуы мүмкін, мысалы
 - Біртектіліктің болмауы әрбір жеке ақша ағындарын талдауды қажет ететін жеке ақша ағындарының өте көп саны немесе несиелік тәуекел сияқты бағалау үшін топтастырылған ақша ағындарының көп саны (мысалы, кепілдендірілген қарыз міндеттемелері КҚМ)).
 - Ақша ағындарын анықтаудың күрделі формулалары.
 - Болашақ ақша ағындарының белгісіздігі немесе өзгергіштігі, мысалы, несиелік тәуекел, опциондық келісімшарттар немесе шарттың ұзақ мерзімдері бар қаржы құралдары.Нарықтық жағдайлардың өзгеруіне байланысты ақша ағындарының өзгергіштігі неғұрлым көп болса, қаржы құралының әділ құнын бағалау соғұрлым күрделі және белгісіз болуы мүмкін. Сонымен қатар, кейде салыстырмалы түрде оңай бағаланатын қаржы құралдарын, мысалы, нарығы белсенді емес немесе келісімшарттың ұзақ мерзімдері бар құралдар сияқты ерекше жағдайларға байланысты бағалау қиынға соғады. Туынды және құрылымдық өнімдер, егер олар жеке қаржы құралдарының жиынтығы болса, күрделене түседі. Сонымен қатар, белгілі бір қаржылық есептілік жүйелеріндегі немесе белгілі бір нарықтық жағдайлардағы қаржы құралдарын есепке алу қиын болуы мүмкін.
13. Қиындықтың тағы бір көзі-иелік ететін немесе саудаланатын қаржы құралдарының көлемі. «Қарапайым» пайыздық своп күрделі своп болмауы мүмкін болса да, мұндай құралдардың көптігі бар ұйым осы құралдарды анықтау, өлшеу және сату үшін күрделі ақпараттық жүйені қолдана алады.

Қаржы құралдарын пайдаланудың мақсаты мен тәуекелдері

14. Қаржы құралдары мыналар үшін пайдаланылады:
 - Хеджирлеу (яғни, ұйым әсер ететін бар тәуекел профилін өзгерту үшін). Бұған мыналар кіреді:
 - Болашақ валюта бағамын белгілеу үшін валютаны форвардтық сатып алу немесе сату;
 - Своптарды пайдалану арқылы болашақ пайыздық мөлшерлемелерді тұрақты немесе өзгермелі мөлшерлемелерге аудару; және
 - Кірістірілген туынды құралдарды қамтуы мүмкін келісімшарттарды қоса алғанда, бағаның белгілі бір өзгеруінен қорғау үшін опциондық келісімшарттарды сатып алу;
 - Сауда мақсаттары (мысалы, ұйым тәуекелді ұстанымға ие болуы және нарықтағы қысқа мерзімді өзгерістерді пайдалануы үшін); және
 - Инвестициялық мақсаттар (мысалы, ұйым инвестициядан ұзақ мерзімді пайда алу үшін).
15. Қаржы құралдарын пайдалану валюта бағамдарының, пайыздық мөлшерлемелердің, тауар бағасының өзгеруі немесе олардың жиынтығы сияқты белгілі бір бизнес тәуекелдеріне ұшырауды азайтуға мүмкіндік береді. Екінші жағынан, кейбір қаржы құралдарына тән күрделілік тәуекелдің жоғарылауына әкелуі мүмкін.

⁶ ISA 540, 7(c) тармағы

⁷ Халықаралық аудит стандарты (ISA) 32, *Қаржы құралдары: ақпарат беру*, 11-тармақ.

16. Басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалар іскерлік тәуекел мен елеулі бұрмалану қаупі артады:
- Қаржы құралдарын пайдаланумен байланысты тәуекелдерді толық түсінбеңіз және осы тәуекелдерді басқару үшін жеткілікті дағдылар мен тәжірибеге ие болу;
 - Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес оларды дұрыс бағалау үшін жеткілікті білім мен тәжірибеге ие емес;
 - Қаржы құралдарымен байланысты қызметке жеткілікті бақылау жоқ; немесе
 - Тәуекелдер туралы жеткіліксіз хеджирлеу немесе алыпсатарлық.
17. Басшылықтың қаржы құралдарына тән тәуекелдерді толық түсінбеуі менеджменттің осы тәуекелдерді дұрыс басқару қабілетіне тікелей әсер етуі мүмкін және сайып келгенде ұйымның өміршеңдігіне нұқсан келтіруі мүмкін.
18. Төменде қаржы құралдарына қолданылатын тәуекелдің негізгі түрлері келтірілген. Бұл тізім толық емес және осы тәуекелдерді сипаттау немесе әр тәуекелдің компоненттерін жіктеу үшін басқа терминологияны қолдануға болады.
- (a) Несиелік тәуекел (немесе контрагенттік тәуекел) - бұл бір тараптың міндеттемені орындамау салдарынан екінші Тарапқа қаржылық зиян келтіру қаупі және көбінесе дефолтпен байланысты. Несиелік тәуекел есептік тәуекелді қамтиды, яғни мәміле тараптарының бірі клиенттен немесе контрагенттен сыйақы алмай есептелетін тәуекел.
 - (b) Нарықтық тәуекел - бұл әділ құн немесе қаржы құралы бойынша болашақ ақша ағындары нарықтық бағалардың өзгеруіне байланысты өзгеріп отыратын тәуекел. Нарықтық тәуекелдің мысалдары валюталық тәуекел, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, тауар бағасының өзгеру тәуекелі және акция бағасының өзгеру тәуекелі болып табылады.
 - (c) Өтімділік тәуекелі - бұл қаржы құралын нарықта сату мүмкіндігінің болмауына байланысты оны тиісті бағамен уақтылы сатып алу немесе сату мүмкін болмау тәуекелі.
 - (d) Операциялық тәуекел қаржы құралдарын өңдеу ерекшелігімен байланысты. Қаржы құралының күрделілігі артқан сайын операциялық тәуекел артуы мүмкін, ал операциялық тәуекелді тиімсіз басқару тәуекелдің басқа түрлерінің көбеюіне әкелуі мүмкін. Операциялық тәуекелге мыналар жатады:
 - (i) Қаржы құралдарының толық емес немесе дұрыс есепке алынбауына әкеп соғатын растау мен салыстырып тексеруді жеткіліксіз бақылау тәуекелі;
 - (ii) Операцияларды құжаттаудың жеткіліксіздігі және оларды бақылаудың жеткіліксіздігі қаупі;
 - (iii) Операциялардың тәуекелдерді есепке алуда, өңдеуде немесе басқаруда дұрыс көрсетілмеу қаупі, демек, бүкіл операцияның экономикалық тиімділігін көрсетпейді;
 - (iv) Қызметкерлердің тиісті тексерусіз бағалау әдістерінің дәлдігіне қажетсіз сенім арту қаупі, бұл мәмілелерді дұрыс бағаламауға немесе тәуекелді жеткіліксіз өлшеуге әкеледі;
 - (v) Қаржы құралдарын пайдалану фирманың тәуекелдерді басқару саясаты мен процедураларына жеткіліксіз интеграцияланған тәуекел;
 - (vi) Ішкі процестер мен жүйелердің жеткіліксіздігі немесе жұмыс істемеуі нәтижесінде немесе ішкі және сыртқы көздерден алаяқтық тәуекелін қоса алғанда, сыртқы оқиғалар нәтижесінде залалдардың туындау қаупі;
 - (vii) Қаржы құралдарының құнын айқындау үшін пайдаланылатын бағалау әдістемелеріне жеткіліксіз немесе уақтылы қызмет көрсетпеу тәуекелі; және
 - (viii) Операциялық тәуекелдің құрамдас бөлігі болып табылатын және түпкілікті пайдаланушының немесе оның контрагентінің Шарт талаптарын немесе тиісті өзара есеп айырысу келісімдерін орындауын жоятын немесе басқаша түрде жоққа шығаратын заңды немесе нормативтік әрекеттен туындайтын шығындармен байланысты құқықтық тәуекел. Мысалы, заңды тәуекел шарттың жеткіліксіз немесе дұрыс құжатталмауы, банкроттық жағдайында өзара есеп айырысу туралы келісімді мәжбүрлеп орындаудың мүмкін болмауы, салық заңнамасындағы қолайсыз өзгерістер немесе ұйымдарға қаржы құралдарының белгілі бір түрлеріне инвестиция салуға тыйым салатын заңдар нәтижесінде туындауы мүмкін.
19. Қаржы құралдарын пайдалану тәуекелдеріне қатысты басқа ойларға мыналар жатады:
- Алаяқтық қаупі, егер, мысалы, қаржы құралдарымен және оларды есепке алу процестерімен қаржылық алаяқтық жасауға мүмкіндігі бар қызметкер, менеджмент пен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардың түсіну деңгейі төмен болса, жоғарылауы мүмкін.
 - Өзара есеп айырысу туралы бас келісімдердің⁸ қаржылық есептілікте тиісті түрде көрсетілмеу қаупі.

⁸ Бір контрагентпен қаржы құралдарымен бірқатар мәмілелер жасайтын ұйым онымен Өзара есеп айырысу туралы бас келісім жасай алады. Мұндай келісім қандай да бір шарт бойынша міндеттемелер орындалмаған жағдайда, Келісімде қамтылатын барлық қаржы құралдары бойынша бірыңғай нетто-есеп айырысуды көздейді.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Жарамдылық мерзімі ішінде кейбір қаржы құралдары активтер санатынан міндеттемелер санатына ауысуы мүмкін және мұндай өзгерістер тез орын алуы мүмкін.

Қаржы құралдарына жататын бақылау құралдары

20. Қаржы құралдарын пайдалану дәрежесі және осы құралдардың күрделілік дәрежесі ұйымның ішкі бақылау жүйесінің қажетті күрделілік деңгейін анықтайтын маңызды факторлар болып табылады. Мысалы, кішігірім ұйымдар өз мақсаттарына жету үшін аз құрылымдалған өнімдер мен қарапайым процестер мен процедураларды қолдана алады.

21. Көбінесе бұл қаржы құралдарын пайдалануға қатысты тонды белгілейтін, оларды пайдалану дәрежесін бекітетін және бақылайтын жауапты тұлғалар, ал басшылық ұйымның осы тәуекелдерге ұшырауын басқаруға және бақылауға жауапты. Басшылық және қажет болған жағдайда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауды қамтамасыз ететін ішкі бақылау жүйесін әзірлеуге және енгізуге жауапты болады. Егер менеджмент пен басқаруға жауапты тұлғалар болса, ұйымның қаржы құралдарын ішкі бақылау жүйесінің тиімді болуы ықтималдығы жоғары болады:

- (a) Тиісті бақылау ортасы, басшылыққа жауапты тұлғалардың қаржы құралдарының пайдаланылуын бақылауға белсенді қатысуы, өкілеттіктер мен жауапкершілікті нақты бөлетін логикалық Ұйымдық құрылым, сондай-ақ тиісті кадр саясаты мен процедуралары. Атап айтқанда, қаржы құралдарымен жұмыс істеуге жауапты тұлғаларға рұқсат етілген қызмет көлеміне қатысты нақты ережелер белгіленуге тиіс. Мұндай ережелер қаржы құралдарын пайдалануға қатысты кез келген заңнамалық немесе нормативтік шектеулерді ескеруі керек. Мысалы, кейбір мемлекеттік сектор ұйымдары туынды қаржы құралдарымен операцияларға қатысуға құқылы болмауы мүмкін;
- (b) Тәуекелдерді басқару процесі ұйымның көлеміне және оның қаржылық құралдарының күрделілігіне сәйкес келеді (мысалы, кейбір ұйымдарда тәуекелдерді басқарудың ресми функциясы болуы мүмкін);
- (c) Басқаруға жауапты тұлғаларға операцияларды тиісті құжаттауды қоса алғанда, қаржы құралдарымен қызметтің сипатын және онымен байланысты тәуекелдерді түсінуге мүмкіндік беретін ақпараттық жүйелер құрылды;
- (d) Ішкі бақылау жүйесін әзірледі, енгізді және құжаттады:
 - Ұйымның қаржы құралдарын пайдалануы тәуекелдерді басқару саясатының шеңберінде екендігіне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді;
 - Қаржы құралдарының қаржылық есептілікте тиісінше көрсетілуі;
 - Ұйымның қолданыстағы заңнама мен нормативтік актілерді сақтауын қамтамасыз етеді; және
 - Тәуекелдер мониторингін жүзеге асыру.

Қосымшада қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемін жүзеге асыратын ұйымда болуы мүмкін бақылау құралдарының мысалдары келтірілген; және;

- (e) Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес бағалау саясатын қоса алғанда, тиісті есеп саясатын әзірлеу.

22. Тәуекелдерді басқару және қаржы құралдарын ішкі бақылау процестерінің негізгі элементтеріне мыналар жатады:

- Қаржы құралдарымен операциялар жасау кезінде ұйым қабылдауға дайын болатын тәуекел деңгейін анықтау тәсілін белгілеу (бұл «тәуекелге бейімділік» деп аталуы мүмкін), оның ішінде қаржы құралдарына инвестициялау саясаты және қаржы құралдарымен қызмет жүзеге асырылатын бақылау жүйесі;
- Осындай құралдармен байланысты бухгалтерлік, реттеушілік, құқықтық, қаржылық және операциялық тәуекелдерді ескере отырып, қаржы құралдарымен операциялардың жаңа түрлерін құжаттау және бекіту процедураларын әзірлеу;
- Ақша қаражаттары мен активтердің қалдықтарын сыртқы есептілікпен растау мен салыстыруды, сондай-ақ төлем процесін қоса алғанда, қаржы құралдарымен операцияларды өңдеу;
- Қаржы құралдарына инвестиция салатындар немесе сауда жасайтындар мен осындай құралдарды өңдеуге, бағалауға және растауға жауапты тұлғалар арасындағы міндеттерді бөлу. Мысалы, мәміле бағасын қолдауға қатысатын модельдерді әзірлеу функциясы фронт-офистен функционалды және ұйымдық тұрғыдан бөлінген функцияға қарағанда объективті емес;
- Үшінші тарап баға көздерінен алынған деректерді бақылауды қоса алғанда, бағалау процестері мен бақылау құралдары; және
- Бақылау құралдарының мониторингі.

контрагент. Мұндай келісім біржолғы таза өтеу барлық қаржы құралдарының келісімде қамтылған міндеттемелерін орындамаған жағдайда, олардың кез келген біреуімен келісім-шарт.

23. Тәуекелдердің сипаты көбінесе қаржы құралдарының көлемі мен әртүрлілігі жоғары ұйымдарда және қаржы құралдарымен операциялары аз ұйымдарда өзгереді. Бұл ішкі бақылаудың әртүрлі тәсілдеріне әкеледі. Мысалы:
- Әдетте, қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі бар ұйымдарда дилинг залы бар, онда мамандар-трейдерлер жұмыс істейді және олар мен бэк-офис (жасалған мәмілелер туралы деректерді тексеретін, қателердің жоқтығына көз жеткізетін және қажетті аударымдарды жүзеге асыратын операциялық қызмет) арасындағы міндеттер шектеледі. Мұндай жағдайларда трейдерлер мәмілелерді ауызша телефон арқылы немесе электрондық сауда платформасы арқылы бастауға бейім. Тиісті операцияларды есепке алу және осындай ортадағы қаржы құралдарын дәл есепке алу бірнеше қаржы құралдары бар ұйымға қарағанда едәуір күрделі, олардың болуы мен толықтығын көбінесе бірнеше банктерде банктік растау арқылы растауға болады
 - Екінші жағынан, қаржы құралдары аз ұйымдарда көбінесе міндеттер бөлінбейді және нарыққа қол жетімділік шектеулі. Мұндай жағдайларда қаржы құралдарымен операцияларды анықтау оңайырақ болғанымен, басшылықтың қызметкерлердің шектеулі тобына сүйену қаупі бар, бұл рұқсат етілмеген операцияларды бастау немесе операцияларды есепке алмау қаупін арттыруы мүмкін.

Толықтығы, дәлдігі және болуы

24. 25-33-тармақтарда қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі бар ұйымдарда, оның ішінде сауда залдары бар ұйымдарды қоса алғанда, сауда құралдарымен операциялары бар ұйымдарда енгізілуі тиіс бақылау құралдары мен процестер сипатталған. Керісінше, қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі жоқ ұйымда мұндай бақылау тетіктері мен процестер болмауы мүмкін, керісінше контрагентте немесе клирингтік орталықта өз операцияларын растайды. Бұл салыстырмалы түрде қарапайым болуы мүмкін, өйткені ұйым тек бірнемесе екі контрагентпен жұмыс істей алады.

Мәмілелерді растау және есеп айырысу палаталары

25. Әдетте, қаржы ұйымдары жүргізетін операциялар үшін қаржы құралдарының шарттары контрагенттер алмасатын растауларда және заңды келісімдерде белгіленеді. Клирингтік орталықтар мәмілелер бойынша салыстыру және есеп айырысу арқылы растау алмасуды бақылайды. Орталық клирингтік орталық Биржамен байланысты және клирингтік орталықтар арқылы клиринг жүргізетін ұйымдарда әдетте клирингтік орталыққа берілген ақпаратты басқару процестері болады.
26. Барлық мәмілелер мұндай биржадан өтпейді. Көптеген басқа нарықтарда жалпы қабылданған тәжірибе есеп айырысу басталғанға дейін мәміле шарттарын келісу болып табылады. Бұл процестің тиімді болуы үшін алаяқтық қаупін азайту үшін оны қаржы құралдарының саудагерлерінен бөлек жүргізу керек. Басқа нарықтарда мәмілелер есеп айырысу басталғаннан кейін расталады және кейде растаудың кешігуі барлық шарттар толық келісілгенге дейін есептеулердің басталуына әкеледі. Бұл қосымша тәуекелді тудырады, өйткені мәмілеге қатысушылар мәмілелерді келісудің балама әдістеріне жүгінуге мәжбүр. Оларға мыналар жатады:
- Қаржы құралдарымен сауда жасайтындардың және олар бойынша есеп айырысуды жүзеге асыратындардың жазбалары арасында мұқият салыстыру жүргізу (олардың арасындағы міндеттерді қатаң бөлу маңызды), мәмілелердің тұтастығын қамтамасыз ету үшін қаржы құралдарымен сауда жасайтындарды қатаң бақылаумен бірге;
 - Толық шарттар келісілмеген болса да, негізгі шарттарды көрсете отырып, контрагенттердің қысқаша құжаттамасын зерттеу; және;
 - Трейдерлердің кірістері мен шығыстарын олардың бэк-офис есептеген деректерге сәйкестігін мұқият талдау.

Банктермен және депозитариймен келісу

27. Облигациялар мен акциялар сияқты қаржы құралдарының кейбір компоненттері жеке депозитарийлерде сақталуы мүмкін. Сонымен қатар, қаржы құралдарының көпшілігі белгілі бір уақытта ақшалай төлемдерге әкеледі, көбінесе бұл ақша ағындары келісімшарттың алғашқы кезеңдерінен басталады. Бұл ақшалай төлемдер мен түсімдер ұйымның банктік шоты арқылы жүзеге асырылады. Ұйымның жазбаларын сыртқы банктер мен депозитарийлердің жазбаларымен мерзімді салыстыру операциялардың дұрыс көрсетілуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.
28. Айта кету керек, барлық қаржы құралдары шарттың алғашқы кезеңдерінде ақша ағындарының пайда болуына әкелмейді немесе қор биржасында немесе депозитарийде ескерілуі мүмкін. Бұл жағдайда салыстыру процестері жіберілген немесе дәл көрсетілмеген мәмілені анықтауға мүмкіндік бермейді, сондықтан растауды бақылау маңыздырақ. Мұндай ақша ағыны құралдың өмірінің алғашқы кезеңдерінде дәл жазылған болса да, бұл құралдың барлық сипаттамалары мен шарттарының (мысалы, өтеу мерзімі немесе мерзімінен бұрын тоқтату опционы) дәл бекітілгеніне кепілдік бермейді.
29. Сонымен қатар, ақша қаражаттарының қозғалысы бизнестің жалпы көлеміне немесе ұйымның жеке балансына байланысты өте аз болуы мүмкін, сондықтан оны анықтау қиын. Қаржы бөлімінің немесе басқа бөлімшелердің қызметкерлері бас кітаптың барлық шоттарындағы сымдарды олардың дұрыстығы мен негізділігі үшін тексерген кезде салыстырудың мәні артады. Бұл процесс қаржы құралдарымен байланысты ақша аударымдарының екінші жағы дұрыс көрсетілмегенін анықтауға көмектеседі. Аралық және клирингтік шоттарды тексеру шоттағы қалдыққа қарамастан маңызды, өйткені онда өзара есептелетін мақалалар болуы мүмкін.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

30. Қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі бар ұйымдар үшін салыстырып тексеру мен растауды бақылау автоматтандырылуы мүмкін, егер солай болса, оны қолдау үшін тиісті ат-бақылау құралдары құрылуы тиіс. Атап айтқанда, сыртқы көздерден (мысалы, банктер мен кастодиандар) және ұйымның шоттарынан деректерді толық және дәл қабылдауды қамтамасыз ету, сондай-ақ оларды салыстыру алдында немесе кезінде манипуляциялау мүмкіндігін болдырмау қажет. Сондай-ақ, сымдар тексерілетін критерийлердің жеткілікті қатаң болуын және салыстыру баптарын дәл емес салыстыруға жол бермеуін қамтамасыз ету қажет.

Толықтығын, дәлдігін және бар болуын бақылаудың өзге де құралдары

31. Кейбір қаржы құралдарының күрделілігі олардың ұйым жүйелерінде қалай көрінетіні әрдайым айқын бола бермейтінін білдіреді. Мұндай жағдайларда басшылық операциялардың белгілі бір түрлерін бағалау, тіркеу және есепке алу тәртібін анықтайтын саясатты бақылау үшін бақылау процестерін белгілей алады. Бұл саясаттарды әдетте есепке алынатын қаржы құралдарының барлық салдарын түсінуге қабілетті жеткілікті білікті қызметкерлер алдын ала әзірлейді және талдайды. есепке алынатын құралдар.
32. Кейбір операциялар бастапқы орындалғаннан кейін жойылуы немесе өзгертілуі мүмкін. Күшін жоюды немесе өзгертуді бақылаудың тиісті құралдары алаяқтық немесе қателік салдарынан елеулі бұрмалану қаупін төмендетуі мүмкін. Сонымен қатар, ұйымда жойылған немесе өзгертілген мәмілелерді қайта растау процесі болуы мүмкін.
33. Сауда-саттықтың үлкен көлемі бар қаржы ұйымдарында аға қызметкер әдетте жеке трейдерлердің кітаптарында көрсетілген күнделікті кірістер мен шығындарды талдайды, бұл олардың қызметкердің нарық туралы біліміне қаншалықты негізделгенін бағалайды. Бұл басшылыққа кейбір сауда-саттықтардың толық немесе дәл көрсетілмегенін анықтауға немесе белгілі бір трейдердің алаяқтықтарын анықтауға мүмкіндік береді. Мәмілелерді мақұлдау процедуралары тексеруді жоғары деңгейде ұстап тұруы маңызды.

Қаржы құралдарын бағалау

Қаржылық есептілікке қойылатын талаптар

34. Көптеген қаржылық есеп беру жүйелерінде қаржылық құралдар, соның ішінде кіріктірілген туынды құралдар көбінесе әділ бағамен бағаланады. балансты ұсыну, пайда мен залал туралы есепті есептеу және/немесе ақпаратты ашу мақсаттары үшін құн. Жалпы жағдайда әділ құнды бағалаудың мақсаты ағымдағы нарықтық жағдайларда бағалау күніне нарыққа қатысушылар арасында реттелген мәміле жасалатын бағаны анықтау болып табылады; яғни бұл дағдарыс жағдайында мәжбүрлеп тарату немесе сату кезіндегі мәміленің бағасы емес. Осы мақсатқа қол жеткізген кезде барлық тиісті нарықтық ақпарат ескеріледі.
35. Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелердің әділ құнын бағалау операциялар бастапқы танылған кезде де, Кейіннен құн өзгерген кезде де туындауы мүмкін. Уақыт өте келе әділ құнды бағалаудағы өзгерістер әртүрлі қаржылық есептілік жүйелерінде әртүрлі жолдармен ескерілуі мүмкін. Мысалы, мұндай өзгерістер пайда немесе шығын құрамында немесе басқа жиынтық кірістің құрамында көрінуі мүмкін. Сонымен қатар, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне байланысты бүкіл қаржы құралының немесе оның құрамдас бөлігінің әділ құны бойынша бағалау қажет болуы мүмкін (мысалы, егер ол бөлек есептелсе, кіріктірілген туынды құрал).
36. Кейбір қаржылық есептілік жүйелері әділ құн бағалары мен тиісті ақпаратты ашудың дәйектілігі мен салыстырмалылығын қамтамасыз ету үшін әділ құн иерархиясын белгілейді. Бастапқы деректерді әртүрлі деңгейлерге бөлуге болады, мысалы:
- 1 - деңгейдегі бастапқы деректер-бағалау күніне ұйымға қолжетімді бірдей қаржы активтері немесе қаржылық міндеттемелер бойынша белсенді нарықтардағы баға белгілеулер (түзетілмеген).
 - 2-деңгейдегі бастапқы деректер-қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме үшін тікелей немесе жанама түрде байқалатын 1-деңгейге енгізілген баға ұсыныстарынан басқа бастапқы деректер. Егер қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің белгілі бір (шарттық) қолданылу мерзімі болса, онда 2- деңгейдегі бастапқы деректер қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің іс жүзінде бүкіл қолданылу мерзімі ішінде байқалуға тиіс. 2-деңгейдегі бастапқы деректерге мыналар жатады:
 - Бірдей немесе ұқсас қаржылық активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардағы баға ұсыныстары.
 - Белсенді болып табылмайтын нарықтардағы бірдей немесе ұқсас қаржы активтерінің немесе қаржылық міндеттемелердің баға белгілеулері.
 - Актив немесе міндеттеме үшін байқалатын баға ұсыныстарынан басқа бастапқы деректер (мысалы, бақыланатын пайыздық мөлшерлемелер мен кірістілік қисықтары, болжамды құбылмалылық және несиелік спрэдтер).
 - Негізінен бақыланатын нарық деректерінен алынған немесе корреляция немесе басқа тәсілдер арқылы расталған бастапқы деректер (нарық растаған бастапқы деректер).

- 3-деңгейдегі бастапқы деректер-қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме үшін бақыланбайтын бастапқы деректер. Бақыланбайтын бастапқы деректер бағалау күні қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме бойынша нарықтық белсенділік шамалы болған немесе ол болмаған жағдайларды көрсету үшін тиісті бақыланатын бастапқы деректер қолжетімді болмайтын шамада әділ құнды бағалау үшін пайдаланылады.

Жалпы жағдайда бағалаудың белгісіздігі қаржы құралы 1-деңгейден 2-деңгейге немесе 2-деңгейден 3-деңгейге ауысқан сайын артады. Тіпті 2-деңгей шегінде бастапқы деректердің байқалуына, қаржы құралының күрделілігіне, оны бағалауға және басқа факторларға байланысты бағалаудың белгісіздігінің кең ауқымы болуы мүмкін..

37. Кейбір қаржылық есеп беру жүйелері ұйымға бағалаудың белгісіздігін түзетуді талап етуі немесе рұқсат етуі мүмкін, бұл нарыққа қатысушы құралдың бағасын анықтаған кезде қаржы құралының бағасына немесе ақша ағынына байланысты тәуекелдерге қатысты белгісіздікті көрсетуі үшін. Мысалы:

- Модельдерді түзету. Кейбір модельдерде белгілі бір кемшілік болуы мүмкін немесе калибрлеу нәтижесі бухгалтерлік есеп жүйесіне сәйкес әділ құнды бағалау үшін осы кемшілікті көрсетуі мүмкін.
- Несиелік тәуекелге түзетулер. Кейбір модельдер несиелік тәуекелді, соның ішінде контрагенттік тәуекелді немесе меншікті несиелік тәуекелді есепке алмайды.
- Өтімділікке түзетулер. Кейбір модельдер орташа нарықтық бағаны есептейді, ал қаржылық есеп беружүйесі өтімділікке түзетілген соманы пайдалануды талап етуі мүмкін, мысалы, ұсыныс пен сұраныс арасындағы спрэд. Өтімділікті бағалаудың тағы бір түзетуі кейбір қаржы құралдарының өтімді құралдарын ескереді, бұл олардың бағалауына әсер етеді.
- Тәуекелге басқа түзетулер. Нарық қатысушылары қаржы құралының бағасын анықтау кезінде ескеруі мүмкін барлық басқа факторларды ескермейтін модельді пайдалана отырып айқындалған құн бағалау күніндегі әділ құнды көрсетпеуі мүмкін, сондықтан қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келу үшін жеке түзетуді қажет етуі мүмкін.

Егер олар қаржы құралын өлшеу мен бағалауды қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі анықтаған әділ құннан, мысалы, консерватизм себебінен алшақтатса, түзетулер практикалық емес.

Бақыланатын және бақыланбайтын бастапқы деректер

38. Жоғарыда айтылғандай, қаржылық есеп беру жүйесінде бастапқы деректер көбінесе олардың байқалу дәрежесіне қарай жіктеледі. Қаржы құралдары нарығының қысқаруына және бастапқы деректердің байқалуының төмендеуіне байланысты бағалаудың белгісіздігі артады. Қаржы құралдарын бағалау үшін пайдаланылатын ақпараттың сипаты мен сенімділігі оларды бағалау үшін бастапқы деректердің байқалуына байланысты, оған нарық сипаты әсер етеді (мысалы, нарықтық белсенділік деңгейі және ол нарық белсенділігімен анықталады ма, қаржы құралдары биржада немесе биржадан тыс сатылады (БТС) ма). Тиісінше, бағалауды негіздеу үшін қолданылатын дәлелдердің үздіксіздігі мен сенімділігі бар және нарықтар белсенді емес болған кезде және бастапқы деректер аз байқалған кезде басшылыққа бағалауды негіздеу үшін ақпарат алу қиынға соғады.

39. Егер бақыланатын бастапқы деректер болмаса, ұйым бақыланбайтын бастапқы деректерді (3-деңгейдегі бастапқы деректер) пайдаланады, бұл нарық қатысушыларының қаржылық активтің немесе қаржылық міндеттеменің бағасын, соның ішінде Тәуекел туралы болжамдарды анықтауда қолданатын болжамдарын көрсетеді. Бақыланбайтын бастапқы деректер осы жағдайларда қол жетімді ең жақсы ақпаратты пайдалану арқылы анықталады. Бақыланбайтын бастапқы деректерді әзірлеу кезінде ұйым өз деректерінен бастай алады, егер қолда бар ақпарат (а) нарықтың басқа қатысушылары басқа деректерді пайдаланатынын немесе (б) ұйымда нарықтың (мысалы, ұйымға тән синергия) басқа қатысушыларына қол жетімді емес нәрсе бар екенін көрсетсе, оларды түзете алады.

Белсенді емес нарықтардың салдары

40. Өлшеудің белгісіздігі артып, қаржы құралдары немесе олардың құрамдас бөліктері айналатын нарықтар белсенді емес болған кезде бағалау күрделене түседі. Белсенді нарықтың белсенді емес болуының нақты нүктесі жоқ, дегенмен қаржылық есеп беру жүйесінде осы мәселе бойынша ұсыныстар болуы мүмкін. Белсенді емес нарықтың тән белгілері-бұл сауда белсенділігінің айтарлықтай төмендеуі және деңгейі, уақыт бойынша немесе нарық қатысушылары арасындағы қол жетімді бағалардың айтарлықтай ауытқуы немесе бағалар ағымдағы емес. немесе бағалар ағымдағы емес. Алайда, нарықтың белсенді еместігін анықтаған кезде кәсіби пікірлер қолданылуы керек..

41. Егер нарық белсенді емес болса, онда баға ұсыныстары ескірген болуы мүмкін, нарық қатысушылары сауда жасауға дайын бағаларды көрсетпеуі немесе мәжбүрлі Сауда-саттықты білдірмеуі мүмкін (мысалы, сатушы активті Нормативтік немесе заңды талаптарды орындау үшін сатуға міндетті болған кезде, активті өтімділікті құру үшін дереу сату керек болғанда немесе заңды тұлғаларға байланысты бір ғана әлеуетті сатып алушы болған кезде). немесе уақыт шектеулері). Тиісінше, бағалау үшін 2-деңгей мен 3-деңгейдің бастапқы деректері қолданылады. Мұндай жағдайларда ұйымдар болуы мүмкін:

- 1-деңгейдегі бастапқы деректердің болуын анықтау процесін қамтитын бағалау саясаты;
- Олардың сенімділігін бағалау үшін бағалау әдістері үшін бастапқы деректер ретінде пайдаланылатын белгілі бір бағалардың немесе сыртқы көздерден алынған бастапқы деректердің қалай есептелгенін түсіну.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Мысалы, белсенді нарықта саудаланбайтын қаржы құралы бойынша брокерлік баға белгілеу ұқсас қаржы құралымен нақты мәмілелерді көрсетуі мүмкін, бірақ нарық белсенділігі төмендеген сайын брокерлік баға белгілеу бағаны анықтау үшін өзінің бағалау әдістемесіне көбірек сүйенуі мүмкін;

- Қызмет жағдайының нашарлауы контрагентке қалай әсер ететінін және контрагентке ұқсас ұйымдар жағдайының нашарлауы контрагенттің дефолтқа ұшырауы мүмкін екенін көрсете алатынын түсіну (яғни контрагенттің несиелік тәуекелі);
- Бағалаудың белгісіздігін түзету саясаты. Мұндай түзетулер модельдік түзетулерді, өтімсіздікті түзетуді, несиелік тәуекелді түзетуді және басқа тәуекелді түзетуді қамтуы мүмкін;
- Белгісіздікті ескере отырып, нақты нәтижелер ауқымын есептеу мүмкіндігі, мысалы, сезімталдықты талдау арқылы; және
- Әділ құнды бағалау үшін бастапқы деректер әділ құн иерархиясының басқа деңгейіне қашан ауысатынын анықтау саясаты.

42. Кейбір қаржы құралдарының саудасы айтарлықтай қысқарған немесе тіпті тоқтатылған жағдайда ерекше қиындықтар туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұрын нарықтық бағамен бағаланған қаржы құралдарын модель арқылы бағалау қажет болуы мүмкін.

Басшылықтың бағалауды жүргізу процесі

43. Басшылық өзінің қаржы құралдарының құнын бағалау үшін қолдана алатын әдістерге нарықта байқалған бағалар, соңғы мәмілелер және бақыланатын немесе бақыланбайтын бастапқы деректерді пайдаланатын модельдер жатады. Нұсқаулық сонымен қатар пайдалана алады:

- (a) Баға қызметі немесе брокерлік баға ұсыныстары сияқты үшінші тараптың баға көзі; немесе
- (b) Бағалау жөніндегі сарапшы.

Үшінші тарап баға көздері мен бағалау мамандары осы бағалау әдістерінің біреуін немесе бірнешеуін қолдана алады.

44. Көптеген қаржылық есеп беру жүйелерінде қаржы құралының әділ құнының ең жақсы дәлелі белсенді нарықтағы ағымдағы мәмілелер болып табылады (яғни 1-деңгейдегі бастапқы деректер). Мұндай жағдайларда қаржы құралын бағалау салыстырмалы түрде қарапайым болуы мүмкін. Биржаларда тізімделген немесе өтімді биржадан тыс нарықтарда саудаланатын қаржы құралдарының баға белгілеулері қаржы басылымдары, биржалардың өздері немесе үшінші тарап баға белгілеу көздері сияқты көздерден алынуы мүмкін. Баға ұсыныстарын пайдаланған кезде басшылыққа баға белгілеу күніндегі нарықтық жағдайларды көрсететініне көз жеткізу үшін баға қандай негізде белгіленетінін түсіну маңызды. Басылымдардан немесе биржалардан алынған баға ұсыныстары әділ құнның жеткілікті дәлелі бола алады, мысалы:

- (a) Бағалар ескірген немесе «ескірген» емес (мысалы, егер баға белгілеу соңғы мәміленің бағасына негізделген болса және мәміле біраз уақыт бұрын болған болса); және
- (b) Баға ұсыныстары - бұл дилерлер бұл құралды жеткілікті жиілікте және көлемде сататын бағалар.

45. Егер қаржы құралы үшін ағымдағы бақыланатын нарықтық баға болмаса (яғни 1-деңгейдегі бастапқы деректер), онда ұйым қаржы құралының құнын бағалау әдістемесінде пайдалану үшін басқа баға индикаторларын жинауы қажет. Баға индикаторлары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Соңғы мәмілелер, соның ішінде сол құрал бойынша есепті күннен кейінгі мәмілелер. Бұл ретте бағалау күні мен мәміле жасалған күн арасындағы кезеңде нарықтық жағдайлардың өзгеруіне түзету қажеттігі туралы мәселе қаралады, өйткені бұл мәмілелер есепті күнге нарықтық жағдайлар туралы міндетті түрде куәландырмайды. Сонымен қатар, мәміле мәжбүрлі болуы мүмкін, сондықтан реттелген мәміле кезінде баға көрсеткіші бола алмайды.
- Ұқсас құралдармен ағымдағы немесе соңғы мәмілелер, көбінесе «сенімхат бойынша баға белгілеу» деп аталады. Жанама құралдың бағасына оның және бағаланатын құралдың арасындағы айырмашылықтарды көрсететін түзетулер енгізілуі керек, мысалы, екі құрал арасындағы өтімділік немесе несиелік тәуекел айырмашылықтары.
- Ұқсас құралдарға арналған индекстер. Ұқсас құралдармен жасалған мәмілелер сияқты, бағаланатын құрал мен Қолданылатын индекс есептелетін құрал (құралдар) арасындағы айырмашылықты көрсететін түзетулер енгізу қажет.

46. Басшылық өзінің бағалау саясатын және белгілі бір қаржы құралын бағалау үшін қолданылатын модельді, соның ішінде пайдаланылған модельді (модельдерді) негіздеуді, бағалау әдістемесіндегі болжамдарды таңдауды, сондай-ақ ұйымның бағалаудың белгісіздігін түзету қажеттілігін қарастыруын құжаттауы керек.

Модельдер

47. Модельдер баға нарықта тікелей байқалмаған кезде қаржы құралдарын бағалау үшін пайдаланылуы мүмкін. Модельдер облигацияларды бағалаудың жалпы қабылданған формуласы сияқты қарапайым болуы мүмкін немесе 3-деңгейдегі бастапқы деректері бар қаржы құралдарын бағалауға арналған күрделі, арнайы әзірленген бағдарламалық құрал болуы мүмкін. Көптеген модельдер дисконтталған ақша ағындарын есептеуге негізделген.
48. Модельдер әдіснамадан, болжамдардан және мәліметтерден тұрады. Әдістеме бағалау кезінде айнымалылар арасындағы байланысты анықтайтын ережелерді немесе принциптерді сипаттайды. Болжамдарға модельде қолданылатын белгісіз айнымалыларды бағалау кіреді. Деректер қаржы құралы туралы нақты немесе гипотетикалық ақпаратты немесе қаржы құралы үшін басқа бастапқы деректерді қамтуы мүмкін.
49. Жағдайларға байланысты ұйым қаржы құралының моделін құру немесе тексеру кезінде қарастыруы мүмкін мәселелерге мыналар жатады:
- Модель пайдалану басталғанға дейін тексеріледі және оның әлі де мақсатына сай екеніне көз жеткізу үшін мезгіл-мезгіл қайта қаралады. Тексеру процесі бағалауды қамтуы мүмкін:
 - Әдістеменің теориялық негізділігі мен математикалық тазалығы, оның ішінде параметрлер мен сезімталдықтың орындылығы.
 - Модельдің бастапқы деректерінің нарықтық тәжірибеге сәйкестігі мен толықтығы, сондай-ақ модельде пайдалану үшін тиісті бастапқы деректердің болуы.
 - Модельде тиісті саясаттардың, процедуралардың және қауіпсіздікті бақылау құралдарының болуы.
 - Модель нарық жағдайындағы өзгерістерді ескере отырып, уақтылы өзгертіледі немесе түзетіледі.
 - Модель мезгіл-мезгіл калибрленеді, қайта қаралады және жеке және объективті функцияның көмегімен сенімділікке тексеріледі. Бұл модельдің шығуы нарық қатысушыларының қаржы құралына жатқызатын құнын сенімді түрде көрсетуін қамтамасыз етеді.
 - Модель тиісті бақыланатын бастапқы деректерді барынша пайдаланады және бақыланбайтын бастапқы деректерді пайдалануды азайтады.
 - Модель нәтижелеріне нарық қатысушыларының осындай жағдайларда жасайтын болжамдарын көрсететін түзетулер енгізіледі.
 - Модель - модельді және оның негізгі параметрлерін болжамды пайдалану мен шектеулерді, қажетті деректерді, түрлендіруді талдау нәтижелерін және модельдің шығуына енгізілген кез келген түзетулерді қоса алғанда, тиісті түрде құжатталған.

Жалпы қаржы құралдарының мысалдары

50. Төменде модельдерді активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаз деп аталатын жалпы қаржы құралын бағалау үшін қалай пайдалануға болатындығы сипатталған.⁹ Активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаздар көбінесе 2-деңгей немесе 3-деңгей деректері негізінде бағаланатындықтан, оларды бағалау үшін модельдер жиі қолданылады.:
- Бағалы қағаздың сипатын түсіну - (а) базалық қамтамасыз етуді және (б) бағалы қағаздың шарттарын қарастыру. Негізгі кепіл ипотека немесе несие карталары бойынша пайыздар мен негізгі қарыздарды төлеу сияқты ақша ағындарының мерзімдері мен сомаларын бағалау үшін қолданылады.
 - Бағалы қағаздың шарттарын түсіну өтеу кезектілігі сияқты шартта көзделген ақшалай құқықтарды және міндеттемелерді орындамаудың кез келген оқиғаларын бағалауды қамтиды. Өтеу тәртібі, көбінесе еңбек өтілі деп аталады, бағалы қағаздарды ұстаушылардың кейбір сыныптары (аға қарыз) басқалардан бұрын өтелуі керек шарттарды білдіреді (реттелген қарыз). Бағалы қағаздарды ұстаушылардың әр класының ақша ағындарына құқықтары, көбінесе ақша ағындарының сарқырамасы деп аталады, сондай-ақ ақша ағындарының мерзімі мен шамасы туралы болжамдар бағалы қағаздарды ұстаушылардың әр класы үшін болжамды ақша ағындарының жиынтығын алу үшін қолданылады. Содан кейін күтілетін ақша ағындары бағаланған әділ құнды алу үшін дисконтталады.
51. Активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаздар бойынша ақша ағындарына негізгі қамтамасыз ету бойынша мерзімінен бұрын төлемдер, сондай-ақ дефолттың ықтимал тәуекелі және онымен байланысты шығындар мөлшерін бағалау әсер етуі мүмкін. Мерзімінен бұрын өтеу туралы болжамдар, егер бар болса, әдетте берілген

⁹ Активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаз - бұл несиелік карталар немесе автокредиттер бойынша дебиторлық берешек сияқты негізгі активтер пулымен (кепіл деп аталады) қамтамасыз етілетін және осы негізгі активтердің құны мен кірісін алатын қаржы құралы.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

бағалы қағаздың негізінде жатқан кепілдікке ұқсас қамтамасыз ету бойынша нарықтық пайыздық мөлшерлемелерді бағалауға негізделеді. Мысалы, егер ипотека бойынша нарықтық мөлшерлемелер төмендеген болса, онда бағалы қағаздың негізінде жатқан ипотека бойынша мерзімінен бұрын өтеу пайызы бастапқыда болжанғаннан жоғары болуы мүмкін. Ықтимал дефолт пен шығын мөлшерін бағалау дефолт деңгейін анықтау үшін базалық қамтамасыз етуді және қарыз алушыларды егжей-тегжейлі бағалауды талап етеді. Мысалы, егер негізгі кепілдік үй сатып алуға арналған ипотекалық несиелерден тұрса, шығын мөлшеріне бағалы қағаздың қолданылу мерзімі ішінде үй бағасын бағалау әсер етуі мүмкін.

Үшінші тараптың баға көздері

52. Ұйымның әділ құны туралы ақпарат алу үшін үшінші тарап баға көздерін пайдалануға болады. Ұйымның қаржылық есептілігін дайындау, оның ішінде қаржы құралдарын бағалау және қаржылық есептілікте олар туралы ақпаратты ашу, басшылықта жоқ арнайы білімді қажет етуі мүмкін. Ұйымдар бағалау кезінде пайдаланылуы мүмкін модельдерді қоса алғанда, бағалаудың тиісті әдістемелерін әзірлей алмауы мүмкін және қаржылық есептілікте бағалау немесе ақпаратты ашу үшін бағалау немесе ақпаратты ашу үшін үшінші тарап баға көзін пайдалана алады. Бұл, атап айтқанда, кішігірім ұйымдарға немесе қаржы құралдарымен операцияларға (мысалы, қазынашылық бөлімшелері бар қаржылық емес ұйымдарға) тән болуы мүмкін. қазынашылық бөлімшелері). Егер басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланса да, бағалауға басшылық жауапты болады.
53. Үшінші тараптың баға көздерін де пайдалануға болады, өйткені қысқа уақыт ішінде бағалануы керек бағалы қағаздардың көлемі ұйым үшін өте ауыр болуы мүмкін. Бұл көбінесе таза активтердің құнын күнделікті негізде анықтауды қажет ететін саудаланатын пай қорларында болады. Басқа жағдайларда, басшылықтың өзіндік баға процесі болуы мүмкін, бірақ өз бағаларын растау үшін үшінші тарап баға көздерін пайдаланады.
54. Осы себептердің біреуіне немесе бірнешеуіне байланысты көптеген ұйымдар бағалы қағаздарды бағалау кезінде үшінші тарап баға көздерін негізгі көз ретінде немесе өздерінің бағалауларын растау ретінде пайдаланады. Үшінші тарап баға көздері әдетте келесі санаттарға бөлінеді:
 - Консенсус-баға қызметтерін қоса алғанда, баға белгілеу қызметтері; және
 - Брокерлік баға ұсыныстарын растайтын брокерлер.

Бағаны қалыптастыру

55. Баға қызметтері ұйымдарға баға мен баға деректерін көптеген қаржы құралдарына ұсынады, көбінесе күнделікті негізде. күнделікті негізде көптеген қаржы құралдарын бағалау. Бұл бағалауларды әртүрлі көздерден, соның ішінде маркетинг-мейкерлерден нарықтық деректер мен бағаларды жинау арқылы, сондай-ақ кейбір жағдайларда есептелген әділ құнды алу үшін ішкі бағалау әдістерін қолдану арқылы алуға болады. Баға қызметтері бағаны алу үшін бірнеше тәсілдерді біріктіре алады. Баға қызметтері көбінесе 2-деңгейдегі бастапқы деректерге негізделген баға көзі ретінде пайдаланылады. Баға қызметтері бағалардың қалай қалыптасатынын қатаң бақылауға алуы мүмкін және олардың клиенттері көбінесе әртүрлі Тараптар болып табылады, соның ішінде сатып алушылар мен сатушылар жағындағы инвесторлар, бэк және орта кеңсе, аудиторлар және басқалар.
56. Баға қызметтерінде клиенттерге баға қызметтерінен алынған бағаларға қарсы шығуға мүмкіндік беретін рәсімделген процесс жиі кездеседі. Әдетте, мұндай процесс клиенттен балама бағаны қолдау үшін дәлелдемелер ұсынуды талап етеді, ал дау ұсынылған дәлелдемелердің сапасына қарай жіктеледі. Мысалы, баға қызметі білмеген құралды жақында сатуға негізделген сұранысты қолдауға болады, ал клиенттің жеке бағалау әдістемесіне негізделген сұранысты мұқият талдауға болады. Осылайша, сатып алушылар да, сатушылар да көптеген жетекші қатысушылары бар баға қызметі нарық қатысушыларында бар ақпаратты толық көрсету үшін бағаларды үнемі реттей алады.

Бағаның түрленуін келісу

57. Кейбір ұйымдар басқа баға қызметтерінен ерекшеленетін консенсус баға қызметтерінен алынған баға деректерін пайдалана алады. Консенсус баға қызметтері бірнеше қатысушы ұйымдардан (жазылушылардан) құрал бағалары туралы ақпарат алады. Әрбір абонент бағаны баға қызметіне ұсынады. Баға қызметі бұл ақпаратты құпия түрде өңдейді және әрбір абонентке консенсус бағасын қайтарады, бұл әдетте сәтсіздіктерді жою үшін деректерді тазарту процедурасынан кейін алынған деректердің орташа арифметикалық мәні болып табылады. Экзотикалық туынды құралдар сияқты кейбір нарықтар үшін консенсус бағалары қолда бар ең жақсы деректер болуы мүмкін. Алайда, консенсус бағасының өкілдігін бағалау кезінде көптеген факторлар ескеріледі, соның ішінде:
 - Абоненттер ұсынған бағалар нақты мәмілелерді көрсете ме, әлде өздерінің бағалау әдістеріне негізделген индикативті бағалар ма.
 - Бағалар алынған көздердің саны.
 - Келісілген баға қызметі пайдаланатын көздердің сапасы.
 - Қатысушылардың қатарына нарықтың жетекші қатысушылары кіреді ме.

58. Әдетте, келісілген бағалары қызметке өз бағаларын ұсынған абоненттерге ғана қол жетімді. Тиісінше, барлық ұйымдар консенсус бағасына тікелей қол жеткізе бермейді. Абонент, әдетте, бағалардың қалай ұсынылғанын біле алмайтындықтан, басшылық өз бағасын негіздеу үшін келісілген-баға қызметтеріндегі ақпараттан басқа, дәлелдемелердің басқа көздерін қажет етуі мүмкін. Атап айтқанда, бұл дереккөздер өздерінің бағалау әдістеріне негізделген индикативті деректерді ұсынған жағдайда орын алуы мүмкін және басшылық бұл көздердің олардың болжамды бағасына қалай келгенін түсіне алмайды.

Брокерлік баға ұсыныстарын ұсынатын брокерлер

59. Брокерлер өз клиенттеріне қосымша қызмет ретінде баға ұсыныстарын ұсынатындықтан, олар ұсынатын баға ұсыныстары баға белгілеу қызметтерінен алынған бағалардан айтарлықтай ерекшеленеді. Брокерлер баға ұсыныстарын әзірлеу процесі туралы ақпарат бергісі келмеуі мүмкін, бірақ баға қызметі білмейтін мәмілелер туралы ақпаратқа қол жеткізе алады. Брокердің баға ұсыныстары орындалатын немесе индикативті болуы мүмкін. Индикативті баға ұсыныстары брокердің әділ құнды ең жақсы бағалауын білдіреді, ал орындалатын баға ұсынысы брокердің осы бағамен сауда жасауға дайын екенін білдіреді. Орындалатын баға ұсыныстары әділ құнның күшті дәлелі болып табылады. Индикативті баға ұсыныстары әділ құнның маңызды дәлелі болып табылады, өйткені бағаны анықтау үшін брокер қолданатын әдістердің ашықтығы жеткіліксіз. Сонымен қатар, брокерлік баға белгілеудің ауырлығы көбінесе брокердің өз портфелінде бірдей бағалы қағазға ие болуына байланысты. Брокерлік баға ұсыныстары көбінесе 3-деңгейдегі бастапқы деректері бар Бағалы қағаздар үшін қолданылады және кейде қол жетімді жалғыз сыртқы ақпарат болуы мүмкін.

Үшінші тараптардың баға көздеріне қатысты қосымша ойлар

60. Баға көздерінің қандай да бір бағаға қалай келгенін түсіну басшылыққа мұндай ақпараттың бағалауда, оның ішінде бағалау әдістемесі үшін бастапқы деректер ретінде пайдалануға жарамдылығын және ақпаратты ашу мақсатында бағалы қағазды бастапқы деректердің қай деңгейінде жіктеу керектігін анықтауға мүмкіндік береді. Мысалы, үшінші тарап баға көздері менеджмент қолданатын әдістемені, болжамдарды және деректерді қолдана отырып, қаржы құралдарының бағасын анықтай алады.

61. Егер үшінші тарап көздерінен алынған әділ құнды бағалау белсенді нарықтағы ағымдағы бағаларға негізделмесе, басшылық әділ құнды бағалау қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келетін тәсілмен алынғанын бағалауы керек. Басшылықтың әділ құнды бағалауды түсінуі мыналарды қамтиды:

- Әділ құнды бағалау қалай анықталды - мысалы, әділ құнды бағалау әділ құнды бағалау мақсатына сәйкес келетіндігін бағалау үшін бағалау әдісін қолдану арқылы анықталды ма;
- Баға ұсыныстары индикативті бағалар, индикативті диапазондар немесе міндетті ұсыныстар болып табылады ма; және
- Әділ құнды бағалауды үшінші тарап баға көздері қаншалықты жиі жасайды-оның бағалау күніндегі нарықтық жағдайларды көрсететінін бағалау үшін.

Үшінші тарап баға көздерінің ұйымдағы нақты қаржы құралдары контекстінде өз бағаларын қандай негізде анықтағанын түсіну басшылыққа олардың бағаларын негіздеу үшін осы деректердің орындылығы мен сенімділігін бағалауға көмектеседі.

62. Әр түрлі көздерден алынған баға көрсеткіштері арасында сәйкессіздіктер болуы мүмкін. Баға көрсеткіштерінің қалай алынғанын түсіну және осы сәйкессіздіктерді зерттеу басшылыққа бағалаудың дұрыстығын анықтау мақсатында қаржы құралдарына қатысты қолданылатын дәлелдерді бағалауға көмектеседі. Әрі қарай зерттемей-ақ баға белгілеудің орташа мәнін алу практикалық болмауы мүмкін, өйткені диапазондағы баға әділ құнның ең өкілі болуы мүмкін және орташа емес. Қаржы құралдарын бағалаудың дұрыстығын бағалау үшін басшылық:

- Дайын сатып алушылар мен дайын сатушылар арасындағы мәмілелер емес, нақты мәмілелер мәжбүрлі операциялар болып табыла ма, жоқ па, соны қарастырыңыз. Бұл салыстыру үшін бағаны жарамсыз етуі мүмкін;
- Құрал бойынша күтілетін болашақ ақша ағындарын талдаңыз. Бұл ең маңызды баға деректерінің индикаторы ретінде жасалуы мүмкін;
- Бақыланбайтын деректердің сипатына байланысты бақыланбайтын бағаларға бақыланатын бағаларды экстраполяциялау (мысалы, он жылға дейінгі өтеу мерзімі үшін бақыланатын бағалар болуы мүмкін, бірақ артық емес, бірақ он жылдық баға қисығы индикатор ретінде он жылдан тыс экстраполяциялануы мүмкін). Экстраполяцияның бақыланатын қисықтан тыс емес екеніне көз жеткізу керек, сондықтан бақыланатын бағамен байланыс сенімді болу үшін тым әлсіз болады;
- Ұқсас қаржы құралдары арасындағы сәйкестікті қамтамасыз ету үшін қаржы құралдары портфолиосындағы бағаларды салыстыру;

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Әр модельде қолданылатын мәліметтер мен болжамдарды ескере отырып, әр модельдің нәтижелерін растау үшін бірнеше модельді қолдану; немесе
- Тиісті хеджирлеу құралдары мен қамтамасыз ету бағасының өзгеруін бағалау.

Бағалау туралы шешім қабылдаған кезде ұйым ұйымның нақты жағдайларына тән басқа факторларды да ескеруі мүмкін.

Сарапшы-бағалаушыларды тарту

63. Басшылық инвестициялық банктен, брокерден немесе басқа бағалау ұйымынан олардың кейбір немесе барлық бағалы қағаздарының құнын анықтау үшін бағалау жөніндегі сарапшыны тарта алады. Баға қызметтері мен брокерлік баға белгілеулерінен айырмашылығы, әдістеме мен Қолданылатын деректер, егер ол өз атынан бағалау жүргізу үшін бағалаушыны тартса, басшылыққа қол жетімді болады. Басшылық бағалаушыны тартса да, ол бағалауға жауапты болады.

Қаржылық міндеттемелерге байланысты мәселелер

64. Несиелік тәуекелдің әсерін түсіну қаржылық активтерді де, қаржылық міндеттемелерді де бағалаудың маңызды аспектісі болып табылады. Мұндай бағалау эмитенттің де, кез-келген несиелік қолдау провайдерлерінің де несиелік сапасы мен қаржылық тұрақтылығын көрсетеді. Кейбір қаржылық есептілік жүйелерінде қаржылық міндеттемені бағалау оны бағалау күні нарық қатысушысына беріледі деп болжайды. бағалау күніне. Егер қаржылық міндеттеме үшін бақыланатын нарықтық баға болмаса, оның құны әдетте контрагенттің құнымен бірдей әдіспен бағаланады. белгілі бір міндеттемеге тән факторлар болған жағдайларды қоспағанда, контрагент тиісті активті бағалау үшін қолданатын әдіс (мысалы, үшінші тараптардың несиені күшейтуі). Атап айтқанда, меншікті несиелік тәуекел¹⁰ ұйымдар жиі өлшеу қиын болуы мүмкін.

Қаржы құралдары туралы ақпаратты ұсыну және ашу

65. Қаржылық есептілік жүйелерінің көпшілігі қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуды талап етеді, бұл қаржылық есептілікті пайдаланушыларға қаржылық құралдарды, соның ішінде қаржылық құралдармен байланысты тәуекелдер мен белгісіздіктерді пайдалана отырып, ұйым қызметінің салдарын мазмұнды бағалауға мүмкіндік береді.
66. Көптеген жүйелер қаржы құралдары туралы сандық және сапалық ақпаратты (есеп саясатын қоса) ашуды талап етеді. Қаржылық есептіліктің көптеген жүйелерінде қаржылық есептіліктің әділ құнын бағалау туралы ақпаратты ұсынуға және ашуға қойылатын талаптар өте кең және қаржылық құралдарды бағалаудан асып түседі. Мысалы, қаржы құралдары туралы сапалы ақпаратты ашу қаржы құралдарының сипаттамалары мен болашақ ақша ағындары туралы маңызды контекстік ақпаратты ұсынады, бұл инвесторларға ұйымдардың тәуекелдері туралы түсінік алуға көмектеседі.

Ашылатын ақпараттың санаттары

67. Ақпаратты ашуға қойылатын талаптарға мыналар жатады:
- (a) Қаржылық есептілікте көрсетілген сомалардан туындайтын сандық ашулар - мысалы, қаржылық активтер мен міндеттемелер санаттары;
 - (b) Маңызды пайымдауларды қажет ететін сандық ақпаратты ашу, мысалы, ұйым ұшырайтын нарықтық тәуекелдің әрбір түрі бойынша сезімталдықты талдау; және;
 - (c) Сапаны ашу - мысалы, қаржы құралдарын басқаруды, мақсаттарды, бақылауды, саясатты және қаржы құралдарына байланысты туындайтын тәуекелдің әрбір түрін басқару процестерін және осы тәуекелдерді өлшеу үшін қолданылатын әдістерді сипаттайтын ашулар.
68. Бағалау белгілі бір айнымалының өзгеруіне неғұрлым сезімтал болса, бағалауға байланысты белгісіздік туралы ақпаратты ашу қажет болады. Кейбір қаржылық есеп беру жүйелері сезімталдықты талдау туралы ақпаратты, соның ішінде ұйымны бағалау әдістерінде қолданылатын болжамдардағы өзгерістердің әсерін ашуды талап етуі мүмкін. Мысалы, әділ құн иерархиясының үшінші деңгейіндегі бастапқы деректерді пайдаланатын әділ құнды бағалау қаржы құралдары үшін талап етілетін қосымша ашулар қаржылық есептілікті пайдаланушыларға ең субъективті бастапқы деректерді пайдаланатын әділ құнды бағалаудың әсері туралы хабарлауға арналған.
69. Кейбір қаржылық есептілік жүйелері қаржылық есептілікті пайдаланушыларға ұйымның есеп беру күніне ұшыраған қаржы құралдарына байланысты туындайтын тәуекелдердің сипаты мен дәрежесін бағалауға мүмкіндік беретін ақпаратты ашуды талап етеді. Мұндай ашу қаржылық есептілікке ескертпелерде немесе аудиттелген қаржылық есептілікке айқас сілтемелері бар жылдық есепте басшылықты талқылау мен талдауда

¹⁰ Меншікті несиелік тәуекел - бұл нарықтық жағдайдың өзгеруіне байланысты емес әділ құнның өзгеруі шамасы.

ұсынылуы мүмкін. Ақпаратты ашу деңгейі ұйымның қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерге ұшырау дәрежесіне байланысты. Ол туралы сапалы ақпаратты қамтиды:

- Ұйымның өтімділік пен қамтамасыз етудегі болашақ қажеттіліктеріне ықтимал әсерін қоса алғанда, тәуекелдерге ұшырау және олардың туындау тәсілдері;
- Тәуекелдерді басқару мақсаттары, саясаты мен процестері, сондай-ақ оны бағалау үшін қолданылатын әдістер; және
- Алдыңғы кезеңмен салыстырғанда тәуекелге ұшыраудағы немесе мақсаттардағы, саясаттағы және тәуекелдерді басқару процестеріндегі кез келген өзгерістер.

II-бөлім - Қаржы құралдарына қатысты тексеру ойлары

70. Кейбір факторлар қаржы құралдарының аудитін ерекше қиындатуы мүмкін. Мысалы:

- Басшылыққа да, аудиторға да қаржы құралдарының табиғатын, оларды пайдалану мен ұйымның тәуекелдерін түсіну қиын болуы мүмкін.
- Нарықтағы көңіл-күй мен өтімділік тез өзгеруі мүмкін, бұл басшылықты өз тәуекелдерін тиімді басқаруға мәжбүр етеді.
- Бағалауды растайтын дәлелдер алу қиын болуы мүмкін.
- Кейбір қаржы құралдарымен байланысты жеке төлемдер айтарлықтай болуы мүмкін, бұл активтерді заңсыз иемдену қаупін арттыруы мүмкін.
- Қаржылық есептілікте көрсетілген қаржы құралдарымен байланысты сомалар шамалы болуы мүмкін, бірақ бұл ретте осы қаржы құралдарымен байланысты елеулі тәуекелдер мен әсерлер болуы мүмкін.
- Қызметкерлердің аз саны ұйымның қаржы құралдарымен жұмыс істеуіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін, әсіресе олардың сыйақысы қаржы құралдарынан түсетін кіріске байланысты болса және ұйымның басқа қызметкерлері бұл тұлғаларға негізсіз сенім артуы мүмкін.

Бұл факторлар тәуекелдерді және тиісті фактілерді жасыруы мүмкін, бұл аудитордың елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауына әсер етуі мүмкін және жасырын тәуекелдер, әсіресе нарықтың қолайсыз жағдайларында тез көрінуі мүмкін.

Кәсіби скептицизм¹¹

71. Кәсіби скептицизм аудиторлық дәлелдемелерді сыни тұрғыдан бағалау үшін өте маңызды және аудиторға басшылықтың ықтимал белгілеріне қырағылық танытуға көмектеседі. Бұл қарама-қайшы аудиторлық дәлелдемелер мен құжаттардың дұрыстығына, сұрауларға жауаптарға және басшылық пен басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардан алынған басқа ақпаратқа күмән келтіруді қамтиды. Ол сондай-ақ қателік немесе алаяқтық салдарынан болуы мүмкін бұрмалануларды көрсетуі мүмкін жағдайларға мұқият қарауды және қалыптасқан жағдайларға байланысты алынған аудиторлық дәлелдемелердің орындылығын қарастыруды қамтиды.

72. Кәсіби скептицизмді қолдану кез-келген жағдайда қажет, және оған қажеттілік қаржы құралдарының күрделенуіне байланысты артады, мысалы:

- Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алуды бағалау, бұл әсіресе модельдерді пайдалану немесе нарықтардың белсенділігін анықтау кезінде қиын болуы мүмкін.
- Ұйымның қаржылық есептілігінің қолданылатын жүйесін қолдану кезінде басшылықтың пайымдауларын және басшылықтың біржақты болу мүмкіндігін бағалау, атап айтқанда, басшылықтың бағалау әдістерін таңдауы, бағалау әдістерінде жорамалдарды пайдалану, сондай-ақ аудитордың пайымдаулары басшылықтың пайымдауларынан ерекшеленетін мән-жайларды қарау.
- Басшылық мамандары жасаған бағалаулардың дұрыстығын бағалау және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашудың дұрыстығын бағалау сияқты алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде қорытындылар қалыптастыру.

Жоспарлау мәселелері¹²

73. Аудитті жоспарлау кезінде аудитор ерекше назар аударады:

- Бухгалтерлік есеп пен ақпаратты ашуға қойылатын талаптарды түсіну;
- Ұйымның қаржылық құралдарын, олардың мақсаттары мен тәуекелдерін түсіну;

¹¹ ISA 200, 15-тармақ

¹² ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау, қаржылық есептілік аудитін жоспарлауға байланысты аудитордың міндеттерін қарастырады.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Аудит барысында арнайы дағдылар мен білім қажет пе, жоқ па, соны анықтау;
- Аудит саласына кіретін ұйымның қаржы құралдарымен және ақпараттық жүйелерімен операцияларды ескере отырып, ішкі бақылау жүйесін түсіну және бағалау;
- Ішкі аудит қызметінің сипатын, рөлін және қызметін түсіну;
- Басшылықтың қаржы құралдарын бағалау процесін, оның ішінде басшылықтың сарапшылардың немесе сервистік ұйымдардың қызметтеріне жүгінгенін түсіну; және
- Елеулі бұрмалану қаупін бағалау және оған жауап беру.

Есепке алу және ашу талаптарын түсіну

74. ISA 540 аудитор бухгалтерлік бағалауға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптары туралы, соның ішінде тиісті ашулар мен кез-келген нормативтік талаптар туралы түсінік алуын талап етеді¹³. Осы IAPN оқу қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің барлық талаптарын толық түсінуді алмастырмайды. есептілік. Кейбір қаржылық есеп беру жүйелері келесі мәселелерді қарастыруды талап етеді:

- Хеджирлеуді есепке алу;
- «1 күннің» кірістері мен шығыстарын есепке алу;
- Қаржы құралдарымен жасалатын операцияларды тану және тануды тоқтату;
- Меншікті несиелік тәуекел; және
- Тәуекелді мойындауды беру және тоқтату, әсіресе ұйым күрделі қаржы құралдарын құруға және құрылымдауға қатысқан жағдайларда.

Қаржы құралдарын зерттеу

75. Қаржы құралдарының сипаттамалары тәуекел мен әсердің кейбір элементтерін жасыруы мүмкін. Ұйым инвестициялаған немесе оған бағынатын құралдар туралы, соның ішінде құралдардың сипаттамалары туралы түсінік алу аудиторға оның не екенін анықтауға көмектеседі:

- Операцияның маңызды аспектілері жоқ немесе дұрыс көрсетілмеген;
- Құнды бағалау барабар болып көрінеді;
- Олармен байланысты тәуекелдерді ұйым толық түсінеді және басқарады; және
- Қаржы құралдары тиісті түрде ағымдағы және ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

76. Ұйымның қаржы құралдары туралы түсінік алу кезінде аудитор қарастыруы мүмкін мәселелердің мысалдары:

- Ұйым бағынатын қаржы құралдарының түрлері.
- Олар ұшыраған пайдалану.
- Басшылықтың және қажет болған жағдайда басқаруға жауапты тұлғалардың қаржы құралдарын, олардың қолданылуын және есепке алу талаптарын түсінуі.
- Олардың нақты шарттары мен сипаттамалары олардың әсерін толық түсінуге мүмкіндік береді, әсіресе өзара байланысты операциялар жағдайында қаржы құралдарымен жасалатын операциялардың жалпы әсері.
- Олар ұйымның тәуекелдерді басқарудың жалпы стратегиясына қалай сәйкес келеді.

Аудиторды тереңірек түсінуге ішкі аудит қызметіне, егер бар болса, тәуекелдерді басқару қызметіне сауалнама жүргізу және басқару функциялары жүктелген тұлғалармен талқылау арқылы қол жеткізуге болады.

77. Кейбір жағдайларда келісімшарт, соның ішінде қаржылық емес келісімшарт туынды құралды қамтуы мүмкін. Кейбір қаржылық есеп беру жүйелері белгілі бір жағдайларда негізгі келісімшарттан осындай кіріктірілген туынды құралдарды бөлуге мүмкіндік береді немесе талап етеді. Кірістірілген туынды құралдарды анықтау және есепке алу үшін басшылық қолданатын процесті түсіну аудиторға ұйымның тәуекелдерін түсінуге көмектеседі.

¹³ ISA 540, 8(a)-тармақ

Аудитте арнайы дағдылары мен білімі бар мамандарды пайдалану¹⁴

78. Қаржы құралдарына, әсіресе күрделі қаржы құралдарына аудит жүргізу кезінде басты мәселе аудитордың құзыреттілігі болып табылады. аудитор. ISA 220¹⁵ аудиторлық серіктестен аудиторлар тобы мен аудиторлар тобына кірмейтін аудитордың барлық мамандарының кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес аудит жүргізу үшін және мән-жайларға сәйкес пікір білдіру үшін тиісті құзыреті мен дағдыларына ие екендігіне көз жеткізуді талап етеді. Сонымен қатар, тиісті этикалық талаптар¹⁶ аудитор тапсырманы қабылдау аудитордың этикалық қағидаларын, соның ішінде кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеруді бұзатындығын анықтауды талап етеді. Төмендегі 79-тармақта аудитордың қаржы құралдарына қатысты қарастыруы үшін орынды болуы мүмкін сұрақтар түрлерінің мысалдары келтірілген.
79. Тиісінше, қаржы құралдарының аудиті бір немесе бірнеше сарапшыларды немесе мамандарды тартуды талап етуі мүмкін, мысалы, келесі салаларда:
- Ұйым пайдаланатын қаржы құралдарын және олардың сипаттамаларын, соның ішінде күрделілік деңгейін түсіну. Қаржы құралының барлық аспектілері мен соған байланысты ойлардың қаржылық есептілікте көрсетілгенін тексеру үшін, сондай-ақ тәуекелдерді ашу қажет болса, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес тиісті жария етулер жасалғанын бағалау үшін арнайы дағдылар мен білімді қолдану қажет болуы мүмкін.
 - Қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін түсіну, әсіресе әртүрлі түсіндірулер, сондай-ақ сәйкес келмейтін немесе дамып келе жатқан тәжірибелер бар екендігі белгілі болған жағдайларда.
 - Қаржы құралдарының құқықтық, нормативтік және салықтық салдарын, соның ішінде ұйымның шарттарды мәжбүрлеп орындау мүмкіндігін түсіну (мысалы, негізгі шарттарды талдау арқылы) арнайы білім мен дағдыларды қажет етуі мүмкін.
 - Қаржы құралымен байланысты тәуекелдерді бағалау.
 - Бағалау тобына басшылықтың бағалауын қолдау үшін дәлелдер жинауға немесе нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеуге көмектесу, әсіресе әділ құн нарықтар белсенді емес кезде күрделі модель арқылы анықталса және бақыланбайтын бастапқы деректер пайдаланылған кезде немесе басшылық сарапшының қызметіне жүгінген кезде деректер мен болжамдарды алу қиын болса.
 - Ақпараттық технологияларды бақылау құралдарын бағалау, әсіресе қаржы құралдары көп ұйымдарда. Мұндай ұйымдарда ақпараттық технологиялар өте күрделі болуы мүмкін, мысалы, қаржы құралдары туралы маңызды ақпарат берілгенде, өңделгенде, сақталғанда немесе оған электронды түрде қол жеткізілгенде. Ол сондай-ақ қызмет көрсету ұйымы ұсынатын тиісті қызметтерді қамтуы мүмкін.
80. Қаржы құралдарының кейбір түрлерінің сипаты мен қолданылуы, бухгалтерлік есеп талаптарына байланысты қиындықтар, сондай-ақ нарықтық және конъюнктуралық жағдайлар аудит жүргізу тобынан бухгалтерлік есеп және аудит саласындағы басқа мамандармен, аудиторлық ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де тиісті техникалық білімі мен тәжірибесі бар консультациялар ¹⁷ өткізуді талап етуі мүмкін бухгалтерлік есеп немесе аудит саласында тиісті техникалық білімі мен тәжірибесі бар аудиторлық ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де Бухгалтерлік есеп немесе аудит, сияқты факторларды ескере отырып:
- Бағалау жүргізу жөніндегі топ мүшелерінің тәжірибесін қоса алғанда, бағалау жүргізу жөніндегі топтың біліктілігі мен құзыреттілігі.
 - Ұйым пайдаланатын қаржы құралдарының сипаттамалары.
 - Тапсырманы орындау барысында ерекше жағдайларды немесе тәуекелдерді анықтау және кәсіби пайымдау қажеттілігі, әсіресе маңыздылығы мен елеулі тәуекелдеріне қатысты.
 - Нарық шарттары.

¹⁴ Егер мұндай адамның тәжірибесі фирмаға қатысты ішкі және сыртқы аудит және бухгалтерлік есеп саласына қатысты болса, ол тапсырманы орындау тобының бөлігі болып саналады және оған ISA 220 талаптары қолданылады. тапсырманы орындау жөніндегі топтар және оған ISA 220 «Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау» талаптары қолданылады. Егер мұндай адамның тәжірибесі бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салаға қатысты болса, онда ол аудитордың сарапшысы болып саналады және оған ISA 620 «Аудитордың сарапшысының жұмысын пайдалану» талаптары қолданылады. ISA 620 бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған салалары мен басқа саладағы сараптама арасындағы айырмашылық кәсіби пайымдау мәселесі екенін түсіндіреді, бірақ қаржы құралдарын есепке алу әдістеріндегі сараптама (бухгалтерлік және аудиторлық сараптама) мен күрделі бағалау әдістеріндегі сараптама (бағалау сараптамасы) арасындағы айырмашылықты анықтауға болатындығын атап өтеді.

¹⁵ ISA 220, 14-тармақ

¹⁶ *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі*, 210.1 және 210.6-тармақтар

¹⁷ ISA 220-ның 18(b) тармағына сәйкес, өзара іс-қимыл бойынша серіктес өзара іс-қимыл жөніндегі топ мүшелерінің өзара іс-қимыл жөніндегі топ ішінде де, өзара іс-қимыл жөніндегі топ пен тиісті деңгейдегі фирманың ішінде немесе сыртында басқа тұлғалар арасында да тапсырманы орындау барысында тиісті консультациялар өткізгеніне көз жеткізуі тиіс.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Ішкі бақылауды түсіну

81. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) аудитордың субъектіні және оның ортасын, оның ішінде ішкі бақылау жүйесін түсінуіне қойылатын талаптарды белгілейді. Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, субъект пен оның ортасы туралы түсінік алу аудит барысында ақпаратты жинаудың, жанартудың және талдаудың үздіксіз, динамикалық процесі болып табылады. Түсіну аудиторға қаржылық есептілік пен бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, сондай-ақ аудит пен бекіту деңгейлерін әзірлеуге мүмкіндік береді, осылайша бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап беру шараларын әзірлеу мен іске асыруға негіз болады. Ұйымның қаржы құралдарымен жасалатын операциялардың көлемі мен әртүрлілігі, әдетте, ұйымда болуы мүмкін бақылаудың сипаты мен дәрежесін анықтайды. Қаржы құралдарының мониторингі мен бақылауының қалай жүзеге асырылатынын түсіну аудиторға аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауға көмектеседі. Қосымшада қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі бар ұйымда болуы мүмкін бақылау құралдары сипатталған

Ішкі аудиттің сипатын, рөлін және қызметін түсіну

82. Көптеген ірі ұйымдарда ішкі аудит қызметі басшылыққа және басшылық өкілеттігі бар тұлғаларға ұйымның қаржы құралдарын пайдалануды бақылау құралдарын қарауға және бағалауға мүмкіндік беретін жұмысты орындай алады. нұсқаулықтар ұйымның қаржы құралдарын пайдалануды бақылау құралдарын қарастыру және бағалау. Ішкі аудит қызметі алаяқтық немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі. Алайда, Ішкі аудит қызметі басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың ұйымның қаржы құралдарын пайдалануына сенімділігін қамтамасыз ететін процедураларды түсіну және орындау үшін қажет білім мен дағдылар, әдетте, ұйымның басқа бөлімшелері үшін қажет болғаннан айтарлықтай ерекшеленеді. Ішкі аудит қызметінің қаржы құралдары саласындағы ұйымның қызметін, сондай-ақ ішкі аудит қызметінің құзыреттілігі мен қызметін, сондай-ақ құзыреттілігі мен объективтілігін қамтуға және қамтуға мүмкіндік беретін білімі мен дағдыларына ие болу дәрежесі сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің жалпы стратегия мен жоспарға қатысы болу ықтималдығын анықтаудағы маңызды сәт болып табылады.

83. Ішкі аудит қызметінің жұмысы әсіресе өзекті болуы мүмкін салаларға мыналар жатады:¹⁸

- Қаржы құралдарын пайдалану ауқымы туралы жалпы түсінік алу;
- Басшылықтың саясат пен процедуралардың барабарлығы мен сақталуын бағалау;
- Қаржы құралдарын бақылау жөніндегі қызметтің операциялық тиімділігін бағалау;
- Қаржы құралдарымен байланысты қызметке қатысты жүйелерді бағалау; және
- Қаржы құралдарымен байланысты жаңа тәуекелдерді анықтауды, бағалауды және басқаруды бағалау.

Қаржы құралдарын бағалау үшін басқару әдістемесін түсіну

84. Қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігі қаржылық есептілік жүйесінің қаржылық құралдарды бағалауға қойылатын талаптарын қолдануды қамтиды. ISA 540 аудитор басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай қалыптастыратыны және бухгалтерлік бағалау қандай мәліметтерге негізделетіні туралы түсінік алу талап етеді.¹⁹ Бағалауға басшылықтың көзқарасы сонымен қатар тиісті бағалау әдістемесін таңдауды және күтілетін дәлелдемелер деңгейін ескереді. Әділ құнды бағалау мақсатына жету үшін ұйым барлық қолда бар нарықтық ақпаратты ескеретін қаржы құралдарының әділ құнын бағалау әдістемесін әзірлейді. Бағаланатын қаржы құралын терең түсіну ұйымға бағалау әдістемесіне енгізілуі тиіс бірдей немесе ұқсас құралдар туралы нарықтағы ақпаратты анықтауға және бағалауға мүмкіндік береді.

Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау және оларға жауап беру

Қаржы құралдарына байланысты жалпы мәселелер

85. ISA 540²⁰ бағалаудың белгісіздік дәрежесі бухгалтерлік бағалаудың айтарлықтай бұрмалану қаупіне әсер ететінін түсіндіреді. Болашақ ақша ағындарының белгісіздігі мен өзгергіштігі жоғары құралдар сияқты күрделі қаржы құралдарын пайдалану, әсіресе бағалау кезінде елеулі бұрмалану қаупінің жоғарылауына әкелуі мүмкін. Елеулі бұрмалану қаупіне әсер ететін басқа факторларға мыналар жатады:

- Ұйым бағынатын қаржы құралдарының көлемі.
- Қаржы құралының шарттары, оның ішінде қаржы құралының өзінде басқа қаржы құралдары бар ма.
- Қаржы құралдарының сипаты.

¹⁸ Тәуекелдерді басқару, модельдерді талдау және өнімді бақылау сияқты бөлімшелер жүргізетін жұмыс та өзекті болуы мүмкін.

¹⁹ ISA 540, 8(c)-тармақ

²⁰ ISA 540, 2-тармақ.

Алаяқтық тәуекелінің факторлары²¹

86. Егер сыйақы бағдарламалары қаржы құралдарын пайдаланудан түскен табысқа негізделген болса, қызметкерлердің қаржылық есептілігін жасау кезінде алаяқтық үшін ынталандыру болуы мүмкін. қаржы құралдарын пайдаланудан. Ұйымның өтемақы саясаты оның тәуекел-тәбетімен және тәбетімен қалай әрекеттесетінін және оның басшылық пен трейдерлер үшін жасай алатын ынталандыруларын түсіну алаяқтық тәуекелін бағалау үшін маңызды болуы мүмкін.
87. Қаржы нарығының күрделі шарттары басшылыққа немесе қызметкерлерге қаржылық есептілік бойынша алаяқтыққа ынталандыруды күшейтуі мүмкін: жеке бонустарды қорғау үшін; алаяқтық фактілерін немесе қызметкерлердің немесе басшылықтың қателіктерін жасыру үшін; нормативтік талаптарды, өтімділік лимиттерін немесе қарыз алуды бұзбау үшін; немесе шығындар туралы есеп бермеу үшін. Мысалы, нарықтық тұрақсыздық кезеңінде күтпеген шығындар нарықтың күрт ауытқуынан, активтер бағасының күтпеген төмендеуінен, қате сауда шешімдерінен немесе басқа себептерден туындауы мүмкін. Сонымен қатар, қаржыландырудағы қиындықтар ұйымның төлем қабілеттілігіне алаңдайтын басшылыққа қысым көрсетуі мүмкін.
88. Активтерді заңсыз иемдену және қаржылық есептілік алаяқтық көбінесе бақылаудың жойылуымен байланысты, ол басқа жағдайларда тиімді жұмыс істейді. Бұл деректерді, болжамдарды бақылау және шығындар мен ұрлықты жасыруға мүмкіндік беретін процестерді егжей-тегжейлі бақылау болуы мүмкін. Мысалы, күрделі нарықтық жағдайлар шығындарды жабу үшін операцияларды жасыруға немесе есепке алуға бағытталған қысымды күшейтуі мүмкін.

Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалау

89. Аудитордың ISA 315 (2019 жылдың қайта қаралған) сәйкес бекіту деңгейінде анықталған тәуекелдерді бағалауы ішкі бақылау жүйесін әзірлеу мен енгізуді бағалауды қамтиды. Бұл тиісті аудитті қарау және ISA 330 сәйкес одан әрі аудиторлық процедураларды орындау үшін негізді қамтамасыз етеді, оның ішінде процедуралар да, бақылау тестілері де бар. бақылау процедуралары мен сынақтары. Тәсілді таңдауға аудитордың аудитке қатысы бар ішкі бақылау жүйесін, оның ішінде аудитке қатысы бар ішкі бақылау жүйесін, оның ішінде бақылау ортасының Күшін және тәуекелдерді басқарудың кез келген функциясын, ұйым қызметінің көлемі мен күрделілігін, сондай-ақ аудитордың тәуекелдерді бағалауы айтарлықтай бұрмалануды күтуді қамтитынын түсіну әсер етеді. бақылау құралдары тиімді жұмыс істейді.
90. Аудитордың бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелін бағалауы аудит барысында қосымша ақпарат алған сайын өзгеруі мүмкін. Аудит барысында қырағылықты сақтау, мысалы, жазбаларды немесе құжаттарды талдау арқылы, аудиторға басшылық бұрын анықталмаған немесе аудиторға ашпаған қаржы құралдарының бар екендігін көрсететін келісімдерді немесе басқа ақпаратты анықтауға көмектеседі. Мұндай жазбалар мен құжаттарға мыналар кіруі мүмкін, мысалы:
- Басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғалар кеңестерінің хаттамалары; және
 - Ұйымның кәсіби кеңесшілерінің белгілі бір шоттары және олармен хат алмасу.

Бақылау механизмдерінің жұмысының тиімділігін қаншалықты және қаншалықты тексеру керектігін анықтау кезінде ескеру қажет факторлар

91. Бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күту жақсы реттелген бақылау жүйесі бар қаржы ұйымдарында жиі болуы мүмкін, сондықтан бақылау құралдарын сынау аудиторлық дәлелдемелерді алудың тиімді құралы болуы мүмкін. Егер ұйымның сауда функциясы болса, онда тек тестілеу келісімшарттардың көлеміне және қолданылатын жүйелердің әртүрлілігіне байланысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алмайды. Алайда, бақылау құралдарын бір рет сынау жеткіліксіз болады, өйткені ISA 330 сәйкес аудитор операциялардың, шоттардың қалдықтары мен ақпаратты ашудың әрбір маңызды санаты үшін процедураларды әзірлеп, жүргізуі керек.²²
92. Сауда операциялары көп және қаржы құралдарын пайдаланатын ұйымдарда күрделі бақылау және тәуекелдерді басқарудың тиімді функциясы болуы мүмкін, сондықтан аудитор бақылау құралдарын салыстырмалы түрде дәлелдеу үшін тексеруі мүмкін:
- Операциялардың пайда болуы, толықтығы, дәлдігі және уақтылығы; және
 - Шоттардағы қалдықтардың болуы, құқықтары мен міндеттері, сондай-ақ толықтығы.
93. Қаржы құралдарымен салыстырмалы түрде аз операциялары бар ұйымдарда:
- Басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалар қаржы құралдары туралы және олардың ұйымның қызметіне қалай әсер ететіндігі туралы шектеулі түсінікке ие болуы мүмкін;
 - Ұйымда бірнеше түрлі құралдар болуы мүмкін олардың арасында өзара әрекеттесу аз немесе мүлдем жоқ;

²¹ Алаяқтық тәуекел факторлары бойынша талаптар мен нұсқаулар «Қаржылық есептілік аудитіндегі алаяқтыққа қатысты аудитордың міндеттері» ISA 240-та келтірілген.

²² ISA 300, 18-тармақ

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Ұйымның күрделі бақылау жүйесі болуы екіталай (мысалы, ұйымда қосымшада сипатталған бақылау құралдары болмауы мүмкін);
 - Басшылық өз құралдарын бағалау үшін үшінші тарап көздерінен алынған баға туралы ақпаратты пайдалана алады; және
 - Үшінші тарап көздерінен алынған баға ақпаратының пайдаланылуын бақылау онша күрделі болмауы мүмкін.
94. Егер ұйымда қаржы құралдарымен операциялардың салыстырмалы түрде аз саны болса, онда аудиторға ұйымның қаржы құралдарын пайдалану мақсаттары мен осы құралдардың сипаттамалары туралы түсінік алу оңай болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудиторлық дәлелдемелердің көп бөлігі айтарлықтай болуы мүмкін, аудитор аудиторлық жұмыстың көп бөлігін жылдың соңында орындай алады, ал үшінші тараптардың растауы операциялардың толықтығын, дәлдігін және бар екендігін дәлелдеуі мүмкін.
95. Бақылау тестілерінің сипатын, мерзімін және көлемін анықтаған кезде аудитор келесі факторларды ескеруі мүмкін:
- Қаржы құралдарымен жасалатын операциялардың сипаты, жиілігі және көлемі;
 - Бақылау құралдарының күші, оның ішінде бақылау құралдары қаржы құралдарымен жасалатын операциялар көлеміне байланысты тәуекелдерге жауап беретін етіп жасалған ба және ұйымның қаржы құралдары саласындағы қызметін басқару жүйесі бар ма;
 - Ұйымдағы жалпы бақылау мақсаттары мен процестеріне қол жеткізу үшін нақты бақылау құралдарының маңыздылығы, соның ішінде қаржы құралдарымен операцияларды қолдайтын ақпараттық жүйелердің күрделілігі;
 - Бақылау құралдарының мониторингі және бақылау процедураларында анықталған кемшіліктер;
 - Бақылау құралдары шешілетін мәселелер, мысалы, көмекші деректерді бақылау құралдарынан айырмашылығы, пайымдауларды қолдануға байланысты бақылау құралдары. Маңызды сынақтар пайымдауды қолдануға байланысты бақылау құралдарына сенуден гөрі тиімді болады;
 - Бақылау қызметіне қатысатын тұлғалардың құзыреттілігі, мысалы, ұйымның жеткілікті әлеуеті бар-жоғы, оның ішінде стресс кезеңдері және оған ұшыраған қаржы құралдары үшін бағаларды белгілеу және тексеру мүмкіндігі бар ма;
 - Бақылау әрекеттерінің жиілігі;
 - Бақылау құралдары есептелген дәлдік деңгейі;
 - Бақылау іс-әрекеттерінің орындалуының дәлелдері; және
 - Қаржы құралдарымен елеулі операцияларды жүргізу уақыты, мысалы, олар кезеңнің соңында бола ма.

Мәні бойынша тексеру процедуралары

96. Процедураларды әзірлеу келесі мәселелерді қарастыруды қамтиды:
- Аналитикалық процедураларды қолдану²³ - Аудитор жүргізетін аналитикалық процедуралар аудиторға ұйымның қызметі туралы ақпарат беретін тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде тиімді болуы мүмкін, бірақ олар жеке орындалған кезде процедуралар ретінде тиімді болмауы мүмкін. Себебі бағалауға әсер ететін факторлардың күрделі өзара әрекеттесуі жиі туындауы мүмкін ерекше тенденцияларды жасырады.
 - Стандартты емес операциялар - көптеген қаржылық операциялар ұйым мен оның контрагенті арасындағы шарттар болып табылады (көбінесе «биржадан тыс» немесе «БТ» деп аталады). Қаржы құралдарымен жасалатын операциялар стандартты емес және ұйымның әдеттегі қызметінен тыс болған жағдайда, аудиттің мақсаттарына жетудің ең тиімді құралы мәні бойынша тексеруге негізделген тәсіл болуы мүмкін. Қаржы құралдарымен жасалатын операциялар әдеттегідей болмаған жағдайларда аудитордың бағаланған тәуекелге реакциясы, оның ішінде аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау субъектінің осы салада тәжірибесінің болмауы мүмкін екенін ескереді.
 - Дәлелдемелердің болуы - мысалы, егер ұйым үшінші тараптың баға көзін пайдаланса, қаржылық есептіліктің тиісті талаптарын растайтын дәлелдер ұйым үшін қол жетімді болмауы мүмкін.

²³ ISA 315(2019 жылы қайта қаралған), 14 (b) тармағы, аудитор бағаланған тәуекелдерге елеулі бұрмалаушылыққа жауап беру шараларын әзірлеу мен іске асырудың негізін қамтамасыз ету үшін тәуекелдерді бағалау процедуралары ретінде аналитикалық процедураларды орындауды талап етеді. және бағаланған тәуекелдерге ден қою шараларын әзірлеу және іске асыру үшін негізді қамтамасыз ету. ISA 520 «Талдамалық процедуралар» 6-тармағы аудитор тарапынан қаржылық есептілік бойынша жалпы қорытынды қалыптастыру кезінде талдамалық процедураларды орындауды талап етеді. Аналитикалық процедуралар аудиттің басқа кезеңдерінде де орындалуы мүмкін.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Аудиттің басқа салаларында орындалатын процедуралар-қаржылық есептілік аудитінің басқа салаларында орындалатын процедуралар қаржы құралдарымен операциялардың толықтығын дәлелдей алады. Бұл процедуралар кейінгі ақшалай түсімдер мен төлемдерді тексеруді, сондай-ақ есепке алынбаған міндеттемелерді іздеуді қамтуы мүмкін.
 - Кейбір жағдайларда қаржы құралдарының портфолиосы әртүрлі күрделілік пен тәуекел дәрежесіндегі құралдарды қамтиды. Мұндай жағдайларда бағалау үлгісі орынды болуы мүмкін.
97. Мысалы, активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаз жағдайында аудитор осындай бағалы қағаз бойынша деректердің елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін келесі процедуралардың кейбірін орындауды қарастыруы мүмкін:
- Бағалы қағаздың шарттарын, базалық қамтамасыз етуді және бағалы қағаздарды ұстаушылардың әрбір сыныбының құқықтарын түсіну үшін шарттық құжаттаманы зерделеу.
 - Басшылықтың ақша ағындарын бағалау процесіне қызығушылық таныту.
 - Мерзімінен бұрын өтеу деңгейі, дефолт деңгейі және шығын мөлшері сияқты болжамдардың дұрыстығын бағалау.
 - Ақша ағындарының сарқырамасын анықтау үшін қолданылатын әдістемені түсіну.
 - Әділ құнды бағалау нәтижелерін ұқсас базалық қамтамасыз ету мен шарттары бар басқа бағалы қағаздардың бағаларымен салыстыру.
 - Есептеулерді қайталау.

Қосарланған тесттер

98. Дегенмен бақылау құралдарын тексеру мақсаты бөлшектерді тексеру мақсатынан өзгеше, мысалы, екеуін де бір уақытта жүргізу тиімді болуы мүмкін:
- Бақылау сынағы мен сол операция бойынша егжей-тегжейлерді тексеру (мысалы, келісімшартқа қол қойылғанын және қаржы құралының бөлшектері тиісті түрде жалпыланғанын тексеру жиынтық парақта; немесе
 - Басшылықтың құнды бағалауды қалыптастыру процесін тексеру кезінде бақылау құралдарын тестілеу.

Аудиторлық процедураларды жүргізу мерзімдері²⁴

99. Қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерді бағалағаннан кейін аудит жөніндегі топ аудиттің мәні бойынша Бақылау құралдары мен процедуралардың жоспарланған сынақтарын өткізу мерзімдерін айқындайды. бақылау құралдары және аудиттің мәні бойынша процедуралар. Жоспарланған аудиторлық процедураларды өткізу мерзімдері бақылау операцияларын жүргізу жиілігін, бақыланатын қызметтің маңыздылығын және елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелін қоса алғанда, бірқатар факторларға байланысты болады.
100. Бағалау мен ұсынуға байланысты процедуралардың көпшілігі кезеңнің соңында орындалуы керек болғанымен, толықтығы мен болуы сияқты басқа мәлімдемелермен байланысты процедураларды аралық кезеңде тексерген жөн. Мысалы, аралық кезеңде АТ бақылау және жаңа өнімдерді бекіту сияқты әдеттегі бақылау үшін бақылау сынақтары жүргізілуі мүмкін. Сондай-ақ, аралық кезеңде жаңа қаржы құралына қатысты басшылықтың қолтаңбасының тиісті деңгейінің дәлелдерін алу арқылы жаңа өнімдердің бекітілуін бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынау тиімді болуы мүмкін.
101. Аудиторлар модельдеу нәтижелерін нарықтық операциялармен салыстыру сияқты кейбір аралық модельдік тестілеуді жүргізе алады. Бақыланатын бастапқы деректері бар құралдар үшін тағы бір ықтимал аралық процедура үшінші тарап баға көзі ұсынатын баға ақпаратының дұрыстығын тексеру болып табылады.
102. Неғұрлым маңызды пайымдауларды қажет ететін салаларды тестілеу көбінесе кезеңнің соңында немесе есепті кезеңнің соңында жүзеге асырылады:
- Құнды бағалау қысқа мерзімде айтарлықтай өзгеруі мүмкін, бұл аралық қалдықтарды есепті күндегі салыстырмалы ақпаратпен салыстыруды және салыстыруды қиындатады;
 - Аралық кезең мен жыл соңы арасындағы кезеңде ұйымда қаржы құралдарымен операциялар көлемі ұлғаюы мүмкін;
 - Журналдардағы өткізу кезең аяқталғаннан кейін ғана қолмен жасалуы мүмкін; және
 - Стандартты емес немесе маңызды операциялар кезеңнің соңында болуы мүмкін.

²⁴ ISA 330 11-12 және 22-23 тармақтары аудитор аралық кезеңдегі процедураларды орындаған кезде талаптарды белгілейді және мұндай дәлелдемелерді қалай қолдануға болатынын түсіндіреді.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Толықтығына, дәлдігіне, болуына, пайда болуына және құқықтары мен міндеттеріне қатысты процедуралар

103. Көптеген аудиторлық процедуралар бірнеше тапсырмаларды орындау үшін пайдаланылуы мүмкін. Мысалы, кезеңнің соңында шоттағы қалдықты тексеруге бағытталған процедуралар операциялар класының пайда болуын тексеруге бағытталған және тиісті шекараны белгілеуге де көмектесе алады. Себебі қаржы құралдары заңды шарттардан туындайды және бухгалтерлік есепте операцияның дұрыс көрсетілуін тексеру арқылы аудитор операцияның бар-жоғын тексеріп, құқықтар мен міндеттердің пайда болуы мен бекітілуінің дәлелдерін ала алады және операциялардың дұрыс есеп кезеңінде көрсетілгенін растай алады.
104. Талаптардың толықтығын, дәлдігін және бар екендігін растайтын аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ете алатын процедураларға мыналар жатады:
- Сыртқы растау²⁵ банктік шоттар, операциялар және кастодиан үзінділері. Мұны контрагенттің тікелей растауы (банктік растауды қолдануды қоса алғанда) арқылы тікелей аудиторға жауап жіберу арқылы жасауға болады. Сонымен қатар, мұндай ақпаратты контрагенттік жүйелерден деректерді беру арқылы алуға болады. Бұл жағдайда ақпарат берілетін компьютерлік жүйелерге рұқсатсыз араласуды болдырмайтын бақылау құралдарын аудитор растау нәтижесінде алынған дәлелдемелердің сенімділігін бағалау кезінде ескеруі мүмкін. Егер растау алынбаса, аудитор шарттарды зерделеу және тиісті бақылау құралдарын сынау арқылы дәлелдер ала алады. Алайда, сыртқы растаулар көбінесе бағалау туралы талапты негіздеу үшін жеткілікті дәлелдер бермейді, дегенмен олар жанама келісімдерді анықтау үшін пайдалы болуы мүмкін.
 - Кастодиан үзінділерін немесе деректерді фирманың жеке жазбаларымен салыстыруды талдау. Бұл автоматтандырылған салыстыру процестерінің бөлігі ретінде ат бақылау құралдарын бағалауды, сондай-ақ салыстыруға қатысты мәселелерді түсіну мен шешудің дұрыстығын бағалауды қажет етуі мүмкін.
 - Журнал жазбаларын талдау және олардың көрінісін бақылау. Бұл, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:
 - Жазбаларды оған өкілеттігі жоқ қызметкерлер жасағанын анықтау;
 - Алаяқтық қаупіне қатысты болуы мүмкін кезеңнің соңындағы ерекше немесе орынсыз журнал жазбаларын анықтау.
 - Құқықтар мен міндеттемелердің бар-жоғын тексеру мақсатында ұйымның қаржы құралдарымен, оның ішінде бухгалтерлік жазбалармен операциялар бойынша жекелеген шарттарды оқу және растайтын құжаттаманы талдау. Мысалы, аудитор қаржы құралдарына қатысты жеке шарттарды оқи алады және растайтын құжаттаманы, соның ішінде шарттың бастапқы есебінде жасалған бухгалтерлік жазбаларды талдай алады, сондай-ақ бағалау мақсатында жасалған кейінгі бухгалтерлік жазбаларды талдай алады. Осылайша, аудитор қаржылық есептілікте белгілі бір операцияға тән күрделіліктің қаншалықты толық анықталғанын және көрсетілгенін бағалай алады. Құқықтардың болуын қамтамасыз ету үшін тиісті тәжірибесі бар тұлғалар құқықтық тетіктерді және олармен байланысты тәуекелдерді қарастыруы керек.
 - Бақылау құралдарын тестілеу, мысалы, бақылау құралдарын көбейту арқылы.
 - Ұйымның шағымдарды басқару жүйесін тексеру. Есепке алынбаған операциялар ұйымның контрагентке ақшалай төлем жасамауына әкелуі мүмкін және алынған шағымдарды талдау арқылы анықталуы мүмкін.
 - Есепке алынбаған құралдарды анықтау мақсатында өзара есеп айырысу туралы бас келісімдерді талдау.
105. Бұл процедуралар туынды құралдар немесе кепілдіктер сияқты кейбір қаржы құралдары үшін өте маңызды. Бұл олардың үлкен бастапқы инвестициялары болмауы мүмкін, яғни олардың бар екенін анықтау қиын болуы мүмкін. Мысалы, кірістірілген туынды құралдар көбінесе қаржылық емес келісімшарттарда кездеседі, олар растау процедураларына қолданылмауы мүмкін.

Қаржы құралдарын бағалау

Қаржылық есептілікке қойылатын талаптар

106. Ақпаратты әділ ұсынуға негізделген қаржылық есептілік жүйелері көбінесе әділ құн иерархиясын пайдаланады, мысалы, IFRS және АҚШ-тың жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп принциптерінде (GAAP). Бұл, әдетте, бағалаудың белгісіздік деңгейі жоғарылаған сайын талап етілетін ашылулардың көлемі мен егжей-тегжейлері артады дегенді білдіреді. Иерархиядағы деңгейлерді ажырату пайымдауды қажет етуі мүмкін.
107. Аудиторға қаржы құралдарының әділ құн иерархиясымен байланысы туралы түсінік алу пайдалы болуы мүмкін. Әдетте, бағалаудың белгісіздік деңгейі жоғарылаған сайын Елеулі бұрмалану қаупі және қолданылатын аудиторлық процедуралар деңгейі артады. 3-деңгейдегі бастапқы деректерді және әділ құн иерархиясындағы кейбір 2-деңгейдегі бастапқы деректерді пайдалану бағалаудың белгісіздік деңгейін анықтау үшін пайдалы

²⁵ ISA 505 «Сыртқы растауларда» аудитордың ISA 330, сондай-ақ ISA 330 және ISA 500 «Аудиторлық дәлелдемелер» талаптарына сәйкес аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін сыртқы растау процедураларын қолдануы қарастырылуда. Сондай-ақ, қызметкерлердің «Қаржылық есептілік аудитінде сыртқы растауды қолдану тәжірибесінің Жаңа мәселелері» аудиторлық тәжірибесі туралы ескертуін қараңыз. «Қаржылық есептілік аудиті», 2009 жылдың қарашасында шығарылды.

нұсқаулық бола алады. 2-деңгейдегі бастапқы деректер оңай қол жетімділіктен 3-деңгейдегі бастапқы деректермен тығыз байланысты деректерге дейін. Аудитор қолда бар дәлелдемелерді бағалайды және қаржы құралдарын әділ құн иерархиясының белгілі бір санатына жатқызу кезінде әділ құн иерархиясын да, басшылықтың біржақты болу қаупін де түсінеді.

108. ISA 540²⁶ сәйкес аудитор ұйымның бағалау саясатын, сондай-ақ бағалау әдістемесінде қолданылатын мәліметтер мен болжамдарды қарастырады. Көптеген жағдайларда қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі бағалау әдісін белгілемейді. Бұл жағдайда аудитордың қаржы құралдары басшылығының бағалауды түсінуіне қатысты болуы мүмкін мәселелерге, мысалы, мыналар жатады:

- Басшылықтың ресми Бағалау саясаты бар ма, егер солай болса, қаржы құралы үшін қолданылатын бағалау әдісі осы Саясатқа сәйкес тиісті түрде құжатталған ба
- Қандай модельдерде елеулі бұрмалану қаупі жоғары болуы мүмкін;
- Басшылық бағалаудың белгілі бір әдісін таңдағанда қаржы құралын бағалаудың күрделілігін қалай ескерді;
- Басшылық қаржы құралдарын бағалау моделін дербес әзірлегендіктен немесе белгілі бір қаржы құралын бағалау үшін жиі қолданылатын бағалау әдістемесінен алшақтағандықтан, елеулі бұрмалану қаупі арта ма;
- Басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланды ма;
- Бағалау әдістемесін әзірлеуге және қолдануға қатысатын тұлғалардың тиісті дағдылары мен тәжірибесі бар ма, соның ішінде басшылық сарапшысы пайдаланған ба; және
- Қолданылатын бағалау әдісін таңдауда басшылықтың біржақты белгілері бар ма.

Бағалауға байланысты елеулі бұрмалану тәуекелін бағалау

109. Ұйым қолданатын бағалау әдістерінің осы жағдайларда орынды екендігін және бағалау әдістерін бақылау бар-жоғын бағалау кезінде аудитор келесі факторларды қарастыруы мүмкін:

- Бағалау әдістері нарықтың басқа қатысушылары арасында кеңінен қолданыла ма және олар нарықтық операциялардан алынған бағаларды сенімді бағалауды қамтамасыз ететіні бұрын дәлелденген бе;
- Бағалау әдістері олардың мақсатына сәйкес жұмыс істей ме, олардың кемшіліктері бар ма, әсіресе төтенше жағдайларда және олар объективті түрде расталды ма. Кемшіліктердің белгілеріне стандарттарға қатысты сәйкес келмейтін қозғалысты жатқызуға болады;
- Бағалау әдістері бағаланатын қаржы құралына тән тәуекелдерді, соның ішінде контрагенттің несиелік сапасын ескереді ме, ал қаржылық міндеттемелерді бағалау үшін қолданылатын бағалау әдістері жағдайында ұйымның жеке несиелік тәуекелін ескереді ме;
- Бағалау әдістері айнымалылардың өзгеруіне бағалау әдістерінің сезімталдығын қоса, нарыққа сәйкес қалай калибрленеді;
- Нарықтық айнымалылар мен болжамдар дәйекті түрде қолданыла ма және жаңа шарттар бағалау әдістерін, нарықтық айнымалыларды немесе қолданылатын болжамдарды өзгертуді талап ете ме;
- Сезімталдықты талдау болжамдардың шамалы немесе орташа өзгеруімен бағалаудың айтарлықтай өзгеретінін көрсете ме;
- Ұйымдастырушылық құрылым, мысалы, белгілі бір құралдарды бағалау үшін модельдер жасауға жауапты ішкі бөлімнің болуы, әсіресе 3-деңгейдегі бастапқы деректер туралы. Мысалы, модельдерді әзірлеумен айналысатын және мәміле бағасын қолдайтын бөлімше фронт-офистен функционалды және ұйымдық тұрғыдан бөлінген бөлімшеге қарағанда объективті емес; және
- Бағалау әдістемелерін әзірлеуге және қолдануға жауапты тұлғалардың құзыреттілігі мен объективтілігі, соның ішінде жақында әзірленуі мүмкін нақты модельдермен жұмыс істеудегі басшылықтың салыстырмалы тәжірибесі.
- Аудитор (немесе аудитордың сарапшысы) өз нәтижелерін басшылық қолданатын бағалау әдістемелерінің нәтижелерімен салыстыру мақсатында бағалаудың бір немесе бірнеше әдістемелерін дербес әзірлей алады.

²⁶ ISA 540, 8(c)-тармақ

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

Елеулі тәуекелдер

110. Аудиторлық тәуекелдерді бағалау процесі, егер келесі жағдайлардың кез келгені болса, аудиторды қаржы құралдарын бағалауға байланысты бір немесе бірнеше маңызды тәуекелдерді анықтауға әкелуі мүмкін:
- Қаржы құралдарын бағалауға байланысты өлшеулердің жоғары белгісіздігі (мысалы, бақыланбайтын бастапқы деректері бар).²⁷
 - Басшылықтың қаржы құралдарын бағалауын растайтын жеткілікті дәлелдердің болмауы.
 - Басшылықта мұндай құралдарды дұрыс бағалау үшін қажетті қаржы құралдары немесе тәжірибе туралы түсініктің болмауы, соның ішінде бағалауды түзету қажеттілігін анықтау мүмкіндігі.
 - Басшылықтың қаржы құралдары туралы ақпаратты бағалау мен ашуға қатысты қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің күрделі талаптарын түсінбеуі және басшылықтың осы талаптарды дұрыс қолдану үшін қажетті пайымдаулар жасай алмауы.
 - Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі осындай түзетулерді талап етсе немесе рұқсат етсе, бағалау әдістерін қолдану нәтижелеріне енгізілетін түзетулердің маңыздылығы.
111. Маңызды тәуекелге байланысты бухгалтерлік бағалауға қатысты ISA 540²⁸ аудитор тарапынан ISA 330 талаптарына сәйкес орындалатын басқа процедураларға қосымша мыналарды бағалауды талап етеді:
- (a) Басшылық балама болжамдарды немесе нәтижелерді қалай қарастырды және оларды неге қабылдамады немесе менеджмент бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру кезінде өлшеудің белгісіздігін басқаша қалай қарастырды;
 - (b) Басшылықтың елеулі болжамдары негізделген бе; және
 - (c) Егер бұл басшылықтың елеулі жорамалдарының негізділігіне немесе қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін тиісінше қолдануға қатысты болса, басшылықтың белгілі бір іс-әрекеттер жасауға ниеті және оның мұны істеу қабілеті.
112. Егер нарықтар белсенді емес болып қалса, жағдайдың өзгеруі «белгіден нарыққа» бағалаудан модель бойынша бағалауға немесе белгілі бір модельден екіншісіне ауысуға әкелуі мүмкін. Егер басшылық осы өзгерістерге дейінгі стратегияларды жасамаса, нарықтық жағдайдың өзгеруіне жауап беру қиын болуы мүмкін. Сонымен қатар, басшылықта модельді жедел әзірлеу немесе осы жағдайларда орынды болуы мүмкін бағалау әдісін таңдау үшін қажетті білім мен тәжірибе болмауы мүмкін. Бағалау әдістерін дәйекті қолданған жағдайда да, менеджмент қаржы құралдарының әділ құнын анықтауда қолданылатын бағалау әдістері мен болжамдарының қаншалықты орынды екендігін үнемі қадағалап отыруы керек. Сонымен қатар, бағалау әдістері нарықтық ақпарат жеткілікті болған кезеңдерде таңдалуы мүмкін, бірақ күтпеген стресс кезеңдерінде олар негізделген бағалауды қамтамасыз етпеуі мүмкін.
113. Бағалаудың субъективтілігі мен өлшеудің белгісіздік дәрежесінің жоғарылауымен әдейі де, байқаусызда да басшылықтың біржақты көзқарасының ықтималдығы артады. Мысалы, басшылық бақыланатын нарықтық болжамдарды немесе деректерді елемеге бейім болуы мүмкін және оның орнына, егер ол жақсы нәтиже берсе, ұйым ішінде жасалған меншікті модельді пайдаланады. Алаяқтық ниет болмаса да, қаржылық есептілік жүйесіне ең сәйкес келетін деп санауға болатын спектр нүктесіне емес, кең спектрдің ең қолайлы бөлігіне үкім шығаруға табиғи азғырулар болуы мүмкін. Бағалау әдістемесін кезеңнен кезеңге нақты және барабар себепсіз өзгерту де көшбасшылықтың біржақтылығының белгісі болуы мүмкін. Қаржы құралдарын бағалауға қатысты субъективті шешімдер басшылыққа қандай да бір түрде тән болса да, адастыру ниеті болған кезде басшылықтың біржақтылығы алаяқтық болып табылады.

Аудит әдіснамасын әзірлеу

114. Басшылықтың қаржы құралының әділ құнын бағалауын тексеру және ISA 540²⁹ сәйкес елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне ден қою кезінде аудитор есептік бағалаудың сипатына қарай мынадай процедуралардың бірін немесе бірнешеуін орындайды:
- (a) Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды және бағалауға негізделген деректерді қалыптастыру процесін зерттеу (бағалау кезінде ұйым қолданған бағалау әдістерін қоса алғанда).

²⁷ Егер аудитор күрделі қаржы құралдарын бағалауға байланысты бағалаудың белгісіздігінің жоғары деңгейі айтарлықтай тәуекел екенін анықтаса, ISA 540 аудитор процедураларды мәні бойынша орындауды және аудитордың бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашудың орындылығын бағалауды талап етеді. ISA 540-тың 11, 15 және 20 тармақтарды қара.

²⁸ ISA 540, 15(a)-(b) тармақтар

²⁹ ISA 540, 12-14 тармақтар

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- (b) Басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалай жасағанын, сондай-ақ тиісті процедураларды бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру.
- (c) Басшылықтың нүктелік бағасын бағалау үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу.
- (d) Аудиторлық қорытындыға дейін болған оқиғалар бухгалтерлік бағалауға қатысты аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін анықтау.

Көптеген аудиторлар басшылықтың бағалауды тексеруін және оған негізделген деректерді бақылау құралдарының тиімділігін тексерумен біріктіру аудитке тиімді және тиімді тәсіл деп санайды. Кейінгі оқиғалар қаржы құралдарын бағалаудың нақты дәлелдерін бере алатынына қарамастан, есепті күннен кейінгі нарықтық жағдайлардың өзгеруін көрсететін басқа факторларды ескеру қажет болуы мүмкін.³⁰ Егер аудитор басшылықтың бағалауды қалай жасағанын тексере алмаса, олар нүктелік бағалауды немесе диапазонды таңдай алады.

115. I-бөлімде сипатталғандай, қаржы құралдарының әділ құнын бағалау үшін басшылық:

- Үшінші тарап баға көздерінен алынған ақпаратты пайдалану;
- Әр түрлі әдістерді, соның ішінде модельдерді қолдана отырып, өзіндік бағалауды әзірлеу үшін мәліметтер жинау; және
- Бағалауды әзірлеу үшін сарапшыны тарту.

Басшылық көбінесе осы тәсілдердің жиынтығын қолданады. Мысалы, басшылықтың өзіндік баға процесі болуы мүмкін, бірақ өз бағаларын растау үшін үшінші тарап баға көздерін пайдаланады.

Басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланған ездегі ерекшеліктері

116. Басшылық ұйымның қаржылық құралдарын бағалау үшін баға қызметі немесе брокер сияқты үшінші тарап баға көздерін пайдалана алады. Басшылықтың бұл ақпаратты қалай пайдаланатынын және баға қызметі қалай жұмыс істейтінін түсіну аудиторға қажетті аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемін анықтауға көмектеседі.

117. Басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланған кезде келесі мәселелер маңызды болуы мүмкін:

- *Үшінші тарап баға көзінің сипаты* - кейбір үшінші тарап баға көздері олардың процесі туралы толығырақ ақпарат береді. Мысалы, баға қызметі көбінесе активтер класы деңгейінде қаржы құралдарының құнын бағалау үшін қолданылатын әдіснамасы, болжамдары және деректері туралы ақпарат береді. Керісінше, брокерлер көбінесе баға ұсыныстарын әзірлеу үшін пайдаланылған бастапқы деректер мен болжамдар туралы аз немесе мүлдем ақпарат бермейді.
- *Пайдаланылған бастапқы деректердің сипаты және бағалау әдістемесінің күрделілігі* - үшінші тарап көздерінен алынған бағалардың сенімділігі бастапқы деректердің байқалуына (және сәйкесінше әділ құн иерархиясындағы бастапқы деректердің деңгейіне) және белгілі бір бағалы қағазды немесе активтер класын бағалау үшін қолданылатын Әдістеменің күрделілігіне байланысты өзгереді. Мысалы, өтімді нарықта белсенді айналымдағы акцияларға салынған инвестицияның бағасы өтімді нарықта сатылатын және бағалау күніне айналмайтын корпоративті облигацияның бағасынан гөрі сенімді болады, бұл өз кезегінде дисконтталған ақша ағындарының моделін қолдана отырып бағаланатын активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаздың бағасынан гөрі сенімді болады.
- *Үшінші тарап баға көзінің беделі мен тәжірибесі* - мысалы, үшінші тарап баға көзінің тәжірибесі болуы мүмкін және қаржы құралдарының бір түрі бойынша осындай деп танылуы мүмкін, бірақ қаржы құралдарының басқа түрлері бойынша ұқсас тәжірибесі жоқ. Аудитордың үшінші тарап баға көзімен бұрынғы тәжірибесі де осыған байланысты маңызды болуы мүмкін.
- *Үшінші тараптың баға көзінің объективтілігі* - мысалы, егер басшылық алған баға контрагенттен, мысалы, қаржы құралын ұйымға сатқан брокерден немесе аудиттелетін тұлғамен тығыз қарым-қатынаста болса, онда мұндай баға сенімсіз болуы мүмкін.
- *Ұйымның үшінші тарап баға көздерін пайдалануын бақылауы* - үшінші тарап баға көздерінен алынған ақпараттың сенімділігін бағалау үшін басшылықтың бақылау құралдарының болуы әділ құнды бағалаудың сенімділігіне әсер етеді. Мысалы, нұсқаулықта бақылау құралдары болуы мүмкін
 - Үшінші тараптың баға көзінің беделін, тәжірибесін және объективтілігін қарастыруды қоса алғанда, үшінші тараптың баға көзін пайдалануды тексеру және бекіту.
 - Бағалар мен бағаға қатысты деректердің толықтығын, өзектілігін және дәлдігін анықтау.

³⁰ ISA 540 A63 - A66 тармақтарында назарға алынуы мүмкін кейбір факторлардың мысалдары келтірілген.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- *Үшінші тараптың баға көзін бақылау* - Аудиторды қызықтыратын активтер кластарының құнын бағалау құралдары мен процестері. Мысалы, үшінші тараптың баға көзі бағаны әзірлеу процесін қатаң бақылауға алуы мүмкін, соның ішінде клиенттерге, сатып алушыларға да, сатушыларға да тиісті дәлелдер болған кезде баға қызметінен алынған бағаларға қарсы шығуға мүмкіндік беретін рәсімделген процесті қолдану, бұл үшінші тараптың баға көзіне нарық қатысушыларына қол жетімді ақпаратты толық көрсету үшін бағаларды үнемі түзетуге мүмкіндік береді.
118. Үшінші тараптың баға көздерінен алынған ақпаратқа қатысты дәлелдемелер алудың ықтимал тәсілдері келесідей болуы мүмкін:
- 1-деңгейдегі бастапқы деректер үшін-үшінші тарап баға көздерінен алынған ақпаратты бақыланатын нарықтық бағалармен салыстыру.
 - Үшінші тарап баға көздері ұсынатын бақылау және процестер, бағалау әдістері, бастапқы деректер және болжамдар туралы ақпаратты ашуды талдау.
 - Үшінші тарап баға көздерінен алынған ақпараттың сенімділігін бағалау үшін басшылық пайдаланатын бақылау құралдарын талдау.
 - Активтердің немесе нақты қаржы құралдарының қызығушылық сыныптары үшін пайдаланылатын бақылау тетіктері мен процестерін, бағалау әдістемелерін, бастапқы деректер мен болжамдарды түсіну және тексеру үшін үшінші тарап баға көздерінде процедураларды орындау.
 - Үшінші тарап баға көздерінен алынған бағалардың басқа үшінші тарап баға көздерінен алынған бағаларға, ұйымны бағалауға немесе аудитордың жеке бағалауына қатысты дұрыстығын бағалау.
 - Бағалау әдістерінің, болжамдардың және бастапқы деректердің дұрыстығын бағалау.
 - Үшінші тарап баға көзі бағалаған кейбір қаржы құралдары үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу және алынған нәтижелер бір-бірінен ақылға қонымды диапазонда екенін бағалау.
 - Баға белгілеуді растауды бақылау құралдары туралы аудиторлық қорытынды алу.³¹
119. Бірнеше үшінші тарап баға көздерінен баға алу бағалаудың белгісіздігі туралы пайдалы ақпарат бере алады. Бағалардың кең ауқымы бағалаудың үлкен белгісіздігін көрсетуі мүмкін және қаржы құралының деректер мен болжамдардың шамалы өзгеруіне сезімтал екенін көрсетуі мүмкін. Тар диапазон өлшеудің белгісіздігін және деректер мен болжамдардың өзгеруіне сезімталдықты төмендетуі мүмкін. Бірнеше көздерден баға алу пайдалы болуы мүмкін болса да, әділ құн иерархиясының 2 немесе 3 деңгейлеріне жатқызылған бастапқы деректері бар қаржы құралдарын қарастырған кезде, бірнеше көздерден бағаларды алудың өзі жеткілікті дәлелдерді қамтамасыз ете алмайды. Бұл мыналарға байланысты:
- (a) Баға туралы ақпараттың бірнеше көздері бірдей негізгі баға көзін қолдана алады; және
 - (b) Бағаны анықтау кезінде үшінші тарап баға көзі пайдаланған бастапқы деректерді түсіну қаржы құралын әділ құн иерархиясы шеңберінде жіктеу үшін қажет болуы мүмкін..
120. Кейбір жағдайларда аудитор бағаны анықтау үшін қолданылатын процесс туралы, соның ішінде бағаның сенімділігін қамтамасыз ету үшін осы процесті бақылаудың кез келген құралы туралы түсінік ала алмауы немесе пайдаланылған болжамдар мен басқа да бастапқы деректерді қоса алғанда, модельге қол жеткізе алмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор бағаланған тәуекелге жауап ретінде басшылықтың нүктелік бағасын бағалау үшін нүктелік бағаны немесе диапазонды алу туралы шешім қабылдауы мүмкін.

Модельді пайдалана отырып, басшылықтың әділ құнды бағалауындағы аудиттік пайымдаулары

121. ISA 540-тың 13(b) тармағында аудитор басшылықтың бухгалтерлік бағалауды қалыптастыру процесін тексеру кезінде пайдаланылған бағалау әдісінің осы жағдайларда орынды екендігін және басшылық жасаған болжамдардың осы жағдайларда негізделген екендігін, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде көзделген бағалау мақсаттарын ескере отырып анықтауды талап етеді.
122. Басшылық үшінші тараптың баға көзін пайдаланды ма, әлде өз бетінше бағалау жүргізді ме, қаржы құралдарының құнын анықтау үшін модельдер жиі қолданылады, әсіресе әділ құн иерархиясының 2 және 3 деңгейлерінде бастапқы деректерді пайдаланған кезде. Модельдерге қатысты аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау кезінде аудитор модельде қолданылатын әдіснаманы, болжамдарды және деректерді қарастыра алады. 3-деңгейдегі бастапқы деректерді пайдалану сияқты күрделі қаржы құралдары үшін барлық үш деңгейді тестілеу аудиторлық дәлелдемелердің пайдалы көзі бола алады. Алайда, егер модель қарапайым және жалпы қабылданған болса, мысалы, облигациялар бағасының кейбір есептеулері сияқты, модельде қолданылатын болжамдар мен мәліметтерге назар аудару арқылы алынған аудиторлық дәлелдер дәлелдемелердің пайдалы көзі бола алады.

³¹ Кейбір баға қызметтері өз деректерін пайдаланушыларға баға деректерін бақылауды сипаттайтын есептер бере алады, яғни 3402 «Қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдары туралы есептер» сенімділікті растау тапсырмалары (ISAE) бойынша халықаралық стандартқа сәйкес дайындалған есептер. Басшылық сұрай алады, ал аудитор баға деректерінің қалай дайындалғанын түсіну және баға қызметінің бақылау құралдарына сенуге болатынын бағалау үшін осындай есепті алуды қарастыруы мүмкін.

123. Модельді сынаудың екі негізгі тәсілі бар:
- Аудитор басшылық пайдаланатын модельдің орындылығын, қолданылатын болжамдар мен деректердің дұрыстығын және математикалық дәлдікті ескере отырып, басшылық моделін тексере алады; немесе
 - Аудитор өзінің бағалауын жасай алады, содан кейін аудитордың бағалауын ұйымның бағалауымен салыстыра алады.
124. Егер қаржы құралдарын бағалау бақыланбайтын бастапқы деректерге негізделсе (яғни 3-деңгейдегі бастапқы деректер), аудитор қарастыруы мүмкін сұрақтарға, мысалы, басшылықтың келесілерді қалай қолдайтыны кіреді:
- Қаржы құралына қатысы бар нарық қатысушыларын сәйкестендіру және сипаттау.
 - Бастапқы тану кезінде бақыланбайтын бастапқы деректер қалай анықталады.
 - Нарық қатысушылары қолданатын болжамдар туралы өз пікірлерін көрсету үшін басшылық өз болжамдарына енгізген өзгертулер.
 - Ол осы жағдайларда қол жетімді ең жақсы бастапқы ақпаратты қамтыды ма.
 - Қолданылатын жерде, болжамдар салыстырмалы мәмілелерді қалай ескереді.
 - Бақыланбайтын бастапқы деректерді пайдалану кезінде модельдердің сезімталдығын талдау, сондай-ақ бағалаудың белгісіздігін есепке алу үшін түзетулер жасалды ма.
125. Сонымен қатар, аудитордың саланы білуі, нарықтық тенденцияларды білуі, басқа ұйымдардың бағаларын (құпиялылықты ескере отырып) және басқа да тиісті бағаларды (құпиялылықты ескере отырып) және басқа да тиісті бағаларды түсінуі аудиторға бағалауды тексеруге және бағалаудың жалпы негізді екендігін қарастыруға көмектеседі. Егер бағалаулар үнемі шамадан тыс агрессивті немесе консервативті болып шықса, бұл басшылықтың ықтимал біржақтылығын көрсетуі мүмкін.
126. Бақыланатын сыртқы дәлелдер болмаған жағдайда, басқаруға жауапты тұлғалардың басшылық жасаған бағалаулардың субъективтілігін және осы бағалауларды қолдау үшін алынған дәлелдемелерді түсінуге тиісті түрде тартылуы өте маңызды. Мұндай жағдайларда аудитор ұйым басшылығының барлық тиісті деңгейлерінде, соның ішінде басқаруға жауаптыларды қоса алғанда, кез келген құжаттаманы қоса алғанда, мәселелерді мұқият талдау және қарау жүргізілгенін бағалауы қажет болуы мүмкін.
127. Нарықтар белсенді емес немесе орын ауыстырған кезде немесе бастапқы деректер бақыланбайтын болса, басшылықтың бағалауы көбірек пайымдаулар болуы мүмкін және аз тексеріледі, сондықтан онша сенімді емес. және аз тексерілетін, сондықтан аз сенімді болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор модельді ұйым жүзеге асыратын бақылау құралдарының жиынтығы, модельдің дамуы мен жұмыс істеуін бағалау, модельде қолданылатын болжамдар мен деректерді тексеру және модель нәтижелерін аудитор әзірлеген нүктелік бағалаумен немесе диапазонмен немесе үшінші тараптар қолданатын басқа бағалау әдістерімен салыстыру арқылы тексере алады.³²
128. Бағалау әдістемесінде қолданылатын бастапқы деректерді тексеру³³, мысалы, егер мұндай деректер әділ құн иерархиясында жіктелсе, аудитор қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі талап ететін ақпаратты ашуды қолдайтын дәлелдер алуы мүмкін. Мысалы, бағалау әдістемесінде қолданылатын бастапқы деректердің сәйкестігін бағалау үшін аудиторлық процедуралар (яғни 1-деңгей, 2-деңгей және 3-деңгей) және ұйымның сезімталдығын талдауды тексеру аудитор үшін орынды болады. талдау аудитордың ашылған ақпараттың әділ ұсынылатындығын бағалауы үшін орынды.

Басшылық қолданатын болжамдардың дұрыстығын бағалау

129. Модельде қолданылатын болжам, егер болжамдағы ақылға қонымды ауытқу қаржы құралын бағалауға айтарлықтай әсер етсе, маңызды деп санауға болады.³⁴ Нұсқаулық сезімталдықты талдау арқылы балама болжамдарды немесе нәтижелерді қарастыруы мүмкін. Болжамдарға байланысты субъективтілік дәрежесі өлшемдердің белгісіздік дәрежесіне әсер етеді және аудиторды 3 деңгейінің бастапқы деректері сияқты маңызды тәуекелдің болуы туралы қорытындыға әкелуі мүмкін.
130. Нұсқаулық қолданатын болжамдарды, соның ішінде модельдер үшін бастапқы материал ретінде пайдаланылатын болжамдарды тексеру үшін тексеру процедуралары бағалауды қамтуы мүмкін:
- Болжамдарды әзірлеу кезінде нарықтық ресурстар басшылықтың қалай қарастырылатынын және егер солай болса, қарастырады ма, өйткені, әдетте, тиісті бақыланатын кіріс ресурстарын барынша пайдалануды және бақыланбайтын кіріс ресурстарын азайтуды мақсат еткен жөн;

³² ISA 540, 13(d) тармағы аудитор басшылықтың нүктелік бағасын бағалау үшін диапазонды әзірлеген кездегі талаптарды сипаттайды. Үшінші тараптар әзірлеген және аудитор қолданатын бағалау әдістері кейбір жағдайларда аудитор сарапшысының жұмысы ретінде қарастырылуы мүмкін және оларға ISA620 талаптары қолданылады.

³³ Мысалы, аудитордың маңызды тәуекелдерге қатысты басшылықтың болжамдарын бағалауға қойылатын талаптарды ISA 540 -тың 15-тармағын қара.

³⁴ ISA 540, A107 тармақты қара.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Бұл болжамдар қаржылық активтердің немесе қаржылық міндеттемелердің бақыланатын нарықтық шарттары мен сипаттамаларына сәйкес келе ме;
- Нарыққа қатысушылар арасындағы қатынастарға қатысты болжамдардың көздері қаншалықты маңызды және сенімді және басшылық нарықтың әртүрлі болжамдары болған кезде пайдалану үшін болжамдарды қалай таңдады; және
- Сезімталдықты талдау болжамдардың шамалы немесе шамалы өзгерістерімен ғана бағалаулар айтарлықтай өзгеретінін көрсете ме.

Басшылық қолданатын болжамдарды бағалауға қатысты қосымша ойлар ISA 540-тың A77-A83 тармақтарында қамтылған.

131. Аудитордың болашақ туралы пайымдауларын қарауы шешім шығарылған кезде қолда бар ақпаратқа негізделеді. Кейінгі оқиғалар қабылданған кезде ақылға қонымды шешімдерге сәйкес келмейтін нәтижелерге әкелуі мүмкін.
132. Кейбір жағдайларда дисконттау мөлшерлемесі дисконтталған құнды есептеуде әр болжамды емес, бағалаудағы белгісіздіктерді ескере отырып түзетілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда аудиторлық процедуралар дисконттау ставкасын есептеу және басшылық қолданатын ставкамен салыстыру үшін пайдаланылған дисконттау ставкаларын салыстыру немесе тәуелсіз модель жасау үшін ұқсас кепілдікпен бақыланатын мәмілені салыстыру арқылы дисконттау ставкасына бағытталуы мүмкін.

Басқару мәселелері жөніндегі сарапшының құрылымын пайдалану кезіндегі аудиттік пайымдаулар

133. I-бөлімде көрсетілгендей, басшылық өзінің кейбір немесе барлық бағалы қағаздарының құнын анықтау үшін бағалау бойынша сарапшыны тарта алады. Мұндай сарапшылар брокерлер, инвестициялық банкирлер, бағалау қызметтерін ұсынатын баға қызметтері немесе басқа мамандандырылған бағалау ұйымдары болуы мүмкін..

134. ISA 500 8-тармағы басшылық тартқан бағалау жөніндегі сарапшыдан алынған дәлелдемелерді бағалау кезінде аудиторға қойылатын талаптарды қамтиды. Басшылық тартқан сарапшыға қатысты аудиторлық процедуралардың көлемі және осы сарапшының жұмысы аудит мақсаттары үшін сарапшы жұмысының маңыздылығына байланысты. Басшылық сарапшысының жұмысының орындылығын бағалау аудиторға басшылық сарапшысы ұсынған бағалардың немесе бағалаулардың осы бағалауларды растайтын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер екенін анықтауға көмектеседі. Аудитор орындай алатын процедуралардың мысалдары:

- Басшылық маманының құзыреттілігін, қабілеттілігін және объективтілігін бағалау, оның ішінде: ұйыммен қарым-қатынасы; оның нарықтағы беделі мен беделі; ұйым; оның нарықтағы беделі мен беделі; құралдардың нақты түрлерімен тәжірибесі; бағалауға қолданылатын қаржылық есептіліктің тиісті жүйесін түсінуі;
- Басшылық маманының жұмысы туралы түсінік алу, мысалы, бағалаудың қолданылатын әдістемесінің (әдістемелерінің), сондай-ақ бағалау әдістемесінде (әдістемелерінде) пайдаланылған негізгі нарықтық айнымалылар мен болжамдардың орындылығын бағалау арқылы;
- Аудиторлық дәлел ретінде осы маманның жұмысын пайдаланудың орындылығын бағалау. Бұл жағдайда маманның жеке қаржы құралдары деңгейіндегі жұмысының орындылығына назар аударылады. Тиісті құралдарды іріктеу үшін әр түрлі мәліметтер мен болжамдарды қолдана отырып, бағалауды өз бетінше әзірлеген жөн (нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу туралы 136-137 тармақтарды қараңыз), содан кейін бұл бағалауды басшылық сарапшысының бағалауымен салыстырған жөн; және
- Басқа процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:
 - Басқа модельде жорамалдар алу үшін әртүрлі болжамдарды модельдеу, содан кейін алынған болжамдардың дұрыстығын қарау.
 - Басшылықтың ұпайлары дәйекті түрде жоғары немесе төмен екенін анықтау үшін басшылықтың ұпайларын аудитордың ұпайларымен салыстыру.

135. Болжамдарды басшылыққа қаржы құралдарын бағалауға көмектесу үшін басшылық маманы жасай алады немесе анықтай алады. Мұндай болжамдар, егер оларды басшылық қолданса, басшылықтың болжамдарына айналады, оларды аудитор басшылық жасаған басқа болжамдар сияқты қарастыруы керек.

Нүктелік бағалауды немесе диапазонды бағалауды әзірлеу

136. Аудитор бағалау әдістемесін әзірлей алады және бағалау әдістемесінде қолданылатын бастапқы деректер мен болжамдарды түзете алады, басшылық жасаған бағалаудың дұрыстығын бағалау кезінде қолдану ауқымын анықтай алады. Нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеуде аудиторға осы ISA-ның 106-135-тармақтары көмектесе алады. ISA 540³⁵ сәйкес, егер аудитор болжамдардан немесе басшылық әдістерінен өзгеше болжамдарды немесе әдістемелерді қолданса, аудитор аудитордың ауқымы тиісті айнымалыларды ескеретінін

³⁵ ISA 540, 13(c)-тармақ

анықтау және басшылықты бағалаудан кез келген елеулі айырмашылықтарды бағалау үшін жеткілікті басшылық болжамдары немесе әдістемелері туралы түсінік алуы керек. Аудитор басшылықты бағалаудың дұрыстығын бағалау үшін аудитор маманының жұмысын пайдалану пайдалы деп санауы мүмкін.

137. Кейбір жағдайларда аудитор аудитордың болжамдарды немесе басшылық әдістемесін тексеруге тырысуы нәтижесінде жеткілікті дәлелдер алынбайды деген қорытындыға келуі мүмкін, мысалы, үшінші тараптың баға көзі модельдер мен өзіндік әзірленген бағдарламалық қамтылымды қолданғанда және тиісті ақпаратқа қол жеткізбегенде. Мұндай жағдайларда, егер аудитор басқа процедураларды орындай алмаса, аудитор бағалауға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауы мүмкін. Елеулі бұрмалану тәуекелдеріне жауап беру үшін, мысалы, басшылықтың нүктелік бағасын бағалау үшін нүктелік бағалауды немесе диапазонды әзірлеу, нүктелік бағалау.³⁶ ISA 705³⁷ аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмауының салдарын сипаттайды.

Қаржы құралдары туралы ақпаратты ұсыну және ашу

138. Басшылықтың міндеттеріне қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындау кіреді.³⁸ қаржылық есептілік жүйесі көбінесе қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуды талап етеді, сондықтан пайдаланушылар қаржылық құралдарды, соның ішінде осы қаржылық құралдармен байланысты тәуекелдер мен белгісіздіктерді қолдана отырып, ұйым қызметінің салдарына мазмұнды баға бере алады. осы қаржықұралдарымен байланысты тәуекелдер мен белгісіздіктер. Негіз туралы ақпаратты ашудың маңыздылығы қаржы құралдарын бағалаудың белгісіздігі артқан сайын артады, сонымен қатар әділ құн иерархиясының деңгейіне байланысты.

139. Қаржылық есептілік қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келеді деп мәлімдей отырып, басшылық қаржылық есептіліктің әртүрлі элементтерін және тиісті ақпаратты ұсыну және ашу туралы мәлімдемелер жасайды. Ақпаратты ұсыну және ашу туралы мәлімдемелерге мыналар жатады:

- Басталуы, құқықтары мен міндеттері - ашық оқиғалар, операциялар және басқа да мәселелер орын алды және ұйымға қатысты.
- Толықтығы-қаржылық есептілікке енгізілуі керек барлық ашулар енгізілді.
- Жіктеу және түсініктілік-қаржылық ақпарат тиісті түрде ұсынылған және сипатталған, ал ашулар нақты тұжырымдалған.
- Дәлдік және бағалау-қаржылық және басқа ақпарат дұрыс және тиісті мөлшерде ашылады.

Ақпаратты ашуды тексеру бойынша аудиторлық процедуралар осы бекітулерді ескере отырып әзірленген.

Қаржы құралдарын ұсынуға және ашуға қатысты процедуралар

140. Қаржы құралдары туралы ақпаратты ұсыну және ашу үшін ерекше маңызы бар салаларға мыналар жатады:

- Қаржылық есеп беру жүйесі әдетте активтерді, міндеттемелерді, кірістер мен шығыстарды толықтыру және түсіндіру үшін бағалау және онымен байланысты тәуекелдер мен белгісіздіктер туралы қосымша ақпаратты ашуды талап етеді. Аудиторға тәуекелдерді ашуға және сезімталдықты талдауға назар аудару қажет болуы мүмкін. Аудитордың тәуекелдерді бағалау және бақылау қызметін тестілеу процедураларын орындауы барысында алынған ақпарат аудиторға қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашудың қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкестігі туралы қорытынды жасау үшін дәлелдер бере алады, мысалы:
 - Ұйымның мәлімделген есеп саясатын қоса алғанда, қаржы құралдарын пайдалануға қатысты ұйымның мақсаттары мен саясаты;
 - Қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерді басқаруға арналған ұйымның бақылау жүйесі туралы; және
 - Қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдер мен белгісіздіктер.
- Ақпарат дәстүрлі қаржылық есептілікке жатпайтын жүйелерден, мысалы, тәуекелдерді басқару жүйелерінен алынуы мүмкін. Аудитор ақпаратты ашумен байланысты бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде орындауды таңдай алатын процедуралардың мысалдары тестілеуді қамтиды:
 - Ашылатын ақпаратты алу үшін пайдаланылатын процесс; және
 - Ашылатын ақпаратты дайындау үшін пайдаланылатын деректерді бақылау құралдарының операциялық тиімділігі.

³⁶ ISA 540, 13(d)-тармақ

³⁷ ISA 705, „Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір

³⁸ ISA 200 4 және A2 тармақтарын қара.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- Елеулі тәуекелі³⁹ бар қаржы құралдары, егер ақпаратты ашу қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес келсе де, аудитор бағалаудың белгісіздігі туралы ақпаратты ашу тиісті жағдайлар мен фактілерді ескере отырып, барабар емес және сәйкесінше қаржылық есептілік дұрыс ұсынылмауы мүмкін деген қорытындыға келуі мүмкін. Егер аудитор басшылықтың қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуы жеткіліксіз немесе жаңылыстырады деп санаса, ISA 705 аудиторлық қорытындының салдары туралы нұсқауларды қамтиды.
- Мысалы, барлық тиісті ақпарат қаржылық есептілікке (немесе ілеспе есептерге) енгізілуі мүмкін, бірақ қаржылық есептілікті пайдаланушылар оның жағдайын түсінуі үшін жеткілікті түрде біріктірілмеуі мүмкін немесе қаржылық есептілікте көрсетілген сомалар үшін контексті қамтамасыз ету үшін жеткілікті сапалы ақпарат болмауы мүмкін. Мысалы, ұйым есептілікке сезімталдықты талдау туралы ақпаратты енгізген болса да, ол бағалаудағы өзгерістер нәтижесінде туындауы мүмкін тәуекелдер мен белгісіздіктерді, қарыз келісімдеріне ықтимал әсерлерді, қауіпсіздік талаптарын және ұйымның өтімділігін толық сипаттамауы мүмкін. ISA 260⁴⁰ басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар ету бойынша талаптар мен нұсқауларды, соның ішінде ұйымның қаржылық есептілігінің маңызды сапалық аспектілері, соның ішінде Есеп саясаты, бухгалтерлік бағалау және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу туралы аудитордың пікірлерін қамтиды.

141. Ақпаратты ұсынудың орындылығын қарастыру, мысалы, ағымдағы және ұзақ мерзімді қаржы құралдарын жіктеу, қаржы құралдарын тексеру барысында аудитордың ақпаратты ұсыну мен ашуды бағалауына байланысты.

Аудиттің басқа да маңызды ерекшеліктері

Жазбаша өтініштер

142. ISA 540 аудитор басшылықтан және қажет болған жағдайда басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалардан олардың пікірінше, бухгалтерлік бағалауды дайындау кезінде пайдаланылған елеулі болжамдардың негізділігі туралы жазбаша куәліктер алуы талап етеді.⁴¹ ISA 580⁴² талап етеді, егер осы талап етілетін куәліктерге қосымша, аудитор қаржылық есептілікке немесе қаржылық есептіліктегі бір немесе бірнеше нақты мәлімдемелерге қатысты басқа аудиторлық дәлелдемелерді растау үшін бір немесе бірнеше басқа жазбаша куәліктерді алу қажеттілігін анықтаса, онда аудитор осындай басқа жазбаша куәліктерді алуы керек. Қаржы құралдарымен байланысты қызметтің ауқымы мен күрделілігіне байланысты қаржы құралдарына қатысты алынған өзге де аудиторлық дәлелдемелерді қолдауға арналған жазбаша куәліктер мыналарды да қамтуы мүмкін:

- Қаржы құралдарына қатысты басшылықтың мақсаттары, мысалы, олар хеджирлеу, активтерді/міндеттемелерді басқару немесе инвестициялық мақсаттар үшін пайдаланылады ма;
- Қаржылық есептілікті ұсынудың дұрыстығы туралы куәліктер, мысалы, қаржы құралдарымен операцияларды сату немесе қаржыландыру операциялары ретінде тану;
- Қаржылық есептіліктегі қаржы құралдары туралы ақпаратты ашуға қатысты сенімділік, мысалы:
 - Есептілікте қаржы құралдарымен жасалатын барлық операциялар көрсетілген; және
 - Барлық кірістірілген туынды құралдар анықталды;
- Барлық мәмілелер нарықтық және әділ құны бойынша жасалды ма;
- Мәміле шарттары;
- Қаржы құралдарын дұрыс бағалау;
- Қаржы құралдарына қатысты қосымша келісімдер бар ма;
- Ұйым жазбаша опциондар жасады ма;
- Басшылықтың белгілі бір әрекеттерді жасауға ниеті мен қабілеті;⁴³ және
- Кейінгі оқиғалар бағалауды түзетуді және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуды талап ете ме.

³⁹ ISA 540 20-тармағында аудитор тарапынан қаржылық есептілікте қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі контекстінде олардың бағаларының белгісіздігі туралы ақпаратты ашудың орындылығын бағалау мақсатында елеулі тәуекелдерге әкеп соғатын бухгалтерлік бағалау туралы ақпаратты ашуға қатысты өзге де процедураларды орындауды талап етеді.

⁴⁰ ISA 260, *Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс*

⁴¹ ISA 540, 22-тармақ. ISA 580 «Жазбаша ұсынымдар» 4-тармағында басшылықтың жазбаша ұсыныстары өздеріне қатысты мәселелер бойынша жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз етпейтіні айтылған. Егер аудитор тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаса, бұл аудиторлық қорытындыға әсер етуі мүмкін аудит көлемінің шектелуін білдіруі мүмкін (ISA 705 «Тәуелсіз аудитордың есебіндегі пікірдің өзгеруі» кара).

⁴² ISA 580, 13-тармақ

⁴³ ISA 540 A80-тармағында осы жағдайларда тиісті болуы мүмкін болатын процедуралардың мысалдары келтірілген.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс және іс-қимыл

143. Қаржы құралдарын бағалауға байланысты белгісіздікке байланысты қаржылық есептілікке елеулі тәуекелдердің ықтимал әсері басқарушылық мүдделі болуы мүмкін. Аудитор әділ құнды бағалау кезінде қолданылатын елеулі болжамдардың сипаты мен әсерін, болжамдардың субъективтілік дәрежесін, сондай-ақ тұтастай қаржылық есептілік үшін әділ құн бойынша бағаланатын баптардың салыстырмалы маңыздылығын талқылай алады. жалпы қаржылық есептілік. Сонымен қатар, қаржы құралдарын сатып алу жөніндегі міндеттемелерді және оларды кейінгі бағалау процестерін тиісті бақылау қажеттілігі басшылық жүктелген тұлғалармен талқылауды талап етуі мүмкін мәселе болып табылады. басшылық жүктелген тұлғалар.
144. ISA 260-та қаржылық есептілік аудиті барысында басшылыққа жауапты тұлғалармен байланысты сақтау үшін аудитордың жауапкершілігі қарастырылады. Қаржы құралдарына қатысты басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі қажет мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін:
- Басшылықтың қаржы құралдарымен қызметтің сипаты мен ауқымын немесе осындай қызметпен байланысты тәуекелдерді жеткіліксіз түсінуі;
 - Аудитор аудит барысында анықтаған қаржы құралдарын басқару жөніндегі субъектінің қызметіне қатысты ішкі бақылау немесе тәуекелдерді басқару жүйелерін әзірлеудегі немесе жұмыс істеудегі елеулі кемшіліктер;⁴⁴
 - Басшылық немесе басшылық сарапшысы жасаған бағалауларға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудағы елеулі қиындықтар, мысалы, басшылық басшылық сарапшысы пайдаланатын бағалау әдіснамасы, болжамдары және деректері туралы түсінік ала алмаған кезде және мұндай ақпаратты басшылық сарапшысы аудиторға ұсынбаған кезде;
 - Аудитор мен басшылық немесе басшылық маманы арасындағы бағалауға қатысты айтарлықтай келіспеушіліктер;
 - Қаржылық есептілікте, оның ішінде қаржы құралдарымен байланысты бағалаудың белгісіздігін қоса алғанда, бағалау жөніндегі қаржылық есептілікте ашылуы тиіс елеулі тәуекелдер мен әсерлер ұйымының қаржылық есептілігіне әлеуетті әсер ету;
 - Аудитордың есеп саясатын дұрыс таңдау және қаржылық есептілікте қаржы құралдарымен операцияларды ұсыну туралы пікірі;
 - Аудитордың қаржылық құралдарға қатысты ұйымның есебі мен қаржылық есептілігінің сапалық аспектілері туралы пікірлері; немесе
 - Операциялық бақылауды, қаржы құралдарын хеджирлеу құралы ретінде анықтау процедураларын және тәуекелге ұшырауды бақылауды қоса алғанда, қаржы құралдарын сатып алу, сату және иеленуге қатысты жан-жақты және нақты тұжырымдалған саясаттың болмауы.

Алайда, егер басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалар аудиторға оларды жеңуге көмектесе алса немесе бұл қорытындының өзгеруіне әкелуі мүмкін болса, аудит барысында туындаған елеулі қиындықтар туралы мүмкіндігінше тезірек хабарлау орынды болуы мүмкін.

Реттеуші және өзге де органдармен өзара іс-қимыл

145. Кейбір жағдайларда аудиторлар басқаруға жауапты тұлғалардан басқа, қаржы құралдарына қатысты мәселелер бойынша реттеушілермен немесе қадағалау органдарымен тікелей байланысуды⁴⁵ қажет етуі мүмкін немесе орынды деп санауы мүмкін. Мұндай байланыс аудит барысында пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда Банктік қадағалау органдары аудиторлармен қаржы құралдарының жұмыс істеуі мен қолданылуы, қаржы құралдарымен қызметті бағалау мәселелері, белсенді емес нарықтардағы қаржы құралдарын бағалау мәселелері, сондай-ақ нормативтік талаптардың сақталуы туралы ақпарат алмасу үшін өзара әрекеттесуге тырысады. Мұндай үйлестіру аудиторға елеулі бұрмалану қаупін анықтауға көмектеседі.

⁴⁴ ISA 265 «Басшылыққа жауапты тұлғаларға және басшылыққа ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы хабарлау» ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы басшылыққа хабарлау бойынша және басшылыққа жауапты тұлғаларға ішкі бақылаудың елеулі кемшіліктері туралы хабарлау бойынша талаптарды белгілейді және нұсқауларды қамтиды. Онда ішкі бақылаудың кемшіліктерін аудитордың ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) сәйкес тәуекелдерді бағалау процедуралары кезінде немесе аудиттің кез келген басқа кезеңінде анықтауға болатындығы түсіндіріледі. аудиттің кез келген басқа кезеңінде.

⁴⁵ Мысалы, ISA 250 (Қайта қаралған) «Қаржылық есептілік аудитіндегі заңдар мен нормативтік актілерді қарау» аудиторлардан ұйымнан тыс тараптарға заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы есеп беру міндеті бар-жоғын анықтауды талап етеді. Сонымен қатар, көптеген елдерде аудитордың банктік реттеу органдарымен және басқалармен қарым-қатынасына қойылатын талаптар заңмен, нормативтік талаппен немесе ресми келісіммен немесе хаттамамен белгіленуі мүмкін.

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫМЕН БАЙЛАНЫСТЫ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ МЫСАЛДАРЫ

1. Төменде қаржылық құралдармен операциялар, сауда немесе инвестициялық мақсаттар болсын, қаржылық құралдармен операциялардың үлкен көлемін жүзеге асыратын ұйымға енгізуге болатын анықтамалық ақпарат пен бақылау мысалдары келтірілген. Жоғарыда келтірілген мысалдар толық емес және ұйымдарда олардың көлеміне, жұмыс істейтін саласына және қаржы құралдарымен жасалатын операциялардың көлеміне байланысты әртүрлі бақылау жүйелері мен процестері болуы мүмкін. Сауда және клирингтік орталықтарды пайдалану туралы толығырақ ақпарат 25-26 тармақтарында келтірілген.
2. Кез-келген бақылау жүйесі сияқты, елеулі бұрмалану қаупін жою үшін кейде бақылау құралдарын әр түрлі деңгейде (мысалы, алдын-алу детективі және бақылау) қайталау қажет.

Ұйымның бақылау ортасы

Қаржы құралдарын сауатты пайдалану жөніндегі міндеттеме

3. Қаржы құралдарымен жұмыс істеудің кейбір түрлерінің күрделілігі ұйымдағы бірнеше тұлғаның ғана бұл қызметті толық түсінетіндігін немесе құралдарды тұрақты негізде бағалау үшін қажетті білім мен тәжірибеге ие екендігін білдіруі мүмкін. Қаржылық пайдалану ұйымда тиісті білім мен тәжірибесіз қаржы құралдарын пайдалану айтарлықтай бұрмалану қаупін арттырады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қатысуы

4. Басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалар басшылықтың ұйымның тәуекелге жалпы бейімділігін айқындауын қадағалайды және келіседі және ұйымның қызметін қадағалауды жүзеге асырады. және қаржы құралдарымен байланысты ұйымның қызметін қадағалауды жүзеге асырады. Ұйымның қаржы құралдарын сатып алуға, сатуға және иеленуге қатысты саясаты оның тәуекелге бейімділігіне және қаржы құралдарымен айналысатындардың тәжірибесіне сәйкес келеді. Сонымен қатар, ұйым басқару құрылымдары мен бақылау процестерін құра алады:
 - (a) Инвестициялық шешімдерді жеткізу және бағалаудың барлық елеулі белгісіздіктерін басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу; және
 - (b) Қаржы құралдарымен қызметті жүзеге асыру кезінде ұйымның тәуекелге жалпы бейімділігін бағалау.

Ұйымдастыру құрылымы

5. Қаржы құралдарымен байланысты қызмет орталықтандырылған және орталықтандырылмаған түрде жүзеге асырылуы мүмкін. Мұндай қызмет және тиісті шешімдер қабылдау көбінесе нақты, сенімді және уақтылы басқарушылық ақпараттың түсуіне байланысты. Мұндай ақпаратты жинау мен біріктірудің күрделілігі ұйым қатысатын бөлімшелер мен ұйымдар санының артуымен артады. Қаржы құралдары бойынша қызметке байланысты ақпараттың Елеулі бұрмалану тәуекелдері бақылау қызметінің орталықсыздандырылуымен ұлғаюы мүмкін. Бұл, әсіресе, ұйым өз қызметін әртүрлі жерлерде жүзеге асыратын жағдайларда, олардың кейбіреулері әртүрлі елдерде болуы мүмкін.

Өкілеттіктер мен міндеттерді бөлу

Инвестициялау және бағалау саласындағы саясат

6. Қаржылық активтерді сатып алу, сату және иеленуге қатысты нақты тұжырымдалған және жауапты тұлғалар бекіткен саясат ұйым басшылығына бизнес тәуекелдерін қабылдау мен басқарудың тиімді тәсілін әзірлеуге мүмкіндік береді. Мұндай саясат, егер ол ұйымның тәуекелдерді басқару жөніндегі қызметіне қатысты мақсаттарын, сондай-ақ осы мақсаттарға жету үшін қол жетімді инвестициялық және хеджирлеу баламаларын тұжырымдайтын болса және көрсетілген болса, ең айқын болып табылады:
 - (a) Басқарудың қиындық деңгейі;
 - (b) Ішкі бақылау және мониторинг жүйелерінің күрделілік деңгейі;
 - (c) Ұйымның активтері мен міндеттемелерінің құрылымы;
 - (d) Ұйымның өтімділікті сақтау және капитал шығынын жабу қабілеті;
 - (e) Басшылық алға қойған мақсаттарға жетуге мүмкіндік беретін қаржы құралдарының түрлері; және
 - (f) Басшылық алға қойған мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін қаржы құралдарын пайдалану, мысалы, туынды қаржы құралдарын алыпсатарлық мақсаттарда немесе тек хеджирлеу мақсаттары үшін пайдалануға бола ма.

7. Басшылық оның бағалау мүмкіндіктеріне сәйкес келетін саясатты әзірлей алады және ұйымның құнын бағалауға жауапты қызметкерлердің осы саясатты орындауын қамтамасыз ететін бақылау тетіктерін жасай алады. Оларға мыналар кіруі мүмкін:
 - (а) Бағалауды дайындау үшін пайдаланылатын әдістемелерді әзірлеу және тексеру процестері, оның ішінде өлшеулердің белгісіздігін есепке алу тәртібі; және
 - (б) Қаржылық құралдарды бағалау үшін жиналатын бақыланатын бастапқы деректерді және ақпарат түрлерін барынша пайдалану саясаты.
8. Шағын ұйымдар үшін қаржы құралдарымен жұмыс сирек болуы мүмкін, ал басшылықтың білімі мен тәжірибесі шектеулі болуы мүмкін. Дегенмен, қаржы құралдарына қатысты саясатты әзірлеу ұйымға тәуекелге бейімділігін анықтауға және белгілі бір қаржы құралдарына инвестициялау мақсатқа жетуге ықпал ете ме, жоқ па деген мәселені қарастыруға көмектеседі.

Кадр саясаты және тәжірибе

9. Ұйымдар негізгі қызметкерлерден фронт пен бэк-офистен міндетті түрде жұмыстан шығуды талап ететін саясатты белгілей алады. Бақылаудың бұл түрі алаяқтықтың алдын алу және анықтау құралы ретінде пайдаланылады, әсіресе сауда қызметімен айналысатын тұлғалар жалған мәмілелер жасаса немесе операцияларды дәл көрсетпесе.

Қызмет көрсететін ұйымдарды тарту

10. Ұйымдар, сонымен қатар қызмет көрсету ұйымдарын (мысалы, активтерді басқарушылар) қаржы құралдарын сатып алуды немесе сатуды бастау, ұйым үшін операцияларды тіркеу немесе қаржы құралдарын бағалау үшін пайдалана алады. Ұйым үшін операцияларды есепке алуды жүргізу немесе қаржы құралдарын бағалау. Кейбір ұйымдар қолда бар қаржы құралдары бойынша есептілікті дайындау тұрғысынан осы қызмет көрсету ұйымдарына тәуелді болуы мүмкін. Алайда, егер басшылық қызмет көрсететін ұйымда жұмыс істейтін бақылау құралдары туралы түсінікке ие болмаса, аудитор осы қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына сенуге мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауы мүмкін. Ұйым бір немесе бірнеше қызмет көрсету ұйымдарының қызметтерін пайдаланған кезде аудитордың жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алуына қойылатын талаптарды белгілейтін ISA 402¹ қара.
11. Қызмет көрсететін ұйымдарды пайдалану қаржы құралдарын бақылау жүйесін күшейтуі де, әлсіретуі де мүмкін. Мысалы, қызмет көрсету ұйымының қызметкерлері ұйым басшылығына қарағанда қаржы құралдарымен көбірек тәжірибеге ие болуы мүмкін; немесе қаржылық есептілікті сенімді ішкі бақылауға ие. Қызмет көрсету ұйымын пайдалану міндеттердің нақты бөлінуін қамтамасыз етуі мүмкін. Екінші жағынан, қызмет көрсететін ұйымның бақылау ортасы әлсіз болуы мүмкін.

Ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесі

12. Ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі менеджменттің қаржы құралдарын пайдалану кезінде туындайтын іскерлік тәуекелдерді қалай анықтайтынын, соның ішінде менеджмент тәуекелдердің маңыздылығын қалай бағалайтынын, олардың пайда болу ықтималдығын қалай бағалайтынын және оларды басқару әрекеттері туралы шешім қабылдайтынын анықтауы керек.
13. Ұйымның тәуекелдерді бағалау процесі басшылықтың басқарылуы қажет тәуекелдерді анықтауға негіз болады. Тәуекелдерді бағалау процесі басшылықты қамтамасыз етуге арналған:
 - (а) Басшылық мәмілені жасасқанға дейін қаржы құралымен байланысты тәуекелдерді, соның ішінде мәмілені жасасу мақсаты мен оның құрылымын (мысалы, ұйымның қаржы құралдары жөніндегі қызметінің экономикалық және іскерлік мақсаттары) түсінді;
 - (б) Нақты қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерге сәйкес тиісті кешенді тексеру жүргізеді;
 - (с) Нарықтық жағдайлардың ұйымның тәуекелдеріне қалай әсер ететінін түсіну үшін ұйымның ашық позицияларына мониторинг жүргізеді;
 - (д) Қажет болған жағдайда тәуекелдерді азайтуға немесе өзгертуге, сондай-ақ беделді тәуекелді басқаруға мүмкіндік беретін процедуралары бар; және
 - (е) Бұл процестерді мұқият қадағалауға және тексеруге ұшыратады.
14. Тәуекелге ұшырауды бақылау және бақылау үшін құрылған құрылым:
 - (а) Ұйымның басқаруға жауапты тұлғалар анықтаған тәуекелге барабар және сәйкес болуы;
 - (б) Жасалуы мүмкін әр түрлі қаржы құралдары мен операцияларды және қандай мақсаттар үшін мақұлдау деңгейлерін анықтаңыз. қандай мақсаттар үшін де жасалуы мүмкін. Рұқсат етілген құралдар мен мақұлдау деңгейлері қаржы құралдарымен айналысатындардың тәжірибесін көрсетіп, басшылықтың құзыреттілікке деген адалдығын көрсетуі керек;

¹ ISA 402, *Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері*

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- (c) Тәуекелдің әрбір түріне (бекітілген контрагенттерді қоса алғанда) барынша рұқсат етілетін әсер етудің тиісті лимиттерін белгілеу. Рұқсат етілген тәуекел деңгейі тәуекел түріне немесе контрагентке байланысты болуы мүмкін
 - (d) Қаржылық тәуекелдер мен бақылау іс-шараларының объективті және уақтылы мониторингін қамтамасыз ету;
 - (e) Қаржы құралдарын пайдалана отырып, тәуекелдерге ұшырау, тәуекелдер және тәуекелдерді басқару жөніндегі қызметтің нәтижелері туралы объективті және уақтылы есептілікті қамтамасыз етуге; және
 - (f) Нақты қаржы құралдарымен байланысты тәуекелдерді бағалау жөніндегі нұсқаулықтың жұмысын бағалау.
15. Ұйымның тәуекелдерінің сипаты мен дәрежесі ол жұмыс істейтін қаржы құралдарының түрлеріне, соның ішінде осы құралдардың күрделілігіне және олармен жасалатын операциялардың көлеміне тікелей байланысты.

Тәуекелдерді басқару қызметі

16. Кейбір ұйымдар, мысалы, қаржы құралдарының үлкен операциялары бар ірі қаржы институттары, тәуекелдерді басқарудың ресми қызметін құруға міндетті немесе шешім қабылдауы мүмкін. Бұл функция қаржы құралдарымен операцияларды орындауға және басқаруға жауапты тұлғалардан бөлінген. Бұл бөлім қаржы құралдарымен байланысты қызмет туралы есеп беру мен қадағалауға жауап береді және басқаруға жауапты тұлғалар тағайындайтын тәуекелдер жөніндегі ресми комитетті қамтуы мүмкін. Осы саладағы негізгі міндеттердің мысалдары келесідей болуы мүмкін:
- (a) Жауапты тұлғалар әзірлеген тәуекелдерді басқару саясатын іске асыру (ұйым ұшырауы мүмкін тәуекелдерді талдауды қоса алғанда);
 - (b) Тәуекел лимиттерінің құрылымын әзірлеу және осы лимиттердің практикалық іске асырылуын қамтамасыз ету;
 - (c) Стресс-сценарийлерді әзірлеу және позициялардың ерекше өзгерістерін талдауды қоса алғанда, ашық позициялар портфолиосының сезімталдығына талдау жүргізу; және
 - (d) Қаржы құралдарының жаңа өнімдерін қарастыру және талдау.
17. Қаржы құралдары шығынның баланста көрсетілген қаржы құралының құнынан, егер бар болса, асып кету қаупімен ұштасуы мүмкін. Баланста көрсетілген құрал. Мысалы, тауардың нарықтық бағасының кенеттен төмендеуі ұйымды қамтамасыз ету немесе маржа талаптарына байланысты сол тауар бойынша фьючерстік позицияны жабу үшін шығындарды жүзеге асыруға мәжбүр етуі мүмкін. Кейбір жағдайларда ықтимал шығындар ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыру үшін жеткілікті болуы мүмкін. Ұйым нарықтық тәуекелге ұшыраған қаржы құралдарына болашақтағы гипотетикалық әсерді бағалау үшін сезімталдық талдауын немесе тәуекелдік құнын талдауды жүргізе алады. нарықтық тәуекелге ұшыраған құралдар. Алайда, тәуекелді шығындарды талдау ұйымға әсер етуі мүмкін тәуекелдердің дәрежесін толық көрсетпейді. Сезімталдықты талдау және сценарийлерді талдау да шектеулі болуы мүмкін.
18. Қаржы құралдарымен байланысты қызметтің көлемі мен күрделілігі, сондай-ақ тиісті нормативтік талаптар ұйымның тәуекелдерді басқарудың ресми функциясын және оның құрылымын құру қажеттілігі туралы мәселені қарауына әсер етеді. Тәуекелдерді басқарудың жеке функциясын жасамайтын ұйымдар үшін, мысалы, салыстырмалы түрде аз қаржы құралдары, құралдары немесе күрделі емес қаржы құралдары бар ұйымдар үшін қаржылық құралдар бойынша есеп беру және бақылау бухгалтерлік немесе қаржылық қызметтің жауапкершілігінің немесе басшылықтың жалпы жауапкершілігінің ажырамас бөлігі болуы мүмкін және жеке тұлғалар құрған тәуекелдер жөніндегі ресми комитетті қамтуы мүмкін. басқару функциялары жүктелген.

Ұйымның ақпараттық жүйелері

19. Ұйымның ақпараттық жүйесінің негізгі міндеті-барлық операцияларды дәл тіркеу, тіркеу, есептеу және бағалау мүмкіндігі. тәуекелдерді басқару және қаржы құралдарын бақылау құралдарын бақылау үшін барлық операцияларды дәл жазыңыз, есептеңіз, бағалаңыз және ақпарат жасаңыз. бақылау құралдарының мониторингі. Қаржы құралдарының үлкен көлемі бар ұйымдарда, әсіресе тиісті бақылаусыз қолмен интерфейстері бар әлсіз интеграцияланған жүйелер көп болған кезде қиындықтар туындауы мүмкін.
20. Кейбір қаржы құралдары көптеген бухгалтерлік жазбаларды қажет етуі мүмкін. Қаржы құралдарымен жұмыс істеудегі күрделілік немесе белсенділік деңгейі артқан сайын ақпараттық жүйенің күрделілігі де артуы керек. Қаржы құралдарына байланысты туындауы мүмкін нақты проблемалардың қатарына мыналар жатады:
- (a) Ақпараттық жүйелер, әсіресе кішігірім ұйымдарда, қаржы құралдарымен операцияларды өңдеуге қабілетсіз немесе дұрыс конфигурацияланбауы мүмкін, әсіресе егер ұйым қаржы құралдарымен тәжірибесі болмаса. Бұл қолмен жасалатын операциялардың көбеюіне әкелуі мүмкін, бұл қателіктер қаупін одан әрі арттырады;
 - (b) Неғұрлым күрделі операцияларды өңдеуге қажетті жүйелердің ықтимал әртүрлілігі және олардың арасында үнемі салыстыру қажеттілігі, әсіресе егер бұл жүйелер өзара әрекеттеспесе немесе қолмен араласуға бейім болса;

- (c) Мейнфреймдер жүйесінен гөрі электрондық кестелер арқылы аздаған тұлғалардың неғұрлым күрделі мәмілелер жасау немесе тәуекелдерді басқару мүмкіндігі, немесе негізгі жүйелерді емес, электрондық кестелерді пайдалану арқылы тәуекелдерді басқару және бұл электрондық кестелердің физикалық және логикалық қауіпсіздігіне оңай нұқсан келуі мүмкін;
 - (d) Жүйелер шығаратын жазбаларды растау үшін жүйелік ерекшеліктер журналдарын, сыртқы растауларды және егер бар болса, брокерлік баға ұсыныстарын талдаудың болмауы;
 - (e) Қаржы құралдарын бағалау жүйелеріне енгізілген негізгі деректерді бақылау мен бағалаудағы қиындықтар, әсіресе мұндай жүйелерге фронт-офис деп аталатын трейдерлер тобы немесе үшінші тарап қызмет провайдері және/немесе қарастырылып отырған мәмілелер стандартты емес болған жағдайда.
 - (f) Операция деректерін өңдеу үшін қолданылатын күрделі модельдердің дизайны мен калибруі бастапқы және мерзімді бағалаудың болмауы;
 - (g) Бекітілген модель нұсқаларының сенімді аудиторлық ізін сақтау және рұқсатсыз кіруді болдырмау немесе рұқсатсыз кіруді немесе осы модельдердегі өзгерістерді болдырмау үшін басшылықтың жеке модельдерге қол жеткізуді, өзгертуді және қызмет көрсетуді басқаратын модельдер кітапханасын құрмау мүмкіндігі;
 - (h) Тәуекелдерді басқару және бақылау жүйелеріне қажет болуы мүмкін пропорционалды емес үлкен инвестициялар, егер ұйым қаржы құралдарымен операциялардың шектеулі санын ғана жасаса және егер ол мұндай операцияларға үйренбеген болса, басшылықтың нәтижелерін дұрыс түсінбеу мүмкіндігі;
 - (i) Қаржы құралдарымен операциялар бойынша тәуекелдерді тіркеу, өңдеу, есепке алу немесе тиісті басқару үшін қызмет көрсетушілер сияқты үшінші тарап жүйелеріне сүйенудің ықтимал қажеттілігі және осы жеткізушілердің жұмыс нәтижелерін тиісті түрде салыстыру және даулау қажеттілігі; және
 - (j) Ұйым қаржы құралдарымен операциялар жасау үшін электрондық сауданы пайдаланған кезде электрондық желіні пайдалануға қатысты қауіпсіздік пен бақылаудың қосымша мәселелері.
21. Қаржылық есептілікке қатысты ақпараттық жүйелер қаржылық есептіліктегі сандық деректерді ашу үшін маңызды ақпарат көзі болып табылады. Сонымен қатар, ұйымдар ішкі есептілікті жасау және тәуекелдер мен белгісіздіктер немесе сезімталдықты талдау сияқты сапалы есептілікке енгізілген ақпаратты дайындау үшін пайдаланылатын қаржылық емес жүйелерді әзірлеп, қолдай алады.

Ұйымның бақылау әрекеттері

22. Қаржы құралдарымен операцияларды бақылау қызметі ұйымның мақсаттарына жетуге кедергі келтіретін проблемалардың алдын алуға немесе анықтауға бағытталған. Бұл мақсаттар қаржылық есептілікке немесе заң талаптарын сақтауға байланысты операциялық болуы мүмкін. Қаржы құралдарымен операцияларды бақылау қызметі қаржы құралдарымен операциялардың күрделілігі мен көлемін ескере отырып құрылады және әдетте құралдарды қамтиды және әдетте тиісті авторизация процесін, міндеттерді барабар бөлуді және ұйымның бақылау мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз етуге арналған басқа саясаттар мен процедураларды қамтиды. Процесс схемалары ұйымның бақылау құралдарын және олардың жоқтығын анықтау үшін пайдалы болуы мүмкін. Берілген IAPN толықтығына, дәлдігіне және болуына, бағалауына, сондай-ақ ақпаратты ұсынуға және ашуға байланысты бақылау әрекеттеріне назар аударады.

Авторзация

23. Өкілеттіктер қаржылық есептілікті бекітуге тікелей де, жанама да әсер етуі мүмкін. Мысалы, егер операция ұйымның саясаты болса да, оны дәл көрсетуге және ескеруге болады. Алайда, рұқсат етілмеген операциялар ұйымның тәуекелге ұшырауын едәуір арттыруы мүмкін, демек, олар ішкі бақылау жүйесінен тыс болатындықтан, есеп берудің айтарлықтай бұрмалану қаупі бар. Бұл тәуекелді азайту үшін ұйым көбінесе қандай операцияларды және кім жасай алатындығы туралы нақты саясатты белгілейді, содан кейін ұйымның бэк-офисінен осы саясаттың сақталуын бақылайды. Жеке тұлғалардың сауда қызметін бақылау, мысалы, әдеттен тыс жоғары көлемді немесе елеулі немесе елеулі пайданы немесе шығынды талдау арқылы басшылыққа фирманың саясатын, соның ішінде жаңа мәмілелерді мақұлдауды және жаңа мәмілелерді бағалауды және алаяқтықтың орын алғанын анықтауға көмектеседі.
24. Ұйымның операцияларын есепке алудың міндеті-әр операцияның сипаты мен мақсатын, сондай-ақ қаржы құралдарымен жасалған әрбір шарт бойынша туындайтын құқықтар мен міндеттерді, оның ішінде оларды орындау мүмкіндігін нақты анықтау. Шартты сома сияқты негізгі қаржылық ақпараттан басқа, толық және нақты жазбалар әдетте кем дегенде келесі ақпаратты қамтиды:
- (a) Трейдердің жеке басы;
 - (b) Мәмілені тіркейтін тұлғаның жеке басы (егер ол дилер болмаса), мәміле басталған кезде (оның жасалған күні мен уақытын қоса алғанда) және оның ұйымның ақпараттық жүйелерінде қалай тіркелгені; және

ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ АУДИТІ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕКШЕ ОЙЛАР

- (с) Операцияның сипаты мен мақсаты, оның ішінде оның негізінде жатқан коммерциялық тәуекелді хеджирлеуге арналған ба.

Міндеттерді бөлу

25. Міндеттерді бөлу және қызметкерлерді бөлу, әсіресе қаржы құралдарымен жұмыс істеу кезінде маңызды бақылау шарасы болып табылады. Құралдар. Қаржы құралдарымен байланысты қызметті бірқатар функцияларға бөлуге болады, соның ішінде:
- (a) Мәмілені жүзеге асыру (диллинг). Қаржы құралдарымен операциялардың үлкен көлемі бар ұйымдарда бұл функцияны фронт-офис орындай алады;
 - (b) Ақшалай төлемдерді бастау және ақшалай түсімдерді қабылдау (есеп айырысу);
 - (c) Сауда растамаларын жіберу және ұйым деректері мен контрагенттердің жауаптары арасындағы сәйкессіздіктерді салыстыру;
 - (d) Бухгалтерлік есептегі барлық операциялардың нақты көрінісі;
 - (e) Тәуекел лимиттерінің сақталуын бақылау. Қаржы құралдарымен операциялары көп ұйымдарда бұл функцияларды тәуекелдерді басқару қызметі орындай алады; және
 - (f) Позициялар мониторингі және қаржы құралдарының құнын бағалау.
26. Көптеген ұйымдар қаржы құралдарына инвестиция салатындардың, қаржы құралдарын бағалайтындардың, қаржы құралдары бойынша есеп айырысатындардың, қаржы құралдары бойынша есеп айырысатындардың және қаржы құралдарын есептейтіндердің міндеттерін ажыратуды жөн көреді.
27. Егер ұйым жауапкершіліктің барабар бөлінуін қамтамасыз ету үшін тым кішкентай болса, қаржы құралдарымен байланысты қызметті бақылаудағы басшылық пен жауапты тұлғалардың рөлі ерекше маңызды болады.
28. Кейбір ұйымдардың ішкі бақылауының ерекшелігі-бағаны тәуелсіз тексеру (IPV) функциясының болуы. Бұл функция кейбір қаржы құралдарының бағасын бөлек тексеруге жауап береді және балама деректер көздерін, әдістемелер мен болжамдарды қолдана алады. IPV ұйымның басқа бөлімшесінде жасалған бағаға объективті көзқарасты қамтамасыз етеді.
29. Әдетте, бағалау саясатын әзірлеуге және оны орындауға орта немесе бэк-офис жауап береді. Қаржы құралдарын кеңінен қолданатын ұйымдар қаржы құралдарының портфолиосын күнделікті бағалауды жүргізе алады және бағалаудың дұрыстығын тексеру ретінде жеке қаржы құралдарын бағалаудың пайдасына немесе шығынына қосқан үлесін талдай алады.

Толықтығы, дәлдігі және болуы

30. Ұйымның жазбаларын сыртқы банктер мен депозитарийлердің жазбаларымен үнемі салыстыру ұйымға бухгалтерлік есепте операциялардың дұрыс көрсетілуіне кепілдік береді. Операцияларды жүзеге асыратындар мен оларды салыстыратындар арасындағы жауапкершіліктің барабар бөлінуі, сондай-ақ салыстыруды тексеру мен сәйкессіздіктерді жоюдың қатаң процесі маңызды.
31. Сондай-ақ, трейдерлерден күрделі қаржы құралында кіріктірілген туынды құралдар сияқты бірегей ерекшеліктердің болуын анықтауды талап ететін бақылау құралдары енгізілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда бастапқы кезеңде күрделі қаржы құралдарымен операцияларды бағалайтын жеке бөлім болуы мүмкін (оны өнімді бақылау тобы деп атауға болады) және операцияның нақты көрінісін қамтамасыз ету үшін есеп саясаты тобымен бірлесіп жұмыс істейді. Кішігірім ұйымдарда өнімді бақылау топтары болмауы мүмкін, бірақ ұйым қолданыстағы бухгалтерлік есеп жүйесіне сәйкес олардың дұрыс есепке алынуын қамтамасыз ету үшін бастапқы кезеңде қаржы құралдарымен күрделі келісімшарттарды тексеру процесіне ие болуы мүмкін.

Бақылау құралдарының мониторингі

32. Ұйымның тұрақты мониторинг қызметі қаржы құралдарымен операцияларды бақылау және оларды бағалау тиімділігіндегі кез келген кемшіліктерді анықтауға және жоюға бағытталған. Ұйымда қаржы құралдарымен байланысты қызметті тиісті қадағалау мен талдауды жүзеге асыру маңызды. Бұған мыналар кіреді:
- (a) Барлық бақылау құралдары тексерілуге жатады, мысалы, тексерілген мақалалар саны немесе ішкі баға мен сыртқы баға көздерінің арасындағы айырмашылық сияқты жедел статистиканы бақылау;
 - (b) Ақпараттық технологияларды (АТ) бақылаудың, сондай-ақ олардың қолданылуын мониторингтеу мен тексерудің сенімді құралдарының болуы қажеттігі; және
 - (c) Әр түрлі процестер мен жүйелерден келетін ақпараттың барабар келісілуін қамтамасыз ету қажеттілігі. Мысалы, егер оның нәтижелері негізгі кітапқа сәйкес келмесе, бағалау процесі үлкен мәнге ие болмайды.

33. Ірі ұйымдарды күрделі компьютерлік ақпараттық жүйелер, әдетте, қаржы құралдарымен операцияларды қадағалайды және есеп айырырудың уақтылы жүргізілуін қамтамасыз етуге арналған. Неғұрлым күрделі компьютерлік жүйелер ақша қаражаттарының қозғалысын бақылау үшін клирингтік шоттар бойынша автоматты сымдарды, сондай-ақ ұйымның шоттарындағы қаржы құралдарымен операциялардың дұрыс көрсетілуін қамтамасыз ету үшін деректерді өңдеуді бақылауды жасай алады. Компьютерлік жүйелер қаржылық құралдар рұқсат етілген лимиттерден тыс пайдаланылған немесе операциялар шектелмеген немесе операциялар таңдалған контрагенттер үшін белгіленген лимиттерден тыс орындалған жағдайлар туралы нұсқаулықты ескертетін ерекшелік есептерін жасау үшін жасалуы мүмкін. Алайда, тіпті ең жетілдірілген компьютерлік жүйе де қаржы құралдарымен операциялардың толық көрінісін қамтамасыз ете алмайды. Тиісінше, басшылық барлық операциялардың есепке алыну ықтималдығын арттыру үшін қосымша процедураларды жиі енгізеді.

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 1

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

(2022 жылғы 15 желтоқсаннан бастап күшіне енеді)

	Тармақ
Кіріспе	
ISQC қолданылу аясы	1-5
Фирмадағы сапаны басқару жүйесі	6-11
ISQC қолданылу саласы	12
Күшіне ену күні	13
Мақсаты	14-15
Анықтамалар	16
Талаптар	
Тиісті талаптарды қолдану және ұстану	17-18
Сапаны басқару жүйесі	19-22
Фирмадағы тәуекелдерді бағалау процесі	23-27
Басқарма және жоғары басшылық	28
Тиісті этикалық талаптар	29
Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау	30
Тапсырманы орындау	31
Ресурстар	32
Ақпараттық жүйе және ақпараттық өзара іс-қимыл	33
Міндетті жауап беру шаралары	34
Мониторинг және кемшіліктерді жою процесі	35-47
Желі талаптары немесе желі қызметтері	48-52
Сапаны басқару жүйесін бағалау	53-56
Құжаттама	57-60
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
ISQM қолданылу аясы	A1-A2
Фирмадағы сапаны басқару жүйесі	A3-A5
ISQM қолданылу аясы	A6-A9
Анықтамалар	A10-A28
Тиісті талаптарды қолдану және ұстану	A29
Сапаны басқару жүйесі	A30-A38
Фирмадағы тәуекелдерді бағалау процесі	A39-A54
Басқарма және жоғары басшылық	A55-A61
Тиісті этикалық талаптар	A62-A66

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау	A67-A74
Тапсырманы орындау	A75-A85
Ресурстар	A86-A108
Ақпараттық жүйе және ақпараттық өзара іс-қимыл	A109-A115
Міндетті жауап беру іс-шаралары	A116-A137
Мониторинг және кемшіліктерді жою процесі	A138-A174
Желі талаптары немесе желі қызметтері	A175-A186
Сапаны басқару жүйесін бағалау	A187-A201
Құжаттама	A202-A206

Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдар үшін сапаны басқару Сапаны басқарудың халықаралық стандартын 1 (ISQC) Сапа менеджменті, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және соған байланысты қызметтер бойынша халықаралық шешімдерге алғысөзбен бірге қаралуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Кіріспе

ISQM қолданылу аясы

1. Сапаны басқару жөніндегі осы халықаралық стандарт (ISQM) фирманың аудит сапасын басқару жүйесі үшін сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану жөніндегі міндеттерін немесе қаржылық есептілікті немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтер ұсыну жөніндегі басқа да тапсырмаларды қарайды.
2. Тапсырма сапасын тексеру фирманың сапа менеджменті жүйесінің бөлігі болып табылады және:
 - (a) Осы ISQM құжатында фирманың тапсырмалардың сапасын тексеру жүргізілетін тапсырмалар үшін саясатты немесе процедураларды әзірлеу жауапкершілігі қарастырылады;
 - (b) ISQM ² тапсырманың сапасын тексерушіні тағайындау және біліктілігі, сондай-ақ тапсырманың сапасын тексеруді жүргізу және құжаттау мәселелерін қарастырады.
3. Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі кеңестің (IAASB) басқа ұсыныстары:
 - (a) Аудиторлық ұйым ISQM немесе ұлттық талаптарға бағынады деп болжануда, олар кем дегенде бірдей қатаң;² және
 - (b) Өзара әрекеттесу деңгейіндегі сапаны басқаруға қатысты өзара әрекеттесу серіктестеріне және өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелеріне қойылатын талаптарды қамтиды. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған) қаржылық есептілік аудитіндегі тапсырма деңгейінде сапаны басқаруға қатысты аудитордың нақты міндеттерін және Серіктестің тапсырма бойынша тиісті міндеттерін қарастырады. (Сілтеме: A1 тармағы)
4. Осы ISQM тиісті этикалық талаптармен бірге қарастырылуы керек. Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар осы ISQM-де сипатталғаннан тыс фирманың сапасын басқару міндеттерін белгілей алады. (Сілтеме: A2 тармағы).
5. Осы ISQM қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын немесе басқа сенімділік тапсырмаларын немесе ілеспе қызметтерді орындайтын барлық аудиторлық ұйымдарға қолданылады (яғни, егер аудиторлық ұйым осы тапсырмалардың кез келгенін орындаса, онда осы стандарт қолданылады және осы стандарттың талаптарына сәйкес құрылған сапа менеджменті жүйесі аудиторлық ұйымға барлық осындай тапсырмаларды дәйекті орындауға мүмкіндік береді).

Аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесі

6. Сапа менеджменті жүйесі ұйымның сипаты мен қызметіндегі өзгерістерге және оның міндеттемелеріне жауап бере отырып, үздіксіз және жедел әрекет етеді. Ол сондай-ақ сызықтық емес. Алайда берілген ISQM мақсаттары үшін сапа менеджменті жүйесі келесі сегіз компонентті қамтиды: (Сілтеме: A3 тармағы)
 - (a) Фирманың тәуекелдерін бағалау процесі;
 - (b) Басқарма және жоғары басшылық;
 - (c) Тиісті этикалық талаптар;
 - (d) Клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдау және сақтау;
 - (e) Тапсырманы орындау;
 - (f) Ресурстар;
 - (g) Ақпарат пен байланыс; және
 - (h) Кемшіліктерді бақылау және жою процесі.
7. Бұл ISQM стандарты аудиторлық ұйымнан сапа менеджменті жүйесінің компоненттерін өзара байланыста және үйлестіруде әзірлеу, енгізу және жұмыс істеу үшін тәуекелдерді бағалауға негізделген тәсілді қолдануды талап етеді, осылайша аудиторлық ұйым өзі орындайтын тапсырмалардың сапасын белсенді басқарады (Сілтеме: A4-тармақ)
8. Тәуекелге бағытталған тәсіл берілген ISQMC талаптарына сәйкес келеді:
 - (a) Сапа саласындағы мақсаттарды белгілеу. Аудиторлық ұйым белгілеген сапа мақсаттары қол жеткізгісі келетін сапа менеджменті жүйесінің компоненттеріне қатысты мақсаттардан тұрады. Аудиторлық ұйым осы ISQM -де көрсетілген сапа мақсаттарын және ұйым сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына жету үшін қажет деп санайтын кез келген қосымша сапа мақсаттарын белгілеуі керек.

¹ ISQM 2, *Тапсырмаларды орындау сапасын тексеру*

² ISA 220 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны басқару*, 3-тармақ.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- (b) Сапа саласындағы мақсаттарға қол жеткізу үшін тәуекелдерді анықтау және бағалау (осы Стандартта сапа саласындағы тәуекелдер деп аталады). Фирма жауап беруді әзірлеу мен жүзеге асырудың негізін қамтамасыз ету үшін сапа тәуекелдерін анықтап, бағалауы керек.
 - (c) Сапа тәуекелдерін жою үшін жауап шараларын әзірлеу және іске асыру. Фирманың сапа тәуекелдеріне жауап беру сипаты, мерзімі және ауқымы сапа тәуекелдерін бағалау себептеріне негізделген және оларға жауап береді.
9. Осы ISQM жылына кемінде бір рет сапа менеджменті жүйесіне жоғары жауапкершілік жүктелген тұлғадан (тұлғалардан) фирма атынан сапа менеджменті жүйесін бағалауды жүргізуді және сапа менеджменті жүйесі фирмаға жүйенің мақсаттары 14(a) және (b) тармағында көрсетілген ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ете ме деген қорытынды жасауды талап етеді. (Сілтеме: A5 тармағы)

Ауқымдылығы

10. Тәуекелге бағдарланған тәсілді қолданған кезде аудиторлық ұйым мыналарды:

- (a) Фирманың сипаты мен мән-жайларды;
- (b) Аудиторлық ұйым орындайтын тапсырмалардың сипаты мен жағдайлары.

Тиісінше, фирманың сапа менеджменті жүйесінің дизайны, атап айтқанда, осы жүйенің күрделілігі мен ресімделуі әр түрлі болады. Мысалы, акциялары биржада тізімделген ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудитті қоса алғанда, ұйымдардың кең ауқымы үшін әртүрлі тапсырмаларды орындайтын фирма тек қаржылық есептілікке шолуларды немесе компиляциялық тапсырмаларды орындайтын фирмаға қарағанда сапаны бақылаудың және көмекші және ілеспе құжаттаманың неғұрлым күрделі және ресімделген жүйесін қажет етуі мүмкін.

Желілер және қызмет жеткізушілері

11. Осы ISQM құжаты фирма болған кезде фирманың міндеттерін қарастырады:

- (a) Желіге жатады және фирма желі талаптарын орындайды немесе сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде желі қызметтерін пайдаланады; немесе сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде; немесе
- (b) Сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде қызмет провайдерінің ресурстарын пайдаланады.

Фирма желі талаптарын орындаса немесе желі қызметтерін немесе қызмет провайдерінің ресурстарын пайдаланса да, ол сапа менеджменті жүйесіне жауап береді. сапа менеджменті жүйесіне жауапты.

ISQM қолданылу саласы

12. 14-тармақ осы ISQM-ге сәйкес фирманың мақсатын қамтиды. Бұл ISQM мыналарды қамтиды: (Сілтеме: A6 тармағы)
- (a) Фирманың 14 - тармақта көрсетілген мақсатқа жетуі үшін әзірленген талаптар; (Сілтеме: A7-тармақ)
 - (b) Қосымшалар және басқа түсіндірме материалдар түріндегі тиісті нұсқаулық; (Сілтеме: A8-тармақ)
 - (c) Берілген ISQM-ді дұрыс түсіну үшін қажетті контекстті қамтамасыз ететін кіріспе материал; және
 - (d) Анықтама (Сілтеме: A49 тармағы)

Күшіне ену күні

13. Осы ISQM сәйкес сапаны басқару жүйелері 2022 жылғы 15 желтоқсанға дейін әзірленіп, енгізілуге тиіс, ал осы ISQM 53-54-тармақтарында көзделген сапаны басқару жүйесін бағалау 2022 жылғы 15 желтоқсаннан кейін бір жыл ішінде жүргізілуі тиіс.

Мақсаты

14. Фирманың мақсаты - аудиттің сапасын бақылау немесе қаржылық есептілікті тексеру жүйесін, сондай-ақ фирмаға негізделген сенімділік беретін фирма орындайтын басқа аудиторлық немесе ілеспе қызметтерді әзірлеу, енгізу және қолдау:
- (a) Фирма және оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындайды және осы стандарттар мен талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындайды; және;
 - (b) Фирма немесе тапсырма бойынша серіктестер дайындаған тапсырмалар туралы есептер жағдайларға сәйкес келеді.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

15. Сапалы міндеттемелерді дәйекті орындау қоғамдық мүдделерге жауап береді. Жүйені әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуі ұйымға 14(a) және (b) тармақтарында көрсетілген сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілгеніне ақылға қонымды сенімділік бере отырып, сапалы тапсырмалардың дәйекті орындалуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Тапсырмалардың сапасына кәсіптік стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырмаларды жоспарлау, орындау және олар бойынша есептілікті дайындау арқылы қол жеткізіледі. Осы стандарттардың мақсаттарына және қолданылатын заңдар мен нормативтік актілердің талаптарына қол жеткізу кәсіби пайымдауды және тапсырманың сипатын ескере отырып, орынды болған кезде кәсіби скептицизмді қолдануды талап етеді.

Анықтамалар

16. Осы стандарттың мақсаттары үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар:
- (a) Ұйымның сапа менеджменті жүйесіндегі кемшілік (қазіргі ISQM «кемшілік» деп аталады) – Ол мына жағдайларда орын алады: (Сілтеме: A10, A159–A160 тармақтар)
 - (i) Сапа менеджменті жүйесінің мақсатына жету үшін қажетті сапа мақсаты белгіленбеген;
 - (ii) Сапа тәуекелі немесе сапа тәуекелдерінің жиынтығы дұрыс анықталмаған немесе бағаланбаған; (Сілтеме: A11-тармақ)
 - (iii) Жауап беру шаралары немесе екеуінің комбинациясы олармен байланысты сапа тәуекелінің ықтималдығын қолайлы төмен деңгейге дейін төмендетпейді, өйткені жауап берумен байланысты сапа тәуекелі әзірленбеген, енгізілмеген және дұрыс жұмыс істемейді; немесе
 - (iv) Сапа менеджменті жүйесінің басқа аспектілері жоқ немесе әзірленбеген, енгізілмеген немесе дұрыс жұмыс істемейді, нәтижесінде берілген ISQM талабы орындалмайды. (Сілтеме: A12-тармақ)
 - (b) Тапсырма *бойынша құжаттама* – Орындалған жұмыс туралы жазбалар, алынған нәтижелер және тәжірибеші маман жасаған қорытындылар (кейде «жұмыс құжаттары» немесе «жұмыс материалдары» сияқты басқа терминдер қолданылады).
 - (c) *Тапсырманың басшысы*³ – Тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ фирманың атынан шығарылатын қорытындыға жауап беретін және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеу органы тиісті өкілеттіктер берген фирманың серіктесі немесе өзге қызметкері.
 - (d) Тапсырманың орындалу сапасына тексеру - Қызмет көрсету тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен тұжырымдарды объективті бағалау. қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі маман орындаған және қызмет көрсету туралы есептің күніне немесе күніне дейін аяқталған қорытындылар. қызмет көрсету туралы есеп.
 - (e) Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға – Серіктес, фирмадағы басқа тұлға немесе тапсырманың сапасын тексеру үшін фирма тағайындаған сыртқы тұлға.
 - (f) Жұмыс тобы - *Тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырма бойынша тікелей көмек көрсететін сыртқы сарапшы*⁴ пен *ішкі аудиторларды қоспағанда, тапсырма бойынша процедураларды орындайтын кез келген басқа тұлғалар.* (Сілтеме: A13 тармағы)
 - (g) Сыртқы тексерулер - бұл сыртқы уәкілетті орган аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесіне немесе ол орындайтын тапсырмаларға қатысты жүргізетін инспекция немесе тергеу. (Сілтеме: A14-тармақ)
 - (h) Ескертулер (сапаны басқару жүйесіне қатысты) – Бір немесе бірнеше сәйкессіздіктердің болуы мүмкін екендігін көрсететін қадағалау, сыртқы қызмет, сыртқы тексерулер және басқа да тиісті көздер бойынша іс-шаралар жүргізу нәтижесінде алынған сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуі туралы ақпарат. (Сілтеме: A15-A17-тармақтар)
 - (i) Фирма - жеке тәжірибелі маман, серіктестік немесе корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа ұйымы немесе олардың мемлекеттік сектордағы баламасы (Сілтеме: A18-тармақ)
 - (j) *Ұйымдар тізімі* – Акциялары, үлестік немесе борыштық бағалы қағаздары танылған қор биржасында тізімделген немесе танылған қор биржасының немесе басқа баламалы ұйымның ережелері бойынша саудаланатын ұйым.
 - (k) Желіге кіретін ұйым - желіге тиесілі аудиторлық ұйым.
 - (l) Желі - үлкен құрылым (Сілтеме: A19 тармақ), ол:
 - (i) Ынтымақтастыққа бағытталған;
 - (ii) Пайда немесе шығындарды бөлу анық болатын немесе ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға, жалпы сапаға немесе процедураларға, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы брендті пайдалануға немесе кәсіби ресурстардың айтарлықтай үлесіне ие.

³ «Тапсырма жетекшісі» және «серіктес» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.

⁴ ISA 620 «Аудитор сарапшысының жұмысын пайдалану» б(а) тармағында «аудитор сарапшысы» терминінің анықтамасы беріледі.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- (m) Серіктес - кәсіби қызмет көрсету бойынша міндеттемелерді аудиторлық ұйымға жүктеуге өкілеттігі бар кез келген жеке тұлға.
- (n) Персонал - фирманың серіктестері мен қызметкерлері (Сілтеме: A20–A21 тармақтар).
- (o) Кәсіби пайымдау - Кәсіби стандарттар контекстінде, стандарттарды қабылдау кезінде, ұйымның сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану кезінде тиісті іс-қимыл бағыттары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде тиісті дайындықты, білім мен тәжірибені қолдану.
- (p) Кәсіби стандарттар - IAASB шығарған Сапаны басқарудың, аудиттің, шолу тексерулерінің, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалардың және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмалардың алғы сөзіне IAASB, тапсырмалар стандарттары, сондай-ақ тиісті этикалық талаптар.
- (q) Сапаны қамтамасыз ету саласындағы мақсаттар - аудиторлық ұйым қол жеткізуі тиіс сапаны басқару жүйесінің компоненттеріне қатысты қажетті нәтижелер.
- (r) Сапаға байланысты тәуекел - тәуекелдің негізделген ықтималдығы бар тәуекел:
 - (i) Пайда болады;
 - (ii) Жалғыз немесе басқа тәуекелдермен бірге ол сапаны қамтамасыз ету саласындағы бір немесе одан да көп мақсаттардың орындалуына теріс әсер етеді.
- (s) Ақылға қонымды сенімділік - ISQM контекстінде жоғары, бірақ абсолютті сенімділік деңгейі емес.
- (t) Тиісті этикалық талаптар - Кәсіби мінез-құлық принциптері және кәсіби бухгалтерлерге аудит, қаржылық есептілікке шолу немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа тапсырмаларды орындау кезінде қолданылатын этикалық талаптар. Тиісті этикалық талаптарға, әдетте, IESBA кодексінің аудитке, қаржылық есептілікке шолу жасауға немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсынуға арналған басқа тапсырмаларға қатысты ережелері, сондай-ақ шектеулі сипаттағы кез-келген ұлттық талаптар кіреді. (Сілтеме: A22-A24, A62 тармақтарын қара)
- (u) Жауап беру іс-шаралары (сапаны басқару жүйесіне қатысты) – Бір немесе бірнеше сапа тәуекелін (тәуекелдерін) жою үшін фирма әзірлеген және жүзеге асырған саясат немесе процедуралар: (Сілтеме: A25-A27, A50-тармақтар)
 - (i) Саясат - бұл бір немесе бірнеше сапа тәуекелдерін жою үшін не істеу керек немесе не істемеу керектігі туралы мәлімдеме. Мұндай мәлімдемелер құжатталуы, хабарламаларда анық көрсетілуі немесе іс-әрекеттер мен шешімдерде айтылуы мүмкін.
 - (ii) Процедуралар - бұл саясатты іске асыру жөніндегі іс-қимылдар;
- (v) Қызмет жеткізуші (осы ISQM мәтінінде) – Сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде пайдаланылатын ресурсты ұсынатын ұйымға сыртқы тұлға немесе ұйым. Қызмет провайдері ерекшелік болып табылады желі фирмалар, басқа желілік фирмалар, сондай-ақ желідегі басқа құрылымдар немесе ұйымдар. (Сілтеме: A28, A105 тармақтар)
- (w) Қызметкерлер - әріптестердің құрамына кірмейтін аудиторлық ұйым жалдаған кәсіпқойлар, оның ішінде сарапшылар.
- (x) Сапаны басқару жүйесі - Фирма әзірлеген, енгізген және басқаратын жүйе мыналарға ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді:
 - (i) Фирма және оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындайды, сондай-ақ осындай стандарттар мен талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындайды; және талаптар; және
 - (ii) Фирма немесе тапсырма бойынша серіктестер дайындаған тапсырмалар туралы есептер жағдайларға сәйкес келеді.

Талаптар

Тиісті талаптарды қолдану және ұстану

- 17. Фирма - талап фирма қызметінің сипаты мен жағдайларына немесе ол орындайтын тапсырмаларға байланысты ұйымға жатпайтын жағдайларды қоспағанда, осы ISQM-нің әрбір талабын орындауы кере (Сілтеме: A29-тармақ)
- 18. Фирманың сапа менеджменті жүйесіне жоғары жауапкершілік пен есеп беру жүктелген тұлға (тұлғалар) және фирманың сапа менеджменті жүйесіне жедел жауапкершілік жүктелген тұлға (тұлғалар) осы ISQC мақсатын түсіну және оны дұрыс қолдану үшін қосымшаны және басқа түсіндірме материалдарды қоса алғанда, осы ISQC туралы түсінікке ие болуы керек талаптар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН
САПАНЫ БАСҚАРУ

Сапаны басқару жүйесі

19. Фирма сапа менеджменті жүйесін әзірлейді, енгізеді және қолдайды. Сонымен қатар, фирма қызметінің сипаты мен мән-жайларын және ол орындайтын тапсырмаларды ескере отырып, кәсіби пайымдауды қолдануы керек. Сапа менеджменті жүйесіндегі көшбасшылық пен көшбасшылықтың құрамы сапа менеджменті жүйесінің дамуын, енгізілуін және жұмыс істеуін қолдайтын орта жасайды. (Сілтеме: А30–А31 тармақтар)

Жауапкершілік

20. Аудиторлық ұйым жүктеуі тиіс (Сілтеме: А32–А35 тармақтар):
- (a) Сапа менеджменті жүйесі үшін фирманың бас директорына немесе басқарушы серіктеске (немесе оған теңестірілген тұлғаға) немесе фирманың басқарушы серіктесіне (немесе оған теңестірілген тұлғаға) немесе қажет болған жағдайда фирманың серіктестер кеңесіне (немесе оған теңестірілген тұлғаға) түпкілікті жауапкершілік пен есеп беру;
 - (b) Сапа менеджменті жүйесіне жедел жауапкершілік;
 - (c) Сапа менеджменті жүйесінің нақты аспектілері үшін жедел жауапкершілік, оның ішінде:
 - (i) Тәуелсіздік талаптарына сәйкестігі; және (Сілтеме: А36-тармақ)
 - (ii) Кемшіліктерді бақылау және жою процесі.
21. 20-тармақта көрсетілген рөлдерді бөлу кезінде фирма осы тұлғаның (тұлғалардың) не екенін анықтауы тиіс : (Сілтеме: А37-тармақ)
- (a) Фирмада тиісті тәжірибесі, білімі, ықпалы мен өкілеттігі және өзіне жүктелген міндеттерді орындау үшін жеткілікті уақыты бар; және (Сілтеме: А38-тармақ)
 - (b) Өзіне жүктелген міндеттерді түсінеді және олардың орындалуына жауап береді.
22. Фирма сапа менеджменті жүйесіне, тәуелсіздік талаптарын сақтауға, сондай-ақ мониторинг және кемшіліктерді жою процесіне жедел жауапты тұлға (тұлғалар) сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты және оған есеп беретін тұлғамен (тұлғалармен) тікелей байланысы бар екенін анықтауы керек.

Аудиторлық ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесі

25. Фирма сапа саласындағы мақсаттарды белгілеу, сапа саласындағы тәуекелдерді анықтау және бағалау, сондай-ақ сапа саласындағы тәуекелдерді жою жөніндегі жауаптарды әзірлеу және іске асыру үшін тәуекелдерді бағалау процесін әзірлеуі және енгізуі тиіс. (Сілтеме: А39-А41 тармақтар)
26. Фирма осы ISQM-де көрсетілген сапа мақсаттарын және ұйым сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына жету үшін қажет деп санайтын кез келген қосымша сапа мақсаттарын белгілеуі керек. (Сілтеме: А42-А44-тармақтар)
27. Фирма жауап беру шараларын әзірлеу мен жүзеге асырудың негізін қамтамасыз ету үшін сапа тәуекелдерін анықтап, бағалауы керек. Бұл жағдайда фирма:
- (a) Сапа мақсаттарына қол жеткізуге теріс әсер етуі мүмкін жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздік туралы түсінік алу, соның ішінде: (Сілтеме: А45-А47 тармақтар)
 - (i) Фирма қызметінің сипаты мен жағдайларына келетін болсақ, оларға мыналар жатады:
 - a. Фирманың күрделілігі және операциялық сипаттамалары;
 - b. Фирманың стратегиялық және жедел шешімдері мен әрекеттері, бизнес-процестер және бизнес-модель;
 - c. Жоғары басшылықтың сипаттамалары мен басқару стилі;
 - d. Фирманың ресурстары, соның ішінде қызмет көрсетушілер ұсынатын ресурстар;
 - e. Заңдар, ережелер, кәсіби стандарттар және фирма жұмыс істейтін орта; және
 - f. Желінің бөлігі болып табылатын фирма жағдайында, егер бар болса, желілік талаптар мен желілік қызметтердің сипаты мен көлемі.
 - (ii) Фирма орындайтын тапсырмалардың сипаты мен жағдайларына келетін болсақ, оларға мыналар жатады:
 - a. Фирма орындайтын тапсырмалардың түрлері және берілген есептер; және;
 - b. Осындай тапсырмаларды орындайтын ұйымдардың түрлері.
 - (b) 25(a) тармағында айтылған шарттар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздіктер сапа мақсаттарына қол жеткізуге қалай және қандай дәрежеде теріс әсер етуі мүмкін екенін қарастыру. (А48-тармақты қара).

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- 26 Фирма сапа тәуекелдеріне жауап беру шараларын сапа тәуекелдерін бағалау себептеріне негізделетін және оларға жауап беретін етіп әзірлеуі және жүзеге асыруы керек. Фирманың жауаптары 34-тармақта көрсетілген шараларды да қамтуы керек. (Сілтеме: А49-А51 тармақтар)
- 27 Фирма - фирма қызметінің немесе оның тапсырмаларының сипаты мен жағдайларының өзгеруіне байланысты сапа саласындағы қосымша мақсаттарды, Сапаның қосымша немесе өзгертілген тәуекелдерін немесе жауапшараларын белгілеу қажеттілігін көрсететін ақпаратты анықтауға бағытталған саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек. Егер мұндай ақпарат анықталса, фирма оны қарастырып, қажет болған жағдайда орнатуы керек: (Сілтеме: А52–А53 тармақтар)
- (a) Қосымша сапа мақсаттарын белгілеңіз немесе фирма белгілеген қосымша сапа мақсаттарын өзгерту; (Сілтеме: А54-тармақ)
 - (b) Қосымша сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау, сапа тәуекелдерін өзгерту немесе сапа тәуекелдерін қайта бағалау; немесе
 - (c) Қосымша жауаптар әзірлеу және енгізу немесе жауаптарды өзгерту..

Басқарма және жоғары басшылық

- 28 Фирма сапа менеджменті жүйесін қолдайтын органы құрайтын фирманы басқару мен басқаруға қатысты келесі сапа мақсаттарын белгілеуі керек:
- (a) Фирма сапаны мойындайтын және нығайтатын бүкіл фирмада бар мәдениет арқылы сапаға деген адалдығын көрсетеді: (Сілтеме: А55–А56 тармақтар)
 - (i) Фирманың сапалы тапсырмаларды дәйекті орындау арқылы қоғамдық мүдделерді қамтамасыз етудегі рөлі;
 - (ii) Кәсіби этиканың, құндылықтар мен көзқарастардың маңыздылығы;
 - (iii) Сапа менеджменті жүйесі шеңберіндегі тапсырмаларды немесе қызметті орындауға қатысты барлық персоналдың сапа үшін жауапкершілігі және оның күтілетін мінез-құлқы; және
 - (iv) Қаржылық және операциялық басымдықтарды қоса алғанда, фирманың стратегиялық шешімдері мен әрекеттеріндегі сапаның маңыздылығы.
 - (b) Басшылық жауапты және сапа үшін есеп береді. (Сілтеме: А57-тармақ)
 - (c) Басшылық өзінің іс-әрекеті мен мінез-құлқымен сапаға деген адалдығын көрсетеді. (Сілтеме: А58 тармақ)
 - (d) Ұйымдық құрылым және рөлдерді, жауапкершілік пен өкілеттіктерді бөлу ұйымның сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және жұмыс істеу талаптарына сәйкес келеді. (Сілтеме: А32, А33, А35, А59 тармақтар)
 - (e) Ресурстарға, соның ішінде қаржылық қажеттіліктерге жоспарланады және ресурстар фирманың сапаға деген міндеттемесіне сәйкес келетін етіп алынады, бөлінеді немесе тағайындалады. (Сілтеме: А60-А61 тармақтар)

Тиісті этикалық талаптар

- 29 Фирма тиісті этикалық талаптарға, соның ішінде этикалық талаптарға, соның ішінде Тәуелсіздікке қатысты міндеттерді орындауға қатысты келесі сапа мақсаттарын белгілеуі керек: (Сілтеме: А62–А64, А66-тармақтар)
- (a) Фирма және оның қызметкерлері:
 - (i) Фирма және оның міндеттері бағынатын тиісті этикалық талаптарды түсіну; және (Сілтеме: А22, А24 тармақтар)
 - (ii) Фирма және оның міндеттері бағынатын тиісті этикалық талаптарға қатысты өз міндеттерін орындайды.
 - (b) Фирмаға және оның тапсырмаларына қойылатын тиісті этикалық талаптар қолданылатын желіні, желілік фирмаларды, желіге кіретін тұлғаларды немесе желілік фирмаларды немесе қызмет провайдерлерін қосқандағы басқа да тұлғалар:
 - (i) Оларға қатысты тиісті этикалық талаптарды түсіну; және (Сілтеме: А22, А24, А65 тармақтар)
 - (ii) Оларға қолданылатын тиісті этикалық талаптарға қатысты өз міндеттерін орындайды.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау

- 30 Фирма клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдауға және сақтауға қатысты келесі сапа мақсаттарын белгілеуі керек және нақты тапсырмалар:
- (a) Фирманың клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру туралы үкімдер:
 - (i) Тапсырманың сипаты мен мән-жайлары туралы, сондай-ақ клиенттің адалдығы мен этикалық құндылықтары (басшылықты және тиісті жағдайларда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларды қоса алғанда) туралы осындай пайымдауларды негіздеу үшін жеткілікті ақпарат; және

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- (ii) Фирманың тапсырманы кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындау қабілеті негізінде дұрыс болып табылады. (Сілтеме: А72 тармақ)
- (b) Фирманың қаржылық және операциялық басымдықтары клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру туралы жеткіліксіз пайымдауларға әкелмейді. (Сілтеме: А73– А74-тармақтар)

Тапсырманы орындау

- 31 Фирма сапалы тапсырмаларды орындауға байланысты сапа саласындағы келесі мақсаттарды белгілеуі керек:
- (a) Орындаушылар командалары тапсырмаларды орындауға байланысты өз міндеттерін түсінеді және орындайды, оның ішінде орындаушы серіктестерінің тапсырма сапасын басқару және оған қол жеткізу үшін жалпы жауапкершілігі, сондай-ақ бүкіл тапсырма бойынша жеткілікті және тиісті қатысу. (Сілтеме: А75-тармақ)
 - (b) Қызметтер көрсету және орындалған жұмысты тексеру жөніндегі топтардың жұмысына басшылық ету мен қадағалаудың сипаты, мерзімдері мен көлемі жұмыстың сипаты мен мән-жайларына және қызметтер көрсету жөніндегі топтарға бөлінген немесе ұсынылған ресурстарға сәйкес келеді, ал қызметтер көрсету жөніндегі топтың тәжірибесі аз мүшелері орындайтын жұмысты қызметтер көрсету жөніндегі топтың неғұрлым тәжірибелі мүшелері жібереді, бақылайды және тексереді. (Сілтеме: А76-А77 тармақтар)
 - (c) Клиенттермен жұмыс топтары тиісті кәсіби пайымдауды қолданады және егер бұл жұмыс сипатына сәйкес келсе, кәсіби скептицизм. (Сілтеме: А78-тармақ)
 - (d) Күрделі немесе даулы мәселелер талқыланып, келісілген қорытындылар жүзеге асырылады. (Сілтеме: А79-А81 тармақтар)
 - (e) Топ ішіндегі, сондай-ақ топ пен сапа жөніндегі сарапшы немесе фирманың сапа менеджменті жүйесі шеңберіндегі қызметті жүзеге асыратын тұлғалар арасындағы келіспеушіліктер фирманың назарына жеткізіледі және шешіледі. (Сілтеме: А82-тармақ)
 - (f) Тапсырма бойынша құжаттама тапсырма бойынша есеп беру күнінен кейін уақтылы дайындалады, фирманың қажеттіліктерін қанағаттандыру және заңдарды, нормативтік актілерді, тиісті этикалық талаптарды немесе кәсіби стандарттарды сақтау үшін тиісті түрде жүргізіледі және сақталады. (Сілтеме: А83–А85 тармақтар)

Ресурстар

- 32 Фирма жүйені әзірлеу, енгізу және пайдалану үшін қажетті ресурстарды уақтылы және дұрыс сатып алуға, әзірлеуге, пайдалануға, қолдауға, бөлуге және тағайындауға қатысты келесі сапа мақсаттарын белгілеуі керек: (Сілтеме: А86–А87 тармақтар)

Кадрлық ресурстар

- (a) Құзыреті мен қабілеті бар персоналды іріктеу, дамыту және ұстау: (Сілтеме: А88-А90 тармақтар)
 - (i) Үнемі сапалы тапсырмаларды орындау, соның ішінде фирма орындайтын тапсырмаларға қатысты білімі немесе тәжірибесі болуы; немесе
 - (ii) Фирманың сапа менеджменті жүйесінің жұмысына байланысты әрекеттерді орындау немесе жауапкершілікті алу.
- (b) Қызметкерлер өздерінің іс-әрекеттері мен мінез-құлқымен сапаға деген адалдығын көрсетеді, өз функцияларын орындау үшін тиісті құзыреттілікті дамытады және қолдайды, сондай-ақ уақтылы бағалау, сыйақы, жоғарылату және басқа ынталандыру арқылы жауапкершілікке тартылады немесе танылады. (Сілтеме: А91-А93 тармақтар)
- (c) Қызметкерлер фирманың сапа менеджменті жүйесінің жұмыс істеуі немесе тапсырмаларды орындау үшін жеткілікті немесе қолайлы персонал болмаған кезде сыртқы көздерден (мысалы, желіден, желінің басқа фирмасынан немесе қызмет провайдерінен) тартылады. (Сілтеме: А94-тармақ)
- (d) Әрбір тапсырманы орындау үшін клиенттермен жұмыс тобының мүшелері, оның ішінде тиісті құзыреті мен дағдылары бар клиенттермен жұмыс жасайтын серіктес, соның ішінде сапалы тапсырмаларды дәйекті орындау үшін жеткілікті уақыт тағайындалады. (Сілтеме: А88-А89, А95-А97 тармақтар)
- (e) Сапа менеджменті жүйесі шеңберінде жұмыстарды орындау үшін тиісті құзыреті мен қабілеті, оның ішінде осындай жұмыстарды орындау үшін жеткілікті уақыты бар тұлғалар тағайындалады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Технологиялық ресурстар

- (f) Фирманың сапа менеджменті жүйесінің жұмыс істеуін және оның міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету үшін тиісті технологиялық ресурстарды сатып алу немесе әзірлеу, енгізу, қолдау және пайдалану. (Сілтеме: A98-A101, A104 тармақтар)

Зияткерлік ресурстар

- (g) Фирманың сапа менеджменті жүйесінің жұмыс істеуін және сапалы тапсырмаларды дәйекті орындауды қамтамасыз ету үшін тиісті зияткерлік ресурстарды алу немесе әзірлеу, енгізу, қолдау және пайдалану, мұндай зияткерлік ресурстар кәсіби стандарттарға және қолданылатын жерде қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келеді. (Сілтеме: A102-A104-тармақтар)

Қызметті жеткізушілер

- (h) Қызмет көрсетушілердің адами, технологиялық немесе зияткерлік ресурстары фирманың сапа менеджменті жүйесінде және 32(d), (e), (f) және (g) тармағында көрсетілген сапа мақсаттарын ескере отырып, тапсырмаларды орындау кезінде қолдануға жарамды. (Сілтеме: A105–A108 тармақтар).

Ақпараттық жүйе және ақпараттық өзара іс-қимыл

- 33 Фирма сапа менеджменті жүйесінің дамуын, енгізілуін және жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін сапа менеджменті жүйесі туралы ақпаратты жинауға, құруға немесе пайдалануға және ұйым ішінде және сыртқы тараптарға ақпаратты уақтылы беруге қатысты сапа саласындағы келесі мақсаттарды белгілеуі керек: (Сілтеме: A109-тармақ)

- (a) Ақпараттық жүйе ішкі және сыртқы көздерден сапа менеджменті жүйесін қолдайтын тиісті және сенімді ақпаратты анықтайды, жинайды, өңдейді және жұмыс істейді. (Сілтеме: A110-A111 тармақтар)
- (b) Фирманың мәдениеті қызметкерлердің ұйыммен және бір-бірімен ақпарат алмасу жауапкершілігін мойындайды және нығайтады. (Сілтеме: A112-тармақ);
- (c) Тиісті және сенімді ақпарат фирма шеңберінде және клиенттермен жұмыс топтары арасында таратылады, соның ішінде: (Сілтеме: A112-тармақ)
- (i) Ақпарат персоналға және клиенттермен жұмыс жөніндегі топтарға жеткізіледі, ақпараттың сипаты, мерзімі мен көлемі олардың сапа менеджменті жүйесі немесе тапсырмалар шеңберінде жұмыстарды орындауға байланысты өз міндеттерін түсінуі және орындауы үшін жеткілікті; және
- (ii) Қызметкерлер мен клиенттермен жұмыс топтары сапа менеджменті жүйесі немесе тапсырмалар аясында жұмыстарды орындау кезінде фирмаға ақпарат береді.
- (d) Тиісті және сенімді ақпарат сыртқы тараптарға беріледі, соның ішінде:
- (i) Ақпаратты фирма фирманың желісіне немесе оның ішінде немесе қызметті жеткізушілерге, егер бар болса, желі немесе қызмет провайдерлері желі талаптарына немесе олар ұсынатын желілік қызметтерге немесе ресурстарға қатысты өз міндеттерін орындай алатындай етіп береді; және (Сілтеме: A113-тармақ);
- (ii) Ақпарат сыртқы тараптарға заңмен, ережелермен немесе кәсіби стандарттармен талап етілгенде немесе сыртқы тараптарға сапа менеджменті жүйесін түсінуге көмектесу үшін ашылады. (Сілтеме: A114-A115 тармақтар)

Міндетті жауап беру шаралары

- 34 26 тармаққа сәйкес жауап шараларын әзірлеу және іске асыру кезінде ұйым мынадай жауап шараларын көздеуге тиіс: (Сілтеме: A116-тармақ)

- (a) Фирма саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек:
- (i) Тиісті этикалық талаптарды сақтау үшін қатерлерді анықтау, бағалау және жою; және (Сілтеме: A117 тармақ)
- (ii) Тиісті этикалық талаптардың бұзылғаны туралы анықтау, хабарлау, бағалау және хабарлау, сондай-ақ мұндай бұзушылықтардың себептері мен салдарына тиісті және уақтылы ден қою. (Сілтеме: A118-A119 тармақтар)
- (b) Фирма жылына кемінде бір рет тиісті этикалық талаптарға сәйкес тәуелсіз болуы тиіс барлық қызметкерлерден тәуелсіздік талаптарының сақталуын құжаттамалық растауды алуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- (c) Фирма Кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жұмыс істемеу туралы шағымдар мен шағымдарды алу, тергеу және шешу үшін саясат немесе процедураларды белгілеуі керек; немесе берілген ISQM -ге сәйкес фирманың саясатын немесе процедураларын сақтамау туралы. (Сілтеме: A120-A121 тармақтар)
- (d) Фирма жағдайды жою үшін саясат немесе процедураларды белгілейді:
 - (i) Клиентпен қарым-қатынасты қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін немесе белгілі бір тапсырманы орындағаннан кейін фирма оны клиентпен қарым-қатынастан бас тартуға немесе белгілі бір тапсырманы орындауға мәжбүр ететін ақпаратты біледі, егер бұл ақпарат клиентпен қарым-қатынасты қабылдауға немесе жалғастыруға немесе белгілі бір тапсырманы орындауға дейін белгілі болса; немесе (Сілтеме: A122–A123-тармақтар)
 - (ii) Заңдарға немесе ережелерге сәйкес фирма клиентпен қарым-қатынасты немесе нақты тапсырманы қабылдауға міндетті. (Сілтеме: A123-тармақ)
- (e) Фирма саясатты немесе процедураларды белгілейді: (Сілтеме: A124–A126 тармақтар)
 - (i) Сапаны басқару жүйесі сапалы аудиторлық тапсырмалардың дәйекті орындалуын қалай қолдайтыны туралы жария ұйымдардың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаларды хабардар етуді талап етеді; (Сілтеме: A127-A129 тармақтар)
 - (ii) Қандай жағдайларда фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы сыртқы тараптарға хабарлау орынды екенін анықтау; және (Сілтеме: A130-тармақ)
 - (iii) Осындай қарым-қатынастың сипатын, уақытын, көлемін және тиісті нысанын қоса алғанда, 34(e) және 34(e)(ii) тармақтарына сәйкес сыртқы тараптармен қарым-қатынас кезінде ұсынылуы тиіс ақпаратты айқындау. (Сілтеме: A131-A132-тармақтар)
- (f) Фирма ISQM 2-ге сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруге қатысты саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек және тапсырманың орындалу сапасын тексеруді талап етеді:
 - (i) Жария ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудиті;
 - (ii) Заңға немесе нормативтік актіге сәйкес тапсырманың сапасын тексеру талап етілетін аудит немесе басқа тапсырмалар; және (Сілтеме: A133-тармақ)
 - (iii) Тексеру немесе басқа тапсырмалар, олар үшін фирма тапсырманың сапасын тексеру бір немесе бірнеше сапа тәуекелдеріне тиісті жауап екенін анықтайды. (Сілтеме: A134-A137 тармақтар).

Мониторинг және кемшіліктерді жою процесі

- 35 Аудиторлық ұйым кемшіліктерді бақылау және жою процесін ұйымдастыруға міндетті (A138-тармақты қара):
- (a) Сапаны басқару жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуі туралы маңызды және сенімді ақпаратты уақтылы ұсыну;
 - (b) Анықталған кемшіліктерге қатысты тиісті іс-әрекеттер жасауға, соның нәтижесінде кемшіліктер уақтылы жойылатын болады.

Мониторинг бойынша іс-шараларды әзірлеу және жүзеге асыру

- 36 Фирма кемшіліктерді анықтау үшін негізді қамтамасыз ету үшін бақылау шараларын әзірлеп, жүргізуі керек.
- 37 Бақылау шараларының сипатын, мерзімдері мен ауқымын анықтаған кезде ұйым мыналарды ескеруі керек: (Сілтеме: A139-A142-тармақтар)
- (a) Сапа тәуекелін бағалауды негіздеу;
 - (b) Жауап беру іс-шараларының құрылымы;
 - (c) Фирма әзірлеген тәуекелдерді бағалау процесі, сондай-ақ кемшіліктерді бақылау және жою процесі; (Сілтеме: A143-A144-тармақтар)
 - (d) Сапаны басқару жүйесіндегі өзгерістер; (Сілтеме: A145 тармағы)
 - (e) Алдыңғы қадағалау іс-шараларының нәтижелері, алдыңғы қадағалау іс-шаралары фирманың сапа менеджменті жүйесін бағалауға әсер ете ме және бұрын анықталған кемшіліктерді жою үшін түзету әрекеттері тиімді болды ма; және (Сілтеме: A146-A147-тармақтар)
 - (f) Басқа да тиісті ақпарат, соның ішінде кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жұмыс істемеу туралы шағымдар мен өтініштер немесе осы ISQM-ге сәйкес фирманың саясаты мен процедураларын сақтамау, сыртқы тексерулерден алынған ақпарат және қызмет көрсетушілерден алынған ақпарат. (Сілтеме: A148-A150 тармақтар).
- 38 Фирма аяқталған тапсырмаларды тексеруді өзінің мониторинг қызметіне енгізіп, қандай тапсырмалар мен тапсырма бойынша серіктестерді таңдау керектігін анықтауы керек. Бұл жағдайда фирма: (Сілтеме: A141, A151-A154 тармақтар)

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- (a) 37-тармақта баяндалған мәселелерді ескеру;
 - (b) Фирманың басқа да қадағалау іс-шараларының сипатын, уақытын және көлемін, сондай-ақ оларға қатысты осындай қадағалау іс-шаралары жүргізілетін өзара іс-қимыл жөніндегі тапсырмалар мен әріптестерді қарастыру; және
 - (c) Фирма анықтағандай, циклдік негізде әрбір өзара әрекеттесу серіктесі үшін кемінде бір аяқталған тапсырманы таңдау.
- 39 Фирма саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек:
- (a) Қадағалауды тиімді жүзеге асыру үшін қадағалаушылардың құзыреті мен мүмкіндіктеріне, соның ішінде жеткілікті уақытқа ие болуын талап етеді; және;
 - (b) Қадағалауды жүзеге асыратын тұлғалардың объективтілігін қамтамасыз етеді. Мұндай саясат немесе процедуралар тапсырманың орындалу сапасын тексеру тобының мүшелеріне немесе тапсырманың орындалу сапасын тексерушіге осы тапсырманы тексеруге тыйым салуы керек. (Сілтеме: A155-A156 тармақтар)

Ескертулерді бағалау және кемшіліктерді анықтау

- 40 Фирма алынған нәтижелерді кемшіліктердің болуына, соның ішінде мониторинг және кемшіліктерді жою процесінде бағалауы керек. (Сілтеме: A157-A162 тармақтар)

Анықталған кемшіліктерді бағалау

- 41 Фирма анықталған кемшіліктердің ауырлығы мен таралуын бағалауы керек: (Сілтеме: A161, A163-A164 тармақтар)
- (a) Анықталған кемшіліктердің себебін (себептерін) тергеу. Негізгі себептерді (себептерді) тергеу процедураларының сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау кезінде ұйым анықталған кемшіліктердің сипатын және олардың ықтимал ауырлығын ескеруі керек. (Сілтеме: A165– A169 тармақтар)
 - (b) Анықталған кемшіліктердің сапа менеджменті жүйесіне жеке де, жиынтықта да әсерін бағалау.

Анықталған кемшіліктерге байланысты іс-шаралар өткізу

- 42 Фирма негізгі себептерді талдау нәтижелеріне сәйкес келетін анықталған сәйкессіздіктерді жою үшін түзету шараларын әзірлеп, енгізуі керек. (Сілтеме: A170-A172-тармақтар)
- 43 Мониторинг және түзету іс-әрекеттері процесіне жедел жауапты тұлға (тұлғалар) түзету іс-әрекеттерінің болып табылатындығын бағалауға тиіс:
- (a) Анықталған кемшіліктерді және онымен байланысты негізгі себептерді (себептерді) жою үшін тиісті түрде әзірленген және олардың орындалғанын анықтайды; және
 - (b) Бұрын анықталған кемшіліктерді жою үшін жасалған түзету әрекеттері тиімді ме
- 44 Егер бағалау түзету әрекеттерінің дұрыс әзірленбегенін немесе іске асырылмағанын немесе тиімді еместігін көрсетсе, мониторинг және түзету әрекеттері процесіне жедел жауапты тұлға (тұлғалар) олардың тиімділігін қамтамасыз ету үшін түзету әрекеттерінің сәйкесінше өзгертілгенін анықтау үшін тиісті әрекеттерді қабылдауы керек.

Белгілі бір тапсырма бойынша ескертулер

- 45 Фирма тапсырманы (тапсырмаларды) орындау барысында талап етілетін процедуралар орындалмаған немесе берілген қорытынды тиісінше орындалмауы мүмкін тапсырманың (тапсырмалардың) бар екендігін куәландыратын мән-жайларға жауап беруі тиіс. Фирманың жауабы мыналарды қамтуы керек: (Сілтеме: A173 тармақ)
- (a) Тиісті кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтауға бағытталған тиісті шараларды қабылдау; және
 - (b) Егер есеп сәйкес емес деп саналса, оның салдарын қарастырыңыз және тиісті шаралар қабылдаңыз, соның ішінде заң көмегіне жүгіну қажеттілігін қарастыру.

Мониторинг және кемшіліктерді жою мәселелері бойынша тұрақты ақпараттық өзара іс-қимыл

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- 46 Кемшіліктерді мониторингтеу және жою процесіне жедел жауаптылықта болатын тұлға (тұлғалар) кемшіліктерді мониторингтеу және жою процесіне жедел жауаптылықта болатын тұлғаға (тұлғаларға) уақтылы хабарлауға тиіс. түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне есеп беретін тұлғаға (тұлғаларға) уақтылы хабарлау. және сапа менеджменті жүйесі үшін жедел жауапкершілік жүктелген тұлғаға (тұлғаларға): (Сілтеме: А174-тармақ)
- (a) Қадағалау бойынша жүргізілген іс-шаралардың сипаттамасы;
 - (b) Анықталған кемшіліктер, оның ішінде олардың ауырлығы мен таралуы; және
 - (c) Анықталған кемшіліктерді жою бойынша түзету әрекеттері.
- 47 Фирма 46-тармақта сипатталған мәселелерді клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың және сапа менеджменті жүйесі шеңберіндегі қызмет жүктелген басқа тұлғалардың назарына, олар өз міндеттеріне сәйкес жедел және тиісті іс-әрекеттер жасай алатындай етіп жеткізуі тиіс.

Желі талаптары немесе желі қызметтері

- 48 Егер фирма желінің мүшесі болса, онда ол жағдайға байланысты түсінуі керек: (Сілтеме: А19, А175 тармақтар)
- (a) Фирма сапа менеджменті жүйесіне қатысты желі белгілеген талаптар, соның ішінде желі немесе желі арқылы әзірленген немесе басқаша ұсынылған ресурстарды немесе қызметтерді енгізу немесе пайдалану бойынша фирмаға қойылатын талаптар (яғни желі талаптары);
 - (b) Фирманың сапа менеджменті жүйесін (яғни желі қызметтерін) әзірлеу, енгізу немесе пайдалану кезінде енгізуді немесе пайдалануды шешетін желі ұсынатын кез келген Қызметтер немесе ресурстар; және
 - (c) Желінің талаптарын іске асыру немесе желі қызметтерін пайдалану үшін қажетті кез келген әрекеттер үшін фирманың жауапкершілігі. (Сілтеме: А176-тармақ)

Фирма сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану кезінде жасалған кәсіби пайымдауларды қоса алғанда, сапа менеджменті жүйесіне жауапты болып қалады. Фирма желі талаптарын орындауға немесе желі қызметтерін пайдалануға нақты ISQM талаптарын бұзуға жол бермеуі керек. (Сілтеме: А177-тармақ)

- 49 48-тармақта алынған түсінікке сүйене отырып, фирма:
- (a) Желілік талаптардың немесе желілік қызметтердің фирманың сапа менеджменті жүйесіне қандай қатысы бар екенін және оның ішінде қалай жүзеге асырылуы керектігін анықтау; және (Сілтеме: А178-тармақ)
 - (b) Желілік талаптарды немесе желілік қызметтерді бейімдеу немесе толықтыру қажет пе, егер солай болса, фирманың сапа менеджменті жүйесінде қолдануға қалай сәйкес келетінін бағалау. (Сілтеме: А179-А180 тармақтар)

Аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесіне қатысты желі орындайтын мониторинг жөніндегі іс-шаралар

- 50 Желі фирманың сапа менеджменті жүйесін қадағалау қызметін жүзеге асыратын жағдайларда фирма:
- (a) 36-38-тармақтарға сәйкес фирма жүргізетін бақылау қызметіне сәйкес жүзеге асырылатын ұйымның бақылау қызметінің сипатына, мерзімдері мен ауқымына желінің бақылау қызметінің әсерін анықтау;
 - (b) Фирманың кез-келген тиісті іс-әрекетін қоса алғанда, бақылау қызметіне қатысты фирманың міндеттерін анықтау; және
 - (c) Нәтижелерді бағалау және кемшіліктерді анықтау шеңберінде 40-тармаққа сәйкес желіден бақылау іс-шараларының нәтижелерін уақтылы алу. (Сілтеме: А181-тармақ)

Желіге кіретін барлық ұйымдарға қатысты желі жүргізетін мониторинг бойынша іс-шаралар

- 51 Фирма:
- (a) Желілік фирмаларда желінің талаптары тиісті түрде жүзеге асырылғанын және желі өзінің мониторинг қызметінің нәтижелерін фирманың назарына қалай жеткізетінін анықтау мақсатында мониторинг қызметін қоса алғанда, желілік фирмалардың мониторингі бойынша желі қызметінің жалпы көлемін түсінуі;
 - (b) Желіден жылына кемінде бір рет желілік фирмалардың мониторингі бойынша желі қызметінің жалпы нәтижелері туралы ақпарат алуы; және (Сілтеме: А182-А184-тармақтар)

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- (i) Бұл ақпаратты клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың және сапа менеджменті жүйесі шеңберіндегі қызметке жауапты басқа тұлғалардың назарына, олар өз міндеттеріне сәйкес жедел және тиісті шаралар қабылдауы үшін жеткізуі; және
- (ii) Бұл ақпараттың фирманың сапа менеджменті жүйесіне әсерін қарастыруы тиіс.

Аудиторлық ұйым анықтаған желі немесе желі қызметіндегі талаптардың кемшіліктері

- 52 Егер фирма желіге немесе желі қызметтеріне қойылатын талаптардың жетіспеушілігін анықтаса, ол: (Сілтеме: A185 тармақ)
- (a) Анықталған кемшіліктер туралы тиісті ақпаратты желіге беру; және
 - (b) 42-тармаққа сәйкес желіге немесе желілік қызметтерге қойылатын талаптарда анықталған кемшіліктердің салдарын жою үшін түзету әрекеттерін әзірлеу және іске асыру. (Сілтеме: A186-тармақ)

Сапаны басқару жүйесін бағалау

- 53 Сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапкершілік жүктелген тұлға (тұлғалар) ұйым атынан сапа менеджменті жүйесін бағалауды жүргізеді. Бағалау белгілі бір уақытта және жылына кемінде бір рет жүргізілуі керек. (A187–A189 тармақтарын қара).
- 54 Бағалау нәтижелері бойынша сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік пен есептілік жүктелген тұлға (тұлғалар) ұйым атынан мынадай қорытындылардың бірін жасайды (Сілтеме: A190, A195 тармақтарын қара):
- (a) Сапа менеджменті жүйесі ұйымға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілгеніне жеткілікті сенімділікті қамтамасыз етеді; (Сілтеме: A191 тармақ);
 - (b) Сапа менеджменті жүйесінің дамуына, енгізілуіне және жұмыс істеуіне айтарлықтай, бірақ кең таралмаған әсер ететін анықталған кемшіліктерге қатысты мәселелерді қоспағанда, сапа менеджменті жүйесі ұйымға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілгеніне жеткілікті сенімділік береді; немесе (Сілтеме: A192-тармақ)
 - (c) Сапа менеджменті жүйесі ұйымға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілгеніне ақылға қонымды сенімділік бермейді. (Сілтеме: A192-A194 тармақ)
- 55 Егер түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне жауапты тұлға (тұлғалар) 54(b) немесе 54(c) тармағында сипатталған қорытындыға келсе, онда фирма: (Сілтеме: A196-тармақ)
- (a) Тиісті шараларды дереу қабылдауға; және
 - (b) Бұл туралы мыналарға хабарлау:
 - (i) Клиенттермен және сапаны басқару жүйесі шеңберінде олардың міндеттеріне сәйкес көлемде қызмет тапсырылған басқа да тұлғалармен жұмыс жөніндегі топтар; және (Сілтеме: A197-тармақ)
 - (ii) 34(e) - тармақта көзделген фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес сыртқы тараптарға. (Сілтеме: A198 тармақ)
- 56 Фирма сапа менеджменті жүйесі үшін ең жоғары жауапкершілік пен есептілік жүктелген тұлғаның (тұлғалардың) және сапа менеджменті жүйесі үшін жедел жауапкершілік жүктелген тұлғаның (тұлғалардың) жұмыс тиімділігін кезең-кезеңімен бағалауы тиіс. Бұл жағдайда ұйым сапа менеджменті жүйесін бағалауды ескеруі керек. (Сілтеме: A199-A201 тармақтар)

Құжаттама

- 57 Фирма сапа менеджменті жүйесі бойынша жеткілікті құжаттаманы әзірлеуі керек: (Сілтеме: A202-A204 тармақтар)
- (a) Персоналдың сапа менеджменті жүйесі туралы дәйекті түсінігін, оның ішінде сапа менеджменті жүйесі мен тапсырмаларды орындауға қатысты өз рөлдері мен міндеттерін түсінуін қолдау;
 - (b) Жауап шараларын дәйекті енгізу мен жұмыс істеуін қолдау; және
 - (c) Түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне есеп беретін тұлғаның (тұлғалардың) сапа менеджменті жүйесін бағалауын қолдау үшін жауап шараларын әзірлеу, енгізу және олардың жұмыс істеуінің дәлелдерін ұсыну.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- 58 Құжаттаманы дайындау кезінде ұйым мыналарды қамтуы керек:
- (a) Сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік пен есептілік жүктелген тұлғаны (тұлғаларды) сәйкестендіру және сапа менеджменті жүйесі үшін жедел жауапкершілік;
 - (b) Фирманың сапа саласындағы мақсаттары және сапа саласындағы тәуекелдер; (Сілтеме: A205-тармақ)
 - (c) Жауап беру шараларын және фирманың сапа тәуекелдерін жою үшін қалай әрекет ететінін сипаттау;
 - (d) Бақылау және кемшіліктерді жою процесіне келетін болсақ:
 - (i) Мониторинг бойынша жүргізілген іс-шаралардың куәліктері;
 - (ii) Анықталған нәтижелер мен кемшіліктерді, сондай-ақ олармен байланысты негізгі себептерді (себептерді) бағалау;
 - (iii) Анықталған кемшіліктерді жою бойынша түзету іс-әрекеттері және осындай түзету іс-әрекеттерін әзірлеумен іске асыруды бағалау; және
 - (iv) Мониторинг нәтижелері және түзету әрекеттері туралы хабарламалар; және
 - (e) 54-тармаққа сәйкес жасалған қорытынды үшін негіз.
- 59 Фирма 58-тармақта көрсетілген мәселелерді құжаттауы керек, өйткені олар желілік талаптарға немесе желілік қызметтерге және 49(b) тармағына сәйкес желілік талаптарды немесе желілік қызметтерді бағалауға қатысты. (Сілтеме: A206-тармақ).
- 60 Фирма сапа менеджменті жүйесінің дамуын, енгізілуін және жұмыс істеуін бақылай алатындай сапа менеджменті жүйесінің құжаттамасын сақтау мерзімін немесе заң немесе ережелер талап етсе, ұзақ мерзімді белгілеуі керек.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

ISQM қолданылу аясы (3-4 тармақтарды қара)

- A1. Сенімділікті қамтамасыз ететін халықаралық аудит және тапсырма стандарттары кеңесінің (IAASB) басқа стандарттары, соның ішінде ISRE 2400 (Қайта қаралған)⁵ және ISAE 3000 (Қайта қаралған)⁶, сонымен қатар тапсырма деңгейінде тапсырма жетекшісінің сапа менеджментіне қойылатын талаптарды белгілейді.
- A2. Бухгалтерлерге арналған халықаралық Әдеп стандарттары кеңесі шығарған кәсіби бухгалтерлердің Этика кодексінде⁷ кәсіби бухгалтерлерге қоғамдық мүдделерге қызмет ету міндетін орындауға мүмкіндік беретін талаптар мен қолдану жөніндегі нұсқаулық бар. 15 - тармақта көрсетілгендей, осы ISQM сәйкес тапсырманы орындау контекстінде тапсырмаларды тұрақты жоғары сапа деңгейінде орындау кәсіби бухгалтердің қоғамдық мүдделерге қызмет ету міндетіне кіреді.

Аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесі (Сілтеме: 6-9 тармақтар)

- A3. Сапа менеджменті жүйесінің компоненттерін сипаттау үшін фирма әртүрлі терминологияны немесе шеңберді қолдана алады.
- A4. Компоненттердің өзара байланысының мысалдары ретінде мыналарды келтіруге болады:
- Фирманың тәуекелдерді бағалау процесі бүкіл сапа менеджменті жүйесінде тәуекелге бағытталған тәсілді енгізу үшін фирма ұстануы керек процесті белгілейді.
 - Басшылық мен көшбасшылық компоненті сапа менеджменті жүйесін қолдайтын орта жасайды.
 - Ресурстардың, ақпараттың және коммуникациялардың компоненттері сапа менеджменті жүйесінің дамуын, енгізілуін және жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.
 - Бақылау және кемшіліктерді жою процесі-бұл сапа менеджментінің бүкіл жүйесін бақылауға арналған процесс. Мониторинг және кемшіліктерді жою процесінің нәтижелері ұйымның тәуекелдерін бағалау процесіне қатысты ақпаратты береді.
 - Нақты сұрақтар арасында байланыс болуы мүмкін, мысалы, тиісті этикалық талаптардың кейбір аспектілері клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және нақты тапсырмаларға қатысты.

⁵ Халықаралық шолу тексерулерінің стандарты (ISRE) 2400 (Қайта қаралған), «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолу тексерісі бойынша тапсырмалар»

⁶ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (ISAE) 3000 (Қайта қаралған), «Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын аудиттен және шолудан ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар»

⁷ Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда)* («IESBA Кодексі»).

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

A5. Сапа менеджменті жүйесі 14(a) және (b) тармақтарында көрсетілген мақсаттарға қол жеткізілмеу қаупін қолайлы төмен деңгейге дейін төмендеткен кезде ақылға қонымды сенімділікке қол жеткізіледі. Ақылға қонымды сенімділік сапа менеджменті жүйесіне тән шектеулерге байланысты абсолютті сенімділік деңгейі емес. Мұндай шектеулерге шешімдерді тұлға қабылдауы мүмкін және фирманың сапа менеджменті жүйесіндегі ақаулар, мысалы, қателіктер немесе тұлғалардың мінез-құлқы немесе ақаулары салдарынан болуы мүмкін. Ақпараттық технологиялар (АТ) қосымшаларындағы қателіктер немесе тұлғалардың мінез-құлқы немесе ақаулар.

ISQM қолданылу аясы (Сілтеме: 12-тармақ)

A6. Берілген ISQM мақсаты берілген ISQM талаптары тұжырымдалған контекстті анықтайды, берілген ISQM қажетті нәтижесін белгілейді және ұйымға қол жеткізуге болатын нәрсені және қажет болған жағдайда тиісті құралдарды түсінуге көмектесуге арналған.

A7. Осы ISQM талаптары «керек» сөзінің көмегімен көрсетіледі.

A8. Қажет болған жағдайда қосымшада және басқа да түсіндірме материалдарда талаптарға қосымша түсініктемелер және оларды орындау бойынша нұсқаулар беріледі. Атап айтқанда:

- белгілі бір талаптың нені білдіретінін немесе ол нені қамтуы керек екенін толығырақ түсіндіре алады; және
- Талаптардың қолданылуын көрсететін мысалдарды қосу.

Мұндай Нұсқаулықтың өзі талаптарды қоймаса да, талаптарды дұрыс қолдану үшін маңызды. Өтініште және басқа да түсіндірме материалдарда осы ISQM-та қаралатын мәселелер бойынша анықтамалық ақпарат болуы мүмкін. Қажет болған жағдайда қосымшаға және басқа да түсіндірме материалдарға мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарына тән қосымша ойлар енгізіледі. Бұл қосымша ойлар берілген ISQM талаптарын қолдануға көмектеседі. Алайда, олар осы ISQM талаптарын қолдану және сақтау үшін фирманың жауапкершілігін шектемейді және төмендетпейді.

A9. Осы құжатта «анықтамалар» тақырыбының астында осы құжаттың мақсаттары үшін кейбір терминдерге берілетін мәндердің сипаттамасы келтіріледі. Бұл анықтамалар осы ISQM-ді дәйекті қолдануға және түсіндіруге көмектесу үшін берілген және заң, нормативтік актілер немесе басқа құжаттар болсын, басқа мақсаттар үшін белгіленуі мүмкін анықтамаларды жоймайды. IAASB шығарған «Сапа менеджменті, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және ілеспе қызметтер бойынша халықаралық стандарттар анықтамалығында» IAASB шығарған халықаралық стандарттарға қатысты терминдердің глоссарийі осы ISQM-де анықталған терминдерді қамтиды. Терминдер глоссарийінде жалпы және дәйекті интерпретация мен аударманы жеңілдету үшін ISQM-де кездесетін басқа терминдердің сипаттамалары да бар.

Анықтамалар

Кемшілігі (Сілтеме: 16(a) тармағы)

A10. Фирма нәтижелерді бағалау арқылы кемшіліктерді анықтайды. Жетіспеушілік бір немесе бірнеше тұжырымдардың нәтижесі болуы мүмкін.

A11. Егер сапа тәуекелінің немесе сапа тәуекелдерінің жиынтығының анықталмауы немесе тиісті түрде бағаланбауы нәтижесінде кемшілік анықталса, онда мұндай сапа тәуекелін жою бойынша жауаптар да болмауы немесе тиісті түрде әзірленбеуі немесе іске асырылмауы мүмкін.

A12. Сапа менеджменті жүйесінің басқа аспектілері осы ISQM құжатында қамтылған талаптардан тұрады:

- Міндеттерді бөлу; (Сілтеме: 20-22-тармақтар)
- Фирманың тәуекелдерін бағалау процесі;
- Мониторинг және түзету әрекеттері процесі; және
- Сапа менеджменті жүйесін бағалау.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН
САПАНЫ БАСҚАРУ

Сапа менеджменті жүйесінің басқа аспектілеріне қатысты кемшіліктердің мысалдары

- Фирманың тәуекелдерін бағалау процесі ұйым қызметінің сипаты мен жағдайларындағы және оның тапсырмаларындағы өзгерістерді, сондай-ақ сапа саласындағы қосымша мақсаттарды белгілеу немесе сапа немесе жауап саласындағы тәуекелдерді өзгерту қажеттілігін көрсететін ақпаратты анықтауға мүмкіндік бермейді.
- Кемшіліктерді бақылау және жою процесі әзірленбеген және жүзеге асырылмаған:
 - Сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуі туралы тиісті, сенімді және уақтылы ақпарат береді.
 - Фирмаға анықталған кемшіліктерге жауап беру үшін тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік береді, осылайша кемшіліктер уақтылы жойылады.
- Сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты (жауапты) тұлға (тұлғалар) сапа менеджменті жүйесіне жыл сайынғы бағалау жүргізбейді.

Жұмыс тобы (16 (f) тармақты қара)

A13. ISA 220 (Қайта қаралған)⁸ қаржылық есептілік аудиті контекстінде «Тапсырыс беруші тобы» анықтамасын қолдану бойынша ұсыныстарды қамтиды.

Сыртқы тексерулер (16 (g) тармақты қара)

A14. Кейбір жағдайларда сыртқы реттеуші тексерудің басқа түрлерін жүргізе алады, мысалы, аудиторлық тапсырмалардың нақты аспектілеріне немесе жеке фирмалар үшін жалпы фирмалық тәжірибеге бағытталған тақырыптық тексерулер.

Ескертулер (16(h) тармақты қара)

A15. Мониторинг нәтижелерін, сыртқы тексерулерді және басқа да тиісті көздерді жинақтау процесінде фирма фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы басқа ескертулерді анықтай алады, мысалы, сапа менеджменті жүйесін жақсарту немесе одан әрі жетілдіру үшін оң нәтижелер немесе мүмкіндіктер. A158 тармақта фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы басқа бақылауларды қалай қолдана алатындығы түсіндіріледі.

A16. A148-тармақта басқа тиісті көздерден алынған ақпараттың мысалдары келтірілген.

A17. Мониторинг қызметі тапсырма деңгейіндегі мониторингті қамтиды, мысалы, тапсырмаларды тексеру. Сонымен қатар, сыртқы инспекциялар және басқа да тиісті көздер нақты тапсырмаларға қатысты ақпаратты қамтуы мүмкін. Нәтижесінде сапа менеджменті жүйесінің дамуы, енгізілуі және жұмыс істеуі туралы ақпарат сапа менеджменті жүйесіне қатысты қорытындыларды көрсете алатын тапсырма деңгейіндегі қорытындыларды қамтиды.

Аудиторлық ұйым (16(i) тармақты қара)

A18. Тиісті этикалық талаптардағы «фирма» ұғымының анықтамасы осы ISQM-де берілген анықтамадан өзгеше болуы мүмкін.

Желі (16 (l), 48 тармақтарды қара)

A19. Оларға кіретін желілер мен фирмалар әртүрлі тәсілдермен құрылымдалуы мүмкін. Мысалы, фирманың сапа менеджменті жүйесі аясында:

- Желі фирманың сапа менеджменті жүйесіне қатысты талаптарын белгілей алады немесе фирма сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде пайдаланатын қызметтерді ұсына алады;
- Желі шеңберіндегі басқа фирмалар фирма сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде пайдаланатын қызметтерді (мысалы, ресурстарды) ұсына алады; немесе
- Желідегі басқа құрылымдар немесе ұйымдар фирмаға оның сапа менеджменті жүйесіне қатысты талаптарды немесе қызметтерді ұсына алады.

Осы ISQM мақсаттары үшін желіден, желідегі басқа фирмалардан немесе желідегі басқа құрылымнан немесе ұйымнан алынған кез келген желілік талаптар немесе Желілік қызметтер «Желі талаптары немесе желілік қызметтер» болып саналады.

Персонал (16(n) тармақты қара)

⁸ ISA 220 (Қайта қаралған), A15-A25 тармақтары

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- A20. Персоналға (яғни ұйым ішіндегі тұлғаларға) қосымша, ұйым сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде ұйымнан тыс тұлғаларды қолдана алады. Мысалы, фирманың сыртқы тұлғаларына басқа желілік фирмалардың қызметкерлері (мысалы, желілік фирманың қызмет көрсету орталығының қызметкерлері) немесе қызмет провайдерінің қызметкерлері (мысалы, аудитор-басқа желілік емес фирманың құрамдас бөлігі) кіруі мүмкін.
- A21. Қызметкерлерге сонымен қатар серіктестер мен фирманың басқа құрылымдарының қызметкерлері кіреді, мысалы, фирма құрамындағы қызмет көрсету орталығы.
Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 16 (t), 29 тармақтар)
- A22. Сапа менеджменті жүйесінің контекстінде қолданылатын тиісті этикалық талаптар ұйым қызметінің сипаты мен жағдайларына және оның орындайтын тапсырмаларына байланысты өзгеруі мүмкін. «Кәсіби бухгалтер» термині тиісті этикалық талаптарда анықталуы мүмкін. Мысалы, IESBA кодексінде «Кәсіби бухгалтер» терминінің анықтамасы берілген және бұдан әрі IESBA кодексінің ережелерін қолдану аясы түсіндіріледі, олар қоғамдық практикамен айналысатын жеке кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қолданылады.
- A23. IESBA кодексі заңдар немесе ережелер кәсіби бухгалтерге IESBA Кодексінің белгілі бір бөліктерін орындауға мүмкіндік бермейтін жағдайларды қарастырады. Ол сондай-ақ кейбір юрисдикцияларда IESBA кодексінен өзгеше немесе одан тыс заңнамалық немесе нормативтік талаптар болуы мүмкін екенін және осы юрисдикциялардағы кәсіби бухгалтерлер осы айырмашылықтар туралы білуі және заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаған жағдайда қатаң талаптарды орындауы керек екенін мойындайды.
- A24. Тиісті этикалық талаптардың әртүрлі ережелері фирманың өзіне емес, тапсырмаларды орындауға байланысты жеке тұлғаларға ғана қолданылуы мүмкін. Мысалы:
- IESBA кодексінің 2-бөлігі кәсіби бухгалтерлер болып табылатын жеке тұлғаларға, олар мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде фирмамен қарым-қатынасы аясында кәсіби қызметті жүзеге асырған кезде қолданылады және тапсырмаларды орындау контекстінде маңызды болуы мүмкін.
 - IESBA кодексінің 3 және 4 бөліктерінің кейбір талаптары клиенттер үшін кәсіби іс-әрекеттерді орындау кезінде қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлерге де қолданылады.
- Фирманың сапа менеджменті жүйесі шеңберінде жеке тұлғалардың осындай тиісті этикалық талаптарды сақтауы талап етілуі мүмкін.

Фирмаға емес, жеке тұлғаларға ғана қолданылатын және тапсырмаларды орындауға қатысты тиісті этикалық талаптардың мысалы

IESBA кодексінің 2-бөлімі тұлғаға оның негізгі принциптерін бұзу үшін қысым жасау туралы және тұлға болмауы керек талаптарды қамтиды:

- Басқа тұлғалардың қысымы негізгі принциптердің бұзылуына әкелетініне жол беру; немесе
- Кәсіби бухгалтер ретінде білетін немесе сенуге негіз болатын басқа тұлғаларға қысым жасау бұл тұлғалардың негізгі қағидаларды бұзуына әкеледі.

Мысалы, тапсырманы орындау барысында тұлға өзара әрекеттесу серіктесі немесе өзара әрекеттесу тобының басқа аға мүшесі оны негізгі принциптерді бұзуға мәжбүрлеу үшін қысым жасады деп есептейтін жағдайлар туындауы мүмкін.

Жауап іс-шаралары (16 (u) тармақты қара)

- A25. Саясатты іске асыру іс-әрекеттеріне саясат (оның ішінде өзара іс-қимыл жөніндегі командалар) қолданылатын персоналдың және басқа да тұлғалардың іс-әрекеттері арқылы немесе өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестің іс-қимылдары арқылы жүзеге асырылады.
- A26. Процедуралар ресми құжаттамамен немесе басқа байланыс құралдарымен белгіленуі мүмкін немесе олар белгіленбеген, бірақ фирманың мәдениетіне байланысты мінез-құлықтың нәтижесі болуы мүмкін. Процедуралар ат қосымшаларымен немесе фирманың ат ортасының басқа аспектілерімен рұқсат етілген әрекеттермен қамтамасыз етілуі мүмкін.
- A27. Егер фирма сапа менеджменті жүйесінде немесе фирманың қызметкері болып табылмайтын тұлғалардың тапсырмаларын орындау кезінде пайдаланса, оған осы тұлғалардың әрекеттерін ескеретін басқа саясат немесе процедураларды әзірлеу қажет болуы мүмкін. ISA 220 (Қайта қаралған)⁹ қаржылық есептілік аудиті контекстінде фирмаға мәселелерді шешу үшін әртүрлі саясаттарды немесе процедураларды әзірлеу қажет болуы мүмкін жағдайларға қатысты нұсқауларды қамтиды, фирманың құрамына кірмейтін тұлғалардың іс-әрекеттеріне байланысты.

Қызмет көрсетушілер (Сілтеме: 16(v) тармақ)

⁹ ISA 220 (Қайта қаралған), A23–A25 тармақтары

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

A28. Қызмет көрсетушілерге аудиторлар-фирманың желісіне кірмейтін басқа фирмалардың құрамдас бөліктері кіреді.

Тиісті талаптарды қолдану және ұстану (Сілтеме: 17-тармақ)

A29. *Осы ISQC талабы фирма үшін маңызды болмауы мүмкін жағдайлардың мысалдары*

- Фирма жеке кәсіпкер болып табылады. Мысалы, ұйымдық құрылымға және фирмадағы рөлдерді, міндеттер мен өкілеттіктерді бөлуге, басқаруға, қадағалауға және тексеруге және келіспеушіліктерді шешуге қатысты талаптар маңызды болмауы мүмкін.
- Фирма тек ілеспе қызметтерді көрсету бойынша тапсырмалар болып табылатын тапсырмаларды орындайды. Мысалы, егер ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындау кезінде фирмадан тәуелсіздікті қолдау талап етілмесе, онда барлық персоналдан тәуелсіздік талаптарының сақталуын құжаттамалық растауды алу туралы талап өзекті болмайды.

Сапаны басқару жүйесі

Сапаны басқару жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуі (Сілтеме: 19-тармақ)

A30. Сапа менеджменті фирманың жеке функциясы емес; бұл фирманың стратегиясымен сапаға деген адалдықты көрсететін мәдениеттің интеграциясы. Фирманың стратегиясы, операциялық қызметі және бизнес-процестері бар сапалар. Нәтижесінде сапа менеджменті жүйесін, сондай-ақ фирманың операциялық қызметі мен бизнес-процестерін кешенді түрде дамыту ұйымды басқаруға және сапа менеджментінің тиімділігін арттыруға үйлесімді көзқарасқа ықпал етуі мүмкін.

A31. Фирма шығарған кәсіби пайымдаулардың сапасы, егер мұндай пайымдауларға ие тұлғалар ізденімпаз ақыл-ойды қамтитын көзқарасты көрсетсе, жоғарылауы мүмкін:

- Фирма қызметінің сипаты мен мән-жайларына және оның міндеттеріне қатысты ақпаратты қоса алғанда, сапа менеджменті жүйесі туралы алынған ақпараттың көзін, өзектілігін және жеткіліктілігін қарау; және
- Әрі қарай тергеу немесе басқа әрекеттер жүргізу қажеттілігіне ашық және мұқият болу.

Жауапкершілік (Сілтеме: 20-21, 28(d) тармақтар)

A32. Көшбасшылық пен жоғарғы басшылық құрамдас бөлігі фирманың сапа менеджменті жүйесін әзірлеуге, енгізуге және жұмыс істеуге сәйкес келетін рөлдерді, міндеттер мен өкілеттіктерді ұйымдастырушылық құрылымы мен бөлуі болып табылатын сапа мақсатын қамтиды..

A33. 20-тармаққа сәйкес сапа менеджменті жүйесіне байланысты міндеттерді бөлуге қарамастан, фирма сапа менеджменті жүйесіне жауапты болып қалады және жеке тұлғалар өздеріне жүктелген функциялардың орындалуына жауапты және есеп береді. Мысалы, 53 және 54-тармақтарға сәйкес, фирма сапа менеджменті жүйесін бағалауды және сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік жүктелген тұлғаға (тұлғаларға) қорытынды бергеніне қарамастан, фирма бағалау мен қорытындыға жауапты болып қалады.

A34. 20-тармақта көрсетілген мәселелер үшін жауапкершілік жүктелген тұлға (тұлғалар) әдетте фирманың серіктесі болып табылады, сондықтан ол 21-тармақта талап етілгендей фирмада тиісті ықпал мен өкілеттіктерге ие. Алайда, фирманың заңды құрылымына сүйене отырып, тұлға (тұлғалар) фирманың серіктесі болып табылмайтын, бірақ фирма немесе оның желісі қол жеткізген ресми келісімдерге байланысты өзіне жүктелген функцияларды орындау үшін фирмада тиісті ықпал мен өкілеттіктерге ие болатын жағдайлар туындауы мүмкін.

A35. Фирма ішіндегі рөлдерді, міндеттер мен өкілеттіктерді бөлу тәртібі әр түрлі болуы мүмкін, ал заңдар немесе ережелер фирмаға басшылық пен басқару құрылымына немесе олардың арасындағы міндеттерді бөлуге әсер ететін белгілі бір талаптар қоюы мүмкін. 20-тармақта көрсетілген сұраққа (мәселелерге) жауапты тұлға (тұлғалар) өз міндеттерін орындауға көмектесу үшін рөлдерді, процедураларды, міндеттерді немесе әрекеттерді басқа тұлғалар арасында одан әрі бөле алады. Алайда, 20-тармақта көрсетілген мәселені (мәселелерді) шешуге жауапты болып тағайындалған (тағайындалған) тұлға (тұлғалар) өзіне жүктелген міндеттердің орындалуына жауапты және есеп береді.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

Функциялар мен міндеттерді бөлу механизмін бейнелейтін масштабтау мысалы

- Күрделі емес фирмаларды сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік пен есеп беру фирманың қызметін қадағалау үшін жалғыз жауапты бір басқарушы серіктеске жүктелуі мүмкін. Бұл тұлға сапа менеджменті жүйесінің барлық аспектілері үшін жауапкершілікті, соның ішінде сапа менеджменті жүйесі үшін жедел жауапкершілікті, тәуелсіздік талаптарына сәйкестікті, сондай-ақ мониторинг және кемшіліктерді жою процесін өз мойнына ала алады.
- Неғұрлым күрделі фирмаларда фирманың ұйымдық құрылымын көрсететін басқарудың бірнеше деңгейлері, сондай-ақ сыртқы мамандарды қамтуы мүмкін фирманың қызметіне атқарушы емес қадағалауды жүзеге асыратын тәуелсіз басқару органы болуы мүмкін. Сонымен қатар, фирма 20(с) тармағында көрсетілгендерден басқа сапа менеджменті жүйесінің белгілі бір аспектілері үшін жедел жауапкершілікті өзіне жүктей алады, мысалы, этикалық сәйкестік үшін жедел жауапкершілік немесе қызмет көрсету бағытын басқару үшін жедел жауапкершілік.

A36. Тәуелсіздік талаптарын сақтау қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын жүргізудің, сондай-ақ кепілдік беру бойынша басқа тапсырмаларды немесе басқа аттестаттау тапсырмаларын орындаудың қажетті шарты болып табылады және фирманың есептілігіне сүйенетін мүдделі тараптардың күтуі болып табылады. Тәуелсіздікке қойылатын талаптарды сақтау үшін жедел жауапкершілік берілген тұлға (тұлғалар), тұтастай алғанда, фирма тәуелсіздікке қойылатын талаптарды сақтауға сенімді және дәйекті тәсілді әзірлеп, енгізуі үшін тәуелсіздіктің барлық мәселелерін қадағалауға жауап береді.

A37. Заңдар, нормативтік актілер немесе кәсіптік стандарттар 20-тармақта көрсетілген мәселе немесе мәселелер үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаға қосымша талаптарды белгілей алады, мысалы, кәсіптік лицензияларға, кәсіптік даярлыққа немесе кәсіптік біліктілікті тұрақты арттыруға қатысты талаптар.

A38. Сапаны басқару жүйесінің жұмыс істеуі үшін жауапкершілік жүктелген тұлғаның немесе тұлғалардың тиісті білімі мен тәжірибесі, әдетте, фирманың стратегиялық шешімдері мен әрекеттерін түсінуді, сондай-ақ фирманың операциялық қызметіндегі тәжірибені қамтиды.

Аудиторлық ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесі (Сілтеме: 23-тармақ)

A39. Аудиторлық ұйым әзірлеген тәуекелдерді бағалау процесінің сапасына фирманың сипаты мен жағдайлары, оның ішінде оның құрылымы мен ұйымы әсер етуі мүмкін.

Фирманың тәуекелдерді бағалау процесіндегі айырмашылықтарды көрсету үшін масштабтау мысалдары

- Күрделі емес фирмада сапа менеджменті жүйесіне жедел жауапты тұлға (тұлғалар) тәуекелдерді бағалау процесін орындау үшін фирма мен оның тапсырмалары туралы жеткілікті түсінікке ие болуы мүмкін. Сонымен қатар, сапа мақсаттарын, сапа тәуекелдерін және жауаптарды құжаттау күрделі ұйымдарға қарағанда аз болуы мүмкін (мысалы, ол бір құжат түрінде жасалуы мүмкін).
- Неғұрлым күрделі фирмада көптеген тұлғалар мен көптеген әрекеттерді қамтитын тәуекелдерді бағалаудың ресми процесі болуы мүмкін. Процесс орталықтандырылған болуы мүмкін (мысалы, сапа мақсаттары, сапа тәуекелдері және жауаптар барлық бизнес бөлімшелері, функциялар және қызмет көрсету желілері үшін анықталады) немесе орталықтандырылмаған (мысалы, сапа мақсаттары, сапа тәуекелдері және жауаптар бизнес бөлімшесі, функция немесе қызмет көрсету желісі деңгейінде анықталады және нәтижелер біріктіріледі корпоративтік деңгейде). Фирманың желісі сонымен қатар ұйымға сапа мақсаттарын, сапа тәуекелдерін және фирманың сапа менеджменті жүйесіне жауап бере алады.

A40. Сапаны қамтамасыз ету саласындағы мақсаттарды белгілеу, сапаға байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау, сондай-ақ осы тәуекелдерге жауап ретінде іс-шараларды әзірлеу және енгізу циклдік процесс болып табылады және осы ISQM талаптарын орындауға сызықтық тәсілді қолдануға болмайды. Мысалы:

- Сапаға байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау кезінде аудиторлық ұйым сапаны қамтамасыз ету саласында бір немесе бірнеше қосымша мақсаттар қою қажет екенін анықтай алады;
- Жауап беру шараларын әзірлеу және енгізу кезінде аудиторлық ұйым сапаға байланысты тәуекелдің анықталмағанын және бағаланбағанын анықтай алады.

A41. Фирмаға сапа мақсаттарын қоюға, сапа тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, сондай-ақ жауап шараларын әзірлеуге және жүзеге асыруға мүмкіндік беретін ақпарат көздері фирманың ақпараттық-коммуникациялық құрамдас бөлігі болып табылады және мыналарды қамтиды:

- Мониторинг және кемшіліктерді жою процесінің нәтижелері (Сілтеме: 42 және A171-тармақтар).

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Желіден немесе қызмет провайдерлерінен ақпарат, соның ішінде:
 - Желіге немесе желілік қызметтерге қойылатын талаптар туралы ақпарат (48-тармақты қара); және
 - Желілік ұйымдарға қатысты желі жүргізетін мониторинг нәтижелері туралы ақпаратты қоса алғанда, желіден басқа да ақпарат (50-51-тармақтарды қара).

Басқа ішкі немесе сыртқы ақпарат аудиторлық ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесіне де әсер етуі мүмкін, мысалы:

- Кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңдар мен стандарттарға, сондай-ақ қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жұмыс істемегені немесе осы ISQM-ге сәйкес фирманың саясаты мен процедураларын сақтамағаны туралы шағымдар мен айыптаулар туралы ақпарат.
- Сыртқы тексерулердің нәтижелері;
- Фирмаға қол жетімді болған тапсырмаларды орындайтын ұйымдар туралы реттеушілерден алынған ақпарат, мысалы, фирма тапсырмаларды орындайтын ұйым туралы бағалы қағаздарды реттеушіден алынған ақпарат (мысалы, ұйымның қаржылық есептілігіндегі бұзушылықтар немесе бағалы қағаздар туралы заң талаптарын сақтамау).
- Жүйенің басқа аспектілеріне әсер ететін сапа менеджменті жүйесіндегі өзгерістер, мысалы, фирма ресурстарындағы өзгерістер.
- Басқа сыртқы көздер, мысалы, фирманың назарын қажет ететін аймақтарды анықтай алатын фирмаға немесе белгілі бір юрисдикциядағы басқа фирмаларға қарсы реттеуші әрекеттер мен сот процестері.

Сапаны қамтамасыз ету саласындағы мақсаттарды белгілеу (Сілтеме: 24-тармақ)

A42. Заңдар, ережелер немесе кәсіби стандарттар сапаны қамтамасыз етудің қосымша мақсаттарына әкелетін талаптарды белгілей алады. Мысалы, заңдардың немесе ережелердің талаптарына сәйкес, аудиторлық ұйым корпоративтік басқару құрылымында атқарушы емес тұлғаларды тағайындауы керек және аудиторлық ұйым осы талаптарды ескеру үшін сапаны қамтамасыз ету саласында қосымша мақсаттар қоюды қажет деп санайды.

A43. Фирманың сипаты мен мән-жайларын және ол орындайтын тапсырмаларды ескере отырып, аудиторлық ұйым сапаны қамтамасыз ету саласында қосымша мақсаттар қоюды қажет деп санамауы мүмкін.

A44. Аудиторлық ұйым сапаға байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау процесін жақсарту және осы тәуекелдерге жауап ретінде іс-шараларды әзірлеу және енгізу үшін ішкі мақсаттар қоя алады.

Сапаға байланысты тәуекелдерді анықтау және бағалау (Сілтеме: 25-тармақ)

A45. 25(а) тармағында көрсетілмеген, бірақ сапаны қамтамасыз ету саласындағы мақсаттарға қол жеткізуге теріс әсер етуі мүмкін басқа жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздіктер болуы мүмкін.

A46. Тәуекел - бұл жағдайдың, оқиғаның, жағдайдың, әрекеттің немесе әрекетсіздіктің сапа мақсатына жетуге теріс әсер ету тәсілі мен дәрежесі. Барлық тәуекелдер сапа тәуекелін анықтауға жауап бермейді. Белгілі бір тәуекелдің сапа тәуекелі екенін анықтау фирманың берілген тәуекелдің туындауы мүмкін екендігінің ақылға қонымды ықтималдығы бар ма және жалғыз немесе басқа тәуекелдермен бірге сапа саласындағы бір немесе бірнеше мақсаттарға қол жеткізуге теріс әсер ете ме деген мәселені қарауына негізделген кәсіби пікірге көмектеседі.

<i>Фирманың сапаны қамтамасыз ету саласындағы мақсаттарға қол жеткізуге теріс әсер етуі мүмкін жағдайларды, оқиғаларды, жағдайларды, әрекеттерді немесе әрекетсіздікті түсіну мысалдары</i>	<i>Сапаға байланысты ықтимал қауіптердің мысалдары</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фирманың стратегиялық және жедел шешімдері мен әрекеттері, бизнес-процестер және бизнес-модель: фирманың жалпы қаржылық мақсаттары осы ISQM қолданылу аясына кірмейтін ол ұсынатын қызметтер көлеміне шамадан тыс тәуелді. 	<p>Басқару және көшбасшылық контекстінде бұл бірқатар сапа тәуекелдеріне әкелуі мүмкін, мысалы</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ресурстар осы ISQM қолдану аясына кірмейтін қызметтер көрсетілмейтіндей етіп бөлінеді немесе тағайындалады, бұл осы ISQM қолдану аясына кіретін тапсырмалардың орындалу сапасына теріс әсер етуі мүмкін. • Қаржылық және операциялық басымдықтар туралы шешім қабылдау кезінде осы ISQM қолдану аясына кіретін тапсырмаларды, осы ISQM қолдану аясына кіретін тапсырмаларды орындау кезінде сапаның маңыздылығы толық немесе барабар ескерілмейді.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

<ul style="list-style-type: none"> • Көшбасшылықтың сипаттамалары мен стилі көшбасшылық стилі: Фирма - бұл бөлінген өкілеттіктері бар қызметкерлер саны аз шағын ұйым. 	<p>Басқару және көшбасшылық контекстінде бұл сапаға байланысты бірқатар тәуекелдерге әкелуі мүмкін, мысалы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Басшылықтың міндеттері мен сапа жауапкершілігін анық емес анықтау және бөлу. • Сапаны жақсартуға ықпал етпейтін басшылықтың әрекеттері мен мінез-құлқы даулы емес.
<ul style="list-style-type: none"> • Фирманың күрделілігі мен операциялық сипаттамалары: Фирма жақында басқа фирмамен бірігуді аяқтады. 	<p>Ресурстар контекстінде бұл сапаға байланысты бірқатар тәуекелдерге әкелуі мүмкін, соның ішінде:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екі біріктірілген ұйым пайдаланатын технологиялық ресурстар сәйкес келмеуі мүмкін. • Клиенттерге қызмет көрсету топтары бірігуге дейін бір ұйым әзірлеген интеллектуалды ресурстарды пайдалана алады, олар енді жаңа біріктірілген ұйым қолданатын жаңа әдістемеге сәйкес келмейді.

A47. Сапа менеджменті жүйесінің дамып келе жатқан сипатын ескере отырып, ұйым әзірлеген және енгізген жауаптар қосымша сапа тәуекелдерін тудыратын жағдайларға, оқиғаларға, жағдайларға, әрекеттерге немесе әрекетсіздікке әкелуі мүмкін. Мысалы, фирма сапа тәуекелін жою үшін кез келген ресурсты (мысалы, технологиялық) енгізе алады және сапа тәуекелдері осы ресурсты пайдаланудан туындауы мүмкін.

A48. Тәуекелдің жалғыз немесе басқа тәуекелдермен бірге сапа саласындағы бір немесе бірнеше мақсаттарға қол жеткізуге теріс әсер ету дәрежесі, мысалы, мыналарды ескере отырып, тәуекелді тудыратын жағдайларға, оқиғаларға, жағдайларға, әрекеттерге немесе әрекетсіздікке байланысты өзгеруі мүмкін:

- Шарт, оқиға, жағдай, әрекет немесе әрекетсіздік сапа мақсатына қалай әсер етеді.
- Жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздіктер қаншалықты жиі күтіледі.
- Жағдай, оқиға, жағдай, әрекет немесе әрекетсіздік әсер еткеннен кейін қанша уақыт қажет болады және ұйымның осы уақыт ішінде жағдайдың, оқиғаның, жағдайдың, әрекеттің немесе әрекетсіздіктің әсерін азайту үшін оған жауап беру мүмкіндігі бар ма.
- Жағдай, оқиға, жағдай, әрекет немесе әрекетсіздік сапа мақсатына жеткеннен кейін оған қанша уақыт әсер етеді.

Сапа тәуекелдерін бағалау міндетті түрде ресми рейтингтерді немесе ұпайларды қамтымауы керек, дегенмен ұйымдарға оларды пайдалануға тыйым салынбайды.

Сапаға байланысты тәуекелдерге жауап ретінде іс-шараларды әзірлеу және енгізу (Сілтеме: 16(u), 26-тармақтар)

A49. Жауап шараларының сипаты, мерзімдері мен ауқымы сапа саласындағы бір немесе бірнеше мақсаттарға қол жеткізудің пайда болуы мен әсерін білдіретін сапа тәуекелдерін бағалау себептеріне байланысты анықталады.

A50. Фирма әзірлеген және жүзеге асыратын жауаптар фирма деңгейінде немесе бөлімше деңгейінде қабылдануы мүмкін немесе фирма деңгейінде немесе бөлімше деңгейінде әрекет үшін жауапкершіліктің үйлесімі болуы мүмкін. Фирма деңгейінде және бөлімше деңгейінде қабылдануы керек әрекеттер үшін жауапкершіліктің үйлесімі.

Фирма деңгейінде де, ұйым деңгейінде де әрекет ететін фирма әзірлеген және енгізген жауаптың мысалы

Фирма консультациялар жүргізу саясатын немесе процедураларын белгілейді, соның ішінде клиенттермен жұмыс топтары кіммен кеңесу керектігін және қандай мәселелер бойынша кеңес беру қажет екенін анықтайды. Фирма кеңес беру үшін тиісті біліктілігі мен тәжірибесі бар мамандарды тағайындайды. Өзара әрекеттесу тобы қандай мәселелер бойынша кеңес беру қажет екенін анықтауға, кеңес беруді бастауға және кеңес беру нәтижелері бойынша жасалған қорытындыларды жүзеге асыруға жауап береді.¹⁰

A51. Ресми құжатталған саясаттар мен процедуралардың қажеттілігі көптеген қызметкерлері бар немесе географиялық тұрғыдан шашыранқы фирмалар үшін бүкіл фирма ішіндегі іс-әрекеттердің дәйектілігіне қол жеткізу үшін жоғары болуы мүмкін.

¹⁰ ISA 220 (Қайта қаралған), 35-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Фирманың сипаты мен мән-жайындағы немесе ол орындайтын тапсырмалардағы өзгерістер (Сілтеме: 27-тармақ)

A52. *Фирманың қызметі мен оның міндеттерінің сипаты мен жағдайындағы өзгерістер туралы ақпаратты анықтау саясаты немесе процедуралары қалай көрсетілетінін көрсету үшін масштабталу мысалы.*

- Күрделі фирмада - фирма қызметінің немесе оның тапсырмаларының сипаты мен мән-жайларындағы өзгерістер туралы ақпаратты анықтау үшін, әсіресе сапа саласындағы мақсаттарды қоюға, сапа тәуекелдерін анықтауға және бағалауға, жауаптарды әзірлеуге және іске асыруға жауапты тұлға (тұлғалар) өзінің әдеттегі қызметі барысында осындай ақпаратты анықтай алатын болса бейресми саясат немесе процедуралар болуы мүмкін
- Неғұрлым күрделі нысандарда фирманың немесе оның бизнесінің сипаты мен жағдайындағы өзгерістер туралы ақпаратты анықтау және қарастыру үшін неғұрлым ресми саясаттарды немесе процедураларды әзірлеу қажет болуы мүмкін. Бұл, мысалы, фирманың қызметі мен оның міндеттерінің сипаты мен жағдайларына қатысты ақпаратты мерзімді талдауды, соның ішінде фирманың ішкі және сыртқы ортасындағы үрдістер мен оқиғаларды үнемі бақылауды қамтуы мүмкін.

A53. 42-тармаққа сәйкес фирма қабылдаған кемшіліктерді жою шеңберінде сапа саласындағы қосымша мақсаттар қою, сапа саласындағы тәуекелдер мен жауаптарды қосу немесе өзгерту қажет болуы мүмкін.

A54. Фирманың осы ISQM-де көрсетілгендерге қосымша сапа саласында белгіленген мақсаттары болуы мүмкін. Сондай-ақ, фирма белгілеген қосымша сапа мақсаттары енді қажет емес немесе өзгертуді қажет етпейтінін көрсететін ақпаратты анықтай алады.

Басқарма және жоғары басшылық

Сапаға деген адалдық (Сілтеме: 28(a) тармағы)

A55. Корпоративтік мәдениет қызметкерлердің мінез-құлқына әсер ететін маңызды фактор болып табылады. Тиісті этикалық талаптар әдетте кәсіби этика принциптері болып табылады және берілген ISQM сәйкес деп талаптарының құрамдас бөлігінде толығырақ қарастырылады. Кәсіби құндылықтар мен қондырғылар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Уақтылық, сыпайылық, құрмет, жауапкершілік, жауаптылық және сенімділік сияқты кәсіби мінез-құлық.
- Топтық жұмысқа міндеттеме
- Кәсіби ортада жаңа идеяларды немесе басқа көзқарастарды қабылдау;
- Кемелдікке ұмтылу;
- Үздіксіз жетілдіруге ұмтылу (мысалы, минималды талаптардан тыс күтулерді белгілеу және үздіксіз оқытуға назар аудару).
- Әлеуметтік жауапкершілік.

A56. Бизнес стратегиясын әзірлеуді қоса алғанда, стратегиялық шешімдер қабылдау процесі фирманың қаржылық және операциялық шешімдер, фирманың қаржылық мақсаттары, қаржылық ресурстарды басқару, фирманың нарық үлесінің өсуі, салалық мамандандыру немесе жаңа қызмет ұсыныстары сияқты мәселелерді қамтуы мүмкін. Фирманың қаржылық және операциялық басымдықтары оның сапаға деген адалдығына тікелей немесе жанама әсер етуі мүмкін; мысалы, фирмада сапаға деген адалдықты көрсететін мінез-құлыққа кедергі келтіретін қаржылық және операциялық басымдықтарға бағытталған ынталандырулар болуы мүмкін.

Жоғары басшылық (Сілтеме: 28(b) және 28 (C) тармақтар)

A57. Фирма сапа бойынша басшылықтың жауапкершілігі мен есептілігін қамтамасыз ету үшін әзірлеген және қабылдаған шаралар 56-тармақта көзделген қызмет нәтижелерін бағалауды қамтиды.

A58. Жоғары басшылық өзінің іс-әрекеттері мен мінез-құлқының жоғарғы жағында реңк орнатқанымен, фирманың барлық деңгейлеріндегі айқын, дәйекті және жиі іс-әрекеттер мен коммуникациялар жиынтықта фирманың мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді және сапаға деген адалдығын көрсетеді.

Ұйымдастыру құрылымы (Сілтеме: 28 (d) тармақ)

A59. Фирманың ұйымдық құрылымына операциялық бөлімшелер, операциялық процестер, бизнес бөлімшелері, географиялық аймақтар және басқа құрылымдар кіруі мүмкін. Кейбір жағдайларда ұйым қызмет көрсету орталығында процестерді немесе қызмет түрлерін шоғырландыруы немесе орталықтандыруы мүмкін. қызмет көрсету орталығы, ал тарту топтарының құрамына ұйымның қызмет көрсету орталығының персоналы кіруі

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

мүмкін, олар қайталанатын немесе мамандандырылған нақты міндеттерді орындайды. қайталанатын немесе сипаты бойынша мамандандырылған тапсырмалар.

Ресурстар (Сілтеме: 28 (е) тармағы)

А60. Көп жағдайда менеджмент фирма алатын, дамытатын, пайдаланатын және қолдайтын ресурстардың сипаты мен көлеміне және осы ресурстардың қалай бөлінетініне әсер ету мүмкіндігіне ие. және бұл ресурстар қалай бөлінеді немесе тағайындалады, соның ішінде оларды пайдалану мерзімі.

А61. Ресурстарға деген қажеттілік уақыт өте келе өзгеруі мүмкін болғандықтан, барлық ресурстық қажеттіліктерді болжау мүмкін емес болуы мүмкін. Фирманың ресурстарын жоспарлау қазіргі уақытта қажетті ресурстарды анықтауды, ұйымның болашақ ресурстарға деген қажеттіліктерін болжауды және пайда болған кезде ресурстарға күтпеген қажеттіліктерді шешу үшін процестерді құруды қамтуы мүмкін.

Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 16 (t), 29 тармақтар)

А62. IESBA кодексі кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандарттарын анықтайтын және халықаралық тәуелсіздік стандарттарын белгілейтін негізгі этикалық принциптерді белгілейді. Негізгі принциптер-адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті тексеру, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық. IESBA кодексі сонымен қатар кәсіби бухгалтердің негізгі принциптерді және қажет болған жағдайда Халықаралық аудит стандарттарын сақтау үшін қолданатын тәсілін анықтайды. Сонымен қатар, IESBA Кодексі негізгі принциптерді ұстануға қатысты нақты тақырыптарды қарастырады. Белгілі бір юрисдикцияның заңдары немесе нормативтік актілерінде этикалық талаптарға, соның ішінде тәуелсіздікке қатысты ережелер болуы мүмкін, мысалы, ақпараттың құпиялылығын реттейтін заңдар.

А63. Кейбір жағдайларда фирма өзінің сапа менеджменті жүйесінде қарастыратын мәселелер тиісті этикалық талаптардың ережелеріне қарағанда нақтырақ болуы немесе оларды толықтыруы мүмкін.

Фирма өзінің сапа менеджменті жүйесіне енгізе алатын және тиісті этикалық талаптардың ережелеріне қарағанда нақтырақ немесе оларды толықтыратын мәселелердің мысалдары.

- Фирма клиенттен сыйлықтар мен ойын-сауық шараларын қабылдауға тыйым салады, тіпті олардың құны шамалы және маңызды емес болса да.
- Фирма барлық өзара әрекеттесу серіктестері үшін ротация кезеңдерін белгілейді, соның ішінде басқа кепілдік немесе ілеспе қызметтерді орындайтындар және ротация кезеңдерін өзара әрекеттесу тобының барлық аға мүшелеріне таратады.

А64. Басқа компоненттер тиісті этикалық талаптардың құрамдас бөлігіне әсер етуі немесе оған қатысы болуы мүмкін.

Тиісті этикалық талаптардың құрамдас бөлігі мен басқа компоненттер арасындағы қатынастардың мысалдары

- Ақпараттық-коммуникациялық компонент тиісті этикалық талаптарға байланысты түрлі мәселелер бойынша ақпараттандыруға бағытталуы мүмкін, соның ішінде:
 - Фирманың тәуелсіздікке қойылатын талаптарды тәуелсіздікке қойылатын талаптар қолданылатын барлық персоналдың және басқа тұлғалардың назарына жеткізу.
 - Аудиторлық ұйымға персонал мен жұмыс топтарының қудалаудан қорықпай, мысалы, тәуелсіздік қағидатын бұзуға қауіп төндіретін немесе тиісті этикалық талаптарды сақтамауға әкелетін жағдайларда маңызды ақпарат беруі.
- Ресурстар компоненті аясында фирма:
 - Тиісті этикалық талаптардың сақталуын басқару және бақылау үшін немесе тиісті этикалық талаптарға қатысты мәселелер бойынша кеңес беру үшін қызметкерлерді тағайындау.
 - Тәуелсіздік туралы ақпаратты тіркеу мен сақтауды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың сақталуын бақылау үшін АТ қосымшаларын пайдалану.

А65. Басқа тұлғаларға қолданылатын тиісті этикалық талаптар тиісті этикалық талаптардың ережелеріне және фирманың сапаны басқару жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде басқа тұлғаларды қалай пайдаланатынына байланысты.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Басқа тұлғаларға қолданылатын тиісті этикалық талаптардың мысалдары

- Тиісті этикалық талаптар желілік фирмаларға немесе желілік фирмалардың қызметкерлеріне қолданылатын тәуелсіздік талаптарын қамтуы мүмкін, мысалы, IESBA кодексі желілік фирмаларға қолданылатын тәуелсіздік талаптарын қамтиды.
- этикалық талаптар «аудит тобы» ұғымын немесе басқа ұқсас ұғымды анықтауды қамтуы мүмкін және бұл анықтама тапсырма бойынша ақпараттың дұрыстығын растау процедураларын орындайтын кез келген тұлғаны қамтуы мүмкін (мысалы, аудитор-компонент немесе шалғайдағы тауарлық-материалдық құндылықтарды физикалық санауға қатысуға тартылған қызмет провайдері). Тиісінше, тиісті Әдеп ережелерінде немесе басқа ұқсас ұғымдарда анықталғандай, аудит жүргізу тобына қолданылатын тиісті этика ережелерінің кез келген талаптары осындай тұлғаларға да қолданылуы мүмкін.
- Құпиялылық принципі фирма алған клиент туралы ақпаратқа қол жеткізе алатын болса, фирманың желісіне, басқа желілік фирмаларға немесе қызмет провайдерлеріне таралуы мүмкін.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

А66. Осы ISQM тәуелсіздікке байланысты сапа мақсаттарына қол жеткізген кезде мемлекеттік сектордың аудиторлары тәуелсіздікті мемлекеттік сектордың мандаты мен құқықтық саясаты тұрғысынан қарастыра алады.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау

Тапсырманың сипаты мен жағдайлары, сондай-ақ клиенттің адалдығы мен этикалық құндылықтары (Сілтеме: 30(а) (i) тармағына сілтеме)

А67. Тапсырманың сипаты мен жағдайлары туралы алынған ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тапсырма орындалатын ұйымның салалық тиесілігі және тиісті нормативтік факторлар;
- Ұйымның сипаты, мысалы, оның қызметі, ұйымдық құрылымы, меншік және басқару нысаны, бизнес моделі және қаржыландыру; және
- Негізгі тақырыптың сипаты және қолданылатын критерийлер, мысалы, интеграцияланған есеп беру жағдайында:
 - Негізгі ақпарат әлеуметтік, экологиялық немесе денсаулық пен қауіпсіздік туралы ақпаратты қамтуы мүмкін; және
 - Қолданылатын критерийлер танылған сараптама органы белгілеген тиімділік көрсеткіштерін білдіруі мүмкін.

А68. Клиенттің адалдығы мен этикалық құндылықтары туралы фирманың пікірін негіздеу үшін алынған ақпарат клиенттің негізгі иелерінің, оның негізгі басшылығының және басқару функциялары жүктелген тұлғалардың жеке басы мен іскерлік беделі туралы мәліметтерді қамтуы мүмкін.

Клиенттің адалдығы мен этикалық құндылықтары туралы алынған ақпараттың сипаты мен көлеміне әсер етуі мүмкін факторлардың мысалдары

- Тапсырма орындалатын ұйымның сипаты, оның меншігі мен басқару құрылымының күрделілігі.
- Клиенттің іскерлік тәжірибесін қоса алғанда, оның қызметінің сипаты.
- Клиенттің негізгі иелерінің, негізгі басшылардың және басқаруға жауапты тұлғалардың бухгалтерлік есеп стандарттарын агрессивті түсіндіру және ішкі бақылау жүйесі сияқты мәселелерге қатынасы туралы ақпарат.
- Клиент фирманың ақысын мүмкіндігінше төмен ұстауға ұмтыла ма?
- Клиент тарапынан жұмыс көлемін шектеу белгілері.
- Клиенттің ақшаны жылыстатуға немесе басқа қылмыстық әрекеттерге қатысуы мүмкін белгілері.
- Фирманы тағайындаудың себептері және алдыңғы фирманы тағайындаудан бас тарту.
- Байланысты тараптардың жеке басы және іскерлік беделі.

А69. Фирма әртүрлі ішкі және сыртқы көздерден ақпарат ала алады, соның ішінде:

- Қолданыстағы клиент жағдайында-ағымдағы немесе алдыңғы шарттардағы ақпарат, егер бар болса немесе клиент үшін басқа шарттарды орындаған басқа қызметкерлерден сұрау салу.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Жаңа клиент жағдайында-этикалық талаптарға сәйкес Клиентке бұрыннан бар немесе бұрынғы кәсіби бухгалтерлік қызмет көрсетушілердің сұранысы.
- Банкирлер, заңгерлер және саладағы әріптестер сияқты басқа үшінші тұлғалармен әңгімелер.
- Тиісті мәліметтер базасынан ақпаратты іздеу (олар зияткерлік меншік болуы мүмкін). Кейбір жағдайларда Ұйым анықтамалық іздеуді жүргізу үшін қызмет провайдерінің қызметтеріне жүгінуі мүмкін.

A70. Фирманы қабылдау және ұстап қалу процесінде алынған ақпарат көбінесе тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде жұмыс тобына қатысты болуы мүмкін. Кәсіби стандарттар қызмет көрсету тобынан осындай ақпаратты алуды немесе қарауды арнайы талап етуі мүмкін. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған)¹¹ аудиторлық серіктестен аудитті қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты аудиторлық тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде қарастыруды талап етеді.

A71. Кәсіби стандарттар немесе қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптар клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру алдында ескерілуі керек нақты ережелерді қамтуы мүмкін, сондай-ақ тапсырманы қабылдау кезінде фирмадан бар немесе бұрынғы фирма туралы анықтамаларды талап етуі мүмкін. Мысалы, егер аудитордың ауысуы орын алса, ISA 300¹² аудитор бастапқы аудит басталғанға дейін тиісті этикалық талаптарды басшылыққа ала отырып, алдыңғы аудитормен байланысуды талап етеді. IESBA кодексі сонымен қатар клиенттің немесе белгілі бір тапсырманың қарым-қатынасын қабылдау немесе жалғастыру кезінде мүдделер қақтығысын қарау, сондай-ақ қаржылық есептіліктің аудиті немесе шолуы болып табылатын тапсырманы қабылдау кезінде бар немесе бұрынғы фирмамен байланысу талаптарын қамтиды.

Фирманың тапсырманы орындау қабілеті (30(a)(ii) тармағына сілтеме)

A72. Фирманың кәсіби стандарттарға және заңдар мен ережелердің қолданыстағы талаптарына сәйкес тапсырманы орындау қабілетіне келесі факторлар әсер етуі мүмкін:

- тапсырманы орындау үшін тиісті ресурстардың болуы;
- тапсырманы орындау үшін қажетті ақпаратқа немесе осы ақпаратты беретін тұлғаларға қол жетімділіктің болуы;
- аудиторлық ұйым мен жұмыс тобы тиісті этикалық талаптарға қатысты өз міндеттерін орындай ала ма.

Тапсырманы орындау үшін тиісті ресурстардың болуын анықтау кезінде фирма ескеруі мүмкін факторлардың мысалдары

- Тапсырманың мән-жайы және қорытынды беру мерзімі.
- Тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті қабілеттері мен кәсіби құзыреттілігі бар тұлғалардың болуы. Бұл
 - Тапсырма шеңберінде басшылық пен қадағалау үшін жалпы жауапкершілікті өз мойнына алуы керек;
 - Тиісті салада немесе пән бойынша ақпаратты дайындау кезінде қолданылатын негізгі пән немесе критерийлер бойынша білімі бар және тиісті нормативтік талаптармен немесе есеп беру талаптарымен жұмыс тәжірибесі бар тұлғалар; және талаптар; және
 - Топтың қаржылық есептілігі аудитінің мақсаттары үшін компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты аудиторлық процедураларды орындай алатын тұлғалардың болуын білдіреді.
- Қажет болса, сарапшылардың болуы.
- Егер тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу қажет болса, ISQC 2 көрсетілген талаптарға сай келетін тұлғаның бар-жоғын анықтау қажет.
- Жұмыс тобына ұйым деректерімен процедураларды орындауға мүмкіндік беретін КТ қосымшалары сияқты технологиялық ресурстарға қажеттілік
- Әдістеме, салалық немесе пәндік нұсқаулықтар сияқты интеллектуалды ресурстарға қажеттілік; немесе ақпарат көздеріне қол жеткізу.

¹¹ ISA 220 (Қайта қаралған), 23-тармақ.

¹² ISA 300, *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*, 13(b) - тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Фирманың қаржылық және операциялық басымдықтары (Сілтеме: 30(b) тармақ)

A73. Қаржылық басымдықтар фирманың кірістілігін қамтамасыз етуге бағытталуы мүмкін, ал тапсырмаларды орындау үшін алынатын төлемдер фирманың қаржылық ресурстарына әсер етеді. Операциялық басымдықтар нарық үлесін арттыру, салалық мамандандыру немесе жаңа қызмет ұсыныстары сияқты стратегиялық бағыттарды қамтуы мүмкін. Фирма тапсырманы орындағаны үшін ұсынылған сыйақыны қанағаттандыратын жағдайлар болуы мүмкін, бірақ бұл тапсырманы немесе клиентпен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру орынды емес (мысалы, егер клиент адалдық пен этикалық құндылықтарға ие болмаса).

A74. Тапсырманы орындау үшін ұсынылған роялти тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып жеткіліксіз болып табылатын және фирманың кәсіптік стандарттарға және қолданылатын нормативтік-құқықтық және заңнамалық талаптарға сәйкес тапсырманы орындау мүмкіндіктерін шектеуі мүмкін басқа да жағдайлар болуы мүмкін. IESBA кодексі роялти мен сыйақының басқа түрлерін, соның ішінде кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексерудің негізгі принципін сақтауға қауіп төндіретін жағдайларды қарастырады тапсырманы орындау үшін ұсынылған роялти тым төмен болған кезде.

Тапсырманы орындау

Жұмыс тобының міндеттері, сондай-ақ басшылық, қадағалау және тексеру (Сілтеме: 31(a) және 31 (b) тармақтар)

A75. Кәсіби стандарттар немесе қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптар серіктестің өзара әрекеттесу жауапкершілігіне қатысты арнайы ережелерді қамтуы мүмкін. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған) серіктестің өзара әрекеттесу сапасын басқару және оған қол жеткізу үшін және өзара әрекеттесу кезеңіндегі оның жұмысына жеткілікті және тиісті қатысу үшін жалпы жауапкершілігін, соның ішінде өзара әрекеттесу тобының жұмысына тиісті басшылық пен бақылау және олардың жұмысын тексеру жауапкершілігін қарастырады.

A76. Басшылық, қадағалау және тексеру мысалдары

- Тарту тобының жұмысына басшылық ету және бақылау мыналарды қамтуы мүмкін:
 - Тапсырманың орындалу барысын бақылау;
 - Жұмыс тобының мүшелеріне қатысты келесі мәселелерді қарау:
 - Олар өздерінің нұсқауларын түсінеді ме; және
 - Жұмыс жоспарланған тапсырма тәсіліне сәйкес орындалады ма;
 - Тапсырманы орындау барысында туындайтын мәселелерді шешу, олардың маңыздылығын қарау және жоспарланған тәсілге тиісті өзгерістер енгізу; және
 - Тапсырманы орындау барысында неғұрлым тәжірибелі топ мүшелерімен кеңесуді немесе қарауды талап ететін мәселелерді анықтау.
- Орындалған жұмысты талдау келесі мәселелерді қарастыруды қамтуы мүмкін:
 - Жұмыс фирманың саясатына немесе процедураларына, кәсіби стандарттарға, сондай-ақ қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалды;
 - Әрі қарай қарауды қажет ететін маңызды мәселелер көтерілді ме;
 - Тиісті консультациялар өткізіліп, қорытындылар құжатталып, іске асырылды;
 - Жоспарланған жұмыстың сипатын, мерзімін және көлемін қайта қарау қажет;
 - Орындалған жұмыс жасалған қорытындыларды растайды және тиісті түрде құжатталған;
 - Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырма шеңберінде алынған дәлелдемелер есепті негіздеу үшін жеткілікті және орынды болып табылады; және
 - Растау рәсімінің мақсаттарына қол жеткізілді.

A77. Кейбір жағдайларда фирма тапсырма бойынша процедураларды орындау үшін фирма ішіндегі қызмет көрсету орталығының қызметкерлерін немесе басқа желілік фирманың қызмет көрсету орталығының қызметкерлерін тарта алады (яғни, қызметкерлер немесе басқа тұлғалар тапсырма бойынша топтың құрамына кіреді). Мұндай жағдайларда фирманың саясаты немесе процедуралары осы тұлғаларды басқару мен қадағалауға және олардың жұмысын тексеруге қатысты болуы мүмкін, мысалы:

- Сервистік орталықтың жекелеген қызметкерлеріне тапсырманың қандай аспектілері жүктелуі мүмкін;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Өзара әрекеттесу серіктесі немесе ол уәкілеттік берген тұлға қызмет көрсету орталығының қызметкерлері орындайтын жұмысты қалай басқаруы, бақылауы және тексеруі керек; және
- Тарту тобы мен қызмет көрсету орталығының қызметкерлері арасындағы байланыс хаттамалары.

Кәсіби пайымдау және кәсіби скептицизм (31 (с) тармағына сілтеме)

A78. Кәсіби скептицизм кепілдік беру тапсырмасын орындау барысында жасалған пайымдаулардың сапасын және осы пайымдаулар арқылы кепілдік беру тапсырмасын орындайтын топ жұмысының жалпы тиімділігін қолдайды. IAASB-тің басқа ұсыныстары тапсырма деңгейінде кәсіби пайымдауды немесе кәсіби скептицизмді қолдануға қатысты болуы мүмкін. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған)¹³ тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмді жүзеге асыруға кедергілердің мысалдарын, кәсіби скептицизмді жүзеге асыруға кедергі келтіруі мүмкін аудитордың бейсаналық көзқарастарын және осындай кедергілерді жеңілдету үшін тапсырманы орындау тобы жасай алатын ықтимал әрекеттерді қамтиды.

Консультациялар (31 (d) тармағына сілтеме)

A79. Консультациялар, әдетте, фирма ішіндегі немесе одан тыс тұлғалармен тиісті кәсіби деңгейде күрделі немесе даулы мәселелерді талқылауды қамтиды. Маңыздылығын көрсететін және кеңес беруді ынталандыратын орта сапаға деген адалдықты көрсететін мәдениетті қалыптастыруға ықпал етуі мүмкін.

A80. Кеңес беруді қажет ететін қиын немесе даулы мәселелерді аудиторлық ұйым анықтай алады немесе жұмыс тобы кеңес беруді қажет ететін мәселелерді анықтай алады. Аудиторлық ұйым қорытындылардың қалай келісілуі және жүзеге асырылуы керектігін де көрсете алады.

A81. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁴ консультациялар өткізуге қатысты тапсырма басшысына қойылатын талаптарды қамтиды.

Пікірлердегі алиақтықтар (43-тармақты қара)

A82. Фирма келіспеушіліктерді ерте анықтауды ынталандыруы мүмкін және оларды анықтау және шешу үшін қабылданатын қадамдарды, соның ішінде мәселені шешу және тиісті қорытындыларды жүзеге асыру және құжаттау тәртібін белгілеуі мүмкін. Кейбір жағдайларда келіспеушіліктерді шешуге басқа тәжірибешімен немесе фирмамен немесе кәсіби немесе реттеуші органмен кеңесу арқылы қол жеткізуге болады.

Тапсырма бойынша құжаттама (31(f) тармағына сілтеме)

A83. Заңдар, нормативтік актілер немесе кәсіби стандарттар тапсырмалардың белгілі бір түрлері бойынша қорытынды құжаттаманы жасау аяқталуы тиіс мерзімдерді белгілей алады. Егер заң немесе нормативтік акт мұндай мерзімдерді талап етпесе, онда мерзімді фирма анықтай алады. фирма анықтауы мүмкін. ISA немесе ISAE бойынша орындалатын тапсырмалар жағдайында, соңғы тапсырма файлы жасауды аяқтау қажет ақылға қонымды мерзім, әдетте, тапсырма туралы есеп берілген күннен бастап 60 күннен аспайды.

A84. Мәміле құжаттамасын сақтау және жүргізу сақтауды, тұтастықты, қол жетімділікті немесе базалық деректер мен тиісті технологияларды алу мүмкіндігін басқаруды қамтуы мүмкін. Мәміле құжаттамасын сақтау және жүргізу АТ қолданбаларын пайдалануды қамтуы мүмкін. Құжаттаманың тұтастығы оны рұқсатсыз өзгерткен, толықтырған немесе алып тастаған жағдайда, сондай-ақ ол түпкілікті жоғалған немесе бүлінген жағдайда бұзылуы мүмкін.

A85. Заңнама, нормативтік актілер немесе кәсіби стандарттар мәміле бойынша құжаттаманы сақтау мерзімдерін сақтауды талап етуі мүмкін. Егер сақтау мерзімі белгіленбесе, фирма орындайтын тапсырмалардың сипаты мен мән-жайларын, соның ішінде болашақ тапсырмалар үшін тұрақты маңызы бар сұрақтардың жазылуын қамтамасыз ету үшін тапсырма құжаттамасы қажет пе екенін ескеруі мүмкін. ISA немесе ISAE сәйкес орындалатын тапсырмалар жағдайында сақтау мерзімі тапсырма туралы есеп берілген күннен бастап бес жылдан кем болмауы керек немесе егер қажет болса, қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды жасалған күннен бастап, егер қажет болса, қаржылық есептілік бойынша қорытынды жасалған күннен бастап.

Ресурстар (32-тармақты қара)

A86. Сапа менеджменті жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде ресурстарға мыналар жатады:

- Кадрлық ресурстар;
- АТ-қосымшалары сияқты технологиялық ресурстар;
- Құжатталған саясат немесе процедуралар, әдістеме немесе нұсқаулық сияқты интеллектуалды ресурстар.

¹³ ISA 220 (Қайта қаралған), А34–А36 тармақтар

¹⁴ ISA 220 (Қайта қаралған), 35-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Қаржылық ресурстар сапа менеджменті жүйесіне де қатысты, өйткені олар ұйымның адами, технологиялық және зияткерлік ресурстарын сатып алу, дамыту және қолдау үшін қажет. Қаржы ресурстарын басқару және бөлу менеджментке қатты тәуелді болғандықтан, менеджмент пен менеджменттегі сапа мақсаттары, мысалы, қаржылық және өндірістік басымдықтарға қатысты, қаржылық ресурстарға да қатысты.

A87. Ресурстар фирма үшін ішкі болуы мүмкін немесе фирманың желісінен, басқа желілік фирмадан немесе қызмет көрсетушілер сырттан тартылуы мүмкін. Ресурстар фирманың сапа менеджменті жүйесі шеңберінде жұмыстарды орындау кезінде немесе сапа менеджменті жүйесінің жұмыс істеуі шеңберінде тапсырмаларды орындау кезінде пайдаланылуы мүмкін. Ресурс фирманың немесе басқа желілік фирманың желісінен алынған жағдайларда, 48 -52-тармақтар осы компоненттің мақсаттарына жету үшін фирма әзірлеген және енгізген жауаптардың бөлігі болып табылады.

Кадрлық ресурстар

Персоналды жалдау, дамыту және ұстап қалу, сондай-ақ персоналдың кәсіби құзыреттілігі мен қабілеттері (32(a), 32 (d) тармақтарды қара)

A88. Құзыреттілік - бұл тұлғаның принциптерді, стандарттарды, тұжырымдамаларды, фактілер мен процедураларды білуден тыс өз рөлін орындау қабілеті; бұл техникалық құзыреттілікті, кәсіби дағдыларды, сондай-ақ кәсіби этиканы, құндылықтар мен көзқарастарды біріктіру және қолдану. Құзыреттілікті әртүрлі әдістермен дамытуға болады, соның ішінде кәсіби білім беру, Біліктілікті арттыру, тренингтер, жұмыс тәжірибесі немесе тәжірибесі аз сүйемелдеу тобының мүшелерінің тәлімгерлігі.

A89. Заңнама, ережелер немесе кәсіби стандарттар құзыреттілік пен қабілетке байланысты талаптарды белгілей алады, мысалы, өзара әрекеттесу серіктестерінің кәсіби лицензиясына қойылатын талаптар, соның ішінде олардың үздіксіз кәсіптік біліміне қойылатын талаптар.

A90. Қызметкерлерді жалдау, дамыту және ұстауға қатысты саясаттың немесе процедуралардың мысалдары

Қызметкерлерді жалдау, дамыту және ұстап қалу үшін ұйым әзірлеген және жүзеге асырған саясат немесе процедуралар:

- Тиісті құзыреті бар немесе дамыта алатын тұлғаларды жұмысқа қабылдау.
- Персоналдың құзыретін дамытуға және біліктілігін үздіксіз арттыруға бағытталған оқыту бағдарламалары.
- Тиісті уақыт аралықтары арқылы жүргізілетін және құзыреттілік салалары мен тиімділіктің басқа да көрсеткіштерін қамтитын бағалау тетіктері.
- Өтемақы, жоғарылату және барлық персоналды, соның ішінде серіктестер мен фирманың сапаны бақылау жүйесімен байланысты функциялар мен міндеттерді орындайтын тұлғаларды ынталандыру.

Қызметкерлердің сапаға бейілділігі, сапаға бейілділігі үшін жауапкершілік және тану (Сілтеме: 32(b) тармақ)

A91. Уақытылы бағалау және кері байланыс қызметкерлердің дағдыларын үздіксіз дамытуды қолдауға және ынталандыруға көмектеседі. Аз ресми бағалау және кері байланыс әдістерін, мысалы, қызметкерлері аз ұйымдарда қолдануға болады.

A92. Қызметкерлердің жағымды әрекеттері немесе мінез-құлқы марапаттау, жоғарылату немесе басқа ынталандыру сияқты әртүрлі жолдармен белгіленуі мүмкін. Кейбір жағдайларда ақшалай сыйақыға негізделмеген қарапайым немесе бейресми ынталандырулар орынды.

A93. Қызметкерлерді сапаға теріс әсер ететін әрекеттер немесе мінез-құлық үшін жауапкершілікке тарту тәсілі, мысалы, сапаға деген адалдықты көрсете алмау, өз функцияларын орындау үшін құзыреттілікті дамыту және қолдау немесе фирманың мақсатына сәйкес жауап беру әрекеттерінің сипатына немесе мінез-құлқына, соның ішінде олардың ауырлығы мен пайда болу жиілігіне байланысты болуы мүмкін. Қызметкерлер сапаға теріс әсер ететін әрекеттерді немесе мінез-құлықтарды көрсеткен жағдайда аудиторлық ұйым қабылдауы мүмкін шаралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Оқыту немесе кәсіптік біліктілікті арттырудың өзге де нысандары;
- Тиісті персоналды бағалауға, сыйақыға, лауазымын көтеруге және басқа да ынталандыруға мәселенің әсерін қарастыру;
- Қажет болса, тәртіптік әсер ету әдістері.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Сырттан тартылған тұлғалар (Сілтеме: 32(c) тармағы)

A94. Кәсіби стандарттар серіктестің ресурстардың жеткіліктілігіне қатысты өзара әрекеттесу міндеттерін қарастыру ы мүмкін. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁵ өзара әрекеттесу тобына жеткілікті және тиісті ресурстарды уақтылы бөлуді немесе беруді қамтамасыз ету үшін өзара әрекеттесу серіктесінің жауапкершілігі туралы айтады. ресурстар өзара әрекеттесу тобына тапсырманы орындау үшін және фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес уақытында бөлінеді немесе беріледі.

Жұмыс тобының мүшелерін әрбір тапсырмаға тағайындау (Сілтеме: 32(d) тармақ)

A95. Жұмыс тобының мүшелерін фирма тапсырманы орындауға тағайындай алады:

- Фирма, оның ішінде фирманың қызмет көрсету орталығынан персоналды тағайындау.;
- Фирманың желісі немесе басқа желілік фирма, егер фирма тапсырма бойынша процедураларды орындау үшін фирманың немесе басқа желілік фирманың желісіндегі тұлғаларды қолданса (мысалы, компонентті аудитор немесе желілік қызмет көрсету орталығы немесе басқа желілік фирма).
- Қызмет провайдері, егер фирма қызмет көрсетуші тұлғалардың тапсырмасы бойынша процедураларды орындау үшін пайдаланса (мысалы, аудитор-фирманың желісіне кірмейтін фирманың құрамдас бөлігі).

A96. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁶ аудит бойынша серіктестің аудиторлық топ мүшелерінің, сондай-ақ аудиторлық топтың құрамына кірмейтін аудитордың кез келген сыртқы сарапшылары мен тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторлардың тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті құзыреті мен дағдыларына ие екенін анықтау міндетін қарастырады. ISA 600¹⁷ шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті контекстінде ISA 220 (Қайта қаралған) қолдануды кеңейтеді. Тапсырманы орындау үшін тағайындалған топ мүшелерінің құзыреттілігі мен қабілеттеріне қатысты мәселелерді шешу үшін фирма әзірлеген және қолданатын жауаптар мыналарға бағытталған саясатты немесе процедураларды қамтуы мүмкін:

- Өзара әрекеттесу серіктесі алатын ақпарат және тапсырманы орындау үшін тағайындалған өзара әрекеттесу тобының мүшелерінің, соның ішінде фирма желісі, басқа желілік фирма немесе қызмет провайдері тағайындаған мүшелердің тапсырманы орындау құзыреті мен қабілетіне ие екенін анықтау кезінде ескеру қажет факторлар.
- Қызмет көрсету тобы мүшелерінің, әсіресе фирма желісі, басқа желілік фирма немесе қызмет провайдері тағайындаған тұлғалардың құзыреттілігі мен қабілетіне күмәнді қалай шешуге болады.

A97. 48-52-тармақтардағы талаптар аудиторлық ұйым кіретін желіден немесе желіге кіретін басқа ұйымнан құрамдас аудиторларды қоса алғанда, тапсырма шеңберіндегі процедураларды орындау үшін тұлғаларды пайдалану кезінде де қолданылады (мысалы, A179-тармақты қара).

Технологиялық ресурстар (Сілтеме: 32 (f) тармағы)

A98. Әдетте АТ қосымшалары болып табылатын технологиялық ресурстар ұйымның АТ ортасының бөлігі болып табылады. Фирманың АТ ортасы сонымен қатар қолдау көрсететін АТ инфрақұрылымын, АТ процестерін және осы процестерге қатысатын тұлға ресурстарын қамтиды:

- АТ қосымшасы - бұл белгілі бір функцияны тікелей пайдаланушыға немесе кейбір жағдайларда басқа қолданбалы бағдарламаға орындауға арналған бағдарлама немесе бағдарламалар жиынтығы.
- АТ инфрақұрылымы АТ желісінен, операциялық жүйелерден, мәліметтер базасынан және тиісті аппараттық және бағдарламалық қамтылымнан тұрады.
- АТ процестері-бұл ұйымның АТ ортасына қол жеткізуді басқару, бағдарламалардың өзгеруін немесе АТ ортасындағы өзгерістерді басқару, сондай-ақ АТ ортасын бақылауды қамтитын АТ операцияларын басқару процестері.

A99. Технологиялық ресурс ұйымдағы бірнеше мақсаттарға қызмет ете алады және осы мақсаттардың кейбіреулері сапа менеджменті жүйесімен байланысты болмауы мүмкін. Осы ISQM мақсаттарына қатысы бар технологиялық ресурстар:

- Фирманың сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу немесе пайдалану кезінде тікелей қолданылатын технологиялық ресурстар;
- Тапсырмаларды орындау кезінде тарту жөніндегі командалар тікелей пайдаланатын технологиялық ресурстар; және
- Жоғарыда аталған ресурстардың тиімді жұмыс істеуі үшін қажет технологиялық ресурстар, мысалы, АТ қосымшасына, АТ инфрақұрылымына және АТ қосымшасын қолдайтын процестерге қатысты.

¹⁵ ISA 220 (Қайта қаралған), 25-тармақ

¹⁶ ISA 220 (Қайта қаралған), 26-тармақ

¹⁷ ISA 600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (құрамдас бөліктер аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*, 19-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Осы ISQC мақсаттары үшін қажетті технологиялық ресурстардың қалай өзгеруі мүмкін екенін көрсететін масштабтау мысалдары

- Күрделі емес фирмада технологиялық ресурстар қызмет провайдерінен сатып алынған өзара әрекеттесу топтары пайдаланатын коммерциялық ат қолданбасын қамтуы мүмкін. АТ қолданбасын қолдайтын ат процестері де маңызды болуы мүмкін, бірақ олар қарапайым болуы мүмкін (мысалы, АТ қолданбасына кіруді авторизациялау және АТ қолданбасының жаңартуларын өңдеу процестері).
- Неғұрлым күрделі ұйымда технологиялық ресурстар күрделірек болуы мүмкін және мыналарды қамтуы мүмкін:
 - Көптеген АТ қосымшалары, соның ішінде тапсырыс бойынша жасалған қосымшалар немесе фирманың желісінде жасалған қосымшалар, мысалы:
 - Мәмілелерді сүйемелдеу топтары пайдаланатын АТ қолданбалары (мысалы, мәмілелерді сүйемелдеу бағдарламалық құралы және автоматтандырылған тексеру құралдары).
 - Сапа менеджменті жүйесінің аспектілерін басқару үшін фирма әзірлеген және пайдаланатын АТ қолданбалары (мысалы, тәуелсіздікті бақылауға арналған АТ қолданбалары немесе тапсырмаларды орындау үшін қызметкерлерді тағайындау).
 - Осы АТ қолданбаларының жұмысын қолдайтын АТ процестері, соның ішінде АТ инфрақұрылымы мен процестерін басқаруға жауапты тұлғалар және АТ қолданбаларындағы бағдарламалық өзгерістерді басқару фирмасының процедуралары.

A100. АТ қосымшасын сатып алу, әзірлеу, енгізу және сүйемелдеу кезінде ұйым келесі мәселелерді ескеруі мүмкін:

- Енгізілген деректердің толықтығы мен жеткіліктілігі;
- Деректердің құпиялылығы сақталады;
- АТ қосымшасы жобаға сәйкес жұмыс істейді және белгіленген мақсатқа жетеді;
- АТ қолданбасының шығысы олар қолданылатын мақсатқа сәйкес келеді;
- АТ қолданбасының мақсатына сәйкес үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін қажет жалпы АТ бақылауы жеткілікті;
- АТ қолданбасын тиімді пайдалану үшін арнайы дағдылардың қажеттілігі, соның ішінде АТ қолданбасын пайдаланатын тұлғаларды оқыту; және
- АТ қосымшасының жұмысын реттейтін процедураларды әзірлеу қажеттілігі.

A101. Фирма АТ қолданбаларын немесе олардың мүмкіндіктерін дұрыс жұмыс істейтіні және фирма пайдалану үшін мақұлдағаны анықталғанға дейін пайдалануға арнайы тыйым салуы мүмкін. Сонымен қатар, фирма тапсырыс берушілер тобы фирма мақұлдамаған АТ қосымшасын қолданатын жағдайларды шешу үшін саясат немесе процедуралар жасай алады. Мұндай саясаттар немесе процедуралар тарту тобынан А100 тармағында көрсетілген сұрақтарды қарастыру арқылы тапсырмада қолданар алдында АТ қосымшасының қолдануға жарамды екенін анықтауды талап етуі мүмкін. ISA 220 (қайта қаралған)¹⁸ серіктестің тапсырманы орындау үшін бөлінетін ресурстарға қатысты өзара іс-қимыл жөніндегі міндеттері қаралады.

Зияткерлік ресурстар (32 (g) тармағына сілтеме)

A102. Зияткерлік ресурстарға сапаны басқару жүйесінің жұмыс істеуін және тапсырмаларды орындаудың тұрақты жоғары деңгейін қамтамасыз ету үшін аудиторлық ұйым пайдаланатын ақпарат кіреді.

Зияткерлік ресурстардың мысалдары

Саясат немесе процедуралар жазбаша түрде, әдістеме, сала немесе тапсырма тақырыбы бойынша анықтамалықтар, бухгалтерлік есеп бойынша нұсқаулықтар, стандартталған құжаттама немесе ақпарат көздеріне қол жетімділік (мысалы, ұйымдар туралы егжей-тегжейлі мәліметтерді немесе тапсырмаларды орындау кезінде жиі қолданылатын басқа ақпаратты ұсынатын веб-сайттарға жазылу).

A103. Зияткерлік ресурстарды технологиялық ресурстарды қолдана отырып беруге болады, мысалы, фирманың әдіснамасын тапсырманы жоспарлауға және орындауға көмектесетін АТ-қосымшасына енгізуге болады.

Технологиялық және зияткерлік ресурстарды пайдалану (Сілтеме: 32(f)-32 (g) тармақтар)

A104. Фирма ұйымның технологиялық және зияткерлік ресурстарын пайдалануға қатысты саясатты немесе процедураларды белгілей алады. Мұндай саясаттар немесе процедуралар:

¹⁸ ISA 220 (Қайта қаралған), 25-28 тармақтар

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Тапсырмаларды орындау кезінде немесе тапсырма файлы мұрағаттау сияқты тапсырмалардың басқа аспектілеріне байланысты нақты ат қолданбаларын немесе смарт ресурстарды пайдалануды талап ету.
- Ресурсты пайдалану үшін қажетті біліктілікті немесе тәжірибені, соның ішінде сарапшының немесе оқытудың қажеттілігін көрсетіңіз; мысалы, фирма деректерді талдайтын АТ қолданбасын пайдалану үшін қажетті біліктілікті немесе тәжірибені көрсете алады, өйткені нәтижелерді түсіндіру үшін арнайы дағдылар қажет болуы мүмкін.
- Технологиялық және зияткерлік ресурстарды пайдалануға қатысты серіктестің өзара іс-қимыл жөніндегі міндеттерін көрсету.
- Технологиялық немесе интеллектуалды ресурстарды қалай пайдалану керектігін, соның ішінде тұлғалардың АТ қолданбасымен қалай әрекеттесуі немесе интеллектуалды ресурсты қолдануы және технологиялық немесе интеллектуалды ресурстарды пайдалануда қолдау немесе көмек болуы керектігін көрсету.

Қызметті көрсетушілер (16(v), 32(h) тармақтарды кара)

A105. Кейбір жағдайларда аудиторлық ұйым қызмет провайдері ұсынатын ресурстарды пайдалана алады, әсіресе тиісті ресурстарға ішкі қол жетімділігі болмаған жағдайларда. Аудиторлық ұйым қызмет провайдерінің ресурстарын пайдалана алатынына қарамастан, ол өзінің сапа менеджменті жүйесі үшін жауапкершілікті жалғастыруда.

Қызмет жеткізушісі ұсынатын ресурстардың мысалдары

- Фирманың қадағалау функцияларын орындауға, тапсырманың орындалу сапасын тексеруге немесе техникалық кеңес беруге тартылған тұлғалар.
- Аудиторлық тапсырмаларды орындау үшін қолданылатын коммерциялық АТ қосымшасы.
- Фирманың тапсырмалары бойынша процедураларды орындайтын тұлғалар, мысалы, аудиторлар-фирманың желісіне кірмейтін басқа фирмалардың құрамдас бөліктері немесе шалғайдағы тауарлық-материалдық құндылықтарды физикалық санауға қатысуға тартылған тұлғалар.
- Аудиторлық дәлелдемелерді алуда топқа тапсырманы орындауға көмектесу үшін фирма пайдаланатын аудитордың сыртқы сарапшысы.

A106. Сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде фирма қызмет көрсетушілермен байланысты шарттарды, оқиғаларды, жағдайларды, әрекеттерді немесе әрекетсіздікті қоса алғанда, сапа мақсаттарына қол жеткізуге теріс әсер етуі мүмкін жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздіктер туралы түсінік алуы керек. Бұл ретте фирма қызмет жеткізушілері ұсынатын ресурстардың сипатын, оларды фирма қалай және қаншалықты пайдаланатынын, сондай-ақ фирма пайдаланатын қызмет жеткізушілерінің жалпы сипаттамаларын (мысалы, басқа кәсіби қызмет көрсететін фирмалардың әртүрлі түрлері) осындай ресурстарды пайдаланумен байланысты сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін ескеруі мүмкін.

A107. Қызмет жеткізушісінің ресурсы фирманың сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде пайдалануға жарамды ма екенін анықтаған кезде, фирма қызмет провайдері және ол ұсынатын ресурс туралы ақпаратты әртүрлі көздерден ала алады. Фирма келесі мәселелерді қарастыра алады:

- Сапа саласындағы тиісті мақсат және сапа саласындағы тәуекелдер. Мысалы, қызмет көрсетушінің әдіснамасын пайдаланған жағдайда, 32(g) тармағында көрсетілген сапа мақсатына байланысты сапа тәуекелдері болуы мүмкін, мысалы, қызмет көрсетушінің Кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптардағы өзгерістерді көрсету үшін әдіснаманы жаңартпау қаупі.
- Ресурстардың сипаты мен көлемі, сондай-ақ қызмет көрсету шарттары (мысалы, АТ - қосымшасына қатысты-жаңартулар қаншалықты жиі ұсынылатын болады, АТ-қосымшаны пайдалануға шектеулер және қызмет провайдері деректердің құпиялылық мәселелерін қалай шешеді).
- Фирмадағы ресурстарды пайдалану дәрежесі, ресурстың ұйымда қалай қолданылатыны және оның осы мақсатқа сай келетіндігі.
- Фирма үшін ресурстың бейімделу дәрежесі.
- Фирманың қызмет провайдерін бұрын қолдануы.
- Осы саладағы қызмет көрсетушінің тәжірибесі және оның нарықтағы беделі.

A108. Қызмет провайдерінің ресурсын пайдалану кезінде фирма ресурстың тиімді жұмыс істеуі үшін қосымша шаралар қабылдауға міндетті болуы мүмкін. Мысалы, ресурстың тиімді жұмыс істеуі үшін фирмаға қызмет көрсетушіге ақпарат беру қажет болуы мүмкін, ал АТ қосымшасы жағдайында АТ инфрақұрылымы мен АТ процестеріне қолдау көрсету қажет болуы мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Ақпараттық жүйе және ақпараттық өзара іс-қимыл (Сілтеме: 33-тармақты қара)

A109. Ақпаратты алу, қалыптастыру немесе ұсыну, әдетте, барлық қызметкерлерді қамтитын және аудиторлық ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де ақпарат таратуды қамтитын тұрақты процесс. Ақпараттық жүйе және ақпараттық өзара іс-қимыл сапа менеджменті жүйесінің барлық компоненттері үшін жан-жақты мәнге ие.

Фирманың ақпараттық жүйесі (33(a) тармақты қара)

A110. Сенімді және тиісті ақпарат фирманың сапа менеджменті жүйесінің дұрыс жұмыс істеуін қамтамасыз ету және сапа менеджменті жүйесіне қатысты шешімдер қабылдауды қолдау үшін дәл, толық, уақтылы және сенімді ақпаратты қамтиды.

A111. Ақпараттық жүйе ақпаратты сәйкестендіру, жинау, өңдеу, сүйемелдеу және беру тәсілдеріне әсер ететін қолмен немесе АТ элементтерін пайдалануды қамтуы мүмкін. Ақпаратты сәйкестендіру, жинау, өңдеу, жүргізу және беру процедуралары АТ-қосымшаларымен қамтамасыз етілуі мүмкін, ал кейбір жағдайларда ұйымның басқа компоненттеріне ендірілуі мүмкін. Сонымен қатар, сандық жазбалар физикалық жазбаларды алмастыра немесе толықтыра алады.

Аз күрделі аудиторлық ұйымдағы ақпараттық жүйені ұйымдастыруды суреттеуге арналған ауқымының мысалы

Ақпаратты қалай анықтау, жинау, өңдеу және ұстану керектігін реттейтін қатаң саясат пен процедуралар қызметкерлер саны аз және жоғары басшылықтың тікелей қатысуы бар күрделі емес аудиторлық ұйымдарға қажет болмауы мүмкін.

Аудиторлық ұйым ішіндегі ақпараттық өзара іс-қимыл (33(b), 33(c) тармақтарды қара)

A112. Фирма қызметкерлер мен өзара әрекеттесу топтарының фирмамен және бір-бірімен ақпарат алмасу жауапкершілігін бүкіл фирма бойынша байланысты жеңілдететін байланыс арналарын құру арқылы тани алады және күшейте алады.

Фирма, қызметкерлер және өзара әрекеттесу топтары арасындағы байланыс мысалдары

- Фирма персоналдың және клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың назарына фирманың жауаптарын іске асыру үшін жауапкершілікті жеткізеді.
- Фирма сапа менеджменті жүйесіндегі өзгерістерді персонал тобы мен клиенттермен жұмыс жөніндегі топтың назарына осы өзгерістер олардың міндеттеріне қатысты шамада жеткізеді және персонал тобы мен клиенттермен жұмыс жөніндегі топқа өз міндеттеріне сәйкес жедел және тиісті іс-қимылдар жасауға мүмкіндік береді.
- Фирма клиенттермен жұмыс топтары үшін тапсырмаларды жоспарлауға және орындауға қатысы бар фирманың қызметін қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты береді.
- Клиенттермен жұмыс топтары фирмаға ақпарат береді:
 - Клиентке, егер бұл ақпарат клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдағанға немесе жалғастырылғанға дейін белгілі болса, фирманы клиентпен қарым-қатынастан немесе белгілі бір тапсырмадан бас тартуға мәжбүр ететін тапсырманы орындау барысында алынған.
 - Фирманың жауаптарының әрекеті (мысалы, фирманың тапсырмаларға персоналды тағайындау процестерімен айналысуы), бұл кейбір жағдайларда фирманың сапаны бақылау жүйесіндегі кемшіліктерді көрсетуі мүмкін.
- Клиенттермен жұмыс топтары өз проблемалары туралы клиенттермен немесе кеңес берушімен жұмыс сапасы бойынша сарапшыға хабарлайды.
- Клиенттермен жұмыс топтары ақпаратты, соның ішінде тапсырма деңгейіндегі сапа менеджментіне қатысты сұрақтарды фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес құрамдас аудиторларға жібереді.
- Тәуелсіздікке қойылатын талаптардың сақталуына жедел жауапты тұлға (тұлғалар) тиісті персоналдың және клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың назарына Тәуелсіздікке қойылатын талаптардағы өзгерістерді, сондай-ақ фирманың мұндай өзгерістерді жоюға бағытталған саясатын немесе процедураларын жеткізеді.

Сыртқы тараптармен ақпараттық өзара іс-қимыл

Фирманың желісімен немесе оның ішінде, сондай-ақ қызмет көрсетушілермен байланыс (Сілтеме: 33(d)(i) тармақ)

A113. Фирманың өз желісі туралы немесе оның ішіндегі ақпаратты беруіне қосымша, аудиторлық ұйым желіден, желіге кіретін ұйымнан немесе қызмет көрсетушіден сапаны басқару жүйесін әзірлеуге, енгізуге және оның жұмыс істеуін қамтамасыз етуге көмектесетін ақпарат алу қажеттілігіне ие болуы мүмкін.

Фирма өз желісінен алған ақпараттың мысалдары

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Фирма желіден немесе желіге кіретін басқа ұйымдардан, егер аудиторлық ұйымға ықпал ететін тәуелсіздік талаптары болса, желіге кіретін басқа ұйымдардың клиенттері туралы ақпарат алады.

Фирманың басқа сыртқы тараптарымен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 33(d)(ii) тармақ)

A114. *Заңдар, нормативтік актілер немесе кәсіби стандарттар аудиторлық ұйымнан сыртқы тараптарға ақпарат жіберуді талап етуі мүмкін жағдайлардың мысалдары*

- Фирма клиенттің заңдар мен ережелерді, сондай-ақ тиісті этикалық талаптарды сақтамағаны туралы білген кезде, ол фирманы сәйкессіздік туралы клиенттің ұйымына кірмейтін тиісті органға хабарлауға немесе мұндай хабарлама осы жағдайларда тиісті әрекет болып табылатындығын қарастыруға міндеттеуі керек.
- Заңнама немесе ережелер фирмандан ашықтық туралы есеп шығаруды талап етеді және ашықтық туралы есепке енгізілетін ақпарат түрін анықтайды.
- Бағалы қағаздар саласындағы заңдар немесе нормативтік актілер аудиторлық ұйымнан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды кейбір мәселелер туралы хабардар етуді талап етеді.

A115. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік акт фирманың өзінің сапа менеджменті жүйесіне қатысты сыртқы тараптарға ақпарат беру қажеттілігін жоққа шығаруы мүмкін.

Аудиторлық ұйымнан сыртқы тараптарға ақпарат беру талап етілмейтін жағдайлардың мысалдары

- Құпиялылық немесе ақпаратты жарияламау туралы заң немесе нормативтік акт белгілі бір мәліметтерді ашуға тыйым салады.
- Заң, нормативтік акт немесе тиісті этикалық талаптар құпиялылықты ұстану жөніндегі міндеттер туралы ережелерді қамтиды.

Міндетті жауап беру іс-шаралары (Сілтеме: 34-тармақ)

A116. Көрсетілген жауаптар әртүрлі компоненттер шеңберінде бірнеше сапа мақсатына байланысты бірнеше сапа тәуекелдеріне әсер етуі мүмкін. Мысалы, шағымдар мен шағымдарды қарау саясаты немесе процедуралары ресурстарға қатысты сапа мақсаттарына байланысты сапа тәуекелдерін (мысалы, персоналдың сапаға деген адалдығы), тиісті этикалық талаптар мен басқаруды шешуге бағытталуы мүмкін. Сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына жету үшін жоғарыда аталған жауаптардың өзі жеткіліксіз.

Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 34 (а) тармақ)

A117. Тиісті этикалық талаптарға қауіптерді анықтау және бағалау және оларды қалай жою керектігі туралы ережелер кіруі мүмкін. Мысалы, IESBA кодексінде осы мақсат үшін тұжырымдамалық негіздер бар және тұжырымдамалық негіздерді қолдану кезінде фирма ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап тестін қолдануды талап етеді.

A118. Тиісті этикалық талаптар фирманың бұзушылыққа қалай жауап беруі керектігін анықтай алады. Мысалы, IESBA кодексі бұзылған жағдайда фирмаға қойылатын талаптарды белгілейді және сыртқы тараптармен байланыс талаптарын қамтитын халықаралық Тәуелсіздік стандарттарын бұзуға қатысты арнайы талаптарды қамтиды.

A119. Фирма тиісті этикалық талаптарды бұзуға байланысты шеше алатын мәселелерге мыналар жатады:

- Тиісті этикалық талаптардың бұзылуы туралы ақпаратты тиісті персоналдың назарына жеткізу;
- Бұзушылықтың маңыздылығын және оның тиісті этикалық талаптардың сақталуына әсерін бағалау;
- Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін жасалуы керек әрекеттер, соның ішінде мұндай әрекеттер мүмкіндігінше тезірек жасалуы керек;
- Бұзушылық туралы сыртқы тараптарға, мысалы, бұзушылық қатысты ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға немесе сыртқы реттеушіге хабарлау керектігін анықтау; және
- Бұзушылыққа жауапты тұлғаға (тұлғаларға) қатысты тиісті әрекеттерді айқындау.

Шағымдар мен өтініштер (Сілтеме: 34 (с) тармағы)

A120. Шағымдар мен шағымдармен жұмыс істеу саясатын немесе процедураларын әзірлеу фирмаға дұрыс емес өзара әрекеттесу туралы есептердің шығуын болдырмауға көмектеседі. Бұл фирмаға келесіде де көмектесе алады:

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Сапаға деген адалдығын көрсету және фирманың сапаға және олармен жұмыс істеуге деген адалдығын қолдау үшін әрекет ететін немесе өзін дұрыс ұстамайтын тұлғаларды, соның ішінде басшылықты анықтау; немесе
- Сапа менеджменті жүйесіндегі кемшіліктерді анықтау.

A121. Шағымдар мен айыптаулар қызметкерлерден немесе фирмаға кірмейтін басқа тұлғалардан (мысалы, компоненттерді тексеретін клиенттер немесе фирманың желісіне кіретін тұлғалар) келуі мүмкін.

Клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір өзара әрекеттесуді қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін белгілі болатын ақпарат (Сілтеме: 34(d) тармақ)

A122. Клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін белгілі болатын ақпарат:

- Фирма клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру туралы шешім қабылдаған кезде бар және фирма бұл ақпарат туралы білмеген; немесе
- Клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру туралы шешім қабылдағаннан кейін пайда болған жаңа ақпаратқа сілтеме жасау.

Клиенттің немесе белгілі бір тапсырманың қарым-қатынасын қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін фирманың клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру туралы шешіміне әсер етуі мүмкін ақпарат белгілі болған жағдайларға қатысты фирманың саясатында немесе процедураларында қарастырылатын мәселелердің мысалдары. клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым- қатынасты қабылдау немесе жалғастыру туралы шешім

- Фирма ішінде немесе адвокатпен кеңесу
- Фирманың жұмысын жалғастыру үшін кәсіби, заңды немесе нормативтік талап бар-жоғын қарастыру.
- Клиент басшылығының тиісті деңгейімен, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалармен немесе фирма тиісті фактілер мен жағдайларға сүйене отырып қабылдай алатын іс-әрекеттердің өзара әрекеттесу серіктесімен талқылау.
- Егер жұмыстан шығу дұрыс әрекет деп шешілсе:
 - Клиенттің басшылығына және басшылыққа жауапты тұлғаларға немесе тартылған серіктеске қабылданған шешім мен кету себептері туралы хабарлау.
 - Фирмаға жұмысқа қатысудан немесе жұмысқа қатысудан және клиентпен қарым-қатынастан бас тарту туралы, сондай-ақ мұндай бас тартудың себептері туралы реттеуші органдарға хабарлауға кәсіби, заңды немесе нормативтік талап бар-жоғын қарастыру

A123. Кейбір жағдайларда фирма клиентпен заңнамаға немесе ережелерге сәйкес, ал мемлекеттік сектор жағдайында заңға сәйкес жұмысты қабылдауға немесе жалғастыруға міндетті болуы мүмкін.

Клиенттің немесе белгілі бір тапсырманың қарым-қатынасын қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін фирманың клиентпен немесе белгілі бір тапсырмамен қарым-қатынасты қабылдау немесе жалғастыру туралы шешіміне әсер етуі мүмкін ақпарат белгілі болған жағдайларға қатысты фирманың саясатында немесе процедураларында қарастырылатын мәселелердің мысалдары.

- Фирма тапсырманы орындау үшін осы ақпараттың салдарын қарастырады.
- Фирма өзара әрекеттесу серіктесіне ақпарат береді және одан топ мүшелерін басқару мен бақылаудың деңгейі мен жиілігін арттыруды және олардың жұмысын тексеруді сұрайды.
- Фирма тапсырманы орындауға тәжірибелі қызметкерлерді жібереді.
- Фирма жұмыс сапасын тексеру қажет деп шешеді.

Сыртқы тараптармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 34 (e) - тармақ)

A124. Фирманың мүдделі тараптардың оның тапсырмаларды орындау сапасына деген сенімін ұстану бөлігіндегі мүмкіндіктері фирманың сапа мен оның тиімділігін қамтамасыз ету саласындағы өз қызметі туралы орынды, сенімді және ашық ақпарат беруі арқылы кеңейтілуі мүмкін.

A125. Фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы ақпаратты қолдана алатын сыртқы тараптар және олардың осы жүйеге деген қызығушылық деңгейі фирманың сипаты мен жағдайына және оның міндеттеріне байланысты өзгеруі мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы ақпаратты пайдалана алатын сыртқы тараптардың

- Басшылық немесе фирманың клиенттерін басқаруға жауапты тұлғалар ақпаратты фирманы белгілі бір тапсырманы орындауға тартудың орындылығын анықтау үшін пайдалана алады.
- Сыртқы реттеушілер юрисдикция шегінде тапсырмаларды орындау сапасын бақылау және фирмалардың жұмысын түсіну бойынша өз міндеттерін орындау үшін ақпарат алуға ниет білдіре алады.
- Тапсырмаларды орындау кезінде фирманың жұмысын пайдаланатын басқа фирмалар (мысалы, топтық аудитке байланысты) мұндай ақпаратты сұрай алады. олар мұндай ақпаратты сұрай алады.
- Фирманың тапсырмаларды орындау туралы есептерінің басқа пайдаланушылары, мысалы, осындай ақпаратты алуға ниет білдіре алатын инвесторлар мұндай ақпаратты алуға ниет білдіруі мүмкін.

A126. Сапа менеджменті жүйесі туралы сыртқы тараптарға берілетін ақпарат, оның ішінде басшылыққа жауапты тұлғаларға сапа менеджменті жүйесі сапа міндеттерін дәйекті түрде орындауды қалай қолдайтыны туралы ақпарат:

- Фирманың ұйымдық құрылымы, бизнес-моделі, стратегиясы және операциялық ортасы сияқты қызметінің сипаты мен жағдайлары.
- Фирманың басшылығы мен көшбасшылығы, мысалы, оның мәдениеті, сапаға деген адалдығын көрсету тәсілдері, сапа менеджменті жүйесіне қатысты рөлдерді, міндеттер мен өкілеттіктерді бөлу.
- Фирманың этикалық талаптарға, соның ішінде тәуелсіздікке қойылатын талаптарға сәйкес өз міндеттерін орындауы.
- Жұмыс сапасына әсер ететін факторлар; мысалы, мұндай ақпарат осы көрсеткіштерді сипаттай отырып, жұмыс сапасының көрсеткіштері ретінде ұсынылуы мүмкін.
- Фирма жүргізген мониторинг пен сыртқы тексерулердің нәтижелері және фирманың анықталған кемшіліктерді қалай түзеткені немесе басқаша әрекет еткені.
- 53-54-тармақтарға сәйкес жүргізілген бағалау, сапа менеджменті жүйесі фирмаға жүйенің мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділік бере ме, жоқ па және бағалау мен қорытынды жасау кезінде жасалған пайымдаулардың негіздерін қоса алғанда, осы мәселе бойынша қорытынды береді.
- Фирма пайда болған оқиғаларға және фирма қызметінің немесе оның тапсырмаларының жағдайындағы өзгерістерге, соның ішінде сапа менеджменті жүйесінің осындай өзгерістерге жауап беруге қалай бейімделгеніне қалай жауап береді.
- Фирма мен желі арасындағы қарым-қатынас, желінің жалпы құрылымы, желінің талаптары мен қызметтерінің сипаттамасы, фирма мен желінің жауапкершілігі (оның ішінде ұйым сапа менеджменті жүйесіне жауапты), сондай-ақ желілік фирмалардағы желіні бақылау қызметінің жалпы көлемі мен нәтижелері туралы ақпарат.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс жасау (34(e)(i) тармақты қара)

A127. Фирманың немесе жұмыс тобы тарапынан басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс нысандары фирманың саясатына немесе процедураларына және тапсырманың орындалу мән-жайларына байланысты болуы мүмкін.

A128. ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордың қаржылық есептілік аудиті барысында басшылық жүктелген тұлғалармен қарым-қатынас жасау міндетін қарайды,¹⁹ сондай-ақ қарым-қатынас жасау қажет ұйым басшылығының құрылымындағы тиісті тұлғаны (тұлғаларды) және қарым-қатынас процесін анықтайды.²⁰ Кейбір жағдайларда листингке кірмейтін ұйымдарда (немесе басқа тапсырмаларды орындау кезінде), мысалы, қоғамдық мүдделермен байланысты немесе қоғамға есеп беретін ұйымдарда басқаруға жауапты тұлғалармен өзара әрекеттесу орынды болуы мүмкін, мысалы:

- Ұйымдар, атап айтқанда, кейбір банктер, сақтандыру ұйымдары және зейнетақы қорлары, олар көптеген мүдделі тараптардың алдындағы фидуциарлық міндеттерге ие;
- Жоғары қоғамдық мәртебесі бар немесе басшылығы бар немесе меншік иелері жоғары қоғамдық мәртебесі бар ұйымдар;
- Мүдделі тараптардың саны көп және кең ауқымды ұйымдар.

¹⁹ ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс», 11-13-тармақтар.

²⁰ ISA 260 (Қайта қаралған), 18-22 тармақтар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A129. Фирма мемлекеттік сектор ұйымын басқаруға жауапты тұлғаларды мемлекеттік сектор ұйымының көлемі мен күрделілігін, оның мүдделі тараптарының ауқымын, көрсетілетін қызметтердің сипатын, сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалардың рөлі мен міндеттерін ескере отырып, фирманың сапа менеджменті жүйесі сапалы тапсырмаларды дәйекті орындауды қалай қолдайтыны туралы хабардар етудің орындылығын анықтай алады. және рөлдер және басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері.

Сыртқы тараптарды хабардар ету қажет болатын басқа да жағдайларды айқындау (34(e)(ii) тармақты қара)

A130. Фирманың сыртқы тараптарға фирманың сапа жүйесі туралы қашан хабарлау керектігі туралы шешімі кәсіби пікірдің тақырыбы болып табылады және оған келесі факторлар әсер етуі мүмкін:

- Фирма орындайтын тапсырмалардың түрлері және осындай тапсырмалар орындалатын ұйымдардың түрлері.
- Фирма қызметінің сипаты мен жағдайлары.
- Фирма жағдайының сипаты, мысалы, ұйымның юрисдикциясындағы әдеттегі іскерлік тәжірибе және фирма жұмыс істейтін қаржы нарықтарының ерекшеліктері.
- Фирманың заңнама немесе ережелер талаптарына сәйкес сыртқы тараптармен қарым-қатынас жасау дәрежесі (яғни, одан әрі байланыс қажет пе, егер қажет болса, қандай мәселелер туралы хабарлау керек).
- Фирманың юрисдикциясындағы мүдделі тараптардың үміттері, оның ішінде сыртқы тараптардың фирманың тапсырмалары мен осы тапсырмаларды орындау процестеріне деген түсінігі мен қызығушылығы.
- Юрисдикциядағы тенденциялар.
- Сыртқы тараптарға қол жетімді ақпарат.
- Сыртқы тараптар бұл ақпаратты қалай пайдалана алады және фирманың сапаны бақылау жүйесіне және қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын немесе басқа кепілдіктерді немесе байланысты қызметтерді ұсынуға қатысты мәселелерді жалпы түсінуі қандай.
- Сыртқы ақпараттың қоғамдық мүддеге тигізетін пайдасы және мұндай ақпараттандыруға байланысты шығындардан (ақшалай немесе басқа) асып түседі деп күтуге бола ма.

Жоғарыда келтірілген сұрақтар фирманың хабарламада берген ақпаратына, сондай-ақ хабарламаның сипатына, мерзіміне, көлеміне және тиісті формасына әсер етуі мүмкін.

Сыртқы тараптармен қарым-қатынастың сипаты, мерзімі, көлемі және тиісті нысаны (Сілтеме: 34(e)(iii) тармақ)

A131. Сыртқы тараптарға беру үшін ақпаратты дайындау кезінде фирма келесі белгілерді ескеруі мүмкін.

- Фирманың нақты жағдайлары үшін ақпараттың ерекшелігі. Фирманың хабарламаларындағы сұрақтарды оның қызметінің нақты жағдайларымен тікелей байланыстыру уақыт өте келе мұндай ақпараттың қажетсіз стандартталған және пайдалы болмау ықтималдығын азайтуға көмектеседі.
- Ақпарат түсінікті және түсінікті түрде ұсынылған және оны ұсыну тәсілі адастырмайды және хабарлама пайдаланушыларына шамадан тыс әсер ете алмайды (мысалы, ақпарат хабарланған мәселенің оң және теріс жақтарын дұрыс теңестіретін етіп ұсынылған).
- Ақпарат барлық маңызды аспектілерде дәл және толық және жаңылыстыратын ақпаратты қамтымайды.
- Ақпарат пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін ескереді. Пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қарастыру кезінде фирма пайдаланушылар маңызды деп санайтын егжей-тегжейлі деңгей және пайдаланушылардың басқа көздер арқылы (мысалы, фирманың веб-сайты арқылы) тиісті ақпаратқа қол жеткізуі сияқты мәселелерді қарастыруы мүмкін.

A132. Фирма ауызша немесе жазбаша болуы мүмкін мемлекеттік ұйымдардың қаржылық есептілігін тексеру кезінде басқару функциялары жүктелген тұлғалармен қарым-қатынасты қоса алғанда, осы жағдайларда сыртқы тараппен қарым-қатынастың қолайлы түрін анықтау үшін кәсіби пайымдауды пайдаланады. Тиісінше, қарым-қатынас формасы әртүрлі болуы мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Сыртқы тараптармен ақпараттық өзара іс-қимыл нысанының мысалдары

- Жариялау, мысалы, ашықтық туралы есеп немесе аудит сапасы туралы есеп.
- Белгілі бір мүдделі тараптарға мақсатты жазбаша хабарламалар (мысалы, мониторинг және кемшіліктерді жою процесінің нәтижелері туралы ақпарат).
- Тікелей талқылаулар және сыртқы тараппен өзара әрекеттесу (мысалы, тапсырыс берушінің тобы мен басқару функциялары жүктелген тұлғалар арасындағы талқылаулар).
- Веб-сайт.
- Сандық медианың басқа түрлері, мысалы, әлеуметтік медиа, веб-трансляция немесе бейне режимінде сұхбат немесе презентация.

Тапсырманы орындау сапасын тексеруге жататын тапсырмалар

Заңда немесе нормативтік актіде көзделген тапсырманың орындалу сапасын тексеру (34(f)(ii) тармақты қара)

A133. Заңнама немесе нормативтік актілер тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізуді талап етуі мүмкін, мысалы, ұйымдарға арналған аудиторлық тапсырмаларға қатысты:

- Белгілі бір юрисдикцияда анықталғандай, қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар;
- Мемлекеттік секторда жұмыс істейді немесе мемлекеттік қаражат алушылар немесе мемлекетке есеп беретін ұйымдар болып табылады;
- Белгілі бір салаларда жұмыс істейді (мысалы, банктер, сақтандыру ұйымдары және зейнетақы қорлары сияқты қаржы институттары); немесе
- Активтердің белгілі бір шегіне сәйкес келеді; немесе
- Соттың немесе сот процесінің бақылауында (мысалы, тарату).

Бір немесе бірнеше сапа тәуекелдеріне жауап ретінде тапсырманың орындалу сапасын тексеру (Сілтеме: 34(f)(iii) тармақ)

A134. Фирманың сапа мақсаттарына қол жеткізуге теріс әсер етуі мүмкін жағдайларды, оқиғаларды, жағдайларды, әрекеттерді немесе әрекетсіздікті түсінуі, 25(a)(ii) тармағында талап етілгендей, фирма орындайтын тапсырмалардың сипаты мен жағдайларына байланысты. Бір немесе бірнеше сапа тәуекелдеріне жауап беру шараларын әзірлеу және іске асыру кезінде фирма сапа тәуекелдерін бағалау себептеріне сүйене отырып, тапсырманың сапасын тексеру тиісті әрекет ету шарасы екенін анықтай алады.

Бір немесе бірнеше сапа тәуекелдеріне әкелетін жағдайлардың, оқиғалардың, жағдайлардың, әрекеттердің немесе әрекетсіздіктің мысалдары, оларға жауап ретінде тапсырманың орындалу сапасын тексеру жүргізілуі мүмкін

Фирма орындайтын тапсырмалардың түрлеріне және шығарылған есептерге байланысты:

- Күрделіліктің жоғары дәрежесін немесе пайымдауды қажет ететін тапсырмалар, мысалы:
 - Бухгалтерлік бағалау әдетте жоғары деңгейдегі белгісіздікке ұшырайтын салада жұмыс істейтін ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудиті (мысалы, кейбір ірі қаржы институттары немесе тау-кен ұйымдары) немесе ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты белгісіздік бар;
 - Қолданыстағы критерийлерге сәйкес базальқ объектіні өлшеу немесе бағалау үшін арнайы дағдылар мен білімді қажет ететін тапсырмалар (мысалы, парниктік газдар шығарындылары туралы есеп, онда көрсетілген сомаларға қатысты айтарлықтай белгісіздіктер бар).
- Проблемалар табылған тапсырмалар, мысалы, ішкі немесе сыртқы аудиттің қайталанатын нәтижелері бар аудиторлық тапсырмалар, ішкі бақылаудың елеулі кемшіліктері немесе қаржылық есептіліктегі салыстырмалы ақпаратты айтарлықтай қайта есептеу.
- Фирманы қабылдау және сақтау процесінде ерекше жағдайлар анықталған тапсырмалар (мысалы, алдыңғы аудитор немесе аудит маманымен келіспеушіліктер туындаған жаңа клиент).

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Реттеуші құжаттарға енгізілуі күтілетін қаржылық немесе қаржылық емес ақпарат бойынша есептілікті дайындауға байланысты тапсырмалар, мысалы, проспект эмиссиясына енгізу үшін қаржылық ақпараттың проформасы сияқты жоғары пайымдауды қажет етуі мүмкін.

Аудиторлық зерттеулер жүргізілетін ұйымдардың түрлерімен байланысты:

- Дамушы салалардағы ұйымдар немесе фирма жұмыс тәжірибесі жоқ ұйымдар.
- Бағалы қағаздар жөніндегі органдардың немесе реттеуші органдардың хабарламаларында өздеріне қатысты алаңдаушылық білдірілген ұйымдар.
- Биржада сауда жасамайтын ұйымдар, мысалы, қоғамдық мүдделермен байланысты немесе қоғамға есеп беруі мүмкін ұйымдар:
 - Заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес жұмыс сапасына тексеру жүргізу талап етілмейтін кейбір банктер, сақтандыру ұйымдары және зейнетақы қорлары сияқты қаржы ұйымдарын қоса алғанда, көптеген мүдделі тараптар үшін сенімгерлік тұлға ретінде активтердің едәуір көлеміне ие ұйымдар.
 - Жоғары қоғамдық резонансқа ие ұйымдар немесе басшылық немесе иелері жоғары қоғамдық резонансқа ие.
 - Мүдделі тараптардың саны мен алуан түрлілігі бар ұйымдар.

A135. Фирманың сапа тәуекелдеріне жауап беруі жұмыс сапасын тексерудің басқа түрлерін қамтуы мүмкін, бұл жұмыс сапасын тексеру емес. Мысалы, қаржылық есептілік аудиті жағдайында фирманың жауаптары елеулі тәуекелдерге байланысты аудит тобы жүргізген процедураларды тексеруді немесе белгілі бір маңызды пайымдауларды, елеулі тәуекелдерге байланысты процедураларды тексеруді немесе арнайы техникалық білімі бар қызметкерлер жүргізген белгілі бір маңызды пайымдауларды тексеруді қамтуы мүмкін. Кейбір жағдайларда бұл басқа тексерулер жұмыс сапасын тексеруден басқа жүргізілуі мүмкін.

A136. Кейбір жағдайларда фирма тапсырманың сапасын тексеру немесе тапсырманы тексерудің басқа түрі сапа тәуекеліне(тәуекелдеріне) тиісті жауап болып табылатын аудиторлар немесе басқа тапсырмалар жоқ деп шешуі мүмкін.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A137. Мемлекеттік сектор ұйымдары қызметінің сипаты мен мән-жайлары (мысалы, олардың мөлшері мен күрделілігіне, мүдделі тараптар шеңберіне немесе олар ұсынатын қызметтердің сипатына байланысты) сапа тәуекелдерінің туындауына әкеп соғуы мүмкін. Мұндай жағдайларда Фирма тапсырманың сапасын тексеру осындай сапа тәуекелдерін жоюдың тиісті шарасы деп шешуі мүмкін. Заңнама немесе нормативтік актілер мемлекеттік сектор ұйымдары аудиторларының есептілігіне қосымша талаптар қоя алады (мысалы, заңдарды немесе нормативтік актілерді заң шығарушы немесе өзге де Басқарушы орган алдында сақтамау жағдайлары туралы жеке есеп немесе қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыда мұндай жағдайлар туралы хабарлама). Мұндай жағдайларда фирма мұндай Есептіліктің күрделілігін және оның пайдаланушылар үшін маңыздылығын ескере отырып, тапсырманың сапасын тексеру дұрыс жауап болып табылатындығын анықтай алады.

Мониторинг және кемшіліктерді жою процесі (Сілтеме: 35-47 тармақтар)

A138. Сапа менеджменті жүйесін бағалаудан басқа, мониторинг және кемшіліктерді жою процесі өзара әрекеттесу сапасы мен сапа менеджменті жүйесін белсенді және үздіксіз жақсартуға ықпал етеді. Мысалы:

- Сапа менеджменті жүйесіне тән шектеулерді ескере отырып, ұйымның кемшіліктерді анықтауы сирек емес және сапа менеджменті жүйесінің маңызды аспектісі болып табылады, өйткені кемшіліктерді уақтылы анықтау ұйымға оларды уақтылы және тиімді жоюға мүмкіндік береді және үнемі жетілдіру мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді.
- Мониторинг барысында ұйымға уақыт өте келе жетіспеушілікке әкелуі мүмкін анықтауға жауап беру арқылы кемшіліктің пайда болуын болдырмауға мүмкіндік беретін ақпарат алынуы мүмкін.

Мониторинг бойынша іс-шараларды әзірлеу және жүзеге асыру (Сілтеме: 37-38 тармақтар)

A139. Фирманың мониторинг қызметі ағымдағы және мерзімді мониторинг бойынша іс-шараларды біріктіруді қамтуы мүмкін. Ағымдағы мониторинг шаралары, әдетте, ұйымның процестеріне енгізілген және шарттардың өзгеруіне жауап ретінде нақты уақыт режимінде орындалатын күнделікті әрекеттер болып табылады. Мерзімді бақылауды фирма белгілі бір уақыт аралығында жүзеге асырады. Көп жағдайда үздіксіз мониторинг сапа менеджменті жүйесі туралы жедел ақпарат алуға мүмкіндік береді.

A140. Мониторинг орындалатын тапсырмаларды тексеруді қамтуы мүмкін. Тапсырмаларды тексеру сапа менеджменті жүйесінің белгілі бір аспектісі ойлағандай әзірленгенін, енгізілгенін және жұмыс істейтінін бақылауға арналған. Кейбір жағдайларда сапа менеджменті жүйесі тапсырмаларды орындау процесінде тексеру қызметін қамтуы мүмкін, ол табиғаты бойынша орындау процесінде тапсырмаларды тексеруге ұқсас (мысалы, сапа тәуекелінің пайда болуын болдырмау мақсатында сапа менеджменті жүйесіндегі ақауларды немесе кемшіліктерді анықтауға бағытталған тексерулер). Қызметтің мақсаты оның дамуы мен орындалуын, сондай-ақ сапа менеджменті

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

жүйесіндегі орнын анықтайды (яғни, бұл мониторинг қызметі болып табылатын орындалатын тапсырманы тексеру ме, әлде сапа тәуекеліне жауап болып табылатын тапсырманы шолу ма).

A141. Қадағалау қызметінің сипатына, мерзімдері мен ауқымына басқа факторлар да әсер етуі мүмкін, соның ішінде:

- Фирманың мөлшері, құрылымы және ұйымдастырылуы.
- Фирма желісінің бақылау шараларына қатысуы.
- Фирма бақылау шараларын жүзеге асыру үшін пайдаланғысы келетін ресурстар, мысалы, АТ қолданбаларын пайдалану.

A142. Мониторинг жүргізу барысында ұйым мониторингтің сипатын, мерзімдері мен ауқымын өзгерту қажеттілігін анықтай алады, мысалы, егер алынған нәтижелер неғұрлым ауқымды мониторинг жүргізу қажеттілігін көрсетсе.

Ұйымдағы тәуекелдерді бағалау және мониторинг және қалпына келтіру процесінің құрылымы (Сілтеме: 37(c) - тармақ)

A143. Фирманың тәуекелдерді бағалау процесінің құрылымы (мысалы, орталықтандырылған немесе орталықтандырылмаған процесс немесе тексеру жиілігі) бақылау іс-шараларының сипатына, мерзіміне және көлеміне, соның ішінде фирманың тәуекелдерді бағалау процесіне қатысты бақылау шараларына әсер етуі мүмкін.

A144. Фирманың кемшіліктерін бақылау және жою процесінің құрылымы (яғни, фирма қызметінің сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, мониторинг және кемшіліктерді жою жөніндегі іс-шаралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі) 35-тармақта сипатталғандай, мониторинг және кемшіліктерді жою процесі өз мақсатына жете ме, жоқ па, соны анықтау үшін фирма жүргізетін мониторинг іс-шараларына әсер етуі мүмкін.

Мониторинг процесін бақылау және кемшіліктерді жою қызметін көрсету үшін масштабтау мысалы

- Күрделі емес фирмада мониторинг қызметі қарапайым болуы мүмкін, өйткені мониторинг және кемшіліктерді жою процесі туралы ақпарат оның сапа менеджменті жүйесімен жиі өзара әрекеттесуіне, жүргізілетін мониторингтің сипатына, мерзімдері мен ауқымына, мониторинг нәтижелеріне және ұйымның нәтижелерді жою жөніндегі әрекеттеріне негізделген басшылық білімі түрінде оңай қол жетімді болуы мүмкін.
- Неғұрлым күрделі фирмаларда мониторинг және кемшіліктерді жою процесін бақылау шаралары мониторинг және кемшіліктерді жою процесі сапа менеджменті жүйесі туралы тиісті, сенімді және уақтылы ақпарат беретінін және ұйымның анықталған кемшіліктерге дұрыс жауап беретінін анықтау үшін арнайы әзірленуі мүмкін..

Сапаны басқару жүйесіндегі өзгерістер (Сілтеме: 37 (d) тармағы)

A145. Сапа менеджменті жүйесіндегі өзгерістер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сапа менеджменті жүйесіндегі анықталған кемшіліктерді жоюға бағытталған өзгерістер.
- Фирма қызметінің сипаты мен мән-жайларындағы өзгерістер және оның міндеттері нәтижесінде сапа саласындағы мақсаттардың, сапа саласындағы тәуекелдердің немесе жауап шараларының өзгеруі.

Өзгерістер орын алған кезде, фирманың бұрынғы мониторинг қызметі фирманы сапа менеджменті жүйесін бағалау үшін қажетті ақпаратпен қамтамасыз етпеуі мүмкін, сондықтан фирманың мониторинг қызметі осы өзгерістер аймақтарын бақылауды қамтуы мүмкін.

Мониторинг бойынша бұрын жүргізілген іс-шаралар (Сілтеме: 37 (e) тармақ)

A146. Фирманың алдыңғы бақылау шараларының нәтижелері жүйенің кемшіліктері болуы мүмкін салаларын, әсіресе кемшіліктер анықталған салаларда көрсетуі мүмкін.

A147. Бұрын фирма жүргізген мониторинг шаралары фирмаға жүйені бағалау үшін қажетті ақпаратты, соның ішінде сапа менеджменті жүйесінің өзгермеген салаларын, әсіресе мониторинг жүргізілгеннен бері біраз уақыт өтсе, бермеуі мүмкін.

Басқа да тиісті ақпарат (Сілтеме: 37 (f) тармақ)

A148. 37(f) тармағында көрсетілген ақпарат көздеріне қосымша, басқа да тиісті ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы 50(c) және 51(b) тармағына сәйкес фирма желісі ұсынған ақпарат, соның ішінде фирма сапа менеджменті жүйесіне енгізген желі талаптары немесе желі қызметтері.
- Қызметті жеткізуші ұсынатын ақпарат фирманың сапа менеджменті жүйесінде пайдаланатын ресурстары туралы.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Фирмаға реттеуші органдар фирма тапсырмаларды орындайтын ұйымдар туралы берген ақпарат, мысалы, фирма тапсырмаларды орындайтын фирма туралы бағалы қағаздарды реттеуші орган берген ақпарат (мысалы, фирманың қаржылық есептілігіндегі бұзушылықтар).

A149. Сыртқы тексерулердің нәтижелері немесе ішкі және сыртқы басқа да тиісті ақпарат фирманың алдыңғы бақылау іс-шаралары сапа менеджменті жүйесінде кемшіліктер таппағанын көрсетуі мүмкін. Бұл ақпарат фирманың бақылау іс-шараларының сипатын, мерзімдері мен ауқымын қарастыруына әсер етуі мүмкін.

A150. Сыртқы тексерулер ішкі бақылауды алмастырмайды. Дегенмен, сыртқы тексерулердің нәтижелері бақылау іс-шараларының сипатын, мерзімдері мен ауқымын анықтауда пайдаланылатын болады.

Тапсырмаларды тексеру (Сілтеме: 38 тармақ)

A151. *Тексеру үшін аяқталған тапсырмаларды таңдау кезінде фирма қарастыруы мүмкін 37-тармақтағы сұрақтардың мысалдарына мыналар жатады*

- Сапа тәуекелдеріне әкелетін жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздік:
 - Фирма орындайтын тапсырмалардың түрлері және фирманың осы типтегі тапсырмаларды орындау тәжірибесінің дәрежесі;
 - Тапсырмалар орындалатын ұйымдардың түрлері, мысалы:
 - Акциялары биржада сатылатын ұйымдар.
 - Дамушы салаларда жұмыс істейтін ұйымдар.
 - Күрделілігі немесе пайымдауы жоғары салаларда жұмыс істейтін ұйымдар.
 - Фирма үшін жаңа салада жұмыс істейтін ұйымдар.
 - Серіктестердің өзара әрекеттесу тәжірибесі мен тәжірибесі.
- Орындалған тапсырмаларды, оның ішінде өзара іс-қимыл бойынша әрбір серіктес бойынша алдыңғы тексерулердің нәтижелері.
- Басқа да қажетті ақпарат:
 - Кез келген өзара әрекеттесу серіктесіне қатысты шағымдар немесе айыптаулар.
 - Кез келген сыртқы тексерулердің нәтижелері, соның ішінде әрбір өзара іс-қимыл серіктесі бойынша.
 - Фирманың әр серіктестің сапа өзара әрекеттесуіне деген міндеттемесін бағалау нәтижелері.

A152. Фирма тапсырмалардың саясатқа немесе процедураларға сәйкестігін анықтауға бағытталған аяқталған тапсырмаларды тексеруден басқа әртүрлі бақылау шараларын жүргізе алады. Бұл бақылау шаралары нақты тапсырмаларға немесе тапсырма серіктестеріне қатысты жүргізілуі мүмкін. Мұндай бақылаудың сипатын, көлемін және нәтижелерін фирма анықтау кезінде қолдана алады:

- Тексеру үшін қандай аяқталған тапсырмаларды таңдау керек;
- Тексеру үшін қандай өзара әрекеттесу серіктестері таңдалуы керек;
- Тексеру үшін өзара әрекеттесу серіктесін қаншалықты жиі таңдау керек; немесе
- Аяқталған тапсырмаларды тексеру кезінде тапсырманың қандай аспектілері қарастырылуы керек.

A153. Өзара әрекеттесу серіктестері үшін аяқталған тапсырмаларды циклдік тексеру фирмаға өзара әрекеттесу серіктестерінің олар бекітілген тапсырмалардың сапасын басқару және қол жеткізу үшін жалпы жауапкершілігін қаншалықты орындайтынын бақылауға көмектеседі.

Фирма әрбір тапсырма серіктесі үшін аяқталған тапсырмаларды тексеру үшін циклдік негізді қалай пайдалана алатынының мысалы

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

Фирма аяқталған тапсырмаларды тексеру саясатын немесе процедураларын орындай алады:

- Тексеру циклінің стандартты кезеңін анықтаңыз, мысалы, қаржылық есептілік аудитін жүргізетін әрбір серіктес үшін орындалған тапсырманы үш жылда бір рет және барлық басқа серіктестер үшін бес жылда бір рет тексеру;
- Қаржылық есептілік аудитін орындайтын серіктес үшін таңдалған тапсырма (тапсырмалар) аттестаттау жөніндегі тапсырманы қамтуы тиіс екенін қоса алғанда, аяқталған тапсырмаларды іріктеу критерилерін белгілеу;
- Аудиторлық серіктестерді болжау мүмкін болмайтындай етіп таңдау туралы мәселені шешу; және
- Аудиторлық серіктестерді қашан таңдау керек немесе орынды екендігі туралы мәселені шешу, мысалы, саясатта белгіленген стандартты кезеңнен гөрі жиі немесе аз:
 - Фирма серіктестерді серіктестік саясатында белгіленген стандартты кезеңмен қарастырылғаннан гөрі жиі таңдай алады, егер:
 - Фирма елеулі деп жіктелген бірнеше кемшіліктерді анықтады және барлық өзара әрекеттесу серіктестерін жиі циклдік тексеру қажет екенін анықтайды.
 - Жалпы келісім бойынша серіктес белгілі бір салада жұмыс істейтін ұйымдарға арналған тапсырмаларды орындайды, олар күрделіліктің жоғары деңгейімен немесе пайымдауларымен ерекшеленеді.
 - Аудит бойынша серіктес орындаған тапсырма басқа қадағалауға ұшырады және басқа қадағалаудың нәтижелері қанағаттанарлықсыз болды.
 - Өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу серіктесі шектеулі тәжірибесі бар салада жұмыс істейтін ұйым үшін тапсырманы орындады.
 - Өзара әрекеттесу серіктесі жаңадан тағайындалған өзара әрекеттесу серіктесі болып табылады немесе жақында басқа фирмадан немесе юрисдикциядан фирмаға ауысты.
 - Фирма өзара әрекеттесу серіктесін таңдауды кейінге қалдыруы мүмкін (мысалы, фирма саясатында көрсетілген стандартты кезеңнен бір жылға кейінге қалдыру), егер:
 - Фирманың саясатында белгіленген стандартты кезең ішінде келісімшарт бойынша серіктестің тапсырмаларына қатысты басқа бақылау шаралары жүргізілді; және
 - Басқа бақылау шараларының нәтижелері шарт бойынша серіктес туралы жеткілікті ақпарат береді (яғни, аяқталған шарттарға тексеру жүргізу фирмаға шарт бойынша серіктес туралы қосымша ақпарат беруі екіталай).

A154. Тапсырманы тексеру барысында қарастырылатын сұрақтар сапа менеджменті жүйесін бақылау үшін осы тексерудің қалай қолданылатынына байланысты. Әдетте, тапсырманы тексеру тапсырма деңгейінде жүзеге асырылатын жауаптардың (мысалы, тапсырманы орындауға байланысты фирманың саясаты мен процедуралары) жоспарға сәйкес орындалғанын және тиімді әрекет ететінін анықтауды қамтиды.

Мониторинг бойынша іс-шаралар жүргізетін тұлғалар (Сілтеме: 39 (b) тармақ)

A155. Тиісті этикалық талаптардың ережелері қадағалау қызметін жүзеге асыратын тұлғалардың объективтілігін қамтамасыз етуге бағытталған саясатты немесе процедураларды әзірлеуге қатысты. Егер тұлға өзін-өзі қарау қаупі туындауы мүмкін:

- Тапсырмаға шолу:
 - Қаржылық есептілік аудиті болған жағдайда-аудит жөніндегі топтың мүшесі немесе келесі қаржы кезеңіне берілген тапсырма немесе тапсырма бойынша тапсырманың сапасын тексеруші; немесе
 - Барлық басқа тапсырмалар үшін-тапсырма сапасын тексеру тобының мүшесі немесе тапсырма сапасын тексеруші.
- Мониторинг қызметінің тағы бір түрі мониторингке ұшыраған жауаптарды әзірлеуге, енгізуге немесе пайдалануға байланысты болды.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

A156. Кейбір жағдайларда, мысалы, онша күрделі емес ұйым жағдайында, бақылау шараларын орындау үшін құзыреттілігі, дағдылары, уақыты немесе объективтілігі бар қызметкерлер болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда ұйым бақылауды жүзеге асыру үшін желілік қызметтерді немесе қызмет провайдерін пайдалана алады.

Ескертулерді бағалау және кемшіліктерді анықтау (Сілтеме: 16(а), 40-41 тармақтар)

A157. Фирма бақылау шаралары, сыртқы тексерулер және басқа да тиісті көздерден ақпарат жинайды.

A158. Мониторинг, сыртқы тексерулер және басқа да тиісті көздерден алынған ақпарат фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы басқа бақылауларды анықтай алады, мысалы:

- Сапа менеджменті жүйесінің сапасына немесе тиімділігіне байланысты оң нәтижелерге әкелген әрекеттер, мінез-құлық немесе жағдайлар; немесе
- Ешқандай қорытынды жасалмаған ұқсас жағдайлар (мысалы, ешқандай қорытынды жасалмаған мәмілелер, бірақ олар қорытындылар жасалған мәмілелерге ұқсас).

Басқа бақылаулар фирма үшін пайдалы болуы мүмкін, өйткені олар анықталған кемшіліктердің түпкі себебін (себептерін) тергеуге көмектесе алады, фирманың кеңірек қолдайтын немесе қолдана алатын тәжірибесін көрсете алады (мысалы, барлық жұмыстарда) немесе фирманың сапа менеджменті жүйесін жақсарту мүмкіндіктерін көрсете алады.

A159. Фирма анықталған фактілердің жеке немесе басқа фактілермен бірге сапа менеджменті жүйесіндегі кемшіліктер екенін анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады. Мұндай шешім қабылдаған кезде фирма анықталған кемшіліктердің салыстырмалы маңыздылығын сапа мақсаттары, Сапа тәуекелдері, жауап беру шаралары немесе сапа менеджменті жүйесінің басқа аспектілері тұрғысынан қарастыруы қажет болуы мүмкін. Нәтижелерге қатысты сандық және сапалық факторлар ұйымның шешіміне әсер етуі мүмкін. Кейбір жағдайларда фирма кемшіліктерді анықтау үшін тексеру нәтижелері туралы қосымша ақпарат алуды орынды деп санауы мүмкін. Барлық тұжырымдар, соның ішінде жұмыс нәтижелері бойынша тұжырымдар кемшіліктер емес.

A160. Фирма анықталған фактілердің сапа тәуекелдері мен жауаптарының кемшіліктерге әкелетінін анықтау кезінде ескеруі мүмкін сандық және сапалық факторлардың мысалдары

Егер тұжырымдар жауапқа қатысты болса:

- Егер ескертулер жауапты іс-шараға қатысты болса:
 - Жауаптар қалай әзірленді, мысалы, жауаптардың сипаты, оларды қабылдау жиілігі (егер қолданылса) және сапа тәуекелдерін жою және олар жататын сапа мақсатына жету үшін жауаптардың салыстырмалы маңыздылығы.
 - Жауап жататын сапа үшін тәуекел сипаты және алынған нәтижелер сапа үшін тәуекелдің жойылмағанын көрсететін дәреже.
 - Бірдей сапа тәуекеліне қатысты басқа жауаптар бар ма және осы жауаптар бойынша қорытындылар бар ма.

Қорытындылардың сипаты және олардың таралуы

- Алынған нәтижелердің сипаты. Мысалы, басшылықтың іс-әрекеті мен мінез-құлқына байланысты нәтижелер сапалық тұрғыдан маңызды болуы мүмкін, өйткені бұл жалпы сапа менеджменті жүйесіне кеңінен әсер етуі мүмкін.
- Алынған нәтижелер басқа нәтижелермен бірге трендті немесе жүйелік мәселені көрсете ме. Мысалы, бірнеше тапсырмалар кезінде анықталған бірдей нәтижелер жүйелік проблеманың болуын көрсетуі мүмкін.

Мониторинг белсенділігінің дәрежесі және қорытындылар көлемі

- Үлгілердің санын немесе мөлшерін қоса алғанда, нәтижесінде қорытынды жасалған мониторинг қызметінің ауқымы.
- Мониторингтік қызметпен қамтылған іріктемеге қатысты және күтілетін ауытқу деңгейіне қатысты қорытындылар ауқымы. Мысалы, тапсырмаларды тексерген жағдайда-жалпы тапсырмалар санына және фирма белгілеген күтілетін ауытқу деңгейіне қатысты нәтижелер анықталған тапсырмалар саны.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

A161. Нәтижелерді бағалау және кемшіліктерді анықтау, сондай-ақ анықталған кемшіліктің негізгі себебін (себептерін) зерттеуді қоса алғанда, анықталған кемшіліктің ауырлығы мен таралуын бағалау итеративті және сызықтық емес процестің бөлігі болып табылады.

Нәтижелерді бағалау және кемшіліктерді анықтау, анықталған кемшіліктерді бағалау, соның ішінде анықталған кемшіліктердің негізгі себебін (негізгі себептерін) тергеу процесі итеративті және сызықтық емес екендігінің мысалдары

- Анықталған кемшіліктің негізгі себебін (себептерін) тергеу кезінде фирма басқа жағдайларға ұқсастығы бар жағдайды тапшы деп танылмаған нәтижелер табылған кезде анықтай алады. Нәтижесінде фирма басқа анықталған жағдайларды бағалауды түзетеді және оларды кемшілік ретінде жіктейді.
- Анықталған кемшіліктің ауырлығы мен таралуын бағалау кезінде фирма кемшіліктер болып саналмайтын басқа нәтижелермен байланысты тенденцияны немесе жүйелік проблеманы анықтай алады. Нәтижесінде фирма басқа анықталған кемшіліктерді бағалауды түзетеді және оларды кемшіліктер ретінде жіктейді.

A162. Мониторинг нәтижелері, сыртқы тексерулер нәтижелері және басқа да тиісті ақпарат (мысалы, желі мониторингі қызметі немесе шағымдар мен өтініштер) мониторинг процесінің тиімділігі және кемшіліктерді жою туралы ақпаратты анықтай алады. Мысалы, сыртқы тексерулердің нәтижелері ұйымдағы кемшіліктерді бақылау және жою процесінде анықталмаған сапаны басқару жүйесі туралы ақпарат бере алады, бұл процестегі кемшіліктерді көрсетуі мүмкін.

Анықталған кемшіліктерді бағалау (Сілтеме: 41-тармақ)

A163. Анықталған кемшіліктің ауырлығы мен таралуын бағалау кезінде фирма келесі факторларды ескеруі мүмкін:

- Анықталған кемшіліктің сипаты, оның ішінде кемшілікке жататын ұйымның сапа менеджменті жүйесінің аспектісі және жетіспеушілік сапа менеджменті жүйесінің дамуына, енгізілуіне немесе жұмыс істеуіне қатысты ма;
- Жауап шараларына байланысты анықталған кемшіліктер болған жағдайда-жауап шарасы жататын сапа тәуекелін жою үшін өтемдік жауап шаралары бар ма;
- Анықталған кемшіліктің негізгі себебі;
- Анықталған кемшілікке әкелетін сұрақ туындаған жиілік; және
- Анықталған кемшіліктің ауқымы, оның пайда болу жылдамдығы және оның сапа менеджменті жүйесіне әсер еткен және әсер еткен уақыт ұзақтығы.

A164. Анықталған кемшіліктердің ауырлығы мен таралуы түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне жауапты тұлға (тұлғалар) жүргізетін сапа менеджменті жүйесін бағалауға әсер етеді.

Анықталған кемшіліктердің бірінші себебі (Сілтеме: 41(а) тармақ)

A165. Анықталған кемшіліктердің түпкі себебін (түпкі себептерін) зерттеудің мақсаты аудиторлық ұйым кемшіліктерге әкеп соқтырған бастапқы мән-жайларды түсіну болып табылады:

- Анықталған кемшіліктің ауырлығы мен жан-жақты сипатын бағалаңыз;
- Анықталған кемшілікті тиісті түрде жойыңыз.

Бастапқы себепті талдау қолда бар дәлелдемелер негізінде кәсіби пікірді қолдана отырып бағалау жүргізуді көздейді.

A166. Анықталған кемшіліктің түпкі себебін (түпкі себебін) зерделеу мақсатында орындалған процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне фирманың мынадай сипаты мен мән-жайлары да әсер етуі мүмкін:

- Фирманың күрделілігі және операциялық сипаттамалары;
- Фирманың мөлшері;
- Фирманың географиялық бытыраңқылығы;
- Фирманың құрылымы немесе шоғырлану деңгейі немесе оның процестері мен қызметін орталықтандыру.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Анықталған кемшіліктердің сипаты және олардың ықтимал ауырлығы, сондай-ақ ұйым қызметінің сипаты мен жағдайлары анықталған кемшіліктердің себептерін анықтауға бағытталған процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне қалай әсер етуі мүмкін екендігі туралы мысалдар

- Анықталған кемшіліктің сипаты: анықталған кемшіліктің себебін (себептерін) анықтау бойынша фирманың процедуралары сәйкес емес қорытынды жария ұйымның қаржылық есептілігінің аудитіне байланысты берілген немесе анықталған кемшілік сапаға қатысты басшылықтың әрекеттері мен мінез-құлқына байланысты болған жағдайларда анағұрлым қатаң болуы мүмкін.
- Анықталған кемшіліктің ықтимал ауырлығы: анықталған кемшіліктің себебін (себептерін) анықтау үшін фирманың процедуралары, егер жетіспеушілік бірнеше аудиторлық тапсырмалар кезінде анықталса немесе саясат немесе процедуралар сәйкессіздік деңгейі жоғары деп санауға негіз болса, мұқият болуы мүмкін.
- Фирма қызметінің сипаты мен жағдайлары:
 - Бір орналасқан жері аз күрделі ұйым жағдайында фирманың анықталған кемшіліктің себептерін түсіну процедуралары қарапайым болуы мүмкін, өйткені түсінуге арналған ақпарат оңай қол жетімді және шоғырланған болуы мүмкін және себептері айқынырақ болуы мүмкін.
 - Бірнеше бөлімшелері бар неғұрлым күрделі ұйым жағдайында фирманың анықталған кемшіліктің түпкі себебін (себептерін) анықтау процедуралары анықталған кемшіліктердің түпкі себебін (себептерін) тергеуге арнайы дайындалған мамандарды тартуды және түпкі себебін (себептерін) анықтаудың неғұрлым ресімделген процедураларымен әдіснаманы әзірлеуді қамтуы мүмкін.

A167. Анықталған кемшіліктердің себебін (себептерін) тергеу кезінде фирма кемшіліктердің табиғаты бойынша анықталған кемшілікке қатысты мәселеге ұқсас жағдайларға ұқсас басқа жағдайларда неге пайда болмағаны туралы мәселені қарастыруы мүмкін. Мұндай ақпарат анықталған кемшілікті жою тәртібін анықтауда да пайдалы болуы мүмкін.

Кемшіліктің ұқсас сипаттағы басқа жағдайларда пайда болмауының мысалы және бұл ақпарат фирмаға анықталған кемшіліктердің себебін (себептерін) тергеуге қалай көмектеседі

Фирма кемшіліктің бар екенін анықтай алады, өйткені ұқсас нәтижелер бірнеше жұмыста табылған. Алайда, бұл тұжырымдар бірдей тексерілетін есепке қатысты бірнеше басқа жұмыстарда жасалмады. Тапсырмаларды салыстыра отырып, фирма анықталған кемшіліктің негізгі себебі-мәміле бойынша серіктестің негізгі кезеңдерге жеткіліксіз қатысуы деген қорытындыға келеді.

A168. Тиісті ерекшелігі бар негізгі себепті (негізгі себептерді) анықтау фирмаға анықталған кемшіліктерді жою процесінде көмектесе алады.

Нақты болып табылатын (болып табылатын) түпкі себепті (түпкі себептерді) анықтау мысалы

Фирма қаржылық есептілік аудитін жүргізетін топтар басшылықтың болжамдары субъективтіліктің жоғары деңгейіне ие болған кезде бухгалтерлік бағалауға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмайтынын байқауы мүмкін. Фирма бұл топтардың тиісті кәсіби скептицизмді көрсетпейтінін анықтай алса да, бұл мәселенің негізгі себебі басқа мәселеге байланысты болуы мүмкін, мысалы, топ мүшелерін үлкен өкілеттіктері бар тұлғаларға сұрақ қоюға шақырмайтын мәдени орта немесе тапсырмалар бойынша орындалатын жұмысты жеткіліксіз басқару, бақылау және тексеру.

A169. Анықталған кемшіліктердің негізгі себебін (себептерін) зерттеумен қатар, фирма оң нәтижелердің негізгі себебін (себептерін) зерттей алады, өйткені бұл сапа менеджменті жүйесін жақсарту немесе одан әрі жетілдіру мүмкіндіктерін ашуы мүмкін.

Анықталған кемшіліктерге байланысты іс-шаралар өткізу (42-тармақты кара)

A170. Түзету әрекеттерінің сипаты, мерзімі және көлемі бірқатар басқа факторларға байланысты болуы мүмкін, соның ішінде:

- Негізгі себеп (себептер).
- Анықталған кемшіліктің ауырлығы мен таралуы, демек, оны жоюдың жеделдігі.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

- Негізгі себептерді (себептерді) жою үшін түзету әрекеттерінің тиімділігі, мысалы, ұйымның негізгі себептерді (себептерді) тиімді жою үшін бірнеше түзету әрекеттерін орындауы қажет пе немесе ұйым тиімдірек түзету әрекеттерін орындай алмайынша уақытша шаралар ретінде түзету әрекеттерін орындау қажет пе.

A171. Кейбір жағдайларда түзету әрекеттері сапа саласындағы қосымша мақсаттарды белгілеуді, сапа тәуекелдерін немесе жауаптарды қосуды немесе өзгертуді қамтуы мүмкін, өйткені олар талаптарға сәйкес келмейтіні анықталды.

A172. Фирма анықталған кемшіліктің негізгі себебі қызмет провайдері ұсынатын ресурспен байланысты екенін анықтаған жағдайларда, фирма да мүмкін:

- Қызмет көрсетуші ұсынатын ресурстарды одан әрі пайдаланудың орындылығы туралы мәселені қарастыру.
- Бұл туралы қызметті жеткізушіге хабарлау.

Фирма қызмет көрсетуші ұсынған ресурспен байланысты анықталған кемшіліктің фирманың сапа менеджменті жүйесіне әсерін жоюға және фирманың сапа менеджменті жүйесіне қатысты кемшіліктің қайта пайда болуын болдырмау үшін шаралар қабылдауға жауапты. Алайда, фирма әдетте қызмет провайдерінің атынан анықталған кемшілікті түзетуге немесе қызметті жеткізушімен анықталған кемшіліктің себептерін одан әрі зерттеуге жауапты емес.

Белгілі бір тапсырма бойынша ескертулер (Сілтеме: 45-тармақ)

A173. Процедуралар орындалмаған немесе берілген есеп шындыққа жанаспайтын жағдайларда фирманың әрекеттері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тиісті тұлғалармен іс-қимылдың тиісті тәртібіне қатысты консультациялар;
- Бұл мәселені ұйым басшылығымен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау;
- Өткізіп алған процедураларды орындау.

Фирма қабылдаған іс-әрекеттер оны анықталған кемшіліктерді бағалауды және егер жетіспеушілік болса, анықталған кемшіліктің негізгі себебін (себептерін) тергеуді қоса алғанда, сапа менеджменті жүйесі шеңберінде анықталған кемшілікке байланысты одан әрі іс-қимыл жасау міндетінен босатпайды.

Мониторинг пен қалпына келтіруге байланысты ағымдағы байланыс (Сілтеме: 46-тармақ)

A174. Түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне есеп беретін тұлғаға (тұлғаларға) берілетін мониторинг және түзету әрекеттері туралы ақпарат тұрақты немесе мерзімді негізде берілуі мүмкін. Бұл тұлға (тұлғалар) ақпаратты әртүрлі тәсілдермен пайдалана алады, мысалы:

- Қызметкерлерді сапаның маңыздылығы туралы одан әрі ақпараттандырудың негізі ретінде.
- Жеке тұлғалардың өздеріне жүктелген функцияларды орындағаны үшін жауапкершілігін қамтамасыз ету үшін.
- Сапа менеджменті жүйесімен байланысты күрделі мәселелерді уақтылы анықтау..

Бұл ақпарат 53-54-тармақтардың талаптарына сәйкес сапа менеджменті жүйесін бағалауға және ол бойынша қорытынды жасауға негіз болады.

Желі талаптары немесе желі қызметтері (Сілтеме: 48-тармақ)

A175. Кейбір жағдайларда фирма желіге кіре алады. Желілер фирманың сапа менеджменті жүйесіне қойылатын талаптарды қоя алады немесе фирма өзінің сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану кезінде пайдалануы керек қызметтерді немесе ресурстарды ұсына алады. Мұндай талаптар немесе қызметтер желіге кіретін барлық фирмалардың сапалы тапсырмаларды дәйекті орындауын қамтамасыз етуге бағытталуы мүмкін. Желінің фирмаға бүкіл желіге ортақ сапа мақсаттарын, сапа тәуекелдерін және жауаптарын беру дәрежесі фирманың желімен келісімдеріне байланысты болады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Желілік талаптардың мысалдары

- Фирмаға қойылатын талаптар фирманың сапа менеджменті жүйесіне желілік фирмаларға ортақ сапа саласындағы қосымша мақсаттарды немесе сапа саласындағы тәуекелдерді қосу болып табылады.
- Фирмаға қойылатын талаптар фирманың сапа менеджменті жүйесіне желілік фирмаларға ортақ жауаптарды қосу болып табылады. Желі әзірлеген мұндай жауаптар басшылықтың рөлдері мен міндеттерін, соның ішінде фирма ішіндегі өкілеттіктер мен жауапкершіліктерді бөлу тәртібін немесе желі әзірлеген тапсырмаларды орындау әдістемелері немесе АТ қолданбалары сияқты ресурстарды анықтайтын желі саясатын немесе процедураларын қамтуы мүмкін.
- Фирма желінің бақылауына ұшырауы керек деген талаптар. Мұндай бақылау қызметі желінің талаптарына (мысалы, фирманың желі әдіснамасын дұрыс енгізгенін бақылау) немесе тұтастай алғанда фирманың сапа менеджменті жүйесіне байланысты болуы мүмкін.

Желілік қызметтердің мысалдары

- Фирма өзінің сапа менеджменті жүйесінде немесе тапсырмаларды орындау кезінде өз қалауы бойынша пайдалана алатын қызметтер немесе ресурстар, мысалы, ерікті оқыту бағдарламалары, желі компоненттері арасынан аудиторларды немесе сарапшыларды тарту немесе желі деңгейінде немесе басқа желілік фирма немесе желілік фирмалар тобы құрған қызмет көрсету орталығын пайдалану.

A176. Желі фирманың желі талаптарын немесе желілік қызметтерді жүзеге асыру бойынша міндеттерін белгілей алады.

Желінің немесе желілік қызметтердің талаптарын жүзеге асыру бойынша фирманың міндеттерінің мысалдары

- Фирма сапа менеджменті жүйесінде пайдаланатын желі ұсынатын АТ қолданбасын қолдау үшін фирмада белгілі бір АТ инфрақұрылымы мен процестері болуы керек.
- Фирма бүкіл ұйым көлемінде желі ұсынатын әдіснаманы, соның ішінде осы әдіснамаға жанартулар енгізген кезде оқытуды жүргізуге міндетті.

A177. Фирманың желінің немесе желілік қызметтердің талаптары мен фирманың оларды жүзеге асыруға қатысты міндеттері туралы түсінігін желіге сұраныстар немесе ол ұсынған құжаттар негізінде алуға болады:

- Желіні басқару және жоғары басшылық;
- Желілік талаптарды немесе желілік қызметтерді әзірлеу, енгізу және егер қажет болса, пайдалану үшін желі қолданатын процедуралар.
- Желі желіге немесе желілік қызметтерге қойылатын талаптарға әсер ететін өзгерістерді немесе басқа ақпаратты, мысалы, кәсіби стандарттардағы өзгерістерді немесе желіге немесе желілік қызметтерге қойылатын талаптардағы кемшіліктерді көрсететін ақпаратты қалай анықтайды және оларға жауап береді.
- Желі желілік талаптардың немесе желілік қызметтердің сәйкестігін қалай бақылайды, оған желілік фирмалардың мониторинг қызметі, сондай-ақ анықталған кемшіліктерді жою үшін желі процестері кіруі мүмкін.

Фирманың сапаны басқару жүйесіндегі желі талаптары немесе желі қызметтері (Сілтеме: 49-тармақ)

A178. Желілік талаптардың немесе желілік қызметтердің сипаттамалары шарт, оқиға, жағдай, әрекет немесе әрекетсіздік болып табылады. сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде.

Сапа тәуекелін тудыратын желілік талаптың немесе желілік қызметтің мысалы

Желі фирмадан тұтынушылармен қарым-қатынасты қабылдау және қолдау және нақты тапсырмаларды орындау үшін желіде стандартталған АТ қолданбасын пайдалануды талап етуі мүмкін. Бұл АТ қолданбасы жоймайтын сапа қаупін тудыруы мүмкін. Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды орындау кезінде фирма ескеруі керек Жергілікті құқықтық немесе нормативтік мәселелер.

A179. Желілік талаптардың мақсаты желінің барлық фирмаларында сапалы тапсырмалардың дәйекті орындалуын қамтамасыз ету болуы мүмкін. Желі фирмадан желілік талаптардың орындалуын күтуі мүмкін, фирма желі талаптарын фирманың қызметі мен оның міндеттерінің сипаты мен жағдайларына сәйкес келтіру үшін бейімдеуі немесе толықтыруы қажет болуы мүмкін.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

<i>Желілік талаптарды немесе желілік қызметтерді бейімдеу немесе толықтыру қажет болуы мүмкін мысалдар</i>	
Желі талабы немесе қызметі	Фирма желілік талапты немесе желілік қызметті қалай бейімдейді немесе толықтырады
Желі фирмадан сапаны басқару жүйесіне белгілі бір сапа тәуекелдерін қосуды талап етеді, осылайша желідегі барлық фирмалар осы сапа тәуекелдерін жояды.	Сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау шеңберінде фирма желі талап ететін сапа тәуекелдерін қарастырады. Фирма сонымен қатар желі талап ететін сапа тәуекелдерін жою үшін жауап шараларын әзірлейді және енгізеді.
Желі фирмадан белгілі бір жауап шараларын әзірлеуді және енгізуді талап етеді.	Жауапты әзірлеу және іске асыру процесінде фирма анықтайды: <ul style="list-style-type: none"> • Жауап шаралары қандай сапа тәуекелдеріне бағытталған. • Желі талап ететін жауап ретінде ұйым қызметінің сипаты мен шарттарын ескере отырып, фирманың сапа менеджменті жүйесіне қосылады. Бұл фирма қызметінің сипаты мен жағдайларын және оның міндеттерін ескере отырып, жауаптарды бейімдеуді қамтуы мүмкін (мысалы, құқықтық немесе нормативтік мәселелерді ескере отырып әдістемені бейімдеу).
Фирма желінің басқа фирмаларының өкілдерін компоненттердің аудиторлары ретінде пайдаланады. Желіде желілік фирмалардың сапа менеджменті жүйелерінің жоғары дәрежесін талап ететін талаптар бар. Желі талаптары топтық аудит компонентінде жұмыс істеуге тағайындалған тұлғаларға қолданылатын нақты критерийлерді қамтиды	Фирма аудиторлар тобынан компонентті аудитор (яғни басқа желілік фирма) құрамдас бөлікке тағайындалған тұлғалардың желілік талаптарда көрсетілген белгілі бір критерийлерге сәйкес келетіндігін растауды талап ететін саясатты немесе процедураларды белгілейді.

A180. Кейбір жағдайларда желіге немесе желі қызметтеріне қойылатын талаптарды түзету немесе толықтыру кезінде фирма желіге немесе желі қызметтеріне қойылатын талаптардың жақсарғанын анықтап, желіге осындай жақсартулар туралы есеп бере алады.

Ұйымның сапасын басқару жүйесі бойынша желі қызметінің мониторингі (Сілтеме: 50(с) тармақ)

A181. Фирманың сапа менеджменті жүйесінің желісін бақылау қызметінің нәтижелері келесі ақпаратты қамтуы мүмкін:

- Мониторинг жөніндегі іс-шаралардың сипаттамасы, олардың сипатын, мерзімдері мен ауқымын қоса алғанда;
- Фирманың сапа менеджменті жүйесі туралы тұжырымдар, анықталған кемшіліктер және басқа ескертулер (мысалы, фирманың сапа менеджменті жүйесін жақсарту немесе одан әрі жетілдіру бойынша оң нәтижелері немесе мүмкіндіктері); және
- Анықталған кемшіліктердің негізгі себептерін (себептерін) желімен бағалау, анықталған кемшіліктердің әсерін бағалау және ұсынылған түзету әрекеттері.

Бүкіл желі шеңберінде желі жүзеге асыратын мониторинг қызметі (Сілтеме: 51(b) тармақ)

A182. Желіге қатысушылардың сапа менеджменті жүйелерінің мониторингінің жалпы нәтижелері туралы желі ақпараты A181 тармағында сипатталған ақпараттың жиынтығы немесе қысқаша мазмұны, соның ішінде желі шеңберінде анықталған кемшіліктердің тенденциялары мен жалпы бағыттары немесе бүкіл желі шеңберінде қайталануы мүмкін оң нәтижелер болуы мүмкін. Мұндай ақпарат:

- Фирма:
 - Сапа тәуекелдерін анықтау және бағалау кезінде.
 - Фирма өзінің сапа менеджменті жүйесінде пайдаланатын желілік талаптарда немесе желілік қызметтерде кемшіліктердің бар-жоғын анықтаған кезде фирма қарастыратын басқа тиісті ақпараттың бөлігі ретінде пайдалануы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

- Аудиторлардың құзыреттілігі мен мүмкіндіктерін-желінің жалпы талаптары қолданылатын желілік фирманың компоненттерін (мысалы, сапа саласындағы жалпы мақсаттар, сапа тәуекелдері және жауаптар) қарау шеңберінде топтық тапсырмалар бойынша серіктестерге беріледі.

A183. Белгілі бір жағдайларда фирма желіден осы фирмаға әсер ететін желілік фирманың сапа менеджменті жүйесінде анықталған кемшіліктер туралы ақпарат ала алады. Сондай-ақ, желі желілік фирмалардан желілік фирмалардың сапа менеджменті жүйелерін сыртқы тексерулердің нәтижелері туралы ақпарат ала алады. Кейбір жағдайларда белгілі бір юрисдикцияның заңдары немесе нормативтік актілері желіге ақпаратты желінің басқа фирмаларына беруге тыйым салуы немесе мұндай ақпараттың нақтылануын шектеуі мүмкін.

A184. Желі - желі фирмаларының мониторингі қызметінің жалпы нәтижелері туралы ақпарат бермеген жағдайларда, фирма келесі әрекеттерді орындай алады, мысалы:

- Осы мәселені желімен талқылау; және
- Фирманың жұмысына әсерін анықтау және бұл туралы клиенттермен жұмыс топтарын хабардар ету.

Желі талаптарында немесе желілік қызметтерде ұйым анықтаған кемшіліктер (Сілтеме: 52-тармақ)

A185. Ұйым пайдаланатын желі талаптары немесе Желілік қызметтер ұйымның сапа менеджменті жүйесінің бөлігі болғандықтан, олар сонымен қатар берілген ISQM-де көрсетілген бақылау және түзету әрекеттеріне қойылатын талаптарды қамтиды. Желілік талаптарды немесе Желілік қызметтерді бақылауды желі, фирма немесе екеуінің тіркесімі жүзеге асыра алады.

Желінің талаптарын немесе қызметтерін бақылауды желі де, фирма да жүзеге асыратын мысал.

Желі жалпы әдістеме үшін желілік деңгейде мониторинг жүргізе алады. Фирма сонымен қатар тексерулер жүргізу арқылы клиенттермен жұмыс жөніндегі топ мүшелерінің әдіснаманы қолдануын бақылайды.

A186. Желіге немесе желілік қызметтерге қойылатын талаптардың анықталған жетіспеушілігінің салдарын жою бойынша шараларды әзірлеу және іске асыру кезінде фирма:

- Желіде қандай түзету әрекеттері жоспарланғанын түсіну, соның ішінде фирма осы түзету әрекеттерін орындауға жауапты ма деген сұрақ; және
- Анықталған кемшілікті және онымен байланысты негізгі себептерді (себептерді) жою үшін қосымша түзету шараларын қабылдау қажеттілігін қарастырыңыз, мысалы, қашан
 - Желі тиісті түзету шараларын қабылдаған жоқ; немесе
 - Анықталған кемшілікті тиімді жою үшін уақыт қажет..

Сапаны басқару жүйесін бағалау (Сілтеме: 53-тармақ)

A187. Бағалау жүргізу кезінде сапа менеджменті жүйесіне толық жауапты тұлғаға басқа тұлғалар көмек көрсете алады. Алайда, бағалауды жүргізу жауапкершілігі сапа менеджменті жүйесіне жауапты тұлға болып қалады.

A188. Бағалау мерзімі фирманың жағдайына байланысты және фирманың қаржы жылының аяқталуымен немесе жылдық бақылау циклінің аяқталуымен сәйкес келуі мүмкін.

A189. Сапа менеджменті жүйесін бағалау негізделетін ақпарат 46-тармаққа сәйкес түпкілікті жауапты және сапа менеджменті жүйесіне есеп беретін тұлғаның (тұлғалардың) назарына жеткізілген ақпаратты қамтуы тиіс.

Сапа менеджменті жүйесін бағалауға негіз болатын ақпаратты қалай алуға болатындығын көрсететін масштабтау мысалдары

- Күрделі емес ұйымдарда сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты тұлға (тұлғалар) мониторинг пен түзету әрекеттеріне тікелей қатыса алады, сондықтан сапа менеджменті жүйесін бағалауды қолдайтын ақпаратты біледі.
- Неғұрлым күрделі ұйымдарда сапа менеджменті жүйесіне жауапты және жауапты тұлғаға (тұлғаларға) сапа менеджменті жүйесін бағалау үшін қажетті ақпаратты жинау, жинақтау және беру процестерін белгілеу қажет болуы мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

Сапаны басқару жүйесі туралы қорытындыларды қалыптастыру (Сілтеме: 54-тармақ)

A190. Осы ISQM аясында жүйенің жұмыс істеуі тұтастай алғанда ұйымға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді. Сапа менеджменті жүйесі бойынша қорытынды шығарған кезде сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік пен есептілік жүктелген тұлға (тұлғалар) мониторинг және түзету іс-әрекеттері процесінің нәтижелерін пайдалана отырып, мынадай мәселелерді қарастыра алады:

- Анықталған сәйкессіздіктердің ауырлығы мен таралуы және олардың сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізуге әсері;
- Фирма түзету әрекеттерін әзірледі және енгізді ме және бағалау сәтіне дейін қабылданған түзету әрекеттері тиімді ме; және
- Анықталған сәйкессіздіктердің сапа менеджменті жүйесіне әсері дұрыс жойылды ма, мысалы, 45-тармаққа сәйкес одан әрі шаралар қабылданды ма.

A191. Анықталған елеулі кемшіліктер (соның ішінде анықталған елеулі және барлық жерде кездесетін кемшіліктер) тиісті түрде жойылып, бағалау кезінде олардың әсері түзетілген жағдайлар болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты (жауапты) тұлға (тұлғалар) сапа менеджменті жүйесі ұйымға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді деген қорытынды жасай алады.

A192. Анықталған кемшілік сапа менеджменті жүйесінің дамуына, енгізілуіне және жұмыс істеуіне жан-жақты әсер етуі мүмкін, мысалы:

- Сәйкессіздік сапа менеджменті жүйесінің бірнеше компоненттеріне немесе аспектілеріне әсер етеді.
- Кемшілігі сапа менеджменті жүйесінің белгілі бір компонентімен немесе аспектісімен шектеледі, бірақ сапа менеджменті жүйесінің негізі болып табылады.
- Сәйкессіздік ұйымның бірнеше бизнес бөлімшелеріне немесе географиялық нүктелеріне әсер етеді.
- Кемшілігі бір бизнес бірлігімен немесе географиялық орналасуымен шектеледі, бірақ зардап шеккен бизнес бірлігі немесе орналасқан жері тұтастай алғанда ұйымның негізі болып табылады.
- Кемшілік белгілі бір типтегі немесе сипаттағы тапсырмалардың едәуір бөлігіне әсер етеді.

Маңызды деп санауға болатын, бірақ барлық жерде кездеспейтін анықталған кемшіліктің мысалы

Фирма - фирманың шағын аймақтық кеңсесіндегі кемшілікті анықтайды. Анықталған кемшілік ұйымның көптеген саясаттары мен процедураларын сақтамаумен байланысты. Ұйым анықталған кемшіліктің себебі аймақтық кеңседе қалыптасқан мәдениет, атап айтқанда, қаржылық басымдықтарға шамадан тыс назар аударған аймақтық Кеңсе басшылығының әрекеттері мен мінез-құлқы болды деп санайды. Фирма анықталған кемшіліктің әсері екенін анықтайды:

- Маңызды, өйткені бұл аймақтық кеңсенің мәдениетіне және фирманың саясаты мен процедураларының жалпы сақталуына әсер етеді; және
- Бұл кең таралған емес, өйткені ол тек шағын аймақтық кеңсемен шектеледі.

A193. Сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты (жауапты) тұлға (тұлғалар) сапа менеджменті жүйесі фирмаға сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділік бермейді деген қорытынды жасай алады, егер анықталған кемшіліктер елеулі және кең таралған болса, анықталған кемшіліктерді жою үшін қабылданған әрекеттер барабар емес, салдары анықталған кемшіліктер тиісті түрде жойылған жоқ.

Ауыр және кең таралған деп санауға болатын анықталған кемшіліктің мысалы

Фирма - фирманың ең үлкен кеңсесі болып табылатын және бүкіл аймаққа қаржылық, операциялық және техникалық қолдау көрсететін аймақтық кеңседегі кемшілікті анықтайды. Анықталған кемшілік ұйымның көптеген саясаттары мен процедураларын сақтамаумен байланысты. Фирма анықталған кемшіліктің себебі аймақтық кеңсе мәдениеті, атап айтқанда, қаржылық басымдықтарға шамадан тыс назар аударған аймақтық Кеңсе басшылығының әрекеттері мен мінез-құлқы болды деп санайды. Фирма анықталған кемшіліктің әсері екенін анықтайды:

- Маңызды, өйткені бұл аймақтық кеңсенің мәдениетіне және фирманың саясаты мен процедураларының жалпы сақталуына әсер етеді; және
- Кең таралған, өйткені аймақтық кеңсе ең үлкен және көптеген басқа кеңселерге қолдау көрсетеді және фирманың саясатын немесе процедураларын сақтамау басқа кеңселерге кеңірек әсер етуі мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚКЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ

A194. Маңызды және кең таралған анықталған кемшіліктерді жою үшін ұйымға уақыт қажет болуы мүмкін. Фирма анықталған кемшіліктерді жою үшін шаралар қабылдауды жалғастыра отырып, олардың таралуы төмендеуі мүмкін және анықталған кемшіліктер әлі де ауыр, бірақ енді ауыр және кең таралмағаны анықталуы мүмкін. Мұндай жағдайларда сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті жауапты (жауапты) тұлға (тұлғалар) сапа менеджменті жүйесінің дамуына, енгізілуіне және жұмыс істеуіне елеулі, бірақ кең таралмаған әсер ететін анықталған кемшіліктерге қатысты мәселелерді қоспағанда, сапа менеджменті жүйесі фирмаға ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді деген қорытынды жасай алады. сапа менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізіледі.

A195. Осы ISQM стандарты фирманың сапа менеджменті жүйесін тәуелсіз растау туралы есепті алуын талап етпейді және кедергі келтірмейді.

Уақтылы және тиісті шаралар қабылдау және кейіннен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (Сілтеме: 55-тармақ)

A196. Түпкілікті жауапты және сапа жүйесіне есеп беретін тұлға (тұлғалар) 54(b) немесе 54(c) тармағында сипатталған қорытындыға келген жағдайларда фирма қабылдаған жедел және тиісті іс-әрекеттер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қосымша ресурстарды бөлу немесе қосымша нұсқаулар әзірлеу арқылы тапсырмаларды орындауды қолдау бойынша шаралар қабылдау және фирма берген есептердің анықталған кемшіліктер жойылғанға дейінгі жағдайларға сәйкес келетіндігін растау, сондай-ақ тапсырмаларды орындайтын топтарға осындай шаралар туралы хабарлау.
- Заңгерлік кеңес алу.

A197. Кейбір жағдайларда фирмада фирманың қызметін атқарушы емес қадағалауды жүзеге асыратын тәуелсіз басқару органы болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда байланыс тәуелсіз басқару органына хабарлауды қамтуы мүмкін.

A198. *Фирмаға сапа менеджменті жүйесін бағалау туралы сыртқы тараптарға хабарлау орынды болуы мүмкін жағдайлардың мысалдары*

- Фирма желіге кірген кезде.
- Басқа желілік фирмалар фирманың жұмысын пайдаланған кезде, мысалы, топтық аудит жағдайында.
- Фирма берген есеп сапа менеджменті жүйесінің істен шығуы нәтижесінде сәйкес емес деп танылған кезде және бұл туралы басшылыққа немесе ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлау қажет.
- Заңнама немесе ережелер фирманың қадағалау органына немесе реттеу органына хабарлауды талап еткенде

Қызмет нәтижелерін бағалау (56-тармақты қара)

A199. Жұмысты мерзімді бағалау жауапкершілікті арттыруға көмектеседі. Қызметкердің жұмыс нәтижелері туралы мәселені қарастырған кезде фирма ескеруі мүмкін:

- Фирманың осы тұлғаның жауапкершілік саласына жататын сапа менеджменті жүйесінің аспектілерін бақылау жөніндегі қызметінің нәтижелері. Кейбір жағдайларда фирма белгілі бір қызметкерге мақсат қоя алады және оның бақылау қызметінің нәтижелерін осы мақсаттарға сәйкес бағалай алады.
- Осындай іс-әрекеттердің уақтылығы мен тиімділігін қоса алғанда, осы тұлғаның жауапкершілігіне қатысты анықталған кемшіліктерге жауап ретінде тұлға қабылдаған іс-әрекеттер.

Фирманың қызмет тиімділігін бағалауды қалай жүргізе алатынын көрсететін масштабтау мысалдары

- Күрделі емес фирмада - фирма бағалау жүргізу үшін қызмет провайдерін тарта алады немесе фирма жүргізетін мониторинг нәтижелері осы тұлғаның жұмысының нәтижелері туралы түсінік бере алады.
- Неғұрлым күрделі фирмаларда қызметті бағалауды ұйымның басқарушы органының тәуелсіз атқарушы емес мүшесі немесе ұйымның басқарушы органы бақылайтын арнайы комитет жүргізе алады.

A200. Қызметті оң бағалау өтемақымен, жоғарылатумен және жұмыс сапасын арттыруға және жауапкершілікті нығайтуға бағытталған басқа ынталандырулармен марапатталуы мүмкін. Екінші жағынан, фирма сапа мақсаттарына фирманың қол жеткізуіне әсер етуі мүмкін қызметті теріс бағалауды жою үшін түзету шараларын қолдана алады.

**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ АУДИТОРЛЫҚ ТЕКСЕРУДІ ЖӘНЕ ШОЛУДЫ ЖҮРГІЗЕТІН, СОНДАЙ-АҚ
КЕПІЛДІК ПЕН ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНАТЫН ӨЗГЕ ДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАЙТЫН
АУДИТОРЛЫҚ ҰЙЫМДАР ҮШІН САПАНЫ БАСҚАРУ**

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A201. Мемлекеттік сектор жағдайында сапа менеджменті жүйесі үшін түпкілікті жауапкершілік пен есептілік жүктелген тұлғаның (тұлғалардың) қызметіне бағалау жүргізу немесе осы тұлғаны тағайындау сипатын ескере отырып, нәтижелілікті бағалау нәтижелері бойынша іс-қимыл жасау тиімсіз болуы мүмкін. Осы қызметкерді лауазымға тағайындау сипатына байланысты оның қызметін бағалау мүмкін болмауы мүмкін. Дегенмен, өнімділікті бағалау тақырыбы болуы мүмкін, қызметті бағалау сапа менеджменті жүйесінің белгілі бір аспектілері үшін жедел жауапкершілік жүктелген ұйымның басқа қызметкерлері үшін де жүргізілуі мүмкін.

Құжаттама (Сілтеме: 57-59 тармақтар)

A202. Құжаттама фирманың берілген ISQM-ге, сондай-ақ заңдарға, ережелерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес келетіндігін дәлелдейді. Бұл сондай-ақ қызметкерлер мен өзара әрекеттесу топтарын даярлау, ұйымдық білімнің сақталуын қамтамасыз ету және фирманың оның сапа менеджменті жүйесіне қатысты шешім қабылдауы үшін база құру үшін пайдалы болуы мүмкін. Ұйымның сапаны басқару жүйесіне қатысты әрбір қарастырылған мәселені немесе шешімді Құжаттаудың қажеті де, практикалық мүмкіндігі де жоқ. Сонымен қатар, бұл ISQM-ге сәйкестігін ұйым оның ақпараттық-коммуникациялық компоненті, құжаттары немесе басқа жазбаша материалдары немесе сапа менеджменті жүйесінің құрамдас бөліктерінің ажырамас бөлігі болып табылатын АТ қосымшалары арқылы растай алады.

A203. Құжаттама ресми жазбаша нұсқаулықтар, бақылау тізімдері мен нысандары түрінде болуы мүмкін, бейресми түрде құжатталуы мүмкін (мысалы, электрондық пошта хабарламалары немесе веб-сайттардағы хабарламалар) немесе АТ қосымшаларында немесе басқа сандық нысандарда (мысалы, мәліметтер базасында) сақталуы мүмкін. Фирманың құжаттаманың формасына, мазмұнына және көлеміне, соның ішінде құжаттаманы жаңарту кезеңділігіне қатысты пікірлеріне әсер етуі мүмкін факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Фирманың күрделілігі және кеңселер саны;
- Фирманың тәжірибесі мен ұйымдастырылуының сипаты мен күрделілігі;
- Фирма жүзеге асыратын келісімшарттардың сипаты және олар жүзеге асырылатын құрылымдардың сипаты;
- Құжатталған мәселенің сипаты мен күрделілігі, мысалы, ол өзгеріске ұшыраған сапа менеджменті жүйесінің бір немесе басқа аспектісіне қатысты ма, әлде сапаға байланысты тәуекелдің жоғары дәрежесі, сондай-ақ берілген мәселеге қатысты шешімдердің күрделілігі; және
- Сапаны басқару жүйесіндегі өзгерістердің жиілігі мен ауқымы.

Күрделі емес фирмада сұрақтарды растайтын құжаттаманы ұсынудың қажеті жоқ, өйткені бейресми байланыс әдістері тиімді болуы мүмкін. Дегенмен, азырақ күрделі фирма мұндай хабарламаларды олардың орын алғанын дәлелдеу үшін құжаттауды орынды деп санауы мүмкін..

A204. Кейбір жағдайларда сыртқы қадағалау органы құжаттамаға қойылатын талаптарды ресми немесе бейресми түрде белгілей алады, мысалы, сыртқы инспекция нәтижелері негізінде. Тиісті этикалық талаптар құжаттамаға қатысты нақты талаптарды да қамтуы мүмкін, мысалы, IESBA кодексі мүдделер қақтығысына, заңдар мен ережелерді сақтамауға және тәуелсіздікке байланысты белгілі бір жағдайларды қоса алғанда, нақты мәселелерді құжаттауды талап етеді.

A205. Фирмадан әрбір сапа мақсаты немесе сапа тәуекеліне әкелуі мүмкін әрбір тәуекел бойынша әрбір шартты, оқиғаны, жағдайды, әрекетті немесе әрекетсіздікті құжаттау талап етілмейді. Сонымен қатар, сапаға байланысты тәуекелдерді және фирмалардың жауаптарында сапаға байланысты тәуекелдерді қалай ескеретінін құжаттау кезінде фирма сапа тәуекелдерін бағалау себептерін құжаттай алады (мысалы, сапа саласындағы бір немесе бірнеше мақсаттарға қол жеткізудің болжамды пайда болуы және әсері); шаралардың дәйекті жүзеге асырылуын және жұмыс істеуін қолдау мақсатында әрекет ету.

A206. Құжаттаманы желі, басқа желілік фирмалар немесе желі ішіндегі басқа құрылымдар немесе ұйымдар ұсына алады.

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 2

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

(2022 жылдың 15 желтоқсанынан немесе одан кейінгі кезеңдердегі қаржылық есептілікті қайта қарау және қарау үшін жарамды; және 2022 жылдың 15 желтоқсанынан бастап немесе одан кейінгі басқа тексерулер мен байланысты қызметтер үшін жарамды)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
Осы ISQM-тың қолданылу аясы	1
Фирманың сапа менеджменті жүйесі және қатысу сапасына шолулардың рөлі	5-9
ISQM қолданылу саласы	10
Күшіне ену күні	11
Мақсаты	12
Анықтамалар	13
Талаптар	
Тиісті талаптарды қолдану және ұстану	14-16
Қатысу сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындау және біліктілігі	17-23
Қатысуды қамтамасыз ету бойынша қызмет сапасына шолу	24-27
Құжаттама	28-30
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Қатысу сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындау және біліктілігі	A1-A24
Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу	A25-A49
Құжаттама	A50-A53

Сапаны басқарудың халықаралық стандарт (ISQM) 2 Тапсырмалардың орындалу сапасын тексеру ISQM 1 Қаржылық есептілікке аудит немесе шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды немесе ілесе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны басқарумен бірге қарастыру қажет.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

Кіріспе

Осы стандарттың қолданылу аясы

1. Сапаны басқарудың халықаралық стандарты (ISQM) мыналарды белгілейді:
 - a) Қатысу сапасы бойынша рецензенттің тағайындалуы және өкілеттігі; және
 - b) Рецензенттің қатысу сапасы бойынша жұмысқа және қатысу сапасына шолу құжаттамасына байланысты міндеттері.
2. Осы ISQM - ISQM 1 сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруді орындау талап етілетін барлық тапсырмаларға қолданылады.¹ Осы ISQM фирма ISQM 1 күші немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары қолданылады деген болжамды ескере отырып жасалған. Осы ISQM тиісті этикалық талаптармен бірге қарау керек.
3. Осы ISQM сәйкес орындалған тапсырманың сапасын тексеру - аудиторлық ұйым белгілеген, ол ISQM 1² сәйкес әзірлеген және енгізген жауап шарасы. Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді аудиторлық фирма атынан тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға тапсырма деңгейінде жүргізеді.

Ауқымдылығы

4. Осы ISQM талап ететін қатысу сапасына шолу жүргізу процедураларының сипаты, мерзімдері мен ауқымы қатысудың сипаты мен мән-жайларына немесе құрылымына байланысты өзгеріп отырады. Мысалы, қатысу сапасын бағалау жөніндегі сарапшыға қолданылатын процедуралар, егер жалдау тобы қабылдаған маңызды шешімдердің аздығын қамтитын болса, аз ауқымды болуы мүмкін.

Фирманың сапа менеджменті жүйесі және қатысу сапасына шолулардың рөлі

5. ISQM 1 фирманың сапа менеджменті жүйесі үшін жауапкершілігін анықтайды және одан сапа тәуекелдерін бағалау себептеріне негізделетін және оларды ескеретін етіп сапаға байланысты тәуекелдерді жою шараларын әзірлеуді және жүзеге асыруды талап етеді.³ ISQM 1 нақты жауаптар осы ISQM сәйкес қатысу сапасын қарастыруға қатысты саясатты немесе процедураларды әзірлеуді қамтиды.
6. Фирма сапа менеджменті жүйесін әзірлеуге, енгізуге және пайдалануға жауапты. ISQM 1-ге сәйкес фирманың мақсаты қаржылық есептілікті немесе басқа кепілдіктерді немесе онымен байланысты қызметтерді тексеру немесе тексеру үшін сапаны басқару жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуін қамтамасыз ету болып табылады, бұл оған ақылға қонымды кепілдіктер береді:
 - a) Фирма және оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданылатын нормативтік-құқықтық талаптарға сәйкес орындайды, сондай-ақ осындай стандарттар мен талаптарға сәйкес келісімшарттар жасайды; және
 - b) Фирма немесе өзара әрекеттесу серіктестері шығарған міндеттемелер туралы есептер осы жағдайларда орынды.⁴
7. ISQM 1⁵ түсіндіргендей, сапаны қамтамасыз ету бойынша міндеттемелерді дәйекті орындау қоғамдық мүдделерге жауап береді. Сапалы өзара іс-қимылға кәсіптік стандарттарға және қолданылатын нормативтік-құқықтық талаптарға сәйкес тапсырмалар мен олар бойынша есептілікті жоспарлау және орындау арқылы қол жеткізіледі. Осы стандарттардың мақсаттарына қол жеткізу және қолданыстағы заңның немесе реттеудің талаптарын сақтау кәсіби шешімдер қабылдауды және осы қызмет түріне қатысты болған кезде кәсіби скептицизмді көрсетуді қамтиды.
8. Өзара әрекеттесу сапасына шолу-бұл өзара әрекеттесу тобы шығарған маңызды шешімдерді және олар бойынша жасалған қорытындыларды объективті бағалау. Сарапшының қатысу сапасын бағалау жөніндегі маңызды шешімдерін бағалау кәсіби стандарттар мен қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптар контекстінде жүргізіледі. Сонымен қатар, қатысу сапасына шолу барлық қызметтің кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға немесе ұйымның саясатына немесе процедураларына сәйкес келетіндігін бағалауды қамтымайды.
9. Қатысу сапасының шолушысы топтың мүшесі емес. Өзара әрекеттесу сапасына шолу жасау серіктестің өзара әрекеттесу сапасын басқару және қамтамасыз ету немесе өзара әрекеттесу тобының мүшелерін басқару және қадағалау және олардың жұмысына шолу жасау тұрғысынан өзара әрекеттесу міндеттерін өзгертпейді. Өзара

¹ Сапаны басқарудың халықаралық стандарты (ISQM) 1 (бұрын – Сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (ISQM) 1) «Қаржылық есептілікке аудит немесе шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдарда сапаны басқару» 34(f) - тармақ

² ISQM 1, 34(f) - тармақ

³ ISQM 1, 26-тармақ

⁴ ISQM 1, 14-тармақ

⁵ ISQM 1, 15-тармақ

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

әрекеттесу сапасына шолу жасайтын тұлғадан қатысу туралы қорытындыны немесе қорытындыны қолдау үшін дәлелдемелер жинау талап етілмейді, алайда тиісті топ қатысу сапасына шолу кезінде көтерілген сұрақтарға жауап ретінде қосымша дәлелдер ала алады.

ISQM қолданылу саласы

10 Осы ISQM фирманың ISQM сәйкес алдына қойған мақсатын және фирмаға және тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексерушіге осы мақсатқа жетуді қамтамасыз етуге арналған талаптарды қамтиды. Сонымен қатар, осы ISQC құжатында осы ISQM осы дұрыс түсіну үшін қажетті контекстті және фирма мен жұмыс сапасын тексеруші осы мақсатқа қол жеткізе алатындай етіп жасалған талаптарды қамтамасыз ететін қосымшалар және басқа түсіндірме және кіріспе материалдар түрінде тиісті нұсқаулар бар. ISQM 1⁶ мақсаты, талаптары, қолданылуы және басқа да түсіндірме материалдары, кіріспе материалдар мен анықтамалар түсіндіріледі.

Күшіне ену күні

11. Осы ISQM:

- a) 2022 жылғы 15 желтоқсаннан бастап немесе осы күннен кейінгі кезеңдер үшін қаржылық тізімдемелерді тексеру және аудит жүргізу; және
- b) 2022 жылдың 15 желтоқсанынан бастап басқа кепілдіктер және онымен байланысты қызметтер.

Мақсаты

12. Қатысу сапасы бойынша талаптарға жауап беретін сарапшыны тағайындаудан тұратын фирманың мақсаты өзара іс-қимыл жөніндегі топ шығарған маңызды шешімдерден және олар бойынша жасалған қорытындылардан объективті бағалау жүргізу.

Анықтамалар

13. Осы стандарттың мақсаттары үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар:

- a) Тапсырманың орындалу сапасына тексеру - Қызмет көрсету тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен тұжырымдарды объективті бағалау. қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі маман орындаған және қызмет көрсету туралы есептің күніне немесе күніне дейін аяқталған қорытындылар. қызмет көрсету туралы есеп.
- b) Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға – Серіктес, фирмадағы басқа тұлға немесе тапсырманың сапасын тексеру үшін фирма тағайындаған сыртқы тұлға.
- c) Тиісті этикалық талаптар - Кәсіби мінез-құлық принциптері және кәсіби бухгалтерлерге аудит, қаржылық есептілікке шолу немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа тапсырмаларды орындау кезінде қолданылатын этикалық талаптар. Тиісті этикалық талаптарға, әдетте, IESBA кодексінің аудитке, қаржылық есептілікке шолу жасауға немесе кепілдіктер немесе ілеспе қызметтерді ұсынуға арналған басқа тапсырмаларға қатысты ережелері, сондай-ақ шектеулі сипаттағы кез-келген ұлттық талаптар кіреді. (Сілтеме: A12– A15 тармақтар)

Талаптар

Тиісті талаптарды қолдану және ұстану

- 14 Осы ISQM мақсатын түсіну және оған қатысы бар талаптарды тиісінше қолдану үшін фирманың жұмыс сапасына және қатысу деңгейіне шолу жүргізген өтініш пен басқа да түсіндірме материалдарды қоса алғанда, ISQM туралы түсінікке ие болуы тиіс.
- 15 Фирма немесе қатысу сапасын бағалау жөніндегі сарапшы, жағдайларға байланысты, егер бұл талап қатысу жағдайларында орынсыз болып табылмаса, осы ISQM әрбір талабын сақтауы тиіс.
- 16 Талаптарды дұрыс қолдану осы стандарттың мақсатына жету үшін жеткілікті негіз болады деп күтілуде. Сонымен қатар, егер фирманың немесе қатысу сапасы бойынша сарапшының жұмыс сапасына шолу жүргізетін болса, тиісті талаптарды қолдану осы стандарттың мақсатына жету үшін жеткілікті негізді қамтамасыз етпейтінін анықтаса, онда ұйым немесе қатысу сапасы бойынша сарапшы мақсатқа жету үшін одан әрі шаралар қабылдайды.

Қатысу сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындау және біліктілігі

17 Фирма осы жауапкершілікті орындау үшін фирма шеңберінде құзыреті, мүмкіндіктері және тиісті өкілеттіктері бар тұлғаға (тұлғаларға) өзара іс-қимыл мәселелері бойынша білікті сарапшыларды тағайындау үшін жауапкершілікті жүктеуді талап ететін саясатты немесе процедураларды белгілейді. Мұндай саясат немесе процедуралар мұндай тұлғадан (осындай тұлғалардан) қатысу сапасы бойынша сарапшы тағайындауды талап етеді. (Сілтеме: A1–A3 тармақтар).

⁶ ISQM 1, 12 және A6-A9 тармақтар

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

- 18 Фирма жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшыларға қойылатын талаптарға сәйкестік критерийлерін белгілейтін саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек. Мұндай саясат немесе процедуралар келісім сапасын тексеру жөніндегі сарапшыдан келісім тобының мүшесі болмауын талап етуі керек және (Сілтеме: А4- тармақ)
- Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу үшін құзыреті мен дағдылары, оның ішінде жеткілікті уақыты мен тиісті өкілеттіктері бар; (Сілтеме: А5–А11 тармақтар)
 - Тапсырманы орындаудың тексеруші сапасының объективтілігі мен тәуелсіздігіне төнетін қатерлерге қатысты талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды сақтайды; және (Сілтеме: А12–А15 тармақтар)
 - Тапсырманы орындаудың тексеруші сапасының біліктілігіне қатысты заңнамалық және нормативтік талаптарды (бар болса) сақтайды. (Сілтеме: А16-тармақ)
- 19 Фирманың 18(b) тармағына сәйкес әзірленген саясаты немесе процедуралары, сондай-ақ бұрын өзара іс-қимыл бойынша серіктес ретінде жұмыс істеген тұлғаны жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшы лауазымына тағайындаған жағдайда туындайтын объективтілік қатерлерін ескеруі тиіс. Мұндай саясат немесе процедуралар екі жыл бойы салқындату кезеңін немесе өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу сапасын тексеруші рөлін қабылдағанға дейін тиісті этикалық талаптар талап етсе, ұзағырақ кезеңді қамтуы керек. (Сілтеме: А17–А18 тармақтар)
- 20 Фирма жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшыға көмек көрсететін тұлғаларды іріктеу критерийлерін анықтайтын саясат немесе процедуралар жасауы керек. Мұндай саясат немесе процедуралар мұндай тұлғалардан, жұмыс сапасын тексеру тобының мүшелерінен басқа, және
- Өздеріне жүктелген міндеттерді орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, құзыреті мен мүмкіндіктеріне ие болды; және (Сілтеме: А19 тармағы)
 - Тиісті этикалық талаптарды, оның ішінде олардың объективтілігі мен тәуелсіздігіне төнетін қатерлерге қатысты, сондай-ақ егер қолданылса, заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтады. (Сілтеме: А20– А21 тармақтары)
- 21 Фирма саясатты немесе процедураларды белгілеуі тиіс:
- Тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі сарапшыдан тапсырманың орындалу сапасын тексеру үшін жалпы жауапкершілікті алуды талап етеді; және
 - Тексеру жүргізуге көмек көрсететін тұлғалардың сипатын, мерзімдерін және басшылық және қадағалау дәрежесін айқындау, сондай-ақ олардың жұмысын тексеру. (Сілтеме: А22-тармақ)

Қатысу сапасына шолу жүргізуге қатысу сапасы бойынша рецензенттің құқығын шектеу

22. Фирма тапсырманы орындау сапасын тексерушінің құқығы жоғалған жағдайларды реттейтін саясатты немесе процедураларды және фирманың тиісті әрекеттерін, соның ішінде осындай жағдайларда ауыстыруды анықтау және тағайындау процесін әзірлеуі керек. (Сілтеме: А23-тармақ)
23. Егер қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшы қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшының біліктілігін төмендететін мән-жайлар туралы білсе, ол бұл туралы фирмадағы тиісті тұлғаға (тұлғаларға), ал қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшы фирмадағы тиісті тұлғаға (тұлғаларға) хабарлауы керек және: (Сілтеме: А24-тармақ)
- Егер қызмет көрсету сапасын тексеру әлі басталмаса, қызмет көрсету сапасын тексеру тапсырмасын орындаудан бас тарту; немесе
 - Егер тапсырманың сапасын тексеру басталса, тапсырманың сапасын тексеруді тоқтату.

Қатысуды қамтамасыз ету бойынша қызмет сапасына шолу

- 24 Фирма тапсырманың орындалу сапасын тексеру үшін саясат немесе процедуралар әзірлеуі керек, онда мыналар көрсетіледі:
- Мамандар тобы жасаған маңызды пайымдаулар мен алынған қорытындыларды объективті бағалау үшін ақылға қонымды негізді қамтамасыз ету үшін тапсырманы орындау барысында тиісті уақыт кезеңдерінде 25-26-тармақтарда көрсетілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі маманның міндеттері;
 - Серіктестің өзара іс-қимыл сапасын тексеруге қатысты өзара іс-қимыл жөніндегі міндеттері, оның ішінде өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестің өзара іс-қимыл сапасын тексеру аяқталғандығы туралы 27-тармаққа сәйкес өзара іс-қимыл сапасын тексерушіден хабарлама алғанға дейін өзара іс-қимыл туралы есепті даталау мүмкіндігінің қоса алғанда; және (Сілтеме: А25-А26 тармақтар)
 - Жұмыс сапасын бағалау жөніндегі топтың жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшымен жұмыс сапасын бағалау жөніндегі талқылауының сипаты мен көлемі елеулі пайымдауға қатысты жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшының объективтілігіне қауіп төндіретін мән-жайлар және осындай жағдайларда қабылдануы тиіс тиісті іс-қимылдар. (Сілтеме: А27-тармақ).

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

- 25 Тапсырманың орындалу сапасын тексеру кезінде тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі сарапшы (Сілтеме: А28-А33 тармақтар)
- a) Берілген ақпаратпен танысу және түсіну: (Сілтеме: А34 тармақ)
 - (i) Тапсырма мен фирманың сипаты мен жағдайларына қатысты өзара әрекеттесу тобы; және;
 - (ii) Кемшіліктерді, әсіресе анықталған кемшіліктерді бақылау және жою процесі, олар өзара әрекеттесу тобы жасаған маңызды пайымдауларға қатысты болуы немесе әсер етуі мүмкін.
 - b) Өзара іс-қимыл серіктесімен және өзара іс-қимыл тобының басқа мүшелерімен, қажет болған жағдайда, өзара іс-қимыл туралы есепті жоспарлау, орындау және дайындау кезінде жасалған маңызды мәселелер мен маңызды пайымдауларды талқылау. (Сілтеме: А35– А38 тармақтар)
 - c) (a) және (b) тармақтарында алынған ақпарат негізінде топ тапсырма бойынша жасаған маңызды пайымдауларға қатысты тапсырма бойынша таңдалған құжаттаманы талдау және бағалау: (Сілтеме: А39–А43 тармақтар)
 - (i) Осы маңызды пайымдаулардың негіздері, егер бұл тапсырманың сипатына қатысты болса, мамандар тобының кәсіби скептицизмді қолдануы;
 - (ii) Тапсырма бойынша құжаттама жасалған қорытындыларды растай ма; және;
 - (iii) Жасалған тұжырымдар тиісті ме.
 - d) Қаржылық есептілік аудиті жағдайында аудит бойынша серіктес тәуелсіздікке тиісті этикалық талаптар орындалды деп қандай негізде шешім қабылдағанын бағалау. (Сілтеме: А44-тармақ)
 - e) Күрделі, даулы немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар жүргізілгенін, сондай-ақ осындай консультациялар нәтижесінде жасалған қорытындыларды бағалау. (Сілтеме: А45-тармақ)
 - f) Қаржылық есептілік аудиті жағдайында, қандай негізде аудит бойынша серіктес серіктестің қатысуы аудиторлық тапсырма барысында жеткілікті және орынды деп шешкенін бағалау, ол тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, жасалған маңызды пайымдаулар мен тұжырымдардың орынды екенін анықтауға негіз болады. (Сілтеме: А46-тармақ)
 - g) Шолу:
 - (i) Қаржылық есептілік аудиті үшін-егер қажет болса, аудиттің негізгі мәселелерінің сипаттамасын қоса алғанда, қаржылық есептілік және ол бойынша аудиторлық қорытынды; (Сілтеме: А47-тармақ)
 - (ii) Шолу тапсырмалары үшін-қаржылық есептілік немесе қаржылық ақпарат және тапсырманың орындалуы туралы есеп; немесе (Сілтеме: А47-тармақ)
 - (iii) Кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа тапсырмалар үшін-тапсырма туралы есеп және егер қажет болса, тақырып бойынша ақпарат. (Сілтеме: А48-тармақ)
- 26 Тапсырманың сапасын тексеру жөніндегі маман өзара әрекеттесу бойынша серіктеске, егер олар өзара әрекеттесу тобы жасаған маңызды пайымдаулар немесе тұжырымдар шындыққа жанаспайтындығына күмәнданса, хабарлауы керек. Егер қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшының қанағаттануына мұндай күмән жойылмаса, қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшы фирмадағы тиісті тұлғаға (тұлғаларға) қызмет көрсету сапасын тексеруді аяқтау мүмкін еместігі туралы хабарлауы тиіс. (Сілтеме: А49-тармақ)

Қатысуды қамтамасыз ету бойынша қызмет сапасына шолу

- 27 Тапсырманың орындалу сапасын тексеруші тапсырманың орындалу сапасын тексеруге қатысты осы ISQM талаптарының орындалғанын және тапсырманың орындалу сапасын тексерудің аяқталғанын анықтауы керек. Егер солай болса, онда өзара әрекеттесу бойынша серіктес өзара әрекеттесу сапасын тексеру аяқталғандығы туралы хабардар етіледі.

Құжаттама

- 28 Фирма тапсырманы орындау сапасын тексеру жөніндегі сарапшының тапсырманы орындау сапасын тексеруді құжаттауға жауапты болуын талап ететін саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек (А50-тармақты қара).
29. Фирма 30-тармаққа сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруді құжаттауды талап ететін саясатты немесе процедураларды әзірлеуі керек және мұндай құжаттаманы тапсырма құжаттамасына енгізуі керек.
30. Тапсырманың орындалу сапасын тексеруші тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі құжаттама осы тапсырмаға қатысы жоқ практик маман тапсырманың орындалу сапасын тексеруші және, мүмкін болса, тексерушіге көмектескен тұлғалар орындаған процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін, сондай-ақ жүргізілген кезде жасалған қорытындыларды түсінуі үшін жеткілікті екенін анықтауы керек тексерулер.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі маман сонымен қатар тапсырманың орындалу сапасын тексеру құжаттамасына мыналар кіретініне көз жеткізуі керек: (Сілтеме: А51–А53 тармақтар)

- a) Тексерушінің және жұмыс сапасын тексеруге қатысқан тұлғалардың есімдері;
- b) Тапсырма бойынша қаралған құжаттаманы сәйкестендіру;
- c) 27-тармаққа сәйкес қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшыны айқындау үшін негіздеме;
- d) 26 және 27-тармақтарға сәйкес талап етілетін хабарламалар; және
- e) Жұмыс сапасын тексеру аяқталған күн.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Қатысу сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындау және біліктілігі

Жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындау үшін жауапкершілікті бөлу (Сілтеме: 17-тармақ)

- A1. Тұлғаның өзара әрекеттесу сапасын тексерушіні тағайындау бойынша міндеттерді орындау қабілетіне қатысты құзыреттер мен дағдылар осы саладағы тиісті білімді қамтуы мүмкін:
- Өзара әрекеттесу сапасын бағалау жөніндегі сарапшының міндеттері;
 - 18 және 19-тармақтарда баяндалған қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшыларға қойылатын талаптарға сәйкестік критерийлері; және
 - Тапсырманың сапасын тексеру жөніндегі топтың құрамын қоса алғанда, тапсырманың немесе тапсырманың сапасын тексеруге жататын ұйымның сипаты мен мән-жайлары.
- A2. Фирманың саясаты немесе процедуралары жұмыс сапасын тексеру бойынша сарапшыларды тағайындауға жауапты тұлға жұмыс сапасын тексеру жүргізілетін жұмыс сапасын тексеру тобының мүшесі бола алмайтындығын қарастыруы мүмкін. Алайда, белгілі бір жағдайларда (мысалы, шағын фирма немесе жеке кәсіпкер жағдайында) жұмыс сапасын тексеру тобының мүшесі болып табылмайтын тұлғаны тағайындау орынсыз болуы мүмкін.
- A3. Фирманың жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшыларды тағайындауға жауапты бірнеше тұлғаны тағайындай алады. Мысалы, фирманың саясатында немесе процедураларында мемлекеттік емес ұйымдардың немесе басқа тапсырмалардың аудитіне қарағанда, мемлекеттік ұйымдардың аудиті үшін тапсырманың орындалу сапасын тексеру бойынша сарапшыларды тағайындаудың басқа процесі белгіленуі мүмкін және әр процеске әр түрлі тұлғалар жауап береді.

Өзара іс-қимыл сапасын бағалау жөніндегі сарапшының өкілеттігі (Сілтеме: 18-тармақ)

- A4. Кейбір жағдайларда, мысалы, шағын фирма немесе жеке кәсіпкер жағдайында, фирмада тапсырманың сапасын тексеруге жеткілікті біліктілігі бар серіктес немесе басқа тұлға болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда фирма тапсырманың сапасын тексеру үшін фирманың құрамына кірмейтін тұлғаларды тарта алады немесе ала алады. Фирманың қызметкері емес жеке тұлға желілік фирманың, фирманың желісіне кіретін құрылымның немесе ұйымның немесе қызмет провайдерінің серіктесі немесе қызметкері болуы мүмкін. Мұндай тұлғаны пайдалану кезінде желіге, желілік қызметтерге немесе қызмет көрсетушілерге қойылатын талаптарға қатысты ISQM 1 ережелері қолданылады.

Қызмет көрсету сапасы бойынша сарапшы лауазымына іріктеу критерийлері

Жеткілікті уақыттың болуын қоса алғанда, кәсіби құзыреттілік пен қабілеттер (Сілтеме: 18(a) тармақты қара)

- A5. ISQM 1 техникалық құзыреттілікті, кәсіби дағдыларды, сондай-ақ кәсіби этиканы, құндылықтар мен көзқарастарды біріктіру мен қолдануды қоса алғанда, құзыреттілікке қатысты сипаттамаларды сипаттайды.⁷ Фирма тұлғаның тапсырманың орындалу сапасын тексеруге қажетті құзыреттілігі бар-жоғын анықтаған кезде қарастыруы мүмкін сұрақтарға, мысалы, мыналар жатады:
- Кәсіби стандарттар мен қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды, сондай-ақ осы тапсырмаға қатысты ұйымның саясаты мен процедураларын түсіну;
 - Фирма жұмыс істейтін саланы білу;
 - Ұқсас сипаттағы және күрделіліктегі тапсырмаларды түсіну және орындау тәжірибесі; және;

⁷ ISQM 1, A88 тармақ

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

- Фирма жүргізетін тиісті оқыту барысында алуға немесе кеңейтуге болатын тапсырманың орындалу сапасын тексеру және тапсырманың орындалу сапасын тексеруді құжаттау бойынша маманның міндеттерін түсіну.

A6. Жұмыс сапасын тексеру бір немесе бірнеше сапа тәуекелдеріне⁸ тиісті жауап екенін анықтаған кезде фирма ескеретін жағдайлар, оқиғалар, жағдайлар, әрекеттер немесе әрекетсіздік фирманың осы тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексеруге қажетті құзыреттілік пен біліктілікті анықтаудағы маңызды фактор болуы мүмкін. Фирма тапсырманы орындау сапасын тексеру жөніндегі маманның құзыреті мен мүмкіндіктері бар-жоғын анықтау кезінде ескеруі мүмкін басқа да ойлар, соның ішінде өзара әрекеттесу тобы жасаған маңызды пайымдауларды бағалау үшін жеткілікті уақыт және олардың негізінде жасалған қорытындылар мыналарды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- Ұйымның сипаты;
- Ұйым жұмыс істейтін саланың немесе нормативтік-құқықтық базаның мамандануы мен күрделілігі.
- Тапсырма белгілі бір кепілдік тапсырмалары үшін қажет болуы мүмкін арнайы білімді (мысалы, ақпараттық технологиялар (аг) немесе бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған салалары) немесе ғылыми-техникалық білімді қажет ететін сұрақтарды қамтитын дәреже. A19 тармағын да қара.

A7. Жұмыс сапасын тексеруші ретінде тағайындалуы мүмкін тұлғаның құзыреттілігі мен дағдыларын бағалау кезінде фирманың қадағалау қызметінің нәтижелері (мысалы, осы тұлға жұмыс сапасын тексеру тобының мүшесі болған немесе жұмыс сапасын тексеруші болған жұмыстарды тексеру нәтижелері) немесе сыртқы тексерулердің нәтижелері де ескерілуі мүмкін. сондай-ақ ескерілуі мүмкін.

A8. Тиісті құзыреттіліктің немесе дағдылардың болмауы тапсырманы орындау сапасына тексеру жүргізетін тұлғаның тексеру жүргізу кезінде тиісті кәсіби пайымдауды қолдану қабілетіне кедергі келтіреді. Мысалы, тиісті салалық тәжірибесі жоқ рецензенттің қабілеті немесе тәжірибесі болмауы мүмкін, бағалау үшін қажетті дағдылар мен сенімділікке ие болмауы мүмкін және қажет болған жағдайда маңызды пікірлерге қарсы шығуы және осы салаға тән күрделі бухгалтерлік есеп немесе аудитке кәсіби скептицизм көрсетуі мүмкін.

Тиісті өкілеттіктер (Сілтеме: 18 (а) тармағына сілтеме)

A9. Фирма деңгейіндегі іс-шаралар қызмет көрсету сапасын бағалау бойынша сарапшының беделін орнатуға көмектеседі. Мысалы, қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшының рөліне құрметпен қарау мәдениетін құру кезінде мәміле бойынша серіктес немесе басқа қызметкерлер оған қызмет көрсету сапасын тексеру нәтижелеріне заңсыз әсер ету үшін қысым жасау ықтималдығы аз. Кейбір жағдайларда қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшының өкілеттіктері фирманың келіспеушіліктерді шешу саясатымен немесе процедураларымен күшейтілуі мүмкін, бұл қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшы мен қызмет көрсету сапасын бағалау тобы арасында келіспеушіліктер туындаған жағдайда қызмет көрсету сапасын тексеру жөніндегі сарапшы қабылдауы мүмкін әрекеттерді қамтуы мүмкін.

A10. Жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшының беделі төмендеуі мүмкін, егер:

- Фирманың мәдениеті фирмадағы жоғары деңгейдегі қызметкерлердің ғана беделін құрметтеуге шақырады.
- Серіктес фирмада жетекші лауазымға ие немесе қызмет көрсету сапасын бағалау бойынша сарапшының сыйақы мөлшерін анықтауға жауапты.

Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының ерекшеліктері

A11. Мемлекеттік секторда аудитор (мысалы, бас аудитор немесе бас аудитордың атынан тағайындалған тиісті біліктілігі бар басқа тұлға) мемлекеттік секторға жауапты өзара іс-қимыл серіктесі рөліне баламалы рөл атқара алады. Бас аудитор) мемлекеттік сектордың аудиті үшін жалпы жауапты болатын өзара іс-қимыл бойынша серіктес рөліне баламалы рөл атқара алады. Мұндай жағдайларда жұмыстың сапасын тексерушіні таңдау кезінде тәуелсіздік қажеттілігі және жұмыстың сапасын тексерушінің объективті бағалау мүмкіндігі ескерілуі мүмкін.

Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 13(с), 18 (b) тармақтарды қара)

A12. Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу кезінде қолданылатын тиісті этикалық талаптар тапсырманың немесе ұйымның сипаты мен жағдайларына байланысты өзгеруі мүмкін. Тиісті этикалық талаптардың кейбір ережелерін фирманың өзіне емес, тапсырманың сапасын тексеру жөніндегі сарапшы сияқты жеке кәсіби бухгалтерлерге ғана қолдануға болады.

A13. Тиісті этикалық талаптар жеке кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын нақты тәуелсіздік талаптарын қамтуы мүмкін, мысалы, тапсырманың орындалу сапасын тексеруші. Тиісті этикалық талаптарға аудит немесе аттестаттау жүргізетін клиентпен ұзақ мерзімді байланыс нәтижесінде туындайтын тәуелсіздік қатерлеріне

⁸ ISQM 1, A134 тармақ.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

қатысты ережелер де кіруі мүмкін. Ұзақ мерзімді байланыстар туралы осындай ережелерді қолдану 19-тармақта көзделген салқындату кезеңін қолданудан ерекшеленеді, бірақ оны қарау кезінде қажет болуы мүмкін.

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның объективтілік қатері

A14. Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның объективтілігіне төнетін қауіп-қатерлерді көптеген фактілер мен жағдайлар жасауы мүмкін. Мысалы:

- Өзін-өзі бақылау қаупі, егер тапсырманың сапасын тексеретін тұлға бұрын жұмыс тобы құрған маңызды пікірлерге, әсіресе тапсырманың жетекшісі немесе жұмыс тобының басқа мүшесі ретінде қатысты болса, құрылуы мүмкін.
- Жақын танысу қаупі немесе жеке қызығушылық қаупі тапсырманың сапасын тексеретін тұлға тапсырма жетекшісінің немесе жұмыс тобының басқа мүшесінің жақын немесе жақын туысы болған немесе жұмыс тобының мүшелерімен тығыз жеке байланысы болған жағдайларда туындауы мүмкін.
- Бопсалау (қорқыту) қаупі тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаға нақты немесе болжамды қысым болған кезде жасалуы мүмкін (мысалы, егер тапсырма жетекшісі агрессивті немесе үстем тұлға болса немесе тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлға тапсырма жетекшісіне бағынса).

A15. Тиісті этикалық талаптарға объективтілік қатерлерін анықтау, бағалау және жою бойынша талаптар мен ұсынымдар кіруі мүмкін. Мысалы, IESBA кодексінде нақты ұсынымдар, атап айтқанда, мысалдар бар:

- Кәсіби бухгалтерді тапсырманың сапасын тексеретін тұлға ретінде тағайындау кезінде объективтілік қаупі туындауы мүмкін жағдайлар;
- Мұндай қауіптердің деңгейін бағалау кезінде ескерілуі керек факторлар;
- Осы қауіптерді азайту үшін сақтық шараларын қоса алғанда, әрекеттер.

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға ретінде тағайындау үшін критерийлерге сәйкестік мәселелеріне қолданылатын заңдар немесе нормативтік актілер (Сілтеме: 18с) тармақты қара)

A16. Заңнама немесе нормативтік актілер жұмыс сапасын тексерушінің біліктілігіне қосымша талаптар қоя алады. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда жұмыс сапасын тексеру жөніндегі сарапшыдан белгілі бір біліктілік немесе жұмыс сапасын тексеруге лицензия талап етілуі мүмкін.

Бұрын тапсырма басшысы қызметін атқарған тұлға үшін тартылмау кезеңі (Сілтеме: 19-тармақты қара)

A17. Қайталанатын тапсырмалар жағдайында маңызды пайымдаулар жасалатын сұрақтар жиі өзгермейді. Сондықтан алдыңғы кезеңдерде жасалған маңызды пайымдаулар келесі кезеңдерде команданың пайымдауларына әсер етуді жалғастыра алады. Осылайша, егер осы тұлға бұрын осы пайымдауларды шарт бойынша серіктес ретінде әзірлеуге қатысқан болса, бағалаудың сапасын тексерушінің елеулі пайымдауларды объективті бағалау қабілеті төмендейді. Мұндай жағдайларда объективтілік қаупін, атап айтқанда өзін-өзі тексеру қаупін қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін тиісті кепілдіктер жасау маңызды. Тиісінше, бұл ISQM стандарты ұйымнан салқындату кезеңін көздейтін саясат немесе процедураларды әзірлеуді талап етеді, оның барысында келісімшарт бойынша серіктес жұмыс сапасын тексеруші ретінде әрекет етуге құқылы емес.

A18. Фирманың саясаты немесе процедуралары сонымен қатар мәміле бойынша серіктес емес тұлға үшін салқындату кезеңін белгілеу керек пе, ол осы мәміле бойынша жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшы ретінде әрекет ету құқығын алғанға дейін қарастырылуы мүмкін. Бұл жағдайда фирма рөлдің сипатын және осы тапсырма бойынша маңызды пайымдаулар жасауға осы тұлғаның бұрынғы қатысуын ескеруі мүмкін. Мысалы, фирма топтық аудит шеңберінде компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты процедураларды орындауға жауапты өзара әрекеттесу серіктесін топтық аудиттің сапасын тексеруші ретінде тағайындауға болмайды деп шешуі мүмкін, себебі бұл серіктес топтық аудитке әсер ететін маңызды пайымдаулар жасауға қатысқан.

Қатысу сапасы бойынша шолушы көмекшілерді қолданатын жағдайлар (Сілтеме: 20-21 тармақтарды қара)

A19. Белгілі бір жағдайларда тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаға көмекшілер немесе қажетті білімі мен тәжірибесі бар көмекшілер тобы қолдау көрсетуі орынды болуы мүмкін. Мысалы, ұйым жүзеге асыратын белгілі бір операцияларды түсіну үшін жоғары мамандандырылған білім, дағдылар мен тәжірибе пайдалы болуы мүмкін, бұл тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаға жұмыс тобы құрған осы операцияларға байланысты маңызды пікірлерді бағалауға көмектеседі.

A20. A14 тармағындағы ұсынымдар аудиторлық ұйым үшін тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның көмекшілерінің объективтілігіне қауіп-қатер деңгейін төмендетуге бағытталған саясат пен процедураларды белгілеу процесінде пайдалы болуы мүмкін.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

- A21. Тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаға аудиторлық ұйым үшін үшінші тарап болып табылатын тұлға көмек көрсеткен кезде, көмекшінің міндеттері, оның ішінде тиісті этикалық талаптарды ұстану туралы аудиторлық ұйым мен көмекші арасындағы шартта немесе басқа келісімде анықталуы мүмкін.
- A22. Фирманың саясаты мен процедуралары өзіне тиісті тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның жауапкершілігін қамтуы мүмкін:
- Көмекшілер өздерінің нұсқауларын түсінеді ме және жұмыс тапсырманың сапасын тексеруге жоспарланған тәсілге сәйкес келе ме, жоқ па, соны қарастырыңыз;
 - Осы мәселелердің маңыздылығын ескере отырып, ассистенттер көтерген мәселелерді қарастыру және жоспарланған тәсілге тиісті өзгерістер енгізу.

Қатысу сапасына шолу жүргізуге қатысатын рецензенттің құқығын шектеу (Сілтеме: 22-23 тармақтарды қара)

- A23. Рецензенттің қызмет көрсету сапасын тексеруге құқығы бұзылған-бұзылмағанын қарастырған кезде фирма үшін маңызды болуы мүмкін факторларға мыналар жатады:
- Тапсырма мән-жайларының өзгеруі тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның кәсіби құзыреттілігі мен қабілеттері тексеру жүргізу үшін тиісті болып табылмауына алып келеді ме;
 - Тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаның басқа міндеттерінің өзгеруі оның тексеруге жеткілікті уақыты жоқ екенін көрсетеді ме, әлде
 - 23-тармаққа сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғадан хабарлама.

A24. Тапсырманың сапасын тексерушінің құқығы жоғалған жағдайда, фирманың саясаты немесе процедуралары балама білікті мамандарды анықтау процесін белгілей алады. Фирманың саясаты немесе процедуралары соныменқатар қызмет көрсету сапасын тексеруге қатысты осы ISQM талаптарын қанағаттандыру үшін жеткілікті процедураларды орындау үшін тексерушінің орнына тағайындалған тұлғаның жауапкершілігін қарастыруы мүмкін. Мұндай саясат немесе процедуралар осындай жағдайларда кеңес беру қажеттілігін де қарастыруы мүмкін.

Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу (Сілтеме: 24-27 тармақтарды қара)

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруге байланысты тапсырма басшысының жауапкершілігі (Сілтеме: 24(b) тармақты қара)

- A25. ISA 220 (Қайта қаралған)⁹ тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу талап етілетін аудиторлық тапсырмаларды орындау кезінде тапсырманың басшысы орындауға міндетті талаптарды белгілейді, оның ішінде:
- Тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлға тағайындалғанына көз жеткізуі;
 - Тапсырманың сапасын тексеретін тұлғамен ынтымақтасу және жұмыс тобының басқа мүшелеріне олардың осы жолмен жұмыс істеу міндеті туралы хабарлау;
 - Тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлғамен аудиторлық тапсырма шеңберінде туындайтын маңызды сұрақтар мен маңызды пайымдауларды, оның ішінде тапсырманың орындалу сапасын тексеру барысында анықталған сұрақтар мен пайымдауларды талқылау;
 - Тапсырманың орындалу сапасын тексеру аяқталғанға дейін аудиторлық қорытындының күнін белгілеуі.

A26. ISAE 3000 (Қайта қаралған)¹⁰ сонымен қатар тапсырманың сапасын тексеруге байланысты тапсырма жетекшісіне қойылатын талаптарды белгілейді.

Қатысу сапасын қарау жөніндегі сарапшы мен өзара іс-қимыл жөніндегі топ арасындағы талқылаулар (Сілтеме: 24(c) - тармақ)

A27. Тапсырманы орындау кезеңінде өзара әрекеттесу тобы мен өзара әрекеттесу сапасын тексеру жөніндегі сарапшы арасындағы жиі байланыс өзара әрекеттесу сапасын тексеруді тиімді және уақтылы жүргізуге ықпал етуі мүмкін. Алайда, тексеруші жұмыс сапасының объективтілігіне қауіп-қатер маңызды пайымдаудың өзара әрекеттесу тобымен талқылаудың уақыты мен көлеміне байланысты. Фирманың саясатында немесе процедураларында жұмыс сапасын тексеруші немесе жұмыс сапасын бағалау тобы жұмыс сапасын бағалау тобының атынан шешім қабылдайтын немесе қабылдайтын жағдайларды болдырмау үшін жұмыс сапасын тексеруші немесе жұмыс сапасын бағалау тобы қабылдауы керек әрекеттер көрсетілуі мүмкін. Мысалы, мұндай жағдайларда фирма консультацияларға қатысты фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес басқа тиісті қызметкерлермен осындай маңызды пайымдаулар бойынша кеңес беруді талап етуі мүмкін.

⁹ Халықаралық аудит стандарты (ISA) 220 (Қайта қаралған) *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапаны басқару*, 36-тармақ.

¹⁰ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (ISAE) 3000 (Қайта қаралған) *Өткен кезеңдегі қаржылық ақпараттың аудиті мен шолу тексеруінен ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар* 36-тармақ.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға орындайтын процедуралар (Сілтеме: 25-27 тармақтарды кара)

- A28. Фирманың саясаты немесе процедуралары тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға орындайтын процедуралардың сипатын, мерзімі мен көлемін анықтай алады, сондай-ақ тексеру жүргізу кезінде олардың кәсіби пікірін қолданудың маңыздылығын атап көрсете алады.
- A29. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі маман орындайтын процедураларды жүргізу мерзімдері тексеруге жататын мәселелердің сипатын қоса алғанда, тапсырманың немесе ұйымның сипаты мен мән-жайларына байланысты болуы мүмкін. Тапсырманы орындаудың барлық кезеңдерінде (мысалы, есепті жоспарлау, орындау және жасау кезінде) тапсырма бойынша құжаттаманы тексеруші тарапынан уақтылы тексеру тапсырма бойынша есепті жасау күніне немесе күніне дейін тексеруші сапаны қанағаттандыратын мәселелерді жедел шешуге мүмкіндік береді. Мысалы, жұмыс сапасын тексеру бойынша сарапшы жоспарлаудың соңғы кезеңінде жалпы стратегия мен жұмыс жоспарына қатысты процедураларды орындай алады. Тапсырманы орындау сапасын уақтылы тексеру тапсырманы орындау сапасын тексеруші кәсіби пайымдауды қолдануды күшейте алады және егер бұл тапсырманың сипатына, кәсіби скептицизмге, тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде тапсырманы орындау тобының кәсіби скептицизміне сәйкес келсе.
- A30. Рецензент нақты тапсырманың сапасы бойынша орындайтын процедуралардың сипаты мен көлемі, атап айтқанда, келесі факторларға байланысты болуы мүмкін:
- Сапаға байланысты тәуекелдерді¹¹ бағалаудың себептері, мысалы, жаңа салалардағы ұйымдар үшін немесе күрделі операцияларды жүргізетін ұйымдар үшін тапсырмаларды орындау;
 - Бақылау және кемшіліктерді жою процесіне қатысты анықталған кемшіліктерді жою үшін қабылданған анықталған кемшіліктер мен әрекеттер, сондай-ақ фирма шығарған кез келген тиісті нұсқаулар, бұл жұмыс сапасын тексеруші неғұрлым кең процедураларды жүргізуі қажет аймақтарды көрсетуі мүмкін.
 - Тапсырманың күрделілігі.
 - Ұйымның сипаты мен мөлшері, оның ішінде ұйым көпшілікке сатыла ма.
 - Осы тапсырмаға қатысты нәтижелер, мысалы, алдыңғы кезеңдегі сыртқы реттеуші органдар жүргізген тексерулердің нәтижелері немесе мамандар тобының жұмыс сапасына қатысты басқа да мәселелер.
 - Фирманың клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдауы мен сақтауы нәтижесінде алынған ақпарат.
 - Кепілдіктер беру жөніндегі тапсырмалар үшін-тапсырмадағы елеулі бұрмалануларды анықтау, бағалау және тәуекелдерге ден қою.
 - Топ мүшелері жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшымен өзара әрекеттесу бойынша ынтымақтастық жасады ма? Фирманың саясаты фирманың саясаты немесе процедуралары қызмет көрсету сапасын бағалау жөніндегі сарапшы қызмет көрсету сапасын бағалау жөніндегі сарапшымен ынтымақтаспайтын жағдайларда, мысалы, мәселені шешу үшін тиісті шаралар қабылдануы үшін фирмадағы тиісті тұлғаға хабарлау кезінде қабылдайтын әрекеттерді анықтай алады.
- A31. Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға орындайтын процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін осы тұлға тапсырманың орындалу сапасын тексеру кезінде кездескен жағдайларға байланысты өзгертілген қажет болуы мүмкін.
- Ұйымдар тобының аудитіне байланысты мәселелер
- A32. Топтың қаржылық есептілігінің аудиті бойынша тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу тексерушіге топтың аудиті бойынша тапсырманың орындалу сапасын тағайындаған тұлғадан топтың мөлшері мен күрделілігіне байланысты қосымша шаралар қабылдауды талап етуі мүмкін. 21 (a) - тармақ фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүргізетін тұлға тапсырманың орындалу сапасын тексеруге жалпы жауапты болуын талап етеді. Үлкен және күрделі топтарға аудит жүргізу кезінде тапсырманың орындалу сапасын тексеруші топқа кірмейтін топтың негізгі мүшелерімен (мысалы, қандай да бір компоненттің қаржылық ақпаратына жауапты тұлғалармен) маңызды мәселелер мен маңызды пайымдауларды талқылау қажет болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда қызмет көрсету сапасы жөніндегі маманға 20-тармаққа сәйкес жеке тұлғалар көмек көрсете алады. A22 тармағында берілген нұсқаулық тапсырма сапасын тексеруші топтық аудит үшін көмекшілерді пайдаланса пайдалы болуы мүмкін.
- A33. Кейбір жағдайларда аудит сапасын тексеру жөніндегі сарапшы топтың құрамына кіретін ұйымды немесе бөлімшені тексеру үшін тағайындалуы мүмкін, мысалы, мұндай аудитті жүргізу заңнамаға, ережелерге сәйкес немесе басқаша түрде қажет болған кезде. Мұндай жағдайларда топтың аудит сапасын бағалау жөніндегі сарапшы мен осы ұйымның немесе бөлімшенің аудит сапасын тексеру жөніндегі сарапшысының өзара іс- қимылы топтың аудит сапасын бағалау жөніндегі сарапшыға 21(a) - тармаққа сәйкес өз міндеттерін орындауға көмектесе алады. Бұл, мысалы, егер ұйым немесе құрылымдық бөлімше топтық аудиттің құрамдас бөлігі ретінде

¹¹ ISQM 1, A49 тармақ.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

анықталса және олар топтық аудиттің мақсаттары үшін маңызды пайымдаулар жасаса және топтық аудитке қатысты маңызды пайымдаулар компонент деңгейінде шығарылса орын алуы мүмкін.

Жұмыс тобы мен аудиторлық ұйым ұсынған ақпарат (Сілтеме: 25(а) тармақты қара)

A34. 25(а) тармағына сәйкес топ пен фирма берген ақпаратты түсіну жұмыс сапасын тексерушіге берілген тапсырма бойынша жасалуы күтілетін маңызды пайымдауларды түсінуге көмектеседі. Мұндай түсінік сонымен қатар жұмыс сапасын тексерушіге тапсырма бойынша есепті жоспарлау, орындау және құрастыру кезінде жасалған маңызды мәселелер мен маңызды пайымдаулар тобымен талқылауға негіз бере алады. Мысалы, фирма анықтаған кемшілік белгілі бір тапсырма үшін белгілі бір Бухгалтерлік бағалауға қатысты басқа қызмет көрсету топтары жасаған маңызды пайымдауларға сілтеме жасай алады. белгілі бір саладағы белгілі бір Бухгалтерлік бағалауға қатысты қызмет көрсету топтары. Егер солай болса, онда мұндай ақпарат осы бухгалтерлік бағалауға қатысты тапсырманы орындау барысында жасалған маңызды пайымдауларға қатысты болуы мүмкін, сондықтан тапсырманы орындау сапасын тексерушіге 25(b) тармағына сәйкес тапсырманы орындау тобымен талқылауға негіз бере алады.

Маңызды мәселелер және маңызды пікірлер (Сілтеме: 25(b)-25(C) тармақтарын қара)

A35. ISA 220 (Қайта қаралған)¹² талаптарына сәйкес қаржылық есептілік аудиті кезінде тапсырма басшысы маңызды мәселелерге және маңызды пайымдауларға¹³, оның ішінде тапсырманы орындау барысында анықталған күрделі немесе даулы мәселелерге байланысты және жасалған қорытындыларға қатысты аудиторлық құжаттаманы тексеруі тиіс.

A36. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁴ қаржылық есептілігінің аудиті үшін тапсырма жетекшісі анықтай алатын және тапсырманы бастау және орындау үшін жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарына, сондай-ақ жұмыс тобы жасаған жалпы тұжырымдарға қатысты маңызды пікірлердің мысалдарын келтіреді.

A37. Қаржылық есептілік аудитінен басқа тапсырмаларды орындау кезінде аудит тобы шығарған маңызды пайымдаулар тапсырманың немесе ұйымның сипаты мен жағдайларына байланысты болуы мүмкін. Мысалы, ISEA 3000 (қайта қаралған) сәйкес кепілдік беру тапсырмасын орындау кезінде мамандар тобының қаржылық дайындыққа пайдаланылған критерийлердің осы тапсырмаға сәйкес келетіндігін анықтауы елеулі пайымдауларды қамтуы немесе талап етуі мүмкін.

A38. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру барысында тексерушіге маңызды пайымдаулар күтілетін басқа салалар белгілі болуы мүмкін. топ орындаған процедуралар туралы немесе жасалған қорытындылар үшін негіздер туралы қосымша ақпарат алуға болатын маңызды пайымдаулар. Мұндай жағдайларда сапа бойынша тексерушімен талқылау қосымша процедураларды жүргізу қажеттілігі туралы қорытындыға әкелуі мүмкін.

A39. 25(а) және 25(б) - тармақтарға сәйкес алынған ақпарат және тапсырма бойынша құжаттаманы іріктеп тексеру тапсырманың орындалу сапасын тексеруді, оған сәйкес жұмыс тобы маңызды пайымдаулар қалыптастырған негізді бағалауды орындауды жүзеге асыратын тұлғаға жеңілдетеді. Тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлға бағалау кезінде маңызды болуы мүмкін басқа аспектілерге, мысалы:

- Жұмыс тобы құрған мағыналы пікірлердің өзгеруіне әкелуі мүмкін тапсырманың немесе ұйымның сипаты мен жағдайындағы өзгерістерге қатысты қырағылықты ұстану;
- Жұмыс тобынан алынған жауаптарды бағалауға бейтарап тәсілді қолдану;
- Тапсырма бойынша құжаттаманы тексеру кезінде анықталған сәйкессіздіктерді немесе қалыптасқан мағыналы пайымдауларға қатысты сұрақтарға жұмыс тобынан алынған қайшылықты жауаптарды тергеу.

A40. Фирманың саясаты мен процедуралары тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлға қандай құжаттаманы тексеретінін анықтай алады. Бұдан басқа, мұндай саясат пен процедуралар тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға жұмыс тобы қалыптастырған маңызды пайымдауларға жататын тапсырма бойынша тексеруге жататын қосымша құжаттаманы таңдау кезінде кәсіби пайымдауды қолданатынын көрсетуі мүмкін.

A41. Шарт бойынша серіктеспен және егер қажет болса, топтың басқа мүшелерімен маңызды пайымдауларды талқылау, сондай-ақ топ дайындаған құжаттама жұмыс сапасын тексерушіге, егер бұл шартқа қатысты болса, топтың осы маңызды пайымдауларға қаншалықты кәсіби күмәнмен қарағанын бағалауға көмектеседі..

A42. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁵ қаржылық есептілігінің аудиті үшін тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмнің көрінісін тежейтін факторлардың мысалдары, кәсіби скептицизмнің пайда болуына кедергі келтіретін аудитордың бейсаналық, бейтарап көзқарасының мысалдары және жұмыс тобы тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмнің көрінісін тежейтін факторларды азайту үшін жасай алатын іс-әрекеттерді келтіреді.

¹² ISA 220(Қайта қаралған), 31-тармақ.

¹³ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8(с) - тармақ.

¹⁴ ISA 220 (Қайта қаралған), А92 тармақ.

¹⁵ ISA 220 (Қайта қаралған), А34–А36 тармақтары

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

A43. Қаржылық есептілік аудиті үшін талаптар және ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)¹⁶, ISA 540 (Қайта қаралған)¹⁷ және басқа да ISA қолдану жөніндегі тиісті басшылық аудитор кәсіби скептицизмді көрсететін аудит салаларының мысалдарын немесе тиісті құжаттама аудитордың кәсіби скептицизм көрінісіне қатысты дәлелдемелерді растауға қалай ықпал ететіндігі мысалдарын келтіреді. Бұл ұсыныстар сонымен қатар тапсырманың сапасын тексеретін тұлғаға жұмыс тобының кәсіби скептицизмінің көрінісін бағалауға көмектеседі.

Тәуелсіздікке қатысты тиісті этикалық талаптар орындалды ма (Сілтеме: 25(d) тармақты қара)

A44. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁸ сәйкес, күнді аудиторлық қорытындыға қоймас бұрын, тапсырма жетекшісі барлық тиісті этикалық талаптардың, оның ішінде тәуелсіздік талаптарының сақталғанын анықтау үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға міндетті.

Күрделі немесе даулы мәселелер бойынша немесе пікірде алшақтық байқалған мәселелер бойынша консультациялар жүргізді ме (Сілтеме: 25(e) тармақты қара)

A45. ISQM 1¹⁹ күрделі немесе даулы мәселелер бойынша немесе жұмыс тобының мүшелері арасында, осы топ пен тапсырманың сапасын тексеретін тұлға арасында немесе аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесі аясында жұмыс істейтін тұлғалар арасында келіспеушіліктер туындаған мәселелер бойынша консультациялар қарастырылады.

Тапсырма жетекшісінің тапсырмасын орындауға жеткілікті және тиісті қатысу (Сілтеме: 25 (f) тармақты қара)

A46. ISA 220 (Қайта қаралған)²⁰ сәйкес тапсырма басшысы аудиторлық қорытынды күніне дейін тапсырма жетекшісінің тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, қолданылған маңызды пайымдар мен жасалған тұжырымдар тиісті екенін анықтауға негіз болуы үшін тапсырма жетекшісінің қатысуы барлық аудиторлық тапсырма бойы жеткілікті және тиісті болғанын анықтауға міндетті. ISA 220 (Қайта қаралған)²¹ сонымен қатар тапсырма жетекшісінің қатысуы әртүрлі тәсілдермен құжатталуы мүмкін екенін көрсетеді. Жұмыс тобымен талқылаулар жүргізу және осындай тапсырма бойынша құжаттаманы тексеру тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаға тапсырма басшысының тапсырма басшысының қатысуы жеткілікті және тиісті болғандығын анықтау үшін негізді бағалауға көмектеседі.

Қаржылық есептілікті және тапсырма нәтижелері бойынша қорытындыларды немесе есептерді тексеру (Сілтеме: 25(g) тармақты қара)

A47 Қаржылық есептілік аудиті жағдайында қаржылық есептіліктің сапасын және ол бойынша аудиторлық қорытындыны тексеру Аудиторлық топ шығарған Елеулі пайымдауларға байланысты мәселелер бойынша ақпаратты ұсыну және ашу аудитордың аудит бойынша іріктелген құжаттаманы зерделеуге және аудиторлық топпен талқылауға негізделген осы мәселелерді түсінуге сәйкес келетіндігі туралы мәселені қарауды қамтуы мүмкін. Қаржылық есептілікті қарау барысында жұмыс сапасын тексеру жөніндегі маманға мамандар тобы Елеулі пайымдаулар шығаруы тиіс басқа салалар туралы да белгілі болуы мүмкін, бұл мамандар тобының процедуралары, процедуралары немесе қорытындылары туралы қосымша ақпаратты талап етуі мүмкін. Осы тармақтағы нұсқаулар шолу жұмыстарына және жұмыс сапасы туралы тиісті есепке де қолданылады.

A48. Кепілдіктер мен ілеспе қызметтерді ұсыну бойынша басқа да тапсырмаларға қатысты тапсырманың орындалуы туралы есепті және, егер қажет болса, тапсырманың тақырыбын және тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты шолу А47-тармақта сипатталғандарға ұқсас ойларды қамтуы мүмкін (мысалы, тапсырманы орындау жөніндегі топ жасаған маңызды пайымдаулардың ұсынылуы немесе сипаттамасы тапсырманың сапасына шолушыны түсінуге сәйкес келе ме тексеруге байланысты орындалған процедуралар).

Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғада алаңдаушылық тудыратын реттелмеген мәселелер (Сілтеме: 26-тармақты қара)

A49. Фирманың саясатында немесе процедураларында, егер жұмыс сапасын тексеруші өзара әрекеттесу тобы жасаған маңызды пайымдаулар немесе олардың негізінде жасалған қорытындылар шындыққа жанаспайтындығына күмәнданса, хабардар етілуі керек тұлға (тұлғалар) анықталуы мүмкін. Мұндай тұлғалардың қатарына жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшыларды тағайындауға жауапты (жауапты) тұлға (тұлғалар) кіруі мүмкін. Мұндай шешілмеген мәселелерге қатысты фирманың саясаты немесе процедуралары фирма ішінде немесе одан тыс жерлерде (мысалы, кәсіби немесе реттеуші органмен) кеңес беруді талап етуі мүмкін.

¹⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған, 2019 ж.), *Елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау*, А238-тармақ.

¹⁷ ISA 540 (Қайта қаралған), *Бағалау мәндерінің аудиті және ақпаратты тиісті ашу*, А11-тармақ.

¹⁸ ISA 220 (Қайта қаралған), 21-тармақ.

¹⁹ ISQM 1, 31(d), 31(e) және А79-А82 тармақтар

²⁰ ISA 220 (Қайта қаралған), 40(a) тармақ.

²¹ ISA 220 (Қайта қаралған), А118 тармақ.

ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУ САПАСЫН ТЕКСЕРУ

Құжаттама (Сілтеме: 28-30 тармақтарды қара)

- A50. ISQM 1-дің 57-60 -тармақтарында фирманың сапа менеджменті жүйесін құжаттау мәселелері қарастырылады. Демек, осы ISQM сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеруге ISQMC 1-де қамтылған құжаттауға қойылатын талаптар қолданылады.
- A51. Тапсырманың сапасын тексерудің нысаны, мазмұны және көлемі келесі факторларға байланысты болуы мүмкін:
- Тапсырманың сипаты мен қиындық деңгейі;
 - Ұйымның сипаты;
 - Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізілетін сұрақтардың сипаты мен күрделілік деңгейі;
 - Тапсырма бойынша тексерілген құжаттаманың көлемі.
- A52. Тапсырманың сапасын тексеруді аяқтау және аяқтау туралы хабарлама бірнеше жолмен құжатталуы мүмкін. Мысалы, тапсырманың сапасын тексеретін тұлға тапсырманы орындау үшін пайдаланылатын АТ-қосымшасында тапсырма бойынша құжаттаманы электронды түрде тексере алады. Балама ретінде тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға меморандумды дайындау арқылы тексеруді құжаттай алады. Тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға орындайтын процедуралар де әртүрлі тәсілдермен құжатталуы мүмкін, мысалы, тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның қатысуымен жұмыс тобы өткізетін талқылау хаттамасында.
- A53. 24(b) - тармақ фирманың саясаты немесе процедуралары өзара әрекеттесу сапасын тексеру аяқталғанға дейін өзара әрекеттесу туралы есеп беру күнін, соның ішінде өзара әрекеттесу сапасын тексеру бойынша сарапшы көтерген кез келген мәселелерді шешуге мүмкіндік бермеуін талап етеді. Жұмыс сапасын тексеруге байланысты барлық талаптар орындалған жағдайда, тексеруді құжаттау қызмет көрсету туралы есеп берілген күннен кейін, бірақ қызмет көрсету бойынша соңғы файл жиналғанға дейін аяқталуы мүмкін. Алайда, фирманың саясаты немесе процедуралары жұмыс сапасын тексеру құжаттамасын жұмыс туралы есеп жасалған күні немесе күнінен бұрын аяқтауды талап етуі мүмкін.

220 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТЫ (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

(2022 жылғы 15 желтоқсаннан немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.)

МАЗМҰНЫ

	Бет
Кіріспе	
ISA қолданылу аясы	1
Сапаны басқару жүйесі және аудиторлық ұйымдағы жұмыс топтарының рөлі	2-9
Күшіне ену күні	10
Мақсаты	11
Анықтамалар	12
Талаптар	
Тексерулерді басқару және олардың сапасын қамтамасыз ету жөніндегі басшылық функциялар	13-15
Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздік талаптары	16-21
Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар	22-24
Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстар	25-28
Тапсырманы орындау	29-38
Мониторинг және кемшіліктерді жою	39
Сапаны басқару және сапаны қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілік	40
Құжаттама	41
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
ISA қолданылу аясы	A1
Сапаны басқару жүйесі және жұмыс топтарының рөлі	A2-A14
Анықтамалар	A15-A27
Тексерулерді басқару және олардың сапасын қамтамасыз ету жөніндегі басшылық функциялар	A28-A37
Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздік талаптары	A38-A48
Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар	A49-A58
Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстар	A59-A79
Тапсырманы орындау	A80-A108
Мониторинг және кемшіліктерді жою	A109-A112
Сапаны басқару және сапаны қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілік	A113-A116
Құжаттама	A117-A120

Халықаралық аудит стандарты (ISA) 200 «Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде сапа менеджменті» ISA 200 «Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаттары және Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргізу» бірге қарастырылуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде тапсырма деңгейінде сапаны басқаруға қатысты аудитордың ерекше міндеттерін, сондай-ақ тапсырма басшысының тиісті міндеттерін белгілейді. Осы ISA тиісті этикалық талаптармен бірге қарастырылуы тиіс. (A1, A38 тармақтар)

Сапаны басқару жүйесі және аудиторлық ұйымдағы жұмыс топтарының рөлі

2. ISQM 1 сәйкес фирманың мақсаты аудиторлық немесе қаржылық есептілік шолуларының сапа менеджменті жүйесін, сондай-ақ фирмаға ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін фирма орындайтын кепілдіктер немесе ілеспе қызметтер бойынша басқа тапсырмаларды әзірлеу, енгізу және қолдау болып табылады (A13-A14 тармақтарын қара):
 - a) Фирма және оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындайды, сондай-ақ осы стандарттар мен талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындайды; және
 - b) Фирма немесе тапсырма бойынша серіктестер дайындаған тапсырмалар туралы есептер жағдайларға сәйкес келеді.¹
3. Осы стандарт ұйымға ISA күші немесе ұлттық заңнаманың кемінде қатаң талаптары қолданылады деген жорамалды ескере отырып жасалған (A2-A3 тармақтары).
4. Тапсырма бойынша серіктес басқаратын Команда фирманың сапа менеджменті жүйесі шеңберінде және осы ISA талаптарына сәйкес жауап береді (A4-A11 тармақтарын қара):
 - a) Фирманың берген немесе одан алынған ақпаратты пайдалана отырып, аудиторлық тапсырмаға қолданылатын сапа тәуекелдеріне (яғни фирманың саясаты немесе процедуралары) қатысты фирманың жауаптарын іске асыру;
 - b) Аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, фирманың саясаты немесе процедураларынан тыс тапсырма деңгейінде ден қою шараларын әзірлеу және іске асыру қажеттілігін айқындау; және
 - c) Фирманың саясаты немесе процедуралары фирманың сапа менеджменті жүйесінің дамуын, енгізілуін және жұмыс істеуін қолдау үшін жіберуді талап ететін аудиторлық тапсырма барысында алынған ақпаратты ұйымға беру.
5. Басқа да ISA талаптарын орындау тапсырма деңгейіндегі сапаны басқаруға қатысты ақпарат алуды қамтамасыз ете алады (A12 тармағы).
6. Осы стандарттың және басқа да ISA мақсаттарына қол жеткізу арқылы сапалы аудиторлық тапсырмаларды дәйекті орындау қоғамдық мүдделерге қызмет етеді. Аудиторлық тапсырманы сапалы орындауға кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырманы жоспарлау, орындау және ол бойынша есептілікті дайындау арқылы қол жеткізіледі. Осы стандарттардың мақсаттарына қол жеткізу және қолданыстағы заңдар мен ережелердің талаптарын орындау кәсіби пайымдау мен кәсіби скептицизмді қолдануды қамтиды.
7. ISA 200² сәйкес Тапсырыс берушінің тобы кәсіби скептицизм мен кәсіби пайымдауды басшылыққа ала отырып, аудитті жоспарлап, жүргізуі керек. Кәсіби пайымдау аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, сапаны басқару және оған қол жеткізу үшін қандай іс-әрекеттер жасау керектігі туралы негізделген шешімдер қабылдау үшін қолданылады. Кәсіби скептицизм жұмыс тобы шығарған пайымдаулардың сапасын қолдайды және осы пайымдаулар арқылы жұмыс тобының тапсырма деңгейінде сапаға жету үшін жалпы тиімділігіне ықпал етеді. Кәсіби скептицизмнің тиісті көрінісі бағалау тобының әрекеттері мен хабарламаларымен көрсетілуі мүмкін. Мұндай әрекеттер мен хабарламалар кәсіби скептицизмнің дұрыс қолданылуына әсер етуі мүмкін кедергілерді жоюдың нақты қадамдарын қамтуы мүмкін, мысалы, бейсаналық бейімділік немесе ресурстардың шектеулілігі. (A33-A36-тармақтар)

Ауқымдылығы

8. Осы ISA талаптары әр аудиттің сипаты мен жағдайлары тұрғысынан қолдануға арналған. Мысалы:
 - a) Егер аудитті тек тапсырма жетекшісі жүргізсе, бұл аз күрделі ұйымның аудитінде орын алуы мүмкін, осы стандарттың кейбір талаптары қолданылмайды, өйткені олар жұмыс тобының басқа мүшелерінің қатысуын болжайды (A13-A14 тармақтары)

¹ ISQM 1, 14-тармақ

² ISA 200, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, 15-16 және A20 – A24 тармақтары

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- b) Егер аудитті тек тапсырма жетекшісі жүргізбесе немесе сипаты немесе сипаты жағынан неғұрлым күрделі болып табылатын ұйымның аудиті жағдайында тапсырма басшысы кейбір процедураларды, міндеттерді немесе іс-әрекеттерді әзірлеуді және орындауды жұмыс тобының басқа мүшелеріне тапсыра алады

Тапсырма басшысының міндеттері

- 9 Өзара әрекеттесу серіктесі сайып келгенде жауапты болып қалады, сондықтан осы ISA талаптарын орындауға жауапты болады. «Өзара әрекеттесу серіктесі жауапты...»өзара әрекеттесу серіктесіне тиісті біліктілігі немесе тәжірибесі бар өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді әзірлеуге немесе орындауға рұқсат етілген талаптар үшін пайдаланылады. Осы ISA-дағы басқа талаптарға қатысты бұл талапты немесе міндеттемені өзара әрекеттесу серіктесі орындауы керек және өзара әрекеттесу серіктесі фирмадан немесе өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелерінен ақпарат ала алатындығы нақты көрсетілген. (A22-A25 тармақтарын қара).

Күшіне ену күні

- 10 Осы ISA 2022 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудитіне қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

- 11 Аудитордың мақсаты - сапа деңгейіне жету үшін ақылға қонымды сенімділік алу үшін тапсырма деңгейінде сапаны басқару:
- a) Аудитор өз міндеттерін орындады және аудитті кәсіби стандарттарға, сондай-ақ қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жүргізді және
- b) Шығарылған аудиторлық қорытынды нақты жағдайларда тиісті сипатта болады.

Анықтамалар

- 12 ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:
- a) Тапсырманың жетекшісі³ - тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ фирманың атынан шығарылатын қорытынды үшін жауап беретін және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеу органы тиісті өкілеттік берген фирманың серіктесі немесе өзге қызметкері.
- b) Тапсырманың орындалу сапасын тексеру - бұл жұмыс тобы жасаған маңызды пайымдауларды және олардың негізінде жасалған тұжырымдарды объективті бағалау, оны тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға жүргізеді және тапсырманың нәтижелері бойынша қорытынды жасалған күннен кешіктірмей аяқталады.
- c) Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға - фирманың серіктесі, өзге қызметкері немесе тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу үшін аудиторлық ұйым тағайындаған бөгде тұлға
- d) Жұмыс тобы - аудиторлық тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ аудитордың сыртқы сарапшыларын⁴ және аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей ықпал ететін ішкі аудиторларды қоспағанда, осы тапсырма шеңберінде процедураларды орындайтын кез келген тұлғалар⁵ (A15-A25 тармақтарын қара)
- e) Фирма - жеке жұмыс істейтін маман, серіктестік немесе корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа ұйымы немесе олардың мемлекеттік сектордағы баламасы. (A26-тармақты қара)
- f) Желіге кіретін ұйым - желіге тиесілі аудиторлық ұйым. (A27 тармақты қара)
- g) Желі - бұл үлкен құрылым: (A27 тармағына сілтеме)
- (i) Ынтымақтастыққа бағытталған;
- (ii) Нақты түрде ол пайда табуға немесе шығындарды бөлуге бағытталған немесе жалпы меншік иелерін, жалпы бақылауды немесе басшылықтың жалпы мүшелерін, жалпы ішкі саясат пен сапаны бақылау процедураларын, жалпы бизнес стратегиясын, жалпы фирмалық атауды немесе кәсіби ресурстардың көп бөлігін пайдалануды қарастырады;
- h) Серіктес - аудиторлық ұйымға кәсіби қызметтер көрсету жөніндегі міндеттемелерді жүктеуге өкілеттігі бар кез келген жеке тұлға;

³ «Тапсырма жетекшісі», «әріптес» және «аудиторлық ұйым» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек

⁴ ISA 620 «Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану», б(а) - тармақ «сарапшы аудитор» терминінің анықтамасын қамтиды.

⁵ ISA 610 (Қайта қаралған, 2013 ж.) «Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану» тікелей қатысуға шектеулер қояды. Стандартта сыртқы аудиторға ішкі аудиторлардың тікелей қатысуын заң немесе нормативтік акт бойынша пайдалануға тыйым салынуы мүмкін екендігі белгіленген. Осылайша, тікелей қатысуды пайдалануға рұқсат етіледі, бірақ шектеулер бар.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- i) Персонал - серіктестер мен қызметкерлер;
- j) Кәсіби стандарттар - ISA және тиісті этикалық талаптар;
- k) Тиісті этикалық талаптар - кәсіби этика қағидаттары және аудиторлық тапсырманы орындау кезінде кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын этикалық талаптар. Тиісті этикалық талаптар, әдетте, Халықаралық бухгалтерлер этикасы стандарттары жөніндегі Кеңестің «Халықаралық кәсіби бухгалтерлер этикасы кодексiнiң» ережелерiн, соның iшiнде халықаралық тәуелсiздiк стандарттарын («IESBA кодексi»), қаржылық есептiлiк аудитiне қатысты ережелердi, сондай-ақ ұлттық заңнаманың неғұрлым қатаң талаптарын қамтиды;
- l) Жауап беру iс-шаралары (сапаны басқару жүйесiне қатысты) - сапаға байланысты тәуекелге (тәуекелдерге) жауап ретiнде аудиторлық ұйым әзiрлеген және енгiзген саясат пен процедуралар:
 - (i) саясат - сапаға байланысты тәуекелдi (тәуекелдердi) азайту үшiн не iстеу керек немесе iстемеуiне қатысты ереже. Мұндай ережелер құжатпен ресiмделуi, ақпараттық өзара iс-қимыл шеңберiнде нақты тұжырымдалуы немесе iс-әрекеттердi жүзеге асыру немесе шешiмдер қабылдау кезiнде тұспалдануы мүмкiн;
 - (ii) процедуралар - бұл саясатты iске асыру жөнiндегi iс-қимылдар;
- m) Қызметкерлер - аудиторлық ұйым жалдаған серіктестердің құрамына кірмейтін, сарапшыларды қоса алғандағы кәсіпқойлар.

Талаптар

Тексерулерді басқару және олардың сапасын қамтамасыз ету жөніндегі басшылық функциялар

- 13 Өзара әрекеттесу серіктесі аудиторлық тапсырманы басқаруға және оның сапасына қол жеткізуге, соның ішінде фирманың мәдениетін және өзара әрекеттесу тобы мүшелерінің күтілетін мінез-құлқын көрсететін аудит жүргізу үшін жағдай жасау жауапкершілігіне жалпы жауап береді. Бұл ретте аудиторлық тапсырма бойынша серіктес тапсырманың сипаты мен мән-жайлары тұрғысынан жасалған елеулі пайымдаулар мен тұжырымдардың орынды екендігін анықтау үшін негіз болуы үшін аудиторлық тапсырма бойы жеткілікті және тиісті түрде жұмысқа тартылуы тиіс (A28-A37 тармақтарын қара).
- 14 13-тармақта сипатталған ортаны құру кезінде тапсырма басшысы фирманың сапаға бейімділігін көрсететін нақты, дәйекті және тиімді іс-әрекеттер үшін жауапкершілікті өзіне алуға, сондай-ақ жұмыс тобы мүшелерінен қандай мінез-құлық күтілетінін белгілеуге және бұл туралы ақпарат беруге, оның ішінде астын сызуы тиіс: (A30- A34 - тармақтар)
 - a) Жұмыс тобының барлық мүшелері сапаны басқаруға және тапсырма деңгейінде сапаны қамтамасыз етуге қатысуға жауапты;
 - b) Кәсіби этиканың, құндылықтардың және жұмыс тобының мүшелеріне деген қарым-қатынастың маңыздылығы;
 - c) Жұмыс тобымен ашық және тиімді ақпараттық өзара іс-қимылдың маңыздылығы және жұмыс тобы мүшелерінің өздері үшін жағымсыз салдарлардан қорықпай алаңдаушылығын білдіру мүмкіндігін қолдау;
 - d) Жұмыс тобының әр мүшесінің аудиторлық тапсырма барысында кәсіби скептицизмді көрсетудің маңыздылығы.
- 15 Егер аудит бойынша серіктес осы ISA талаптарына байланысты процедураларды, міндеттерді немесе әрекеттерді әзірлеуді немесе орындауды аудиторлық топтың басқа мүшелеріне осы ISA талаптарын орындауда аудиторлық серіктеске көмек көрсету үшін тапсырса, аудиторлық серіктес аудиторлық топтың осы мүшелеріне басшылық жасау және қадағалау арқылы аудиторлық тапсырманың сапасын басқару және оған қол жеткізу үшін жалпы жауапкершілікті сақтайды және олардың жұмысын тексеру. (9, A37 тармақтары)

Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздік талаптары

- 16 Тапсырма жетекшісі тиісті этикалық талаптарды, оның ішінде нақты аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып қолданылатын тәуелсіздік талаптарын түсінуі тиіс (A38-A42, A48 тармақтарын қара).
- 17 Тапсырма басшысы жұмыс тобының басқа мүшелеріне нақты аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып қолданылатын тиісті этикалық талаптар туралы, сондай-ақ тиісті саясат пен процедуралар туралы, соның ішінде мыналарға бағытталғандары туралы хабарлауға жауапты болуы тиіс (A23-A25, A40-A44 тармақтарын қара):
 - a) Тиісті этикалық талаптарды, оның ішінде тәуелсіздік талаптарын сақтамау қатерлерін анықтау, бағалау және азайту;
 - b) Тиісті этикалық талаптардың, оның ішінде тәуелсіздік талаптарының бұзылуына себеп болуы мүмкін мән-жайлар және жұмыс тобы мүшелерінің тәртіп бұзушылықтар туралы өздеріне мәлім болған жағдайдағы міндеттері;
 - c) Ұйым заңдарды және нормативтік актілерді бұзған жағдай туралы өздеріне мәлім болған жағдайдағы жұмыс тобы мүшелерінің міндеттері⁶

⁶ ISA 250 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- 18 Егер тапсырма жетекшісінің назарын тиісті этикалық талаптарды сақтамау қауіпінің бар екенін көрсететін сұрақтар қызықтырса, тапсырма жетекшісі фирманың саясаты мен процедураларына сүйене отырып және фирмандан, жұмыс тобынан немесе басқа көздерден алынған тиісті ақпаратты қолдана отырып, қауіпті бағалап, тиісті әрекеттерді орындауы керек (A43-A44 тармақтар)
- 19 Аудиторлық тапсырма барысында тапсырма жетекшісі байқау және қажет болған жағдайда жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды немесе фирманың тиісті саясаты мен процедураларын бұзуына қатысты сұраныстар жіберу арқылы қырағылық ұстануы тиіс (A45-тармақ)
- 20 Егер фирманың сапасын басқару жүйесі арқылы немесе басқа көздерден аудиторлық тапсырма бойынша Серіктестің назарына аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларына қолданылатын тиісті этикалық талаптар орындалмағанын көрсететін сұрақтар келіп түссе, аудит бойынша серіктес фирманың басқа қызметкерлерімен кеңесіп, тиісті іс-қимыл жасауы керек. (A46-тармақ)
- 21 Аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін аудит бойынша серіктес тәуелсіздікке қатысты талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың орындалғанын анықтауға жауапты болады. (A38 және A47 тармақтар)

Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар

- 22 Келісімшарт бойынша серіктес фирманың клиенттермен және аудиторлық тапсырмалармен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру саясаты немесе процедуралары орындалғанын және жасалған қорытындылар шындыққа сәйкес келетінін анықтауы керек. қатынастар мен аудиторлық тапсырмалар орындалды және жасалған тұжырымдар шындыққа сәйкес келеді. (A49-A52, A58 тармақтар)
- 23 Шарт бойынша серіктес қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты ISA және осы ISA талаптарына сәйкес аудиторлық тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде ескеруі керек. (A53-A56 тармақтары)
- 24 Егер аудиторлық топқа фирманың аудиторлық тапсырманы орындаудан бас тартуы мүмкін ақпарат белгілі болса, егер ол клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдағанға немесе жалғастырғанға дейін фирмаға белгілі болса, аудиторлық серіктес фирма мен аудиторлық серіктес қажетті шараларды қабылдауы үшін бұл ақпаратты дереу фирмаға хабарлауы керек. (A57 тармақ)

Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстар

- 25 Өзара әрекеттесу серіктесі тапсырманың сипаты мен мән-жайларын, фирма саясатын, фирманың саясатын немесе процедураларын, сондай-ақ тапсырманы орындау барысында орын алуы мүмкін кез келген өзгерістерді ескере отырып, жеткілікті және тиісті ресурстардың өзара әрекеттесу тобына уақтылы бөлінгенін немесе берілгенін анықтауы керек. (A59-A70, A73-A74, A79 тармақтар).
- 26 Өзара іс-қимыл жөніндегі серіктес өзара іс-қимыл жөніндегі топ мүшелерінің, сондай-ақ тікелей көмек көрсететін кез келген сыртқы сарапшылар мен ішкі аудиторлардың және өзара іс-қимыл жөніндегі топтың құрамына кірмейтін тікелей көмек көрсететін кез келген ішкі аудиторлардың аудиторлық тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті құзыреті мен дағдыларына ие екенін анықтауы тиіс. (A62, A71-A74 тармақтар).
- 27 Егер шарт бойынша серіктес 25 және 26-тармақтардың талаптарын орындау нәтижесінде бөлінген немесе берілген ресурстардың аудиторлық тапсырма мән-жайларында жеткіліксіз немесе орынсыз екенін анықтаса, шарт бойынша серіктес тапсырманы орындау үшін қосымша немесе баламалы ресурстарды бөлу немесе беру қажеттілігі туралы тиісті тұлғалармен қарым-қатынасты қоса алғанда, тиісті шараларды қабылдауы тиіс. (A75- A78 тармақтар)
- 28 Тапсырма бойынша серіктес тапсырма бойынша топқа бөлінген немесе берілген ресурстардың аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, тиісті түрде пайдаланылуына жауап береді. (A63-A69 тармақтар)

Тапсырманы орындау

Басшылық, қадағалау және тексеру

- 29 Тапсырма жетекшісі жұмыс тобы мүшелерінің жұмысын басқару, оларды қадағалау және олардың жұмысын тексеру үшін жауапкершілікті өзіне алуы керек. (A80 тармағы)
- 30 Тапсырма басшысы басшылық, қадағалау және тексеру бойынша жұмыстардың сипаты, мерзімі және көлемі екендігіне көз жеткізуі тиіс (A81-A89, A94-A97 тармақтар)
 - a) Жоспарланған⁷ және фирманың саясаты мен процедураларына, кәсіби стандарттарға және заңдар мен нормативтік актілердің қолданыстағы талаптарына сәйкес орындалады;

⁷ ISA 300, *Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау*, 11-тармақ.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- b) Аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын, сондай-ақ аудиторлық ұйым жұмыс тобына бөлетін немесе қол жеткізуге мүмкіндік беретін ресурстарды ескереді.
- 31 Тапсырма жетекшісі аудиторлық тапсырманы орындау барысында аудиторлық құжаттаманы, соның ішінде аудиторлық құжаттаманы тиісті уақытта тексеруі керек: (A90-A93 тармақтар)
- a) Маңызды сұрақтар⁸;
- b) Маңызды пайымдаулар, оның ішінде тапсырманы орындау кезінде анықталған күрделі немесе даулы мәселелермен байланысты пікірлер және жасалған тұжырымдар; және
- c) Тапсырма жетекшісінің кәсіби пікіріне сәйкес тапсырма жетекшісінің міндеттерімен байланысты басқа сұрақтар.
- 32 Аудиторлық қорытындының күніне немесе күніне дейін аудит бойынша серіктес аудиторлық құжаттаманы зерделеу және аудиторлық топпен талқылау арқылы жасалған қорытындылар мен берілген аудиторлық қорытындыны растайтын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алынғанын анықтауы керек. (A90-A94 тармақтары).
- 33 Аудиторлық қорытындының күніне дейін аудит бойынша серіктес қаржылық есептілікті және аудиторлық қорытындыны⁹, егер қажет болса, аудиттің негізгі мәселелерінің сипаттамасын және тиісті аудиторлық құжаттаманы қарастырып, берілген қорытындының мән-жайларға сәйкес келетіндігін анықтауы керек.¹⁰
- 34 Өзара іс-қимыл жөніндегі серіктес басшылыққа, басқару өкілеттігі берілген тұлғаға немесе реттеуші органдарға жіберілетін ресми жазбаша хабарламаларды олар жарияланғанға дейін қарауы керек. (A98-тармақты қара).

Консультациялар

- 35 Тапсырма басшысы: (A99-A102 тармақтар)
- a) Жұмыс тобының консультациялар өткізуіне жауапты болу:
- (i) Фирманың саясаты мен процедураларына сәйкес консультациялар жүргізу талап етілетін күрделі немесе даулы мәселелер бойынша;
- (ii) Тапсырма жетекшісінің кәсіби пікіріне сәйкес кеңес беруді қажет ететін басқа мәселелер бойынша;
- b) Тапсырманы тексеру кезінде жұмыс тобының мүшелері жұмыс тобының ішінде де, жұмыс тобы мен ұйым ішінде немесе одан тыс жерде тиісті деңгейдегі басқа мамандар арасында да қажетті кеңестер алуды ұйымдастырғанына көз жеткізуі;
- c) Осы консультациялардың сипаты мен көлемі, сондай-ақ олардың негізінде жасалған тұжырымдар оларды ұсынған тұлғалармен келісілгеніне көз жеткізуі;
- d) Келісілген қорытындылар орындалғанына көз жеткізуі тиіс.

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

- 36 Тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу талап етілетін аудиторлық тапсырмалар жағдайында тапсырма басшысы: (A103-тармақ)
- a) Жұмыс сапасын бағалау бойынша сарапшы тағайындалғанын анықтау;
- b) Жұмыс сапасын тексеру жөніндегі сарапшымен ынтымақтасу және аудит жөніндегі топтың басқа мүшелеріне олардың міндеттері туралы хабарлау;
- c) Жұмыс сапасын бағалау жөніндегі сарапшымен аудиторлық тапсырманы орындау барысында туындайтын, оның ішінде жұмыс сапасын тексеру барысында анықталған маңызды мәселелер мен маңызды пайымдауларды талқылау; және
- d) Тапсырманың орындалу сапасын тексеру аяқталғанға дейін аудиторлық қорытындының күнін қоймау. (A104-A106 тармақтар)

Пікірлер алшақтығы

- 37 Егер жұмыс тобының ішінде немесе жұмыс тобы мен тапсырманың сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға арасында немесе консультациялар беретіндерді қоса алғанда, аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесі шеңберінде қызметті жүзеге асыратын тұлғалар арасында пікір алшақтығы туындаса, жұмыс тобы фирманың

⁸ ISA 230, *Аудиторлық құжаттама*, 8 (с) тармағы

⁹ ISA 701, *Аудиторлық қорытындыдағы аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету*.

¹⁰ ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру және қорытынды жасау* немесе ISA 705 (Қайта қаралған), *Аудиторлық қорытындыдағы өзгертілген пікір*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

осындай сәйкессіздіктерді қарау және жою жөніндегі саясаты мен процедураларын ұстануы тиіс (A107-A108 тармақтарын қара).

- 38 Тапсырма жетекшісі:
- Фирманың саясаты мен процедураларына сәйкес пікірлердегі алшақтықтарды қарау және жою үшін жауапкершілікті өзіне алуы;
 - Жасалған қорытындылар құжатпен рәсімделгеніне және іске асырылғанына көз жеткізуі;
 - Пікірлердегі кез келген алшақтықты жойғанға дейін аудиторлық қорытындының күнін белгілемеуі тиіс.

Мониторинг және кемшіліктерді жою

- 39 Тапсырма басшысы: (A109-A112 тармақтар)
- Фирма жіберген фирманың қателерін бақылау және түзету процесінен, соның ішінде, егер қажет болса, желіден және фирмадан алынған ақпаратты, соның ішінде, егер қажет болса, желінің қателерін бақылау және түзету процесінен алынған ақпаратты түсіну;
 - 39(a) тармағында аталған ақпараттың аудиторлық тапсырмаға маңыздылығы мен әсерін анықтау; және тиісті іс - қимыл жасау; және;
 - Аудиторлық тапсырма барысында ұйымның кемшіліктерін бақылау және жою процесіне қатысты болуы мүмкін ақпаратқа мұқият болыңыз және осындай ақпаратты хабарлау.

Сапаны басқару және сапаны қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілік

- 40 Аудиторлық қорытынды шығарылғанға дейін, өзара әрекеттесу серіктесі аудиторлық тапсырманы басқару және сапасына қол жеткізу үшін жалпы жауапкершілікті өз мойнына алғанын анықтайды. Бұл жағдайда өзара әрекеттесу серіктесі мынаны анықтауы керек: (A113-A116 тармақтар)
- Аудиторлық тапсырма барысында тапсырма жетекшісінің қатысуы жеткілікті және тиісті болды, ол қалыптасқан маңызды пікірлер мен тұжырымдар тапсырманың сипаты мен жағдайларын ескере отырып, тиісті екенін анықтауға негіз болды
 - Аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайлары, ондағы кез-келген өзгерістер, сондай-ақ осы ISA талаптарын орындау кезінде ұйымның тиісті саясаты мен процедуралары ескерілді.

Құжаттама

- 41 ISA 230¹¹ қолданған кезде аудитор аудиторлық құжаттамада: (A117-A120 тармақтар)
- Анықталған мәселелер, қызметкерлермен тиісті талқылаулар және қатысты жасалған қорытындылар:
 - Тәуелсіздікке қойылатын талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарға қатысты міндеттерді орындау.
 - Клиентпен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырманы қабылдау және жалғастыру.
 - Аудиторлық тапсырманы орындау барысында жүргізілген консультациялардың сипаты мен көлемі және осы консультациялардың нәтижесінде жасалған қорытындылар, сондай-ақ осы тұжырымдардың қалай іске асырылғандығы.
 - Егер аудиторлық тапсырма бойынша тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізілсе, онда тапсырманың орындалу сапасына тексеру аудиторлық қорытынды жасалған күні немесе оған дейін аяқталды.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (1-тармақты қара)

A1. Осы ISA топтың қаржылық есептілігінің аудитін қоса алғанда, қаржылық есептіліктің кез келген аудитіне қолданылады. ISA600¹² топтың қаржылық есептілік аудитінің ерекшеліктерін және аудитке құрамдас аудиторлар қатысатын жағдайларды қарастырады. Сонымен қатар, ISA 600 нақты жағдайларға бейімделуді ескере отырып,

¹¹ ISA 230, 8 - 11 және A6-тармақтар

¹² ISA600, *Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (құрамдас бөліктер аудиторларының жұмысын қоса алғанда)*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

жұмыс тобына басқа фирманың тұлғалары қосылған кезде қаржылық есептілік аудиті кезінде пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, ISA600, егер мұндай тұлға қорларды түгендеу, негізгі құралдарды тексеру немесе басқа жерде орналасқан жалпы қызмет көрсету орталығында аудиторлық процедураларды жүргізуге қатысса, пайдалы болуы мүмкін.

Сапаны басқару жүйесі және жұмыс топтарының рөлі (2-9 тармақтарды қара)

- A2. ISQM 1 фирманың сапаны басқару жүйесін әзірлеуге, енгізуге және оның жұмыс істеуіне жауапкершілігі белгіленеді.
- A3. Фирмалар немесе ұлттық талаптар шеңберінде сапаны басқару жүйесінің құрамдас бөліктерін сипаттау үшін басқа терминдер немесе тұжырымдамалар қолданылуы мүмкін. Фирманың сапаны басқару жүйесін әзірлеу, енгізу және оның жұмыс істеуін қамтамасыз ету жөніндегі жауапкершілігіне қатысты ұлттық талаптар ISQM 1 талаптарына қатысты бөлігінде ISQM 1 талаптарынан кем болмауы тиіс, сондай-ақ аудиторлық ұйымды ISQM 1 мақсатына қол жеткізуді қамтамасыз етуге міндеттейді.

Аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесіне байланысты жұмыс тобының міндеттері (4-тармақ)

- A4. Тапсырма деңгейіндегі сапа менеджменті фирманың сапа менеджменті жүйесімен қамтамасыз етіледі және аудиторлық тапсырманың сипаты мен жағдайларына байланысты. ISQM1 сәйкес фирма аудиторлар тобына аудиторлық тапсырманы орындауға қатысты өз міндеттерін түсінуге және орындауға мүмкіндік беретін ақпаратты беруге жауапты. Мысалы, мұндай хабарламалар күрделі техникалық немесе этикалық мәселелерге байланысты белгілі бір жағдайларда тағайындалған тұлғалармен кеңесу саясатын немесе процедураларын немесе белгілі бір мәселелерге қатысты белгілі бір процедураларда фирманың тағайындалған сарапшыларын пайдалануды қамтуы мүмкін (мысалы, фирма фирманың тағайындалған несие сарапшылары несие шығындарының резервтік аудитіне тартылуы керек екенін анықтай алады қаржы институттарының аудиті кезінде).
- A5. Фирма деңгейіндегі жауаптар желі немесе басқа фирмалар, құрылымдар немесе ұйымдар бір желі шеңберінде белгілеген саясатты немесе процедураларды қамтуы мүмкін (желі талаптары немесе Желілік қызметтер Бұдан әрі ISQM 1-де «Желі талаптары немесе желілік қызметтер» бөлімінде сипатталған)¹³. Берілген ISA талаптары фирманың Тапсырыс берушінің топтарына аудиторлық тапсырма шеңберінде желілік талаптарды немесе Желілік қызметтерді енгізуге немесе пайдалануға мүмкіндік беру үшін қажетті шараларды қабылдауға жауапты екендігіне негізделген (мысалы, желілік фирма пайдалану үшін әзірленген аудит әдістемесін қолдану талабы). ISQM1 сәйкес фирма желілік талаптардың немесе Желілік қызметтердің фирманың сапа менеджменті жүйесіне қалай қатысы бар екенін және онда ескерілетінін анықтауға жауап береді.¹⁴
- A6. Аудиторлық ұйым деңгейіндегі сапаға байланысты тәуекелдерді азайтуға бағытталған кейбір жауап шаралары тапсырма деңгейінде жүргізілмейді, бірақ олар ISA талаптарын ұстану үшін маңызды болып табылады. Мысалы, жұмыс тобының ISA талаптарын ұстануға байланысты болуы мүмкін аудиторлық ұйым деңгейіндегі жауап шаралары мыналарды қамтиды:
- Қызметкерлерді іріктеу және кәсіби біліктілікті арттыру процестері;
 - Фирманың тәуелсіздік қағидастарын ұстану мониторингін қолдайтын АТ-қосымшалар;
 - Клиенттік қатынастар мен аудиторлық тапсырмаларды сатып алуды және сақтауды қолдайтын АТ қосымшаларын әзірлеу; және
 - Аудит әдіснамасын және оларды енгізумен байланысты құралдар мен ұсынымдарды әзірлеу.
- A7. Әрбір аудиторлық тапсырманың ерекшелігі мен мән-жайларына, сондай-ақ аудиторлық тапсырманы орындау барысында болуы мүмкін өзгерістерге байланысты фирма тапсырма деңгейінде туындауы мүмкін барлық сапа тәуекелдерін анықтай алмайды немесе барлық тиісті және тиісті жауаптарды көрсете алмайды. Тиісінше, тапсырманы орындайтын топ осы ISA мақсатына жету үшін фирманың саясатында немесе процедураларында көрсетілгендерден басқа, тапсырма деңгейінде әрекет ету шараларын әзірлеу және іске асыру қажеттілігін анықтаған кезде кәсіби пайымдауды қолданады.¹⁵
- A8. Жауап шараларының қажет екендігін анықтауға (және егер солай болса, қайсысы) берілген ISA талаптары, команданың тапсырманың сипаты мен мән-жайын түсінуі, сондай-ақ тапсырманы орындау барысында болатын кез-келген өзгерістер есер етеді, ISA талаптары, команданың тапсырманың сипаты мен мән-жайын түсінуі, сондай-ақ осы ISA-да болатын кез-келген өзгерістер есер етеді. тапсырманы орындау барысы. Мысалы, тапсырманы орындау барысында күтпеген жағдайлар туындауы мүмкін, бұл серіктесінен бастапқыда тағайындалған немесе ұсынылған мамандарға қосымша тиісті тәжірибесі бар мамандарды тартуды талап етуі мүмкін.
- A9. Осы ISA талаптарын орындау үшін тапсырыс берушілер тобының күш-жігерінің салыстырмалы арақатынасы (яғни, фирманың жауаптарын жүзеге асыру мен ұйымның саясатында немесе процедураларында көрсетілгендерден басқа, белгілі бір тапсырмаға тән жауаптарды әзірлеу мен іске асыру арасындағы) әр түрлі болуы мүмкін. Мысалы, фирма осы аудиторлық тапсырмаға қолданылатын жағдайларда қолданылатын аудит бағдарламасын жасай алады (мысалы, белгілі бір салаға бағытталған аудит бағдарламасы). Орындалатын процедуралардың мерзімі мен көлемін

¹³ ISQM 1, 49 (b) тармағы

¹⁴ ISQM 1, 49 (a) тармағы

¹⁵ ISA200, аудитордан қаржылық есептілік аудитін жоспарлау және жүргізу кезінде кәсіби пікір қолдануды талап етеді
ISA 220 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

анықтаудан басқа, тапсырма деңгейіндегі аудит бағдарламасына қосымша процедураларды қосу қажет болмауы мүмкін. Балама ретінде осы ISA-ның тапсырманы орындауға қойылатын талаптарын орындау жөніндегі топтың іс-әрекеттері тапсырманың ерекшелігі мен мән-жайларын ескере отырып, тапсырма деңгейінде жауап шараларын әзірлеуге және іске асыруға бағытталуы мүмкін (мысалы, фирманың аудит бағдарламаларында көзделмеген елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін процедураларды жоспарлау және орындау).

A10. Әдетте, жұмыс тобы ISA талаптарын ұстану мақсатында фирманың саясаты мен процедураларына сүйенуі мүмкін, сонда:

- Жұмыс тобының түсінігі немесе практикалық тәжірибесі фирманың саясаты мен процедуралары тапсырманың сипаты мен жағдайларына байланысты мәселелерді тиімді шешпейтінін немесе
- Осындай саясаттың немесе процедуралардың тиімділігіне қатысты аудиторлық ұйым немесе басқа тараптар берген ақпарат керісінше екенін куәландырады (мысалы, фирманың мониторинг, сыртқы тексерулер жөніндегі қызметі шеңберінде ұсынылған немесе өзге де маңызды көздерден алынған ақпарат фирманың саясаты мен процедуралардың тиімді жұмыс істемейтінін көрсетеді).

A11 Егер өзара әрекеттесу серіктесі (соның ішінде өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелерінен ақпарат алу нәтижесінде) фирманың сапа тәуекелдеріне қатысты қабылдаған шаралары белгілі бір тапсырма аясында тиімсіз екенін немесе өзара әрекеттесу серіктесі фирманың саясатына немесе процедураларына сене алмайтынын білсе, өзара әрекеттесу серіктесі бұл туралы дереу хабарлауы керек фирма 39(с) тармағына сәйкес, өйткені мұндай ақпарат фирманың кемшіліктерін бақылау және жою процесіне қатысты. Мысалы, егер өзара әрекеттесу тобының мүшесі аудиторлық бағдарламаның қауіпсіздік осалдығы бар екенін анықтаса, мұндай ақпаратты тиісті қызметкерлерге уақтылы хабарлау фирмаға аудиторлық бағдарламаны жаңарту және қайта шығару бойынша қадамлар жасауға мүмкіндік береді. Сондай-ақ жеткілікті және тиісті ресурстарға қатысты A70 тармақты қара.

Тапсырма деңгейінде сапаны басқаруға қатысты ақпарат (6 тармақ)

A12. Басқа ISA талаптарын орындау тапсырма деңгейіндегі сапаны басқаруға қатысты ақпарат беруді қамтамасыз ете алады. Мысалы, ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)¹⁶ сәйкес алынуы қажет ұйым мен оның қоршаған ортасын түсіну ISA талаптарын ұстану үшін маңызды болуы мүмкін ақпаратты қамтамасыз етеді. Бұл ақпарат анықтау кезінде маңызды болуы мүмкін:

- Аудиттің белгілі бір салаларында қолданылатын ресурстардың түрі, мысалы, тәуекелі жоғары салаларда жұмыс істеу үшін тәжірибелі топ мүшелерін пайдалану немесе тәуекелі жоғары салалардағы күрделі мәселелерді шешу үшін сарапшыларды тарту;
- Аудиттің белгілі бір салаларына бөлінетін ресурстардың көлемі, мысалы, бірнеше объектілерде түгендеуге қатысуға бөлінген топ мүшелерінің саны;
- Елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау негізінде топ мүшелері орындаған жұмысты тексерудің сипаты, мерзімдері және көлемі; немесе
- Бюджетте көзделген аудиторлық сағаттарды бөлу, соның ішінде айтарлықтай бұрмалану қаупі жоғары немесе анықталған тәуекелдер жоғары деп бағаланатын салаларға тәжірибелі топ мүшелеріне көбірек уақыт пен уақыт бөлу.

Масштабталуы (2, 8 тармақтар)

A13. Шағын фирмаларда, фирманың саясаты немесе процедуралары фирманың атынан өзара әрекеттесу серіктесіне фирманың сапа тәуекелдеріне жауап берудің көптеген шараларын әзірлеуді тапсыруы мүмкін, өйткені бұл фирманың сапа менеджменті жүйесінің бөлігі ретінде әрекет ету шараларын әзірлеу мен енгізудің тиімдірек тәсілі болуы мүмкін. Сонымен қатар, шағын фирманың саясаты мен процедуралары формальды болмауы мүмкін. Мысалы, салыстырмалы түрде аз аудиторлық тапсырмалары бар өте кішкентай фирма жалпы фирмалық тәуелсіздікті бақылау жүйесін құрудың қажеті жоқ деп шеше алады, ал тәуелсіздікті бақылауды жеке тапсырмалар деңгейінде тапсырма серіктесі жүзеге асырады.

A14. Жұмыс тобының басқа мүшелерінің жұмысын басқару, оларды қадағалау және олардың жұмысын тексеру бөлігіндегі талаптар жұмыс тобына тапсырма басшысынан басқа мүшелер кірген жағдайда ғана орынды болады.

Анықтамалар

Жұмыс тобы (12 (d) тармақты қара)

A15. Өзара әрекеттесу бойынша мамандар тобын әртүрлі тәсілдермен ұйымдастыруға болады. Мысалы, топ мүшелері бірге де, әртүрлі географиялық нүктелерде де болуы мүмкін және олар орындайтын әрекеттерге байланысты топтарға бөлінуі мүмкін. Топ қалай ұйымдастырылғанына қарамастан, аудиторлық тапсырма шеңберінде¹⁷ аудиторлық процедураларды орындайтын әрбір тұлға топтың мүшесі болып табылады.

¹⁶ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- A16. Тапсырманы орындау жөніндегі топтың анықтамасы аудиторлық тапсырма шеңберінде аудиторлық процедураларды орындайтын тұлғаларға бағытталған. Аудитордың пікірі мен қорытындысын негіздеу үшін қажетті аудиторлық дәлелдемелер негізінен аудит барысында орындалатын аудиторлық процедуралардың нәтижесінде алынады.¹⁸ Аудиторлық процедураларға тәуекелдерді бағалау процедуралары¹⁹ және басқа аудиторлық процедуралар кіреді.²⁰ ISA 500-де түсіндірілгендей, аудиторлық процедураларға инспекция, бақылау, растау, қайта санау, қайта орындау, аналитикалық процедуралар мен сұраулар кіреді, көбінесе бірге.²¹ Басқа ISA сонымен қатар аудиторлық дәлелдемелерді алудың нақты процедураларын қамтуы мүмкін, мысалы ISA 520.²²
- A17. Жұмыс топтарының құрамына персонал кіреді, бірақ аудиторлық процедураларды орындайтын басқа да тұлғалар енгізілуі мүмкін. Бұл тұлғалар қызметкерлер бола алады:
- Желіге кіретін фирманың немесе
 - Желіге кірмейтін аудиторлық ұйым немесе қызмет көрсететін басқа ұйым.²³
- Мысалы, басқа фирманың қызметкері шоғырландырылған аудиторлық тапсырма шеңберіндегі компоненттердің бірінің қаржылық ақпаратына қатысты аудиторлық процедураларды орындай алады, түгендеуге қатыса алады немесе қашықтағы мекемедегі негізгі құралдарды тексере алады.
- A18. Клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың құрамына аудиторлық процедураларды орындайтын қызмет көрсету орталықтарының қызметкерлері де кіруі мүмкін. Мысалы, мінез-құлқы бойынша қайталанатын немесе мамандандырылған белгілі бір тапсырмаларды тиісті оқытылған қызметкерлер тобы орындайтыны анықталуы мүмкін, сондықтан мұндай тұлғалар тапсырманы орындау тобына кіреді. Қызмет көрсету орталықтарын фирма, желі немесе сол желіге кіретін басқа фирмалар, ұйымдар немесе ұйымдар құра алады. Мысалы, сыртқы растау процедураларын жеңілдету үшін орталықтандырылған функцияны қолдануға болады.
- A19. Аудит топтарының құрамына бухгалтерлік есептің немесе аудиттің мамандандырылған саласында білімі бар, аудиторлық тапсырма шеңберінде аудиторлық процедураларды орындайтын тұлғалар кіруі мүмкін, мысалы, пайда салығын есепке алу немесе әдеттен тыс немесе күтпеген қатынастарды анықтау үшін автоматтандырылған құралдар мен әдістермен жасалған күрделі ақпаратты талдау туралы білімі бар тұлғалар. Егер оның тапсырманы орындауға қатысуы консультациялармен шектелсе, жеке тұлға аудиторлық топтың мүшесі болып табылмайды. Консультациялар 35 және A99-A102 тармақтарында қарастырылады.
- A20. Егер аудиторлық тапсырма тапсырманың орындалу сапасын тексеруге жататын болса, онда тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі сарапшы және тапсырманың орындалу сапасын тексеруді орындайтын басқа тұлғалар жұмыс тобының мүшелері болып табылмайды. Бұл тұлғаларға тәуелсіздіктің ерекше талаптары қолданылуы мүмкін.
- A21. Тікелей көмек көрсететін ішкі аудитор және жұмысы тапсырмада пайдаланылатын аудитордың сыртқы сарапшысы²⁴ тапсырманы орындау тобының мүшелері болып табылмайды. ISA 610 (Қайта қаралған) 2013 және ISA 620 тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторлардың жұмысын пайдаланған кезде және сәйкесінше сыртқы сарапшының жұмысын пайдаланған кезде аудиторға қойылатын талаптар мен нұсқауларды қамтиды. Осы ISA- ны сақтау аудитор тікелей көмек көрсететін ішкі аудитордың жұмысына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуды және сарапшының жұмысына қатысты аудиторлық процедураларды орындауды талап етеді.

Тапсырма басшысының міндеттері (9, 12 (d) тармақтар)

A22. Осы ISA талаптың немесе міндеттеменің тапсырма жетекшісімен орындалуы керектігін нақты түрде белгілесе, тапсырма жетекшісіне осы талапты орындау үшін аудиторлық ұйымнан немесе жұмыс тобының (мысалы, қажетті шешім немесе шешім қабылдауға арналған ақпарат) басқа мүшелерінен ақпарат қажет болуы мүмкін. Мысалы, тапсырма басшысы жұмыс тобының мүшелері аудиторлық тапсырманы орындау үшін тиісті қабілеттер мен кәсіби біліктілікке ие екендігіне көз жеткізуі тиіс. Жұмыс тобының тиісті қабілеттері мен кәсіби құзыреттілігі туралы пікір қалыптастыру үшін тапсырма жетекшісіне жұмыс тобы дайындаған немесе фирманың сапа менеджменті жүйесінен алынған ақпаратты пайдалану қажет болуы мүмкін.

Аудиторлық ұйымда жұмыс тобы мүшелерінің белгілеген саясаты мен процедураларын қолдану (9, 12(d), 17-тармақтар)

A23. Фирманың сапаны бақылау жүйесіне сәйкес клиенттермен жұмыс тобының мүшелері фирманың аудиторлық тапсырмаға қолданылатын саясаты мен процедураларын орындауға жауап береді. Басқа фирманың клиенттермен жұмыс тобының мүшелері аудиторлық серіктестің серіктестері немесе қызметкерлері болмағандықтан, оларға фирманың сапаны бақылау жүйесі, оның саясаты немесе процедуралары қолданылмауы мүмкін. Сонымен қатар, басқа фирманың саясаты немесе процедуралары серіктес фирманың мәміле саясатымен немесе процедураларымен сәйкес келмеуі мүмкін. Мысалы, қадағалау, бақылау және тексеруге қатысты саясат немесе

¹⁷ISA 500, Аудиторлық дәлелдер, A10 тармағы

¹⁸ ISA 200, A30 тармағы

¹⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) тәуекелдерді бағалау процедураларына байланысты талаптарды қамтиды

²⁰ ISA 330 «Аудитордың бағаланған тәуекелдерге жауаптары» бұдан арғы аудиторлық процедураларға қатысты талаптарды қамтиды. Бақылау құралдарының тестілерін және мәні бойынша процедураларды қоса алғандағы процедуралар.

²¹ ISA 500, A14-A25 тармақтар

²² ISA 520, Талдамалық процедуралар

²³ ISQM 1, 16 (v) тармағы

²⁴ ISA 620, 12-13 тармақтары және ISA 610(қайта қаралған нұсқасы, 2013ж.), 21-25 тармақтарын қарау.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

процедуралар басқаша болуы мүмкін, әсіресе егер басқа фирма өзара әрекеттесу серіктесінің фирмасы жұмыс істейтін басқа құқықтық жүйемен, тілмен немесе мәдениетпен юрисдикцияда болса. Тиісінше, егер тарту тобының құрамына басқа фирманың қызметкерлері кірсе, фирма немесе тарту серіктесі осы қызметкерлердің жұмысына қатысты фирманың саясатын немесе процедураларын жүзеге асыру үшін басқа әрекеттерді қажет етуі мүмкін.

A24. Атап айтқанда, фирманың саясаты немесе процедуралары фирмадан немесе аудиторлық серіктестен тұлғаның басқа фирмадан екенін түсіну кезінде қызметкерлерге қолданылатын әрекеттерден басқа әрекеттерді талап етуі мүмкін:

- Аудиторлық тапсырманы орындау үшін тиісті құзыреті мен дағдылары бар. Мысалы, бұл тұлғаға фирмада қабылданған жалдау және оқыту процедуралары қолданылмайды, сондықтан фирманың саясаты немесе процедуралары бұл анықтаманы басқа фирмадан немесе лицензиялау немесе тіркеу органынан ақпарат алу сияқты басқа әрекеттер арқылы жасауға болатындығын көрсетуі мүмкін. ISA 600 19 және A38 тармақтарында компоненттік аудиторлардың құзыреттілігі мен дағдылары туралы түсінік алу туралы нұсқаулар бар.
- Топтық аудиторлық тапсырмаға қатысты этикалық талаптарды түсінеді. Мысалы, бұл тұлға тиісті этикалық талаптарға қатысты фирманың саясаты немесе процедуралары бойынша оқытылмайды. Фирманың саясаты немесе процедуралары мұндай түсінікке басқа жолдармен, мысалы, қызметкерге аудиторлық тапсырмаға қолданылатын тиісті этикалық талаптардың ережелерін қамтитын ақпарат, нұсқаулықтар немесе анықтамалықтар беру арқылы қол жеткізуге болатындығын қарастыруы мүмкін.
- Тәуелсіздікті растайды. Мысалы, аффилиирленбеген тұлғалар тікелей фирманың тәуелсіздік жүйелері арқылы тәуелсіздік туралы мәлімдеме жасай алмауы мүмкін. Фирманың саясаты немесе процедуралары мұндай тұлғалардың аудиторлық тапсырмаға қатысты тәуелсіздігін басқа жолдармен, мысалы, жазбаша растау арқылы көрсете алатынын қарастыруы мүмкін.

A25. Егер фирманың саясаты немесе процедуралары белгілі бір жағдайларда белгілі бір әрекеттерді орындауды талап етсе (мысалы, белгілі бір мәселе бойынша кеңес беру), фирманың саясаты немесе процедуралары персонал емес тұлғаларға хабарлануы қажет болуы мүмкін. Мұндай тұлғалар мәміле бойынша серіктесті тиісті жағдайлардың туындауы туралы ескертуі мүмкін, бұл мәміле бойынша серіктеске фирманың саясатының немесе процедураларының талаптарын орындауға мүмкіндік береді. Мысалы, топтық аудиторлық тапсырмада, егер құрамдас аудитор құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына қатысты аудиторлық процедураларды орындаса және топтың қаржылық есептілігіне қатысты күрделі немесе даулы мәселені анықтаса және талқылауға²⁵ жататын топ аудиторының саясатына немесе процедураларына сәйкес, құрамдас аудитор топқа осы мәселе туралы ескертуі мүмкін.

Аудиторлық ұйым (12(e) тармақ)

A26. Тиісті этикалық талаптар шеңберіндегі «фирманың» анықтамасы ISA бекітілген анықтамадан өзгеше болуы мүмкін.

«Желі» және «желіге кіретін ұйым» (12(f) - 12 (g) тармақтар)

A27. Тиісті этикалық талаптардағы «желі» немесе «желілік фирма» ұғымдарының анықтамалары осы ISA-да көрсетілген анықтамалардан өзгеше болуы мүмкін. IESBA кодексінде «желі» және «желілік фирма» терминдеріне арналған нұсқаулық бар. Желілер мен басқа желілік фирмалар әртүрлі құрылымға ие болуы мүмкін және барлық жағдайда фирмаға сыртқы болып табылады. Желілерге қатысты осы ISA ережелері фирманың құрамына кірмейтін, бірақ желіде бар кез келген құрылымдарға немесе ұйымдарға да қолданылады.

Тексерулерді басқару және олардың сапасын қамтамасыз ету жөніндегі басшылық функциялар (13-15 тармақтар)

Сапаны басқару және сапаны қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілік

A28. ISQM1 сәйкес, ұйым сапа менеджменті жүйесін әзірлеуді, енгізуді және жұмыс істеуді қолдайтын ұйымды басқару мен басқаруға қатысты сапа мақсаттарын белгілеуі керек. Серіктестің сапаны басқару және қол жеткізу үшін өзара әрекеттесу жауапкершілігін фирманың мәдениеті қолдайды, ол сапаға деген адалдығын көрсетеді. Осы ISA-ның 13 және 14-тармақтарының талаптарын орындау кезінде өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелерімен тікелей байланыса алады және бұл байланысты жеке мінез-құлық пен іс-әрекеттермен нығайта алады (мысалы, мысал келтіру арқылы). Сапаға деген адалдықты көрсететін мәдениетті қызмет көрсету тобының мүшелері тапсырманы орындау барысында күтілетін мінез-құлықты көрсеткен кезде қалыптастырады және нығайтады.

Ауқымдылығы

²⁵ 35-тармақты қара

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

A29. Фирманың сапасына адалдығын көрсетуге бағытталған тапсырма басшысының іс-әрекетінің сипаты мен көлемін әр түрлі факторлар, соның ішінде аудиторлық ұйым мен жұмыс тобының мөлшері, құрылымы, географиялық таралуы және күрделілігі, сондай-ақ аудиторлық тапсырманың сипаты мен жағдайлары анықтай алады. Қажетті мәдениетті құруға қатысушылар саны аз кішігірім жұмыс тобында тікелей өзара әрекеттесу және жеке мысал арқылы қол жеткізуге болады, ал бірнеше аумақтық бөлімшелер арасында бөлінген үлкен жұмыс топтарында неғұрлым формалды өзара әрекеттесу қажет болуы мүмкін.

Жеткілікті және тиісті қатысу

A30. Тапсырма басшысының аудиторлық тапсырма бойына жеткілікті және тиісті қатысуын ол әртүрлі тәсілдермен көрсете алады, оның ішінде:

- Осы ISA талаптарын ұстану, оларды қадағалау және олардың жұмысын тексеру бойынша жұмыс тобы мүшелерінің жұмысына басшылық ету сипаты, мерзімі және көлемі үшін жауапкершілік қабылдау;
- Тапсырманың сипаты мен мән-жайлары тұрғысынан осындай басшылықтың, қадағалау мен тексерудің сипатын, мерзімдері мен көлемін өзгертілген.

Ақпараттық өзара іс-қимыл

A31. Қарым - қатынас - бұл аудиторлармен жұмыс тобы осы ISA талаптарын орындау үшін қажетті ақпаратпен уақтылы алмасатын және осылайша тапсырманың сапасына қол жеткізуге ықпал ететін құрал. Осы ISA талаптары және сол арқылы аудиторлық тапсырманы орындау сапасына қол жеткізуге ықпал етеді. Байланыс аудит тобының мүшелері арасында немесе олардың арасында, сондай-ақ:

- a) Фирма (мысалы, фирманың сапа менеджменті жүйесінің бөлігі ретінде қызмет ететін тұлғалармен, соның ішінде фирманың сапа менеджменті жүйесіне түпкілікті немесе жедел жауапты тұлғалармен);
- b) Аудитке қатысатын басқа тұлғалар (мысалы, тікелей көмек көрсететін ішкі аудиторлар²⁶ немесе аудитордың сыртқы сарапшысы²⁷); және
- c) Фирмаға сыртқы тараптар (мысалы, басшылық, басқаруға жауапты тұлғалар немесе реттеушілер).

A32. Аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайы серіктестің өзара әрекеттесу тобының мүшелерімен тиімді қарым-қатынас құралдарын таңдау туралы шешімдеріне әсер етуі мүмкін. Мысалы, дұрыс басшылықты, қадағалауды және тексеруді қамтамасыз ету үшін фирма әртүрлі географиялық орындарда жұмыс істейтін топ мүшелері арасындағы байланысты жеңілдету үшін АТ қолданбаларын пайдалана алады.

Кәсіби скептицизм (7-тармақ)

A33. Аудиторлық тапсырма бойынша серіктес топтың әрбір мүшесінің аудиторлық тапсырма бойы кәсіби скептицизмді сақтауының маңыздылығын атап өтуге міндетті. Кейбір аудиторлық тапсырмаларға тән жағдайлар аудиторлық топқа қысым көрсетуі мүмкін, бұл аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау және аудиторлық дәлелдемелерді бағалау кезінде кәсіби скептицизмді дұрыс қолдануға кедергі келтіруі мүмкін. Тиісінше, ISA 300-ге сәйкес жалпы аудит стратегиясын әзірлеу кезінде аудит тобы аудиторлық тапсырмада мұндай шарттардың бар-жоғын және егер солай болса, мұндай кедергілерді жеңілдету үшін фирмаға немесе аудиторлық топқа қандай әрекеттер жасау керектігін қарастыруы қажет болуы мүмкін.

A34. Тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмге кедергі келтіретін кедергілер келесі факторларды қамтуы мүмкін, бірақ олармен шектелмейді:

- Тәуекелдерді тиімді түсіну, бағалау және оларға ден қою үшін техникалық сараптама немесе арнайы дағдылар талап етілетін ұйымдардың аудитін жүргізу үшін қажетті сарапшыларды қоса алғанда, жеткілікті тәжірибелі немесе техникалық білікті ресурстарды пайдалануға кедергі келтіруі мүмкін бюджеттік шектеулер, сондай-ақ басшылыққа негізделген мәселелер үшін.
- Орындаушылардың, сондай-ақ жұмысты басқаратын, бақылайтын және тексеретін тұлғалардың мінез-құлқына теріс әсер етуі мүмкін қысқа мерзімдер. Мысалы, уақыттың сыртқы жетіспеушілігі күрделі ақпаратты тиімді талдау мүмкіндігін шектеуі мүмкін.
- Ынтымақтастықтың болмауы немесе басшылықтың негізсіз қысымы, бұл топтың күрделі немесе даулы мәселелерді шешу қабілетіне теріс әсер етуі мүмкін.
- Ұйым мен оның қоршаған ортасы, ішкі бақылау жүйесі және қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесі туралы түсініктің жеткіліксіздігі, бұл аудиторлық топтың тиісті пайымдаулар жасау қабілетін шектеп, басшылықтың талаптарына негізделген негізде күмән келтіруі мүмкін.

²⁶ ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған), A41 тармағын қара

²⁷ ISA 620, 11(c) және А 30 тармақтарын қара.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Жазбаларға, объектілерге, белгілі бір қызметкерлерге, клиенттерге, жеткізушілерге немесе басқаларға қол жеткізудегі қиындықтар, бұл тапсырыс берушілер тобына аудиторлық дәлелдемелер көздерін таңдауға объективті түрде жақындауға және аудиторлық дәлелдемелерді оңай қол жетімді көздерден іздеуге әкелуі мүмкін.
- Автоматтандырылған құралдар мен әдістерді шамадан тыс пайдалану, нәтижесінде тапсырыс беруші тобы аудиторлық дәлелдемелерді сыни тұрғыдан бағалай алмауы мүмкін.

A35. Аудитордың бейсаналық немесе саналы көзқарастары тапсырыс берушілер тобының аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау немесе аудиторлық дәлелдемелерді бағалау сияқты кәсіби пікірлеріне әсер етуі мүмкін. Кәсіби скептицизмнің көрінісіне әсер етуі мүмкін аудитордың бейсаналық көзқарастарының мысалдары, демек, осы ISA талаптарына сәйкес тапсырманы орындау тобы шығарған кәсіби пікірлердің дұрыстығына мыналар болуы мүмкін:

- Қол жетімділікке қатысты біржақтылық, бұл оқиғаларға немесе тәжірибелерге үлкен мән беру үрдісі, оларды оңай есте сақтауға немесе оңай алуға болады.
- Растаудың біржақтылығы - бұл сенімге қайшы келетін немесе оған күмән келтіретін ақпаратқа қарағанда, бар сенімді растайтын ақпаратқа көбірек мән беру үрдісі.
- Топтық ойлау - шығармашылық пен жеке жауапкершілікке кедергі келтіретін топтық ойлау немесе шешім қабылдау үрдісі.
- Шамадан тыс сенімділік - тәуекелдерді дәл бағалау немесе басқа пайымдаулар мен шешімдер қабылдау қабілеттерін асыра бағалау үрдісі.
- Байланыстыру бейімділігі-бастапқы ақпаратты якорь ретінде пайдалану үрдісі, онымен салыстырғанда кейінгі ақпарат жеткіліксіз бағаланады.
- Автоматикаға деген көзқарас-бұл автоматтандырылған жүйелердің нәтижелеріне басымдық беру үрдісі, тіпті егер тұлғаның пайымдауы немесе қарама-қайшы ақпарат осындай нәтижелердің сенімділігі немесе орындылығы туралы сұрақтар туғызса да.

A36. Тапсырыс берушінің тобы тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмді жүзеге асыруға кедергі келтіретін кедергілерді жою үшін жасай алатын ықтимал әрекеттерге мыналар кіруі мүмкін:

- Тапсырманы орындау үшін қосымша немесе басқа ресурстарды қажет ететін аудиторлық тапсырманың сипатындағы немесе жағдайындағы өзгерістерді есепке алу және тапсырманы орындау үшін ресурстарды бөлуге немесе бөлуге жауапты ұйым қызметкерлеріне қосымша немесе басқа ресурстарға жүгіну.
- Аудиторлар тобына аудитордың бейсаналық немесе саналы көзқарасына осалдық жоғары болуы мүмкін жағдайлар немесе жағдайлар туралы нақты ескерту (мысалы, көбірек пайымдауды қажет ететін салаларда) және аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау кезінде аудиторлар тобының тәжірибелі мүшелерінен кеңес алудың маңыздылығын атап өту.
- Топтың құрамын өзгерту, мысалы, тапсырманы орындауға үлкен дағдылары, білімі немесе нақты сараптамасы бар тәжірибелі мамандарды жіберуді сұрау.
- Тәжірибелі жұмыс тобының мүшелерін жұмыс істеу қиын немесе қиын басшылық мүшелерімен жұмыс істеуге тарту.
- Аудиттің күрделі немесе субъективті салаларында жұмыс тобына көмек көрсету үшін арнайы дағдылары мен білімі бар жұмыс тобының мүшелерін немесе сарапшы аудиторды тарту.
- Неғұрлым тәжірибелі топ мүшелерін тарту, жиі жеке қадағалау немесе белгілі бір құжаттарды егжей-тегжейлі тексеру арқылы басшылықтың, қадағалаудың немесе тексерудің сипатын, мерзімін және көлемін өзгерту:
 - Аудиттің күрделі немесе субъективті салалары;
 - Аудит сапасына қол жеткізу үшін қауіп төндіретін салалар;
 - Алаяқтық қауіпін тудыратын салалар; және
 - Заңнамаға және нормативтік актілерге анықталған немесе болжанатын сәйкессіздіктер.
- Мыналар үшін күтулерді қалыптастыру:
 - Тәжірибесі аз аудиторлық топ мүшелері жиі және уақтылы аудиторлық топтың неғұрлым тәжірибелі мүшелеріне немесе аудиторлық серіктеске сілтеме жасауы керек; және
 - Аудит жүргізу жөніндегі топтың неғұрлым тәжірибелі мүшелері аудиторлық тапсырма бойы топтың тәжірибесі аз мүшелеріне көмектесуге және олардың пікірлеріне, пікірлері туралы өтініштерге, кеңес немесе көмек сұрауларына оң және уақтылы жауап беруге тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Егер басшылық шамадан тыс қысым жасаса немесе тапсырманы орындау барысында жазбаларға, объектілерге, белгілі бір қызметкерлерге, клиенттерге, жеткізушілерге немесе аудиторлық дәлелдемелер сұралуы мүмкін басқа тұлғаларға қол жеткізуде қиындықтар туындаса, басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғаларға хабарлау.

Жұмыс тобының басқа мүшелеріне процедураларды, міндеттерді немесе іс-әрекеттерді орындауды тапсыру (15-тармақ)

A37. Процедуралар, тапсырмалар немесе әрекеттер топтың басқа мүшелеріне тапсырылған кезде аудиторлық тапсырма бойына жеткілікті және тиісті қатысуды аудит серіктесі әртүрлі тәсілдермен көрсете алады, соның ішінде:

- Уәкілетті тұлғаларды олардың міндеттері мен өкілеттіктерінің сипаты, тапсырылатын жұмыстың көлемі мен мақсаттары туралы хабардар ету, сондай-ақ басқа да қажетті нұсқаулықтар мен тиісті ақпарат беру.
- Тағайындалған агенттердің жұмысына басшылық пен бақылауды жүзеге асыру.
- 29-34-тармақтарда көрсетілген талаптарға қосымша жасалған қорытындыларды бағалау үшін агенттердің жұмысын тексеру.

Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздік талаптары (16-21 тармақтарды қара)

Тиісті этикалық талаптар (1, 16-21 тармақтарды қара)

A38. ISA 200²⁸ аудитор тарапынан қаржылық есептілік аудиті бойынша тапсырмаларға қатысты тәуелсіздікке қойылатын талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді. Тиісті этикалық талаптар тапсырманың сипаты мен жағдайына байланысты өзгеруі мүмкін. Мысалы, кейбір тәуелсіздік талаптары акциялары биржада сатылатын ұйымдардың аудитінде ғана қолданылуы мүмкін. ISA 600-де компоненттік аудиторларды тиісті этикалық талаптар туралы хабардар ету үшін осы ISA-да көрсетілгендерден басқа қосымша талаптар мен нұсқаулар бар.

A39. Аудиторлық тапсырманың сипаты мен жағдайларына байланысты кейбір заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптардың аспектілері, мысалы, заңдарды немесе ережелерді сақтамауға байланысты, мысалы, ақшаны жылыстатуға, сыбайлас жемқорлыққа немесе паракорлыққа қатысты заңдар немесе ережелер сияқты тапсырмаға қатысты болуы мүмкін.

A40. Фирманың ақпараттық жүйесі мен ресурстары Тапсырыс берушінің командасына аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларына қолданылатын тиісті этикалық талаптарды түсінуге және сақтауға көмектеседі. Мысалы, фирма:

- Тәуелсіздік талаптарын клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың назарына жеткізу.
- Тиісті этикалық талаптар бойынша тапсырмаларды орындау бойынша топтарды оқытуды жүргізу.
- Тиісті этикалық талаптардың ережелері мен оларды ұйым қызметінің сипаты мен жағдайларына және оның міндеттеріне қолдану жөніндегі ұсыныстарды қамтитын нұсқаулықтар мен анықтамалықтар (яғни зияткерлік ресурстар) дайындау.
- Тиісті этикалық талаптардың сақталуын басқару және бақылау үшін персоналды тағайындау (мысалы, ISQM 1 сәйкес жылына кемінде бір рет тиісті талаптарға сәйкес тәуелсіз болуға міндетті барлық қызметкерлерден, тиісті этикалық талаптарға сәйкес тәуелсіз болуға міндетті барлық қызметкерлерден тәуелсіздік талаптарының сақталуын құжаттамалық растауды алу қажет) немесе тиісті этикалық талаптарға байланысты мәселелер бойынша кеңес беру.
- Өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне фирмадағы немесе өзара әрекеттесу серіктесіндегі тиісті талаптарға тиісті және сенімді ақпаратты беруге мүмкіндік беретін саясатты немесе процедураларды әзірлеу, мысалы, өзара әрекеттесу топтарына мүмкіндік беретін саясат немесе процедуралар:
 - Тәуелсіздікке қауіп төндіретін жағдайлар мен қатынастар туралы хабарлау, осылайша фирма мұндай қауіптің қолайлы деңгейде екенін бағалай алады және егер жоқ болса, қауіпті жояды немесе оны қолайлы деңгейге дейін төмендетеді.
 - тәуелсіздік талаптарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың кез келген бұзушылықтары туралы ақпаратты жедел ұсынады.

²⁸ ISA 200, 14- және A16-A19 тармақтарын қара

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

A41. Тапсырма менеджері тиісті этикалық талаптарды сақтай отырып, аудиторлық ұйымда енгізілген саясатқа немесе процедураларға сене алатындығын анықтаған кезде, ол A40 тармағында сипатталған ақпаратты, ақпараттық жүйе ні және ресурстарды ескере алады.

A42. Бұдан басқа, жұмыс тобының мүшелері арасында тиісті этикалық талаптар мәселелері бойынша ашық және тиімді ақпараттық өзара іс-қимыл төмендегілерге ықпал етуі мүмкін:

- Аудиторлық тапсырма үшін ерекше маңызы болуы мүмкін тиісті этикалық талаптарға жұмыс тобы мүшелерінің назарын аудару;
- Жұмыс тобының этикалық талаптарды түсінуі және орындауы үшін маңызды болып табылатын мәселелер, сондай-ақ осындай талаптарға байланысты фирманың саясаты немесе процедуралары туралы басшыны тұрақты хабардар етуге міндетті.

Тиісті этикалық талаптарды сақтамау қаупін анықтау және бағалау (17-18 тармақтар)

A43. ISQM 1 сәйкес аудиторлық ұйым тиісті этикалық талаптарға, оның ішінде жұмыс тобы мүшелерінің тәуелсіздігі талаптарына қатысты сапаға байланысты тәуекелдерге жауап ретінде жүргізетін іс-шараларға тиісті этикалық талаптарды сақтамау қатерлерін анықтауға, бағалауға және төмендетуге бағытталған саясат немесе процедуралар кіреді.

A44. Тиісті этикалық талаптар қатерлерді анықтау мен бағалауға, сондай-ақ оларды жою тәртібіне қатысты ережелерді қамтуы мүмкін. Мысалы, IESBA кодексінде, егер аудиторлық тапсырма шеңберіндегі қызметтердің көрсетілген құны соншалықты төмен болса, тапсырманы кәсіби стандарттарға сәйкес орындау қиынға соғуы мүмкін болса, кәсіби құзыреттінің негізгі қағидатын және жеке мүдделілікке байланысты тиісті мұқияттылықты сақтамау қаупі туындауы мүмкін екендігі түсіндіріледі²⁹.

Тиісті этикалық талаптарды бұзу (19-тармақ)

A45. ISQM 1 сәйкес аудиторлық ұйым тиісті этикалық талаптардың бұзылуын анықтау, мұндай бұзушылықтар туралы хабарлау, оларды бағалау және реттеуші органдарға хабарлау үшін саясатты немесе процедураларды орнатуға міндетті. Сонымен қатар, аудиторлық ұйым бұзушылықтардың себептері мен салдарын уақтылы және тиісті түрде ескеруге міндетті.

Тиісті іс-қимылдарды орындау (20-тармақ)

A46. Тиісті әрекеттер, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тиісті этикалық талаптарды бұзуға қатысты фирманың саясатын немесе процедураларын сақтау, оның ішінде олар туралы тиісті тұлғаларға хабарлау немесе қажет болған жағдайда тәртіптік жазаларды қоса алғанда, тиісті шаралар қабылдау үшін олармен кеңесу.
- корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл.
- реттеуші органдармен және кәсіби ұйымдармен ақпараттық өзара іс-қимыл. Кейбір жағдайларда реттеуші органдарға хабарлау заңмен немесе нормативтік актімен талап етілуі мүмкін.
- заң консультациясына жүгіну.
- қолданыстағы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес мүмкін болса, тапсырманы орындаудан бас тарту.

Аудиторлық қорытындының күні көрсетілгенге дейін (21-тармақ)

A47. ISA 700 (Қайта қаралған) сәйкес аудиторлық қорытындыға аудитке қатысты тиісті этикалық талаптарға сәйкес аудитордың ұйымға қатысты тәуелсіз екендігі және аудитор осы талаптарға сәйкес аудитордың өзге де этикалық міндеттерін орындағаны туралы мәлімдемені енгізу талап етіледі.³⁰ Орындалуы ISA-ның 16-21-тармақтарына сәйкес талап етілетін процедуралар аудиторлық қорытындыдағы осы өтініштер үшін негізді қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері

A48. Заңнамалық шаралар мемлекеттік сектор аудиторларының тәуелсіздігіне кепілдік бере алады. Алайда, міндетті аудитордың тапсырмасы бойынша мемлекеттік сектор аудиторларына немесе мемлекеттік сектор аудитін жүргізетін аудиторлық фирмаларға нақты юрисдикциядағы тапсырманы орындау шарттарына байланысты 16 - тармақтың орындалуын қамтамасыз ету тәсілін бейімдеу қажет болуы мүмкін. Бұл мемлекеттік сектор аудиторының мандаты аудиторлық тапсырмадан бас тартуға мүмкіндік бермесе, жеке сектордағы аудитордың аудиттен бас тартуына себеп болатын және туындаған жағдайларды жария есепте ашуды қамтуы мүмкін.

Клиенттермен қарым-қатынасты тану және жалғастыру және аудиторлық тапсырмалар (22-24 тармақтарды қара)

²⁹ IESBA Кодексі. 300.3 A2 тармағы

³⁰ ISA 700 (Қайта қаралған), 28 (с) тармағы

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- A49. ISQM 1 сәйкес фирма клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдау мен сақтауға қатысты сапа мақсаттарын белгілеуі керек.
- A50. Төмендегі ақпарат аудиторлық серіктеске клиенттермен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырмаларды қабылдау мен жалғастыруға қатысты тұжырымдардың қаншалықты орынды екенін анықтауға көмектеседі:
- Негізгі иеленушілердің, негізгі басқарушы персоналдың және ұйымдағы корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалардың адалдығы мен этикалық құндылықтары;
 - Тапсырманы орындау үшін жеткілікті тиісті ресурстар бар ма;
 - Басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар тапсырмаға қатысты өз міндеттерін мойындады ма;
 - Жұмыс тобының тапсырманы орындау үшін қажетті уақыттың жеткілікті болуын қоса алғанда, кәсіби құзыреттілігі мен қабілеттері бар ма;
 - Ағымдағы және алдыңғы тапсырма барысында туындаған маңызды сұрақтардың тапсырманы одан әрі орындау салдары бар ма.
- A51. ISQM 1 сәйкес, аудитті қабылдау және жалғастыру туралы шешім қабылдаған кезде фирма фирманың тапсырманы кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындау қабілеті туралы пайымдаулар жасауы керек. Өзара әрекеттесу серіктесі осыған байланысты фирма қарастырған ақпаратты тұтынушылармен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырмаларды қабылдау мен жалғастыруға қатысты тұжырымдардың қаншалықты орынды екенін анықтау үшін пайдалана алады. Егер өзара әрекеттесу серіктесі жасалған тұжырымдардың орындылығына күмәнданса, олар клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру процесіне қатысатын тұлғалармен осындай тұжырымдардың негіздерін талқылай алады.
- A52. Егер өзара әрекеттесу серіктесі фирманың жұмысын қабылдау және жалғастыру процесіне тікелей қатысса, ол алынған ақпарат туралы хабардар болады немесе серіктес өз қорытындыларын жасау кезінде фирма алған немесе пайдаланған ақпарат туралы хабардар болады. Мұндай тікелей нұсқау сонымен қатар серіктестің саясаты немесе процедуралары сақталғанын және жасалған тұжырымдар шындыққа сәйкес келетінін анықтауға негіз бола алады.
- A53. Клиентпен жұмысты немесе белгілі бір тапсырма бойынша жұмысты бастау және жалғастыру туралы шешім қабылдау кезінде алынған ақпарат тапсырма жетекшісіне ISA талаптарын орындауға және тиісті іс-қимыл жоспарына қатысты негізделген шешімдер қабылдауға көмектеседі. Мұндай ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:
- Топтың аудиті жүргізіле ме деген мәселені қоса алғанда, ұйымның мөлшері, күрделілік деңгейі және сипаты туралы ақпарат, сондай-ақ Ұйым қызметін жүзеге асыратын сала және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы туралы ақпарат;
 - Ұйымның қаржылық есептілігін ұсыну мерзімдері, мысалы, аралық және қорытынды кезеңдерде;
 - Топтық аудит үшін-бас ұйым мен оның құрамдас бөліктері арасындағы бақылау қатынастарының сипаты; және
 - Қажетті ресурстардың сипатына, сондай-ақ жұмыс тобы мүшелерінің жұмысына басшылық жасауды жүзеге асыру, оларды қадағалау және олардың жұмысын тексеру тәртібіне әсер етуі мүмкін алдыңғы аудиторлық тапсырма сәтінен бастап ол қызметті жүзеге асыратын ұйымда немесе салада өзгерістер болды ма.
- A54. Қабылдау және сүйемелдеу процесінде алынған ақпарат басқа ISA-ның, сондай-ақ осы ISA-ның талаптарын орындауға қатысты болуы мүмкін, мысалы:
- ISA 210 талап еткендей аудиторлық тапсырманың шарттарын түсіну;³¹
 - ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 240 сәйкес қателік немесе алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланулар тәуекелдерін анықтау және бағалау;³²
 - ISA 600 сәйкес топтық аудит жағдайында топты, оның құрамына кіретін ұйымдарды және олардың айналасын түсіну, сондай-ақ топқа кіретін аудиторлардың жұмысын басқару, қадағалау және шолу.
 - ISA 620 сәйкес аудит жөніндегі маманды тартудың қажеттілігі мен тәртібін айқындау; және
 - ISA 260 (Қайта қаралған)³³ және ISA 265 сәйкес ұйымды басқару құрылымы.³⁴

³¹ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 9-тармақ

³² ISA240, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде алаяқтық әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері*

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- A55. Заң, нормативтік акт немесе тиісті этикалық талаптар мұрагер аудиторды аудиторлық тапсырманы қабылдас бұрын, алдыңғы аудитордан, алдыңғы аудитордың пікірі бойынша, мұрагер аудиторға тапсырманы қабылдау туралы шешім қабылдағанға дейін белгілі болуы керек фактілерге немесе жағдайларға қатысты өзіне белгілі ақпаратты сұрауға міндеттей алады. Кейбір жағдайларда алдыңғы аудитор болжамды мұрагер аудиторға оның сұрауы бойынша анықталған сақталмауға немесе заңдар мен нормативтік актілерді сақтамады деген күдікке қатысты ақпарат беруге міндетті болуы мүмкін. Мысалы, егер алдыңғы аудитор анықталған сақталмау немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдік нәтижесінде тапсырмадан бас тартса, IESBA кодексі алдыңғы аудитор болжамды мұрагер аудитордың сұрау салуы бойынша оған барлық тиісті фактілерді және алдыңғы аудитордың пікірі бойынша болжамды мұрагер аудитор аудит жүргізу үшін өзінің тағайындалуына келісу туралы шешім қабылдағанға дейін білуі тиіс осындай сақталмауға қатысты өзге де ақпаратты беруді талап етеді.
- A56. Аудиторлық ұйым заңға немесе нормативтік актіге сәйкес клиентпен жұмысты немесе белгілі бір тапсырма бойынша жұмысты бастау және (немесе) жалғастыру туралы шешім қабылдауға міндетті болған жағдайларда, тапсырманың басшысы аудиторлық ұйым алған тапсырманың сипаты мен мән-жайлары туралы ақпаратты назарға ала алады.
- A57. Қажетті іс-әрекеттер туралы шешім қабылдаған кезде тапсырма басшысы мен аудиторлық ұйым аудиторлық тапсырманы жалғастырудың орындылығы туралы қорытынды жасай алады және мұндай жағдайда тапсырма деңгейінде (мысалы, қосымша персоналды немесе нақты білімі мен тәжірибесі бар персоналды тағайындау) қандай қосымша тұлғалар жасау қажет екенін анықтай алады. Егер тапсырма басшысының басқа мәселелерге қатысты алаңдаушылығы болса немесе ол мәселенің тиісті түрде шешілгеніне көз жеткізбесе, пікірлердегі алшақтықты реттеу үшін аудиторлық ұйым белгілеген саясат немесе процедуралар қолданылуы мүмкін.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (22-24 тармақтар)

- A58. Мемлекеттік секторда аудиторлар заңнамада белгіленген процедураларға сәйкес тағайындалуы мүмкін және мемлекеттік сектор аудиторынан аудиторлық тапсырмаларды қабылдау мен сақтаудың барлық ережелері мен процедураларын белгілеу талап етілмейді. Алайда, 22-24 және A49-A57 тармақтарында көрсетілген клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау мен жалғастыруға және тапсырмаларды орындауға қатысты талаптар мен ойлар мемлекеттік сектор аудиторына тәуекелдерді бағалау және есептілікті дайындау және ұсыну бойынша өз міндеттерін орындау кезінде пайдалы болуы мүмкін.

Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстар (25-28 тармақтарды қара)

- A59. ISQM 1 сәйкес аудиторлық тапсырмаларды орындау кезінде қолдау көрсету үшін аудиторлық ұйым бөлген немесе қол жеткізген ресурстарға мыналар жатады:
- Кадрлық ресурстар,
 - Технологиялық ресурстар және
 - Зияткерлік ресурстар.
- A60. Аудиторлық тапсырманы орындау үшін ресурстарды негізінен фирма бөледі немесе қамтамасыз етеді, дегенмен аудит тобы аудиторлық тапсырманы орындау үшін ресурстарды тікелей алатын жағдайлар болуы мүмкін. Мысалы, бұл компоненттің аудитору заңнамаға, ережелерге немесе басқа жағдайларға сәйкес компоненттің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруге міндетті болған кезде орын алуы мүмкін, ал компоненттің аудитору аудиторлар тобының атынан аудиторлық процедураларды орындау үшін компоненттің басшылығымен тартылады.³⁵ Мұндай жағдайларда фирманың саясаты немесе процедуралары өзара әрекеттесу серіктесінен басқа әрекеттерді талап етуі мүмкін, мысалы, жеткілікті және тиісті ресурстардың бөлінетінін немесе берілмейтінін анықтау үшін компонент аудиторынан ақпарат сұрау.
- A61. 25 және 26-тармақтарда көрсетілген талаптарды ұстану үшін басшының тапсырманы қарастыруы үшін маңызды мәселе келесідей болуы мүмкін: жұмыс тобына бөлінген немесе уақтылы қол жетімді ресурстар тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде кәсіби құзірет пен мұқият болу сияқты этикалық қағидаларды орындауға мүмкіндік береді.

Кадрлық ресурстар

- A62. Кадрлық ресурстарға жұмыс тобының мүшелері (сондай-ақ, A5, A15-A21 тармақтарын қара) және егер мүмкін болса, сыртқы сарапшы аудитор, сондай-ақ аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей ықпал ететін ұйымның ішкі аудит қызметі кіреді.

Технологиялық ресурстар

- A63. Аудиторлық тапсырмада технологияны қолдану аудиторға тиісті аудиторлық дәлелдерді алуға көмектеседі. дәлелдер. Технологиялық құралдар аудиторға аудитті тиімдірек және тиімді жүргізуге мүмкіндік береді.

³³ ISA 260 (Қайта қаралған) «Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс»

³⁴ ISA 265, Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды және басшылықты ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер туралы хабардар ету.

³⁵ ISA 600, 3-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

Технологиялық құралдар сонымен қатар аудиторға үлкен көлемдегі деректерді оңай бағалауға мүмкіндік береді, мысалы, тереңірек түсіну, ерекше тенденцияларды анықтау немесе басшылықтың талаптарын тиімдірек жоққа шығару. менеджменттің талаптарын тиімдірек жоққа шығару, бұл аудитордың кәсіби скептицизмге қабілеттілігін арттырады. кәсіби скептицизм. Технологиялық құралдарды жиналыстар өткізу және аудит тобымен байланыс құралдарын қамтамасыз ету үшін де пайдалануға болады. Алайда, мұндай технологиялық ресурстарды орынсыз пайдалану шешім қабылдау үшін алынған ақпаратқа шамадан тыс тәуелділік қауіпін арттыруы немесе құпиялылық талаптары сияқты тиісті этикалық талаптардың сақталуына қауіп төндіруі мүмкін.

- A64. Фирманың саясаты немесе процедуралары аудиторлық процедураларды орындау үшін аудиторлық ұйым бекіткен технологиялық құралдарды пайдалану кезінде қажетті мәселелерді қарауды қамтуы немесе жұмыс тобының міндеттерін көздеуі мүмкін және нәтижелерді бағалау немесе талдау саласында арнайы білімі мен тәжірибесі бар тұлғаларды тартуды талап етуі мүмкін.
- A65. Тапсырма жетекшісіне басқа фирманың тұлғаларынан аудиторлық процедураларды орындау кезінде автоматтандырылған құралдар мен әдістерді пайдалану талап етілген жағдайларда, осындай тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл шеңберінде осындай автоматтандырылған құралдар мен әдістерді пайдалану кезінде жұмыс тобына берілген нұсқаулықтарды ұстану қажет екендігі көрсетілуі мүмкін.
- A66. Фирманың саясатында немесе процедураларында белгілі бір АТ-қосымшаларды немесе олардың функцияларын пайдалануға жеке тыйым салынуы мүмкін (мысалы, аудиторлық ұйым пайдалану үшін жеке мақұлданбаған бағдарламалық қамтамасыз ету). Балама ретінде, фирманың саясаты немесе процедуралары жұмыс тобынан аудиторлық ұйым мақұлдамаған АТ-қосымшаны қолдана бастағанға дейін белгілі бір әрекеттерді талап етуі мүмкін, ол оны пайдалану үшін жарамды ма, жоқ па, соны анықтайды. Осы мақсатта фирманың саясаты немесе процедуралары, мысалы, мыналарды талап етуі мүмкін:
- Персоналды тарту жөніндегі топтың АТ-қосымшасын пайдалану үшін тиісті құзыреті мен мүмкіндіктерінің болуы;
 - АТ-қосымшасының жұмыс істеуі және қауіпсіздігі сыналды;
 - Нақты құжаттама аудиторлық файлға енгізілді.
- A67. Тапсырма жетекшісі аудиторлық тапсырма шеңберінде АТ-қосымшаны пайдалану осы тапсырма контекстінде тиісті болып табылатындығы және оң жауап болған жағдайда, осы АТ-қосымшаны қалай пайдалану керектігі туралы мәселені қарау кезінде кәсіби пайымдауды қолдана алады. Фирманың пайдалану үшін жеке мақұлданбаған нақты АТ-қосымшасы аудиторлық тапсырма шеңберінде пайдалану үшін тиісті болып табылатындығын анықтау үшін қарастырылуы мүмкін факторларға мыналар жатады:
- АТ-қосымшасын пайдалану және оның қауіпсіздігі фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес келе ме;
 - АТ-қосымшасы тиісті түрде жұмыс істей ме;
 - Қызметкерлердің АТ-қосымшасын пайдалану үшін тиісті қабілеттері мен кәсіби құзыреттілігі бар ма

Зияткерлік ресурстар

- A68. Зияткерлік ресурстарға, мысалы, аудит әдіснамасы, оларды жүзеге асыру құралдары, аудит нұсқаулықтары, модельдік бағдарламалар, шаблондар, бақылау тізімдері немесе формалар жатады.
- A69. Аудиторлық тапсырманы орындау кезінде интеллектуалды ресурстарды пайдалану кәсіби стандарттарды, заңдар мен ережелерді, сондай-ақ фирманың тиісті саясаты мен процедураларын дәйекті қолдануға және түсінуге ықпал етуі мүмкін. Осы мақсатта аудит тобынан фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес фирманың аудит әдістемесін, сондай-ақ арнайы құралдар мен нұсқаулықтарды пайдалану талап етілуі мүмкін. Тапсырыс беруші тобы сонымен қатар тапсырманың сипаты мен мән-жайларына, мысалы, салалық әдіснамаға немесе тиісті нұсқаулықтар мен нұсқаулықтарға сүйене отырып, басқа зияткерлік ресурстарды пайдаланудың орындылығы мен орындылығы туралы мәселені қарастыра алады.

Тапсырманы орындау үшін жеткілікті және тиісті ресурстар (25-тармақ)

- A70. Жұмыс тобына бөлінген немесе уақтылы қол жетімді ресурстардың жеткілікті және тиісті екенін анықтау үшін, әдетте, тапсырма менеджері А6 тармағында сипатталғандай фирманың тиісті саясатына немесе процедураларына (ресурстарды қоса) сене алады. Мысалы, аудиторлық ұйым берген ақпаратқа сүйене отырып, аудиторлық процедураларды орындау үшін оның бекітілген технологиясын қолданған кезде, тапсырма басшысы фирманың технологиялық шешімдерін әзірлеу, енгізу және қолдау бағдарламаларына сене алады.

Жұмыс тобы мүшелерінің қабілеттері мен кәсіби құзыреттілігі (26-тармақ)

- A71. Жұмыс тобы мүшелерінің тиісті қабілеттері мен кәсіби құзыреттілігі бар-жоғын анықтау үшін тапсырма басшысы келесі аспектілерді ескере алады:
- Осындай сипаттағы және күрделіліктегі аудиторлық тапсырмалардың ерекшелігін түсіну, тиісті кәсіби дайындық пен қатысуға қол жеткізетін осы саладағы практикалық тәжірибенің болуы;
 - Кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды түсіну;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Бухгалтерлік есеп немесе аудиттің арнайы салаларындағы біліктілік;
- Ұйым пайдаланатын ақпараттық технологиялар немесе автоматтандырылған құралдар немесе аудиторлық тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде жұмыс тобы қолдануы тиіс әдістер саласындағы біліктілік;
- Газдалған ұйым қызметін жүзеге асыратын тиісті салаларды түсіну;
- Кәсіби скептицизмді көрсету және кәсіби пайымдауды қолдану қабілеті;
- Фирманың саясатын немесе процедурасын түсіну.

A72. Ішкі аудиторлар мен аудитордың сыртқы сарапшысы жұмыс тобының мүшелері болып табылмайды. ISA610 (Қайта қаралған, 2013)³⁶ және ISA620³⁷ сәйкесінше ішкі аудиторлар мен сыртқы сарапшы аудиторлардың қабілеттері мен кәсіби құзыретін бағалауға қатысты талаптар мен ұсыныстарды қамтиды.

Жобаны басқару

A73. Командада көптеген мүшелер жұмыс істейтін жағдайларда, мысалы, үлкенірек немесе күрделі ұйымның аудиті кезінде, өзара әрекеттесу серіктесі фирманың тиісті техникалық және технологиялық және зияткерлік ресурстарының қолдауымен жобаларды басқару саласында арнайы дағдылары немесе білімі бар тұлғаны жұмысқа тарта алады. Тапсырма бойынша серіктес фирманың тиісті техникалық, технологиялық және зияткерлік ресурстарының қолдауымен жобаларды басқару саласында арнайы дағдылары немесе білімі бар тұлғаны тарта алады. Керісінше, топ мүшелері аз күрделі ұйымның аудитінде жобаны басқаруды топ мүшелерінің бірі аз формальды құралдармен жүзеге асыра алады.

A74. Жобаны басқарудың әдістері мен құралдары жұмыс тобына аудиторлық тапсырма аясында сапаны басқаруға көмектеседі, мысалы:

- Бюджет пен уақыт тұрғысынан шектеулерді жою арқылы кәсіби скептицизмнің көрінісі тұрғысынан жұмыс тобының мүмкіндіктерін кеңейту, әйтпесе кәсіби скептицизмнің пайда болуына кедергі келтіруі мүмкін;
- Аудит процесінің соңында неғұрлым күрделі немесе даулы мәселелер туындауы мүмкін уақыт шектеулерін тиімді басқару үшін аудиторлық жұмыстардың уақтылы орындалуын жеңілдету;
- Аудит жоспарына және бөлінген ресурстарға уақтылы түзетулер енгізу қажеттілігін жұмыс тобының алдын ала анықтауына ықпал етуі мүмкін негізгі бақылау мерзімдерінің сақталуын қоса алғанда, аудит жоспарына³⁸ сәйкес аудит жүргізу барысына мониторинг жүргізу
- Жұмыс тобының мүшелері арасындағы ақпараттық өзара іс-қимылға жәрдемдесу, мысалы, құрамдас бөліктердің аудиторларымен және аудитор сарапшыларымен уағдаластықтарды үйлестіру жолымен.

Жеткіліксіз немесе тиісті емес ресурстар (27-тармақты қара)

A75. ISQM 1 фирманың барлық деңгейлерінде қабылданған және фирманың тұрақты жоғары сапалы деңгейдегі тапсырмаларды орындау арқылы қоғамдық мүдделерге қызмет етудегі рөлін мойындайтын және растайтын корпоративтік мәдениет арқылы фирманың сапаға бейілділігі мәселелерін реттейді. Бұдан басқа, ISA стратегиялық шешімдер мен іс-қимылдарды қабылдау кезінде сапа аспектілерінің, соның ішінде фирманың қаржылық және операциялық басым міндеттерін айқындаудың маңыздылығын атап көрсетеді. ISQM 1 сонымен қатар фирманың ресурстық қажеттіліктерді жоспарлауға қатысты міндеттерін реттейді және фирманың сапаға деген адалдығына сәйкес келетін тәртіптен ресурстарды алу, бөлу немесе айқындау. Алайда, белгілі бір жағдайларда фирманың қаржылық және операциялық басым міндеттері жұмыс тобына бөлінген немесе қол жетімді ресурстарға шектеулер қоюы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл шектеулер тапсырма басшысының тапсырма деңгейінде сапаны қамтамасыз ету, оның ішінде жеткілікті және тиісті ресурстар бөлінгенін не олардың аудиторлық тапсырманы орындау үшін қолжетімді болатындығын анықтау үшін жауапкершілігін жоймайды.

A76. Топтың қаржылық есептілігінің аудиті кезінде, егер ресурстар компоненттің аудиторының компонентке қатысты жұмысты орындауы үшін жеткіліксіз немесе тиісті емес болып табылса, тапсырма басшысы жеткілікті және тиісті ресурстарға қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында осы мәселені компоненттің аудиторымен, басшылықпен немесе аудиторлық ұйыммен талқылай алады.

A77. Тапсырма деңгейінде қосымша ресурстарды тарту қажеттілігі туралы шешімді аудит бойынша серіктес осы ISA талаптарына сәйкес, сондай-ақ аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып қабылдайды. A11 тармағында сипатталғандай, белгілі бір жағдайларда өзара әрекеттесу серіктесі фирманың сапа тәуекелдеріне қатысты қабылдаған шаралары белгілі бір тапсырма аясында тиімсіз деп шешуі мүмкін, соның

³⁶ ISA 610 (Қайта қаралған 2013), 15-тармақ

³⁷ ISA 620, 9-тармақ

³⁸ ISA 300, 9-тармақты қара

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

ішінде өзара әрекеттесу тобына бөлінген немесе қолда бар белгілі бір ресурстар жеткіліксіз. Мұндай жағдайларда аудит жөніндегі әріптес тиісті іс-қимылдар жасауға, оның ішінде бұл ақпаратты 27-тармаққа және 39(с) - тармаққа сәйкес тиісті тұлғалардың назарына жеткізуге міндетті. Мысалы, егер фирма ұсынатын аудиторлық бағдарламалық қамтамасыз ету бағдарламасы жақында шыққан салалық ережелерге қатысты жаңа немесе қайта қаралған аудиторлық процедураларды қамтымаса, мұндай ақпаратты уақтылы хабарлау фирмаға бағдарламалық қамтылымды уақтылы жаңарту және қайта шығару бойынша шаралар қабылдауға немесе аудиторлар тобына аудиторлық тапсырманы орындау кезінде жаңа ережелерді сақтауға мүмкіндік беретін балама ресурс ұсынуға мүмкіндік береді.

A78. Егер аудиторлық тапсырманың мән-жайларын ескере отырып, тапсырманы орындау үшін жеткіліксіз немесе тиісті емес ресурстар бөлінген немесе қолжетімді болса және қосымша немесе балама ресурстарға қол жеткізу қамтамасыз етілмесе, тиісті іс-әрекеттер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Басшылықтың, қадағалау мен тексерудің сипатына, мерзіміне және көлеміне жоспарланған тәсілді өзгертілген (сондай-ақ А94-тармақты қара);
- Егер мерзімді ұзартуға қолданыстағы заңда немесе нормативтік актіде рұқсат етілсе, корпоративтік басқаруға жауапты басшылықпен немесе тұлғалармен қорытындылар шығару мерзімдерін ұзартуды талқылау;
- Басшы аудиторлық тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстарды тапсырмаған жағдайда пікірлердегі алшақтықтарды реттеу үшін аудиторлық ұйым белгілеген саясатты немесе процедураларды ұстану;
- Егер бас тартуға қолданылатын заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес жол берілсе, аудиторлық тапсырманы орындаудан бас тартуға жол беріледі.

Мемлекеттік сектор ұйымдарының ерекшеліктері (25-28 тармақтар)

A79. Мемлекеттік секторда белгілі бір юрисдикциядағы аудиторлық тапсырманың шарттарын орындау үшін арнайы дағдылар қажет болуы мүмкін. Мұндай дағдылар қолданыстағы есеп беру талаптарын, соның ішінде заң шығарушы немесе басқа басқарушы орган алдындағы есептілікті немесе қоғамдық мүдделер үшін есептілікті түсінуді қамтуы мүмкін. Мемлекеттік сектордағы аудиттің кең ауқымы, мысалы, тиімділік аудитінің кейбір аспектілерін қамтуы мүмкін.

Тапсырманы орындау

Ауқымдылығы (29 тармақ)

A80. Аудитті аудиторлық серіктес толық жүргізбеген немесе сипаты мен жағдайлары күрделірек ұйымның аудиті болған жағдайда, аудиторлық серіктестен аудиторлық топтың басқа мүшелеріне аудитті басқаруды, қадағалауды және шолуды тапсыру талап етілуі мүмкін. Алайда, аудиторлық тапсырманы жүргізу және оның сапасы үшін аудиторлық серіктестің жалпы жауапкершілігі шеңберінде, сондай-ақ жеткілікті және тиісті түрде қатысу үшін аудиторлық серіктес 30-тармаққа сәйкес басшылықтың, қадағалаудың және шолудың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауы керек. Мұндай жағдайларда құрамдас аудиторларды қоса алғанда, тапсырманы орындау жөніндегі персонал немесе топ мүшелері тапсырма бойынша серіктеске 30-тармақта көзделген ұйғарым жасауға мүмкіндік беретін тапсырма бойынша серіктеске ақпарат бере алады.

Басшылық, қадағалау және тексеру (30-тармақ)

A81. ISQM 1 сәйкес аудиторлық ұйым жұмыс топтарының мүшелерін басқарудың сипатына, мерзіміне және көлеміне, оларды қадағалауға және олардың жұмысын тексеруге қатысты сапаны қамтамасыз ету саласында мақсат қоюы керек. Сонымен қатар, ISQM 1 мұндай басшылықты, қадағалауды және тексеруді жұмыс тобының тәжірибелі мүшелері тәжірибесі аз мүшелердің жұмысын басқаратын, сондай-ақ олардың жұмысын қадағалайтын және тексеретін етіп жоспарлауды және орындауды талап етеді.

A82. Сарапшылар тобының жұмысына басшылық жасау және қадағалау, сондай - ақ сарапшылар тобының жұмысын талдау-бұл тапсырма деңгейіндегі іс-әрекеттер, олардың сипатын, мерзімдері мен көлемін аудиторлық тапсырманың сапасын басқару процесінде тапсырма бойынша серіктес одан әрі анықтай алады. Тиісінше, басшылыққа, қадағалауға және тексеруге деген көзқарас тапсырманың сипаты мен мән-жайын ескере отырып, тапсырмадан тапсырмаға қарай өзгереді. Әдетте, бұл тәсіл фирманың саясатын немесе процедураларын және белгілі бір тапсырма аясында қабылданған жауаптарды қарастыруды қамтиды.

A83. Жұмыс тобы мүшелерінің жұмысын басқаруға, оларды қадағалауға және олардың жұмысын тексеруге көзқарас тапсырма басшысына ISA талаптарын орындау кезінде қолдауды қамтамасыз етеді және тапсырма басшысы 40-тармақтың талаптарына сәйкес оны орындаудың барлық кезеңінде аудиторлық тапсырмаға жеткілікті түрде тиісті түрде қатысқан деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

A84. Жұмыс тобының мүшелері арасындағы талқылауларды тұрақты өткізу және ақпараттық өзара іс-қимыл жұмыс тобының тәжірибесі аз мүшелеріне мәселелерді уақтылы көтеруге және оларды топтың тәжірибелі мүшелерімен (тапсырма басшысын қоса алғанда) талқылауға мүмкіндік береді, сондай-ақ 30-тармақтың талаптарына сәйкес тиімді басшылыққа, қадағалауға және тексеруге ықпал етеді.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

Басшылық

A85. Жұмыс тобына басшылық ету жұмыс тобының мүшелеріне олардың міндеттері туралы хабарлауды қамтуы мүмкін, мысалы:

- Жеке мысал, ақпараттық өзара іс-қимыл және іс-қимыл арқылы сапаны басқаруға және аудиторлық тапсырма деңгейінде сапаны қамтамасыз етуге үлес қосу;
- Аудиторлық дәлелдерді жинау және бағалау процесінде кәсіби скептицизмнің көрінісі кезінде сыни көзқарасты ұстану және аудитордың бейсаналық және саналы бейтараптығын түсіну (A35 тармағына сілтеме);
- Тиісті этикалық талаптарды ұстану;
- Аудиторлық тапсырманы орындауға екі және одан да көп серіктес қатысқан тиісті серіктестердің міндеттері;
- Жұмыс тобының тиісті мүшелерінің аудиторлық процедураларды орындау жөніндегі міндеттері және неғұрлым тәжірибелі мүшелердің тәжірибесі аз мүшелердің жұмысына басшылық жасау, оларды қадағалауды және олардың жұмысын тексеруді жүзеге асыру міндеті;
- Аудиттің жалпы стратегиясы мен аудит жоспарына сәйкес жоспарланған аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне қатысты орындалатын жұмыстың мақсаттарын және егжей-тегжейлі нұсқаулықтарын түсіну;
- Сапаға қол жеткізуге кедергі келтіретін қатерлерді жою және жұмыс тобы жүргізетін күтілетін жауап беру іс-шаралары. Мысалы, бюджеттің шектеулері немесе ресурстық шектеулер жұмыс тобы мүшелерінің жоспарланған аудиторлық процедуралардың өзгеруіне немесе олардың орындалмауына әкелмеуі керек.

Қадағалау

A86. Қадағалау келесі мәселелерді қамтуы мүмкін:

- Бақылауды қамтитын аудиторлық тапсырманың орындалу барысын қадағалау:
 - Аудит жоспарына қатысты аудит барысы,
 - Орындалған жұмыстың мақсатына қол жеткізу,
 - Бөлінген ресурстардың тұрақты жеткіліктілігі;
- Тапсырманы орындау барысында туындайтын мәселелерді шешу үшін тиісті әрекеттерді орындау, атап айтқанда, жоспарланған аудиторлық процедураларды орындау үшін жұмыс тобының тәжірибелі мүшелерін бастапқыда күтілгеннен қиын болған кезде тәжірибесі аз тұлғалардың орнына тағайындау;
- Аудиторлық тапсырманы орындау барысында кеңес беру үшін немесе жұмыс тобының неғұрлым тәжірибелі мүшелерінің қарауы үшін мәселелерді анықтау;
- Жұмыс тобының мүшелеріне дағдылар мен құзыретін дамытуға көмектесу үшін тапсырманы орындау кезінде тәлімгерлікті жүзеге асыру және оқыту;
- Жұмыс тобының мүшелері өздері үшін жағымсыз салдардан қорықпай, шешуді қажет ететін мәселелерді көтере алатын орта құру.

Тексеру

A87. Жұмыс тобының жұмысын тексеру ISA талаптары орындалды деген тұжырымды растайды.

A88. Жұмыс тобының жұмысын тексеру, мысалы, мына мәселелерді қарастырудан тұрады:

- Жұмыс фирманың саясатына немесе процедураларына, кәсіби стандарттарға және заңдар мен нормативтік актілердің қолданылатын талаптарына сәйкес орындалған ба;
- Одан әрі қарау үшін маңызды мәселелер көтерілді ме;
- Тиісті кенестер болды ма және қорытынды тұжырымдар құжатталды және іске асырылды ма;
- Орындалатын жұмыстардың сипатын, мерзімдері мен көлемін қайта қарауға қажеттілік бар ма;
- Орындалған жұмыс жасалған қорытындыларды растай ма және ол дұрыс құжатталған ба;
- Алынған аудиторлық дәлелдемелер аудитордың пікірін негіздеу үшін жеткілікті және тиісті болып табыла ма;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Аудиторлық процедуралардың мақсаттарына қол жеткізілді ме.

A89. Фирманың саясаты немесе процедуралары:

- Аудиторлық құжаттаманы тексеру сипаты, мерзімі және көлемі;
- Әр түрлі жағдайларда дұрыс болуы мүмкін әр түрлі тексеру түрлері (мысалы, әр жеке жұмыс құжатын немесе таңдамалы жұмыс құжаттарын тексеру);
- Жұмыс тобының қандай мүшелері тиісті әр түрлі тексерулер жүргізуі керек.

Тапсырма жетекшісі орындайтын тексеру (30-34 тармақтарды қара)

A 90. ISA230 талаптарына сәйкес тапсырма басшысы тексеру күні мен көлемін құжаттайды³⁹

A91. Аудиторлық тапсырма барысында тапсырма жетекшісінің құжаттаманы тиісті кезеңдерде уақтылы тексеруі маңызды мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, бұл тапсырма басшысына аудиторлық қорытынды жасалған күннен кешіктірмей көз жеткізуге мүмкіндік береді. Тапсырма басшысы барлық аудиторлық құжаттаманы тексеруге міндетті емес.

A92. Тапсырма басшысы жұмыс тобы маңызды пайымдауларды қолданатын салаларды анықтау кезінде кәсіби пайымдауды қолданады. Фирманың саясаты немесе процедуралары белгілі бір мәселелерді қамтуы мүмкін, олар үшін, әдетте, маңызды пікірлер күтіледі. Аудиторлық тапсырмаға қатысты маңызды пайымдауларға аудиттің жалпы стратегиясы мен тапсырманы бастау және орындау үшін аудит жоспарына қатысты сұрақтар, сондай-ақ жұмыс тобы жасаған жалпы тұжырымдар кіруі мүмкін, мысалы:

- Жұмысты жоспарлауға байланысты мәселелер, мысалы, маңыздылығын анықтауға байланысты мәселелер.
- жұмыс тобының құрамы, оның ішінде:
 - бухгалтерлік есеп немесе аудиттің арнайы саласында білімі мен тәжірибесі бар персонал;
 - қызмет көрсету орталығының қызметкерлерін пайдалану;
- сыртқы сарапшыны тарту туралы шешімді қоса алғанда, сарапшы аудиторды тарту туралы шешім;
- Жұмысты қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты бағалау тобының қарауы және осы ақпаратқа ұсынылған жауаптар. бұл ақпаратқа жауаптар.
- Сарапшылар тобы жүргізетін тәуекелдерді бағалау процесі, оның ішінде тәуекел факторларын қарастыру және тәуекелді бағалау сарапшылар тобынан маңызды пайымдауларды талап ететін жағдайлар.
- Байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды тарту тобының қарауы және олар туралы ақпаратты ашу.
- Тапсырманың маңызды салаларына қатысты жұмыс тобы орындаған процедуралардың нәтижелері, мысалы, белгілі бір бағалау мәндеріне, есеп саясатына және қызметтің үздіксіздігіне байланысты мәселелерге қатысты қорытындылар;
- Сарапшылар орындаған жұмысты және осы жұмыстың нәтижелері бойынша жасалған қорытындыларды жұмыс тобының бағалауы;
- Топ аудиті кезінде:
 - Топ аудитінің жалпы стратегиясы және топ аудитінің жоспары;
 - Құрамдас бөліктер аудиторларының қатысуына қатысты, оның ішінде құрамдас бөліктер аудиторларының жұмысына басшылықты, оларды қадағалауды және олардың жұмысын тексеруді, атап айтқанда, компоненттің қаржылық ақпаратын елеулі бұрмалаудың жоғары бағаланған тәуекелі облыстарының болуы жағдайларын қоса алғанда, қалай жүзеге асыруға қатысты шешімдер;
 - Құрамдас бөліктердің аудиторлары жасаған жұмысты және осы жұмыстың нәтижелері бойынша жасалған қорытындыларды бағалау;
- Жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарына әсер ететін мәселелерді шешу жолдары;
- Тапсырманы орындау барысында анықталған түзетілген және түзетілмеген бұрмалаулардың маңыздылығы мен сипаты;
- Аудитордың ұсынылып отырған пікірі және аудиторлық қорытындыға енгізілуі қажет мәселелер, мысалы, аудиттің негізгі мәселелері немесе «Қызметтің үздіксіздігіне қатысты елеулі белгісіздік» бөлімі.

A93. Келісімшарт бойынша серіктес тексеру үшін басқа мәселелерді анықтаған кезде кәсіби пайымдауды қолданады, мысалы:

³⁹ ISA320, 9 (c) тармағы

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайлары;
- Жұмыс тобының қай мүшесі жұмысты орындады;
- Жақында жүргізілген инспекциялау нәтижелеріне қатысты мәселелер;
- Аудиторлық ұйым саясатының немесе процедураларының талаптары.

Сипаты, мерзімі және көлемі

A94. Қадағалаудың, бақылаудың және тексерудің сипаты, мерзімі мен көлемі фирманың саясатына немесе процедураларына, сондай-ақ кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жоспарлануы және жүзеге асырылуы тиіс. Мысалы, фирманың саясаты немесе процедуралары мыналарды қарастыруы мүмкін:

- Аралық күні орындалуы жоспарланған жұмысқа қатысты басшылық, қадағалау және тексеру барлық қажетті түзету іс-әрекеттерін уақтылы қабылдау мүмкіндігі болуы үшін кезеңнің соңында емес, процедуралар орындалатын кезеңде жүзеге асырылуы тиіс;
- Белгілі бір сұрақтарды тапсырма жетекшісі тексеруі керек, ал аудиторлық ұйым осы сұрақтарды тексеру жоспарланған кезде мән-жайларды немесе тапсырмаларды көрсете алады.

Ауқымдылығы

A95. Басқару, қадағалау және тексеру тәсілдері белгілі бір факторларды ескере отырып түзетілуі мүмкін, мысалы:

- Аудит жөніндегі топ мүшесінің ұйыммен және аудитке жататын саламен бұрынғы жұмыс тәжірибесі. Мысалы, егер ұйымның ақпараттық жүйесімен байланысты жұмысты алдыңғы кезеңде осы жұмысты орындаған топ мүшесі орындайтын болса және ақпараттық жүйеде айтарлықтай өзгерістер болмаса, онда топ мүшесінің басшылығы мен бақылауының дәрежесі мен жиілігі аз болуы мүмкін және тиісті құжаттарды тексеру егжей-тегжейлі болмауы мүмкін.
- Тапсырманың күрделілігі. Мысалы, егер аудиторлық тапсырманы күрделендіретін маңызды оқиғалар орын алса, аудиторлар тобының мүшесі басшылық пен қадағалаудың көлемі мен жиілігі маңыздырақ болуы мүмкін, ал тиісті құжаттарды тексеру егжей - тегжейлі болуы мүмкін.
- Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі. Мысалы, елеулі бұрмаланудың жоғары бағаланған тәуекелі жағдайында жұмыс тобы мүшелерінің жұмысын басқару, оларды қадағалау және олардың жұмысын неғұрлым егжей-тегжейлі тексеру шеңберінде іс-қимылдардың көлемі мен жиілігін тиісінше ұлғайту талап етілуі мүмкін;
- Аудиторлық жұмысты орындайтын топтың жекелеген мүшелерінің құзыреттілігі мен дағдылары. Мысалы, тәжірибесі аз аудиторлар тобының мүшелері жұмысты орындау барысында егжей-тегжейлі басшылықты және жиі немесе жеке өзара әрекеттесуді қажет етуі мүмкін.
- Орындалған жұмысты тексеру жоспарланған тәртіп. Мысалы, кейбір жағдайларда қашықтан тексеру қажетті басшылықты қамтамасыз ету тұрғысынан тиімсіз болуы мүмкін және оны жеке кездесу аясында өзара әрекеттесу арқылы толықтыру қажет болуы мүмкін;
- Жұмыс тобының құрылымы және жұмыс тобы мүшелерінің орналасқан жері. Мысалы, қызмет көрсету орталықтарында орналасқан тұлғаларға қатысты басшылық пен қадағалау және олардың жұмысын тексеру:
 - жұмыс тобының барлық мүшелері бір жерде жұмыс істегеннен гөрі формалды және құрылымдалған, немесе
 - жұмыс тобының мүшелері арасындағы ақпараттық өзара іс-қимылды жеңілдету үшін АТ-жүйелерін пайдалану есебінен жеңілдетілді.

A96. Тапсырманың мән-жайларындағы өзгерістерді анықтау басшылық, қадағалау және тексерудің сипатына, мерзіміне және көлеміне жоспарланған көзқарасты қайта бағалау қажеттілігін тудыруы мүмкін. Мысалы, күрделі операцияға байланысты қаржылық есептілік деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелі жоғарылаған жағдайда, тапсырма басшысы осы операцияға байланысты жұмысты тексерудің жоспарланған деңгейін өзгертілгенді талап етуі мүмкін.

A97. 30(b) - тармаққа сәйкес тапсырма басшысы басшылыққа, қадағалауға және тексеруге деген тәсіл аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайлары ескеріле отырып әзірленгенін белгілеуге міндетті. Мысалы, егер жұмыс тобының неғұрлым тәжірибелі мүшесі жұмыс істесе және жұмыс тобының мүшелерін бақылауды және олардың жұмысын тексеруді жүзеге асыра алмаса, тапсырма басшысына жұмыс тобының тәжірибесі аз мүшелерін қадағалау және олардың жұмысын тексеру бойынша жұмыс көлемін ұлғайту қажет болуы мүмкін.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

Басқаруға жауапты немесе реттеуші органдармен байланысқа шолу (34-тармақты қара)

A98. Өзара әрекеттесу серіктесі аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, қандай жазбаша хабарламаларды қарастыру керектігін анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады. Мысалы, аудиторлық серіктеске әдеттегі аудит процесінде топ пен басшылық арасындағы хат-хабарларды тексеру қажет болмауы мүмкін.

Консультациялар (35-тармақты қара)

A99. ISQ M 1 ұйымнан күрделі немесе даулы мәселелер бойынша консультациялар өткізуге және келісілген қорытындылардың қалай жүзеге асырылатынына қатысты сапа мақсатын белгілеуді талап етеді. Кеңес беру мыналарға қатысты орынды немесе қажет болуы мүмкін:

- Күрделі немесе ерекше болып табылатын мәселелер (мысалы, бағалау белгісіздігінің жоғары дәрежесімен сипатталатын бағалау мәніне қатысты мәселелер);
- Елеулі тәуекелдер;
- Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс немесе басқа негіздер бойынша ерекше болып көрінетін маңызды операциялар;
- Басшылық енгізген шектеулер;
- Заңдардың немесе нормативтік актілердің сақталмауы.

A100. Фирманың өзінде де, қолданылатын жерде де маңызды техникалық, этикалық және басқа мәселелер бойынша консультациялардың тиімділігіне консультанттар болған жағдайларда қол жеткізіледі:

- Олар кәсіби ұсыныстар беруге мүмкіндік беретін барлық маңызды фактілер туралы ақпарат алады;
- Тиісті білімі, мәртебесі және тәжірибесі бар.

A101. Жұмыс тобы фирманың саясаты немесе процедуралары аясында, мысалы, тиісті ішкі ресурстар болмаған кезде, одан тыс жерлерде кеңес алуды орынды деп санауы мүмкін. Жұмыс тобы сапаны бақылау саласында тиісті қызметтер көрсететін фирмалар, кәсіби ұйымдар, реттеуші органдар немесе коммерциялық ұйымдар көрсететін бизнес-консультациялар қызметтерін пайдалана алады.

A102. Қиын немесе даулы мәселе бойынша жұмыс тобынан тыс жерде кеңес беру қажеттілігі оның аудиттің негізгі мәселесі болып табылатындығын көрсетуі мүмкін.⁴⁰

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру (36-тармақты қара)

A103. ISQM 1 фирманың ISQM2⁴¹ сәйкес тапсырманы орындау сапасын тексеруге қатысты саясатты немесе процедураларды орнатуына қатысты және тапсырмалардың белгілі бір түрлері үшін тапсырманы орындау сапасын тексеруді талап ететін талаптар бар⁴². ISQM 2 тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаны тағайындауды және оның осындай тұлға ретінде тағайындау үшін белгіленген критерийлерге сәйкестігін, сондай-ақ оның тапсырманың орындалу сапасын тексеруді орындау және құжаттамалық рәсімдеу жөніндегі жауапкершілігін реттейді.

Аудитордың есебін таппас бұрын жұмыс сапасына шолуды аяқтау (36(d) тармақ)

A104. ISA700 (Қайта қаралған) аудиторлық қорытындының аудитордың қаржылық есептілікке қатысты пікірі негізделуге тиіс тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті санын жинаған күннен ерте емес күнін талап етеді⁴³. Аудиторлық тапсырмаға қолданылатын жерде ISQM 2 және осы ISA өзара әрекеттесу серіктесінен өзара әрекеттесу сапасын бағалау жөніндегі сарапшы серіктеске өзара әрекеттесу сапасын тексеру аяқталғанын хабарлағанға дейін өзара әрекеттесу туралы есеп беру күнін белгілемеуін талап етеді. Мысалы, егер жұмыс сапасын тексеру жөніндегі сарапшы серіктеске аудит тобы жасаған маңызды пайымдаулар туралы немесе жасалған тұжырымдар шындыққа жанаспайтындығы туралы алаңдаушылық білдірсе, онда жұмыс сапасын тексеру аяқталмайды.⁴⁴

A105. Аудиторлық тапсырманы орындау барысында тиісті кезеңдерде уақтылы жүргізілетін тапсырманың орындалу сапасын тексеру жұмыс тобының көтерілген мәселелерді аудиторлық қорытынды жасалған күннен кешіктірмей тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға үшін қолайлы болатындай етіп жедел шешуіне ықпал етуі мүмкін.

A106. Жұмыс тобы мен тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға арасындағы жиі ақпараттық өзара іс-қимыл тапсырманың орындалу сапасын тексерудің тиімді және уақтылы жүргізілуіне ықпал етуі мүмкін.

⁴⁰ ISA 701, 9 және A14-тармақтар

⁴¹ ISQM 2, Өзара әрекеттесу сапасына шолу

⁴² ISQM 1, 34(f) тармағы

⁴³ ISA 700(Қайта қаралған), 49-тармақ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

Тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғамен маңызды мәселелерді талқылауға қосымша, тапсырма басшысы жұмыс тобының басқа мүшесін тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғадан келіп түсетін сұрау салуларды өңдеуді үйлестіруге жауапты етіп тағайындай алады.

Пікір алшақтықтары (37-38 тармақтар)

- A107. Талаптарға сәйкес, ISQC1 аудиторлық ұйым жұмыс тобының мүшелері арасындағы немесе осы топ пен тапсырманы орындау сапасын тексеретін тұлға арасындағы немесе аудиторлық ұйымдағы сапаны басқару жүйесі аясында жұмыс істейтін тұлғалар арасындағы келіспеушіліктерге қатысты сапаны қамтамасыз ету саласында мақсат қою керек. Сонымен қатар, ISQC 1 пікір алшақтықтарын фирманың назарына жеткізуді және реттеуді талап етеді.
- A108. Кейбір жағдайларда Тапсырма басшысы келіспеушіліктің қалай шешілгеніне қанағаттанбауы мүмкін. Мұндай жағдайларда тапсырма жетекшісі орындай алатын тиісті әрекеттер мыналарды қамтиды:
- Заңгерлік кеңес алуға өтініш немесе
 - Егер қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес рұқсат етілсе, аудиторлық тапсырманы орындаудан бас тарту.

Мониторинг және кемшіліктерді жою (39-тармақты қара)

- A109. ISQM1 фирманың бақылау және түзету әрекеттеріне қойылатын талаптарды белгілейді. ISQM 1-ге сәйкес фирма клиенттермен жұмыс топтарына бақылау және кемшіліктерді жою процесі туралы ақпарат беруі керек, осылайша олар өз міндеттеріне сәйкес қажетті әрекеттерді жедел қабылдай алады.⁴⁵ Сонымен қатар, топ мүшелері ұсынған ақпаратты фирма бақылау және кемшіліктерді жою процесінде қолдана алады, ал аудит барысында кәсіби пікір мен кәсіби скептицизмді қолдану топ мүшелеріне осы процеске қатысты болуы мүмкін ақпаратқа мұқият болуға көмектеседі.
- A110. Аудиторлық ұйым берген ақпарат аудиторлық тапсырма үшін маңызды болуы мүмкін, мысалы, егер ол тапсырма басшысы немесе жұмыс тобының басқа мүшелері орындаған басқа тапсырма бойынша ескертулерге, фирманың жергілікті офисінен алынған ескертулерге немесе алдыңғы кезеңдердегі ұйымның аудитіне қатысты тексерулердің нәтижелері бойынша қатысты болса.
- A111. Аудиторлық ұйым мониторинг және кемшіліктерді жою процесі шеңберінде берген ақпаратты және оның аудиторлық тапсырма үшін ықтимал салдарларын қарау кезінде тапсырма басшысы анықталған кемшіліктерді жою үшін аудиторлық ұйым әзірлеген және енгізген шараларды қарап, олар туралы жұмыс тобын тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, орынды көлемде тиісті түрде хабардар ете алады. Сонымен қатар, тапсырма басшысы тапсырма деңгейіндегі кемшіліктерді жою үшін қосымша шаралар қажет пе, жоқ па, соны анықтай алады. Мысалы, тапсырма басшысы мынаны анықтай алады:
- Сарапшы аудиторды тарту қажет немесе
 - Кемшіліктер анықталған аудит саласындағы оның сипаты, мерзімдері мен көлемі тұрғысынан басшылық жасау, қадағалау және тексеру жөніндегі жұмысты жақсарту қажет.
- Егер анықталған кемшілік аудиттің сапасына әсер етпесе (мысалы, бұл жұмыс тобы пайдаланбаған технологиялық ресурстарға қатысты болса), бұдан әрі ешқандай әрекет қажет болмауы мүмкін.
- A112. Аудиторлық ұйымдағы сапа менеджменті жүйесіндегі анықталған кемшілік әрдайым аудиторлық тапсырма кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес орындалмайтындығын немесе осы жағдайларда аудиторлық қорытынды дұрыс болмағанын көрсете бермейді.

Сапаны басқару және сапаны қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілік (40-тармақты қара)

- A113. Талаптарға сәйкес, ISQM1 аудиторлық ұйым жұмыс тобының тапсырмаға байланысты өз міндеттерін түсінуі мен орындауына қатысты сапаны қамтамасыз ету саласында мақсат қоюы тиіс. Сонымен қатар, ISQM 1 сапаны қамтамасыз ету мақсатынан тапсырма менеджерлерінің сапаны басқару және тапсырманы орындау кезінде сапаны қамтамасыз ету, сонымен қатар тапсырма менеджерлерінің бүкіл тапсырма бойына жеткілікті және тиісті қатысуын қамтамасыз ету үшін жалпы жауапкершілікті талап етеді.
- A114. 40-тармақтың талаптарын орындау кезінде ескеру қажет маңызды мәселелерге тапсырма жетекшісінің аудиторлық тапсырманың сипаты мен жағдайларын ескере отырып, осы ISA талаптарының сақталуын қалай қамтамасыз еткенін және A118-тармақта көрсетілгендей, аудиторлық құжаттама тапсырма жетекшісінің аудиторлық тапсырма барысында қатысуын қалай дәлелдейтінін анықтау жатады.
- A115. Тапсырма басшысының қатысуы жеткіліксіз және дұрыс болмауы мүмкін деген белгілерге, мысалы, мыналар жатады:
- Тапсырма басшысының аудиторлық тапсырманы жоспарлау мәселелерін, оның ішінде Фактілерді елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауды және осы тәуекелдерге жауап ретінде іс-шараларды әзірлеуді уақтылы тексеруінің болмауы;

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ САПАНЫ БАСҚАРУ

- Белгілі бір міндеттермен, іс-әрекеттермен және процедуралармен айналысу тапсырылған тұлғаларға өз міндеттері мен өкілеттіктерінің сипаты, оларға тапсырылған жұмыс көлемі және оларды орындау мақсаттары туралы жеткілікті көлемде хабардар етілмегені туралы дәлелдемелер; бұдан басқа, оларға басқа да қажетті нұсқаулықтар мен басқа да маңызды ақпарат берілмеген;
- Тапсырма жетекшісінің жұмыс тобының басқа мүшелерінің жұмысын басқарғаны, оларды қадағалағаны және олардың жұмысын тексергені туралы дәлелдердің болмауы.

A116. Егер тапсырма басшысының қатысуы қолданылған маңызды пайымдаулар мен жасалған тұжырымдар тиісті болып табылатындығын анықтау үшін негіз бермесе, тапсырма басшысы 40-тармақтың талаптарына сәйкестікті қамтамасыз ете алмайды. Фирманың осы жағдайларда қолданылатын қажетті әрекеттерді қамтамасыз ете алатын саясатын немесе процедураларын ескерумен қатар, Тапсырма басшысы орындай алатын тиісті әрекеттерді, мысалы:

- Аудит жоспарын нақтылау және өзгертілген;
- Тексерудің сипаты мен көлеміне жоспарланған тәсілді қайта бағалау және жоспарланған тәсілді Тапсырма басшысының қатысуын арттыру жағына өзгертілген; немесе
- Аудиторлық ұйымда сапаны басқару жүйесінің тиісті аспектінің жұмыс істеуі үшін жауапкершілік жүктелген персоналмен консультациялар жүргізу.

Құжаттама (41-тармақты қара)

A117. ISA 230⁴⁶ сәйкес аудиторлық құжаттама аудиттің ISA талаптарына сәйкестігін дәлелдейді. Алайда, аудит жүргізу кезінде аудитордың әрбір қаралатын мәселені немесе қолданылған кәсіби пайымдауды құжаттамалық ресімдеудің орындылығы сияқты қажеттілік жоқ. Бұдан басқа, аудитор аудиторлық файлға енгізілетін құжаттар арқылы талаптарға сәйкестігін көрсететін мәселелер бөлігінде талаптар қалай сақталғаны туралы құжаттамада (мысалы, бақылау тізбесі нысанында) бөлек көрсетудің қажеті жоқ.

A118. Тапсырма басшысының қатысуын және оның 40-тармақтың талаптарына сәйкестігін қамтамасыз етуді растайтын құжаттаманы қоса алғанда, ISA талаптарының орындалуын құжаттау аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларына байланысты әртүрлі тәсілдермен орындалуы мүмкін. Мысалы:

- Жұмыс тобының басшылығы аудит жоспарына және жобаны басқару жөніндегі іс-шараларға қол қою арқылы құжатталуы мүмкін;
- Жұмыс тобымен ресми кездесулердің хаттамалары тапсырма жетекшісінің жұмыс тобымен ақпараттық өзара іс-қимылдың анықтығын, дәйектілігін және тиімділігін, сондай-ақ фирманың сапаға адалдығын көрсететін корпоративтік мәдениет пен күтілетін мінез-құлыққа қатысты басқа да іс-әрекеттерді дәлелдеуді қамтамасыз ете алады;
- Тапсырма басшысы мен жұмыс тобының басқа мүшелері арасындағы, сондай-ақ қолданылатын жағдайларда тапсырманың орындалу сапасын тексеруді және тиісті құжаттарға қол қоюды және тапсырманың басшысы осы тапсырмаға жүгісқан уақытты есепке алуды жүзеге асыратын тұлғамен талқылаудың күн тәртібі тапсырма жетекшісінің бүкіл аудиторлық тапсырма бойына жұмысқа қатысуының дәлелдемесін және оның жұмыс тобының басқа мүшелерінің жұмысына қадағалауды жүзеге асыруын қамтамасыз ете алады немесе
- Тапсырмаға басшының және жұмыс тобының басқа мүшелерінің тиісті құжаттарға қол қоюы жұмыс құжаттарының тексерілгендігін дәлелдеуді қамтамасыз етеді.

A119. Аудиторлық тапсырма аясында сапаны қамтамасыз етумен байланысты тәуекелдер тудыруы мүмкін жағдайларда кәсіби скептицизмнің көрінісі және аудитордың осы тәуекелдерді қалай қарастырғанын құжаттау үлкен маңызға ие болуы мүмкін. Мысалы, егер тапсырма жетекшісі фирманың тапсырмадан бас тартуына себеп болуы мүмкін ақпаратты алса (24-тармақты қара), құжаттамада жұмыс тобының осы жағдайға қатысты әрекеттеріне қатысты түсіндірмелер болуы мүмкін.

A120. Басқа мамандармен қиын немесе даулы мәселелер бойынша кеңестерді толық және егжей-тегжейлі құжаттау мыналарды түсінуге көмектеседі:

- Консультация алынған мәселенің сипаты мен көлемі;
- Қабылданған шешімдерді қоса алғанда, консультация нәтижелері, осы шешімдер үшін негіздеме және оларды іске асыру тәсілдері.

⁴⁶ ISA 230, A7 тармағы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Халықаралық сапа менеджментіне бақылауына, аудитке, шолуға, басқа да растамаларға және ілеспе қызметтерге алғы сөз

Кіріспе

1. Осы алғы сөздің мақсаты *халықаралық сапаны бақылау менеджменті, аудит, шолу және басқа да растаулар мен ілеспе қызметтерге* IAASB туралы ережеде көзделгендей, халықаралық аудит және ақпараттың дұрыстығын растау стандарттары жөніндегі комитет (IAASB) шығаратын құжаттардың қолданылу аясы мен қолданылу аясын түсінуді жеңілдету.

.....

Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі комитет шығарған және ақпараттың дұрыстығын растайтын халықаралық стандарттардың қолданылу саласы

- 10 Сапаны *бақылаудың* менеджментінің халықаралық стандарттарын (ISQEMs) IAASB аудиторлық тапсырмалар стандарттарының ықпалына түсетін барлық қызметтерге қолданған жөн.

Сапа менеджментінің *бақылаудың* халықаралық стандарттары

- 12 ISQEMs IAASB аудиторлық тапсырмаларының стандарттарына жататын фирмалар көрсететін барлық қызметтерге қолдану үшін құрылған. ISQEMs қолданылу аясы ISQEM¹ алғы сөзінде баяндалған.

.....

Халықаралық стандарттардың қолданылуы

- 19 Халықаралық стандарттар мемлекеттік секторда орындалатын тапсырмаларға да қатысты. Қажет болған кезде мемлекеттік сектор ұйымдарына қатысты қосымша пайымдаулар мыналарды қамтиды:

- (a) ISA және ISQEMs жағдайында халықаралық стандарттың мәтініне; немесе
- (b) Басқа халықаралық стандарттардың қорытынды бөлігінде келтірілген «мемлекеттік сектор ұйымдары (PSP) үшін стандартты қолдану» бөліміне.

200 ISA, Аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу

Кіріспе

...

Талаптар

Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар

18. Аудитор қаржылық есептілік аудитін жүргізуге талаптарға қатысты тәуелсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды ұстануы тиіс (A16 - A19-тармақтарды қара).

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Қаржылық есептілік аудитіне қатысты этикалық талаптар (Сілтеме: 14-тармақ)

A16. Міндетті аудиторға тиісті этикалық талаптар, оның ішінде қаржылық есептілікті тексеру жөніндегі аудиторлық тапсырмаларға қатысты тәуелсіздік талаптары қолданылады. Тиісті этикалық талаптарға, әдетте, бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары Кеңесінің (IESBA кодексі) кәсіби

¹ ISQM 1, Қаржылық есептіліктің аудиттерін немесе шолуларын жүргізетін фирмалар үшін сапаны басқару немесе қамтамасыз ету немесе ілеспе қызметтер бойынша басқа да міндеттемелер, 12-тармақ және CMXC2, Міндеттемелердің орындалу сапасын тексеру, 10-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

бухгалтерлердің халықаралық этика кодексінің (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) қаржылық есептілік аудитіне қатысты ережелері, сондай-ақ неғұрлым шектеулі болуы мүмкін ұлттық талаптар кіреді.

A19. Сапа менеджментінің халықаралық стандарты (ISQEMs)² немесе ұлттық талаптар, кем дегенде, аудиторлық тапсырмалардың орындалуын бақылау фирманың сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану міндеттеріне қатысты³, бұл ұйым мен оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнама мен ережелерге сәйкес орындайтынына сенімді сенімділік береді және тапсырмаларды осындай стандарттар мен талаптарға сәйкес орындалады сенімділікпен қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды енгізу жөніндегі міндеттері CMXC1 айқындалады.⁴ CMXC1 сапа менеджменті жүйесінің бөлігі ретінде ұйымнан этикалық талаптарға, соның ішінде тәуелсіздікке байланысты міндеттерді орындауға қатысты сапа мақсаттарын белгілеуді талап етеді. Тиісті этикалық талаптарға, оның ішінде тәуелсіздікпен байланысты талаптарды қоса алғанда, тапсырма жетекшісінің тиісті этикалық талаптарға қатысты міндеттері ISA 220 (Қайта қаралған) белгіленеді.⁵ Олар байқау арқылы қырағылықты ұстануды және қажет болған жағдайда аудиторлық топ мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамау куәліктеріне қатысты қызметтік тексеру жүргізуді, тапсырма басшысына аудиторлық топ мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамағандығын куәландыратын фактілер туралы белгілі болған жағдайларда, тиісті деңгейде шараларын таңдауды, сондай-ақ аудиторлық топ мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамағандығы туралы қорытындыны қалыптастыруды қамтиды, нақты тапсырмаға қолданылатын⁶. ISA 220-да аудиторлық топ нақты тапсырмаға қолданылатын сапаны бақылау процедураларына қатысты тиісті міндеттерді орындау кезінде ұйым немесе өзге тұлғалар ұсынған ақпарат өзге тәсілді болжайтын жағдайларды көнепағанда, сапаны бақылаудың фирманың жүйесіне сенім артуға құшылы деп танылады. ISA 220 (Қайта қаралған) сонымен қатар келісім тобы фирманың басқару саясатына немесе процедураларына және қызмет көрсету деңгейінде сапаға қол жеткізуге байланысты болатындығын сипаттайды.⁷

Кәсіби пайымдау (Сілтеме: 16-тармақ)

A27. Әрбір нақты жағдайда кәсіби пайымдауды қолдану аудиторға белгілі фактілер мен жағдайларға негізделген. Аудиторлық топ шеңберінде де, аудиторлық топ мүшелерінің және аудиторлық ұйым ішінде немесе одан тыс тиісті деңгейдегі өзге де мамандардың қатысуымен де аудит жүргізу барысында қиын немесе даулы мәселелер бойынша консультациялар жүргізу, ISA220 (Қайта қаралған)⁸ стандарты талап еткендей, аудиторға ақпараттандырылған және ақылға қонымды пайымдаулар әзірлеуде көмек көрсетуге арналған.

Тиісті аудиторлық дәлелдердің жеткілікті саны және аудиторлық тәуекел (5 және 17-тармақтар)

Аудиторлық дәлелдердің жеткіліктілігі мен орындылығы

A30. Аудиторлық пікір мен қорытындыны негіздеу үшін аудиторлық дәлелдемелер қажет. Өз табиғаты бойынша олар жинақтаушы сипатқа ие және негізінен аудит жүргізу барысында аудиторлық процедураларды қолдану нәтижесінде алынады. Алайда, ол алдыңғы аудиттер сияқты басқа көздерден алынған ақпаратты (аудитор алдыңғы аудиттен кейін оның ағымдағы аудит үшін маңыздылығына әсер етуі мүмкін өзгерістер болғанын анықтаған жағдайда⁹) немесе клиентті қабылдау және жалғастыру үшін фирманың сапаны бақылау процедурасын қамтуы мүмкін. клиентпен қарым-қатынасты немесе тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру кезінде фирма алған ақпарат арқылы қамтуы мүмкін. Ұйым ішіндегі және одан тыс басқа көздерден басқа, аудиторлық дәлелдердің маңызды көзі ұйымның бухгалтерлік мәліметтері болып табылады. Сонымен қатар, аудиторлық дәлел ретінде пайдалануға болатын ақпаратты ұйымның мамандары немесе ол жалдаған сыртқы кеңесшілер дайындаған болуы мүмкін. Аудиторлық дәлелдерге басшылықтың үй-жайларын қолдайтын және растайтын ақпарат, сондай-ақ осындай үй-жайларға қайшы келетін кез келген ақпарат кіреді. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда тіпті ақпараттың болмауы (мысалы, басшылықтың сұралған деректерді беруден бас тартуы) аудитор қолданады, сондықтан аудиторлық дәлел болып табылады. Аудитордың аудиторлық пікірді әзірлеу бойынша жұмысы аудиторлық дәлелдемелерді алу және бағалау болып табылады.

...

² ISQEM 1, *Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау*

³ ISA 220, *Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау*, 2-3-тармақ.

⁴ ISQEM 1, 20-25 29-тармақтар.

⁵ ISA 220 (Қайта қаралған), 16-21 тармақтар.

⁶ 220 ISA, 9-12 тармақтар.

⁷ ISA 220 (Қайта қаралған), A10-тармақ.

⁸ ISA 220 (Қайта қаралған), 48 35-тармақ.

⁹ ISA 315 (Қайта қаралған 2019), *Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 9-16-тармақ.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

ISA сәйкес аудит жүргізу

ISA мазмұны (19-тармақты қара)

A64. Белгілі бір ISA жеке бөлімінде «анықтамалар» тақырыбымен ISA мақсаттары үшін жеке терминдердің мағыналарының сипаттамасы келтірілуі мүмкін. Олар ISA қолдану мен түсіндірудің бірлігіне ықпал етуге арналған және заңдарда, нормативтік актілерде немесе басқа мақсаттар үшін басқа көздерде белгіленуі мүмкін анықтамаларды алмастыру мақсатын көздемейді. Керісінше айтылған жағдайларды қоспағанда, бұл терминдер ISA бүкіл мәтіні бойынша бірдей мағынаны сақтайды. ISA анықталған терминдердің толық тізімі ISA кеңесі шығарған «терминдер сөздігінде» және «сапаны басқарудың Сапа менеджментінің, аудиттің және шолуды тексерудің халықаралық стандарттары жинағының, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету бойынша тапсырмалардың» бөлігі ретінде көрсетілген. Сондай-ақ, түсіндіру және аудару кезінде бірізділікке ықпал ететін ISA кездесетін басқа терминдердің сипаттамалары бар.

...

210 ISA, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу

Кіріспе

Осы ISA қолдану саласы

1. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен және, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен келіскен кезде аудитордың міндеттерін белгілейді. Сондай-ақ, аудит жүргізу үшін міндеттері басшылыққа және бұл орынды болған кезде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жүктелген кейбір міндетті шарттардың болуын белгілеу қарастырылады. Аудиторға байланысты аудит шарттарын қабылдаудың аспектілері ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁰ қарастырылады (A1-тармақты қара).

Талаптар

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

ISA қолданылу аясы (1-тармақты қара)

A1. ISQM 1¹¹ фирманың клиенттермен қарым-қатынасты және нақты міндеттемелерді қабылдауға және жалғастыруға қатысты міндеттеріне қатысты. Аудиторлық тапсырмаларды қамтитын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тәжірибеленуші маман тәуелсіздік және кәсіби құзыреттілік сияқты тиісті этикалық талаптар қанағаттандырылады деп санаған жағдайда ғана қабылдануы мүмкін, ал тапсырманың өзі бірнеше сипаттамалық ерекшеліктерді қамтиды¹². Аудитордың аудиторлық тапсырманы орындауға қабылдау мәтініндегі этикалық талаптарға, оның ішінде тәуелсіздікке қатысты міндеттері және егер олар аудиторға тәуелді болса, ISA 220 (Қайта қаралған)¹³ қаралады. Осы ISA аудит жүргізілетін ұйымға тәуелді және аудитор мен ұйым басшылығы арасында келісілуі тиіс мәселелерді (немесе міндетті шарттарды) қарайды.

...

230 ISA, Аудиторлық құжаттама

Кіріспе

...

Аудиторлық құжаттаманың сипаты мен мақсаты

...

¹⁰ ISA 220 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті сапаны бақылау*.

¹¹ Сапаны басқарудың халықаралық стандарты (ISQM) 1, Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын жүргізетін фирмалар үшін сапа менеджменті немесе басқа сертификаттау немесе ілеспе қызмет тапсырмалары, 30 – тармақ

¹² Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасы, 17 тармақ.

¹³ ISA 220, 9-11-16-21 тармақтар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

3. Аудиторлық құжаттама:

- аудиторлық топқа аудитті жоспарлауға және жүргізуге көмектесуді;
- бақылауға жауапты аудиторлық топ мүшелеріне аудиторлық жұмысты басқаруға және бақылауға, сондай-ақ ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁴ сәйкес олардың шолу тексерулері бойынша міндеттерін орындауға көмектесуді;
- аудиторлық топтың жұмысында оның есептілігін қамтамасыз етуді;
- болашақ аудиторлық тапсырмалар үшін маңызды болып табылатын мәселелер бойынша деректерді ұстануды;
- ISQC 1¹⁵ немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптарына сәйкес өзара іс-қимыл енааны бақылау сапаны бақылау¹⁶ мақсатында шолу тексерулерін¹⁷ және инспекциялауды жүргізуді қамтамасыз етуді¹⁸;
- қолданыстағы заңнамалық, нормативтік немесе өзге де талаптарға сәйкес сыртқы инспекциялауды жүргізу мүмкіндігін қамтамасыз етуді қоса алғанда бірқатар қосымша функцияларды орындауды қамтамасыз етеді.

Талаптар

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Орындалған аудиторлық процедуралар және жиналған аудиторлық дәлелдемелер туралы құжаттама

...

Аудиторлық құжаттаманың нысаны, мазмұны және көлемі (8-тармақты қара)

...

ISA ұстану жөніндегі құжаттама (8(a) - тармақты қара)

...

A7. Аудиторлық құжаттама жүргізілген ISA сәйкес келетіндігіне дәлелдерді қамтамасыз етеді. Алайда, аудит барысында аудитордың барлық қарастырылған мәселелерді немесе барлық кәсіби тұжырымдарды құжаттауы міндетті де, іс жүзінде де мүмкін емес. Бұдан басқа, аудитор сақталуы аудиторлық файлға қоса тіркелген құжаттармен расталатын талаптардың сақталу фактісін бөлек (мысалы, бақылау тізбесінде) құжаттауға міндетті емес. Мысалы:

- тиісті құжатталған аудит жоспарының болуы аудитордың аудитті жоспарлағанын көрсетеді;
- аудиторлық файлда тапсырманың шарттары туралы қол қойылған келісім-хаттың болуы аудитор аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен келіскенін көрсетеді;
- клиенттің қаржылық есептілігіне қатысты ескертпемен тиісті түрде рәсімделген пікірі бар аудиторлық қорытынды аудитор ISA сипатталған тиісті мән-жайларда пікір білдіру талабын ескертпемен орындағанын көрсетеді;
- аудиторлық файл аясында әдетте аудит барысында қолданылатын талаптардың сақталуын көрсететін бірқатар әдістерді қолдануға болады:
 - мысалы, аудитордың кәсіби скептицизмін құжаттаудың бірыңғай тәсілі болмауы мүмкін. Алайда, аудиторлық құжаттама аудитордың ISA сәйкес кәсіби скептицизмді қолданғаны туралы дәлелдердің болуын қамтамасыз ете алады. Мұндай дәлелдемелер басшылықтың аудитордың сұрау салуларына берген жауаптарын растау үшін орындалған ерекше процедураларды қамтуы мүмкін;

¹⁴ ISA 220 *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде енааны менеджменті бақылау*, 45–47 29–34 тармақтар.

¹⁵ Сапаны басқарудың халықаралық стандарты (ISQM) 2, өзара әрекеттесу сапасына шолу

¹⁶ ISQM 1, Қаржылық есептілік аудиттерін немесе шолуларын жүргізетін фирмалар үшін сапа менеджменті немесе қамтамасыз ету немесе ілеспе қызметтер бойынша басқа да міндеттемелер, A135 тармақ

¹⁷ ISQC 1 *Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау*, 32–33, 35–38 және 48 тармақтар.

¹⁸ 220 ISA, 2 тармақ.

¹⁹ 220 (Қайта қаралған) ISA, 29-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

- Сол сияқты, өзара әрекеттесу серіктесінің өзара әрекеттесу тобын басқару және қадағалау және ~~түімділік~~ ~~аудитті~~ олардың жұмысын¹⁹ талдау жауапкершілігін өз мойнына алуы ~~ISA-да~~ аудиторлық құжаттамада бірнеше жолмен расталуы мүмкін. Атап айтқанда, бұл тапсырма жетекшісінің аудитке ~~әнектілеріне~~ ~~уақтылы~~ жеткілікті және тиісті қатысуы туралы құжаттама болуы мүмкін, мысалы, ~~315 ISA (Қайта қаралған, 2019)~~²⁰ талап ететін аудиторлық топты талқылауға қатысу.

...

A.13 ISA 220 (Қайта қаралған) аудитор ~~аудиторлық құжаттаманы тексеру арқылы~~ орындалған аудиторлық жұмысты тексеруі керек деген талаптар мен нұсқаулықты қамтиды.²¹ Орындалған аудиторлық жұмысты кім тексергенін құжаттау талабы әрбір нақты жұмыс құжатына енгізу қажеттілігін білдірмейді. Алайда талап қандай аудиторлық жұмыс қаралғанын, мұндай жұмысты кім тексергенін және қашан қаралғанын құжаттауды білдіреді.

Аудиторлық қорытынды берілген күннен кейін туындаған сұрақтар (13-тармақты қара)

A20. Ерекше жағдайлардың мысалдарына аудиторға аудиторлық қорытынды жасалған күннен кейін белгілі болған, бірақ осы күні болған және егер олар осы күні белгілі болса, қаржылық есептілікке өзгерістер енгізуге немесе аудиторлық қорытындыда аудитордың пікірін өзгертілгенге себеп болуы мүмкін фактілер кіреді.²² Аудиторлық құжаттамадағы тиісті өзгерістер ISA 220²³ баяндалған талаптарға сәйкес, осы өзгерістер үшін жауапкершілікті өзіне алатын тапсырма жетекшісімен тексеріледі.

Аудиторлық файлдың түпкілікті қалыптасуы (14-16 тармақтарды қара)

A21. ISQEM 1 стандарты (немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары) аудиторлық ұйымдардан аудиторлық файлдарды қалыптастыруды уақтылы аяқтау үшін саясат пен процедураларды белгілеуді талап етеді.²⁴ Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыруды аяқтау үшін тиісті шекті мерзім, әдетте,²⁵ аудиторлық қорытынды күнінен кейін 60 күннен аспайды.

A23. ISQEM 1 стандарты (немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары) аудиторлық ұйымдардан²⁶ тапсырма бойынша құжаттаманы ұстану саясаты мен процедураларын белгілеуді талап етеді. Аудиторлық тапсырмалар бойынша құжаттаманың сақталу мерзімі, әдетте, ұйымның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды күнінен бастап немесе топтың қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды күнінен бастап, егер ол²⁷ кешірек ресімделсе, кемінде бес жылды құрайды.

A24. Аудиторлық файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін аудитор қолданыстағы аудиторлық құжаттаманы өзгертілген немесе жаңа аудиторлық құжаттаманы қосу қажет деп есептейтін жағдайлардың мысалы - бұл ішкі немесе аудиторлық ұйымға қатысты сыртқы тұлғалар орындаған қадағалау инспекциялау барысында алынған түсініктемелердің салдарынан қолданыстағы аудиторлық құжаттамаға түсіндірмелер енгізу қажеттілігі.

Қосымша (1-тармақты қара)

Басқа да ISA аудиторлық құжаттамаға қойылатын ерекше талаптар

Осы қосымшада құжаттамаға қойылатын ерекше талаптарды қамтитын 2009 жылғы 15 желтоқсанға немесе осы күннен кейін қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде қолданылатын өзге де ISA тармақтары санамаланады. Осы тізбе талаптарды және қолдану жөніндегі тиісті нұсқаманы, сондай-ақ ISA өзге де түсіндірме материалдарды қарау қажеттілігін жоймайды.

- 210 ISA *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 10-12 тармақтар;
- 220 (Қайта қаралған) ISA, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті сапаны бақылау*, 24 41-тармақ;

²⁰ ISA 315 (Қайта қаралған 2019), *Елеулі бұрмаланулар тәуекелдерін анықтау және бағалау*, 17 тармақ

²¹ 220 (Қайта қаралған) ISA, 47 29-34 тармақ

²² ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 14-тармақ.

²³ 220 (Қайта қаралған) ISA, 46 29-34 тармақ

²⁴ ISQEM 1, 45 31 (f)-тармақ.

²⁵ ISQEM 1, A54 A83тармақ.

²⁶ ISQEM 1, 47 31 (f)-тармақ.

²⁷ ISQEM 1, A61 A85 тармақ.

ISA 250 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік аудиті барысында заңдар мен нормативтік актілерді қарау

Кіріспе

...

Талаптар

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

....

Анықталған сақталмаудың немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдіктенудің салдарын бағалау (22-тармақ)

A25. Белгілі бір жағдайларда, егер мұндай бас тартуға қолданыстағы заңдармен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, мысалы, басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар қалыптасқан жағдайларда аудитор қажет деп санайтын жағдайды түзету жөнінде шаралар қабылдамаған жағдайда немесе анықталған сәйкессіздік немесе сақтамауға күдік туындаған жағдайда аудитор тапсырманы орындаудан бас тарту туралы мәселені қарауы мүмкін басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалардың адалдығы, тіпті мұндай сақтамау қаржылық есептілік үшін елеусіз болып табылса да, сұрақ қояды. Аудитор тапсырмадан бас тартудың заңды екенін анықтау үшін адвокаттың қызметіне жүгінуді орынды деп санауы мүмкін. Егер аудитор тапсырмадан бас тартудың заңды екенін анықтаса, онда мұндай бас тарту анықталған немесе болжамды сақталмауға байланысты шаралар қабылдау бойынша заңда, нормативтік актіде немесе тиісті этикалық талаптарда көзделген басқа да міндеттерді орындауды алмастырмайды. Сонымен қатар, ISA220 (Қайта қаралған)²⁸ A55 тармағында кейбір этикалық талаптар алдыңғы аудитордың оның өтініші бойынша жаңа аудиторға заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауға қатысты ақпарат беруін қарастыруы мүмкін деп көрсетілген.

ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

Кіріспе

...

Талаптар

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Хабарлау қажет болатын мәселелер

...

Аудит барысында анықталған маңызды мәселелер (16 тармақ)

...

Қаржылық есептілікті дайындау процесіне байланысты өзге де маңызды мәселелер (16(е) - тармақты қара)

A28. 16(a)-(d) тармақтарының және қолдану жөніндегі нұсқаудың талаптарымен белгіленбеген жағдайларда аудитор тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғамен (егер мұндай тұлға тағайындалған болса) талқыланған немесе ISA 220²⁹ сәйкес ол қараған басқа мәселелер туралы хабарлауды қажет деп есептеуі мүмкін.

²⁸ 220 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті сапаны бақылау

²⁹ 220 ISA, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау, 19–22 және A23–A33 тармақтарын қара.

³⁰ ISA 200, Жалпы мақсаттары: тәуелсіз тексеруші және тексеру жүргізу, халықаралық стандарттарға сәйкес аудит, 14 тармағы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Аудитордың тәуелсіздігі (17 тармақты қара)

A29. Аудитордан қаржылық есептілік аудиті бойынша тапсырмалардың талаптарына орындауға қатысты тәуелсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі талаптарды қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды ұстану талап етіледі.³⁰

1-қосымша
(3-тармақты қара)

Корпоративтік басқару үшін жауап беретін тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылға қатысты СБМХС1-де және жекеленген ISA қамтылған ерекше талаптар

Осы қосымшада СБМХС 1³¹ және жекелеген ISA тармақтары көрсетілген, оларға сәйкес белгілі бір мәселелер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізілуі тиіс. Осы тізбе талаптарды және қолдану жөніндегі тиісті нұсқаманы, сондай-ақ ISA өзге де түсіндірме материалдарды қарау қажеттілігін жоймайды.

- **ISQEM 1, Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапа менеджменті сапаны бақылау, 30 (а) 34 (е) - тармақ**

ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

12. Осы Халықаралық аудит стандарты (ISA) қаржылық есептілік аудитін жоспарлау жөніндегі аудитордың міндеттерін белгілейді. Осы ISA қайталама аудиторлық тапсырмаларға қолданылады. Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмаға қатысты қосымша ескертулер бөлек ұсынылған.

Жоспарлаудың ролі мен мерзімдері

13. Аудитті жоспарлау тапсырма бойынша аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеуді және аудит жоспарын құруды қамтиды. ISA 220 сәйкес тапсырма деңгейінде сапаны басқару (Қайта қаралған), ISA сәйкес тиісті жоспарлаумен үйлескенде, қаржылық есептілік аудитіне мынадай әдістерді қоса алғанда, бірнеше тәсілмен пайда әкеледі, өйткені (A4 0- A3 тармақтарын қара):

- аудиторға аудиттің маңызды аспектілеріне тиісті назар аударуға көмектеседі;
- аудиторға мүмкін проблемаларды уақтылы анықтауға және жоюға көмектеседі;
- аудиторға аудиторлық тапсырманы дұрыс ұйымдастыруға және оның тиімді орындалуын қамтамасыз ету үшін оны жүргізу процесін басқаруға көмектеседі;
- күтілетін тәуекелдерді төмендету үшін тиісті дағдылары мен біліктілігі бар аудиторлық топ мүшелерін таңдау кезінде, сондай-ақ олардың арасында жұмыстарды бөлу кезінде көмек көрсетеді;
- аудиторлық топ мүшелерін басқару мен бақылауды, сондай-ақ олардың жұмыс нәтижелерін талдауды жүзеге асыруға ықпал етеді;
- мұндай жағдай орын алған жағдайда ұйым құрауыштарының аудиторлары мен сарапшыларының жұмысын үйлестіруге көмек көрсетеді.

Талаптар

Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс

6 Аудиторлық тапсырманың басында аудитор келесі әрекеттерді орындауы тиіс:

- (a) клиентпен қарым-қатынасты және осы аудиторлық тапсырманы жалғастыруға қатысты ISA220 (Қайта қаралған)³² талап ететін процедураларды орындау;
- (b) ISA 220 (Қайта қаралған)³³ сәйкес тәуелсіздікті қоса алғанда, тиісті этикалық талаптардың сақталуын бағалау;
- (c) 210 ISA³⁴ талап ететіндей аудиторлық тапсырманың шарттары туралы түсінік алыңыз (A5 - A7 тармақтарын қара).

³⁰ 200 ISA, *Аудитордың негізгі мақсаттары және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу, 14-тармақ*

³¹ СБМХС 1, *Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапа менеджменті сапаны бақылау.*

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Жоспарлау жұмыстары

...

- 8 Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу кезінде аудитор ISA 220 (Қайта қаралған) талаптарын орындау нәтижесінде алынған ақпаратты қарау және:
- (f) Аудиторлық тапсырманың көлемі үшін шешуші маңызы бар ерекшеліктерін анықтауы;
 - (g) аудит жүргізу мерзімдерін және қажетті ақпараттық өзара іс-қимыл сипатын жоспарлау үшін аудиторлық тапсырма бойынша есептіліктің мақсаттарын растауы;
 - (h) аудитордың пікіріне сәйкес аудиторлық топтың бағытын анықтау үшін маңызды факторларды талдауы;
 - (i) аудиторлық тапсырма бойынша алдын-ала жұмыстың нәтижелерін зерттеу және егер қажет болса, осы тапсырманы орындау үшін осы ұйымның мүддесі үшін басқа тапсырмаларды орындау кезінде тапсырма жетекшісінің бұрын алған тәжірибесі пайдалы болатындығын анықтауы;
 - (j) осы аудитті жүргізу үшін қажетті ресурстардың сипатын, пайдалану мерзімдерін және көлемін белгілеуі (A8 - A11 тармақтарын қара) тиіс.
- 9 Аудитор сипаттаманы қамтитын аудит жоспарын әзірлеуі тиіс:
- (d) Топ мүшелерін тарту бойынша жоспарланған басшылық пен бақылаудың сипаты, мерзімі және дәрежесі және олардың жұмысын талдау. (A16-A17 тармақты қара)
 - (ab) ISA 315 (Қайта қаралған) талап ететіндей тәуекелдерді бағалаудың жоспарланатын процедураларының сипаты, мерзімдері және көлемі;³⁵
 - (bc) ISA 300³⁶ анықталғандай, алдағы аудиторлық процедуралардың алғышарттар деңгейінде жоспарланған сипаты, мерзімдері және көлемі;³⁷
 - (cd) аудиторлық тапсырма ISA талаптарына сәйкес келуі үшін орындалуы қажет басқа да жоспарланған аудиторлық процедуралар (A12 - A14-тармақтарды қара).
- ...

11. Аудитор аудит тобы мүшелерінің басшылығы мен қадағалауының сипатын, уақытын және көлемін, сондай-ақ олардың жұмысын тексеруді жоспарлауы керек. олардың жұмыстары. (Сілтеме: A16-A17 тармақтар)

Құжаттама

- 14 Аудиторлық құжаттамада аудитор:³⁸
- (d) аудиттің жалпы стратегиясын;
 - (e) жүргізілетін аудит жоспарын;
 - (f) аудиттің жалпы стратегиясына немесе аудит жоспарына енгізілген барлық маңызды өзгерістер, жоспарлы басқару мен бақылаудың және олардың жұмысын тексерудің сипатына, мерзімдері мен дәрежесіне елеулі өзгерістерді қоса алғанда³⁹, сондай - ақ осы өзгерістердің себептерін (A18-A21 тармақтарын қара) көрсетуі тиіс.

³² 220 ISA, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау, ~~12-13~~ 22-24 тармақтар.

³³ 220 ISA, ~~9-11~~ 16-21 тармақтар.

³⁴ 210 ISA, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу, 9-13 - тармақтар.

³⁵ 220 (Қайта қаралған) ISA, 25-тармақ.

³⁶ 315 ISA (Қайта қаралған), Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау.

³⁷ 300 ISA, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар.

³⁸ 230 ISA Аудиторлық құжаттама, 8 - 11 және A6-тармақтар.

³⁹ 220 (Қайта қаралған) ISA, 30 және A91-A92 тармақтар

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмаларға қатысты қосымша пікірлер

15 Бірінші рет жүргізілген аудитті бастамас бұрын аудитор келесі әрекеттерді орындауы керек:

(с) клиентпен қарым-қатынасты және осы аудиторлық тапсырманы қабылдауға қатысты ISA 220 (Қайта қаралған) талап ететін процедураларды жүргізу;⁴⁰ және

(d) тиісті этикалық талаптарды ұстану тәртібінде, егер аудитордың ауысуы орын алса, алдыңғы аудитормен ақпарат алмасу (A22-тармақты қара).

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

A0 220 (Қайта қаралған) ISA қаржылық есептілік аудитіне арналған тапсырма деңгейінде сапаны басқаруға қатысты аудитордың нақты міндеттерін, сондай-ақ тапсырма бойынша ұйымның тиісті міндеттерін қарастырады. 220 (Қайта қаралған) ISA талаптарын орындау нәтижесінде алынған ақпарат осы ISA тиісті. Мысалы, 220 (Қайта қаралған) ISA сәйкес тапсырма бойынша серіктес тапсырманы орындау үшін жеткілікті және тиісті ресурстар аудиторлық тапсырманың сипаты мен жағдайларын ескере отырып, тапсырма бойынша топқа бөлінгенін немесе берілгенін анықтауы керек. Мұндай анықтама осы ISA 8-тармақта талап етілгендей, жалпы стратегия шеңберіндегі тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімі мен көлемін анықтауда тікелей маңызды.

Жоспарлаудың рөлі мен мерзімдері (2-тармақты қара)

A1. Жоспарлау жөніндегі жұмыстардың сипаты мен көлемі аудит жүргізілетін ұйымның мөлшері мен күрделілігіне, осы ұйыммен аудиторлық топтың негізгі мүшелерінің алдыңғы жұмыс тәжірибесіне, сондай-ақ аудит жүргізу барысында туындаған мән-жайлардағы өзгерістерге байланысты өзгеретін болады. Аудитті жоспарлау кезінде аудитор жобаны басқару әдістері мен құралдарын, жобаны басқару әдістері мен құралдарын қолдана алады. 220 (Қайта қаралған) ISA⁴¹ мұндай әдістер мен құралдар тапсырма бойынша командаға тапсырманың сапасын басқаруға қалай көмектесетінін сипаттайды.

....

A3. Аудиторға өзара әрекеттесу деңгейінде сапаны басқаруға және қол жеткізуге көмектесу ~~Аудиторлық тапсырманы орындауға және оны басқаруға ықпал ету~~ үшін (мысалы, белгілі бір аудиторлық процедураларды ұйым қызметкерлерінің жұмысымен үйлестіру) аудитор жоспарлаудың кейбір аспектілерін ұйым басшылығымен талқылауға шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай талқылаулар көптеген жағдайларда жүргізілетініне қарамастан, аудиттің жалпы стратегиясы мен аудит жоспарын әзірлеу аудитордың жауапкершілік саласы болып қала береді. Аудиттің жалпы стратегиясына немесе аудит жоспарына қатысты мәселелерді талқылау кезінде олардың тиімділігіне қауіп төндірмеуі тиіс. Мысалы, басшылықпен аудиторлық процедуралардың сипаты мен мерзімдерін талқылау аудиторлық процедураларды тым алдын-ала болжау арқылы аудиттің тиімділігіне нұқсан келтіруі мүмкін.

....

Тапсырма бойынша алдын ала жұмыс (6 тармақты қара)

A5. Ағымдағы аудиторлық тапсырманы орындаудың басында ол бойынша 6-тармақта сипатталған барлық алдын ала жұмыстарды жүргізу аудиторға ~~аудиторлық тапсырманы жоспарлау және орындау~~ 220 (Қайта қаралған) ISA сәйкес өзара іс-қимыл деңгейінде басқару және сапаға қол жеткізу бойынша оның мүмкіндіктеріне теріс әсер етуі мүмкін оқиғаларды немесе мән-жайларды анықтауға және бағалауға көмектеседі.

A6. Аудиторлық тапсырма бойынша алдын-ала жұмыстарды орындау аудиторға осы тапсырманы оны орындау барысында жоспарлауға мүмкіндік береді, мысалы:

- ~~аудитор~~ тәуелсіз және аудиторлық тапсырманы орындау қабілетін сақтайды;
- менеджменттің адалдығымен аудитордың тапсырманы орындауды жалғастыруға деген ықыласына теріс әсер етуі мүмкін проблемалар анықтанғыз;
- клиентпен аудиторлық тапсырманың шарттары туралы түсініспеушілікті анықтанғыз.

A7. ~~Аудитордың клиентпен қарым-қатынасты жалғастыру және тәуелсіздікті қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды ұстану туралы мәселені талдауы жаңа жағдайлардың туындауына немесе жағдайлардың өзгеруіне қарай бүкіл аудиторлық тапсырма бойы жүргізіледі.~~ Клиентпен қарым-қатынасты жалғастыру мәселесі бойынша да, ағымдағы аудиторлық тапсырманың басында тиісті этикалық талаптардың (тәуелсіздікті қоса алғанда) сақталуын бағалау бойынша да бастапқы процедураларды орындау олардың ағымдағы аудиторлық тапсырма бойынша өзге де маңызды жұмыстар орындалғанға дейін аяқталатынын білдіреді. Аудиторлық тапсырмалар қайталанатын

⁴⁰ 220 (Қайта қаралған) ISA, ~~12-13~~ 22-24 тармақтар.

⁴¹ 220 (Қайта қаралған) ISA, A73- A74 тармақтар

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

жағдайларда мұндай бастапқы процедуралар әдетте алдыңғы аудиторлық тапсырма аяқталғаннан кейін (немесе оның аяқталуына байланысты) дереу орындалады.

Жоспарлау жұмыстары

Аудиттің жалпы стратегиясы (7-8 тармақтарды қара)

A8. Тәуекелдерді бағалаудың аудиторлық процедураларын орындау жағдайында аудиттің жалпы стратегиясын ~~анықтауға көмектеседі~~ әзірлеу процесі аудиторға келесі мәселелерде сенімділікке қол жеткізуге көмектеседі:

- Ресурстардың сипаты (тұлға, технологиялық немесе зияткерлік) аудиттің белгілі бір салалары үшін орналастырылуы, мысалы, күрделі мәселелерді шешу үшін топ мүшелерін немесе сарапшыларды тағайындау ~~тарғу~~;
- аудиттің қандай да бір салалары бойынша ресурстарды бөлу, мысалы, олардың орналасқан жерлерінде қорлардың үлкен көлеміне түгендеу жүргізу үшін бөлінген Мысалы, аудиторлық топ мүшелерінің саны, топ аудиті жағдайында басқа аудиторлардың жұмысын тексеру көлемі немесе тәуекелдің жоғары деңгейімен сипатталатын ~~материалдық қорларды есептеу кезінде~~ жұмыс істеуге бөлінген сағат саны;
- қолда бар ресурстарды қашан пайдалану керек: мысалы, аралық аудит кезеңінде немесе негізгі күндерде;
- Ресурстарды басқару, ~~оларды~~ бөлу, қолдану қалай жүзеге асырылады. Мысалы, аудиторлық топ мүшелеріне нұсқау беру және тыңдау мақсатында жиналыстар қашан өткізілуі керек, Тапсырма менеджері мен менеджері (мысалы, жұмыс орнында немесе қашықтан) шолу тексерулерін қалай ұйымдастырады, ~~тапсырманың сапасына шолу тексерулерін жүргізу керек пе.~~

A8A. ISA220 (Қайта қаралған) ресурстар мен тапсырмаларды орындау бойынша талаптар мен нұсқаулықтарды (тапсырма бойынша топ мүшелеріне басшылық пен қадағалауды және олардың жұмысын тексеруді қоса) қамтиды

...

Аудит жоспары (Сілтеме: 9-тармақ)

A11A. ISA 220-да (қайта қаралған) аудит бойынша серіктестің аудит тобының мүшелеріне басшылық пен қадағалаудың сипаты, мерзімі мен дәрежесі, сондай-ақ олардың жұмысын тексеру жауапкершілігі қарастырылады.⁴²

...

Басшылық, бақылау және шолуды тексеру (11-тармақты қара)

A16. 220 (Қайта қаралған) ISA өзара іс-қимыл жөніндегі ~~өрітпеске қатысты талаптарды белгілейді және ұсынымдарды қамтиды~~ өзара іс-қимыл жөніндегі топ мүшелеріне басшылық ету және қадағалау сипаты, мерзімі және дәрежесі, сондай-ақ олардың жұмысын талдау үшін жауапкершілігіне қатысты.⁴³ Аудиторлық топ мүшелерін басқару мен бақылаудың, сондай-ақ олардың атқарған жұмысын шолып тексерудің сипаты, мерзімдері мен көлемі түрленеді және мынадай факторларды қоса алғанда, көптеген факторларға байланысты болады:

- ұйымның мөлшері мен күрделілігі;
- аудит саласы;
- елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері (мысалы, аудиттің осы саласы үшін елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелінің артуы, әдетте, тиісті көлемді кеңейтуді және аудиторлық топ мүшелерін басқару мен бақылаудың уақтылығын қамтамасыз етуді, сондай-ақ олардың жұмысын неғұрлым егжей-тегжейлі тексеруді талап етеді);
- аудиторлық тапсырманы орындайтын аудиторлық топ мүшелерінің қабілеттері мен дайындық деңгейі.

Аудиттің жүргізілуін басқару және бақылау, сондай-ақ аудиторлық жұмыстың нәтижелерін тексеру бойынша қосымша ұсынымдар ISA 220⁴⁴ бар.

Шағын ұйымдардың ерекшеліктері

A17. Егер аудитті тек тапсырма жетекшісі жүргізсе, онда аудиторлық топ мүшелерін басқару мен бақылауды ұйымдастыру мәселелері туындамайды. Мұндай жағдайларда тапсырма басшысы барлық процедураларды өз бетінше орындан, барлық маңызды мәселелер туралы біледі. Барлық аудитті бір тұлға жүргізген кезде, ол кейіннен аудит барысында шығарылған пайымдаулардың тиісті сипаты туралы объективті пікір шығарған кезде практикалық сипаттағы проблемаларға тап болуы мүмкін. Егер ерекше күрделі немесе ерекше мәселелер қозғалса және аудитті жеке практик маман жүргізсе, тиісті біліктілігі бар басқа аудиторлармен немесе кәсіби аудиторлық ұйыммен кеңесу орынды болуы мүмкін.

Құжаттама (12-тармақты қара)

⁴² 220 (Қайта қаралған) ISA , 29-31 тармақтар

⁴³ 220 (Қайта қаралған) ISA , 29-31 тармақтар

⁴⁴ 220 ISA, 15-17 тармақтар

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

A18. Аудиттің жалпы стратегиясы бойынша құжаттама - бұл тапсырма деңгейіндегі сапаны басқарудың негізгі шешімдерінің жазбасы ~~аудитті дұрыс жоспарлау~~ және маңызды сұрақтарды тапсырма тобына жеткізу үшін қажет деп саналатын негізгі шешімдердің жазбасы. Мысалы, аудитор аудиттің жалпы стратегиясын меморандум түрінде жинақтай алады, онда аудиттің жалпы көлемі, мерзімі және тәртібі туралы негізгі шешімдер бар.

...

A20A. 220 (Қайта қаралған) ISA сәйкес тарту тобының мүшелеріне басшылық ету және қадағалау және олардың жұмысын тексеру туралы құжаттама сондай-ақ басшылықтың, қадағалау мен тексерудің жоспарланған сипатындағы, мерзімдері мен көлеміндегі елеулі өзгерістердің жазылуын қамтамасыз ете алады.

....

Бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмаларға қатысты қосымша пікірлер (13-тармақа)

A22. Жүргізілетін аудитті жоспарлаудың мақсаты мен мақсаты бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырмада да, тұрақты жүргізілетін аудитте де өзгеріссіз қалады. Алайда, бірінші рет орындалатын аудиторлық тапсырманы жоспарлау кезінде аудитор жоспарлау жұмыстарының тізімін кеңейту қажеттілігіне тап болуы мүмкін, өйткені ол үнемі жүргізілетін аудитті жоспарлау кезінде қолдана алатын аудит жүргізілген ұйымға қатысты бұрынғы тәжірибесі жоқ. Аудиттің жалпы стратегиясын және бірінші рет орындалатын аудит жоспарын жасау кезінде аудитор кейбір қосымша мәселелерді, соның ішінде мыналарды қарастыруы мүмкін:

- алдыңғы аудитормен қол жеткізуге болатын, мысалы, заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған жағдайларды қоспағанда, оның жұмыс құжаттамасымен танысу мүмкіндігін қамтамасыз ету жөніндегі уағдаластықтар;
- аудитордың бастапқы тағайындалуына байланысты басшылықпен талқыланған барлық қағидаттық мәселелер (есепке алу қағидаттарын немесе аудит және қаржылық есептілік стандарттарын қолдануды қоса алғанда), осы мәселелерді корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу, сондай-ақ осы мәселелердің аудиттің жалпы стратегиясына және аудит жоспарына әсері
- кезеннің басындағы қалдықтарға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу үшін қажетті аудиторлық процедуралар⁴⁵
- Бастапқы аудиторлық тапсырмалар үшін ~~фирманың сапаны бақылау жүйесінде көзделген өзге де~~ процедуралар фирма әзірлеген және енгізген өзге де жауап шаралары (~~мысалы~~, мыс. фирманың сапа менеджменті ~~сапаны бақылау~~ жүйесі басқа серіктесті немесе тиісті өкілеттіктері бар тұлғаны маңызды аудиторлық процедуралар басталғанға дейін жалпы аудит стратегиясын тексеруге немесе олар шығарылғанға дейін ~~жалпы аудит стратегиясын тексеру үшін~~ басқа серіктесті немесе аға қызметкерді тартуды талап ететін шараларды қамтуы мүмкін).

Қосымша

(7 - 8, A8 - A11 тармақтар)

Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеу туралы пікір

Бұл қосымшада аудитор тапсырма деңгейінде сапаны басқару кезінде ~~жалпы аудит стратегиясын әзірлеу кезінде~~ қарастыра алатын сұрақтардың мысалдары келтірілген. Осы сұрақтардың көпшілігі жалпы аудит стратегиясына және егжей-тегжейлі аудит жоспарына әсер етеді. Берілген мысалдар көптеген аудиторлық тапсырмаларға қолданылатын көптеген сұрақтарды қамтиды. Төмендегі сұрақтардың кейбіреулері басқа ISA талаптарына енгізілуі мүмкін, бірақ бұл сұрақтардың барлығы әр аудиторлық тапсырма үшін өзекті бола бермейді және олардың тізімі міндетті түрде толық бола бермейді.

Ресурстардың сипаты, пайдалану мерзімі және көлемі:

- Тапсырманы орындау үшін бөлінген немесе берілген кадрлық, технологиялық және зияткерлік ресурстар (~~қажет болған жағдайда тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғаны қоса алғанда~~ мысалы, тапсырма бойынша топты тағайындау және топтың жеткілікті тәжірибелі мүшелерін елеулі бұрмалану ~~тәуекелі~~ қаупі жоғары учаскелерге тағайындауды қоса алғанда, топ мүшелері арасында аудиторлық жұмысты бөлу);
- тапсырманың сметасын жасау, оның ішінде елеулі бұрмалану қаупі жоғары бағыттар бойынша жұмыстарға бөлінетін уақыт мөлшерін белгілеу.

...

⁴⁵ ISA 510. Бастапқы аудиторлық тапсырмалар-бастапқы баланс

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

315 (Қайта қаралған, 2019)

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Тәуекелдерді бағалау процедуралары және ілеспе іс-шаралар

...

Басқа тиісті көздер

Басқа көздерден ақпарат

A38. Басқа тиісті ақпарат көздеріне мыналар кіреді:

- аудитордың клиентпен қарым-қатынасты немесе 220 (Қайта қаралған) ISA сәйкес аудиторлық тапсырманы қабылдауға немесе жалғастыруға қатысты процедуралары, олар бойынша жасалған қорытындыларды қоса алғанда.⁴⁶

...

...

Салалық, реттеушілік және басқа да сыртқы факторлар 19(a)(ii) тармақты қара)

Салалық факторлар

...

A69 Ұйым жұмыс істейтін сала бизнестің сипатына немесе реттеу деңгейіне байланысты туындайтын елеулі бұрмаланулардың нақты тәуекелдеріне әкелуі мүмкін.

Мысалы

Құрылыс саласында ұзақ мерзімді келісімшарттар кірістер мен шығыстарды едәуір бағалауды қамтуы мүмкін, бұл айтарлықтай бұрмалану қаупін тудырады. Мұндай жағдайларда бағалау тобының құрамына жеткілікті ~~білімі мен тәжірибесі бар~~ тиісті құзыреті мен мүмкіндіктері бар мүшелер кіруі маңызды.⁴⁷

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (Сілтеме: 28-37 тармақтар)

Бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау

Елеулі тәуекелдер (Сілтеме: 32-тармақ)

Неліктен елеулі тәуекелдер және олардың аудит үшін салдары анықталады

A218. Елеулі тәуекелдерді анықтау аудиторға белгілі бір талап етілетін жауаптарды орындау арқылы бөлінбейтін тәуекел спектрінің жоғарғы шекарасындағы тәуекелдерге көбірек көңіл бөлуге мүмкіндік береді, соның ішінде:

- ...
- Аудит жөніндегі серіктестің аудит барысында тиісті кезеңдерде аудиторлық құжаттаманы уақтылы қарауы елеулі мәселелерді, соның ішінде елеулі тәуекелдерді, аудиторлық қорытынды жасалған күнге немесе күнге дейін аудит жөніндегі әріптесті қанағаттандыруға уақтылы шешуге мүмкіндік береді.⁴⁸

⁴⁶ 220 ISA, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті сапаны бақылау*, 12-22-24 тармақтар.

⁴⁷ 220 (Қайта қаралған) ISA, 1425-28 тармақтар

⁴⁸ 220 ISA (Қайта қаралған), 1732 және A19A87–A89 тармақтары

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

ISA 500, *Аудиторлық дәлелдемелер*

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер (6-тармақты қара)

A5. Аудиторлық дәлелдер аудитордың пікірін және аудиторлық қорытындыны негіздеу үшін қажет. Өз табиғаты бойынша олар жинақтаушы сипатқа ие және негізінен аудит жүргізу барысында аудиторлық процедураларды орындау нәтижесінде алынады. Алайда, олар сондай-ақ алдыңғы аудиторлық тапсырмалар (егер аудитор осындай ақпараттың ағымдағы аудит үшін аудиторлық дәлелдемелер ретінде өзекті және сенімді болып қалатынын анықтаса⁴⁹) немесе клиенттермен қарым-қатынастарды қабылдау және жалғастыру кезінде клиентпен қарым-қатынасты немесе міндеттемені қабылдау немесе жалғастыру кезінде аудиторлық ұйым жүргізетін сапаны бақылау процедуралары нәтижесінде басқа көздерден алынған ақпаратты қамтуы мүмкін. Ұйымдағы басқа ішкі және сыртқы көздерден басқа, аудиторлық дәлелдердің маңызды көзі бухгалтерлік есеп деректері болып табылады. Сонымен қатар, аудиторлық дәлел ретінде пайдаланылуы мүмкін ақпарат басшылық сарапшысының жұмысын қолдана отырып дайындалуы мүмкін. Аудиторлық дәлелдерге басшылықтың алғышарттарын растайтын және растайтын ақпарат, сондай-ақ осындай алғышартқа қайшы келетін кез келген ақпарат кіреді. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда тіпті ақпараттың болмауы (мысалы, басшылықтың сұралған өтінішті беруден бас тартуы) аудитор қолданады және осылайша аудиторлық дәлел болып табылады.

Аудиторлық дәлелдемелер ретінде пайдаланылатын ақпарат

Орындылық және сенімділік (7-тармақты қара)

A26. A5-тармақта атап өтілгендей, аудиторлық дәлелдемелер негізінен аудит барысында жүргізілетін аудиторлық процедуралар нәтижесінде жиналатынына қарамастан, олар сондай-ақ кейбір жағдайларда алдыңғы аудиторлық тапсырмалар нәтижесінде басқа көздерден алынған ақпаратты және клиенттердің қарым-қатынастарын қабылдау және жалғастыру кезінде аудиторлық ұйымның сапасын бақылау процедураларын қамтуы мүмкін, клиентпен қарым-қатынасты немесе міндеттемені қабылдау немесе жалғастыру кезінде ұйым алған ақпаратқа негізделген алдыңғы тексерулер, сондай-ақ заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес кейбір қосымша міндеттерді орындауына қатысты. Барлық аудиторлық дәлелдемелердің сапасына олар негізделетін ақпараттың орындылығы мен сенімділігі әсер етеді.

540 (Қайта қаралған) ISA, *Бағалау мәндерінің аудиті және ақпараттың тиісті ашылуы*

Кіріспе

...

Талаптар

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Тәуекелдерді бағалау процедуралары мен ілеспе әрекеттер

Арнайы білім және дағдылар (15-тармаққа сілтеме)

A61. Аудитордың аудиторлық топқа арнайы білім мен дағдыларды қажет ететіндігі туралы шешіміне әсер етуі мүмкін сұрақтар, мысалы:⁵⁰

- нақты ұйым немесе сала үшін бағалау мәндерінің сипаты (мысалы, пайдалы қазбалар қорлары, ауыл шаруашылығы активтері, күрделі қаржы құралдары, сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер);

...

ISA 600, *Ерекше пікір – Топтың қаржылық есептілігінің аудиті (Құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)*

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

...

⁴⁹ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) 16-тармақ

⁵⁰ 220 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік аудиті кезінде сапа менеджменті сапаны бақылау, 44 25-26 тармақтар және ISA 300 «қаржылық есептілік аудитін жоспарлау», 8(е) тармағы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

4. ISA 220(Қайта қаралған)⁵¹ сәйкес топтың аудит басшысы топтың аудиті бойынша тапсырманы орындауға қатысатындардың анықтау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда құрауыштардың аудиторларының бірлесіп тиісті құзыреттер мен мүмкіндіктерге ие екендігіне көз жеткізуі тиіс. Топтық тапсырма бойынша серіктес топтық тапсырма бойынша топ мүшелерін аудит тапсырмасын басқаруға және орындауға және олардың жұмысын тексеру жауап береді.⁵²
5. Топтың аудит басшысы компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты жұмысты кім жүргізетініне қарамастан - топтың аудит басшысы немесе компоненттің аудитору ISA 220(Қайта қаралған) талаптарын қолданады. Бұл ISA топтың аудит жетекшісіне құрамдас бөліктердің аудиторлары құрамдас бөліктердің қаржылық ақпаратына қатысты тапсырмаларды орындаған жағдайда ISA 220 (Қайта қаралған) талаптарын орындауға көмектеседі.

Талаптар

51. ISA 220 (Қайта қаралған) қолданған кезде топ аудитінің басшысы топ аудиторуның пікіріне негіз болатын құрамдас бөліктердің шоғырландырылған қаржылық есептілігі мен қаржылық ақпаратын дайындау процесіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алууды күту үшін ақылға қонымды негіздер бар-жоғын анықтауы тиіс. Осы мақсатта топтың аудит жетекшісі топтың қызметі, оның құрамдас бөліктері және олардың қоршаған ортасы туралы үлкен ықтималдығы бар құрамдас бөліктерді анықтау үшін жеткілікті көлемде түсінік алуы керек. Егер құрамдас бөліктердің аудиторлары осындай құрамдас бөліктердің қаржылық ақпаратына қатысты жұмыс жасаса, топтың аудит жетекшісі топтың аудитор тобының осы құрамдас бөліктердің аудиторларының жұмысына жеткілікті аудиторлық дәлелдерді алу үшін қажетті көлемде қатыса алатындығын бағалайды (A10 - A12 тармақтарын қара.).

...

610 (2013 жылы қайта қаралған.) ISA, Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану

..

Талаптар

....

Аудитке тікелей қатысуға ішкі аудиторларды тарту

...

38. Сыртқы аудитор ISA220(Қайта қаралған)⁵³ сәйкес аудиторлық тапсырма бойынша ішкі аудиторлар орындаған жұмысты басқаруға, қадағалауды және тексеруді жүзеге асыруы тиіс. Бұл ретте:

(c) мұндай басшылықтың, қадағалау мен тексерудің сипаты, мерзімдері мен көлемі ішкі аудиторлардың ұйымға қатысты тәуелсіз тұлғалар болып табылмайтындығы ескеріле отырып айқындалуға және Осы ISA 29-тармақта келтірілген факторларды бағалау нәтижелеріне сәйкес келуге тиіс;

(d) тексеру процедуралары ішкі аудиторлар орындаған жұмыстың жекелеген бағыттары бойынша бастапқы аудиторлық дәлелдемелерді қайта тексеруді қамтуы тиіс.

Сыртқы аудитордың ішкі аудиторлар орындаған жұмысты басқаруы, қадағалауы және тексеруі сыртқы аудитордың ішкі аудиторлардың осы жұмыс негізінде жасалған тапсырмаларға қатысты

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Ішкі қайта қарау функциясын қандай салаларда және қаншалықты қолдануға болатындығын анықтау

Ішкі аудит қызметін бағалау

...

Жүйелі және реттелген тәсілді қолдану (15(c) тармағын қара)

...

⁵¹ 220 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік аудиті кезінде сапа менеджменті енаны бақылау, 44 25-26 тармақтар

⁵² 220 (Қайта қаралған) ISA, 29-31 тармақтар

⁵³ 220 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік аудиті кезінде сапа менеджменті енаны бақылау

жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алатынына көз жеткізуі үшін жеткілікті болуы тиіс (A40 - A41 тармақтарын қара).

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

A11. Сыртқы аудитордың ішкі аудит қызметінің тәсілі қаншалықты жүйелі және реттелген екенін бағалауына әсер ететін факторларға мыналар жатады:

- Ұйымда сипаты мен қолданылу аясы ұйымның көлемі мен шарттарына сәйкес келетін тәуекелдерді бағалау, жұмыс бағдарламалары, құжаттама және есептер дайындау сияқты салаларды қамтитын құжатпен бекітілген процедуралардың немесе ішкі аудит жөніндегі нұсқаулықтардың болуы, барабарлығы және пайдаланылуы.
- Ішкі аудит қызметінде сапаны бақылаудың тиісті саясаты мен процедураларының, мысалы, **ISQC153**⁵⁴ көрсетілген және ішкі аудит қызметіне (басшылық пен персоналдың қызмет саласына, сондай-ақ тапсырмаларды орындауға қатысты) қолданылатын немесе тиісті кәсіби ұйымдар ішкі аудиторлар үшін белгіленген стандарттарға сәйкес сапаны бақылау жөніндегі талаптардың болуы. Мұндай ұйымдар, мысалы, сапаны мерзімді сыртқы бағалауды қоса алғанда, басқа да тиісті талаптарды белгілей алады.

ISA 620, *Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану*

Кіріспе

Осы стандарттың қолданылу аясы

....

2. Осы ISA мыналарды қарастырмайды:

- (c) аудиторлық топтың құрамына бухгалтерлік есептің немесе аудиттің арнайы саласында білімі мен тәжірибесі бар қызметкер кіретін жағдайлар немесе аудиторлық топ осындай біліктілігі бар жеке тұлғамен немесе ұйыммен консультация алатын жағдайлар; көрсетілген жағдайлар ISA 220 (Қайта қаралған)⁵⁵ қаралады немесе
- (d) аудитордың бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа қандай да бір салада білімі мен тәжірибесі бар жеке тұлғаның немесе ұйымның жұмысын пайдалануы, егер олардың осы саладағы жұмысы ұйымға қаржылық есептілікті дайындауға жәрдемдесу үшін пайдаланылса (басшылық сарапшысы); көрсетілген жағдайлар 500 ISA⁵⁶ қаралады.

...

Талаптар

...

Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі

8. Осы ISA 9-13 тармақтарының талаптарына сәйкес орындалатын аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі жағдайларға байланысты өзгеріп отырады. Осы процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтау кезінде аудитор бірқатар мәселелерді, соның ішінде мыналарды қарастыруы керек (A10 тармағын қара)

- (a) осы сарапшының жұмысына байланысты мәселенің сипаты;
- (b) осы сарапшының жұмысы байланысты мәселеге қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдері;
- (c) мұндай сарапшының аудит мәтініндегі жұмысының маңыздылығы;
- (d) аудиторды осы сарапшы бұрын орындаған жұмыспен таныстыру және аудитордың осы сарапшымен жұмыс істеу тәжірибесінің болуы;
- (e) аудитор ұйымында қабылданған сапаны бақылау жөніндегі сапа менеджментінің жүйесі ~~еяеат~~ пен ~~процедураның талаптары~~ осы сарапшыға қатысты ма (A11 - A13 тармақтарын қара).

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Сарапшы аудиторды тарту қажеттілігін анықтау (7-тармақты қара)

...

⁵⁴ Сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандарт (ISQM) 1 «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау».

⁵⁵ 220 ISA, *Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті сапаны бақылау*, A11, A21-A23 A19-тармақ.

⁵⁶ ISA 500, *Аудиторлық дәлелдемелер*, A45 – A59-тармақтар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

- A6. Егер қаржылық есептілікті дайындау кезінде бухгалтерлік есептен басқа қандай да бір салада біліктілік талап етілсе, бухгалтерлік есеп және аудит саласында жұмыс істеу дағдылары бар аудитордың осы қаржылық есептіліктің аудитін жүргізу үшін қажетті білімі мен тәжірибесі болмауы мүмкін. Тексеру басшысы аудиторлық топтың және аудиторлық топтың құрамына кірмейтін аудитордың кез келген сарапшыларының жиынтығында аудиторлық тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда қажетті құзыреттілігі мен мүмкіндіктеріне не екендігіне көз жеткізуге міндетті.⁵⁷ Бұдан басқа, аудитор аудитті орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімдерін және көлемін белгілеуі тиіс.⁵⁸ Аудитордың сарапшы аудиторды жұмысқа тартудың орындылығы туралы мәселені шешуі, ал оң шешім қабылданған жағдайда оны қашан және қаншалықты тарту керек деген сұрақ аудиторға осы талаптарды орындауға көмектеседі. Аудит жүргізу барысында немесе жағдайлар өзгерген кезде аудитордан сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану туралы бұрын қабылданған шешімдерді қайта қарау талап етілуі мүмкін.
- A7. Бухгалтерлік есеп пен аудиттен басқа тиісті саланың маманы болып табылмайтын аудитор, сарапшы аудитордың қатысуынсыз аудитті орындау үшін жеткілікті деңгейде осындай сала туралы түсінік ала алады. Бұл түсінікті алуға болады, мысалы:

....

- белгілі бір салада оқыту немесе кәсіби дамыту. Бұл аудитордың осы саладағы мәселелерді шешу қабілетін арттыру мақсатында кәсіби дайындық курстарында оқуды немесе тиісті салада білімі мен тәжірибесі бар тұлғалармен мәселелерді талқылауды қамтуы мүмкін. Мұндай талқылау сарапшыға нақты мәселе бойынша негізделген ұсынымдар беру мүмкіндігі болуы үшін сарапшыға барлық қажетті мәліметтер ұсынылған кезде тапсырманы орындау кезінде анықталған нақты мән-жайларға қатысты сарапшы аудитордың консультациясынан өзгеше;⁵⁹

Аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі (8-тармақты қара)

A10. Осы ISA 9-13 - тармақтарының талаптарына сәйкес орындалатын аудиторлық процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі жағдайларға байланысты өзгеріп отырады. Мысалы, келесі факторлар басқа жағдайларда талап етілгеннен гөрі басқа немесе кеңейтілген процедураларды орындау қажеттілігін көрсетуі мүмкін:

- сарапшы аудитордың жұмысы субъективті және күрделі пайымдауларды қолдануды көздейтін маңызды мәселеге жатады;
- аудитор бұрын осы сарапшы аудитордың жұмысын пайдаланбаған және осы сарапшының біліктілігі, мүмкіндіктері мен объективтілігі туралы алдын-ала ақпараты жоқ;
- аудитордың сарапшысы аудиттің ажырамас бөлігі болып табылатын процедураларды орындайды және нақты мәселе бойынша консультациялар үшін тартылмайды;
- сарапшы аудитордың сыртқы сарапшысы болып табылады және осының салдарынан ұйымдағы жүйе қабылданған сапаны бақылау саясаты мен процедураларының менеджментінің талаптары қолданылмайды.

Аудиторлық ұйым жүйесіндегі сапа менеджменті бақылау саясаты мен процедуралары (8 (е) тармақты қара)

A11. Аудитордың ішкі сарапшысы аудитор ұйымының серіктесі немесе қызметкері (яғни қызметкерлері), оның ішінде уақытша қызметкері бола алады, сондықтан оған ISQM 1⁶⁰ сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандартқа немесе ұлттық заңнаманың⁶¹ қатаң талаптарына сәйкес осы ұйымда қабылданған сапаны менеджментінің бақылау саясаты мен процедураларының талаптары қолданылады. Екінші жағынан Аудитордың ішкі сарапшысы серіктес немесе қызметкер бола алады, оның ішінде уақытша қызметкер, аудиторлық ұйым және ISQM 1 сәйкес желілік талаптар мен желілік қызметтерге қатысты фирманың саясатына немесе процедурасына бағынады. Кейбір жағдайларда, егер олар бір желінің бөлігі болса желіге кіретін аудиторлық фирманың ішкі сарапшысы аудиторлық фирмамен бірге ортақ сапаны бақылау сапа менеджменті саясатына немесе процедураларына таратылуы мүмкін

A12 Аудитордың ішкі сарапшысы аудитор ұйымының серіктесі немесе қызметкері (яғни қызметкерлері), оның ішінде уақытша қызметкері бола алады, сондықтан оған ISQM1⁶² сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандартқа немесе ұлттық заңнаманың⁶³ қатаң талаптарына сәйкес осы ұйымда қабылданған сапаны менеджментінің бақылау саясаты мен процедураларының талаптары қолданылады.⁶⁴ Екінші жағынан Аудитордың ішкі сарапшысы серіктес немесе қызметкер бола алады, оның ішінде уақытша қызметкер, аудиторлық ұйым және ISQM 1 сәйкес желілік талаптар мен желілік қызметтерге қатысты фирманың саясатына немесе процедурасына бағынады.

⁵⁷ 220 ISA, 44-25-28-тармақ.

⁵⁸ ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау, 8(е)-тармақ.

⁵⁹ 220 ISA, A22 A99-A102 тармақ.

⁶⁰ ISQM 1 Қаржылық есептілікке аудиторлық және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасызтететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау, 12(f) - тармақ

⁶¹ 220 ISA, 2-тармақ.

⁶² ISQM 1, 32 тармақ

⁶³ ISQC 1, 12 тармақ (f).

⁶⁴ ISQM 1, 16 (f) тармағы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Кейбір жағдайларда, егер олар бір желінің бөлігі болса желіге кіретін аудиторлық фирманың ішкі сарапшысы аудиторлық фирмамен бірге⁶⁵ ортақ сапаны бақылау сапа менеджменті саясатына немесе процедураларына таратылуы мүмкін.

- топтың мүшесі ретінде қаралады (яғни сыртқы сарапшыға тәуелсіздікке байланысты талаптарды талаптарға қатысты қоса алғанда, тиісті этикалық талаптар қолданылуы мүмкін); немесе
- осы заңда немесе нормативтік актіде анықталғандай басқа кәсіби талаптарды ескере отырып,

A13. Аудиторлық топтар ұйым немесе басқа тұлғалар берген ақпарат өзге тәсілді болжайтын жағдайларды қоспағанда, аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы.⁶⁶ 220 (Қайта қаралған) ISA сипатталғандай тапсырма деңгейінде сапаны басқару үшін сапаны басқару ұйымның сапаны басқару жүйесімен қамтамасыз етіледі және аудиторлық тапсырманың нақты сипаты мен мән-жайларымен анықталады.⁶⁷ Мысалы, аудитор ұйымның тиісті саясатына немесе процедураларына сүйенуі мүмкін:

- қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін құзыреттілік пен мүмкіндіктер;
- объективтілік. Аудитордың ішкі сарапшыларына тәуелсіздік талаптарына қатысты қоса алғанда, тиісті этикалық талаптар қолданылады;
- аудитордың сарапшы аудитор жұмысының барабарлығын бағалауы. Мысалы, аудиторлық ұйымды оқыту бағдарламалары аудитордың ішкі сарапшыларына олардың білімі мен тәжірибесінің аудит процесімен байланысы туралы тиісті түсінік бере алады. Осындай оқытуға және аудитордың ішкі сарапшыларының жұмыс көлемін белгілейтін нұсқаулар сияқты ұйымның басқа процесстеріне сенім арту мүмкіндігі аудитордың сарапшы жұмысының барабарлығын бағалау үшін жүргізетін процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне әсер етуі мүмкін;
- мониторинг процесстерін жүзеге асыру арқылы нормативтік және заңнамалық талаптарды ұстану;
- аудитор сарапшысымен мәселелерді келісу.

Фирманың саясатына немесе процедураларына сүйену керектігін анықтау кезінде аудитор назарға алатын мәселелер 220 (Қайта қаралған) ISA сипатталған.⁶⁸ Фирманың саясатына немесе процедураларына тәуелділік ISA талаптарын ұстану үшін аудитордың жауапкершілігін азайтады.

Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері және объективтілігі (9-тармақты қара)

...

A15. Сарапшы аудитордың құзыреттілігі, мүмкіндіктері мен объективтілігі туралы ақпаратты әртүрлі көздерден алуға болады, мысалы:

- осы сарапшымен жеке жұмыс тәжірибесі;
- сарапшымен жүргізілетін талқылаулар;
- басқа аудиторлармен немесе осы сарапшының жұмысымен таныс үшінші тұлғалармен мәселелерді талқылау;
- сарапшының біліктілігін, оның кәсіби ұйымға немесе салалық қауымдастыққа мүшелігін, кәсіби қызметті жүргізуге арналған лицензияны немесе сыртқы танудың өзге де нысандарын зерделеу;
- осы сарапшы жазған жарияланған мақалалар немесе кітаптар;
- аудиторлық ұйым жүйесінде қабылданған сапа менеджменті сапаны бақылау саясаты мен процедуралары (A11 - A13 тармақтарын қара).

...

Аудитор сарапшысымен келісім (11-тармақты қара)

...

A26. Аудитор мен аудитор сарапшысы арасында жазбаша келісім болмаған жағдайда, Келісімнің бар екендігінің дәлелі, мысалы, келесі құжаттарға енгізілуі мүмкін:

- жоспарлау туралы меморандум немесе аудит бағдарламасы сияқты тиісті жұмыс құжаттары;

⁶⁵ ISQM 1, 29 (b) тармағы

⁶⁶ 220 ISA, 4 тармақ.

⁶⁷ 220 (Қайта қаралған) ISA, A4 тармағы

⁶⁸ 220 (Қайта қаралған) ISA, 4 (b) және A.10 тармақтары

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

- Аудиторлық фирманың сапа менеджменті жүйесінің саясаты және немесе процедуралары. Ішкі сарапшы аудитор жағдайында ұйымның сапа менеджменті жүйесі белгіленген саясаттар мен процедуралар осы сарапшының жұмысына қатысты нақты саясатты және немесе процедураларды қамтуы мүмкін. Аудитордың жұмыс құжаттарындағы құжаттаманың көлемі осындай саясатқа немесе процедуралардың сипатына байланысты. Мысалы, егер аудиторлық ұйымда осындай сарапшының жұмысы пайдаланылатын мән-жайларды көрсететін егжей-тегжейлі нұсқаулар болса, аудитордың жұмыс құжаттарында құжаттау талап етілмеуі мүмкін.

700 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру және қорытынды жасау

....

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Аудиторлық қорытынды (20-тармақты қара)

....

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын және оның аудитордың пікіріне қалай әсер ететінін сипаттау

Тиісті этикалық талаптар

A36. Заң немесе нормативтік акт, аудиттің ұлттық стандарттары немесе аудиторлық тапсырманың шарттары аудитордан аудиторлық қорытындыда тиісті этикалық талаптардың көздері туралы, оның ішінде қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тәуелсіздікке қатысты неғұрлым нақты ақпарат беруді талап етуі мүмкін.

Тапсырма жетекшісінің есімі (Сілтеме: 46 тармақ)

A61. ISQC 1⁶⁹ ұйымның СМХС1⁷⁰ ұйымының мақсаты - саясатын орнатуды талап етеді – бұл ұйым қамтамасыз ететін сапа менеджменті жүйесін басқару арқылы тапсырмалардың орындалатынына сенімді сенімділік беретін әзірлеу, енгізу және жұмыс істеу:

- Ұйым мен оның қызметкерлері өз міндеттерін кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес, сондай-ақ осындай стандарттар мен талаптарға сәйкес тапсырмаларды орындайды; және
- Ұйым немесе өзара әрекеттесу бойынша серіктестер ұсынған есептер осы жағдайларда орынды болып табылады.

Осыған қарамастан, СМХС 1 талаптарының мақсаты, аудиторлық қорытындыда өзара іс-қимыл жөніндегі әріптесті көрсету тіркелген ұйымның қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытындыны пайдаланушылар үшін қосымша ашықтықты қамтамасыз етуге арналған.

701 (Қайта қаралған) ISA, Аудиторлық қорытындыда аудиттің негізгі мәселелері туралы хабардар ету

.....

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау (9-10 тармақтарды қара)

....

Аудитордың елеулі назарын талап ететін мәселелер (9-тармақты қара)

...

A15. Әр түрлі ISA корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және аудитордың ерекше назарын қажет ететін салаларға қатысты болуы мүмкін басқа тараптармен белгілі бір ақпараттық өзара әрекеттесуді талап етеді. Мысалы:

⁶⁹ ISQC 1, Қаржылық есептілік аудиттері мен шолуларын жүргізетін фирмалар үшін сапаны бақылау, сондай-ақ басқа дарақтау және ілесне қызмет тапсырмалары, 32-тармақ

⁷⁰ ISQM 1, Қаржылық есептіліктің аудитін немесе шолуын жүргізетін фирмалар үшін менеджментті басқару немесе басқа сертификаттау немесе ілеспе қызмет көрсету тапсырмалары, 14-тармақ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

- ISA 260 (Қайта қаралған) аудитордан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудит барысында туындайтын елеулі қиындықтар туралы хабарлауды талап етеді.⁷¹ Халықаралық аудит стандарттары, мысалы, ықтимал қиындықтардың пайда болуына мүмкіндік береді:
 - байланысты тараптармен жасалатын операциялар⁷², әсіресе аудитордың байланысты тараппен жасалатын операцияның барлық басқа аспектілері (бағадан басқа) байланысты емес тараптар арасындағы ұқсас операцияның аспектілеріне сәйкес келетіндігіне аудиторлық дәлелдер алу мүмкіндігінің шектеулері;
 - топ аудитін жүргізуге байланысты шектеулер, мысалы, топ аудитору командасының ақпаратқа қолжетімділігі⁷³ шектелген жағдайларда;
- ISA 220 (Қайта қаралған) күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар жүргізу, фирманың саясаты немесе процедуралары консультацияны қажет ететін мәселелер⁷⁴ және өзара іс-қимыл жөніндегі серіктестің кәсіби шешімі бойынша консультацияны қажет ететін басқа да мәселелер бойынша өзара іс-қимыл жөніндегі серіктеске қойылатын талаптарды белгілейді. Мысалы, аудитор аудиторлық ұйым ішінде немесе одан тыс жерлерде басқа тұлғалармен маңызды арнайы мәселе бойынша кеңес бере алады, бұл оның аудиттің негізгі мәселесі екенін көрсетуі мүмкін. Тапсырма басшысы сонымен қатар аудиторлық тапсырманы орындау барысында туындаған маңызды мәселелерді тапсырманың орындалу сапасын ~~тексеруді~~ жүзеге асыратын тұлғамен маңызды мәселелер мен пікірлерді талқылауға міндетті.⁷⁵

Басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі

...

A63. Аудитор аудиторлық қорытындыда хабарлау қажет аудиттің түйінді мәселелерінің болмауын айқындаған жағдайларда, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл туралы 17(b) - тармақтың талабы аудиторға аудит жүргізу туралы және туындауы мүмкін маңызды мәселелер туралы хабардар болған өзге тұлғалармен (егер мұндай тағайындалған болса, тапсырманы орындау сапасын ~~тексеруді~~ жүзеге асыратын тұлғаны қоса алғанда) қосымша талқылау жүргізу мүмкіндігін бере алады. Бұл талқылаулар аудитордың аудиттің негізгі мәселелерінің болмауы туралы шешімді қайта қарауына әкелуі мүмкін.

720 (Қайта қаралған) ISA, Аудитордың басқа ақпаратқа қатысты міндеттері

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Басқа ақпаратпен танысу және оны қарау (14-15 тармақтарды қара)

A24. ISA220 (Қайта қаралған)⁷⁶ сәйкес тапсырма бойынша серіктес аудит тобының мүшелерін басқару және қадағалау және олардың жұмысын⁷⁷ тексеру үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы керек және басшылық, қадағалау және тексерудің сипаты, уақыты мен дәрежесі ұйымның саясатына немесе процедураларына, кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес аудиторлық тапсырманы басқаруға, қадағалауға және орындауға жауапты болуы керек. Актілерге сәйкес жоспарланғанын және жүзеге асырылатындығын анықтауы керек.⁷⁸ ISA мәтінінде 14-15-тармақтардың талаптарын орындау үшін аудиторлық топтың тиісті құрамын анықтау кезінде ескеруге болатын факторларға мыналар жатады:

- Аудиторлық топ мүшелерінің тиісті тәжірибесі;
- Тапсырманы орындау үшін тағайындалған аудиторлық топ мүшелерінің басқа ақпарат пен осы білім арасындағы сәйкессіздіктерді анықтау үшін аудит барысында алған қажетті білімі бар ма;

⁷¹ 260 ISA (Қайта қаралған), 16(b) және A21-тармақтар.

⁷² 550 ISA, Байланысты тараптар, A42-тармақ.

⁷³ ISA 600, Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (құрамдас бөліктер аудиторларының жұмысын қосалғанда), 49 (d) - тармақ

⁷⁴ 220 (Қайта қаралған) ISA, Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджменті ~~сапаны бақылау~~, 18-35-тармақ

⁷⁵ 220 (Қайта қаралған) ISA, 19-36-тармақ.

⁷⁶ ISA 220, Қаржылық ведомостарды тексеру кезінде сапаны бақылау, 15(a) тармақ

⁷⁷ ISA 220 (Қайта қаралған нұсқа), қаржылық ведомостардың аудиті кезінде сапаны басқару, 29-30-тармақтар

⁷⁸ ISA 220 (Қайта қаралды), ретінде

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

- 14-15-тармақтардың талаптарын орындау кезінде қолданылатын пайымдау деңгейі. Мысалы, басқа ақпаратта қамтылған және қаржылық есептілік көрсеткіштерімен бірдей болуы тиіс сандық көрсеткіштердің сәйкестігін бағалау процедураларын аудиторлық топтың тәжірибесі аз мүшелері орындай алады;
- топ аудиті жағдайында осы компонентке қатысты басқа да ақпаратқа қатысты компонент аудиторына сұрау жіберу қажеттілігінің болуы.

ISA 805 (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – жеке қаржылық есептердің және қаржылық есептің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

...

Тапсырманы қабылдау ерекшеліктері

ISA қолдану (7-тармақты қара)

A5. 200 ISA сәйкес аудитор (a) қаржылық есептілік аудитіне қатысты аудиті жөніндегі тапсырмаға қатысы бар тиісті этикалық талаптарды (тәуелсіздікке қатысты талаптарды қоса алғанда) және (b) нақты аудит үшін қолданылатын барлық ISA ұстануы тиіс. Бұдан басқа, осы стандартқа сәйкес аудитор аудиттің нақты жағдайларында барлық ISA қолданылмайтын немесе қандай да бір талап қолданылмайтын болып табылатын жағдайларды қоспағанда, қандай да бір ISA әрбір талабын орындауы тиіс өйткені ол осы жағдайда жоқ шартқа негізделген. Ерекше жағдайларда аудитор ISA қандай да бір қолданылатын талаптарынан ауытқуды және осы талапты орындау үшін балама аудиторлық процедураларды орындауды қажет деп есептеуі мүмкін.

IAPN 1000, Қаржы құралдарының аудиті кезіндегі ерекші ойлар

1000 Қаржы құралдары аудитінің ерекшеліктері аудит практикасы туралы халықаралық есепті (АПХЕ) Сапа менеджментінің ~~Сапаны бақылаудың~~ аудиттің және шолу тексерулерінің халықаралық стандарттары жинағына, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларға және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларға алғысөзбен бірге қараған жөн. АПХЕ аудиторларға Халықаралық аудит стандарттарында (ISA) қамтылғаннан басқа қосымша талаптардың сақталуы үшін жауапкершілік жүктемейді және аудитордың осы аудиторлық тапсырмаға қолданылатын аудиттің барлық халықаралық стандарттарын ұстану міндетіне әсер етпейді. АПХЕ аудиторларға практикалық көмек көрсетеді. Оларды ұлттық стандарттарды әзірлеуге жауапты ұйымдар таратуы керек немесе ұлттық деңгейде тиісті материалдарды дайындауда қолданылуы керек. Сонымен қатар, олар аудиторлық ұйымдар өздерінің оқу бағдарламалары мен ішкі бағыттарын әзірлеу кезінде қолдана алатын материалдарды ұсынады.

...

II-бөлім - Қаржы құралдары аудитінің ерекшеліктері

Жоспарлау мәселелері⁷⁹

*Аудит жүргізуге арнайы білімі мен дағдылары бар тұлғаларды тарту*⁸⁰

78. Аудитордың құзыреттілігі қаржы құралдарын, әсіресе күрделі қаржы құралдарын тексеруді қамтитын аудит кезіндегі негізгі мәселелердің бірі болып табылады. ISA 220(Қайта қаралған)⁸¹ тапсырма бойынша серіктес тапсырма бойынша ~~Топтың~~ топ мүшелерінің және тапсырма бойынша топқа кірмейтін ~~топтың бөлігі бөлім~~ табылмайтын аудитордың кез келген сарапшыларының жиынтығында ~~кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес~~ аудит бойынша тапсырманы орындау үшін және аудиторлық қорытындыны дайындау үшін тиісті құзыретке және мүмкіндіктерге ие екендігіне сенімді болуын талап етеді. жеткілікті уақытты қоса алғанда, құзыреті мен мүмкіндіктері бар екенін айқындауын талап етеді. Бұдан басқа, тиісті этикалық талаптарға⁸² сәйкес аудитор тапсырманы қабылдауға байланысты кәсіби құзыреттілік және адалдық қағидаттарын қоса алғанда, негіз қалаушы қағидаттарды ұстануға қандай да бір қауіптің туындамайтынын анықтауы тиіс.

⁷⁹ ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау қаржылық есептілік аудитін жоспарлауға байланысты аудитордың міндеттерін қарастырады.

⁸⁰ Егер мұндай тұлғаның аудит және бухгалтерлік есеп саласында білімі мен тәжірибесі болса, осы тұлға ұйымның қызметкері немесе тартылған маман болып табыла ма, осы тұлға аудиторлық топтың құрамына кіретін тұлға ретінде қаралады және оған 220 ISA Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі сапа менеджментінің ~~сапаны бақылау~~ талаптары қолданылады. Егер мұндай тұлғаның басқа салада (аудит пен бухгалтерлік есептен басқа) білімі мен тәжірибесі болса, мұндай тұлға аудитордың сарапшысы болып саналады және оған ISA 620 Аудитор сарапшысының жұмысын пайдалану ережесі қолданылады. ISA 620 бухгалтерлік есеп және аудит саласындағы мамандандыру мен басқа саладағы білім мен тәжірибе арасындағы айырмашылықты анықтау кәсіби пайымдау пәні болып табылатындығы түсіндіріледі, бұл ретте қаржы құралдарының бухгалтерлік есеп әдістерін (бухгалтерлік есеп және аудит саласындағы білім мен тәжірибе) білу мен бағалаудың күрделі әдістерін иелену арасындағы айырмашылықты белгілеуге болатындығы атап өтілді (бухгалтерлік есеп пен аудиттен басқа, саладағы білім мен тәжірибе).

⁸¹ 220 ISA, ~~14-26~~ тармақ

⁸² Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі, 210.1 және 210.6 тармақтар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНДАРТТАРЫНА (ISA) ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР ЖӘНЕ САПАНЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖОБАЛАРДАН ТУЫНДАЙТЫН ІЛЕСПЕ МАТЕРИАЛДАР

Төмендегі 79-тармақта қаржы құралдарын қарау кезінде аудитор үшін маңызды болуы мүмкін сұрақтардың мысалдары келтірілген.

...

80 Қаржы құралдарының сипатына және осындай құралдардың нақты түрлерін пайдалануға, сондай-ақ оларды бухгалтерлік есепке алумен байланысты қиындықтарға және нарықтық жағдайларға байланысты аудиторлық топта бухгалтерлік есеп және аудит саласындағы басқа мамандарға консультация⁸³ алу үшін жүгіну қажеттігі туындауы мүмкін бухгалтерлік есеп және аудит әдіснамасы саласында қажетті білімі мен тәжірибесі бар мамандар даярлауға міндетті. Бұл жағдайда келесі факторлар ескеріледі:

- аудиторлық топтың мүмкіндіктері мен құзыреттілігі, оның ішінде оның мүшелерінің тәжірибесі;
- ұйым пайдаланатын қаржы құралдарының параметрлері;
- тапсырмаға байланысты анықталған ерекше мән-жайлар немесе тәуекелдер, сондай-ақ кәсіби пайымдауды, әсіресе маңыздылық және елеулі тәуекелдер мәселелері бойынша қолдану қажеттілігі;
- нарықтық жағдайлар.

⁸³ 220 (Қайта қаралған) ~~ISA 18(b)~~ 35-тармақтың талаптарына сәйкес тапсырма басшысы тапсырманы орындау барысында аудиторлық топ мүшелерінің аудиторлық топ ішінде де, сондай-ақ аудиторлық топ мүшелері мен тиісті деңгейдегі басқа да мамандар (аудиторлық ұйым қызметкерлерінің немесе бөгде мамандардың қатарынан) арасында да тиісті консультациялар жүргізгеніне көз жеткізуі тиіс.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АУДИТ СТАНАРТЫ 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН),

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

(2023 жылдың 15 желтоқсанында немесе одан кейінгі кезеңдер үшін қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ISA-ның қолданылу аясы	1-11
Күшіне енген күні	12
Мақсаты	13
Анықтамалар	14-15
Талаптар	
Топтық аудитті басқару және сапасына қол жеткізу жөніндегі басшылықтың міндеттері	16
Қабылдау және жалғастыру	17-21
Топтық аудиттің жалпы стратегиясы және топтық аудиттің жоспары	22-29
Топты және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну	30-32
Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	33-34
Өзектілігі	35-36
Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру	37-44
Компоненттер бақылаушысының хабарламаларын және олардың жұмысының сәйкестігін бағалау	45-48
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	49-50
Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау	51-52
Аудиторлық есеп	53
Топ басшылығымен және топ жетекшілерімен байланыс	54-58
Құжаттама	59
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ISA қолданылу аясы	A1-A18
Анықтамалар	A19-A28
Топтық аудитте сапа менеджменті мен сапаны қамтамасыз ету бойынша топ басшылығының жауапкершілігі	A29-A31
<i>Клиентпен жұмысты бастау және (немесе) жалғастыру туралы шешім қабылдау</i>	A32-A46
Жалпы топтық аудит стратегиясы және топтық аудит жоспары	A47-A87
Топты және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін және ішкі бақылауды түсіну	A88-A107
Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	A108-A115
Материалдық	A116-A123
Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру процедураларын орындау	A124-A143
Компонент аудитормен ақпараттық өзара әрекеттесуді және оның орындаған жұмысының сәйкестігін бағалау	A144-A149
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	A150

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС
АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау	A151-A156
Аудиторлық есеп	A157-A158
Басшылықпен және топтың корпоративтік басқаруына жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесу	A159-A165
Құжаттама	A166-A182
1-қосымша: Топтық аудитор топтық аудитордың пікіріне негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаған кезде тәуелсіз аудитордың қорытындысының иллюстрациясы	
2-қосымша: Топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну	
3-қосымша: Топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерінің болуын көрсетуі мүмкін оқиғалардың немесе шарттардың мысалдары қаржылық есептілік	

Халықаралық аудит стандартын (ISA) 600 *Арнайы ойлар – шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)* ISA 200 *Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізумен* бірлесіп қарау керек.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Кіріспе

ISA қолданылу аясы

1. Халықаралық аудит стандарттары (ISA) топтың қаржылық есептілігінің аудитіне (топтың аудитіне) қолданылады. Осы ISA топ аудитінің ерекшеліктері, оның ішінде компоненттердің аудиторлары тартылған жағдайлар қарастырылады. Осы ISA-да қамтылған талаптар мен нұсқаулар басқа тиісті ISA-қа жатады немесе оларды топтық аудитке, атап айтқанда ISA 220 (Қайта қаралған)¹, ISA 230², ISA 300³, ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁴ және ISA 330⁵ қолданылмайды. (Сілтеме:)
2. Шоғырландырылған қаржылық есептілік 14(k) тармағында сипатталғандай шоғырландыру процесінің нәтижесінде бірнеше кәсіпорынның немесе бөлімшенің қаржылық ақпаратын қамтиды. Осы ISA-да қолданылатын «шоғырландыру процесі» термині қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауды ғана емес, сонымен қатар біріктірілген қаржылық есептілікті ұсынуды және филиалдар немесе бөлімшелер сияқты кәсіпорындардың немесе бизнес бірліктердің қаржылық ақпаратын біріктіруді білдіреді. филиалдар немесе бөлімшелер сияқты..
3. ISA 220 (Қайта қаралған)⁶ түсіндіргендей, жағдайларға сәйкес бейімделген бұл ISA басқа фирманың қызметкерлері аудит тобына кірген кезде топтық аудиттен басқа қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде де пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, осындай адам түгендеуге, негізгі құралдарды тексеруге немесе еншілес компанияда аудиторлық процедураларды орындауға тартылған кезде бұл ISA-да пайдалы болуы мүмкін. немесе аудиторлық процедураларды орындау үшін шалғайдағы жалпы қызмет көрсету орталығында.

Топ пен құрамдастар

4. Топты әртүрлі тәсілдермен ұйымдастыруға болады. Мысалы, топ заңды немесе басқа тұлғалар бойынша ұйымдастырылуы мүмкін (мысалы, бас компания және бір немесе бірнеше еншілес компаниялар, бірлескен кәсіпорындар немесе үлестік қатысу әдісімен есептелген инвестициялар). Сонымен қатар, топ географиялық принцип бойынша, басқа шаруашылық жүргізуші субъектілер (филиалдарды немесе бөлімшелерді қоса алғанда), функциялары немесе қызмет түрлері бойынша ұйымдастырылуы мүмкін. Қазіргі ISA-да ұйымның бұл әртүрлі формалары жиынтықта «субъектілер» немесе «бизнес бірліктер» деп аталады.
5. Топтың аудиторы топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне сәйкес аудиторлық процедураларды жоспарлауға және орындауға тиісті тәсілді айқындайды. Ол үшін аудитор аудиторлық процедуралар жүргізілетін компоненттерді анықтау кезінде кәсіби пайымдауды қолданады. Бұл анықтама аудитордың топты және оның ортасын түсінуіне, сондай-ақ аудиторлық процедураларды орталықтандырылған түрде жүргізу мүмкіндігі, ортақ қызмет көрсету орталықтарының немесе жалпы ақпараттық жүйелер мен ішкі бақылау жүйелерінің болуы сияқты басқа факторларға негізделген.

Компоненттердің аудиторларын тарту

6. ISA 220 (Қайта қаралған)⁷ сәйкес, аудиторлық серіктес тапсырманы орындау үшін аудиторлар тобына жеткілікті және тиісті ресурстар уақтылы бөлінгенін немесе берілгенін анықтауы керек. Топтық аудитте осындай ресурстарға компоненттік аудиторлар кіруі мүмкін. Сондықтан, бұл ISA топ аудиторынан компоненттер аудиторларының сипатын, мерзімдерін және қатысу дәрежесін анықтауды талап етеді.
7. Топ аудиторы ISA талаптарына сәйкес ақпаратты ұсыну немесе аудиторлық процедураларды орындау үшін компонент аудиторларды пайдалана алады. Компонент аудиторлары топ аудиторынан гөрі компоненттер мен олардың ортасы туралы (жергілікті заңдар мен ережелерді, іскерлік тәжірибені, тіл мен мәдениетті қоса алғанда) үлкен тәжірибе мен білімге ие бола алады. Тиісінше, компонент аудиторлар топтық аудиттің барлық кезеңдеріне қатыса алады (және жиі қатысады).
8. Аудиторлық тәуекел - бұл елеулі бұрмалану мен анықтау қаупінің тәуекелі.⁸ Топтық аудитте анықтау тәуекелі компонент аудитордың құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратында бұрмалануды таппау қаупін қамтиды, бұл топтың қаржылық есептілігінің айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін және топ аудиторы бұл бұрмалануды анықтамайды. Тиісінше, бұл ISA жағдайға байланысты топ аудиторлық серіктесінің немесе топ аудиторының компонент аудиторлардың жұмысына жеткілікті және тиісті қатысуын талап етеді және топ аудиторы мен компонент аудиторлар арасындағы екіжақты байланыстың маңыздылығын атап көрсетеді. Сонымен қатар, осы ISA топ аудиторы топ аудиторының компонент аудиторларға басшылығы мен қадағалауының сипатын, мерзімдері мен

¹ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау

² ISA 230, Аудиторлық құжаттама

³ ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау

⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

⁵ ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар

⁶ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау, А1 тармағы

⁷ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау, 25-тармағы

⁸ ISA 200, Тәуелсіз аудитордың негізгі мақсаты және халықаралық аудит стандартына сәйкес аудитті жүргізу

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

ауқымын анықтау және олардың жұмысын тексеру кезінде қарастыратын мәселелерді түсіндіреді. (Сілтеме: A12-A13 тармақтары)

Кәсіби скептицизм

9. ISA 200⁹ аудиторлар тобынан кәсіби скептицизммен топтық аудитті жоспарлауды және жүргізуді және кәсіби пайымдауды қолдануды талап етеді. Кәсіби скептицизмнің дұрыс қолданылуын топтың іс-әрекеттері мен хабарламалары, соның ішінде топтық аудит барысында әр топ мүшесінің кәсіби скептицизмді қолданудың маңыздылығын көрсету арқылы көрсетуге болады. Осындай әрекеттер мен хабарламалар кәсіби скептицизмді дұрыс қолдануға кедергі болатын кедергілерді жоюдың нақты қадамдарын қамтуы мүмкін. (Сілтеме: A14-A18 тармақтары).

Ауқымдылығы

10. Бұл ISA олардың мөлшері мен күрделілігіне қарамастан барлық топтық аудиттерге қолдануға арналған. Алайда, осы ISA талаптары әр топтық аудиттің сипаты мен жағдайлары аясында қолданылуы керек. Мысалы, егер топтық аудитті топтық аудитор жүргізсе, онда осы ISA-ның кейбір талаптары өзекті емес, өйткені олар компонент аудиторлардың қатысуына байланысты. Бұл топ аудиторы аудиторлық процедураларды орталықтандырылған түрде орындай алатын немесе компонент аудиторлардың қатысуынсыз құрамдас кәсіпорындарда процедураларды орындай алатын жағдайда орын алуы мүмкін. A119 және A120 тармақтарында келтірілген нұсқаулар осындай жағдайларда берілген ISA қолдану кезінде де пайдалы болуы мүмкін.

Топтық аудит жөніндегі келісім жетекшісінің және топ аудиторының жауапкершілігі

11. Топтық өзара әрекеттесу бойынша серіктес, сайып келгенде, осы ISA талаптарын орындауға жауапты және сондықтан есеп береді. «Топтық өзара әрекеттесу серіктесі жауап береді...» немесе «топтық аудитор жауап береді...» топтық өзара әрекеттесу серіктесіне немесе топтық аудиторға процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді әзірлеуді немесе орындауды тиісті біліктілігі немесе тәжірибесі бар басқа өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне, соның ішінде компонент аудиторларға тапсыруға рұқсат етілетін талаптар үшін пайдаланылады. Осы ISA-дағы басқа талаптарға қатысты осы талапты немесе міндеттемені жағдайға байланысты топтық тапсырма бойынша серіктес немесе топтық аудитор орындауы тиіс және топтық тапсырма бойынша серіктес немесе топтық аудитор фирмадан немесе топтың басқа мүшелерінен тапсырма бойынша ақпарат ала алады деп арнайы ескеріледі. (Сілтеме: A29 тармағы).

Күшіне енген күні

12. Осы ISA 2023 жылғы 15 желтоқсанда немесе одан кейін басталатын кезеңдер үшін топтық қаржылық есептілік аудиті үшін қолданылады.

Мақсаты

13. Аудитордың міндеттері:

- Топтың аудитін жүргізуге арналған аудиторлық тапсырманы қабылдауға және жалғастыруға қатысты топтың қаржылық есептілігі туралы пікір қалыптастыру үшін жеткілікті ықтималдықпен күтілетін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелердің болуын айқындау;
- Алаяқтық немесе қателіктер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау, сондай-ақ осы бағаланған тәуекелдерге тиісінше ден қою мақсатында аудиторлық процедураларды жоспарлау және одан әрі жүргізу;
- Топтың бүкіл аудиті бойы компонент аудиторлардың жұмысына жеткілікті және тиісті түрде қатысу, оның ішінде олардың жұмысының көлемі мен орындалу мерзімдері туралы нақты хабардар ету және осы жұмыстың нәтижелерін бағалау; және
- Орындалған аудиторлық процедуралардың, оның ішінде компоненттердің аудиторлары орындаған жұмыстардың шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін негіз ретінде жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін бағалау.

Анықтамалар

14. Аудиттің халықаралық стандарттарының мақсаттары үшін келесі терминдердің келесі мағыналары бар:

- (a) Жиынтық тәуекелі – түзетілмеген және анықталмаған бұрмалаулар жиынтығы қаржылық маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығы тұтастай есеп беру; (Сілтеме: A19 тармағы)

⁹ ISA 200, 15-16 тармақтар.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (b) Компонент – Топ немесе компонент басшылығы шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізуге жататын қаржылық ақпаратты дайындайтын кәсіпорын немесе қызмет түрі. (Сілтеме: A20 тармағы)
 - (c) Компонент аудитору – Топтың¹⁰ өтініші бойынша шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бір немесе басқа компонентіне қатысты қаржылық ақпаратпен жұмыс жасайтын аудитор. (Сілтеме: A21-A23 тармақтары)
 - (d) Компонент басшылығы – Компоненттің қаржылық ақпаратын дайындауға жауапты басшылық. (Сілтеме: A24 тармағы)
 - (e) Құрамдас бөліктің аудиторлық процедураларын орындаудың маңыздылығы – құрамдас бөліктің аудиторлық процедураларын жоспарлау және орындау мақсатында жинақтау тәуекелін тиісті төмен деңгейге дейін төмендету үшін топ аудитору анықтаған сома;
 - (f) Топ – Қаржылық ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілетін барлық компоненттер.
 - (g) Топтың аудиті - топтың қаржылық есептілігінің аудиті;
 - (h) Топтың аудитору – Компонент аудиторлардан басқа топпен өзара әрекеттесу серіктесі және өзара әрекеттесу тобының мүшелері. Топтық аудитор мыналарға жауап береді:
 - (i) Топтың жалпы аудит стратегиясын және топтың аудит жоспарын анықтау;
 - (ii) Компоненттік аудиторлардың жұмысын басқару және бақылау және олардың жұмысын талдау;
 - (iii) Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру үшін негіз ретінде алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде жасалған қорытындыларды бағалау.
 - (i) Топ аудиторуның пікірі - топтың қаржылық есептілігіне қатысты аудитордың пікірі;
 - (j) Топтың аудит бойынша серіктесі – Топтық аудит жүргізуге жауапты тапсырма бойынша серіктесі.¹¹ (Сілтеме: A25 тармағы)
 - (k) Шоғырландырылған қаржылық есептілік – Шоғырландыру процесінің нәтижесінде бірнеше кәсіпорынның немесе бизнес-бірліктің қаржылық ақпаратын қамтитын қаржылық есептілік. Осы ISA мақсаттары үшін шоғырландыру процесі мыналарды қамтиды: (Сілтеме: A26-A28 тармақтар)
 - (i) Шоғырландыру, пропорционалды шоғырландыру немесе үлестік қатысу әдісі;
 - (ii) Біріктірілген қаржылық есептілікте бас компаниясы жоқ, бірақ жалпы бақылаудағы немесе басқарудағы кәсіпорындардың немесе бизнес-бірліктердің қаржылық ақпаратын ұсыну; немесе
 - (iii) Филиалдар немесе филиалдар сияқты кәсіпорындардың немесе шаруашылық бөлімшелерінің қаржылық ақпаратын біріктіру.
 - (l) Топ басшылығы - топтың қаржылық есептілігін дайындауға жауапты басшылық;
 - (m) Топ қызметі нәтижелерінің маңыздылығы – топтың аудитору айқындайтын тұтастай алғанда топтың қаржылық есептілігіне¹² қатысты қызмет нәтижелерінің маңыздылығы.
15. Осы ISA «қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне» сілтеме шоғырландырылған қаржылық есептілікке қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін білдіреді..

Талаптар

Топтық аудитті басқару және сапасына қол жеткізу жөніндегі басшылықтың міндеттері

16. ISA 220 (Қайта қаралған)¹³ қолданған кезде топтық аудит бойынша серіктес топтық аудиторлық тапсырманы басқаруға және сапасына қол жеткізуге жалпы жауапты болуы керек. Бұл ретте топтық аудит жөніндегі әріптес (Сілтеме: A29-A30 тармақтар):
- (a) Топ мүшелерінің күтілетін мінез-құлқын көрсететін топтық аудит жүргізу үшін жағдай жасау жауапкершілігін өз мойнына алады. (Сілтеме: A31 тармағы)
 - (b) Топтық аудит жөніндегі әріптес топтық аудиторлық тапсырманы орындаудың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып, жасалған елеулі пайымдаулар мен тұжырымдардың тиісінше болып табылатынын айқындау үшін негіз болуы үшін топтың құрамына кіретін аудиторлардың жұмысын қоса алғанда, аудиторлық тапсырманы орындауға жеткілікті және тиісінше қатысты.

¹⁰ ISA 220 (Қайта қаралған), 12(d) тармағы.

¹¹ ISA 220 (Қайта қаралған) 12(a) тармағы.

¹² ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*, 9 және 11 тармақтар

¹³ ISA 220 (Қайта қаралған), 13-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Қабылдау және жалғастыру

17. Аудиторлық тапсырманы қабылдас немесе жалғастырмас бұрын, аудиторлық серіктес топтың қаржылық есептілігі туралы пікір қалыптастыруға негіз болатын жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алу ықтималдығы бар-жоғын анықтауы керек. (Сілтеме: А32 –А35 тармақ).
18. Егер аудиторлық тапсырманы қабылдағаннан немесе жалғастырғаннан кейін топтық аудит бойынша серіктес жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін емес деген қорытындыға келсе, ол топтық аудитке ықтимал әсерді қарастыруы керек. (Сілтеме: А36 тармақ)

Тапсырманы орындау шарттары

19. ISA 210¹⁴ қолдану арқылы топ аудиторы топ басшылығынан аудитор тобына беру жауапкершілігін мойындайтын және түсінетін нәрсеге келісім алуы керек: (Сілтеме: А37 тармақ)
- (a) Жазбалар, құжаттар және басқа да мәселелер сияқты топтың қаржылық есептілігін дайындауға қатысты барлық белгілі ақпарат тобының басшылығына қол жеткізу;
 - (b) Аудит жүргізу мақсатында топ басшылығынан немесе оның құрамдас бөліктерінен сұрай алатын осындай қосымша ақпарат; және
 - (c) Тапсырыс беруші аудиторлық дәлелдемелерді алу қажет деп санайтын топтағы адамдарға шектеусіз қол жеткізу.

Ақпаратқа немесе топтық басқарудың бақылауынан тыс адамдарға қол жеткізуге шектеулер

20. Егер топтық аудит бойынша серіктес топ басшылығы топ басшылығының бақылауынан тыс шектеулерге байланысты топ ішіндегі адамдарға ақпаратқа қол жеткізе алмайды немесе шектеусіз қол жеткізе алмайды деген қорытындыға келсе, топтық аудит бойынша серіктес топтық аудит жүргізуге ықтимал әсерді қарастыруы керек. (А38-А46 тармақтарын қараңыз).

Топтық басшылық енгізген ақпаратқа немесе адамдарға қол жеткізуге шектеулер

21. Егер топтық аудит бойынша серіктес қорытынды жасаса (Сілтеме: А43–А46 тармақтар):
- (c) Топ аудиторы топ басшылығы қойған шектеулерге байланысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмайды; және (Сілтеме: А72 - А75 тармақтар)
 - (d) Бұл шектеудің ықтимал әсері топтың қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруден бас тартуға әкеледі, топтық аудит бойынша серіктес: (Сілтеме: А76 - А79 тармақтар)
 - (iii) Егер тапсырманы орындаудан бас тартуға қолданыстағы заңнамамен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілсе, егер ол бірінші болып табылса, тапсырманы қабылдамауға немесе егер ол қайталанса, тапсырманы орындаудан бас тартуға; немесе
 - (iv) Егер заңнама немесе нормативтік актілер аудиторға тапсырманы орындаудан бас тартуға тыйым салса немесе басқа себептермен тапсырманы орындаудан бас тарту мүмкін болмаса, шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитін орындағаннан кейін шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірден мүмкіндігінше бас тарту.

Топтық аудиттің жалпы стратегиясы және топтық аудиттің жоспары

22. ISA300¹⁵ қолдана отырып, топ аудиторы топтың жалпы аудит стратегиясын және қажет болған жағдайда топтың аудит жоспарын әзірлеп, жаңартуы керек. Бұл жағдайда топтың аудиторы анықтауы керек: (А47-А50 тармақтарын қараңыз):
- (f) Аудиторлық жұмыс жүргізілетін компоненттер; және (Сілтеме: А51 тармақ)
 - (g) Компонент аудиторлардың сипатын, мерзімдерін және қатысу дәрежесін қоса алғанда, топтың аудиторлық тапсырмасын орындау үшін қажетті ресурстар. (Сілтеме: А52–А56 тармақтар).

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

23. Топтық аудиттің жалпы стратегиясын және топтық аудит жоспарын анықтаған кезде, аудиторлық тапсырма бойынша серіктес топтық аудитордың компонент аудиторлардың жұмысына жеткілікті және тиісті түрде қатыса алатынын бағалауы керек. (Сілтеме: А57 тармақ).

¹⁴ ISA 210, *Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу*, 6(b) және 8(b) тармақтары.

¹⁵ ISA 300, 7-10А тармақтар.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

24. 23-тармақта көрсетілген бағалау шеңберінде топ аудиторы компонент аудиторынан компонент аудитордың топ аудиторымен ынтымақтасатынын растауды, оның ішінде компонент аудитордың топ аудиторы сұраған жұмысты орындайтынын растауды алуы тиіс. (Сілтеме: А58 тармақ)

Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздікке байланысты

25. ISA 220 (қайта қаралған)¹⁶ қолдану арқылы топтың аудит серіктесі мыналарға жауап береді: (Сілтеме: А59-А60, А87 тармақтар)

(a) Компоненттердің аудиторларын топтық аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып қолданылатын тиісті этикалық талаптар туралы хабардар ету; және

(b) Компонент аудиторлардың тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде топтық аудиторлық тапсырмаға қолданылатын тәуелсіздікке қатысты талаптарды түсінетінін және орындайтынын растау.

Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстар

26. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁷ қолдана отырып, топтық аудит бойынша серіктес: (Сілтеме: А61-А68 тармақтар)

(a) Компоненттің аудиторы осы компонентте тағайындалған аудиторлық процедураларды орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті құзыреті мен мүмкіндіктеріне ие екенін анықтау; және (Сілтеме: А47-тармақ)

(b) Егер топтың аудиторлық фирмасы топтың аудиторлық серіктесіне компонент аудиторға қатысты кемшіліктерді немесе сыртқы тексерулерді бақылау және жою процесінің нәтижелері туралы ақпарат берсе немесе басқаша қол жетімді етсе, 26(a) тармағында аудитордың топты анықтауы үшін осы ақпараттың маңыздылығын анықтау.

27. Топтың аудиторы компоненттің аудитор қатысуынсыз компоненттегі жұмысты орындау үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы керек, егер:

(a) Компоненттің аудиторы тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде топтың аудиторлық тапсырмасына қолданылатын тәуелсіздікке қатысты талаптарды орындамайды;¹⁸ немесе (Сілтеме: А69-А70 тармақтар)

(b) Топтық аудит бойынша әріптес 23-26-тармақтарда баяндалған мәселелер бойынша елеулі алаңдаушылық туғызады. (Сілтеме: А71 тармақ)

Тапсырманы орындау

28. ISA 220 (қайта қаралған)¹⁹ қолдану арқылы топтық аудит серіктесі компонент аудиторлардың жұмысына басшылық пен қадағалаудың сипатына, мерзімдері мен көлеміне, сондай-ақ олардың жұмысын тексеруге мыналарды ескере отырып жауап береді: (Сілтеме: А72-А77 тармақтар)

(a) Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының неғұрлым жоғары бағаланған тәуекелдері немесе ISA 315 сәйкес айқындалған елеулі тәуекелдері бар облыстар (2019 жылғы қайта қаралған); және

(b) Елеулі пайымдауларды талап ететін шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің салалары.

Компоненттерді аудитормен байланыс

29. Топ аудиторы компонент аудиторларға топ аудиторының тиісті міндеттері мен күтулері туралы, соның ішінде топ аудиторы мен компонент аудиторлар арасындағы байланыс топтың бүкіл аудиті кезінде тиісті уақытта болады деп күтуі керек. (Сілтеме: А78-А87 тармақтар)

Топты және оның шарттарын, қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберін және топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну

30. ISA315 (2019 жылы қайта қаралған)²⁰ қолдану топтың аудиторы келесілер туралы түсінік алуға міндетті: (Сілтеме: А88-А92 тармақтар)

(a) Топтар және оның қоршаған ортасы, соның ішінде: (Сілтеме: А93-А95 тармақтар):

(i) Топтың ұйымдық құрылымы мен бизнес-модельдері, соның ішінде

а. Топ өз операцияларын немесе қызметін жүзеге асыратын орындар;

¹⁶ ISA 220 (Қайта қаралған), 17-тармақ.

¹⁷ ISA 220 (Қайта қаралған), 25-26 тармақтар.

¹⁸ ISA 200, 14-тармақ.

¹⁹ ISA 220 (Қайта қаралған), 29-тармақ.

²⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 19-27 тармақтар

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- b. Топтың операцияларының немесе қызмет түрлерінің сипаты және олардың бүкіл топішіндегі ұқсастық дәрежесі; және
- c. Ақпараттық технологияларды (АТ) пайдалану тобының бизнес-моделіне интеграция дәрежесі;
- (ii) Топтың кәсіпорындары мен бизнес-бірліктерінің қызметіне әсер ететін нормативтік-құқықтық факторлар; және
- (iii) Ұйымдар немесе бизнес бірліктері қызметінің қаржылық нәтижелерін бағалау үшін компанияның ішінде және сыртында пайдаланылатын көрсеткіштер;
- (b) Қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі және топ ішінде есеп саясаты мен тәжірибелерін қолданудағы жүйелілік;
- (c) Топтың ішкі бақылау жүйесі, оның ішінде:
 - (i) Бақылау құралдарының сипаты мен жалпылық дәрежесі; (Сілтеме: А96–А99, А102-тармақтар)
 - (ii) Топ өзінің қаржылық есептілік қызметін орталықтандырылған түрде жүргізеді ме және қалай жүргізеді (Сілтеме: А100-А102 тармақтар)
 - (iii) Егер қажет болса, қосымша шоғырландыруды және шоғырландырылған түзетулерді қоса алғанда, топ пайдаланатын шоғырландыру процесі; және
 - (iv) Топ басшылығы кәсіпорын немесе құрылымдық бөлімше басшылығының назарына топтың қаржылық есептілігін дайындаумен және ақпараттық жүйеде және топтың ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттерінде қаржылық есептілікті жасау жөніндегі тиісті міндеттермен байланысты маңызды мәселелерді қалай жеткізеді. (Сілтеме: А103-А105-тармақтар)

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

31. Топ аудиторы компоненттердің аудиторларына уақтылы хабарлауы керек: (Сілтеме: А106 тармақ)

- (a) Топ аудиторының пікірінше, аудитордың топтық аудит мақсаттары үшін тәуекелдерді бағалау процедураларының құрамдас бөлігін әзірлеуге немесе орындауға қатысты мәселелер;
- (b) ISA550²¹ қолданған кезде топ басшылығы анықтаған байланысты тараптармен қатынастар немесе операциялар және компонент аудитордың жұмысына қатысы бар топ аудиторына белгілі байланысты тараптармен кез келген басқа қатынастар немесе операциялар; және (Сілтеме: А107 тармақ)
- (c) ISA 570 (Қайта қаралған)²² Топ басшылығы немесе топ аудиторы анықтаған оқиғалар немесе шарттар, олар топтың компонент аудитордың жұмысына қатысты үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін.

32. Топ аудиторы аудиторлардан ақпаратты уақтылы беруді талап етуі керек:

- (a) Компоненттің аудиторы алаяқтық немесе қателік салдарынан топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысты деп санайтын компоненттің қаржылық ақпаратына байланысты мәселелер;
- (b) Бұрын топ басшылығы немесе топ аудиторы анықтамаған байланысты тараптармен қарым-қатынас; және (Сілтеме: А107 тармақ)
- (c) Компоненттің аудиторы анықтаған кез-келген оқиғалар немесе жағдайлар топтың үздіксіз жұмысын жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін.

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

33. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)²³ қолданған кезде, 30-тармақта баяндалған түсінікке сүйене отырып, топтың аудиторы топтың қаржылық есептілігінің, оның ішінде шоғырландыру процесіне қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға жауапты болады. (Сілтеме: А108-А113 тармақтар)

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

34. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)²⁴ қолдана отырып, топ аудиторы топ аудиторы мен компонент аудиторлар жүргізген тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негіз беретіндігін бағалауы керек. (Сілтеме: А114-А115 тармақтар)

²¹ ISA 550 Байланысты тараптар, 17-тармақ

²² ISA 570 (Қайта қаралған), Қызметтің үздіксіздігі

²³ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 28–34 тармақтар

²⁴ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 35-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Өзектілігі

35. ISA320²⁵ және ISA450²⁶ қолданған кезде, операциялар кластары, шоттар бойынша қалдықтар немесе шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау мақсаттары үшін компоненттер бойынша бөлшектелген кезде, топ аудитору мыналарды анықтауы керек:
- (a) Компоненттердің маңыздылығы. Біріктіру қаупін жою үшін бұл деңгей топ үшін маңыздылық деңгейінен төмен болуы керек. (Сілтеме: A116-A120-тармақтар)
 - (b) Компонент бөліктердің қаржылық ақпаратында анықталған бұрмаланулар топ аудиторуның назарына жеткізілуі тиіс шекті мән. Бұл тек шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін анық маңызды емес деп саналатын сомадан аспауы тиіс. (Сілтеме: A121 тармақ)

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

36. Топ аудитору 35-тармаққа сәйкес анықталған соманың құрамдас бөлігін аудиторға хабарлауы тиіс. (Сілтеме: A122-A123 тармақтар)

Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру

37. ISA 330²⁷ қолданған кезде топ аудитору қосымша аудиторлық процедураларды орындау қажет компоненттерді анықтауды қоса алғанда, орындалуы қажет қосымша аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне, сондай-ақ осы компоненттерге қатысты орындалуы қажет жұмыстың сипатына, мерзімдері мен көлеміне жауап береді. (Сілтеме: A124–A139 тармақтар)

Біріктіру процесі

38. Топ аудитору шоғырландыру процесінің нәтижесінде туындайтын топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін қанағаттандыруға бағытталған қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуге және жүргізуге жауапты болады. Бұған мыналар кіреді: (Сілтеме: A140 тармақ)
- (a) Барлық компаниялар мен бизнес-бірліктердің қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінің талаптарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілгендігін бағалау және егер қажет болса, қосалқы шоғырландыруға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және жүргізу;
 - (b) Шоғырланған түзетулер мен қайта жіктеулердің орындылығын, толықтығын және дәлдігін бағалау; (Сілтеме: A141 тармақ)
 - (c) Шоғырландыру процесінде басшылықтың пайымдаулары басшылықтың ықтимал біржақтылығы туралы куәландырады ма, жоқ па, соны бағалау; және
 - (d) Шоғырландыру процесінде туындайтын алаяқтық салдарынан елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне ден қою.
39. Егер кәсіпорынның немесе бөлімшенің қаржылық ақпараты шоғырландырылған қаржылық есептілікте қолданылатын есеп саясатын қолдана отырып дайындалмаса, топ аудитору бұл қаржылық ақпараттың шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну мақсатында сәйкесінше қайта есептелгенін бағалауы керек.
40. Егер шоғырландырылған қаржылық есептілік компанияның немесе қаржы жылының соңы топтың қаржы жылының соңынан өзгеше болатын бөлімшенің қаржылық ақпаратын қамтыса, топ аудитору осы қаржылық ақпаратқа қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес тиісті түзетулер енгізілгенін бағалауы керек.

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

41. Топ аудитору компонент аудиторларды қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуге немесе жүргізуге тартқан кезде, топ аудитору немесе компонент аудитор шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне қатысты жауаптарды әзірлеу үшін маңызды деп санайтын мәселелер бойынша компонент аудиторлармен байланысуы керек.
42. Топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдері жоғары немесе компонент аудитор қосымша аудиторлық процедураларды айқындайтын ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған нұсқасы) сәйкес анықталған елеулі тәуекелдері бар облыстар үшін топ аудитору осы қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу мен орындаудың орындылығын бағалауы тиіс. (Сілтеме: A142 тармақ)

²⁵ ISA 320, 11-тармақ.

²⁶ ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалауларды бағалау*, 5-тармақ

²⁷ ISA 330, 6-7 тармақтар

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

43. Егер компонент аудиторлар шоғырландыру процесіне, соның ішінде қосымша консолидацияға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды орындаса, топ аудитору компонент аудиторларға басшылық пен қадағалаудың сипаты мен дәрежесін анықтап, олардың жұмысын қарастыруы керек. (A143 тармағын қараңыз).
44. Топ аудитору компонент аудитордың хабарламасында көрсетілген қаржылық ақпараттың (45(a) тармағын қара) топтың қаржылық есептілігіне кіретін қаржылық ақпарат екенін анықтайды.

Компоненттер контроллерінің хабарламаларын және олардың жұмысының сәйкестігін бағалау

45. Топ аудитору компонент аудиторынан топтың аудитіне қатысты топ аудиторуның қорытындысына қатысты мәселелерді хабарлауды сұрауы керек. Осындай хабарлама мыналарды қамтуы керек: (Сілтеме: A144 тармақ)
- (a) Компоненттік аудиторға аудиторлық процедураларды орындау сұралған қаржылық ақпаратты сәйкестендіру;
 - (b) Компонент аудитору топ аудитору сұраған жұмысты орындады ма;
 - (c) Компонент аудитор топтың аудиторлық тапсырмасына қолданылатын тәуелсіздік талаптарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындады ма;
 - (d) Заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамаудың кез келген жағдайлары туралы ақпарат;
 - (e) 36-тармаққа сәйкес топ аудитору хабарлаған шекті мәннен асатын компонент аудитору анықтаған компоненттің қаржылық ақпаратының түзетілген және түзетілмеген бұрмаланулары; (Сілтеме: A145 тармақ);
 - (f) Басшылықтың ықтимал біржақтылығына нұсқау;
 - (g) Аудиторлық процедураларды орындау барысында анықталған ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктердің сипаттамасы;
 - (h) Егер алаяқтық компоненттің қаржылық ақпаратын айтарлықтай бұрмалауға әкеп соқтырса, компоненттің басшылығына, компоненттің ішкі бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлерге немесе басқа адамдарға қатысты алаяқтық немесе болжамды алаяқтық;
 - (i) Компонент аудитору компоненттің басшылығына немесе компонентті басқаруға жауапты адамдарға хабарлаған немесе хабарлауды көздейтін басқа да маңызды мәселелер;
 - (j) Топтық аудитке қатысты болуы мүмкін немесе компонент аудитор топ аудиторуның назарына жеткізуді орынды деп санайтын кез келген басқа мәселелер, соның ішінде компонент аудитор құрамдас басшылықтан алған жазбаша куәліктерде белгіленген кез келген ерекшеліктер; және
 - (k) Компонент аудиторуның жалпы қорытындылары немесе қорытындылары. (Сілтеме: A146 тармақ)
46. Топтық аудитор:
- (a) 45-тармақта айтылған мәселелерді қоса алғанда, компонент аудитор-мен қарым-қатынас нәтижесінде туындайтын елеулі мәселелерді жағдайға байланысты компонент аудитор-мен, компонент басшылығымен немесе топ басшылығымен талқылау; және
 - (b) Компоненттік аудитор байланысы топ аудиторуның мақсаттары үшін жеткілікті ме, жоқ па, соны бағалаңыз. Егер осындай байланыс топ аудиторуның мақсаттары үшін жеткіліксіз болса, топ аудитору топ аудитінің салдарын қарастыруы керек. (Сілтеме: A147 тармақ)
47. Топ аудитору компонент аудиторынан алынған қосымша аудиторлық құжаттаманы зерттеу қажет пе және қандай көлемде екенін анықтауы керек. Осындай шешім қабылдаған кезде топтық аудитор мыналарды ескеруі керек: (Сілтеме: A148-A149 тармақтар)
- (a) Аудитор-компонент орындаған жұмыстың сипаты, мерзімі және көлемі;
 - (b) 26(a) -тармаққа сәйкес айқындалған компонент аудиторуның құзыреттілігі мен дағдылары; және
 - (c) Компонент аудитордың жұмысын басқару, қадағалау және тексеру.
48. Егер топ аудитору компонент аудитордың жұмысы топ аудитінің мақсаттары үшін жеткіліксіз деген қорытындыға келсе, топ аудитору қандай қосымша аудиторлық процедураларды орындау керектігін және оларды компонент аудитор немесе топ аудитору орындау керектігін анықтауы керек.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

49. ISA 560²⁸ қолданған кезде топ аудиторы компонент аудиторлардың топтың қаржылық есептілігінде түзетуді немесе ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін оқиғаларды анықтауға бағытталған процедураларды орындауға сұрауын қоса алғанда, процедураларды орындауға жауапты болады. (Сілтеме: A150 тармақ)

Компонент аудиторлардың қатысуымен байланысты ойлар

50. Топ аудиторы компоненттік аудиторлардан топтық аудиторға, егер олар шоғырландырылған қаржылық есептілікте түзетуді немесе ашуды қажет етуі мүмкін кейінгі оқиғалар туралы білсе, хабарлауды талап етуі керек. (A150 тармағын қараңыз).

Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау

51. ISA330²⁹ қолдана отырып, топ аудиторы орындалған аудиторлық процедуралардың, оның ішінде компоненттердің аудиторлары орындаған жұмыстардың, топтың аудиторлық қорытындысына негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді қамтамасыз ететіндігін бағалауы керек. (Сілтеме: A151-A155 тармақтар).
52. Топтық аудит бойынша серіктес топтың аудиторлық қорытындысына кез келген түзетілмеген бұрмаланулардың (топ аудиторы анықтаған немесе аудиторлар хабарлаған компоненттердің) және жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін болмайтын кез келген жағдайлардың әсерін бағалауы тиіс. (Сілтеме: A156 тармақ).

Аудиторлық есеп

53. Шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыда, заң немесе нормативтік құжаттар бойынша талап етілетін жағдайларды қоспағанда, компонент аудиторға сілтемелер болмауы тиіс. Егер осындай сілтеме заңға немесе нормативтік актіге сәйкес талап етілсе, аудиторлық қорытындыда осындай сілтеме топтық аудит бойынша қорытынды үшін топтық аудит бойынша серіктестің немесе топтық аудит бойынша серіктес фирманың жауапкершілігін төмендетпейтіні көрсетілуі тиіс. (Сілтеме: A157–A158 тармақтар).

Топ басшылығымен және топ жетекшілерімен байланыс

Топ басшылығымен байланыс

54. Топ аудиторы топтың құрамына кіретін ұйымдарда жүргізілетін жұмыстарға шолуды қоса алғанда, аудит жүргізудің жоспарланатын көлемі мен мерзімдеріне шолуды топ басшылығының назарына жеткізуі тиіс. (Сілтеме: A159 тармақ)
55. Егер алаяқтықты топ аудиторы анықтаса немесе оны компонент аудитор топ аудитор назарына жеткізсе (45 (h) тармақты қара) немесе егер ақпарат алаяқтықтың болу мүмкіндігін көрсетсе, топ аудиторы алаяқтықтың алдын алу және анықтау үшін негізгі жауапкершілігі бар тұлғаларды мәселелер туралы хабардар ету мақсатында бұл туралы тиісті деңгейдегі топ басшылығына уақтылы хабарлауы тиіс. олардың міндеттеріне қатысты. (Сілтеме: A160 тармақ)
56. Заңнамаға, нормативтік актілерге немесе өзге де мән-жайларға сәйкес компоненттің аудиторы топтың құрамына кіретін компанияның немесе бөлімшенің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруге міндетті болуы мүмкін. Бұл жағдайда топ аудиторы топ басшылығынан топ аудиторына белгілі болған және ұйымның немесе бөлімшенің қаржылық есептілігі үшін маңызды болуы мүмкін, бірақ ұйым немесе бөлімше басшылығы білмеуі мүмкін кез келген мәселелер туралы ұйым немесе бөлімше басшылығына хабарлауды сұрауы керек. Егер кәсіпорын немесе құрылымдық бөлімше басшылығы бұл туралы кәсіпорын немесе құрылымдық бөлімше басшылығына хабарлаудан бас тартса, топ аудиторы бұл мәселені топ басшылығына жауапты адамдармен талқылауы керек. Егер мәселе шешілмеген болса, топтың аудиторы заңды және кәсіби құпиялылық мәселелерін ескере отырып, компонент аудиторына осы мәселе шешілгенге дейін ұйымның немесе бөлімшенің қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытынды шығармауға кеңес беруі керек. (Сілтеме: A161-A162 тармақтар)

Топты басқаруға жауапты адамдармен байланыс

57. ISA260 (Қайта қаралған)³⁰ және басқа ISA талаптарына қосымша, топ аудиторы топты басқаруға жауапты адамдарға келесі сұрақтарды айтуы керек: (Сілтеме: A163 тармақ)
- (a) Компоненттер тобының аудиторлары орындайтын жұмыстарға шолу және топ аудиторының компонент аудиторлар орындайтын жұмысқа жоспарланған қатысу сипаты. (Сілтеме: A164 тармақ)
- (b) Топқа кіретін аудитордың жұмысын талдау топқа кіретін аудитордың жұмысының сапасына және топқа кіретін аудитордың бұл алаңдаушылықты қалай жойғанына алаңдаушылық тудырған жағдайлар.

²⁸ISA 560 Баланс күнінен кейінгі оқиғалар, 6-7-тармақтар

²⁹ISA 330, 26-тармақ

³⁰ISA 260 (Қайта қаралған), Басқару өкілеттігі бар тұлғалармен байланыс.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- (c) Топтық аудит көлемінің кез-келген шектеулері, мысалы, адамдарға немесе ақпаратқа қол жетімділіктің шектеулеріне қатысты маңызды мәселелер.
- (d) Егер алаяқтық топтың қаржылық есептілігін айтарлықтай бұрмалауға әкеп соқтырса, топ басшылығына, құрамдас бөліктерге, топтың ішкі бақылау жүйесінде маңызды рөл атқаратын қызметкерлерге немесе басқаларға қатысты алаяқтық немесе болжамды алаяқтық.

Ішкі бақылау жүйесіндегі анықталған кемшіліктер туралы ақпараттандыру

- 58. ISA 265³¹ қолдану арқылы топ аудитору топтың ішкі бақылау жүйесіндегі анықталған кемшіліктер туралы басқаруға жауапты адамдарға немесе топ басшылығына хабарлау қажет пе екенін анықтауы керек. Осындай шешім қабылдаған кезде топ аудитору компонент аудиторлар анықтаған және 45(g) тармаққа сәйкес топ аудиторуның назарына жеткізілген ішкі бақылау жүйесінің кез келген кемшіліктерін қарауға тиіс. (Сілт: Пар. А165).

Құжаттама

- 59. ISA230³² топтық аудит тапсырмасы бойынша аудиторлық құжаттама аудитке қатыспайтын тәжірибелі аудитор орындалған аудиторлық процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін, алынған дәлелдемелерді және топтық аудит барысында туындаған маңызды мәселелерге қатысты жасалған қорытындыларды түсінуді үшін жеткілікті болуын талап етеді. ISA 230³³ қолдана отырып, топ аудитору аудиторлық құжаттамаға қосылуы керек: (Сілтеме: А166-А169, А179-А182 тармақтары)
 - (a) Тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру туралы шешім қабылданғанға дейін қаралған немесе тапсырманы қабылдағаннан немесе жалғастырылғаннан кейін пайда болған топтағы адамдарға немесе ақпаратқа қол жетімділіктің шектеулеріне қатысты маңызды мәселелер және бұл мәселелер қалай шешілді.
 - (b) Аудитордың топ аудитін жоспарлау және жүргізу мақсаттары үшін компоненттер тобын анықтауының негізі. (Сілтеме: А170 тармақ)
 - (c) Компоненттің қаржылық ақпаратындағы бұрмаланулар туралы топтық аудиторға хабарлау үшін компонент қызметі нәтижелерінің маңыздылығын және шекті мәнді анықтауға арналған негіз.
 - (d) Аудитордың компонент аудиторлардың құрамдас бөліктерде тағайындалған аудиторлық процедураларды орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті дағдылар мен қабілеттерге ие екендігін анықтау үшін негіздеме. (Сілтеме: А171 тармақ)
 - (e) 30(c) тармағында аталған топтың ішкі бақылау жүйесін түсінудің негізгі элементтері.
 - (f) 47-тармаққа сәйкес компонент аудиторлар ұсынған қосымша аудиторлық құжаттаманы топтың аудитору қарауды қоса алғанда, компонент аудиторларға топ аудитор басшылығының және қадағалауының сипаты, мерзімдері мен көлемі және олардың жұмысын қарау. (Сілтеме: А172-А178 тармақтар)
 - (g) Компонент аудитор байланыс байланысты мәселелер, соның ішінде
 - (vi) 32-тармаққа сәйкес берілген алаяқтық, байланысты тараптар немесе Қызметтің үздіксіздігі туралы кез келген хабарламалар.
 - (vii) 45-тармаққа сәйкес топтық аудитор бойынша топтық аудитордың қорытындысына қатысы бар мәселелер, оның ішінде топтық аудитордың компонент аудиторлармен, құрамдас бөліктердің басшылығымен немесе топ басшылығымен талқыланған маңызды мәселелерді қарауы.
 - (h) Топтың қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін мәселелер бойынша компонент аудитордың қорытындыларына немесе қорытындыларына топ аудиторуның бағасы мен реакциясы.

³¹ ISA 265, *Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу*

³² ISA 230, 8-тармақ.

³³ ISA 230, 1–3, 9–11, А6–А7 тармақтары және Қосымша.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы ISA қолданылу аясы (Сілтеме: 1-2 тармақтар)

- A1. Осы ISA сонымен қатар компоненттердің аудиторларына басшылық пен қадағалауды және олардың жұмысын тексеруді қоса алғанда, жағдайға байланысты топтық аудит бойынша серіктес немесе топтық аудитор ISA 220 (Қайта қараған) талаптары мен нұсқауларын қолданудың ерекше аспектілерін қарастырады.
- A2. ISQM 1³⁴ тапсырманы орындау сапасын тексеруді қажет ететін тапсырмаларды қарастырады. ISQM2³⁵ тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексерушінің мақсаты мен біліктілігін, сондай-ақ тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексерушінің тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексеруді жүргізу және құжаттау, оның ішінде топтық аудит кезінде міндеттерін қарастырады.
- A3. Топтың ұйымы немесе құрылымдық бөлімшесі өзі кіретін ұйымдардың немесе құрылымдық бөлімшелердің (яғни кіші топ) қаржылық ақпаратын қамтитын өзінің шоғырландырылған қаржылық есептілігін де құра алады. Осы ISA заңды, нормативтік немесе өзге де себептер бойынша жүргізілетініне қарамастан, осындай кіші топтардың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитіне қолданылады.
- A4. Бір ұйым бірнеше компоненттерден тұруы мүмкін, мысалы, өз қызметін бірнеше жерде жүзеге асыратын кәсіпорын, мысалы, бірнеше филиалы бар банк. Егер бұл бөлімшелерде жеке орын, жеке басқару немесе жеке ақпараттық жүйелер (жеке бас кітапты қоса алғанда) сияқты сипаттамалар болса және қаржылық ақпарат бірыңғай заңды тұлғаның қаржылық есептілігін дайындау кезінде жинақталса, онда осындай қаржылық есептілік шоғырландырылған қаржылық есептіліктің анықтамасына сәйкес келеді, өйткені ол процестің нәтижесінде бірнеше заңды тұлғаның немесе бөлімшенің қаржылық ақпаратын қамтиды шоғырландыру.
- A5. Кейбір жағдайларда заңды тұлға өзінің ақпараттық жүйесін заңды немесе реттеуші есептілікті немесе басқа басқару мақсаттарын жасау үшін бірнеше өнімдер немесе қызметтер бойынша қаржылық ақпаратты жинайтындай етіп орната алады. Осындай жағдайларда компанияның қаржылық есептілігі шоғырландырылмайды, өйткені бірнеше компаниялардың немесе бизнес бөлімшелерінің қаржылық ақпараты шоғырландыру процесінде біріктірілмейді. Сонымен қатар, заңды, нормативтік есептілікті немесе басқа басқару мақсаттарын дайындау мақсатында жеке ақпаратты (мысалы, бас кітапта) жинау осы ISA мақсаттары үшін жеке кәсіпорындар немесе бизнес бірліктерін (мысалы, бөлімшелер) құрмайды.

Топтар мен компоненттер (Сілтеме: 4–5 тармақтар)

- A6. Қаржылық есептілікті дайындау процесін қоса алғанда, топтың ақпараттық жүйесі топтың ұйымдық құрылымына сәйкес келуі немесе сәйкес келмеуі мүмкін. Мысалы, топ өзінің заңды құрылымына сәйкес ұйымдастырылуы мүмкін, бірақ оның ақпараттық жүйесі функциялар, процестер, өнімдер немесе қызметтер (немесе өнімдер немесе қызметтер топтары) немесе географиялық орналасуы бойынша басқару немесе есеп беру мақсатында ұйымдастырылуы мүмкін.
- A7. Топтың ұйымдық құрылымы мен ақпараттық жүйесін түсіну негізінде топтың аудиторы аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау мақсатында жеке ұйымдардың немесе бөлімшелердің қаржылық ақпаратын бірлесіп қарастыруға болатындығын анықтай алады. Мысалы, топқа ұқсас қызмет сипаттамалары бар, өз қызметін бір географиялық жерде, бір басшылықпен жүзеге асыратын және ақпараттық жүйені қоса алғанда, жалпы ішкі бақылау жүйесін пайдаланатын үш заңды тұлға кіруі мүмкін. Осындай жағдайларда топ аудиторы осы үш заңды тұлғаны бір компонент ретінде қарастыру туралы шешім қабылдауы мүмкін.
- A8. Топ сонымен қатар топтың бірнеше компанияларына немесе бизнес бөлімшелеріне қатысты әрекеттерді немесе процестерді, мысалы, жалпы қызмет көрсету орталығын пайдалану арқылы орталықтандыруы мүмкін. Егер осындай орталықтандырылған қызмет топтың қаржылық есептілігін дайындау процесіне қатысты болса, топтың аудиторы жалпы қызмет көрсету орталығының құрамдас бөлігі екенін анықтай алады.
- A9. Аудитордың компоненттер тобын анықтауына әсер етуі мүмкін тағы бір мәселе - менеджменттің қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесінде қарастырылған ақпаратты ашу талаптарына сәйкес операциялық сегменттерді қалай анықтағаны.³⁶

Компонент аудиторларды тарту (Сілтеме: 7–8 тармақтар)

- A10. Компоненттік аудиторлар компоненттің қаржылық есептілігіне заңды, нормативтік немесе басқа себептермен аудит жүргізе алады, әсіресе егер компонент заңды тұлға болса. Егер компоненттің аудиторы компоненттің қаржылық есептілігіне аудит жүргізсе немесе аяқтаса, онда топ аудиторы топтың аудиторлық мақсаттары үшін осындай жұмыстың қолайлы екендігіне көз жеткізген жағдайда, топтың аудиторы компоненттің қаржылық

³⁴ Сапа менеджментінің халықаралық стандарты (IQMS) 1, Қаржылық есептілікке аудитті немесе шолуды және басқа кепілдік беру немесе байланысты қызметтерді жүзеге асыратын аудиторлық фирмалардағы сапа менеджменті.

³⁵ МСК 2 «Тапсырмалардың сапасын тексеру».

³⁶ Мысалы, Халықаралық қаржылық есептілік стандарты (IFRS) 8 операциялық сегменттерді қараңыз.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

есептілігіне қатысты орындалған аудиторлық жұмыстың нәтижелерін пайдалана алады. Сонымен қатар, компонент аудиторлар топ аудиторының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін құрамдас бөліктердің қаржылық есептілігіне қатысты орындалған аудиторлық жұмысты бейімдей алады. Барлық жағдайларда компоненттердің аудиторларына басшылық пен қадағалауға және олардың жұмысын тексеруге қатысты талаптарды қоса алғанда, осы ISA талаптары қолданылады.

- A11. ISA 220 (Қайта қаралған)³⁷ сәйкес аудиторлық тапсырма бойынша серіктес басшылыққа, қадағалауға және тексеруге деген көзқарас аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларына сәйкес келетінін анықтауы керек. A76 тармағында топтық аудиторлық серіктес компонент аудиторлардың жұмысын басқару және қадағалау және олардың жұмысын тексеру үшін жауапкершілікті өз мойнына алудың әртүрлі әдістерінің мысалдары келтірілген, бұл топтық аудитор компоненттің аяқталған аудитін тексеру жұмысын пайдалануды жоспарлаған жағдайларда пайдалы болуы мүмкін.
- A12. ISA 200³⁸ түсіндіргендей, анықтау қаупі аудиторлық тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін аудитор анықтайтын аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдеріне және көлеміне байланысты. Анықтау қаупі аудиторлық процедураның тиімділігіне ғана емес, оны аудитордың қолдануына да байланысты. Сондықтан анықтау қаупіне тиісті жоспарлау, тапсырманы орындау үшін тиісті ресурстарды бөлу, кәсіби скептицизм, сондай-ақ орындалған аудиторлық жұмысты қадағалау және шолу сияқты факторлар әсер етеді.
- A13. Анықтау қаупі 14(a) және A19 тармақтарында сипатталған жинақтау қаупіне қарағанда кеңірек ұғым болып табылады. Топтық аудит кезінде түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы топтық қаржылық есептілігі үшін маңыздылық деңгейінен асып кетуі мүмкін, өйткені аудиторлық процедуралар топқа кіретін компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты бөлек орындалуы мүмкін. Сондықтан топ аудиторы жиынтық тәуекелді ақылға қонымды деңгейге дейін төмендету мақсатында компоненттердің қаржылық ақпаратының маңыздылығын анықтайды.

Кәсіби скептицизм (Сілтеме: 9-тармақ)

- A14. ISA 220 (Қайта қаралған)³⁹ аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау және аудиторлық дәлелдемелерді бағалау кезінде кәсіби скептицизмді жүзеге асыруға кедергі келтіруі мүмкін аудитордың бейсаналық көзқарастарын қоса алғанда, тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмді жүзеге асыруға кедергілердің мысалдарын қамтиды. ISA 220 (Қайта қаралған) сонымен қатар аудиторлар тобы тапсырма деңгейінде кәсіби скептицизмге кедергі келтіретін кедергілерді жеңілдету үшін жасай алатын ықтимал әрекеттерді қамтиды.
- A15. ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған)⁴⁰, ISA 540 (Қайта қаралған)⁴¹ және басқа ISA талаптар мен тиісті нұсқаулар кәсіби скептицизмді қолдануға қатысты және құжаттама аудитордың кәсіби скептицизмді қолдануының дәлелі бола алатындығының мысалдарын қамтиды.
- A16. Жұмыс тобының барлық мүшелері топтың бүкіл аудиті барысында кәсіби скептицизмді көрсетуге міндетті. Топтық аудитордың топ мүшелеріне, соның ішінде компонент аудиторларға басшылық жасауы және қадағалауы, сондай-ақ олардың топтық аудитор ретіндегі жұмысын талдауы топтық аудиторға топтық кәсіби скептицизмді дұрыс көрсеткен-көрсетпегені туралы түсінік бере алады.
- A17. Топтық аудитте кәсіби скептицизмнің көрінісіне келесі факторлар әсер етуі мүмкін:
- Әр түрлі жерлерде орналасқан компоненттік аудиторлар әртүрлі мәдени әсерлерге ұшырауы мүмкін, бұл олардың бейімділігіне әсер етуі мүмкін.
 - Кейбір топтардың күрделі құрылымы елеулі бұрмалану тәуекелдеріне сезімталдықтың жоғарылауына әкелетін факторларды тудыруы мүмкін. Сонымен қатар, тым күрделі Ұйымдық құрылым ISA 240⁴² сәйкес алаяқтықтың қауіп факторы болуы мүмкін, сондықтан белгілі бір кәсіпорындардың немесе бөлімшелердің бизнес мақсаттары мен қызметін түсіну үшін қосымша уақыт немесе арнайы білім қажет болуы мүмкін.
 - Топ ішіндегі операциялардың сипаты мен көлемі (мысалы, топтың бірнеше кәсіпорындары мен бөлімшелері немесе бірнеше байланысты тараптар қатысатын операциялар), ақша қаражаттарының қозғалысы немесе трансферттік баға белгілеу тетіктері қосымша қиындықтар тудыруы мүмкін.
 - Егер топтың аудиті топ басшылығы белгілеген есептілікті ұсынудың қатаң мерзімдеріне бағынатын болса, бұл аудит жөніндегі топ мүшелеріне тапсырылған жұмысты орындау тұрғысынан қысым көрсетуі мүмкін. Осындай жағдайларда командаға басшылықтың талаптарына барабар күмән келтіру, тиісті пайымдаулар жасау немесе орындалған аудиторлық жұмыстың тиісті сынақтарын өткізу үшін қосымша уақыт қажет болуы мүмкін.

³⁷ ISA 220 (Қайта қаралған), 30(b) тармағы.

³⁸ ISA 200, A45 тармағы.

³⁹ ISA 220 (Қайта қаралған), A34-A36 тармақтары.

⁴⁰ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), A238 тармағы.

⁴¹ ISA 540 (Қайта қаралған), *Әділ құнды бағалау және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғандағы бағалау мәндерінің аудиті*, A11 тармағы.

⁴² ISA 240, *Қаржылық ведомостарды тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*, 1-қосымша.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A18. Топтық аудитордың кәсіби скептицизмі - бұл компонент аудиторлардың, құрамдас бөліктердің және топ басшылығының шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңызды болуы мүмкін мәселелер туралы қарама-қайшы ақпаратқа мұқият болуы керек.

Анықтамалар

Агрегация тәуекелі (Сілтеме: 14(a) тармақ)

A19. Қаржылық есептіліктің кез-келген аудитінде жинақтау қаупі бар, бірақ оны топтық аудитте түсіну және ескеру өте маңызды, өйткені бұл жағдайда операциялар топтарына, шоттардың қалдықтарына немесе компоненттер бойынша бөлінген ақпаратты ашуға қатысты аудиторлық процедураларды орындау ықтималдығы артады. Тұтастай алғанда, аудиторлық процедураларды компоненттердің аудиторлары да, аудит тобының басқа мүшелері де бөлек орындайтын компоненттер санының өсуіне байланысты жинақтау қаупі артады.

Құрамдас (Сілтеме: 14(b) тармақ)

A20. Топ аудитору аудиторлық процедуралар орындалатын компоненттерді анықтау кезінде кәсіби пайымдауды қолданады. A7 тармақтағы жекелеген ұйымдардың немесе бөлімшелердің қаржылық ақпаратын аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау мақсатында бірлесіп қарауға болатындығы түсіндіріледі. Алайда, топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін топ аудиторуның жауапкершілігі қаржылық ақпараты топтың қаржылық есептілігіне енгізілген барлық ұйымдар мен бизнес- бірліктерге қолданылады.

Компоненттік аудитор (Сілтеме: 14(c) тармақ)

A21. Осы ISA аудиторлар тобы деп топтық аудитор мен компоненттердің аудиторлары түсініледі. Компоненттік аудиторлар желілік фирманың, желілік емес фирманың немесе топтың аудиторлық фирмасының өкілдері болуы мүмкін (мысалы, топтың аудиторлық фирмасының құрамындағы басқа кеңсе).

A22. Кейбір жағдайларда топтық аудитор операциялар кластарын, шоттардағы қалдықтарды немесе ақпаратты ашуды орталықтандырылған тестілеуді жүргізе алады немесе процедураларды компоненттік негізде орындай алады. Осындай жағдайларда топтық аудитор компоненттің аудитору болып саналмайды.

A23. 24-тармақ топ аудиторуна компонент аудитордың топ аудиторумен ынтымақтасатынын растауды, соның ішінде компонент аудитордың топ аудитору сұраған жұмысты орындайтынын растауды талап етеді. A58 тармақта компоненттің аудитору осындай растауды бере алмайтын жағдайлар бойынша нұсқаулар береді.

Құрамдас нұсқаулық (Сілтеме: 14(d) тармақ)

A24. Компонентті нұсқаулық - бұл топтың құрамына кіретін ұйымның немесе бөлімшенің қаржылық ақпаратына немесе басқа қызметіне (мысалы, жалпы қызмет көрсету орталығындағы операцияларды өңдеу) жауапты нұсқаулық. Топ аудитору кейбір ұйымдардың немесе бизнес бөлімшелерінің қаржылық ақпаратын компонент ретінде қарастырғанда немесе жалпы қызмет көрсету орталығының құрамдас бөлігі екенін анықтағанда (A7-A8 тармақтарын қара), компоненттің басшылығымен осы компонентке қатысты орындалатын аудиторлық процедуралардың мәні болып табылатын қаржылық ақпаратқа немесе операцияларды өңдеуге жауапты басшылық түсініледі. Кейбір жағдайларда компоненттің жеке басшылығы болмауы мүмкін және топ басшылығы компоненттің қаржылық ақпаратына немесе басқа қызметіне тікелей жауапты болуы мүмкін.

Топтық аудиторлық келісім жетекшісі (Сілтеме: 14(j) тармақ)

A25. Бірлескен аудиторлар топтық аудит жүргізген кезде, бірлескен тапсырма бойынша серіктестер мен олардың тапсырма бойынша топтары жиынтықта ISA мақсаттары үшін «топтық тапсырма бойынша серіктес» және «тапсырма бойынша команда» құрайды. Алайда, осы ISA бірлескен аудиторлар арасындағы қарым-қатынасты немесе топтық аудит мақсатында басқа бірлескен аудитор орындайтын жұмысқа қатысты бір бірлескен аудитор орындайтын жұмысты қарастырмайды.

Топтық қаржылық есеп беру (2, 14(k) тармақтар)

A26. Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға қойылатын талаптар қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінде анықталуы мүмкін, бұл шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілетін кәсіпорындардың немесе бизнес-бірліктердің қаржылық ақпаратын анықтауға әсер етуі мүмкін. Мысалы, кейбір жүйелер шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауды талап етеді, мұнда компания (бас) бір немесе бірнеше басқа компанияларды (мысалы, еншілес компанияларды) бақылау пакеті арқылы немесе басқа жолмен бақылайды. Кейбір жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі біріктірілген қаржылық есептілікті ұсынуға қойылатын жеке талаптарды қамтиды немесе басқаша болуы мүмкін. Біріктірілген қаржылық есептілікті ұсынуға рұқсат етілуі мүмкін жағдайлардың мысалдары бас компаниясы жоқ, бірақ жалпы бақылаудағы компаниялар немесе жалпы басқарудағы компаниялар болып табылады.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- A27. Осы ISA қолданылатын «шоғырландыру процесі» термині қаржылық есептілік стандарттарында анықталғандай немесе сипатталғандай «шоғырландыру» немесе «шоғырландырылған қаржылық есептілік» сияқты мағынаға ие емес. Керісінше, «шоғырландыру процесі» термині кең мағынада шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау процесін білдіреді.
- A28. Шоғырландыру процесінің егжей-тегжейлі аспектілері топтың құрылымы мен ақпараттық жүйесіне, соның ішінде қаржылық есептілікті дайындау процесіне байланысты топтан топқа өзгереді. Алайда, шоғырландыру процесі топ ішіндегі операциялар мен қалдықтарды алып тастау сияқты аспектілерді, сондай-ақ қажет болған жағдайда шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілген кәсіпорындар немесе бизнес бірліктері үшін әртүрлі есепті кезеңдердің әсерін қамтиды.

Топтық аудитте сапа менеджменті мен сапаны қамтамасыз ету бойынша топ басшылығының жауапкершілігі (Сілтеме: 11, 16-тармақтар)

- A29. Топтық тапсырма бойынша серіктес үшін ISA 220 (қайта қаралған) барлық талаптарын жеке-жеке орындау мүмкін емес немесе мүмкін емес болуы мүмкін, әсіресе егер тапсырма бойынша топқа әртүрлі жерлерде орналасқан көптеген аудиторлар-компоненттер кірсе. Тапсырма деңгейінде сапаны басқару кезінде ISA 220 (қайта қаралған)⁴³ тапсырма бойынша серіктеске тапсырма бойынша серіктеске көмек көрсету үшін тапсырма бойынша топтың басқамүшелеріне процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді әзірлеуді немесе орындауды тапсыруға мүмкіндік береді. Тиісінше, топтық өзара әрекеттесу серіктесі процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді топтың басқа мүшелеріне тағайындай алады, ал бұл мүшелер процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді одан әрі тағайындай алады. Осындай жағдайларда ISA 220 (қайта қаралған) тапсырма бойынша серіктес аудиторлық тапсырманы басқару және оның сапасына қол жеткізу үшін жалпы жауапкершілікті жалғастыруды талап етеді.
- A30. Фирма белгілеген немесе желінің жалпы талаптары немесе желілік қызметтері болып табылатын саясаттар немесе процедуралар⁴⁴ топтық аудитор мен компонент аудиторлар арасындағы байланысты жеңілдету және топтық аудитордың осы компонент аудиторларға басшылығы мен бақылауын қолдау және олардың жұмысын тексеру арқылы топтық тапсырма серіктесін қолдай алады.
- A31. ISA 220 (Қайта қаралған)⁴⁵ сапаға деген адалдықты көрсететін мәдениетті мүшелер қалыптастырады және нығайтады деп түсіндіріледі қызмет көрсету тобының мүшелері, өйткені олар тапсырманы орындау кезінде күтілетін мінез-құлпты көрсетеді. 16(A) - тармақтың талаптарын орындау кезінде топтық өзара әрекеттесу бойынша серіктес тапсырманы орындау бойынша топтың басқа мүшелерімен (оның ішінде компоненттердің аудиторларымен) тікелей байланыса алады және оларды (компоненттердің аудиторларын қоса) нығайта алады және бұл хабарламаны жеке мінез-құлқымен және іс-әрекетімен нығайта алады (мысалы, мысал келтіру).

Клиентпен жұмысты бастау және (немесе) жалғастыру туралы шешім қабылдау

Жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдерді алу мүмкіндігіне қатысты негізделген күтулерді анықтау (Сілтеме: 17–18-тармақтар)

- A32. Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу ықтималдығы жеткілікті екенін анықтаған кезде, топтық тапсырма бойынша серіктес келесі мәселелер туралы түсінік ала алады:
- Топтың құрылымы, оның ішінде заңды және ұйымдастырушылық құрылым.
 - Осы қызмет жүзеге асырылатын саланы, нормативтік-құқықтық, экономикалық және саяси органы қоса алғанда, топ үшін маңызды болып табылатын қызмет.
 - Сервистік ұйымдарды пайдалану.
 - Жалпы қызмет көрсету орталықтарын пайдалану.
 - Шоғырландыру процесі;
 - Топ аудиторы:
 - Ол топты басқаруға жауапты адамдарға, топ басшылығына, құрамдас бөлікті басқаруға жауапты адамдарға, құрамдас бөлік басшылығына және құрамдас бөлік туралы ақпаратқа, соның ішінде үлестік қатысу әдісімен ескерілетін құрамдас бөліктерге шектеусіз қол жеткізе ала ма; және
 - Қажет болған жағдайда компоненттердің қаржылық ақпараты бойынша қажетті жұмысты орындау мүмкіндігі болады.
 - Жеткілікті және тиісті ресурстар бөлінді ме және қамтамасыз етіледі ме.
- A33. Топтық аудитті жүргізуге алғашқы тапсырма берілген жағдайда аудитордың A32-тармақта көрсетілген мәселелер тобын түсінуі мыналардан алынуы мүмкін:
- Топ басшылығы ұсынған ақпарат;

⁴³ ISA 220 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

⁴⁴ ISQM 1, 48-52 тармақтар.

⁴⁵ ISA 220 (Қайта қаралған), A28 тармағы.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Топ басшылығымен байланыс;
- Топты басқаруға жауапты адамдармен қарым-қатынас; және
- Қажет болса, компонент басшылығымен немесе алдыңғы аудитор арқылы байланысу.

A34. Жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкіндігіне қайталанатын тапсырма болған жағдайда, мысалы, елеулі өзгерістер әсер етуі мүмкін:

- Топтың құрылымы (мысалы, сатып алу, шығу, бірлескен кәсіпорындар құру, қайта құру немесе топтың қаржылық есептілік жүйесін ұйымдастырудағы өзгерістер).
- Топ үшін маңызды компоненттердің қызметі.
- Аудиторлық процедураларды жүргізу көзделетін топ басшылығына, топ басшылығына немесе компоненттердің негізгі басшылығына жауапты адамдар құрамы.
- Топ аудиторының топ басшылығының немесе компоненттерінің адалдығы мен құзыреттілігін түсінуі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі.

A35. Топтық аудитте, егер компоненттер мәдени және тілдік айырмашылықтарға, сондай-ақ әртүрлі заңдарға немесе ережелерге байланысты топ аудитор юрисдикциясынан басқа юрисдикцияда орналасса, жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді алуда қосымша қиындықтар туындауы мүмкін. Мысалы, заңнама немесе ережелер компонент аудиторды өз құзыретінен тыс құжаттаманы қамтамасыз етуде шектеуі мүмкін, ал соғыс, азаматтық толқулар немесе аурудың өршуі топ аудиторының тиісті аудиторлық құжаттамаға қол жеткізуін шектеуі мүмкін. A180 тармақта осындай жағдайларды шешудің мүмкін жолдары келтірілген.

A36. Топтық аудит бойынша серіктес топтық аудит жүргізуге тапсырма қабылдағаннан кейін топтың тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу қабілетіне әсер етуі мүмкін шектеулер енгізілуі мүмкін. Осындай шектеулер мыналарға қатысты шектеулерді қамтуы мүмкін:

- Топтық аудитордың құрамдас бөліктер туралы ақпаратқа, басшылыққа немесе құрамдас бөліктерді басқаруға жауапты тұлғаларға немесе құрамдас бөліктердің аудиторларына қол жеткізуі (топтық аудитор сұраған тиісті аудиторлық құжаттаманы қоса алғанда) (20 және 21-тармақтарды қара); немесе
- Компоненттердің қаржылық ақпараты бойынша жасалуы керек жұмыс.

A45-A46 тармақтарында осындай шектеулердің топтың қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытындыға ықтимал әсері түсіндіріледі.

Аудиторлық келісім шарттарын келіссөздер жүргізу (Сілтеме: 19-тармақ)

A37. ISA 210⁴⁶ аудитор жағдайына байланысты аудиторлық тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе Басқару жауапкершілігі жүктелген адамдармен келісуді талап етеді. Тапсырма шарттарында қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі көрсетіледі. Топ үшін аудиторлық тапсырма шарттарына енгізілуі мүмкін қосымша сұрақтарға мыналар жатады:

- Топ аудиторы мен компонент аудиторлар арасындағы байланыс заңмен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілген көлемде ешқандай шектеусіз болуы керек;
- Компонент аудиторлар мен құрамдас бөлікті басқаруға жауапты адамдар немесе құрамдас бөлік басшылығы арасындағы маңызды хабарламалар, соның ішінде ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы хабарламалар топтық аудиторға берілуі керек;
- Реттеуші органдар мен ұйымдар немесе бөлімшелер арасындағы топтың аудитіне қатысуы болуы мүмкін қаржылық есептілік мәселелерімен байланысты хат алмасу топ аудиторының назарына жеткізілуі тиіс; және
- Топ аудиторына жұмысты орындауға рұқсат етілуі немесе компонент аудиторынан компоненттегі жұмысты орындауды сұрауы керек.

Ақпаратқа немесе қызметкерлерге қол жеткізуге шектеулер (Сілтеме: 20–21-тармақ)

A38. Ақпаратқа немесе адамдарға қол жеткізуді шектеу аудитордың тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу қажеттілігін жоймайды.

A39. Ақпаратқа немесе адамдарға қол жетімділік көптеген себептерге байланысты шектелуі мүмкін, соның ішінде компонент басшылығы, заңдар немесе ережелер немесе соғыс, азаматтық толқулар немесе аурудың өршуі сияқты басқа да жағдайлар. A 180 тармақта топ аудиторы компонент аудиторының аудиторлық құжаттамасына қол жеткізу шектеулерін қалай жеңе алатындығы сипатталған.

⁴⁶ ISA 210, 9 және 10(d) тармақтар.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A40. Кейбір жағдайларда топ аудитору ақпаратқа немесе жеке тұлғаларға қол жеткізу шектеулерін жеңе алады, мысалы:

- Егер компонент басшылығына немесе компонентті басқаруға жауапты адамдарға қол жетімділік шектеулі болса, топ аудитору топ басшылығынан немесе топты басқаруға жауапты адамдардан шектеулерді жеңуге көмектесуді немесе басқа жолмен тікелей топ басшылығынан немесе топты басқаруға жауапты адамдардан ақпарат алуды сұрай алады.
- Егер топтың үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін кәсіпорында бақыланбайтын қатысу үлесі болса, топ аудитору топтың кәсіпорынның қаржылық ақпаратына қол жеткізуіне қатысты ережелердің (мысалы, бірлескен кәсіпорындар құру туралы келісімдер немесе басқа инвестициялық келісімдер жағдайында) болуын анықтай алады және топ басшылығынан осындай құқықтарды жүзеге асыру туралы сұрай алады.
- Егер топтың үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін кәсіпорында бақыланбайтын қатысу үлесі болса және топтың директорлар кеңесіне кіретін немесе бақыланбайтын кәсіпорынды басқаруға жауапты органдардың мүшелері болып табылатын өкілдері болса, топтың аудитору олардың осы лауазымдарда қол жетімді қаржылық және басқа ақпаратқа қол жеткізе алатынын сұрай алады.

A41. Егер топтың үлестік қатысу әдісімен ескерілетін кәсіпорында бақыланбайтын қатысу үлесі болса және топ аудиторуның осы кәсіпорындағы ақпаратқа немесе тұлғаларға қолжетімділігі шектеулі болса, топ аудитору кәсіпорынның қаржылық ақпараты сияқты аудиторлық дәлел ретінде пайдалану үшін ақпарат ала алады:

- Топ басшылығында бар қаржылық ақпарат, өйткені топ басшылығы топтың қаржылық есептілігін дайындау үшін бақыланбайтын кәсіпорын туралы қаржылық ақпарат алуы керек.
- Аудит жүргізілген қаржылық есептілік, ақпаратты ашу құжаттары немесе бақыланбайтын кәсіпорынның үлестік құралдарының бағалары сияқты көпшілікке қолжетімді ақпарат.

Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу аудитордың кәсіби пікірінің мәні болып табылады, әсіресе шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін ескере отырып және алынған аудиторлық дәлелдемелерді растайтын немесе басқаша толықтыратын басқа ақпарат көздерін ескере отырып.⁴⁷

A42. Егер топтың үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін кәсіпорында бақыланбайтын қатысу үлесі болса және осы кәсіпорындағы ақпаратқа немесе тұлғаларға қолжетімділік шектеулі болса, топ аудитору осындай шектеулер басшылықтың үлестік қатысу әдісін пайдаланудың орындылығы туралы мәлімдемелеріне қайшы келе ме деген мәселені қарастыруы мүмкін.

A43. Егер топ аудитору ақпаратқа немесе адамдарға қол жетімділіктің шектеулеріне байланысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмаса, топ аудитору:

- Топ аудиторуна тиісті тәртіпті анықтауға көмектесу үшін топтың аудиторлық фирмасына шектеулер туралы хабарлау. Мысалы, топтың аудиторлық фирмасы топ басшылығына осы шектеулер туралы хабарлап, топ басшылығына реттеушілерге хабарласуды ұсынуы мүмкін. Бұл шектеулер бір юрисдикциядағы немесе бір фирмадағы бірнеше аудиторлық тексерулерге әсер еткенде пайдалы болуы мүмкін, мысалы, ірі экономикадағы соғыс, азаматтық толқулар немесе аурудың өршуі.
- Заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес енгізілген шектеулер туралы реттеуші органдарға, листинг органдарына немесе басқа адамдарға хабарлау қажет.

A44. Қол жетімділікті шектеу аудиторлық топ үшін басқа салдарға әкелуі мүмкін. Мысалы, егер басшылық шектеулер қойса, онда аудитор басшылықтың аудитордың сұрауларына жауаптарының сенімділігін және шектеулердің басшылықтың адалдығына күмән келтіретінін қарастыруы қажет болуы мүмкін.

Ақпаратқа немесе қызметкерлерге қол жеткізуге шектеулердің топтың қаржылық есеп беруі бойынша аудиторлық есебіне әсері (Сілтеме: 20–21-тармақтар)

A45. ISA705 (Қайта қаралған)⁴⁸ аудитор жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмайтын жағдайлардағы іс-әрекеттерге қойылатын талаптар мен нұсқауларды қамтиды. 1-қосымшада аудитордың үлестік қатысу әдісі бойынша инвестициялар объектісіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер ала алмауы негізінде топ туралы ескертпемен пікір білдірілетін аудиторлық қорытындының мысалы келтірілген.

⁴⁷330 ISA, 7(b) тармағы.

⁴⁸ISA 705 (Қайта қаралған), Аудитор есебіндегі өзгертілген пікір.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Тапсырма жетекшісінің тапсырмадан бас тартуына немесе тапсырма бойынша жұмысты тоқтатуына тыйым салу заңдарда немесе ережелерде қамтылған топтық аудит туралы (Сілтеме: 20–21-тармақтар)

A46. Заңнама немесе ережелер топпен өзара әрекеттесетін серіктеске тапсырманы орындаудан бас тартуға немесе одан шығуға тыйым салуы мүмкін. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда аудитор белгілі бір мерзімге тағайындалады және осы мерзім аяқталғанға дейін тапсырманы орындаудан бас тартуға тыйым салынады. Сонымен қатар, мемлекеттік секторда аудитор тапсырманың сипатына немесе қоғамдық маңызы бар ойларға байланысты тапсырманы орындаудан бас тартуға немесе одан шығуға мүмкіндігі болмауы мүмкін. Осындай жағдайларда осы ISA талаптары топтық аудитке қолданыла береді, ал топ аудиторының жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмауының салдары ISA 705 (қайта қаралған) қарастырылады.

Жалпы топтық аудит стратегиясы және топтық аудит жоспары

Топтық аудитті жоспарлау мен орындаудың үздіксіз және итерациялық сипаты (Сілтеме: 22-тармақ)

A47. ISA 300⁴⁹ түсіндіргендей, жоспарлау аудиттің жеке кезеңі емес, бұл алдыңғы аудит аяқталғаннан кейін көп ұзамай басталатын (немесе соған байланысты) және ағымдағы аудиторлық тапсырма аяқталғанға дейін жалғасатын үздіксіз және қайталанатын процесс. Мысалы, күтпеген оқиғалардың, жағдайлардың өзгеруінің немесе тәуекелдерді бағалау немесе қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелердің нәтижесінде топ аудиторына топтың жалпы аудит стратегиясын және топтың аудит Жоспарын, сондай-ақ тәуекелдерді бағалауды қайта қарау негізінде жоспарланған қосымша аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін өзгерту қажет болуы мүмкін. Топтың аудиторы аудиторлық процедуралар жүргізілуі тиіс субъектілердің анықтамасын, сондай-ақ осы субъектілер аудиторларының сипатын, мерзімдерін және қатысу дәрежесін өзгерте алады. ISA 300⁵⁰ аудитор аудит барысында қажет болған жағдайда аудиттің жалпы стратегиясы мен жоспарын жаңартуды және өзгертуді талап етеді.

Топтық аудиттің жалпы стратегиясын және топтық аудит жоспарын анықтау (Сілтеме: 22-тармақ)

A48. Топтың бастапқы аудитін жүргізу кезінде аудитор топ пен оның ортасы, топтың басшылығынан, топты басқаруға жауапты адамдардан алынған ақпарат негізінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі және ұйымның ішкі бақылау жүйесі және жағдайға байланысты ұйым басшылығымен немесе алдыңғы аудитор-аудитор туралы алдын ала түсінікке ие болуы мүмкін. Топтың қайта аудитін жүргізу кезінде топтың аудиторы алдын ала түсінуді алдыңғы кезеңдердің аудиті барысында алуы мүмкін. Осындай алдын ала түсіну топ аудиторына маңызды болуы мүмкін операциялар кластары, шот қалдықтары және ақпаратты ашу бойынша бастапқы күтулерді әзірлеуге көмектеседі.

A49. Топ аудиторы сонымен қатар тапсырманы қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты топтың жалпы аудит стратегиясын және топтың аудит жоспарын анықтауда, мысалы, топтың аудитін жүргізуге қажетті ресурстарға қатысты қолдана алады.

A50. Топтық аудиттің жалпы стратегиясы мен жоспарын әзірлеу процесі, сондай-ақ топтың қаржылық есептілігі деңгейінде маңызды болуы мүмкін операциялар кластары, шот қалдықтары және ақпаратты ашу бойынша алғашқы күтулер топтық аудиторға келесі мәселелерді алдын ала анықтауға көмектеседі:

- Аудит орталықтандырылған түрде, компоненттер бойынша немесе олардың жиынтығында жүргізіле ме; және
- Компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты орындалуы қажет аудиторлық жұмыстың сипаты, мерзімі және көлемі (мысалы, тәуекелдерді бағалау процедураларын, қосымша аудиторлық процедураларды немесе олардың жиынтығын әзірлеу және орындау).

Аудиторлық жұмысты орындау қажет құрамдас бөліктер (Сілтеме: 22(а) тармақ)

A51. Аудитке жататын компоненттерді анықтау кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Топ аудиторының анықтамасына әсер етуі мүмкін сұрақтарға, мысалы, мыналар жатады:

- Белгілі бір компонент бөлікке байланысты шоғырландырылған қаржылық есептілікті бекіту деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерінің туындауына әкелуі мүмкін оқиғалардың немесе жағдайлардың сипаты, мысалы:
 - Жаңадан құрылған немесе сатып алынған кәсіпорындар немесе шаруашылық бірліктер.
 - Ұйымдардағы немесе бизнес бөлімшелеріндегі елеулі өзгерістер.
 - Байланысты тараптармен маңызды операциялар.
 - Кәдімгі әрекеттен тыс маңызды операциялар.

49 ISA 300, параграф A2

50 ISA 300, параграф 10

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁵¹ сәйкес топ деңгейінде орындалатын аналитикалық процедуралар кезінде анықталған ауытқулар.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты белгілі бір жерде немесе бизнес-бірлікте активтердің, міндеттемелердің және операциялардың мөлшері мен сипатын ескере отырып, құрамдас бөліктер бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың және ақпаратты ашудың елеулі санаттарын бөлу.
- Анықталған компонент бөліктердің қаржылық ақпаратына қатысты жоспарланған аудиторлық жұмыстың нәтижесінде операциялардың барлық елеулі санаттарына, шоттар бойынша қалдықтарға және шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуға қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу күтіле ме.
- Осы компоненттің алдыңғы кезеңдерінің аудиті барысында анықталған бақылаудың бұрмалануының немесе кемшіліктерінің сипаты мен дәрежесі.
- Топ шеңберіндегі бақылау құралдарының сипаты мен дәрежесі, сондай-ақ қаржылық есептілікті жасауға байланысты қызметті орталықтандырудың болуы мен тәртібі.

Ресурстар (Сілтеме: 22(b) тармақ)

A52. Аудитордың топқа аудит жүргізу үшін қажетті ресурстар тобын анықтауына, сондай-ақ компонент аудиторлардың сипатына, мерзімдері мен қатысу дәрежесіне әсер ететін мәселелер кәсіби пайымдау мәселелері болып табылады және мыналарды қамтуы мүмкін, бірақ олармен шектелмейді:

- Аудит жүргізілетін топтың, оның құрамына кіретін ұйымдардың түсінігі, сондай-ақ бұл жұмыс орталықтандырылған, ұйымдарда немесе олардың жиынтығында жүргізіле ме, жоқ па.
- Тапсырманы орындайтын топтың білімі мен тәжірибесі. Мысалы, компонент аудиторлар топ аудитор, құрамдас бөліктер жұмыс істейтін жергілікті салалар, жергілікті заңдар мен ережелер, іскерлік тәжірибе, Тіл және мәдениетке қарағанда көбірек тәжірибе мен терең түсінікке ие болуы мүмкін. Сонымен қатар, күрделі мәселелерді шешу үшін аудитор сарапшыларын тарту қажет болуы мүмкін.
- Елеулі бұрмаланулардың ықтимал тәуекелдеріне қатысты бастапқы күтулер.
- Аудиттің нақты салаларына бөлінуі керек ресурстардың көлемі немесе орналасуы. Мысалы, компоненттердің бірнеше жерде дисперсия дәрежесі компоненттердің аудиторларын белгілі бір жерлерде тарту қажеттілігіне әсер етуі мүмкін.
- Кіру тәртібі. Мысалы, егер топ аудиторының белгілі бір юрисдикциядағы компонентке қол жетімділігі шектеулі болса, компоненттің аудиторларын тарту қажет болуы мүмкін.
- Компоненттің қызметінің сипаты, оның ішінде оның операцияларының күрделілігі немесе мамандануы.
- Қолданыстағы ақпараттық жүйені және оны орталықтандыру дәрежесін қоса алғанда, топтың ішкі бақылау жүйесі. Мысалы, ішкі бақылау жүйесі орталықтандырылмаған болса, компонент аудиторларды тарту ықтималдығы жоғары болуы мүмкін.
- Компонент аудиторының алдыңғы тәжірибесі

A53. Компонент аудиторлар аудиттің әртүрлі кезеңдеріне қатысуы мүмкін, мысалы, компонент аудиторлар әзірлеуі немесе орындауы мүмкін:

- Тәуекелді бағалау процедуралары; және
- Елеулі бұрмалаулардың бағаланған тәуекелдеріне ден қою процедуралары.

A54. Компонент аудиторлардың сипаты, мерзімі және қатысу дәрежесі топтың аудиторлық тапсырмасының фактілері мен жағдайларына байланысты болады. Көбінесе компонент аудиторлар аудиттің барлық кезеңдеріне қатысады, бірақ топ аудиторы компонент аудиторларды тек белгілі бір кезеңге тарту туралы шешім қабылдай алады. Егер топ аудиторы тәуекелдерді бағалау процедураларына компонент аудиторларды тартқысы келмесе, олар әлі де компонент аудиторлармен құрамдас операциялардағы немесе ішкі бақылау жүйесіндегі маңызды өзгерістерді талқылай алады, бұл топтың қаржылық есептілігіндегі елеулі бұрмалану қаупіне әсер етуі мүмкін.

A55. ISA 300⁵² аудитті жоспарлауға тапсырма серіктесі мен тапсырма тобының басқа негізгі мүшелерінен қатысуды талап етеді. Компонент аудиторлар тартылған жағдайда, компонент аудитордың бір немесе бірнеше адамы тапсырманы орындау үшін топтың негізгі мүшелері бола алады, сондықтан топтың аудитін жоспарлауға қатыса алады. Компонент аудиторлардың аудитті жоспарлауға қатысуы олардың тәжірибесі мен түсінігін пайдалануға мүмкіндік береді, бұл жоспарлау процесінің тиімділігі мен тиімділігін арттырады. Аудитті жоспарлауға қандай

51 ISA 315 (Revised 2019), параграф 14(b)

52 ISA 300, параграф 5

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

компонент аудиторларды тарту керектігін анықтаған кезде, топтық тапсырма бойынша серіктес кәсіби пайымдауды қолданады. Бұған компонент аудиторлардың тәуекелдерді бағалауды немесе басқа аудиторлық процедураларды әзірлеуге және орындауға қатысу сипаты, мерзімі және дәрежесі әсер етуі мүмкін.

A56. ISQM 1⁵³ сипатталғандай, тапсырманы орындау үшін көрсетілген роялти мөлшері тапсырманың сипаты мен мән-жайына сәйкес келмейтін және фирманың кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес тапсырманы орындау мүмкіндіктерін шектейтін жағдайлар туындауы мүмкін. Роялти деңгейі, соның ішінде олардың аудиторлар арасында бөлінуі және олардың қажетті ресурстарға сәйкестік дәрежесі топтық аудит жүргізу кезінде ерекше маңызды болуы мүмкін. Мысалы, топтық аудитте фирманың қаржылық және операциялық басымдықтары аудиторлық жұмыс жүргізілетін ұйымдарды және қажетті ресурстарды, соның ішінде аудиторлық компоненттерді тартуды шектеуі мүмкін. Осындай жағдайларда бұл шектеулер топтық аудит бойынша Серіктестің тапсырма деңгейінде сапаға қол жеткізгені үшін жауапкершілігін, сондай-ақ топтық аудит туралы пікірге негізделген жеткілікті және тиісті дәлелдемелер алу үшін топтық аудитордың талаптарын жоймайды.

Компонент аудиторлардың қатысу ерекшеліктері

Компонент аудиторының жұмысына жеткілікті және тиісті қатысу (Сілтеме: 23-24 тармақтар)

A57. Топ аудиторы компонент аудитордың жұмысына жеткілікті және тиісті түрде қатыса алатынын бағалау кезінде топ аудиторы компонент аудиторға топ аудиторымен қарым-қатынасты шектейтін қандай да бір шектеулер, соның ішінде аудиторлық құжаттаманы топ аудиторымен бөлісу туралы түсінік ала алады. Сондай-ақ, топтың аудиторы басқа юрисдикцияда орналасқан компоненттерге қатысты аудиторлық дәлелдер басқа тілде жасалуы мүмкін және топтың аудиторы қолдануы үшін аударманы қажет етуі мүмкін деген түсінік ала алады.

A58. Егер компонент аудиторы топ аудиторымен ынтымақтаса алмаса, топ аудиторы мүмкін:

- Аудитор компонентінен себептерді түсіндіруді талап ету.
- Сұралған жұмыстың сипатын түзетуді қоса алғанда, мәселені шешу үшін тиісті шаралар қабылдау. Сонымен қатар, 27-тармаққа сәйкес, топтың аудиторы компоненттің аудитор қатысуынсыз компонентте орындалуы керек жұмысқа қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуы қажет болуы мүмкін.

Сәйкес этикалық талаптар, соның ішінде тәуелсіздік талаптары (Сілтеме: 25-тармақ)

A59. Топтың аудиторлық тапсырмасы бойынша құрамдастардың бірінде жұмысты орындау кезінде компонент аудиторға топтың аудиторлық тапсырмасына жататын тәуелсіздікке қойылатын талаптарды қоса алғанда, этикалық талаптар қолданылады. Осындай талаптар компонент аудитордың юрисдикциясы шегінде заңды, нормативтік немесе өзге де себептер бойынша топқа енгізілген ұйымның немесе бөлімшенің қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде компонент аудиторға қолданылатын талаптардан өзгеше болуы немесе оларды толықтыруы мүмкін.

A60. Тиісті этикалық талаптарды компонент аудиторлардың назарына жеткізген кезде аудиторлық топ топтың аудиторлық тапсырмасына қатысы бар этикалық талаптардың ережелері бойынша қосымша ақпарат беру немесе компонент аудиторларды оқыту қажеттілігі туралы мәселені қарауы мүмкін.

Тапсырманы орындауға арналған ресурстар (Сілтеме: 26-тармақ)

A61. ISA 220 (Қайта қаралған)⁵⁴ өзара әрекеттесу серіктесінен аудиторлар тобына тапсырманы орындау үшін жеткілікті және тиісті ресурстар уақтылы бөлінгенін немесе берілгенін анықтауды талап етеді. Егер компонент аудитор орындауы тиіс жұмысқа қатысты жеткілікті немесе тиісті ресурстар берілмесе, топтық аудит серіктесі бұл мәселені компонент аудитор, топ басшылығы немесе топтың аудиторлық фирмасымен талқылай алады және кейіннен компонент аудитор немесе топтың аудиторлық фирмасынан жеткілікті және тиісті ресурстарды қамтамасыз етуді талап ете алады.

Компоненттік аудиторлардың кәсіби құзыреттілігі мен қабілеттері

A62. ISA 220 (Қайта қаралған)⁵⁵ шарт бойынша серіктес топтың тапсырманы орындау бойынша құзыреттілігі мен мүмкіндіктерін айқындау кезінде қарастыра алатын мәселелер бойынша нұсқауларды қамтиды. Бұл анықтама топтық аудит кезінде, тапсырманы орындау тобына компонент аудиторлар кірген кезде өте маңызды. ISA 220 (Қайта қаралған)⁵⁶ фирманың саясаты немесе процедуралары басқа фирманың құрамдас бөлігі аудитордың аудиторлық тапсырманы орындау үшін тиісті құзыреті мен қабілетіне ие екендігі туралы түсінік алу кезінде фирмадан немесе аудиторлық серіктестен персоналға қатысты емес шараларды қабылдауды талап етуі мүмкін екенін көрсетеді.

⁵³MSK 1, 74-тармақ.

⁵⁴ISA 220 (Қайта қаралған), 25-тармақ

⁵⁵ISA 220 (Қайта қаралған), параграф A71

⁵⁶ISA 220 (Қайта қаралған), A24

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

А63. Компонент аудиторлардың тиісті қабілеті мен кәсіби құзыреттілігі бар-жоғын шешу кәсіби пайымдауды талап етеді және топтық аудиторлық келісімнің сипаты мен жағдайларына байланысты. Бұл шешім топтық аудит бойынша жоба бойынша серіктестің нұсқаулығы мен компонент аудиторды қадағалау сипатына, мерзіміне және көлеміне және оның жұмысын тексеруге әсер етеді.

А64. Компонент аудиторлардың құрамдас бөлікте тағайындалған аудиторлық процедураларды, құрамдас бөліктегі топтық тапсырма процедураларын орындау үшін тиісті құзыреті мен дағдылары бар-жоғын анықтаған кезде, топтық тапсырма серіктесі келесі мәселелерді қарастыра алады:

- Компонент аудитор немесе оның білімі бойынша алдыңғы тәжірибе.
- Компонент аудиторының арнайы дағдылары (мысалы, саланың ерекшелігін білу).
- Топ аудиторы мен компонент аудиторының сапаны бақылаудың жалпы жүйесіне бағыну дәрежесі, мысалы, топ аудиторы мен компонент аудиторы қолдана ма
 - Жұмысты орындау үшін ортақ ресурстарды пайдаланыңыз (мысалы, аудит әдістемесі немесе АТ қолданбасы);
 - Тапсырманы орындауға әсер ететін жалпы саясаттарды немесе процедураларды қолданыңыз (мысалы, жұмысты немесе консультацияны басқару, қадағалау және талдау); немесе
 - Жалпы бақылау іс-шараларына қатысу;
 - Жалпы басшылықты немесе ортақ мәдени ортаны қоса алғанда, басқа да ұқсас қасиеттерге ие.
- Бірізділік немесе ұқсастық:
 - Заңдар, ережелер немесе құқықтық жүйе;
 - Тіл және мәдениет;
 - Білім және дайындық;
 - Кәсіби қадағалау, тәртіп және сыртқы сапаны қамтамасыз ету; немесе
 - Кәсіби органдар мен стандарттар.
- Компонент аудиторы туралы компоненттің басшылығымен, басқаруға жауапты адамдармен және ішкі аудиторлар сияқты басқа да негізгі қызметкерлермен өзара әрекеттесу нәтижесінде алынған ақпарат.

А65. Компонент аудиторының құзыреттілігі мен мүмкіндіктерін анықтау процедуралары мыналарды қамтуы мүмкін, мысалы:

- Топтық аудиторы аудиторлық фирма ұсынатын ақпаратты бағалау, соның ішінде:
 - Егер топтық аудиторы мен компоненттің аудиторы бір фирманың өкілдері болса, фирманың ағымдағы бақылау және кемшіліктерді жою туралы есептері.⁵⁷
 - Желі фирмаларының мониторингі бойынша желі қызметінің нәтижелері туралы желіден ақпарат.⁵⁸
 - Компонент аудитор тұратын кәсіби органдан (органдардан), компонент аудитор лицензиясы бар органдардан немесе басқа үшінші тараптардан алынған ақпарат.;
- Компонент аудиторымен елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдерін талқылау.
- Компонент аудиторынан оның 25 - тармақта көрсетілген мәселелерді түсінуі туралы жазбаша растау алу.
- Компонент аудитордың құзыреттілігі мен мүмкіндіктерін компонент аудиторымен тікелей жұмыс істеген топтық аудит бойынша серіктес фирмасының әріптестерімен талқылау.
- Сыртқы аудит нәтижелері бойынша жарияланған есептерді алу.

А66. Топтық аудиторлық серіктес фирмасы және аудитор-компонент бір желінің мүшелері бола алады, олар жалпы желілік талаптарға жауап бере алады немесе ортақ желілік қызметтерді пайдалана алады.⁵⁹ Компонент аудиторлардың топтық аудиторлық тапсырманы қолдау үшін жұмысты орындау үшін тиісті құзыреті мен мүмкіндіктері бар-жоғын анықтаған кезде, топтық тапсырма бойынша серіктес желінің осындай талаптарына, мысалы, кәсіптік даярлыққа немесе жұмысқа қабылдауға қатысты талаптарға немесе аудит әдістемелерін және тиісті енгізу құралдарын пайдалануды талап ете алады. ISQM 1⁶⁰ сәйкес фирма өзінің сапа менеджменті жүйесін

⁵⁷ ISQM 1, 47-тармақ

⁵⁸ ISQM 1, 51(b) тармақ

⁵⁹ ISQM 1, A19, A175 тармақтар

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

әзірлеуге, енгізуге және жұмыс істеуге жауапты және оның сапа менеджменті жүйесіне сәйкес келетін желілік талаптарды немесе желілік қызметтерді бейімдеу немесе толықтыру қажет болуы мүмкін.

Аудиторлық сарапшының жұмысын пайдалану

A67. ISA 220 (Қайта қаралған)⁶¹ аудиторлық серіктестен аудит тобының мүшелері мен аудиторлық топтың құрамына кірмейтін аудитордың кез-келген сыртқы мамандарының аудиторлық тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті құзыреті мен қабілетіне ие екендігін анықтауды талап етеді. Егер аудиторлық сарапшының топтың құрамына кіретін аудитор қолданса, топтық тапсырма бойынша серіктесте топтың құрамына кіретін аудитор туралы ақпарат алу қажет болуы мүмкін. Мысалы, топтық тапсырма бойынша серіктес аудитордың сарапшы аудитордың құзыреттілігі мен дағдыларын бағалауын талқылай алады.

Автоматтандырылған құралдар мен техникалар

A68. Аудиторлар тобының тиісті құзыреті мен дағдылары бар-жоғын анықтаған кезде, топтық тапсырма бойынша серіктес автоматтандырылған құралдар мен әдістерді пайдаланудағы компонент аудиторлардың тәжірибесі сияқты мәселелерді қарастыра алады. Мысалы, ISA 220 (Қайта қаралған)⁶² сипатталғандай, егер топ аудитору компонент аудиторлардан аудиторлық процедураларды орындау кезінде белгілі бір автоматтандырылған құралдар мен әдістерді қолдануды талап етсе, топ аудитору компонент аудиторларға осындай автоматтандырылған құралдар мен әдістерді қолдану топ аудиторуның нұсқауларына сәйкес келуі керек екенін айта алады.

Топ аудиторуның Компоненттік аудитордың қызметі туралы түсінігін пайдалану (Сілтеме: 27-тармақ)

A69. ISA 220 (Қайта қаралған)⁶³ шарт бойынша серіктестен аудиторлық топтың басқа мүшелерін аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларын ескере отырып қолданылатын тиісті этикалық талаптармен және фирманың тиісті саясаттарымен немесе процедураларымен таныстыруды талап етеді. Бұған фирманың тиісті этикалық талаптардың, соның ішінде тәуелсіздік талаптарының бұзылуына әкелуі мүмкін жағдайларға қатысты саясаты немесе процедуралары және бұзушылықтар туралы білген кезде топ мүшелерінің міндеттері кіреді. Фирманың саясаты немесе процедуралары сонымен қатар топ аудитору тиісті этикалық талаптарға сәйкес осындай жағдайларда қабылдай алатын компоненттер мен іс-қимыл аудиторларының тәуелсіздік талаптарын бұзуына қатысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, тиісті этикалық талаптар, заңдар немесе ережелер тәуелсіздік талаптарының бұзылуы анықталған жағдайларда басқаруға жауапты адамдарға арнайы хабарлауды талап етуі мүмкін.⁶⁴

A70. Егер компонент аудитор топтың аудиторлық тапсырмасына қолданылатын тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздік талаптарын бұзса және бұл бұзушылық тиісті этикалық талаптардың ережелеріне сәйкес қанағаттанарлық түрде жойылмаса, топ аудитору компонент аудитордың жұмысын пайдалана алмайды.

A71. Күрделі мәселелер - бұл топтық аудитордың кәсіби пікірі бойынша шешілмейтін мәселелер. Топтық тапсырма бойынша серіктес компонент аудитордың кәсіби құзыреттілігіне (мысалы, салалық білімнің жетіспеушілігі) немесе компонент аудитордың компонент аудитордың жұмысына қатысуын арттыру немесе құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына қатысты қосымша аудиторлық процедураларды тікелей орындау арқылы аудиторларды белсенді қадағалау жүзеге асырылатын ортада жұмыс істемеуіне қатысты онша маңызды емес алаңдаушылықтарды жеңе алады.

Тапсырманы орындау (Сілтеме: 28-тармақ)

A72. ISA 220 (қайта қаралған)⁶⁵ сәйкес, аудит бойынша серіктес басшылықтың, қадағалау мен тексерудің сипаты, мерзімдері мен көлемі фирманың саясатына немесе процедураларына, кәсіби стандарттарға және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жоспарланатынын және орындалатынын, сондай-ақ аудиторлық тапсырманың сипаты мен мән-жайларына және бөлінген немесе қолда бар ресурстарға сәйкес келетінін анықтауы керек аудит бойынша топтар. Топтық аудитте басшылыққа, қадағалауға және тексеруге деген көзқарас, әдетте, топтың аудиторлық фирмасының саясатын немесе процедураларын және осы аудиторлық тапсырмаға тән жауаптарды қарастыруды қамтиды.

A73. Топтық аудитте, әсіресе аудиторлар тобына әртүрлі жерлерде болуы мүмкін көптеген компонент аудиторлар кірсе, топтық аудит серіктесі топтық аудит серіктесіне басшылық пен қадағалаудың сипаты, мерзімі мен көлемі үшін жауапкершілікті орындауға көмектесу үшін процедураларды, тапсырмаларды немесе әрекеттерді әзірлеуді немесе орындауды аудиторлар тобының басқа мүшелеріне тапсыруы мүмкін. Аудиторлар-компоненттер және олардың жұмысын тексеру (сондай-ақ 11-тармақ қара).

A74. Егер компонент аудиторлар топтың аудиторлық фирмасынан басқа фирманың өкілдері болса, онда фирманың саясаты немесе процедуралары әр түрлі болуы мүмкін немесе топ мүшелерінің өзара әрекеттесуі және олардың

⁶¹ISA 220 (Қайта қаралған), 26-тармақ.

⁶²ISA 220 (Қайта қаралған), А65 тармағы.

⁶³ISA 220 (Қайта қаралған), 17-тармақ.

⁶⁴ISA 260 (Қайта қаралған), 31-тармақ.

⁶⁵ISA 220 (Қайта қаралған), 30-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

жұмысын тексеру үшін басшылық пен қадағалаудың сипатына, мерзімдері мен көлеміне қатысты басқа шаралар қабылдауды талап етуі мүмкін. Атап айтқанда, фирманың саясаты немесе процедуралары фирманың өзара әрекеттесу серіктесінен немесе фирма немесе желі ішіндегі өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне қолданылатын әрекеттерден басқа әрекеттер тобынан (мысалы, компонент аудиторлармен байланыс нысаны, мазмұны және мерзімдері, соның ішінде компонент аудиторлар үшін топтық аудитордың нұсқауларын пайдалану) талап етуі мүмкін. ISA 220 (қайта қаралған) осындай жағдайларда жасалуы керек әрекеттердің мысалдарын қамтиды.⁶⁶

A75. Компонент аудиторларға ұсынымдар беру мен қадағалаудың сипаты, мерзімдері мен көлемі және олардың жұмысын тексеру тапсырманың сипаты мен мән-жайларына және, мысалы, мынадай факторларға сүйене отырып айқындалуы мүмкін:

- Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдері. Мысалы, егер топ аудитору елеулі тәуекелі бар компонентті анықтаса, онда компонент аудиторуның жұмысына басшылық пен қадағалау көлемін ұлғайтып, компонент аудиторуның аудиторлық құжаттамасына егжей-тегжейлі тексеру жүргізу орынды болуы мүмкін.
- Аудиторлық жұмысты орындайтын компонент аудиторлардың құзыреттілігі мен біліктілігі. Мысалы, егер топ аудиторуның компонент аудиторумен тәжірибесі болмаса, топ аудитору егжей-тегжейлі нұсқаулар бере алады, талқылау жиілігін немесе компонент аудиторумен басқа өзара әрекеттесулерді арттыра алады немесе жұмысты орындау барысында компонент аудитору бақылау үшін тәжірибелі мамандарды тағайындай алады.
- Жұмыс тобы мүшелерінің орналасқан жері, оның ішінде жұмыс тобы мүшелерінің бірнеше орынға, соның ішінде қызмет көрсету орталықтарын пайдалануды қоса алғанда, қызмет көрсету кезінде таралу дәрежесі.
- Компоненттік аудитордың аудиторлық құжаттамасына қол жеткізу. Мысалы, егер заңнама немесе ережелер компонент аудиторуның аудиторлық құжаттамасын компонент аудиторуның юрисдикциясынан тыс жіберуге мүмкіндік бермесе, топ аудитору аудиторлық құжаттаманы компонент аудиторуның орналасқан жері бойынша немесе егер заңнамада немесе ережелерде тыйым салынбаған болса, технологияны қашықтан қолдана отырып тексере алады (Сілтеме: A179-A180 тармақтар).

A76. Топтық аудиторлық серіктес компонент аудиторлардың жұмысын басқару және қадағалау және олардың жұмысын әртүрлі тәсілдермен тексеру жауапкершілігін өз мойнына алады, мысалы:

- Осы ISA талап ететін байланысты қоса алғанда, топтық аудит жүргізу барысында компонент аудиторлармен қарым-қатынас жасау.
- Анықталған және бағаланған тәуекелдерді, проблемаларды, нәтижелер мен қорытындыларды талқылау үшін компонент аудиторлармен кездесулер немесе телефон арқылы сөйлесулер өткізу.
- Егер заңмен және нормативтік актілермен рұқсат етілсе, компонент аудиторуның аудиторлық құжаттамасын жеке немесе қашықтан қарау.
- Аудит аяқталғаннан кейін жиналысқа немесе компонент басшылығымен басқа да маңызды кездесулерге қатысу.

A77. ISA 220 (Қайта қаралған)⁶⁷ қолдана отырып, топтық аудит бойынша серіктес тиісті уақытта аудиторлық тапсырма барысында аудиторлық құжаттаманы, оның ішінде топтық аудитке қатысты аудиторлық құжаттаманы қарауы керек, атап айтқанда:

- Маңызды мәселелер;
- Маңызды пайымдаулар, оның ішінде аудиторлық тапсырма барысында анықталған қиын немесе даулы мәселелермен байланысты және жасалған қорытындылар; және
- Аудит бойынша серіктестің кәсіби пікірі бойынша оның міндеттеріне жататын басқа да мәселелер.

Аудиторлық тапсырма бойынша серіктестің осындай аудиторлық құжаттаманы тексеруі көбінесе топтық аудит барысында, оның ішінде тиісті аудитор-компоненттің аудиторлық құжаттамасын тексерумен жүзеге асырылады (сонымен қатар A148 тармақты қара)

Компоненттік аудиторлармен байланыс (Сілтеме: 29 тармақ)

A78. Топ аудитору мен компонент аудиторлар арасындағы олардың тиісті міндеттеріне қатысты нақты және уақтылы байланыс, сондай-ақ компонент аудиторларға орындалатын жұмыстың сипатына, мерзімдері мен көлеміне және топ аудиторуның назарына жеткізілуі тиіс мәселелерге қатысты нақты нұсқаулар тиімді екіжақты коммуникацияның негізін құруға көмектеседі. Топ аудитору мен компонент аудиторлар арасындағы тиімді екіжақты байланыс сонымен қатар компонент аудиторлардың үміттерін орнатуға көмектеседі және топ аудиторуның басшылығы мен қадағалауын, сондай-ақ олардың жұмысын тексеруді жеңілдетеді. Сонымен қатар, осындай байланыс топтық аудиторлық серіктеске топтық аудит мақсаттары үшін орындалатын жұмыста компоненттік аудиторлардың кәсіби скептицизм қажеттілігін растауға мүмкіндік береді.

⁶⁶ ISA 220 (Қайта қаралған), A24-A25 тармақтар

⁶⁷ ISA 220 (Қайта қаралған), 31, A92-A93 тармақтар

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A79. Тиімді екі жақты қарым-қатынасқа ықпал ететін басқа факторларға мыналар жатады:

- Компонент аудитор үшін нұсқаулардың анықтығы, әсіресе компонент аудитор басқа фирманың өкілі болса және топтың аудиторлық фирмасының саясатымен немесе процедураларымен таныс болмауы мүмкін.
- Компонент аудиторы алдағы аудиторлық жұмысты аудитордың компонент туралы білімі мен түсінігіне сүйене отырып талқылай алатындығын өзара түсіну.
- Қарым-қатынас процесінен туындайтын тиісті мәселелер мен күтілетін әрекеттерді өзара түсіну.
- Қарым-қатынас формасы. Мысалы, уақтылы назар аударуды қажет ететін мәселелерді электронды хат алмасу арқылы емес, жиналыста талқылаған жөн.
- Топ аудиторлары мен компонент аудиторларының қайсысы нақты мәселелер бойынша коммуникацияларды басқаруға жауапты болатынын өзара түсіну.
- Аудитордың шаралар компонентін қабылдау және топ аудиторы берген мәселелер бойынша есеп жасау процесі.

A80. Топ аудиторы мен компонент аудиторлар арасындағы байланыс аудиторлық тапсырманы орындау фактілері мен жағдайларына, соның ішінде компонент аудиторлардың сипаты мен қатысу дәрежесіне, сондай-ақ топ аудиторы мен компонент аудиторлардың сапаны басқарудың жалпы жүйелеріне, желілік талаптарға немесе Желілік қызметтерге қаншалықты бағынатындығына байланысты.

Ақпараттық әрекеттесу формасы

A81. Топ аудиторы мен компонент аудиторлар арасындағы байланыс формасы компонент аудиторлардан талап етілетін аудиторлық жұмыстың сипаты және топтық аудитті жүргізу кезінде қолданылатын аудиторлық құралдарға коммуникациялық мүмкіндіктердің интеграциялану дәрежесі сияқты факторларға байланысты өзгеруі мүмкін.

A82. Қарым-қатынас формасына келесі факторлар да әсер етуі мүмкін:

- Мәселенің маңыздылығы, күрделілігі және өзектілігі;
- Мәселе жеткізді ме, әлде оны топ басшылығына және топты басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізу керек пе.

A83. Топ аудиторы мен компонент аудиторы арасындағы байланыс жазбаша түрде жүргізілмеуі керек. Алайда, топ аудиторының компонент аудиторлармен ауызша қарым-қатынасы жазбаша хабарламалармен толықтырылуы мүмкін, мысалы, топ аудиторы белгілі бір мәселелерге ерекше назар аударғысы келетін немесе өзара түсіністікке ықпал еткісі келетін жұмысты орындауға арналған нұсқаулар жиынтығы. Сонымен қатар, топ аудиторы маңызды мәселелерді талқылау үшін немесе компонент аудиторының аудиторлық құжаттамасының тиісті бөліктерін қарау үшін компонент аудиторымен кездесуі мүмкін.

A84. 45-тармақ топ аудиторынан топ аудитінің нәтижелері бойынша топ аудиторының қорытындысына қатысы бар мәселелер туралы компонент аудитор туралы ақпарат сұратуды талап етеді. A146 тармақ түсіндірілгендей, компонент аудиторының хабарламаларының нысаны мен мазмұны компоненттің аудитор сұраған аудиторлық жұмыстың сипаты мен көлеміне байланысты болады.

A85. Осы және басқа ISA құжаттама талаптары ақпараттық өзара әрекеттесу нысанына қарамастан қолданылады.

Ақпараттық өзара әрекеттесу шарттары

A86. Хабарламаларды берудің тиісті мерзімдері тапсырманың мән-жайына байланысты. Тиісті жағдайларға компонент аудитордың атқаратын жұмысының сипаты, мерзімі мен көлемі, сондай-ақ компонент аудитор қабылдауы күтілетін әрекеттер кіруі мүмкін. Мысалы, жоспарлау мәселелері бойынша хабарламалар көбінесе аудиторлық тапсырманың алғашқы кезеңдерінде жасалады, ал алғашқы топтық аудит жағдайында тапсырма шарттарын келісудің бөлігі ретінде жасалуы мүмкін.

Заңдар мен ережелерді сақтамау (Сілтеме: 25, 29-тармақтар)

A87. ISA 250 (қайта қаралған)⁶⁸ қолдану процесінде топтық аудит бойынша серіктеске заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау немесе сақтамау туралы күдік туралы ақпарат белгілі болуы мүмкін. Осындай жағдайларда топтық аудит бойынша серіктес тиісті этикалық талаптарға, заңдарға немесе ережелерге сәйкес компоненттің аудиторына хабарлауға міндетті болуы мүмкін.⁶⁹ Топтық аудит бойынша серіктестің сақталмаған немесе сақталмаған деген күдік жағдайлары туралы хабарлау міндеті аудиті заңнамаға, нормативтік актілерге сәйкес талап етілетін, бірақ

⁶⁸ISA 250 (Қайта қаралған), Қаржылық есеп беру аудитінде заңдар мен ережелерді қарастыру.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

оларға қатысты аудиторлық жұмыс топтық аудит мақсаттары үшін жүргізілмейтін ұйымдардың немесе бизнес-бірліктердің қаржылық есептілігінің аудиторларына қолданылуы мүмкін.

Топты және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін және ішкі бақылауды түсіну (Сілтеме: 30-тармақ)

A88. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁷⁰ субъектіні және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және субъектінің ішкі бақылау жүйесін түсінгені үшін аудитордың жауапкершілігі бойынша талаптар мен нұсқауларды қамтиды. Осы ISA-ға 2-қосымшада топтың ортасы контекстінде ішкі бақылау жүйесін түсіну үшін пайдалы болуы мүмкін ішкі бақылау мәселелерінің мысалдары келтірілген және ISA 315i (2019 жылы қайта қаралған) топтың аудитіне қалай қолдану керектігі түсіндіріледі.

A89. Топты және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесін және топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну:

- Ішкі аудит қызметінің қызметкерлерін (егер бар болса) және топтың ішкі бақылау жүйесі, есеп саясаты мен практикасы, сондай-ақ шоғырландыру процесі туралы хабардар адамдарды қоса алғанда, топ басшылығы, құрамдас бөліктердің басшылығы немесе ұйымдағы басқа да тиісті тұлғалар;
- Компоненттердің аудиторлары; немесе
- Заңнамалық, нормативтік немесе өзге себептерге байланысты топтың құрамына кіретін кәсіпорынның немесе бөлімшенің қаржылық есептілігіне аудит жүргізетін аудиторлар.

A90. Топты түсіну, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бақылаудың ажырамас тәуекелдері мен тәуекелдерін бағалау әртүрлі тәсілдермен жүзеге асырылуы мүмкін және аудиттің қолайлы әдістеріне немесе әдістеріне байланысты әр түрлі түрде көрсетілуі мүмкін. Тиісінше, компонент аудиторлар тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеуге және орындауға қатысқан кезде, топ аудиторына компонент аудиторларға қолайлы тәсіл туралы хабарлау немесе оларға нұсқаулар беру қажет болуы мүмкін.

Жұмыс тобының талқылауы (Сілтеме: 30-тармақ)

A91. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁷¹ топпен өзара әрекеттесу бойынша серіктес және топтың басқа да негізгі мүшелері қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін қолдануды және топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануларға ұшырауын талқылауы керек. Топпен өзара әрекеттесу бойынша серіктестің талқылауға қандай топ мүшелерін қосу және қандай тақырыптарды талқылау туралы шешіміне елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қатысты бастапқы күту және топқа кіретін аудиторларды тарту керек пе деген алдын ала күту сияқты мәселелер әсер етеді.

A92. Талқылау мыналарға мүмкіндік береді:

- Компоненттер және олардың қоршаған ортасы туралы, оның ішінде қандай компоненттердің қызметі орталықтандырылған екендігі туралы біліммен алмасу.
- Компоненттердің немесе топтың іскерлік тәуекелдері туралы және оларға тән қауіп факторлары операциялық сыныптар, шот қалдықтары және ақпаратты ашу бойынша деректерді бұрмалау мүмкіндігіне қалай әсер етуі мүмкін екендігі туралы ақпарат алмасу.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік алаяқтық немесе қателік салдарынан елеулі бұрмалануларға қалай және қайда ұшырауы мүмкін екендігі туралы пікір алмасу. ISA 240⁷² тарту тобынан ұйымның қаржылық есептілігі алаяқтық салдарынан, оның ішінде алаяқтықтың қалай болуы мүмкін екендігі туралы айтарлықтай бұрмалануларға қалай және қайда ұшырауы мүмкін екенін талқылауды талап етеді.
- Топты немесе құрамдас бөлікті басқару саясатын анықтаңыз, ол біржақты немесе кірістерді басқаруға бағытталған болуы мүмкін, бұл қаржылық есептілік алаяқтығына әкелуі мүмкін.
- Топ басшылығына, құрамдас бөліктерге немесе басқаларға алаяқтық жасау үшін ынталандыру немесе қысым тудыруы мүмкін топқа әсер ететін белгілі сыртқы және ішкі факторларды қарастырыңыз, алаяқтық жасауға мүмкіндік беріңіз немесе топ басшылығына, құрамдас бөліктерге немесе басқаларға алаяқтықты ақтауға мүмкіндік беретін мәдениетті немесе ортаны көрсету.
- Топ немесе компонент басшылығы бақылау шараларын алып тастауы мүмкін тәуекелді қарастыру.
- Анықталған алаяқтықты немесе алаяқтықты көрсететін ақпаратты талқылау.
- Кәсіби скептицизмді көрсетуге кедергілер болуы мүмкін құрамдас бөлікке қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау.

⁶⁹Мысалы, Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Кәсіби бухгалтерлердің этикалық кодексіннің (тәуелсіздік жөніндегі халықаралық стандарттарды қоса алғанда) R360.17 және R360.18 тармақтарын («IESBA кодексі») қараңыз.

⁷⁰ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған), 19–27, A50–A183 тармақтары.

⁷¹ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған), 17-тармақ.

⁷²240 ISA, 16-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Компоненттердің қаржылық ақпараты топтың қаржылық есептілігіне сәйкес есеп саясатын қолдана отырып дайындалды ма, жоқ болса, есеп саясатындағы айырмашылықтар қалай анықталады және түзетіледі (егер ол қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қажет болса).
- Компоненттің қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалануының тәуекелдері туралы ақпаратпен бөлісу, ол кейбір немесе барлық басқа компоненттерге кеңінен қолданылуы мүмкін.
- Жергілікті заңнаманы немесе нормативтік актілерді сақтамауды, мысалы, пара беруді немесе трансферттік баға белгілеудің заңсыз тәжірибесін көрсетуі мүмкін ақпаратпен алмасу.
- Топ басшылығы, құрамдас бөліктер басшылығы немесе өзара әрекеттесу тобы анықтаған оқиғаларды немесе шарттарды талқылау, бұл топтың өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін.
- Топ басшылығы немесе оның құрамдас бөліктері анықтаған байланысты тараптармен қарым-қатынастарды немесе операцияларды, сондай-ақ тарту тобы білетін кез келген басқа байланысты тараптарды талқылау.

Топ және оны қоршаған орта (Сілтеме: 30(а) тармағын қараңыз)

A93. Топтың ұйымдық құрылымы мен бизнес моделін түсіну топ аудиторуна келесі мәселелерді түсінуге мүмкіндік береді

- Топ құрылымының күрделілігі. Топтың құрылымы жеке компанияның құрылымына қарағанда күрделірек болуы мүмкін, өйткені топтың бірнеше еншілес компаниялары, бөлімшелері немесе басқа бизнес бөлімшелері болуы мүмкін, соның ішінде әртүрлі жерлерде орналасқан. Сонымен қатар, топтың құқықтық құрылымы оның операциялық құрылымынан өзгеше болуы мүмкін, мысалы, салық салу мақсатында. Күрделі құрылым көбінесе гудвиллді, бірлескен немесе арнайы мақсаттағы бизнесті есепке алудың дұрыстығы және ақпаратты ашудың жеткіліктілігі сияқты елеулі бұрмаланулардың ықтималдығын арттыратын факторларды тудырады.
- Топ операцияларының географиялық орналасуы. Топтың бірнеше географиялық аймақтардағы қызметі оның елеулі бұрмалануларға бейімділігін арттыруы мүмкін. Мысалы, әртүрлі географиялық аймақтарда әртүрлі тілдер, мәдениеттер және іскерлік тәжірибелер болуы мүмкін.
- Топтың АТ ортасының құрылымы мен күрделілігі. Күрделі АТ ортасы көбінесе елеулі бұрмаланулардың ықтималдығын арттыратын факторларды тудырады. Мысалы, топ соңғы сатып алулар немесе бірігулер нәтижесінде біріктірілмеген бірнеше АТ жүйелерінің болуына байланысты күрделі АТ ортасына ие болуы мүмкін. Сондықтан ат ортасының қауіпсіздік жүйесінің күрделілігі, соның ішінде АТ қолданбаларының, дерекқорлардың және АТ ортасының басқа аспектілерінің осалдығы туралы түсінік алу өте маңызды болуы мүмкін. Топ сонымен қатар АТ ортасының әртүрлі аспектілерімен жұмыс істеу үшін бір немесе бірнеше сыртқы қызмет провайдерлерін пайдалана алады.
- Нормативтік-құқықтық базаны қоса алғанда, тиісті құқықтық факторлар. Әр түрлі заңдар немесе ережелер елеулі бұрмаланулардың ықтималдығын арттыратын факторлар тудыруы мүмкін. Топтың бірнеше юрисдикциялардағы күрделі заңдармен немесе ережелермен реттелетін бөлімшелері, сондай-ақ әртүрлі заңдар немесе ережелер қолданылатын бірнеше салаларда жұмыс істейтін топ құрамындағы кәсіпорындар немесе бизнес бөлімшелері болуы мүмкін.
- Меншік иелері мен басқа жеке немесе заңды тұлғалар, соның ішінде байланысты тараптар арасындағы меншік және қарым-қатынас. Меншік және қарым-қатынас мәселелерін түсіну өз қызметін бірнеше юрисдикцияларда жүргізетін және бірлескен кәсіпорынды құру, сатып алу, сату немесе құру нәтижесінде меншік иелері құрамындағы өзгерістер орын алатын топта күрделірек болуы мүмкін. Бұл факторлар айтарлықтай бұрмалану ықтималдығының артуына әкелуі мүмкін.

A94. Топтың операцияларының немесе іс-әрекеттерінің ұқсастық дәрежесін түсіну құрамдас бөліктер бойынша елеулі бұрмаланулардың ұқсас тәуекелдерін анықтауға және тиісті жауаптарды әзірлеуге көмектеседі.

A95. Ұйымдар немесе бизнес бөлімшелері қызметінің қаржылық нәтижелерін әдетте топ басшылығы бағалайды және талдайды. Жоғары басшылықтың сауалнамасы барысында топтың кәсіпорындары мен бизнес-бірліктері қызметінің қаржылық нәтижелерін бағалау және тиісті шаралар қабылдау кезінде жоғары басшылық белгілі бір негізгі көрсеткіштерге сүйенетіні анықталуы мүмкін. Осындай көрсеткіштерді түсіну мыналарды анықтауға көмектеседі

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Елеулі бұрмаланулардың ықтималдығы жоғары аймақтар (мысалы, белгілі бір тиімділік көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін компоненттерді басқаруға қысым жасау нәтижесінде).
- Топтың қаржылық есептілігін дайындау процесін бақылау.

Топтың ішкі бақылау жүйесі

Бақылау құралдарының тұтастығының сипаты мен дәрежесі (Сілтеме: 30(c)(i) тармақ)

A96. Топ басшылығы бірнеше кәсіпорындарды немесе бизнес бөлімшелерін бірлесіп жұмыс істеуге арналған бақылау құралдарын жасай алады (яғни жалпы бақылау). Мысалы, Топ басшылығы бір АТ жүйесін қолдана отырып жұмыс істейтін және топтың барлық кәсіпорындарында немесе бизнес бөлімшелерінде енгізілген тауарлы-материалдық құндылықтарды басқарудың жалпы құралдарын жасай алады. Жалпы бақылау топтық ішкі бақылау жүйесінің кез келген құрамдас бөлігінде болуы мүмкін және топ ішіндегі әртүрлі деңгейлерде (мысалы, топтастырылған топ деңгейінде немесе топ ішіндегі басқа жинақтау деңгейлерінде) жүзеге асырылуы мүмкін. Жалпы бақылау тікелей немесе жанама болуы мүмкін. Тікелей бақылау-бұл мәлімдеме деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін жеткілікті дәл бақылау. Жанама бақылау - бұл тікелей бақылауды қолдайтын бақылау құралдары.⁷³

A97. Топтың ішкі бақылау жүйесінің құрамдас бөліктерін түсіну бүкіл топтағы осы құрамдас бөліктерге кіретін бақылау құралдарының ортақтығын түсінуді қамтиды. Топ ішіндегі бақылаудың ортақтығын түсіну үшін келесі ойлар маңызды болуы мүмкін:

- Бақылау жүйесі орталықтандырылған түрде әзірленеді және кейбір немесе барлық компоненттерде әзірленген жобаға сәйкес (яғни өзгеріссіз) енгізілуі керек;
- Бақылау жүзеге асырылады және қолданылатын жерде бақылау жүзеге асырылатын барлық компоненттерде ұқсас міндеттері мен дағдылары бар адамдар бақылайды;
- Егер бақылау АТ қосымшаларынан алынған ақпаратты қолданса, онда АТ қосымшалары және ақпаратты тудыратын АТ ортасының басқа аспектілері әр түрлі компоненттерде немесе жерлерде бірдей; немесе
- Егер бақылау автоматтандырылған болса, онда ол барлық компоненттердегі әрбір АТ қосымшасында бірдей конфигурацияланған.

A98. Бір немесе басқа бақылаудың жалпы екендігін анықтау үшін көбінесе пайымдау қажет. Мысалы, топ басшылығы барлық бөлімшелер мен бизнес бөлімшелерінен ай сайын белгілі бір АТ қосымшасы жасаған клиенттердің шоттарының қартаюын бағалауды талап етуі мүмкін. Егер шоттардың қартаюы туралы есептер әр түрлі АТ қосымшаларымен жасалса немесе АТ қосымшасын енгізу әр түрлі бөлімшелерде әр түрлі болса, онда бұл бақылаудың жалпы екенін анықтауға бола ма деген мәселені қарастыру қажет болуы мүмкін. Бұл әр түрлі АТ қосымшаларының болуына байланысты болуы мүмкін басқару құрылымындағы айырмашылықтарға байланысты (мысалы, АТ қосымшасы әр түрлі компоненттерде бірдей конфигурацияланған ба және әр түрлі АТ қосымшаларында АТ бақылауының жалпы құралдары тиімді ме).

A99. Ақпараттың қалай өңделетінін және бақыланатынын түсіну үшін топ ішінде бақылау жүзеге асырылатын деңгейді (мысалы, тұтастай шоғырландырылған топ деңгейінде немесе топ ішіндегі басқа жинақтау деңгейлерінде), сондай-ақ орталықтандыру мен қауымдастық дәрежесін қарастыру маңызды болуы мүмкін. Кейбір жағдайларда бақылау орталықтандырылған болуы мүмкін (мысалы, тек бір ұйымда немесе бөлімшеде жүзеге асырылады), бірақ басқа ұйымдарға немесе бөлімшелерге кеңінен әсер етеді (мысалы, басқа ұйымдардың немесе топ бөлімшелерінің атынан операцияларды өңдейтін жалпы қызмет көрсету орталығы). Транзакцияны өңдеу және жалпы қызмет көрсету орталығындағы тиісті бақылау ұйымдарға немесе бөлімшелерге қарамастан жалпы қызмет көрсету орталығы өңдейтін транзакциялар үшін бірдей жұмыс істей алады (мысалы, процестер, тәуекелдер және бақылау құралдары транзакция көзіне қарамастан бірдей болуы мүмкін). Осындай жағдайларда бақылау құралдарын анықтау, олардың дизайнын бағалау, олардың орындалу дәрежесін анықтау және операциялық тиімділікті біртұтас жиынтық ретінде сынау орынды болуы мүмкін.

Орталықтандырылған операциялар (Сілтеме: 30(c)(i)–(ii) тармақтары)

A100. Топ басшылығы кейбір әрекеттерді орталықтандыруы мүмкін, мысалы, қаржылық есептілік немесе бухгалтерлік есеп функциялары белгілі бір жалпы операциялар тобына немесе басқа қаржылық ақпаратқа қатысты бірнеше кәсіпорындар немесе бизнес бөлімшелері үшін келісілген және орталықтандырылған түрде орындалуы мүмкін (мысалы, кіріс операциялары бойынша есептілікті бастау, авторизациялау, тіркеу, өңдеу немесе ұсыну жалпы орталықта жүзеге асырылады қызмет көрсету).

A101. Орталықтандырылған іс-әрекеттің топтың жалпы құрылымына қалай сәйкес келетінін және жүзеге асырылатын іс-әрекеттің сипаты қандай екенін түсіну ақпараттың елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға, бағалауға және оларға дұрыс жауап беруге көмектеседі. Мысалы, жалпы қызмет көрсету орталығындағы бақылау құралдары басқа

⁷³ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған), 5-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

бақылау құралдарына тәуелсіз жұмыс істей алады немесе қаржылық ақпарат келетін ұйымдағы немесе бөлімшедегі бақылау құралдарына тәуелді болуы мүмкін (мысалы, сату операциялары ұйымда немесе бөлімшеде басталуы және бекітілуі мүмкін, бірақ өңдеу жалпы қызмет көрсету орталығында болуы мүмкін).

A102. Топтың аудиторы компоненттердің аудиторларын жалпы бақылау құралдарының немесе орталықтандырылған қызметке байланысты бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеруге тарта алады. Осындай жағдайларда топ пен компонент аудитор арасындағы тиімді ынтымақтастық маңызды, өйткені жалпы бақылау құралдарының немесе орталықтандырылған бақылау құралдарына қатысты бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сынау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдер топтық негізде орындалуы тиіс процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауға көмектеседі.

Топтық қаржылық есептілікті дайындауға көмектесу үшін маңызды мәселелерді хабарлау (Сілтеме: 30(c)(iv) тармақ)

A103. Топтың ұйымдары немесе бизнес бөлімшелері заңды, нормативтік немесе басқа себептермен топтың қаржылық есептілігін жасау үшін қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінен өзгеше қаржылық есептілік жүйесін қолдана алады. Осындай жағдайларда есеп саясатын және қажет болған жағдайда қаржылық есептілікті жасау күндерін келісу мақсатында Топтың қаржылық есептілігін дайындау процестерін түсіну, сондай-ақ түзетулердің, салыстырулардың және қайта жіктеудің қалай жүргізілетінін және оларды топ басшылығы немесе кәсіпорын немесе бөлімше орталықтандырылған түрде жүзеге асыратынын түсіну қажет.

Топ басшылығының өз ұйымдары мен бөлімшелеріне беретін нұсқаулары

A104. ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған)⁷⁴ қолданған кезде топ аудиторы топ басшылығының топтың қаржылық есептілігін дайындауды қолдайтын маңызды мәселелер туралы ақпаратты қалай беретінін түсінуі керек. Қаржылық ақпараттың дәйектілігі мен салыстырмалылығына қол жеткізу үшін топ басшылығы қаржылық есептілікті дайындау процестері туралы егжей-тегжейлі мәліметтерді қамтитын немесе бүкіл топқа ортақ саясаты болуы мүмкін ұйымдарға немесе бөлімшелерге нұсқаулар бере алады (мысалы, есеп саясаты туралы есеп беру). Топ басшылығының нұсқауларын түсіну топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға әсер етуі мүмкін. Мысалы, жеткіліксіз нұсқаулар операцияларды дұрыс көрсетпеу немесе өңдеу немесе есеп саясатын дұрыс қолданбау қаупіне байланысты есептілікті бұрмалау ықтималдығын арттыруы мүмкін.

A105 Топтық аудитордың нұсқауларды немесе нұсқаулықтарды түсінуі мыналарды қамтуы мүмкін:

- Есептілік пакетін толтыру жөніндегі нұсқаулықтардың айқындылығы мен практикалығы.
- Нұсқаулар:
 - Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің және қолданылатын есеп саясатының сипаттамалары барабар сипатталған ба;
 - Нұсқаулықта қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын орындау үшін жеткілікті ақпаратты ашуға қажетті ақпарат бар ма, мысалы, байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операциялар туралы ақпаратты және сегменттер туралы ақпаратты ашу;
 - Шоғырландыру түзетулерін жүзеге асыру үшін қажетті ақпаратты көрсету, мысалы, топ ішіндегі операцияларға және іске асырылмаған кірістер мен қалдықтарға қатысты; және
 - Есептілікті ұсыну кестесін қамтамасыз ету болып табылады.

Компонент аудиторлардың қатысу ерекшеліктері (Сілтеме: 31–32-тармақтар)

A106. Топтық аудиті жүргізу барысында топтың аудиторы 31-тармақта көрсетілген мәселелерді, егер бұл мәселелер осы компоненттердің аудиторларының жұмысына қатысты болса, басқа компоненттердің аудиторларына хабарлай алады. A144 тармақта компонент аудиторының жұмысы барысында уақтылы хабарлауды талап етуі мүмкін басқа сұрақтардың мысалдары келтірілген.

A107. Байланысты тараптармен қарым-қатынас пен операциялардың сипаты кейбір жағдайларда байланысты емес тараптармен жасалатын операцияларға қарағанда қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупін тудыруы мүмкін.⁷⁵ Топтың аудиті кезінде топтың қаржылық есептілігін, оның ішінде байланысты тараптармен өзара қарым-қатынастарға байланысты алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупі жоғары болуы мүмкін:

- Топтың құрылымы күрделі;
- Топтың ақпараттық жүйелері интеграцияланбаған, сондықтан байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды есепке алу және көрсету тұрғысынан тиімділігі төмен; және

⁷⁴ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған) 25(b) тармағы.

⁷⁵ISA 550, 2-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Ұйымдар мен бизнес бірліктері арасында байланысты тараптармен көптеген немесе жиі операциялар жасалады.

Сондықтан, ISA 200 талап еткендей, кәсіби скептицизммен аудитті жоспарлау және жүргізу осындай жағдайлар болған кезде өте маңызды.⁷⁶

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (Сілтеме: 33-тармақ)

A108. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау процесі циклдік және динамикалық болып табылады және күрделі болуы мүмкін, әсіресе ұйымның қызметі күрделі немесе мамандандырылған болса немесе әртүрлі жерлерде орналасқан көптеген ұйымдар болса. ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁷⁷ қолданған кезде аудитор елеулі бұрмаланудың ықтимал тәуекелдеріне қатысты бастапқы күтулерді және операциялардың елеулі санаттарын, шоттар бойынша қалдықтарды бастапқы сәйкестендіруді және аудитордың топты және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және топтың ішкі бақылау жүйесін түсінуі негізінде шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпаратты ашуды қалыптастырады.

A109. Елеулі бұрмаланудың ықтимал тәуекелдеріне қатысты бастапқы күтулер аудитордың топты, оның ішінде оның бизнесін немесе бизнес бөлімшелерін, сондай-ақ олар жұмыс істейтін орта мен саланы түсінуін ескереді. Бастапқы күтулерге сүйене отырып, топ аудитору тәуекелдерді бағалау процедураларына компонент аудиторларды тарта алады және жиі тарта алады, өйткені олар қызметті және онымен байланысты тәуекелдерді және қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдері қай жерде туындауы мүмкін екенін түсіну үшін пайдалы болуы мүмкін кәсіпорындармен немесе бизнес бөлімшелерімен тікелей білімі мен тәжірибесі болуы мүмкін осы кәсіпорындарға немесе бизнес бөлімшелеріне қатысты топтар.

A110. Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдеріне қатысты топтың аудитору өзіне тән тәуекелді бағалау үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға міндетті. Осындай бағалау бұрмаланулардың ықтималдығы мен шамасын бағалауды қамтиды, ол бұрмаланулардың қалай және қаншалықты орын алуы мүмкін екенін ескереді.⁷⁸

- Өзіне тән қауіп факторлары тиісті талаптардың бұрмалануға бейімділігіне әсер етеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері бекіту деңгейіндегі елеулі бұрмалану тәуекелдері үшін ажырамас тәуекелді бағалауға әсер етеді.

A111. Тәуекелдерді бағалаудың жүргізілген процедураларының негізінде топ аудитору шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелі жекелеген компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты ғана бар екенін анықтай алады. Мысалы, сот ісімен байланысты елеулі бұрмалану қаупі белгілі бір юрисдикцияда жұмыс істейтін кәсіпорындар немесе бөлімшелер үшін немесе ұқсас операциялары немесе қызметі бар кәсіпорындар немесе бөлімшелер үшін ғана болуы мүмкін.

A112. 3-қосымшада алаяқтық немесе қателік салдарынан, оның ішінде шоғырландыру процесіне байланысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін жеке немесе жиынтықта көрсете алатын оқиғалар мен шарттардың мысалдары келтірілген.

Әділетсіз әрекеттер

A113. ISA 240⁷⁹ қолдана отырып, аудитор жосықсыз әрекеттер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалауы, сондай-ақ сипаты, мерзімдері мен көлемі бекіту деңгейіндегі жосықсыз әрекеттер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келетін қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуі және жүргізуі тиіс. Алаяқтық әрекеттер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау үшін пайдаланылатын ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тәуекел тобы басшылығының шоғырландырылған қаржылық есептіліктің алаяқтық салдарынан айтарлықтай бұрмалануы мүмкін екендігін бағалауы.
- Топ басшылығының шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға әрекет ету процесі, соның ішінде топ басшылығы анықтаған кез келген нақты алаяқтық тәуекелдері немесе операциялар кластары, шот қалдықтары немесе алаяқтық қаупіне көбірек ұшырайтын ақпаратты ашу.
- Алаяқтық салдарынан елеулі бұрмалану қаупі жоғары жеке компоненттер бар ма.
- Шоғырландыру процесінде алаяқтықтың қауіп факторлары немесе басшылықтың біржақты белгілері бар ма.
- Басқаруға жауапты адамдар топтағы алаяқтық тәуекелдерін анықтау және оларға жауап беру процестерін және басшылық осы тәуекелдерді азайту үшін жасаған бақылау құралдарын қалай қадағалайды.

⁷⁶ ISA 200, 15-тармақ.

⁷⁷ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), A126 тармағы.

⁷⁸ ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), 31-тармақ.

⁷⁹ ISA 240, 26, 31-тармақ

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Топты басқаруға жауапты адамдардың, топ басшылығының және ішкі аудит қызметінің тиісті қызметкерлерінің (сондай-ақ қажет болған жағдайда еншілес компания басшылығының, еншілес компания аудиторларының және басқалардың) топ аудиторының еншілес компанияға немесе топқа қатысты нақты, болжамды немесе болжамды алаяқтық фактілері туралы білетіндігі туралы сұрауына жауаптары.

Компонент аудиторлардың қатысу ерекиеліктері (Сілтеме: 34-тармақ)

A114. Егер топ аудиторы компонент аудиторларды тәуекелдерді бағалау процедураларын әзірлеуге және орындауға тартса, топ аудиторы 33-тармаққа сәйкес топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негізге ие болу үшін топты және оның ортасын, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін және топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну үшін жауапкершілікті жалғастырады.

A115. Егер тәуекелдерді бағалау процедураларынан алынған аудиторлық дәлелдемелер елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін жеткілікті негізді қамтамасыз етпесе ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған)⁸⁰ аудитор осындай негізді қамтамасыз ететін аудиторлық дәлелдемелерді алғанға дейін тәуекелдерді бағалаудың қосымша процедураларын орындауды талап етеді.

Материалдық

Компоненттің аудит процедураларының орындалуының маңыздылығы (Сілтеме: 35(а) тарау)

A116. 35(а) - тармақ топ аудиторынан бөлшектелген қаржылық ақпарат бойынша аудиторлық процедуралар орындалатын компоненттердің әрқайсысы бойынша көрсеткіштердің маңыздылығын анықтауды талап етеді. Компоненттердің қызметі нәтижелерінің маңыздылығы әр компонент үшін әр түрлі болуы мүмкін. Сонымен қатар, жеке компонент үшін маңыздылық шамасы топ үшін маңыздылық шамасының арифметикалық бөлшегі болмауы керек, сондықтан компоненттер үшін маңыздылық шамаларының жиынтығы топ үшін маңыздылық шамасынан асып кетуі мүмкін.

A117. Осы ISA операциялардың әрбір класы үшін құрамдас бөліктердің сипаттамаларының маңыздылығын, шоттар бойынша қалдықтарды анықтауды немесе оларға қатысты аудиторлық процедуралар орындалатын құрамдас бөліктер үшін ақпаратты ашуды талап етпейді. Алайда, ISA320⁸¹ егер топтың нақты жағдайларында бір немесе бірнеше нақты операциялар кластары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу болса, белгілі бір операциялар кластарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қолданылуы тиіс маңыздылық деңгейін немесе деңгейлерін анықтауды талап етеді, оларға қатысты қаржылық жағынан елеулі мөлшерден аз сомадағы бұрмаланулар негізді түрде күтуге болады жалпы топтың есептілігі топтың қаржылық есептілігі негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етеді. Осындай жағдайларда топ аудиторына осы нақты операциялар кластары, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу үшін компонент аудиторына хабарланғаннан гөрі маңыздылықтың төменгі деңгейі орынды ма, жоқ па, соны қарастыру қажет болуы мүмкін.⁸²

A118. Компоненттер көрсеткіштерінің маңыздылығын анықтау қарапайым механикалық есептеу емес және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Компоненттер көрсеткіштерінің маңыздылығын анықтау кезінде топ аудиторы ескеруі мүмкін факторлардың қатарына мыналар жағады:

- Компоненттер арасындағы қаржылық ақпаратты бөлшектеу деңгейі (мысалы, компоненттер арасындағы бөлшектеу деңгейі жоғарылаған сайын, агрегаттау қаупін жою үшін компоненттер көрсеткіштерінің маңыздылығының төменгі деңгейі орынды болады). Компоненттің топ үшін салыстырмалы маңыздылығы бөлшектеу деңгейіне әсер етуі мүмкін (мысалы, егер бір компонент топтың көп бөлігі болса, онда компоненттерді бөлшектеу аз болады).
- Мысалы, компоненттің қаржылық ақпаратындағы бұрмаланулардың сипатына, жиілігіне және шамасына қатысты күтулер:
- Компоненттің қаржылық ақпаратына ғана тән тәуекелдер бар ма (мысалы, салалық есеп мәселелері, әдеттен тыс немесе күрделі операциялар).
- Алдыңғы аудит барысында осы компонентте анықталған бұрмаланулардың сипаты мен көлемі.

A119. Агрегаттау қаупін жою үшін 35(A) - тармақ компоненттер қызметінің нәтижелері үшін маңыздылық деңгейі топ қызметінің нәтижелері үшін маңыздылық деңгейінен төмен болуын талап етеді. A118 тармақта түсіндірілгендей, агрегация қаупін жою үшін компоненттер арасындағы бөліну дәрежесі жоғарылаған сайын, компоненттер көрсеткіштерінің маңыздылығының төменгі мәнін қолданған жөн. Алайда, кейбір жағдайларда компоненттер қызметінің нәтижелерінің маңыздылығын топ қызметінің нәтижелерінің маңыздылығына жақын деңгейде белгілеуге болады, өйткені жинақтау тәуекелі аз болады, мысалы, компонент бойынша Қаржылық ақпарат Топтың

⁸⁰ISA 315 (2019 ж. қайта қаралған), 35-тармақ.

⁸¹320 ISA, 10 және A11–A12 тармақтары.

⁸²320 ISA, A13 тармағы.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

қаржылық есептілігінің едәуір бөлігі болған кезде. Үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін кәсіпорындағы бақыланбайтын қатысу үлесіне қатысты компонент қызметінің нәтижелерінің маңыздылығын айқындау кезінде топ аудиторы топтың қатысу үлесін және инвестициялар объектісінің пайдасы мен залалындағы үлесті ескеруі мүмкін.

A120. Кейбір жағдайларда қосымша аудиторлық процедураларды топ аудиторы немесе компонент аудиторы операциялардың едәуір класына немесе шоттар бойынша айтарлықтай қалдықтарға қатысты біртұтас жиынтық ретінде орындай алады (яғни компоненттерге бөлінбестен). Осындай жағдайларда осы процедураларды орындау үшін топ қызметінің нәтижелерінің маңыздылығы жиі қолданылады.

Шамасы шамалы бұрмалану шегі (Сілтеме: 35(b) тармақ)

A121. Топ аудиторына бұрмалануларды беру үшін шекті мән шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін анық елеусіз деп есептелетін сомаға тең немесе одан аз мөлшерде белгіленеді. ISA 450⁸³ сәйкес, бұл шекті мән бұрмалануды біріктіруді қажет етпейтін соманы білдіреді, өйткені топ аудиторы осындай сомаларды біріктіру Топтың қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейтінін күтеді.

Компонент аудиторлардың қатысу ерекшеліктері

Құрамдас бөліктің аудиторлық процедураларын орындаудың маңыздылығы туралы хабарлау (Сілтеме: 36-тармақ)

A122. Кейбір жағдайларда топ аудиторына компонент аудиторының компонент туралы білімін және компоненттің қаржылық ақпаратын бұрмалаудың ықтимал көздерін ескере отырып, компонент аудиторын компонент көрсеткіштерінің маңыздылығының тиісті деңгейін анықтауға тартқан жөн. Осыған байланысты топ аудиторы сонымен қатар топ қызметінің нәтижелерінің маңыздылығы туралы ақпарат компоненттің аудиторына есеп беру мәселесін қарастыра алады, бұл оған топ қызметінің нәтижелерінің маңыздылығымен салыстырғанда осы жағдайларда компонент нәтижелерінің маңыздылығы орынды екенін анықтауға көмектеседі.

A123. Компонент қызметінің нәтижелерінің маңыздылығы, кем дегенде, ішінара компоненттің қаржылық ақпаратындағы бұрмаланулардың сипатына, жиілігіне және шамасына қатысты күтулерге негізделген. Сондықтан компонент аудиторы мен топ аудиторы арасындағы тұрақты байланысты сақтау өте маңызды, әсіресе егер компонент аудиторы анықтаған бұрмаланулардың саны мен мөлшері күтілгеннен асып кетсе.

Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру процедураларын орындау (Сілтеме: 37-тармақ)

Қосымша аудит процедураларын орындаңыз

Одан әрі аудит процедураларын орталықтан орындаңыз

A124. Егер операциялардың бір немесе бірнеше елеулі топтарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды орындау нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер жиынтығында Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келсе, мысалы, топтың түсімімен операцияларды есепке алу орталықтандырылған түрде жүргізілсе, қосымша аудиторлық процедуралар орталықтандырылған негізде әзірленіп, орындалуы мүмкін (мысалы, жалпы қызмет көрсету орталығында). Аудитордың орталықтандырылған тәртіпте қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу қажеттілігін анықтауымен байланысты болуы мүмкін факторларға, мысалы, мыналар жатады:

- Қаржылық есептілікті дайындау жөніндегі қызметті орталықтандыру дәрежесі.
- Бақылау құралдарының сипаты мен дәрежесі.
- Топтың қызметі мен бизнесінің ұқсастығы.

A125. Топ аудиторы бірнеше компоненттердің қаржылық ақпаратын әрі қарайғы аудиторлық процедураларды орындау мақсатында бір жиынтық ретінде қарастыруға болады деп шешуі мүмкін, мысалы, операциялар біртекті болып саналғанда, өйткені олар бірдей сипаттамаларға ие, олармен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдері бірдей және бақылау құралдары келісілген түрде әзірленген және жұмыс істейді.

A126. Басқа аудиторлық процедуралар орталықтандырылған түрде орындалған кезде, компонент аудиторлар әлі де қатыса алады. Мысалы, егер топта бірнеше ортақ қызмет көрсету орталықтары болса, топтық аудитор осы жалпы қызмет көрсету орталықтарына қатысты қосымша аудиторлық процедураларды орындау үшін компонент аудиторларды тарта алады.

Компонент деңгейінде қосымша аудит процедураларын орындау

A127. Басқа жағдайларда компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған процедуралар компонент деңгейінде тиімдірек болуы мүмкін. Бұл топ болған жағдайларда болуы мүмкін:

⁸³450 ISA, A3 тармақ

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Әр түрлі кіріс көздері;
- Қызметтің бірнеше бағыты;
- Өз қызметін бірнеше жерде жүзеге асырады; немесе
- Орталықтандырылмаған ішкі бақылау жүйелері.

Қаржылық ақпараты жеке маңызды емес, бірақ бірге алынған құрамдастардың үлкен саны топтың қаржылық есептілігі үшін маңызды болып табылады.

A128. Топ көптеген компоненттерден тұруы мүмкін, олардың қаржылық ақпараты жеке-жеке маңызды емес, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жиынтықта маңызды болуы мүмкін. Операциялардың маңызды санаттары, шоттағы қалдықтар немесе шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу көптеген компоненттер арасында бөлінген осындай жағдайлар қосымша аудиторлық процедураларды жоспарлау және орындау кезінде топ аудитору үшін қосымша қиындықтар тудыруы мүмкін.

A129. Кейбір жағдайларда операциялардың маңызды топтарына, шот қалдықтарына немесе ақпаратты ашуға қатысты орталықтандырылған тәртіпте қосымша аудиторлық процедуралар жүргізу арқылы жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға болады (мысалы, егер олар біртекті болса, жалпы бақылау құралдарына ұшыраса және тиісті ақпаратқа қол жеткізуге болады). Әрі қарайғы аудиторлық процедуралар ISA 520 сәйкес маңызды аналитикалық процедураларды қамтуы мүмкін⁸⁴. Тапсырманың мән-жайларына байланысты компоненттердің қаржылық ақпараты күтулерді қалыптастыру және есепте көрсетілген сомалар мен мәні бойынша талдамалық процедураларды орындау кезінде күтілетін сомалар арасындағы айырма шамасын айқындау мақсаттары үшін тиісті деңгейлерде жинақталуы мүмкін. Осындай жағдайларда автоматтандырылған құралдар мен әдістерді қолдану пайдалы болуы мүмкін.

A130. Басқа жағдайларда шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін жою үшін жекелеген компоненттерге қатысты қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу талап етілуі мүмкін. Аудиторлық процедуралар жүргізілуі тиіс компоненттерді, сондай-ақ таңдалған компоненттерге қатысты жүргізілуі тиіс қосымша аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады. Осындай жағдайларда аудит үшін іріктелген компоненттерге болжамсыздық элементін енгізу жосқынсыз әрекеттер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қатысты да пайдалы болуы мүмкін (Сілтеме: A136-тармақ).

Одан әрі аудиторлық процедуралардың сипаты мен көлемі

A131. Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде топ аудитору компоненттегі келесі жұмыс көлемін анықтай алады (қажет болған жағдайда компоненттің аудиторларын тарта отырып):

- Компоненттің барлық қаржылық ақпаратына қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау;
- Операциялардың бір немесе бірнеше санаттарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау; немесе
- Нақты қосымша аудиторлық процедураларды орындау.

A132. Топ аудитору орындайтын қосымша аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне жауапты болғанымен, компонент аудиторлар топ аудитінің барлық кезеңдеріне, соның ішінде қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу мен орындауға қатыса алады (және жиі қатысады).

Құрамдас бөліктің барлық қаржылық ақпараты бойынша одан әрі аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау

A133. Топтың аудитору компоненттің барлық қаржылық ақпаратына қатысты, оның ішінде компоненттің қаржылық ақпараты тиісті тәсіл болып табылатын жағдайларда, оның ішінде келесі жағдайларда қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеп, жүргізген жөн деп шеше алады:

- Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру үшін компоненттің қаржылық ақпаратының барлық немесе едәуір бөлігіне қатысты аудиторлық дәлелдемелер алу қажет.
- Компонент бөлікте оқиғалардың немесе шарттардың болуына байланысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалану қаупі бар, бұл топтың аудитору топтың үздіксіз жұмысын жалғастыру қабілетін бағалауға қатысты болуы мүмкін.

Транзакциялардың бір немесе бірнеше сыныптарына, шоттардағы қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау

A134. Топ аудитору операциялардың бір немесе бірнеше белгілі бір санаттарына, шоттар бойынша қалдықтарға немесе компоненттің қаржылық ақпаратындағы ақпаратты ашуға қатысты қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу

⁸⁴ISA 520, Талдамалық процедуралар.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

және жүргізу Топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдерін жоюдың тиісті тәсілі болып табылады деп шеше алады. Мысалы, компонент шектеулі операцияларға ие болуы мүмкін, бірақ топтың жері мен ғимараттарының едәуір бөлігіне иелік етуі немесе салықтар бойынша айтарлықтай қалдықтарға ие болуы мүмкін.

Ары қарай арнайы аудит процедураларын орындау

A135. Топтың аудиторы компоненттің қаржылық ақпаратына қатысты арнайы қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау орынды екенін анықтай алады. мысалы, аудиторлық дәлелдемелер тек бір немесе бірнеше тиісті мәлімдемелерге қатысты сұралған кезде орынды болады. тиісті мәлімдемелер. Мысалы, топ аудиторы операция класын, шоттағы қалдықты немесе ақпаратты ашуды орталықтан тексере алады; және компонент аудиторынан компоненттегі арнайы қосымша аудиторлық процедураларды орындауды талап етуі мүмкін (мысалы, компоненттің юрисдикциясындағы талаптарды немесе сот ісін бағалауға немесе активтің болуына байланысты арнайы қосымша аудиторлық процедуралар).

Болжамсыздық элементі

A136. Болжамсыздық элементін орындалатын жұмыстың сипатына, процедуралар орындалатын субъектілерге немесе бөлімшелерге қосу және топ аудиторының жұмысқа қатысу дәрежесі алаяқтық салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін компоненттердің қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалануын анықтау ықтималдығын арттыруы мүмкін.⁸⁵

Басқару құралдарының жұмыс тиімділігі

A137. Топ аудиторы топ деңгейінде де, компоненттер деңгейінде де орындалуы тиіс процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін мәні бойынша айқындау кезінде бүкіл топ шеңберінде әрекет ететін бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйене алады. ISA 330⁸⁶ аудитор осы бақылау құралдарының операциялық тиімділігінің жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерін алу үшін бақылау сынақтарын әзірлеуді және жүргізуді талап етеді. Компонент аудиторлар қатыса алады.

A138. Аудитор сенім артуға ниетті бақылау құралдарындағы ауытқуларды анықтаған кезде, ISA 330⁸⁷ аудитор осы мәселелерді және олардың ықтимал салдарын түсіну үшін арнайы сұраулар жүргізуді талап етеді. Егер бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу кезінде күтілгеннен көп ауытқулар анықталса, топ аудиторытоптың аудит жоспарын қайта қарауы қажет болуы мүмкін. Топтық аудит жоспарындағы ықтимал өзгерістер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Белгілі бір компоненттерге қатысты қосымша процедураларды орындау талабы.
- Тиімді әзірленген және енгізілген басқа да тиісті бақылау құралдарының операциялық тиімділігін анықтау және тестілеу.
- Әрі қарай аудиторлық процедуралар үшін таңдалған компоненттер санын көбейту.

A139. Егер бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін тестілеу орталықтандырылған түрде жүргізілсе (мысалы, жалпы қызмет көрсету орталығындағы бақылау құралдары немесе жалпы бақылау құралдарын тестілеу), онда топ аудитор компоненттердің аудиторларына аудиторлық жұмыс туралы ақпаратты беруі қажет болуы мүмкін. Мысалы, компонент аудитор егер компоненттің аудиторы компоненттің барлық қаржылық ақпаратына немесе операциялардың бір немесе бірнеше кластарына, шоттардағы қалдықтарға немесе ақпаратты ашуға қатысты процедураларды әзірлеп, жүргізуі керек болса, процедуралардың сипатын, уақытын және көлемін анықтау үшін орталықтандырылған түрде жүргізілген бақылау сынақтарын топ аудиторымен талқылай алады.

Біріктіру процесі

Шоғырландыру процедуралары (Сілтеме: 38-тармақ)

A140. Шоғырландыру процесіне байланысты басқа аудиторлық процедуралар, соның ішінде қосымша шоғырландыру мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қажетті журнал жазбалары шоғырландыруда көрсетілгенін анықтау; және
- Шоғырландыру процесін бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау және тиімсіз бақылау құралдары анықталған жағдайда тиісті шаралар қабылдау.

Шоғырландыруды түзету және қайта жіктеу (Сілтеме: 38(b) тармағы)

A141. Шоғырландыру процесі әдеттегі АТ-қосымшалар арқылы өтпейтін және басқа қаржылық ақпарат сияқты бақылауға жатпайтын шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға түзетулер мен қайта жіктеулерді енгізуді талап етуі мүмкін. Аудитордың түзетулер мен қайта жіктеулердің орындылығын, толықтығын және дәлдігін бағалауы мыналарды қамтуы мүмкін:

⁸⁵ ISA 240 30(c) тармағы.

⁸⁶ ISA 330, 8-тармақ

⁸⁷ ISA 330, 17-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Маңызды түзетулер олардың негізінде жатқан оқиғалар мен операцияларды қаншалықты дұрыс көрсететінін бағалау;
- Қаржылық ақпараты шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілген кәсіпорынның немесе бөлімшенің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне тиісті түрде енгізілгенін анықтау;
- Маңызды түзетулердің тиісті түрде есептелгенін, өңделгенін және топ басшылығымен және егер қажет болса, кәсіпорын басшылығымен бекітілгенін анықтау;
- Маңызды түзетулердің тиісті түрде расталғанын және тиісті түрде құжатталғанын анықтау; және
- Ұйымдар арасындағы операцияларды, іске асырылмаған пайда мен компаниялар арасындағы шот қалдықтарын салыстыруды және алып тастауды бағалау.

Компонент аудиторлардың қатысу ерекшеліктері (Сілтеме: 42–43-тармақтар)

A142. Егер топ аудиторы компонент аудиторын қосымша аудиторлық процедураларды әзірлеуге немесе орындауға тартса, онда компонент аудиторы аудиторлық сарапшының жұмысын пайдалану орынды деп шешіп, бұл туралы топ аудиторына хабарлауы мүмкін. Осындай жағдайларда топ аудиторы, мысалы, компонент аудиторымен қосымша аудиторлық процедуралардың құрамдас бөлігін әзірлеудің және орындаудың орындылығын талқылай алады:

- Компонент аудитор жұмысының сипаты, көлемі және мақсаттары.
- Компонент аудитор бөліктің аудиторлық топтың мақсаттары үшін сарапшы-аудитор жұмысының орындылығын бағалауы.

A143. Топ аудиторының тиісті қатысу деңгейі топтың жағдайлары мен құрылымына және басқа факторларға байланысты болуы мүмкін, мысалы, топ аудиторының консолидация процесі бойынша процедураларды орындайтын компонент аудиторлармен бұрынғы тәжірибесі, соның ішінде қосымша шоғырланған және топ үшін аудиторлық тапсырманың мән-жайы (мысалы, кәсіпорынның немесе бизнес бөлімшесінің қаржылық ақпараты топтың қаржылық есептілігімен бірдей есеп саясатын қолдана отырып дайындалмаған кезде).

Компонент аудитормен ақпараттық өзара әрекеттесуді және оның орындаған жұмысының сәйкестігін бағалау

Топтық аудитке қатысты топ аудиторының қорытындысына қатысты мәселелерді хабарлау (Сілтеме: 45-тармақ)

A144. 45-тармаққа сәйкес берілуге жататын мәселелер топтық аудиторлық топ аудиторының қорытындысына қатысты болса да, кейбір сұрақтар компоненттің аудиторлық процедуралары кезінде берілуі мүмкін. 32 және 50- тармақтарда көрсетілген сұрақтардан басқа, осындай сұрақтар, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тәуелсіздіктің анықталған бұзушылықтарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды сақтамау жағдайлары туралы ақпарат;
- Заңнаманы және нормативтік актілерді сақтамау жағдайлары туралы ақпарат;
- Алаяқтық тәуекелдерін қоса алғанда, елеулі бұрмалаулардың жаңадан пайда болатын елеулі тәуекелдері;
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін еншілес компания басшылығының немесе қызметкерлерінің алаяқтық немесе заңсыз әрекеттерінің анықталған немесе болжамды жағдайлары; немесе
- Маңызды және ерекше операциялар.

Құрамдас қаржылық ақпараттағы бұрмаланулар туралы есеп беру (Сілтеме: 45(е) тармағы)

A145. Компоненттер бойынша түзетілген және түзетілмеген бұрмалануларды білу, егер олар 45(g) - тармаққа сәйкес кемшіліктер туралы хабарламамен бірге қарастырылса, топ аудитор тобына ішкі бақылау жүйесінің ықтимал жалпы кемшіліктері туралы ескертуі мүмкін. Сонымен қатар, күтілгеннен көп анықталған бұрмаланулар (түзетілмеген де, түзетілген де) анықталмаған бұрмалану қаупінің жоғарылауын көрсетуі мүмкін, бұл топ аудиторын белгілі бір компоненттерге қатысты қосымша аудиторлық процедураларды жүргізу қажеттілігі туралы қорытындыға әкелуі мүмкін.

Компоненттік аудитордың жалпы түсініктемелері немесе қорытындылары (Сілтеме: 45(k) тармағы)

A146. Компоненттер аудиторының қорытынды құжаттарының нысаны мен мазмұнына аудиттің сипаты мен көлемі, сондай-ақ компоненттер аудитор сұраған жұмыс көлемі әсер етеді. Топтың аудиторлық фирмасының саясаты немесе процедуралары топтық аудит мақсаттары үшін жасалған аудиторлық жұмыс туралы компонент аудиторының жалпы қорытындысының формасына немесе нақты тұжырымдамасына әсер етуі мүмкін. Кейбір жағдайларда жергілікті заңдар немесе ережелер аудитор-компонент білдіруі керек қорытынды нысанын (мысалы, пікір) анықтай алады.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Топ аудиторының мақсаттары үшін компонент аудитормен қарым-қатынастың сәйкестігін бағалау (Сілтеме: 46(b) тармағы)

A147. Егер топ аудиторы компонент аудиторының хабарламалары топ аудиторының мақсаттары үшін жеткіліксіз екенін анықтаса, топ аудиторы, мысалы, келесі мәселелерді қарастыруы мүмкін:

- Компонент аудиторынан қосымша ақпарат алуға бола ма (мысалы, қосымша талқылаулар немесе кездесулер кезінде);
- 47-тармаққа сәйкес компонент аудиторының қосымша аудиторлық құжаттамасын қарау қажет пе;
- 48-тармаққа сәйкес қосымша аудиторлық процедураларды орындау қажет болуы мүмкін; немесе
- Компонент аудитордың құзыреттілігіне немесе қабілетіне қатысты алаңдаушылық бар.

Компоненттік аудитордың қосымша аудиторлық құжаттамасын қарау (Сілтеме: 47-тармақ)

A148. A75 тармақта топ аудитор үшін оның басшылығының сипатын, мерзімдері мен ауқымын анықтау және компонент аудитордың жұмысын қадағалау, сондай-ақ топ аудитінің фактілері мен жағдайларына және басқа мәселелерге (мысалы, топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне) негізделген оның жұмысын тексеру бойынша ұсыныстар бар. Топтық аудитордың 47(c) - тармақты қарауына топтық аудитордың компонент аудитордың жұмысына тұрақты қатысуына қатысты мынадай мәселелер де әсер етуі мүмкін:

Осы ISA 45-тармақта көрсетілгендерді қоса алғанда, компоненттік аудитор хабарламалары; және Топ аудиторының топтық аудит шеңберінде (мысалы, 34, 42 және 43-тармақтардың талаптарын орындау үшін) немесе топтың аудит жөніндегі серіктесінің 220 (Қайта қаралған) ISA 31-тармаққа сәйкес компонент аудитордың аудиторлық құжаттамасын тексеруі.

A149. Топ аудиторының осы жағдайларда компонент аудиторының қосымша аудиторлық құжаттамасын қарастыру қажет пе және қаншалықты қажет екендігі туралы шешіміне әсер етуі мүмкін басқа факторларға мыналар жатады:

- Компонент аудиторының тәуекелдерді бағалау процедураларына, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысу дәрежесі;
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін елеулі маңызы бар мәселелер бойынша компонент аудиторы жасаған елеулі пайымдаулар мен қорытындылар;
- Тәжірибесі аз адамдардың жұмысын тексеруге жауапты компонент аудитор тобының неғұрлым тәжірибелі мүшелерінің құзыреттілігі мен дағдылары; және
- Компонент аудиторы мен топ аудиторына қатысты аудиторлық құжаттаманы тексерудің жалпы ережелері немесе процедуралары қолданыла ма.

Есепті күннен кейінгі оқиғалар (Сілтеме: 49-50-тармақтарды қараңыз)

A150. Топ аудиторы:

- Компонент аудитор құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратын ұсыну күні мен шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңде болған оқиғаларды анықтауға көмектесу үшін есепті күннен кейінгі оқиғаларға қатысты процедураларды орындауды талап етеді.
- Компонент аудитордың есепті күннен кейінгі оқиғалар туралы хабарлау күні мен аудиторлық қорытындының күні мен шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындының күні арасындағы кезеңді қамтитын процедураларды орындау.

Алынған аудиторлық деректердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау

Тексеру деректерінің жеткіліктілігі мен орындылығы (Сілтеме: 51-тармақ)

A151. Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті жинақталған және қайталанатын процесс болып табылады. Аудитор жоспарланған аудиторлық процедураларды орындаған кезде, алынған аудиторлық дәлелдер топ аудитор үшін басқа жоспарланған аудиторлық процедуралардың сипатын, мерзімін немесе көлемін өзгертуге мәжбүр етуі мүмкін. процедуралар, өйткені топ аудиторының назарына тәуекелді бағалау негізделгеннен айтарлықтай ерекшеленетін ақпарат жетуді мүмкін. Мысалы:

- Бір компонентте анықталған бұрмаланулар басқа компоненттерге қатысты қарастыруды қажет етуі мүмкін; немесе
- Топ аудиторына қоршаған ортаның өзгеруіне (мысалы, соғыс, азаматтық толқулар немесе аурудың өршуі) байланысты ақпаратқа немесе қандай да бір құрамдас бөліктегі адамдарға қол жеткізудің шектеулері туралы белгілі болуы мүмкін.

ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Осындай жағдайларда ресми аудитор жоспарланған аудиторлық процедураларды барлық немесе кейбір маңызды операциялар кластары, шот қалдықтары немесе ақпаратты ашу үшін бағалау тәуекелдерінің барлық немесе кейбір маңызды кластары үшін қайта қаралған бағалау тәуекелдері негізінде қайта бағалауды талап етуі мүмкін.

A152. 51-тармақта көзделген бағалау топ аудиторына топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалануының бағаланған тәуекелдеріне жауап беру үшін әзірленген топтың жалпы аудит стратегиясы мен топтың аудит жоспары сәйкес келе ме, жоқ па, соны анықтауға көмектеседі. ISA 330⁸⁸ әрбір маңызды санаттағы операциялар, шоттар бойынша қалдықтар және ақпараттың ашылуы үшін аудитордың бағаланған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне қарамастан процедураларды әзірлеу және орындау туралы талабы шоғырландырылған қаржылық есептілік контекстінде осындай бағалауды жүргізу кезінде де пайдалы болуы мүмкін.

A153. Топ аудиторы аудиторлар тобының алынған аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау кезінде кәсіби скептицизмді қолдануын қарастыруы мүмкін. Мысалы, топ аудиторы А 17 тармағында сипатталған сұрақтар аудиторлық топтың заңсыз екендігіне себеп болды ма деген мәселені қарастыруы мүмкін:

- Олардың орындылығы мен сенімділігіне назар аудармай, қол жетімді аудиторлық дәлелдер алу;
- Берілген жағдайларда қажет болғаннан аз сенімді дәлелдер алыңыз; немесе
- Аудиторлық процедураларды растайтын дәлелдер алу немесе сәйкес келмейтін дәлелдемелерді алып тастау үшін жасаңыз және орындау.

A154. ISA 220 (Қайта қаралған)⁸⁹ аудиторлық тапсырма бойынша серіктестен аудиторлық құжаттаманы зерделеу және аудиторлар тобымен талқылау арқылы аудиторлық қорытындының күніне немесе күніне дейін анықталған қорытындылар мен аудиторлық қорытындыны негіздеу үшін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынғанын анықтауды талап етеді. Компонент аудиторлар орындаған жұмыс нәтижесінде алынған аудиторлық дәлелдемелер тобының аудиторының бағалауына қатысты болуы мүмкін ақпарат топ аудитінің фактілері мен жағдайларына байланысты және мыналарды қамтуы мүмкін:

- Топтық аудит мақсаттары үшін орындалған жұмыс бойынша компоненттер аудиторларының жалпы қорытындыларын немесе қорытындыларын қоса алғанда, 45-тармақта талап етілетін компоненттер аудиторларынан хабарламалар;
- 32-тармақта көзделген хабарламаларды қоса алғанда, топтың бүкіл аудиті ішінде компонент аудиторлардан өзге де хабарламалар; және
- Топтық аудитордың компонент аудиторлардың жұмысын басқаруы және қадағалауы және олардың жұмысын талдау, оның ішінде, қолданылатын жерде, топтық аудитордың 47-тармаққа сәйкес компонент аудиторлардың қосымша аудиторлық құжаттамасын талдауы.

A155. Кейбір жағдайларда орындалған жұмыс пен оның нәтижелерін сипаттайтын жалпы жиынтық меморандум топтың аудиторы үшін орындалған жұмыс пен компоненттің аудиторының алынған аудиторлық дәлелдері топтық аудит мақсаттары үшін жеткілікті деген қорытынды жасауға негіз бола алады. Бұл, мысалы, компоненттің аудиторы топтың аудиторы анықтаған және хабарлаған нақты қосымша аудиторлық процедураларды орындау туралы сұраныс алған жағдайда орын алуы мүмкін.

Топ аудиторының пікіріне әсер етуді бағалау (Сілтеме: 52-тармақ)

A156. Топтық аудиторлық серіктестің бағалауы компоненттік аудиторлар хабарлаған түзетілген және түзетілмеген бұрмаланулар басқа компоненттерге әсер етуі мүмкін жүйелік проблеманың (мысалы, жалпы есеп саясаты, жалпы саясат немесе жалпы бақылау қолданылатын операцияларға қатысты) бар-жоғын тексеруді қамтуы мүмкін.

Аудиторлық есеп (Сілтеме: 53-тармақ)

A157. Компоненттік аудиторлар топтық аудит шеңберінде құрамдас бөліктердің қаржылық ақпараты бойынша жұмыс істей алады және осыған байланысты жалпы қорытындылар мен қорытындыларға жауап береді, ал топтық аудитті қорытындылауға топтық аудит бойынша серіктес немесе топтық аудит бойынша серіктес фирма жауап береді.

A158. Егер аудитор бір немесе бірнеше компоненттердің қаржылық ақпаратына қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмағандықтан топтық аудит туралы пікір өзгертілсе, топтың қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытындының «ескертпемен пікір білдіру негіздері» немесе «пікір білдіруден бас тарту негіздері» бөлімінде осындай мүмкін еместігінің себептері сипатталған.⁹⁰ Кейбір жағдайларда өзгертілген пікірдің себептерін барабар сипаттау үшін компоненттің аудитор сілтемесі қажет болуы мүмкін, мысалы, компоненттің аудиторы компоненттің басшылығына тәуелді емес жағдайлар бойынша компоненттің қаржылық ақпараты бойынша қажетті жұмысты орындай алмаса немесе аяқтай алмаса.

⁸⁸ ISA 330, 18-тармақ.

⁸⁹ ISA 220 (Қайта қаралған), 32-тармақ.

⁹⁰ ISA 705 (Қайта қаралған), 20 және 24-тармақтар

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Басшылықпен және топтың корпоративтік басқаруына жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесу

Топты басқарумен ақпараттық өзара әрекеттесу (Сілтеме: 54-56-тармақтар)

A159. Топтық аудит топқа кіретін ұйымдар мен бизнес бірліктерінің саны мен сипатына байланысты күрделі болуы мүмкін. Сонымен қатар, А7 тармағында түсіндірілгендей, топ аудитору кейбір ұйымдар немесе бизнес бірліктері топтық аудитті жоспарлау және жүргізу мақсаттары үшін компонент ретінде қарастырылуы мүмкін екенін анықтай алады. Сондықтан жоспарланған көлем мен мерзімдерді жалпы шолу тобының басшылығымен талқылау компоненттерде, оның ішінде компоненттер аудиторларының қатысуымен орындалатын жұмысты үйлестіріп уге, сондай-ақ компоненттер басшылығын анықтауға көмектеседі. (Сілтеме: 24-тармақ)

A160. ISA 240⁹¹ басшылыққа алаяқтық фактілері туралы және егер басшылық алаяқтыққа тартылуы мүмкін болса, басқару үшін жауапкершілік жүктелген адамдарды хабардар ету бойынша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

A161. Топ басшылығына белгілі бір маңызды ақпараттың құпиялылығын сақтау қажет болуы мүмкін. Компоненттің қаржылық есептілігі үшін маңызды болуы мүмкін және компоненттің басшылығы білмеуі мүмкін мәселелердің мысалдары:

- Ықтимал сот процестері.
- Маңызды операциялық активтерден бас тарту жоспарлары.
- Есепті күннен кейінгі оқиғалар.
- Маңызды заңды келісімдер.

A162. Топ басшылығы топ аудиторуна топтың компанияларында немесе бизнес бөлімшелерінде заңдарды немесе ережелерді сақтамау немесе сақтамау туралы күдік туралы хабарлауы мүмкін. А87 тармақта осындай жағдайларда топтың аудит жөніндегі серіктесіне арналған нұсқаулар бар.

Топтың корпоративтік басқаруына жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесу (Сілтеме: 57-тармақ)

A163. Топ аудитору топ басшылығына жауапты адамдардың назарына жеткізетін мәселелер топ аудиторуның назарына топ аудиторуның пікірінше, топ басшылығына жауапты адамдардың міндеттерін орындау үшін маңызды болып табылатын компонент аудиторлардың назарына жеткізген сұрақтарды қамтуы мүмкін. Топты басқаруға жауапты адамдармен байланыс топтың аудиті барысында әр уақытта болуы мүмкін. Мысалы, 57(a) тармағында айтылған сұрақ топтың аудитору компоненттердің қаржылық ақпараты бойынша орындалатын жұмысты анықтағаннан кейін хабарлануы мүмкін. Екінші жағынан, 57(b) тармағында айтылған мәселе аудиттің соңында хабарлануы мүмкін, ал 57(c)-(d) тармақтарында айтылған мәселелер олар туындаған кезде хабарлануы мүмкін.

A164. ISA 260 (Қайта қаралған)⁹² аудитор басшылыққа жауапты адамдарға аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы есеп беруді талап етеді. Топтық аудит жағдайында бұл хабарлама басшылыққа жауапты адамдарға топ аудитору аудиторлық жұмыс жүргізілетін құрамдастарды қалай анықтағанын, соның ішінде топтың кейбір ұйымдары немесе бизнес бөлімшелері құрамдас ретінде бірге қарастырылатынын және компонент аудиторларды қалай тарту жоспарланғанын түсінуге көмектеседі. Осындай қарым-қатынас сонымен қатар топ пен оның айналасын өзара түсінуге және талқылауға ықпал етеді (қараңыз 30-тармақ), сондай-ақ басқаруға жауапты тұлғалар топ аудитор қосымша процедураларды жүргізуге сұрай алады.

Ішкі бақылау жүйесіндегі анықталған кемшіліктер туралы ақпараттандыру (Сілтеме: 58-тармақ)

A165. Топтың аудитору жүргізілген аудиторлық жұмыс негізінде анықталған бір немесе бірнеше кемшіліктердің жеке немесе жиынтықта елеулі кемшіліктер болып табылатындығын анықтауға жауапты.⁹³ Топ аудитору компонент аудиторуна анықталған кемшіліктің немесе компоненттегі кемшіліктер жиынтығының ішкі бақылау жүйесінің маңызды кемшілігі екендігі туралы ақпаратты сұрай алады.

Құжаттама (Сілтеме: 59-тармақ)

A166. Басқа ISA-да ISA 230-ны осы басқа ISA нақты жағдайларында қолдануды түсіндіруге арналған арнайы құжаттама талаптары бар. ISA 230 қосымшасында құжаттама мен нұсқауларға арнайы талаптары бар басқа ISA тізімделген.

⁹¹ ISA 240, 41-43 тармақтар

⁹² ISA 260 (Қайта қаралған), 15-тармақ.

⁹³ ISA 265, 8-тармақ.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A167. Топтық аудитке арналған аудиторлық құжаттама топтық аудит туралы пікірді негіздейтін жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алынған-алынбағанына қатысты 51-тармаққа сәйкес топ аудиторының бағалауын қолдайды. Сондай-ақ A154 тармақты қара.

A168. Топтық аудитке арналған аудиторлық құжаттама мыналарды қамтиды:

- Топ аудиторының файлындағы құжаттама; және
- Топтық аудит мақсаттары үшін компонент аудиторлар орындаған жұмысқа қатысты тиісті компонент аудиторлардың файлдарындағы жеке құжаттама (яғни, компонент аудиторлардың аудиторлық құжаттамасы).

A169. Топтық аудит үшін аудиторлық құжаттаманы түпкілікті құрастыру және сақтау саясатқа немесе процедураларға сәйкес жүзеге асырылады топтық аудит үшін аудиторлық құжаттаманы түпкілікті құрастыру және сақтау ISQM 1 сәйкес топтық аудиторлық фирмасының саясатына немесе процедураларына байланысты.⁹⁴ Топтық аудитор компонент аудиторларға топтық аудит мақсатында атқарған жұмыстары туралы құжаттаманы жинауға және сақтауға қатысты арнайы нұсқаулар бере алады.

Топ аудиторының құрамдастарды анықтау негізі (Сілтеме: 59(b) тармағы)

A170. Аудитордың компоненттер тобын анықтау үшін негіз әртүрлі тәсілдермен құжатталуы мүмкін, мысалы, осы ISA 22, 33 және 57(a) - тармақтарының талаптарын орындауға байланысты құжаттама.

Топ аудиторының компонент аудиторлардың кәсіби құзыреттілігі мен қабілеттерін анықтауының негізі (Сілтеме: 59(d) тармағы)

A171. ISQM 1⁹⁵ фирманың саясатында немесе процедураларында аудиторлық топ мүшелерінің құзыреттілігі мен қабілеттеріне қатысты қарастырылуы мүмкін мәселелер бойынша ұсыныстарды қамтиды. Осындай саясаттар немесе процедуралар аудиторлық топ мүшелерінің, соның ішінде компонент аудиторлардың құзыреттілігі мен қабілеттерін анықтауды сипаттай алады немесе құжаттау бойынша ұсыныстар бере алады. Мысалы, 24-тармаққа сәйкес компонент аудиторынан алынған растау компонент аудиторының тиісті салалық тәжірибесі туралы ақпаратты қамтуы мүмкін. Топ аудиторы сонымен қатар компоненттің аудиторы тағайындалған аудиторлық процедураларды орындау үшін жеткілікті уақыт бар екенін растауды сұрай алады.

Компонент аудиторларды басқару және қадағалау және олардың жұмысын тексеру жөніндегі құжаттама (Сілтеме: 59(f) тармағы)

A172. A75 тармағында сипатталғандай, топтық аудитте басшылыққа алу, қадағалау және тексеру тәсілін топтық аудитор тапсырманың фактілері мен жағдайларына сүйене отырып анықтайды және әдетте топтық аудиторлық фирманың саясатына немесе процедураларына және топтық аудитке тән жауаптарға жүгінуді қамтиды. Осындай саясаттар немесе процедуралар сонымен қатар топ аудиторының топ жұмысына басшылық пен қадағалауды құжаттау және оның жұмысын тексеру бойынша сипаттаманы немесе ұсыныстарды қамтуы мүмкін.

A173. ISA 300⁹⁶ аудитор жоспарлаған басшылықтың сипатын, мерзімдері мен ауқымын сипаттауды және топ мүшелерінің тапсырманы орындауын қадағалауды және олардың жұмысын тексеруді қамтитын аудит жоспарын әзірлеуді талап етеді. Егер аудиторлық тексеруге компонент аудиторлар қатысса, осындай сипаттаманың көлемі құрамдас бөліктердің аудиторларын басқару мен қадағалаудың жоспарланған сипатына, мерзімдері мен көлеміне, сондай-ақ олардың жұмысын тексеруге A51 тармағында сипатталған мәселелер әсер етуі мүмкін екенін ескере отырып, құрамдас бөліктер бойынша жиі өзгереді.

A174. Топтық аудитордың компонент аудиторларды басқару және қадағалау және олардың жұмысын тексеру құжаттамасына, мысалы, мыналар кіруі мүмкін:

- Берілген нұсқаулықтарды және осы ISA көзделген басқа да растауларды қоса алғанда, компонент аудиторларымен қажетті хабарламалар.
- Компонент аудиторлардың, кездесулерге қатысушылардың объектілеріне баруды және талқыланатын мәселелердің сипатын таңдаудың негіздемесі.
- Компонент аудиторларымен немесе компоненттер басшылығымен кездесулерде талқыланатын мәселелер.
- Аудитордың тексеру үшін таңдалған компоненттің аудиторлық құжаттама тобын таңдауының негіздемесі.
- Компонент аудиторлардың жоспарланған сипаты мен жұмысына қатысу дәрежесінің өзгеруі және олардың себептері (мысалы, топтың тәжірибелі мүшелерін аудиторлық учаскелерге тағайындау, олар бастапқыда болжанғаннан гөрі күрделі немесе субъективті).

⁹⁴ISA 1, 31(f) және A83-A85 тармақтары.

⁹⁵ISQM 1, 96-тармақ.

⁹⁶ISA 300, 9-тармақ

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

A175. 47-тармақ топ аудиторынан компонент аудиторының қосымша аудиторлық құжаттамасын тексеру қажеттілігі мен дәрежесін анықтауды талап етеді. A148-A149 тармақтарында топтың аудиторы үшін осындай шешім қабылдауға арналған нұсқаулар бар.

A176. Компонент аудиторлардың аудиторлық құжаттамасы, әдетте, топ аудиторының аудиторлық файлына көшіруді қажет етпейді. Дегенмен, топ аудиторы толықтыру үшін топ аудит файлындағы белгілі бір компонент аудиторлық құжаттаманың көшірмелерін қорытындылау, ойнату немесе сақтау туралы шешім қабылдауы мүмкін. Дегенмен, топ аудиторы осы ISA сәйкес хабарлануы тиіс сұрақтарды қоса алғанда, компонент аудитордың хабарламаларындағы нақты сұрақтың сипаттамасын толықтыру үшін топ аудиторлық файлында компонент аудитордың белгілі бір құжаттамасының көшірмелерін қорытындылау немесе көбейту немесе сақтау туралы шешім қабылдауы мүмкін. Компонент аудиторының осындай құжаттамасының мысалдары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Компоненттің аудиторы жасаған және олардың негізінде топтық аудитке қатысты тұжырымдардың тізбесі немесе қысқаша мазмұны;
- Топты басқаруға жауапты адамдардың назарына жеткізу қажет болуы мүмкін мәселелер; немесе
- Топтың қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытындыда көрсетілуге тиіс аудиттің негізгі мәселелері ретінде айқындалуы мүмкін мәселелер.

A177. Егер бұл заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес талап етілсе, компонент аудитордың белгілі бір құжаттамасы топ аудиторының аудиторлық файлына енгізілуі мүмкін, мысалы, реттеуші органның компонент аудитор орындаған жұмысқа қатысты құжаттаманы тексеру туралы сұрауына жауап беру үшін.

A178. Фирманың сапа менеджменті жүйесіне сәйкес белгілеген саясаттары немесе процедуралары немесе фирма немесе желі ұсынған ресурстар топтық аудиторға компонент аудиторларға басшылық пен қадағалауды құжаттауға және олардың жұмысын тексеруге көмектеседі. Мысалы, электронды аудиторлық құралды коммуникацияны жеңілдету үшін пайдалануға болады мысалы, электронды аудиторлық құралды топтық аудитор мен компоненттік аудитор лар арасындағы байланысты жеңілдету үшін пайдалануға болады. Электрондық аудит құралы аудитті құжаттау үшін де пайдаланылуы мүмкін, оның ішінде тексеруші (тексерушілер), тексеру күні (күндері) және көлемі туралы ақпарат беру.

Компонент аудиторының аудит құжаттамасына қол жеткізуін шектеген кезде қарастырылатын қосымша мәселелер (Сілтеме: 59-тармақ)

A179. Белгілі бір жағдайларда топтық аудит үшін аудиторлық құжаттаманы жасау қосымша қиындықтар немесе қиындықтар тудыруы мүмкін. Бұл, мысалы, заңдар немесе ережелер аудитордың өз құзыретінен тыс құжаттаманы қамтамасыз етуін шектегенде немесе соғыс, азаматтық толқулар немесе аурудың өршуі аудитордың тиісті аудиторлық құжаттамасына қол жеткізуді шектегенде орын алуы мүмкін.

A180. Топ аудиторы осындай шектеулерді еңсере алады, мысалы:

- Компонент аудиторының орналасқан жеріне бару немесе компонент аудиторының аудиторлық құжаттамасымен танысу үшін компонент аудиторының орналасқан жерінен басқа жерде компонент аудиторымен кездесу;
- Егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, техникалық құралдарды пайдалана отырып, тиісті аудиторлық құжаттаманы қашықтықтан зерделеу;
- Тиісті ақпарат қаралатын меморандумды дайындау және ұсыну және қажет болған жағдайда меморандумның мазмұнын талқылау үшін компонент аудитор-мен пікірталас өткізу туралы компонент аудиторға жүгіну; немесе
- Компонент аудитор жасаған орындалған процедураларды, алынған дәлелдемелерді және қорытындыларды талқылау.
- Шектеулерді жеңу үшін жоғарыда сипатталған бір немесе бірнеше әрекеттің жеткіліктілігі топтық аудиттің фактілері мен жағдайларына байланысты және кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады.

A181. Егер компонент аудиторлардың аудиторлық құжаттамасына қол жетімділік шектеулі болса, онда топтық аудитордың құжаттамасы компонент аудиторларды топтық аудитордың басшылығы мен қадағалауының сипатын, мерзімдері мен ауқымын құжаттауға және олардың жұмысын тексеруге қатысты талаптарды қоса алғанда, ISA талаптарына сәйкес келуі керек. A148 - A149 тармақтарында келтірілген нұсқаулар аудитордың аудиторлық құжаттама тобының аудиторлық тексеру көлемін анықтауда пайдалы болуы мүмкін. A176 және A177 тармақтарында аудитор-компоненттің белгілі бір аудиторлық құжаттамасы топтық аудитордың аудиторлық файлына енгізілуі мүмкін жағдайлардың мысалдары келтірілген.

A182. Егер топтық аудитор компонент аудитордың аудиторлық құжаттамасына қол жеткізу шектеулерін еңсере алмаса, олар топтың қаржылық есептілігі туралы пікірді өзгертуді талап етуі мүмкін көлемдік шектеулердің болуын қарастыруы қажет болуы мүмкін. A45 тармағын қара.

Топтық аудитор топтық аудитордың пікіріне негізделген жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмаған кезде тәуелсіз аудитордың қорытындысының иллюстрациясы

Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Ақпаратты әділ ұсыну қағидатын пайдалана отырып, жария компания болып табылмайтын ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит - бұл еншілес компаниялары бар компанияның топтық аудиті (яғни, ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылады).
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұйым басшылығы ХЖЕС (жалпы мақсаттағы жүйе) сәйкес дайындады.
- Аудиторлық тапсырманың шарттары ХАА 210-да келтірілген шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін басшылықтың жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Топ аудиторы үлестік қатысу әдісі бойынша инвестициялар объектісіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді ала алмайды (яғни, баланстағы 15 млн. активтердің жалпы сомасы 60 млн.)
- Топ аудиторы 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компоненттің тексерілген қаржылық есептілігімен, оның ішінде ол бойынша аудиторлық қорытындымен танысты және құрамдас бөлікке қатысты топ басшылығында сақталатын тиісті қаржылық ақпаратты қарады.
- Топтық аудит бойынша серіктестің пікірінше, топтың қаржылық есептілігіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер ала алмаудың әсері айтарлықтай, бірақ барлық жерде жоқ.⁹⁷
- IESBA кодексі аудитке қолданылатын барлық тиісті этикалық талаптарды қамтиды.
- Алынған аудиторлық дәлелдер негізінде аудитор ұйымның өз қызметін жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздіктің жоқтығы туралы қорытындыға келді ISA 570 (Қайта қаралған).
- Аудитор ISA 701 сәйкес аудиттің негізгі мәселелерін хабарлау туралы өзге шешім қабылдауға міндетті емес және қабылдаған жоқ.⁹⁸
- Аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық басқа ақпаратты алды және шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы ескертпесі бар пікір де осы басқа ақпаратқа қатысты.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікті қадағалауға жауапты тұлғалар шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты тұлғалардан ерекшеленеді.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінен басқа, аудитордың жергілікті заңнамада көзделген есептілікті дайындау бойынша басқа да міндеттері бар.

⁹⁷ Егер топпен жұмыс жөніндегі серіктестің пікірінше, Топтың қаржылық есептілігіне жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алу мүмкін еместігінің әсері елеулі және кең таралған болса, топпен жұмыс жөніндегі әріптес МӘС 705 (қайта қаралған) сәйкес пікір білдіруден бас тартады.

⁹⁸ ISA 701, Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа].

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті туралы есеп⁹⁹

Ескертулермен пікір

Біз ABC компаниясының және оның еншілес кәсіпорындарының шоғырландырылған қаржылық есептілігіне (бұдан әрі - топ) аудит жүргіздік, ол 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған балансты, осы күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептерді, сондай-ақ бухгалтерлік есептің негізгі принциптерінің қысқаша мазмұнын қамтиды. саясаттар және басқа да түсіндірме жазбалар.

Біздің ойымызша, біздің есептің "ескертпемен пікір білдіру үшін негіздер" бөлімінде сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде топтың 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің нәтижелерін және осыған аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысын сенімді түрде көрсетеді халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (КЕХС) сәйкес күн.

Ескертулермен қорытынды жасауға негіздеме

ABC компаниясының бір жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын XYZ компаниясы шетелдік еншілес кәсіпорнына салған инвестициялары 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған баланста 15 млн \$ сомасында және ABC компаниясының XYZ компаниясының таза пайдасындағы 1 млн \$ мөлшеріндегі үлесі ABC компаниясының жиынтық табысы туралы шоғырландырылған есепке енгізілген осы күні аяқталған жыл үшін. Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы ABC XYZ инвестицияларының баланстық құнына және сол жылғы XYZ таза пайдасындағы ABC пропорционалды үлесіне қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдерді ала алмадық, өйткені бізге XYZ қаржылық ақпаратына, басшылыққа, аудиторларға және XYZ аудиторларына қол жеткізуден бас тартылды. Нәтижесінде біз бұл сомаларды түзету қажеттілігін анықтай алмадық.

Біз халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз есептің "шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитін жүргізу бойынша аудитордың міндеттері" бөлімінде толығырақ сипатталған. Біз бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары кеңесі шығарған кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этика кодексіне (соның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттарына) (IESBA кодексіне) сәйкес топқа тәуелсізбіз және біз басқа этикалық міндеттерімізді IESBA кодексіне сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді ескертумен білдіруге негіз болу үшін жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Басқа ақпарат [немесе қажет болған жағдайда басқа атау, мысалы, "Қаржылық есептіліктен және ол бойынша аудиторлық қорытындыдан басқа ақпарат"].

[ISA 720 (қайта қаралған)¹⁰⁰ баяндалған есептілікке қойылатын талаптарға сәйкес есептілік - ISA 720 (қайта қаралған) 2-қосымшадағы 6-суретті қараңыз. 6-суреттегі "Басқа да ақпарат" бөлімінің соңғы абзацы "Басқа да ақпаратқа" да әсер ететін ескертпемен қорытындыға әкелетін нақты сұрақты сипаттауға бейімделуі керек].

Басшылықтың және басқаруға жауапты тұлғалардың шоғырландырылған қаржылық есептілігі үшін жауапкершілігі

[ISA 700 (қайта қаралған)¹⁰¹ сәйкес есеп беру - ISA 700 (қайта қаралған)¹⁰² 2-суретті қара].

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізу жөніндегі міндеттері

[ISA 700 (қайта қаралған) бойынша есеп беру - ISA 700(қайта қаралған) 2-суретті қара. Листингке енгізілген компаниялардың аудитіне гана қолданылатын соңғы екі тармақ қосылмайды].

⁹⁹ Егер "Заңнаманың және нормативтік құжаттардың басқа талаптары туралы есеп" деген екінші субтитр қолданылмаса, "Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті туралы есеп" деген субтитр артық болып табылады.

¹⁰⁰ ХАС 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері

¹⁰¹ Осы иллюстрациялық аудиторлық қорытындыда "басшылық" және "басқаруға жауапты адамдар" терминдері белгілі бір юрисдикцияның заңнамалық базасы контекстінде сәйкес келетін басқа терминдермен ауыстырылуы мүмкін.

¹⁰² ХАС 700 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС
АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Басқа заңнамалық және нормативтік талаптар бойынша есептілік

[ISA 700 (қайта қаралған) сәйкес есеп беру - ISA 700 (қайта қаралған) 2-суретті қара].

[Қолтаңба аудиторлық фирманың атынан, жеке аудитордың атынан немесе юрисдикцияға байланысты екеуінен де].

[Аудитордың мекенжайы]

[Күні]

Топтың ішкі бақылау жүйесін түсіну

1. Бұл қосымшада топ жағдайында ішкі бақылау жүйесін түсіну үшін пайдалы болуы мүмкін ішкі бақылау мәселелерінің мысалдары келтірілген және топ аудиті аясында ISA 315 (2019 жылғы қайта қаралған)¹⁰³ қалай қолдану керектігі түсіндіріледі. Жоғарыда келтірілген мысалдар топтық аудиттің әрбір тапсырмасы үшін маңызды болмауы мүмкін және олардың тізімі міндетті түрде толық емес.

Бақылау ортасы

2. Аудитордың бақылау ортасы тобын түсінуі келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін
 - Топ басшылығы мен басқару функцияларының құрылымы және топ басшылығының қадағалау міндеттері, оның ішінде Топ кәсіпорындарының немесе бизнес бөлімшелерінің басшылығына өкілеттік пен жауапкершілік беру тәртібі.
 - Басшылыққа жауапты адамдар тарапынан топтың ішкі бақылау жүйесін қадағалау қалай құрылады және ұйымдастырылады.
 - Этикалық және мінез-құлық стандарттары қалай назарға алынады және іс жүзінде бүкіл топ шеңберінде бекітіледі (мысалы, мінез-құлық кодекстері және алаяқтыққа қарсы бағдарламалар сияқты жалпы топтық бағдарламалар).
 - Топтағы қаржылық есептілік процедуралары бойынша Нұсқаулықты қоса алғанда, топтағы саясат пен процедуралардың реттілігі.

Топтың тәуекелдерін бағалау процесі

3. Аудитордың топтың тәуекелдерін бағалау процесін түсінуі топ басшылығының тәуекелдерді бағалау процесі сияқты мәселелерді қамтуы мүмкін, бұл топтың қаржылық есептілігінде елеулі бұрмалануларға әкелуі мүмкін алаяқтық тәуекелдерін қоса алғанда, бизнес тәуекелдерін анықтау, талдау және басқару процесі. Ол сондай-ақ топтың тәуекелдерін бағалау процесінің күрделілігін және кәсіпорындар мен бизнес бөлімшелерінің осы процеске қатысуын түсінуді қамтуы мүмкін.

Топтың ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі

4. Аудитордың топтың ішкі бақылау жүйесінің мониторингі процесін түсінуі бақылау құралдарының мониторингі сияқты мәселелерді қамтуы мүмкін, оның ішінде бүкіл топ шеңберінде бақылау құралдарының мониторингі қалай жүзеге асырылады және қажет болған жағдайда топтың ішкі аудит қызметінің қызметі, оның сипаты, міндеттері және кәсіпорындардағы немесе бизнестегі бақылау құралдарының мониторингіне қатысты қызметі- топ бірліктерінде. ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған)¹⁰⁴ аудитор ішкі аудит қызметінің ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен процедуралар ішкі аудиторлардың объективтілігін, ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейін және ішкі аудит қызметі сапаны бақылауды қоса алғанда, жүйелі және тәртіпті тәсілді қолданатынын бағалауды талап етеді.

Ақпараттық жүйе және коммуникациялар

5. Аудитордың топтың ақпараттық жүйесі мен коммуникацияларын түсінуі келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін:
 - Топтың АТ-ортасын және АТ-қосымшалардың, процестер мен инфрақұрылымның ортақтығын орталықтандыру дәрежесі. АТ-инфрақұрылым.
 - Топ басшылығының жоғары басшылыққа бюджеттермен салыстырғанда қызмет нәтижелерін қадағалауға және тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік беретін есептілік рәсімдерін қоса алғанда, Топ кәсіпорындарының немесе бизнес-бірліктерінің қызметі мен қаржылық нәтижелерін қадағалауы.
 - Топ ішіндегі операцияларды, топ деңгейіндегі топшілік операциялар бойынша іске асырылмаған пайда мен қалдықтарды мониторингтеу, бақылау, салыстыру және жою.

¹⁰³ ISA 315 (Қайта қаралған), 3-қосымша

¹⁰⁴ ISA 610 (Қайта қаралған, 2013), Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану, 15- тармақ

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Топ кәсіпорындарынан немесе бизнес-бірліктерден алынатын қаржылық ақпараттың уақтылығы мен дұрыстығы мен толықтығын бақылау процесі.

Шоғырландыру процесі

6. Топтық аудитордың шоғырландыру процесін түсінуі келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін
Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне қатысты мәселелер
- Кәсіпорындар немесе бизнес бірліктері басшылығының қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі тобын түсіну дәрежесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес топтың кәсіпорындарын немесе бизнес бірліктерін сәйкестендіру және есепке алу процесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес сегменттік есептілікті жасау үшін есепті сегменттерді анықтау процесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес есептілік мақсаттары үшін байланысты тараптарды және байланысты тараптармен операцияларды анықтау процесі.
- Шоғырландырылған қаржылық есептілікте қолданылатын есеп саясаты, алдыңғы қаржы жылында қолданылатын есеп саясатымен салыстырғанда өзгерістер және жаңа немесе қайта қаралған стандарттармен шартталған өзгерістер, сондай-ақ қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес жаңа немесе қайта қаралған стандарттармен шартталған өзгерістер.
- Қаржы жылының соңы топтың қаржы жылының соңынан өзгеше болатын топтың кәсіпорындарымен немесе бизнес-бірліктерімен жұмыс істеу тәртібі.

Шоғырландыру процесіне қатысты мәселелер

- Топтың кәсіпорындары немесе бизнес-бірліктері, сондай-ақ қажет болған жағдайда топтың немесе бизнес-бірліктері үшін қолданылатын есеп саясаты туралы түсінік алу үшін және қажет болған жағдайда шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау үшін топтың кәсіпорындары немесе бизнес-бірліктері үшін қаржылық ақпаратты дайындау кезінде есеп саясатын дәйекті қолдануды қамтамасыз ету үшін басшылық пайдаланатын процесс, сондай-ақ есеп саясатындағы айырмашылықтарды анықтау үшін және қажет болған жағдайда оны қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес түзету үшін. Бірыңғай есеп саясаты-бұл қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі негізінде топ қабылдаған және ұқсас операцияларды орындау кезінде топтың кәсіпорындары немесе бизнес бөлімшелері дәйекті түрде қолданатын нақты принциптер, негіздер, конвенциялар, ережелер мен тәжірибелер. Әдетте, бұл принциптер есеп саясатында және топ басшылығы дайындаған есеп және есеп беру құжаттарының пакетінде көрсетілген.
- Топ басшылығының шоғырландыру үшін Топ кәсіпорындарының немесе бизнес-бірліктерінің толық, дәл және уақтылы қаржылық есептілігін қамтамасыз ету процесі. топтық бөлімшелерді шоғырландыру үшін.
- Шетелдік компаниялардың немесе бизнес-бірліктердің қаржылық ақпаратын шоғырландырылған қаржылық есептілік валютасына аудару процесі.
- Топтық АТ ортасы шоғырландыру үшін қалай ұйымдастырылған және қандай саясаттар шоғырландыру процесінде ақпараттық ағындарды, соның ішінде тартылған АТ қосымшаларын анықтайды.
- Топ басшылығының кейінгі оқиғалар туралы ақпарат алу процесі.

Консолидациялық түзетулер мен қайта жіктеулерге қатысты мәселелер:

- Дайындықты, бекітуді және өңдеуді қоса алғанда, шоғырландыру түзетулерін көрсету процесі, сондай-ақ шоғырландыруға жауапты персоналдың тәжірибесі.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі талап ететін шоғырландыру түзетулері.
- Шоғырландыру түзетулерінің пайда болуына әкелген оқиғалар мен операциялардың экономикалық негіздемесі.
- Топтың кәсіпорындары немесе бизнес бірліктері арасындағы операциялардың жиілігі, сипаты және көлемі.
- Компаниялар арасындағы операцияларды, іске асырылмаған пайда мен компания ішіндегі шоттардағы қалдықтарды бақылау, бақылау, салыстыру және жою процедуралары.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАҢДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

- Сатып алынған активтер мен міндеттемелердің әділ құнын анықтау үшін қолданылатын әдістер, гудвилді амортизациялау (егер бар болса) және гудвилді құнсыздануға тестілеу тәртібі.
- Компанияның немесе топтың бөлімшесінің шеккен шығындарына қатысты көпшілік иесімен немесе миноритарлық акционерлермен келісімдер (мысалы, миноритарлық акционердің осындай шығындарды өтеу міндеттемесі).

7. Бақылау қызметі

Аудитордың бақылау қызметінің құрамдас бөлігі туралы түсінігі келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін

- Ақпаратты өңдеуді бақылау құралдарының және топтың барлық немесе бір бөлігі үшін АТ жалпы бақылау құралдарының ортақтығы.
- Бекіту деңгейінде қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін жоюға бағытталған бүкіл топ немесе оның бір бөлігі үшін бақылау жүйесінің ортақтық дәрежесі.
- Бүкіл топқа немесе оның бір бөлігіне жалпы бақылау құралдарын қолданудың реттілік дәрежесі.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

3-қосымша

(Сілтеме: A112 тармақ)

Топтың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерінің болуын көрсетуі мүмкін оқиғалардың немесе шарттардың мысалдары қаржылық есептілік

Төменде жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан, оның ішінде шоғырландыру процесіне қатысты шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерінің бар екендігін көрсетуі мүмкін оқиғалардың (операцияларды қоса алғанда) және жағдайлардың мысалдары келтірілген. Тәуекелдің ажырамас факторлары бойынша келтірілген мысалдар оқиғалар мен шарттардың кең ауқымын қамтиды; дегенмен, барлық оқиғалар мен шарттар топтың әрбір аудиторлық тапсырмасына сәйкес келмейді және мысалдар тізімі толық емес. Оқиғалар мен жағдайлар осы жағдайларда ең үлкен әсер етуі мүмкін тән тәуекел факторына сәйкес жіктелді. Факторлардың өзара байланысына байланысты мысал ретінде келтірілген оқиғалар мен жағдайларға белгілі бір дәрежеде басқа тән қауіп факторлары әсер етуі мүмкін екенін ескеру маңызды. Сондай-ақ, ХАС 315 (2019 жылғы қайта қаралған нұсқа), 2-қосымшаны қара.

Тәуекелдің ажырамас факторы	Елеулі тәуекелдердің болуына әкелуі мүмкін оқиғалардың немесе шарттардың мысалдары бекіту деңгейіндегі шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бұрмалануы болып табылады:
Күрделілігі	<ul style="list-style-type: none"> • Топ құрамында бірнеше компанияда немесе бизнес-бірлікте ескерілетін күрделі операциялардың болуы. • Кәсіпорындардың немесе бизнес бөлімшелерінің шоғырландырылған қаржылық есептілікте пайдаланылатын есеп саясатынан басқа есеп саясаты тобын пайдалануы. • Есепке алу өлшемдері немесе топ құрамындағы кәсіпорындар немесе бизнес бөлімшелері пайдаланатын күрделі процестермен байланысты ақпаратты ашу, мысалы, күрделі қаржы құралдарын есепке алу. • Бірнеше юрисдикцияларда немесе реттеудің әртүрлі түрлеріне ұшырайтын әртүрлі салаларда жұмыс істейтін компанияның немесе топтың бизнес бөлімшелерінде жүзеге асырылатын күрделілігі жоғары операциялар.
Субъективтілік	<ul style="list-style-type: none"> • Топтың қандай ұйымдары немесе бизнес бірліктері өздерінің қаржылық ақпаратын қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосуы керек, мысалы, шоғырландырылған есептілікке енгізілуі керек арнайы мақсаттағы кәсіпорындар немесе сауда емес кәсіпорындар бар ма деген пікірлер. • Топтың кәсіпорындары немесе бизнес-бөлімшелері қолданатын қаржылық есептілік жүйесінің талаптарын қолданудың дұрыстығы туралы пайымдаулар.
Өзгерістер	<ul style="list-style-type: none"> • Жиі сатып алу, иеліктен шығару немесе қайта құру.
Белгісіздік	<ul style="list-style-type: none"> • Шетелдік юрисдикцияларда жұмыс істейтін топ кәсіпорындары немесе бизнес бөлімшелері сауда және фискалдық саясат сияқты салаларға мемлекеттің күтпеген араласуы сияқты факторларға ұшырауы мүмкін; валюта мен дивидендтердің қозғалысына шектеулер; валюта бағамдарының ауытқуы.
Басшылықтың біржақтылығына немесе алаяқтықтың басқа тәуекелдеріне байланысты ақпараттың бұрмалануына сезімталдық факторлар олар тәуекелге тән дәрежеде	<ul style="list-style-type: none"> • Байланысты тараптармен ерекше қатынастар мен операциялар. • Операциялар мерзімдерін өзгерту үшін пайдаланылуы мүмкін қаржы жылының әр түрлі аяқталуы бар топтың кәсіпорындары немесе бизнес бөлімшелері. операцияларды жүргізу мерзімдерін өзгерту. • Қате немесе толық емес шоғырландыру түзетулерінің тарихы. • Агрессивті топ ішіндегі салықтық жоспарлау немесе салық айлақтарындағы компаниялармен ірі ақша операциялары. • Шоғырландыру кезінде теңгерілмейтін немесе теңестірілмейтін топшілік шоттар бойынша қалдықтардың болуы. • Топ ішінде, әсіресе алаяқтық қауіп жоғары немесе жоғары аймақтарда жұмыс істейтін жаңадан құрылған компанияларға немесе бизнес бөлімшелерге үлкен немесе әдеттен тыс ақша аударымдары.

АРНАЙЫ ОЙЛАР – ШОҒЫРЛАҢДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ (ҚҰРАМДАС АУДИТОРЛЫРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

Бақылау ортасы, топтың тәуекелдерін бағалау процесі немесе топтың ішкі бақылау жүйесін бақылау процесі топтың сипаты мен күрделілігін ескере отырып, топтың мән-жайларына сәйкес келмейтінін және топтың ішкі бақылау жүйесінің басқа компоненттері үшін барабар негізді қамтамасыз етпейтінін көрсететін белгілер:

- Корпоративтік басқарудың жеткіліксіз құрылымы, соның ішінде шешім қабылдау процестерінің ашықтығы.
- Топ басшылығының топ кәсіпорындарының немесе бизнес-бірліктерінің қызметі мен қаржылық нәтижелерін бақылау үшін ақпараттың жеткіліксіздігін қоса алғанда, топтың қаржылық есептілігін дайындау процесін бақылаудың болмауы немесе тиімсіздігі.

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Ескерту: Төменде ISA 600 (Қайта қаралған) қабылдау нәтижесінде басқа халықаралық стандарттарға тиісті түзетулер келтірілген. Бұл түзетулер ISA 600 (Қайта қаралды) бір уақытта күшіне енеді және түзетулер енгізілетін халықаралық стандарттардың соңғы бекітілген нұсқаларымен салыстырғанда өзгерістерді ескере отырып келтірілген. Осы түзетулердегі ескертпе нөмірлері түзетулер енгізілетін Халықаралық стандарттарға сәйкес келмейді, сондықтан осы халықаралық стандарттарға сілтеме жасау керек.

СБХС 1, Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапаны бақылау

...

Өтінім және өзге де түсіндірме материалдар

...

Ресурстар (Сілтеме: 32-тармақ)

...

Адами ресурстар

...

Әрбір өзара әрекеттесуге тағайындалған өзара әрекеттесу тобының мүшелері (Сілтеме. 32(d) тармағы)

...

A96. ISA 220 (Қайта қаралған)¹⁰⁵ аудит бойынша серіктестің аудит тобының мүшелері, сондай-ақ аудиторлық топтың кез-келген мүшелері, тікелей көмек көрсететін сыртқы мамандар мен ішкі аудиторлар әр тапсырмаға тағайындалмайтындығын анықтау жауапкершілігі қарастырылады. ISA 220 (Қайта қаралған) аудит бойынша серіктестің аудиторлық топ мүшелері мен аудитордың кез-келген маманы, сондай-ақ аудиторлық топтың құрамына кірмейтін тікелей көмек көрсететін аудитордың кез-келген сыртқы мамандары мен ішкі аудиторлары жиынтығында тиісті құзыретке ие екендігін анықтау үшін жауапкершілігін қарастырады. Аудиторлар тобы және команданың құрамына кірмейтін барлық тікелей көмек көрсететін аудиторлар мен аудиторлар тапсырманы орындау үшін жеткілікті уақытты қоса алғанда, тиісті құзыреттер мен дағдыларға ие. ISA 600 (Қайта қаралған)¹⁰⁶ шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қатысты ISA 220 (қайта қаралған) қолдануды кеңейтеді.

Тапсырманы орындау үшін тағайындалған топ мүшелерінің құзыреттілігі мен қабілеттілігі мәселесін шешу үшін фирма әзірлеген және қабылдаған жауаптар мыналарды қамтуы мүмкін

Тапсырманы орындайтын топ мүшелерінің құзыреттілігі мен мүмкіндіктеріне қатысты мәселелерді шешу үшін фирма әзірлеген және қолданатын саясат пен процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін

...

Ақпарат және коммуникация (Сілтеме: 33-тармақ)

...

Компания ішіндегі байланыс (Сілтеме: 33(b), 33(c) тармақтар)

A112. Фирма бүкіл фирма ішіндегі байланысты жеңілдету үшін байланыс арналарын құру арқылы фирмамен және бір-бірімен ақпарат алмасу үшін қызметкерлер мен командалардың өзара әрекеттесу жауапкершілігін мойындап, күшейте алады.

¹⁰⁵ ISA 220 (Қайта қараған), 26-тармақ

¹⁰⁶ 600 ISA (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда) 26 49-тармақ

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Фирма, кадрлар бөлімі және өзара әрекеттесу топтары арасындағы байланыс мысалдары

- Фирма персоналмен жұмыс жөніндегі топтың және өзара іс-қимыл жөніндегі топтың назарына фирманың жауаптарын іске асыру үшін жауапкершілікті жеткізеді.
- Фирма сапа менеджменті жүйесіндегі өзгерістерді персоналмен жұмыс жөніндегі топтың және өзара іс-қимыл жөніндегі топтың назарына осы өзгерістер олардың міндеттеріне қатысты шамада және персоналмен жұмыс жөніндегі топ пен өзара іс-қимыл жөніндегі топтың өз міндеттеріне сәйкес жедел және тиісті іс-қимылдар жасауы үшін жеткізеді.
- Фирма тапсырмаларды жоспарлау және орындау кезінде клиенттермен жұмыс топтары үшін маңызы бар фирманы қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпаратты беруі керек.
- Клиенттермен жұмыс жөніндегі топтар фирмаға мыналар туралы ақпарат береді
 - o Тапсырманы орындау кезінде алынған клиент туралы ақпарат, егер бұл ақпарат клиентпен немесе белгілі бір тапсырманы қабылдағанға немесе жалғастырылғанға дейін белгілі болса, фирманы клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдауға немесе жалғастыруға мәжбүр етеді. клиентпен қарым-қатынасты немесе белгілі бір тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру.
 - o Фирманың жауаптарының әрекеті (мысалы, персоналды тапсырмалар бойынша бөлу фирмасының процестерімен айналысу), бұл кейбір жағдайларда фирманың сапа менеджменті жүйесіндегі кемшіліктерді көрсетуі мүмкін.
- Өзара іс-қимыл жөніндегі топтар өзара іс-қимыл бойынша сапа тексерушісіне немесе консультация беретін тұлғаларға ақпарат береді.
- Өзара әрекеттесу тобының аудиторлары ақпаратты фирманың саясатына немесе процедураларына сәйкес компоненттік аудиторларға, соның ішінде саясатқа немесе процедураларға қатысты сұрақтарға, соның ішінде тапсырма деңгейіндегі сапаны басқаруға қатысты сұрақтарға жібереді.
- Тәуелсіздік талаптарының сақталуына жедел жауапты тұлға (тұлғалар) осындай өзгерістерді жоюға бағытталған фирманың тәуелсіздік талаптары мен саясаттары мен рәсімдеріндегі өзгерістерді тиісті персоналдың және клиенттермен жұмыс жөніндегі топтардың назарына жеткізуі тиіс.

...

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру (Сілтеме: 24-27 тармақтар)

...

Жұмыс сапасын тексеру жөніндегі маман орындайтын рәсімдер (25-27 тармақтарды қара)

...

Топтық аудит мәселелері

A32. Топтық аудит кезінде тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу топтық аудит кезінде тапсырманың орындалу сапасын тексерушіге тағайындалған адамнан топтың мөлшері мен күрделілігіне байланысты қосымша шаралар қабылдауды талап етуі мүмкін. 21 (а) - тармақ фирманың саясаты немесе процедуралары тапсырманың орындалу сапасын тексеретін адамнан тапсырманың орындалу сапасын тексеру үшін жалпы жауапкершілікті қабылдауды талап етуін талап етеді. Бұл ретте неғұрлым ірі және күрделі топтық аудиторлық тексерулер жағдайында тексерушіге топтың аудиторлары болып табылмайтын ~~аудиторлар тобының~~ негізгі мүшелерімен (мысалы, құрамдас бөліктердің бірінің аудиторының ~~қаржылық ақпаратына қатысты аудиторлық рәсімдерді орындауға жауаптылармен~~) елеулі мәселелер мен мағыналы пайымдауларды талқылау талап етілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда тапсырма бойынша жұмыс сапасын тексерушіге 20-тармаққа сәйкес тұлғалар көмектесе алады. A22 тармағының нұсқаулары, егер топтық аудитке арналған тапсырманың сапасын тексеруші көмекшілерді қолданса, пайдалы болуы мүмкін.

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

ISA 220 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) - ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІНІҢ САПАСЫН БАСҚАРУ

...

Қолдану аясы және басқа түсіндірме материалдар

Осы ISA қолдану аясы (1-тармақты қараңыз)

A1. Осы ISA шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитін қоса алғанда, барлық қаржылық есептілік аудиттеріне қолданылады. ISA 600 (Қайта қаралған)¹⁰⁷ шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне және құрамдас аудиторлар қатысқан жағдайда қолданылатын ерекше ойлар қаралады. Нақты жағдайларға бейімделген ISA 600 (қайта қаралған) басқа фирманың қызметкерлері аудит тобына кірген кезде қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезінде де пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, ISA 600 (қайта қаралған) мұндай адамды түгендеуге, негізгі құралдарды тексеруге немесе қашықтағы бірлескен қызмет көрсету орталығында аудиторлық процедураларды орындауға тарту кезінде пайдалы болуы мүмкін.

...

Терминдер глоссарийі

Тарту тобы (Сілтеме: 12(d) тармақ)

...

A21A. аудитті бірлескен аудиторлар жүргізген кезде, бірлескен аудит серіктестері және олардың ISA мақсаттары үшін тапсырманы орындау топтары бірлесіп "тапсырма серіктесі" және "тапсырманы орындау командасы" деп аталады. Алайда, осы ISA бірлескен аудиторлар арасындағы қарым-қатынасты немесе бір бірлескен аудитор басқа бірлескен аудитор орындайтын жұмысқа қатысты орындайтын жұмысты қарастырмайды.

...

Аудит жөніндегі топ мүшелерінің фирманың саясатын немесе рәсімдерін қолдануы (сілтеме: 9, 12(d), 17-тармақтар)

...

A24. Атап айтқанда, фирманың саясаты немесе процедуралары фирмадан немесе аудиторлық серіктестен басқа фирманың адамының аудиторлық тапсырманы орындау үшін тиісті құзыреті мен дағдылары бар-жоғын түсіну кезінде қызметкерлерге қолданылатын әрекеттерден басқа әрекеттерді талап етуі мүмкін.

- Аудиторлық тапсырманы орындау үшін тиісті құзыреті мен дағдылары бар. Мысалы, бұл адамға фирмада қабылданған жалдау және оқыту процедуралары қолданылмайды, сондықтан фирманың саясаты немесе процедуралары басқа жолмен жасалуы мүмкін, мысалы, басқа фирмадан немесе лицензиялаушы немесе тіркеу органынан ақпарат алу арқылы. ~~2649~~ және ~~A59-A64~~ ~~38~~ ISA 600 (Қайта қаралған) тармақтарында аудитор-компоненттердің құзыреттілігі мен мүмкіндіктері туралы ақпарат алу бойынша нұсқаулар бар.
- Топтың аудиторлық тапсырмасына қатысты этикалық талаптарды түсіну. Мысалы, берілген адамды фирма тиісті этикалық талаптарға қатысты фирманың саясатына немесе процедураларына қатысты оқытуы керек. Фирманың саясаты немесе процедуралары мұндай түсінікке басқа жолдармен, мысалы, қызметкерге аудиторлық тапсырмаға қолданылатын тиісті этикалық талаптардың ережелерін қамтитын ақпарат, нұсқаулықтар немесе анықтамалықтар беру арқылы қол жеткізуге болатындығын қарастыруы мүмкін.
- Тәуелсіздікті растау. Мысалы, персонал емес адамдар тәуелсіздік декларацияларын тікелей фирманың тәуелсіздік жүйелерінде толтыра алмауы мүмкін. Фирманың саясаты немесе процедуралары мұндай тұлғалардың аудиторлық тапсырмаға қатысты тәуелсіздігін басқа жолмен, мысалы, жазбаша растау арқылы көрсете алатынын қарастыруы мүмкін.

A25. Егер фирманың саясаты немесе процедуралары белгілі бір жағдайларда белгілі бір әрекеттерді орындауды талап етсе (мысалы, белгілі бір мәселе бойынша кеңес беру), фирманың саясатын немесе процедураларын персонал емес адамдардың назарына жеткізу қажет болуы мүмкін. Мұндай адамдар мәміле бойынша серіктесті тиісті жағдайлардың туындауы туралы ескертуі мүмкін, бұл мәміле бойынша серіктестеке фирманың саясатының немесе рәсімдерінің талаптарын орындауға мүмкіндік береді. Мысалы, топтық аудиторлық тапсырмада, егер құрамдас аудитор құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына қатысты аудиторлық процедураларды орындаса және топтың қаржылық есептілігіне қатысты күрделі немесе даулы мәселені анықтаса және топ аудиторының саясатына

¹⁰⁷ 600 ISA (Қайта қаралған), Арнайы ойлар – шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

¹⁰⁸ 35-тармақты қара

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

немесе процедураларына сәйкес кеңес берсе¹⁰⁸, құрамдас аудитор осындай мәселенің туындауы туралы ~~аудит~~
~~тобына~~ топ аудиторына ескерту жасай алады.

Тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздікке байланысты (Сілтеме: 16-21-тармақтар)

Тиісті этикалық талаптар (Сілтеме: 1, 16-21 тармақтар)

A38. ISA 200¹⁰⁹ аудитор тиісті этикалық талаптарды, оның ішінде қаржылық есептілік аудиті бойынша тапсырмаларға қолданылатын Тәуелсіздікке қатысты талаптарды сақтауды талап етеді. Тиісті этикалық талаптар тапсырманың сипаты мен жағдайына байланысты өзгеруі мүмкін. Мысалы, кейбір тәуелсіздік талаптары акциялары биржада сатылатын компаниялардың аудитіне ғана қатысты болуы мүмкін. ISA 600 (қайта қаралған) осы ISA-да келтірілгендерге, оның ішінде аудитор-компоненттердің тиісті этикалық талаптары туралы хабардар етуге қатысты қосымша талаптар мен нұсқауларды қамтиды.

...

Клиенттермен қарым-қатынасты және аудиторлық тапсырмаларды қабылдау және жалғастыру (Сілтеме: 22-24 тармақтар)

...

A53. Қабылдау және жалғастыру процесінде алынған ақпарат аудиторлық Серіктеске осы ISA талаптарын орындауға және тиісті әрекеттер туралы негізделген шешімдер қабылдауға көмектеседі. осы ISA талаптары және тиісті іс-әрекеттер туралы негізделген шешімдер қабылдау. Мұндай ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ұйымның мөлшері, күрделілігі және сипаты, оның ішінде топтық аудит жүргізіліп жатқандығы, ол жұмыс істейтін сала туралы және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі туралы ақпарат. ол жұмыс істейтін сала және қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі туралы;
- Ұйымның есеп беру мерзімдері, мысалы, аралық және қорытынды кезеңдерде;
- Топтық аудит үшін-бас компания мен оның кәсіпорындары мен бизнес бірліктері арасындағы бақылау қатынастарының сипаты; және
- Алдыңғы аудиторлық тапсырмадан бастап компанияда немесе компания жұмыс істейтін салада қандай да бір өзгерістер болды ма, Бұл қажетті ресурстардың сипатына және аудитордың жұмысына қалай бағытталуына, бақылануына және тексерілуіне әсер етуі мүмкін.

A54. Қабылдау және сүйемелдеу процесінде алынған ақпарат басқа ISA, сондай-ақ нақты ISA талаптарының орындалуына қатысты болуы мүмкін. ISA, сондай-ақ нақты ISA, мысалы, қатысты

- ISA 210 талап еткендей аудиторлық тапсырманың шарттары туралы түсінік алу;¹¹⁰
- ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған) және ISA 240 сәйкес қателік немесе алаяқтық салдарынан жіберілген елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін анықтау және бағалау;¹¹¹
- ISA 600 (Қайта қаралған) бойынша топтық аудит жағдайында топты, оның құрамдас бөліктерін және оның ортасын түсіну, сондай-ақ құрамдас аудиторлардың жұмысын басқару, қадағалау және шолу;
- ISA 620 сәйкес аудит жөніндегі маманды тартудың қажеттілігі мен тәртібін айқындау; және
- ISA 260 (Қайта қаралған)¹¹² және ISA 265¹¹³ сәйкес ұйымды басқару құрылымы

...

Тапсырма ресурстары (Сілтеме: 25-28 тармақтар)

A60. Аудиторлық тапсырманы орындау үшін ресурстарды негізінен фирма бөледі немесе қамтамасыз етеді, дегенмен аудит тобы аудиторлық тапсырманы орындау үшін ресурстарды тікелей алатын жағдайлар болуы мүмкін. Мысалы, бұл компоненттің аудитору Заңға, Ережелерге немесе басқа жағдайларға сәйкес компоненттің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіруге міндетті болған кезде орын алуы мүмкін, ал компоненттің аудитору топ/аудитор атынан аудиторлық процедураларды орындау үшін компоненттің басшылығымен тартылады. Мұндай жағдайларда фирманың саясаты немесе процедуралары өзара әрекеттесу серіктесінен басқа әрекеттерді

¹⁰⁹ ISA 200, 14 және A16-A19 тармақтар

¹¹⁰ ISA 210, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу, 9-тармақ

¹¹¹ ISA 240, Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері

¹¹² ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

¹¹³ ISA 265, Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

талап етуі мүмкін, мысалы, жеткілікті және тиісті ресурстардың бөлініп жатқанын немесе берілгенін анықтау үшін компонент аудиторынан ақпарат сұрау.

...

Жеткіліксіз немесе сәйкес келмейтін ресурстар (Сілтеме: 27-тармақ)

...

~~A76. Шоғырландырылған қаржылық есептілікті тексеру кезінде, егер компоненттің аудиторы орындайтын жұмысқа қатысты ресурстар жеткіліксіз немесе сәйкес келмесе, аудиторлық серіктес бұл мәселені компоненттің аудитор, менеджмент немесе фирмамен талқылай алады. жеткілікті және тиісті ресурстарды қамтамасыз ету үшін аудитор, басшылық немесе фирма.~~

...

Тапсырманы орындау

...

Нұсқаулық, қадағалау және шолу (Сілтеме: 30-тармақ)

...

Бағалау бойынша серіктеске шолу (Сілтеме: 30-34 тармақтар)

...

A92. Өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу тобынан маңызды пайымдаулар қажет болатын аймақтарды анықтауда кәсіби пайымдауды қолданады. Фирманың саясаты немесе процедуралары әдетте маңызды пайымдауларға қатысты белгілі бір мәселелерді анықтай алады. Аудиторлық тапсырмаға қатысты маңызды пайымдауларға жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспары мен тапсырманы тексеру, тапсырманы орындау және аудиторлар тобы жасаған жалпы қорытындыларға қатысты сұрақтар кіруі мүмкін, мысалы, аудиторлар тобы жасаған:

- Тапсырманы жоспарлауға байланысты сұрақтар, мысалы, маңыздылығын анықтауға байланысты сұрақтар.
- Өзара іс-қимыл жөніндегі топтың құрамы, оның ішінде
 - o Бухгалтерлік есеп немесе аудиттің мамандандырылған саласында тәжірибесі бар қызметкерлер;
 - o Қызмет көрсету орталықтарының қызметкерлерін пайдалану.
- Аудитор маманын пайдалану туралы шешім, оның ішінде сыртқы маманды пайдалану туралы шешім.
- Аудитор тобының тапсырманы орындау барысында алынған ақпаратты қарауы және осы ақпаратқа ұсынылған жауаптар. бұл ақпаратқа жауаптар.
- Тәуекел факторларын қарастыру және тән тәуекелді бағалау аудит тобынан маңызды пайымдауларды талап ететін жағдайларды қоса алғанда, аудит жөніндегі топтың тәуекелдерді бағалау процесі. Байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды тарту тобының қарауы және олар туралы ақпаратты ашу.
- Белгілі бір Бухгалтерлік бағалауларға, есеп саясатына немесе қызметтің үздіксіздігіне байланысты мәселелерге қатысты қорытындылар сияқты қызметтің маңызды салаларын Бағалау жөніндегі топ орындаған рәсімдердің нәтижелері.
- Мамандар орындаған жұмысты бағалау жөніндегі топты бағалау және қорытындылар.
- Топтық аудит жағдайларында:
 - o Ұсынылған жалпы топтық аудит стратегиясы және топтық аудит жоспары;
 - o Компоненттердің аудиторларын тарту туралы шешімдер, оның ішінде олардың жұмысына басшылық жасау және қадағалау және олардың жұмысын тексеру тәртібі, ~~оның ішінде, мысалы, компоненттің қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалануының бағалау тәуекелі жоғары облыстар болған жағдайда;~~ және
 - o Құрамдас аудиторлар жасаған жұмысты және жасалған қорытындыларды бағалау.
- Жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарына әсер ететін мәселелер қалай шешілді.
- Тапсырманы орындау барысында анықталған түзетілген және түзетілмеген бұрмалаулардың маңыздылығы және оларды жою тәртібі.
- Ұсынылған аудиторлық қорытынды және аудиторлық қорытындыда көрсетілуі тиіс мәселелер, мысалы, аудиттің негізгі мәселелері немесе "Қызметтің үздіксіздігімен байланысты елеулі белгісіздік" тармағы

**ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ
ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР**

ISA 230-АУДИТ ҚҰЖАТТАМАСЫ

...

Қосымша

(Сілтеме: 1-тармақ)

Аудиторлық құжаттамаға қойылатын нақты талаптар осы қосымшада құжаттамаға қойылатын нақты талаптарды қамтитын басқа ISA тармақтары көрсетілген. Бұл тізім талаптарды, сондай-ақ тиісті қосымшаларды және ISA-дағы басқа түсіндірме материалдарды қарастыруды алмастырмайды.

- ISA 210, Аудиторлық тапсырмалардың шарттарын келісу - 10-12 тармақтар
- ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау -41-тармақ
- ISA 240, Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері - 45-48 тармақтар
- ISA 250 (Қайта қаралған), Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау - 30-тармақ
- ISA 260 (Қайта қаралған), Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс - 23-тармақ
- ISA 300, Қаржылық есептілік аудитін жоспарлау - 12-тармақ
- ISA 315 (2019 жылы қайта қаралған), Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау - 38-тармақ
- ISA 320, Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық – 14-тармақ
- ISA 330, Бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедуралар - 28-30 тармақтар
- ISA 450, Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау - 15-тармақ
- ISA 540 (Қайта қаралған), Әділ құнды бағалау және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғандағы бағалау мәндерінің аудиті 39-тармақ
- ISA 550, Байланысты тараптар - 28-тармақ
- 600 ISA, Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)- 59-70 тармақтар
- ISA 610 (Қайта қаралған, 2013), Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану -36-37 тармақтар
- ISA 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері - 25-тармақ

...

**ISA 240 - ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІНДЕГІ АЛАЯҚТЫҚ ҮШІН АУДИТОРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ
ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК**

...

Қосымша және басқа түсіндірме материалдар

...

Алаяқтықтың алдын алу және анықтау жауапкершілігі

Аудитордың міндеттері (Сілтеме: 9-тармақ)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

А6. Заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар аудитор үшін қосымша процедураларды орындауды немесе басқа шараларды қабылдауды талап етуі мүмкін. Мысалы, бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары Кеңесінің кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Этика кодексі (соның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттары) (IESBA кодексі) аудитор заңдар мен ережелердің анықталған немесе қабылданған бұзылуларына жауап беру үшін шаралар қабылдауды және одан әрі әрекет ету қажет пе екенін анықтауды талап етеді. Мұндай қадамдар Топтың қаржылық есептілігінің аудитінен басқа мақсаттар үшін топтың құрамдас компанияларында немесе бизнес бірліктерінде жұмыс істейтін топпен жұмыс жөніндегі серіктесті, ~~компонент аудиторларды қоса алғанда, топ құрамындағы басқа аудиторларға~~ немесе ISA 600 басқа аудиторларына (қайта қаралған) заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлауды қамтуы мүмкін

...¹¹⁴

...

ISA 250 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) - ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК АУДИТІ КЕЗІНДЕ ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ ҚАРАУ

...

Қосымша және басқа түсіндірме материалдар

Заңнамалық және нормативтік актілердің сақталуына жауапкершілік (Сілтеме: 3-9-тармақтар)

...

Аудитордың жауапкершілігі

...

Заңда, нормативтік актілерде немесе тиісті этикалық талаптарда белгіленген қосымша міндеттер (сілтеме: 9-тармақ)

А8. Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар аудитор үшін қосымша процедураларды орындауды немесе басқа әрекеттерді орындауды талап етуі мүмкін. Мысалы, кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Этика кодексі (соның ішінде халықаралық Тәуелсіздік стандарттары) (IESBA кодексі) аудитор анықталған немесе қабылданған заңдар мен ережелердің бұзылуына жауап беру және одан әрі әрекет ету қажет пе екенін анықтау үшін шаралар қабылдауды талап етеді. Мұндай қадамдар Топтың қаржылық есептілігінің аудитінен басқа мақсаттар үшін топтың құрамдас бөліктерінде ~~кәсіпорындарында немесе бөлімшелерінде жұмыс істейтін басқа аудиторларды қоса алғанда, топтың тобындағы басқа аудиторларға~~ заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжамды жағдайлары туралы хабарлауды қамтуы мүмкін.¹¹⁵

...

ISA 260 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) - БАСҚАРУ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ЖҮКТЕЛГЕН АДАМДАРМЕН БАЙЛАНЫС

...

Қосымша және басқа түсіндірме материалдар

Басқаруға жауапты тұлғалар (Сілтеме: 11-тармақ)

....

А4. ISA 600 (қайта қаралған) топ аудиторы топты басқаруға жауапты адамдардың назарына жеткізуі керек нақты сұрақтарды қамтиды.¹¹⁶ Құрамдас аудиторлар топ аудиторының назарына жеткізген мәселелер топ аудиторы топты басқаруға жауапты адамдардың міндеттерін орындау үшін маңызды деп санайтын мәселелерді қамтуы мүмкін. Компоненттік аудиторлар сонымен қатар компонентті басқаруға жауапты адамдарға сұрақтар қоя алады.¹¹⁷ мұндай жағдайларда компоненттің аудиторы байланысатын тиісті тұлға (тұлғалар) тапсырманың мән-

¹¹⁴ Мысалы, IESBA кодексінің R360.16 - 360.18 А1 тармақтарын қара.

¹¹⁵ Мысалы, IESBA кодексінің R360.16 - 360.18 А1 тармақтарын қара.

¹¹⁶ ISA 600 (Қайта қаралған), Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда), 5749-тармақ

¹¹⁷ ISA 600 (Қайта қаралған) 45(i) тармақ

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

жайларына және хабарлануы тиіс сұраққа байланысты болады. Кейбір жағдайларда бірнеше ~~компоненттер~~ кәсіпорындар немесе бөлімшелер бір ішкі бақылау жүйесінде бірдей қызметті жүргізе алады және бірдей есепке алу әдістерін қолдана алады. Егер осы құрамдас бөліктерді немесе бизнес бөлімшелерін басқаруға жауапты адамдар сәйкес келсе (мысалы, жалпы Директорлар кеңесі), онда осы ~~компонент~~ бөліктерді немесе бизнес бөлімшелерін байланыс мақсаттары үшін параллель қарастыру арқылы күш-жігердің қайталануын болдырмауға болады.

...

1-қосымша

(Сілтеме: 3-тармақ)

Корпоративтік басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесуге қатысты ISQM1 және басқа да ISA-да қамтылған арнайы талаптар

Бұл қосымшада ISQM1¹¹⁸ тармақтарында көрсетілген және басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың назарына белгілі бір мәселелердің жеткізілуін талап ететін нақты ISA. Бұл тізбе халықаралық аудит стандарттарында қамтылған талаптарды және оларға қатысты қолдану жөніндегі нұсқаулықты және басқа да түсіндірме материалдарды қарастыру қажеттілігін алмастырмайды.

- ISQM1, *Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапаны бақылау*, 34(е) тармақ;
- ISA 240, *Қаржылық тізімдемелерді тексеру кезінде алаяқтыққа байланысты аудитордың міндеттері*, 22, 39(с)(i) және 41-43-тармақтар;
- ISA 250 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік тексеру кезінде заңдар мен ережелерді қарау*, 15, 20 және 23–25-тармақтар;
- ISA 265, *Ішкі бақылаудың кемшіліктері туралы ақпаратты басшылық пен басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу*, 9-тармақ;
- ISA 450, *Аудит барысында анықталған бұрмалануларды бағалау*, 12-13-тармақтар;
- ISA 505, *Сыртқы растау*, 9-тармақ;
- ISA 510, *Бастапқы аудиторлық тапсырмалар – бастапқы қалдықтар*, 7-тармақ;
- ISA 540 (Қайта қаралған), *Әділ құнды бағалау және тиісті ақпаратты ашуды қоса алғандағы бағалау мәндерінің аудиті*, 38-тармақ;
- ISA 550, *Байланысты тараптар*, 27-тармақ;
- ISA 560, *Есепті күннен кейінгі оқиғалар*, 7(b)-(c), 10(a), 13(b), 14(a) және 17 тармақтары;
- ISA 570 (Қайта қаралған), *Қызметтің үздіксіздігі*, 25-тармақ;
- ISA 600, *Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)*, 5749-тармақ;
- ISA 610 (2013 жылғы қайта қаралған), *Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану*, 20 және 31-тармақтар;
- ISA 700 (Қайта қаралған), *Қаржылық есептілік бойынша қорытынды және есептілік*, 46-тармақ;
- ISA 701, *Тәуелсіз аудитордың есебінде аудиттің негізгі мәселелерін көрсету*, 17-тармақ;
- ISA 705 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудитордың есебінде қамтылған қорытындыдағы өзгерістер*, 12, 14, 23 және 30-тармақтар;
- ISA 706 (Қайта қаралған), *Тәуелсіз аудиторлық қорытындыда «Маңызды мәселелерді бөлу» тармақтары және «Өзге де мәселелер» бөлімдері*, 12-тармақ;
- ISA 710, *Салыстырмалы ақпарат – салыстырмалы көрсеткіштер және салыстырмалы қаржылық есептілік*, 18-тармақ;

¹¹⁸ ISQM1, *Қаржылық есептілікке аудиторлық тексеруді және шолуды жүргізетін, сондай-ақ кепілдік пен ілеспе қызметтерді ұсынатын өзге де тапсырмаларды орындайтын фирмалар үшін сапаны бақылау*

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

- ISA 720 (Қайта қаралған), Басқа ақпаратқа қатысты аудитордың міндеттері, 17–19-тармақтар

ISA 300 ҚАРЖЫ ЕСЕПТІЛІГІНІҢ АУДИТІН ЖОСПАРЛАУ

Талаптар

Жұмысты жоспарлау

10А. Жоба бойынша серіктес жалпы аудит стратегиясы мен аудит жоспарын қарастыруы керек.

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар

Жұмысты жоспарлау

Аудиттің жалпы стратегиясы (Сілтеме: 7–8-тармақтар)

- A8. Аудиторлық тәуекелді бағалау процедураларының орындалуына байланысты жалпы аудит стратегиясын әзірлеу процесі аудиторға келесі мәселелерде сенімділікке қол жеткізуге көмектеседі:
- Аудиттің сол басқа салаларындағы жұмыстарды орындау үшін қажетті ресурстардың (кадрлық, технологиялық, интеллектуалдық) сипаты. Мысалы, жоғары тәуекелді аймақтармен жұмыс істеу үшін тиісті білікті топ мүшелерін пайдалану немесе күрделі мәселелерді шешу үшін сарапшыларды тағайындау;
 - Аудиттің жекелеген бағыттарына бөлінген ресурстарды бөлу. Мысалы, әр түрлі орындардағы тауарлық-материалдық қорларды есепке алуды қадағалау үшін тағайындалған топ мүшелерінің саны, құрамдас аудиторлардың жұмысын бағыттау, қадағалау және тексеру сипаты мен көлемі, топтық аудит жағдайында басқа аудиторлардың жұмысын тексеру көлемі, немесе қауіпті аймақтармен жұмыс істеуге бөлінген сағат саны;
 - Қолда бар ресурстарды қашан пайдалану керек: мысалы, аралық аудит сатысында немесе негізгі маңызды күндерде;
 - Ресурстардың қалай бөлінетіні, пайдаланылуы және бақылануы. Мысалы, тапсырма басшысы мен келісім сапасын тексеруші арасында (мысалы, орнында немесе қашықтан) келісім сапасын тексеру қалай жүргізілетіні туралы қысқаша ақпарат беру және топ мүшелерін тыңдау үшін кездесулер қашан өткізілуі керек.

Қосымша

(Сілтеме: 7–8, А8–А11 тармақтар)

Аудиттің жалпы стратегиясын әзірлеуге қатысты ойлар

Бұл қосымшада аудитор келісім деңгейінде сапаны басқаруға арналған жалпы аудит стратегиясын әзірлеу кезінде қарастыруы мүмкін мәселелердің мысалдары келтірілген. Осы мәселелердің көпшілігі аудиттің жалпы стратегиясына да, егжей-тегжейлі аудит жоспарына да әсер етеді. Берілген мысалдар көптеген аудиторлық келісімдерге қолданылатын мәселелердің кең ауқымын қамтиды. Келесі мәселелердің кейбірі басқа ISA талаптарына қосылуы мүмкін болса да, бұл мәселелердің барлығы әрбір аудиторлық келісімге қатысты болып қала бермейді және тізім міндетті түрде толық емес.

Тапсырманың ерекшеліктері

- Аудиттің күтілетін көлемі, оның ішінде аудиттелетін құрамдастардың саны мен орналасқан жері, топтық аудит мақсатында–аудиторлық жұмысты орындау күтілетін құрамдас бөліктер және құрамдас аудиторларды тарту дәрежесі;
- Топты біріктіру тәртібін айқындайтын бас ұйым мен оның құрамдас ұйымдары немесе бөлімшелері арасындағы бақылау қатынастарының сипаты;
- Үшінші тарап аудиторлар жүргізетін құрамдас аудиттердің көлемі;
- Аудитке жататын бизнес сегменттерінің сипаты, оның ішінде арнайы қажеттілік білімі;
- Пайдаланылған есеп беру валютасы, оның ішінде аудиттелген қаржылық ақпаратты бір валютадан екінші валютаға аудару қажеттілігі;
- Талап топтық аудитті шоғырландыру мақсатында жүргізілетін аудиторлық жұмыстарға қосымша заңмен белгіленген, нормативтік немесе өзге де мақсаттарда қаржылық есептілікке аудит жүргізу, жеке қаржылық есептілікке аудит жүргізу қажеттілігі;

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

...

Есеп беру мақсаттары, аудит жүргізу уақыты және коммуникация сипаты

...

- Компоненттердің топтық аудиті мақсаттары үшін орындалатын аудитке жұмысқа байланысты есептер мен басқа да коммуникациялардың болжамды сипаты мен шығарылу мерзімдеріне қатысты ~~компоненттердің~~ компоненттердің/аудиторлармен қарым-қатынас жасау.
- Аудит тобының мүшелері арасындағы байланыстың күтілетін сипаты мен мерзімі, оның ішінде топ жиналыстарының сипаты мен уақыты және орындалған аудит жұмысын тексеру мерзімдері;

...

Маңызды факторлар, тапсырма бойынша алдын ала жұмыс және басқа тапсырмалардан алынған ақпарат

- ISA 320¹¹⁹ сәйкес маңыздылықты анықтау тәртібі және, егер қолданылса:

Ұйымның құрамдас бөліктері үшін құрамдас аудиторлық процедураларды орындаудың маңыздылығын анықтау және осы ақпаратты ISA 600 (қайта қаралған) сәйкес құрамдас аудиторларға жеткізу тәртібі;¹²⁰

...

Операциялардың маңызды құрамдас бөліктері мен маңызды сыныптарын, шоттағы қалдықтарды және маңызды болуы мүмкін ашып көрсетулерді алдын ала анықтауға қатысты бастапқы күтулер;

ISA 315 (2019 ЖЫЛЫ ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) МАТЕРИАЛДЫ БҰЗУ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар

...

Тәуекелді бағалау процедуралары және оған қатысты әрекеттер (13–18-тармақтарды қара)

A11. Анықталған және бағаланатын елеулі бұрмаланулардың тәуекелдері алаяқтықтан туындайтын тәуекелдерді де, қателіктерден туындайтын тәуекелдерді де қамтиды және тәуекелдердің екі түрі де осы стандартта қарастырылған. Дегенмен, алаяқтықтың маңыздылығы соншалық, ISA 240 тәуекелді бағалау процедуралары мен байланысты ақпарат жинау әрекеттеріне қатысты қосымша талаптар мен нұсқауларды қамтып, алаяқтықтан туындаған елеулі бұрмаланулар тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін пайдаланылады¹²¹. Бұдан басқа, келесі ISA белгілі бір мәселелерге немесе жағдайларға қатысты елеулі бұрмаланулар тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін қосымша талаптар мен нұсқаулар береді:

- ISA 540 (Қайта қаралған)¹²²– есептік мәндерге қатысты;
- ISA 550 – байланысты тараптармен қарым-қатынастар мен операцияларға қатысты;
- ISA 570 (Қайта қаралған)¹²³– кәсіпорынның үздіксіздігі туралы;
- ISA 600 (Қайта қаралған)¹²⁴– топтың қаржылық есептілігіне қатысты.

...

Аудит тобының талқылауы (Сілтеме: 17–18-тармақтар)

...

Масштабтау

...

A45. Келісімшартты топтың қаржылық есептілігінің аудиті жағдайындағыдай үлкен жоба командасы орындаған кезде, команданың барлық мүшелерін қамтитын бір талқылауды өткізу әрқашан қажет немесе пайдалы бола бермейді (мысалы, көп ұйым жағдайында -сайт жұмысы), сондай-ақ талқылау барысында қабылданған барлық шешімдер туралы жоба бойынша топтың барлық мүшелерін хабардар ету қажет емес. Жоба бойынша серіктес жоба бойынша топтың негізгі мүшелерімен, соның ішінде, қажет болған жағдайда, арнайы дағдылары немесе білімі бар және құрамдастардың аудитіне қатысты орындалған жұмысқа жауапты тұлғаларды қоса, мәселелерді талқылай алады және басқа топ мүшелеріне талқылауды тағайындай алады. жоба бойынша команда ішінде қажет деп саналатын байланыс көлемін есепке алу. Келісім жетекшісімен келісілген коммуникация жоспарын жасаған дұрыс.

¹¹⁹ISA 320 Аудитті жоспарлау мен жүргізудегі маңыздылық

¹²⁰600 ISA (Қайта қаралған), Топтың қаржылық есептілігінің аудитін қарастыру (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса), 21-23 және 40(с)35-36-тармақтар.

¹²¹ISA 240, 12-27 тармақтар.

¹²²ISA 540 (Қайта қаралған), Аудиттік бағалаулар және олармен байланысты ашып көрсетулер.

¹²³ISA 570 (Қайта қаралған), үздіксіз жұмыс.

¹²⁴ISA 600 (Қайта қаралған), Топтың қаржылық есептілігінің аудитін қарастыру (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

...

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (Сілтеме: 28–37-тармақтар)

...

Бекіту деңгейінде елеулі бұрмаланулардың тәуекелдерін бағалау

...

Елеулі тәуекелдер (32-тармақты кара)

Нәліктен маңызды тәуекелдерді анықтау керек және олардың аудитке әсері қандай

A218. Маңызды тәуекелдерді анықтау аудиторға келесілерді қоса алғанда, белгілі бір сәйкес жауаптарды енгізу арқылы тән тәуекелдер ауқымының жоғарғы жағындағы тәуекелдерге көбірек көңіл бөлуге мүмкіндік береді:

...

ISA 600 (Қайта қаралған) топ аудиторынан топтың қаржылық есептілігіндегі елеулі бұрмаланулардың жоғары бағаланған тәуекелдері немесе құрамдас аудитор келесі аудиторлық шараларды орындауға шешім қабылдаған маңызды тәуекелдер салаларына әрі қарай аудиторлық процедураларды әзірлеу мен орындаудың орындылығын бағалауды талап етеді, егер елеулі тәуекел топтық аудиттің құрамдас бөлігіне қатысты болса, төнтық аудит жөніндегі келісім жетекшісінің көбірек қатысуы талап етіледі және төнтық жоба тобы құрамдае деңгейінде құрамдае аудитор орындайтын жұмысты басқаруы керек.¹²⁵.

...

ISA 320 – АУДИТТИ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҚ

...

Анықтамалығы

9. ISA мақсаттары үшін келесі терминдердің төменде көрсетілген мағыналары бар:

(a) Нәтиженің маңыздылығы - түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулар жиынтығының жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығын төмендету мақсатында аудитор тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен деңгейде белгілеген соманы немесе соманы білдіреді. Тиісті жағдайларда жұмыс нәтижелері бойынша маңыздылық деп аудитордың пікірінше, операциялардың белгілі бір сыныптары, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейінен немесе деңгейінен аз сома немесе сомалар түсініледі.

(b)

(c) Агрегаттау тәуекелі - түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтығы тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығы.

...

Қосымша және өзге де түсіндірме материалдар

...

Аудитті жоспарлау кезінде маңыздылығы мен нәтижелілігін анықтау

...

Нәтижелердің маңыздылығы (Сілтеме: 11-тармақ)

A13. Жекелеген елеулі бұрмалануларды анықтау мақсатында ғана аудитті жоспарлау жекелеген елеусіз бұрмаланулардың жиынтығы қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкеп соғуы мүмкін екендігін ескермейді және мүмкін анықталмаған бұрмаланулар үшін резерв қалдырмайды. Қызмет нәтижелерінің маңыздылығы (анықтамаға сәйкес бір немесе бірнеше соманы білдіреді) жиынтықтау тәуекелін төмендету мақсатында /тиісті төмен деңгейге дейін/ қаржылық есептіліктегі түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулар жиынтығының жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығы мақсатында тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейінен төмен төмен белгіленеді.

¹²⁵ISA 600 (Қайта қаралған), 30 және 31 42-тармақтар

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Сол сияқты, белгілі бір санаттағы операциялар, шоттар бойынша қалдықтар немесе тиісті төмен деңгейде ақпаратты ашу үшін анықталған маңыздылық деңгейіне қатысты қызмет нәтижелерінің маңыздылығы. осы санаттағы операциялардың, шоттар бойынша қалдықтардың немесе ақпаратты ашудың түзетілмеген және анықталмаған бұрмалануларының жиынтығы осы санаттағы операциялар, шоттар бойынша қалдықтар немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық деңгейінен асып кету ықтималдығы. Маңыздылық деңгейін анықтау Қарапайым механикалық есептеу емес және кәсіби найымдауды қажет етеді. Оған аудитордың тәуекелдерді бағалау процедураларын орындау барысында жаңартылған субъектіні түсінуі, сондай-ақ аудитордың сипаты мен көлемі әсер етеді. сондай-ақ алдыңғы аудиттер барысында анықталған бұрмаланулардың сипаты мен көлемі, демек, ағымдағы аудит барысында бұрмалануларға қатысты аудитордың күтуі. ағымдағы кезеңдегі бұрмаланулар.

...

ISA 402, СЕРВИСТІК ҰЙЫМДЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ҚҰРЫЛЫМҒА ҚАТЫСУДЫ ТЕКСЕРУ

...

Қосымша және басқа түсіндірме материалдар

Ішкі бақылауды қоса алғанда, сервистік ұйым ұсынатын қызметтер туралы түсінік алу

...

Пайдаланушы ұйымнан тиісті түсінік алу мүмкін болмаған кезде қосымша процедуралар (Сілтеме: 12-тарак)

...

A19. Басқа аудитор пайдаланушы ұйымға көрсетілетін қызметтермен байланысты қызмет көрсету ұйымындағы тиісті бақылау құралдары туралы қажетті ақпаратты алуға мүмкіндік беретін рәсімдерді орындау үшін тартылуы мүмкін. Егер 1 немесе 2 типті қорытынды шығарылған болса, онда аудитор-пайдаланушы осы процедураларды орындау үшін аудитор-қызметшіні қолдана алады, өйткені аудитор-қызметшінің қызмет көрсету ұйымымен байланысы бар. Аудитор-басқа аудитордың жұмысын пайдаланатын пайдаланушы басқа аудитордың құзыреттілігі мен мүмкіндіктерін (соның ішінде тәуелсіздік пен *кәсіби құзыреттілігі *осы аудитордың) анықтауға,* басқа аудитордың жұмысына басшылық пен қадағалауға, *жоспарлауға қатысты ISA 220600 (Қайта қаралған)¹²⁶ басшылықты пайдалы деп санауы мүмкін.

ISA 501, АУДИТОРЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕР – ЖЕКЕ ЭЛЕМЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ОЙЛАР

...

Қосымша және басқа түсіндірме материалдар

Түгендеу

Түгендеуге қатысу (Сілтеме: 4 (а) тармағы)

...

A3. Түгендеуге қатысуды жоспарлауға (немесе осы ISA-ның 4-8-тармақтарына сәйкес аудиторлық рәсімдерді әзірлеуге және орындауға) қатысты мәселелер, мысалы, мыналарды қамтиды

- Түгендеумен байланысты елеулі бұрмалану тәуекелдері.
- Түгендеуді ішкі бақылау сипаты.
- Барабар рәсімдерді белгілеу және қорларды физикалық есептеуді жүргізу үшін тиісті нұсқаулықтар беру көзделме.
- Қорларды нақты есептеу мерзімдері.
- Компания түгендеу жүйесін қолдайды ма.

¹²⁶ ISA 220 (Қайта қаралған) "Қаржылық есептілік аудитінің сапасын басқару 600 "Арнайы аспектілер — шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (аудитор компоненттердің жұмысын қоса алғанда)", 2-тармақта: "Аудитор басқа аудиторларды қаржылық есептілік аудитіне тартқан кезде, аудитор жағдайларға сәйкес бейімделген осы ISA-ны пайдалы деп санауы мүмкін. шоғырландырылған қаржылық есептілік болып табылмайды...". Сондай-ақ 19-тармақты қараңыз MSA 600.

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

- Қорлар сақталатын орындар, соның ішінде қорлардың маңыздылығы және әртүрлі орындардағы Елеулі бұрмалану тәуекелдері, қай орындар қолайлы екендігі туралы шешім қабылдағанда. ~~ISA 600¹²⁷ басқа аудиторларды тарту туралы мәселені қарастырады және, тиісінше, мұндай тарту шалғай жерде түгендеу кезінде қатысумен байланысты болған кезде орынды болуы мүмкін.~~
- Сарапшы аудитордың көмегі қажет пе. ISA 620¹²⁸-де аудиторға жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер алуға көмектесу үшін сарапшы аудиторды пайдалану мәселесі қарастырылады.

ISA 510, БАСТАПҚЫ АУДИТОРЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР – БАСТАПҚЫ ҚАЛДЫҚТАР

...

Қосымша

...

Мысал 1:

Осы мысалда аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған)¹²⁹ қолданылмайды).
-

...

Мысал 1:

Осы мысалда аудиторлық қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

ISA 550, БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАР

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Тәуекелді бағалау процедуралары және онымен байланысты шаралар

...

Ұйымдағы байланысты тараптармен қатынастар мен операцияларды түсіну

...

¹²⁷ ISA 600, Арнайы аспектілер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

¹²⁸ ISA 620, Сарапшы аудитордың жұмысын пайдалану

¹²⁹ ISA 600 (Қайта қаралған), ерекше ескерулер — Топтық қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

...

Ұйымның байланысты тараптарының сәйкестігі (Сілтеме:13(a) тармақ)

...

A13. Топтық аудит контекстінде ISA 600 (Қайта қаралған) ~~аудиторлық топтан топ~~ аудиторынан бұрын Топ басшылығы немесе топ аудиторы анықтамаған байланысты тараптардың қарым-қатынасы туралы компоненттік аудиторлардан уақтылы ақпарат сұрауды талап етеді * ~~әрбір компонент аудиторына Топ басшылығы дайындаған байланысты тараптардың тізімін және белгілі кез келген басқа байланысты тараптарды ұсынады аудит тобы.~~¹³⁰ Егер ұйым топтың құрамдас бөлігі болса, онда мұндай* ақпарат ұйымның байланысты тараптарын сәйкестендіруге қатысты аудиторлық топ басшылығының сұраулары үшін пайдалы негіз береді.

...

Байланысты тараптармен қатынастар мен мәмілелерге байланысты елеулі бұрмаланулардың тәуекелдеріне жауаптар (Ref. Para. 20)

...

Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс байланысты тараптармен маңызды операцияларды анықтау

...

Байланысты тараптармен елеулі операциялардың экономикалық негіздемесін бағалау (23-тармақты қараңыз).

A38. Ұйымның әдеттегі қызметінен тыс байланысты тараптармен жүргізілетін елеулі операцияның экономикалық негіздемесін бағалау кезінде аудитор келесі мәселелерді қарастыруы мүмкін

- Мәміле ме
 - o Мәміле тым күрделі ме (мысалы, ол шоғырландырылған топтағы бірнеше байланысты тараптарды қамтуы мүмкін).
 - o Әдеттен тыс шарттарға ие, мысалы, әдеттен тыс бағалар, пайыздық мөлшерлемелер, кепілдіктер және өтеу мерзімі.
 - o Оның өмір сүруінің айқын логикалық себебі жоқ.
 - o Бұрын анықталмаған байланысты тараптарды қамтиды.
 - o Әдеттен тыс жолмен шешілді.
- Басшылық басқару үшін жауапкершілік жүктелген адамдармен мұндай операцияны есепке алудың сипаты мен тәртібін талқылады ма.
- Менеджмент операцияның экономикалық аспектілерінен гөрі нақты есепке алу әдісіне көбірек көңіл бөлді ме?

Егер басшылықтың түсіндірмелері жасауға мүдделілік бар мәміле шарттарына айтарлықтай сәйкес келмесе, аудитор міндетті MSA 500,131 сәйкес Нұсқаулықтың түсіндірмелері мен мәлімдемелерінің дұрыстығын ескеру қажет басқа маңызды сұрақтар№

...

130 ISA 600 (қайта қаралған), ерекше ескерулер — Топтың қаржылық есептілігінің аудиті(құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда), 32(b)40 (e)

¹³¹ISA500 аудитор басшылықтың басқа да маңызды мәселелер бойынша түсініктемелері мен мәлімдемелерінің сенімділігін қарастыруды талап етеді.

ISA 570 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

...

Қосымша

Мысал 1 - Елеулі белгісіздік және қаржылық есептілікте ақпараттың барабар ашылуы жағдайында өзгертілмеген қорытынды

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған)¹³² қолданылмайды).

-

...

Мысал 2 - Маңызды белгісіздік болған кезде және қаржылық есептілік ақпараттың жеткіліксіз ашылуына байланысты айтарлықтай бұрмаланған кезде ескертпесі бар пікір

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).

-

...

Мысал 2 - Егер қаржылық есептілікте ашылмаған елеулі белгісіздік болса, қолайсыз пікір

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).

-

...

ISA 610 (2013 ЖЫЛЫ ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), ІШКІ АУДИТОРДЫҢ ЖҰМЫСЫН ПАЙДАЛАНУ

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Ішкі аудит қызметінің жұмысын қандай салаларда және қандай көлемде пайдалануға болатындығын анықтау.

...

Пайдалануға болатын ішкі аудиттің сипаты мен көлемін анықтау.

...

¹³¹ ISA 500, Аудиторлық дәлелдер

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Ішкі аудит қызметінің пайдаланылған жұмысының сипаты мен көлемін анықтауға әсер ететін факторлар (Сілтеме: 17-19 тармақтар)

...

A16. Сыртқы аудитор пайдалана алатын ішкі аудит қызметі орындайтын жұмыстардың мысалдары мыналарды қамтиды

- Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне тесттер.
- Шектеулі пайымдауды қамтитын процедуралар.
- Түгендеуді бақылау.
- Қаржылық есептіліктің ақпараттық жүйесіндегі операцияларды қадағалау.
- Заңнамалық және нормативтік талаптардың сақталуын тексеру.
- Белгілі бір жағдайларда топ үшін маңызды болып табылмайтын еншілес компаниялардың қаржылық ақпаратын тексеру немесе тексеру (егер бұл ISA 600 талаптарына қайшы келмесе).¹³³

...

Ішкі аудиторларды қандай салаларда және қандай көлемде тікелей көмек көрсету үшін пайдалануға болатындығын анықтау

Аудит мақсатында тікелей көмек көрсету үшін ішкі аудиторларды пайдалану мүмкіндігін анықтау (Сілтеме: 5, 26-28-тармақтар)

A31. Сыртқы аудиторға заңмен немесе нормативтік актімен ішкі аудиторларды тікелей көмек көрсету үшін пайдалануға тыйым салынған юрисдикцияларда топтық аудит жағдайында топ ~~аудиторы~~ бұл тыйым компонент аудиторларына қатысты ма, жоқ па, соны қарастырған жөн, егер солай болса, бұл мәселені компоненттер аудиторларымен қарым-қатынаста қарастырған жөн.¹³⁴

...

ISA 700 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІК

...

Жүйелік талаптар

...

Аудиторлық қорытынды

...

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит үшін аудиторлық қорытынды

...

Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі аудитордың міндеттері

...

39. Аудиторлық қорытындының "Қаржылық есептілік аудитін жүргізу жөніндегі аудитордың міндеттері" бөліміне: (Сілтеме: A50 тармақ)

...

(d) Егер ISA 600 (Қайта қаралған)¹³⁵ қолданылса, топтық аудиттегі аудитордың міндеттерін қосымша сипаттау:

¹³³ ISA 600, Арнайы аспектілер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

¹³⁴ ISA 600 (Қайты қаралған), Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

¹³⁵ ISA 600 (Қайты қаралған), Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

- (i) Аудитордың міндеттері қаржылық ақпарат туралы пікір білдіру үшін негіз ретінде топқа кіретін ұйымдардың немесе шаруашылық қызметті жүзеге асыратын бөлімшелердің қаржылық ақпаратына қатысты тиісті аудиторлық ~~жеткілікті~~ ~~нен~~ аудиторлық дәлелдемелер алу мақсатында топтық аудитті жоспарлау және жүргізу топтың қаржылық есептілігі туралы ~~жылдам~~-пікір білдіру негіздері;
- (ii) Аудитор топ аудитінің мақсаттары үшін жүргізілетін аудиторлық жұмыстың орындалуын басқаруға, қадағалауға және шолуға жауапты; және
- (iii) Аудитор аудиторлық қорытынды үшін ғана жауап береді.¹³⁶

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Аудиторлық қорытынды (Сілтеме: 20-тармақ)

...

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит үшін аудиторлық қорытынды

...

Пікір білдіру негіздері (Сілтеме: 28-тармақ)

...

Топтық аудиттің ерекшеліктері

A38. Топтық аудит жағдайында, тиісті этикалық талаптардың бірнеше көздері болған кезде, соның ішінде тәуелсіздікке байланысты, аудиторлық қорытындыдағы юрисдикцияға сілтеме әдетте ~~топтық командаға~~ аудиторға қолданылатын тиісті этикалық талаптарға қатысты болады. Бұл топтық аудит кезінде компоненттік аудиторларға топтық аудитке қатысты этикалық талаптар да қолданылатындығына байланысты.¹³⁷

A39. ISA арнайы тәуелсіздік талаптарын немесе аудиторларға, соның ішінде құрамдас аудиторларға этикалық талаптарды белгілемейді, сондықтан IESBA кодексіндегі тәуелсіздік талаптарын немесе топ/аудитор бағынатын басқа этикалық талаптарды кеңейтпейді немесе жоймайды, сонымен қатар барлық жағдайларда құрамдас аудитор бірдей арнайы талаптарға бағынуды талап етпейді ~~топтық командаға~~ аудиторға сияқты тәуелсіздікке қойылатын талаптар. Нәтижесінде, топтық аудит жағдайында тиісті этикалық талаптар, соның ішінде тәуелсіздікке байланысты талаптар күрделі болуы мүмкін. ISA 600 (Қайта қаралған)¹³⁸ құрамдас аудитордың топтық аудитке қатысты тәуелсіздік талаптарына сәйкес келмейтін жағдайларды қоса алғанда, топтық аудит үшін құрамдас бөліктің қаржылық ақпараты бойынша жұмысты орындау кезінде аудиторға арналған нұсқаулықты қамтиды.

...

Қосымша

....

¹³⁶ ISA 600 (Қайты қаралған), 53-тармақ

¹³⁷ ISA 600 (Қайты қаралған), A56-A57, A66-A68 ~~A37~~ тармақтары

¹³⁸ ISA 600 (Қайты қаралған), 25, 27 ~~19-20~~ тармақтар

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Мысал 1 - Ақпаратты дұрыс ұсыну қағидатына сәйкес дайындалған, жария сатылатын компанияның қаржылық есептілігі туралы аудиторлық қорытынды

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

...

Мысал 2 - Ақпаратты дұрыс ұсыну қағидатына сәйкес дайындалған, көпшілікке сатылатын компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытынды

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ABC компаниясының акционерлеріне [немесе басқа тиісті адресатқа].

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті туралы есеп¹³⁹

...

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізу жөніндегі міндеттері

...

ISA-ға сәйкес аудит барысында біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Біз:

- ...
- Ұйымдардың қаржылық ақпаратына немесе топ құрамына кіретін қызмет түрлеріне қатысты негіз ретінде кәсіпорынның қаржылық ақпараты немесе топ құрамына кіретін қызмет түрлері туралы пікір білдіру білдіру үшін тиісті аудиторлық дәлелдемелер алу мақсатында топтың аудитін жоспарлаймыз және жүргіземіз білдіру туралы пікірлер Топтың шоғырландырылған/ қаржылық есептілігі. Біз топ аудитінің мақсаттары үшін орындалған аудиторлық жұмысты басқаруға, қадағалауға және тексеруге орындауға жауаптымыз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін айрықша жауаптымыз.

...

Мысал 3 - Ақпаратты әділ ұсыну қағидатына сәйкес дайындалған, жария компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытынды

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

¹³⁹ Егер "Заңнаманың және нормативтік актілердің өзге де талаптары туралы есеп" деген екінші субтитр қолданылмаса, "Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті туралы есеп және нормативтік актілер" қолданылмайды.

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

...

Мысал 4 - Сәйкестіктің жалпы қағидаттарына сәйкес дайындалған, жария компания болып табылмайтын ұйымның қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық қорытынды

Осы мысалда қорытындының мақсаттары үшін мынадай мән жайлар көзделеді:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған қолданылмайды).
-

...

ISA 701, ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ АУДИТТИҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН КӨРСЕТУ

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Аудиттің негізгі мәселелерін анықтау (Сілтеме: 9-10 тармақтар)

...

Аудитордың ерекше назарын қажет ететін сұрақтар (Сілтеме: 9-тармақ)

...

A15. Әр түрлі ISA басқаруға жауапты адамдармен және аудитордың назарын қажет ететін аймақтарды анықтай алатын басқа адамдармен арнайы хабарламаларды қажет етеді. Мысалы:

- ISA 260 (Қайта қаралған) аудитор аудит барысында туындаған болса, басқаруға жауапты адамдарға айтарлықтай қиындықтар туралы хабарлауды талап етеді.¹⁴⁰ ISA-ның ықтимал қиындықтарды мойындайды, мысалы:

о байланысты тараптармен жасалатын операциялар¹⁴¹, атап айтқанда, аудитордың байланысты тараптармен жасалатын операцияның барлық басқа аспектілері (бағадан басқа) нарықтық жағдайдағы салыстырмалы операцияның аспектілеріне тең екендігінің аудиторлық дәлелдерін алу қабілетінің шектеулері.

о топтық аудиттегі шектеулер, мысалы, аудиторлар тобының ақпаратқа немесе адамдарға қол жетімділігі шектеулі болуы мүмкін.¹⁴²

ISA 220 (Қайта қаралған) фирманың саясаты немесе процедуралары кеңес беруді талап ететін күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті кеңес алуға қатысты аудиторлық серіктеске қойылатын талаптарды белгілейді¹⁴³, сондай-ақ аудиторлық серіктестің кәсіби пікірі бойынша кеңес беруді қажет ететін басқа мәселелер бойынша. Мысалы, бухгалтер фирмадағы немесе одан тыс жерлердегі басқа адамдармен маңызды техникалық мәселе бойынша кеңескен болуы мүмкін, бұл оның маңызды аудит мәселесі екенін көрсетуі мүмкін. Шарт бойынша серіктес сонымен қатар аудиторлық тапсырма барысында туындайтын маңызды мәселелер мен маңызды пайымдауларды шарт бойынша жұмыс сапасын тексерушімен талқылауға міндетті.¹⁴⁴

...

¹⁴⁰ ISA 260 (Қайта қаралған), 16(b) және A21 тармақтар

¹⁴¹ ISA 550, Байланысты тараптар, A42 тармақ

¹⁴² ISA 600 (Қайты қаралған), Арнайы аспектілер-шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті (компоненттік аудиторлардың жұмысын қоса алғанда), 57 49 (c) тармақ

¹⁴³ ISA 220, Қаржылық есептілік аудитінің сапасын бақылау

¹⁴⁴ ISA 220, 36-тармақ

ISA 705 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ ҚАМТЫЛҒАН ҚОРЫТЫНДЫДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Аудиторлық қорытындыны өзгерту талап етілетін мән-жайлар

...

Тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алудың мүмкін еместігінің сипаты (Сілтеме: 6 (b) тармағы)

...

A10. Ұйымның еркіне тәуелді емес жағдайлардың мысалдары келесі жағдайлар болып табылады

- Ұйымның бухгалтерлік есебі жойылды.
- Бұдан әрі аудиторлық рәсімдерді жүргізу қажет болатын маңызды компоненттің бухгалтерлік есептілігі жойылды. шоғырландырылған аудиттің максаттары үшін мемлекеттік органдар белгісіз мерзімге тәркіленді.

...

Қосымша

Мысал 1 - Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына қатысты ескертпелермен қорытынды

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну жүйесін пайдалана отырып, жария емес ұйымның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған)¹⁴⁵ қолданылмайды).
-

...

Мысал 2 - Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмалаушылық негізінде қолайсыз пікір

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, көпшілікке сатылатын компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит-бұл еншілес компаниялары бар компанияның топтық аудиті. (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

...

¹⁴⁵ ISA 600 Қайта қаралды, ерекше ескерулер — Топтық қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

**ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ
ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР**

Мысал 3 - Аудитордың шетелдік қауымдастырылған ұйымға қатысты жеткілікті аудиторлық дәлелдемелер ала алмауына байланысты ескертүмен пікір

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, көпшілікке сатылатын компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит-бұл еншілес компаниялары бар компанияның топтық аудиті. (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).

•

...

Мысал 4 - Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің жекелеген элементіне қатысты аудитордың жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмауына байланысты пікір білдіруден бас тарту

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Ақпаратты әділ ұсыну қағидаттарын пайдалана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит-еншілес компаниялары бар компанияның топтық аудиті. (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).

•

...

Мысал 5 - Аудитордың қаржылық есептіліктің бірнеше элементтері бойынша жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмауына байланысты пікір білдіруден бас тарту

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, ашық емес компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 (Қайта қаралған) қолданылмайды).

•

...

ISA 706 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛЫҚ ҚОРЫТЫНДЫДА «МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ БӨЛУ» ЖӘНЕ «ӨЗГЕ ДЕ МӘСЕЛЕЛЕР» БӨЛІМДЕРІ

...

3-қосымша

...

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, көпшілікке сатылатын компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 (Қайта қаралған)¹⁴⁶ қолданылмайды).

•

...

¹⁴⁶ ISA 600 (Қайта қаралды), ерекше ескерулер — Топтық қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

...

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған қолданылмайды).
-

ISA 710, САЛЫСТЫРМАЛЫ АӨПАРАТ – САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕР ЖӘНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

...

...

Мысал 1 - Сәйкес нөмірлер

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған)¹⁴⁷ қолданылмайды).
-

...

Мысал 2 - Сәйкес нөмірлер

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

...

Мысал 3 - Сәйкес нөмірлер

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 Қайта қаралған) қолданылмайды).
-

...

¹⁴⁷ ISA 600 Қайта қаралды), ерекше ескерулер — Топтың қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ
ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Мысал 4 - Салыстырмалы қаржылық есептілік

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **(Қайта қаралған)** қолданылмайды).

-

...

ISA 720 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН), БАСҚА АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ АУДИТОРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ

...

Өтініш және басқа түсіндірме материалдар

...

Басқа ақпаратты оқып, қарастырыңыз (Сілтеме: 14-15 тармақтары)

...

Аудит барысында алынған басқа ақпарат пен аудитордың түсінігі арасында айтарлықтай сәйкессіздіктің болуы туралы мәселені қарастыру. (Сілтеме: 14(b) тармағы)

...

A35. Аудитор аудитордың елеулі сәйкессіздіктің болуы туралы мәселені қарауының негізі ретінде тиісті аудиторлық құжаттаманы қарау немесе тапсырманы орындайтын топтың тиісті мүшелеріне, оның ішінде компоненттердің тиісті аудиторларына сұраныстар жасау орынды екенін анықтай алады. Мысалы:

- Егер басқа ақпарат негізгі өнім желісін шығаруды жоспарлы тоқтатуды сипаттаса және аудитор жоспарланған тоқтату туралы білсе, аудитор жоспарланған тоқтату туралы хабарламауы керек, аудитор аудитордың осы салада аудиторлық рәсімдерді орындаған тиісті аудит тобының мүшесіне аудиторға осы сипаттаманың білімге айтарлықтай қайшы келетіндігі туралы мәселені қарауға көмектесу үшін сұрау салуы мүмкін аудит барысында алған аудитор.
- Егер басқа ақпарат аудит барысында қаралатын процестің маңызды бөлшектерін сипаттайтын болса, бірақ аудитор оларды жеткілікті түрде еске түсіре алмаса, аудитордың естеліктерін қолдау үшін осындай мәліметтерді қысқаша сипаттайтын аудиторлық құжаттамаға жүгінген жөн.

A36. Аудитор тиісті аудиторлық құжаттамаға жүгінеді ме, әлде тиісті құрамдас аудиторларды қоса алғанда, тапсырманы орындау үшін тиісті топ мүшелерінен сұрай ма, егер солай болса, қандай көлемде болса, бұл кәсіби пайымдау мәселесі. Алайда, аудиторға тиісті аудиторлық құжаттамаға жүгінудің немесе басқа ақпаратқа енгізілген кез-келген мәселе бойынша тапсырманы орындау үшін тиісті топ мүшелеріне, оның ішінде тиісті аудиторлық компоненттерге сұрау салудың қажеті жоқ шығар.

...

...

Мысал 1 - Егер аудитор аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін барлық өзге ақпаратты алса және басқа ақпаратта елеулі бұрмалануларды анықтамаса, өзгертілмеген пікірді қамтитын биржада тіркелген немесе тіркелмеген компанияның аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Ақпаратты дұрыс ұсыну қағидаттарын пайдалана отырып, биржада тіркелген де, тіркелмеген де кез келген компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**)¹⁴⁸ қолданылмайды).
-

...

Мысал 2 - Акциялары биржада тізімделген компанияның аудиторлық қорытындысы, аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін басқа ақпаратта елеулі бұрмалануларды анықтамаған, өзге ақпаратта елеулі бұрмалануларды анықтамаған және өзге ақпаратты алуды күткен, сондай-ақ аудиторлық қорытындының күнінен кейін өзге ақпаратты алуды күткен кезде өзгертілмеген пікір білдіре отырып, аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, көпшілікке сатылатын компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).
-

...

Мысал 3 - Егер аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін басқа ақпараттың бір бөлігін алса, басқа ақпаратта елеулі бұрмалануларды анықтамаса және аудиторлық қорытындының күнінен кейін өзге ақпаратты алуды күтсе, өзгертілмеген пікір білдіретін, жария компания болып табылмайтын ұйымның аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, биржада тіркелмеген кәсіпорынның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).
-

...

Мысал 4 - Акциялары биржада тізімделген компанияның аудиторлық қорытындысы, аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін басқа ақпарат алмаған, бірақ аудиторлық қорытындының күніне дейін ақпарат алған, бірақ аудиторлық қорытындының күнінен кейін басқа ақпарат алуды күткен кезде өзгертілмеген пікірі бар.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Әділ ұсыну принципін қолдана отырып, көпшілікке сатылатын компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).
-

¹⁴⁸ ISA 600 **Қайта қаралды**), ерекше ескерулер — Топтық қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ
ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

...

Мысал 5 - Егер аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық басқа ақпаратты алса және басқа ақпаратта елеулі бұрмаланулардың болуы туралы қорытындыға келсе, өзгертілмеген пікірді қамтитын биржада тіркелген немесе тіркелмеген компанияның аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Ақпаратты дұрыс ұсыну қағидаттарын пайдалана отырып, биржада тіркелген де, тіркелмеген де кез келген компанияның қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).

-

...

Мысал 6 - Егер аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған болса және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бабына жататын, өзге де ақпаратқа да әсер ететін көлемде шектеу болса, ескертпесі бар пікірі бар, биржада тіркелген немесе тіркелмеген компанияның аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Ақпаратты дұрыс ұсыну қағидаттарын пайдалана отырып, биржада тіркелген де, тіркелмеген де кез келген компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігінің толық жиынтығының аудиті. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).

-

...

Мысал 7 - Егер аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық өзге ақпаратты алған болса және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бабына жататын, өзге де ақпаратқа да әсер ететін көлемде шектеу болса, ескертпесі бар пікірі бар, биржада тіркелген немесе тіркелмеген компанияның аудиторлық қорытындысы.

Осы мысалда аудиторлық қорытынды келесі жағдайларға негізделген:

- Егер аудитор аудиторлық қорытындының күніне дейін барлық өзге ақпаратты және шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша қолайсыз пікірді алса және қолайсыз пікір осы басқа ақпаратқа қатысты болса, қолайсыз пікірді қамтитын биржада тіркелген немесе тіркелмеген компанияның аудиторлық қорытындысы. Аудит топтық емес (яғни ISA 600 **Қайта қаралған**) қолданылмайды).

-

...

ISA 805 (ҚАРЖЫ ЕСЕПТІЛІКТЕРІНІҢ НЕГІЗГІ ЕСЕПТІЛЕРІ ЖӘНЕ ЕРЕКШЕЛІ ЭЛЕМЕНТТЕРІ, ТОПТАРЫ НЕМЕСЕ ТОЛЫҚТАРЫНЫҢ АУДИТІНЕ АРНАЛҒАН ЕРЕКШЕЛІКТЕР)

Кіріспе

Осы стандарттың қолданылу аясы

1. Осы ISA топтың қаржылық есептілігінің аудиті мақсатында топтық ~~жөба бойынша~~ топтың ~~сұрауы бойынша~~ құрамдас аудитор туралы аудиторлық есеп компоненттің қаржылық ақпараты бойынша аудиторлық рәсімдерді орындайтын жағдайларда қолданылмайды (ISA 600 **Қайта қаралған**) қара).¹⁴⁹.

...

¹⁴⁹ ISA 600 **Қайта қаралды**, ерекше ескерулер — Топтың қаржылық есептілігінің аудиті (құрамдас аудиторлардың жұмысын қоса алғанда)

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ
ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

**ISRE 2400 (ҚАЙТАЛҒАН) КЕЗЕҢ КЕЙІНГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТЕРДІҢ
СИПАТТАМАСЫ**

...

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар

Осы стандарттың қолданылу аясы (Сілтеме: 1-2 тармақтар)

...

Қаржылық аудит контекстіндегі құрамдастардың қаржылық ақпаратына шолулар топтық есеп беру

~~A2. Осы ISA-ға сәйкес топтың қаржылық есептілік аудиторы ұйымдық құрамдас бөліктер бойынша тексеру тапсырмаларын сұрауға жіберу. Топтық аудиторлық келісімнің жағдайларына байланысты топ аудиторы осы стандарт талаптарына сәйкес шолуды жүргізген кезде қосымша жұмыстарды немесе процедураларды талап ете алады.~~

...

Клиентпен қарым-қатынастарды қабылдау және жалғастыру және шолу келісімдерін қабылдау және аяқтау (Сілтеме: 29-тармақ)

...

Тапсырма шарттарын келісу

...

Топ құрамдастарына шолу

~~A54. Топтың қаржылық есептілігінің аудиторы тәжірибені маманмен байланыса алады топ құрамдас бөлігінің қаржылық ақпаратын тексеруді сұрау. Топ аудиторының нұсқауларына байланысты құрамдас бөліктің қаржылық ақпаратына шолу осы ISA-ның талаптарына сәйкес жүргізілуі мүмкін. Топ аудиторы осы стандартқа сәйкес шолу жұмысын толықтыратын процедураларды да белгілей алады. Егер шолуды жүзеге асыратын тәжірибені маман компоненттің қаржылық есептілігінің аудиторы болса, шолу осы ISA-ға сәйкес жүргізілмейді.~~

...

Тапсырманы орындау

...

Тәжірибені маманның ұйым мен оның ортасы туралы түсінігі (Сілтеме: 45–46 тармақтар)

...

A78. Кәсіпорын, оның ортасы және қолданылатын қаржылық есептілік құрылымы туралы түсінік алу кезінде практикмаман сонымен қатар келесі сұрақтарды қарастыра алады:

- Ұйым топтың құрамдас бөлігі немесе басқа ұйымның байланысты ұйымы болып табыла ма;
- ...

Процедураларды әзірлеу және енгізу (Сілтеме: 47, 55-тармақтар)

...

A80. Практик маман субъектілер тобының қаржылық есептілігіне шолу жүргізуге тартылған кезде, шолу процедураларының сипаты, мерзімі және көлемі тәжірибені маман осы ISA-да көрсетілген шолу келісімінің мақсаттарына қол жеткізе алатындай анықталуы керек, бірақ топтық қаржылық есептілікке қатысты.

...

ҰСЫНЫЛҒАН ISA 600 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС КЕЛЕТІН ЖӘНЕ ОДАН ТУЫНДАЙТЫН ТҮЗЕТУЛЕР

Аналитикалық процедуралар (Сілтеме: 46–47, 49-тармақтар)

A90. Қаржылық есептілікке шолу жасау кезінде аналитикалық процедураларды орындау тәжірибешіге көмектеседі:

- Ұйымның және оның қоршаған ортасының тәжірибешісінің түсінігін алу немесе жаңарту, оның ішінде қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар пайда болуы мүмкін салаларды анықтау үшін.
- Қызметтің негізгі көрсеткіштерін қоса алғанда, қаржылық есептіліктің негізгі деректерге сәйкестік деңгейі сияқты қаржылық есептіліктегі күтілетін үрдістерден, мәндерден немесе нормалардан сәйкессіздіктерді немесе ауытқуларды анықтау.
- Басқа орындалған сұрауларға немесе талдамалық процедураларға қатысты растайтын дәлелдемелерді қамтамасыз ету.
- Маман қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деп санайтын факт (фактілер) ту ралы білген кезде қосымша процедураларды орындау. Мұндай қосымша рәсімнің мысалы ретінде қаржылық есептілікте қамтылған баптарда немесе жария етулерде қамтылған қаржылық ақпаратқа қатысты дәлелдемелер алу мақсатында ~~найдалы орталықтар, филиалдар немесе басқа компоненттер~~ ұйым бойынша кірістер мен шығындардың ай сайынғы көрсеткіштерін салыстырмалы талдау болып табылады.

БҰЛ ПАРАҚ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫРЫЛДЫ

IAASB

International Auditing
and Assurance
Standards Board®

(Халықаралық аудит
стандарттары және
ақпараттың сенімділігін
растау жөніндегі кеңес)

529 Бесінші авеню, Нью-Йорк, NY 10017
T +1 (212) 286-9344 Ф +1 (212) 286-9570
www.iaasb.org
ISBN: 978-1-60815-542-2